DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

-1-

ELVAN YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Elvan Yayınları: 5

1.Baskı: Ankara, 2006

Redaksiyon:
Hüseyin Atabaş - Hayriye Ünal

Tarama, Düzelti:
Canan Sevinç, Murat Erol
Berman Erdoğmuş, Koray Gümüş, Tülin Özçakır,
Dudunur Karadaş, Levent Kozan, İlkay Acar

Kapak:
Mehmet Fidancı

İç Sayfa Düzeni:
Hüseyin Taha Seyrek, Ahmet Kocakurt, Selcan Demirci

Teknik Hazırlık:
Elvan Yayınları
Tel: 0312.2298884

Belgeç: 0312.2298824

Baskı-Cilt:
Pozitif Matbaacılık
Tel: 0312. 3974237-38

Copyright:
İhsan Işık

ISBN 975- 00315-2-0 (Takım)
ISBN 975- 00315-3-9 (1. Cilt)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İHSAN IŞIK

Resimli ve Metin Örnekli

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR ve KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

Cilt: 1

A

ELVAN YAYINLARI

Yazışma: P.K. 397 / 06443 Yenişehir/Ankara
Büro: Sümer 2 Sok. No: 30/11 Kızılay-Ankara
Tel: 0312.2298884-312.2298885
Belgeç: 0312.2298824
E-Posta: yazarans@yahoo.com
Web: www.yazarans.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Babam Salih Işık'ın aziz hatırasına…

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUNUŞ

Bürokrasiye geçene dek uzun yıllar severek sürdürdüğüm edebiyat öğretmenliğim boyunca, öğrencilerimin birçok önemli yazarımızın adını bile duymadığı, haklarında hiçbir şey bilmediği gerçeğiyle yüz yüze geldim. Öğrencilerim, oldukça önemli eserler veren bu yazarlardan örnekler sunduğumda; her defasında "Hocam, okuduklarınız çok güzel ama, ne yazık ki bu yazarın adını şimdiye kadar hiç duymadık" demek zorunda kalıyorlardı. Bilgilenmek için başvurdukları sözlük ve ansiklopedilerde de yazarların pek çoğunu bulamıyorlardı. Buldukları bilgiler ise çok kısıtlı idi.

Ayrıca, bu kaynaklarda sadece edebiyatçı yazarları kapsayan bilgiler vardı. Tarih, felsefe, sosyoloji, din, folklor, siyaset, iktisat gibi önemli sosyal bilimler alanlarında değerli eserler veren bilim ve düşünce insanlarımız ise hiçbir kaynakta bir araya getirilmemişti. Toplum hayatımızın bugününü ile yarınını yakından ilgilendiren konularda önemli düşünsel ve bilimsel ürünler verenler yoktu. Anılarıyla geçmişimize ışık tutanlara, kitaplaştırdıkları röportajlarıyla insanımızı tanıtan ve toplumsal yapımızı gözümüzün önüne serenlere, bir başka deyişle edebiyatımızın birikiminlerine işaret edilmemişti. Kaynaklarda küçük bir bölümü olanların hakkında ise güncellenmemiş, karmaşık, çelişkili ve yetersiz bilgiler vardı.

İşte ben bu kaygı verici durumu önemseyerek bütün sosyalbilimler alanında Türkçe eser veren yazarlarımızı -aralarında ayırım yapmadan- şimdiki ve gelecekteki kuşaklara tanıtacak bir kaynak eser hazırlamaya başladım. 1980'lerde başladığım bu çalışmanın ilk verimi 1990'da *Yazarlar Sözlüğü*'dür. Bu kitabın ilk basımında 1700 yazarımızın biyografisini bir araya topladım. Bu çalışmada ayrıca, 1990 yılına kadar hiçbir kaynakta biyografik bilgisi bulunmayan 500'den fazla yazar hakkında ilk kez bilgi verilmiş oluyordu.

Yazarlar Sözlüğü'nün ilgi gören ilk basımı, bir yandan önemli bir boşluğu doldururken aynı zamanda eksiklerin farkına varmamı da sağladı. Bu ilk çalışmadan sonra hemen her şehirden yazarlar, akademisyenler, böyle bir ansiklopedide olması gereken çok sayıda adı bildirmeye başladı. Yine de bu basımda sosyalbilimler alanında çalışma yapanların, bazı olanaksızlıklar nedeniyle ansiklopedide yer alamadığını belirtmek gerekir. Sonuçta ikinci basıma, 900 yeni biyografi ekleyerek, 2600 civarında biyografi hazırlamış oldum.

2001 yılında, toplamış olduğum bilgiler sözlük boyutunu aşıp ansiklopedi tanımına uygun hale geldi. Böylece, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*'ndeki yazar sayısı 3218'e ulaştı. Ardından yapılan ikinci basımda 70 yeni biyografi ile 3288 yazar hakkında bilgiyi yayımlamış olduk. 2002 ve 2003 yılları boyunca yeni kaynaklara ulaşma çabasını sürdürdüm. Bunlar üzerinde yaptığım araştırma ve incelemeler sonunda, ansiklopedideki madde sayısı bir önceki basımın iki katına çıkarak 5786'ya ulaştı.

Üç ciltlik ansiklopediyi tamamladığım 2004 yılında, bu ansiklopedinin yabancı dillere çevrilmesi ile yazarlarımızın dış dünyaya tanıtımı gündeme geldi. Bunun üzerine binlerce yazar arasından bir kurul eşliğinde titizlikle seçtiğim 2023 yazar hakkındaki bilgilerin İngilizceye çevrilip üç ciltlik *"Encylopedia of Turkish Authors"* adıyla yayımlanmasını sağladım. Türkiye tarihi boyunca binlerce yazarımızı dış dünyaya tanıtan ilk çalışma olan bu ansiklopedi, dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç ile Müsteşar Prof. Dr. Mustafa İsen tarafından, Ekim 2005'teki Uluslararası Frankfurt Kitap Fuarında dünyaya tanıtıldı. Yurda dönüşümüzde bu ansiklopediler Başbakanlık Tanıtma Fonu Genel Sekreterliği tarafından dünya kütüphanelerine gönderildi. *"Encyclopedia of Turkish Authors"*, ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığının İngilizce web sitesinde yayımlanarak dış dünyanın bu bilgilere ulaşması sağlandı.

Uzun yıllardır, biyografi çalışmalarımı 10.000 yazar biyografisini toplayarak sonlandırmayı amaçlıyordum. Üstelik, yaklaşık son bin yıllık Türk kültür birikimi bu çalışmanın malzemesini sağlamaya yeterliydi. Ayrıca bu ansiklopedi metin örnekli olursa, özellikle Tanzimat'tan sonraki yazarlarımızın dil ve üslûpları hakkında da fikir verilecek, yazarlarımızın önde gelenleri hakkında yine tanınmış yazarlarımızın yaptığı değerlendirmeler eklenirse edebiyat ve kültür tarihimizin büyük temsilcileri üzerine kapsamlı bilgiler sunulmuş olacaktı. Bu bağlamda, eserleri okul kitaplarına da girmiş olan 500'e yakın şair ve yazarımızın eserleri üzerinde ayrı ayrı durularak sanatçı kişilikleri hakkında doyurucu bilgiler verildi. Böylece, yazarlar hakkındaki kuru bilgilerin dışında, onların edebi kişiliklerini öğrenmek isteyenlerin gereksinimlerini de karşılamaya çalıştım. Özellikle edebi eser veren yazar biyografilerine haklarındaki eleştiri ve özgün yorumlardan örnekler aldım. Ayrıca, bu çalışmaların geniş birer kaynakçasını ekleyerek araştırmacılara kolaylık sağlamayı amaçladım.

Elbette bu sunuşta çok özet olarak anlattığım çalışma süreci, burada söylendiği kadar kolay olmadı. Büyük emekler ve oldukça sınırlı imkânlarla günyüzüne çıkarılan *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*'nin bir boşluğu doldurduğunu, bundan sonra bu doğrultuda çalışma yapacak olanlara da yol açıcı olduğunu düşünüyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Sonuç olarak, Eylül 2006'da projemi tamamlayıp, 10.300'ü aşkın yazarımız hakkındaki yeni ve kapsamlı bilgileri toplamış oluyorum. Ayrıca ek bölümde yer alan iki indeks ile araştırmacılara büyük bir kaynakça sunulduğunu sanıyorum.

Bu çalışmayı okurların yararlanmasına sunarken; her şey ve her sözden önce, hazırlığı ve basımı büyük zorluklarla gerçekleşen bu 10 ciltlik çalışmayı tamamlamamı nasip eden, yüce Allah'a hamd ederim.

Ayrıca;

Hayatım boyunca süren bütün çalışmalarımda olduğu gibi bu çalışmam sırasında da tüm sıkıntıları benimle paylaşmak zorunda kalan sevgili eşim Gülay'a;

Bu çalışmamda bana önemli katkılar sağlayan ve ikisi de değerli birer şair ve yazarımız olan çalışma arkadaşlarım Hayriye Ünal ve Hüseyin Atabaş'a; manevi destekleri ve sürekli teşvikleriyle beni motive eden bütün şair ve yazar dostlarıma;

Bu çalışma sürecinde değerli katkılarda bulunan dönemsel mesai arkadaşlarım Canan Sevinç, Murat Erol, Osman Özbahçe, Mahzun Doğan, Koray Gümüş, Tülin Özçakır, Dudunur Karadaş, Levent Kozan, Hüseyin Taha Seyrek, İlkay Acar, Selcan Demirci ve Ahmet Kocakurt'a;

Yaptığı güzel kapak çalışmasından dolayı grafik sanatçısı ve şair Mehmet Fidancı'ya teşekkürlerimi sunmayı vicdan borcu biliyorum.

İhsan IŞIK
Ankara, 1 Eylül 2006

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

A- KAPSAM

Bu ansiklopedide tarih dilimi itibariyle 19., 20. ve 21. yüzyılda edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında eser verenler esas alınmıştır. Öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak Türk edebiyatının önceki yüzyıllardaki ünlü temsilcileri (Fuzuli, Nedim, Şeyh Galib, Yunus Emre vb.) eklenmiştir.

Ansiklopedide edebiyat ve sosyal bilimlerin herhangi bir dalında telif eser vermiş her yazarın hakkında bilgi vermeye, bu bilgilerin kaybolmadan derlenmesine çalışılmıştır. Kendilerini tanıtma olanağına sahip olan yazarlarla birlikte, Anadolu'nun çeşitli köşelerinde yaşayıp değerli eserler veren, fakat ismi duyulmayan yazarların tanıtımına da özen gösterilmiştir.

B- BİYOGRAFİLER, ÖRNEKLER, FOTOĞRAFLAR

Ana gövdeyi oluşturan bu bölümde yazarların kimlik bilgileri, meşguliyetleri; edebiyat, kültür ve bilim dünyasındaki yerlerini tanıtan bilgiler ile eserlerinin türlerine göre listesi, kaynakça bilgileri verilmektedir.

Madde içlerinde, kendi değerlendirmelerimizin yanı sıra, başka yazarların değerlendirmeleri de eklenmiş; Türk edebiyatı, düşünce ve bilim tarihinin önde gelen isimleri hakkında ise ayrıca çerçeve içinde müstakil yazılar konulmuştur.

Prensip itibariyle, her yazarı, dil ve üslup özelliklerini gösteren metin örnekleriyle tanıtmak istedik. Bu amaçla edebiyatçımızın çeşitli türlerde eserlerinden örnekler sunduk. Uygun örnekler bulduğumuz düşünce adamlarımızı da edebiyatçılarımıza ekledik.

Ansiklopedimizde 6000 kadar yazar fotoğrafı yer almıştır.

Ç- İÇİNDEKİLER

Bu bölümde biyografilerin hangi sayfalarda yer aldığı belirtildiği gibi; takma adları, soyadları, ön adlarıyla bilinenlerin daha kolay bulunması için sık sık atıflar yapılmıştır.

İçindekiler bölümünde; biyografi sayfalarında olduğu gibi;

1. Genel olarak soyadına göre alfabetik sıralama yapılmıştır.

Örnek: **ADA, Ahmet.**

2. Aramayı kolaylaştırmak için yeterli göndermeler yapılmıştır.

Örnek: **ARİF, Ahmed.** Bkz. AHMED ARİF

3. Mahlas ve müstearlarıyla tanınıp, kitaplarında asıl isimlerini kullanmayanların tercih ettikleri isim tümüyle büyük harfle yazılarak, özgeçmişlerinde asıl veya tam isimleri belirtilmiştir.

Örnek: **YAVUZ BAHADIROĞLU, HEKİMOĞLU İSMAİL** vd.

4. İsim bulmayı kolaylaştırmak için gerçek isimlerden kitaplarında müstear isim kullananlara gönderme yapılmıştır:

Örnek: **OKÇU, Ömer.** Bkz. HEKİMOĞLU İSMAİL

5. Soyadı kanunundan önce vefat etmiş olanlar büyük harfle yazılmıştır.

Örnek: **ZİYA GÖKALP.**

6. Büyük harfle yazılan isimler aynı ise, parantezdeki isimlere göre sıralama yapılmıştır:

Örnek:

AYNÎ (Abdurrahman Zeyneddin)

AYNÎ (Bedreddin Ebû Muhammed Mahmud)

7. İlk iki kelimesi aynı olan isim ya da soyadlarından sonra isimlerinde ikinci bir kelime olanlar sonraya sıralanmıştır:

ARIT, Fikret

ARIT, Fikret Adil. Bkz. FİKRET ADİL

D- EK BÖLÜMLER

Ansiklopedimizde 10.300'ü aşkın biyografinin yer aldığı biyografi bölümünden başka 4 ek bölüm yer almaktadır:

1. TÜRK DÜNYASI YAZARLARI

Bu bölümde Orta Asya ülkelerinde yaşayan Türk-şair ve yazarlar alınmıştır. Bu ülkelerde doğmuş olsalar da Türkiye Türkçesi ile eser vermiş olanlar, çeşitli Avrupa ülkeleri ile Kıbrıs ve Kerkük'te yaşayan ve eserlerinde Türkiye Türkçesini kullananlar ansiklopedinin ana bölümünde belirtilmişlerdir. Ansiklopedinin tümünde, hakkında bilgi verilen Türk Dünyası yazarlarının sayısı 500 civarındadır.

2. DOĞUM ve ÖLÜM GÜNLERİ

Edebiyat ve düşünce hayatımıza önemli hizmetlerde bulunmuş yazarlarımızın anma günlerine yardımcı olsun diye kitabın sonuna ayrı ayrı "DOĞUM GÜNLERİ" ve "ÖLÜM GÜNLERİ" diye iki bölüm konulmuştur.

3. BİLİM VE SANAT - EDEBİYAT ÖDÜLLERİ

200 civarında kuruluşun Türkçe eser veren yazarlara verdiği ödüller listesinin yer aldığı bu bölümde, edebiyatçı, düşünür ve bilim adamlarımız için şimdiye verilmiş ödüllerin listeleri yer almaktadır.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Son bölümde yer alan SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA'da, bu ansiklopedinin hazırlanmasında geniş ölçüde yararlanılan başlıca eserlerden oluşan bir seçme kaynakça sunulmuştur.

4. İNDEKSLER

a. YAZAR ADLARI İNDEKSİ

Bu indeks ile amacımız, her bir yazarımız hakkında, kendi maddesinin dışında, 10.300 biyografinin yer aldığı diğer sayfalarda geçen bilgilere işaret etmektir.

b. YER ADLARI İNDEKSİ

Bu bölüm, bu ansiklopedinin en önemli bölümlerinden biri olup, Türkçenin hinterlandında yer alan Türkiye ve dünya şehirlerinin hangi sayfalarda geçtiği belirlenmektedir.

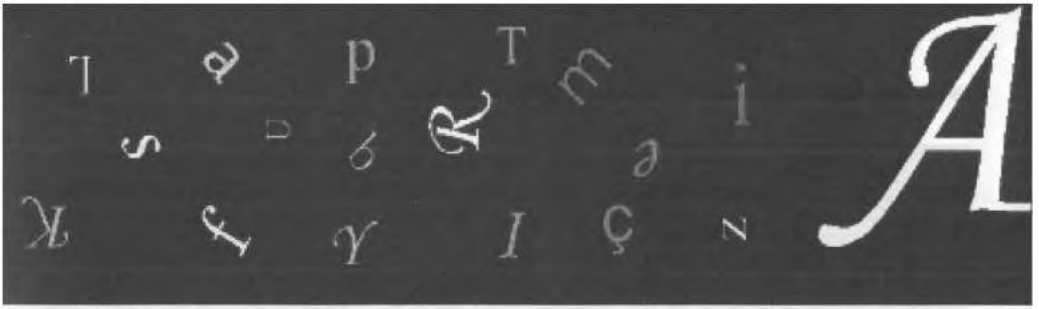
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ADD: Atatürkçü Düşünce Derneği
ADMMA: Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
AİİBF : Ankara İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
AKDTYK: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi
AK Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi
Akt.: Aktaran, aktarma
AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi
ANSAN: Antalya Sanatçılar Derneği
AÖF: Açık Öğretim Fakültesi
AP: Adalet Partisi, Ajans Presse
APK: Araştırma, Planlama, Koordinasyon
ASEM: Alternatif Sanatçılar Edebiyatçılar Müzisyenler Derneği
ATAÜ: Atatürk Üniversitesi
AÜ: Ankara Üniversitesi
bas.: Basılış, basım
BASAD: Bakırköylü Sanatçılar Derneği
BASİSEN: Banka-Sigorta İşçileri Sendikası
BEKSAV: Bilim Estetik Kültür ve Sanat Vakfı
BEMBİRSEN: Belediye Mensupları Birliği Sendikası
BRT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Radyo Televizyonu
BESAM: Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
BSN: Bediüzzaman Said Nursi
BİLSAK: Bilim Sanat Kültür Hizmetleri Kurumu
Bkz.: Bakınız
BTTDD: Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği
BYYO: Basın Yayın Yüksek Okulu
ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
çev.: Çeviri, çeviren
ÇYDD: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
D.: Doğumu
der.: Derleyen.derleme
DEÜ: Dokuz Eylül Üniversitesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMMA: Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
DT: Devlet Tiyatrosu
DTCF: Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
EAÜ: Erzurum Atatürk Üniversitesi
EGAY-DER: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Derneği
EKİ: Ereğli Kömür İşletmeleri
EUCH: Etos Universal Cultur House
EÜ: Ege Üniversitesi
FAK: Folklor Araştırma Kurumu
Fak.: Fakültesi
FIJET: Uluslararası Turizm Yazarları ve Gazetecileri Birliği
FP: Fazilet Partisi
FÜ: Fırat Üniversitesi
GEF: Gazi Eğitim Fakültesi
GESAM: Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
GÜ: Gazi Üniversitesi
Haz.: Hazırlayan
HÜ: Hacettepe Üniversitesi
İBŞT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tiyatroları
İFSAK: İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği.
İHL: İmam - Hatip Lisesi
İHO: İmam - Hatip Okulu
İİBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İLESAM: İlim Edebiyat Sanat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
İTİA: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
İTİA: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi
İÜ: İstanbul Üniversitesi
KASD: Kayseri Sanatçılar Derneği
KIBATEK: Kıbrıs - Balkanlar - Avrupa - Türk Edebiyatları Kurumu
Kom.: Komisyon
KTÜ: Karadeniz Teknik Üniversitesi
KÜSAD: Kültür Sanat Habercileri Derneği
MAZLUM-DER: İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
MÇP: Milliyetçi Çalışma Partisi
MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MESAM: Müzik Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
MESS: Metal Eşya Sanayicileri Sendikası
MEŞYAD: Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği
MGV: Milli Gençlik Vakfı
MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
MP: Millet Partisi
MNP: Milli Nizam Partisi
MSP: Milli Selamet Partisi
MSÜ: Mimar Sinan Üniversitesi
MTTB: Milli Türk Talebe Birliği
MTV: Milliyet Film Televizyon Video Sanayi ve Ticaret A.Ş.
MÜ: Marmara Üniversitesi
OMÜ: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ORSEV: Ordu Sanat Evi
Oyn.: Oyun, oynandı
Ö.: Ölümü
R.: Rumi
RP : Refah Partisi
RTÜK: Radyo Televizyon Üst Kurumu
RYD: Reklam Yazarları Derneği
Sad.: Sadeleştirme, sadeleştiren
Sah.: Sahnelendi
SAÜ: Sakarya Üniversitesi
SBE: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SDÜ: Süleyman Demirel Üniversitesi
SED: Sanat Eleştirmenleri Derneği.
SEDER: Sanat Eğitimcileri Derneği
SESAV: Sanat Eğitim Sağlık Vakfı
SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SİSAV: Sivil Savunma Vakfı
SÜ: Selçuk Üniversitesi

TAEK: Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
TAKVA: Tarımsal Kalkınma Vakfı
TBE Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2.bas.2003)
TCT Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi (5 cilt, 1985)
TDE: Türk Dili ve Edebiyatı
TDE Ansiklopedisi: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (8 cilt, 1976-1998)
TDK: Türk Dil Kurumu
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
TDK: Türk Dil Kurumu
TDOE-TDE Ansiklopedisi: Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi 1-5 (2002-2005).
TED: Türk Eğitim Derneği
TGC: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TGS: Türkiye Gazeteciler Sendikası
TEHA: Telif Hakları Ajansı
TEK: Türkiye Elektrik Kurumu
TEMA: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
THA: Türk Haberler Ajansı
THM: Türk Halk Müziği
TİKA: Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı
TKİ: Taş Kömürü İşletmeleri
TMKV: Türkiye Milli Kültür Vakfı
TOBAV: Türkiye Opera ve Bale Çalışmaları Vakfı
TODAİE: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÖB-DER: Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÖYKO: Tüm Öğretmenler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
TÖS: Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSYD: Türkiye Spor Yazarları Derneği
tsz: tarihsiz
TSİP: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSM: Türk Sanat Müziği
TTB: Türk Tabipler Birliği
TTK: Türkiye Taşkömürü Kurumu
TÜ: Trakya Üniversitesi
TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜRSAK : Türkiye Sinema ve Audiovisiuel Kültür Vakfı
TÜSAV: Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı
TÜTAV: Türk Tanıtma Vakfı
TYB: Türkiye Yazarlar Birliği
TYS: Türkiye Yazarlar Sendikası
UÜ: Uludağ Üniversitesi
vb.: Ve benzerleri
vd.: Ve diğerleri
Yaz.: Yazan
YAZKO: Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi
YİMDER: Yönetici İktisatçı ve Muhasebeciler Derneği
YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu
YYÜ: Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

A., CERRAHOĞLU
(Bkz. KERİM SADİ)

A. KADİR (Meriçboyu)
Şair ve çevirmen. (D. 1917, İstanbul - Ö. 1 Mart 1985, İstanbul). Asıl adı Abdülkadir Meriçboyu'dur. Abdülkadir İbrahim, Ali Karasu adlarını da kullandı. Babasını ve annesini çok küçük yaşlardayken yitirdiği için çocukluğu hep çalışmakla geçti. Sepetçilik, kahveci çıraklığı, seyyar satıcılık yaptı. Eyüp Ortaokulunu (1933) ve Kuleli Askeri Lisesini (1936) bitirdi. Ankara Kara Harp Okulu son sınıf öğrencisi iken zararlı yayınlar okuduğu, siyasal faaliyetlerde bulunduğu ve Nâzım Hikmet'le tanışmış olduğu gerekçe gösterilerek, Harp Okulunda kurulan özel bir askeri mahkemede, başka şairler, yazarlar ve Nâzım Hikmet'le birlikte yargılandı, on ay hapis cezasına mahkum edilerek okuldan çıkarıldı (1938). Ankara Cezaevinde aynı davadan birlikte yattığı Nâzım Hikmet'ten büyük ölçüde etkilendi ve şiirde toplumcu-gerçekçi anlayışı benimsedi. Hapisten çıktıktan sonra iki buçuk yıl er olarak askerlik yaptı. 1941 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi. Bu sırada *Tan* gazetesinde

A. Kadir

düzeltmen olarak çalışmaya başladı. 1943 yılında yayımladığı *Tebliğ* adlı şiir kitabı toplatıldı ve Sıkıyönetim Komutanlığınca İstanbul dışına sürgüne gönderildi. Dört buçuk yıl süren sürgünlük yıllarında Muğla, Balıkesir, Konya, Kırşehir ve Adana'da kaldı. Bu nedenle hukuk fakültesini bitiremeden bırakmak zorunda kaldı. İstanbul'a ancak 1947 yılında dönebildi ve bir bisküvi fabrikasında çalışmaya başladı. Sürgünlük yıllarından önce ve sonra olaylarla, yokluklarla geçen kişisel yaşamının izleri ile toplum sorunlarına gösterdiği ilgi, kaçınılmaz olarak şiirinin belli başlı konuları oldu. Sürekli sürgün ve göz hapsinde yaşadığı ve yasaklı kılındığı için, şiirini olgunlaştırmaya başladığı sıralarda sürekli yayın yapamadı, yaptığı zamanlarda da takma adlar kullanmak zorunda kaldı. Yaşamını, ölümüne kadar gazetelerde ve yayınevlerinde düzeltmenlik ve çevirmenlik yaparak kazandı.

Yazmaya erken yaşlarda (1938) başlayan A. Kadir, ilk şiirlerini as-

A. KADİR

ÇİLE

Sen orda bağrına bas dur en büyük çileyi,
ben burda en büyük çileyi doldurayım,
ekmeğe muhtaç, hürriyete muhtaç, sana muhtaç.
Sen orda dalından koparılmış bir zerdali gibi dur,
ben burda zerdalisiz bir dal gibi durayım.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

A. KADİR

Vecihi Timuroğlu

A. Kadir, şiirini, salt insana göre kurmuştur. Nâzım Hikmet, ona şiirin nefes almak olduğunu öğretmiştir. Bu gerçeği, çok iyi öğrendiğinden, Nâzım'ın hapishaneden gönderdiği şiirleri, kendisinin göbek adıyla babasının adını birleştirip İbrahim Sabri takma adıyla yayınlar. Nâzım, bu yiğit ve çalışkan genci, Kemal Sülker'e yazdığı bir mektupta şöyle tanıtır: "A. Kadir'i pek severim. Yüreğimin başında oturan insanlardan biridir. Ona ait bütün hatıralarım iyi, mert ve güzeldir". İnsani ilişkilerine, sonradan temkinliliği, bağışlamazlığı ve kararlılığı da katan A. Kadir, yazın dünyamızın çalışkan, dürüst, ne yaptığını bilir, ödün vermez bir emekçisi olmuştur. Her zaman iddiasız olmuş bu erdemli şair, toplumumuza en iyiyi katmayı başarmıştır. Hep gerekeni aramıştır. Toplumumuz ve kültür dünyamız için gerekeni. Azra Erhat'la birlikte Homeros'u çevirmiş, birinci kitabıyla Habip Edip Törehan ödülünü (1959), üçüncü kitabıyla TDK ödülünü (1961) almıştır. Daha ortaokul çağlarında Faruk Nafiz ve Necip Fazıl etkisiyle başladığı şiirin özünü öğrenmiş ve bu etkilerden hemen kurtulmuştur. Nâzım'ın etkisinden onur duyduğunu söylemek yanlış olmazsa da, kendisine açtığı şiir alanı daha başkadır. Asım Bezirci'yle, Afşar Timuçin'le yaptığı ya da kendi başına gerçekleştirdiği çeviriler, onun şiir alanını göstermeye yeterlidir sanırız. A. Kadir, şiirin ülkesinin mazlum halkların ülkeleri olduğunu anlamıştır. Şiirin bir savaş sanatı olduğu konusunda hiçbir kaygısı kalmamıştır. Filistin şiirini, Portekiz sömürgelerinin şiirini, Vietnam şiirini bu yüzden çevirmiştir. Türk şiirine, şiirin yeni ülkelerini tanıtmak istemiştir. Kendi arasındaki şiirlerle kaynaşmasını ve çağdaş etkinliğini bulmasını sağlamaya çalışmıştır. Çabası budur. Yaşarken ve amacını gerçekleştirirken hiçbir ödün vermediğini söylemiştik. Önemli bir çalışmasını sürdürürken, hapisteyken kendisine dostça el uzatmış bir arkadaşının kendi yayınevi için bir yazar isteğini affedememiştir. Dar gününde, kendisine uzanmış bile olsa, ideolojisine ters bir öneri karşısında bağışlamaz kimseyi. Kendisine saygıyı böylesine geliştirmiş bu esmer, gergin yüzlü, ağır ağır konuşan, sözlerini tartan, geniş omuzlu yalın ve sade insanın yanında, hiçbir hafiflik yapamazsınız. Yaşamın hafifliklerle sürdürülemeyeceğini öğrenmiştir o. Bu yüzden, Yeni Ses'te, şiirlerini yayınlamadan, İlhan Berk'e okumayacağını, dünya âleme duyurmuştur.

Daha 1941'lerden başlayarak Türk şiirinde, aynı dönemde, aynı yerde, özdeş söyleyiş ustalığında birkaç şairden biri olmaya başlayan A.Kadir, ilk kitabı Tebliğ'i 1943'te yayımlar. Tebliğ'de, insanın özünü aramaya çalışıyor. Savaş içinde bile, insanın özünü yitirmediğini duyurur. Antimilitarist ve antiemperyalist bir bildiriyle insanın özünü yakalamaya çalışan bu şiirlerinden birisi, nazi yanlısı yazarları kızdırır. Bu şiir, Bir İnsan adını taşımaktadır. Savaşa alınan bir toprak insanını, evrensel boyutlarda yansıtmaya çalışır İnsanın özünde saklı derin sevgiyi yitirmediğini vurguluyor: "Seni bir gün / çekip aldılar topraktan, / benzedin köksüz bir ağaca. / Önce öğrettiler sana, uygun adımı. / sonra, büyük şehirlerini gösterdiler Avrupa'nın. / En muazzam saraylar karşısında bile sen / evini unutmadın". Ölümle yüzyüze bile, aile duygusunu yitirmeyen babanın bu soylu duygusu, nazi eğilimli Orhan Seyfi Orhon'u ziyadesiyle kızdırmıştır. "Uygun adım" imgesini bile anlayamayan Orhan Seyfi, "toprağından çekilip alınma" imgesinin askere alınmayı simgelediğini ve bu simgeyle askerlik aleyhinde propaganda yapıldığını ihbar ediyor. Ordudan atılma şansızlığına ve haksızlığına uğramasaydı, Türk Ordusu'nun bir subayı olacak A. Kadir'i, böyle suçlamak olanaksızdı ama, İstanbul'da sıkıyönetim vardı. 1935-36 yıllarında Aydabir dergisini çıkaran ve kendi dergisinin sayfalarında, Nâzım Hikmet'e, Sabahattin Ali'ye yer veren Orhan Seyfi, 1943'te çıkardığı Cinaraltı'nda, bu antiemperyalist şaire katlanamamış. (...)

A.Kadir, bir arkadaşına yazdığı mektupta şöyle yakınır: "Elbet ben de bir gün kalıbı dinlendireceğim (hem o kadar yorgunum ki!)? Ama, galiba yapacak çok işim var daha".

Gerçekten de çok iş yapmıştır. Kalıbı dinlendirmek, yapacak işi olanlar için sırasız olmamalıdır. Baudelaire'den çeviri ödevleri veriyor Nâzım ona. Hapishanede başlayan Fransızca dersleri, çok iyi gitmemiştir. Ama, Balkon çevirisinden anlaşıldığına göre, tutuklu Harbokulu öğrencileri arasında, yabancı dile en yakın olanı da A. Kadir olmuştur. Dışarıya çıktıktan sonra, Türk yazınına, çeviri yoluyla da katkıda bulunmak istemiştir. Her şeyden önce, çağdaş kuşağın yabancı kalmış Türk şairlerini "bugünün diliyle" gençlere sunmuştur. Nazım'ın deyişiyle, Mevlânâ Celâleddin, onun çevirisiyle ilk kez Türkçe konuşmuştur. Bu ifadeki "ilk kez Türkçe konuşmak" deyimi, elbetteki, Osmanlı yazınında, Mevlânâ'nın çevirilmediği anlamına gelmez. Her şeyden önce bilmeliyiz ki, Mesnevi açılamaları, Osmanlı yazınında önemli bir yer tutar. Nahifi'nin Mesnevi çevirisi, bunların arasında seçkin bir yere sahiptir. Ama, Atatürk'ün ulusal ve politik tutumuyla oluşan Türkçeye, Mevlânâ, A. Kadir'in emeğiyle girmiştir. A. Kadir, bugünün diliyle, Tevfik Fikret'i de çalışmıştır. Ne ki, bu çalışmanın başarılı olduğunu söylemek olanaksızdır. er şeyden önce, Tevfik Fikret'in herkesçe anlaşılır dizelerini de anlaştırmak çabasıyla bozduğunu söylemeliyiz. Gerçeği söylemek gerekirse, A. Kadir, Homeros'u, Hayyam'ı Türkçeleştirmiş, bu çevirilerde İliada ile ödül de almıştır. Ama, yanında Azra Erhat'ın olduğunu belirtmeliyiz. A. Kadir'in en büyük ve isabetli hizmetlerinden birisi de yukarıda değindiğimiz gibi, azgelişmiş ülkelerin şiirlerini, Türk yazınına tanıtmasıdır. Bu çevirilerin yanında da Asım Bezirci ve Afşar Timuçin gibi arkadaşları vardır. Anlaşılan, A. Kadir, yaşam deneylerinden ve köklü kültüründen, şiirin ve şiirin ülkelerinin seçimini çok iyi öğrenmiş ama, yabancı dilini gereği gibi geliştirememiştir. Ama, Türkçe'yi iyi öğrenmiştir. Her şeyden önce, şiir dilinin gizini yakalamıştır.

(*Yazınımızdan Portreler*, 1991)

kerlik yıllarında *Yeni Ses, Yeni Edebiyat, Yürüyüş* (1940-43) dergilerinde yayımladı. Daha sonra *Pınar, Yığın* (1946), *Yeryüzü* (1951-52), *Beraber* (1952), *Yağmur ve Toprak, Yeditepe, Şairler Yaprağı* (1952-60), *Yeni Adımlar* (1970), *Dönem, Gelecek* (1971-75), *Militan, Sanat Emeği, Varlık* (1971-85) gibi dergilerde göründü. 1950'den sonra yazdığı şiirlerde toplumcu eğilimini sürdürmekle birlikte, dize işçiliğine daha bir önem verdiği söylenebilir. Bu döneminde doğal ve toplumsal olanla bireysel olan arasında bağlar kurmaya çalıştı ve bunda başarılı da oldu. Düşünsel olanı, lirik bir söylemle vermeyi tercih etti. İlk şiir kitabı olan *Tebliğ*'de (1943) İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarını gerçekçi bir dille anlattı. İkinci kitabı *Hoş Geldin Halil İbrahim*'in (1959) ana teması sürgünlük ve sürgünün özlemleridir. Bu kitabındaki şiirlere bakıldığında, dönemin şiir anlayışlarının etkisine girmediği, kendi toplumcu şiir çizgisini koruduğu görülür. 1950'den sonra toplumcu eğilimini korumakla birlikte sözcüklerin önemini daha iyi kavramaya başladığı, dize işçiliğine daha bir titizlik gösterdiği görülür. 1940 Kuşağı'nın öteki şairleri gibi, o da baskılanmış bir toplumun sessiz kitlelerinin sözcüsü olmayı seçmişti. İlk şiirlerinde görülen, biraz da gençlikten gelen kavgacı ton, giderek kendini lirik bir anlatıma bıraktı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

A. KADİR

BEŞİKTAŞ TRAMVAYI

Bahçemdeki dut ağacı
vurdu ince dallarıyle penceremin camına,
bir Beşiktaş tramvayı geldi aldı beni,
bir Beşiktaş tramvayı götürdü sana.

Çemberlitaş, Şehzadebaşı, Saraçhane.
Almışım parmaklarını ellerime,
Beşiktaş tramvayında giderim yâne yâne.

Terzi Âdem, berber Ali,
dikimaneden Emine Teyze
ve Makbule,
Üç sarşın birader,
Kapalıçarşı terlikçileri,
Bir küçücük simitçi çocuk,
levent bir hizmet eri.

Hep iyi insanlar bunlar.
Dert yüzü görmesinler.
Eksik olmasınlar.
Vatman ağabiğimiz de eksik olmasın.
Her akşam böyle götürsünler seni evine,
bir elinde gönlüm benim,
bir elinde sefertasın.

A. KADİR

DAĞ BAŞINDA

Beni bir dağ başında böyle yapayalnız kodular,
Rüzgârlara, kuşlara, bulutlara yakın,
senin elinden, tırnağından ayrı,
senin kokundan uzak.

Benim güzelim,
benim ceylân bakışlım,
benim kafamın ateşi,
yüreğimdeki.
Mümkün mü şu anda rüzgâr olmak, kuş olmak,
şu anda üç dört portakal almak, getirmek sana,
sana tuzlu badem,
kabakçekirdeği.

Şu anda hiçbir şey mümkün değil.
Şu anda her şeyden ayrı, her şeyden uzağım ben.
Şu anda sadece yalnızlık ve kahır.

Hayır, güzelim,
hayır, ceylan bakışlım,
hayır, kafamın ateşi, hayır,
hayır, yüreğimdeki.
Şu anda mümkün ve güzel olan tek bir şey vardır:
Yanarak sevmek seni.

A. Kadir şiir yazmayı hep sürdürmüş olmasına rağmen, asıl çabasını çeviri alanında göstermiş ve dilimize pek çok değerli eser kazandırmıştır. Özellikle Azra Erhat'la birlikte gerçekleştirdiği *İlyada* ve *Odysseia* çevirileri anıtsal sayılabilecek niteliktedir. Mevlâna'dan yaptığı çeviriler de öyle. Bunlar özgün metnin dışına çıkışları ve taşıdıkları kendine özgülük nedeniyle doğrudan A. Kadir'in eserleri de sayılabilirler. Batı ve Doğu şiirinden çeviriler yaptığı gibi, Tevfik Fikret'in şiirlerini günümüz Türkçesine aktardı. Çevirileriyle, 1959 Habib Edip Törehan Çeviri Ödülünü, 1961 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülünü, 1980 TYS Hasan Ali Ediz Çeviri Ödülünü, 1983 Yazko Çeviri Dergisi Azra Erhat Üstün Hizmet Ödülünü aldı.

"Tek başına bu örnek dahi (Sar Sıcak Sıcak), Kadir'in sadece belli bir ustalığa vardığını göstermekle kalmıyor; sürekli baskılara karşın inancının hiç soğumadığını ve insanları otuz yıl önceki aynı ateşle sevmeğe devam ettiğini de gösteriyor. Çünkü Kadir'in adı vefanın, çilenin, direncin ve çalışkanlığın da adıdır." (Asım Bezirci)

"A. Kadir'in şiiri gündelik yaşamdan enstantaneler içeren, gündelik olaylara yönelen açık ve yalın bir şiirdir. Türkiye'de şiirin köklü bir dönüşüm sürecine girdiği 1955-1965 arasındaki yıllarda A. Kadir şiirine yeni bir yön vermeyi (örneğin O.Rıfat ve M. Cevdet gibi) düşünmemiş, toplumsal görevi daima birincil düzeyde algılamıştır. Kendi özgül yaşam deneyimlerinin zorunlu kıldığı özgürlük ve mutluluk özlemini dünyaya doğru genişletmek istemiş, insanlık adına konuşmaya yönelmiştir. Zorbalığın ve baskının karşısına dikilen bir şiirdir A. Kadir'in şiiri. Kuşağının öteki şairleri gibi o da baskılanmış bir toplumun sessiz kitlelerinin sözcüsü olmayı seçmiştir. İlk şiirlerinde görülen, biraz da gençlikten gelen kavgacı ton, giderek kendini bir lirizme bırakmıştır: 'Kimbilir dünyada şu anda / yere zor basan ne çok ayak var / kaşığı zor tutan ne çok el ne çok ağız var / lokmayı çiğneyemeyen / kimbilir dünyada şu anda / Konuşamayan / ama konuşacak olan / kimbilir / ne çok şair". (Ahmet Oktay)

"A. Kadir'in toplumculuğu gözüyaşlı ya da kükreyen bir tavırla belirmez. İçten içe, yürekten yüreğe yayılmak isteyen bir duygudur. Bu şiirlerde şiirin tadını nesre özgü açıklığı ve anlaşılırlık ile bir arada bulabilirsiniz. Şiirinin Türkçesi orta bir şehirlinin konuştuğu dildir. Öyle insanı bir anda saran, sarsan bir şiir değil, yavaş yavaş sıcaklığını duyuran bir çalışmadır. Şiirleri yakınma değil, mutluluk kokar. Çekingenliği bile, aşka bile bu açıdan aktarır: 'Sen orda dalından kopartılmış bir zerdali gibi dur! / ben burda zerdalisiz bir dal gibi durayım.'" (Doğan Hızlan).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Tebliğ* (1943), *Hoş Geldin Halil İbrahim* (1959), *Dört Pencere* (1962), *Mutlu Olmak Varken* (yeni şiirleriyle ilk üç kitabının toplu basımı, 1968), *Mutlu Olmak Varken* (bütün şiirleri, 1988).

ÇEVİRİ ve SADELEŞTİRME: *Bugünün Diliyle Mevlânâ* (1955, yeni bas. 2002), *Asıl Adalet* (Doğu-Batı şairlerinden çeviriler, 1960), *Seçme Şiirler* (Paul Eluard'dan Asım Bezirci ile, 1961), *İlyada* (Homeros'tan Azra Erhat ile, 1961), *Bugünün Diliyle Hayyam* (1964, yeni bas 2002), *Eski Çağlar Tarihi* (T. Fikret'in Tarih-i Kadim şiiri, 1965), *Bugünün Diliyle Tevfik Fikret* (1967), *Odysseia* (Homeros'tan Azra Erhat ile, 1970), *Halkın Ekmeği* (B. Brecht'ten, A. Bezirci ile, 1972), *Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri* (3 cilt, ortak çalışma, 1973-75-80) *Filistin Şiiri* (S. Salom'dan A. Timuçin ile, 2002). Ayrıca Asım Bezirci, Afşar Timuçin, Eray Canberk vd. ile çok sayıda çeviri şiirleri yayımlandı.

DİĞER ESERLERİ: *1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet* (1966), *Sovyet Rusya'da Onbeş Gün* (gezi notları, 1978).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Asım Bezirci / Papirüs (Nisan 1968) - On Şair On Şiir (1971) - Temele Gül Dikenler (1997),

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rahtey.org

Hikmet Altınkaynak / Şiirimizde 1940 Kuşağı (1977), Memet Fuat / Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1985), Şükran Kurdakul / Çağdaş Türk Edebiyatı II (Cumhuriyet Dönemi, 1987) - Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Vecihi Timuroğlu / Yazınımızdan Portreler (1991), A. Kadir (anma kitabı, haz: G. Aktaş - A. Hatipoğlu - A.Timuçin - E. Canberk, 1989), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), TBE Ansiklopedisi (2001).

A., Osman Hakan

Şair ve yazar. 1959, Giresun doğumlu. İlkokulu Antalya'da bitirdi. Uşak Lisesinden sonra Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesinden mezun oldu. İnşaat mühendisi olarak bir süre Uşak'ta çalıştıktan sonra İstanbul'a yerleşti. Şiir Atı Yayınevi ve dergisini kuranlar arasında yer aldı. Şiir ve yazıları *Şiir Atı* dışında *Poetika, Bürde, Sombahar, Varlık, Hece, Hürriyet Gösteri vd.* dergilerde yayımlandı. *Gül Odası* adlı kitabıyla 1994 Behçet Necatigil Şiir Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Göç ve Ölüm Şarkıları* (1987), *Yol Şarkıları* (1992), *Gül Odası* (1995), *Seyahat Hemen* (2001), *Sarı Ekin* (toplu şiirler, 2005).

Osman Hakan A.

İNCELEME: *Bizim Romanlarımız Şarkılarımız* (2006), *Dil Şairin Ne'si Olur* (2006).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Mustafa Fırat / Osman Hakan A. ile Sükûnlu Bir Söyleşi (Mühür, Kasım-Aralık 2005), Ercan Yılmaz / Yahya Kemal'i Kim Doğru Okudu? (Zaman Kitap, 3.7.2006).

ABA, Necmiye Meltem

Gazeteci-yazar. 11 Kasım 1952, Ankara doğumlu. Evlilik soyadı Asil'dir. Yenimahalle Mustafa Kemal Akşam Lisesini bitirdikten sonra gazetecilik mesleğine atıldı. *Tasvir, Barış, Ulus, Flaş, Vatan* gazetelerinde çalıştı ve yazılar yayımladı. *Çağın Çocuğu* ve *Siz Yaşadıkça* dergilerini çıkardı. Ankara Birlik Tiyatrosunda oyuncu olarak görev aldı. Çağdaş

OSMAN HAKAN A.

TEKVİN

Beni öldür!..
Beni öldür!..

Akşam... uykuya dönüktür
Vücud dalgalanır... kahır
Doğrudur hatırlama...
Pencereler... tenim
Uzakta... Sokaklara çıkmalı!..
Balık suya, ağaç toprağa
insan aşka üzülür
Yağmurla... gece çocukları...

Beni Öldür!..
Beni Öldür!..

Gün... akşama dönüktür
Zaman akar kitaba
İnsandan harfler boşalır
Çiftler çiftler, girerler kağıda
Her yandan mürekkep dökülür
Siyah bir gözyaşı gibi
Ölmek... gölgelenir yazla
Hatıralar ihtiyaç... açılır
Uzakta... Çivili!.. Pencereler
kapılar
Endaze, ağaç, katran... Üzülür
Yağmurla... gece çocukları

Beni öldür!..
Beni öldür!

Ben... bana dönüktür.

zeteciler Derneği kurucu üyelerinden sarı basın kartı sahibidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Olinka* (1974).

İNCELEME: *Ümit Adam Ecevit.*

HAKKINDA: N .Meltem Aba / Olinka (1974), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ABACI, Ramazan

Psikoloji araştırmacısı. Ortaöğrenimini Aydın'da tamamladı. 1983 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Prof. Dr. Yıldız Kuzgun'un danışmanlığında *"Otoriter Demokratik ve İlgisiz Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Çocuğun Düzeyiyle İlişkisi"* konulu teziyle yüksek lisans derecesi aldı. İki yıl sonra Nottingham Üniversitesinde lisansüstü çalışmalar yapmak üzere İngiltere'ye giderek Nottingham Üniversitesi Eğitim Fakültesi İnsan İlişkileri Bölümünde yükseköğrenimini tamamladı. 1990 yılında başladığı doktora programını 1994 yılında bitirerek doktora derecesini aldı. İngiltere'de bulunduğu süre içinde, toplam kalite yönetiminde ve insan kaynakları, iletişim becerileri, şirket danışmanlığı ve şirketlerde ve okullarda bireysel gelişim konularında projeler hazırladı. 1995 yılında doçentliğe yükseldi. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü. *Yaşamın Kalitelendirilmesi* (2000) adlı bir eseri vardır.

ABACI, Tahir

Şair ve yazar. 1951, İstanbul do-

kun imzalarını da kullandı. Malatya Lisesi, İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü ve Hukuk Fakültesi mezunu. Yayıncılık, memurluk, avukatlık yaptı. Halen avukatlık yapıyor.

Şiir ve yazılarını önce Malatya gazete ve dergilerinde, sonra *Yeni Dergi, Milliyet-Sanat, Sanat Olayı, Varlık* gibi dergilerde yayımladı. Kurucusu olduğu *Yarına Doğru* dergisinde (18 sayı, 1973-76) çıkan bir yazısı nedeniyle yargılanmıştı. 1998'den sonra *Radikal İki*'de denemeler yazdı.

"Tahir Abacı'nın, en yakından tanıdığı katmana denk düşer biçimde küçük burjuva aydınlar katında odaklanan romanlarında ilgili dönem de onlar kanalıyla izleniyor. Aynada Bir Yüz'de, kendisi de bir küçük burjuva aydını olan başkişinin gitgelleri, yaşadığı birbirine zıt itilimler, dönemin başıboş kalmış aydınının halleri veriliyor." (Necmiye Alpay)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Gelin Ömrümüz* (1976).

ŞİİR: *Odaları Utandıran Dağlar* (1976), *Basit Şeyler* (1980), *Sıcak Hayat* (1994), *Sevdavi* (2002).

ROMAN: *Ağır Akan Su* (1990), *Aynada Bir Yüz* (1995), *İkinci Adım* (1999), *Adı Senfoni Kalsın* (2004).

ÇOCUK KİTABI: *Nasrettin Hoca* (çocuk şiirleri, 1980).

DENEME-İNCELEME: *Bir Zamanlar Anadolu'da* (1999), *Yahya Kemal ve Ahmet Hamdi Tanpınar'da Müzik* (2000), *Harput-Elazığ Türküleri* (2000).

HAKKINDA: Fethi Naci / İkinci Adım (Cumhuriyet Kitap, 3.6.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şair- ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999),

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

TAHİR ABACI

KUŞ SELİ

Kuşları da vurdular
Işığı güneyde emmiş kanları
Donmuş tenlerinin buzunu çözsün diye
Ve düşer düşmez soğuyup kaldı kuşlar
Neyi hızlandırabilirdi bu
Çürümüş leşlerle doldu kasaba meydanı
Ve her mavi çamaşırı bir kuş lekeledi
Balkonlara çıkarılmış limonlar arasında
Hırsla çiftleşip dururken kediler
Güneş
İnsanlara ve tarlalara dökülerek
Isıttı insanları uyanan ekinler gibi
Canlanan insanlara çevirdi ekinleri
Işıkların oynaştığı sular
Akıp gidiyordu karşı dağlardan

Kuşlar artık dağlara akıp gidiyordu

Tahir Abacı

Necmiye Alpay / İkinci Adım ve Aynada Bir Yüz (Virgül, Ocak 2000), Ayşenur Bahçekapılı (Cumhuriyet Kitap, 8.6.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Nedret Tanyolaç / Tahir Abacı - Sevdavi (Varlık, Ocak 2003), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günumüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ABADAN, Emine Nermin (Suley)
Bkz. UNAT, Nermin Abadan

ABADAN, Oğuz

Müzisyen ve yazar. 1950, Ankara doğumlu. Müziğe ilkokul çağlarında başladı. 1962 yılında gitarla tanıştı. 1965'ten itibaren çeşitli grup ve orkestralarda çalarak profesyonel oldu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünden mezun oldu. Daha sonra Berklee Jazz Academy'de okudu.

Avrupa'da çeşitli orkestralarda elektrik bas çaldı. Dünyanın birçok ülkesinde konserler verdi. 1976'da Paris'te bir süre Moğollar'da gitar çaldı. 1977'de Ankara Belediyesi Kent Orkestrası'na aranjör/basçı olarak girdi. 1981'de Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a yerleşti. Çeşitli orkestralarda çaldıktan sonra 1982'de kendi orkestrasını kurdu. 1991'de sahne çalışmalarını bıraktı. Türkiye'deki sanatçıların tümüne yakınıyla çalıştı. 1982'den bu yana stüdyo müzisyenlik ve aranjörlük yapmaktadır. Bestecidir, sinema ve TV filmlerine müzik yapar. 1988'de TRT'de, 1992'de Japonya'da en iyi aranjör seçildi.

ESERLERİ (Müzik):

Notasyon ve Diziler Teori (2000), *Aralık ve Akord Bilgisi* (2003).

ABADAN, Yavuz

Siyasetbilimci, hukukçu (D. 1905, Eskişehir – Ö. ?). İstanbul Erkek Lisesi (1926), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1929) mezunu. Heidelberg Hukuk Fakültesinde doktora yaptı (1933). 1935'te Hukuk Felsefesi doçenti ve 1942'de profesör oldu. 1947'den itibaren Ankara Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler fakültelerinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Siyasal Bilgiler Okulu ve Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanlığı yaptı.

Oğuz Abadan

ESERLERİ:

Hukuk Başlangıcı ve Tarihi (1935, 1942), *Harb Sonu [I. Cihan Harbi] Muahedelerine Nazaran Lozan'ın Hususiyetleri* (1938), *Hukuk Felsefesi Dersleri* (1938, 1954), *Hukukun Gözü ile Milliyetçilik ve Halkçılık* (1938), *Grotius ve Tabii Hukuk* (1939), *Tanzimat Fermanının Tahlili* (1940), *Hürriyet Problemi* (1940), *Âmme Hukuku ve Devlet Nazariyeleri* (1952), *Türk İnkılâp Tarihi* (1952), *Türkiye'de Anayasa Gelişmelerine Bir Bakış* (Bahri Savcı ile, 1959), *Devlet Felsefesi* (1959), *Mustafa Kemâl ve Çetecilik* (1964).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

ABAK, Şaban

Şair. 1963, Ortabahçe / Aşkale / Erzurum doğumlu. Yedi yaşında Kur'an-ı Kerim'i hıfzetti. Şaban Özben imzasını da kullandı. İlköğrenimini Horasan'ın Hasanbey köyünde tamamladı. Ortaöğrenimini Erzurum Lisesi ve Kandilli Lisesinde bitirdikten (1982) sonra bir süre devam ettiği Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini üçüncü sınıfta terk etti (1986). İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon Bölümünden mezun oldu (1991). Aynı bölümde başladığı "*Televizyonda Edebiyat Uyarlamaları*" konulu yüksek lisans çalışmasını yarım bıraktı. *Yeni Devir* gazetesinde sanat-edebiyat sayfası editörlüğü, *Mavera* dergisinde yazı işleri müdürlüğü (Nisan-Ekim 1987), TGRT'de prodüktörlük, AK TV'de haber müdürlüğü, yayıncılık ve reklamcılık yaptı. 1997'den itibaren İstanbul'da öğretmenlik, Ankara'da sendikacılık yaptı. 2002'de Eğitim-Bir-Sen Genel Merkez Yönetim Kurulu ve 2004'te Türkiye Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu üyeliklerine seçilmiştir.

İlk yazı ve şiirlerini lise yıllarında Erzurum gazetelerinden *Hürsöz, Aziziye* ve *Doğu Ekspres*'te yayımladı. 1983'ten itibaren şiir ve edebiyat yazılarını *Töre, İkindiyazıları, Dolunay, Genç Dost, Kayıtlar, Albatros, Mavera, Ayane, Dergâh, Kaşgar, Yalnızardıç, Yedi İklim, Hece, Şehrengiz, Kılavuz* dergilerinde, *Zaman, Yeni Şafak, Selam* gazetelerinde yayımladı. 1981'de Türkiye Diyanet Vakfının şiir yarışmasında *ve Buruk Hikâye* adlı şiiriyle 1986 Yunus Emre Şiir Yarışmasında birincilik ödülleri aldı. *Malcolm X ve*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İşport/Acılar adlı iki radyofonik oyunu da bulunuyor.

"Halk şiiri duyarlığı Abak'ın şiirlerinde öz olarak, şiirin atmosferine doğallıkla emdirilmiş olarak mevcut. (...) Susuzluk kılıfındaki arayış izleği Bağdat'tan Dönen Şiirler'in önemli yapı taşlarından birisi: Ferhat Şirin için aradı suyu. Abak ise kendisi için, susuzluğunu gidermek için arar. 'Sanki üçbin senedir susuz'dur. Bunun için, çamur olur, 'kor ateşlerde' pişirilir, yanar. Ve bu yanışı doyurmak ne mümkündür.

"Müzik, destansı söylem, tahkiye, dinsel motifler, imgelem, atasözü ve vecizelerden yararlanma açısından bünyesinde zengin örnekler barındıran şiirlerde, yaşayışlarla içiçe geçmiş bir yabancılaşma olgusu(nun farkında oluş) ve bundan kurtulma çabaları da belirgin." (Osman Özbahçe)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bağdat'tan Dönen Şiirler* (1990).

ANTOLOJİ: *Güldeste* (Hüseyin Atlansoy ile birlikte, 1991).

DENEME: *Karpuz Kestim Yiyen Yok* (2004), *Türkülerimiz ve Simgelerimiz Hakkında Ezber Bozan Yorumlar* (2004).

HAKKINDA: Fcramuz Aydoğan / Mavera Üzerine Ş. Abakla Konuşma (İslâm, Ağustos 1987), Bağdat'tan Dönen Şiirler (TYB Bülteni, Kasım 1990), Ahmet Kafkas / Bağdat'tan Dönen Şiirler (Yörünge, 25.11.1990), M. Ali Verçin / Her Zulmü Bir İsyana Yol Etmek (İkindiyazıları, Şubat 1991), Mehmet Gemci / Bağdat'tan Dönen Şiirler (Sayha, 21.1.1991), Osman Sarı / Bağdat'tan Dönen Şiirler (Zaman, 2.2.1991), Osman Özbahçe / A Bak Bu Güzel (İktibas, Mayıs 1991), TBE Ansiklopedisi (2001), A. Burhan Eren / Türküler Nasıl Okunmalı (Zaman / Turkuaz, 12.12.2004), Hale Kaplan Öz / Karpuz Kestik Yiyelim (Yeni Şafak, 12.12.2004), M. Ragıp Karcı / Türküler Ne İşe Yarar (Gerçek Hayat, 10.12.2004), Suavi Kemal Yazgıç / Türkülere Vefa Borcu (Türkiye, 15.1.2005), Fatih Demirel / Nakışlı Bengi Taşlar: Türküler (Yedi İklim, Ocak 2005), Eren Safi / Bazı Ezberleri Bozdum (Kılavuz, Mart 2005).

Şaban Abak

ŞABAN ABAK

GÜNEŞ ÇİÇEĞİ

Atı Gülşah'la kalbinin rabıtası hiç kopmayan Duran'ın, tarlalar arasından geçerken güneş çiçeklerini seyretmesi, onların aşık oldukları Güneş'ten bir an olsun yüz çevirmeyişlerine imrenmesidir. Bu odur:

Dönmesin kalbim Tanrım, dönmesin kalbim
Dönsün başım
Dönsün başım
Dönsün daima güneş
sarhoşu başım

Bir gündöndü tarlası uğultusuyla
Bal sarısı, at rüyası, arı tefsiriyle
Serin ikindi esintisiyle
Kırpıştırıp iri kirpiklerini
Yüzünde aşk aydınlığıyla
Dönsün, şifadır
Unutuşun yarasına ve kaybedişin

Kalbim sabit kalsın diye
Dönsün dursun durmadan
O gözleri gece güzelin,
Gölgesi ay sevgilinin
Yörüngesinde

Bulutları köpürterek yüzen
Altın bir gemidendir
Leventleri ışın mızraklar yağdıran
Ateşli öpüşlerle uyandıran
Bayıltan ve uyandıran
O sevgilinin.

ABAKAY, Mehmet Ali

Araştırmacı - yazar. 1965, Çınar / Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Çınar'da tamamladı. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1986) mezunu. Diyarbakır'da öğretmenlik yaptı. Yazıları *Yedi İklim* vd.dergi ve gazetelerde yer aldı. *Diyarbakır Folklorundan Kesitler, Celâl Güzelses, Diyarbakır Halk Musikisi Üzerine İnceleme* adlı eseri 1995 yılında yayımlandı.

HAKKINDA: Yedi İklim dergisi (Kasım-Aralık 1994), Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (3. cilt, 1997, s. 514).

ABALIOĞLU, Nadir Nadi

Bkz. NADİR NADİ (Abalıoğlu)

ABALIOĞLU, Yunus Nadi

Bkz. YUNUS NADİ (Abalıoğlu)

ABASIYANIK, Sait Faik

Öykücü ve şair (D. 23 Kasım 1906, Adapazarı - Ö. 11 Mayıs 1954, İstanbul). Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinde [illegible] olmuş ve bir ara da Adapazarı Belediye başkanlığı (1922) yapmış olan Mehmet Faik Bey'in oğlu. Adalı, Sait Faik Adalı, S. F. imzalarını da kullandı. Aile "Abasızoğulları" diye anılırdı, ancak soyadı yasası çıktığında, Sait Faik'in isteği ile "Abasıyanık" olarak nüfus kütüğüne geçirildi. Gelir düzeyi oldukça iyi bir aile ortamında mutlu bir çocukluk dönemi geçirdi. İlköğrenimini yabancı dille eğitim veren Rehber-i Terakki okulunda bitirdikten sonra Adapazarı Lisesine kaydoldu. Ancak araya 1. Dünya Savaşı ve işgal yıllarının girmesi bu öğrenimini aksattı. Savaş ve işgal bittikten sonra babasının ticari faaliyeti için ailenin İstanbul'a gitmesi üzerine (1924), bir süre İstanbul Erkek Lisesinde öğrenim gördü. Ancak, onuncu sınıftayken, Arapça hocasının minderine iğne koydukları için 41 arkadaşı ile birlikte Bursa Lisesine (1925) nakledildi. Liseyi 1928 yılında burada bitirdi. Aynı yıl Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Fakültesine girdiyse

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

de (1928-30), avarc bir öğrencilik hayatı sürdürdüğünden, babasının isteğiyle önce İsviçre'nin Lozan kentine, oradan da kısa bir süre sonra geçtiği Fransa'nın Grenoble Üniversitesinin Edebiyat Fakültesinde üç yıldan biraz fazla (1930-1934) kayıtlı kaldı. Bu arada Fransa'nın ve Avrupa'nın çeşitli şehirlerini gezdi. Kendisini daha hür bir ortamda bulduğu Fransa'da da öğrenim yerine başıboş ve bohem bir hayatı tercih etti. Bu hayat ona, hikâyelerini zenginleştirecek olan bir yığın insan, çevre ve olaylarla karşılaşma fırsatı verdi. 1935 yılı başlarında babası tarafından geri çağrıldığı için Türkiye'ye döndü.

Altı ay kadar Halıcıoğlu Ermeni Yetim Okulunda Türkçe dersleri okuttu. Ardından, babasının kendi işi dışında, sermaye vererek ve bir yakınlarıyla ortak ederek kurduğu ticarethane, altı ay içinde ortağının hileli davranışı nedeniyle iflas (1936) etti. Kısa bir süre de *Haber* gazetesinde adliye muhabirliği yaptı. Aynı yıl içinde ilk kitabı *Semaver* (1936) çıktı. Bundan sonra hayatını belli bir mesleği olmaksızın, sağlığında babasının, onun ölümüyle (29.10.1939) de gelir durumu iyi olan annesinin verdiği harçlıkla ve yayımladığı hikâyelerin telif ücretleriyle devam ettirdi. Üçüncü kitabı *Şahmerdan*'daki (1940) *Çelme* adlı hikâyesindeki "Askerin ayağı tökezledi" cümlesi yüzünden Askeri Mahkemeye verildi, Ankara'da yapılan yargılaması beraatla sonuçlandı. 1944 yılında yayımlanan *Medar-ı Maişet Motoru* adlı romanı asılsız bir ihbar üzerine toplatıldı.

Yaşadığı düzensiz hayat ve alkol düşkünlüğü gittikçe sağlığını bozdu. 1944'te hastalığına siroz teşhisi konuldu, 1951'de tedavi için gittiği Paris'ten de sağlığı için hiçbir teşebbüse geçmeden, birkaç gün içinde geri döndü. Zaman zaman gelen krizler hayati tehlike gösterdiğinden 5 Mayıs 1954'te hastaneye yatırıldıysa da altı gün sonra öldü. Mezarı Zincirlikuyu'dadır.

Yazı hayatına şiirle başlayan Sait Faik, *Hamal* adını taşıyan ilk şiirini Adapazarı'ndaki öğrencilik yıllarında yazmıştı. Bu şiir yıllar sonra (21 Ocak 1932) *Mektep* dergisinde yayımlandı. Bundan sonra seyrek de olsa şiirler yazıp yayımladı. Bu şiirlerinin on altısını *Şimdi Sevişme Vakti* (1953) adıyla kitaplaştırdı. Tamamı serbest tarzda olan bu şiirler için Mehmet Kaplan, esasen onun şair mizaçlı bir insan olduğunu, bu özelliğinin hikâyelerinde de görüldüğünü söyleyerek, az sayıdaki bu şiirlerin güzelliğine dikkat çeker. Hece ile yazdığı ve kitabına almadığı diğer şiirlerinde Faruk Nafız (Çamlıbel) ve Necip Fazıl (Kısakürek) tesiri görülür. Kitabına aldığı on altı şiirinden başka, almadığı yirmi beş kadar şiiri, *Şimdi Sevişme Vakti*'nin, onun ölümünden sonraki basımlarına eklenerek yayımlandı.

Sait Faik Abasıyanık

Sait Faik edebiyattaki asıl ününü hikâye çalışmalarıyla yaptı. Türk hikâyeciliğinin Ömer Seyfettin'den sonraki ikinci önemli aşaması onun açtığı yolda oldu. Henüz lise yıllarındayken yazmaya başladığı biliniyor. O yıllarda yazdığı *İpekli Mendil* hikâycsi daha sonra *Varlık* dergisinde (15 Nisan 1934) çıktı. Yayımlanan ilk hikâyesi isc *Uçurtmalar* (Milliyet, 9.12.1929) adlı hikâyedir. Bu tarihten sonra gittikçe ivme kazanan bir tempo ile kendisini tamamen hikâye yazmaya vermişti. İlk hikâyeleri Maupassant tarzında ve ünleri o yıllarda devam eden Ömer Seyfettin, Refik Halit (Karay), Reşat Nuri (Güntekin) gibi yazarların etkisindedir. Fransa'da iken, özellikle de döndükten sonra yazdığı hikâyelerdeki kendine özgü dili ve kurduğu hikâye yapısıyla kişiliğini buldu. Nurullah Ataç, onun öykü yazarlığını şöyle değerlendirdi: *"Sait Faik Abasıyanık'ın eserlerinde ilk göze çarpan şey yeniliğidir. Zoraki bir yenilik değil, zamanını anlamış, kavramış, zamanını yaşıyan bir adamdı o. Sanatına onun kadar bağlı az yazar tanıdım."*

İlk hikâye kitabı olan *Semaver*'den (1936) itibaren eleştirmenlerin olumlu-olumsuz değerlendirmeleriyle dikkatleri üzerine çekmiş, *Sarnıç* (1939) ve *Şebeke*'den (1940) kitaplarındaki hikâyecilerıyle ustalığını kanıtlamıştır. Bu üç kitabından ilkinde toplumcu-gerçekçi bir içeriği benimsediği görünürken, gittikçe daha bireysel ve gündelik sorunları konu edinir. Günlük yaşam gözlemlerinden beslenen bu dönemdeki hikâyeleri, yine de daima hayatın ve şartların bütün zorluklarına rağmen yaşama sevincine sarılan insanları anlatır. Bunların yaşantılarını ve çok defa kısa zaman parçaları içindeki ilişkilerini ya da durumlarını konu edinir. Bu hikâyeler okuyucu üzerinde, zorlanmadan, yazılmış oldukları izlenimini bırakır. İçinden geldiği gibi ve içten gelen bir arzu ve istekle kaleme aldığını kendisi de birkaç defa söylemişti

Sait Faik yarattığı karakterlerle, zaman zaman gerçekçi bir tarzda, kimi zaman bilinçaltını kurcalayan, hatta kimi kez gerçeküstücü izlenimi veren birtakım akımlara bağlı görünebilir. Ama özellikle kendi kişiliğini bulduğu dönemin hikâyelerinde belli kalıplara ve başka yazarlara benzemeden farklı olabilmiş ve kendini yenileyebilmiş bir yazardır. Hemen bütün hikâyelerinde kendini anlatır gibi bir ifadeyle dikkati çeker. Bu özelliğiyle bir taraftan kendisini zorlamadan ve rahat bir yazış tarzını düşündürdüğü gibi, bir taraftan da yazdıklarının bir çeşit anı-hikâye türüne girebileceği, ya da yazdıklarını içselleştirdiği izlenimini uyandırır. Bu izlenim, biraz da çoğu hikâyecinin bencil olmasa da 'ben' merkezli oluşundan kaynaklanır ki, bu aslında edebiyatta bir anlatım tekniğidir. Bu ise Sait Faik'in kişiliğine denk düşen bir tekniktir. Çoğu toplumun alt kesimlerinden olan hikâye kahramanları, aslında hilenin ve aldatmaların bulunmadığı bir dünyada

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

SAİT FAİK ABASIYANIK

DÜLGER BALIĞININ ÖLÜMÜ

Hepsinin gözleri güzeldir. Hepsinin canlı iken pulları kadın elbiselerine, kadın kulaklarına, kadın göğüslerine takılmaya değer. Nedir o elmaslar, yakutlar, akikler, zümrütler, şunlar bunlar?..

Mümkünü olsaydı da balolara canlı balık sırtlarının yanar döner renkleriyle gidebilselerdi bayanlar; balıkçılar milyon, balıklar şanüşeref kazanırdı. Ne yazık ki soluverir ölür ölmez, öyle ki üzülmüş bebeklere döner balık sırtının pırıltıları. Benim size ölümünü hikâye edeceğim balığın öyle pırıltılı, yanar döner pulları yoktu. Pulu da yoktur ya zavallının. Hafifçe, belirsiz bir yeşil renkte esmerdir. Balıkların en çirkinidir. Kocaman, dişsiz, ak ve şeffaf naylondan bir ağzı vardır; sudan çıkar çıkmaz bir karış açılır da bir daha kapanmaz.

Vücudu kirlice, esmer renkte demiş miydim? Yanlışsadır demiş miydim. Tam ortalık yerinde, her iki yanda sağlı sollu iki baş parmak izi diyebileceğim koyu lekeler vardır, demiş miydim?...

Rum balıkçıların Hrisopsaros (Hristos balığı) dedikleri bu balık, vaktiyle korkunç bir deniz canavarı imiş. İsa doğmadan evvel Akdeniz'e dehşet salmış. Bir Finikeli denize düşmeye görsün! Devirdiği Kartacalı çektirmesinin, Benisrail balıkçı kayığının sayısı sayılamazmış. Keser, biçer, doğrar, mahmuzlar, takar, yırtar, koparır, atar, çeker parçalarmış. Akdeniz'in en gözü pek; insandan, haydıudan, fırtınadan, yıldırımdan, yağmurdan, belâdan, öğkenceden yılmaz korsanı, dülger balığının adından bembeyaz kesilirmiş.

İsa, günlerden bir gün deniz kenarında gezinirken sandallarını büyük bir korkuyla bırakıp kaçan balıkçılar görmüş. "Ne oluyorsunuz?" diye sormuş balıkçılara. "Aman demişler balıkçılar, elaman! Elaman, bu canavardan! Sandallarımızı kırdı, arkadaşlarımızı parçaladı. Hepsinden kötüsü, balık tutamaz olduk, açlıktan kırılıyoruz."

İsa yalın ayak, başı kabak, dülger balıklarının yüzlercesinin kaynaştığı denize doğru yürümüş. En kocamanını, uzun parmaklı elleriyle tutup sudan çıkarmış. İki elinin baş parmağı arasında sımsıkı tutmuş, eğilmiş, kulağına bir şeyler söylemiş...

O gün bu gündür dülger balığı, denizlerin görünüşü pek dehşetli, fakat huyu pek uysal, pek zavallı bir yaratığıdır. Birçok yerinde çiviye, keskere, eğriye, kerpetene, destereye, eğeye benzer çıkıntıları, kemikle kılçık arası dikenleri vardır. Dülger balığı adı bunlardan ötürü ona takılmış olmalı.

Bütün bu âlâtü-edevatın dört yanını şeffaf naylondan diyebileceğimiz işlemeli bir zar çevirmektedir. Kuyruğa doğru bu incecik zar azıcık kalınlaşır, rengi koyulaşır, bir balık kuyruğunun biçimini alır.

Oltaya tutuldu muydu dünyasına, sulara küsüverir. Nasıl bir korku içine düşer kimbilir? Onun için dünya bomboştur artık. Oltadan kurtulsa da fayda yoktur. Suyun yüzüne yanyassı serilir. Kocaman gözleriyle insana mahzun mahzun bakar durur. Sandala aldığımız zaman dakikalarca onun sesini işitirsiniz. Ya, sesini! Bir o, bir de kırlangıç balığı sandalda ölünceye kadar ikide bir feryada benzer, soluğa benzer acı bir ses çıkarır. İnce zardan ağzını bir kere ağlara vurmasın, küstüğünün resmidir, dülger balığının.

Bir gün balıkçı kahvesinin önündeki yarısı kırmızı, yarısı beyaz çiçek açan akasyanın dalına asılmış bir dülger balığı gördüm. Rengi denizden çıktığı zamanki esmer renkte idi önce. Vücudunda hiçbir kımıldama yoktu. Taş kadar cansızdı. Yalnız aletlerinin etrafını çeviren incecik, ipekten bile yumuşak zarları oynaşıp duruyordu. Böyle bir oynama hiç görmemiştim. Evet, bu bir oyundu. Bir görünmez, iç rüzgârının oyunu idi. Vücutta, görünüşte hiçbir titreme yoktu. Yalnız bu zarlar zevkli bir ürperişle tatlı tatlı titriyorlardı. İlk bakışta insana zevkli, eğlenceli bir şeymiş gibi gelen bu titreme, hakikatte bir ölüm dansı idi. Sanki dülger balığının ruhu, rüzgâr rüzgâr, bu incecik zarlardan çıkıp gidiyordu; bir dirhem kalmamacasına.

Hani bazı yaz günleri hiç rüzgâr yokken deniz üstünde bir menevış peydahlanır. İşte öyle bir cazip titreme idi bu. İnsanın içini zevkle, saadetle dolduruyordu. Ancak, balığın ölmek üzere olduğu düşünülürse bu titremenin anlamı hafifçe acıya yorulabilirdi. Ama insan yine de bu anlamı'a almamaya çalışıyordu. Belki de bu harikulade tatlı bir ölümdü. Belki de balık hâlâ suda, derinliklerde bulunduğunu sanıyordur. Karnı tok, sırtı pektir. Akşam olmuştur. Deniz dibinin kumları gıdıklayıcıdır. Altta, dişi yumurtaları, yukarılarda erkek tohumları sallanıyor, dehşetli bir şey gördüm: Balık tuhaf bir şekilde, ağır ağır ağarmaya, rengini atmaya, bembeyaz kesilmeye giden bir hal almaya başlamıştı. Acaba bana mı öyle geliyor? Sahiden rengimi mi atıyor? Demeye, dikkatli bakmaya lüzum kalmadan yanılmadığımı anladım.

Kenarları süsleyen zarların oyunu çabuklaşmaya, balık da gittikçe saniyeden saniyeye, pek belli bir halde beyazlanmaya başladı. İçimde dülger balığının yüreğini dolduran korkuyu duydum. Bu hepimizin bildiği bir korku idi: Ölüm korkusu.

Artık her şeyi anlamıştı. Denizlerin dibi âlemi bitmişti. Ne akıntılara yassı vücudunu bırakmak, ne karanlık sulara koyu yeşil yosunları gömülmek... Ne sabahları birdenbire, yukarılardan derinlere inen, serin aydınlıkta uyanıvermek, günün mavi ile yeşil oyunları içinde kuyruk oynatmak, habbeler çıkarmak, yüze doğru fırlamak... Ne yosunlara, canlı yosunlara yatmak, ne akıntılarda aletlerini yakamozlara takarak yıkanmak; yıkanmak vardı. Her şey bitmişti.

Dülger balığının ölüm hali uzun sürüyor. Sanki balık şu hava dediğimiz gaz suya alışmaya çalışmaktadır. Hani biraz dişimi sıksa alışması bile mümkündür gibime geldi.

Bu iki saat süren ölüm halini, dört saate, dört saati sekiz saate, sekiz saati yirmi dörde çıkardık mıydı; dülger balığını aramızda bir işle uğraşırken görüvereceğiz sanıyoruz.

Onu atmosferimize (suyumuza) alıştırdığımız gün bayramlar edeceğiz. Elimize görünüşü dehşetli, korkunç, çirkin ama aslında küser huylu, pek sakın, pek korkak, pek hassas, iyi yürekli, tatlı ve korkak bakışlı bir yaratık geçirdiğimizden böbürlenerek, onu üzmek için elimizden geleni yapacağız. Şaşıracak, önce katlanacak. Onu şair, küskün, anlaşılmayan birisi yapacağız. Bir gün hassaslığını, ertesi gün sevgisini, üçüncü gün korkaklığını, sükûnunu kötüleyecek. Canından bezdireceğiz. İçinde ne kadar güzel şey varsa hepsini birer birer söküp atacak. Acı acı sırıtarak İsa'nın tuttuğu belinin ortasındaki parmak izi yerlerini, mahmuzları, kelpeteni, egesi, destereyi ve baltasıyla kazıyacak. İlk çağlardaki canavar hâlini bulacak.

Bir kere suyumuza alışmaya görsün. Onu canavar haline getirmek için hiçbir fırsatı kaçırmayacağız.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

az şeyle mutlu olabilecek insanlardır. Hikâye kişilerinden bazıları da daha çok anılarıyla yaşar ya da özlemini duydukları bir dünyanın hayalini kurarlar. Dolayısıyla bu gibi kahramanların kendi çevrelerine uyum sağlayamadıkları da sergilenmiş olur.

"Umut dolu bir insan değildi Sait Faik. Dünyaya pembe gözlükler ardından bakmıyordu. Daha doğrusu Rene Char'ın o güzelim deyişiyle, 'Umuda bir borcu yoktu.' Gerçekliğin bir değil, bin yüzü olduğunu biliyordu, öykülerinde bunlardan bazılarını 'sınamak' istedi. Boynu büküklerin, cebinde beş parası olmadan havayla suyla yaşamaya çalışanların, sevip sevilmeyenlerin, martıyla dostluk kuranların, doğaya, toprak anaya, suya ve güneşe övgüler yağdıran papaz efendinin, işsiz ırgatların, geleceğini göremeyen marabaların, garip Arnavut sütçülerin, Adalı Rum balıkçıların, satacak bir şeyi olmadığı için bedenini satan orospucukların dostuydu. Kitaplarının adı bile onun dünyasını yansıtır: Az Şekerli, Havuz Başı, Mahalle Kahvesi, Bir Takım İnsanlar, Sarnıç, Semaver, Son Kuşlar... Birçok yazar için söylenen 'kendini anlatırken başkalarını anlattı' ifadesine, yerli yabancı, onun kadar uygun bir yazar tanımıyorum." (Ferit Edgü)

Geçekten de hikâyelerinde toplumun hemen her kesiminden ve her yaştan zengin bir kahramanlar kadrosu sergileyen Sait Faik'in, ağırlıklı olarak fakir semt ve gecekondularda yaşayanları, işsiz insanları, Anadolu'dan İstanbul'a gelenleri, bu tabakadan insanlar arasında da özellikle denizle ve balıkçılıkla ilgili olanları konu edindiği dikkat çeker. Psikolojik olarak da sebepsiz iç sıkıntısı ve yalnızlık duygusuna kapılanlarla hayal kuranlar önemli bir sayıya ulaşır. İstanbul'un taşralı ve yerli tipleri kadar azınlıklara mensup kişilerini de konu edinir. Bu çeşitli kesimden kahramanlar aracılığıyla toplumdaki bazı aksaklıklara, günlük hayatın akışı içinde dikkati çeker.

Hikâyeleri dışında iki roman denemesi de bulunan Sait Faik, bunlardan ilkini 1940 yılında *Medarı Maişet Motoru* adıyla tefrika ettikten sonra 1944 yılında kitap olarak basıldı. Daha sonraki basımları *Bir Takım İnsanlar* (1952) adıyla yapıldı. Ancak roman değerleri açısından başarılı bulunmamıştı. Tefrika edildiği yıl kitaplaşan *Kayıp Aranıyor* (1953) adlı ikinci romanı ise önceki romanından daha tutarlı olmasına rağmen, yarım kalmış bir eser izlenimi yaratmıştı. Eleştirmenler her iki roman için de, hikâyede ustalık kazanmış olan yazarın aynı tekniği romana uygulaması, bu yüzden bunların uzatılmış birer hikâye özelliği taşıması sebebiyle başarısızlığa uğradığı görüşünde birleşmişlerdir.

Sait Faik hikâye ve diğer yazılarını *Milliyet, Kurun, Vakit* gazeteleriyle başta *Varlık* olmak üzere *Ağaç, Büyük Doğu, Yücel, Yeni Mecmua, Servet-i Fünün, İnkılapçı Gençlik, Yürüyüş* ve *Yedigün* dergilerinde yayımlamıştı. Hayatta iken on hikâye kitabı, iki romanı, bir de şiirleri olmak üzere on üç telif kitabı ile bir tercüme romanı basılan Sait Faik'in ölümünden sonra gazete ve dergilerde kalan diğer yazılarıyla birlikte hikâyeleri de değişik yayınevleri tarafından yayımlandı.

1953'te, ilk defa bir Türk hikâyeciisi olarak, merkezi Amerika'da olan Mark Twain Cemiyeti tarafından kendisine şeref üyeliği verilen Sait Faik'in ölümünden sonra da annesi, Burgazadası'ndaki evlerini "Sait Faik Müzesi" olarak bağışladı ve 1955 yılında, ailenin mirasının bağışlandığı Darüşşafaka Cemiyeti tarafından her yıl en iyi hikâye kitabına verilmek üzere "Sait Faik Hikaye Armağanı" konuldu.

Sait Faik Abasıyanık

"Hayat içinde erittiği kişiliğini hiç ayıklamadan; bir davâya, estetik anlayışa veya zümreye ayarlamadan yazmıştır. Onun sanatı bir anlatış sanatıdır. Gördüklerini, sevdiklerini, acıma ve sevmelerini, çocukluk, gençlik, hastalık günlerini hiç ustalığa özenmeksizin, şiirli bir dille anlatmıştır." (Ahmet Kabaklı)

"Hikâyeciliğimizde bir aşamadır. Sait'e gelinceye kadar hikâye konusu olarak aklımızdan geçirmediğimiz olaylar, onun kuleminde hikâye bütünlüğü kazanmışlardır (...) anlatım özellikleri, güçlü yanı olduğu kadar eksik yanı olarak da belirir. Şiir, anlatışında tek değer ölçüsüdür... Şiirden hiç uzaklaşmamaya çalışır. Bu yüzden hikâye sanatının gerektirdiği kuru ayrıntılara girmekten kaçar." (Necati Cumalı)

"Sait Faik'in etkisi de, hikâyesi gibi, belli bir dönemde yanlış yoruma uğramıştır. Yazdıkları ipsiz sapsız bir bunguniuk, okur yazarların ayağı yere değmemiş tayfasında pek görülen bir başını alıp gitme isteği sayılmıştır. Onun başını alıp gitme dilekleri belli toplum ilişkileri içindeki insanların ona verdiği bir duygudur. Oysa, hikâyesini kurduğu, anlatmayı değerli bulduğu, yeğlediği insanlara gösterdiği yakınlık apaçıktır. Halktan yana bir yazardır Sait Faik." (Füruzan)

"Öykücülüğümüzdeki 'yer'ine baktığımız takdirde birkaç büyük hikâyecinin (Ömer Seyfettin, Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali) önünde yer alıyor. Bunun nedeni şu: Bir san'at adamını, bir yazı adamını değerlendirirken üç kritere göre davranıyoruz. Bunlardan biri çağı ve bulunduğu yer açısından değerlendirme. İkincisi çağını aşan yazar... Üçüncüsü çağlar boyunca dünyaya açılan yazar.. Bizim edebiyatımızda çok az yazar bu üçüncü değerlendirmeye girebilir. Mesela Yunus Emre birse, Sait Faik ikidir bu konuda." (Tahir Alangu)

"Sait Faik'in öykücülüğümüzdeki yeri bence, öykülerindeki bu insancıl içerikle belirlenmiştir (...) bu humanizmadan ister bireysel anlamda, ister toplumsal anlamda olsun kötü dönüşümlere varan bir felsefeyi temellendirmeye geçebilmiş midir? Bu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sorunun yanıtı 'hayır' olsa gerek. Onu, Camus'dan ayıran da, felsefe anlamında bu dünya görüşü eksikliğidir." (Hilmi Yavuz)

"Elli yıl sonra toplum sorunlarına daha bir hoşgörüyle bakıyorsak, bunu hazırlayanlardan birisidir Sait Faik. Bile isteye değil, içinden gelen coşkuyla, dilindeki aldırışsız savurukluk-la, yüreğindeki iyilikle. Basmakalıp öykünün sınırlarını aşarken çağdaş öyküye ışık tuttuğunun ayırımında bile değildi. Kendini pek önemsemiyordu ama, mangalda kül bırakmayan eleştirmenlere de öfkeleniyordu. Sait Faik'in bir küçük öyküsünden dünyaya kapı açmak gerekiyor. İmgelem gücündeki gerçeğin gizlerini görebilirsek o kapıdan geçmek zor olmayacak..." (Mustafa Şerif Onaran)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Semaver* (1936; *Kumpanya* ile, 1965; *Sarnıç* ile, 1970), *Sarnıç* (1939; *Kayıp Aranıyor* ile, 1965; *Semaver* ile, 1970), *Şahmerdan* (1940; *Havada Bulut* ile, 1965; *Lüzumsuz Adam* ile, 1970), *Lüzumsuz Adam* (1948; *Az Şekerli* ile 1965; *Şahmerdan* ile, 1970), *Mahalle Kahvesi* (1950; *Tüneldeki Çocuk* ile, 1965;

HAVADA BULUT VE SAİT FAİK ÜZERİNE

Oktay Akbal

"Benim yazdıklarımın hiçbiri hikâye değil, röportaj değil, mektup değil, nedir ben de bilmem." Bu sözleri Sait Faik söylüyor diye hemen inanmayalım. O böyle der ama yine yazdıklarının hikâye olduğunu bilir. Yazılarında nelerden bahsederse etsin, onun çoğunlukla unutulmayacak hikâyeler yazdığını da biz biliriz.

Açıkçası Sait Faik, sanatı üzerinde yazı yazmaktan çekindiğim yazarların başında gelir. Beğendiğini söylersin kızar, aksini söylersin içerler. Kendisi de bir hikâyesinde bunu açıkça yazmıştır. Bu da gösteriyor ki Sait Faik, sanatının, büyüklüğüne hem inanmıştır, hem de inanmamıştır. Okuyucusu az, aydının sanata karşı bir ilgi duymadığı, hükümet makamlarının sanatçıya sempatik davranmadığı, basının gerçek edebiyatçıya sırt çevirdiği memleketlerde, en kabiliyetli yazar bile yaptığı işin ölmezliğine tam mânasıyla kendini inandıramaz. Hele Türk sanatçılarının hali büsbütün yürekler acısıdır. Bir kaç kitap yayımlarsın, alkışlarlar, överler, mektep kitaplarına, antolojilere, edebiyat tarihlerine geçersin, yabancı dillere çevrilirsin... Bunlara rağmen içinde yaşadığın toplum yine de sana yaşama imkânı sağlamaz, hayatını boşa geçirmiş bir insan gözüyle bakmakta devam eder. Böylece hayatı boyunca süren didinme ve çarpışmadan sonra Türk sanatçısı, sanatının vereceği şeref, gurur ve saygıyı görmeden, hissetmeden ölüp gider.

Sanki ne diye bu bahsi açtım.. Oysaki ben Havada Bulut'tan bahsedecektim. Hazır şimdi Sait Faik de Paris'te bulunduğuna göre, onun hakkında beslediğim bütün duygu ve düşünceleri çekinmeden yazabilirim. Küfür duymak korkusu olmaksızın, onun insan ve sanatçı taraflarını bir bir sayabilirim. Ama olmuyor, Sait Faik için elime kalemi alır almaz, yabancı ülkelerde edebiyatımızın itibarını yükseltecek bir iki sanatçımızdan biri olduğu halde, ya bilerek, ya bilmeyerek, adeta gözlerimizi kapatırcasına bu büyük yazarımızı nasıl unutup, ihmal ettiğimizi yazmak istiyorum. Ben çevremdeki insanlara, öteden beri Sait Faik'in dünyamızın en ünlü hikâyecileriyle boy ölçüşebilecek bir yazarımız olduğunu söylemekten usanmamışımdır. Onu bir Caldwel'le, bir Saroyan'la ve daha başkalarıyla çekinmeden kıyaslayabiliriz. Hatta dünya hikâyeciliğinin en büyük üstadlarıyla, Çehov'la Pirandello'yla, Gorki'yle bile beraber adını anabilirim. Yalnız burada uzun tetkiklere girişmek istemiyorum. Dediklerim fazla iddialı görülebilir, tabii bunlar, kendime ait düşüncelerimdir. Nedense çoğumuz da, içimizden birinin dünyaya, yeryüzü insanlarına bizim sesimiz duyurabileceği hakkında sebepsiz bir şüphe mevcut. Bu da bizdeki, hele sanat sahasında hissettiğimiz aşağılık duygusundan geliyor.

İşte Sait Faik dünyaya hikâyeleriyle sesleniyor. Onun milletlerarası değerini hiç değilse gelecek nesillerin anlayacağına ben inanıyorum. Semaver, Sarnıç, Şahmerdan, Medarı Maişet, Lüzumsuz Adam, Mahalle Kahvesi, Havada Bulut'taki yüzlerce hikâye geleceğe eşsiz bir define gibi kalacaktır. O nesiller bu sanatçıyı böylesine harcadığımızı, bir köşeye atıp unuttuğumuzu öğrenince ne diyecekler kim bilir?

Gelelim Havada Bulut'a. Nedir bu kitap? Roman mı, hikâye mi, röportaj mı, hâtıra mı? Yıllarca önce bir dergide tefrika edilirken okuduğum bu uzun yazıya ille bir isim vermek sevdasında değilim. Buna roman da, hikâye de, hatta şiir de diyebiliriz. Havada Bulut'ta Sait Faik'in yer yer kendini bütün fikir ve inançlarıyla ortaya çıkardığını görüyoruz. Aşağıdaki cümleler de onun bütün samimiyetiyle kendini ele verdiğini anlamak mümkün: "En son bir gazeteye müracaat ettim. Başmuharrir cenaplarının karşısına çıktık. Siyasi kanaatlerimi sordu. Olmadığını söyledim. Hiç düşünmediğim bir şeyi bana soruyordu. Ben insanlar ve kendim hakkında düşünürüm, hükümetler hakkında, rejimler hususunda hiçbir fikrim yoktur."

Kitapta Sait Faik dünyasını bütün renkli tipleri, şiir dolu aşkları, acı, tatsız maceraları, ümitsiz hayalleri ile görebiliyoruz. Köpekli adamın, yazarın psikolojisiyle olan yakınlık derecesini tayin etmek için çeşitli deliller aramaya bilmem lüzum var mıdır? Bizi ilgilendiren o değil, insanlığın her günkü macerası, çağımız insanının yaşayageldiği bir ruh hali... Bütün o insanlar, müvezzi, Todori, Katina, Eleni, Karidesci, hele başka kahraman Yorgiya, çeşitli muhitleri, başka başka duyuş ve yaşayışlarıyla ne kadar bizden izler, parçalar taşıyorlar. Hele 'Yorgiyamu' yu, kâh hülyalarımızın, delikanlılık rüyamızın genç kızı halinde, kâh hayatın sertlikleri, acılıklarıyla vaktinden evvel pişmiş, tecrübeli bir kadın haliyle, fakat her iki halde de yıllarca aşkını içimizde taşıdığımız eşsiz bir varlık gibi kendimize yakın hissediveriyoruz. Onu kendisine yakışan esmer bir yüz, siyah saçlar, çapkın bakışlar, uzun, çalık bacaklarıyla şekillendiriyoruz. Onunla bir park kanepesinden Haliç'i, sahildeki evlerin ışıklarını seyrediyoruz. "Yarın hemen yarın, bu ışıklarını içinde bizim ışığımızın da yandığını göreceğiz. Bu ışığı başkaları gördükleri zaman, içlerinde bir şehirde bir ışık yakmak arzusu kımıldanacak.". Sonra kovasıyla gökteki bulutu evine götürmek isteyen küçük kızın hayal kırıklığı.. Korkunç pastanelerdeki kalabalık arasında duyulan yalnızlık. Matmazel Todorin'in ihtiyarlamış balolar görmüş eşyaları...

Kısacası Havada Bulut insanı alabildiğine yazarın kendi apayrı, bambaşka dünyasına götüren bir kitaptır. Uzun lâfa ne hacet, bir kere okuyan bir daha elinden bırakamayacaktır, bundan eminim. Bu kitabın bize neler, ne zengin, ne eşsiz bir âlem cizdiğini göstermek için birkaç sayfasını okumak yetecektir. Hatta birkaç satırla, önümüzde açılıveren bir kapı, uzanan bir yol bilmediğimiz, tanımadığımız, ama, adeta içimizde, bulunan en derin, en gizli bir yere doğru bizleri sürükleyecektir.

(*Hisar*, Mart 1951)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SAİT FAİK ABASIYANIK

ŞİMDİ SEVİŞME VAKTİ

Çıplak heykeller yapmalıyım,
Çırılçıplak heykeller
Nefis rüyalarınız için
Ey önümden geçen ak sakallı kasketli,
Yırtık mintanından adaleleri gözüken
Dilenci
Sana önce
Şiirlerin tadını
Aşkların tadını
Kitaplardan tattırmalıyım
Resimlerden duyurmalıyım, resimlerden...

Şu oğlan çocuğuna bak
Fırça sallıyor
Kokmuş manifaturacının ayağına
Dörtyüzbin tekliğinden,
On kuruş verecek.

Seni satmam çocuğum
Dörtyüzbin tekliğe
Ne güzel kaşların var
Ne güzel bileklerin
Hele ne ellerin var, ne ellerin.

Söylemeliyim,
Yok
Yok... meydanlarda bağırmalıyım
Bu küçük güllerin buram buram tütüğü
Anadolu şehri kahvesinde
Kiraz mevsiminin
Sevişme vakti olduğunu.

Resimler seyrettirmeli, şiirler okutturmalıyım
Baygınlık getiren şiirler
Kiraz mevsimi, kiraz
Küfelerle dolu Pazar.
Zambaklar getiriyor bir kadın,
Bir kadın bir bakraç yoğurt götürüyor
Sallıyor boyacı çocuk fırçasını
Belediye kahvesinde hâlâ o eski, o yalancı
O biçimsiz Bizans şarkısı.
Sana nasıl bulsam, nasıl bilsem,
Nasıl etsem nasıl yapsam da
Meydanlarda bağırsam
Sokak başlarında sazımı çalsam
Anlatsam şu kiraz mevsiminin
Para kazanmak mevsimi değil
Sevişme vakti olduğunu...

Bir kere duyursam hele güzelliğini, tadını,
Sonra oturup hüngür hüngür ağlasam
Boş geçirdiğim, bağırmadığım sustuğum günlere
Mezarımda bu güzel, uzun kaşlı boyacı çocuğunun
Oğlu bir şiir okusa
Karacaoğlandan
Orhan Veli'den
Yunus'tan, Yunus'tan...

Sait Faik Abasıyanık

Havada Bulut ile, 1970), *Kumpanya* (1951; *Semaver* ile 1965; *Kayıp Aranıyor* ile, 1970), *Havada Bulut* (1951; *Mahalle Kahvesi* ile, 1970), *Havuz Başı* (1952; *Alemdağ'da Var Bir Yılan* ile, 1965; *Son Kuşlar* ile, 1970), *Son Kuşlar* (1952; *Mahkeme Kapısı* ile, 1965; *Havuz Başı* ile, 1988), *Alemdağda Var Bir Yılan* (1954; *Havuz Başı* ile, 1965; *Az Şekerli* ile, 1970), *Az Şekerli* (1954; *Lüzumsuz Adam* ile, 1965; *Alemdağ'da Var Bir Yılan* ile, 1970), *Tüneldeki Çocuk* (1955; *Mahalle Kahvesi* ile, 1965; *Mahkeme Kapası* ile, 1970), *Balıkçının Ölümü* (1977; *Yaşasın Edebiyat* ile, 1987).

ŞİİR: *Şimdi Sevişme Vakti* (1953; *Birtakım İnsanlar* ile, 1965).

ROMAN: *Medarı Maişet Motoru* (1944; *Bir Takım İnsanlar* adı ile, 1952; *Şimdi Sevişme Vakti* ile, 1965), *Kayıp Aranıyor* (1953; *Sarnıç* ile, 1965; *Kumpanya* ile, 1970).

SAİT FAİK ABASIYANIK

BİR MASA

Bize bir masa ayır Yanakimu
Aleksandramla benim için
Bir masa
Üstü çiçeksiz
Örtüsü gazeteden
Şarabı aşktan
Hem hülyadan

Aleksandram mızıka çalsın
Siyaha çalar parmaklarıyla
Güftesi bayağı şarkılar
Adi havalar
Meyhane acı zeytinyağı koksun
Sen hoşnud ol Yanakimu

RÖPORTAJ: *Mahkeme Kapısı* (1956; *Son Kuşlar* ile, 1965; *Tünteldeki Çocuk* ile, 1970).

SÖYLEŞİ-MEKTUP-DİĞER: *Sevgiliye Mektuplar* (hikâyeler-yazılar-konuşmalar-mektuplar, 1987), *Yaşasın Edebiyat* (1977; *Balıkçının Ölümü* ile, 1981), *Açıkhava Oteli* (konuşmalar-mektuplar, 1980), *Bitmemiş Senfoni* (hikâye-oyun-mektup, 1989).

ÇEVİRİ: *Yaşamak Hırsı* (Georges Simenori'dan, 1954), *Müthiş Bir Tren* (çeviriler-uyarlamalar, 1981).

Yazarın eserleri sonraki yıllarda Bilgi Yayınevi'nce *"Bütün Eserleri"* başlığı altında on iki ciltte toplandı (1970-90). 2003'te Yapı Kredi Yayınları tarafından bütün eserleri yeniden basılmaya başlandı.

HAKKINDA: Tahir Alangu / Sait Faik İçin (derleme, 1956), Tahsin Yücel / Havada Bulut (Varlık, Temmuz 1951) - Sait Faik (Varlık, Aralık 1954) - Gene Sait Faik (Varlık, Ocak 1956) - Büyükler (Varlık, Haziran 1956), Yaşar Nabi (Varlık, s. 418, 1951; s. 430, 1956), İnci (29.12.1952), Behçet Necatigil / Sait Faik'in Kahramanlarında Kılık ve Ruh (Varlık, Aralık 1954) - Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Nurullah Ataç / Türk Dili Dergisi (Haziran 1954), Muzaffer Uyguncr / Sait Faik'in Hayatı (1959, Sait Faik Abasıyanık adıyla, 1964), Sami N. Özerdim / Sait

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SAİT FAİK ABASIYANIK 100 YAŞINDA

GENÇ HİKÂYECİLERİN ONDAN BİR FARKI VAR

Hakkı Devrim

Bu yıl Sait Faik'i «Asırlık Adam» diye andık. 1906 doğumlu olduğunu, Galatasaray-Tünel arası ona bir rastladığımızda söylemişti bize. Babamın bir arkadaşı şekerci Mehmet Ağabey (Dönmez) bizdeydi. Ne içinse birlikte Beyoğlu'na çıkmıştık. Galatasaray'dan Tünel'e doğru inerken Sait'e rastladık. Başında kasketi, sırtında bej trençkotu günlük kaldırım voltasını atıyor olmalıydı.

Mehmet Ağabey arkasından:

– Sait, selam sabah yok mu, diye seslenince çok şaşırdım.

Öyle ya babamın da çocukluk arkadaşıydı Sait. Yaşça ikisinin de büyüğüydü babam. Mehmet Abi takılıyordu Sait'e:

Oğlum nedir senin bu halin, moruklamışsın yahu!

Sen kendine bak asıl. Küp gibisin. Böyle gidersen, yuh borusunu çalma zamanın yakındır.

Sarıldılar birbirlerine. Sait:

Ben senin büyüğünüm, dedi. Tevellüt 1906 oğlum. Sen kaçlısın?

O 1910'luydu galiba. Mehmet Abi beni tanıttı Sait'e:

Ruhi Ağabey'in oğlu, diye. Sait hatırlamadı beni, daha önce tanışmıştık. Babamın doğumunu sordu. 1901, dedim.

*

Evet, bu ikinci rastlayışımdı ona. Ona dediğime bakmayın, sıradan birini söyler gibi; ömür boyu çok sevdiğim, gelmiş geçmiş iki üç yazardan biridir Sait Faik. Buna, anadilimde yazmasının farkını da ekleyin.

Ankara Yokuşu'nu çıkarken sağ kaldırımdaki İnkılap Kitabevi'nde rastlanıştım. Sırtında kalın paltosuyla patron Garbis Fikri oradaydı. Ona sordum:

– Sait Faik'in Sarnıç adlı hikâye kitabı var mı sizde, diye.

– Çoktandır yok, dedi. Sonra küçük dükkânın vitrin duvarına yakın duran, girerken fark etmediğim birine sordu:

– Sen de var mı Sait? Çoktandır sorarlar bu kitabı, yeni baskısı ne zaman yapılacak?

Yüzü bana dönük gülümseyen Sait Faik'ti.

– Yazık ki bende de yok. Olsa, getirip buraya bırakırdım; bir geçtiğinizde alasınız diye...

Ne dedim hatırlamıyorum. Sıkılmışım. Utangaçlığım yüzünden ona hikâyelerini çok sevdiğimi o gün orada söyleyemediğime sonradan çok üzülmüştüm.

Altmış yıl önceki Sait'ten söz ediyorum. Demek kırk yaşındaymış o zaman. Yüzünde kırk yaşın çok üstünde bir adamın derin, yorgun çizgileriyle...

*

Ona üçüncü rastlayışımı utanarak hatırlarım. Panorama'nın yayınını başlatmıştık 1950'den sonra. Türkiye Turizm Kurumu'nun yayınıydı. Sait'ten bir hikâye koyalım istemiştim. Ona, Kadri Yurdatap aracılığıyla ulaşmış olabilirim. Dergi için birlikte çalışıyorduk Kadri'yle. Hikâyeyi kendisi getirdi bir gün, apansız. Beklemiyordum. Galatasaray'daki Beyoğlu Han'ın ikinci katındaki gösterişli lokum merkezinde, özel olarak çizilip yaptırılmış bir çalışma masasının arkasında, yerinden sıçrayarak:

– Buyrun hoş geldiniz, diye koştum. 1952 veya 53 yılıydı. 23/24 yaşında bir genç adam, geniş bir çalışma odasındaki gösterişli masanın arkasında. Sait'in hoşlanacağı, mazur görebileceği bir manzara değildi bu. İlk defa bir aradaydık, baş başa konuşma fırsatıydı. Değerlendiremedim. Tadını çıkarmayı bırakın, işin doğrusu, bu buluşmanın altından kalkamadığım için o günü yıllar yılı hep, üzülerek hatırladım.

*

Sadece yaşadığımız semtte, şehirde, kendi memleketimizde de değil; televizyonlu dünyada, uzaktan tanımakla yetinmek zorunda olduğunuz nice insanı, bizim gençlik yıllarımızla kıyaslanamayacak kadar yakınımızda hissettiğinizin farkında mısınız?

İlk defa yüz yüze geldiklerimize gıdıp, yaşmış, cinsiyetmiş hiçbir fark tanımadan:

– Sizi öpebilir miyim, diye sorduğunuz olmuyor mu? Ortaköyde Bush'u görünce, sizin apartmanda oturan, seyrek karşılaştığınız bir tanıdığa rastlamış gibi olmuyor musunuz?

Benim Elif torun Hürriyet'in asansörlerinden birinde, yıllar önce küçük bir kız çocuğu iken Ertuğrul Özkök'e rastlamış. Elini uzatmış hemen:

– Ben sizinle çalışan Serdar Devrim'in kızıyım, diye tanıtmış kendini. Konuşmuşlar.

Biz muhabirken, yazı işleri müdürünün odasına salavatla girerdik.

Sait Faik'le bir saate yakın bir odada baş başa kaldık, kahvemizi yudumladık ve ben ona, hikâyeleriyle yazar olarak, bütünüyle insan olarak benim için ne anlama geldiğine dair iki lâf etmeyi beceremedim.

– Siz benim için Stendhal kadar, Dostoyevski kadar, anadilimde yazdığımız için hatta onlardan da daha önemli bir yazarsınız, diyemedim.

Çaresizlik içinde:

– Ne bilirdim bir iki yıllık ömrü kaldığını, dedim durdum. Darüşşafakalılar sağ olsun. «Sait Faik 100 Yaşında» temalı dergilerini ve bu vesileyle açılan hikâye yarışmasında dereceye girenlerin hikâyelerini içeren kitabı bana da göndercdiler. İlk beşe giren İrem Az'ın (Hem de Kabataşlı'ymış), Notre Dame'dan Filiz Karaküçük'ün, Avusturya Lisesi'nden Ayça Orbay'ın, Üsküdar Amerikan Lisesi'nden Hayrettin Künç'ün, Darüşşafaka Lisesi'nden Gizem Yavaşbay'ın hikâyelerini okudum.

Hepsi birbirinden güzel.

Sait bir İstanbul yazarıydı. Kendi sıkıntıları ve yalnızlığı kadar, ayak uydurmadığı insanları anlatmayı da severdi; tabiatı, denizi, balıkları, kuşları, köpekleri, iodoslu İstanbul akşamlarını, kalabalıkları, kestanecileri, balıkçıları, kahve müdavimlerini de sever, dertleriyle dertlendiği bu insanlarla hayatı paylaşmaktan mutlu da olurdu.

Genç hikâyeciler ve onların kahramanları, yaşama sevincinden yana nasipsiz ve büsbütün mutsuzlar gibi geldi bana..

(*Radikal*, 11 Haziran 2006)

Faik Bibliyografyasına Ek (Varlık, Mayıs 1966), Mustafa Kutlu / Sait Faik'in Hikâye Dünyası (1968), Adnan Binyazar/ Türk Dili (Eylül 1970), Sait Faik'le Toplum Sorunları Konusunda Bir Konuşma (Halkın Dostları, Haziran 1970), Derleyen: Sennur Sezer/ Soruşturma (Cumhuriyet Sanat, Edebiyat eki, Mayıs 1970), Düzenleyen: Mahmut Alptekin / Soruşturma (Varlık, Ağustos 1973-Mayıs 1974-Temmuz 1974), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973), Mahmut Alptekin / Sait Faik (1974), Muzaffer Uyguner / Varlık (s. 801, 1974), Mahmut Alptekin / Bir Öykü Ustası Sait Faik Abasıyanık (1976), Fethi Naci / Bir Hikâyeci: Sait Faik - Bir Romancı: Yaşar Kemal (1990), Ahmet Miskioğlu / Sait Faik: Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Yapıtları (değerlendirmeler ve şiirler, 1992), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 1 (1997), Perihan Ergun / Sait Faik 90 Yaşında (1996), Fethi Naci / Sait Faik'in Hikâyeciliği (1998), "Mahalle Kahvesi" Öyküsünde Tragedya Yapısı ve Özellikleri (Türk Dili

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Dergisi, Ocak-Şubat 2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Radikal Kitap (29.9.2002), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002), Renk Renk Kartpostallar: Sait Faik (Hece, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, s. 46-47), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Şinasi Gülaçtı / Güler Yüzlü Yazılar III (Bizim Külliye, Ekim 2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Orhan Okay / Büyük Türk Klâsikleri 14 (2002). Bir Usta Bir Dünya Sait Faik Abasıyanık (2003'teki bir sergiden fotoğraflar, mektuplar, belgeler, 2003), Kemal Atakay / Sait Faik'in Öykülerinde Deniz (Kitap-lık, Mart 2004), Mustafa Şerif Onaran / Sait Faik Öykülerinin İmgelem Gücündeki Gerçek (Varlık, Mayıs 2004).

ABAT, Umut Yaşar

Şair. 1972, Kars doğumlu. Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. *"İmmanuel Kant'ın Felsefesinde Mekan ve Zaman"* adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Felsefe, mantık, sosyoloji, psikoloji, insan hakları ve demokrasi dersleri verdi. Kısa adı KIBATEK olan Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu üyelerinden oldu. Ankara Demokrasi Koordinasyonunda Eğitim, Gençlik ve Kent Koordinatörlüğü yaptı.

ESERLERİ (Şiir):

Uçurumlar (2001), *Takvimsiz Zamanlar* (2005).

ABAY, Ebubekir

Bkz. TABİBİ

ABAY, Korhan

Aktör, oyun yazarı. 7 Kasım 1954, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunu. Sahne hayatına Ali Poyrazoğlu Tiyatrosunda başladı. Daha sonra kendi tiyatrosunu (Teatro Korhan Abay) kurarak tiyatro çalışmalarını oyuncu ve yönetici olarak sürdürdü. *Hayvanat Bahçesi* adlı oyunuyla 1982-1983 Avni Dilligil Özel Ödülüne layık görüldü.

Korhan Abay

ESERLERİ (Oyun):

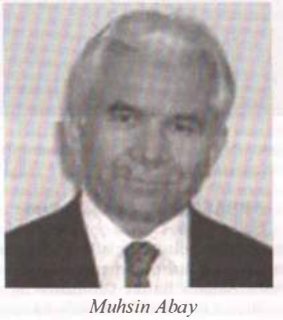
TELİF: *Hayvanat Bahçesi, Plâstik Sevgilim.*

ÇEVİRİ: *Çılgınlar Kulübü* (Fransızcadan).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (1987-1988), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ABAY, Muhsin

Araştırmacı - yazar. 1945, Karaman doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Karaman'da yaptı. 1968'de Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun oldu. Aynı fakültenin Ziraat Ekonomisi ve İşletmeciliği Kürsüsünde 1971 yılında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Bu arada

Muhsin Abay

1972-73 eğitim döneminde Montpellier / Fransa Institut Agranomique Mediterraneen (IAM)'de İktisadi Kalkınma ve Karar Alma Metodolojisi konusunda staj yaptı. 1976 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinde *"Gediz Havzasında Üretici Gelirine Etki Eden Faktörler"* konulu tezini sunarak ziraat doktorasını tamamladı. 1993'te Paris HEC Management Üniversitesinde *"İşbaşındaki Yöneticileri Geliştirme"* stajı yaptı. 1970 yılı sonunda Adana Teknik Ziraat Müdürlüğünde uzman, 1971 80 yıllarında EÜ Ziraat Fakültesi Tarım İşletmeciliği Kürsüsünde araştırma görevlisi olarak çalıştı ve dört yıl Ziraat ve Gıda fakültelerinde İşletme Yönetimi dersleri verdi. 1981-84 yılları arasında Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSO) Etüt ve Araştırma Dairesi müdürü olarak görev yaptı. Daha sonra özel sektörde ülkemizin önde gelen gruplarında sanayi, hizmet, medya ve eğitim alanlarında hizmet veren kuruluşlarda 1989-2002 yılları arasında üst düzey yöneticilik ve çeşitli kuruluşlarda danışmanlık görevlerinde bulundu. Ekonomi, yönetim, organizasyon, çevre koruma konularında çok sayıda makalesi yayımlandı. Zaman yönetimi, yetki devri konularında konferans ve eğitim seminerleri verdi. *Zamanı Değerlendirmek* (2000) adlı bir kitabı vardır.

ABAYHAN, Muzaffer

Yazar. 1956, Ankara doğumlu. Lise öğrenimini yarıda bıraktı. Bir süre ABD'de bulundu. Dönüşünden (1980) itibaren öykü yazmaya başladı. TV ve tiyatro için komediler de yazdı. 1987 yılından itibaren serbest yazar olarak çalıştı.

Son dönem mizah edebiyatımızın tanınmış isimlerinden oldu. *Biz Birbirimize Benzeriz* öyküsüyle 1983 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü ile 1984 Akademi Kitabevi Öykü Başarı Ödülünü, *Başkanın Demokrasisi* ile 1986 Rıfat Ilgaz-Cide En İyi Mizah Ödülünü, *Her Aşkın Bir Şarkısı Vardır* öyküsüyle 1991-1992 Abdi İpekçi Aşk Öyküsü Yarışması Birincilik Ödülünü, *Gereği Düşünüldü* adlı oyunuyla 1990-91 İsmet Küntay En İyi Oyun Yazarı (Yılmaz Erdoğan ile) Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Biz Birbirimize Benzeriz* (1983, *Hoşçakal Amerika adıyla,* 1993), *Başkanın Demokrasisi* (1986), *Bostancı Vapurunda Demokrasi Denemeleri* (1988), *Bunları Kesmek Lazım* (son iki kitabı birlikte, 1993).

OYUN: (Sahneleniş sırasıyla): *Gereği Düşünüldü, Beni Biraz Yönetir misiniz?*

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ABBASOĞLU, Hüseyin Remzi

Şair (D. 10 Haziran 1911, Şinek [Ataköy] / Çaykara / Trabzon – Ö. 7 Mayıs 1979, Trabzon). 1915'te köylerinin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine ailece batıya göç ettiler. Bu yolculuk sırasında annesini kaybetti. Ailesi; Amasya, Tokat yoluyla Ankara'ya, oradan Polatlı'ya giderek burada bir süre oturduktan sonra 1923'te köyüne döndü. Babası Ahmet Şükrü Efendi, tekrar Polatlı'ya gidince onu da yanına aldırdı. Okur yazarlığı olduğu için ilkokul üçüncü sınıfa kaydoldu. Babasının hastalalanması üzerine tekrar köyüne döndü (1926). Genç yaşında Muhammediye, Ahmediye, Siret-i Nebi ve Mevlit gibi kitapların etkisinde kaldı. Karadavut diye bilinen kitabın Mirac bölümünün etkisinde kalarak kendisi de *"Mufassal Mirac"* adlı manzum bir eser yazdı. Evlendikten sonra ilkokulun beşinci sınıfına devam ederek diploma aldı (1929). Yurdun çeşitli yerlerinde memurluk görevlerinde bulunarak 1964'te emekli oldu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

HÜSEYİN REMZİ ABBASOĞLU

YEM BORUSU

Fukara şeker yemez, pekmezi var, balı var.
Onun karnı acıkmaz, kazanında yalı var.
Maşallah canı pektir, kalanır sıkıntıya.
Ayakkabı istemez, çarığı var nalı var.
Kış gelince düşünmez nerden kömür alayım,
Nasıl olsa kapıda iki kucak çalı var.
Çıplak kalsa ne zarar? fazladır tahammülü,
Kumaş falan istemez, ayağında şalı var.
Vergilere zam gelse ona da ses çıkarmaz,
Bir inek, iki keçi, bak ne kadar malı var.
Sağlığı yerindedir, erimedi kemiği,
Henüz solup gitmeyen yanağında alı var.
Hayatla mücadele onun asıl şi'arı
Ölümden korkusu yok teneşiri salı var.

Yurdum efendisidir, budur sözün doğrusu.
Rahat rahat yaşasın çaldıkça yem borusu...

Genç yaşlarda Fuzuli ve Nedim'in divanlarını, Ziya Paşa, Şair Eşref, Namık Kemal, Sinasi, Tevfik Fikret, Mehmet Âkif ve Yahya Kemal gibi şairlerin şiirlerini okuyarak hem divan hem de halk edebiyatı tarzında şiirler yazdı. Şiirlerinde aruz ve heceyi birarada kullandı. Bazı şiirleri *Kars* gazetesinde ve *Halkevi Doğuş* dergisinde (1932), Numan Sabit Osmançelebioğlu'nun çıkarmaya başladığı *Çaykara* gazetesinde ve Altay Yiğit'in *Çaykara ve Folkloru* adlı eserinde yayımlandı.

ESERLERİ: *Yazılarım Notlarım* (1995), *Mufassal Mirac.*

HAKKINDA: Altay Yiğit / Çaykara ve Folkloru (1981), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ABBASOĞLU, Suna Erdem

Şair. 1936, Görele / Giresun doğumlu. Tirebolulu bir ailedendir. Sakarya İlkokulundan mezun olduktan sonra Akşam Sanat Okulunda kesme-biçme ve çeşitli el sanatları konusunda eğitim gördü. Amcası Ali Siret Efendi gibi şairlerin de bulunduğu aile ortamının da etkisiyle, küçük yaşlardan itibaren edebiyata, özellikle şiire yöneldi. Şiirinden önemli bir bölümünü kız kardeşi Şenel Şişman ile birlikte yazdıkları *Bizden Şiirler* (2002) adlı kitapta topladı.

SUNA ERDEM ABBASOĞLU

DENİZE BAKARKEN

Ben azla yetinmesini bilenlerdenim,
Seni yeşilinle, mavinle, yağmurunla sevenlerdenim.
Küçük balkonumda geniş yüreğimle bakıp,
Sesleniyorum size kuşların diliyle,
Gidin kuşlar deyin ki o sevgiliye:
Kanatlarım gibi çırpınan ana yüreği,
Maviş gözler ufuklara dalmış,
Eski günleri şöyle bir hatırlamış,
Hayal bu ya size de sofrada tabak koymuş,
Sevgi dolu yüreğini heyecan sarmış.
Olanca cömertliğiyle size açmış yüreğini
Kârdan vermiş, sermayeden vermiş
Kestikçe gürleşen söğüt ağacı gibi,
Verdikçe çoğalmış...
And ettim vereceğim daha da vereceğim,
Sizi çok seviyorum, daha da seveceğim.

Suna Erdem Abbasoğlu

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Türk Edebiyatında Günümüz Kadın Şairleri (2006).

ABDİ (Himmetzade Abdullah)

Vaiz, mutasavvıf-şair ve müsikişinas (D. 1640, İstanbul – Ö. 18 Aralık 1710, İstanbul). Şeyh Abdullah Efendi adıyla da bilinir. Bayrâmiyye tarikatı şeyhlerinden Himmet Efendinin oğludur. Bilhassa tefsir ve hadis ilimlerinde kendisini yetiştirdi. Bu ara da Bayrâmiyye tarikatına intisap ederek babasına mürid oldu. 1669'da Kasımpaşa Camii'ne, on yıl sonra da Fatih civarındaki Halil Paşa Camii'ne vâiz oldu. Şehremini Yenibahçe'deki Defterdar İbrâhim Efendi Tekkesi şeyhi olan babasının 1684 yılında vefatı üzerine, adı geçen tekkeye şeyh tayin edildi. 1688'de hacca gitti. Dönüşünde Sultan Selim Camii cuma vâizliğine tayin edilince selâtin camii kürsü şeyhler silsilesine girmiş oldu. 1693'te Fatih Camii vaizliğine nakledildi. Bu vazifede iken Sultan II. Mustafa'nın Avusturya seferine (1697) ordu vâizi olarak katıldı. Hayatının son yıllarında Beyazıt ve Süleymaniye camileri vâizliklerinde bulundu. Vefat edince Üsküdar'daki Bezcizâde Tekkesi'nde babasının yanına gömüldü. Abdüssamed ve Abdüşşekûr adlı iki oğlu devrin tanınmış şairlerindendir, Abdüssamed babasının ölümü üzerine tekkeye şeyh tayin edildi.

Tasavvufî şiirleri mürettep bir divanda toplanan Himmetzâde, bu şiirlerinde Abdi, Derviş Abdullah, Abdullah, Hz. Peygamber'in hayatını konu alan *Gencîne-i İ'câz* isimli mesnevisinde ise Himmetzâde mahlaslarını kullandı. Ayrıca lugazlardan meydana gelen *Dîvân-ı Lugaz* isimli bir risâlesi de vardır. Lâtîfî, Mehmed Tâhir, Hammer, İbnülemin gibi bazı müellifler, Abdi'nin bir şuarâ tezkiresi yazdığını kaydediyorlarsa da bu esere henüz rastlanmamıştır. Abdi, ayrıca hat ve müsiki ile de meşgul

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ABDİ (Himmetzade Abdullah)

İLAHİ

İnayet eyle, kıl nazar,
Kerim Allah! Rahim Allah
Kalmasın gönlümde keder,
Kerim Allah! Rahim Allah!

Gör benim za'f-ı halimi,
Teftiş etme ahvalimi,
Ben bilirim ef'alimi,
Kerim Allah! Rahim Allah!

Ben kulum, sensin daverim,
Kapında kemter çakerim.
Lûtfunla olgıl yaverim,
Kerim Allah! Rahim Allah!

Âlemin halkı bendedir,
Günah etmezi, kandedir.
Lûtf u inayet sendedir,
Kerim Allah! Rahim Allah!

Hayli dem oldu ağlaram,
Gayri kapı yoktur varam,
Ben kulun böyle naçarem,
Kerim Allah Rahim Allah!

Gayetle suçludur özüm,
Niyaz etmeğe yok yüzüm,
Geçmezse nic'üle sözüm,
Kerim Allah Rahim Allah!

Abdullah halkın kemteri,
Kaldı cihanda serseri,
Sen ey lûtfun mazharı,
Kerim Allah Rahim Allah!

oldu ve bu konularda da eserler verdi. Hat sanatının ustalarından Hafız Osman'dan icâzet aldı, sülüs ve nesih yazıda üstat derecesine erişti. Onun dinî mahiyette pek çok eser bestelediği çeşitli el yazması güfte mecmualarında zikredilmektedir. Ancak bu eserlerden hiçbirinin notası zamanımıza ulaşmamıştır. Çok güzel söz söyleyen bir dini hatip, aynı zamanda değerli bir bestekârdı. Birçok vaazını dinleyen Padişah Dördüncü Mehmed'e öğütler vermişti. *Gencine-i İcaz* adlı manzum bir eseri vardır. Şiirlerine yazma dergilerde rastlanmaktadır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1914-24), Müstakimzâde / Tuhfe-i Hattâtîn (yay. İbnülemin Mahmud Kemâl, 1928), Suyolcuzâde Mehmed Necîb / Devhatü'l-küttâb (yay. Kilisli Muallim Rifat, 1942), S. Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (c. 1, 1942), Vasfi Mahir Kocatürk / Tekke Şiiri Antolojisi (1955), Nuri Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, s. 74, 1988).

ABDÎ EFENDİ (Şair)

Şair (D. ?, Şebinkarahisar / Giresun – Ö. 1885). İstanbul'da okudu. Divân kâtipliklerinde bulundu. Bosna Vilâyeti Meclis başkâtibi iken 1853'te azledildi. Bosna Meclis-i Kebiri başkâtipliği, çeşitli yerlerde kaymakamlık ve mutasarrıflık yaptı. Şarkikarahisar Bidayet Ceza Mahkemesi reisi iken vefat etti. Divan Edebiyatı tarzında ve heceyle şiirler yazdı. Erzurum ağzını manzum olarak işlediği eserinin eksik bir nüshası İÜ Kütüphanesindedir.

ESERLERİ:

Peyda Yahud bi-Pervâ, Akl-i Dânâ Beyninde Bir Muhavere (1870), *Divân-ı Eş'ar, Erzurum Lehçesi, Nevpeydâ* (1870).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (1995), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ABDÎ EFENDİ (Tarihçi)

Osmanlı tarihçisi (D. ? - Ö. 1764, ?). Patrona İsyanı hakkında kaleme aldığı tarihiyle tanındı. Hayatına dair bilgiler kendi eserinden bilinenlerdir. Bazı kaynaklara göre III. Ahmed'in mühürdarı oldu; 1753-64 yılları arasında birkaç defa reîsülküttâblığa getirildi. Şair olan Abdî'nin o devirde yaşamış birkaç Abdî'den hangisi olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Abdî Efendi'nin, *Târih-i Sultan Mahmud Han İbn Sultan Mustafa Han* adını taşıyan, fakat daha çok *Abdî Târihi* adıyla bilinen kitabı monografik bir eserdir. *Abdî Târihi*'nin Süleymaniye Kütüphanesindeki nüshası, Faik Reşit Unat tarafından yayımlandı.

"Sadece Patrona ayaklanmasını, başlangıcından bastırılmasına kadar canlı bir şekilde anlatmaktadır. Bizzat devrin olayları içinde yaşamış bir kimsenin kaleminden çıkan bu eser, müellifinin şahsî müşahedelerini vermesi bakımından orijinal bir kaynaktır; aynı zamanda bu olay hakkında yazılmış Destârî Sâlih'in eserinde ve Sâmî Târihi'nde verilen bilgileri de tamamlar mahiyettedir. Ayrıca bu tarihte 1142 (1729-30) vak'aları arasında İran savaşlarıyla ilgili bilgiler de vardır." (Abdülkadir Özcan)

HAKKINDA: Faik Reşit Unat / 1730 Patrona İhtilâli Hakkında Bir Eser Abdi Tarihi (1943), Bekir Sıtkı Baykal / Destârî Sâlih Târihi (1962), Sicill-i Osmânî (c. 3, s. 410), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri III (s. 106), Türk Ansiklopedisi (c. 1, s. 32), Abdülkadir Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988, s. 73).

ABDİZÂDE HÜSEYİN HÜSAMEDDİN

Tarihçi (D. 1869, Amasya - Ö. 10 Şubat 1939, İstanbul). Cumhuriyet döneminde Yaşar soyadını aldı. İlk tahsilini Amasya'da yaptı. 1879 yılında Balcı Mektebine başladı ve hafızlığını tamamladı. 1883'te Rüştiyeye girdi ve 1887'de buradan birincilikle mezun oldu. Rüştiye tahsili sırasında özel hocalardan da ders aldı, Farsça öğrendi. 1890'da İstanbul'a giderek Kalenderhâne Medresesinde tahsilini ilerletti. Ayrıca Nakşibendi-Halidî şeyhlerinden Ömer Ziyaeddin-i Dağıstanî'den Zübdetü'l-Buhârî okudu. Mevlevî Ahmed Remzi Efendi'den feraiz dersleri, değişik beldelerde birçok hocadan ders okudu. Bir ara Şam'da bulundu. 1899'da tekrar İstanbul'a döndü. Medrese icazetini Tokadizâde Ahmed Nureddin Efendi'den aldı. Vakıflar nezaretinde Arapça mütercimliği yaptı. Köprü, Osmancık, Refahiye gibi beldelerde resmî görevlerle bulundu. 1909'da kurulan Tarîh-i Osmânî Encümeni üyeliği yaptı. Kabri Feriköy mezarlığındadır. Daha çok *Amasya Tarihi* adlı eserin yazarı olarak tanınmıştı.

ESERLERİ:

Amasya Tarihi (4 cilt, Mukaddime cildini haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, 1986), *Temel, Vakıf Nezaretinin Tarihçesi ve Nâzırların Terâcim-i Ahvâli, Divân-ı Vezâret.*

HAKKINDA: Abdizâde Hüseyin Hüsameddin / Amasya Tarihi (1990).

ABDULAHAD NURÎ (Sinoplu)

Gazeteci-şair, bilim ve düşünce adamı (D. 1860, Boyabat / Sinop - Ö. 1927, İstanbul). İlk Dışişleri bakanlarından Yusuf Kemal Tengirşenk'in ağabeyi. 1887 yılından itibaren Sinop Bidayet Mahkemesinde başkâtiplik yaptıktan sonra İstanbul'a yerleşti. Orada uzun yıllar Seyr-i Sefâin idaresinde görev alarak burada uzun süre çalıştı. Siyasi görüşlerinden dolayı Abdülhamid döneminde bir müddet sürgün hayatı yaşadı. Mütareke yıllarında Divan-ı Harbi tarafından tutuklandıysa da hapisten kaçarak 1922 yılında Anadolu'ya geçti. Kastamonu'da yayımlanan ve Milli Mücadeleyi destekleyen *Açıksöz* gazetesinin başyazarlığını yaptı. Bu yıllarda *Doğu* adlı bir dergi çıkardı. Millî Mücadeleden sonra İstanbul'a dönerek Deniz Yollarındaki eski görevine döndü. Kabri, İstanbul-Beşiktaş'taki Maçka Mezarlığındadır.

Döneminin Türkçülük akımını benimseyen yazarlarından olan Abdulahad Nuri'nin tarih ve dil araştırmalarının yanı sıra edebî eserleri de vardır. Bu çalışmalardan en önemlisi, *Divanü Lügati't-Türk*'ten 251 atasözünün İstanbul Türkçesine çevirileri ve İstanbul ağzındaki karşılıkları hakkında yaptığı çalışmadır. Bu eserin 1917 yılında İstanbul'da başlattığı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

basımını 1923'te Kastamonu'da tamamlamıştır.

ESERLERİ:

Münşeât-ı Kavânin (1889), *Ölen Kızım* (mersiye, 1889), *Tembellik yâhud Gayrete Teşvik*, *Teshîl-i Tahsîl* (1890), *Kürt Düğünü* (1. cüz, hikâye, 1890), *Mev'izetü'l-Hasene* (1894), *Darü'l-aceze ve Mükrimin-i Müslimin* (1895), *Sâkiname-i Nurî* (Mukaddime Türkçe, metin Farsça; 1909), *Nidâ-yı İntikam* (1915), *Atalar Sözü* (1918), *Şehit Kızı* (manzum, 1920), *İçki* (1921), *Yunan Harbi Destanı* (1923), *Atalar Sözü* (1923), *Türkiye Seyr-i Sefain İdaresinin Tarihçesi* (1926), *Milli Destanlar* (8 destan), *İsfendiyar Oğulları Meskûkâtı*, *Haleb Kitâbeleri*, *Edirne Tarihi*, *Sadi ve Gülistanı*, *Harf ve A'bâd*, *Misalli Mecelle* (Kitâbü'l Büyu').

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Zeki Gürel / Abdülahad Nûri (Kastamonu Havadis, 3-10 Mart 1997), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ABDULAHAD NURİ (Sivaslı)

Mutasavvıf - şair (D. 1595, Sivas – Ö. 1651, İstanbul). Halveti tarikatının ileri gelenlerindendi. İstanbul'a giderek öğrenimini orada tamamladı. Kısa bir süre Midilli'de kaldı. Mehmet Ağa Tekkesi şeyhliğine getirildi. Fâtih, Bayazid ve Ayasofya camilerinde vâizlik etti. Eyüp'te Nişancı caddesindeki türbesinde yatmaktadır. *Riyâzülekâr* adında tasavvuf konulu bir eseri ve *Divan*'ı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

ABDULHAK HAMİD (Tarhan).

Bkz. TARHAN, Abdulhak Hamid

ABDULKADİR GULÂMÎ

Tasavvufçu, şair (D. 1854, Sivas- Ö. 1886). Hakkında yeterli bilgi yoktur. Kadiri şeyhlerinden Abdurrahmân-ı Tâlibânî'nin halifesi Nur Ali Baba'nın oğludur.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Divan-ı Eş'ar* (1874, yay. haz. Recep Toparlı, 1992).

TASAVVUF: *Tacü'l Muhakkikîn*, *Mi'râcü'l Müştâkin*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 1, 1999), Şakir Sabri / Gaziantep Büyükleri (1999).

ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim

İlâhiyatçı. 23 Haziran 1943, (nüfusta 12 Haziran 1944), Kastamonu doğumlu. Kastamonu Cumhuriyet İlkokulu (1956), Abdurrahmanpaşa Lisesi (1962), AÜ İlâhiyat Fakültesi (1966) mezunu. Yüksek lisans ve doktora (1979) çalışmalarını yine Ankara Üniversitesinde tamamladı. Kısa

Abdülkerim Abdulkadiroğlu

tamonu müftü yardımcılığı (1966-67), müfettişlik ve başmüfettişlik (1969-82) yaptıktan sonra çalışmalarını İngiltere'de sürdürdü.

Yurda dönüşünde Ankara Milli Kütüphane El Yazmaları Nadir Eserler ve Mikrofilm Şubeleri müdürü oldu (1982). Bu görevin ardından 1982 tarihinde öğretim üyesi olarak göreve başladığı Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde doçent (1988) ve profesör (1995) unvanlarını kazandı. Bu fakültede Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Anabilim Dalı ve Arap Dili Eğitimi Bölümü başkanlıkları görevlerinde bulundu (1984-96). İlk bölüm başkanlığı döneminde, öğrenciler için Osmanlıca, hat, tezhib, klasik musiki, ebru ve cilt kursları düzenledi. 1982'den itibaren aynı fakültede öğretim üyesi olarak görev yaptı. Arapça, Farsça, Osmanlıca ve İngilizce bilmektedir. GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünün açılmasından bu yana yüksek lisans ve doktora dersleri, ayrıca Kastamonu Eğitim Fakültesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde dersler verdi.

Türk edebiyatı tarihi ve klasik Türk edebiyatı konulu yazılarını, *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi*, *Türk Edebiyatı*, *Türk Kültürü Araştırmaları*, *Ankara Ü. İlâhiyat Fakültesi*, *Türk Kültürü*, *Milli Kültür*, *İslâmî Edebiyat*, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, *Erciyes*, *Kızılırmak*, *Türk Dünyası Tarih*, *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları*, *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi*, *Journal of Turkish Studies* / *Türklük Bilgisi Araştırmaları*, *Vakıf ve Kültür*, *Altınoluk*, *Tapu ve Kadastro* dergilerinde, *Gündem*, *Diyanet*, *Yeni Şafak* gazetelerinde ve *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde; Türk halk edebiyatı ve folklor konularındaki yazılarını, bu dergilerden başka, *Sur*, *Halk Kültürü Derleme-Araştırma Dergisi*, *MİFAD* / *Türk Folklor Araştırmaları*, *Türk Yurdu*, *Türk Halk Kültürü Araştırmaları*, *Milli Folklor* dergilerin-

de, değer konulardaki yazılarını da *Zaman*, *Merhaba* ve *Kastamonu* yerel gazetelerinde, *Eğitim-Bilim ve Kültür*, *Cemre*, *Hacı Bektaş Veli*, *Bilge*, *İlmî Araştırmalar*, *Türk Bankası Kültür Sanat* dergilerinde yayımladı. Aynı konularda çeşitli kongrelerde çok sayıda bildiri sundu. Türkiye Yazarlar Birliği, TÜSAV (kurucu üye, Başkan), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü üyesidir. İLESAM üyeliğinde bulundu, istifa etti.

ESERLERİ:

İslâm'da ve Günümüzde Cihad (1968), *Tatbikatlı Dinî Bilgiler* / *Annelerin El Kitabı* (1969), *Dinimi Öğreniyorum* / *I am Learning My Religion* (1984), *Bursalı İsmail Beliğ* (1985), *İsmail Beliğ* / *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'ar* (1985) *Mehmed Akif Ersoy'un Makaleleri* (1987, Nuran Abdulkadiroğlu ile ortak), *Beliğ* (1988), *Türk Kültürü Bibliyografyası* (Cemal Kurnaz ile, 1989), *Mehmed Akif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri*, *Mev'iza ve Hutbeleri* (Nuran Abdulkadiroğlu ile, 1991), *Halvetilik'in Şa'baniyye Kolu*, *Şeyh Şa'banı Veli ve Külliyesi* (1991), *Tanıdığım Kastamonu Delileri İçinde Bir Veli* / *Deli Eşref veya Hacı Eşref* (1991), *Mehmed Akif Ersoy Hakkında Yazılanlar* (N.Abdulkadiroğlu ile, 1991), *Divan* / *Süleyman Şâdi* (Ömer Demirbağ ile, 1993), *Van Kütüğü* (Mehmet Yiğit ve Bekir Oğuz başaran ile, 1993), *Recaizade Ahmed Cevdet* / *Zînetü'l Mecâlis* (Meclislerin Süsü, 1994), *Yozgat Meşhurları* (Feridun H.Özkan ile, 1994), *Ilgazlı Hacı Baba* (Nakşibendi Şeyhi Ahmed Abduşoğlu, 1995), *Kültürümüzden Esintiler* (1997), *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları* (1997), *Güncel Yazılar* (1997), *Güncel Yazılar 2* (1998), *Divan* / *Mustafa Rûmî Efendi* (Mustafa Tatçı ile, 1998), *Safranbolu Vakfiyyeleri* (Ülkü A. Özsoy ile, 1998), *Recaizade Ahmed Cevdet* / *Nevâdirü'l-Âsâr fi-Mutâla'ati'l-Eş'âr* (seçme beyitler, Mehmet Sarı ile, 1998), *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân-* (İsmail Beliğ Bursalı, 1998), *Kastamonu Jurnal Defteri* (İ. H. Aksoyak ve N. F. Duru ile, 1998), *Kurtuluş Yolu* (1999), *Kırşehirli Ramazan Türk* (*Türk Ramazan*) *Bütün Şiirleri* (Ömer Özkan ile ortak, 1999), *Safranbolu Meşhurları* (Ülkü Ayan Özsoy ile, 2000), *Osmanlı Devleti ve Bozok Sancağı* (2000), *Güncel Yazılar (3)* (2002), *Gaziantep Meşhurları* (Ayla Güçlü ile ortak, 2004).

HAKKINDA: Cemal Kurnaz / İsmail Beliğ ve Nuhbetü'l-Âsâr'ı (Türk Kültürü Araştırmaları, sayı: 1, 1986), Mustafa Tatcı / Mehmet Âkif Ersoy'un Makaleri (Türk Kültürü, s: 298, Şubat 1988), Arif Dülger / Halvetilik'in Şa'bâniyye Kolu Şeyh Şa'bân-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ı Veli ve Külliyesi (İslâmî Edebiyat, s: 13, Temmuz-Ağustos-Eylül 1991), Hamdi Hasan / Çok Yönlü Faydası Olan Bir Kitap (Birlik gazetesi (Üsküp), 14.9.1991), Mahmut Bakır / Zaman gazetesi (15.11.1992), Türkiye gazetesi (27.8.1993), Zaman gazetesi (4.5.1993), Âkif Külliyâtı (İlesam Haber Bülteni, yıl: 4, sayı: 32, Ocak 1993), Bir Deli Veli Eşref (İçel Kültürü, yıl: 9, sayı: 38, Mart 1995), İskender Pala / Tarihî Bir Jurnal Defteri (Zaman gazetesi, 10.12.1998)-Bayram Tatilinde Okumak İçin (Zaman, 14.1.1999)-Kitaplar... Kitaplar (Zaman, 7.10.1999), Mehmet Sarı / Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'ın Tıpkı Basımı (Bilge, sayı: 19, Kış 1999), Nail Tan / Bir Şuarâ Tezkiresi: Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr (Bilge, s: 23, Kış 2000), Şevkiye Kazan / Nevâdiru'l-Âsâr (Bilge, sayı: 24, Bahar 2000), TDOE-TDE (c. 1, 2001, sayı: 79-80), Who is Who in Turkey / Türkiye'de Kim Kimdir (2002), Nail Tan - Özdemir Taş / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

ABDULLAH AHISKAVÎ

Ansiklopedi ve biyografi yazarı (D. 1733, Urpala köyü / Özgür bucağı / Ahıska – Ö. 1813, İstanbul). Tam adı Ebu Muhammed Abdullah Ziyâeddin'dir. İlköğrenimine, âlim olan babasıyla bir süreliğine gittikleri Şam yakınlarındaki Salihiye'de başlayıp Ahıska'da devam etti. Babasından tecvid ve alet ilimleri dersleri aldı. Babası öldükten sonra Kars'a giderek İsmail Berküşadî'den hadis ve fıkıh ilimlerinden icâzet ile Ziyâeddin lâkabını aldı. Bir müddet Erzurum'da kaldıktan sonra Diyarbakır'da Küçük Ahmedzâde Ebubekir Efendi'den Sahih-i Buharî, Bozcuzâde Ömer Efendi'den ise tefsir, aruz, matematik ve astronomi konularında öğrenim gördü. Son olarak Mısır âlimlerinden Abdüsselâm Erzincanî'den ders aldıktan sonra İstanbul'a gitti (1761). Burada eserleri üzerinde çalışmaya başladı, bir yandan da dersler verdi. İki yıl kaldığı Bosna'da (1766-68) yazmaya başladığı *Revâmizü'l-Âyân* adlı ansiklopedik eserini, İstanbul'a dönüp Hacca gidip geldikten sonra tamamlayabildi (1778). Beş cilt olan eserinin ilki ilimler, ilim ve akıl sahipleri, insan, gök bilim, dünya, iklimler, maden, bitki ve hayvanlar olmak üzere yedi bölüme ayrılmıştır. Diğer ciltler, Peygamberin siyerinden şair tabakalarına kadar biyografilerden oluşmaktadır. Eserin iki fotoğraf nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nin Halet Efendi ve Esad Efendi (Nu. 2127-2128) kısmındadır. Bu eserin bir de muhtasarını yazdı. Ömrünün son yıllarını Ayasofya Medresesinde geçiren Ahıskavî'nin kabri, Karacaahmet Mezarlığının Söğütlüçeşme tarafındadır.

ESERLERİ:

HADİS: *Levâmi'ü'n-Nûr* (4 cilt).

FIKIH: *Haşiye ale'd-Dürer, Câmi'ü'l-Fusûl fi İlmeyni'l-Fürû'i ve'l-Usûl, Akaid: Mirkâtu't-Tarikati'l-Muhammediyyeti ve Merzatü's-Şeriatil-Ahmediyye.*

DİĞER ESERLERİ: *Revâmizü'l-Âyân fi Beyâni Mezâmiri'l-Uhûdi ve'l-Ezmân, Mensekü Latif, Mebâhicü'l-İhvân ve Menâhicü kavânini'l-Mizân* (mantık), *Risale fi Hakkı'l-Misafir, Rumûzu'l-Hakâyık ve Künûzü'd-Dekâyik* (tıp), *Bedi'ü'n-Nizâmi fi'l-Coğrafya.*

HAKKINDA: TDV İslam Ansiklopedisi (c.1, 1988), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ABDULLAH AMÂSÎ

Hattat (D. ?, Amasya – Ö. ?). 16. yüzyılda yaşadı. E. Hakkı Ayverdi'ye göre, seksen yaşına kadar yaşadığı göz önünde bulundurularak, 1518 tarihli bir hattına istinaden Fâtih devrinde (1451-81) doğdu ve Yavuz Sultan Selim devrinde (1512-20) öldü. Ünlü Amasyalı hattat Şeyh Hamdullah'ın akrabası ve olasılıkla talebesidir. İstanbul'a II. Bayezid devrinde (1481-12) geldi. Kendine has yeni bir yazı tarzı bulunan Abdullah Amâsî'nin günümüze birkaç eseri ulaşabildi. Topkapı Sarayı Müzesi'nde kayıtlı bulunan nesih hatla yazılmış Türkçe *Mevlid-i Şerif* metni vardır.

HAKKINDA: Âli / Menâkıb-ı Hünerverân (yay. İbnülemin Mahmud Kemâl, 1926, s. 54), Nefeszâde İbrâhim / Gülzâr-ı Savâb (yay. Kilisli Muallim Rifat, 1939), Suyolcuzade Mehmed Necib / Devhatü'l-küttâb (yay. Kilisli Muallim Rifat, 1942), E. Hakkı Ayvcrdi / Fatih Devri Hattatları ve Hat Sanatı (1953), M. Uğur Derman / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABDULLAH, Avni

Öykücü. 3 Mayıs 1948, Ferizoviç kasabası / Kosova doğumlu. İlkokulu bitirdikten sonra ailesi ile birlikte Türkiye'ye göçtü. 1960'lı yıllarda Kosova'ya geri döndü. Öğretmenlik ve gazetecilik görevlerinde bulundu. *Sesler* dergisi ile Birlik Yayınlarını yönetti.

Avni Abdullah

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ana Yüreği* (1978), *O En Güzel Gün* (1984), *Bir Mehtaplı Geceydi.*

ROMAN: *Savaş Yolunda.*

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

ABDULLAH BOSNEVÎ.

Bkz. BOSNEVİ (Abdullah)

ABDULLAH CEVDET

Şair, yazar, çevirmen (D. 9 Eylül 1869, Arapkir - Ö. 28 Kasım 1932, İstanbul). Bir Kürd, Cevdet, Hacı Şakir, İbn-i Ömer Cevdet, Karlıdağ imzalarını da kullandı. Hozat ve Arapkir iptidailerinde (ilkokullarında) okuduktan sonra Elaziz (Elâzığ) Askeri Rüştiyesini (ortaokulunu) 1885'te bitirdi. İstanbul Askeri Tıbbiyesinin idadi (lise) kısmına kaydoldu, buradan da 1887 yılında mezun oldu. Arkasından, o yıllarda tıp öğreniminin güçlü elemanlarını yetiştirmiş olmasının yanı sıra, birtakım siyasi faaliyetlerin de ocağı durumunda olan Askeri Tıbbiyeye girdi, doktor yüzbaşı olarak (1894) mezun oldu. Ayrıca Mülkiye'de okudu. Sınıf arkadaşları arasında, ilerde İttihat ve Terakkinin kurucuları arasında yer alacak olan Hüseyinzade Ali, Doktor Nazım, Bahattin Şakir gibi gençler vardı. Göz hastalıkları ihtisası yaparken, siyasi hareketlere karışmış olduğu iddiasıyla tutuklanarak, önce Trablusgarp Merkez Hastanesine doktor olarak (1895) gönderildi, sonra dört ay kalede hapsedildi. Orada iken Fizan'a sürüleceğini öğrenince, bir fırsatını bulup Tunus üzerinden Avrupa'ya (1897) geçti.

Bundan sonra Abdullah Cevdet için çok hareketli, aktif, zaman zaman kaçak olarak, gözden kaybolmak için devamlı bir ülkeden diğerine sürüklenen, doktorlukla yayıncılığı bir arada götüren bir hayat başladı. Cenevre'de Jön Türkler'den biri olan İshak Sukuti ile birlikte *Osmanlı* adlı gazeteyi çıkardı. *Bu* gazetede saray ve yönetim aleyhinde yazılar yazdı. Sultan II. Abdülhamit'in, kendisini Viyana sefaret tabipliğine tayin etmesi üzerine o da muhalefetten vazgeçti. Hatta Saray'a gizli mesajlar göndererek Jön Türkler'i jurnalleme karşılığında Abdülhamit'ten para aldığı da iddia edildi. Fakat bir ara (1900) yine padişahı ve hükümeti eleştirici yazılar yazdığından giyabında mahkum edildi. 1903'te Cenevre'ye geçerek burada *İçtihat* dergisini (1 Eylül 1904) çıkardı. İsviçre'den sınır dışı edildikten sonra dergisinin yayımını sürdü-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

rebilmek için 1905 yılında Kahire'ye gitti. Ancak orada dergisinin yayınını sürdürmeyi başaramayınca 1911'de İstanbul'a döndü. Müsteşrik Dozy'nin İslâmiyet aleyhinde yazdığı *Tarih-i İslâmiyet* adlı eseri Türkçeye çevirdi, bu kitaba yazdığı önsöz tepkiyle karşılandı ve kitap yasaklandı. *İçtihat* dergisi birkaç kez kapatıldı; ancak değişik adlarla yayınını sürdü. Damat Ferit'in sadrazamlığı sırasında Bahailik'le ilgili bir yazısında peygambere hakaret ettiği iddiasıyla yargılandı. Bu sorgulama ve yargılamalar sonraları da hep sürdü. Hayatının sonuna kadar bir taraftan göz hekimliğini, bir taraftan da yayıncılığı beraber yürüttü. Olaylı bir cenaze töreninden sonra Merkezefendi Mezarlığında toprağa verildi.

Abdullah Cevdet'in edebiyatla ilgisi Askeri Tıbbiyedeyken yazdığı şiirlerle başlamıştı. Ancak mensur eserleri ve çevirileriyle adından söz ettirdi. Nasyonalizmin ünlü isimlerinden Gustave Le Bon'dan yaptığı çevirilerle Türkiye'de milliyetçilik akımının gelişmesinde etkili oldu. İngiliz Muhipler Cemiyetini desteklemesi siyasi tutarsızlıklarının bir göstergesi olarak kabul edildi. Süleyman Nazif'le fikrî mücadelesi ve bu mücadele ile ilgili fıkralar ünlüdür. İlk şiir kitabı olan *Hiç* (1890) tıbbiyede öğrenci iken yayımlandı. İkinci kitabı *Tulûat*'ta (1891) eski ve yeni nazım şekilleri ile yazılmış manzumeleri, Alfrede de Musset, Andre Chenier ve Victor Hugo'dan çeviri mensur şiirler vardır. 1891'de yayımlanan *Ramazan Bahçesi*, çeviri, telif şiir-nesir karışımı bir kitapçıktır. İçinde İranlı şair Ômer Hayyam hakkında, Almancadan çevrilmiş bir makale ile Goethe'nin *Faust*'undan bir sahnenin çevirisi de yer almaktadır. *Masumiyet* (1893) adlı şiir kitabında yine öğrencilik yıllarının şiirleri var. Bu kitapta Muallim Naci ve Abdülhak Hamid tarzındaki şiirlerin çoğu dinî-ahlâkî içerikli olanlarıyla dikkat çekmektedir. Yine öğrencilik yıllarında, tıp mesleği ile ilgili kitap ve makalelerinin yanı sıra, düşünsel ve felsefî birtakım denemeleri de yayımlandı. Trablusgarp'tan Avrupa'ya kaçtığı yıl Cenevre'de, Osmanlı İttihat ve Terakki matbaasında *Kahriyyat* (1897) adlı şiir kitabını bastırır. Bu kitabında, istibdat karşısında bir vatan ve hürriyet şairi kimliğindedir. Namık Kemal'inkine benzeyen şiirler yanında, manzum yergi şiirleri, birkaç tanc de çeviri şiir yer alır.

Abdullah Cevdet, 1890'lı yılların sonlarında daha yoğun ve hareketli bir siyasi faaliyet içine girer. Bu faaliyetlerinin yanı sıra, tek başına çıkardığı

ABDULLAH CEVDET

TEFEKKÜR-İ DÛRÂDÛR

Bu gece eylerken göğü temâşâ,
Düşündüm hilkati ben baştan başa.
Gecenin o azametli sükûnu,
Yadıma getirdi nice şûûnu;
Lâyetenâhiyet oldu hande-ver,
Yokluk fikri ise oldu mükedder;
Beynimin zerrâtı edip imtizâz
Söyledim şu yolda bî-sûz u güdâz:

Ezeliyyet sözü gerçi karanlık
Odur yine ancak hürmete lâyık.
Vardı var eşya, her zaman olacak;
Milyarlarca âleme can olacak.
Değişir görünür, değişmez cihan;
Mahvolmuyor bir şey oluyor nihan.
Harekettir hulâsa-i kâinat;
Kimya etmede bu kavli isbat
Bir şey, ki olamaz adîm-i mutlak;
Olur mu hiç ona bidâyet olmak!
Bugün, yarın demek nedir ki zâten:
Doğar bir fikrettir her harcketten.

Ey zemin sen bizim mâderimizsin,
Ey zemin sen bizim makberimizsin.
Diyemem ki fakat diğer küreler,
Üzerinde bizim gibiler besler.
Ey bu küremizi kaplayan nesîm!
Ey güneşten gelen ziyd-yı besîm!
Türlü türlü hasâiste mikroplar,
Ki her zî-hayat eder şîvezâr!
Sizsiniz bizlere menba-ı hayat.
Sizsiniz bizlere dâi-i memât.

Abdullah Cevdet

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://ranley.org

İçtihat dergisinin dışında, çoğu siyasi ve fikri yapıda, birçok kitap yazar ve yayımlar. Bu arada şiir çalışmalarına uzun bir süre ara verdiği veya hiç değilse kitap yayımlamadığı görülür. Bu uzun susuşunu, ölümünden bir yıl önce çıkardığı *Karlıdağdan Ses* (1931) ve *Düşünen Musiki* (1932) adlı şiir kitaplarıyla bozacaktır: Birincisinde 1907-1931 yılları arasında yazdığı şiirler yer alırken, ikincisi sadece 1931'de yazdığı ve tamamı dörtlüklerden oluşan şiirleri vardır.

Jön Türkler'le ve İttihatçı olmadığı halde İttihatçılarla çalışmış olan Abdullah Cevdet, benzersiz kişiliği, siyasi ve sosyal düşünce ve kanaatleriyle, döneminin basın ve fikir hayatında kendine has kişiliğe sahip birkaç kişiden biridi. Düşünce çizgisinde en büyük değişme, muhafazakâr bir aileden gelip dini-mistik şiirler yazdıktan sonra, gitgide dini inançlara aykırı bir tavır takınmasında görülür. Dozy'den çevirdiği *Tarih-i İslâmiyet* (Kahire, 1908), İkinci Meşrutiyet'in getirdiği kısmen hoşgörülü bir ortamda bile büyük tepkilere yol açmıştı. Gerek bu çeviri, gerekse diğer çalışmaları ve eserleriyle 19. yy. Osmanlı aydınları arasında, Beşir Fuat'la başlayıp Tevfik Fikret'e ve Baha Tevfik'e kadar uzanan düşünce çizgisi üzerinde, oldukça önemli bir yere sahiptir. İkinci Meşrutiyet'ten sonra ortaya çıkan fikir ve edebiyat akımları içinde de onu hümanistler arasında yer vermek gerekir. Türkiye'de, Cumhuriyetten sonraki devrim hareketlerinin büyük bir kısmında onun fikirlerinin rolü olduğu kimi araştırmacılar tarafından ileri sürülmüştür.

Türkiye'nin en uzun ömürlü fikir dergilerinden olan *İçtihat*'ı, bütün baskılara rağmen, aralıklarla da olsa (28 yılda 358 sayı) çıkarmayı sürdürmesi, hayatı boyunca, telif, tercümc, manzum, mensur, tıbbi, siyasi, felsefi, düşünsel, edebi türlerdc yetmişten fazla cserin sahibi olması, çalışkanlığının göstergesidir. *İçtihat* dergisinin diğer yazarları arasında, hatta bir akademi haline getirmiş olduğu *İçtihat* dergisinin idarehanesinde, değişik görüş ve çevreden kişiler toplanırdı. Bunlar arasında Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Süleyman Nazif (Tepelenlioğlu), Faik Ali, Cenap Şahabettin, Abdülhak Hamid (Tarhan), Peyami Safa, İsmail Hami, Yusuf Ziya (Ortaç), Halit Fahri (Ozansoy), Necip Fazıl (Kısakürek) sayılabilir.

Abdullah Cevdet'in birçok şiiri edebi bir değer taşımamakla birlikte, döneminde 'milli vezin' olarak değerlendirilen hece ölçüsüyle ve kolay anlaşılır bir dille yazılmış olmaları dikkate değerdir. Özellikle son iki şiir kitabı, yani ömrünün son yıllarında yazdığı şiirlerde onun şair kişiliği kendini gösterir. Şiiri politikanın emrine vermescydi daha iyi bir şair olabileceğini söyleyenler vardır. Yahya Kemal, onun bir şair olarak ruhen materyalist değil, spritüalist olmasi gerektiğini ve öyle olduğunu söylerken, onun bu bakımdan materyalist filozof Büchner gibi değil, idealist Nietzche gibi, Hayyam gibi olduğunu ifade eder. Şiirlerini daha çok, intibalarının açıklandığı metinler olarak değerlendirmek gerekir. Arapça, Farsça ve Fransızca şiirleri de vardır.

"*O çilekeş aydının fikir dünyası bir tezatlar mahşeridir. 'Akl-ı Selim' mütercimi çok defa kalbiyle düşünür ve kafasıyla hisseder. Bir yandan Goethe okutarak içtimai bünyeyi değiştirmek ümidi, bir yandan ırkların önceden çizilmiş bir kaderi olduğuna inanan Le Bon'a sarılış. Ama tezat tabiatın kanunu değil mi? Cevdet, o tedirgin zeka, aradığı büyük ve müebbed vatanı irfanda buldu.*" (Cemil Meriç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hiç* (1890), *Tulûat* (1891), *Ramazan Bahçesi* (1891), *Türbe-i Masumiyet* (1893), *Lahd-i Masumiyet* (1896), *Kahriyat* (1897), *Gizli Figanlar* (1906), *Karlıdağdan Ses* (1931), *Düşünen Musiki* (1932).

DÜŞÜNCE: *Fizyolocya-i Tefekkür* (1892), *Fünün ve Felsefe* (1897-1906), *İki Emel* (1898), *Hadd-i Te'dip* (Paris 1903, İstanbul 1912), *Kafkasya'daki Müslümanlara Beyanname* (1905), *Uyanınız! Uyanınız!* (1907), *Mahkeme-i Kübra* (1908), *Bir Hutbe* (1909), *İstanbul'da Köpekler* (1909), *Yaşamak Korkusu* (1911), *Dimağ ve Melahat-i Akliye'nin Fizyolocya ve Hıfzıssıhhası* (1917), *Cihanı İslâma Dair Bir Nazar-ı Tarihî ve Felsefî* (1922).

ÇEVİRİ: Ruhul Akvam (G. Le Bon'dan), *İlm-i Ruh-i İçtimaii* (G. Le Bon'dan), *Tarih-i İslâmiyet* (Dozy'den), *Hamlet – Macbeth - Julius Caecar - King Lear - Antony and Cleopatr - , Romeo Juliet* (Shakespeare'den), *Gulliame Tel* (Schiller'den), *Dilmesti-i Mevlânâ* (Mevlânâ'dan seçmeler), *Rubaiyat-ı Ömer Hayyam* (Ömer Hayyam'dan).

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Türk Düşüncesi Tarihi (s. 387-405, 1966), Şükrü Hanioğlu / Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi (1981) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Abdülhay Sâdık / Abdullah Cevdet ve Dilmesti-i Mevlânâ'sı (Özlenen Fark, sayı: 53, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Cemil Meriç / İrfan'a Kaçış (Bu Ülke, 2004).

ABDULLAH ÇELEBİ

Tarihçi (D. ? – Ö. ?). 1610'da Kefe valiliğine tayin edilen Rıdvan Paşa'nın oğlu. Bu yüzden Rıdvan Paşazâde diye tanındı. Kaynaklarda hayatıyla ilgili fazla bilgi yoktur. Kırım'da babasının yanında yetişti. Daha sonra İstanbul'a geldi, IV. Murad ve Sultan İbrâhim dönemlerinde müteferrikalık hizmetinde bulundu. Tarihle ilgili eserleri yanında, Abdî mahlasıyla şiirler yazdı. 1639'da Sadrazam Kara Mustafa Paşa adına yazdığı *Târih-i Mısr* adlı eserini Sultan İbrâhim'e sundu. *Teşa 'Ulü'l-ezhâr fi Acâibü'l-Aktâr* adlı Arapça bir kitaba dayanı-

ABDULLAH CEVDET

DİHKAN

Kış gelince âlem kara bürünür
Heryerde durgunluk, keder görünür
Sisler çöker dağa bulutlar ağlar
Kefenlenir güya ovalar, bağlar
Mahzun mahzun durur evinde herkes
Türlü türlü gelir kulaklara ses

Düşkünlerin düşkünlüğü çoğalır
Her nefes aldıkça sanki gam alır
Güneş hem geç doğar, hem batar erken
Solgun solgun ziya saçar giderken
Ey zemin nerede güller, çiçekler?
Ne zaman bir daha görünecekler!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

larak yazılan bu eser, bir dünya tarihi şeklinde tasarlanmış olup dokuz bölümden meydana gelmiştir. Eserin son bölümü, I. Selim'in Tumanbay ile yaptığı savaşlarla ilgilidir. *Tevârih-i Deşt-i Kıpçak* adlı öteki eseri, Kırım hanlarının 1637-38 yılına kadar olan tarihini içerir, bu eseri kaptan-ı derya Hüseyin Paşa'ya ithaf etti. Bu eserin A. Zajaczkowski tarafından bilimsel basımı yapıldı.

HAKKINDA: Abdullah Çelebi / Tevârih-i deş-i Kıpçak (yay. A. Zajaczkowski, Varşova, 1966), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (cilt: 3, s. 103-104, 1914-24), Muzaffer Ürekli / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABDULLAH EYYÛBÎ

İslâm bilgini, mutasavvıf (D. ?, Eyüp / İstanbul - Ö. 1836, İstanbul). Tam adı Reisü'l-Kurrâ Abdullah b. Mehmed Sâlih Eyyûbi. Şeyhülislâm Hamdizâde Mustafa Efendi'den ders okudu ve icazet aldı. Gelenbevî İsmail Efendi'nin usûl-i fıkıh dersleri, dönemin önemli kıraat alimlerinden İbrahim ve Salih efendilerden kıraat-ı seb'a, aşere ve vücuh ilimlerini öğrendi. Tasavvufî eğitimini Murad Buhari Dergâhı şeyhi Nakşibendi Mehmed Efendi'den aldı. Menkıbeleri oğlu Mehmed Emin Efendi'nin *Gülşen-i Meşâyih-i Selâtîn* adlı eserinde yer almıştır.

ESERLERİ:

KUR'ÂN İLİMLERİ: *Tefsîr-i Sûre-i Feth, Rahmaniye mine't-Tefsîr, Levâmiü'l-Bedr* (Şatıbî'nin Lâzimetü'z-Zehr'inin şerhi), *İkâzü'l-Kurrâ, Şerhu Mizâni'l-Kıraâti'l-Aşere.*

HADİS: *Minhatü'l-Bâri, Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Rivayet Edilen Hadislerin Tercüme ve Şerhi, Kudsî Hadisler Şerhi* (Veliyyüddin Efendi'ye), *Mitâhü's-Saâdeti'l-Medîne/ Fezâilü Medîne-i Münevvere, Kırk Hadîs Şerhi* (Hayati Efendi'ye), *Tezkiretü'r-Rumât.*

FIKIH: *Fezâil-i Cemaat* Tercümesi (çev. Mustahbizâde'den), *Hediyyetü'l-Hucâc- Menâsik-i Hac, Tuhfetü'l-İman fi Fezâili's-Siyâm, Hâşiye ale'l-Hayâli, Mahmûdiye, Nesâyihü'l-Mülûk.*

TASAVVUF: *Mecâlisü'l-Mevâiz, Mir'âtü'n-Nazırın Şerhi* (Akifzâde'ye), *Memâkıb-ı Ebü'l-Hasen eş-Şâzeli Tercümesi, Sülûk-ı Nakşibendi Tercümesi* (Hadîmi'den, Silsiletü'z-Zeheb'in Arapça şerhinin tercümesi), *Âdâbü'l-Müsâfirin fi men Düfine fi Civâri Ebi Eyyûb* (Eyüp Sultan'ın Menkıbeleri), *Mecmûatü'l-Fevâid, Nefehâtü'l-Âbiri's-Sâri fi Fezâili Ebî Eyyûb el-Ensârî Tercümesi* (çev. Ahmed Ensârî'den).

DİLBİLİM: *Muharrem Tekmilesi, Fevâyihü'l-Ezkâr Şerhu Izhar, İmtihan-ı Ezkiyâ Şerhi.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ABDULLAH HULÛSÎ

Tasavvufçu (D. Mürefte / Gelibolu – Ö. ?, İstanbul). Nakşi-Melâmî şeyhi Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabi'nin halifelerinden. İstanbul'da tahsilini tamamladıktan sonra Fatih civarındaki Kadıçeşmesi Medresesi müderrisliği yaptı. Süratli yazma yeteneği ve talik yazıda becerisi olduğu için senelerce taş basması matbaalarda hattatlık yaparak geçimini kazandı.

ESERLERİ:

Mir'âtü'l-Akâid Şerhi (Molla Cami'ye), *Mantıku't-Tayr Tercümesi* (Attar'dan).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ABDULLAH KESTELÎ

Sözlükçü (D. ?, Kestel köyü / Aydın - Ö. 1541, Tire / İzmir). Hayatı hakkında elde fazla bilgi yoktur. Kadılık yaptı. Sözlük alanında iyi bilgi sahibiydi. Eseri *Mirkâtü'l-Lüga* adlı 30.000 sözcük içeren Arapça-Türkçe sözlüğüdür. 14.000 sözcük Cevheri'nin *eş-Şihah fi'l-Lüga* adlı eserinden, 16.000 sözcük de Firûzâbâdi'nin *el-Kâmûsü'l-Muhît*'inden alınmıştır ve bu Arapça kelimelerin Türkçe karşılıkları verilmiştir. Sözlüğün Türkçe metninde bugünkü yazı dilinde kullanılmayan çok kelime vardır. Bu sözlüğün yazma nüshalarından en önemlileri, İstanbul Üniversitesi, Süleymaniye, Viyana ve Berlin Kütüphanesindeki nüshalardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 1, 1914-24) - Aydın Vilâyetine Mensup Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Müverrihin ve Etibbânın Terâcim-i Ahvâli (1925), Tarama Dergisi (c. 1, 1934,), Abdül Gaffâr / Mirkâtü'l-lüga (doktora tezi, 1983. İÜ Edebiyat Fakültesi), Nuri Yüce / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABDULLAH LEBÎBÂ

Osmanlı tarihçisi ve kadısı (D. ?, İstanbul – Ö. ?). 18. yüzyılın ikinci yarısında yaşadı. Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak tespit edilememektedir. Tam adı Taylesânizâde Hâfız Elhâc Abdullah Efendidir. Öğrenimini tamamladıktan sonra 1768 yılında İstanbul'da Şeyh Necib Medresesine müderris, daha sonra kadı oldu. 1773'te Tepedelen, daha sonra Gölhisar ve Hurpişte kadılıklarına tayin edildi. Bu arada imamlık yaptı. 1777'de Prizren, daha sonra Balçık kadısı (1786-90) oldu. Okçulukta "Kemankeş" lakabını almaya hak kazanacak denli mâhirdi.

Abdullah Efendinin eseri *Târîh-i Lebîbâ*, rûznâme tarzında yazılmıştır, 14 Haziran 1784-23 Kasım 1789 tarihleri arasındaki vakaları içerir. Yazar, eserinde İstanbul'daki olayları, mensup olduğu ilmî sınıfı ve medrese ile ilgili olayları, tayin ve azilleri nakletti. Bilinen tek nüsha Süleymaniye Kütüphanesindedir.

HAKKINDA: Feridun M. Emecen / Târih-i Lebîbâ'ya Dair (Tarih Dergisi, sayı: 33, 1982) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABDULLAH SABRİ.

Bkz. KARTER, Abdullah Sabri

ABDULLAH ŞEVKİ

Şair. 1953, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. İktisat ve Felsefe dallarında yüksek lisans yaptı. Çeşitli kamu görevlerinde, uzun süre yurtdışında bulundu. İngilizce ve Fransızcadan çeviriler yaptı. Sonraki yıllarda yaşamı boyunca en çok istediği ama-

Abdullah Şevki

ABDULLAH ŞEVKİ

KUDÜS

- Filistinlilere

Sıkılgan bir Kudüs
Yağmur aralığında
Ölülü Kudüs ölâlü
Yağmur karanlığında

Kök salmış Filistin
Sürgünleri kıran yahudi asker
Fidanlar neden büyümesin
Kudüs'te sokak aralarında

İsa göğe çekilmişti oradan
Yolculuğa çıkmıştı yalvaç
İşgal yoktu, zorunlu göç yoktu
Filistin mutluydu o zaman

Altın kubbeye dönecek kuşlar
Yeni ülkeyi kurmak için
İsa gökten inecek, Musa ağlayacak
Rüzgâr şarkılar söyleyecek coşkuyla
Göklerinde çiçekler açan Kudüs'ün.

(*Deli Şiir*, 2004)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ca ulaşarak, okumak ve yazmak dışında hemen hiçbir şeyle ilgilenmedi. İngilizce ve Fransızca dillerinden çeviriler yaptı.

İlk şiirini 1980 yılında *Oluşum* dergisinde yayımladı. Sonraki yıllarda *Agora*, *Oluşum*, *Tan*, *Yeryüzü Konukları*, *Sözcükler*, *Sesimiz*, *Türk Dili*, *Kum*, *Kül*, *Berfin-Bahar*, *Dünya-Kitap*, *Şiir Ülkesi*, *Damar*, *Yom Sanat*, *Düzyazı Defteri*, *Patika*, *Budala*, *Eski*, *İmlasız*, *Pencere*, *Şiiri Özlüyorum*, *Ünlem*, *Hece* vb. gibi birçok yazın dergisinde şiir, şiir çevirileri, eleştiri, deneme, araştırma ve öyküler yayımladı. Edebiyat çalışmalarını, popülerliğin aldatıcılığına kapılmadan, dil yetisinin ona özel alanını kullanarak estetik, ama söylenmemiş sözü bulmak ve insanlığa sunmak amacıyla sürdürmeye çalıştı.

ESERLERİ (Şiir):

Kana Batkın Anka (2001), *İlk Sessizlik* (2002), *Gecenin Evi* (2003), *Deli Şiir* (2004).

ABDULLAH TİREVÎ

İslâm bilgini (D. ?, Tire / İzmir Ö. 1833, Tire). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Eserlerinden, İslâmî ilimlerde derin birikim sahibi ve tasavvufa aşina bir bilgin olduğu anlaşılmaktadır.

ESERLERİ:

Siraceyye Şerhi, *Fevâid-i Siraciyye*, *Risale fi Kavlihi Tealâ "el-Mâlü ve'l-Benûn"*, *Risâle fi İhtilâfât fi'l-Akl*, *Risâle fi Kelimeti 'Dûne'*, *Risâle fi Hadis-i "Ehabbü'l-Kelâm"*, *Risâle fi Hadis-i Âhiru mâ Yuhricu"*, *Risâle fi'Hızr ve'l-İlyas*, *Risâle fi'l-İlm*, *Risâle fi Kavlihi Tealâ "İnnâ Enzelnâ"*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ABDULLAH ZÜHDİ

Gazeteci-yazar (D. 1869, İstanbul Ö. 29 Mayıs 1925, İstanbul). Dönemi'nin ünlü gazetecilerindendir. "Baba Zühdü" diye tanınırdı. Sırâzad mahlasını da kullandı. Alman yanlısı İttihad ve Terakki yönetimine muhalefet eden, İngiliz yanlısı olarak değerlen-

Abdullah Zühdi

ABDULLAH ZÜHDİ

Abdülhak Şinasi Hisar

Abdullah Zühdü silik bir şahsiyetti ve ben onu hayal meyal gördüm. Lâkin daldın ve muhayyel hayatımın çocukluğunda, gençliğinde ve orta yaşında, hayal, hakikat, sanat ve ölümün canlı hesabi, mesut ve biçâre yüzlerini temsil edercek, bana dört kıymetli ders vermiş olduğunu anlıyorum.

İsmini ilk önce bir baharın gülleri, dikenleri arasında açılan bir sabah mahsûlü gibi duymuştum. Ben daha çocuktum. Belki ilk romancı ismi olarak onunkini öğrendim. Hatırlıyorum: İnce ve pembe kâğıtlı, kocaman kıtalı "Sabah" gazetesi gelince evdeki hanımların ilk merak ettikleri şey onun romanları olurdu. Bir aralık "Journal des Debats" gazetesi de bu pembe renkte ve bu geniş kıtada çıkardı. Okumayı sevenlere ne mutlu! Her gün kendilerine böyle çarşaf boyunda bir mektup gelmiş demektir. Kalbin melâli, hiçbir mektuptan bir hayır ummadığı zaman başlıyor. O zamanlar büyüklerin okuduklarını seyrettiğim ve benim okuyamadığım bu gazetelerde Abdullah Zühdü'nün birbirini takiben ve isimleri de birbirini andıran romanlar çıkardı: "Güller, Dikenler"; "Şikeste Beste". Bunlar okumadan evvel isimlerini ilk duymuş olduğum romanlardır. (...)

Abdullah Zühdü'yü meşrûtiyetin ilânından sonra "Yeni Gazete"yi çıkardığı sıralarda tanıdım.

Eseri gibi silik, çiçek bozuğu, ince ve zarif bir yüz. Hafif ve nazik bir vücut. Kısa kısa ve seri nazarlı, çiy, mavi, zeki gözlerle, mütehavvil ısrar etmeyen, değişen bir adam. Mütemadiyen hareket ve nezakette tavırlar. Bu biraz müphem adamı görünce, (hazır, uysal, hamarat) kendisinden her işi başaracağını memûl ederdiniz. Edipler arasında en hatıra getirdiği Hüseyin Rahmi beydi. Belki biraz derbeder, biraz "boheme" bir şahsiyet. Onu, biriktirdiği ve sakladığı mânâsı belki büsbütün anlaşılmamış bir hüviyet gibi hatırlıyorum. (...)

Uzun bir fasıla. Şimdi bildiğimiz bütün o eski hülyalar ve emeller solmuş ve dağılmış, o baharın üstüne sanki müfrit bir hazan gelmiş, mütereke denilen şeâmet devri başlamıştı. Ona hiç bir yaşı yakıştıramamakla beraber, sanıyorum ki Abdullah Zühdü daha yaşlanmışa benzemiyordu. Ancak, uslanmış, matbuat âleminden çekilmiş, bilmem nasıl bir zevk, bir muhabbet, bir zeka diyeceğim geliyor, bu hafif adamı bir takım güzelliklerin muhitine çekmiş, kurtarmıştı. Abdullah Zühdü biriktirmiş olduğu kıymetli, nâdide âsâr-ı nefîse arasında yaşıyordu. Millî zevkimizin vaktiyle tezyinî sanatların birçok şubesinde ne harikalar vücuda getirmiş olduğu mâlumdur. Abdullah Zühdü eskilerden bize miras kalan bu güzel eşyaları almakla ve satmakla iştigal ediyor ve yaşıyordu. Kendisini bu güzel şeyler arasında bir şiir ve bir sanat gazisine bürünmüş gibi gördüm. Parası, vakti ve zevki olanlara bu eşyayı cehalet ve hamakatin lâhrîbinden muhafaza etmek, düşürüldükleri çamurdan ve külfetten kurtarmak necip bir vazifedir. Kabiliyeti olan Türkler böylece, Türklüğün mazisinden birer parça şey kurtarmış olurlar, dünyanın gözlerine canlı canlı gösterebileceğimiz bütün bu eşyanın baş döndürücü, gönül alıcı güzelliklerini biliyorum. Bütün bunları görsem gözlerim dönüyor, ağzımda bir tebessüm ve kalbimde bir aşk hasıl oluyor. Lâkin bütün bu geçmiş mevsimlerden koparılmış ve bir tılsım sayesinde gibi, hâlâ solmadan mahfûz kalmış bu çiçeklerle hasıl olan bu bahçe nihayet muayyen bir sayıda bir altına denk geliyor. Ve para biraz ağır bastımı, mesela bin yerine bin yüz, bin iki yüz, bin üç yüz oldu mu, eyvah! Bütün bu güzel şeylere elvedâ demek iktizâ ediyor. Onların yerinde yeller esiyor ve tozlar uçuşuyor. Ve bütün bu mazi baharı mesela Londra'nın sisli ve mağmum, yahut Amerika'nın taştın ve maddeten pek yüksek muhitine göç ediyor. Böyle eşyaya günün birinde nihayet İstanbul'dan ziyade Paris, Londra ve New-York'un zengin mahallelerinde rasgelinecek ve mesela New-York'un rüzgârları içinde bir katında bu zavallı eşyanın başları dönecek ve tehlikeli bir yerde barınamayan kuşlar gibi, kondukları bu yerlere kim bilir ne kadar şaşacaklardır! İşte bu güzel sevginin zaif noktası da budur!

Lâkin iftirâkın acısından evvel bu vuslatın da kim bilir ne derin tatları ve zevkleri vardır! Hayatını böyle bir meşgalenin merakına ve keyfine vermek hiç de akılsızlık değildir. Anatole France de bütün boş vakitlerini antikacı, dükkânlarının ziyaretine hasretdermiş! Abdullah Zühdü böylece, bana, sanatın eskilik merakını ve zevkini de göstermişti.

(*Edîplerimize Dair Hatıralar, Hakimiyet-i Milliye*, 17.9.1931)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

dirilen muhalefet gazetelerinde yazdı. Öğrencilik yıllarından itibaren *Saadet*, *Tarik*, *Sabah*, *Tercüman-ı Hakikat*, *İkdam* gazetelerinde çalıştı. Bir süre Maarif Nezareti Tetkiki Müellefat Komisyonu üyeliği görevinde bulundu. II. Meşrutiyet yıllarında Mahmut Sadık ile *Yeni Gazete*'yi çıkardı. Önceleri İttihat ve Terakki'yi savunurken 31 Mart'tan sonra Kâmil Paşa'nın ve İngiliz politikasının taraftarlığını yaptı.

Çıkardığı gazete, İttihat ve Terakki Fırkasının Babıâli baskını (23 Aralık 1913) ile iktidara gelmesi üzerine kapandı. Bu dönemde yazılarına bir süre ara verdi. Sonra, aynı çizgideki *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde imzasız yazılar yayımladı. Bu gazetelerden *İkdam*'ın Birinci Dünya Savaşı yıllarında başyazarlığını yaptı. Mondros Mütarekesinin ardından yine Mahmut Sadık ile birlikte yeniden çıkardığı *Yeni Gazete*, Ahmet İhsan'la (Tokgöz) ile çıkardığı *Le Soir* adlı Fransızca gazetede ve *Sabah*'ta yazdı. Kurucuları arasında yer aldığı İngiliz Muhipler Cemiyetinin bir süre Matbuat Umum müdürlüğünü üstlendi. Son yıllarında antikacılıkla meşgul oldu. Yunan Savaşı (1897) için yazdığı *Şanlı Asker* adlı şiir kitabı büyük ilgi görmüştür. Rusçadan çevirileri de vardır.

"Eseri gibi silik, çiçek bozuğu, ince ve zarif bir yüz. Hafif ve nazik bir vücut. Kısa kısa ve seri nazarlı, çiy, mavi, zeki gözlerle, mütehavvil ısrar etmeyen, değişen bir adam. Mütemadiyen hareket ve nezakette tanırlar. Bu biraz müphem adamı görünce, (hazır, uysal, hamarat) kendisinden her işi başaracağını memûl ederdiniz. Edipler arasında en hatıra getirdiği Hüseyin Rahmi beydi. Belki biraz derbeder, biraz "boheme" bir şahsiyet. Onu, biriktirdiği ve sakladığı mânâsı belki büsbütün anlaşılmamış bir hüviyet gibi hatırlıyorum." (Abdülhak Şinasi Hisar)

"Abdullah Zühtü'nün en çok sevdiği şey, bol bol yârenlik etmekten ibaretti. Tatlı bir konuşması vardı. En çok hoşlandığı şey de aşk serüvenleriydi. Zühtü'de son derecede duygusal bir ruh göze çarpardı. Ucuz aşk dünyasının bayağılıkları arasında yüzdüğü halde duyarlığını, duygulanma yeteneğini yitirmemişti. Zühtü, her dakika âşıktı. Sevdiği kadınlar değişebilir ama sevgi gereksemesi bir türlü değişmezdi. Bir gün anlatıyordu: İstanbul'a bir Fransız operet kumpanyası gelmişti. Zühtü her akşam tiyatroda ve doğallıkla kırk kuruşluk "paradi"de. Çünkü sanatçılardan Matmazel Viyolet'e tutkun. Kız sahneye çıktıkça avuçları patlayacak kadar alkışlıyor. Ama sanatçı başını kaldırıp da paradinin kalabalığı arasında Abdullah Zühtü'yü nereden görecek? Zühtü, artık çıldırma düzeyinde. Sevgilisine kendisini göstermek için sonunda bir çare düşünüyor. Tiyatronun en tepedeki ucuz bölümü, bütün locaların üstünü kaplayarak ta sahneye kadar uzanıyor. İşte Zühtü, bu bölümün en ucuna gidiyor ve oyunun en coşkulu bir dakikasında fesini sahneye düşürüyor. Herkeste bir kahkaha. Matmazel Viyolet de başını kaldırarak yukarı bakıyor!" (Hüseyin Cahit Yalçın)

ESERLERİ:

ROMAN: *Güller Dikenler* (1896), *Şanlı Asker* (1897), *Hırçın Kız* (1324-1908), *Şikeste Beste, Sara*.

SOHBET: *Rehgüzâr-ı Matbuatta* (1898).

İNCELEME: *Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ve Yunan Muharebesi* (1897), *Sarf-ı Osmani* (1900).

ÇEVİRİ: *Firari Bir Kız* (1890), *Esrarı Müthişe* (1895), *Müteehhil* (1895), *Marsuen'in Milyonları* (1895), *Beş Yüz Bin Frank* (1895), *Adelina'nın Esrarı* (1896), *Bir Gece* (1898), *Leydi* (1899), *Yandım Aman Kantosu* (1899), *Abı Nevbahar* (1903), *Kadın Hisleri* (1903), *Bahr-ı Mûn cemidi Cenubide* (1904), *Vade* (1908), *Muharririn Zevcesi* (1908), *Parmak İzi* (1910), *Matmazel Yüz Milyon*.

HAKKINDA: Abdülhak Şinasi Hisar / Ediplerimize Dair Hatıralar (Hakimiyet-i Milliye, 17.9.1931), Hüseyin Cahit Yalçın / Edebî Hatıralar (1935), Server Rıfat İskit / Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları (1943), İbrahim Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), Tarık Z. Tunaya / Türkiye'de Siyasi Partiler (1986), TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ABDURRAHMAN EŞREF EFENDİ

Yazar (D. ? - Ö. 1738-39, ?). Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra kadı oldu. Bazı kaynaklarda yanlışlıkla şair Nedim'in amcası olarak gösterilmişse de, aslında Nedim'le herhangi bir akrabalığı yoktur.

1728'de Türkçe olarak *Tezkiretü'l-Hi'kem fi Tabakâti'l-Ümem* adlı eserini yazdı, bu eser, mukaddime, otuz altı tezkire ve bir hâtimeden oluşur. Bu eserde çeşitli milletlerden, ilk dönem İslâm şairlerinden, Arapçanın öneminden, Arap sözlükçüleri ve eserlerinden, nahiv ilminden ve bu sahada yazılmış eserlerden, ünlü tefsirci ve hadisçilerden, fıkıhçı ve kelâmcılardan söz etti. *Mir'âtü's-Safâ* adlı diğer eserinde Mekke, Medine, Kudüs ve Halilürrahman'ın erdemlerinden, peygamber, evliya ve sahabî mezarlarından söz etti. Bu eser, 1710 yılında yazıldı ve dönemin sadrazamı Nevşehirli Damad İbrâhim Paşa'ya sunuldu. Ayrıca ahlâkî hikâyeler içeren bir risalesi vardır.

ESERLERİ:

Tezkiretü'l - Hikem fi Tabakâti'l-Ümem (tek cilt olarak Mısır'da, 1836; Şemseddin Sivâsî'nin manzum *Me-nâkıb-ı İmâm-ı A'zam*'ı ile, 1874), *Mir'âtü's - safâ, Uyûnü'l-ulûm, Şerh-i Muammâyı Sagirli-Mevlânâ Câmî, Divan*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 3, 1914-24, s. 100), Ahmed Refik / Âlimler ve Sanatkârlar (1924), Fevziye Abdullah Tansel / Nedim (İslâm Ansiklopedisi, cilt: 9, 1940-88, s. 169), Münir Aktepe / TDV İslâm Ansiklopedisi (cilt: 1, 1988, s. 161).

ABDURRAHMAN FEHMİ

Şair, yazar ve devlet adamı (D. ?, Manastır - Ö. 1904, Urfa). Bir çevirisinde Talip Faikizade Fehmi imzasını kullandı. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. İlk tahsilini İstanbul'da babası Tâlib Fâikî Efendinin yanında tamamladı. Daha sonraki öğrenimi hakkında bilgi olmamakla birlikte Mekteb-i Hukuk'ta edebiyat hocalığı yaptığı biliniyor. Arapça, Farsça ve Fransızca'yı iyi biliyordu. Abdurrahman Fehmi, Diyarbakır valiliği görevinden azledilip İstanbul'a giderken Urfa'da vefat etti ve oraya gömüldü.

Edebiyat tarihi mahiyetinde olan *Medresetü'l-Arab*, yazarın "Arap medeniyeti" dediği bir nevi İslâm medeniyeti tarihidir. Sadece birinci cildi neşredildi. Bursalı Mehmed Tâhir, kimden ve hangi eserden tercüme edildiğini belirtmeden, bu eserin "Fransızcadan tevsîan mütercem" olduğunu, Mükrimin Halil Yınanç ise Sédillot'dan alındığını söylemektedir. Ancak Adurrahman Fehmi'nin böyle bir tercümeden söz etmeyerek eseri bizzat düzenlediğini belirtir.

ESERLERİ:

Tedrisat-ı Edebiye (1885), *Medresetü'l Arab* (1887), *Ta'rifât Tercümesi* (Seyyid Şerîf el Cürcânî'den, açıklama ve ilavelerle).

HAKKINDA: Abdurrahman Fehmi / Tedrisat-ı Edebiyye (1885) - Medresetü'l-Arab (1887), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1914-24), Mükrimin Halil Yınanç / Tanzimattan Meşrutiyete Kadar Bizde Tarihçilik (1940), Nihad M. Çetin / Eski Arap Şiiri (1973), Agâh Sırrı Levend / Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1973), TDE Ansiklopedisi (c. 11976), Hulusi Kılıç / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988,), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ABDURRAHMAN HÂLİS

Tasavvufçu-şair (D. 1797, Kerkük – Ö. 1859, Kerkük). Dönemin ünlü Kâdirî şeyhlerinden Ahmed Talebânî'nin oğlu. Kerkük ulemasından dinî ilimleri, babasından da

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

tasavvuf ilmini öğrendi. Babasının dergâhında Kadirî usûlü üzere şeyhlik yaptı. Şiirde Mevlânâ'nın etkisinde kaldı. Türkçe ve Farsça şiirleri basıldı.

ESERLERİ:

Kitâbü'l-Maârif fî Şerhi Mesneviyyi'ş-Şerîf (Farsça), *Behcetü'l-Esrâr Tercümesi* (Ali Nurbahşi'den, sad. Mustafa Necati Ak, 1962).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2001).

ABDURRAHMAN NÂCİM

Hukukçu-şair. (D. 21 Mayıs 1833 – Ö. 5 Temmuz 1894, Harput). Süleymaniye ve Bağdat medreselerinde öğrenim gördü. İstanbul kütüphanelerine ilişkin basılı ilk defterlerin düzenleyicisidir. Türk, Fars ve Arap edebiyatlarına vakıf, tasavvufta Nakşibendiliğe bağlıydı. Bilinen ilk görevi Temmuz 1861'de atandığı Dersaadet Kütüphaneler müfettişliğidir. Hukuk alanında da birçok resmî görevde bulundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gülzâr-ı Âsâr.*

DİĞER: *Teshîlü't-Tahsil, Hüviyet-i Sübhânî ve Mâhiyetü'l-İnsânî, Rahname-i Diyarbakır, Hediyyetü'l-Ümem ve Yenbüü'l-Âdab ve'l-Hikem* (8 cilt), *Ni'me'rRefik, Safvetü'l-Kelâm, Türkçe Mantık Hülâsası, el-Âsâru'l-Aliyye fî Hazâini Kütübi'l-Osmâniyye, Kütüphane-i Damat İbrahim Paşa.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2001), Ali Birinci / Tarihin Gölgesinde Meşâhir-i Meçhûleden Birkaç Zât (2001).

ABDURRAHMAN NESİB DEDE

Mutasavvıf-şair (D. ?, Üsküdar / İstanbul - Ö. 1842, İstanbul). Seyyid mahlası ile yazdı. İlköğrenimini Aziz Mahmud Hüdayi Âsitanesi şeyhi olan babası Mehmed Şehâbeddin Efendi'den aldı. Daha sonra Celvetiyye tarikatına bağlandı. Seyrü sülûkunu tamamladı, Erdebil Tekkesine şeyh oldu. 1818'de Aziz Mahmud Hüdâî Âsitânesi'ne şeyh, 1827'de Orduyı Hümâyun vâizliğine tayin edildi. Ölünce Asitâne Haziresine defnedildi. Celvetiyye tarikatının önde gelen şeyhlerinden sayıldı. Tasavvufî manzumeleriyle, şiir yeteneğini sergiledi. Şiirlerini mürettep bir divanda topladı, elyazma bir nüshası, Üsküdar'da Hacı Selim Ağa Kütüphanesinde bulunuyor. Ayrıca Celvetiyye tarikatına dair bir risâlesi olduğu söylenir.

HAKKINDA: Mehmet Süreyya / Sicill-i Osmânî (c. 2, s. 422), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c.1, 1914-24), S. Nüzhet Ergun / Antoloji (c. 2, 1943,), H. Kâmil Yılmaz / Aziz Mahmûd Hüdayi ve Celvetiyye Tarikatı (1982), Nuri Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c.1, 1988).

ABDURRAHMAN NESİB EFENDİ

Şeyhülislâm (D. 1842, Üsküp - Ö. 11 Mart 1914, İstanbul). Üsküp Nâibi Halil Fevzi Efendinin oğludur. Babasının vasiyeti uyarınca ona Aziz Mahmud Hüdâyî Dergâhı Postnişini Abdurrahman Nesîb Dede'nin adı kondu. İlköğrenimini Liphova'da, Yanyalı Şeyh Ömer Efendi'nin yanında yaptı. Daha sonra Yanyalı Abdüllatif Efendiden ders aldı. Ergiri'de medresede eğitim gördü. Liphovalı Süleyman Efendi'den hat dersleri aldı. İşkodra Rüştiyesinden mezundur. 1863'te İstanbul'a gitti. Fatih dersiâmlarından Mustafa Şevket Efendi'nin derslerini takip etti. Bir süre Muallimhâne-i Nüvvâb'a devam etti ve üçüncü sınıftan diploma aldı. Rumeli Sadâreti Dairesinde zabıt kâtipliğine, 1868'de Nevrekop nâibliğine, 1871'de Bosna vilayeti merkezine tayin oldu.

1876-1909 yılları arasında Rodos, Diyarbekir, Erzurum, Yanya, Selanik, Şam ve Halep nâibliği, Rodos, Yanya, Edirne ve İstanbul vilâyetleri mahkeme reisliği, temyiz azalığı ve Mısır kadılığı görevlerinde bulundu. Bu arada hareket-i altmışlı, müsüle-i Süleymaniye, İzmir, Bursa, Haremcyn ve İstanbul pâyelerini aldı. 31 Aralık 1911'de şeyhülislâmlığa getirildi, yedi ay sonra, 20 Temmuz 1912'de kabinenin istifası ile görevinden ayrıldı. Kabri Bakırköy Mezarlığındadır.

Şam, Halep, Mısır âlim ve şairleri tarafından hakkında yazılan çeşitli kasîde ve makalelerle övüldü. Muhyiddin İbnü'l-Arabi'den yaptığı tercümeleri *Müntehabât* adıyla *Tercümân-ı Hakikat*'ta yayımladı, *Fusûsu'l-hikem*'den "salât"la ilgili bir kısmı Türkçeye çevirdi.

HAKKINDA: Sadık Albayrak / Son Devir Osmanlı Ulcması (c. 1, 1980,), Mehmet İpşirli / TDV İslâm Ansiklopedisi (cilt: 1, 1988).

ABDURRAHMAN SAMİ

Şair ve yazar (D. 1792 – Ö. 1881, İstanbul). Şiirlerinde Sami mahlâsını kullandı. Özel hocalardan ve bilhassa bir Cerrahî şeyhi olan babasından ders alarak yetişti. Bir müddet Mısır'da bulundu ve Arap dili alanında kendini yetiştirdi. *Rumûzu'l-Hikem* adlı bir basılı eseri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

ABDURRAHMAN SÜREYYA

Gazeteci-yazar (D.1841, Bağdat – Ö. 1904). Bağdat'ta başladığı tahsiline İstanbul'da devam etti. Fransızcanın yanında klâsik metinleri bütün inceliklerîyle anlayıp şerh ve izah edecek kadar Arap ve Fars şiir tarihi konusunda uzmandı. Adana ve Konya'da bazı idarî görevlerde bulundu. Daha sonra Beylerbeyi Rüştiyesi (1867) ile Dârülmuallimin'de (1870) Farsça; Mahrec-i Aklâm'da (1876) Arapça; Mekteb-i Hukuk'ta edebiyât-ı Osmâniyye ve talim-i edebiyyât dersleri verdi. *Cerîde-i Havâdis* (1872), *Hakikat* (1876) ve *Cerîde-i Askeriye* gazetelerinin başyazarlığını yaptı. 1890'da Lizbon'da toplanan Müsteşrikler Kongresine katıldı. Darülfünun ve Darülmuallimîn'de öğretmenlik yaptı. Önceleri gazetelerdeki tenkitleriyle dikkati çekerken daha sonra belâgat konusundaki yazı, kitap ve tartışmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Fezâil-i Askeriye, Akvemü'l-Mesâlik Tercümesi (Tunuslu Hayreddin Paşa'dan, 1878-79), *Talikât-ı Belâğat-ı Osmaniye* (Ahmed Cevdet Paşa'nın tenkidi, 1881-82), *Tahlîl-i Hal* (1881-82), *Râhatü'l - Ervah - Mukaddime-i Mesnevî Şerhi, Burhânü's-Sâkib fî İsbâti'l-Vâcib, Mîzânü'l-Belâğa* (Osmanlı Türkçesi kuralları, 1885-86), *Sefîne-i Belâgat* (1887-88).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Kâzım Yetiş / Cevdet Paşa'nın Belâgat-ı Osmaniyyesi ve Uyandırdığı Akisler (Kubbealtı Akademi Mecmûası, c. 2-3, 1983) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABDURRAHMAN ŞEREF

Tarihçi, devlet ve fikir adamı (D.1853, İstanbul – Ö. 1925, Ankara). İlköğreniminin ardından Eyüp Rüştiyesini, ardından Mekteb-i Sultâniyi bitirdi (1873). Sırasıyla Mahrec-i Aklâm-ı Şâhâne, Mekteb-i Sultâni ve Dârülmuallimîn'de tarih-coğrafya öğretmenliği (1873-88), Mekteb-i Mülkiyede müdürlük yaptı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Defter-i Hakani nazırlığı, daha sonra Âyân Meclisi üyeliği (1905), Maarif (1909-13), Evkaf (1918) nazırlıkları, Şurayı Devlet (Danıştay) başkanlığı, (1919) görevlerinde bulundu. 1920'de Yeniden Maarif Nazırı, Cumhuriyet'in ilânından sonra İstanbul'dan ikinci devre milletvekili seçildi. Resmî görevleri yanında te'lif faaliyetlerinde de bulunup çoğu ders kitabı mahiyetinde birçok eser kaleme aldı. Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin ve 27 Kasım 1909'da kurulan Târih-i Osmânî Encümeninin başkanlığını yaptı, bu kurulun yayın organı olan *Târih-i Osmânî Encümeni Mecmuası*'nda ve o dönemin *Sabah gazetesinde* çeşitli makaleler yayımladı. Uzun ve başarılı eğitim hayatı boyunca birçok nişan ve madalya ile ödüllendirildi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Asıl şöhrete, 1909 yılından 1 Kasım 1922'ye, yani saltanatın ilgasına kadar yürüttüğü vak'anüvislikle kavuştu. Osmanlı vakanüvislerinin sonuncusu sayılan Abdurrahman Şeref'in eserlerinde güvenilir bilgiler verdiği, Osmanlı devletinin son dönemini anlatırken gerçekçi değerlendirmeler yaptığı kabul edilmiştir.

ESERLERİ:

Fezleke-i Târih-i Düvel-i İslâmiyye (1883-84), *Târih-i Devlet-i Osmâniyye* (2 cilt. 1891-92-1894-95, 1897-98-1900-01), *Zübdetü'l Kısas* (Kıssaların Özü, 1899), *İlmi Ahlak* (1900), *Tarihi Asr-ı Hazır* (1915), *Harb-i Hazırın Menşei* (Şimdiki Harbin Çıkışı, 1915-16), *Sultan Abdulhamidi Sani'ye Dair* (Ahmet Refik Altınay ile, 1918), *Tarih Musahabeleri* (Tarih Sohbetleri, 1920-21, 1923), *Umumi Coğrafya Coğrafyai Umrani* (Bayındırlık Coğrafyası,).

Ayrıca Lütfi Tarihi'nin (1845-49) olaylarını kapsayan 8. cildini yayıma hazırlamış, bu esere bir de önsöz yazmıştır.

HAKKINDA: Cemaleddin / Osmanlı Târih ve Müverrihleri (Âyine-i Zurefâ, 1896-97, s. 153-156), Mükrimin Halil (Yınanç) /Abdurrahman Şeref Efendi (Türk Tarihi Encümeni Mecmuası, sayı: 9, 1922-23) - Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar Bizde Tarihçilik Tanzimat I (1940), Efdaleddin / Abdurrahman Şeref Efendi: Tercümei Hâli, Hayat-ı Resmiye ve Husûsiyyesi (1927), Bekir Kütükoğlu / Vekâyinüvis (İslâm Ansiklopedisi, c. 13, 1940-88), Abdülkadir Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Son Dönem Tarih Araştırmalarına Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2001).

ABDÜLAZİZ MECDİ EFENDİ

Mutasavvıf, şair, siyaset adamı (D. 1865, Balıkesir – Ö. 27 Ağustos 1941, İstanbul). Babası Hâfız Hasan Efendi'den ilk bilgileri aldıktan sonra rüştiyeyi bitirdi. Dayısı şair ve müderris Yahya Nefî Efendi'den, medreselerde okutulan İslâmî ilimleri özel olarak okuyup icâzet aldı. Rüştiyeyi bitirdikten sonra aynı mektebe ikinci muallim olarak tayin edildi (1884) ve dokuz yıl bu görevde bulundu. Rüştiye, idâdiye dönüştürülünce açıkta kaldı. Yeni açılan Balıkesir İdâdisine darülmuallimin mezunu olmadığı için atanamadı. Daha sonra Meclis-i Maârif reisi fıkıh âlimi Büyük Haydar Efendi'ye hitaben yazdığı Arapça manzum bir dilekçe heyetin dikkatini çekti, bunun üzerine imtihana çağrıldı. Yapılan imtihanda başarılı bulunarak, Balıkesir İdâdisi Türkçe ve edebiyat muallimliğine tayin edildiği kendisine bildirildi; fakat Şam'a gönderildi. Altı ay sonra da Girit'te Rüşdî mektepleriyle rekabet için açılmış olan Mekteb-i Kebir-i İslâm'a tayin edildi (1893).

Girit'te yayımlanan *Hakîkat* gazetesinde edebî makaleler yazdı ve o yıllarda Girit valisi olan Mahmud Celâleddin Paşa'nın dostluğunu kazandı. Girit İsyanı (1897) sırasında İstanbul'a dönerek Tantâvizâde Hâlid Bey adına Anadolu'da zahire tüccarlığına başladı. 1902'de birdenbire kendisine bir cezbe ve istiğrak hali geldi ve işini bırakarak Balıkesir'e döndü. Sekiz ay kadar süren bu dönemde Kâdirî tarikatına mensup Ali Âşir adında bir zattan inâbe aldı. Bir müddet sonra tekrar ticarete başladı. 1905'te hükûmet tarafından Konya ticaret borsası komiserliğine tayin edildi. Konya'da iken tanıştığı Sivaslı Ali Kemâli Efendi ve Ayaşlı Şâkir adlı iki meczup onun üzerinde derin tesirler bıraktı. İkinci Meşrutiyet'ten sonra yapılan ilk seçimlerde Balıkesir'den (Karesi) milletvekili seçildi. İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde muhalefeti temsil eden Hizb-i Cedid grubunda yer aldı ve partinin politikasını şiddetle tenkit etti. İkinci seçimlerde devre dışı bırakıldı.

1913 yılında Mısır'a gitti ve altı buçuk yıl orada kaldı. Mütarekede İstanbul'a döndü. 1920'deki IV. dönem seçimlerine katılarak milletvekili seçildi. 12 Nisan 1920'de kapatılan bu mecliste ikinci reis vekili olarak görev yaptı. Daha sonra Ankara'ya gitti ve Şûra-yı Evkaf üyeliğine getirildi. 1923-24 yıllarında Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti müsteşarlığı yaptı. Vekalet kaldırılıp kendisinin Diyanet İşleri Başkanlığına getirilmesi söz konusu olunca İstanbul'a döndü. Cumhuriyet'ten sonra resmî ve özel hiçbir görevi kabul etmeyerek Beyazıt'taki evine çekildi; dinî-tasavvufî sohbetlerde bulundu.

ESERLERİ:

İnsân-ı Kâmil, İnsân-ı Kâmil Tercümesi, Din-i Muhammedi, Divan, Kavâid-i Fârisiyye, Risâle-i Edebiyye, Beddâyi', Esrarnâme, Hakîkat-i İnsâniyye Tercümesi, Salât-ı Feyziyye Tercümesi, Tecelliyât-ı İlâhiyye Tercümesi, Vahdet-i Vücûd Tercümesi, Kitâbü'l-Mâ'rife Tercümesi, Meratibü'l-Vücûd Tercümesi, Istılâhâtü's-Sûfiyye Tercümesi.

HAKKINDA: Mehmed Selâhaddin / Bildiklerim (1918), Osman Nuri Ergin / Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun (1942), Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (c. 1, 1936-45), Mete Tunçay / Türkiye'de Sol Akımlar (1967), Mahir İz / Yılların İzi (1975), Tarık Zafer Tunaya / Türkiye'de Siyasal Partiler (1982), Aydın Uğur / Dünün Aydınları: Toplum ve Bilim (1984), Nihat Azamat / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABDÜLAZİZ SAMİ.

Bkz. ŞENOL, Abdülaziz

ABDÜLBAKİ BAYKARA

Mevlevî şeyhi, şair (D. 20 Temmuz 1883, Yenikapı / İstanbul - Ö. 28 Şubat 1935). Manzumelerinde Bâkî mahlasını kullandı. Muallim Mûsa Dede'den Kur'an öğrendi. 1888 yılında Molla Gürânî semtindeki Dârüttahsîl adlı özel okula başladı, daha sonra Dâvud Paşa Rüştiyesini bitirdi (1897). Ayrıca zamanın tanınmış âlimlerinden dersler alarak kendini yetiştirdi. Babasından *Mesnevî* okuyarak başladığı bu öğrenime Demircili Ahmed Fuad Efendi'den sarf, nahiv, mantık; Beyazıt Devlet Kütüphanesi hâfız-ı kütübü İsmail Saib Efendi'den meânî, kelâm, akaid, *Sahîh-i Buhârî* ve *Şifa-i Şerîf*, mesnevîhan Esad Dede'den Farsça; Sütlüce'deki Sâdii Dergâhı şeyhi ve Meclis-i Meşâyih reisi Hasirizâde Mehmed Elif Efendi'den tasavvuf ve *Mesnevî* dersleri alarak devam etti. Bu eğitimin sonunda Elif Efendi'den *Mesnevî* (1906), İsmail Saib Efendi'den de ilmiye (1908) icâzetnâmeleri aldı. Konya'da Şeyh Abdülvâhid Çelebi tarafından 1903'ten itibaren dergâhta vekâleten ism-i celâl zikri ve mukabele yapmasına izin verildi. Babasının yerine şeyhlik makamına asâleten tayin edildi (1908-1925). Üç ay sonra Abdülvâhid Çelebi tarafından dergâhın mesnevihanlığını yürütmekle görevlendirildi. Meclis-i Meşâyih âzalığı (1909-1918), binbaşı rütbesiyle kumandan vekilliği (1915), İstanbul Türk Ocağı müdürlüğü, Kütüphaneler Tasnif Komisyonu üyeliği, Bakırköy Ermeni Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Dârülfünun İlâhiyat ve Edebiyat fakültelerinde Farsça okuttu. Vefat edince Yenikapı Mevlevîhânesinde Kemal Ahmed Dede'nin yanına defnedildi.

İyi bir tanburî idi. Ebced hesabı ile tarih düşürmede zamanının en önde gelen şairiydi. Büyük bir kısmını aruzla yazdığı Türkçe ve Farsça şiirlerinin bazılarında mizah ve hiciv unsurları hâkimdir. Şiirleri *Mahfel* ve *Osmanlı Tarih ve Edebiyatı* adlı dergilerde yayımlandı. Şiirlerini, *Enfâs-ı Bâkî* adı altında bir divan tertibiyle yazdı ve Fâtih Millet Kütüphanesine vakfetti.

HAKKINDA: Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (c. 2, 1936-45), Abdülbâki Gölpınarlı / Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik (1983,), Reşat Ekrem Koçu / Baykarâ [Mehmed Abdülbâki] (İstanbul Ansiklopedisi, c. 4), Nuri Özcan / TDV İslâm Ansik-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lopedisi (c. 5, 1992), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Mustafa Erdoğan / Abdülbaki Baykara (2004).

ABDÜLBAKİ HİCÂBÎ

Mutasavvıf (D.?, Bahçesaray / Kırım - Ö. 1822, Amasya). Amasyalı Dede Cöngi torunlarındandır. Turhal Şeyhi Mustafa Efendi halifelerinden. Kırım Ruslar tarafından işgal edilince Amasya'ya göçtü ve zahirî ilimleri burada Ürgüplü Hacı Ahmed Efendi'den öğrendi. Amasya'nın Ziyerc kasabasında yaptırdığı dergâhın avlusuna defnedildi.

ESERLERİ:

el-Ebkiretü'l-Mu'telife fi Şerhi Emsileti'l-Muhtelife, Hediye-i Hilâl, İnâs ve'l-İsti'nâs, Bâde-i Kevser, Nukat-ı Tevhidiyye, İkâz-ı Naîm, Bâde-i Fakr u Gınâ, Ta'rifü'l-İnsân.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ABDÜLCELİLİ

Şair (D. 1487 - Ö. 1569). Şair Hamidi babasıdır. Şiirlerinde Celili mahlasını kullandı. *Şehnâme Tercümesi* ve *Gül-i Sad-berg-i Bî-hâr, Penv-Genc, Husrev ü Şirin* ve *Leyla vü Mecnun* adlı çalışmalarıyla bir hamse meydana getirdi.

ESERLERİ:

DİVAN: *Hamîdi Divanı.*

FAL-NÂME: *Câm-ı Sühan-güy.*

HAKKINDA: İdris Karakuş / Sadık Tural Armağanı (2002).

ABDÜLGANİ ZİKRİ EFENDİ.

Bkz. ZİKRİ (Abdülgani Efendi)

ABDÜLHAK MOLLA

Hekim, şair, tarihçi (D. 22 Aralık 1786, İstanbul – Ö. 19 Mayıs 1854, İstanbul). Divan-ı Hümayun hocalarından Emin Şükûhî Bey'in oğlu, tarihçi ve hekimbaşı Hayrullah Efendi'nin babası, Abdülhak Hamid Tarhan'ın dedesi, hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi'nin kardeşi. Süleymaniye Medresesini bitirdikten sonra Tıp öğrenimi gördü. Eski saraya hekim olarak atandı (1801). Halet Efendi'nin aleyhinde bulundukları gerekçesiyle hekimbaşı ve Anadolu Kazaskeri ağabeyi Behçet Efendi ile Keşan'a sürüldü (1821). Küçük kardeşleri tarihçi Hızır İlyas'ın II. Mahmud'dan sağladığı affa on ay sonra Behçet Efendi ile İstanbul'a, saraydaki görevine döndü. Yeni saray hekimliğine, daha sonra Asâkir-i Hassa hekimbaşılığına (1827) getirildi. Medresede yetişmiş olması dolayısıyla kendisine Selânik (1827) ile Yenişehir (1828) mollalığı, daha sonra Mekke (1829) ve İstanbul (1832) payeleri verildi. Hekimbaşı oldu (1833) ve Mekteb -i Tıbbiye-i Adliye nazırlığına seçildi. Kendisine Anadolu kazaskerliği payesi (1836) verildi; ancak aynı yıl payesi elinden alınarak hekimbaşılıktan çıkarıldı. Üç yıl sonra yeniden görevlendirilerek Anadolu kazaskeri ve hekimbaşı oldu (1839). Rumeli kazaskerliğine tayin edildi (1841). Daha sonra kendi isteğiyle hekimbaşılık görevinden ayrıldı (1845). Maarif Meclisi başkanlığına ve üçüncü kez hekimbaşılığa tayin edildi (1847). Yeniden Rumeli kazaskeri olup hekimbaşılıktan uzaklaştırıldı (1848). Reisü'l-Ulema unvanını aldı (1852) ve bu görevindeyken vefat etti. Mezarı, Sultan II. Mahmud Han türbesindedir.

II. Mahmud ve Abdülmecid zamanlarında üç defa hekimbaşı olan ve ilmiye rütbelerinin en yükseğini alan Abdülhak Molla, Mekteb-i Tıbbiyenin (1827) açılmasını sağlayarak tıbbî gelişmelerin ülkeye girmesini sağladı. Tıbbiyede hem yönetici hem de öğretmen olarak görev yaptı. Salgın hastalıklara karşı karantina teşkilâtını kurdurdu ve çiçek aşısı yapılmasını mecburî hâle getirdi. Hekimbaşı iken Tıbbiye Okulunda Viyana'dan getirtilen Dr. C. A. Bernard'ın hazırladığı projeleri uyguladı (1839). Anatomi dersinin ölüler üzerinde yapılması için padişahtan izin aldı (1840). Bilimsel çalışmalarının yanında yazdığı güçlü şiirleriyle tanındı. Basılmamış bu şiirlere tezkirelerde yer verildi. Avukat Halil Edhem Arda'nın özel kütüphanesinde Mustafa Behçet Efendi'nin el yazısıyla yazılmış Mecmua'da şiirleri vardır. Keşan'da sürgündeyken bir meddahın anlattığı hikâyeyi 333 beyitte şiirleştirdi. *Târih-i Livâ* adlı eserinde, 1828-1829 Rus Harbinde II. Mahmud'un Râmi kışlasında konakladığı günlerde meydana gelen olayları anlattı. *Rûznâme*'de ise II. Mahmud'un ölümle sonuçlanan hastalığıyla ilgili gözlemlerine yer verdi. Mustafa Behçet Efendi'yle birlikte eski tıpla ilgili bilgileri ve 850 ilâcı içeren *Hezâr Esrar* adlı eseri hazırladı. Bu eser, 1862'de oğlu Hayrullah Efendi tarafından İstanbul'da yayımlandı.

ESERLERİ:

Mecmua-i Mersiye-i Hazret-i İmam Hüseyin, Târih-i Livâ.

HAKKINDA: A. Süheyl Ünver / Tıp Tarihi (1943), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TDV Ansiklopedisi (1.c. 1988), Adnan Adıvar / Osmanlı Türklerinde İlim (1943), Osman Nuri Ergin / Türkiye Maarif Tarihi (1979), TDOE –TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

ABDÜLHAKİM ARVÂSİ

Mutasavvıf (D. 1865, Başkale / Van - Ö. 1943, Bağlum / Ankara). Tam adı Esseyyid Abdülhakim Arvâsî. Soyadı kanunundan sonra Üçışık soyadını aldı. Nakşibendî şeyhlerinden. İbtidaî ve rüştiyeyi Başkale'de okudu. Daha sonra Irak'ın çeşitli bölgelerindeki tanınmış âlimlerden icazet alarak Başkale'ye döndü (1882). Bir medrese yaptırıp zengin bir kütüphane kurdu. Bu medresede yirmi yıla yakın ders okuttu. 1880 yılında Halidiyye tarikatı şeyhi Seyyid Fehîm-i Arvasi'ye intisap etti. Nakşibendiyye, Kübreviyye, Sühreverdiyye, Kâdiriyye ve Çeştiyye tarikatlerinden hilâfet aldı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında Rusların Başkale'yi istilâsı ve Ermenilerin silâhlanarak halka saldırması sebebiyle ailesiyle birlikte önce Musul'a ve daha sonra Adana, Eskişehir ve en son İstanbul'a göç etti (1919). Ekim 1919'da Eyüp'teki Kaşgârî Dergâhına tayin edildi. Medresetü'l-Mütehassisin'de tasavvuf tarihi dersi okuttu. Tekkeler kapatılana kadar Kaşgârî Tekke ve camiinde şeyhlik ve imamlık yaptı. Menemen hadisesiyle ilgili görülerek tutuklandı ve Menemen'e gönderildi. Ancak hadiseyle alakası olmadığı anlaşıldı. Beyoğlu Ağa Camii ve Beyazıt Camii'nde ders verdi. Necip Fazıl Kısakürek'in kendisiyle tanışmasından sonra aydın çevrelerce de tanındı. Eylül 1843'te sıkıyönetim emriyle İzmir'e gönderildi. Daha sonra Ankara'ya gitmesine izin verildi. Burada vefat etti.

ESERLERİ:

er-Riyâzü't-Tasavvufiyye (*Tasavvuf Bahçeleri* adıyla haz. Necip Fazıl Kısakürek, 1983), *Râbıta-i Şerîfe* (Haz. N. F. Kısakürek, 1994).

HAKKINDA: Necip Fazıl Kısakürek / O ve Ben (1995), Nihat Azamat / Abdülhakim Arvâsi (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 1, 1988).

ABDÜLHALİM MEMDUH

Şair ve yazar (D. 1866, İstanbul - Ö. 1905, İngiltere). Ali Sezâ adını da kullandı. İstanbul Hukuk Fakültesinde bir süre öğrenim gördü. *Muhit* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. *Mizah* gazetesinde çıkan yazıları nedeniyle Trablus'a sürgün edildi. Daha sonra Fransa'ya kaçtı, bir süre de Tunus ve İngiltere'de kaldı. İngiltere'de öldü, vasiyeti üzerine Tunus'ta gömüldü.

Şiirde Abdülhak Hamit çizgisini benimsemiş, Muallim Naci ve taraftarlarıyla mücadele etmiştir. *Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye* adlı eseri (1888), ilk Türk edebiyat tarihi sayıldı. Türk edebiyatından bir seçkiyi *Antologie des Poèmes d'Amour Turc* (Türk Aşk Şiirleri Antolojisi) adıyla Edmond Fazy ile birlikte Fransızcaya çevirip yayımladı (1905).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Behçet Neca-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

tigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 3, 2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

ABDÜLHAMİD HAMDÎ

İslam bilgini-mutasavvıf, şair ve yazar. (D. 12 Nisan 1830, Harput / Elazığ – Ö. 12 Mayıs 1902). Ünlü mutasavvıf-bilgin Ömer Naimi'nin oğlu. Harput'ta Kâmil Paşa Medresesinde öğrenim gördü. Aynı medreseye müderris oldu. Çok sayıda öğrenci yetiştirdi. Tasavvufta Kadiri ve Şazeli tarikatlerine bağlandı. Ahmed b. İdris adlı bir Şazeli şeyhinden feyiz aldı ve onun tarzı üzere irşad çalışmaları yaptı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Divançe-i Eş'ar, Tahmîsü'l-Kasideti'l-Münferice, es-Samtü'l-Abkari fi Şerhi Ikdi'l-Cevheri fi Beyni Kesbiyyi'l-Mâturidi ve'l-Eş'ari, Safvetü Efkâri'l-Ulemâ fi İsbâti İlmi Nebiyyinâ bi'l-Esmâ, Nüzhetü'l-Ahdân fi Hâşiye-i Tuhfetü'l-İhvân, Nesâyicü'l-Ebkâr fi Hâşiyeti Netâyicü'l-Efkâr, Buğyetü'l-Kâsid fi Cevâbi'l-Es'ileti'l-Vârideti min Âmid.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), İbnülemin Mahmud Kemâl İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

ABDÜLHAMİD HAZMÎ (Kanbalakzâde)

Şair (D. 1856, Harput [Elazığ] – Ö. ?). Bir süre medrese öğrenimi gördü, ancak icazet almadan bırakarak memurluğa geçti. Yargıçlık, öğretmenlik, Harput Belediye başkanlığı yaptı. Aruzla yazdığı şiirlerini *Eser-i Hazmi* adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

ABDÜLKADİR el-BAĞDÂDÎ

Arap edebiyatı tarihçisi ve dil bilgini (D. 1621, Bağdat – Ö. 1682). İlköğrenimini Bağdat'ta tamamladı. Bu arada Farsça ve Türkçeyi öğrendi. On sekiz on dokuz yaşlarına geldiğinde Osmanlı -Safevî savaşlarından dolayı iç karışıklıkların hüküm sürdüğü Bağdat'tan ayrılarak Şam'a gitti (1639). Orada kaldığı süre içinde tanınmış âlimlerden ders aldı. Daha sonra Kahire'ye geçerek Ezher'in önde gelen âlimlerinden İslâmî ilimler, edebiyat, mantık ve felsefe okudu.

Anadolu'ya birkaç defa seyahatte bulundu. İlk seyahatinde Kahire'den İstanbul'a, oradan da Edirne'ye gitti (1667). Ancak fazla kalmadan tekrar Kahire'ye döndü. İkinci seyahatini, Kahire'de tanışarak yakın bir dostluk kurduğu Kethüdâ İbrâhim Paşa ile birlikte Şam üzerinden yaptı. Bazı eserlerini ihtiva eden kendi el yazması bir mecmuada bclirttiği üzere, Kahire'den ayrıldı ve İstanbul'a uğrayarak Edirne'ye geçti (1674). Orada Sadrazam Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa ile tanıştı ve *Şerhü Şevâhidi Şerhi't-Tuhfeti'l-Verdiyye* adlı eserini ona ithaf etti. Bir dostunun oğlu olan ve Edirne'de kendisini ziyaret eden Muhibbi'nin belirttiğine gore, Osmanlı devlet büyüklerinden de yakın ilgi gördü. Sultan IV. Mehmed'in takdirini kazandı. Oğlu Ahmed ile birlikte IV. Mehmed'in Lehistan seferine de katıldı. Ancak bu arada ağır bir hastalığa yakalandı ve İstanbul'a uğrayarak Konya üzerinden Kahire'ye döndü (1676). Daha sonra üçüncü defa Anadolu'ya yaptığı seyahatte gözünden rahatsızlanarak İstanbul'dan deniz yoluyla Kahire'ye döndü (1680). Fars edebiyatı alanında da söz sahibi olmakla birlikte asıl şöhretini Arap dili ve edebiyatı üzerinde yaptı; bu sahada otorite kabul edildi.

ESERLERİ:

Hizânetü'l-edeb (1299), *Şerhu Şevâhidi şürûhi'ş-Şâfiye, Lugat-i Şâhname, Şerhu ebyâti Mugni'l-lebîb, Şerhu Şevâhidi Şerhi't-Tuhfeti'l-Verdiyye, Risâle fi ma'ne't-tilmîz.*

Bağdâdî'nin, basılmış bu eserlerinden başka henüz neşredilmemiş kitapları da vardır. Yazma eserlerinden ikisi şunlardır: *Şerhu Şâhidî, Tahrîcü ahâdîsi Şerhi'r-Razıy.*

HAKKINDA: Nazif Hoca / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABDÜLKÂDİR-İ BELHÎ

Mutasavvıf (D. 1839 – Ö. 1923). Nakşibendi ve Melâmî-Hamzavî şeyhi. Şiirlerinde Gulâm-ı Kâdir ve Belhî mahlaslarını kullandı. 1555'te Belh'te meydana gelen karışıklıklar yüzünden üç yüz kadar müridiyle ülkesinden hicret etmek zorunda kalan babasıyla birlikte İran ve Irak yoluyla Anadolu'ya geçip Konya'ya geldi (1859). Dini ilimleri, Arapça ve Farsçayı babasından öğrendi. Konya'da yirmi yaşlarında iken İbnü'l-Arabî'nin *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye*'sini okuyup bitirdi. Dört yıl kadar Konya'da kaldıktan sonra Bursa'ya giden aile, Sultan Abdülaziz'in Şeyh Süleyman Efendi'yi davet etmesi üzerine İstanbul'a ulaştı. Şeyh Süleyman Efendi, Eyüp Nişancası'ndaki Şeyh Murad Buhârî Dergâhı meşihatine tayin edildi (1867). Babasının ölümünden sonra bu tekkenin şeyhliğine getirildi (1887). Kırk altı yıl bu görevde kaldı. Nakşibendî-Müceddidî icâzetini babasından aldı. İstanbul'a geldiği ilk yıllarda Hamza Bâlî'nin ölümünden sonra Hamzaviyye adını alan Bayrâmî-Melâmîliğini temsil eden Bekrî Reşad Efendi'ye (ö. 1875) bağlandı. Zâhiren Nakşibendî-Müceddidî olarak görünmekle birlikte Hamzavîliğin prensiplerine sıkı sıkıya bağlı kaldı. Bekir Reşad Efendi'den sonra uzun yıllar İstanbul'da Hamzavî kutbu olarak tanındı. Üçüncü devre Melâmîliği adı verilen Nakşibendî Melâmîliğinin kurucusu Muhammed Nûrü-Arab İstanbul'a geldiğinde kendisini sık sık ziyaret edcrek tarikatını Abdülkadir-i Behî'ye tasdik ettirmek istediyse de münasebetleri dostluk çerçevesinde kaldı. Hamzavilik, Cumhuriyet döneminde oğlu Ahmed Muhtar'da kesintiye uğradı.

ESERLERİ:

Esrârü't- tevhid, Divan, Yenâbi 'u'l-hikem, Künüzü'l-arifîn, Gülşen-i Esrâr, Sünühât-ı İlâhiyye ve İlhâmât-ı Rabbâniyye.

HAKKINDA: Hüseyin Vassâf / Sefîne (c. 2), İbnülemin Mahmud Kemal / Son Asır Türk Şairleri (1930-41), Abdülbâki Gölpınarlı / Melâmilik ve Melâmîler (1931), Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (c. 1, 1936-45), Muharrem Hilmi Şenalp / Eyüpsultan'da Şeyh Murad Külliyesi (c. 1, 1982), Nihat Azamat / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

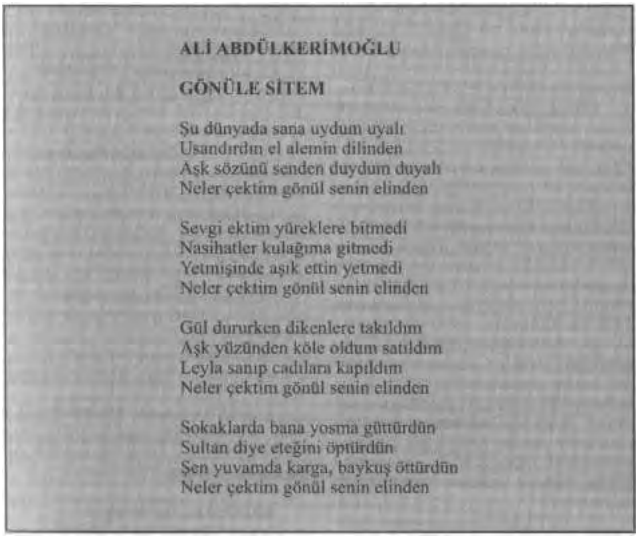
ABDÜLKERİMOĞLU, Ali

Şair. 1924, Çitköy / Simav / Kütahya doğumlu. İlkokulu köyünde okuduktan sonra maddî imkansızlık yüzünden okuyamadı. 1952-53 yıllarında İstanbul ve Eskişehir'de değişik gazete ve dergilerde çalıştı. İki yıl sonra köyüne dönerek ticarete atıldı. Yirmi beş yıl bu işi sürdürdü, iki kez ağır iflas geçirdi. 1981 yılında Simav'da kendi matbaasını kurarak *Anadolu Gazetesi*'ni çıkarmaya ve bu gazetede yazılar ve şiirler yazmaya başladı. Yirmiden fazla şiiri değişik bestekârlar tarafından TSM'nin değişik makamlarında bestelendi, bunlardan bazıları TRT Radyo ve televizyonlarda okunmaktadır. 1990 Basın Yayın Genel Müdürlüğünün Özendirme Yarışması'nda, Anadolu basını genelinde Türkiye birinciliğine layık görüldü.

Ali Abdülkerimoğlu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://fantey.org

ALİ ABDÜLKERİMOĞLU

GÖNÜLE SİTEM

Şu dünyada sana uydum uyalı
Usandırdım el alemin dilinden
Aşk sözünü senden duydum duyalı
Neler çektim gönül senin elinden

Sevgi ektim yüreklere bitmedi
Nasihatler kulağıma gitmedi
Yetmişinde aşık ettin yetmedi
Neler çektim gönül senin elinden

Gül dururken dikenlere takıldım
Aşk yüzünden köle oldum satıldım
Leyla sanıp cadılara kapıldım
Neler çektim gönül senin elinden

Sokaklarda bana yosma güttürdün
Sultan diye eteğini öptürdün
Şen yuvamda karga, baykuş öttürdün
Neler çektim gönül senin elinden

"Aşk, keder, çılgınlık, itidal, coşkunluk vardır şiirlerinde. Bazen öyle şeyler yazar ki güneşli bir havada başınızdan aşağı iniveren bir sağanak yağmur altında kalmış gibi ürperir, çırpınırsınız. Bazen taze yağmur serpintileri ile ferahlar, yıkanırsınız deyişleriyle, bazen de sonsuz hüzünlere boğar mısraları." (Ayla Çağlartuna)

ESERLERİ (Şiir):

Sonbahar (1994), *İkindileri* (2002), *Güz Çiçekleri* (2004).

HAKKINDA: Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi (2004),Ayla Çağlartuna / Güz Çiçekleri önsözü (2004).

ABDÜLLATİF HARPUTÎ

İslâm bilgini (D. 1842, Harput (Elazığ) – Ö. 1914, İstanbul). Harput ve Fatih medreselerinde öğrenim gördü. Bayezid medresesi müderrisliği ve Darülfünün öğretmenliği yaptı.

ESERLERİ:

Tenkihü'l-Kelâm fî Akâidi Eh-li'l-İslam (1909, 1912), *Mev'iza-i Abdüllatif*.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

ABDÜLMECİD FEHMİ

Bürokrat (D. 24 Temmuz 1876, Debreibâlâ – Ö. 20 Temmuz 1943, İstanbul). Cumhuriyetten sonra Derin soyadını aldı. Sıbyan mektebinden sonra Debre Rüştiyesinde ortaöğrenimini tamamladı. Manastır Mülkî İdadisinin dördüncü sınıfında iken mâlî sebeplerle tahsilini terk etmek zorunda kaldı. Çeşitli idarî görevlerde bulunduktan ve bazı okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra Ohri ve Kozan kaymakamlıklarına vekâlet etti. Kolonya, İstarve, Divriği, Yıldızeli, Şile, Bolvadin ve Seyitgazi'de kaymakamlık yaptı. Artvin'de nüfus müdürü iken 1932'de emekliye ayrıldı.

Manastır'ın Unutulmaz Günleri (yay. haz. Ayşe Şen-Ali Birinci, 1993) adlı hatıra kitabı Rumeli'deki son Osmanlı varlığından esintiler taşıması nedeniyle önemlidir.

HAKKINDA: Ali Birinci / Tarihin Gölgesinde / Meşâhir-i Meçhûleden Birkaç Zât (2001).

ABDÜLMECİD SİVASÎ

Mutasavvıf (D. ?, Sivas – Ö. 1639, İstanbul). Halvetî şeyhlerinden. Şiirlerinde Şeyhî mahlâsını kullandı. Amcası Şemseddin-i Sivâsî'nin halifelerindendir. III. Mehmed'in daveti üzerine İstanbul'a gitti ve burada vaaz ve irşatla meşgul oldu. Kabri Eyüp yakınındaki Nişancı Dergâhındadır.

ESERLERİ:

Dîvân-ı İlâhiyât, Şerh-i Mesnevî, Lezâizü'l-Âsâr ve Letâifü'l-Ezhâr, Şerhu alâ Kaside-i Mîmiyye li Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (Şerh-i Ebyât-ı Celâleddin-i Rûmî), Maskalu'l-Kulûb, Fezâilü Salâti'n-Nebi, Dürerü'l-Akâid, Şerhu Cezîreti'l-Mesnevî, Umdetü'l-Müsteiddin, fi's-Sarf, Mekâsıd-ı Âyniye ve Mesâid-i Ervâh-ı Tayibe ve Âyniye, Kahru's-Sûs fî İlcâmi'n-Nüfûs, Meyâdinü'l-Fürsân/Kavâid-i Fârisiyye, Tefsîr-i Fâtiha.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri 1 (1972), Cengiz Çiğdoğdu / "Mevlâna (ö. 672/1273)'nin Şathiyye Türünde Yazdığı Bir Gazeli'nin Şerhi: Şerh-i Ebyât-ı Celâleddin-i Rûmî" (Tasavvuf, sayı: 8, 2002).

ABDÜLVEHHÂB İLHÂMÎ

Mutasavvıf-şair (D. 1773, Jepçe / Teşany / Bosna-Hersek - Ö. 1821, Travnik). Asıl adı Abdülvehhâb, mahlası İlhâmî'dir. Öğrenimini Jepçe ve Teşany kasabalarında tamamladı. Fojnica'ya bağlı Jivçiçi köyündeki Nakşibendî Tekkesi şeyhi Hüseyin Baba'ya intisap etti, hilâfet aldıktan sonra İstanbul'a giderek bir süre orada yaşadı. Jepçe Ferhâdiye Camii'nde imam hatiplik görevinde bulundu. Yöneticilerin zulmettiğini ve toplumdaki bazı düzensizlikleri dile getirdiği için Bosna Valisi Celâleddin Paşa tarafından Travnik kasabasında idam edildi. Halk tarafından velî olarak kabul edildi, kabri üzerinde yaptırılan türbe ziyaretgâh haline geldi.

Bazı Boşnakça şiirleri Mehmed Kapetanoviç ve Seyfeddin Kemura Vladimir Corovic tarafından yayımlandı. Türkçe ve Arapça şiirlerinin bir kısmını Muhammed Hacıyamakoviç Boşnakçaya tercüme etti, müstakil bir kitap halinde yayımladı. Reşad Kadiç, *Ilhamijin Put u Smrt* (İlhâmî'nin Ölüme Giden Yolu) adlı romanında onu anlattı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Tuhfetü'l-musallîn ve zübdetü'l-hâşîn (Türkçe), *İlmihâl*, *Divan, Sarf ve Bosansko, Turski Rjecnic sa Razgovorima* (Boşnakça -Türkçe sözlük).

HAKKINDA: Amir Ljubovic - Muhammed Aruçi / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 22, 2000).

ABDÜNNÂFİ İFFET

Şair-çevirmen (D. 1823, Adana – Ö. 25 Temmuz 1891, Taif). Adana Sıbyan Mektebinden sonra özel hocalardan ders alarak yetişti. İstanbul ve Şam'da hadis ilmi tahsil etti ve icazet aldı. Bursa müderrisliği, Adana Vilâyeti Meclis üyeliği, Adana Mal Müdürlüğü, Trabzon Tahkikat memurluğu, Bosna Merkez, Hersek, Resmo, Kastamonu, Mamuretülaziz mutasarrıflıklarında bulundu. Kasım 1879'da Musul, Aralık 1883'te Mamuretülaziz valiliklerine atandı. Tasavvufta Kadirîliğe bağlıydı. Şiirleri tasavvufi ve hakimanedir. Hac dönüşü Taif'te kolera salgınında öldü. *Dîvân-ı Eş'âr*'ı basılmadı.

ESERLERİ:

ŞİİR TEORİSİ: *Mahzen-i Esrâr-ı Şiir* (1856).

TASAVVUF: *Rehber-i Seyr-i Sülûk* (Şeyh Kâsım-ı Hânî'nin *Kitâbü's-Siyer ve's-Sülûk*'unun şerhi).

TARİH: *Peyâm-ı Sûr* (1858).

ÇEVİRİ: *en- Nef'u'l- Mu'avvel Tercemetü't- Tahlis ve'l-Mutavvel,*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Nuhbetü'l-Fiker Enfeu'l-Eser, Tercemei Nâfia-i Âdâb-ı Gelenbevî, Mizânü'l-Burhân, Müntehabât-ı Nâfia-i Risâle-i Kuşeyriyye(1891), *Nâfiu'l-Âsâr* (1851), *Kâmilü'l-Âsâr Hikâye-i Cihândâr* (1874), *Tercüme-i Mukaddime-i İbn-i Hişâm.*

ABDÜRRAUF MEMDUH

Tarihçi (D. 1888, Derne – Ö. Ekim 1929). Vefa İdadisinde okudu. 1911'de Mekteb-i Mülkiye'den mezun oldu. Çeşitli okullarda tarih öğretmenliği ve vilâyetlerde Maarif müdürlüğü yaptı. Vefa Lisesi tarih öğretmeni iken öldü.

ESERLERİ:

Umumî Tarih (Ahmet Halit Yaşaroğlu ile, 1914), *Küçük Mekteplilere İslâm Büyükleri* (A. Halit ve Mithat Sadullah Sander ile, 1921), *Küçük Mekteplilere Tarih Dersleri* (1923).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

ABDÜRREŞİD İBRAHİM

İslam hukukçusu, gazeteci-yazar, seyyah (D. 23 Nisan 1857, Tara / Tobolsk / Sibirya – Ö. 17 Ağustos 1944, Tokyo / Japonya). Genç yaşta ailesinden ayrılarak başladığı öğrenim hayatını, çevre kazalardaki medreselerde sürdürdü. Teman Medresesinde de bir süre okuduktan sonra dönceminin tanınmış medreselerinin bulunduğu Kışkar'a gitti. Çeşitli âlimlerden ders okuyarak kıraat, fıkıh ve hadis ilimlerinden icâzet aldı. 1884 yılı sonunda Tara'ya döndü ve medresede ders vermeye başladı (1885). Burada bir "usûl-i cedid" okulu açtı ve eğitim çalışmalarına başladı. Bu sırada *Livâü'l-hamd* adlı risâlesini İstanbul'da bastırarak Rusya'da dağıttı. Ufa şehrinde Orenburg Şer'i Mahkemesine âza seçilerek kadılık yaptı (1892). Sekiz ay kadar da bu mahkemenin reisliğinde bulunduktan sonra müftü ile arasında ihtilâf çıkınca görevinden istifa etti (1895). İstanbul'a giderek Rus Çarlığı'nın Türklere yaptığı baskı ve haksızlıkları ortaya koyan *Çolpan Yıldızı* adlı kitabını yayımlayıp gizlice Rusya'ya gönderdi. 1896'da Avrupa'ya gitti. Tara'ya döndükten sonra (1900), 1902'de Petersburg'da yayımlamaya başladığı *Mir'ât* adlı dergi ile Rusya'daki Müslümanların meselelerini yeniden ele aldı. İstanbul'a döndüğünde Rus elçisinin isteği üzerine tevkif edildi ve Odesa'ya gönderildi; fakat Rusya Türklerinin baskıları sonucunda serbest bırakıldı.

1904 yılı sonunda Petersburg'a yerleşerek orada bir matbaa kurdu; dinî ve siyasî mahiyette eserler yayımlamaya başladı. III. Duma döneminde Rus baskısı artınca birçok aydın hapsedildi veya sürgüne gönderilerek sıkı tedbirler alındı. Bu arada Abdürreşid İbrahim'in de gazeteleri ve matbaası kapatıldı. Rusya'dan ayrılarak ikinci büyük seyahatine çıktı. Birinci Dünya Savaşı başlarında Stockholm'de kurulmuş olan Rusya'daki Yabancı Milletler Cemiyetinde de (Ligue des Allozenes de Russie) Rusya Müslümanlarının temsilciliğini yaptı. Yine bu yıllarda bir grup Tatar ile Berlin'de Müslüman Rus savaş esirlerine hitaben Tatarca *Cihâd-ı İslâm* adlı bir gazete çıkardı. Almanya'daki bu faaliyetlerinden sonra tekrar İstanbul'a döndü. 1922-23 yıllarında Rusya'da, 1930'da Kahire'de, 1930-31 yıllarında da Mekke'de bulundu. 1934'te ailesiyle birlikte Japonya'ya giderek oraya yerleşti ve ölümüne kadar İslâmiyet'in burada yayılması için çalıştı. Tokyo'da bir cami inşa ettirilmesine ön ayak oldu ve bu caminin imamlığını yaptı (1937). Japonya'da İslâm dininin resmen tanınmasını sağladı (1939).

Rusya Türklerinin ilk siyasi temsilcisi olup, İslâmcı görüşleriyle tanınmıştır. *Mir'ât yahut Gözgü, Ülfet, Tilmiz, Necât, Şirke* (Serke), *Teâruf-i Müslimîn, Cihâd-ı İslâm* gazete ve dergilerini çıkardı. Ayrıca *Basiret* ve *Sırât-ı Müstakîm*, Hindistan'da Arapça olarak neşredilen *el-Beyân*, Kazan'da oğlunun çıkardığı *Beyânnülhak*, Bakü'de çıkan *Hayat* dergilerinde de yazılar yazdı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Livâü'l-Hamd (1885), *Çolpan Yıldızı* (Çoban Yıldızı, 1895, Petersburg 1907), *Bin Üç yüz Senelik Nazra* (1905), *Vicdan Muhakemesi ve İnsaf Terazisi* (1906), *Aftonomiya yâ ki İdâre-i Muhtâriyye* (1907), *ed-Dînü'l-Fıtrî* (1921-22), *Tercüme-i Hâlim yâ ki Başıma Gelenler* (tsz.), *Âlem-i İslâm, Japonya'da İntişâr-ı İslâmiyyet* (1910/11, 1911-1912/13), *Asya Tehlikede* (1910/11), *Bin bir Hadis-i Şerif Tercümesi* (tsz.), *Tarihin Unutulmuş Sahifeleri* (1933).

HAKKINDA: Eşref Edib / Mehmed Akif-Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları (1938) - Meşhur İslâm Seyyâhı Abdürreşid İbrahim Efendi (İslam - Türk Ansiklopedisi Mecmuası, c. 2), Zeki Velidi Togan / Bugünkü Türkili Türkistan ve Yakın Tarihi (1981), Nadir Devlet / Rusya Türklerinin Milli Mücadele Tarihi (1985), Reşit Rahmeti Arat / Matbuat (İslâm Ansiklopedisi, c. 7) - Türk Ansiklopedisi (c. 1), Cemil Lee / Hee-Soo / İslam ve Türk Kültüründe Uzak Doğuya Yayılması (doktora tezi, 1987, İÜ Ed. Fak.), Mustafa Uzun / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABDÜRREZZAK BÂHİR PAŞA

Tarihçi (D. 1730, İstanbul – Ö. 1780). Reisülkütüb Kastamonulu Hacı Mustafa Efendinin oğlu, Os-manlı Şeyhülislâmlarından Âşir Efendi'nin kardeşi. Kâtibzâde'den icâzet aldı. Baruthane nazırı (1754) ve küçük rüznameci (1756) olarak görev yaptı. Aynı görevi iki defa yaptıktan sonra (1759-1761), mevkufatçılık (1764), Sadaret mektupçuluğu (1764) ve Hariciye vekilliği (1768) görevlerine atandı. Rusya ile yapılan mütarekede (1772) delege olarak bulundu. Daha sonra ikinci kez hariciye vekili oldu (1779). Aynı yıl Aydın ve Urfa valiliğine getirildi. Rakka valisi iken vefat etti. Abdürrezzak Bâhir Paşa, bilgisi ve üslup gücü yanı sıra hattat denecek kadar güzel yazısıyla da tanınmıştır.

ESERLERİ:

Mecma'u'l-Uhud, Şumûsu'l-Bevazığ.

HAKKINDA: İbrahim Alâeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1945), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TDOE – TDE Ansiklopcdisi 2 (2002).

ABDÜSSELÂM EFENDİ

İslam bilgini (D. ?, Mardin - Ö. 1843). Tam adı Seyyid Abdüsselam Efendi. İlim tahsilini Mardin, Diyarbakır, Halep, Şam, Mısır ve İstanbul'da tamamladı. Öğrenimini tamamladıktan sonra Mardin'de müftülük yaptı.

ESERLERİ:

Şerh-i Fâtiha-i Şerife, Risâle fi's-Sıfat, Risâle fi'r-Reddi ale't-Tâinîn fi l'câzi'l-Kur'ân, Risâle fi Ademi Cevâzi'l-l'tikâd bi'l-Kırtâsiyyeti ve't-Teshir ve mâ Eşbehe, Risâle fi Mesâieli İsnâ Aşere el-Münâziu fihâ Beyne Ebi'l-Haseni'l-Eş'ari ve Ebi Mansûri'l-Mâtüridî, el-Kırâtiyyetü's-Sugrâ fi'l-Ferâiz, el-Kıratiyyetü'l-Kübrâ fi'l-Ferâiz, Kitâb fi İlmli'l-Beyân, Hâşiye ale'l-Hâşiyeti'r-Raiyet fi'l-Hikmet, Hülâsatü'l-Mantık, Zevâlü't-Tarhi fi Şerhi Manzûmeti İbn Ferah fi Usûli'l-Hadîs, Kitâbü'l-Esmâi Ricâli'l-Hadîs ve Terâcümi Ahvâlihim, Şerhu Nevâbiği'l-Kelim min Belâğati'z-Zemahşerî, eş-Şâfi fi Şerhi'l-Kâfi fi İlmeyni'l-Arûzi ve'l-Kavâfi, Muhtasar Meâhidü't-Tansîs alâ Şevâhidi't-Telhîs, Ümmü'l-İber, Mecmûa-yı Fetevâ.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ABDÜSSETTÂR ÂLİ EFENDİ

İslâm bilgini, fıkıhçı (D. ?, Kırım - Ö. 1886, Taif). Uzun müddet İstanbul'da zamanının yüksek mekteplerinde Fıkıh dersi verdi. Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâne profesörlerindendir. 1883'te burada Kanun-ı Arazi ve Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye profesörlüğüne, 1887'de Mekke Kadılığına atandı. Hac dönüşü Taif'te öldü.

ESERLERİ:

Şerhu Kavâidi'l-Mecelle (Mecelle Şerhi, 3 cilt, 1880 -1883), *Teşrihü'l-*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Kavâidi'l-Külliyye fi Ahkâmi'l-fer'iyyeti'l-ameliyye (1881), *Medhal-i Fıkh.*

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ABİDİN PAŞA

Devlet adamı, çevirmen (D. 1843, Preveze - Ö. 1906). Mesnevî tercümesiyle tanınmıştır. Memleketinde iyi bir eğitim gördükten sonra İstanbul'a giderek devlet hizmetine girdi. Doğu ıslahat hareketleri için Diyarbakır'a gönderildi. Daha sonra Rumeli beylerbeyi unvanıyla Sivas, altı ay sonra da Selanik valiliğine tayin edildi. Son olarak Cezayir-i Bahr-i Sefid (Akdeniz adaları) valiliği yaptı. Buradan emekli olunca İstanbul'a döndü; ancak ardından Yemen ıslahatı için kurulan komisyona tayin edildi. Bu görevdeyken vefat etti. Yunanca yazı ve şiirleri İstanbul'da *Neogolos* adlı gazetede uzun süre yayımlandı.

ESERLERİ:

Tercüme ve Şerh-i Mesnevi-i Şerîf (6 cilt, Abidin Paşa'nın şöhretini borçlu olduğu bu eser, Mevlana'nın *Mesnevi*'sinin tercümesi ve ilk cildinin şerhidir. Mesnevi tercümeleri arasında önemli bir yeri vardır, 1812), *Tercüme ve Şerh-i Kaside-i Bürde* (İmam Büsîri"nin meşhur kasidesinin tercüme ve şerhidir. Eserin tıpkıbasımı ve sadeleştirilmiş metni Ömer Faruk Harman tarafından yayımlanmıştır, 1977), *Âlem-i İslâmiyet* (*Müdafaa*, Kırk sayfalık bu küçük eser, Mısır'da bir papaz tarafından neşredilen bir risâleye reddiyedir, 1897-98), *Meâli İslâm* (İslâmiyet'in üstünlüklerini anlatan bu kitap, "hikmet" başlıklı küçük pasajlardan meydana gelmiştir, 1897-98).

HAKKINDA: Şârih ve Mütercim-i Kitâb Abidin Paşa'nın Muhtasar Tercüme-i Hali Tercüme ve Şerh-i Mesnevî Şerhi (1887/88, (cilt: 1), Kemal Yavuz / Mesnevî Şerîf Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Kemal Yavuz / Mesnevî Şerîf ile Alâkalı Olarak Cevdet Paşa'nın Abidin Paşa'ya Yazdığı Mektup (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, c. 24-25, 1986), Mustafa Uzun / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988).

ABİSEL, Nilgün

Yazar. 1949, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu mezunu. Aynı üniversitenin Siyasal Bilgiler Fakültesinde Siyaset Bilimi üzerine doktora çalışması yaptı. 1972'de AÜ İletişim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı, 1993 yılında profesör oldu. Aynı üniversitede sinematografi ve sinema tarihi dersleri verdi. Sinema üzerine makaleleri vardır.

ESERLERİ (Sinema):

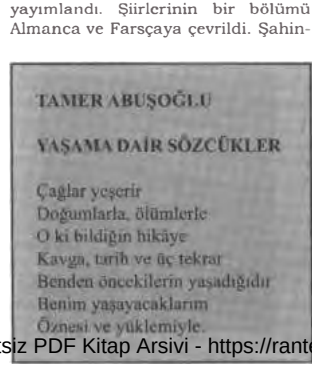
Sessiz Sinema (1989), *Türk Sinemasında Demokrasi Kavramının Gelişmesi* (Oğuz Onaran, Eser Köker, Levent Köker ile, 1994), *Türk Sineması Üzerine Yazılar* (1994), *Popüler Sinema ve Türler* (1995), *Çok Tuhaf Çok Tanıdık Vesikalı Yarim Üzerine* (Semire Ruken Öztürk, Nejat Ulusay, Umut Tümay Arslan, Pembe Behçetoğulları, Ali Karadoğan ile, 2005).

HAKKINDA: Nilgün Abisel / Popüler Sinema ve Türler (1995).

ABUŞOĞLU, Tamer

Şair ve yazar. 15 Mart 1961, Gaziantep doğumlu. Ali Demiryürek, Temopaşa imzalarını da kullandı. Ziya Gökalp İlkokulunu ve Fatih Ortaokulunu Ankara'da bitirdi. Gaziantep Lisesinden sonra girdiği Ankara Üniversitesi DTCF Macar Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirmeden bıraktı. *Başkent, Yeni Çağrı, Mesaj, Film Market, Anadolu Sanat ve Düşün* gibi gazete ve dergilerde temsilcilik ve muhabirlik yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Dil Derneği üyesidir.

Yazı ve şiirleriyle *Kuş ve Tan (Yugoslavya), Cumhuriyet, İmece, Dört Eylül, Anadolu Sanat, Akdeniz, Amatör Sanat, Mesaj, Aylık Dergi, Temmuz, Gerçek Sanat, Karşı Edebiyat, Kıyı, Yazıt, Kırk Merdiven, Şiir Defteri, Ozan, Damar, Tını, Aykırı Sanat, Söylem, Die Brücke (Almanya), Ortam (KKTC), Oluşum, Genese* (Fransa) gibi çeşitli dergi ve gazetelerde göründü. *Yaşama Notlar* adlı kitabından dolayı hakkında üç yıl kamu hakları yasağı kondu, ardından beraat etti. Siyasi alandaki kuramsal ve analiz içeren yazıları; *Büyük Meclis, Sorun Birleşik Sosyalist Dergi, Al- Zahf Al- Akhdar, Önce Vatan, Yeniçağ, Aydınlık* ve *Türk Solu* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümü Almanca ve Farsçaya çevrildi. Şahinbey Şiir Ödülü (1991) ve 3. Hümanist Enternasyonal 1992 Sanat Ürünleri Yarışması'nda Jüri Özel Ödülü gibi çeşitli ödüllere layık görüldü.

TAMER ABUŞOĞLU

YAŞAMA DAİR SÖZCÜKLER

Çağlar yeşerir
Doğumlarla, ölümlerle
O ki bildiğin hikâye
Kavga, tarih ve üç tekrar
Benden öncekilerin yaşadığıdır
Benim yaşayacaklarım
Özneni ve yüklemiyle

Tamer Abuşoğlu

"Tamer Abuşoğlu, içinde yaşadığımız toplumun insanlarını, bu insanların acılarını, özlemlerini, sevinçlerini, dert ve sorunlarını şiirin çok yerlerinde işliyor. İşledikçe toplumdan uzaklaşmıyor, kendini toplum içinde buluyor." (Abdülkadir Güler)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaşama Notlar* (1983), *Yarınlar Ölmez* (1986), *Yağmur, Güneş ve Toprak* (1987), *Çiçeğe Durdu Yedi İklimi Taşıyan Tohum* (1988), *Yorgun ve Yalnız* (1990), *Alaca Kıyamlar Şafağında* (1992), *Sureti Aynaya Düşen Zaman* (2001), *Yitik Düşlerin Kıyısında* (2006).

BROŞÜR: *Türkiye Gerçeğinin Işığında Doğacak Partiye Mektuplar* (2001), *AB (Batı Emperyalizmi) Kıskacındaki Türkiye* (2002), *Misyonerlik Vizyonundaki Haçlı Hareketi* (broşür, 2003).

HAKKINDA: Ahmet Ayaz / Bir Ünlü Şair Tamer Abuşoğlu (Bugün gazetesi, Gaziantep, 24.7.1983), Memed Kemal / Zenci Şiirleri (Cumhuriyet, 19.5.1983), Mustafa Demir / Yeni Şiir Kitapları Arasında (Sanat'87 dergisi, Fransa, Ekim 1987), Mehmet Hakan / Zaman (8.9.1987), Kemal Karabulut / 1980 Sonrasının 87'si (1988 Türkiye Yazarlar Birliği Yıllığı), Hasan Mercan / Tan Gazetesi, Priştina (13.10.1990), Mustafa Tahsinoğlu (Şafak dergisi, Yunanistan, Aralık 1992), A. Vahap Akbaş / Nisan Bulutu Dergisi (Nisan 1993), Güngör Gençay / Onların Bir Adı da Halk (Beşinci Mevsim, Gümüşhane, 12.1.1997), Erdal Ceyhan / Gaziantep'li İki Uzun (Alleben Dergisi, Mayıs 1997), TBE Ansiklopedisi (2001), Hasan Hüseyin Yalvaç / Kitaplar Arasında Yolculuk (Berfin Bahar, Ekim 2001), Radikal Kitap (25.5.2001), Tamer Abuşoğlu / AB (Batı Emperyalizmi) Kıskacındaki Türkiye (2003), Oktay Akbal / Gaziantep'ten Gelen Uyarı (Cumhuriyet, 5.6.2003).

ACAR, Adnan

Şair ve yazar, sinema-televizyon yönetmeni. 1957 doğumlu. 9 Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema-Televizyon Bölümünü

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bitirdi. Yeşilçam'da ve değişik yapım kuruluşlarında yönetmen yardımcılığı ve yönetmenlik; *Evrensel, Emek* ve *Aydınlık* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. 1989 yılından bu yana TRT'de yönetmenlik yaparak çalışmalarını sürdürdü.

Yeni Yüzyıl, Cumhuriyet, Sabah gazetelerinde makaleleri; *Yaba-Edebiyat, Yarın, Taban, Yeniden, Şiir Ülkesi, Eski, Berfin-Bahar, Adam Sanat, Ana Dili, Yaratım, Esmer, Şair Çıkmazı* gibi birçok dergide şiirleri ve yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

DERLEME: *Aynıyla İnsan* (özdeyişler, 2003), *Sözün Büyüsü* (antoloji, Nilgün Polat'la birlikte, 2004).

ŞİİR: *Aşktan Söz Ederken Alçak Sesle Konuşunuz* (2004), *Bana Bir Yalnızlık Bıraktın* (2005).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Deermişim* (2004).

ACAR, Ahmet

Şair ve yazar. 1950, Cebeci köyü / Arpaçay / Kars doğumlu. Liseyi bitirdikten sonra öğrenimini sürdürmedi. Yerel gazetelerde yazılar yayımladı. Serbest ve hece ölçüsünün ikisini de kullandığı şiirlerinde tabiat ve insan sevgisi temalarını işledi.

ESERLERİ (Şiir):

Gelincik (1987), *Öksüz.*

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ACAR, H. İbrahim

İslâm Hukuku araştırmacısı. 18 Şubat 1959, Kırıntı köyü / İznik / Bursa doğumlu. İlkokulu Namık Kemal İlkokulunda (Karasu / Sakarya), liseyi Karasu Lisesinde (Sakarya) okudu. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1982) mezunu. Çalışma hayatına 1983'te Akdağmadeni (Yozgat) Müftüsü olarak başladı. Diyanet İşleri Başkanlığı İstanbul Haseki Eğitim Merkezi Arapça İhtisas Kursunda görev aldı (1986). Daha sonra Harmancık / Bursa Müftülüğü (1989), Ilıca / Erzurum Vaizliği (1990) ve Erzurum İl Müftülüğünde Kur'an Kursları Müdürlüğü (1991) görevlerinde bulundu. Yüksek lisans (1982) ve doktora (1994) çalışmalarını aynı yerde tamamladı. Doktora tezi: *"İslâm Aile Hukukunda Kadınlara Tanınan Mali Haklar"*. 1994'te Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalına yardımcı doçent, 1998'de doçent, 2004 tarihinde de profesör olarak atandı. Üniversitede öğrenci başdanışmanlığı, Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, Fakülte Kurulu üyeliği gibi görevleri yürüttü. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü İslâm Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesidir.

Halil İbrahim Acar

Makalelcri 1998'den itibaren *EKEV Akademi Dergisi, Türkiye Günlüğü, Akademik Araştırmalar Dergisi, İslâmi Araştırmalar, Diyanet İlmi Dergi, Dini Araştırmalar, Atatürk Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisinde* yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisinde* maddeler yazdı.

ESERLERİ:

İslâm Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi (2000), *İslâm Hukukunda Siyasal Haklar Yönünden Kadın* (2003).

ACAR, Hüseyin Lütfü

Eğitimci, şair. 1 Temmuz 1946, Yusufeli / Artvin doğumlu. Yusufeli Ersis İlkokulu (1958), Kars Kâzım Karabekir İlköğretmen Okulu (1964), Erzurum Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1967), Anadolu Üniversitesi AÖF Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Tamamlama (1991) mezunu. Ankara, Artvin ve Rize'de öğretmenlik (1964-1983) yaptı. 1983'te MEB Personel Genel Müdürlüğünde şube müdürü oldu. 1991'de aynı bölümde daire başkanı, 1992'de genel müdür yardımcısı, 1997'de genel müdür, 2001'de müsteşar yardımcısı oldu. 2003'te MEB Müsteşar Yardımcılığından emekli oldu.

Şiirlerini *Çağdaş Eğitim Dergisi, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim* Dergisi, *Milli Eğitim Vakfı* Dergisi, *Atatürkçü Düşünce* Dergisi'nde yayımladı. *Koşun Çocuklar* adlı şiiri Fethi Karamahmutoğlu tarafından bestelendi.

Hüsnü Acar

ESERLERİ (şiir):

Sevgiden Dostluğa (1997), *Yüreğimin Sesi* (1998), *Ve... Sevgiyi Paylaştık* (2004).

HAKKINDA: Kıyı dergisi (Eylül 1998), Kıyı dergisi (Mart 2002), abcee Eğitim ve Ekin dergisi (Temmuz 2004), Şiirimizde Artvin (2004).

ACAR, Hüsnü

Gazeteci, yazar. 1956, Çankırı doğumlu. İlkokulu Kastamonu ve Abana'da, ortaokulu Bozkurt ve Kastamonu'da, Öğretmen Okulu ile Eğitim Yüksek Okulunu Kastamonu'da tamamladı. Gazetecilik mesleğine 1974 yılında yerel gazetelerde başladı. Daha sonra İstanbul basınından *Son Havadis, Hergün, Ortadoğu, Millet, ABC Ajans, ANKA Ajansı, Günaydın, Hürriyet, Bulvar, Milliyet* ve *Akşam* gibi gazete ve ajansların yanı sıra dokuz yıl da TRT Kastamonu muhabirliği yaptı. 1985-2000 yılları arasında Kastamonu *Açıksöz, Kastamonu* ve *Nasrullah* gazetelerinde toplam sekiz yıl yazı işleri müdürü olarak görev yaptı. 1984'ten itibaren aralıklarla Kastamonu Belediye Başkanlığında Basın Danışmanı, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü olarak çalıştı. 1985 yılında *Kastamonu Açıksöz* gazetesinde yayımladığı *"Kastamonu Tarihi"* isimli araştırmasıyla Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğüce açılan yarışmada Türkiye birinciliği derecesini aldı. 1984 yılında Kastamonu Gazeteciler Cemiyetini kurdu ve cemiyetin kuruluşla birlikte muhtelif yıllarda sekiz yıl başkanlığını yürüttü.

Bugüne kadar 30 yıllık gazetecilik hayatında; Başbakanlık, Bakanlık, Valilik. Belediye başkanlıkları ve sivil toplum örgütlerinden çok sayıda ödül aldı. Türk Cumhuriyetleri ve Türk Dünyası ile ilgili çalışmalar yaptı.

ESERLERİ:

Tarihte Kastamonu, Kastamonu Fatihi Emir Hüsamettin Çoban Bey, Karadeniz'in Üç Yakası Kırım Hanedanlığı, Kastamonu'nun Kültürel Varlıkları, Tarihte Kastamonu Belediyesi.

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

ACAR, İsmail

İslâm hukuku araştırmacısı. 1 Ocak 1965, Dazkırı / Afyon doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Nazilli'de okudu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1990) mezunu. 1993 yılında DEÜ İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Ana Bilim Dalı'na

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

araştırma görevlisi olarak atandı. Aynı yıl, MEB bursu ile üç aylığına Mısır'a gitti. 1994 yılında *"İbn Nüceym ve elEşbah Adlı Eserinin Tahlili"* teziyle yüksek lisansını, 1999 yılında *"İslâm Hukukunda Zina Suçu ve Cezası Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. Aynı yıl doçent oldu. Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makalelerini 2000 yılından itibaren *İslâmiyat, DEÜ İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımladı. *Makaleler, Tebliğler ve Diğer Yazılar* (Editör:Abdulkadir Şener, 2001) adlı bir basılı eseri vardır.

ACAR, Kenan

Öğretim üyesi. Kocaeli doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. 1985'te öğretim görevlisi oldu. 1990'da Gazi Üniversitesinde doktora yaptı. 1993'te araştırma görevlisi, 1997'de Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne öğretim üyesi, Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Yeni Türk Dili Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu.

ESERLERİ:

Halk Oyunları (1991), *Günümüzdeki Bazı Dil Yanlışları* (1993), *Muhtelif Kaynakların Işığında Şair Gülşehri'ye Bir Bakış* (1994), *Türkiye Türkçesinde Bulunmayan veya Az Bulunan Kırım-Tatar Adları* (1995), *Ankara'da Çifte Şölen* (1996), *Adapazarı Aşağı Dereköy Yerli Ağzının Özellikleri* (1998).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ACAR, Mustafa

Araştırmacı yazar. 1 Nisan 1965, Damlapınar köyü / Karaman doğumlu. İlkokulu Karaman, ortaokulu Konya Ereğli'de bitirdi. Konya Ereğli Cumhuriyet Lisesi (1981) ve ODTÜ İktisat Bölümü (1986) mezunu. Devlet İstatistik Enstitüsü (1986-87), T. İş Bankası Araştırmalar Müdürlüğünde (1987-93) çalıştı. 1994 yılında YÖK bursuyla yüksek lisans ve doktora için yurtdışına gitti. Purdue Üniversitesi (ABD) İktisat Bölümünden 1996 yılında yüksek lisans, 2000 yılında da *"The Role of Agriculture in the Turkey-EU Integration: Implications of Extending the Customs Union"* (Türkiye-AB Bütünleşmesinde Tarımın Rolü: Gümrük Birliğini Genişletmenin Muhtemel Etkileri) konulu teziyle doktora derecesi aldı. Aynı yıl Türkiye'ye, Kırıkkale Üniversitesine döndü. 2004 yılında Uluslararası İktisat ve Gelişme İktisadı dalında doçent

Mustafa Acar

oldu. 2000 yılından bu yana Kırıkkale Üniversitesi İİBF İktisat Bölümünde görev yapmaktadır. Türkiye Yazarlar Birliği ve American Economic Association üyesidir.

İlk yazısı *Zaman* gazetesinde (İsmail Faruki'nin Hayatı, 1987) yer almıştı. Daha sonra yazı ve çevirilerini, *Kitap Dergisi, Demokrasi Platformu, Piyasa, Middle Eastern Studies, Journal of Economic Integration, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Karizma, İslami Araştırmalar, Ekonomik Yaklaşım, Liberal Düşünce, Sivil Toplum, Yeni Türkiye, Journal of Economic and Social Research, Bilgi ve Hikmet, Türkiye Günlüğü, Polemik, İktisat ve İş Bankası* gibi dergilerde yayımladı. Doktora çalışması sırasında lisans düzeyinde dersler verdi, yüksek lisans derslerinin yürütülmesine, web üzerinden uzaktan eğitim projelerine ve uygulamalı genel denge analizlerinde kullanılan veri tabanı geliştirme çalışmalarına katkıda bulundu. Çeşitli ulusal ve uluslararası dergilerdc yayımlanmış makaleleri ve uluslararası kongrelerdc sunulmuş bildirileri bulunmaktadır. *Global Trade Assistance and Protection: The GTAP 4 Data Base, Introduction to Applied General Equilibrium Analysis, Uluslararası Örgütler, TYB Kültür ve Sanat Yılığı 2000-2002* kitaplarına bölüm yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Sosyal Bilimler Sözlüğü* (Ö. Demir ile, 1992), *Türkiye Ekonomisi: Serbest Piyasa Devriminin Serüveni* (M. Toprak, Ö. Demir, M. Doğanlar, E. Dönek ve Ö. Açıkgöz ile, 2001), *Devlet Müdahale Piyasa* (2005), *Kim Korkar Hain Küreselleşmeden?, Genel Denge Analizi ve Tarım.*

DERLEME: *Teknik ve Sosyal Yönüyle Bilimsel Araştırmalar* (1993).

ÇEVİRİ: *Devlet Rekabet Mülkiyet ve İktisat* (Gregory Monkiw'den, Ö. Demir ile, 2000), *Tercih: Bir Serbest Ticaret ve Korumacılık Öyküsü* (R. Roberts'den, 2001), *Görünmez Kalp: Regülasyona Karşı Piyasa* (R. Roberts'den, 2002), *Küresel Kapitalizmi Savunmak* (J. Norberg'ten, M. Toprak ile, 2003), *Modern İktisadın İnşası* (M. Skousen'den, E. Erdem ve M. Toprak ile, 2003), *Tanrıyı Kıyamete Zorlamak* (Grace Halsell'den, H. Özmen'le, 2002), *Siyasal İslamın Geleceği* (Graham E. Fuller'dcn, 2004), *Bitmeyen Arayış: Bir Entellektüel Özyaşamöyküsü* (Karl Popper'den, 2005).

ACAR, Nilüfer Voltan

Psikolog-yazar. 1953, İstanbul doğumlu. 1970'te Üsküdar Amerikan Kız Lisesi (1970), H.Ü. Sosyal Çalışma Bölümü (1974) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını H.Ü. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümünde tamamladı (1975). 1975-77 yılları arasında kazandığı Fulbright Bursu ile Utah Üniversitesi Sosyal Çalışma Mezuniyet Okuluna devam ederek, kişisel Çalışma ve Evlilik-Aile Danışması alanlarında M.S.W. derecesi elde etti. 1980'de grupla psikolojik danışma alanında HÜ Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümünde doktora derecesi aldı. Ankara Üniversitesi ile Alman Moreno Enstitüsünün işbirliğiyle yürütülcn, beş yıl süren psikodrama eğitimine katılarak psikodrama asistanı, 1994'de psikodramam ile ilgili tezini tamamlayıp psikodramatist oldu. 1995-97 yılları arasında burslu olarak Fransa ve Türkiye'de yapılan çalışma gruplarına ve Geştalt eğitimine katıldı. 1998 yılında Türkiye, 2000'de İsrail, 2001'de Tenerif, 2002'de Fransa'da yapılan seminerlere katılarak eğitimini tamamladı.

ESERLERİ:

Terapötik İletişim Kişiler Arası İlişkiler (1999), *PDR'de Yirmibeş Yıl* (2003).

HAKKINDA: Nilüfer Voltan Acar / PDR'de Yirmibeş Yıl (2003).

ACAR, Saadettin

Yazar. 10 Şubat 1974, Nusaybin / Mardin doğumlu. Nusaybin Tanıdı Köyü İlkokulu, Mardin Cumhuriyet Ortaokulu, Şanlıurfa Davut Zeki Ak-

Saadettin Acar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rafey.org

pınar Lisesini bitirdi. Sakarya Üniversitesi GMYO Bilgisayar Bölümü (1999) mezunudur. Yaklaşık sekiz yıl medreselerde Arapça olarak eğitim aldı. Çeşitli yayınevlerine danışmanlık, çeşitli kitaplara editörlük yaptı. *Yerel Frekans* gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Eminönü Belediye Başkanlığı Basın ve Kültür danışmanlığı yaptı (2000-2004), 2004'te ulusal yayın yapan Marmara FM'in genel yayın yönetmenliğine getirildi.

İlk yazısı 1996 yılında *Vakit* gazetesi kültür-sanat sayfasında yayımlandı. Daha sonra uzun süre bu sayfada yazılar yazdı (1996-99). Bir dönem *Yeni Şafak*'ta yazıları çıktı. 2002 yılından sonra *Millî Gazete*'de haftalık yazılar yazdı. Yazılarını önemli ölçüde yazı işleri müdürü olduğu *Kırklar* dergisinde (2000-2005), *Turist, Kişisel Gelişim, Vuslat, Yansıma, Okuntu* gibi dergilerde yayımladı. Marmara FM'de "Kalanlar" adlı bir radyo programı yaptı (2002-).

ESERLERİ:

DENEME: *Sıkı Adamlar* (2002).

SADELEŞTİRME: *İmam-ı Azam ve Eseri* (Muhammed Hamidullah'tan, çev. Kemal Kuşçu, 2004).

ACAR, Süheyla Kalyoncu

Senarist, yazar. Liseyi bitirinceye kadar İstanbul'da yaşadı. 1978-83 yıllarında ODTÜ'de ekonomi öğrenimi gördü. Boğaziçi Üniversitesinde yüksek lisans yaptı. Sinema ve televizyon filmi senaryoları yazdı. Senaryosunu yazdığı filmlerde yardımcı yönetmenlik yaptı. 1994'te New York'a gitti ve orada kaldığı bir yıl boyunca NYU'da sinema dersleri aldı.

1988 yılında *Yıldönümü* adlı senaryosu ile Yunus Nadi, 1989'da *Saçları Öyle Güzeldi ki...* adlı film öyküsü ile Abdi İpekçi mansiyon ödüllerini aldı. 1989'da *Bir Çocuğa Masal* adlı öyküsüyle Yunus Nadi Ödülü, *Bütün Kapılar Kapalıydı* adlı çalışmasıyla Ankara ve Antalya film festivallerinde En İyi Senaryo ödülleri aldı. 1993'te *Ayrılıklardan Biri* adlı öyküsü İtalya'da *Panta Politica* adlı dergide yayımlandı.

Süheyla Kalyoncu Acar

"Yazar, romanın kendine özgü alanından yararlanıyor ve metnin içini alabildiğine dolduruyor. 12 Eylül öncesinde birbirini tanıyan insanların süreç içerisinde ,yaşadıklarını' anlatıyor. Süheyla Acar, bu romanında epik bir değerlendirme yapıyor: İstanbul'un farklı yüzlerini, darbe öncesini ve sonrasını, dostlukları/aşkları/ihanetleri getiriyor karşımıza. Romanın ana karakteri, Yağmur'dur. Yazar sözcük oyunlarıyla Yağmur'u çeşitli biçimlere sokuyor, onu bilinen tanımsallığın dışına çıkarıyor." (Tufan Erbarıştıran, Yağmurun Yedi Yüzü hakkında)

"Süheyla Acar, küçük burjuva bireyin cinsel çeşitlemelerine ve kimlik sorunlarına saplanıp kalmamış; 70'ler atmosferini, üniversiteli gençliğin eylemliliğini, sosyalist hareketin eksikliklerini karikatürleştirmemiş. Roman kişilerini mahkum etmediği gibi onları idealize etmiyor da; nesnelliğini ve mesafesini korumayı biliyor. Karakterlerden ve onların eylemlerinden yansıyan geçmiş değerlendirmesi ise, siyasi değil edebi söylem sınırları içerisinde. "Yağmur'un Yedi Yüzü", hem "Eylül Edebiyatı" hem de bu yılın romanları arasında en iyilerden birisi." (A. Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bir Çocuğa Masal, Dostluk Hüznü Paylaştırmaktır* (1989).

ROMAN: *Yağmurun Yedi Yüzü* (2004).

HAKKINDA: Tufan Erbarıştıran / Süheyla Acar'dan "Yağmurun Yedi Yüzü" (Radikal Kitap, 24.2.2005), A. Ömer Türkeş / Kitap Eleştirileri: Yağmurun Yedi Yüzü (pandora.com.tr).

ACAR, Turgut (Dilbilimci)

Öğretim üyesi. 9 Şubat 1940, Erzurum doğumlu. 1965'te Atatürk Üniversitesinde asistan oldu. 1972'de doktorasını bitirdi. 1983'te yardımcı doçent, 1987'de Cumhuriyet Üniversitesi Tokat M.Y.O. müdürü, 1996'da Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi, 1999'da Türk Dili Bölümü başkanı oldu. Ayrıca yurtiçi ve yurtdışı kongrelerde alanıyla tebliğler sundu. Ayrıca el sanatları ile meşgul oldu.

ESERLERİ:

Artvin Yöresi ve Ağızları (1972), *Gümüşhane ve Yöresi Ağızları* (1983), *Gizli Bir Meslek* (1985), *Sürekli Dil Kurultayı, I ve II* (1991-92), *Türkçe Fiil Köklerinin Etimolojisi* (1994), *Azeri Atasözleri ve Darbımeselleri* (1998).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde [illegible] (Kitap).

ACAR, Turgut (Öykücü)

Öykü yazarı. 2 Mart 1927, Erzurum doğumlu. Erzurum Palandöken İlkokulu (1941), İzmir İnönü Lisesi (1948) mezunu. Bayındır Sarıyurt Köyü İlkokulunda öğretmenlik (1948-49), İzmir Karayolları 2. Bölge Müdürlüğünde memurluk (1950-59), İzmir'de bir yabancı şirkette yöneticilik (1958-76) yaptı. 1976'dan bu yana kendi kurduğu işinde çalışıyor. Türkiye Yazarlar Sendikası, Sanatçılar ve Sanatseverler Vakfı (kurucu) üyesidir.

Odacılar adlı ilk öyküsü 1954 yılında *Varlık* dergisinde (400. sayı) çıkmıştı. Diğer öykülerini *Varlık* (1954), *Varlık Yıllığı* (1954-1955, 1961), *Yeni Konya* (1970-72), *Türk Dili* (1992), *Evrensel Kültür* (1993), *Sanat Çevresi* (1993-95), *Adam Öykü* (1996), *Cumhuriyet Dergi* (1995-96), *Milliyet Sanat* dergi ve gazetelerinde yayımladı.

Turgut Acar

"Acar yalın bir Türkçe ile yazıyor. Halkın kullandığı bazı özel sözcükleri de kullanıyor. Onları bir bir anmamıza gerek yok. Bu sözcükler yadırganmıyor. Yerli yerinde kullanıldıkları için de güzel duruyorlar kullanıldıkları yerde. Kendisi de, 'öykülerimde halk dilini yeğlerim. Bunu yaparken sözcüklerin en sevimli olanlarını seçer, birbiriyle sevişen sözcüklerin yan yana gelmesini sağlarım.' diyor." (Muzaffer Uyguner)

"Turgut Acar öykülerini kısa kısa tümcelerle yazıyor, ki zaman bir, iki, üç sözcüklük tümceler kuruyor. Çok rahat okunuyor öyküleri. Okuyanı yormuyor, içerik açısından çok değişik, çok varsıl." (Anıl Meriçelli)

ESERLERİ (Öykü):

Kar Üstünde Kızıl Laleler (1992), *Kimse Bilmez Bu Anıyı* (1992), *Yalnızlığın Çan Sesleri* (1993), *Gül Beyaz* (1995), *Zaman Sızıyor Aynaya* (1996), *Şaz* (2002), *Bir Yaz Günü Deliliği* (2005).

HAKKINDA: İ. Güven Kaya / Kar Üstüne Kızıl Laleler (Cumhuriyet Kitap, [illegible].1992), Necati Tosuner / Turgut Acar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

TURGUT ACAR

SESSİZLİKTE SU SESİ

Dün kırılıp döküldüğüm yerden bugün parçalarımı toplayıp tamlandım, tümlendim. Her şeyin yerli yerine yerleştiğini sınamak için de yürüdüm, buraya geldim. Bu çay bahçesine....

Ortalık sıcak, kimsesiz. Uyku meleği geçmiş sanki. Tüm canlılar uykuya durmuş.

Çay bahçesinin orta yeri havuz. Havuzdan tembel, yorgun, cılız bir su fışkırıp dökülüyor. Yöresinde, kızıl örtünmüş masalar, sandalyeler. Sandalyeler, gece çalışmasından dönmüş işçiler gibi, alınlarını masalara dayamış kestiriyorlar. Akşam üzeri gelecek müşterileri bekliyorlar. Birine dokundum, irkildi, düzeldi. Oturdum. Kimsecik yok. Çay dağıtıcıları da kestiriyor. Kazandan çıkan buharın yüzünü yalamasına aldırmadan...

Şimdi asıl bir şey var. Söylesem mi acaba? Söyleyeyim hadi. Önce şunu, kimseler yok dedim... Dağıtıcılar, çay yapan, kestiriyorlar, dedim. Ama birileri konuşuyor. Şimdi mi? Hayır canım, çay bahçesine girdiğimde de bu sesi değil, kıkır kıkır gülüşmeleri de duydum.

Sıcak da yerinde hani. Yerden ağıyor, gökten yağıyor. Aldırmıyorum. Ses edenleri arıyorum. Aaa!... Olursa bu denli olur. Ses var, ses eden yok. Öyle mi? Öyle. Bulacağım ya, direniyorum. Erimeden, olsa olsaya göre tuttum bahçeyi dörde böldüm, göz kararı. Tek tek taradım her bölümü. Birinci bölümde konuşan kimse yok, üç uyuyan dağıtıcıdan başka. Döndüm, ikinci bölüme, hiç kimse yok. Sandalyeler, masalar...Üçüncüde de yok... dördüncüde de... Yok... yok... yok. Ama ses var. Fısır fısır... kıkır kıkır. Yoruldum aramaktan. Aşlında belirliyemediğim sesle de candaş olduk. Başımı, altımdaki sandalyenin, oturmadan önce kestirdiği yere koydum. Havuza dökülen suların sesini dinleyerek uyumuşum. Uyandığımda o ses yoktu, havuza dökülen su da (...)

Turgut Acar

ile Söyleşi (Cumhuriyet Kitap, 21.9.1995), Muzaffer Uyguner / Turgut Acar'ın Öykülerin Üzerine (Türk Dili Dergisi, Mayıs-Haziran 1993), Hürriyet Yaşar / Kar Üstünde Kızıl Laleler (Evrensel Kültür, Temmuz 1993), Cemalettin Aykın / Öyküleri Üzerine Turgut Acar'la (Türk Dili Dergisi, Kasım-Aralık 1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ACAR, Zafer

Şair. 1977, Malatya doğumlu. Selçuk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını Erciyes Üniversitesinde tamamladı. *Coğrafi Delilik* (2005) adlı bir şiir kitabı vardır.

ACAR, Ziya Zakir

Araştırmacı yazar. 6 Kasım 1954, Merkez Çavuşbahçe köyü (Ağaver) / Iğdır doğumlu. İlkokulu komşu köy olan Kazancı'da okudu. Iğdır Lisesini bitirdikten sonra Anadolu Üniversitesi Türkçe Bölümünde lisansını tamamladı. 1979 yılında Ankara Eğitim Enstitüsünden mezun olarak Kahramanmaraş, Sivas ve Iğdır'da sınıf öğretmenliği yaptı.

1985'te Iğdır Merkez Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü müdür yardımcılığına, 1990 yılında aynı yerin müdürlüğüne atandı. 1996'da İl Milli Eğitim Müdür Yardımcılığına, 1998 yılında ise Aralık İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'ne atandı.

Yazıları, bir süre genel yayın yönetmenliğini (1995-96) yaptığı *Yeşil Iğdır* dergisinde yayımlandı. Çok yönlü bir sanatçı olan Acar'ın *Elimiz, Obamız Iğdır* adlı eseri 2001'de, *Çanakkale Geçilmez* ise 2003'de oratoryo olarak bestelendi. Yağlı boya, kurşun kalem resim çalışmaları olup defalarca sergi açtı. Ayrıca folklor çalışmalarıyla ilgilendi.

"Hakikat şudur ki, O, milli eğitim camiasının mümtaz bir neferi olarak fikren ve ruhen tam donanımlı tecrübesiyle sevdalandığı Türk Milli Eğitiminin tepe noktalarında görev üstlenebilecek sayılı insanlarımızdan birisidir." (Fahrettin Budak)

ESERLERİ:

Sürmeli Çukurunda Iğdır (1992), *Şiirlerde Iğdır* (1996), *Iğdır ve Çevresinde Nevruz* (1996), *Kültür ve Turizm Yönleriyle Iğdır* (1998), *Bütün Yönleriyle Aralık İlçesi* (1998), *Vatan Şiirleri Antolojisi* (1998), *Öğretmen Şiirleri Antolojisi* (2000), *Iğdır Yöresi Halk Türküleri* (2002), *Azerbaycan Türk Halk Oyunları* (2002), *Her Yönüyle Iğdır, Önemli Günler İçin Oratoryolar, Fotoğraflarda Iğdır* (CD).

HAKKINDA: Iğdır Şairler ve Yazarlar Dayanışma Derneği Aylık Bülteni (sayı: 4, Şubat 2002), Serdar Ünsal / Yeşil Iğdır gazetesi (6.9.2004).

Abdüllatif Acarlıoğlu

ACARLIOĞLU, Abdullâtif

Fransız dili araştırmacısı. Adana Ticaret Lisesi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü (1979) mezunu. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde *"Structuration Equilibrée du Comique et du Tragique chez Ionesco, Mémoire de Maitrise non Publié"* adlı tezle (1986), doktorasını (1991) aynı yerde *"Expression de la Violence dans le Théâtre de Ionesco"* adlı tezle tamamladı. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalında 1991'de yardımcı doçent, 1999'da doçent oldu.

Makaleleri, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Frankofoni, Dil Dergisi, Eğitim ve Bilim, Eğitim Fakültesi* dergilerinde yayımlandı. İlgi alanları Fransız edebiyatı, Honoré de Balzac, Albert Camus, J.M.G. Le Clézio, Eugène Ionesco'dur. *Saçmanın Tiyatrosu* (2003) adlı bir kitabı vardır.

ACAROĞLU, Mehmet Türker

Yazar. 1915, Razgard / Bulgaristan doğumlu. İlkokulu Razgrad'da bitirdi (1926). Türkiye'ye on bir-on iki yaşlarında geldi. Balıkesir'de başladığı ortaöğrenimini Adana İlköğret-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

men Okulunda tamamladı (1937). Erzurum (1937-38), Ağrı (1940), Kars (1943) ve Ankara (1940, 1943-55) okullarında öğretmen ve idareci olarak çalıştı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdikten (1940) sonra Türkiye'de ve Fransa'da (Paris Devlet Dökümantasyon Teknikleri Enstitüsü, 1952) kütüphanecilik dalında uzmanlık öğrenimi gördü. Paris'teki uzmanlık eğitimini *"Türkler ve Türkiye ile İlgili Fransızca Yayınlar ve Belgeler Kataloğu"* adlı tezi ile tamamlayarak Türkiye'ye döndü. Orada ayrıca çeşitli kursları başarıyla tamamladı. Dönünce Derleme Müdürlüğüne getirildi. Ankara'da Milli Kütüphanede uzman (1950-52), İstanbul'da Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürü (1952-74) olarak çalıştı. 1974'te emekli olduktan sonra tüm zamanını araştırmalarına ayırdı.

İlk yazı ve Bulgarcadan çevirilerini Balıkesir'de *Kaynak dergisi ve* mahalli gazetelerde yayımladı (1934). İstanbul Radyosunda yayınların tanıtılmasında (1953) görev alan Acaroğlu, kitap tanıtma, yazı ve çevirilerini *Varlık, Yücel, Ülkü, Türk Dili, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Yenilik, Kültür, Türk Düşüncesi, Tercüme, Milliyet Sanat Yeditepe* dergileri ile *Ulus, Cumhuriyet, Kudret, Son Posta, Tan, Vatan, Savaş, Havadis, Milliyet, Hürvatan, Tasvir* vb. gazetelerde yayımladı. 1957-60 arasında İstanbul Radyosunda *"Kitapseverlerle Başbaşa"* adlı bir program yaptı. Çevirileri dolayısıyla, Bulgaristan'ın kuruluş yıldönümünde, bu devlet tarafından altın madalya ile ödüllendirildi (1981). Ancak 1984-85 yıllarında Bulgaristan'daki Türklere yapılan zulmü protesto etmek amacıyla ödülü reddetti. Türk Folklor Araştırmaları Kurumunun İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü (1991), Türk Kütüphaneciler Derneğinin 1995 Üstün Hizmet Ödülünü, TDK İstanbul Şubesinin 2004 Kütüphanecilik ödülünü, 2004'te TYS'den Teşekkür aldı.

«Acaroğlu, yıllarını 'bibliyografya' ya adadı. 'Bebek Bakımı'ndan tutun da, 'felsefe'ye kadar birçok konunun kaynakçasını yaptı.» (Arslan Kaynardağ)

ESERLERİ:

Çocuk Şiirleri Antolojisi (1944), *İstanbul Üniversitesi Yayınları Bibliyografyası / 1933 - 45* (Adnan Ötüken ile, 2.bas., 1947), *Ankara Üniversitesi Yayınları Bibliyografyası* (1950), *Edebi Eserler Sözlüğü* (1965, Ozanlar ve Yazarlar adıyla 1963), *Bulgaristan'da 120 Yıllık Türk Gazeteciliği* (1965), *Bulgar Hikâyeleri Antolojisi* (1967),

Mehmet Türker Acaroğlu

Türk Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası (Fıtrat Ozanla, 1972), *İstanbul'un Yetiştirdiği Ünlü Kişiler, Ozanlar, Yazarlar, Sanatçılar* (1976), *Türk Halk Ozanları ve Destanları Kaynakçası* (F. Ozan'la, 1978), *Açıklamalı Atatürk Kaynakçası* (2 cilt, 1981), *Balkan Halk Biliminde Türk Etkileri* (1983), *Açıklamalı Süleyman Nazif Kaynakçası* (1987), *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Kılavuzu* (1988, 2005'te yeni basım), *En Ünlü Dünya Yazarları* (1988), *Dünya Atasözleri* (1989), *Türk Atasözleri* (1992), *Türkiye'de ve Dünyada Derleme Çalışmaları* (1997), *Bulgarlar ve Bulgaristan Üzerine 100 Yıllık Türkçe Kaynakça* (1997), *Prof. Dr. Pertev Naili Boratav Kaynakçası* («Pertev Naili Boratav'a Armağan»dan ayrı basım, 1998), *Türkiye'de ve Dünyada Derleme Çalışmaları* (1998), *Bulgaristan Türkleri Üzerine Araştırmalar* (1999), *Bulgarların Aldığı Türkçe Adlar ve Soyadları Sözlüğü* (1999), *İlk Derleme Müdürü Selim Nüzhet Gerçek* (2002), *Batı'da ve Türkiye'de Kaynakça Çalışmaları* (2004, L. Malclès ve A. Lhéritier'le birlikte).

SADELEŞTİRME: *Şermin* (Tevfik Fikret'ten, 2.bas., 1946), *Atatürk* (M. Turhan Tan'dan, 2. bas., 1946), *Kitap* (Necip Asım Yazıksız'dan, 2. bas., 1992).

ÇEVİRİ: *Gagauzlar / Hristiyan Türkler* (Atanas Manov'dan, 1939), *Birimiz Hepimiz İçin* (Bulgarca'dan 5 öykü, 1944), *Proto-Bulgar Dini* (V. Beşevliyev'den, 1945), *Dünya Çocuk Masalları: VI. Bulgar Masalları* (1946), *Vatan Uğrunda* (Stefan Jeromski'den, roman, Adem Şakar'la birlikte, 1947), *Yeni Dünya Çocuk Masalları: IV. Hint Masalları* (1951), *Casus Çocuk* (üç çevirmenle, 1960), *Sihirli Çalgı* (Bulgarca'dan 4 öykü, 1961), *Kar Çiçeği* (Bulgarca'dan 2 öykü, 1964), *Bulgar Hikâyeleri Antolojisi* (1967), *Ak Zambaklar Ülkesi'nde* (1968), *Gün ile Ay* (Bulgar masalları, 1969), *Slav Alfabesini Yaratan Kiril ve Metody Kardeşler* (1970), *Tekerleklerin Türküsü* (Yordanyovkov'dan öyküler, 1982), *Bulgaristan Alevileri ve Demir Baba Tekkesi* (İvaniçka Georgieva'dan, 1998), *Gagauzlar / Hristiyan Türkler* (A. Manov'dan, 2001), *Bir Türk Kadını Uğruna* (Elin Perin'den, 2003).

HAKKINDA: Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995, s. 129-132), Niyazi H. Bahtiyar / Türkiye'de ve Dünyada Derleme Çalışmaları (?, s.14-24), Müteferrika (1995, sayı 7), Arslan Kaynardağ / Değerli Derleme Müdürü ve Bibliyografyacı Türker Acaroğlu'na Saygı (Cumhuriyet Kitap, 24.12.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 2.7.1998), Felsefe Yazıları (Kitap sayı: 4), Türker Acaroğlu / Türkiye'de ve Dünyada Derleme Çalışmaları (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İstanbul'dan Ben de Geçtim (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

ACAY, Recep

Şair, oyuncu. 1946, Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır'da Cumhuriyet İlkokulu, Ali Emiri Ortaokulu ve Ticaret Lisesini bitirdi. 1976'da Ankara Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinden mezun oldu. 1968 yılında memur olarak girdiği TRT'de çeşitli görevlerde bulundu. TRT Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığında Türkçe Yayınlar Müdürü olarak görev aldı. Yaklaşık on beş yıl futbol oynadı. Futbolu Diyarbakırspor'a transfer olduktan iki yıl sonra bıraktı.

Daha ortaokul sıralarındayken tiyatroya başladı. Aralıksız 25 yıl hem oyuncu hem de yönetmen olarak sanat yaşamını sürdürdü. *Buzlar Çözülmeden, Duvarların Ötesi, Hababam Sınıfı, Mezarsız Ölüler, Kurban, Fareler ve İnsanlar* ve *Ocak* gibi yapıtlarda önemli roller aldı. 1968'de Ankara'da Yenişehir Tiyatrosu Dönem Sahnesi adlı tiyatronun ortaklarından oldu ve burada profesyonel olarak sanat yaşamını sürdürdü.

1987-1990 yılları arasında TRT'nin birinci kanalında yayınlanan çeşitli oyunlarda rol aldı. Özellikle "Akşama Doğru" adlı televizyon dizisinin içinde yer alan "Yeni Bir Hayat"

Recep Acay

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

adlı dizi oyunda canlandırdığı 'Kahveci Recep' tiplemesiyle ilgi topladı. Diyarbakır'la ilgili olarak düzenlenen festivallerde ve geceler de Diyarbakır ağzıyla okuduğu şiirlerle de beğeni kazandı. Bu tür gecelerin ve etkinliklerin değişmez sunucusu oldu. Sanatçılarla yaptığı söyleşileri *Çaba* dergisinde yayımladı.

HAKKINDA: Recep Acay / Ben-u Sen Gülleri (2002).

ÂCİZÎ SÜLEYMAN

Süfi (D. ?, İşkodra - Ö. 1738, Prizren). Sadiyye tarikatinin Âciziyye şubesinin kurucu şeyhi. Zahiri ilimleri İstanbul'da tahsil ettikten sonra tasavvufa yöneldi ve Prizren'e (Kosova) yerleşti. *Divan*'ındaki şiirlerinin çoğu Türkçe, bir kısmı da Arapça ve Farsçadır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ACUN, Fatma

Tarih araştırmacısı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü (1982) mezunu. Yüksek lisansını Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1985) *"1576 Tarihli Defter-i Evkaf-ı Rum'a Göre Tokat Merkez Kazası Vakıf Kayıtları"* başlıklı tez ile, doktorasını (1994) Birmingham Üniversitesi "for Byzantine Ottoman and Modern Greek Studies" Merkezinde *"Ottoman Administration in the Sancak of Karahisar-ı Şarki: An Analysis Based on the Tahrir Defters (1485-1569)"* başlıklı tez ile tamamladı. Çalışma alanı Osmanlı sosyal ve ekonomik tarihi; Türkiye Cumhuriyeti tarihi; prosopografi; tarih metodolojisi oldu. Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi, yakın dönem tarihi belgeleri, Osmanlı paleografyası derslerini verdi.

Osmanlı ve *Türkler* için bölüm yazdı. Makalelerini, *Muslim World, Bulgarian Historical Review, Vakıflar Dergisi, Atatürk Araştırma Merkezi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Kültürü İncelemeleri, Belleten, Kebikeç, Liberal Düşünce, Sivil Toplum* dergilerinde yayımladı. Ayrıca *Türk Yurdu* dergisinde, *Söğüt'ten İstanbul'a* ve *Tanzimat: Değişme Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu* kitaplarında çevirileri yayımlandı. Uluslararası ve ulusal çeşitli konferanslara katıldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Sistem Yaklaşımıyla Osmanlı Taşra İdaresi: Karahisar-ı Şarki Örneği* (1485-1569).

ÇEVİRİ: *Bir Türk Casusunun Mektupları* (Giovanni P. Marana'dan, M. Öz ile, 1999).

ORTAK YAYIN: *Prof. Dr. Abdurrahman Çaycı'ya Armağan* ("Tarihte Bilgisayarlaşma..." adlı bölüm, 1995), *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyet Tarihi* (ed. Derviş Kılınçkaya, "Cumhuriyet Döneminde Bilim ve Teknolojinin Gelişimi" adlı bölüm, 2005).

ACUN, Hakkı

Sanat tarihçisi. 1950, Yozgat doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (1976) mezunu. Yüksek lisans (1977) ve doktora (1983) çalışmalarını aynı bölümde tamamladı. Mezuniyetinin ardından aynı bölüme asistan olarak girdi. 1983'ten itibaren geçtiği Cumhuriyet Üniversitesi Tarih Bölümü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi bölüm başkanlıklarını yürüttü. 1986'dan sonra Yugoslavya, İtalya, Azerbaycan ve Makedonya'da meslekî araştırma ve incelemelerde bulundu. 1997 yılında, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim- İş Eğitimi Bölümünde profesörlüğe yükseldi. Aynı Üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi dekan yardımcısı, Arkeoloji-Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi, İLESAM (bir dönem Yönetim Kurulu) üyeliklerine seçildi. Çeşitli yayın organlarında yer almış makaleleri vardır.

ESERLERİ:

Anadolu Saat Kuleleri (1994), *Sakarya İli Taraklı İlçesi ve Yunus Paşa Camii* (1996), *Manisa* (1999).

HAKKINDA: 15. Yılında Atatürk Kültür Merkezi (1998), TDOE-TDE Ansiklopedisi I (2002).

ACUNER, Ufuk

Şair. 1959, Ankara doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir süre avukatlık yaptı. 1980'den itibaren şiire yöneldi. İlk şiirleri *Varlık* dergisinde yayımlandı. *Gümüşçün Güherçile* (2003) ilk şiir kitabıdır.

HAKKINDA: Fatma Mert / Gümüşün Güherçile (Varlık Kitap, Mayıs 2003).

ACZÎ AĞA

Tasavvufçu, şair. (D. 1805, Edremit – Ö. 1866, Edremit). Tam adı Mürîdzâde el-Hâc Mustafa Aczî Ağa. Şiirlerinde önce "Âkif", daha sonra "Aczî" mahlâsını kullandı. Silâhşörlük ve süvarilikle uğraştığından ilim tahsil edemedi. Daha sonra tasavvufa yönelerek Kadiri şeyhi Bayramiçli Dombayzâde Ali Efendiye intisap etti. İstanbul'a gitti ve burada Halveti-Şabâni şeyhlerinden Kuşadalı İbrahim-i Halveti'nin sohbetlerine devam etti. Dombayzâde tarafından kendisine tasavvuf icazeti verildi. *Dîvân-ı Eş'âr*'ı basıldı (1873).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

AÇA, Mehmet

Edebiyat araştırmacısı. 15 Mayıs 1969, Konya doğumlu. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisans ve doktora öğrenimini Selçuk Üniversitesi SBE'de tamamladı. Balıkesir Üniversitesinde görev yaptı. Makalelerini *Milli Folklor, Türk Kültürü, Biyografi Analiz* adlı dergilerde yayımladı. Ulusal ve uluslararası çeşitli sempozyumlarda bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kazak Türklerinin Destanları ve Destancılık Geleneği* (2002), *Küreselleşen Dünya ve Türk Kimliği* (Hüseyin Durgut ile, 2004), *Tıva Kahramanlık Destanları I* (Metin Ergun ile, 2004), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (ortak, 2004).

AKTARMA: *Canıl Mırza* (2004).

HAKKINDA: Aziz Ayva / Kazak Türklerinin Destanları ve Destancılık Geleneği (Bilge, sayı: 37, Yaz 2003).

AÇAR, Mehmet

Öykü ve roman yazarı, sinema eleştirmeni. 17 Mayıs 1963, Konya doğumlu. Selim Ergun imzasını da kullandı. Galatasaray Lisesi (1982) ve B.Ü. İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesinde yaptı. *Sokak, Aktüel, Nokta, Top Sante, Anons, Sinema* (1995) dergilerinde editör, yayın yönetmeni olarak çalıştı. Sinema Yazarları Derneği üyesidir.

Öyküleri ve sinema eleştirileri 1978'den itibaren *Tambur, Hayalet Gemi* ve çalıştığı dergilerde yayımlandı. Yazıp yönettiği *Fantazya* adlı oyunu Boğaziçi Üniversitesi oyuncuları tarafından sahnelendi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Anarşik Rehavet* (1998).

ROMAN: *Siyah Hatıralar Denizi* (2000).

Fatma Acun

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

HAKKINDA: P. Çelikel / Zaman 'Öldüren' Öyküler (Yeni Yüzyıl, 13.7.1998), E. Aktuğ / Hayali Alemlerin Yazarı (Radikal, 17.7.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.6.1998), F. Alptekin / Rüya Üzerine Bir Düşünce Egzersizi (Cumhuriyet, 20.7.1998), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AÇBA, Zihni

Yazar. 1956, Akbalık köyü / Akyazı / Sakarya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimlerini memleketinde tamamladı. Vatan Mühendislik Fakültesinde öğrenimini sürdürürken, beş arkadaşı ile birlikte gözaltına alındı, "2 Kıbrıslı öğrencinin kaçırılarak öldürülmesi" olayının failleri oldukları iddiasıyla üç arkadaşıyla birlikte (1977) tutuklandı, 1979 yılının sonunda tahliye edildi. 12 Eylül 1980'de, birtakım suçlamalarla yeniden aranmaya başlandı. 1981 yılı Ocak ayında İstanbul'da tutuklandı, idam talebiyle yargılandı ve on yılı aşan bir süre tutuklu kaldı. 1991 yılında çıkan infaz yasasından yararlanarak serbest kaldı. Cezaevinde iken İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi, ancak ikinci senesinde kaydı silindi. Milliyetçi Hareket Partisi Akyazı İlçe Başkanlığı yaptı. *Bizim Dergâh* ve *Büyük Kurultay* gibi gazete ve dergilerde yazıları yayımlandı. Sakarya'da, Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerine ait bir anonim şirkette genel müdür olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Var Olacağız Eylüllere Rağmen, Mamak Zulüm Kalesi (roman, 1991).

HAKKINDA: Onur Hüdavendigar / Türk Sağı Sözlüğü (200).

AÇIKALIN, Aytaç

Eğitimci-yazar. 1935 doğumlu. 1971 yılından itibaren ilköğretmen okullarında öğretmenlik, 1971'te Hatay Milli Eğitim Müdürlüğü, 1974'te Edirne Milli Eğitim Müdürlüğü yaptı. 1975'te öğretmenliğe dönerek orta dereceli okullarda çalıştı. 1977'de Ankara Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Merkezi plan proje uzmanı, 1981'de Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim görevlisi, 1983'te yardımcı doçent, 1989'da doçent ve 1995'te profesör oldu Eğitim yönetimi alanında çeşitli eserleri vardır.

ESERLERİ:

Kurumlarda Savurganlık (1985), *Okul Yöneticiliği* (1998), *İnsan Kaynağının Yönetimi, Geliştirilmesi* (1999).

AÇIKALIN, Mehmet Râkım

Eğitimci (D. ? ,Varna - Ö. İstanbul, 1937, İstanbul). Ortaöğrenimini Varna Rüştiyesinde, lise öğrenimini de Mülkiye'nin İdadi bölümünde tamamladı. 1884'te Mülkiye'nin yüksek bölümünü bitirdi. Mezuniyetinin ardından 1885'te Ticaret ve Nâfia Bakanlığı Tercüme-i Fünûn Kaleminde görev aldı. Buradan Maarif'e geçerek Maarif Bakanlığının çeşitli kademelerinde çalıştı. 6 Haziran 1909'da Mekteb-i Mülkiye ve Darülfünun müdürlüğüne atandı. Otuz dokuz yıla yakın memurluk hayatından sonra 26 Temmuz 1922'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Yakalandığı zatürreden kurtulamayarak öldü. *Hayat-ı Düvel* (Mustafa Nâil ile birlikte, c.1, 3 kısım) adlı bir basılı eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

Nilüfer Açıkalın

AÇIKALIN, Nilüfer

Öykücü. 1967, İstanbul doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü mezunu. Oyunculuk eğitimi aldı. 1987 yılından itibaren profesyonel olarak tiyatro, sinema ve televizyonda birçok önemli yapımda rol aldı. Ali Poyrazoğlu, Ferzan Özpetek, Zeki Ökten, Orhan Oğuz vd. yönetmenlerle çalıştı.

"Açıkalın öykülerinde, modern dünyanın görmezden geldiği olayları anlatıyor çoğu kez. Şiddetin oldukça yoğun biçimde yaşandığı kesitler... Açıkalın'ın öykülerinde bilinç akışına yakın bir teknik var. Anlatıcı belirli bir düzen içerisinde anlatmıyor, çok kolay dağılan bir zihnin algı dünyasına girenler, sıkça anlatılan olaya ekleniyor, ne var ki öyküde her zaman bir bütünlük duygusuna ulaşmıyor bunlar." (Hatice Başaran).

ESERLERİ (Öykü):

Bıçak Sırtı (1999), *Çocuk Oyuncağı Değil ki* (2001), *Saklı Safkan-Antik Kostasta Saklı Hayatlar* (2002).

HAKKINDA: Neslihan Savaş / Radikal Kitap (11.07.2002), Hatice Başaran / Saklı Safkan: Antik Kostasta Saklı Hayatlar (Virgül, Ekim 2002).

AÇIKBAŞ MAHMUD EFENDİ

Tasavvufçu, şair (D. ?, Diyarbekir – Ö. 1666, Bursa). Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere yazdığı şiirlerinde Resmî mahlâsını kullandı. Nakşibendiye yoluna girdi. Bir süre çeşitli beldeleri gezdikten sonra Bursa'ya yerleşti ve Daye Hatun Camiinde tedris ve irşat ile vakit geçirdi. Kabri bu caminin bahçesindedir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Divan.*

TECVİD: *Güzide.*

TASAVVUF: *Evrâd-ı Fethiye Şerhi, Risâle-i Nurbahşiyye.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AÇIKEL, Mahmut

Şair. 1944, Saraykent / Yozgat doğumlu. Şiirlerinde Mahmudi mahlâsını kullandı. Saraykent (Karamağara) İlköğretim Okulunu bitirdikten sonra İstanbul'da çeşitli kurslara katılarak din eğitimi aldı. 1960'tan sonra öğrenimini İmam Hatip Lisesinde sürdürdü. 1972 yılında Almanya'ya giderek bir süre işçi olarak çalıştı; bu süre içinde Türk-İslam kültür derneklerinin yönetim kadrolarında görev aldı. 1994'te yurda döndü. *Ömür Bir Bahardır* (2000) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

Mahmut Açıkel

AÇIKGENÇ, Alparslan

Araştırmacı - yazar. 1952, Şenkaya / Erzurum doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1974) mezunu. University of Wisconsin Üniversitesinde yüksek lisans öğrenimi gördü (1977), University of Chicago'da (ABD) doktorasını verdi (1983). 1984'te yardımcı doçent, 1987'de doçent, 1987'de profesör oldu. Ankara ODTÜ Felsefe Bölümünde (1983-93), Chicago Üniversitesinde (1985), Tokat Üniversitesinde (1993-94) öğretim üyesi olarak görev yaptı.

1991'den bu yana aralıklarla International Institute of Islamic Thought and Civilization'da (Kuala Lumpur-Malezya) ders vermeye devam etmektedir. Makalelerini fakülte dergilerinin yanı sıra *İslâmi Araştırmalar* (1980-87) ve *Kitap Dergisi*'nde (1988) yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Alpaslan Açıkgenç

maddeler yazdı. Türkiye Felsefe Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Bilgi Felsefesi* (1992), *Being and Existence in Sadrâ and Heidegger: A. Comparative Ontology* (Kuala Lumpur, 1992), *Islamic Science: Toward a Definition (Kuala Lumpur, 1996), Kavram ve Süreç Olarak Bilginin İslâmileştirilmesi* (1998).

ÇEVİRİ: *Ana Konularıyla Kur'an* (Fazlur Rahman'dan, 1982), *İslâm ve Çağdaşlık: Fikri Bir Geleneğin Değişimi* (Fazlur Rahman'dan, Mehmet Hayri Kırbaşoğlu ile birlikte, 1982).

AÇIKGÖZ, Halil

Edebiyat araştırmacısı. 1 Aralık 1952, Osmancık köyü / Turgutlu / Manisa doğumlu. Osmancık Köyü İlkokulu (1965), Turgutlu Lisesi (1972), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1977). Bitirme tezi: *"Fuat Köprülü'nün Hayat ve Ülkü Mecmualarındaki Fikrî İçtimaî Yazıları."* 1977 yılından itibaren doktora çalışmalarını yürütürken İstanbul'un çeşitli liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1983 yılından beri İstanbul Üniversitesi Türk Dili Bölümünde Türk Dili okutmanlığı yapmaktadır.

İlgi ve inceleme alanı, dar planda Türk dilinin eski (Gök Türk, Uygur, Karahanlı) dönemleri ile çağdaş Türk lehçe ve şiveleri; geniş planda ise Türk dünyası Avrasya halklarının dili, folkloru, edebiyatı, sanatı, ilim ve fikir hayatıdır. Bu araştırmaların yanında Türk dili öğretim metodu konusunda da çalışmaları ve uygulamaları vardır. Türk dünyasının çeşitli lehçe ve şivelerinden Türkiye Türkçe'sine aktarmaları ve çevirileri bulunmaktadır. Bilgisayar IBM sisteminde kullanılan Türk transkripsiyon fontları, Türk lehçe ve şiveleri için Kiril fontları, Arap-Fars alfabesi Osmanlı fontları, Uygur ve Moğol yazı dili fontları, Göktürk alfabesi fontları yaptı. Türk lehçe ve şivelerinde kullanılan kiril fontlarından Türk Latin alfabesine transkripsiyonlu çevirme makro programları yazdı. 1983-1998 yılları arasında Türk Dünyası Araştırmaları Vakfında görevler aldı. Birçok kongre ve ilmi toplantı düzenledi ve tebliğleriyle bunlara katıldı.

Yazı hayatına 1969 yılında Yeni Turgutlu gazetesinde şiir, hikâye, haber, makale ve fıkralar yazmak suretiyle başladı. Yazıları ve araştırmaları 1983 yılından itibaren *Tercüman, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası, Türk Edebiyatı, Azerbaycan Türkleri, İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi, Doğuş Edebiyat, Töre, Kubbealtı, Denizin Sesi, Yeni Türkiye, Image of Turkey* dergi ve gazeteleri ile ortak kitaplarda yayımladı. TRT ve bazı özel televizyonlarda senaryo, kaynak metin yazarlığı ve program danışmanlığı yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Temel Türkçe Sözlük I-IV* (ortak kitap, 1985), *İlmî Araştırma Yazılarında Uyulacak Esaslar* (1988), *Oğuz Eli Azerbaycan* (1989), *Türkistan'lîlerinden Özbekistan* (1990), *Türk Dünyası İçin Alfabe (OkumaYazma) Kitabı* (ortak kitap, 1992), *Urallar'dan Altaylar'a / Altaylar'dan Sakalar'a Türk Toplulukları* (1992), *Cemil Meriç İle Sohbetler* (1993), *Tatarca Türkçe Sözlük* (Rifkat Ahmetcanov ile, 1997), *Makaleler* (2002), *Aşık Deryamî ve Şiirleri* (2002).

YAYIMA HAZIRLAMA: Peyami Safa / Bütün Hikâyeler (1980), *Mehmed İzzet / Milliyet Nazariyeleri ve Millî Hayat* (1981), *Aşık Deryamî Hayatı ve Şiirleri* (1987), *Kamil Veliyev / Destan Poetikası* (1989), *Azize Caferzade / Anamın Masalları* (ortak kitap, 1990), *Türk Dünyası Edebiyatı I* (1991), *Ebülfez Elçibey / Azatlık ve Demokrasi* (1993), *Abdurrahim Polat / Azatlıkta* (1995), *Azerbaycan Bayatıları* (Günay Karaağaç ile, 1998), *Safiye Erol / Dîneyri Papazı* (2001), *Safiye Erol / Çöl-de Biten Rahmet Ağacı* (2001), *Safiye Erol / Makaleler* (2002), *Safiye Erol / Hikâyeler* (2002).

AÇIKGÖZ, Namık

Edebiyat araştırmacısı. 15 Temmuz 1956, Manisa doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Turgutlu'da tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Kürsüsünden 1980 yılında mezun oldu. Mezun olduğu yıl aynı kürsüde başladığı yüksek lisansını 1982 yılında *"Riyâzî Muhammed Efendi, Riyâzü'ş-Şu'ara"* başlıklı teziyle bitirdi. Doktorasını 1986'da *"Riyâzî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Divan, Sâkî-nâme ve Düstûrü'l-Amel'in Tenkidli Metni"* başlıklı teziyle Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı.

Namık Açıkgöz

Çalışma hayatına 1981 yılında Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi'nde tetkik memuru kadrosunda başladı. 1982 yılında Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Osmanlıca okutmanlığına atandı. 1987'de Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent, 1992'de doçent unvanını aldı. 1994 yılında Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne atandı. 1998'de burada profesörlüğe yükseldi. Muğla Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm başkanlığı, Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü ve rektör yardımcılığı gibi görevleri yürüttü.

Makalelerini 1987'den itibaren *Erciyes, Türk Dünyası Araştırmaları, Milli Kültür, Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler), Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Yurdu, Millî Eğitim, Azerbaycan Türkleri Dergisi, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Yönelişler, Diyânet Dergisi, Nilüfer Edebiyat, Dergâh, İlmî Araştırmalar, Türk Edebiyatı, Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi, Ademik, Türkiye Günlüğü* dergilerinde

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yayımladı. *Osmanlı Ansiklopedisi'ne maddeler yazdı.* Alanıyla ilgili bilimsel toplantılara katılarak tebliğler sundu. Lisans tezi: *"Enderunlu Osman Vâsıf'ın Gazel, Şarkı ve İki Muhammesi"*. Yüksek lisans tezi: *"Riyâzi Muhammed Efendi, Riyâzü'ş Şu'ara"*. Doktora tezi: *"Riyâzî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Dîvan, Sâkînâme ve Düstûrü'l Amel'in Tenkidli Metni"*.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Riyâzi Divanından Seçmeler* (1990), *Fuzûlî* (1998), *Hayâlî* (1999), *Nef'î* (1999), *Kahvenâme* (1999), *Ahmet Paşa* (2001).

EDİTÖR OLARAK: *Fırat Havzası Sanat Tarihi Sempozyumu Bildirileri* (1992), *Tarih İçinde Harput* (1992), *Turgutlu Sosyo-Ekonomik Tarihi Sempozyumu Bildirileri* (1997).

HAKKINDA: Muhsin Macit / Virgül (Eylül 1999).

AÇIKSES, Erdal

Türkiye Cumhuriyeti tarihi araştırmacısı. 8 Mart 1956, Elazığ doğumlu. Ankara Üniversitesi (1981) mezunu. Yüksek lisansını (1985) ve doktorasını (1992) Ankara Üniversitesinde tamamladı. Fırat Üniversitesi Tarih Bölümünde doçent oldu. Aynı üniversitede Yönetim Kurulu, Fakülte Kurulu üyeliği, Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Bölümü başkanlığı, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı başkanlığı görevlerinde bulundu.

Makaleleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Atatürk Yolu, Ermeni Araştırmaları, Müdafaa-ı Hukuk, Yeni Türkiye* dergilerinde yayımlandı. *The Great Ottoman-Turkish Civilisation I, Osmanlı II, The Turks 4, Türkler XII* kitaplarında bölüm yazdı. Lisansüstü tezlerc danışmanlık yaptı. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları* dergisine hakemlik yaptı. *Müdafaa-i Hukuk Dergisi* yazı kurulu üyesi (2003) oldu.

Erdal Açıkses

ESERLERİ:

1298 (1881 M.) Tarihli Ma'muret'ül Aziz Vilâyet Sâlnâmesi (İl Yıllığı) (ortak, 2001), *Satvet-i Milliye Gazetesi (Transkripsiyon ve Asıl Metin)* (ortak, 2003), *Amerikalıların Harput'taki Misyonerlik Faaliyetleri* (2003).

AÇIKSÖZ, Hüsnü

Gazeteci-yazar (D. 1896, Kırcaali / Bulgaristan - Ö. 27 Ağustos 1939, İstanbul). Ailesiyle birlikte yerleştiği Kastamonu'da lise öğrencisi iken 1. Dünya Savaşı'na katıldı. 1919'da Kastamonu'da çıkardığı *Açıksöz* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen bu gazetede İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Hasan Fehmi Turgal, Arif Nihat Asya ve Orhan Şaik Gökyay gibi tanınmış isimler de yazı ve şiirler yayımlamıştır. 21 Şubat 1921'de İstiklal Marşı'nın ilk kez yayımlandığı *Açıksöz* gazetesi 14 Aralık 1931'de kapandıktan sonra aynı şehirdeki Erkek Sanat Enstitüsünde yaptı, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın il örgütü kurucuları arasında yer aldı. 1937'de *Doğrusöz gazetesini çıkarmaya başladığı* 3 Nisan 1939 seçimlerinde Kastamonu Milletvekili seçilerek Meclis'e girdi. Evli ve bir çocuk babasıydı.

ESERLERİ:

ANI: *İstiklâl Harbinde Kastamonu* (1933).

OYUN: *Başefendi* (1934), *Kim Kimi Yola Getirdi* (1934).

HAKKINDA: Mustafa N. Özön - Baha Dürder / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), A. Demircioğlu / Yüzyıllık Kastamonu Basını 1872-1972 (1973), TDE Ansiklopedisi (l.cilt, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Nail Tan-Özdemir Tan/ Gurur Kaynağımız Kastamonululer (2004).

ADA, Ahmet

Şair. 20 Mayıs 1947, Ceyhan /Adana doğumlu. İlk ve ortaokulu Ceyhan'da (1962) bitirdi. Babasının işleri kötü gidince Ceyhan Lisesi ikinci sınıfını 1965 yılında terk ederek çalışma hayatına atılmak zorunda kaldı. 1971'de Kayseri'ye yerleşti. Bir süre Devlet Su İşleri Ceyhan Şubesi (1967-69) ve Marangozlar İstihlak Kooperatifinde (1971-87) çalıştı. Birsüre de otomobil ticareti ile uğraşan bir özel şirkette (1989-93) çalıştıktan sonra emekli oldu. 2002 yılında Mersin'e yerleşti. TYS üyesidir.

İlk şiiri *"Tabuttur Kitaplar"* ve Hilmi Yavuz'un şiiri üzerine bir çözümleme denemesi olan ilk yazısı *"Hilmi'nin Çocukluğu"*, 1966'da *Soyut* dergisinde çıktı. Şiirlerini ve yazılarını *Yeni Dergi, Papirüs, Varlık, Gösteri, Adam Sanat, Milliyet Sanat, Islık, Yaratım, kitap-lık, Le Poète Travaille, Yom, Heves, Şiirlik, Eski, Agora, Ünlem, Dize, Ada, Gece-*[illegible] *tap* dergilerinde yayımladı. Bazı şiirleri Almancaya, Fransızcaya ve İngilizceye çevrildi. *Gün Doğsun Gül Üstüne adlı* kitabıyla 1981 Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülünü Adnan Azar ve A. Cengizkan'la paylaştı. *Aşk Her Yerde* ile 1991 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü, *Vakit Yok Hüzünlenmeye* ile 1993 Yunus Nadi Şiir Ödülünü, *Onlar İçin Minibüs Şarkısı Üzerine Gözlemler* adlı incelemesiyle E Dergisi 1999 Şiir İnceleme Ödülünü aldı.

Şiirin sorunları üzerine yazıları dikkati çekti. Özellikle İkinci Yeni Şiiri üstüne yazdığı eleştirel, çözümleyici yazılarıyla incelemeci yönü ortaya çıktı. Gerçekçi tutumlardan beslenen, gerçeküstüyü de içeren lirik, incelikli şiirler yazdı. Son dönem yazdığı şiirlerle, modern şiirin biçimselliği ile modern dünya tasarımına felsefi derinlik katan yeni bir döneme girdi. Uzun ve epik özellikler barındıran şiirlerinde, göç, savaş gibi olgulara insanî bir perspektiften bakarak çok sesli bir şiire yöneldi.

Ahmet Ada

"Şair durmadan, tıpkı bir meczup gibi hep aynı şeyi tekrar ediyorsa, bu göstermek istediğinin önemli olduğuna inandığının da bir işaretidir. Ustalaştığı yerde bize uzak bir şehrin hem havasını, yaşam biçimini havaya çizerken insanlığın içindeki duruma da ustalıkla parmak basması / basabilmesi, Ahmet Ada'nın bir zaferi olarak görülmelidir. Üstelik bir tür sürgün, bir tür münzevi bir yaşamdan kalanlarla Takip etmek gerekiyor şiirimizin Ada'sını." (Metin Cengiz)

"Kâinatın bütün seslerine, titreşimlerine açık bir şiirdir onunki, Taş Plak Gazelleri (1995) başlı başına bir örnektir de, sanki bütün şiirlerini müzik eşliğinde yazar gibidir." (Haydar Ergülen)

"Ahmet Ada, önemli ölçüde içinde yer aldığı 80 kuşağının bu anlamda en 'saf' temsilcisidir. Erken dönem şiirlerinde henüz dille / malzemeyle sancılı bir ilişkiyi duyurmasa da, şiirde bireyliğini kurabilmiş ve kendi zihinselliği[illegible] den bir dünya tasarımına ulaşabil-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

AHMET ADA

YAĞMUR YAĞARDI DA ŞEMSİYESİ OLMAZDI

Yazsa eski bir pencere gül açılırdı
Kimi zaman da ay ışığı çocukluk yıllarından
Balkonları Akdenizli evlerdendi evleri
Horozibiği aslanağzı fesleğen kokardı

Saçları okşanmak için miydi evet öyleydi
Üstelik yağmurda göğe doğru uzardı
Yağmur yağardı da şemsiyesi olmazdı
Arka mahallede ceplerine yağmur dolardı

Sesi siyah beyaz mıydı evet öyleydi
Bir hüzün sonbaharı ki hep oydu
Diyelim çeşmeler dondu, dallar kırıldı
Kış oydu, içimdeki fırtına o

Bütün kış saçları portakal kokardı
Oydu mahallenin göğe ağan kızı
Yalın bir kışı başlatan oydu
Yağmur yağsa saçak altı arayan o

Bir ayrıntı değildi saçındaki kurdela
Kirpiklerinin bir buluta özenişi
Kirpikleri mavi miydi evet öyleydi
Yağmur yağsa mis gibi yağmur kokardı

Yağmur yağardı da şemsiyesi olmazdı
(*Küçük Bir Anmalık*, 1996)

AHMET ADA

AVLU

Sen yoktun avlu karanfil kokuyordu
Her yerinden gül sızan bir gündü
Gökte bir turna uçsa yakışırdı göğe
Daracık sokağa karpuz satıcıları yakışırdı
Bize benzerdi huyları duruşları
Belki bir aldanıştı yaşayışları

Taş avluda bir sepet kiraz duruyordu
Yanında erişilmez bir kedi uyuyordu
Hüznü sevince dönüştüren baba evinde
Yoktun işte çiçek sulayan ellerin yoktu
Denize doğru bir kırlangıç süzülüyordu

Sen yoktun çeşmeden yıllar akıyordu
Menekşe kokulu sinemalar akıyordu
Damda bir çocuk uçurtma uçuruyordu
Sevinci çavlan gibi dökülen bir çocuk
Avludan bakınca tanıdım çocukluğumdu

Duvarda sarmaşık sessizce büyüyordu
Boş ibrik avluda susamışçasına duruyordu
Sen yoktun birazdan gelirdin serin çarşıdan
Sen iyiydin ama her zaman iyiydin
Mavi bir gökyüzü gibiydin, sıla gibiydin
(*Küçük Bir Anmalık*, 1996)

miştir. Bilgi felsefesinin taşıyabildiği düzeyde özne nesne bağlaşımı üzerinden lirik bir zaman sorgulaması, onu özgün biçemi / biçimiyle öne çıkarır.

"Öte yandan, yine ilk dönem şiirlerinde, Birinci Yeni akımını besleyen 'davranışçılık' kalın bir çizgidir. Savlamayan ama bağlanmayı da gözeten temalar üzerinden belleğin sancılı boşalmaları, tek bir büyük şiirin içinde devinen parçalı imge halkaları, eklektik bir kurguyla da olsa kitaptan kitaba sürer. (...)

"Süreç içinde iyice beliren huzursuzluk, lirik damardan kopmaksızın modernist karmaşayı imler. Kurgu kaygısı ve eksiltili dil özeni hep korunur; şiirsel söylemi (kuşağında sıkça görülse de) retoriğe teslim etmeyen bir imge düzeneği gözetilir. Şiirin nesnel temi, zaman zaman aşkınlaştırılarak okura aktarılır ve oradan onay alınır. Okurla her zaman 'geçirgen' bir ilişkisi vardır bu şiirlerin. Trajiği verirken bile korunan munis söyleyiş, özenle korunan düşük hız, netliği gözetilen mekan kurgusu, gündelik nesnelerle kurulan imgesel çevren okuru hep rahatlatmıştır. Sorular askıda bırakılmadan, soluk ıslıklarla çıkışı imler. Gerçeklik donduramaz ama her hamlede dilden kaçan bir kayganlığa da izin verilmez." (Celâl Soycan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gün Doğsun Gül Üstüne* (1980), *Acıyla Akran* (1983), *Yaz Kırlangıcı Olsam* (1985), *Aşk Her Yerde* (1990), *Vakit Yok Hüzünlenmeye* (1992), *Günyenisi Lirikler* (1992), *Yitik Anka* (ilk üç kitabı birlikte, 1993), *Taş Plak Gazelleri* (1995), *Küçük Bir Anmalık* (1996), *Begonyalı Pencere* (1998), *Denize Atılan Çiçek* (1999), *Gökyüzünün Fıskiyesi* (2003), *Denizin Uykusu Üstümde* (2004).

İNCELEME: *Şiir Okuma Durakları* (2005).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner (Varlık, Ekim 1980), Cemal Süreya / Paçal Yazıları (Aydınlık, 29.3.1980), Mehmet H. Doğan / Nesin Vakfı Yıllığı (1984), Fikret Demirağ / Ahmet Ada'nın Şiirleri (Halkın Sesi gazetesi, Kıbrıs 1984), Refik Durbaş / Şiir Kitapları (21.11.1985), Mehmet H. Doğan / Dergilerde Şiirler (Broy dergisi, 1986, sayı: 13), Salah Birsel / Günlük (Cumhuriyet Kitap, 23.6.1991), Selim Yağmur / Vakit Yok Hüzünlenmeye (Dergâh, Ocak 1993, Sayı: 35), Gültekin Emre / Vakit Yok Hüzünlenmeye (Milliyet Sanat, 15.2.1993,), Halim Şafak / Şiire Yolculuk (1995), Cahit Külebi / Söyleşi (Aydınlık, 10.11.1996), Haydar Ergülen / Ahmet Ada'nın Şiiri (Varlık, Şubat 1999), Hüseyin Alemdar / Ahmet Ada ile "Begonyalı Pencere" Üzerine "Şiirin Yerçekimindeyim" (Cumhuriyet Kitap, 6.5.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ülkü Tamer (Radikal gazetesi, 27.3.1999), Metin Cengiz / Yeniden (Vakit Yok Hüzünlenmeye ve Ahmet Ada-Özak Şehirler (Cumhuriyet Kitap, 16.3.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Tuncer Uçarol / Dergilerdeki Şiirler (Kum dergisi, sayı: 18, 2003), Mehmet H. Doğan / Şiir Yıllığı (2003), Haydar Ergülen / Ahmet Ada Antolojisi (Radikal Kitap, 12.11.2004), Celâl Soycan / Ciddiye Alınması Gereken Bir Arayış (E dergisi, Ocak 2004), Celal Soycan / Ahmet Ada İçin Prelüd (Kitaplık dergisi eki Babil Kulesi, 2005).

ADA, Musa

Şair. 1953, Cimide köyü / Görele / Zonguldak doğumlu. Giresun Ortaokulu, Giresun Kız İlköğretmen Okulu, Açıköğretim Fakültesi mezunudur. İstanbul'daki Giresun derneklerinde genel sekreterlik gibi aktif görevler aldı.

ESERLERİ (Şiir):

O Semada (1978), *Gönüller Kızarıyor* (1990).

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

ADA, Serhan

Şair ve yazar. 15 Ekim 1955, İzmir doğumlu. İlk ve ortaokulu İzmir'de bitirdi. İstanbul Saint Joseph Lisesi, Ankara Üniversitesi SBF mezunu. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını yürüttüğü aynı fakülteye asistan olarak girdi. Yüksek lisans tezi: *"Uluslararası İlişkiler Tarihi"*. Üniversiteden ayrıldıktan sonra bir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

süre özel sektörde yöneticilik yaptı. İzmir'de radyo programları hazırlayıp sundu. İstanbul Bilgi Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Yazı, şiir ve çevirileri *Yürüyüş, Tarih ve Toplum, Sanat Dünyamız, SBF Dergisi, Cogito, Defter* vd. dergiler ile *Radikal* gazetesinde yayımlandı. *İlanı Şiir* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Serhan Ada / İlanı Şiir (1995), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ADABAĞ, Necdet

Yazar, çevirmen, öğretim üyesi. 1942, Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi (1960) ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (1965) mezunu. Devlet bursuyla İtalya Urbino. Üniversitesinden, Giacomo Leopardi üzerine yaptığı tezle mezun (1965-70) oldu. Türkiye'ye döndükten sonra akademik kariyerine Ankara Üniversitesinde devam etti. 1980 yılında doçent oldu. 1986-95 yılları arasında İtalyan Kültür Merkezinde çevirmen, kültür ve sanat danışmanı olarak çalıştı. 1996 yılında profesörlük unvanı aldı. Çalışmalarını AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı başkanı ve DTCF dekanı olarak sürdürdü. Akademik çalışmalarının yanında İtalyan Edebiyatı üzerine kitaplar yazdı ve İtalyancadan Türkçeye, Türkçeden İtalyancaya çeviriler yaptı, ders kitapları yazdı.

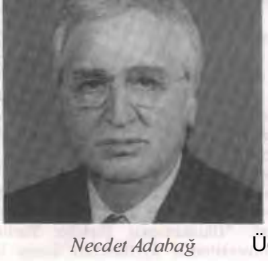
Edebiyat, dil, eğitim ve yurt sorunları üzerine yazdığı yazılar ile yaptığı çeviriler yurtiçinde ve yurtdışındaki dergilerle birlikte daha çok *Cumhuriyet, Kıyı, İtalyan Filolojisi, DTCF Dergisi* ve *AÜ İlâhiyat Fakültesi* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Yurtiçinde ve dışında pek çok bilimsel toplantıya çağrılı olarak katılarak bildiriler sundu. İtalyan Hükümetinin verdiği "Cavaliere" (Şövalye) nişanına layık görüldü.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Antologia della Letteratura Italiana* (Durdu Kundakçı ile, 1974), *Vocabolario Turco-Italiano* (Dr. Bragaglia ile, 1983), *Sizin İçin İtalyanca* (1983), *Giacomo Leopardi: I Canti* (çeviriler ve yorumlar, 1998).

DENEME: *Cumhuriyet Yazıları* (2006).

ÇEVİRİ: *Baykuş* (L. Sciascia'dan, 1972), *Iasos Kazıları (D. Levi'den, 1986), Aşıklar* (C. Goldoni'den, 1993), *Sayın Bakanım* (L. Sciascia'dan, 1995), *Liola'* (oyun, L. Pirandello'dan, 1999), *Şarkılar* (G. Leopardı'den, 1997), *Divan* (F. Petrarca'dan, 2002), *Nişanlılar* (A. Manzoni'den, 2003).

Necdet Adabağ

Hüseyin Adak

ADAK, Hüseyin

Şair. 1948, Araplı kasabası / Sorgun / Yozgat doğumlu. Yoksul bir ailenin sekiz çocuğundan beşincisi olarak dünyaya geldi. Köyünde ilkokulu bitirdikten sonra Kur'an dersleri aldı. Bir süre Ankara ve İstanbul'da, sonra gittiği Arap ülkelerinde işçi olarak çalıştı. Köyüne döndükten sonra değirmencilik vb. ticaretle uğraştı. Küçük yaşlardan itibaren şiir ve edebiyata ilgi duydu. Şiirlerini 2004 yılında *Gönül Bahçemden* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ADAL, Osman Sabri

Siyaset adamı, oyun yazarı (D. 1903, Limni - Ö. 1966). Edirne Sultanîsini bitirdikten (1920) sonra, üç yıl kadar Anadolunun çeşitli il ve ilçelerinde memur olarak çalıştı. 1924'te girdiği Mülkiye Mektebi yüksek kısmından 1927'de mezun oldu. Stajını tamamlayarak çeşitli yerlerde kaymakamlık, genel müdürlük, danışmanlık ve valilik görevlerinde bulundu. Emekli olduktan (1953) sonra uzun yıllar politikayla uğraştı. 1961-65 yılları arası İzmir milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı.

ESERLERİ:

OYUN: *Vatan Uğrunda* (dram, bir perde, 1931).

İNCELEME: *Meri ve Hukuk Ilmi Kılavuzu* (İzzet Örs'le birlikte, 1937).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ADALI, Bilgin

Şair. 1944, Safranbolu/Karabük doğumlu. Mersin Tevfik Sırrı Gür Lisesi (1964), Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Sinema TV Bölümü (1969) mezunu. TRT'de yapımcılık ve yönetmenlik (1968-76), Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema TV Bölümünde öğretim üyeliği yaptı.

Şiir, deneme ve eleştirileri 1964 yılından itibaren *Dönem, Devinim 60, Türk Dili, Varlık, Yazko-Edebiyat* gibi dergilerde çıktı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Barışın Tarihçesi* (1979), *Yaralı Kuşlar* (1983).

İNCELEME: *Belgesel Sinema* (1986).

ÖYKÜ: *Gün Dağların Ardında* (1990).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ADALI HOCA.

Bkz. ADAPAZARİ, Muhammed (Adalı Hoca)

ADALI, İlkay

Şair. 14 Ocak 1944, Magosa / Kıbrıs doğumlu. 1996'da ölen şair Kutlu Adalı ile evliydi. Lefkoşe Türk Kız Lisesi mezunudur. 1974'te Kuzcy'e geçti. İlk şiiri Lefkoşa Kız Lisesinin çıkardığı *Utku* dergisinde yayımlandı. Şiirleri *Halkın Sesi, Bozkurt, Hürsöz* gazeteleri ile *Namık Kemal, Yolumuz, Hilal, Yelpaze, Beşparmak* gibi dergilerde çıktı. 1970'li yıllarda yayımladığı yazı ve şiirleriyle adını duyurdu. Şiirlerinde toplumsal eleştiri örnekleri verdi.

ESERLERİ (Şiir):

Sekize Üç Kala (1970), *Çivisi Kopmuş Dünya* (1971), *Prangalı Umut* (1973), *Çıkmaz Sokaklar* (1981), *Kıyıdaki Ağaç* (1993).

HAKKINDA: Gülgün Serdar / "Çağdaş Kıbrıs Türk Şiiri" (Türk Dili, Mart 1966), Zübeyir Yılmaz – Ramazan Oktumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992), Sombahar (sayı: 35, Mayıs-Haziran 1996), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ADALI, İnci

Şair, oyun yazarı. 7 Haziran 1948, Ankara doğumlu. Diyarbakır Ziya Gökalp İlkokulu (1959), Diyarbakır Ali Emiri Ortaokulu (1962), Bartın Lisesi (1972), Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksek Okulu mezunu. Ankara Rehabilitasyon Merkezi (1972-75), Trafik Hastanesi (1975-83), Yüksek İhtisas

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İNCİ ADALI

ÖZLEM TÜRKÜSÜ

I
Gecenin gözbebeğinde
Çiseliyor anılar

Yüreğimde atıyor
Limonların sarısı
Kirazların albenisi
İhlamurların serinliğinde
Yankılanıyor sesleri

Gül sularda gece
Gidiyor yollar
Kıvrılarak yediverene

Seni kalpsedim
Anıları özledim

II
Özledim ninemin
Ceviz kokulu ekmeklerini
Dalyanlarda dalgalanan
Pul pul balıkları
Dökmüyor artık
Kozalaklar fıstıklarını
Bezek oldu
Annemin
Kalaylı bakırları
Trenlerin sıla kokusu
Tünellerde boğuldu

Sesleri dokuyor Şehrazat
Binbir Gece Masalları
Anlatan Suat Taşer
O güzelim
Tok sözleri özledim

III
Mor salkımlar sarsa
Akreple yelkovanı
Geçip giden zamana
Bakakalıyorum
Kar yağıyor
Artık Temmuz'a

IV
Kağıt bebeklerimi
Sardım sarmaladım yüreğime
Çilek muz menekşe
Kokulu şekerlemeler
Dudaklardaki tadını
Yalamışım meğer

V
Gecenin gözbebeğinde
Çiseliyor anılar
Seni kalpsedim
Anıları özledim

Hastanesi (1983-86), Numune Hastanesinde (1986-93) çalışarak kendi isteğiyle emekli oldu.

İlk öyküsü (*Sanı*), Ocak 1977'de *Sesimiz* dergisinde çıkmıştı. Yazılarını *Sesimiz* (1977-78) ile birlikte *Ankara Sanat* (1978), *Aydınların Ezgisi* (1995), *Damar* (1996), *Kıyı* (1996) dergilerinde yayımladı. 1978 yılından bu yana TRT'de dramalar; arkası yarın, radyo tiyatrosu gibi tarih ve edebiyat içerikli programların metin yazarlığını yapıyor. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

RADYO OYUNU: *Yüreğimdeki Diken* (1994), *Kapını Yine Çalacağım* (1994).

İnci Adalı

ŞİİR: *Sugülleri* (1995), *Kalpsedim* (1997).

HAKKINDA: O. Tüleylioğlu / Yüreğimdeki Diken (Milliyet Sanat, Haziran 1995), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995), M. Helimoğlu Yavuz / Su Gülleri (Cumhuriyet Kitap, 15.9.1995), Öner Yağcı / Sugülleri (Kitap gazetesi, Eylül 1995), Mahmut T.Öngören / Kapını Yine Çalacağım (Cumhuriyet, 9.2.1996), TBE Ansiklopedisi (2001).

ADALI, Kutlu

Gazeteci-yazar (D. 3 Ocak 1935, Lefkoşa / KKTC - Ö. 7 Temmuz 1996). Üç yaşında iken ailesi Antalya'ya göç etti. İlk ve ortaöğrenimini bu şehirde bitirdi. 1955'te Antalya Lisesini bitirdikten sonra Kıbrıs'a döndü. Okul yıllarında başladığı edebî faaliyetlerine hız verdi ve millî bilincin gelişmesi yönünde büyük gayret gösterdi. Kıbrıs'ta çeşitli dergilerin çıkmasına yardımcı oldu, kendisi de dergi ve gazete yayımladı. Beşparmak adlı bir yayınevi kurdu. 1961-63 yıllarını kapsayan köy raporlarını hazırladı. Türk Cemaat Meclisi'nde çalıştı. Çeşitli gazetelerde yazdı. 1985 yılında Kayıt Nüfus Dairesi Müdürlüğünden emekli oldu.

Önceleri şiir ağırlıklı olan çalışmaları giderek düzyazı ürünlerine yöneldi. Bu eserlerinde sosyal ve siyasal konulara giderek artan bir yönelliş sergiledi. 1974'ten sonra Türk toplumunda ortaya çıkan yozlaşma onun bir nevi ulusal çizgiden uzaklaşarak daha çok Kıbrıslılık ve ortak Akdeniz uygarlığı düşüncesine yönelmesine sebep oldu. Lefkoşa'da yayımlanan günlük *Yeni Düzen* gazetesinin sütun yazarlarından olan Kutlu Adalı, makalelerinde, St. Barnabas Manastırı soygununu "kurcaladığı" ve soygunu yapanların üzerine gittiği için Lefkoşa'da Kızılbaş serntindeki evinin önünde bilinmeyen kişi ya da kişilerce öldürüldü. Şair İlkay Adalı ile evliydi. Ailesi tarafından kendi adına kurulan vakıf, Adalı'nın tüm yapıtlarını yayımlamaya başladı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Köy Raporları (1961-62-63), *Dağarcık* (köy notları, 1963), *Söyleşi ya da 9 Mart Diyalogu* (1968), *Sancılı Toplum* (1969), *Çirkin Politikacı Pof* (1969), *Hayvanistan* (1969), *Köprü* (oyun, 1969-70), *Şago'nun Destanı* (1970), *Nasreddin Hoca ve Kıbrıs Şiirleri* (1969-71), *Gideyim Buralardan Diyorum* (İlkay Adalı ile, şiir, 1998), *Kağnı Gölgesi* (Seyahat Yazıları, 1999), *Yaseminlerimi Geri Verin* (Son Makaleleri, 1999).

HAKKINDA: Ahmet An / Kıbrıslı Gazeteci Yazar Kutlu Adalı Katledileli Dört Yıl Oldu – Yaseminlerimizi Geri Alabilecek miyiz? (Cumhuriyet Kitap, 29.6.2000), İslâmî Edebiyat (sayı: 40, Temmuz-Ağustos-Eylül 2004).

ADALI, Nazmi

Şair. 1937, Adaköy / Koşukabak ilçesi / Kırcali / Bulgaristan doğumlu. Bir süre Kırcaali Türk Pedagoji Okulunda okudu ve Haskovo Tarım Meslek Lisesinden mezun oldu. Bulgaristan'daki Türk basın organlarında çalışmaları yayımlandı. Yaklaşık on yıl öğretmenlik yaptı. 1972'de Türkiye'ye gelme isteğinden dolayı görevden alındı. Eserlerinin yayınlanmasına izin verilmedi. 1978 yılında Türkiye'ye geldi. Türkiye'de Bulgaristan Türklerinin asimilasyonuna karşı duygularını dile getirdiği *Feryatlarım Gözyaşlarım* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

ADALI, Nuri Turgut

Şair ve yazar. 1922, Adacmirler köyü / Mestanlı / Kırcaali / Bulgaristan doğumlu. İlkokulu Kaşıkçılar köyünde, ortaokulu Çakırlı nahiyesinde okudu. Mekteb-i Nüvvab'ı bitirdikten sonra öğretmenlik yaptı. O dönemdeki yönetimin baskıları nedeniyle hayatının önemli bir bölümü hapishanelerde geçti. 1989 büyük göçünde Türkiye'ye gelerek Bursa'ya yerleşti. *Hapishaneden Sesler* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Niyazi Hüseyin Bahtiyar, Çağdaş Rodop Türk Şairlerinden Esintiler (1996), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ADALI, Oya

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 1942, Sivas doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1963) mezunu. Aynı fakültenin Dilbilim Bölümünde yüksek lisans yaptı. Üyesi olduğu eski Türk Dil Kurumunun dilbilgisi ve terim kollarında uzman olarak çalıştı. Hacettepe (1968-72), Ege, Boğaziçi ve Galatasaray üniversitelerinde Türkçe dersleri verdi. *Gelişim Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*'nin sözlük bölümünü yönetti. Yusuf Çotuksöken'le birlikte Özel MEF Lisesinin Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı programlarını hazırladı ve bu programların uygulama çalışmalarını yürüttü. Eğitim çalışmalarını Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneğinde sürdürdü.

ESERLERİ:

DENEME: *Anlamak ve Anlatmak* (2003).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Dadaloğlu* (1973), *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler* (1979), *Yüksek Öğrenimde Sözlü ve Yazılı Anlatım* (1982), *Gelin Çocuklar Birlikte Düşünelim* (Nazan İpşiroğlu, Zehra İpşiroğlu ile, yay.haz.: Zehra İpşiroğlu, 1998), *Gençler İçin Sorunlar-Çözümler* (Nazan İpşiroğlu-Zehra İpşiroğlu-Oya Adalı-Şeyda Ozil ile, 2005).

HAKKINDA: Kemal Ateş / Türkçenin Gücü Nerede? (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002), Arif Gülderen / Anlamak ve Anlatmak (Virgül, sayı: 61, Nisan 2003), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

ADALI, Sacid

Devlet adamı, araştırmacı. 1944, Eğridir / Isparta doğumlu. Saraçhanebaşı İlkokulu (1956), Vefa Lisesi (1962), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İdari Şubesi (1966) mezunu. İstanbul Maiyet Memurluğu (1966-67), MEB Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü (1971) yaptıktan sonra üniversiteye geçti. Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi (1971-78), Sakarya DMMA (1978-81), Yıldız Üniversitesi DMMA (1981-85), Marmara Üniversitesi İİBF'de (1985-93) öğretim üyeliğinde bulundu. 1993 yılında Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçildi.

Sacit Adalı

Makaleleri 1971 yılından itibaren üniversite dergileri ile ortak kitapların yanı sıra *Hareket* (1973), *Türk Edebiyatı* (1974), *Bayrak* (1978) *dergilerinde yer aldı. Aydınlar Ocağı, Birlik Vakfı, Ahilik Vakfı, Türk Edebiyatı Vakfı, Türk Dünyasını Araştırma Vakfı üyesidir. Personel Yönetimi* (1977) *adlı bir kitabı vardır.*

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970).

ADALI, Süleyman Yusuf

Şair. 1936, Ada köyü (Potoçnitsa) / Koşukavak (Krumovgrat) / Bulgaristan doğumlu. Süleyman Yusufov imzasını da kullandı. İlk ve ortaokuldan sonra Kırcaali Türk Öğretmen Okulu ve Hasköy (Haskovo) Öğretmen Enstitüsünü bitirdi. Öğretmenlik yaptı, bir süre Kırcaali il gazetesinde çalıştı. Türkiye'ye göç etti. Gebze'de öğretmenlik yaptı, emekli oldu.

İlk şiirlerini Kırcaali'de öğrenciyken yazdı. Hece veznini ve serbest nazım tarzını kullandı. Giderek şiirini folklordan gelen konu ve motiflerle zenginleştirdi. Şiir sanatında başarılı olarak 1950'lerin Bulgaristan Türk edebiyatının ünlü şairlerinden biri oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Uçtan Bir Uca Memleket* (1965).

DERLEME: *Balkanlardan Esintiler* (türküler, 1993).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002), Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

ADAM, Baki

Dinler tarihi araştırmacısı. 1962, Balkıca köyü / Tavas / Denizli doğumlu. İlköğrenimini köyünde, ortaöğrenimini 1975-82 yılları arasında Denizli İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. 1987'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1988 yılı Şubat ayında aynı fakültenin Dinler Tarihi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans (1989) ve doktorasını (1994) yaptıktan sonra 1997'de doçent, 2003'te profesör oldu. Yüksek lisans tezi: "*Dinlerde Hacc İbadeti Üzerine Bir Araştırma.*" Doktora tezi: "*Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat ve Yahudi Hayatındaki Yeri.*" Lisans düzeyinde Dinlerarası Diyalog; yüksek lisans düzeyinde Dinler tarihi metodolojisi, kutsal metinler, İbranice; doktora düzeyinde Yahudiliğin esasları, din ve mitoloji, İbranice dersleri verdi. Dinler arası ilişkiler konularında *İslâmiyat, AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâmi Araştırmalar* dergilerinde makaleler ve *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar* (İlahiyat Vakfı Yayınları, 2005) adlı bir kitabı vardır.

Baki Adam

Dinler tarihi alanında çeşitli yurtiçi ve yurt dışı sempozyumlara katıldı. *Tasavvuf Dergisi* yayın kurulu ve Dinler Tarihi Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Dinler Tarihi (2000), *Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat* (2001), *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler* (2002), *Karşılaştırmalı Dinler Tarihi* (2003), *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Kur'an'ın Tartışmalı Konuları* (2003).

ADANALI HAYRET.

Bkz. HAYRET (Adanalı)

ADANALI ZİYA

Şair (D. 1859, Adana - Ö. 26 Ağustos 1932, Afyon). Rüştiyecyi Adana'da bitirdi. Adana Lisesinde öğrenci iken dönemin Adana valisi şair Ziya Paşa için bir taşlama yazarak gece yarısı vali konağının kapısına yapıştırdı. Ertesi gün yapılan araştırmalar sonucu, taşlamayı Ziya'nın yazdığı anlaşılınca, herkes Ziya Paşa'nın ne ceza vereceğini merak ederken, Vali, Ziya'ya iltifat ederek onda şiirc karşı büyük yetenek bulduğunu söyledi ve onu İstanbul'a göndererek Askeri Tıbbiyeye girmesini sağladı. Tıbbiyede bir yıl okuyan Ziya, "insan vücudu" dersinde tıptan tiksinip okuldan ayrılarak Evkaf Nezâretinde memurluğa başladı. Burada devrin tanınmış şairleriyle tanışma ve dostluk kurma fırsatı buldu. Şair Muallim Naci ile tanışması ufkunu genişletti.

Adanalı Ziya, alkolc düşkün olmasıyla da tanınmıştır. İçkinin etkisiyle hükümet aleyhinde keskin taşlamalar yazdı. İçkili olduğu bir gün bu taşlamalardan birisini Seraskcr'in yüzüne karşı söyleyince tutuklandı. Dostları onu kurtarmak için deli olduğunu söyleyerek, onu tımarhaneden güçlükle kurtarabildiler. Ancak taşlamalarını sürdürmesi ve deli olmadığının anlaşılması üzerine Fizan'a (Libya) sürgün gönderildi. Bir kolayını bularak 1894 yılında Mısır'a kaçtı. Affedilerek döndüğü İstanbul'da Sadrazam Cevat Paşa'nın desteğiyle uzun yıllar yaşadığı Afyonkarahisar'a Va-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

kıflar müdürü olarak atandı (1895). 1910 yılında Bursa Vakıflar Müdürlüğü başkâtipliğine atandıysa da gitmeyerek emekliliğini istedi. Ölünceye kadar hayatını bu şehirde sürdürdü. Bazı örnekleri ünlü *Taşpınar* dergisinde yer alan Adanalı Ziya'nın şiirleri, sağlığında *Evrak-ı Hazanım* adlı bir kitapta toplanmak istendi, ancak bu mümkün olamadı. Şiirlerinin bir bölümü ölümünden sonra derlenerek *Adanalı Ziya ve Eserleri* adıyla kitaplaştırıldı.

Biçim yönünden büyük titizlik gösterdiği ve felsefi derinliğe sahip şiirlerinde vatan, özgürlük, aşk temalarını işledi. Ünlü şair Süleyman Nazif onun için; "Hamid'den sonra en derin şairimizdir" demiştir. Hayatının yarısından çoğunu geçirdiği Afyon'da Tayyare Şehitliği'nde yakın dostu Çizmecioğlu Vehbi'nin yanına gömüldü. Devrinde adı, eski edebiyatı temsil eden şairler arasında ön sırada zikredilen Adanalı Ziya'nın, özellikle güzel tarzındaki şiirleri ince hayaller ve üslûp güzelliği bakımından o yılların edebiyat otoriteleri tarafından takdirle karşılandı. Şiire ve edebiyata büyük bir kabiliyeti olduğu halde derbeder bir hayat sürmesi, kabiliyetinin boş yere yok olmasına sebep oldu.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal / Son Asır Türk Şairleri (1930-41, c. 3, s. 2019- 2027), İ.A. Gövsa / Türk Meşhurları (s. 413), M. Tacettin / Adanalı Ziya ve Eserleri (1933), Ziya (Adanalı), Mahir Erkmen / Adanalı Ziya (Hisar, Aralık 1966), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar (1971), TDE Ansiklopedisi (III. cilt, 1979), Abdülkadir Karahan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988, s. 353).

ADANÇ, Mustafa

Şair. 1952, Mersin doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Mersin'de tamamladı. Askerliğini Balıkesir ve Lüleburgaz'da yaptıktan sonra İçişleri Bakanlığında görev yaptı. Bu yıllarda Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünün Türkçe Bölümünü bitirerek öğretmenliğe başladı (1979). Bilecik, Aydın, Malatya, Kars ve Ankara'da, çoğu yatılı okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1993'ten itibaren mesleğini Ankara'da sürdürdü.

Mustafa Adanç

Öğrencilik yıllarında atletizmle ilgilendi. Öğretmenliğe başladıktan sonra futbol oynadı ve futbol hakemliği yaptı. Şiir yazmaya 1984 yılında başladı, dergilerde görünmedi. Şiirleri, kitaplarının dışında Hüseyin Yurdabak'ın hazırladığı *Türk Edebiyatından Bir Demet -10 Şairin Hayatı ve Eserlerinden Örnekler I* adlı kitapta yer aldı (2005).

ESERLERİ (Şiir):

İnsanlık Denizine Bir Damla Su (2000), *Önce İnsan Olsak* (2005).

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Türk Edebiyatından Bir Demet -10 Şairin Hayatı ve Eserlerinden Örnekler I (Ekim 2005).

ADANIR, Oğuz

Araştırmacı-yazar. 1951, İzmir doğumlu. İzmir Saint-Joseph Fransız Ortaokulunu, İzmir Atatürk Lisesini bitirdi. 1975'te Paris I Panthéon-Sorbonne Üniversitesi Sanat ve Arkeoloji Enstitüsünün Sinema-TV Bölümünden mezun oldu. Paris I Panthéon-Sorbonne'da *"Türkiye'de Sinema ve Televizyon"* adlı teziyle yüksek lisansını (1976) tamamladı. 1977'de aynı üniversiteden DEA (Diplome d'Etudes Approfondies)'yi aldı, *"Televizyonun Az Gelişmiş Bir Ülke Üstündeki Etkileri, Ör: Türkiye"* başlıklı teziyle de doktorasını (1979) tamamladı. Aynı yıl Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema-TV Bölümünde doktor asistan olarak çalışmaya başlayarak, dünya sinema tarihi ve sinema semiyolojisi dersleri verdi. *Televizyonun Az Gelişmiş Bir Toplum Üstündeki Etkileri* başlıklı yüksek lisans seminerini yürüttü. 1982'de yardımcı doçent oldu ve aynı yıl üniversitedeki görevinden istifa etti.

Ekim-Aralık 1982'de *Nouvel Observateur* (Paris/Fransa) dergisinde yazı işleri konusunda staj yaptı. Bir süre Gelişim Yayınlarında çalıştı. 1984-85 öğretim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi GSF Sahne ve Görüntü Sanatları Bölümü Sinema-TV-Fotoğrafçılık Anasanat Dalında sinema göstergebilimi, sinema-TV sosyolojisi derslerini, sözleşmeli öğretim görevlisi olarak, yürüttü. Aynı yıllar içinde ticari amaçlı çeşitli video programlar üretti. 1985 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi GSF Sahne ve Görüntü Sanatları Bölümü Sinema-TV-Fotoğrafçılık Anasanat Dalına öğretim üyesi olarak atandı. 1986 yılında Sahne ve Görüntü Sanatları Sinema-TV-Fotoğrafçılık Anasanat Dalı başkanı olarak görevlendirildi. 1987'de doçent oldu. 1994 yılında profesörlük kadrosuna atandı.

İnceleme, araştırma, makale, bildiri, söyleşi ve çeviri yazıları *Positif* (Paris), *Türk Dili, İletişim, Yarın, Yeni Boyut, Milliyet, Yazko-Felsefe, Çağdaş Eleştiri, Gelişim Sinema, Video Sinema, Yeni Gündem, Adam Sanat, Dönemeç, Hürriyet Gösteri, Milliyet Sanat, Argos, Mavi Derinlik, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Metis Defter, Bilim ve Sanat, Diş Hekimleri Odası Dergisi, Video&Film, Cumhuriyet, Çizgi, Edebiyat-Eleştiri, Cumhuriyet Kitap, Yeni Şafak, Turkish Daily News, Özgür Bakış, Düşünen Siyaset, Doğu Batı, İzmir Kent Kültürü Dergisi, Evrensel, Radikal II, Tempo, Radikal* gazete ve dergileri ile armağan kitap, ortak kitap ve sempozyum kitaplarında yayımlandı. *U-Matic* (1990), *Görüntüler-Anılar-Yorumlar* (Niyazi Berkes Belgeseli, 1999) filmlerinin yapım-yönetim sorumluluğunu üstlendi ve bazı belgesellerin danışmanlığını yaptı.

Oğuz Adanır, ülkemizin tüm aydınlarını, entelektüellerini, sanatçılarını 'kolektif bir illüzyon üretmeye' davet ediyor. Kendisinin bir kıvılcımla bu işe katıldığını ya da hepimizin tamamlayacağı bir resmin birkaç kalın çizgisini çizdiğini söylüyor. Kıvılcımı büyük bir ateşe çevirmek ya da resmi tamamlamak için herkesi kendisini okumaya, çılgınlar partisine katılmaya davet ediyor kitap.

"Gerçekten de toplumsal ilerleme ve gelişme için zihinsel değişime ve dönüşüme gereksinim olduğuna inananlara, Oğuz Adanır'ın bu kuramsal şiddet denemesinin kesinlikle bir şans olduğu söylenebilinir." (Gülnaz Saraçoğlu)

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA-DENEME: *Sinemada Anlam ve Anlatım* (1987), *İşitsel ve Görsel Anlam Üretimi, Sinemada Anlam ve Anlatım, Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış I-II* (1997), *Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler* (2. bas., 2000), *Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış III* (2002), *Kapitalizm Öncesi Evrensel Kültür/Zihniyetten Günümüze "Osmanlı ve Ötekiler"* (2004), *Enformasyon Devrimi Efsanesi* (Der.Yusuf Kaplan) , *Türk Sineması Üzerine Düşünceler* (Der. Süleymâ Murat Dinçer).

ÇEVİRİ: *Sinemada Anlam Üstüne Denemeler* (Christian Metz'den), *Metinler ve Söyleşiler* (J. Baudrillard'ın metinlerinden derleme) , *Sinema Estetiği ve Psikolojisi* (Jean Mitry'den), *Sessiz Yığınların Gölgesinde Ya da Toplumsalın Sonu* (Jean Baudrillard'den), *Üretimin Aynası* (Jean Baudrillard'den) (1998), *Foucault'yu Unutmak* (Jean Baudrillard'den) (1998), *Simülakrlar ve Simülasyon* (Jean Baudrillard'den) (1998), *Çaresiz Stratejiler* (Jean Baudrillard'den), *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm* (Jean Baudrillard'den) (2002), *Ahlak Eğitimi* (Emile Durkheim'dan), *Anahtar Sözcükler* (Jean Baudrillard'den) (Leyla Yıldı-

rım ile, 2005), *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği* (Jean Baudrillard'den).

HAKKINDA: Gülnaz Saraçoğlu / Kuramsal Bir Şiddet (Cumhuriyet Kitap , 30.3.2000).

ADAPAZARİ, Muhammed (Adalı Hoca)

İslâm bilgini (D. ?, Ankara - Ö. 1861, Safranbolu). Adapazarı'na yerleşerek uzun süre çeşitli görevlerde bulunduğu için Adalı Hoca namıyla tanındı. Adapazarı müftülüğü, Kudüs kadılığı ve Safranbolu kadı vekilliği yaptı.

ESERLERİ:

Mufassal Tefsîr-i Sûre-i Vâkıa, Keşfü'l-Feràiz, Hâşiye-i Mufassala alâ Hâşiye-i Karatepeli.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ADAY, Nesimi

Şair. 8 Eylül 1968, Pertek / Tunceli doğumlu. İlkokulu Çakırbahçe köyünde, ortaokulu Pertek Lisesinde okudu. İstanbul'a yerleşerek grafikerlik, prodüktörlük yaptı. Şiir ve yazılarını 1995 yılından itibaren *Berfin Bahar, Kunduz Düşleri* dergileri ile *Ülkede Gündem* gazetesinde yayımladı. Özel bir radyoda *"Şiir Gemisi"* adlı bir şiir programı hazırlayıp sundu. *Corovan'a Üç Geyik* (2000) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (1. cilt, 2. bas. 2003).

ADIBEŞ, Mahir

Hikâye ve roman yazarı. 6 Nisan 1964, Kurcakol köyü / Bayburt doğumlu. 21 Şubat Kurtuluş İlkokulu (1972), Bayburt Ortaokulu (1975), Bayburt Lisesi (1978) ve Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi (Elazığ, 1984) mezunu. Şap Enstitüsünde yüksek lisans programını tamamladı (1996).

1986 yılından itibaren Diyarbakır'ın Lice ilçesi Tarım İlçe Müdürlüğünde veteriner hekim (1987-91), Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Şap Enstitüsü Müdürlüğünde uzman adayı ve uzman veteriner hekim (1991-96) ve aynı kurumda Müdür Yardımcısı (1996-2003) olarak görev yaptı. 2003 yılında aynı bakanlığın İzmir Taffaffuzhane ve Gümrük Veteriner Müdürlüğüne müdür yardımcısı olarak atandı. TÜRKSAV, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Vakfı, Veteriner Mikrobiyoloji Derneği, Çocuk Edebiyatçıları Birliği (İkinci Başkanı), Türkiye Yazarlar Birliği (Yönetim Kurulu) üyesidir.

İlk fikir yazısı (*Sokaklar Sussun Devlet Konuşsun*, 1987) ve ilk hikâ-

Mahir Adıbeş

MAHİR ADIBEŞ

YÂRENİM VAR YILDIZLARDAN

Köşeyi dönünce, hanın büyük kapısı çıktı karşıma. Hatırlalardan kalan eski izleri sindire sindire seyrederek, faytonların sıralandığı avluya girdim. Düşünceli!.. Bir an babamı aradım, güneşten ağarmış gömlek, dizleri yamalıklı pantolon, ayaklarında çarık, bir duvar dibinde, iki ayağının üzerine çökmüş, bir kaç köylüyle konuşurken.

Küçükken gelirdik, tek atlı arabamızla bu hana; demir tekerlekli küçük bir yaylı. Babam atı bağlardı arabanın çengelli kazığına. Yem torbasını taktıktan sonra atın başına, alçak kapılı, küçük pencereli, dereboğaz kiliyle boyanmış, duvarlar sigara dumanı ve sobadan çıkan tezek isiyle sararmış, güveli direkler altındaki çay ocağında çay içerdik. Benim en büyük zevkimdi büyüklerle alçak masalarda, hasır iskemlelere oturup, büyük bir iştahla çay yudumlamak ve henüz köyden gelmiş köylülerin nargile fokurtularını dinlemek. Babam alırdı heybe ile peynir çuvalını sırtına, benim elimde küçük bir bakraç yoğurt, inerdik belediye çarşısına...

Faytonlar dizilmiş hanın avlusunda, duvar dibine. Birazdan uzamakta olan gölgeler düşecek üzerlerine. Tekerlekler çakılmış toprağa, yer sessiz. Hava sıcak, etrafta bir kaç faytoncu ile üç-beş yolcu gölgede oturuyor. Yorgunluktan yüzlerinde derin çizgiler oluşmuş, Kaşları düşmüş gözlerinin üzerine, yüzleri kırışık, püsküllü fesleriyle siliyorlar terlerini. Ara sıra atların derin solumaları bozuyor sessizliği...

Karayağız, palabıyık faytoncunun uzun deri kamçısı sıyırdı geçti başımızı yel gibi; şakırdadı atların sırtında. Kiralar şaha kalktı, fayton ok gibi fırladı. Lastik çemberli tekerlekler gıcırdayarak döndüler. Faytonun iki yanında iki küçük zil, tekerlek seslerine ses verdiler. Renkli ipekten saçaklar sağa sola savruldu. Öğlen ikindi arası, mahmurluk basmıştı atlara. Birkaç kere baş sallayarak sinekleri kovdular. Sinekler geri döndü, biz ileriye... Yavaş yavaş hızlanarak yola koyulduk.

Recep Eminin hanı üç-beş yüz yıllık bir yapı. Kale gibi duvarlar, kemerli pencere ve kapıları vardı. Dev çamlardan sütun, horasandan kubbeler yapılmıştı. Bir orduya kışla olacak kadar geniş bir alana sahipti. Şimdik hükümet binasının bulunduğu Saray Bahçesi'nin yakınına kurulmuştu. Atlarımız geniş han kapısından ustalıkla geçtiler. Parke döşeli dar sokaklardan kayarak şehire yöneldiler. Geniş bir meydana girerken arabacı geri dönmeden bağırdı:

-Ne yana?

-Su aşağı!.. Soğanlı'ya. Yol ayrımına gelince derim. Kısa bir yoldan varırız elbet. Acelen mi var faytoncu, dönmek için geriye? Paranı alırsın varınca. Atları sakin sür, bunaltma kiraları. Şöyle bir tadını çıkaralım, sakin bir kafayla yol boyunca. Nehri dinleyelim Karakayalardan geçerken.

Terbiyeler sallandı, havada kamçı bir daha şakırdadı. Atlara seslendi faytoncu, tırısa kalktı kiralar...Tekerlekler koşullar parke taşlarda, araba yalpaladı. Ben birilerini aradım hükümet konağının önünden geçerken boş kaldırımlarda.

-Gittiğin yer uzak olmaya? Dönmesi zor olur geriye. Akşam yaklaşmakta. Hani bizim kırat genç, ürker de karanlıktan. Fenerde gaz az. Gerekirse alayım gazcıdan bir litre. Kalırım yoksa boynuna.

Faytoncu kamçıladı atları, toprak yollara indik. Çoruh'un sağ kenarından, kalenin arkasına dönerken Çaykara yoluna girdik. Şehir kaldı arkamızda, içimde bir şiir, hasret yumak yumak çöküyor yüreğime. Benim yorgun, tembel kalbim bilmemki çekebilir mi bu yükü. Unutmuşum yıllardır sabahları güneşin doğuşunu. Akan, sular değil yollardı, altımızdan geriye... Uzaktan görüldü dağlar, gün ortasında karanlığa dalmışlar. Soğanlı dağının başı yaz ortasında sis kaplı. Bir rüzgar geliyor yamaçlardan ovaya. "Balkar" derlerdi bizim burda bu rüzgara; yazın serin eser kışın ayaz yapar dondurur. (...)

(*Türk Edebiyatı*, Nisan 1997)

yesi (*Top Sesi*) *Bayburt Postası* gazetesinde (1980) tefrika edildi. Diğer yazıları Diyarbakır mahalli gazeteleri (1988-91), *Veteriner Hekimleri Dergisi* (1993-95), *Türkiye* gazetesinde (1994), *Türk Edebiyatı, Türk Kültürü, Türk Yurdu, Kümbet, Bizim Külliye* dergilerinde (1995-2003) yer aldı. *Türk Veteriner Hekimleri Birliği Dergisi, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Bülteni* adlı periyodik yayınlarının genel yayın yönetmenliği ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı (1999-2003).

1996, 1997 ve 2001 yıllarında Ömer Seyfettin Hikâye Yarışmalarında ödüller kazanan yazar, 1997 yılında Almanya'da düzenlenen Uluslararası Hikâye Yarışması'nda *Yarenim Var Yıldızlardan* adlı hikâyesiyle Deutsche Welle mansiyon aldı. Tuzla Belediyesi tarafından düzenlenen 2001 yılı roman yarışmasında *Ateşle Dans* adlı romanıyla ödüle layık görüldü. 1999 yılında *Yeni Kervan* dergisi tarafından yılın hikâyecisi seçildi. *Yarenim Var Yıldızlardan* adlı hikâyesi 1997'de Almanya'da Türkçe ve Almanca yayımlandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Gecede Sır Oldu* (1995), *Merhamet Gölgeleri* (1997), *Yarenim Var Yıldızlardan* (1999).

ROMAN: *Ateşle Dans* (2002), *Eylülde Soldu Bu Çiçekler* (2003), *Eşşekler Kasabası* (2003).

ÇOCUK HİKÂYELERİ: *Yaz Çobanı, Taşa Vurulan Mühür, Taşa Verilen Görev, Taşa Atılan İmza, Taş Oyuncaklar* (2000).

MASAL: *Tilki ile Yılan* (2000).

Ayrıca şap hastalığıyla ilgili meslek kitapları vardır.

HAKKINDA: Milli Gazete (24.4.1995), Gençlik Dergisi (15.6.1995), TBE Ansiklopedisi (2001).

ADIGÜZEL, Mehmet

Tefsir araştırmacısı. 1944, Erzurum doğumlu. Gazi İlkokulu (1959), Erzurum İmam-Hatip Lisesi (1967), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1971) mezunu. Yüksek lisansını Atatürk Üniversitesi SBE'de *"İmam Nafi ve Kıraatinin Özellikleri"* teziyle

Mehmet Adıgüzel

(1993), doktorasını *"Kıraatler Açısından Fahruddin Razi ve Tefsir-i Kebiri"* teziyle tamamladı (1998). 1967 yılında Erzurum Müftü Yardımcısı olarak çalışmaya başladı. 1975'te Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine okutman olarak atandı. 1999'da yardımcı doçent oldu. Makalelerini 1991 yılından itibaren *Hakses Mecmuası, Ekev Akademi Dergisi, İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı. *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi ve Tilâveti* (2001) adlı bir basılı eseri vardır.

Mualla Adıgüzel

ADIGÜZEL, Mualla

Şair. 26 Mart 1955, Talas / Kayseri doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Talas'ta tamamladı. Ankara'ya yerleşerek hayatını bu kentte sürdürdü. Küçük yaşlardan beri şiire ilgi duydu. Şiirleri, zaman zaman *Gülpınar, Karınca, Yalaka, Kümbet* gibi sanat ve edebiyat dergileri ile gazetelerin sanat ve edebiyat sayfalarında, ayrıca Hüseyin Yurdabak'ın *Şiirle Yaşayanlar Antolojisi*'nde yayımlandı. Anadolu'nun doğal güzelliklerinin yanı sıra mânevi duygular ve ahlâk değerlerini dile getirdiği şiirleri didaktik özelliktedir.

ESERLERİ (Şiir):

Gönül Dağım Erciyes (2000), *Sürgün Gönüller* (2002), *Babamı İstiyorum* (2002).

HAKKINDA: Muhsin Durucan / Bana Gelen Kitaplar (Gülpınar dergisi, Mayıs 2001), Nejat Taşkın / Sevgili İsa Kayacan (Kilis gazetesi, 2.8.2001), İsa Kayacan / Mualla Adıgüzel'den Şiir Kitabı (Olay gazetesi, 16.5.2003), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

ADIVAR, Adnan

Yazar (D. 1881, Gelibolu / Çanakkale - Ö. 1 Temmuz 1955, İstanbul). Asıl adı Abdülhak Adnan. Halide Edip Adıvar'ın ikinci eşidir. İlk ve ortaöğrenimini tamamladığı İstanbul'da Tıbbiye Mektebini üçüncü sınıfa kadar okudu. Arkadaşlarıyla birlikte kaçtığı Almanya'da Berlin Tıp Fakültesini bitirdi, aynı yerde asistan olarak çalıştı. Zürih'te ihtisas yaptı. Meşrutiyetten sonra Tıbbiye Mektebine müderris oldu, daha sonra iki yıl kadar bu fakültenin müdürlüğünü yaptı. Birinci Dünya Savaşına Trablusgarp cephesinde Hilal-i Ahmer (Kızılay) müfettişi olarak katıldı, daha sonra aynı dernekte genel sekreterlik yaptı.

1919'da, Mütarekeden sonra Osmanlı Mebusan Meclisine İstanbul milletvekili olarak girdi. M. Emin Yurdakul, Yusuf Akçura vd. ile birlikte Millî Türk Fırkasının kurucuları arasında yer aldı. İstanbul'un işgali üzerine eşi Halide Edip'le birlikte Ankara'ya yerleşti. İlk TBMM hükümetinin Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiyye (Sağlık ve Sosyal Yardım) ve Dahiliye vekilliklerine getirildi. Mecliste 2. Başkan olarak görev aldı. 1923'te milletvekili seçildi. Bir süre de Dışişleri Bakanlığı yaptı.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın (1924) Rauf Orbay, Kazım Karabekir ve Ali Fuat Cebesoy'la birlikte kurucuları arasında yer alması nedeniyle Mustafa Kemal Paşa ile arası açıldı, gözden düştü. Yurtdışına çıktı. İzmir suikastı nedeniyle hakkında gıyabi tutuklama kararı çıktıysa da beraat etti. Türkiyc'yc dönmcyip uzun yıllar (1929-39) İngiltere ve Fransa'da yaşadı. Paris'te sekiz yıl kadar Türkçe öğretmenliği yaptı. İngiltere'de iken *Britannica* ansiklopedisine Türki-

Adnan Adıvar

ye maddesini yazdı. Mustafa Kemal Paşa'nın ölümüne kadar küskünlüğü sürdü. 1939'da Halide Edib'le birlikte yurda döndü. Yurda dönüşünde *İslâm Ansiklopedisi* yazı kurulunun yönetimine getirildi. 1946 seçimlerinde Demokrat Parti listesinden İstanbul bağımsız milletvekili oldu. Son yıllardaki araştırma yazılarını *Cumhuriyet* gazetesi ile *Yeni Ufuklar* dergisinde yayımladı. Bertrand Russell gibi batı düşünürlerinin kitaplarını Türkçeye çevirdi. Milletlerarası Şark Tetkikleri Cemiyetinin kuruluşuna da katılan Adnan Adıvar, bu kuruluşun ilk başkanı oldu.

"Adnan Beyi bu şöyle böyle taraflariyle değil, ona mahsus bir halin câzibesi içinde sevdim. Bütün vekarlı görünüşünü kalıplayan derin bir âhenk ve muvazene içinde, fikirlere, hâdise-

lere ve insanlara karşı içli ve anlayışlı bir duruşu vardı. Bu 'kâmil' hali, onun hüviyeti üzerinde, bütün onu tanıyanların saygısını buluşturuyordu. Gençliğinde de böyleydi herhalde. Çünkü bu hüviyet onda, geniş ve çeşitli bir kültürün cilâladığı tabii bir hâldi, bir mizaçtı. Onun kendi kendine daima uygun, rahat ve düzgün, ütülü görünüşü, hiç bir zaman, hiç bir yerinden pot vermemiştir." (Peyami Safa)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Faust, Tahlil Tercümesi* (1939), *Osmanlı Türkleri'nde İlim* (ilk baskı Fransızca, 1939; 2. bas. 1943), *Tarih Boyunca İlim ve Din* (2 cilt, 1944), *Bilgi Cumhuriyet Haberleri* (1945).

BİYOGRAFİ: Farabi (1947).

DENEME: *Dur, Düşün* (1950), *Bizans'ta Yüksek Mektepler* (1953), *Hakikat Peşindeki Emeklemeler* (1954).

ÇEVİRİ: *Felsefe Meseleleri* (Bertrand Russell'dan,1936).

HAKKINDA: Ahmed Ateş / Doktor Abdülhak Adnan Adıvar (İstanbul Enstitüsü Dergisi, sayı:1, 1955), M. Cavid Baysun / Tarih Dergisi (sayı: 11-12, 1956), Halide Edip Adıvar / Doktor Abdülhak Adnan Adıvar (1956), Peyami Safa / Objektif: 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurlar (1976), Orhan F. Köprülü / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ADIVAR, Halide Edip

Yazar (D. 1882, İstanbul - Ö. 9 Ocak 1964, İstanbul). Halide Salih imzasıyla da yazdı. Üsküdar Amerikan Kız Koleji (1901) mezunu. Babası, II. Abdülhamit döneminde başyazmanlık, Yanya, Antalya ve Bursa Reji nazırlığı yapmış olan Mehmet Edip Bey, annesi Eyüp'te Mevleviliğiyle ünlü Nizami ailesine mensup Bedrifem Hanımdır. Annesinin erken ölümüyle küçük yaşta öksüz kalan Halide Edip, babasının peş peşe evlenmesi nedeniyle, anneannesi Nakiye Hanımla dedesinin yanında büyüdü, ilk terbiyesini de bu ehl-i tarik ihtiyarlardan aldı. Çocukluğunda Mevlevi haminnenin eğitimi, yetişme döneminde babasının İngiliz tarzı eğitimiyle büyüdü. Önce Yıldız yakınlarında saraya mensup Hıristiyanların çocuklarına ait bir yuvaya gönderildi; bir Ermeni kadının yönettiği bu yuvadaki tek Türk çocuğu idi. Bir yandan da Süleymaniye Camii imamından dersler aldı, *Kur'an*'ı öğrendi. 1893'de Amerikan Kolejine başladı. İngilizceyi burada öğrendi, *İncil*'i dikkatle okudu. Türk çocuklarının yabancılara ait okullarda okutulmaması yönündeki irade üzerine bir süre koleji bırakmak zorunda kaldığında, günlerini babası-

Halide Edip Adıvar

HALİDE EDİP HANIM

Yahya Kemal

"Müzafferiyeti müteakip Bursa'da otelde ziyaret etim. Halide Edib ismini ve çismini ordudan ayırmıyordu; yeni başçavuş olmuştu; mamafih kendisini tahayyül ettiğim gibi bulmadım. Şan ve şöhret meselesinde fazla haris, ve etrafına karşı epiy hasud olduğu hissediliyordu. Askerlik ve mücahitlik tarafı ile göze hoş görünmediği için, hatta epiy gülünç göründüğü için mütezzi oldum. (...) Bursa'da görüştüğümüzden bir ay sonra Ankara'da görüştük. (...) Halide Edib Hanım müthiş bir sofla düşmanı olmuştu. Benim "Tevhid-i Efkar"a yazdığım bazı edebi yazıların Ankara'da 'Sebilürreşad'da iktibas edilmesi, beni de iriticat teşvik eder bir vaziyette gösterdiğini serzenişle söyledi. Mamafih hükumeti de zemmediyordu: Halide Edib Hanım Amerikalıların müterakim bir maarif ianesiyle Anadolu'da büyük Colege'ler açmalarını temin etmiş, lakin hükumet bu iyiliği biraz mağuş ve müşevves görmüş, yanaşmamış, kendi maarifimizin tarafından yapılacağını söylemiş, bunun üzerine Halide Edib Hanım Amerikalılar karşısında güç bir mevkide kalmış. (...) Benim hissettiğime göre muzafferiyeti müteakip arzu (ettiği) siyasi kudreti (en azından Maarif Bakanlığı'nı) bulamamıştı. Bunun için rahatsızdı. (...) Ertesi gün Çankaya'da Gazi'nin yanındaydım. Gazi, Halide Edib Hanım'la neler konuştuğumu müstehziyane sordu. Kendisine Halide Edib Hanım'ın hayranı olduğunu söyledim. Biraz şaşırı: 'Bana kırgın değil mi?' dedi. Öyle bir şey hissetmediğimi ilave etim."

"Halide Edib Hanım, 'Kitab-ı Mukaddes'den 'Kıssa-i Yusuf'u bir çocuk tiyatrosu olarak iktibas etmişti; ben salmeye vaz' ediyordum; günlerimiz hoş geçiyordu. 'Kenan Çobanları'nın yalnız ismi galiba bendendir, piyesi bir gün Türk Ocağı'nda kız çocukları temsil ettiler; görmeğe gelenler arasında devrin ricali vardı. Lakin eser, seyredenlerin üzerinde fena bir Yahudi tesiri bıraktı: bazıları siyasi manalarından bile kuşkulanmağa heveslendiler. (...) O aralık Halide Edib Hanım hakkında 'Ocak'da bir konferans vermiştim. Yakup Kadri, Halide Edib Hanım'ı hiç sevmez, benim nazarımda muttasıf düşürürdü; gayet haris, riyakar, ehemmiyet ve şöhret peşinde koşar, içyüzü kuranlık, bilhassa dessas bir insan olarak tasvir ederdi. Onun bu tesirlerinden azade olarak Halide Edib Hanım'ı sık sık görmeğe giderdim. Saatlerce konuşurduk; çok zaman akşam yemeğini beraber yerdik. Geç vakit ondan ayrıldığım zaman o karanlık sokağın başında bir sivil memurun beklediğini görürdüm. Hükumetin Halide Edib Hanım'ı Amerikalılar ve Ermenilerle olan sıkı ülfetleri yüzünden, belki de sırf tazibetmek için takibettirdiğini zannederdim. Merkez-i Umumi'ye fazla mensup olanların ağzından Halide Edib Hanım'ın adı kötü tavsiflerle dökülürdü; Merkez-i Umumi'nin nazarında karıştırıcı ve bilhassa propagandacı bir unsur telakki edilirdi.

(*Siyasi ve Edebi Portreler*, 1986)

nın evinde Kur'an, Arapça, Farsça ve musiki dersleri alarak geçirdi. İngilizceyi bir İngiliz mürebbiyeden, musiki derslerini ise bir İtalyan sahne sanatçısından aldı. İngilizcesini ilerletti ve *Mother* adlı kitaptan yaptığı çevirilerle bir nişan aldı (1897). 1899'da yeniden Amerikan Kolejine devam etmeye başladı. Rıza Tevfik'ten Türkçe, edebiyat ve Fransızca dersleri aldı. Aynı dönemde, ünlü matematikçi Salih Zeki'den de matematik dersleri aldı. Koleji bitiren Halide Edip 1901 yılında Salih Zeki ile evlendi. Sağlık sebepleriyle çocuk doğurmasının yasaklandığı iki yıllık sürede Salih Zeki Bey'in bazı yazılarına, özellikle *Kamus-ı Riyazat* adlı kitabının hazırlanmasına yardımcı oldu. Yine kocasının teşvikiyle İngiliz matematikçilerinin yaşam öykülerini Türkçeleştirdi. Kocasının müdürlüğünü yaptığı rasathanenin üst katına taşındıktan sonra, aşırı okumaları yüzünden 1902'de sürmenaj oldu. Salih Zeki ile olan evliliğinden Ayetullah ve Hasan Hikmetullah Togo adında iki oğlu oldu. Bu arada İstanbul Kız Lisesinde (Bezm-i Alem Sultanisi) tarih öğretmenliğine başladı.

31 Mart Olayları sırasında Mısır'a kaçtı (1909), oradan bir İngiliz dostunun daveti üzerine Londra'ya geçti. 1909'da yurda dönen Halide Edip, Darülmuallimat'a (Kız Öğretmen Okulu) pedagoji öğretmeni oldu. Eşinin ikinci evlilik yapmak istemesi üzerine ondan ayrıldı (1910). 1910-12 yılları arasında, Ziya Gökalp'in yanında, Türkçülerin arasında idi. *Ulum-ı İktisadiyye ve İçtimaiyye*, *Türk Yurdu* dergilerinde yazıları yayımlandı. Bu arada kısa bir süre için (1911) yeniden İngiltere'ye giden Halide Edip, 1912'de Balkan Savaşı başlangıcında yurda döndü. Teâli-i Nisvan Cemiyetinin göçmenlere ve askerlere yardım ve hastabakıcılık kollarını teşkilâtlandırmaya çalıştı. *Halka Doğru* dergisinde düzenli olarak yazdı (1913). Bir yandan da Türk Ocağı salonundaki toplantıların çoğuna konuşmacı olarak katıldı.

Cemal Paşa'nın davetiyle gittiği Beyrut ve Şam'da Türk kız mektepleri müfettişi oldu (1916). 1917'de Adnan Adıvar'la evlendi, Suriye'nin 4 Mart 1918'de boşaltılması üzerine kocasıyla birlikte oradan ayrılarak Anadolu'ya geçti, Milli Mücadeleyi destekledi. Evkaf okullarında öğretmenlik görevine başladı. Kurtuluş Savaşı yıllarında onbaşı, çavuş ve başça-

HALİDE EDİP ADIVAR

RÜSTEM

Birinci Harp'in ilk günlerinde tanıdım. Kış vardı. Dört buçukta karanlık bir gece başlıyordu. Türbede tramvaydan inince elimde getirdiğim birkaç konserve kutusunu nasıl taşıyacağımı düşünüyordum; tramvaydan inenlerin ayakları arasında sesleri duyulmadan uçuşan iki çıplak el kadar ayak görüyordum. İnce bir ses "Tercüman" diye bağırıyordu. Gelip gidenler ve elektrikle karanlık arasında sarı, zayıf, küçük bir mahluktu. Çağırmak için elimi omzuna koyunca küçüklüğü bende bir dikkat uyandırdı.

- Paketlerimi götürür müsün çocuğum?

- Gazete satıyorum, hanım teyze!

İkna ettim. Gazetelerini bir koltuğunun altına koydu, hafif kollarıyla teker teker kutulara sarıldı. İki küçük konserve tenekesinin onun kolları arasında ne kadar kocaman olduğunu görünce yardım etmek mecburiyetini hissettim. Artık tenekeleri beraber taşıyorduk; ben arkasından kollarını uzatmış tenekeleri onunla beraber tutuyordum. Şehremanetini geçip rüzgârın, olduğu karanlık yokuşa dönünce bu vaziyetin yalnız taşımaktan çok zor olduğunu hissettim. Fakat ikide birde yürürken göğsüme dokunan bu çıplak, garip çocuk başı, soğuk taşlara zayıf bir temasla dokunup giden çıplak ayakları, bende ani bir ana hazzı yapıyordu.

- Adın ne?

- Rüstem!

- Nerede oturuyorsun?

- Şehzade başında!

- Annen var mı?

- Var ya!

- Kardeşlerin?

Durdu:

- Üç tane!

- Ağabeyin falan?

Başını salladı:

- Hepsi küçük, Ağabey benim! Üçü de kız. Biri memede.

- Baban var mı?

- Bir senedir kayıp. Muharebeye gitti, Hiç haber almadık.

- Annen bir iş tutuyor mu?

- Nasıl tutsun, hanım teyze, hasta yatıyor!

- Ona, size kim bakıyor?

Bu defa isyanla, hayretle ayakları soğuk taşlara kalkıp durdu. Yokuşu süpürerek çıkışan poyraza galebe için sesinde azıcık yırtılmış, azıcık hırçın, fakat gurur ve kuvvet hissedilen bir incelikle:

- Ben yok muyum? Ben anneme bakamaz mıyım?- diye haykırdı.

Sesi içimden bir şey yırttı, gözlerim ıslanıyordu. Neşeli olmaya, Rüstem'in halini tabiî görüyor gibi görülmeye çalışarak:

- Nasıl bakıyorsun, anlat bakayım, dedim.

Anlattı:

Sabahları "Tasvir", "İkdam" satıyorum. Bazen beş, hatta -bana nasıl tesir ettiğini görmek için başını çevirdi- yedi kuruş kazanıyormuş. Öğleden sonra paket taşıyormuş. Akşamları "Tercüman" satarmış. Her gün on üç, on beş, yirmi kuruş bile kazanıyormuş. O zaman ekmek henüz üç kuruşa geçmemişti. Bütün bunları söylerken her halde küçük kafasını benden çok yüksek hissediyordu. Öyle garip bir itimadı, kuvveti vardı ki, insan bu çocuğa bir iş gördürmeden kabil değil bir şey yeremezdi. Halbuki ben hep onun zavallı küçük ayaklarını düşünüyordum.

- Rüstem ayakkabıların var mı?

Tuhaf bir sesle güldü. Küçük kafasında hayatta gülmeyi öğrenmiş, bir adam tavrı vardı. Ayakkabı o kadar lâzım bir şey değil.

- Bizim komşu bana iğreti bir çift ayakkabı verdi. Koşamıyorum, hem de eskiyecek diye korkuyorum, belime soktum, akşam göstereceğim.

İğreti kelimesinde epeyce tevvakuf etti. İade ettiği ayakkabıları görmek için eğildim; iki kocaman takuniye silah gibi beline sokmuştu. Benim baktığımı görünce, ince yüzünü, sevimli yapan bir tebessümle, gözlerimin içine güldü.

Kapının önüne gelmiştik. Ona kendi yaşımda olan çocuklarımdan bahsettim. Davet ettim. Epeyce düşündü. Vakit pek yoktu. Misafirliğe gitmek adeti değilmiş. Fakat bana her halde geleceğini vaad etti. Karanlık sokağı gözleriyle ölçtü. Bellemeye çalıştı. Sonra başını okşadım. Veda etti:

- Allahaısmarladık, hanım teyze.

Karanlıkta küçük ses "Tercüman" -diye haykırarak kayboldu.

Ondan sonra mütemadiyen Rüstem'i bekledim. Nerede "Tercüman" satan küçük müvezzi görsem yüzüne bakıyordum. İçimde bir sızı ile Rüstem'i düşündüm. Ne yapıyordu.

(*Dağa Çıkan Kurt*, 1922)

vuş rütbeleriyle ordu emrinde çalıştı. İzmir'in işgalini protesto için düzenlenen Fatih, Kadıköy ve Sultanahmet mitinglerinde yaptığı konuşmalar etkili oldu. 1918-19 arasında İstanbul Üniversitesinde profesör olarak Batı Edebiyatı okuttu. Milli Mücadeleye hazırlık olmak üzere Anadolu'ya silah kaçırma amaçlı kurulmuş olan, Kara Vasıf Bey ve Kemaleddin Sami Paşa'nın idare ettikleri Karakol adlı gizli örgütte görev aldı. 1919 yılında *Vakit* gazetesine sürekli yazdı. *Büyük Mecmua*'nın başyazarlığını üstlendi. 1918'den itibaren, önce Milli Kongre Cemiyetiyle, Wilson Prensipleri Cemiyetinin kurucuları arasında yer aldı ve ardından İzmir'in işgali (15 Mayıs 1919) karşısında Türk Ocağı tarafından düzenlenen mitinglere katıldı.

Yeni siyasi vizyonuyla, 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgalinden sonra "tehlikeli isimler" safında yeralınca, çocuklarını Robert Koleje yerleştirdi ve tebdili kıyafetle Sultantepe'deki Özbekler Tekkesine sığınıp (19 Mart 1920), oradan Anadolu'ya kaçtı. Bu esnada Yunus Nadi ile yolda karşılaşan Halide Edip, Ankara'da ajans kurulması ve bir gazete çıkartılması konusunda onunla anlaştı. Ankara'ya varmalarının hemen ardından yeni şefin başkanlığında planlanan işlerin uygulanmasına geçtiler. Böylece Yunus Nadi *Hakimiyet-i Milliye* gazetesini çıkaracak, Anadolu Ajansı adında bir ajans kurulacak, cami, postahane vb. uğrak yerlerinde yazılı ve sözlü olarak hareketin amacı anlatılacak, İngiliz gazetelerinden *The Times*, *Manchester Guardian* ve *Daili Cronicle* düzenli olarak izlenecekti. Halide Edip, İnönü zaferinden sonra Kızılay aracılığıyla cepheye gitti, Eskişehir'deki hastanede kısa bir süre çalıştı. Bundan bir yıl sonra da (1921) onbaşılık rütbesiyle son taarruza katıldı. Kızılay'ın Ankara'da yapılan kongresinde başkan seçildi. İzmir'in geri alınmasından sonra da Yunan mezalimini tetkik komisyonunda görevlendirildi ve bu amaçla Ege bölgesini dolaştı. 16 Aralık 1922'de eşi Adnan'ın, Hariciye Vekâleti İstanbul mümessili olarak görevlendirilmesi üzerine İstanbul'a döndü. Savaş boyunca *Hakimiyet-i Milliye* ile Yahya Kemal'in İstanbul'da çıkardığı *Dergâh* dergisinde yazıları yayınlandı.

Cumhuriyet'in ilanından sonra, desteklediği Terakkiperver Fırka Atatürk tarafından hoş karşılanmadı. Bunun üzerine Türkiye'den eşi ile birlikte ayrılarak gittiği İngiltere, Fransa, Hindistan ve Amerika'da on beş yıl kaldı (1923-39). Amerika'da Columbia Üniversitesinde (1932), Yale ve Michigan üniversitelerinde, Mahatma Gandi'nin davetiyle de Delhi İslâm Üniversitesinde (1935) misafir profesör olarak Türk Tarihi dersi verdi. Kocasının İzmir suikastıyla ilgili görülerek gıyaben yargılanması nedeniyle bir süre İngiltere'de kaldı. Fransa'da oturduğu yıllarda roman, hatıra ve fikrî eserler yazıp yayımladı. Kalküta, Benerea, Haydarabat, Aligar, Lahur, Peşaver İslâm üniversitelerinde Yakın Doğu ile ilgili dizi konferanslar verdi. 1939'da Türkiye'ye döndü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine İngiliz Edebiyatı profesörü olarak tayin edildi. 1950 yılında, İzmir'den milletvekili seçilinceye kadar bu görevi sürdürdü. 1952'de *Cumhuriyet* gazetesinde *Siyâsî Vedaname* başlıklı bir yazı yayımlayarak milletvekilliğinden ayrıldı. 1955'de Adnan Adıvar vefat edince, yeniden profesörlüğe döndü. Son yıllarını sürekli rahatsızlıklar içinde geçirdi. Merkezefendi Mezarlığında yatmaktadır.

İlk yazılarını Meşrutiyet'ten sonra *Tanin* gazetesinde Halide Salih imzasıyla yayımladı. Bu yıllarda düzyazı şiirler de yazdı. Daha sonraki hikâyelerini ve Yakup Kadri, Mehmet Emin, Ömer Şeyfettin gibi yazarlar hakkındaki incelemelerini kendi imzasıyla yazdı. *Büyük Mecmua*'nın başyazarlığını yaptı. *Tanin*'den başka, *Musavver Muhit*, *Şehbâl*, *Resimli Kitap*, *Resimli Roman*, *Şehbal*, *Mehasin*, *Büyük Mecmua*, *Hakimiyet-i Milliye* gibi gazete ve dergilerde yazdı.

Halide Salih imzasıyla evliliğinin ilk yıllarında tefrika ettirdiği ilk romanı *Heyula*'da, Batı değerleri ile bizim değerlerimiz birlikte ele alındı. Aynı yıllarda yayımlanan *Raik'in Annesi*'nde çocuk ve anne ilişkisi ele alındı. *Seviyye Talib* adını taşıyan romanında asıl mesele aşk ve aile münasebetleridir. Roman boyunca Türkiye ile İngiltere kıyaslanır. Onun ilk dönem romanları arasında en önemlisi mektup tarzında ve psikolojik roman türünde olan *Handan*'dır. *Handan* ile aynı yıl yayımlanan *Yeni Turan* adlı roman, Türkiye'nin yirmi yıl sonraki durumunu hayal etme esasına göre kuruludur. Bu romanda, II. Meşrutiyet'ten sonraki basın işlendi. *Son Eseri* adlı romanında, yabancı ülkelerde yaşadığı halde kendi kültürüne ve geleneklerine sahip olan bir kadın anlatıldı. *Mev'ud Hüküm* romanında Avrupa'da tahsilini yapan Doktor Kasım Şinasi'nin İstanbul'a döndükten sonraki yaşayışı ve Sara ile yaptığı evlilik macerası hikâye edildi. Millî Mücadeleyi anlatan iki romanından birincisi *Ateşten Gömlek*, Milli Mücadelenin destanı gibidir. Bu kitapta yazar, İzmir'in işgalinden sonraki umutsuzluk günlerini, Millî Mücadelenin doğuşunu ve kurtuluşu anlattı. Millî Mücadeleyi anlatan ikinci roman *Vurun Kahpeye*'de ise, öğretmen olarak bir Batı Anadolu kasabasına gönderilen Aliye'nin çektiği

SİNEKLİ BAKKAL

Ahmet Hamdi Tanpınar

(Sinekli Bakkal) "frenklerin 'nehir roman' dedikleri nev'e dahildir. Bu itibarla bir ferdin hikayesi değildir. Daha ziyade bir cemiyetin muayyen bir devrinin kendisine has bir üslup ve modaları hatta çok hususi talihi olan bir hayatın romanıdır. Muharriri, öteden beri adet olduğu gibi tek bir vakayı esas kahramanının talihi ile hayattan tecrit ederek nakledeceği yerde, bütün etrafıyla bakış zaviyesinin ihata ettiği bütün bir ufukla almıştır. Onun için Kız Tevfik'le Emine Hanım'ın çocukları Rabis Hanım'ın hikayesini anlatırken Abdulhamit devrindeki İstanbul'u bize en karakteristik taraflarıyla verir. (...) Sinekli Bakkal, son devir Türk romanının bir merhalesi olduğu gibi, sayın Halide Edib'in eserleri arasında da bir merhaledir. Hiç bir romanında büyük muharririmiz, kahramanlarını kendi hayatlarında ve talihlerinde bu kadar serbest bırakmamıştır. Kitap şahsiyet, mizaç, veraset, terbiye gibi bir çok düşünülecek meseleler vaz'etmesine rağmen, saf tahkiyeden hiç bir zaman ayrılmaz ve uyandırdığı sualler adeta, tıpkı hayatta olduğu gibi, bize sadece müşahedemizden geliyor hissini verirler. Sinekli Bakkal'ın bir hususiyeti de kitabın Garp aleminde uyandırdığı büyük ve heyecanlı kabuldür. Unutulmamalı ki romanını daha evvel bir kere de İngilizce'de yazmış Halide Edib Hanım, aramızda bir Garp diliyle ibda yapan ilk muharrirdir. Bu itibarla Sinekli Bakkal'ın garplılaşma tarihimizde mühim addedilecek bir mevkii vardır. Fakat kitabın asıl güzel ve büyük tarafı, yerli olması, bize ait şeylerle dolu olması ve cemiyet hayatımızın çok mühim bir dönüm yerinde, ondan kesilmiş bir makta gibi canlı, vazıh ve her türlü maniyerden uzak bir aynası olmasıdır. Hiç şiir yapmayan bu kitabın bütün bir geçmiş zaman şiiriyle dolu olduğunu da söylemek lazımdır."

(*Yaşadığım Gibi*, 1970)

acılar anlatıldı. *Kalp Ağrısı* ve onun devamı *Zeyno'nun Oğlu*'nda yazar, Milli Mücadele kahramanlarından Hasan Bey ile Zeyno'nun aşkı etrafında Anadolu'daki memurlarla halk arasındaki kopukluğu, yanlış Batılılaşma ve nesiller arasındaki derin uçurumu işledi.

Sinekli Bakkal adlı romanla, Halide Edib, artık şahıslarla ilgili eserler yerine, kalabalık şahsiyetler ve bu şahsiyetlerin yer aldığı toplum meselelerine geçmiş oldu. *Tatarcık* romanında Cumhuriyet devri gençliğini ele aldı. *Döner Ayna* adlı romanda Cumhuriyet'ten sonra yaygınlaşan demokrasi, kadın hakları gibi kavramların değişik zümrelerde kazandığı yeni yorumlara değindi. *Âkile Hanım Sokağı*, değişen Türkiye'de İstanbul'un bir panoraması sayılabilir.

Cevdet Kudret'e göre, Halide Edip'in romanları konularına göre üçe ayrılır: *Seviye Talip, Handan, Mev'ut Hüküm ve Kalp Ağrısı* gibi ruh çözümlemesi romanı olanlar; *Ateşten Gömlek* ve *Vurun Kahpeye* gibi Kurtuluş Savaşı romanları; *Sinekli Bakkal, Sonsuz Panayır* gibi töre romanları. Halide Edip, yaşadığı zamanın koşullarını ve atmosferini romanlarına taşımıştır. *Ateşten Gömlek*'i Kurtuluş Savaşı romanlarının en güzeli olarak niteler.

Yazarın *Arka Sokaktan, Çingene Kız, İstanbul'da Bir Yabancı, Kerim Ustanın Oğlu, Bu Dönen Kavga Nedir?* gibi gazete ve dergilerde yayımlanmış, fakat kitap haline gelmemiş çeşitli türden başka eserleri de vardır. *Sinekli Bakkal* romanıyla CHP Roman Armağanı'nı kazandı (1942). Ölümünden sonra romanları (sadeleştirilerek) yeniden basıldı.

"O günlerde İstanbullular Halide Edib'i, altı minareden kopan tekbir sesleri ortasında, bir ıztırap timsali gibi siyahlar giyinmiş gördüler. O meydanda o topluluk, o siyah bayraklar, o siyah giyinmiş ıztırap timsali ve onun canlı sesi İstanbullunun kalbinde son hatıra gibi hakkedilmiş duruyordu." (Yahya Kemal Beyatlı, Eğil Dağlar, Milli Mücadele yıllarından bir izlenim)

"Daima tecrübe ve müşahedelerimizin bize garip göstereceği bu mağrur, fedakâr, sathı sâkin görünse bile derinliği mechûl cereyanlarla karışan muammalı ruhlara acaba hayatımızda tesadüf etmek imkânı var mı? Ben, en korkunç ve en beşeri ihtiraslara karşı bile yenilmeyen bu kadınlara ancak Halide Hanım'ın romanlarında rastgeleceğimizi zannederim. (...) Hepsi aynı cinsten addedeceğimiz bu ideal tipleri severek yaratan Halide Hanım, onların bize ruhlarının bütün çıplaklıkları, tezadları, teşevvüşleri, buhranlarıyla

Halide Edip Adıvar

gösteriyor. Onları maneviyetlerinin meçhul mıntıkalarında esen esrarlı rüzgârlarla sallandıkları korkunç dakikalarda bile o kadar yakından takip ediyoruz ki, nihayet bu muhayyel kahramanların bizde de, aynı kuvvetle yaşadığını duyuyoruz. Hayatın zâhiri levhalarını tasvirde daima lâkayd ve acemi bulduğumuz Halide Hanım'ın sihr-i sanatı işte buradadır." (Fuad Köprülü)

"Halide Edib'in eserlerinde; ekseriya sanatkâr tarafından idealize edilmiş, sanatkârın kendi ruhunun akislerini taşıyan, canlı ve sürükleyici karakterlerle karşılaşırız. Avrupai olan bu karakterler Batı'nın kültür ve terbiye süzgecinden geçmişlerdir. Ayrıca Halide Edib'in romanlarında kadının her arzusunu yerine getirebilecek ölçüde güçlü; fikren münevver olduğu halde, yaratılıştan uysal erkek kahramanlarla karşılaşmak da mümkündür. Halide Edib'in sanatının en önemli karakteristiklerinden biri de kadın ruhunun tahlilidir.

"Halide Edib Adıvar'ın romanlarını, kendi içinde üç gruba ayırmak yerinde olur. Bunlardan ilk grubu Handan çevresinde toplamak mümkündür. Değişen sosyal hayatın akışı içinde, sanatkârın yarattığı bir kadın tipi ile alışılmış yaşama biçimi arasındaki müc3adele bu eserlerin özünü teşkil eder. Bu bakımdan da söz konusu eserler aşk ve ahlâk çatışması etrafında ele alınabilecek cinstendir. Seviye Talib, Handan, Kalp Ağrısı, Zeyno'nun Oğlu, Son Eseri ve Mev'ud Hüküm gibi romanlarda idealize edilmiş bir kadın kahramanın kendi şartları ve sosyal çevreyle mücadelesi hikâye edilmiştir. Bu romanlarda, müstesna yaradılışlı kadın kahramanların ruh halleri eserlerin özünü teşkil eder." (Şerif Aktaş)

ESERLERİ:

ROMAN: *Raik'in Annesi* (1909), *Seviye Talib* (1910), *Handan* (1912), *Yeni Turan* (1912), *Son Eseri* (1912), *Mev'ut Hüküm* (1918), *Ateşten Gömlek* (bas. 1922, İkdam'da tefrika), *Kalp Ağrısı* (1924, ayrıca Vakit'te tefrika), *Vurun Kahpeye* (1926, 1923'te Akşam'da tefrika), *Zeyno'nun Oğlu* (1928, Vakit'te tefrika 1927), *Sinekli Bakkal* (1936, önce The *Clown and His Daughter* adı ile 1935'te Londra'da, Türkçe tefrika *Haber* 1935), *Yolpalas Cinayeti* (1938; tefrika *Yedigün* 1936-37), *Tatarcık* (1939), *Sonsuz Panayır* (1946), *Döner Ayna* (1954), *Akile Hanım Sokağı* (1958), *Sevda Sokağı* (1959), *Hayat Parçaları* (1963), *Çaresaz* (1961), *Kerim Usta'nın Oğlu* (1974).

HİKÂYE: *Harap Mabetler* (1911), *Dağa Çıkan Kurt* (1922), *İzmir'den Bursa'ya* (1922, Y. K. Karaosmanoğlu, F. R. Atay ve Mehmet Asım'la birlikte), *Kubbede Kalan Hoş Sadâ* (1964).

ANI: *Türk'ün Ateşle İmtihanı* (1962, önce *The Turkish Ordeal* adı ile 1928'de Londra'da tefrika *Asia* dergisi, Türkçe tefrika *Hayat Mecmuası* 1959-60), *Mor Salkımlı Ev* (1963, önce *Memoirs of Halide Edib* adı ile 1926'da Londra'da yayımlandı, *Yeni İstanbul*'da tefrikası 1951-55).

OYUN: *Kenan Çobanları* (1918), *Maske ve Ruh* (1945; tefrika *Yedigün* 1937; Mask or Souls adıyla İngilizce baskısı 1953).

İNCELEME: *Hindistan'ın İçyüzü-Inside India* (İngilizce, 1937), *İngiliz Edebiyatı Tarihi* (3 cilt, 1940, 1946, 1949), *Üniversite Kafası ve Tenkid* (1942), *Edebiyatta Tercümenin Rolü* (1944), *Türkiye'de Şark Garp ve Amerikan Tesirleri* (1955; Turkey Faces West, 1930 USA ve *Conflict of East and West in Turkey*, 1935 *Lahore* adlı

iki İngilizce kitabından seçmeler, birleştirilmiş Türkçe ilk yayım: tefrika *Yeni İstanbul* 1954), *Dr. Abdülhak Adnan Adıvar* (1956).

ÇEVİRİ: *Mâder (J. Abbot'dan, 1897), Hamlet* (V. Turhan ile, 1941) - *Nasıl Hoşunuza Giderse* (1943) - *Coriolanus* (1945) - *Antonius ve Kleopatra* (M. Urgan ile, 1949) (Shakespeare'den), *Osmanlı Şiir Tarihi* (E.J.W. Gibb'den), *Hayvan Çiftliği* (G. Orwell'den, 1954).

HAKKINDA: Raif Necdet / Muhasebei Edebiye: Harap Mabetler (Resimli Kitap, sayı: 28, Mart 1911), Yakup Kadri / Harap Mabedler Münasebetiyle (Servet-i Fünun, sayı: 1040, 11.5.1911) - Gençlik ve Edebiyat Hâtıraları (1969) - Halide Edip Hanım: Son Eseri Münasebetiyle (İkdam, sayı: 8260, 9.2.1920), Fuad Köprülü / Mev'ud Hüküm Münasebetiyle (İnci, 1.2.1919) - Zaman (sayı: 304, 7.2. 1919), Nahit Sırrı / Roman Büyük Hikâye ve Hikâye Hakkında Birkaç Mülâhaza (Seviye Talib Hakkında) (Hayat, sayı: 78, 24.5.1928) - Sinekli Bakkal (Ülkü, sayı: 53, 1.7.1937), Hikmet Feridun Es / Bugün de Diyorlar ki (1932), İbrahim Alaaddin Gövsa / Meşhur Adamlar (c. 2, 1933-35), Yaşar Nabi Nayır / Sinekli Bakkal (Ülkü, sayı: 53, 1.7.1937), Agâh Sırrı Levend / Eserle ve Şahsiyetler Tahlil ve Tenkit (1940), Baha Dürder / Halide Edip'in Hayatı (1940), Murat Uraz / Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1941), Osman Ergin / Türk Maarif Tarihi (c. 4, 1943), Haldun Taner / En Yaman Kadınımız Halide Edip Adıvar (Yeditepe, sayı: 94, Şubat 1946), N.Malkoç / Kadın Ediplerimizle Röportajlar (Yeni İstanbul, 1.11.1954), Yahya Kemal / Sevda Sokağı Komedyası Üzerine Bir Konuşma (Cumhuriyet, 16.4.1959) - Halide Edib Hanım (Siyasi ve Edebi Portreler içinde 1968), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mehmet Kaplan / Şark ve Garp Medeniyeti Karşısında Türkiye (Türk Yurdu, sayı: 11, Şubat 1960) - Edebiyatımızın İçinden (1978), Hilmi Yüccbaş / Bütün Cepheleriyle Halide Edip Adıvar (1964), Rauf Mutluay / Türk Romanında Tipler: Rabia (Türk Dili, c. 8, sayı: 151, Nisan 1964), H. Uğurol Barlas / Halide Edib Adıvar Hayatı Eserleri (1964), Olcay Onertoy / Halide Edib'in Yeni Turan'ı ve Ziya Gökalp (Türkoloji dergisi, c. 2, sayı: 1, Eylül 1965), Vedat Günyol / Dile Gelseler (1966), Yusuf Ziya Ortaç / Bizim Yokuş (1966), Cevdet Kudret / Hikâye ve Roman (c. 2, 1967), Muzaffer Uyguner / Halide Edib Adıvar (1968), Ahmet Hamdi Tanpınar / Sinekli Bakkal (Yaşadığım Gibi içinde, 1970), Metin And / Meşrutiyet Dönemi Türk Tiyatrosu 1908-1928 (1971), Nazan Güntürkün / Halide Edip'le Adım Adım (1974), İnci Enginün / Halide Edip Adıvar (1975) - Halide Edip Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi (1978), Şükran Kurdakul / Çağdaş Türk Edebiyatı Meşrutiyet Dönemi (1976), Hikmet Dizdaroğlu / Halide Edip'le Adım Adım (Varlık, Mart 1976), Kenan Akyüz / Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (4. bas. 1979), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Abdülkadir Hayber / Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin Romanlarında Nesil Çatışmaları (1993), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 1 (1997) - Tatlı Sert Bir Muhalif: Halide Edip (Sirazeden Sirazeye içinde, 1997), Feza Kürkçüoğlu / Virgül (sayı: 2, Kasım 1997), Âdile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), Nazan Bekiroğlu / Halide Edip Adıvar (1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Tatyana Moran / Dün Bugün (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Tamer Erdoğan / Türk Romanında Mütareke İstanbul'u: Ateşten Gömlek (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002), Şerif Aktaş / Halide Edip Adıvar (Büyük Türk Klâsikleri, c. 11, 2004).

ADIYAMAN, M. Zeki

Eğitimci, siyasetçi (D. 1908, Adıyaman - ?). Malatya İdadisini bitirdi (1923). İlkokul öğretmenliği (1926-57) yaptı. 1957 seçimlerinde Hürriyet Partisinden Adıyaman milletvekili adayı oldu, seçilemedi. *Adıyaman ve Şairleri* (1937) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ADIYAN, Abdurrahman

Deneme yazarı. 1964, Esenkoç köyü / Muradiye / Van doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Van'da tamamladı. Küçük yaşlardan itibaren terzilik mesleğini sürdürdü. Kırk yaşından sonra üniversiteyi okumaya karar verdi, AÖF Kamu Yönetiminde okudu.

Şiir ve yazıları; *Özden, Bölge, Pusula, Şark Yıldızı, Şehrivan, Vansesi, Adana Mesaj* ve *Prestij* gazetelerinde, *Hazan, Taşra Edebiyat, Ay Karanlık, Tamara, Ay Vakti, Alabanda, Yitik Düşler* ve *Aralıklar* gibi sanat ve edebiyat dergilerinde yayımlandı. Van'da çıkan *Hazan* dergisinin kurucuları arasında yer aldı.

"Eserdeki denemelerin her biri farklı bir konuyu dile getirseler de, bütün kötülüklerin 'öz'den sapmışlıktan; iyileşmenin ve paklanmanın tek yolunun ise 'öz'e dönüş olduğunun ana temasının oluşturduğunu gösteriyor. Ayrıca yazarın, 'altısında tıfıl bir çocukken' annesini kaybetmesi ve 'bıçaklanmış bir dal gibi, ayrı düşmesi' ve 'vefasızlıktan' dolayı hüznün hayatına damgasını vurmuş olması, böylece hüznü eserine de yansıtmıştır. Onun içindir ki, yazarın ruh hali gibi, eserde 'med-cezirler içredir." (Vehbi Vural)

Abdurrahman Adıyan

ESERLERİ:

DENEME: *Düşlerim Özgür Olsaydı* (2004).

ŞİİR: *Yedi Harf Yalnızlığı.*

GEZİ: *Yolların Dili Olsa.*

HAKKINDA: Bişar Ulutaş / Adıyan İlk Kitabını Çıkardı (Bölge gazetesi, 7-13.4.2004), Sema Görgülü / Düşlerim Özgür Olsaydı (Şark Yıldızı gazetesi, 30.4.2004), Ramazan İlhan / Benim Fikirlerim Satılık Değil (Bölge gazetesi, 19-25.5.2004), Vehbi Vural / Düşlerim Özgür Olsaydı da İçini Dökmenin Mertçesi (Bölge gazetesi, 10-16.3.2005).

ADIYOK, N. Adem

Şair ve yazar. 10 Ocak 1955, Sarıkamış / Kars doğumlu. Kimi ürünlerinde Göçebe Gönlüm adını kullandı. Artvin İlköğretim Okulu, Bursa Eğitim Enstitüsü ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir süre de Almanya'da öğrenim gördükten sonra İtalya'da ve Avusturya'da ressamlık, yurda dönüşte çeşitli illerde öğretmenlik yaptı. Balıkesir'de öğretmen iken görevinden istifa edcrek serbest avukatlık yapmaya başladı. Sonraki yıllarda yeniden yurtdışına çıkarak yaşamını ve çalışmalarını İsveç'te sürdürdü. Ürünleri Anadolu basınında çeşitli takma adlarla yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gülün Ömrü Az Olur* (1990), *Bir Serserinin Lise Defteri* (Göçebe Gönlüm adıyla, 1990).

ANI: *Doğan Gün Dosttan Yana.*

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ADİGA, Mehmet Musa

Eğitimci-yazar (D. 1869, İstanbul – Ö. ?). Erzurumlu Şeyh Hüseyin Ruhi'nin oğlu. Fatih Askeri Rüştiyesinde orta, Mülkiye Mektebinin idadî kısmında lise öğrenimi gördü. 1889'da Mülkiye'nin yüksek kısmını bitirdi. Çeşitli idarî görevlerde bulunduktan sonra 1891'de eğitim mesleğine geçti. Konya, Rodos, Diyarbekir, Sivas, Trabzon liselerinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. On İki Ada Vilâyeti, Trablusgarp ve Trabzon'da Maarif müdürlüğü yaptı. Sivas Maarif müdürlüğüne atandığında sıhhî sebeplerle gitmek istemeyince Trabzon'daki görevinden azledildi ve yedi yıldan fazla bir süre açıkta kaldı. Cumhuriyetin ilânından sonra Hazine-i Evrak (Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğü) Eski Vesikalar Tasnif Heyeti Şefliğine

atandı. Ekim 1933'te emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

İslâm'da İki Facia (1948), *Mevt ve Hayat*.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

ADİKTİ, Vasfi

Eğitimci-yazar. 1956, Yenipazar / Boğazlıyan / Yozgat doğumlu. İlkokulu Yenipazar'da, Boğazlıyan'da başladığı ortaöğrenimini Sarıkaya ve Yozgat'ta okudu. Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdikten (1994) sonra Yozgat'taki çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1996'da Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyatı Halk Edebiyatı Ana Bilim Dalı öğretim görevlisi olarak atandı.

Halk edebiyatı ve kültürü, Türk dili, Türk şiiri, yeni Türk edebiyatı konularında makaleleri; ayrıca hikâyeleri 1983 yılından itibaren *Damla, Milli Folklor* ve *Bozok* dergilerinde yayımlandı. *Yozgat Manileri Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma* (1994) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

Vasfi Adikti

ADİLE SULTAN

Şair (D. 1 Haziran 1826, İstanbul - Ö. 12 Şubat 1899, İstanbul). Sultan II. Mahmut ile Zernigâr Hâtûn'un çocuğudur. Annesi Zernigâr Hanım doğumdan kısa bir süre sonra öldü. II. Mahmud, Adli olan lakabına telmihen yeni doğan çocuğuna Adile adını verdi. On üç yaşındayken babası öldü. Yetişmesi ile ağabeyi Sultan I. Abdülmecid ilgilendi. 28 Nisan 1845'te Topkane Müşiri, sonradan Kaptan-ı Derya ve sadrazam olan Mehmed Ali Paşa ile nikahlandı, ertesi yıl görkemli bir düğünle evlendi. Düğünü, 19. yüzyılda Osmanlı sarayında yaşanan en ilgi çekici hadiselerden biri olarak tarihe geçti. Neşetâbâd Sarayı (bugün Mimar Sinan Üniversitesinin bulunduğu yer) Adile Sultan'a tahsis edildi. Kızı Hayriye Sultan, 1865'te Mustafa Şerîfî Paşazâde ile evlendirildi. Zaman zaman Kuruçeşme'de Esma Sultan'dan kalan yalıda, Kâğıthane, Çırağan, Valîdebağı ve Kandilli'deki saraylarda oturdu. Eşi ve kızını kaybedişinin ardından Naksibendi tarikatı şeyhlerinden Bâlâ Tekkesi şeyhi Ali Efendi'ye intisap etti. Dindarlığının yanı sıra yardımseverliği ile tanındı. Sarayı, âlim ve şeyhlerin toplantı yeri, fakirlerin de başvurduğu bir kapı oldu. 1851-92 yılları arasında on dört vakıf kurdu. Kabri Eyüp'te Hüsrev Paşa Türbesinde, eşinin yanındadır.

Şiirleri dini-tasavvufi niteliklidir. Divânı vardır. Divânında münacat, naat, mersiye, din ve tarikat ulularının övgüleri, babası, kocası, kızı ve kardeşleri için yazdığı şiirler yer alır. Ölen hanedan mensupları için *Tahassürnâme* ve *İftirâknâme* gibi içinde yer yer pek güzel bölümleri olan manzumeler yazdı; ama yine de şiirleri Fıtnat Hanım ya da Leylâ Hanım'ın şiirleriyle aynı olgunlukta değildir. Şiirlerinde kâfiye ve vezin yanlışları görülür. *Divân*'ı basılmamıştır. Nüshaları, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi ve Millet Kütüphanesinde bulunmaktadır.

HAKKINDA: Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (c. 1, 1936-45, s. 7-8), Adile Konrapa / Adile Sultan ve Şahsiyeti (lisans tezi, 1947), Murad Uras / Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1957), Elif Naci / Türk Sarayında Müstesna Bir Prenses: Âdile Sultan (Hayat Tarih Mecmuası, s: 10, 1965), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), M. Çağatay Uluçay / Padişahların Kadınları ve Kızları (1980, s. 235-238), Elif Naci / Türk Sarayında Müstesna Bir Prenses: Adile Sultan (Hayat Tarih Mecmuası, 1 / 10, 1965, s. 27-33), Nihat Azamat / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988, s. 382-383), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, s: 21-22, Ocak-Nisan 1994), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ADİLOĞLU, Mustafa

Şair. 1935, Mağusa/ Kıbrıs'ta doğdu. Ortaöğrenimini Kıbrıs'ta, yükseköğrenimini Türkiye ve İngiltere'de gördü. Hukuk ve gazetecilik okudu. Kıbrıs'ta 1962-75 yılları arasında Türk Cemaat Meclisi Basın Bürosu, Kıbrıs'ın Sesi Radyosu, Bayrak Radyosu, Enformasyon Dairesi ve Dış İşleri Bakanlığında üst kademe yöneticisi olarak çalıştı. On yılı aşkın bir süre (1976-87) Londra'da KKTC Basın Müşaviri olarak görev yaptıktan sonra devlet hizmetinden ayrıldı. Şimdi İngiltere'de serbest gazetecilik yaptı.

On beş yaşından itibaren şiirle ilgilendi. Şiirleri Kıbrıs'ta ve Türkiye'de *Çardak, Varlık, Yedi Tepe, Türk Düşüncesi* gibi sanat dergilerinde, *Varlık* yayınlarında, *Büyük Memleket Şiirleri* gibi derlemelerde ve çeşitli antolojilerde yayımlanmıştır. Gerek Kıbrıs ve Türkiye'de gerekse İngiltere'de 1964 yılından sonra yayımlanan şiirleri kitap halinde toplanıp yayımlanmıştır.

ESERLERİ (Şiir):

Bacadan Tüten Duman (1952), *İnsanlardan Ayrı* (1953).

ADNAN HOCA

Bkz. HARUN YAHYA

ADNİ RECEB DEDE

Mutasavvıf (D. ?, Siroz – Ö. 1688, Belgrad). Mevlevî şair ve şeyhlerinden. Neşatî ve Ağazade gibi Mevlevi büyüklerinden feyiz aldı. Belgrad Mevlevihânesinde şeyhlik yaptı. Burada vefat etti.

ESERLERİ:

Dîvân, Nihal-i Tecellâ, Kaside-i Örfî Şerhi.

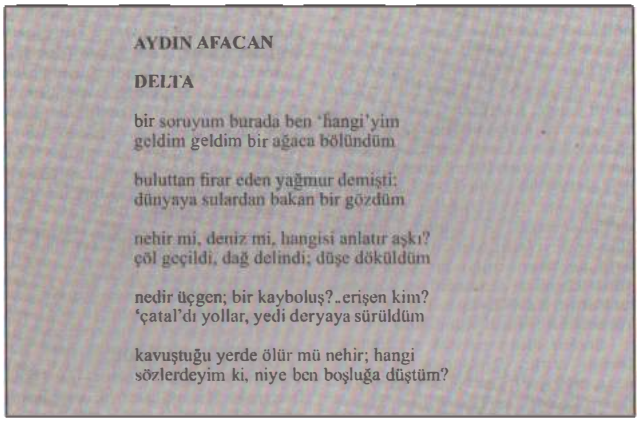
HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AFACAN, Aydın

Şair. 1964, Bingöl doğumlu. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Yüksek Okulu ve Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünü bitirdi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde güzel sanatlar eğitimi dalında *"Şiir ve Mitolojya: Cumhuriyet Dönemi Şiirinde Yunan ve Latin Mitolojyası"* adlı çalışmasıyla yüksek lisans yaptı. Liselerde öğretmen olarak çalıştı. Çeşitli dergilerde şiirlerinin yanında eğitim, toplum, kültür ve sanat üzerine yazıları yayımlandı. 1992 yılında, Varlık Dergisi Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri jürisi tarafından "dikkate değer" bulundu. Ankara Üniversitesinin kuruluşunun 50. yılı dolayısıyla verilen kültür-sanat ödülleri kapsamında, *Güneş Kursu* adlı bir şiirine üçüncülük ödülü verildi. 1996'da

Aydın Afacan

AYDIN AFACAN

DELTA

bir soruyum burada ben 'hangi'yim
geldim geldim bir ağaca bölündüm

buluttan firar eden yağmur demişti:
dünyaya sulardan bakan bir gözdüm

nehir mi, deniz mi, hangisi anlatır aşkı?
çöl geçildi, dağ delindi; düşe döküldüm

nedir üçgen; bir kayboluş?..erişen kim?
'çatal'dı yollar, yedi deryaya sürüldüm

kavuştuğu yerde ölür mü nehir; hangi
sözlerdeyim ki, niye ben boşluğa düştüm?

aynı yıl yayımlanan *Itır ve Güneş* adlı kitabıyla *Yunus Nadi Şiir Ödülünü* Sina Akyol'la paylaştı. Ankara'da yaşayan Aydın Afacan Türkiye Yazarlar Sendikasının Ankara Temsilcisidir.

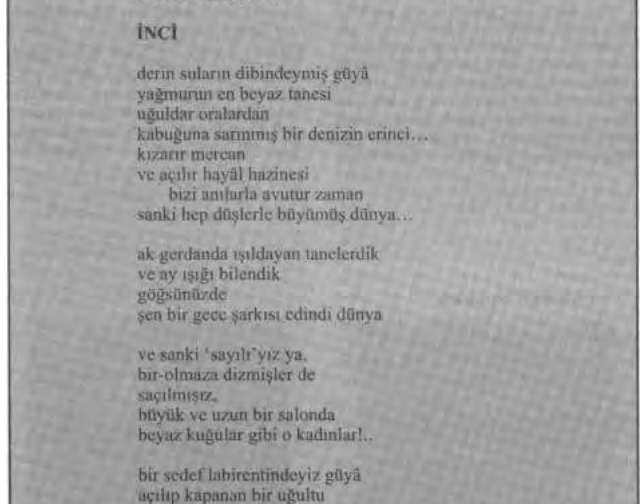
"Itır ve Güneş kitabıyla '1996 Yunus Nadi Şiir Ödülünü kazandı Aydın Afacan. Şiirini 'sürgün güller'den ve söz'deki 'lâl'(e)den devşirdiğine bakılırsa, gelenek'in 'eski Bahçeler'inde gezindiğini söyleyebiliriz onun.

"Yan Yana Yedi Kırmızı, Aydın Afacan'ın, şiirini 'esrarlı ve eski kitaplar gibi okuduğu bahçe'yi çok iyi tanıdığını gösteriyor. Sadece iyi tanımakla kalmıyor, o bahçeyi kendinin de kılıyor." (Hilmi Yavuz)

"...Afacan'ın, iç uyaklardan ve ses benzerliklerinden yararlanarak şiirlerinde sağlam bir ses yapısı oluşturduğunu görüyoruz. (...) Aydın Afacan'ın Itır ve Güneş'ini, bir ilk kitap olmanın ötesinde, önemli bir çıkış önemli bir şiir başarısı olarak alıyorum." (Hüseyin Atabaş)

"Geleneği, ölü bir çizgi üzerinde diriltmeye çalışan değil, canlılığını önde tutan bir şiiri var Aydın Afacan'ın.." (Bâki Asiltürk)

"Aydın Afacan, Eski edebiyatımızın, kavram, örge ve mazmunlarından yararlanmasını; divan edebiyatındaki 'oranlama' (tenasüp, ilham-ı tenasüp, müraat-ı nazir, cemiyet, itilaf, telfik, tevfik) denilen söz sanatlarına yaslanarak onlar aracılığıyla çağdaş şiirler damıtmasını biliyor." (O. Nuri Poyrazoğlu)

AYDIN AFACAN

İNCİ

derin suların dibindeymiş güyâ
yağmurun en beyaz tanesi
uğuldar oralardan
kabuğuna sarınmış bir denizin erinci...
kızarır mercan
ve açılır hayâl hazinesi
bizi anılarla avutur zaman
sanki hep düşlerle büyümüş dünya...

ak gerdanda ışıldayan tanelerdik
ve ay ışığı bilendik
göğsünüzde
şen bir gece şarkısı edindi dünya

ve sanki 'sayılı'yız ya,
bir-olmaza dizmişler de
saçılmışız,
büyük ve uzun bir salonda
beyaz kuğular gibi o kadınlar!..

bir sedef labirentindeyiz güyâ
açılıp kapanan bir uğultu
suların o derin müziği!..
sonra sizmişsiniz
sedef uğuldamış, çınlamış sözleriniz
birdenbire dağılmış etrafa o beyaz rüyâ

ESERLERİ:

ŞİİR: *Itır ve Güneş* (1996), *Yan Yana Yedi Kırmızı* (2001), *Rengîn ve Hayâl* (2006).

İNCELEME VE ELEŞTİRİ: *Şiir ve Mitologya: Cumhuriyet Dönemi Şiirinde Yunan ve Latin Mitologyası* (2003).

HAKKINDA: Salih Bolat / Bir Kitap: Itır ve Güneş (Şiir-lik, sayı: 38, Nisan 1997), Hüseyin Atabaş / Itır ve Güneş (Pencere, sayı: 3-4, Mart-Nisan 1997), Kıvılcım Giritli / Kavram-Karmaşa (sayı: 5, Kasım 1997), Orhan Tüleylioğlu / Milliyet Sanat (sayı: 406, 15.4.1997), O. Nuri Poyrazoğlu / "Yan Yana Yedi Kırmızı"lar Arasında (Kıyı, Ağustos 2001), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), Bâki Asiltürk / Geleneğin Canlılığını Önde Tutan Bir Şair (Hürriyet Gösteri, sayı: 230, Ağustos 2002), Hakkı Engin Giderer / Itır ve Güneş (Edebiyat ve Eleştiri, sayı: 68, Temmuz-Ağustos 2003), Hilmi Yavuz / Şiir ve Mitologya (Zaman, 22.6.2003), Ersun. Çıplak / Şiir ve Mitologya (Düzyazı Defteri, Sayı:1, Eylül-Ekim 2003), Sabit Kemal Bayıldıran / Şiirimizde Metinlerarasılık (Heves Şiir-Elçştiri, sayı: 3, Mayıs 2004).

AFVÎ, Yakub

Mutasavvıf, İslâm bilgini (D. ?, Amasya – Ö. 1736, Üsküdar / İstanbul). Celvetiye şeyhlerinden. Celveti şeyhlerinden Odabaşı Amasyalı Fenâî Mustafa Efendi'nin oğlu. İlk tahsilini babasından, tasavvufi eğitimini ise Bilecikli Şeyh Osman Efendi'den aldı. Üsküdar Cedid Valide Sultan ve şehzade camilerinde kürsü şeyhliği yaptı. Kısa bir süre bu vazifeyi yürüttükten sonra dergâhına döndü. Diğer eserleri yanında bir divançe teşkil edecek kadar şiirleri vardır.

ESERLERİ:

TEFSİR: *Neticetü't-Tefâsir.*

HADİS: *Mesâbih Şerhi Mefâtih, el-Vesîletü'l-Uzmâ li Hazret-i Nebiyyi'l-Mücetebâ.*

TASAVVUF: *Mem'a-yı Nûrâniye, el-Hakkikat ale't-Tecelliyât, Kenzü'l-Vâizîn, Hadiyyetü's-Sâlikîn.*

FIKIH: *Hülâsatü'l-Beyân fî Mezhebi'n-Nu'mân.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AFYONCU, Erhan

Tarih araştırmacısı. 1967, Tokat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tokat'ta tamamladı. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı (1988) mezunu. 1989 yılında aynı bölüme öğretim görevlisi olarak atandı. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Necati Efendi Tarihi Kırım Rusya Sefaretnamesi"* isimli tezi ile 1990 yılında tamamladı. 1997 yılında *"Osmanlı Devlet Teşkilatında Defterhâne-i Âmire (XVI-XVIII. Yüzyıllar)"* isimli tezi ile doktorasını bitirdi. 2000 yılında yardımcı doçent oldu. 2000 yılından sonra Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makaleleri 1996 yılından itibaren *Türkiye Günlüğü*, *Osmanlı Araştırmaları*, *Türklük Araştırmaları Bilgisi*, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, *Literatür*, *Belleten*, *Belgeler*, *EÜ. Tarih İncelemeleri Dergisi* dergileri ile *Türkler*, *TDV İslâm Ansiklopedisi* ansiklopedileri ve *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı* (1999) kitabında yayımlandı. Ayrıca bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu* I-IV (2001 – 2004).

EDİTÖR OLARAK: *Ermeni Meselesi Üzerine Araştırmalar (2001)*, *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi*, *(Ali Ahmetbeyoğlu ile birlikte, 2001)*, *Özü'den Tuna'ya Kazaklar* (2004), Osmanlı İmparatorluğu Tarihi I-V (Nicolae Jorga'dan çev. Nilüfer Epçeli, 2005).

ÂGÂH EFENDİ

Gazeteci-yazar (D. 1832, Sanyer / İstanbul - Ö. 1885, Atina). Asıl adı Yusuf Agâh Efendi, lakabı Çapanzade'dir. Babası Yozgatlı Çapanzâde Ömer Hulûsi Efendi'dir. İlk tahsilinden sonra Galatasaray Tıbbiye-i Şâhâne-i Adliyyesinin hazırlık sınıfına girdi (1842). Yedi yıl devam ettiği bu okulu bitiremeden ayrıldıysa da burada Fransızca, İngilizce, İtalyanca öğrendi ve Bâbıâli Tercüme Odasına memur oldu (1849). Paris sefirliğine tayin edilen Rıfat Veliyüddin Paşa'nın maiyet katibi olarak Paris'e gitti (1852). Üç yıl sonra bazı önemli yazışmaları Bâbıâli'ye ulaştırmak görevi ile İstanbul'a döndü. Önce Karantina müdür muavinliğine, daha sonra Rumeli orduları başmütercimliğine tayin edildi (1855). Bu görevdeyken Viyana Muahedesi gereğince Kars'ı teslim almaya memur edilen Anadolu müşirinin maiyetinde bulundu (1856). Kırım Savaşı bittikten sonra başmütercimlikten istifa etti ve Mostar'da mutasarrıf vekili oldu (1857). Birkaç yıl sonra bu görevden de ayrılarak İstanbul'a döndü. İbrahim Şinâsi ile birlikte *Tercümân-ı Ahvâl*'i çıkarmaya başladı (22 Ekim 1860). Bu nedenle Türkiye'de gazetecilik mesleğinin kurucusu sayılır. Bir yandan gazetenin neşriyle uğraşırken diğer yandan bazı devlet dairelerinde çalıştı. Postahâne-i Âmire nâzırı oldu (1862). Posta Nazırlığı sırasında ilk defa posta pulu kullanılmasını gerçekleştirdi.

Âgâh Efendi

Bir süre Vapurlar nazırlığı, Ereğli Kömür Madenleri nazırlığı yaptıktan sonra Divan-ı Muhâsebat üyeliğine tayin edildi. Bu görevdeyken Yeni Osmanlılar Cemiyetine girdiği anlaşıldığından vazifesine son verildi. Cemiyet üyelerinden Ali Suâvi ve diğer bazı kişilerle birlikte Fransa'ya kaçtı (1867). Oradan Namık Kemal, Ziya Paşa ve Ali Suavi ile önce Londra'ya, sonra Brüksel'e geçti. Brüksel'den, Yeni Osmanlıların yayın organı olarak Londra'da çıkarılan *Muhbir* ve *Hürriyet* gazetelerinin yayım çalışmalarına katıldı. Ali Paşa'nın ölümünden sonra, Sultan Abdülaziz'in kırk ikinci doğum yıl dönümünün Berat kandiline rastlaması vesilesiyle çıkarılan aftan faydalanarak (1871) yurda döndüğünde İzmit Mutasarrıfı oldu. Bir süre sonra bu görevinden alındıysa da V. Murad padişah olunca yeniden aynı göreve getirildi (1876). II. Abdülhamid tarafından Şûrâ-yı Devlet âzalığına tayin edildikten bir müddet sonra azledilerek önce Bursa'ya, oradan da Ankara'ya sürüldü (1877). Daha sonra affedilerek Rodos mutasarrıflığına tayin edildi (1884). Namık Kemal'le yeri değiştirilerek Midilli mutasarrıflığına gönderildikten sonra Atina sefiri oldu. Atina'da iken öldü. Ölümünden bir yıl sonra kemikleri İstanbul'a getirildi.

Muhakeme gücü sağlam, zeki, yumuşak başlı, açık sözlü, gayretli bir Tanzimat aydınıydı. İlk yirmi dört sayısını Şinasi ile birlikte çıkardığı *Tercümân-ı Ahvâl*, Türkiye'de gazetecilik anlayışının yerleşmesi yolunda büyük hizmet etti. Gazetecilik ve idarecilik yanında bazı piyes denemeleri yapmışsa da bunların önemli çalışmalar olduğu söylenemez. Gazetecilik dışında onun yaptığı asıl hizmet, Türkiye'de posta idaresinin gelişmesi hususundaki çalışmalarıdır.

HAKKINDA: Selim Nüzhet / Türk Gazeteciliği (1931), Server İskit / Tercüman-ı Ahval ve Agâh Efendi (1937) – Türkiye'de Matbuat İdarecleri ve Politikaları (1943), Hasan Refik Ertuğ / Basın ve Yayın Hareketleri (1960), Fevziye Abdullah Tansel / Namık Kemal'in Mısır Mektupları (c. I, 1967, s. 122), Enver Behnan Şapolyo / Türk Gazetecilik Tarihi (1971), Ebüzziya Tevfik / Yeni Osmanlılar Tarihi (c. 1-3, 1973-74,), M. Kaya Bilgegil / Yakın Çağ Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I: Yeni Osmanlılar (1976), Mustafa Nihad Özön / Gazeteciliğimiz ve Agâh Efendi (Kalem, I / 1, 1938), Nuri Yüce / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1988, s. 447-448), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AGÂH OSMAN PAŞA

Şair (D. 1831, Trabzon – Ö. 14 Mart 1906, Ankara). Tahsilini tamamladıktan sonra 1849'da kitabet mesleğine girdi. Daha sonra Bahriyeye girerek İstanbul'a geldi. Çeşitli vilâyetlerde alaybeyliği göreviyle bulundu. Son olarak Ankara alay beyliği yaptı. Emekliye ayrıldıktan sonra Ankara'da oturdu. Tasavvuf düşüncesini benimsemiş, divan şiiri geleneğine bağlı son şairlerdendir. *Paresiz (parasız)* adlı muhammesi ünlüdür.

ESERLERİ:

Dîvân-ı Eş'âr, *Bülbülname*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

AGÂHÎ EFENDİ

Şair-yazar (D. 1839, Rize – Ö. 1903, İstanbul). Memleketindeki ilk tahsilinden sonra İstanbul'a giderek Fetva Emini Nuri Efendiden icazet aldı. Mekteb-i Sanayi ve Feyziye Mektebinde Arapça ve Farsça öğretmenliği yaptı. Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazdı. Şiirleri ve *Tarabnâme* adlı eseri basılmadı. *Bahâriye Risâlesi* adlı 2 cüzlük terci-i bendi basıldı (1881).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

AGARİ, Murat

Ortaçağ tarihçisi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1992) mezunu.

Murat Agari

Yüksek lisansını (1995) Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE'de, doktorasını (2000) Ankara Üniversitesi SBE'de tamamladı. *„Asr-ı Saadet'te Müslüman Hıristiyan İlişkileri"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *„Tarihi Coğrafyacılığın Doğuşu ve Gelişimi"* başlıklı doktora tezini hazırladı. Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makalcleri *EKEV Akademi Dergisi, İslâmi Araştırmalar, Dinî Araştırmalar, YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ :

TARİH: *İslâm Coğrafyacılığı ve Müslüman Coğrafyacılar* (2002), *Hz. Muhammed'in Hristiyanlarla Mücadele Stratejisi* (2003), *İslâm Tarihine Metodolojik Bir Yaklaşım* (2004).

ÇEVİRİ: *Ülkeler Kitabı* (Ya'kubi' den, 2002), *Ülkeler ve Yollar Kitabı* (İbn Hurdazbih'ten).

Ayrıca İngilizce öğretimi ve sınavlara yönelik rehber kitapları da vardır.

AGAYEF, Mim Kaf

Şair (D. 7 Şubat 1939, İstanbul - Ö. 20 Ekim 1999, İstanbul). Asıl adı Mustafa Kemal Ağaoğlu. Manisa eski milletvekili Neriman Ağaoğlu ile siyaset adamı Samet Ağaoğlu'nun oğlu, yazar ve siyaset adamı Ahmet Ağaoğlu'nun torunu, yazar Tektaş Ağaoğlu'nun kardeşidir. Ankara Maarif Koleji (1950), Ankara Atatürk Lisesi (1954) ve Eskişehir Lisesi (1958) mezunu. Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamlamadı.

1962'de kurduğu Ağaoğlu Yayınevi'ni yönetti. 1980'de YAZKO, 1984'te BİLSAK'ın kuruculları arasında yer alarak bir süre yönetimlerinde bulundu. Ürünlerini kuruculurından olduğu *Milli Mücadele (1960), Yazko Edebiyat (1980-84, 50 sayı), Yazko Çeviri (1981-84)* ile *Somut* dergilerinde yayımladı. Yazılarından dolayı hakkında açılan davalar beraatle sonuçlandı. Son yıllarında felce ve akciğer kanserine yakalanarak sağlığı iyice bozulmuştu. Feriköy Mezarlığına gömülüdür. İki çocuğu vardır. Şiirleri *Nüzüllü Şiirler* (1998) adlı kitabında toplanmıştır.

"Nüzüllü Şiirler'in yayımlanışının ardından bir TV söyleşisinde, bu kitaba biraz yabancılaştığını belirtmişti Agayef. Bu görüşüyle, o şiirleri şimdi aşmış olduğunu mu belirtmek istemişti ya da ilk kitapların 'acemi'liğine mi gönderme yapmıştı, bilemiyorum. Ancak kesin olan bir şey varsa, Nüzüllü Şiirler, Garip akımının ortaya çıkışından bu yana gündemden düşmüş gibi gözüken farklı bir şiir boyutunu muştuluyor. Alabildiğine yalın, düzyazının kaldırımına çıkmadan, şairanelik tuzağına düşmeden, şiirin anlatım gücünü pekiştiren, farklı duyarlılıkları hazırlayan bir çıkış. Üstelik Agayef bunu, kendi şiir dünyasına psikolojinin olanaklarını kazandırarak yapıyor. Kitabın son bölümünde yer alan 'Ahmet' anlatısı birçok bakımdan -özellikle otobiyografik göndermeleriyle- bazı ipuçlarını yakalamamıza olanak sağlıyor." (Öner Ciravoğlu)

HAKKINDA: Öner Ciravoğlu / Cesareti Önemsiyorum (Virgül, sayı:12, Ekim 1998), Enis Batur / Kurşun Kalem Portreler (1999), Zeynep Avcı / "YAZKO , BİLSAK ve Mustafa Kemal Ağaoğlu" (kitap-lık, Ocak-Şubat 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AGİM RİFAT YEŞEREN

Şair, yazar, oyuncu. 1 Şubat 1951, Prizren / Kosova doğumlu. Asıl adı Agim Rifat. Yeşeren müstearıdır. Prizren Emin Durak İlkokulu (1964), Y. R. Kiça Lisesi (1968), Priştine Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1977) mezunu. 1968'lerde pop gruplarında solistlik yaptı. Bir müzik yarışmasında finale kaldı.

Değişik şirketlerde avukatlık (1977-90), *Tan* gazetesinde yazarlık ve düzeltmenlik (1991-93) yaptı. Baskı rejiminin işine son vermesi üzerine ticarete atıldı (1993). 1973'te "Çiviler" tiyatro ropluluğunu kurdu. Unutulmaya yüz tutmuş tiyatroyu tekrar gündeme getirdi. Kosova Türk halkının ilk özel tiyatrosu olan Yeşeren Kabare Tiyatrosunu kurdu (2000). Bu tiyatro aynı zamanda Balkan lardaki ilk özel Türk tiyatrosudur. Tiyatro oyunları Türkiye'de de bir çok defa sahnelendi. Resimle ve müzikle uğraştı. Tiyatro ödülleri verdi. İm Yayınlarını kurarak kitaplar bastı. 2002'ye kadar köşe yazarlığı yaptı. 2003'te Belediye kamu avukatlığına atandı.

Yazıları, haftalık *Yeni Dönem* (Prizren, 1999) gazetesinde, şiirleri *Esin* dergisinde yayımlandı. Prizren Radyosunda 1999'dan sonra şov programları sundu. 1984'te 34 Rubai Daha 1969-1984 döneminin en iyi kitabı, 1988'de *Tek Çift* adlı kitabı Kosova Yazarlar Derneğin tarafından yılın kitabı seçildi. *Eksi Artı (Minus Plus)* adlı oyunu *Knyajeevats Tiyatro Festivalinde birincilik, Ferzovik Tiyatro Festivalinde ikincilik (1982),* Kula Tiyatro Festivalinde iki özel ödül aldı. 2000 yılında Doğru Yol Kültür Sanat

AGİM RİFAT YEŞEREN

HAZİRAN DAĞLARI YÜZDE YÜZ

6'yı ters çevirip 9 yapıyorum
Selam verirse, veriyorum
Vermezse tutup selamı mektubun içine koyuyorum
Başımda bir sürü çember
Çemberleri yarıp yanına yerleşiyorum
Adamlar geliyor
Lütfen bir söz diyorlar, sözcüksüz kaldık
Sözcüklerden ilaç yapıyorum
Nisanlara gidiyorum Mayıslara
Haziran Dağlarının karlı tepelerine çıkıyor
Ağustos sularında yıkanıyorum
Dar gelirse hadi hadi diyorum, bollanıyor
Bol gelirse mezarlığa götürüyorum, daralıyor
Hiç durmuyorum, durmadan değişiyorum
Uzunluğumdan alıp
Genişliğime aktarıyorum

Yüzde kırk sekiz virgül 78'i
Yüzde kırk dokuz virgül 79'a birleştirip
Yüzde yüz yapıyorum

Derneğince kendisine Uluslararası Süleyman Brina Balkanlar Türk Kültürü Hizmet Ödülü verildi. Kosova Türk Yazarlar Derneği üyesi oldu.

Agim Rifat'ın öykü kurgusu, *"tüm diğer yazarlarımızın öykü kurgusundan farklıdır. Konuyu seçmekte, ele almakta ve yaklaşımda farklıdır. Bunu görmek mümkündür. Algılama gücü büyüktür. Düşünce birikimi çoktur. Fantezi uzantısı engindir. Bilgi dağarcığı hissedilecek kadar zengindir. Düşüncesi derindir. Konuyu seçmekte zorlanmadığı bellidir, konular sanki kendiliğinden akıp gelmektedir. Biçim olduğu kadar öz de ağırlıklıdır. Rastlantıya hiçbir şey bırakılmamaktadır."* (Nusret Dişo Ülkü)

Çocuk kitaplarında *"Yeşeren, ustaca, dostça, çaktırmadan hayvanlarla, bitkilerle ve nesnelerle uysal, yumuşak ve rahat bir şekilde diyalog kuruyor, onları dile getiriyor, onlarla konuşup kişiliklerini ortaya koyuyor. İyi tarafları varsa –ki var, onlara övgüler yağdırıyor, kötü tarafları varsa –ki var, onları ikaz edip uyarıyor, kınıyor, çocuklara onlardan uzak kalmalarını öneriyor. Gaye de bu zaten: Kötü ve olumsuz yanların altını çizmek. Çizerek, dikkatleri insanların olumsuz ve kötü yönlerinin üzerinde toplamak."* (Muhtar Acemi)

ESERLERİ:

ŞİİR: *34 Rubai Daha* (1979), *Daha Güzel* (1981), *Ufak Tefek Şiirler* (1985), *Biktım Şiirden* (1985), *Deneykap* (1987), *Şeşbeş Dübeş* (1992).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Ne mi Olmak İsterim Ne mi Olmak İstemem* (çocuk şiirleri, 1983), *Tek Çift* (1988).

ÖYKÜ: *Hususi Su* (1991).

OYUN: *Minus Plus* (1982), *Eşek Muhabbeti* (1998), *Payton Feneri 1* (2001), *Payton Feneri 1* (2001), *Payton Feneri 2* (2002), *Doktor Palyaço* (2004).

TV OYUNLARI *(Priştine TV'de): Evlenmek Derdi* (1979), *Simidimin Tablası* (1983), *Eşek Muhabbeti* (uyarlama, 1998).

RADYO OYUNU *(Priştine Radyosu'nda): Yeni Yıl Armağanları* (1980), *Ne mi Olmak İsterim Ne mi Olmak İstemem* (1980).

HAKKINDA: Altay Suroy / Mendo Kimdir? (Tan, 21.6.1975), Nusret Dişo Ülkü / Anlatışı Yalın Ozan (Birlik, 4.5.1982)-Edebiyatımızın Abu Zemzem Suyu mu? (Birlik, 11.4.1992), Aziz Serbest / Yeşeren'in Yapıtlarında Sevda Şiirleri ve Cinsellik (Tan, 9.6.1984)-Şiir Üzerine A. Rifat Yeşeren'le Söyleşi (Tan gazetesi, 31.12.1988)-Yugoslavya Türk Şiirine Dikkat (Tan, 24.1.1990), Reşit Hanadan / Şiirimizde Yeni Bir Devişin Muştucusu (Tan, 12.1.1985), Hasan Mercan / Kalıcılığa Merhabalar (Tan, 7.1.1985), Avni Abdullah / Biz Bıkmadık Şiirinden (Tan, 20.6.1987), Fahri Mermer / Yazınımızın İlk Rubaileri (Tan, 13.10.1990), Bayram İbrahim / A. R. Yeşeren'in Öykülerinde Zaman Kavramı (Tan, 9.11.1991), 5. Uluslararası Süleyman Brina Balkanlar Türk Kültürü Hizmet Ödülü (Yeni Dönem gazetesi, 12.10.2000), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000), Muhtar Acemi / Bir Zamanlar Bir Edebiyat Vardı (2004).

AĞABEGÜM, Ayla

Eğitimci-yazar. 1940, Bilecik doğumlu. İlk ve ortaokulu memleketinde, liseyi Elazığ'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1967) mezunu. İstanbul'da çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği, Üsküdar Kız Lisesinde pansiyon müdür yardımcılığı yaptı. 1985 yılından beri yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımladığı deneme, hikâye ve röportajlarla, özellikle *Öğretmenin Günlüğü* başlığı altında yazdığı denemeleriyle tanındı. *Sözle Direnmek* (1992) adlı bir deneme kitabı vardır.

AĞABEYOĞLU, İhsan Özcan

Eğitimci-yazar. 1929, Uzundere / Erzurum doğumlu. Öğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul'a yerleşti. İstanbul Muallimler Birliği yayın organı olan *Bilgi* dergisinin yirmi beş yıl yazı işleri müdürlüğünü başarıyla yürüttü. Bu dergide çeşitli konularda makaleleri yayımlandı. Genç kalemlerin elinden tutan, onlara yardımcı olan Ağabeyoğlu, İstanbul'da faaliyet gösteren Erzurum Kültür ve Yardımlaşma Derneğinde de görev yaptı. Kütüphanesinin bir bölümünü Uzundere Lisesi Kütüphanesine bağışladı. *Milli Değerlerimiz; Mehmed Kardeş* adlı bir basılı kitabı vardır.

AĞABEYOĞLU, Selma

Şair ve yazar. 1952, Ankara doğumlu. Yıldırım Beyazıt Lisesi (1977) mezunu. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde okudu. Kamu kurumlarında memurluk yaptı ve emekli oldu. Şiir dışında fotoğrafla uğraştı, fotoğraf sergileri açtı. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. *Evrensel* gazetesinde on beş günde bir kültür-sanat yazıları yazdı.

Yazı ve şiirlerini *Damar, Dize, Evrensel Kültür, Yaklaşım* vd. dergilerde yayımladı. 1994 Salih Bilgin Şiir Ödülünü, 1998 *Yenigün* Gazetesi (Almanya) Şiir Ödülü ikinciliğini, 2002

Selma Ağabeyoğlu

SELMA AĞABEYOĞLU

ÇIĞLIĞINDAKİ LEKE

sular maviye kestiğinde
acının göğsünden ancak
bir bahar dalıyla sökülür.
sen o baharın tomurcuğu ol
elle tutulur bir o kalsın dünden
dün ki saçlarından gözyaşı dökülür

unuttuğum bir şey var, hayatın
lifçinde gövdenden geçip giden
kaybolmuş gece gibi inlerken
dokunup geçen sesin. Yüreğimi
sardunyalardır ansızın örten.

sen onun son vurgunu ol
alnını güze sür. Al başını git
Yanılmışım kelebek ömrü bu aşk
dediğin dar vakitlerde, çığlığındaki leke
gibi düş göz yaşıma. Ama
tomurcuğun yüreğine yürüyen suyu unutma.

Homeres Şiir Özel Ödülünü aldı ve TTB 2000 Behçet Aysan Şiir Ödülünde övgüye değer bulundu.

"Onun mevsimlerden, güvercinlerden, kardelenlerden söz etmesi acıları görmemesinden değil, acılara karşın başını dik tutabilme isteğinden, acıları paylaşıp umudu diri tutma dayanışmasındandır. Ağabeyoğlu soruyu ustalık göstermek, zekâsını, yaratıcılığını kanıtlamak için soranlardan değildir. Yüzyıllardır yinelenen ağıtlardan, düğün türkülerinden, halaylardan, ... Onlar bir şairin düşlerini, acılarını paylaşmasını belirler. Çünkü şairin düşleri halkın düşleridir, acıları halkın acılarıdır. Çünkü Selma Ağabeyoğlu seçkin beğenisini koruyarak halk olmayı başaran bir şairdir." (Sennur Sezer)

. ESERLERİ:

ŞİİR: *İnsanı Ararken Ağlayacaksın* (1993), *Bütün Fotoğraflarım Siyah Çıkıyor* (1996), *Gecikmiş Bir Çocuk* (2000), *Ömrüm Yeni Baştan* (2003).

DENEME: Hep Aklımda Kaldı (2004).

HAKKINDA: Osman Nuri Poyrazoğlu / Ağabeyoğlu'nun Şiiri (Damar, 1996), Ahmet Yıldız / Selma Ağabeyoğlu'nun Şiiri (Damar, 1998), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi 1 (2002), İhsan Işık / Ankaralı Şairler ve Yazarlar (2003), Sennur Sezer / Ağabeyoğlu'nun Yazdıkları (Cumhuriyet Kitap, 2003) - Hep Aklımda Kaldı'nın Önsözü (2004), Hüseyin Atabaş / Söyleşi (Cumhireyet Kitap, 2003), Ali Galip / Bu Kitap Hep Aklınızda Kalacak (Agora, Ocak-Şubat 2004), Betül Tarıman / Hep Aklımda Kaldı (Cumhuriyet Kitap, 2003).

AĞANOĞLU, Halit

Eğitimci-yazar. 1903, Akçaabat / Trabzon doğumlu. 1926'da Trabzon Öğretmen Okulunu bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra 1932'de Erzincan İlköğretim müfettişliğine atandı. Köy Enstitülerinin kuruluşunda görev aldı. 1937'de Kars / Cılavuz Eğitmen Kursunu ve 1940'da aynı bölgede Köy Enstitüsünü kurdu. 1954'te Trabzon milletvekili seçilerek siyasal hayata atıldı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Trabzon'dan Erzincan'a (1937), *Köy Enstitüleri Yolunda* (1949).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984).

AĞAOĞLU, Adalet

Yazar. 23 Ekim 1929, Nallıhan / Ankara doğumlu. Evlenmeden önce Adalet Sümer, evlendikten sonra da bir süre Adalet Sümer Ağaoğlu adlarıyla yazdı. Ayrıca Parker Quinck, Remüs Telada adlarını kullandı. Yazar ve tiyatrocu Güner Sümer'in ablasıdır. İlkokulu Nallıhan'da okudu.

Adalet Ağaoğlu

Nallıhan'da ortaokul olmadığından, öğrenimini sürdürebilmesi için ailesi 1938'de Ankara'ya göç etti. Ankara Kız Lisesini (1946), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1950) bitirdi. 1951'de Ankara Radyosu'na girdi; bir süre dramaturg olarak çalıştı, daha sonra Radyo Tiyatrosu Müdürü oldu. TRT'nin kurulmasından sonra bu kurumda program uzmanı olarak çalıştı ve bir süre daire başkanlığı yaptı, 1971'de TRT'den ayrıldı. Ayrıca, Ankara Meydan Sahnesinin kurucuları arasında yer aldı, burada da dramaturg ve çevirmen olarak çalıştı (Mart 1961-Haziran 1966). Fransa, ABD, İtalya, Almanya, İsviçre, Norveç, Japonya, Taiwan, Avusturya, Çekoslovakya gibi pek çok ülkeye turistik ve sanatsal geziler yaptı. Eserleri Almanca, Slovakça, İngilizce, Hollandaca ve Bulgarcaya çevrildi. Uzun yıllar Ankara'da yaşadıktan sonra, 1980'li yılların başlarında İstanbul'a yerleşti. 1996 yılında, parkta otururken bir arabanın gelip kendisine çarpmasıyla ağır biçimde yaralandı, Türkiye'de ve Türkiye dışında uzun bir tedavi dönemi geçirdikten sonra sağlığına kavuşabildi.

Adalet Ağaoğlu yazarlığa tiyatro eleştirileri ve şiirler yazarak başladı. 1946-47 yıllarında *Ulus* gazetesinde tiyatro eleştirileri yazdı. İlk şiiri (*Gölgeler*), Ekim 1948 tarihli *Kaynak* dergisinde yayımlandı. Daha sonra oyun yazarlığına yöneldi. Sevim Uzgören'le birlikte yazdıkları *Bir Piyes Yazalım* adlı oyun 1953'te Ankara'da sahnelendi. Yaşadığı çevreden edindiği gözlemler üzerine kurduğu *Evcilik Oyunu* 1963-64 sezonunda yine Ankara'da sahnelendi. *Evcilik Oyunu* (1964) yazarın kadın-erkek ilişkisine geniş açıdan baktığı ilk oyunlarındandır. Bu oyununda yaşamdaki olumsuzlukların anlatımını cinsellik ve kadın-erkek ilişkisi temelinde ele alırken aynı zamanda yaşamın bütün alanlarına da göndermeler yapar. Adalet Ağaoğlu'nun oyunlarında, toplumun sorunlarına, güncel gelişmelere duyarlı bir yazarın yaklaşımı gözlenmektedir. Özellikle psikolojik baskı ve toplumsal kurumların baskısı altında kalan insanların yaşadıkları aldatıcı değerlere boyun eğmek zorunda kalışlarını aile-birey ilişkisi içinde yalın bir dille ortaya koyar. Korku, ölüm, barış, kadın-erkek ilişkisi, özveri, aşk, yaşlılık, gençlik, başkaldırı, özgürlük vb evrensel temalar, yazarın güncel kaygılarıyla, dünyaya bakışıyla, toplumsal gelişmelerle iç içe ele alınır.

Tombala adlı oyunu, bir çiftin yaşlılık dönemlerini düşünsel birikimden uzak, bir tombala oyunu çevresinde yalnızca küçük zekâ oyunlarıyla sınırlayan toplumsal yaşama yöneltilmiş bir eleştiridir. Bu oyun, önce *Türk Dili* dergisinin Haziran 1967 sayısında yayımlandı ve 1969 yılında sahnelendi. *Çatıdaki Çatlak*, orta sınıfın alışkanlıklarını, değer yargılarını ekonomik ve toplumsal gelişmeler karşısında giderek yitiren, ancak bunun farkında olmayan ya da farkına vardıklarında geçmişi ve bugünüyle hesaplaşmaktan korkan insanları anlatır. Kahramanların kendilerini farklı göstermek adına bu gerçeklerden kaçma isteği, sonunda bütün yaşamlarına egemen olur. *Sınırlarda* oyunu *Çatıdaki Çatlak*

ADALET AĞAOĞLU

YÜKSEK GERİLİM

Yağmurlar dindi. Ovanın böğründeki hafif eğimli toprak kanallar tarlalarda biriken fazla suyu denize akıtır, akıntı, kıyılarında sivrisineklerini ve kurbağalarını çoğaltır. Tarlalar da kanalların toprakta bıraktığı nemi sakladı, pamuğunu büyüttü.

Tek pervaneli uçaklar mayıs sonu ovanın üstünde dolaşmaya başladılar. Sonra artık tarlaların üstünde sık sık uçtular, ovaya ilaç püskürttüler. Siyolan kokusu, bir yol ayrımındaki çilek tarlasında olgunlaşan çiçeklerin tadına sindi. Ardından sırayla ekmeğin, etin, sebzenin tadına sindi. Çevredeki hıtsnfiyusufların, morsalkımların, ıtırların özsuyuna yürüdü; santiyelerdeki araçların dişlilerine; çimento ve çakıla, battaniyelerle karavanalara; ışından göçenlerin ve iş aramaya gelenlerin yatağına, yorganına, poturlarına, mintanlarına sindi.

Tek pervaneli uçakların attığı ilaç, pamuk fidanları üstünde kurudu. Damarlı yüzlerinde benek benek beyaz lekeler bıraktı. Dümdüz ovayı yer yer kesen çitler arasındaki otlar, önceleri pamuk tarlalarına dolan fazla suyu bir uçtan çaldı, emdi, azıp gelişti. Kanallar suyun fazlasını denize attıkça otların payına düşen nem de azaldı. Yaz boyu azaldı bu pay ve otlar kurudu, dikene sardı. Dikenleşen sürgünlerde gövdeler, yolun tozuyla havanın ilacını tuttu; beyaza yakın bir kül rengine buladı. Bu kirli beyaz öbekler arasında kurumamakta direnen ince mor çiçekli ılgınlarla süpürgeotları ve çavşırlar güneşten renklerini attılar. Atılan rengin yerini hemen ilacın beyazlığı aldı.

Kuru pamuklar eylülde toplanmaya başlandı. Sulanan ekim pamukları daha dolup gürbüzleşerek, yağmurları kalmadan toplanacakları günleri beklediler. Yaprakları genişti. Üstlerinde daha çok ilaç lekesi biriktirdiler.

Güneş, bütün yaz denizin üstünü kaynattı. Kaynatıp buharını aldı. Getirip taa ötelerden, ovanın üstüne saldı. Buhar tabakası, uçakların püskürttüğü ilacın pek az kısmını kaptı. Yine de yoğunlaşıp kalın bir sis bulutu yaptı. Uçaklar yeniden ilaç püskürtmeye geldiklerinde ovaya doğru biraz daha alçaldılar. Sisin altından uçup her seferinde biraz daha alçaldılar ve artık son ilaçlarını püskürtecekleri zaman, yoğun buhar tabakasıyla benekli bitki örtüsü arasında kalan ensiz bir koridorda uçtular.

Hafif eğimli kanallardan akan suyu yüzü hareketsiz ince, kahverengi, tahıl kabuğunu andıran nesnelerle örttüldü. Böylece kanallar, ovadan çektikleri fazla suyun yükledığı sivrisinek ölülerini de denize akıttılar. Ama kanalların nemli karanlığında kurbağalar yaşamlarını sürdürdüler. Kanalların içinde siyonlardan korunup büyüdüler. Gece ay, yoğun buhar tabakasını delip de tarlaları aydınlattığında tedirginleşip daha çok bağırdılar.

Yukarda, kuzeyde baraj, behrin bahar suyunu biriktirdi. Biriktirip güçlü çarklarında döndürdü, ağdırdı. Ağdırıp ağdırıp bu suyu elektrik gücüne dönüştürdü ve yüksek gerilim hattına aktı. Durmadan aktı. Yüksek gerilim hattı, direkler üstünde ovaya uzandı. Tarlalarda, yol kıyılarında dura dikile; sulama kanallarının ve bu kanal yavrularının döşenme çizgilerini şurda burda kesc atlaya daha güneye, kalabalığın toplaştığı yerlere uzandı. Uzanıp, yüklendiği öldürücü ve diriltici gücü bu yerlere taşıdı. Geçtiği her yerde kendisiyle kesişen her şeye ve herkese güçlü adını kazdı, bıraktı. Ama oralara uzanmadan önce bu yüksek gerilim hattı, geçtiği yerlerde hiç bir katı cismin kendisine elli santimden daha yakın gelmesine izin vermedi. Yağışlı havalarda çevresini daha geniş tuttu; yüz elli santimlik bir çapın çizdiği daire içinde egemenliğini kurdu. Dokunulmazlığını koruyarak yürüdü, gitti ve milyarda bir gücünden daha çok, ama çok daha azını vinç operatörü Kadir Çiçek'in ot-sap tavanından sarkan yirmi beş mumluk ampulüne boşalttı.

Ampul, Kadir Çiçek'in tavanında bir saat kadar ışıdı. Karısı çocukları yatırdı, bulâşıkları yıkadı, ekşimiş yoğurt artığının üstüne tel kasnağı iyice örttü, öylece getirip pencere önüne bıraktı. Cansız pencereye ince naylon bir gergi gerdi, dışarı, avluya çıktı. Kadir Çiçek, yirmi beş mumluk ampulün kapı önüne vuran aydınlığında tuzlu su kabını önüne çekti. Kabaran avuçlarını tuzlu suyun içine soktu. "Çok erken varmalı şantiyeye. Vinyin makarasını yağlatmalı. Doğru sürmeli kanaletlerin başına. Hava kararmadan ne kadar çoğunu oturtursak eğerlerine, o kadar iyi." (...)

(Yüksek Gerilim, 1976)

de birlikte 1969'da basıldı. Bu oyun, her biri kendi içinde bütünlüğe sahip üç perdeden oluşmaktadır. Ancak barış temasının temel düşünce olduğu perdeler arasında zaman-olay-kişi-konu ilişkilerine dayalı bağlantılar vardır. Barış temasına düşle-gerçek, istenenle-ele geçen ikilemleriyle bakan oyun, birbirlerine bir türlü ulaşamayan insanları anlatır.

Üç Oyun (1973) adıyla basılan kitabının ilk oyunu *Bir Kahramanın Ölümü* adını taşımaktadır. Yazar bu oyununda toplumsal olayların kahraman yaptığı bir kişinin insan yanını ortaya koymaya çalışır. İki erkek oyun kişisinin konuşmalarına dayalı *Bir Kahramanın Ölümü* bir iç hesaplaşmayı anlatır. Aslında her iki karakter de aynı kişiyi anlatır ve insanın toplumsal bir varlık oluşuyla yalnız kalışı arasındaki çelişkileri gösterir. Bu kitapta yer alan *Çıkış* adlı ikinci oyunda ise yazar, düşsel bir odada baba-kız ilişkisinden yola çıkarak, ev-dış dünya ikilemini simgesel ve soyut bir düzlemde ele almaktadır. Ev güvenli bir yaşam sağlasa da bir çeşit tutsaklık yaşatır. Dışarısı ise karanlık ve fırtınalı olsa da özgürlüğü sunar. Kitabın üçüncü oyunu *Kozalar*, Ağaoğlu'nun ev kadınlarının yaşamına çok yönlü baktığı bir kısa oyunudur. Yazar bu oyununda, bilinç düzeyleri düşük toplumsal ve cinsel baskıların dillerine vurduğu üç ev kadınının konuşmalarında, gündelik yaşamı, ekonomik ve toplumsal bağlamları içinde ele alır. Bilinç eksikliği, bu üç oyun kahramanının toplumsal ilişkilerinde güvensizlik, korku ve paniğe sürüklenmeleri sonucunu getirir.

Kendini Yazan Şarkı adlı oyunu 1976'da İstanbul Şehir Tiyatrolarında oynandı ve 1977'de *Evcilik Oyunu* ile birlikte basılır. Oyunda yeni bir dünya kurma ülküsü içindeki gençlerin düşünceleriyle gerçekler arasındaki ayrım, yaşam-ölüm çizgisinde yaşadıkları korku, özlem, sevgi, dayanışma ve geleceğe umutla bakışları anlatılmaktadır. Bu oyun, yazarın, ülke gençliğine aydın kaygısı içinde yaklaşımını sergileyen bir eserdir... Adalet Ağaoğlu ayrıca radyo oyunları da yazdı; bunlardan biri olan *Yaşamak* Fransız ve Alman radyolarında da (1955-56) seslendirildi.

Sonraki dönemde yirmi yıla yakın bir süre yazarlık hayatını romanlar,

hikâyeler ve denemeler yazarak sürdüren Ağaoğlu, *Çok Uzak Fazla Yakın* (1991) adlı eseriyle yeniden oyun yazarlığına döndü. Bu oyunda, iki kız kardeşin -birbirlerinin geçmişleriyle hesaplaşmaları ışığında- ülkenin ekonomik, siyasal ve toplumsal gelişmelerine bağlı olarak sağa sola savrulan kentsoylulluğa has değerler tartışılır. Yazar bu oyununda, hikâye ve romanın olanaklı kıldığı ayrıntılı anlatımlardan oldukça yararlanır. Yayımlanan son iki oyundan biri *Duvar Öyküsü* (1992), diğeri *Şiir ve Sinek* (1992) adlarını taşır. Son üç oyun dışındaki oyunları *Oyunlar I-II* (1982), bütün oyunları ise Toplu Oyunlar (1996) adlarıyla yayımlandı.

Adalet Ağaoğlu 1970'lerden itibaren roman ve hikâye yazarlığına yönelerek, bu alanda kendine önemli bir yer edindi. İlk romanı *Ölmeye Yatmak* (1973), ilk hikâye kitabı *Yüksek Gerilim* (1974)'dir. Romanlarında genellikle aydınların sorunlarını ve ilişkilerini ele alan yazarın hikâyelerinde daha bir konu çeşitliliği mevcuttur. *Ölmeye Yatmak*'ta, Cumhuriyet döneminin egemen ideolojisinin, kentsoylu toplumsal kesimler üzerindeki etkilerini ve tutarsızlıklarını işler. Bu romanında, toplumbilimsel bir bakış açısı sergilemektedir. Yazar daha sonra *Ölmeye Yatmak, Bir Düğün Gecesi* (1979) ve *Hayır...* (1987) adlı romanlarını "*Dar Zamanlar*" üçlemesi olarak tanımlamıştır. *Fikrimin İnce Gülü* (1976) romanı, Asım Bezirci'nin görüşleri özetlenerek söylenecek olursa; ülkedeki olumsuz ekonomik koşulların Avrupa ülkelerine savurduğu Anadolu insanını, bir yandan temel değerlerine, direnme gücüne ve altı yüzyıllık imparatorluktan kalan niteliklerine nasıl yabancılaştırıp değiştirdiğini sergiler. Roman kahramanı Bayram, bir toplumun değişim süreci içerisinde ortaya çıkmış, tüketim toplumunun, kapitalizmin tüketim değer yargılarıyla oluşmuş bir "yeni insan" tipidir. Bayram'ın kişiliğinde yazar, toplumsal değişim süreciyle birlikte ortaya çıkan bu yeni tip insanı, metalaşan yabancılaşmış insanı ve ayrıca bu insanın dramını çizmektedir.

Yazarın üzerinde en çok tartışılan bir sonraki romanı olan *Bir Düğün Gecesi* (1979), Fethi Naci'nin deyişiyle; sevgisizliklerin, yıkılışların, kuşkuların, kaçışların, kendinden hoşnutsuzlukların romanıdır. Toplumsal çözülüşün ağır bastığı bir dönemde, umarsız ve yalnız birçylerin umarsız ve yalnız bireylere bel bağlamaya çabalamalarının ve nicedir beklenen bir eleştiri romanıdır. Bu romanda yazar, 12 Mart 1971'deki askeri müdahale döneminin olayları içinde yer alan, kentsoylu ve özellikle küçük kentsoylu bireylerin değişimlerini ve sıkıntılarını işler, onların karakterini sergilemeye çalışır. Eleştirel bir tavırla, konu edindiği bireylerin, siyasal inançları ile seçtikleri yaşam biçimleri arasındaki çelişkiyi ortaya çıkarır.

Adalet Ağaoğlu

Ağaoğlu daha sonraki romanlarında da siyasal roman örnekleri vermekle birlikte, bilinç akışı yöntemini kullandı. *Üç Beş Kişi* (1984) adlı romanda yazarın bu özelliği belirgin olarak ortaya çıkar: Varlıklı bir aile eksen alınarak, bu ailenin yaşantısı ve çevre ilişkileri içerisinde, 1960-80 arası yaşanan çalkantılı dönem aktarılır. Yazar bu romanında da nesnel gerçekliği arka planda tutarak bireylerin değişimini aktarmaya çalışır. 1985'te yayımlanan *Göç Temizliği* anı-romanından sonra gelen *Ruh Üşümesi* (1991) ana teması erotizm olan bir romandır. Ayrı başlıklarla yedi bölümden oluşan *Romantik Bir Viyana Yazı* (1993), yazarın kurgusu ve anlatım tekniğinin yanı sıra, dili ve üslubu bakımından da özellikle incelemeye değer bir çalışması olarak değerlendirilmiştir. Çağdaş Türk romanında bir "zaman ustası" olarak değerlendirilen Ağaoğlu, ustalığını bu romanda bir başka türlü göstermektedir. Gürsel Aytaç'ın anlatımıyla; en küçük zaman birimi olarak, "ân"ı değil, geçmişle bugünün kesişme noktalarını alması, ilginç, değişik bir tarih felsefesi yaratıyor. Zaman boyutunda evrenselin peşinde bir anlatıcı, siyasi tarihin, kültür tarihinin Avrupalı-Osmanlı motiflerini derleyerek güncel tarih tabloları yaratıyor. Yapıtın ilk sayfalarında, bir yandan bugünkü Viyana'dan izlenimler, öte yandan hayal etmek, kurgulamak istediği tarih, ironik bir zaman üzerinde ilginç bir pano oluşturmaktadır

Adalet Ağaoğlu'nun ilk hikâye kitabı *Yüksek Gerilim*'e (1974) adını veren hikâye, kurgusu bakımından, görüntülemeyle verilen ortama yerleştirilen kişi ve olaylar, okurla hikâye kişilerinin arasına zaman zaman sokulan "yabancılaştırma" efektleri gibi unsurlar, Alman oyun yazarı Brecht'in tiyatroda amaçladığı ilkeleri çağrıştırmaktadır. *Yüksek Gerilim*'deki hikâyeler, birbirinden ayrı kuruluşları ve değişik düzlemlerde yoğunlaştırılmış ironik-yergici, eleştirel, düşünsel öğeleriyle, okura yazarın hikâyeciliğini çözümlemekte önemli ipuçları verir. Füsun Akatlı'ya göre, yazarı günümüzün önemli öykücülerinden biri yapan özellik, düşünce düzeyindeki doğrularla, sanat düzeyindeki doğruları buluşturabilmiş olmasındandır. İkinci hikâye kitabı *Sessizliğin İlk Sesi* (1978), birinci bölümüyle, yazarın önceki hikâyelerinin tanıdık seslerini sürdürmektedir. Kitabın ikinci bölümündeki hikâyeleroe kendini iyiden iyiye duyuracak olan sevgi, sevecenlik, sıcak ilişki motifleri, bu bölümdeki hikâyelerle, okuru yazarın sevecen edebiyatçı dünyasına davet eder.

Fikrimin İnce Gülü romanı *Sarı Mercedes* adıyla 1993 yılında Tunç Okan tarafından filme alındı. Ağaoğlu, The Reader's Encyclopedia of World Drama (New York, 1969) adlı tiyatro ansiklopedisinde dünya tiyatro yazarları arasında anılmıştır. *Üç Oyun* ile 1974 TDK Tiyatro Ödülünü, *Yüksek Gerilim* ile 1975 Sait Faik Hikâye Ar-

ADALET AĞAOĞLU HAKKINDA

"Adalet Ağaoğlu'nun Türkiye'nin toplumsal değişimine bakışı, tipik bir küçük burjuva bakışı. Oysa Atatürk'ün ölümünden sonra yetişen gençliğin sorunları da, bu gençliği yetiştirirken dünyanın ve Türkiye'nin ne durumda olduğu da öyle bir bakışla çözümlenemez; bu bakış , ister istemez, 'gericilik' diye cezan okuma üzerinde durmaya, önemli sorun diye kadın-erkek ilişkilerine (kadın-erkek ilişkilerini yadsımıyorum, ama bir bütün içindeki önem payına göre değerlendirmek gerekir) saptamaya götürür. Bu bakımdan, Ağaoğlu'nun 'Ölmeye Yatmak' benim değil, ama bir dönemin yazdığı romandır' sözü, kendine fazla güvenmeyi değilse, bir yanlış anlayışı belirtiyor. Çünkü Ağaoğlu, anlattığı dönemi, kendi düşünsel görüşlerine göre değerlendirerek anlatıyor; bir başkası, aynı dönemi, büsbütün başka açıdan ele alırak, Ağaoğlu'nun yorumlarının tam karşıtını ileri sürerek anlatabilirdi." (Fethi Naci)

"Adalet Ağaoğlu korkmadan değiştiren, çarpışan, kavgalara giren, devrimlerin içinde olmayı yeğleyen bir yazar. Cumhuriyet tarihine tanıklığı, katkısı, çağdaş Türk yazınındaki verimleriyle de çok önemli. Bugün defterlerini çıplaklığıyla açığa çıkarması da, tıpkı Aysel'in izini sürdüğü günlerdeki gibi cesurca." (Enver Aysever)

"Ağaoğlu ilk öykü kitabı 'Yüksek Gerilim'i (1974) bir görev bilinciyle yazar. Öykü aracılığıyla inandığı sosyalist dünya görüşünü edebiyatta çoğaltmak ister. 'Hadi Gidelim' (1982) Ağaoğlu'nun ritme ve imgeye yasladığı öykülerden oluşur ve ustalığının parlak örneklerini içerir. Son kitabı 'Hayatı Savunma Biçimleri' (1977) ise yasal öykülerden oluşur. Kitapta hayat ve kurgu (roman, öykü) karşılaştırılması yapılarak bunların birbirleriyle örtüşen ve ayrışan yönlerine vurgu yapılır. Onun öykülerini Türk öykücülüğündeki herhangi bir yazarla, ekolle, kuşakla ilişkilendirmek zordur. Çünkü o kendine özgü bir öykü serüveni yaşamış, herhangi bir ekolün izleyicisi/takipçisi olmamıştır. Ama onun yazdıkları daha çok yabancı yazarlarla, dış edebiyatla ilişkilendirilmiştir. Sevim Burak'a göre Ağaoğlu 'İngiliz edebiyatından' esinlenmekte, Burhan Günel'e göre ise Aldous Huxley'den. Sonuç olarak Ağaoğlu, öyküyü edebiyat hayatında önceliği bir tür olarak görmese de Türk öykücülüğünü taçlandıran öyküler yazmıştır. İnceliklerin, kadınsal duyarlılıkların, politik yönsemelerin kalıcı ürünlerini vermiştir." (Necip Tosun)

mağanını, *Bir Düğün Gecesi* ile 1979 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü, 1980 Orhan Kemal Roman Armağanını, 1980 Madaralı Roman Ödülünü, *Çok Uzak Fazla Yakın* ile 1992 Türkiye İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülünü, 1995 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülünü, *Romantik Bir Viyana Yazı* ile 1996 Aydın Doğan Vakfı Edebiyat Ödülünü, 1997 NTV Yılın Yazarı Ödülünü ve 1999 Aziz Nesin Ödülünü aldı. Adalet Ağaoğlu, Türkiye Yazarlar Sendikası (kurucu), İnsan Hakları Derneği (sonradan ayrıldı) ve Edebiyatçılar Derneği Onur üyesidir.

ESERLERİ:

OYUN: *Bir Piyes Yazalım* (S. Uzgören ile, 1953), *Evcilik Oyunu* (1964), *Tombala* (Türk Dili dergisi, Haziran 1967), *Çatıdaki Çatlak* (Sınırlarda ile birlikte, 1969), *Üç Oyun* (Bir Kahramanın Ölümü, Çıkış, Kozalar, 1973), *Kendini Yazan Şarkı* (Evcilik Oyunu ile birlikte, 1977), *Oyunlar* (sekiz oyun, 1982), *Çok Uzak Fazla Yakın* (1991), *Duvar Öyküsü* (1992), *Şiir ve Sinek* (1992), *Oyunlar I-II* (1993), *Toplu Oyunlar* (1996).

ROMAN: *Ölmeye Yatmak* (1973), *Fikrimin İnce Gülü* (1976, Almanca'ya çevrildi), *Bir Düğün Gecesi* (1979, Çekçe ve Bulgarcaya çevrildi), *Yaz Sonu* (1980), *Üç Beş Kişi* (1984), *Göç Temizliği* (anı-roman, 1985), *Hayır...* (1987), *Ruh Üşümesi* (1991), *Romantik Bir Viyana Yazı* (1993).

ANI : *Damla Damla Günler* (c. 1, 2004).

HİKÂYE: *Yüksek Gerilim* (1974), *Sessizliğin İlk Sesi* (1978), *Hadi Gidelim* (1982), *Hayatı Savunma Biçimleri* (1997), *Toplu Öyküler I* (2001), *Toplu Öyküler II* (2001).

DENEME-ELEŞTİRİ-SÖYLEŞİ: *Geçerken* (1986), *Gece Hayatım* (anlatı, 1992), *Karşılaşmalar* (1993), *Başka Karşılaşmalar* (1996), *Öyle Kargaşada Böyle Karşılaşmalar* (2002).

DERLEME: *Güner Sümer / Toplu Eserleri I-II* (1983), *Seçmeler* (1993).

ÇEVİRİ: *Mezarsız Ölüler* (J. P. Sartre'dan, 1962), *Kafkas Tebeşir Dairesi* (B. Brecht'en,1963), *Durand Bulvarı* (Armand Salcrou'dan, 1967), *Amerikano Manyaklar* (Razvani'den, 1973).

OYUN: *Sınırlarda* (1966), *Bir Kahramanın Ölümü* (1968), *Çıkış* (1970), *Kozalar* (1971).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Hülya Nutku / Güncşe Tırmanmazsan Ayı Göremezsin (1992), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Gürsel Aytaç (Cumhuriyet Kitap, 2.12.1993), Sennur Sezer (Varlık, Şubat 1997), Adnan Binyazar / Romantik Bir Viyana Yazı (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Fethi Naci / Yüzyılın 100 Romanı (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Semih Gümüş / Adalet Ağaoğlu'nun Romancılığı (2000), Erendiz Atasü / Benim Yazarlarım (2000), Ahmet Kaya / Bir Düğün Gecesi Üzerine (Yedi İklim, Ağustos 2000), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), İnci Asena / Yirminci Yüzyılda Yazınımıza El Verenler (2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Yazın Sanatı (Cumhuriyet Kitap, 15.02.2001), Feridun Andaç / Adalet Ağaoğlu Kitabı (2001, söyleşi), Suna Karaküçük / Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'ndan "Nehir Söyleşiler": Sohbetin Nehrinde Yazarlarımız (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), Behçet Çelik / Virgül (sayı: 57, Aralık 2002), Hayriye Ünal / Delirmek Hakkı (Kırklar, Sayı: 25, Ocak-Şubat 2003), Necip Tosun / İnceliklerin, Kadınsal Duyarlılıkların, Politik Kaygıların Öykücüsü: Adalet Ağaoğlu (Hece, Nisan 2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Enver Ercan / Adalet Ağaoğlu: Defterlerin Henüz Şapkasını, Şemsiyesini Atabildim Sulara (Söyleşi, Varlık, Aralık 2004), Enver Aysever / Damla Damla Damıtılmış Bir Yaşam (Varlık, Aralık 2004).

AĞAOĞLU, Ahmet

Yazar (D. 1869, Şusa kasabası / Azerbaycan - Ö. 1939, Ankara). Karabağ'da bir Rus jimnazına devam etti, Tiflis Liscsi (1887) ve Paris Hukuk Fakültesi mezunu (1894). Bir süre de Sorbonne Üniversitesinde (Paris) tarih ve filoloji öğrenimi gördü. Ülkesine döndüğünde çıkardığı *Hayat, İrşad, Terakki* adlı gazetelerde Azeri Türklerinin haklarını savundu.

Ahmet Ağaoğlu

AHMET AĞAOĞLU

Hüseyin Cahit Yalçın

İttihat ve Terakki merkez-i umumisinin en candan âzası ile bir gün maarif işlerini konuşuyorduk.

- Bu memlekette, dedi, maarif nazırı olacak bir adam vardır.

Bu zümrüdüanka kuşunu keşfe muvaffak olan bahtiyarın yüzüne bir sual ifadesiyle baktım. O, devam etti:

- Ahmet Ağaoğlu. (Dil alışkanlığı ile o zaman aile ismi bu şekilde söyleniyordu).

Bu ismi henüz yeni işitiyor gibiydim. Muhatabım bunu hissettiği için, Ağaoğlu hakkında malûmat verdi. Tahsilinden, Türklük idealine bağlılığından, kabiliyetinden bahsetti. Büyük bir ateş ve heyecan içinde, Maarif Nezareti'ne bulduğu namzedi gerçekçi bir samimiyet ile methetti durdu.

Ağaoğlu Ahmet Bey'i Maarif Nezareti'nde görmedik. Fakat sonra, kendisini bizzat tanımak kabil oldu. Doğrusu, onda fikir adamı ve idealist insan meziyetleri göze çarpıyordu. Fakat Maarif Nezareti'nde pek cenkleşecek bir pratik ve siyasî adam hali yoktu. Belki gerçekten demokrat bir memlekette, kabine azaları arasında Ağaoğlu'na bir yer bulunabilirdi. Fakat henüz sırmalı üniformalar ve teşrifat hükûm süren bir devrede onun asıl yeri Türkocağı'nın çıplak odası idi. Oraya daha iyi yakışırdı.

Mamafih, halindeki yumuşaklığa rağmen, onun bir cidal adamı olduğunu inkâr etmemelidir, fakat o, matbuat meydanında, elinde kalem, açık ve entrikasız cidal etmeyi bilir. Ne yumruk usulüne vakıftır, ne politika labirentlerinin karanlık ve karışık entrikalarına. Oralarda kendisini bir açıkgöz, çoçuk bile mat edebilir.

Ağaoğlu Ahmet Bey'i görenler, kendisini yalnız uzaktan ve dışarıdan tanımakla kalıyorlarsa, muntazam bir fikrî faaliyet göstereceğine de pek inanmazlar. Hali biraz dağınık, usulsüz, ve intizamsız bir çalışma intibaını verir. Fakat benim gördüğüm çalışanlar ve okuyanlar içinde onun pek modern bir faaliyet sahibi olduğunu itiraf ederim.

Dikkatle okur, hemen makasa yapışır, keser, defterе yapıştırır, dosyasını tamamlar. Bu vesika ve bilgi dağarcığı onun çok işine yarar. Malta'da iken, kendisinin bu faaliyetine yakından şahit oldum ve hayran kaldım. O sırada, tabiî çok İngiliz aleyhtarı idik. Kendisine bir İtalyan edibinin İngilizler aleyhinde yazdığı bir şiiri okumuştum. Benden bunun tercümesini aldı ve bir tarafa yapıştırdı. Şüphesiz günün birinde bir makalesi için kullanacaktı.

Ağaoğlu'nu sevmek için onunla yakından arkadaşlık etmek lâzımdır. Bazı adamlara pek yaklaşmamak ihtiyaç eder. Onlar uzaklığın kusur örten perdeleri arkasında daha muhteşem, daha hürmetle lâyık görünürler. Fakat Ağaoğlu yaklaşıldıkça kazanılan insanlardandır.

Tevazu ona aklî ve muhakemenin sonradan yapıştırdığı bir süs değildir. O, mütevazı olarak doğmuş, büyümüş, okumuş ve okudukça boş bir gurur ile kabarmayarak, bilâkis daha mütevazı ve durgun bir hal almıştır.

Ağaoğlu Ahmet'i Malta arkadaşları yalnız bir cihetten kızdırabilirlerdi. Herkesin şakasına tahammül eder, mihnetli güler yüzle karşılar, en gamlı zamanlarda bile kahkahayı atardı. Fakat, fikrî siyasî akideler, vicdanî kanaatler bahsinde onun kendinden geçerek coştuğunu ve haykırdığını görürdünüz. Bir aralık "fert yok, cemiyet var" diyen Ziya Gökalp'in yanında ben onu ferdiyetçi ve liberal olarak tanıdım. Fikrî ve manevî akrabalığımız buradan başlar.

Malta'dan kurtulduktan sonra, Ağaoğlu gözümün önündü bir hakikat olmaya başlayan Türklük idealine elinden geldiği kadar hizmet için Anadolu'ya koştu. Bir aralık onu Matbuat Müdürlüğü'nde gördük.

Eskiden zalim hükümdar ve hükûmet tazyiklerine dayanarak silâha sarılanları ve ormanların, dağların içinde hür bir ferdiyetçilik hayatı sürenleri kır serdarı yaparlar ve kırların asayişini temin vazifesini onların cesaret ve tecrübelerinden beklerlerdi. Matbuat hürriyetinin bu ezelî suridesini Matbuat Müdürlüğü'nde görünce bu eski ananeyi hatırlıyordum.

Bu ananenizi pek esassız bir şey olmadığına az çok kanaat getirdim. Hakikaten üniforma, makam, meyki ve vaziyet bir insanı az çok bir inzibat ve çerçeve içine alıyor. Ağaoğlu arkadaş da Matbuat Müdürlüğü'nü kendisine az çok benimsedi ve bir matbuat müdürü gibi düşündüğü zamanlar oldu.

Onun hesabına çok şükür ki orada uzun bir müddet kalmadı. Bir muharrirlik, bir ders kürsüsü onun hizmet kabiliyetlerine daha uygun bir saha açıyordu.

Ağaoğlu Ahmet'i milletvekilleri arasında gördük. Yukarıda dedim ya, o, bu musarra sahasının adamı değildir. Orada çarçabuk "Nak-aut" oldu. Mukadderat ona sakin hayatın her safhasını göstererek tecrübesini tamamlamak ve kendisini pişirerek bütün bütün kâmil bir insan haline getirmek istiyordu.

Doğrusu Ağaoğlu, gerçekten pişti, hem o kadar pişti ki şimdi tam iki kavrulmuş oldu.

Bu amaçla «Difaî» adlı gizli bir örgüt kurdu. Çarlık hükûmetinin baskılarından kaçarak II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'a geldi.

Türkiye'ye gelince Maarif Nezareti'nde görev alıp ilk öğretim müfettişliği, Darülfünün'da hocalık yaptı. İttihad ve Terakki Partisi'nin Afyon milletvekili ve genel merkez üyesi oldu. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Bağımsız Azerbaycan devletinin kurulmasına yardımcı olmak üzere gönderilen ordunun siyasal müşavirliğini yaptı (1918). Mütareke sırasında İngilizler tarafından Malta adasına sürüldü. Sürgünden sonra Matbuat Umum Müdürlüğü, milletvekilliği, Hukuk Fakültesinde hocalık yaptı. Mustafa Kemal Paşa'nın direktifiyle Serbest Fırka'nın kurucuları arasında yer aldı (1933). Partisi kapatılınca siyasi hayattan çekilerek üniversiteye döndü. Ancak, daha sonra üniversitedeki görevine son verildi (1933).

Son yıllarında yazarlıkla meşgul oldu. Azerbaycan'da başladığı Türkçülük çalışmalarını Türkiye'de de sürdürdü. Türk Ocağı'nın yayın organı *Türk Ocağı* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Makaleleri kendi yayını olan *Akın* ile *Kültür Haftası* (1936), *Cumhuriyet*, *İnsan* vd. gazete ve dergilerde yayımlandı. Batılılaşma konusunda çok gayretlidir. Yakın arkadaşı Resulzâde'nin deyişiyle *"Ahmet Bey Yakın Şark'taki Avrupalılaşma hareketinin en samimi ideologudur."* (Aktaran Cemil Meriç)

ESERLERİ:

TELİF: *Şii Mezhebi ve Menbaları* (1892), *İslâm ve Ahund* (Bakü, 1900), *İslâma Göre ve İslâm Âleminde Kadın* (1901; İslâmlıkta Kadın, 1959 ve İslâmiyette Kadın 1985 adlarıyla yeniden bas.), *Üç Medeniyet* (1927), *İngiltere ve Hindistan* (1929), *Serbest İnsanlar Ülkesinde* (1930), *Hukuk Tarihi* (1931-32), *Devlet ve Fert* (1933), *Etrüsk Medeniyeti ve Bunların Roma Medeniyeti Üzerindeki Tesiri* (1933), *Ben Neyim* (1939), *Gönülsüz Olmaz* (1941), *İran İnkılabı (tsz), Türk Teşkilat-ı Esasiyesi* (1941), *İhtilal mi İnkılap mı?* (1942), *Serbest Fırka Hatıraları* (1950).

ÇEVİRİ: *Etika* (Kropatkin'den, 1935).

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), Samet Ağaoğlu / Babamdan Hatıralar (1940) – Babamın Arkadaşları (1958), Hilmi Ziya Ülken / Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi (1979), Nuri Yüce / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. I, 1988), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Cemil Meriç / Batıya Kaçış (Bu Ülke, 2004).

AĞAOĞLU, Mehmet

Sanat tarihçisi (D. 24 Ağustos 1896, Revan – Ö. 4 Temmuz 1949). Ünlü politikacılar ve bilim adamları yetiştirmiş Ağaoğlu ailesindendir. İlk ve ortaöğrenimini 1904'ten itibaren Rus jimnazında yaptı, Rusçayı öğrendi. 1912'den itibaren Moskova Üniversitesi Doğu Araştırmaları Bölümünde İslâm devletleri tarihi, felsefesi ve dilleri tahsiline başlayarak 1916'da edebiyat dalından mezun oldu. İslâm uygarlığının en parlak veriminin İslâm sanatı olduğuna inanması dolayısıyla Rusya içinde ve dışında seyahatler yaparak Türkistan, İran, Irak, Suriye ve Anadolu'daki eserleri inceledi. Bu arada Türkiye'ye yerleşmiş olduğundan, İstanbul Darülfünununda Türk ve İslâm tarihi derslerine devam etti. Aynı yıllarda İstanbul Âsâr-ı Atika (Arkeoloji) Müzesi Müdürü Halil Edhem'in (Eldem) dikkatini çekti. Müzeleri teşkilatlandırmayı düşünen ve bu müesseseleri idare edecek genç elemanların yetişmesine büyük önem veren Halil Bey, onun bir Batı üniversitesinde daha iyi yetişerek ileride Türk ve İslâm Eserleri Müzesinin başına geçmesini tasarlamıştı. Mehmet Ağaoğlu bunun üzerine Berlin'e gitti; orada sanat tarihçisi, mimar ve arkeolog E. Herzfeld ile İslâm tarihçisi H. Becker'in derslerine devam etti. 1923-24 yıllarında Jena Üniversitesinde H. Dörpfeld, R. Von Zahn ile Koch'tan klasik arkeoloji, erken Hıristiyan ve Batı Avrupa sanatları okudu. Oradan da Viyana Üniversitesine geçerek Avusturyalı Doğu sanatları uzmanı ünlü J. Strzygowski'nin yanında üç yıl çalışarak 1927'de felsefe doktoru oldu.

İstanbul'a dönüşünün ardından (1927) o yıllarda Çinili Köşk'te bulunan İslâm eserleri koleksiyonunun başına geçti. İstanbul Darülfünununda İslâm sanatı tarihi müderris muavini (doçent) oldu. Bir yıl sonra da müzeler idaresine devredilen Türk ve İslâm Eserleri Müzesi müdürlüğüne getirildi. 1929'da Amerika Birleşik Devletleri'nde, Detroit Sanat Tarihi Enstitüsünün daveti üzerine, bu enstitünün Yakındoğu bölümünü kurmakla görevlendirildi. Kısa bir süre içinde mükemmel bir İslâm sanatları koleksiyonu meydana getirdi. Michigan Üniversitesinde yeni kurulan İslâm Sanatı Tarihi Kürsüsünün başına davet edildi (1933). Bu kürsüde önce öğretim görevlisi, sonra da profesör olarak 1938'e kadar ders verdi. 1935 ve 1938'de Princeton Üniversitesinde misafir profesör olarak çalıştı. 1934'te Firdevsi'nin ölümünün 1000. yılı münasebetiyle Tahran'da yapılan anma töreninde Michigan Üniversitesi ve Detroit Sanat Tarihi Enstitüsünü temsil etti. 1937'de San Fransisco'da İslâm sanatı sergisi düzenledi. 1940'tan 1947'ye kadar eskiden beri tasarladığı on iki ciltlik İslâm maden eserleri hakkındaki bir *Corpus*'un hazırlanması ile uğraştı ve birinci cildini tamamladı. Bir taraftan da sergiler düzenleyip müze katalogları hazırladı. Mehmet Ağaoğlu 1934'te, Michigan Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü yayın organı olarak *Art Islamica* adlı büyük bir sanat dergisi çıkarmaya başladı ve 1938'e kadar dört cildini yayımladıktan sonra derginin idarcsini R. Ettinghausen'e bıraktı.

Amerika'da düzenlenmiş sergilere dair üç katalogundan başka kırk dört Türkçe, Almanca ve İngilizce makalesiyle birçok kitap tahlil ve tanıtma yazısı basıldı. Bunlarda, onun daha çok Türk ve İslâm küçük sanatları üzerine eğildiği, halı, maden, ahşap, kapkacak ve minyatür sanatlarına dair çalışmalar yaptığı dikkati çeker.

ESERLERİ:

Persian Bookbindings of the Fifteenth Century (1935), *Sawafid Rugs and Textiles, The Collection of the Shrine of Imâm 'Ali at al-Najaf* (1941).

HAKKINDA: Semavi Eyice / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. I, 1988, s.466).

AĞAOĞLU, Mustafa Kemal

Bkz. AGAYEF, Mim Kaf

AĞAOĞLU, Samet

Yazar (D. 23 Nisan 1909, Kafkasya / Karabağ - Ö. 6 Ağustos 1982, İstanbul). II. Meşrutiyet döneminin önemli düşünür ve yazarlarından Ahmet Ağaoğlu'nun oğlu, yazar Tektaş Ağaoğlu'nun babasıdır. Samet Agayef imzasını da kullandı. Sonradan Türkiye'ye göç eden ailenin dördüncü çocuğudur. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da Bayazıt Fevziye Lisesinde yaptıktan sonra (1926), Ankara Lisesinden (1929) ve Ankara Hukuk Mektebinden mezun (1931) oldu. Aynı yıl Strasbourg Üniversitesinde ekonomi doktorasına başladı, ancak babasının işlerinin bozulması üzerine, doktorasını tamamlayamadan Türkiyeye döndü (1932). Ekonomi ve Ticaret bakanlıklarında çalıştı (1933-46). 1946 yılında devlet hizmetinden ayrılarak avukatlık yaptı, Demokrat Partinin kurucuları arasında yer aldı. 14 Mayıs 1950'den 27 Mayıs (1960) ihtilaline kadar DP'den Manisa milletvekilliği yaptı. Çalışma ve Devlet Bakanlığı görevlerinde bulundu. 27 Mayıs İhtilali yönetiminde kurulan Yassıada Mahkemesi tarafından, diğer Demokrat Parti milletvekilleriyle birlikte yargılanarak (1960) müebbet hapse mahkûm edildi. Beş yıl sonra çıkarılan aftan yararlanarak serbest kaldı (1965). Bundan sonra politikayı bıraktı, ölünceye kadar kendini yazmaya verdi.

Samet Ağaoğlu

Samet Ağaoğlu yazı hayatına üniversite yıllarında başladı. 1929-31 yıllarında arkadaşlarıyla birlikte *Hep Gençlik* adıyla bir dergi çıkardı. Adı edebiyat alanında ilk olarak Hıfzı Oğuz Bekata, Behçet Kemal Çağlar ve Ahmet Muhip Dıranas gibi şair ve yazarlarla birlikte, bu dergide görüldü. Bunu *Varlık* dergisinde Strasbourg yaşamını anlatan hikâyeleri izledi. Daha sonra *Yücel*, *Şadırvan* ve *Çığır* dergilerinde yazdı. Siyasi yazılarını ise kendi çıkardığı *Kuvvet* ve *Kudret* (1946-1950) adlı gazetelerde yayımladı. Hikâyelerinden daha çok siyasal konuları içeren anı, inceleme ve gezi yazılarıyla tanındı. Politik çalışmaları dolayısıyla kitaplarını uzun aralıklarla çıkarmış, ancak hayatının sonuna kadar edebiyatla ilgisini kesmemiştir. Hikâyelerinin hemen tamamında kendi yaşamına ilişkin anıların izleri görülen Ağaoğlu, ilk kitabı *Strassburg Hatıraları*'ndan (1945) başlayarak; karanlık, yer yer fantastik ögeler içeren hikâyeler yazdı. Bu ilk kitabını Tahir Alangu şöyle nitelemektedir: *"... yeni bir dünya savaşının tehditleri altında ürperen bir Avrupa sınır üniversite şehrinin bulanık havasını, büyük meseleleri kucaklarken küçük ve fakir hayatlarını yaşayan çeşitli milletlerden öğrencileri tasvir ediyor."* Şükran Kurdakul da ikinci kitabı *Zürriyet*'teki (1950) hikâye kişilerinin 'hayalcilikle-

SAMET AĞAOĞLU

OTUZ SENE SONRA

Zarfın içinden çıkan mektubun ince satırlarını çok eski bir aşinanın yüzünü hatırlar gibi tanıdı. Bu mektup ondan geliyordu. Gözlerinin önünde 30 sene evvelki son manzara canlandı:

Basit ve eski mobilyaları, yırtık perdeleri, kirli camları olan küçük bir odada karşı karşıya oturmuşlardı. Ortada bir masanın üstünde hazırlanmış bir bavul duruyordu. Masanın altında bol ve parlak tüylü iyi bir kedi uzanmıştı. Duvarda ilk bir sonbahar güneşinin titrek ışıkları yanıyordu.

Kadın oturduğu koltuğun dirseklerine parmaklarıyle vuruyor, asabi bir sesle: "Hayır, hayır, diyordu, daha fazla tahammül edemiyeceğim, ben gidiyorum. Bu hayat değil, sürünmektir. benimle evlenirken vadettiğin bu muydu?"

"Fakat sizinle evlenirken aşktan başka bir şey vadetmedim."

Bu cevabı sakin olmıya çalışarak vermişti.

"Evet, hiçbir şey vadetmedim. Şimdi yine seni seviyorum. O halde vadimi tutuyorum. Fakat madem ki gitmek istiyorsun, hay hay!"

Kadın yerinden kalkmış, bavulu alarak kapıya doğru yürümüştü. O zaman içinde, arkasından koşmak, gitme, demek için şiddetli bir arzu duymuştu. Fakat harekete geçinceye kadar kadın sokak kapısından da çıkmış, arkasında kendisinden son canlı iz olarak sert bir kapı çarpması sesinden başka bir şey bırakmamıştı. O zaman beş senelik bir evlilik hayatının bu son gününde kalbinde ne sevinç, ne sızı, hiçbir his duymadan, hatta hiçbir şey düşünmeden uyuşuk bir halde saatlerce koltuğa gömülü kalmıştı.

Bu son günden beri otuz sene geçmiştir. Onu bir daha görmedi. İlk zamanlar bazı haberler aldı. Fakat sonra her şey mazinin karanlıklarına karıştı. Şimdi 65 yaşındadır. Hayatında canlı veya canısız kendisine bağlı ve kendisinin bağlı olduğu tek bir varlık yok. Yalnız başına, bir zamanlar hatırı sayılır bir dereceye gelmiş olan servetinin son kırıntıları ile yaşamaktadır. Birkaç satırdan ibaret olan mektubu okudu. kadın, görüşmek için bir randevu veriyor, buluşma yeri olarak şehrin çok lüks bir pastahanesini gösteriyordu.

Ne mektup, ne de bu davet onda hiçbir heyecan yaratmadı ve mektupta tespit edilen günde her zamanki elbiseleri, her zamanki hali, her zamanki yüzü ile pastahaneye gitti. Köşedeki küçük masalardan birisine otururak beklemeğe başladı. Pastahane şık, güzel kadın ve erkeklerle doluydu. Birçok lisan konuşuluyor, garsonlar acele acele hizmet ediyorlar, arada bir şuh bir kahkaha işitiliyordu.

Bütün hayatında böyle lüks yerlere pek nadir gittiğini düşündü. Halbuki içinde bu şık insanlardan birisi olmak için nihayetsiz bir ihtiras ve arzu vardı. Buna rağmen neden bu alemlerin adamı olamamıştı? Mahcubiyet mi? parasızlık mı? Adam sen de, olmadı işte. Şimdi derdimi mi çekeceğim? Daha ne kadar arzuları, ne ihtirasları böyle kalbinde kendi kendilerine yanmış ve sönmüşlerdi. Şimdi bu ateşlerin külleri bile kalmamıştı.

Birdenbire yanıbaşında titrek bir kadın sesi duydu:

"Beklettim mi?"

Başını kaldırdı, karşısında kendisine bakan bir kadın gördü. O idi. Fakat, Allahım, bir insan bu kadar değişebilir mi? Çizgilerle dolu bu yuvarlak yüzün, bu beyaz saçların otuz sene evvel kendisini bırakıp giden canlı, güzel kadınla ne alakası vardı? Fakat gözleri aynı gözlerdi: Tatlı, içleri ışıkla dolu koyu kestane renkli gözler!

Yerinden kalkmak istedi ve kekeliyerek:

"Affedin, dalmışım" diyebildi.

Kadın gülerek:

"Rahatsız olmayın, rahatsız olmayın" dedi ve hemen otardu. Bir müddet birbirlerine baktılar. İlk evvel kadın söze başladı:

"İhtiyarlamışsınız. Seneler çabuk geçiyor. Fakat izleri çok kuvvetli!"

"Evet, ihtiyarladım. Sonra hayatın binbir cilvesi ve hadisesi bazan da ruhu da, bedeni de vaktinden evvel çöktürüyor. Ben de sizi ihtiyarlamış buldum. Yalnız aramızda bir fark var, neşelisiniz."

"Neşeli miyim? Belki de. Zaten neşe, saadet gibi hallerin ne kadar izafi olduğunu şimdi anlamış bulunuyorum. Olabilir ki, şu dakikada sizi gördüğüm için neşeliyim. Fakat esasında hayır, dostum, yine eskisi gibi aksi, sert, hırçın tabiatım bütün neşemi silip süpürmektedir."

Erkek bu sözlere cevap vermek istemedi. Onların altında hangi manaların gizlendiğini anlamıştı. Eski karısı, konuşmayı evlilik senelerine ve ayrılmak hadiselerine getirmek istiyordu. Halbuki kendisi o mevzulara girmekten çekiniyor, konuşmanın iki dost arasındaki bir konuşma şeklinde kalmasına çalışıyordu. (...)

(Tahir Alangu, *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman 2*, 1965)

ri, kuruntuları, olağanüstü yanlarıyla' birbirlerine benzediğini söylemiştir.

Samet Ağaoğlu, babasının toplumdaki konumunun katkısıyla, bir eylem adamı olarak da öne çıktı, iyi bir hatipti. Bu özelliğiyle DP döneminde politik alanın önemli kişiliklerinden biri oldu. Ancak bir yandan edebiyat diğer yandan politika olmak üzere iki alanın arasında kaldı. Psikolojik çözümlemelere önem verdiği hikâyelerinde, Dostoyevski'nin tiplerine benzeyen suça eğilimli, kuruntulu, hastalıklı tipleri işledi. Hikâyelerinde karşımıza çıkan en önemli tema, ölümdür. Haksızlık temasına da çok vurgu yaptı. Türk edebiyatında Samet Ağaoğlu'nun anlattığı konu ve kişiler çok az rastlanır cinstendir. Özellikle bir gerilim kurgusu taşıyan hikâyeleri dönemi için çok ciddi başarıdır. Hikâyede teknik, üslüp ve dil noktasında seviyesini daima korumuştur.

Samet Ağaoğlu, eser verdiği yıllar itibariyle 1940 sonrası edebiyatımızın içinde anılabilecek bir isim olması gerekirken, sanat anlayışındaki ve eserlerindeki özellikler dolayısıyla bir önceki döneme daha yakındır. Cumhuriyet sonrasının realizm anlayışı, kendi söyleyişine göre, onun hikâye dünyası için öncelikli durumdadır. Onun hikâyeleri psikolojik unsurun yoğunluğu sebebiyle geniş bir ferdiyetçilik ve bazen de gerçekliği tamamen dışlayan bir yapı sunar. Fakat insanın gerçeklik boyutu ve hayatın dış şartlarına bağımlılığı yazarlara göre farklı anlayışlarla işlenebilir. Samet Ağaoğlu da insanı ruhsal derinliği içerisinde ve metafizik rahatsızlıklarıyla gözler önüne serer. Dördüncü kitabına adını veren *Büyük Aile* hikâyesinde, Anadolu'dan İstanbul'a göç eden Niksarlı bir aileden dört kardeşin yeni doğan çocuklarla dallanıp budaklanan ailelerinin tarihini anlatır. Tahir Alangu'nun belirttiği gibi "romana yöneldiği" açıkça görülen bu uzun hikâyede, onun hikâyeciliğinin tipik özellikleri görülmektedir: Dramatik, hatta trajik olay arayışları, psikolojik çözümleme eğilimi, uzun ve ağdalı cümle kuruluşu vb. hususu-

lar dikkati çeker. Ağaoğlu, kişilerinin ruhsal durumuna, geçirdikleri ruhsal değişimlere büyük önem vermektedir. Dostoyevski'ye benzeyen sanat anlayışı, onu ister istemez döneminin edebiyat anlayışının dışına düşürmekte, anormalin psikolojisine duyduğu eğilim, eleştirilmesine yol açmaktadır. Her ne kadar kendisi, "Hikâyelerimin hepsinde hakiki hayatta tanıdığım insanlar, çehreler, şahit olduğum hadiseler yer almıştır" dese de, Cevdet Kudret bu konuyla ilgili olarak şunları yazmaktadır: *"Seçtiği ruh hastası kişiler, onların bunalım, kuruntu, saplantı ve eylemleri, özellikle yalnız bunlar üzerinde durulması 'realitelere uygun' ve inandırıcı görünmüyor; bunlar, 'hakiki hayatta tanınan insanlar, çehreler, şahit olunan hadiseler' izlenimi bırakmıyor."*

Kuşkusuz, sanat eserinin gerçeğe benzemesinin gerekip gerekmediği başlıbaşına bir tartışma konusudur. Ancak, sorun gerçeğe benzeyip benzememek değil, sahte ya da kurgusal gerçeğin metinde var edilip edilememesidir. Yoksa Ağaoğlu'nun kişilerinin normal dışı olmaları edebi açıdan başlıca bir sorun oluşturmazlar. Ancak, onun hikâyelerinin o karamsar, umutsuz atmosferi, özellikle 1950'li yıllarda edebiyatı biçimlendiren yaşama sevinci, gelecek günlerin umudu üzerine kurulu söyleme hiç kuşkusuz ters düşmektedir. Altı hikâye kitabı çıkarmış olmasına rağmen, sanatına fazla inanmadığını söyleyenler olmuştur. Buna rağmen, Raif Özben *Mankenler* adlı hikâyesinden yola çıkarak şu genel sonuca varmaktadır: *"Mankenler, dil ve biçem özellikleri yönünden içeriği ile bütünleşen bir öyküdür. Yaşamı simgelerken, toplumsal boyut ihmal edilse bile, çağdaş insanın yabancılaşma sorunuyla ilgili zengin çağrışımlar yaratan öykü, yapılan işi yönünden de hem yazarın öyküleri hem de son yıllarda yazılmakta olanlar arasında, seçkin örneklerden biri denebilir."*

Samet Ağaoğlu'nun *Bütün Öyküleri* kitabına yazdığı sunuş yazısında Uğur Kökden, Ağaoğlu ailesinin *"üç bireyi(nin) -kuşaklar ve yaşlar hesaba katılmazsa- yani Ahmet Agayef, Samet Ağaoğlu ve Tektaş Ağaoğlu sacayağı(nın) bir bakıma Dostoyevski'nin Karamazof Kardeşler ailesini andır(dığını)"* yazdı.

"Samet Ağaoğlu'nun insanları sürrealistlerin insanlarını hatırlatır. Bunalımlarını -daha doğrusu ıstırap ve saplantıları- rüyalar, hayal ve çağrışımlarla birliktedir. Ama belirsizlik yoktur. Rüya rüyadır, hayal ve çağrışımlar da hayal ve çağrışım. Samet Ağaoğlu'nun amacı gerçeği sislendirmek değildir çünkü. Savaş öncesi ve sonrasının bütün sıkıntılarını taşıyan bu insanların Allah ve kader etrafında sıkı bir vicdan muhasebesiyle kurtulacaklarını düşünür. Bundan olacak, cümle yapısıyla oynamaz. O kadar ki cümleler hep kurallıdır. Ahmet Haşim (1885-1933) ve Yahya Kemal (1884-1958) kuşağının cümleleri gibi bileşik ve bol öğelidir. İsim cümlesi gayet azdır." (Necati Mert)

"Eski, kendi neslinin bile çoktan bıraktığı kelimeler, sık sık başvurulan, anlatışa ağdalı bir koyuluk veren tamlamalar, dolaylı tümleçlerle iyice uzatılmış cümleler, bu günün değil, otuz yıl öncesinin dil anlayışına uygun bir edebi dil gelenekçiliği, belki de günümüzün devrimci dil gelişmelerine karşı bir direniş anlamı taşıyor. Onun eserlerinin kalıcılığını tehdit eden en büyük kusuru, (..) dili olacaktır." (Tahir Alangu)

"Ağaoğlu karanlık bir dünya yaratmaktan, karamsar bir dünya görüşüne yaslanmaktan çekinmez. Onun için önemli olan sorulardır. Bütün bu karanlığa karşın Ağaoğlu'nun yine de ölümü savunduğu söylenemez. Öykünün çaresiz kaldığı yeri yazarın hayatının tamamlayacağı tezini de, yaşama, dirime yapılan bir vurgu olarak görebiliriz. Ölümlü olmanın sıkıntısına çare olarak ölümlü olmanın nasıl bir şey olduğunu araştırıp, hangi yasallıklara tabi olduğunu sorgulamayı önerir gibidir." (Behçet Çelik)

ESERLERİ:

ANI: *Babamdan Hatıralar* (1939), *Babamın Arkadaşları* (1958), *Aşina Yüzler* (1965), *Arkadaşım Menderes* (1968), *Marmara'da Bir Ada* (1972), *Demokrat Parti'nin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri* (1973), *İlk Köşe* (1980), *Siyasi Günlük* (1992).

HİKÂYE: *Strasbourg Hatıraları* (1945), *Zürriyet* (1950), *Öğretmen Gafur* (1953), *Büyük Aile* (1957), *Hücredeki Adam* (1964), *Katırın Ölümü* (1965), *Bütün Öyküleri* (1944-65 yılları arası çıkan altı öykü kitabı: Strasbourg Hatıraları, Zürriyet, Öğretmen Gafur, Büyük Aile, Hücredeki Adam, Katırın Ölümü; yeni basımı 2003).

İNCELEME: *Kuva-yı Milliye Ruhu* (1944).

GEZİ: *Sovyet Rusya İmparatorluğu* (1967).

HAKKINDA: Sunullah Arısoy / Samet Ağaoğlu Anlatıyor (Varlık, sayı: 451, 1 Nisan 1957), Mustafa Baydar / Edebiyatçılarımız Ne Diyor? (1960), Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (cilt: 2, 1965), Vedat Günyol / Dile Gelseler (1966), Cevdet Kudret / Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1967), Yazko Edebiyat (Haziran 1982), Raif Özben / S.Ağaoğlu ve Mankenler Adlı Öyküsü (Yazko Edebiyat, Nisan 1983), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Şükran Kurdakul / Çağdaş Türk Edebiyatı 2 (Cumhuriyet Dönemi, 1987), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 23 Temmuz 1998), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Ertan Örgen / Ölüme ve Hayata Dair Hikâyeler (Virgül, sayı: 62, Mayıs 2003), Behçet Çelik / Karanlığa Soran Öyküler (Virgül, sayı: 60, Mart 2003), Cumhur Aslan / Gerçekleşmeyen Edebi İmkân (Virgül, sayı: 60, Mart 2003), Necati Mert / Samet Ağaoğlu'nun Öyküleri (Hececöykü, Ekim-Kasım 2004).

AĞAOĞLU, Tektaş

Yazar, 1934, İstanbul doğumlu. Ahmet Ağaoğlu'nun torunu, Samet Ağaoğlu'nun oğlu. Bâki Uğur, Halim Togan adlarını da kullandı. Ankara Atatürk Lisesi (1951), Oxford Üniversitesi (İngiltere) Hukuk Fakültesi (1956) mezunu. Kardeşiyle birlikte kurduğu Ağaoğlu Yayınevi'ni yönetti (1964-72); *Yeni Ortam* gazetesinde günlük fıkralar (1972), *Ant, Cumhuriyet, Varlık* (ilk hikâyesi 1951) *Meydan, Birlik, Yeni Adımlar*'da çeşitli yazılar, çeviriler yayımladı. Bazı kitap ve yazılarından dolayı koğuşturmaya uğradı (1973, 1975). 12 Eylül 1980 darbesinden sonra yurtdışına çıktı. Önceleri hikâye yazarı iken, sonraları siyasal yazıları tercih etti.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ölümden Hayata* (1956).

DERLEME: *Politika ve Felsefe* (1973).

DENEME: *Karanlıkta Oturma Özgürlüğü* (1978).

Ayrıca Dostoyevski, Şolohof, Remarque gibi yazarların bazı eserlerini Türkçeye çevirmiştir.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AĞAOĞLU, Yeşim

Şair. 21 Ocak 1966, İstanbul doğumlu. Aralarında siyaset ve devlet adamları ile yazarların da olduğu Ağaoğlu ailesindendir. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü (1987) mezunu. Bir süre yurtdışında kaldıktan sonra aynı üniversitenin İletişim Fakültesinde yüksek lisans yaptı. Tezi: *"Arkeolojik Türk Belgeselleri ve Süha Arın'ın Arkeolojik Belgesel Filmleri."* Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. PEN Yazarlar Derneği üyesidir. Şiirleri 1985'ten itibaren *Sanat Olayı, Haliç Edebiyat, Yaşasın Edebiyat* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Yanlışlar Şehrinde Randevu (1995), *Hırsızlama Aşklar, Gri Yalnızlıklar* (1996), *Portakal Tek Meyve De-*

ğildir (1997), *Başka Gezegenin İnsanları* (1997), *Nem York Blues* (1997).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AĞAR, Ömer Kemal

Gazeteci, yazar (D. 1901, Hacıçay köyü / Boyabat / Sinop – Ö. 17 Temmuz 1987). Babası Mollaosmanoğlu ailesinden Hasan Ağadır. Sekiz yaşına kadar köyünde yaşadı. Daha sonra İstanbul'a giderek Beşiktaş Şenlikdede Mahalle Mektebine kaydoldu. İlk numune mektebi olan Barbaros Numune Mektebini (1918), İstanbul Muallim Mektebini (1922) bitirdi. 1922 yılında önce Şehitniyazibey İlkokulu sonra Çendereli (Çandarlı) Karahalil İlkokulu ve Büyük Reşitpaşa İlkokulunda öğretmenlik ve müdürlük yaptı. 1929 yılında İstanbul Üniversitesinde (Dârü'l fünun) Yüksek Muallim Mektebi müfredatından imtihan vererek ortaokul ve liselerde öğretmenlik yapma hakkını kazandı.

1930'dan sonra Adana, Elâzığ (1936-42) ve Kastamonu'da öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 1966'da emekliye ayrıldı. Sırasıyla İstanbul'da *Yeni Nesil, Yeni Şark, Tercüman, Son Telgraf, Son Posta* ve *Yenises* gazetelerinde çalıştı. Tek başına *Talebe Yurdu* dergisini çıkardı. 1930 yılında Adana'ya tayin edilince orada yayımlanmakta olan *Türksözü* gazetesinde meslekî yazılar yazdı. 1936 yılında Elâzığ'da göreve başladıktan sonra Halkevi adına *Altan* dergisini üç yıl süreyle tek başına çıkardı. 1942 yılında Kastamonu'ya geldikten sonra vefatına kadar yerel gazetelerde yazılarına devam etti.

ESERLERİ:

Maden İli, İnkılâp Tarihi, 12 Yılın Kültürü, Alişar Hafriyatı Sahasında, Türklerde Vatan Sevgisi, İngilizleri Tanıyalım, Milli Birlik Yolunda.

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

AĞAR, Sergun

Romancı. 24 Ocak 1948, Eskişehir doğumlu. İzmir Atatürk Lisesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunu. Bitirdiği fakültede uzmanlık eğitimi aldı. Daha sonra yerleştiği İstanbul'da reklamcılık yaptı, televizyonlara program hazırladı. Genç yaşta dul kalmış bir Rum kadınıyla yakışıklı bir Türk komiserinin arasındaki aşkı anlatan *Aşkın Samatya'sı Selanik'te Kaldı* adlı ilk romanı 2001'de yayımlandı.

Sergun Ağar

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.1, 2. bas. 2003).

AĞAŞE, Çetin

Araştırmacı. 1967, Kayseri doğumlu. Liseden sonra Konservatuar Tiyatro Bölümünü bitirip birkaç yıl değişik tiyatrolarda oyunculuk yaptıktan sonra 1996 yılında yayın dünyasına girdi. Kanal E, *Yeni Ufuk* gazetesi, Senkron Yapım ve son olarak da Reuters Ajansında çalıştı.

ESERLERİ:

Cem Ersever ve Jitem Gerçeği (1998), *Kod Adı Yeşil* (2001).

HAKKINDA: Çetin Ağaşe / Cem Ersever ve Jitem Gerçeği (1998).

AĞCA, Hüseyin

Araştırmacı yazar. 3 Mart 1934, Kiy köyü (yeni adı Yaylabaşı) / Erzincan doğumlu. Doktora tezi: *"Türkiye'de Eğitimin Yönetimi, Denetimi ve Değerlendirilmesi"* (1986). İlk düz yazısı 1951 yılında *Öz Erzincan* gazetesinde, ilk şiiri *(Vatanım), 1953* yılında *Bayrak* dergisinde çıkmıştı. Diğer yazıları Erzincan'da yayımlanan yerel gazeteler ile *Yarın* (1965) ve *Forum* (1980) dergilerinde yer aldı. TV programcılığı alanında 1996 Yılı Türk Kooperatifçilik Kurumu Üstün Hizmet Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Türk Millî Eğitim Sisteminde Anarşi ve Terör Konusunda Alınacak Tedbirler (1982), *Türkiye'de Anarşi ve Terörün Önlenmesi ile İlgili Tedbirlerin Araştırılması* (1984).

Ayrıca mesleki kitapları vardır.

AĞIL, Nazmi

Şair, çevirmen. 1964, Mihailgazi / Eskişehir doğumlu. Kuleli Askeri Lisesi, Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Aynı bölümde yüksek lisans ve doktora çalışmalarını tamamladı. İngilizce öğretmenliği yaptı.

Şiir ve çevirileri, 1995'ten itibaren *Kitaplık, Cumhuriyet Kitap, Adam Sanat, Varlık* gibi çeşitli dergilerde yer aldı. İngiliz edebiyatından çeviriler yaptı. 1998 Yunus Nadi Şiir Ödülünü aldı.

"İçinden geçtiğimiz sancılı zamanlarda aşkı ve şiiri gündemde tutan, yaşamak kaygısını aşk bağlamı içinde, aşkın imgeleriyle sorgulayan bu şiirler için kendisini kutlarız." (Cem Uzungüneş)

NAZMİ AĞIL

BARIŞMA

Çoğu zaman
bir buzdağının ucuydu görünüşte
küsmemize neden

Evin o güne değin
belki de hiç kullanılmamış
alanlarını keşfettiğimiz anlardı,
incitilmiş iki solucan gibi,
küçülerek çekildik
serin köşelere doğru,
birbirimizden.

Ortak bölgelerde
evi karşı cinsten, yabancı
biriyle paylaşıyor gibi uzak,
utangaç ve saygılı oluyorduk
yeniden.

Bana zimmetli ütü masasının başına
yalnızca kendi gömleklerinle
ve olanca acemiliğinle bu sefer sen
geçince patlayan kahkahalar,
özlemiş iki beden.

gözyaşları içinde;

Artık hiçbir şeyin
eskisi gibi olamayacağını
umutsuzca bilmekten.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gökçe Yazı* (1998), *Boşanma Dosyası* (1999), *Beni Böyle Değiştiren* (1999), *Aşk Küçücük, Kırılgan* (2002).

ÇEVİRİ: *Canterbury Hikâyeleri* (Geoffrey Chaucer'den, 1995), *Açık Ev* (Theodore Roethke'den, 1995), *İyi Şeyler* (1995), *Profil, Dışbükey Bir Aynada Otoportre* (John Ashbery'den, 1998).

HAKKINDA: Nazmi Ağıl / Gökçe Yazı (1998), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), Aşk Küçücük, Kırılgan (Cumhuriyet Kitap, 4.4.2002), Cem Uzungüneş / Hangi Elle Yazılır "Baba Şiir"? (Virgül, sayı: 54, Eylül 2002).

AĞIRAKÇA, Ahmed

İlahiyat ve tarih araştırmacısı, çevirmen. 1950 Mardin doğumlu. Mardin Mardin Cumhuriyet İlkokulu (1962), Mardin İmam Hatip Okulu (1969), Mardin Lisesi, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (Bugünkü MÜ İlahiyat Fakültesi, 1973) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1975) mezunu. Bir müddet Diyanet işleri Başkanlığı bünyesinde çalıştıktan (1973-75)sonra İstanbul Bakırköy Lisesinde öğretmenlik (1976-77) yaptı. 1977'den itibaren Konya Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde ve daha sonra İstanbul Üni-

Ahmet Ağırakça

versitesi Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalında asistan oldu. Doktora hazırlık döneminden sonra 1979-83 yılları arasında İÜ Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsünde *"Müneccimbaşı Ahmed İbn Lutfullah'ın Câmi'u'd-Düvel" Adlı Eserinin Tenkidli Metin Neşri ve Tercümesi"* adlı doktora tezi ile Ph. Dr., 1987'de Yardımcı Doçent, 1988'de Doçent, 1996'da Profesör unvanlarını aldı. Mayıs 1999'da uzun yıllar görev yaptığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden emekli oldu.

Sonraki yıllarda Hollanda/Rotterdam İslam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı, aynı şehirde Avrupa İslam Üniversitesi Kurucu Başkanlığı ve Rektör Vekilliği, Avrupa İslam Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dekanlığı ve Rektör Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Avrupa İslam Üniversitesinde misafir öğretim üyesi ve Özel Sultançiftliği Lisesi Müdürü olarak çalışmalarını sürdürdü. Uluslararası Müslüman Alimler Birliği Mütevelli Heyeti üyesidir.

Bir çok edebî, ilmî, siyasî ve sosyal dergide yönetici ve yazar olarak çalıştı. Makaleleri ayrıca Makalelerini *Yeni Haber* (Mardin, 1967), *Düşünce, Şûra, Tevhid, Hicret, İslâm, Mekteb, Milli Gazete* (1985), *Aylık Dergi, Türk Kültürü Dergisi, İÜEF Tarih Dergisi, İÜEF, Tarih Enstitüsü Dergisi, Belleten, MÜFEF Türklük Araştırmaları Dergisi* ile *Prof. Dr Hakkı Dursun Yıldız Armağanı*, Ankara 1995) ve *Prof.Dr.Fikret Işıltan'a Doğumunun 80.Yılı Armağanı* (1997) armağan kitaplarında yayımladı. *TDV İslam Ansiklopedisi* ve *Şamil İslam*

Mehmet Ağırgan

Ansiklopedisi'nde yayımlanmış çok sayıda madde yazdı. Katıldığı milli ve uluslararası sempozyumlara sunduğu on sekiz tebliği vardır. Ayrıca uzun yıllar çeşitli resmi ve sivil kuruluşlarda onlarca konferans verdi, seminerler yaptı, bir çok panele katıldı. 6 ciltlik *Şamil İslam Ansiklopedisi*'nin genel yönetim ve ilmi redaksiyonunu yaparak yayına hazırladı. Bir kaç sempozyumu organize etti ve bu sempozyumların tebliğlerini yayına hazırladı.

ESERLERİ

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâmi Devlet Düzeni* (1978), *İslam Toplumunun Yeniden İnşası ve Ömer İbn Abdülaziz* (1984), *Emeviler Devrinde Kıyamlar* (1994), *Müneccimbaşı Ahmed b. Lutfullah'ın Cami'u'd-Düvel* (Doktora tezi, Osmanlı Tarihi 1299-1481- Tenkidli Metin ve Tercümesi, 1995), *Salahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün Yeniden Fethi* (1997), *Hz. Ebubekir Devri İslâm Tarihi* (1998), *İslâm Tıp Tarihi* (2004).

BİYOGRAFİ: *Hz. Ömer bin Abdülaziz* (1984), *Hz. Osman* (1984), *Ömer Muhtar* (1984).

ÇEVİRİ: *Taklidlerin Çarpışması* (1985), *Yirminci Asrın Cahiliyeti* (1986), *El Kâmil Fi't Tarih* (İbn-ül Esîr'in 12 ciltlik eserinden, 1, 3, 7, 8,12. ciltler, 1986-87),*İslâmın Tarih Yorumu* (İmamüddin Halil'den, 1988), *Komutan Peygamber - Hz. Muhammed'in Askeri Dehası* (Mahmut Şit Hattab'dan, 1988), *İslam'da Yönetim ve Yönetici* (Said Havva'dan, 1990), *Emeviler Döneminde Saltanatı Karşı Mücadele ve Kıyamlar* (1992), *İslâm ve Milliyetçilik -Teori Pratik* (Mustafa Tahhân'dan, 1994), *İslâmda İlk Tecdid Hareketi* (Ömer İbn Abdülaziz'den, 1995), *Hz. Muhammed'in Risaleti*, (Emile Dermenghaim'dan, 1997).

MEAL: *Kur'an-ı Kerim Meali* (Beşir Eryarsoy ile, 1987).

AĞIRGAN, Mehmet

Şair, kütüphaneci. 1945, Erzin / Hatay doğumlu. İlk ve ortaokulu doğduğu yerde, liseyi Hatay'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik ve Tarih bölümleri (1970) mezunu. 1967 yılında İstanbul İl Halk Kütüphanesinde çalışmaya başladı. Daha sonra Sosyal Sigortalar Kurumuna geçti, Edirne İl Halk Kütüphanesi müdürü iken kendi isteğiyle emekli oldu. 1999 yılında eşi Özlem Ağıran ile *Ozan Ağacı* adlı kültür ve sanat dergisini çıkarmaya başladı. Şiirleri *Ozan Ağacı, Ana, Anadolu Simav, Yöre, Oluşum* dergilerinde yayımlandı. Ayrıca *Edirne Şairleri 2001, Pera Palas Gönül Sohbetleri Güldestesi* ve *Tekirdağ'da Yaşayan Şairler* antolojilerinde şiirlerine yer verildi. 2003 yılından beri Edirne *Hudut* gazetesinde köşe yazıları yazmaktadır. *Sevginin Rengi* (2006) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Mehmet Ağırgan'ın şiirleri artık 'Divan'ını oluşturmak zamanı gelmiş bir şairin derlemeleri gibidir. Gönül bahçesinden derlenmiş bu dizeler, sakın bir zamanda okuduğunuzda sizi can evinizden vuracaktır. Çünkü onlar sevginin şiirleridir." (Dr. Erdal Ceyhan)

HAKKINDA: Mehmet Ağırgan / Sevginin Rengi (2006), Dr. Erdal Ceyhan / Sevginin Rengi önsözü (2006).

Özlem Ağırgan

AĞIRGAN, Özlem

Şair, yazar ve kütüphaneci. 1945, Edirne doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimlerini Edirne'de bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik ve Sosyoloji bölümleri mezunu. İstanbul Millet Kütüphanesinde çalışmaya başladı. Edirne İl Halk Kütüphanesinde müdür yardımcılığı ve müdürlük yaptı. Edirne Kültür Müdür Yardımcısı iken kendi isteği ile emekliye ayrıldı. 1999 yılında eşi Mehmet Ağırgan ile birlikte *Ozan Ağacı* adlı kültür sanat ve edebiyat dergisini çıkarmaya başladı. Şiirleri *Ozan Ağacı, Ana, Anadolu Simav* ve *Mavi* dergileri ile Edirne'de çıkan yerel gazetelerde yayımlandı. Şiirlerinc ayrıca *Edirne Şairleri 2001, Pera Palas Gönül Sohbetleri, Kırklareli Şiirleri* ve *Tekirdağ'da Yaşayan Şairler* antolojilerinde yer verildi. Edirne'de yayımlanan *Hudut* gazetesinde köşe yazıları yazmakta ve sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katılmaktadır.

"Şairin, bu eserde yer alan şiirlerinden yola çıkarak, bir yanda nesneleşen diğer yanda sığlaşan Türk şiir dünyasında 'yeni bir sevgili soluk' olduğunu düşünüyorum." (Halil Türkan)

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü* (2004).

ŞİİR: *Arala Yüreğini Sevgiye* (2006).

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Arala Yüreğini Sevgiye (2006), Halil Türkan / Arala Yüreğini Sevgiye önsöz (2006).

AĞIRMAN, Cemal

İlahiyatçı. 15 Nisan 1960, Çaykara / Trabzon doğumlu. Marmara İlâhiyat Fakültesi mezunu. Yüksek

lisansını ve doktorasını aynı üniversiteye bağlı SBE'de yaptı. 1985'de Diyanet İşleri'nde imam hatip, 1992'de vaiz oldu. 1995'ten itibaren Cumhuriyet Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Hadis Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Yahya B. Main'in Hayatı, İlmi Şahsiyeti ve Eserleri (1996), *Hz. Peygamber'e İtaatın Sınırı* (1996).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

AĞIRMAN, Mustafa

İslâm tarihi ve sanatları araştırmacısı. 1954, Oltu / Erzurum doğumlu. İstanbul Gaziosmanpaşa Küçükköy İlkokulu (1971), Sakarya İmam Hatip Lisesi (1972), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1976) mezunu. Alaçam İmam Hatip Lisesinde altı yıl öğretmenlik yaptıktan sonra, 1982 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine öğretim görevlisi olarak atandı. Yüksek lisansını 1987'de *"Hz. Muhammed Döneminde Mescid'in Fonksiyonları"* konulu teziyle, doktorasını 1992'de *"Hz. Muhammed'in Savaş Stratejisi"* teziyle tamamladı. 2002 yılında doçent unvanını aldı. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü İslâm Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Dini Musiki Bilim Dalı Başkanlığı görevinde bulundu.

Mustafa Ağırman

ESERLERİ:

Hz. Muhammed Devrinde Mescid'in Fonksiyonları, Hz.Peygamber'in Savaş Stratejisi.

AĞRALI, Fuad

Siyaset ve devlet adamı (D.1878, Ağra köyü / Midilli – Ö. 1957, İzmir). Tam adı Ali Fuad. Babası Edhem Bey bir süre muhasebecilik yaptıktan sonra Evkaf Nezaretinde mümeyyizliğe geçmişti. Mülkiye Mektebi (1903), Hukuk Mektebi (1908) mezunu. Çalışma hayatına Maliye Nezaretinde başladı. Kısa bir süre sonra milli mücadeleye katılmak için Anadolu'ya geçti. Lozan

Fuad Ağralı

Konferansı görüşmelerine katılan delegeler arasında yer aldı ve delegasyonda saymanlık görevini yaptı. Siyasete atılarak İstanbul (1923-31), Elazığ (1931-50) CHP milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. Meclisteki Divan-ı Muhasebat Başkanlığı (1924-34), İsmet İnönü, Refik Saydam ve Şükrü Saraçoğlu hükümetleri boyunca aralıksız on yıl Maliye Bakanlığı görevini yürüttü.

Babasının Evkaf Nezaretinde çalıştığı yıllarda, henüz on beş yaşında iken, Evkaf müdürlerinden, Dârüttalim kurucusu Hacı İbrahim Efendi ile ortaklaşa *Tuhfet-ül Ezkiyâ fi Tercümet-i Kitab-ül-Ezkiyâ* adlı eseri tercüme ederek ortaya çıkardı. Eser, geliri o günlerde baş gösteren bir âfetin zarar görenleri için mektep adına yardım olmak üzere, cüz cüz kitap halinde ve babasının komşusu olan Ahmed İhsan'ın yeni açtığı matbaada basıldı (1890).

Kitabın yayımı bir basın olayı oldu. Bir süre sonra Hoca İbrahim Efendi ölünce, yerini Musullu Said Efendi almıştı. Dârüttalim sıralarından böyle bir eser çıktığını gören ve zaten genç istidatları şevke getirmek şanından olan Ahmet Midhat, küçük yaşta tercümeye kalkmış olan Ali Fuad'ı imtihan etti, başarılı olduğunu görünce *Tercümân-ı Hakikat*'te hakkında uzun bir makale yazarak onu övdü.

Bu olaydan sonra Ali Fuad Ağralı'nın hayatını sırasıyla büyük devlet işleri doldurdu. Büyük Millet Meclisinin zabıt ceridelerî de bu hayatın izlenimleriyle doldu. Maliye Bakanlığı görevine kadar yükseldi. Şu sözü ünlüdür: *"Millî müdafaa uğrunda yiyeceğinden, giyeceğinden kısarak her fedakârlığa katlanmasını bilen ve katlanan millet zaferi peşin temin etmiş demektir"*.

HAKKINDA: Hakkı Tarık Us / Elli Yıl Mecmuası (Isz, s.62-63), "Ağralı, Sedat" (Büyük Larousse, 1986).

AĞRALI, Levent

Müzisyen-yazar (D. 1933, İstanbul - Ö. 2001, Didim / Aydın). Müzik çalışmaları nedeniyle öğrenimi yarım kaldı. Ankara, İstanbul, Bursa ve Zonguldak'ta gitarist ve piyanist olarak çalıştı. Ankara Radyosunda "Levent ve Arkadaşları" adlı grubuyla pek çok emisyon yaptı (1952). Zonguldak'ta Ereğli Kömürleri İşletmesine girdi. Aynı zamanda Zonguldak Deniz Kulübünde müzisyenlik yaptı (1955-1960). *Mavi Didim* gazetesi yazı işleri müdürlüğü görevinde bulundu. Didim'deki bir yerel radyoya haftalık sohbet programı hazırladı. Yağlıboya resim çalışmaları, karikatür çalışmaları ve üç boyutlu sedef çalışmalarıyla da ilgilendi.

Yazıları Zonguldak'ta çıkan hemen hemen tüm yerel gazetelerde, Ankara'da yayımlanan *Zafer* ve *İstanbul*'da yayımlanan *Türkiye* dergilerinde yer aldı. Ereğli Kömürleri İşletmesindeki hizmeti sırasında görevi gereği yaptığı ocak gezilerinde edindiği izlenimleri sonucunda yazdığı *Göçük* adlı romanı Milliyet Gazetesi Roman Yarışmasında ödül aldı (1976). Ayrıca Aydın Gazeteciler Cemiyeti Köşe Yazarlığı dalında birincilik ödülü (1996) ile Didim Gazeteciler Cemiyeti Onur ödülü (1997) sahibidir.

Levent Ağralı

ESERLERİ :

ROMAN: *Göçük* (1976).

HİKÂYE: *Sinci* (1998).

ŞİİR: *Kara Elmastan Mavi Didim'e* (1999).

AĞRALI, Sedat

Gazeteci-yazar. 24 Şubat 1930, Ankara doğumlu. İstanbul Erkek Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü mezunu. Gazeteciliğe 1949 yılında *Cumhuriyet* gazetesi muhabiri olarak başladı. Daha sonra *Yeni İstanbul* (1959-61), *Milliyet* (1961-75), *Akşam* (1966-68), *Yeni Asır* (1979), *Son Havadis* (1980), *Kim, Devir, Somut, Denge* (1976-79) gazete ve dergilerinde istihbarat şefi, yazar, genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. Gazetecilik kuruluşlarından 1959 yılından itibaren inceleme ve röportaj dallarında altı ödül aldı.

ESERLERİ:

Günümüze Kadar Belgelerle Türk Sendikacılığı (1967), *Sendikacı Gö-*

züyle Demirperde (1969), *Sosyalist Ülkelerde Sendikacılık* (1969), *Sendikacı Gözüyle Sosyalist Blok* (1970), *Bağımsızlık* (1983), *Sansür ve İşçi Hakları* (1983).

AHISKA, Ülkü

Şair. Yozgat doğumlu. İlkokulu Tokat Erbaa'da, ortaokulu Van'da, liseyi Samsun 19 Mayıs Lisesinde bitirdi. İki yıl Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğrenim gördü, İzmir Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. Edebiyat öğretmenliğinden emekli oldu. Resimle de ilgilendi. Sekiz kişisel sergi açtı.

ESERLERİ:

Bir Damla Sevgi, Gönül Değirmeni.

HAKKINDA: Şükrü Öksüz / 2002 Hürsöz Şairler Antolojisi (2002).

Recep Ahıskalı

AHISKALI, Recep

Tarih araştırmacısı. 1965, Alucra / Giresun doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Alucra'da yaptı. Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1987) mezunu. Aynı yıl Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığında göreve başladı. 1989 yılında araştırma görevlisi olarak M.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne geçti. Yüksek lisans çalışmasını 1992 yılında MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Ana Bilim Dalında, doktorasını aynı yerde 1999 yılında tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devletinde Reisülküttâblık Müessesesi"*. Doktora tezi: *"Osmanlı Devleti'nde Reisülküttâblık Müessesesi - XVIII. Yüzyıl"*.

MÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makaleleri *Tarih ve Medeniyet* dergisinde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* ve *Osmanlı Ansiklopedisi*'nde maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Feridun Ahmed Bey / Münşeâtü's-Selâtîn, Muahedât Mecmuası III - IV (Dizin), *Ahmet Resmî Efendi / Hâlfetü't-Rüesa* (Dizin, 1992), *Osmanlı Devletinde Reisülküttâblık Müessesesi XVIII. Yüzyıl* (2001).

AHISKALI, Yusuf

Şair ve yazar (D. 1909, Trabzon - Ö. 26 Haziran 1983, İstanbul). Çağlayan imzasını da kullandı. İstanbul Ticaret Lisesi ve İstanbul Yüksek Ticaret Okulunu bitirdi (1934). Çeşitli kurumlarda müfettiş olarak çalıştı. *Ses* (1938), *Yeni Ses* (1946-52), *Güleryüz* (1960) dergilerini çıkardı. 1940 kuşağı toplumcu şair ve yazarlarının çabuk unutulan isimlerindendir. Necip Fazıl Kısakürek hakkında *Mürşit* adlı bir oyunu vardır. Türkiye Sosyalist Partisi üyesi olduğu için bir süre hapis yattı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Bizden İyileri* (1940), *Kocakarının İki Oğlu* (1944), *Yedeksubayın Aşkı* (1944), *Bonnard'ın Tablocuğu* (1960).

ŞİİR: *Hitabe* (1945), *Keçi Ayaklı İlham Pan* (1952), *İstanbul Destan* (1953), *Harp Sonrası Hapishanelerin Destanı* (1960).

OYUN: *Mürşit* (1960), *Kakabu* (1972).

DİĞER ESERLERİ: *Sosyalizmin Gelişme Yılı 1946* (1970), *Yeni İnsanlık Bilimi ve Bildirisi* (1970), *Duvarların Ötesi* (1975), *Şiirlerle Nasrettin Hoca* (1977), *Savaş Çocuğu* (1979).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TİE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak-Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

AHISKAVÎ (Ebû Muhammed Abdullah Ziyâeddîn)

İslâm bilgini (D.1733, Urpala / Özgürün / Ahıska – Ö. 1813, İstanbul). Alim bir zat olan babasıyla birlikte, çocukluk yıllarında Şam'a giderek Salihiye'de ilk tahsiline başladı. Daha sonra yine babasıyla birlikte memleketine dönüp tecvid gibi Kur'ân ilimlerini öğrendi. Babasının ölümünden sonra Kars'a giderek yörenin ünlü bilginlerinden İsmail b. Muhammed Berküşâdî'den usûl-i fıkıh ve hadis ilmini okudu. Öğretmeni tarafından kendisine Ziyaeddin lakabı ve icazet verildi. İlim yolunda çeşitli beldeleri gezdi, Erzurum ve Diyarbakır'a gitti. Diyarbakır'da Küçük Ahmedzâde Ebubekir Efendi'den Sahîh-i Buhârî ve Muhtasar-ı İbn-i Hâcib; Bozcuzâde Ömer Efendi'den tefsir, aruz ve matematik ilimleri okuyarak icazet aldı. Daha sonra Ömer Efendi'nin yönlendirmesiyle Mısır'a gitti ve Mısırlı bilginlerden Şeyh Abdüsselâm Erzincânî'den çeşitli dinî ilimler okudu ve tahsilini tamamladı. Mısır'dan dönüşte İstanbul'a gitti. Burada Ayasofya Medresesinde kaldı ve eser yazmaya başladı. Bir ara Edirne yoluyla Bosna'ya gitti. Bu döneminde en önemli eseri sayılan *Revâmizü'l-Âyan*'ı kaleme almaya başladı. Hac dönüşü İstanbul'da öldü. Kabri Üsküdar'da Karacaahmet mezarlığının Söğütlüçeşme tarafındadır.

ESERLERİ:

Revâmizü'l-Âyan fî Beyâni Mezâmiri'l- Uhûd ve'l-Ezmân (5 cilt), *Levâmiu'n-Nûr* (4 cilt), *Hâşiye ale'd-Dürer, Mirkâtü't- Tarikati'l- Muhammediyye ve Merzâtü's-Şeriati'l-Ahmediyye, Câmiu'l-Fusûl fi İlmeyi'l-Fürû' ve'l-Usûl, Mebâhicü'l-İhvân ve Menâhicü Kavânini'l-Mîzân* (Şerh-i İsagoci), *Mensek-i Latif, Risâle fî Hakki'l-Misâfir, Risâle fi't-Tıb ve'l-Kıyâfet, Rumûzu'l-Hakâyık ve Künûzu'd-Dekâyık, Bediü'n-Nizâm fi'l-Coğrafya, Muhtasar Revâmizü'l-Âyan.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ÂHÎ

Şair (D. ? Niğbolu - Ö. 1517, İstanbul). Asıl adı Benli Hasan'dır. İstanbul'da medrese öğrenimi gördü. Şiirleri Yavuz Sultan Selim tarafından takdir edildi. Bursa Beyazıd

AHÎ

GAZEL

Döne döne üstüme peymâneler kan ağlasun
Yana yana hâlüme şem'i şebistân ağlasun

Dest-mâlin gözleri yaşıyla göm gök su idüp
Ol bahâr-i hüsne karşu ebr-i bârân ağlasun

Bunca demlerdür anı hûn-i cigerle beslerüm
Kanlar ağlarsa benümçün çeşm-i giryân ağlasun

Ben yetimün acıyup ağlarsa kanlu yaşıma
Bahr-ı Kulzüm acısun deryâ-yı Ummân ağlasun

İtlerünle âsitânunda tuz etmek kadrini
Anıcak nân u nemek hakkına yârân ağlasun

Paşa Müderrisliğine getirildi. *Latifi Tezkiresi*'nde şiirlerinden övgü ile söz edilir. Yabancı tamlamaları az kullanmış olup dili sadedir. Tamamlanmamış iki mesnevisi 1860'da Çaylak Tevfik tarafından yayımlandı.

AHMAD, Feroz
Bkz. EK BÖLÜM

AHMED (Hacı Baba)

Şair (D. XIX. yy. başları, Kayseri - Ö. ?). Hakkında yeterli bilgi yoktur. Cemal Sadık Ağa'nın oğlu olduğu, Hacı Ahmed Baba adıyla tanındığı bilinmektedir. Okuma yazma bilmiyordu. Gençliğinde İstanbul'a giderek hemşerisi sıvacılar yanında çıraklık yaptı. Güçlü bir vücuda sahip olmasına rağmen ruhi buhranlar sebebiyle üç defa ruhsal bunalım geçirerek Darüşşifa'da tedavi gördü. Yaşadıklarını bir destan olarak yazıp yayımladı.

Kırk yaşında Hicaz'a giden Hacı Baba, din kardeşlerini bu dini görevi yapmaya davet eden elli bentten uzun bir *Divan* hazırlayarak Mekke'de basımını sağladı. Şiirleri hece ölçüsüyledir.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri - Başlangıçtan Bugüne Kadar (1962).

AHMED ARİF

HASRETİNDEN PRANGALAR ESKİTTİM

Seni, anlatabilmek seni.
İyi çocuklara, kahramanlara,
Seni, anlatabilmek seni,
Namussuza, haldan bilmez,
Kahpe yalana.

Ardarda kaç zemheri,
Kurt uyur kuş uyur, zindan uyurdu.
Dışarda gürül gürül akan bir dünya:
Bir ben uyumadım,
Kaç leylim bahar,
Hasretinden prangalar eskittim.
Saçlarına kan gülleri takayım
Bir o yana,
Bir bu yana...

Seni, bağırabilsem seni,
Dipsiz kuyulara
Akan yıldıza,
Bir kibrit çöpüne varana,
Okyanusun en ıssız dalgasına
Düşmüş bir kibrit çöpüne.

Yitirmiş tılsımını ilk sevmelerin,
Yitirmiş öpücükleri,
Payı yok, apansız inen akşamdan.
Bir kadeh, bir cigara, dalıp gidene,
Seni, anlatabilsem seni...
Yokluğun, Cehennemin öbür adıdır
Üşüyorum, kapama gözlerini...

Ahmed Arif

AHMED ARİF

Şair (D. 21 Nisan 1927, Diyarbakır - Ö. 2 Haziran 1991, Ankara). Asıl adı Ahmet Önal'dır. Annesi Erbilli Sâre Hanım'ı, çok küçük yaşlardayken (1929) yitirdi. Babası, Kerküklü Arif Hikmet, Diyarbakır Nüfus Müdürlüğünde çalışıyordu. Onun Siverek'e atanmasıyla, Diyarbakır'dan ayrıldılar. Diyarbakır'da yalnızca anaokuluna gidebilmişti. Okumayı burada öğrendi. Siverek İlkokuluna kaydolduğunda, okumayı biliyordu. İlkokulu Siverek'te bitirdikten sonra, ortaokula Diyarbakır'da başlasa da Urfa'da tamamladı. Yatılı olarak okuduğu Afyon Lisesini 1945'te bitirdi. Askerliğini yaptıktan sonra, 1947 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümüne kaydoldu. 1948'de, Merkez Bankası'nda memuriyete başladı. Hem çalışıyor hem okuyordu. Türk Ceza Yasası'nın 141. maddesine aykırı bulunan siyasî görüş ve eylemleri nedeniyle 1951 yılında tutuklanarak 38 ay hapiste yattı. 7 Ekim 1954'te serbest bırakıldı. Ancak, Urfa'da 8 ay kamu gözetimi altında kalması gerekiyordu. Mahkemeye başvurarak, kararı, Urfa değil de Diyarbakır olarak değiştirtti. Artık memurluk yapamazdı. Bir tuğla ve kiremit fabrikasında çalışmaya başladı. Birkaç yıl sonra tekrar Ankara'ya döndüyse de, öğrenimini tamamlama olanağı yoktu. Birçok işe girip çıktıktan sonra, *Öncü ve Halkçı* gibi gazetelerde düzeltmenlik, teknik sekreterlik ve gazetecilik yaptı. 1967'de Aynur Hanım'la evlendi. 1972'de oğlu Filinta doğdu. 1977'de gazetecilikten emekli oldu. 2 Haziran 1991 sabahı bir kalp yetmezliği sonucunda Ankara'da yaşama veda etti. Cenazesi ertesi gün Maltepe Camisi'nden kaldırılarak Cebeci Mezarlığında toprağa verildi.

Ahmed Arif şiir yazmaya ortaokul yıllarında başladı. Afyon Lisesindeyken edebiyata ilgisi iyice arttı. İlk şiirleri 1942 yılında Afyon Halkevi yayın organı *Taşpınar* dergisi ile *Millet* dergisinde yayımlandı. Lise yıllarındaki şiirleri bir yana, onun özgün şiirsel yapısını yansıtan şiirleri 1948'de yayımlatmaya başladı. Attilâ İlhan'ın düzenlediği ve *Varlık* dergisinin yayımladığı *Şiirler-1948* adlı antolojide yer alan *Rüstemo* başlıklı şiiri ilk şiiri olarak kabul edilir. Aynı yıl, *Bir Akşamüstü* adlı şiiri de, tek sayı çıkan *Meydan* dergisinde yayımlanmıştı. Sonraki yıllarda *İnkılapçı Gençlik, Yeryüzü, Seçilmiş Hikâyeler, Soyut, Militan, Yeni Ufuklar, Türk Solu, Kaynak, Papirüs* vb. dergilerde şiirleri çıktı. Daha kitabı çıkmadan şiirleri elden ele dolaşmaya başladı. 1950'li yılların sonları ile 1960'lı yılların başlarında, Fikret Otyam'ın röportajlarına şiirlerinden parçalar almasıyla, ünü yaygınlaştı. İlk şiir kitabı *Hasretinden Prangalar Eskittim*, 1968 yılının Kasım ayında yayımlandı. Kitabın Bilgi Yayınevince yapılan bu ilk basımından sonra, çoğu Cem Yayınevince olmak üzere, altmıştan fazla yeni basımı yapılarak, Türkiye'de en çok basılan ve okunan birkaç kitaptan biri oldu. Ahmed Arif'in, Anadolu ve özellikle de Güneydoğu insanının acılarını tok bir ses, lirik ve duygulu bir anlatımla yansıtan şiirleri kendisine haklı bir ün kazandırdı. Ahmed Arif ikinci şiir kitabını *"Kalbim Dinamit Kuyusu"* adıyla yayımlayacağını duyurmasına karşın, bu ad, Refik Durbaş'ın kendisiyle yaptığı uzun söyleşiden oluşan kitaba konuldu. İkinci kitabı ise, şiirleri ölümünden sonra oğlu tarafından derlenerek *Yurdum Benim Şahdamarım* (2003) adıyla basıldı.

Ahmed Arif'in şiirinin altörgesin-

AHMED ARİF

Cemal Süreya

"Bir şair : Ahmed Arif
Toplar dağların rüzgârlarını
Dağıtır çocuklara erken."

"Hasretinden Prangalar Eskittim" kitabıyla Ahmed Arif'in şiiri de gün ışığına çıktı. Böylece Ahmed Arif'in Türk şiirinde zaten öteden beri sağlamış bulunduğu yer, okurun gözünde de matematik bir kesinlik kazandı. Sanırım, bu yer, bundan sonra en az tartışılır yerlerden biri olarak kalacaktır. Şu yaşadığımız günler sarsıntılı, karmaşalı günler. Çok hareketli günler. Ama bu arada fikir ve sanat hayatımızda yerleşik değerlerin kendi içinde, yeni bir trafik doğmuş bulunuyor. Şimdiye dek şu yönden bakılmış değerlere şimdi bir de bu yönden bakılmakta, dayanıksız değerler ufalanmakta, silinmekte, çok şeyin hesabı görülmektedir. Ayrıca sağlam değerler yerlerini bulmaktadır, ya da bulmaları için pek bir şey kalmamaktadır. Bunun için, iyidir, diyorum, bu sarsıntı, bu karmaşa. Daha önce şairler arası bir "pazarı" olan Ahmed Arif de bu arada bu durumundan fırlayıp okura uzanmak olanağını buldu, ya da gereğini duydu. (...)

Ahmed Arif'in şiiri bir bakıma Nâzım Hikmet çizgisinde, daha doğrusu Nâzım Hikmet'in de bulunduğu çizgide gelişmiştir. Ama iki şair arasında büyük ayrılıklar var. Nâzım Hikmet, şehirlerin şairidir. Ovadan seslenir insanlara, büyük düzlüklerden. Ovadan akan "büyük ve bereketli bir ırmak" gibidir. Uygardır. Ahmed Arif ise dağları söylüyor. Uyrukluk tanımayan, yaşsız dağları, "âsi" dağları. Uzun ve tek bir ağıt gibidir onun şiiri. "Daha deniz görmemiş" çocuklara adanmıştır. Kurdun kuşun arasında, yaban çiçekleri arasında söylenmiştir, bir hançer kabzasına işlenmiştir. Ama o ağıtta, bir yerde, birdenbire bir zafer şarkısına dönüşecekmiş gibi bir umut (bir sanrı, daha doğrusu bir hırs), keskin bir parıltı vardır. Türkü söyleyerek çarpışan, yaralıyken de, arkadaşları için tarih özeti çıkaran, buna felsefe ve inanç katmayı ihmal etmeyen bir gerillacının şiiridir. Karşı koymaktan çok boyun eğmeyen bu doğa içinde. Büyük zenginliği ilkel bir katkısızlık olan atıcı, avcı bir doğa içinde.

(...) Her şairin konuşma tarzıyla (hattâ yüzüyle) şiiri arasında bir yakınlık, bir benzerlik vardır muhakkak; ama konuşmasıyla şiiri arasında bu kadar bir özdeşlik bulunan bir şaire ilk kez Ahmed Arif'te rastlıyordum. Onun şiiri, konuşmasından alınmış herhangi bir parça gibidir: konuşması ise, şiirinin her yöne doğru bir devamı gibi. Bir bakıma "oral" (ağza ilişkin) bir şiirdir onunki. Bizde oral şiirin tuhaf bir kaderi vardır: Bu şiirde, genellikle, ya kuru bir söyleyiciliğe düşülür, ya da harcıalem duyguların tekdüze evrenine. Daha doğrusu, nedense şimdiye kadar genellikle böyle olmuştur. Bu, sözün yakışığı uğruna, şiirin elden çıkarılması, harcanmasıdır. Ahmed Arif'in şiirinde böyle bir sakınca yok. Hiçbir zaman söyleve düşmez. Bir duygu sağnağı, imgeler halinde, sıra sıra mısraları kurar. Ana düşünce, dipte, her zaman belirli, ama sakin durur; çoğalır, büyür belki, ama kaim bir damar halinde hep dipte durur.

Ahmed Arif, kendi şiirine en uygun yapıyı ve mısra düzenini bulmuş bir şairdir. Anlatımıyla, şiirinin özü arasında özdeşlik vardır. Türkçe'de destan türünün en ilginç deneylerini yapmıştır. En ilginç çıkışını desek daha yerinde olacak. Bir yalçınlığı koyuyor şiirine Ahmed Arif, bir graniti. O yalçınlıktan, birden, sınır köylerine iniyor; "tavukları birbirine karışan" insanları anlatıyor. Bu birdenbirelik onu kekre diyebileceğimiz bir lirizme ulaştırıyor. Ya da tersi oluyor. Eksiksiz bir silâh koleksiyonunun arasından görüşmecisinin yolladığı taze soğan demetini görüyorsunuz. Ahmed Arif, Doğu Anadolu'nun, sınır boylarının yersel görüntüleri içinde oraların türkülerini kalkındırıyor, bütün Anadolu türkülerine ulaştırıyor onları, büyütüyor, besliyor; ama boğulmuyor onların arasında. Doğu Anadolu insanının müthiş malzemesini korkusuz bir lirizm içinde önümüze yığıyor. Sonra bütün Anadolu insanına doğru yayıyor onu. Pir Sultan Abdal'ı, Urfalı Nazif'i, Köroğlu'na, Bedrettin'e götürüyor. Büyük bir sevgiyle, bir umuda çağırıyor Anadolu insanını; gözlerinden öperek, çıldırasıya severek. Evet, halk türkülerinden yararlanıyor Ahmed Arif. Yalnız, halk kaynağının, edebiyat için, şiir için, türkülerden öte daha bir sürü olanak taşıdığını, hattâ öbür halk kaynakları içinde türkülerin o kadar da büyük bir ağırlık taşımadığını iyi biliyor. Bu yanıyla halk kaynağına eğildiklerini sanan başka şairlerden ayrılıyor. Onlar gibi sadece türkülere yaslanmıyor. Özellikle destan türü için vazgeçilmez olan tavrı tâ temelden takmıyor. Çalışmalarını ona göre yapıyor.

Ahmed Arif kendi şiirine en uygun yapıyı ve mısra düzenini getirmiştir, dedik. Bir de, Paul Eluard için söylenmiş bir sözün onun şiirine de uyduğunu söyleyelim: Paul Eluard'ın şiiri imgenin tutsağı değildir, gerçeküstücü döneminde de, ondan sonraki dönemde de, şiirinin temelinde, yatan ana öğe, mısraların kısalığı, kuruluş tarzı ve bunların birbiriyle bağlanma biçimi sayesinde ipuçlarını hiçbir zaman saklamamıştır. Ahmed Arif'te de öyle. İmge, çıplaklığın çarpıcılığını taşır; düşünce, vurucu özelliğini ilk anda kullanır. "Hasretinden Prangalar Eskittim"de bunun birçok örneğini görüyoruz. Sonra, imge onda sınırlı bir öğe değil. Bir bakıma şiirin kendisi, bütünü. Öyle ki bütünüyle vardır onun şiiri. Kelimeler ilişkin oldukları kavramları aşan ve daha geniş durumları kavrayan bir nitelik gösteriyor. Şiirin bütünü içinde kullanılmış bazı düz sözler inanılmaz bir çarpıcılık, bir imge yeteneği kazanmaktadır Ahmed Arif'te. Öte yandan, şiirin içinde birer ikişer kelimelik mısralar halinde akan bu sözler biçim yönünden de önem kazanmaktadır. Öyle ki, kendiliğinden doğan ve yalnız Ahmed Arif'e özgü gizli bir aruz gibi bu sözlerden bütün şiire bir müzik yayılmakta, ya da bütün şiir çekidüzenini onlarda bulmaktadır.

Bu, Mayakovski'nin ritm elde etmek için yaptığı biçim çalışmalarını akla getiriyorsa da, aslında bu noktada iki şairin tutumlarını birbirine karıştırmamak gerekir. (...) Mayakovski ritmi ses'te aramaktadır. Ahmed Arif ise söz'de arar. Bunun için onun şiiri bir noktada "oral" niteliğini bırakır, çok ötelere gider. Bu yanıyla çağdaş şiirin en yeni yönsemelerine karışır. Özellikle imge konusunda yaptığı sıçrama onu bugünkü şiiri hazırlayanlardan biri yapmıştır. Zaten birçok yeni şairin onun etkisinden geçmesi de bunu gösteriyor. Sadece bu bakımdan bile "Hasretinden Prangalar Eskittim", geç kalmış bir kitap değildir. Bir de şu bakımdan geç kalmış bir yapıt değildir "Hasretinden Prangalar Eskittim": Yaşsız bir şiirdir Ahmed Arif'in şiiri. Günün değil, çağın değil, çağların "aktüalite"siyle doludur. (...)

"Hasretinden Prangalar Eskittim" yayımlanana kadar çok kişi bilmiyordu Ahmed Arif'in şiirini. Hattâ şöyle diyelim: onun şiirini kendisinden yararlanan birkaç şair dışında pek izleyen olmamıştı. Hele okur kitleleri hiç bilmiyordu. Gerçi şiirlerini elden ele dolaştıranlar, ezberleyip toplantılarda okuyanlar vardı, ama fazla değildi bunların sayısı. "Gizli şair" olarak kalmıştı şimdiye kadar.

(*Şapkam Dolu Çiçekle*, 1976)

de, Divan şiiri ile Halk şiiri geleneklerini görmenin olanaklı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Önce Nâzım Hikmet'i, sonra Niyazi Akıncıoğlu ve Enver Gökçe gibi şairleri besleyen bu kaynaklar, Ahmed Arif şiirinin de, özellikle söylem biçimi olarak, beslendiği gözelerdir. Ahmed Arif'in çok sevilerek yaygın üne kavuşan bir şair olmasının temelinde, Anadolu insanının kulağına yabancı gelmeyen bu sesi yakalayarak kendinin kılma becerisi yatar. Nihat Behram onun şiirinin halktan, Halk şiiri geleneğinden beslenen damarını şu *sözlerle vurgular: "Şiirindeki anlatım biçimini ve söyleyişi etkileyen, halk dili ve halk şiiridir. Onu bir bakıma sözlü halk şiirinin yazıya geçen ve ufuklarını genişleten bir sıçrama noktası sayabiliriz. Şiirinin yapısında 'aşiret töreleriyle yetişişinin' ve duyarlılığını halk duyarlığından asla soyutlamayışının derin izleri görülür. Şiiriyle günlük yaşantısının aynılığını doğuran da budur. Ahmed Arif'te yaşantıyla şiir bir ince telde korkusuzluk ve umutla birleşir. Ve ses böyle bir telin böyle bir birleşiminden gelen ses olunca, dört duvar, demir kapı dinlemez, hayatı bir uçtan bir uca dolanır, kendisi ranza dibinde volta vururken sesi memleketin bahar gelmiş dağlarında yiğitlerin donatım ve pusatları arasında yer yerler. Çukurova'da eser, Ege'de meyva verir."*

Ahmet Arif'in kendisi de "Nasıl yazıyorsunuz?" sorusuna verdiği cevapla bu görüşü doğrular: "Yazıyorum denmez buna. Ben şiiri kafamda, yüreğimde bitiriyorum. Sonra bir gün oturup kabataslak kaleme alıyorum. Üç ya da beş yerinde düzeltme yapıyorum. Göze çarpan bir aksaklık varsa ya da yeni bir çağrışım varsa onu değiştiriyorum, o kadar... Bu bakımdan bana halk ozanı derlerse, onur duyarım. Küçümsemem. Hani ne diyorlar, irticalen..." Ahmed Arif, şiiri, halk şairleri gibi irticalen/doğaçlama olarak söylediğini bir ölçüde kabul eder, ama modern şairin işinin o kadar kolay olmadığına da dikkat çeker: "Evet, bir anlamda öyle oluyor. Ama o kadar da değil. Bu, bir beyin çalışması. Elbette geride, altta, temelde bir plan var. Fakat bunlar bazan birbirlerine katılıyorlar; karışıyorlar demiyeyim. Hangisini iteleyeyim öteye, bilemiyorum.

'Mavîye mavîye çalar gözlerin
Yangın mavisine rüzgârda asî'

Bu iki mısra var ya, belki bir on yıl değil, daha fazla, çok daha fazla beklebdi. Yani şiir bitti, bu başka türlüsüydü. Hatta o şiirden ayırdığım bir bölümü 'Diyarbekir Kalesi'nde kullandım. (...) Elbette önce lirik olmalıdır bir şiir bence. İsterse siyasi bir mesajı olsun, isterse olmasın. Ama önce lirik olmak zorundadır. Benim inancım bu. Tarzım bu. Ötesi insanın kendi yeteneğine kalmış. Yani bir insanın gerçekten yeteneği ile öğünmesi ayıptır. Özellikle biz şairler biraz rafine insanlarız. Hani öyle uluorta öğünemeyiz. Hakkımız yoktur buna. O şiirlerde dikkat edersen hem lirizm, hem güzel olaylar, öfkeler, acılar, yıkılmalar, kopmalar, yenilmeler, yeniden şahlanmalar, yeniden doğurmalar, hepsi var."

Ahmed Arif'in şiiri, feodal şiirin (halk şiirinin) toprağından beslenmekle birlikte, bizim yenilikçi şiirimiz içinde, özellikle yarattığı üslup ve estetik açılımla önemli bir yere sahiptir. Onun şiirinde hamasi temalar aramak ve onu böyle yorumlama eğilimi sanatsal bir yanılgı olur. Çünkü şiir dilsel ve düşünsel bir estetik eylemdir. Yazıldığı dilde yaratılan imgelerle algılanmayı amaçlar. Yoksa şiir adına didaktik, kuru ve tatsız metinler çıkar ortaya. Ahmed Arif, dağarcığının dibindeki feodal kalıntıları silkip atamamıştır, ama hamasilik ve fanatiklik adına da onda bir leke bulmak mümkün değildir. Onun şiirini anlayabilmek için önce bunu tesbit etmek gerekir.

Ahmed Arif ayrıntılara inerek, şiirsel olanı ön plana çıkarır. Böylece, kaba ve sığ gerçekçilik adına şiiri

AHMED ARİF

AKŞAM ERKEN İNER MAHPUSANEYE

Akşam erken iner mahpusanceye.
Ejderha olsan kar etmez.
Ne kavgada ustalığım,
Ne de çatal yürek civan oluşun.
Kar etmez, inceden içine dolan,
Alıp götüren hasrete.

Akşam erken iner mahpusaneye.
İner, yedi kol demiri,
Yedi kapıya.
Birden, ağlamaklı olur bahçe.
Karşıda, duvar dibinde,
Üç dal gece sefası.
Üç kök hercai menekşe...

Aynı korkunç sevdadadır
Gökte bulut, dalda kayısı.
Başlar koymağa hapislik.
Karanlık can sıkıntısı...
"Kürdün Gelini"ni söyler maltada biri,
Bense volta'daym ranza dibinde
Ve hep olmayacak şeyler kurarım.
Gülünç, acemi, çocuksu...

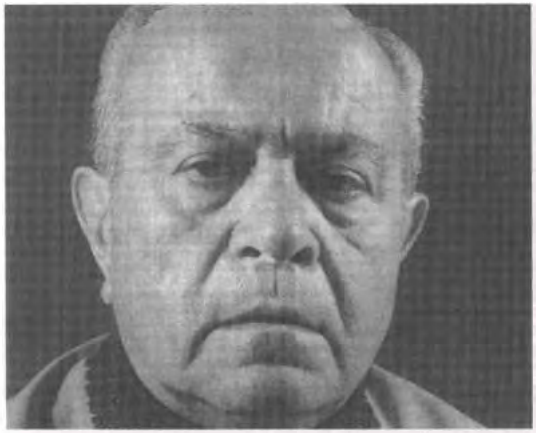
Vurulsam kaybolsam derim,
Çırılçıplak, bir kavgada,
Erkekçe olsun isterim,
Dostluk da, düşmanlık da.
Hiçbiri olmaz halbuki,
Geçer süngüler namluya.
Başlar gece devriyesi jandarmaların...

Hırsla çakarım kibriti,
İlk nefeste yarılanır cigaram,
Bir duman, kendimi öldüresiye.
Biliyorum, "sen de mi?" diyeceksin,
Ama akşam erken iniyor mahpusaneye.
Ve dışarda delikanlı bir bahar,
Seviyorum seni,
Çıldırasıya

AHMED ARİF

SEVDAN BENİ

Terketmedi sevdan beni,
Aç kaldım, susuz kaldım,
Hayın, karanlıktı gece,
Can garip, can suskun,
Can paramparça...
Ve ellerim, kelepçede,
Tütünsüz, uykusuz kaldım,
Terketmedi sevdan beni...

Ahmed Arif

harcamamış olur. O nedenle, ona yakıştırılmak istenen "belli bir azınlığın sesi" gibi bir yaklaşım yerine oturmaz. Önemli olan insansal özü yakalamış olmasıdır. Böyle olunca da sanat evrenselleşir ki, onun amacı da bundan başka bir şey değildi. O yalnızca sosyal ve siyasal bir güncel çerçeveyle de sınırlamaz şiirini. Şiirinin içeriğine kültürel ve tarihsel mirası katarak şiiri ayrıntıda yakalar ve zenginleştirir. Bizim şiirimizde, üzerinde oturduğumuz zengin kültür mirasını dile getirerek; umutsuzluğun, yoksulluğun, ezilmişliğin oradan alınacak direnç ve moral güçle altedilebileceğine işaret eder. *"Mal, haraç - mezattır, / Can, pazar - pazar."* (...) *"Kör boğaz, nafaka uğruna, / Haldan düşmüş, tebdil gezer..."* dizeleriyle mevcut durumu tesbit ederken, çıkış yolunu göstermese bile ki, bu şiirin işi değildir zaten, umutsuzluğa da düşürmez insanı. Onun yaptığı bir yerde düşüncenin duygu haline, coşku haline dönüştürülmesidir. Şair bunu, şiirde söz dizimi ile oluşan anlamın sesle uyumnu bulaştırarak gerçekleştiriyor. Ahmed Arif halk şiirinden biçim olarak değil ama öz ve renk olarak yararlanmıştır. Onun şiirini sıcak kılan özelliklerden biri de bu yanıdır. Bir de içinden çıktığı toplumun derdiyle dertlenmiş olması önemlidir. Şairin, "ben şiirle özdeşleşmişim" demesi de tüm bunların toplamından başka bir şey olmasa gerek. Bu arada, Ahmed Arifin şiirinin, kendini yüksek sesle okutmaya zorlayan bir şiir olduğunu da söylemek gerekir. Onun şiirinin temelinde masalsı bir izlek ve anlatım özelliği de vardır. Ahmed Arif'in şiirini, doğulu bir romantiğin şiiri olarak değerlendirmek de yanlış olmaz.

Ahmed Arif, toplumsal gerçekçi 1940 Kuşağının son şairidir. Kendinden önceki ustaların deneyimlerini iyi değerlendirmiş; imge yaratmada, duru bir dil oluşturmada ve o dili ekonomik kullanmada, dize kurmada ve şiiri bütünde yakalamada başarılı olmuştur. Buna bir de yurtseverlik ve dünyaya bakışındaki duyarlılık eklenince, özgün bir şair olmasının gizleri ortaya çıkmış olur.

"Ahmed Arif'in şiirine, umudun, inceliğin, korkusuzluğun şiiri demişler. Ekleyeceğim: Onun şiiri, onurun ve alçak gönüllülüğün, derinliğin ve yalınlığın bile şiiridir. Bu özellikler sonradan edinilmiş değil, doğulunun geleneksel özellikleridir. Akıl ve yürek bir olmuştur. Hayat, en acı, en umutlu deneylerini sermiştir. O şiirler yazılmıştır. (...)

"Ahmed Arif'in şiiri baştan sona somut gerçeklere dayanan bir şiir. Zor bir şiir. Ama, tek bir kez kekelemeden, tek bir kez biçim sıkıntısı, dil, anlatım sıkıntısı çekmeden, benzetmelerin, imgelerin en özgürünü bula kullana yazmış. Benzersiz bir ozan." (Gülten Akın)

"Ahmed Arif'in şiiri özlemler kullanılarak ya da anlam kullanılarak şu yaşadığımız dünyanın dışına düşürülememektedir. Ahmed Arif'in şiirinin kaynağı, bir şairin çapına ve şairce dikkate bağlıdır: Estetik seçeneğinin hakkını verebilen bir şairin çapına. Ve çapını da, seçeneğini de zebil etmeyen bir şair dikkatine. Bu estetik seçenek, insantekinin ömrünü, insansoyu tarihinin perspektifinde arıyor. Orada temellendiriyor. Bununla kalmıyor. Bu temellendirmenin, yalnız ve yalnız, bu ömürle bu perspektif arasındaki doğal bağlaşıklıkta yattığını biliyor. O yüzden bu şiir yapay değildir. Her türlü kurgu ustalığına sahiptir ama yapay değildir. Ahmed Arif'in şiiri salt bir öneri değildir. Kendini öneren bir gerçeklik biçiminin dilidir. Bu dilde kuşlar kadar çiçekler, renkler kadar sesler de söz sahibidir." (Veysel Öngören)

"Ahmed Arif hep bağlı kaldı şiire. Söylemek gerekir ki, fazla üretken bir şair değildi. Ama, baskı ortamı yüzünden yıllarca yayınlanma olanağı bulamayan şiirlerini 1968 yılında kitaplaştırdığında, özgün sesini kitlelere hemen ulaştırmayı başardı. Hasretinden Prangalar Eskittim, Türkiye'de Nâzım Hikmet'e bile nasip olduğunu sanmadığım bir tiraja ulaştı. (...)

"Ahmed Arif, ömrü olan bir kitaba imzasını attı. Dizeleri dudaklarda dolaşacaktır. Benim bile dilimde şu anda: 'Kalbim ranhzalara şilte / dosttur içerimde yatan.'" (Ahmet Oktay)

"Ahmed Arif, kırsalın değerlerini 'burjuva düzeni'nin lanetli değerlerinin üstünden aşırıp sosyalizmin değerleriyle buluşturmak projesine yürekten inanmıştır. Dolayısıyla onun şiirinde hem kırsalın, hem sosyalizmin 'burjuva' değerleriyle gerilim ve çatışmaları yer alır. Şair, kırsalın yüceltilen değerleriyle sosyalizmin değerleri arasında bir özdeşlik gördüğü için, bakış açısını artzamanlı bir eksene yerleştirse de, kırsalın değerleriyle sosyalizmin değerleri arasında ayrıca bir gerilim ve çatışma olabileceği bilincinde fazla yarıkı bulmaz. Ama şiiri sonuçta onun niyetlerinden bağımsız olarak bütün bu karmaşanın renkli, çarpıcı görünümlerini barındırır. Çizdiği doğrunun her iki ucunda da 'idealizasyon' eksik olmaz. İdealizasyon, kuşkusuz bir 'gerçekçilik' değildir ama bir ütopya olarak herkesin yüreğini titretecek özlemleri de içinde taşır. 'Burjuva düzeni'ne yöneltiği protestolar ise geçerli ve anlamlıdır. Sözgelimi, benzeri edebiyatımızda az bulunur bir şiir olan, üstelik kırsaldan bakılarak söylenen 'Otuz Üç Kurşun', hukuksuzluğa ağır bir darbe indirir, bir demokrasi marşı kadar değer ve önem taşır. Öyleyse karar vermek gerekir: Ahmed Arif'in ekseninde asal yön hangisidir? Bu çelişkili yapıya bakıp onu sadece 'köken'in değerleriyle açıklamak, serimlediği renklerin pek azını görebilmektir. İşin tuhafı, bu hataya en çok onu en çok sevenler düşer. Ahmed Arif'in şiirindeki 'arkaik' öğeler, geleceğe, bilime, modern öğelere göndermelerle ayrışmaya uğratıldığı gibi, bu öz şiirinin asıl belirleyeni de olur. Bu durum şiirinin 'edebilik' düzlemini de belirler, onu 'modernizm'e sapmadan modern şiirsel yapıları içselleştirmiş bir şair yapar. Ahmed Arif'in şiirindeki mücadeleci eda, onun çok önemli bir yönünü de hep unutturur: O aynı zamanda çok güzel bir aşk şiiridir.

"Hasretinden Prangalar Eskittim, Ahmed Arif'in kozası oldu, şairi o yapının içine hapsetti. Kitaptan sonra üretmeye çalıştığı şiirler, şairi de, izle-

AHMED ARİF

İÇERDE

Haberin var mı taş duvar?
Demir kapı, kör pencere,
Yastığım, ranzam, zincirim,
Uğruna ölümlere gidip geldiğim,
Zulamdaki mahzun resim,
Haberin var mı?
Görüşmecim, yeşil soğan göndermiş,
Karanfil kokuyor cıgaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin...

yenlerini de tam anlamıyla doyurmadı ve çoğalamadı. Şiirinden etkilenenler de ya hep taklitte kaldılar ya da uzaklaşmayı yeğlediler. Oysa Hasretinden Prangalar Eskittim, bugün de okunabiliyor, binlerce yıl yaşamış ve hâlâ tat alınan türküleri andırıyor.

"Bu şiirler, daha çok somut öğelerin ve yaşantıların anlatımına, 'ideal' özlemlere birebir denk düşen dizelerle yol alırlar ama 'tahkiye' de içermezler. Dünya savaşı sonrasının umutlu ortamında ve şairin o dönemdeki etkin siyasal konumunun da etkisiyle şiirlerde rüzgârlı bir dinamizm baştan sona egemendir. Şair, göndermelerde bulunduğu türkülerden sık sık renkler, söyleyiş özellikleri devşirir, ama biçimsel yapılarına sokulmaz, serbest veznin özgürleştirici biçiminin imkânlarını kullanır. Gelenek ile modernin bağdaştırılması söz konusudur ama tüm usta şairlerde olduğu gibi Gökçe'de de değişim yerindeyse lehim yerleri görülmez kılınmıştır. Dönemin Nâzım Hikmet dışındaki sosyalist şairlerinden farklı olarak bu modernizmin sağladığı kimi imkânların içselleştirilmesinden başka bir şey değildir ve ilerde Ahmed Arif bunu daha incelmiş biçimde sürdürecektir." (Tahir Abacı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hasretinden Prangalar Eskittim* (1968), *Yurdum Benim Şah Damarın* (2003).

MEKTUP: *Cemal Süreya'ya Mektuplar* (1992).

HAKKINDA: Salim Şengil / Ahmed Arif (Seçilmiş Hikayeler, Temmuz 1956), İlhan E. Darendelioğlu / Türkiye'de Komünist Hareketleri (c. 2, 1962), Dr.Fethi Tevetoğlu / Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler (1967), Günel Altıntaş / Otuz Üç Kurşunu Yayımlarken (Soyut, Nisan 1968), Şevket Apalak / Ahmed Arif Kahramanlığı (Soyut, Mart 1969), Veysel Öngören / Ahmed Arif'le Bir Konuşma (Ankara Birliği dergisi, Mart 1970), Aclan Sayılgan / Türkiye'de Sol Hareketler (3.bas. 1970), İrfan Yalçın / Hasretinden Prangalar Eskittim (Yeni Adımlar, Mart-Nisan 1973), Nihat Behram / Yürçğinde Cehennem Taşıyan Şair (Halkın Dostları, Haziran 1970), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973), Gülten Akın / Türk Şiirinde İşlem Gelişimi Üstüne Notlar (Sinan Yıllığı, 1973), Necdet Kaya / Ahmed Arif ve Hasretinden Prangalar Eskittim (Yeni Adımlar, Şubat 1973), Nihat Behram / Ahmed Arif'le Bir Konuşma (Militan, Şubat 1975), Orhan Selen / Ahmed Arif'in Sesi (Yapıt, Şubat 1977), Dilo Şeker / Ahmed Arif'in Sesi ve Orhan Selen'in Hıncı (Yapıt, Mart 1977), Zeynep Oral / Edebiyatımızdan On İnsan Bin Yaşam (Milliyet Sanat, 15 Mayıs 1988), Enver Yorulmaz / Ahmed Arif (Çaba dergisi, 1989), Hayri K. Yetik / Başkaldıran Bir Şiir: Hasretinden Prangalar Eskittim (Karşı, Aralık 1989), İbrahim Oluklu / Ahmed Arif'in Şiiri Eleştircilik Karanfil ve Pranga (Karşı, Temmuz - Ağustos 1990), Refik Durbaş / Ahmed Arif Anlatıyor: Kalbim Dinamit Kuyusu, (1990), Süleyman Bulut / Ahmed Arif'in Şiiri: Prangalar'dan İbaret Değil (Birikim, Eylül 1990), Ahmet Oktay / Karanfil ve Pranga (1990), Can Yücel (Milliyet, 3.6.1991), Doğan Hızlan / Yankılanan Bir Ağıt Gibi (Hürriyet, 3.6.1991), Uğur Mumcu / Ahmed Arif (Cumhuriyet, 3.6.1991), Hıncal Uluç / Ahmed Arif (Sabah, 4.6.1991), Hikmet Çetinkaya / Terketmedi Sevdan Beni Filinta'nın Babası (Cumhuriyet, 4.6.1991), Muhsin Kızılkaya / Yokluğun Cehennemin Öbür Adıdır (Güneş, 4.6.1991), Mehmed Kemal / Ahmed Arif'in Ardından (Cumhuriyet, 5.6.1991), Oktay Akbal / Bir Özlem Prangalar Eskitir mi? (Cumhuriyet, 5.6.1991), Mustafa Ekmekçi / Ahmed Arif'i Uğurlarken (Cumhuriyet, 6.6.1991), Müşerref Hekimoğlu / Şiirin Gücü (Cumhuriyet, 7.6.1991), Aşık Mahzuni Şerif / A. Arif'in Ardından (Anadolu Ekini, 15 Haziran 1991), Konur Ertop / Kalbi Dinamit Kuyusuydu (Milliyet Sanat, 15.6.1991), Talip Apaydın / Ahmed Arif'ti Adı (Karşı, Temmuz 1991), Veysel Öngören / "Rüsvay" Etmem Seni (Varlık, Temmuz 1991), İhsan Fikret Biçici / Ahmed Arif'le İki Yıl - Hüseyin Atabaş / Şair Olarak Ahmed Arif - Mehmet Aydın / Namus İşçisi Bir Şair ((Damar, Temmuz-Ağustos 1991), Cem Savran / Ahmed Arif (Karşı, Ağustos 1991), Adnan Binyazar / Şiirin Senin Demokrasi Savaşımının Namlusu (Ziya Gökalp dergisi, Eylül 1991), Vecihi Timuroğlu / Ahmed Arif (Adam Sanat, Eylül 1991), Vecihi Timuroğlu / Ahmed Arif'in Şiirinin Yapısı (Adam Sanat, Ekim 1991), Server Tanilli / Ahmed Arif Üstüne Birkaç Not (Yazın, Ağustos 1992), Şevket Beysanoğlu - Vecihi Timuroğlu / Ahmed Arif: Hayatı, Sanatı, Şiirleri (1992), Bozan Yaman / Ahmed Arif ve Diyarbakır Ağzı (Özgür Gündem, 1.11.1992), Muzaffer İlhan Erdost / Üç Şair: Nâzım Hikmet, Cemal Süreya, Ahmed Arif (1994), Şevket Beysanoğlu / Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının Diyarbakırlı Üç Büyük Şairi: Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmed Arif, Sezai Karakoç (1997), Vecihi Timuroğlu / Ahmed Arif (1997), Ziya Şeker / Ahmed Arif ve Şiirlerini Besleyen Kaynaklar (1997), Ahmet Oktay / Ahmed Arif'i Yüceltmeyelim Anlayalım (Gösteri, Nisan 2002), Enver Topaloğlu / Yurdum Benim Şahdamarın (Varlık, Kasım 2003), Tahir Abacı / Şiir Kitapları Sözlüğü - 6 (Adam Sanat, Aralık 2004).

AHMED b. İBRAHİM

İslâm bilgini, tıpçı (D. ?, Konya Ereğilisi - Ö. 1748, Medine). Hakkında fazla bilgi yoktur. Hayatının önemli bir bölümünü Medine'de geçirdiği ve orada öldüğü bilinmektedir.

ESERLERİ:

Şerhi- Şemâil-i Şerife, Şerh-i Makâmât-ı Harîrî.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AHMED CAVİD

Tarihçi (D. ?, İstanbul – Ö. 1803, İstanbul). Hazine-i Hümâyun hizmetkârı olarak saraya girdi (1787). Kabiliyeti sayesinde kısa bir süre sonra Has Odaya alındı ve "hâcclik" rütbesiyle şehremini oldu (1803). Sarayda bulunduğu sırada III. Selim tarafından önemli olayları kronolojik olarak yazmakla görevlendirildi. Mayıs 1790 ortalarında Ramazan ayından başlayıp 1791 yılı başlarına kadar gelen yıllık tarzında bir eser kaleme aldı ve bu sebeple sarayda kendisine Vak'anüvîsi Enderûn denildi. *Hadika-i Vekâyi* adıyla bilinen eserin birçok yazması olup bir nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindedir. Ahmed Cavid'in tarihe dair bazı yazılarını içeren iki ciltlik bir eseri daha vardır. *Müntehabât-ı Câvid Bey* veya *Târih-i Câvid Ahmed Bey* adıyla bilinen bu eserin birinci cildi 1626-1774, ikinci cildi ise 1774-1782 yılları arasındaki olayları ihtiva eder. Ahmed Cavid, Osmanzâde Tâib'in *Hadîkatül Vüzerâ*'sına Dilâver Ağazâd Ömer Efendi tarafından yapılmış olan zeylin devamı olarak *Verd-i Mutarrâ* adıyla bir başka zeyil de kaleme almıştır.

HAKKINDA: Ahmed Cevdet Paşa / Târih (c. 1-12, 1891, s. 8-9), Bursalı Mehmed Tâhir / Osmanlı Müellifleri (c. 1-3, 1914-1926, s. 42), Agâh Sırrı Levend / Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1973, s. 367), Abdülkadir Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989, s. 52-53).

AHMED CEVDET PAŞA

Tarihçi, devlet adamı (D. 1822, Lofça / Bulgaristan - Ö. 25 Mayıs 1895, İstanbul). Asıl adı Ahmet'tir. Babası, Lofça'nın ileri gelenlerinden Hacı İsmail Ağa'dır. Cevdet mahlasını şair Fehim Efendi'den aldı. Kasabanın ilk mektebini bitirdikten sonra,

müftü Ömer Efendi'den bazı medrese dersleri aldı. Tahsilini tamamlamak üzere İstanbul'a geldi (1839). Fatih Camii'ndeki medrese derslerine devam etti. İstanbul'da devam ettiği Murat Molla tekkesinde Arapça, Farsça, mantık, Hendesehanede matematik ve ayrıca Tabiat, Felsefe, Tarih ve Coğrafya dersleri aldı. Ayrıca Fransızca öğrendi, medrese öğrenimi görerek mantıkçı Şakir Efendi'den icazet aldı. Müsbet ilimleri, mühendishane hocalarından Albay Nuri Bey'den okudu. Zeki ve çalışkan bir talebe olan Ahmet Efendi, tahsil hayatında geniş bilgisi, cevval zekâsı ile gerek müderrisler ve gerek medrese talebeleri arasında büyük bir ün kazandı. Medresede iken hocalarına vekalet ettiği gibi, kendinden çok daha yaşlı olanlara ders de okuttu. O devrin ilmî, edebî mahfillerine de girdi. Çarşamba'daki meşhur Murat Molla Dergâhına şair Fehim Efendi'nin Karagümrük'teki konağına devam etti. Bu çevrelerde dönemin birçok ünlü şair ve bilginleri ile tanıştı. Dönemin şeyhülislâmı tarafından tanıştırıldığı, kendisine yakınlık gösteren Reşit Paşa'nın himayesinde siyasetle ilgilenmeye başladı (1845). Paşa'nın konağında Ali ve Fuat efendilerle tanıştı. Maarif Meclisi üyeliği ve Darülmuallimîn müdürlüğüne atandı (1948). Bu kurumu düzenlenmekte büyük ve değerli hizmetleri oldu. 1851'de açılan ve ilk Türk akademisi olan Encümeni Dâniş'in dahili üyeliğine seçildi. Fuat Paşa ile birlikte ilk Osmanlı grameri sayılan, üç lisanın (Türkçe, Arapça ve Farsça) gramerini açıklayan *Kavâid-i Osmaniye* adlı eseri hazırladı.

Ahmet Cevdet, 1854'ten sonraki yıllarda muhtelif vazifelere getirildi. 1856'da Galata Mollası oldu. 1857'de Mekke payesi aldı ve Meclis-i Âli-i Tanzimat üyeliğine getirildi. 1861'de İstanbul payesine terfi etti. Bir süre Takvim-i Vekayi'i ıslah için kurulan komisyona üyelik yaptı. 1862'de Şeyhülislam olacağı konuşuldu ama bu gerçekleşmedi; Anadolu kazaskerliği payesiyle Bosna-Hersek müftişliğine atandı (1863). 1866'da ilmiye

AHMED CEVDET PAŞA

KAVÂ'İD-İ OSMÂNİYYE

Bismillahirrahmanirrahim

Fariza-i hamd ü sena bargâh-ı ulûhiyyet-destgâh-ı hazret-i Alîm ü Vehhâb'a ref u takdim ve vecibe-i salavât-ı bi-ihsâ, piş-gâh-ı şefâ'at-penâh-ı cenâb-ı risâletm'e'âba ve huzûr-ı rûhâniyyet-i feyz-iktinâh-i âl u ashâba arz u teslîm kılındıkdan sonra, Meclis-i Ma'ârif-i Umûmiyye a'zâsından bu kem-bizâ'a ve kemîne-i bendegân-ı Devlet-i Âliyye-i ebed-müddet Mehmed Fu'âd ve Ahmed Cevdet bu vech ile bast-ı kelâm ve ifâde-i merâm ederler ki:

Şimdi Türkçe denilen lisânımızın aslı Çağatayi'nin bir şu'besi olup, zâten kavâ'id ü usûlü pek muntazam bir lisân ise de müfredât ve elfâzca vüs'atı olmadığından Arabî ve Fârisî'den isti'âre ve iktibâs ederek gayet vâsi' bir lisân olmuş ve şimdi hayret-dih-i cihân olan fesâhat ü belâgati âfitâb-ı âlem-tâb-ı saltanat-ı Osmâniyye'nin mmtaka-i gurkiyyeyi münevver eylediği zamândan sonra husûle gelmiş olduğu misillî bu devlet-i ebed müddetin vâsıta-i tenfîz-i ahkâmı olduğuna binâ'en "Lisân-ı Osmânî" nâmını almışdır. Ve egerçi mütedâvil olan lisânların eksersi Arabî gibi ümmü'l-elsine olan kadîm lisânların i'tânesiyle hâsıl olagelmiş ise de alman lafzların kuvvet-i asliyyeleri tağyîr olunarak bütün bütün temellük kılmagelddiği misillî yalnız müfredat alınıp, kavâ'id ve usûl-i terkîbiyye alınmamışdır. Lisân-ı Osmânî'de ise Arabî ve Fârisîden alman kelimeler temellük olunmayarak şîve-i asliîeri ile isti'mâl olunduklarından başka, Arabî ve Fârisî'nin ba'zı usûl-i terkîbiyyesi dahi alınmış olunduğundan, gerek elfâz u lugât ve gerek kavâ'idi cihetiyle üç lisândan ya'nî Arabi, Fârisi ve Türkiden mürekkeb olmağla tahsîli üç lisânın icâb eden kavâ'idini öğrenmeğe mütevakkaf olduğu hâlde, bir kavâ'id kitabı yapılmadığından tahsîlinde aşırı su'ûbet çekilmektedir.

Şöyle ki: Lisânımıza alman kavâ'id-i Arabiyye ve Fârisiyye ta'yîn ü beyân olunmamış olduğundan onları bilmek için cemî'-i kavâ'id-i Arabi ve Fârisiyyeyi tahsîl lâzım geldiği misillî işbu iki lisânın kaa'ideleri şîve-i lisân-ı Osmânîye ittibâ' ile ba'zı mertebe tağyir olunduğundan süret-i isti'mâllerini öğrenmek ve asl-ı esâs-ı lisân olan Türkçenin kavâ'idi dahi nâ-mazbût olduğundan onları bilmek dahi kesret-i mümârese ile tahsîl-i meleke etmeğe tevakkuf ediyor. Bu ise pek çok vakitler sarfına mütevakkif olduğundan dürüstçe okunup yazılması haylî düşvâr oluyor. Egerçi lisân-ı azhâ'l-beyân-ı Arabî, mübeyyin-i dîh-i mübîn-i Ahmedî olduğu hasebiyle tahsîli farizadan ve Fârisî dahi ekser-i sûfiyye ve şu'arâ lisânı olduğu mülâbesesiyle ta'allümü lâzımeden olduğundan başka, bu iki lisân lisânımızın me'haz-i aslîsi ve fesâhat ü belâgatinin esâsı oldukları cihetle aksâyı kemâle varmak isteyenlere göre bunların tahsîli ehemm ü elzem ise de bu suret hevâssa mahsûs olup âmme için lisân-ı Osmânî'nin tahsîline bir kesdirme yol açılmasının lüzumu umûr-ı vâzıhadan olduğu misillî, çünki insân kavâ'id-i lisân ne demek olduğunu kendi lisânı üzre bildiği hâlde sâ'ir lisânları kolaylıkla tahsîl edebileceği ve kendi lisânının kavâ'idini öğrenmezden evvel sâ'ir lisânın, husûsan lisân-ı Arabî gibi bir balır-i bi-pâyânın tahsîline şurû' etdikde pek ziyâde zahmet çekeceği der-kâr olduğundan tekmîl-i ma'lûmât etmek isteyenler için dahi elsine-i sâ'irenin tahsîline medâr-ı suhûlet olmak üzre evvel-i emrde kendi lisânımızı öğrenmeğe bir tarik-i sehl bulunmak emr-i ehemm olmağla lisânımız için bir sarf kitâbı yapılmak her cihetle lâzım iken, şimdiye kadar böyle bir eser mînassa-i zuhûra cilveger olmamış ve ba'zı Türkçe kavâ'id yapılmış ise de yalnız kavâ'id-i Türkiyeyeden ibâret bulunduğu ve lisânımız ise ber-vech-i meşrûh üç lisândan mürekkeb olduğu mülâbesesiyle asl-ı maksûd husule gelememiş olduğundan, kavâ'id-i Arabiyye ve Fârisiyyeyi kâmilen tahsîl eylemedikce lisânımızı öğrenmek kaabil değildir gibi zannolunuyor. Hâlbuki yalnız kesret-i mümârese ile kesb-i meleke eyleyerek tahsîl edenler bulunduğuna ve her ne ki mümârese ve ameliyyât ile tahsîl oluna beher hâl onun bir cihet-i nazariyyatı olup ol süretle teshîl-i tahsîline bir yol bulunabilmek mümkinâtdan olduğuna mebnî lisân-ı Osmânînin dahi bir cihet-i nazariyyatı bulunarak ol vech ile tahsîl olunabilmesi mümkin olup, işte bunu bulup meydâna çıkarmak lâzım gelmeğin, lisân-ı Osmâni ber-vech-i meşrûh üç lisânın şîve ve kuvvetlerinden mürekkeb ü mümtezic bir lisân olmağla, kavâ'id-i Türkiyye ile beraber Arabî ve Fârisîden me'hûz kelimâtın tevecühle isti'mâl olunduğu ve iktibâs olunmuş olan kavâ'id-i ibâre ve usûl-i terkîbiyyenin nasıl icrâ kılınmakda idüğü dahi beyân olunarak üç cihetli bir kavâ'id kitâbı yapılsa tamâmı sûret-i matlûbe hâsıl olacağını mir'ât-ı bedâhetde gördüğümüzden (...)

(*Kavâ'id-i Osmâniyye*, 1281)

rütbesi vezarete çevrildi ve paşa oldu. Bu arada vakanüvislikten çekildi. 1868'de Divan-ı Ahkam-ı Adliye reisliğine getirildi. Bundan sonra devlet makamlarının en yükseklerini işgal etti. 1873'te Maarif Nazırı oldu. Cevdet Paşa bu tarihten ölünceye kadar beş defa Adliye, iki defa Maarif, iki defa Evkaf, bir defa Dahiliye ve bir defa da Ticaret ve Ziraat Nazırı oldu. Uzun bir fikir hayatına, devlet işlerine kendini veren Cevdet Paşa, 25 Mayıs 1895'te Bebek'teki yalısında öldü. Fatih Camii yanındaki Fatih Sultan Mehmet haziresindeki hususi makberesine gömüldü.

Kurulmasında önemli rol oynadığı Encümen-i Dâniş üyeliğine getirildi. Bu kurulun kararıyla 1774-1826 arası Osmanlı tarihini anlatan ünlü eseri *Tarih-i Cevdet*'in yazımını ve İbn-i Haldun'un *Mukaddime* adlı eserinin çevirisini üstlendi. Tarihinin ilk üç cildini bitirince vakanüvisliğe getirildi (1855). Eserinin, modern tarih anlayışına uygun olarak hazırlandığı otoriteler tarafından kabul edilmektedir. 1837'de Meclis-i Âlî-i Tanzimat, 1864'de Meclis-i Vâlây-ı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine atandı. Vakanüvislikten ayrılıp Halep valiliği, daha sonra 1866'da Dîvan-ı Ahkâm-ı Adliye reisliği yaptı. Başkanlığında kurulan Mecelle Cemiyeti tarafından Mecelle'nin dört cildi yayımlandı. Fikir ayrılığına düştüğü şeyhülislâm tarafından görevinden azledilip Bursa valiliğine atandıysa da, kontrolü olmadan hazırlanan Mecelle'nin 5. ve 6. ciltlerinin ağır elçştirilere uğraması üzerinde yeniden komisyonun başına getirildi. Bu ciltler yeniden yazıldı.

Maarif ve Adliye nazırlıkları yaptı (1875). Ayrılıp ikinci kez atandığı (1876) Dahiliye ve Evkaf nazırlıklarından sonra bir süre Suriye valisi oldu (1878). Suriye Valiliğinden Ticaret nazırlığına, yeniden Adliye nazırlığına 4. ve 5. defa (1886) getirildi. Girit sorunu görüşmelerine katıldı. II. Abdülhamit tarafından Meclis-i Âlî üyeliğine atandı (1890). Son yıllarını daha çok ilmî çalışmalarla geçirdi.

Ahmet Cevdet Paşa, uzun süre M. Reşit Paşa'nın yardımcısı olarak çalışmasına rağmen, Batıcılara karşı İslâmi düşünce ve geleneklerin savunuculuğunu yaptı. Abdülhamit tarafından da itibar gördü. Mithat Paşa'yla sürekli mücadele etti. Medeni hukuktaki boşluğu Fransız medeni hukukun çevrilerek doldurulmasını isteyen batıcılara karşı çıktı. Başkanı olduğu Mecelle Cemiyeti tarafından *Mecelle*'nin 16 kitabının hazırlanmasını sağladı (1868-76). 1774-1826 arası Osmanlı tarihini inceleyen eseri *Tarih-i Cevdet*, Osmanlı tarihçiliğinin en büyük başarılarından biri sayılmıştır. Abdülhamit'in isteği üzerine yazdığı *Maruzat*'ta 1839-76 arası geçen olayları değerlendirdi.

Altı ciltlik ünlü *Kısas-ı Enbiya* ve *Tevarih-i Hulefa* adlı eserinde Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e kadar tüm peygamberlerin hayatı ve 2. Murat dönemine kadar İslâm tarihi, sade bir dil ve samimi bir üslupla anlatılmıştır. Fuat Paşa ile birlikte hazırladığı Arapça, Farsça ve Türkçe dilbilgisi kurallarını anlattığı eserin sadeleş-

CEVDET PAŞA - ÖLÜMÜNÜN 56'NCI YILDÖNÜMÜNDE

M. Şakir Ülkütaşır

Tarihçi, Hukukçu (İslâm hukukçusu), dilci, edebiyatçı hülâsa her mânasıyla alîm bir devlet adamı olan Cevdet Paşa, XIX. asır Türk-İslâm irfan hayatının muhakkak ki en değerli, en kudretli simasıdır. Cevdet Paşa'nın siyasi hayatı, ilmî hayatı ve şöhreti yanında büyük bir ehemmiyet ifade etmez. O, ilmî, hukuki mesaisiyle Tanzimat devrinin kültür tarafını yapan bir şahsiyet olmuştur. Büyük Reşit Paşa, yeni kanunlar yapmak için kurduğu komisyona -ser'i meselelerde fikrinden ve bilgilerinden en istifade edilmek üzere- Babımeşihatten "en âlim ve en münevver fikirli" birinin gönderilmesini istediği zaman, vakıa Şeyhülislâm Ahmet efendiyi yollamıştı.

Cevdet Paşa'nın, o zamanın bir kanunu medenisi olan 'Mecelle'yi vücuda getirmesi, yine o devrin adliyesinde hukuki, fikri bir birlik yaratmış olması unutulmayacak kadar büyük olan hizmetlerindendir. Cevdet Paşa'nın, tarihçilerimiz arasında da değerli bir yeri vardır. «Cevdet Tarihi», bizde olduğu kadar, garp âlim âleminde de İmparatorluk tarihinin ana kaynaklarından biri olarak sayılır.

Cevdet Paşa, Türkçeyi (yâni Tanzimat Türkçesini) zamanında en iyi bilen ve yazanlardan biri, hattâ devrin bu sahada en selâhiyetli üstadıdır, denilebilir. Nesri herkesin anlayabileceği şekilde sade, düzgün ve sağlam bir vasıf taşır. Cevdet Paşa, dilde sadeleşmenin, özlü ve düzgün bir Türkçenin lâzımının derin bir sezgi ile anlamış; eserlerinde -hele Kısas-ı Enbiya ve okullar için yazdığı kitaplarında- bu düşüncesinin güzel örneklerini vermiştir. Bir halk muharriri olan Ahmet Mithat efendinin romanlarında, Recai Zade Üstad Ekrem ve hattâ Muallim Naci'nin nesirlerinde Cevdet Paşa'nın mütebariz tesirleri görülür.

O zamana kadar 'Türkçe ilim dili olamaz, ya Arapça veya Farsça yazmak lâzımdır' diye yanlış bir telâkki var-dır. Bu yanlış mânaya, hakikatin en büyük darbesini indiren Cevdet Paşa'dır. Cevdet Paşa 'Takvimül Edvar'ı münasebetiyle yazdığı bir yazısında "Lisan-ı Türki bir ilim dili olamaz, diyenlere lisanımızın her şeye kabiliyeti olduğunu bu lisan ile her fenden güzel eserler yazılabileceğini tasdik ettirdim" demek suretiyle hem düşüncesinin açık bir örneğini verimiş, hem de ilmî cesaretini göstererek yapılacak itirazları beklediğini, meydan okurcasına, ilân etmiştir. Cevdet Paşa'yı sadece ilmin sırçadan köşkü içine çekilmiş bir adam olarak tanıtmak isteyenlere bu sözleri mânalı bir cevaptır.

Çok çalışkan bir adam olan Cevdet Paşa, medresede, Meclisi Maarif'te, Encümeni Dâniş'te, Darülmuallimin'de, Mektebi Hukuk'ta, Maarif, Adliye nazırlıklarında en aşağı yarım asır durmadan, usanmadan çalışmış, pek değerli hizmetler görmüştür.

Âlim hukukçu, tarihçi, dilci ve edebiyatçı gibi bir çok tarafları olan Cevdet Paşa, Türk irfan tarihinde her halde layemut bir adı, müstesna bir yeri bihakkın kazanmıştır. Onu bu cihetlerden ayrı ayrı tetkik etmek lâzımdır.

Cevdet Paşa, muhtelif mevzulara ait hemen otuza yakın kitap yazmıştır. Bunlardan Tarihi, Kısas-ı Enbiya'sı, Tezkereyi Cevdet'i, Mukaddemeyi İbnihaldun tercümesi, Mecelle'si, Belâgat ve Kavaidi Osmaniye'leri, Miyar-ı Sedat ile Adabı Sedat -adı anılır anılmaz- hemen akla gelebilen eserlerini teşkil eder. Hülâsa Cevdet Paşa, birçok müdekkiklerin birçok yıllarını alacak kadar uzun zamanların içinde kalan uçsuz bucaksız bir varlıktır.

Cevdet Paşa, eğer memleketimizde ihtisasın az çok yer aldığı bir zamanda yaşamış olsa idi, onu bugün muhakkak ki sahasının en üstün bir şahsiyeti olarak ya büyük bir hukukçu ya tarihçi yahut da bir dilci olarak tetkik ederdik. Maamafi onun büyük şahsiyetini bu kadar yüksekte tutan vasfı, belki de en büyük hususiyeti çok taraflı, yâni ansiklopedist bir âlim oluşudur.

(*Hisar*, sayı: 13, Mayıs, 1951)

Ahmet Cevdet Paşa

latilmiş biçimi olan *Kavâid-i Türkiye* (1873), uzun yıllar okullarda ders kitabı olarak okutuldu. Şiirlerini, ömrünün son yıllarında II. Abdülhamid'in ısrarı üzerine bir *Divançe*'de topladı. Ayrıca Sürûri Mecmuası'nı derleyerek basımını sağlamıştır (1883).

"Paşa'nın Türk diline bir uzun hece katılması tarihinde zaruri vazife görmüş olan aruz vezninin Tevfik Fikret, Abdülhak Âkif, Yahya Kemal ve Faruk Nafiz devrinde ulaştığı tekâmülü ve bir 'Türk aruzu' haline gelişi olaylarını görmeden yazdığı fikirler, şimdi, yeniden münakaşa edilebilir bir mevzudur. Fakat bu kudretli Tanzimat bilgininin vezinlerin her dilin kendi sesine göre teşekkül ettiğine dikkat ederek, Acem aruzu ile Arap aruzunu başka başka vezinler halinde görmesi, o devir için yeni ve kuvvetli bir görüştür. Yine Cevdet Paşa'nın Sultan Osman'ın zannettiği şiirdeki vezni ve lisanı beğenerek, Türkçeyi, sade ve temiz bir dil görmek isteyişi, millî ve ilmî önemi olan görüşlerdir. Bu bakımdan Cevdet Paşa'yı Tanzimat yıllarındaki 'mahallileşme' cereyanının ilmini yapmış bir dil ve edebiyat nazariyecisi olarak tanımak doğrudur. Cevdet Paşa Kısas-ı Enbiyâ'sını kendi devri için çok sade ve güzel bir Türkçeyle yazarak, fikirlerini bizzat tatbik sahasına koymuş bulunmaktadır." (Nihat Sami Banarlı)

ESERLERİ:

Medhal-i Kavaid (ilköğretim için, 1851), *Beyan'ül-Ünvan* (İslâm İlimleri Metodolojisi, 1856), *Mukaddime-i İbn-i Haldun* (Mukaddime'nin altıncı faslının çevirisi, 1860; 3 cilt halinde basıldı, ilk 2 cilt Pirizade Mehmet Sahib Efendi), *Malumat-ı Nafia* (ortaokul seviyesinde ders kitabı, 1862), *Kavaid-i Osmaniye* (Keçecizade Fuad Paşa ile, 1864; daha sonra Ahmet Cevdet Paşa imzasıyla Tertib-i Cedid Kavaid-i Osmaniye adıyla; sadeleştirilmiş şekli: Kavâid-i Türkiye, 1873; Almancası 1855), *Kavaid-i Türkiyye* (ilköğretim için, 1875), *Divan-ı Saib Şerhi'nin Tetimmesi* (İranlı şair Saib-i Tebrizi'den), *Mi'yar-ı Sedad* (mantık, 1876), *Tezâkir-i Cevdet* (40 tezkire, 1853-87; 4 cilt olarak yeni harflerle 1953-67), *Takvim'ül-Edvâr* (1870), *Mecmua-i Ahmed Cevdet* (mektuplar, elyazması, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığında numara 98'de kayıtlı), *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye* (kanun, Ahmet Cevdet'in başkanlığında heyet, 16 cilt, 1868-76), *Adâb-ı Sedat fi İlmi'l-âdâb* (1877), *Belâgat-ı Osmaniye* (edebiyat kuralları, 1881), *Tarih-i Cevdet* (otuz senede yazıldı, 1854-1885; ilk altı cildinden seçmeler MEB Kültür Yayınları arasında Seçmeler I, II adlarıyla çıktı, 1973; Üç Dal Neşriyat tarafından Tarih-i Cevdet adıyla 6 cilt olarak yeniden basıldı, 1983), *Hülasatü'l-Beyan fi Telifi'l-Kur'an* (Arapça, 1885), *Hilye-i Saadet* (1886), *Mecmua-i Aliye* (ders notları, tek nüshası İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığında), *Eser-i Ahd-i Hamidî* (ilkokul ders kitabı, 1891), *Kısas-ı Enbiya ve Tevârih-i Hulefa* (1915, haz. Fatma Aliye; Mahir İz tarafından sadeleştirilerek MEB tarafından yayımlandı, 1972; Kazan Türkçesiyle 1900, 1911), *Mâruzat* (1839-1876 arası olayları anlatır, 1890; yeni harflerle Yusuf Halaçoğlu tarafından 1980), *Kırım ve Kafkas Tarihçesi* (1890), *Divançe (basılmadı), Sultan Abdülhamid'e Raporlar* (2000), *İki Cihan Güneşi Hz. Muhammed* (sad. Ali Eren, 2003).

HAKKINDA: Fatma Aliye / Ahmet Cevdet Paşa ve Zamanı (1916), M. Şakir Ülkütaşır / Ahmet Cevdet Paşa Hayatı, Şahsiyeti Eserleri (1945) - Cevdet Paşa-Ölümünün 56'ncı Yıldönümünde (Hisar, sayı: 13, Mayıs 1951), Veli Ertan / Cevdet Paşa, Hayatı ve Eserleri (1964), Nihat Sami Banarlı / Metinlerle Türk Edebiyatı (1965), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Hulusi Yavuz / Ahmed Cevdet Paşa and the Codification of the Sharii'at (Yüksek lisans tezi, Menchester Üniversitesi, 1975), Ümit Meriç (Yazan) / Cevdet Paşa'nın Toplum ve Devlet Görüşü (1975), Yusuf Halaçoğlu – M. Akif Aydın / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 7, 1993, s. 443-450), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ahmet Zeki İzgöer / Ahmet Cevdet Paşa (1999), Crishtoph K. Neumann / Araç Tarih Amaç Tanzimat Tarih-i Cevdet'in Siyasi Anlamı (çev.: Meltem Arun, 2000), Ercüment Kuran / Türk-İslâm Kültürüne Dair (2000), Son Dönem Tarih Araştırmalarına Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 11.01.2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002) - Yazar Olacak Çocuklar (2004),

AHMED EFENDİ (İzmitli)

Mutasavvıf (D. ?, İzmit - ?). Celvetiye tarikatı şeyhlerinden. Tam adı: Hâfız Seyyid Ahmed b. Muhammed b. Ebûbekir. Aziz Mahmud Hüdâyî'nin haleflerinden Mudanyalı Ruşen Efendi'nin talebesi olduğu bilinmektedir.

ESERLERİ:

TASAVVUF: *Esmâ-i Erbain, Nûru'l-Hüdâ, Hikmetü'l-Ârifin.*

ÇEVİRİ: *Kitâbü'l Envâr Tercümesi* (İbn Arabi'den),

AHMED EFENDİ (Merkezefendizâde)

Mutasavvıf (D. ? - Ö. 1555, Uşak). Ünlü sûfi Merkez Efendi'nin oğlu. Denizli'ye bağlı Akçaköy'de yerleşti ve burada irşatla meşgul oldu. *Kamus Tercümesi* önemli lugat kitaplarındandır.

ESERLERİ: *Kâmûs Tercümesi Babu's İsmetü'l-Enbiyâ ve Tuhfetü'l-Esfiyâ.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AHMED EL-HASSİ

Şair (D. 1282/Nisan 1866, Hezan köyü / Lice / Diyarbakır - Ö.1950). Öğrenimini Diyarbakır Mesudiye Medresesinde gördü, Mesudiye Medresesi müderrislerinden Diyarbakır müftüsü İbrahim Efendi'den özel dersler ve icazet aldı (1904). Bir süre Lice müftülüğü görevinde bulunduktan sonra 1914'te Diyarbakır Merkez ve Hezan köyünde müderris olarak dersler verdi. Zazaca *Mevlid*'i (1901) ile tanınmıştır.

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (2.cilt, 1997, s.299).

AHMED FAKİH

Mutasavvıf ve divan şairi. Doğum yeri Horasan. Hangi tarihte dünyaya geldiği bilinmiyor. Konya'da bulunan mezar taşındaki kitâbeden Hicrî 618'de (M. 1221) Konya'da öldüğü anlaşılıyor. Döneminde Sultan Hoca ve Mevlânâ Ahmed olarak da anılan bu mutasavvıf şaire Fakih denilmesi, Mevlânâ Celâleddin'in babasından fıkıh dersi alarak bu alanda bilgin olması nedeniyledir. Hakkındaki menkıbeler 18. yüzyıla kadar yaygınlık kazanmıştı.

Halkı irşat için kaleme aldığı manzumelerden oluşan *Çarhnâme* adlı eseri, aruz ölçüsüyle halk dilini birleştirmesi ve divan şairlerini etkilemesi bakımından bir sanat değeri taşır. *Çarhnâme*'de başlıca tema olarak insanın geçici olarak dünya heves ve lezzetlerine değil, bâki olan âleme hazırlanması yolundaki öğütler işlenmiştir. *Çarhnâme*'yi ilk tanıtan bilim adamı M. Fuat Köprülü'dür (1926). Ahmed Fakih'in bir başka eseri olan *Kitâb-ı Evsâf-ı Mesâcidi'ş Şerife* de yakın bir tarihte Prof. Hasibe Mazıoğlu tarafından Londra'da bulunup yayımlanmıştır. Fakih'in bu eserinde, ziyaret etmiş olduğu Şam, Kudüs, Mekke, Medine şehirlerindeki kutsal yerler ve mescitler anlatılmaktadır.

HAKKINDA: Osman F. Sertkaya / TDV İslâm Ansiklopedisi (c.2, 1988), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AHMED FEYZÎ

Şair (D. 1842, Tebriz / Serâb / Türkânpur – Ö. 27 Şubat 1910, Üsküdar / İstanbul). Muallim Feyzî namıyla da tanındı. İlk tahsilini babasından aldı. 1860'ta Necef'e gitti ve oradaki medreseye girdi. Mezun olduktan sonra Hicaz ve Mısır'a seyahat etti. Tahsilini Ezher Üniversitesinde sürdürdü. Mısır'da tanıştığı Sami Paşa ile İstanbul'a geldi. İstanbul'da İranlı bilginlerden Mirza Safa'nın meclislerine devam etti. Osmanlı uyruğuna geçtikten sonra Amasya Tahrirat Kâtipliğine atandı. Mirgün Rüştiyesinde ve Robert Kolejde öğretmenlik yaptı. Amerikalıların İslâm aleyhindeki bazı kitapları tercüme etmesini istemesi üzerine buradaki görevinden ayrıldı. Daha sonra Galatasaray Sultanîsi Farsça öğretmenliğine getirildi. 1910'da emekliye ayrıldı. *Tercümân-ı Hakîkat*'in edebiyat sayfasında "Sürûş" adıyla yazılar yazdı.

ESERLERİ:

Dîvân-ı Eş'âr, Rubaiyât-ı Hayyâm, Vâveylâ (Hazret-i Hüseyin mersiyeleri), *Süz u Güdâz* (Şarkı güfteleri), *Cep Lügatı, Müntehâbât-ı Fârisiyye, Kamus* (Türkçe-Farsça, Farsça-Türkçe), *Usûl-i Fârisî*.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

AHMED HAMDİ ŞİRVÂNÎ

İslâm bilgini (D. ?, Şirvan / Azerbaycan - Ö. 1889, İstanbul). Tahsilini İstanbul'da tamamladı. İstanbul'da bazı memurluk ve yöneticilik görevlerinde bulundu. Teftiş ve Muayene Heyeti Reisliği yaptı.

ESERLERİ:

Terceme-i Makâmât-ı Harîrî, Hindistan Seyahatnâmesi (yay. haz. Fatma Rezan Hürmen, 1995), *Usûl-i Fıkıh, Hülâsatü'l-Ferâiz, Makâletü'l-Urefâ fî Mesâili'l-Hükemâ, İlm-i Arûz ve'l-Kavâfî, Muhtasar Mantık, Nesâyihu'ş-Şübbân*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AHMED HAMDULLAH

İslâm bilgini (D. Galata / İstanbul - Ö. 1899, İstanbul). Ankaralı bir ailedendir. Kulekapısı Müeyyedzâde mahallesinde doğup büyüdü. Tahsilini tamamladıktan sonra taşra kadı naipliklerinde bulundu. 1878'den itibaren Meclis-i Tedkikât-ı Şer'iyye üyeliği görevinde bulundu. Kabri Eyüp'tedir.

ESERLERİ:

Mazbatatü'l-Fünûn, en-Nûcûmu'd-Dâri ilâ İrşâdi's-Sârî, Mir'âtü'l-Mürâfikîn, Tezkiretü'l-Müştekkât, Ferâidü'l-Âsâr ve Haraidü'l-Eş'âr, Mir'âtü'l-Usûl, Mecelle-i Nefîse.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AHMED HİCRİ EFENDİ

Şair (D. 1875, Tosya – Ö. 1920). Babası Hasan Rüşdi Efendi, Devrekâni'nin Çalkaya köyünden Ali İmam oğullarından Abdullah'ın oğludur. Kastamonu'da Atabey Medresesi Müderrisi İskilipli Alı Rıza ve bu zat ölünce de Semhiyye (Topçuoğlu) Medresesinde okuyup, Müderris Sırtlızade Ali Senai Efendi'den 1867 yılında icazet aldı. Tosyalı medrese arkadaşlarının daveti üzerine 1870 yılında Tosya'ya gitti. Bir ay kadar orada kaldı, beğenip yerleşmesi teklif edildi ve hocasının müsadesi üzerine yerleşerek, Abdürrezzak camii medresesinde tedrise, camide vaizliğe başladı. 1908 tarihinde ölen babasına bu tarihe kadar yardım etti ve bu tarihten sonra da müderrislik yaptı. İcazetnamede; sarf ve nahiv, mantık, meani, fıkıh ve usul-i fıkıh, hadis ve usul-i hadis, tefsir ve usul-i tefsir, kelâm, feraiz, aruz, adap, akliyyat ve nakliyyat, rivayet ve dirayet ilimlerinden icazetli olduğu yazılıdır. Hicrî, rüştiye mektebi hocalığında, bidayet mahkemesi, idare ve maarif meclisleri azalıklarında da bulunmuştur.

Hicrî'nin divan tarzında tertipli ve her çeşitte şiirleri, değerini belirtecek kadar üslûp ve sanat taşır. *Divan*'ı 1918 yılında şairin evi ile birlikte yandı. Tarih kıt'aları dışındaki şiirlerinde tarih yoktur. Bu sebeple şiir yazmaya ne zaman ve hangi çağında başlamış olduğu bilinmiyor. Sanat değeri ne olursa olsun Hicri, yanık ve içli bir şairdir. Samimi ruhu, mısralarında yükselir. Şair Hicrî, Orta Asya'dan kopup gelen Türk medeniyet selinde ozanlar geleneğinin coşturduğu milli sanat hamlesiyle hız almış mahallî kabiliyetlerden birisidir. Kendisini saz şairi olarak değerlendirmek mümkün değildir. Şiirlerinde aşık tarzının izi bulunmasına ve onların bazılarını hece vezniyle yazmış olmasına rağmen Hicrî daha çok klâsik edebiyat mensubudur.

Hece vezniyle ve oldukça fazla olan şiirleri koşmalardan ibaret olup 11 (6+5 veya 4+4+3) lidir. Bu şiirlerinde de fazlaca Arapça ve Farsça terkipler kullanması, kendisinin klâsik edebiyat mensubu olduğu hususundaki kanaati kuvvetlendirmektedir. 1920 yılında vefat etti. Hıdırlık'ta, Künbette babasının yanına defnedildi.

AHMED HİLMİ

Diplomat, siyasct adamı (D. ? – Ö. 1878, İstanbul). Bir süre Babıali Tercüme odasında çalıştı. Daha sonraki yıllarda Mekteb-i Mülkiyede hukuk, tarih ve coğrafya öğretmenliği yaptı. Tebriz Başkonsolosluğuna atanarak 1876 yılına kadar burada görevini sürdürdü. 1877'de açılan ilk Meclis-i Mebusan'a İstanbul milletvekili olarak girdi. İngilizceden çevirip uzun bir "Hulâsa" eklediği 6 ciltlik *Târîh-i Umûmî* adlı eseri zamanının önemli eserlerinden sayıldı.

ESERLERİ (Çeviri):

Târîh-i Umûmî (6 cilt, İngilizceden), *İlm-i Tedbîr-i Servet* (Almancadan, 1869).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

AHMED HULUSİ

Tasavvufçu, gazeteci-yazar. 21 Ocak 1945, Cerrahpaşa / İstanbul doğumlu. Asıl adı Ahmed Hulusi Akten'dir. *Yeni İstanbul* ve *Zaman*

Ahmed Hulusi

gazetelerinde çalıştı. Yazıları önceleri bu gazetelerde ve *Milliyet* gazetesinde yayımlandı. Kitaplarında biyografisi yer almadı. Web sitesinin "Ahmed Hulusi Kimdir?" bölümünde şöyle yazılıdır:

"Çok aramamıza rağmen Ahmed Hulusi'nin hayatının nerde başlayıp şu anda nerde geliştiği hakkında bir bilgi edinemedik ama kendisinin sorumuza yanıt olarak yolladığı maili ve bir yazısını sunmak istedik. Buyrun... Teşekkür ederim. Biyografi kullanmıyorum. İnsanların okudukları fikirleri değerlendirmelerini istiyorum. İnsanlar kişilerle değil fikirlerle ilgilenilmeli! Ahmed Hulusi"

Web sitesinde, tüm bilgilerin "fiyasebilillah" hazırlandığı, eserlerinin telif hakkı olmadığı, isteyenin orijinaline sadık kalmak kaydıyla ücret ödemeden basabileceği ve tercüme edebileceği belirtildi. Okuyucularına internet üzerinden gönderdiği 22.5.2000 tarihli mektubunda, ilk kitabının 1965'te yayımlandığı ve Hulusi'nin Amerika'da Güney Carolina'da yaşadığı bilgisi yer aldı.

ESERLERİ:

Cuma Sohbetleri, Dini Yanlış Anlayanlar, İslâm, Allah, Sistemin Seslenişi 1-2, Okyanus Ötesinden 1-2-3, Dua ve Zikir, Temel Esaslar, Tecelliyat, Muhammed Neyi Okudu, Akıl ve İman, Kendini Tanı, Tek'in Seyri, İnsan ve Sırları 1-2, Gavsiye Açıklaması, Muhammed Mustafa 1-2, Ebubekr es Sıddık, Evrensel Sırlar, Dost'tan Dosta, Ruh İnsan Cin, Ahmed Hulusi'de Kavramlar, Mesajlar, Son Sözümüz, Yaşamın Gerçeği (2002).

BROŞÜR: *Çağdaş Bakışla Din, Farkın Farkında mısınız?, Ölüm ve Ötesi, Reenkarnasyon, Cin ve Büyü Nedir?*

HAKKINDA: Türk Basınında Kim Kimdir? (1977, s. 94), M. Avni Özmansur / Kur'an'daki Asıl İslâm Bu 3 (2002), M. Avni Özmansur / Kur'an'daki Asıl İslâm Bu 4 (2002), Asuman Bayrakçı / Ahmed Hulusi'de Kavramlar (2002).

AHMEDÎ

Divan şairi (D. 1334, İstanbul - Ö. 1413, Amasya). 14. yüzyıl Anadolu edebiyatının, gerek divan şiiri, gerek mesnevî tarzında en güzel, büyük ve çeşitli eserlerini yazan sanatkâr, Germiyanlıdır. Asıl adı Taceddin İbrahim'dir. Kuvvetli bir medrese öğrenimi gördü. Öğreniminin bir bölümünü Mısır'da tamamlayıp döndükten sonra önce Kütahya, sonra Bursa'ya yerleşip burada uzun yıllar kaldı. Önce Germiyan Beyliği'ne sonra Yıldırım Bayezid'e, kısa bir süre Aksak Timur'a, sonra tekrar Osmanlı Padişahı Mehmed Çelebi'ye intisap etti, bütün bu hükümdarlardan teşvik ve hürmet gördü. Bursa'da Şehzade Süleyman'ın himayesini gördü. Divan kâtipliği yaptığı Amasya'da öldü.

Yüzyılının en büyük şairi olarak tanınan Ahmedî, kendisine özgü söyleyiş tarzı, edebî zevkinin üstünlüğü ve hoş sohbet bir kişiliğe sahip olmasıyla üne kavuşmuştu. Şairliğinin yanında hattatlığı ve musavvirliği de vardır. Zamanının zengin tasavvuf kültürünü iyi bildiği halde Ahmedi daha çok din dışı konular üzerinde eser verdi. Gazellerinde, kasidelerinde, mesnevi şekliyle yazdığı aşk ve macera hikâyelerindeki sanat anlayışı ve söyleyişi, çağındaki diğer şairlerinden üstündü. Mısra sayısı 5.000-8.000 beyti aşan mesneviler yazdı, bunları kaside ve gazelleri kadar güzel işlemedi. Çok geniş kültürü, şark mitolojisi ve İran edebiyatı alanındaki zengin bilgisi vardı. Gülşehrî, Hoca Mesud ve Şeyhoğlu ile tasavvuf şairlerinden Aşık Paşa ve Yunus Emre'den etkilendiği söylenir.

İskendernâme, Cemşid u Hurşid mesnevileri ünlüdür. *İskendernâme*'yi, Germiyanoğlu Süleyman Şah adına yazıp, Süleyman Şah'ın ölümü üzerine Şehzade Süleyman Çelebi'ye sundu. Bu eseri yazarken Nizâmî'den ilham aldı. Ancak bu klâsik mesnevi konusuna kendi orijinalliğini kattı, mısraları arasına ilminden parçalar katarak, *İskendernâme*'yi adeta şark ilimlerinin manzum ansiklopedisi haline getirdi. *İskendernâme*'nin asıl konusu, Makedonyalı İskender'in hayatı ve macerasıdır. On bin beyit uzunluğundadır. Bu eserin sonuna eklediği manzum *Osmanlı Tarihi bölümü*, küçük fakat ciddî bir vakayi'nâmedir, bu alanda ilk kaynaklardan birisi olmak bakımından ayrı bir önem taşır.

Cemşid u Hurşid adlı beş bin beyitlik aşk ve macera mesnevisi ise İran şairlerinden Selman Savecî'nin aynı adı taşıyan eserinin genişletilmiş bir çevirisidir.

Ayrıca *Divan*'ı vardır. Sanat bakımından en güzel eseri de, içinde çok sayıda şiirler bulunan bu *Divan*'ıdır. Bu *Divan*'da şairin sanat kudretini gösteren asıl şiirler, kaside ve gazellerdir. Tanıştığı hükümdarlara takdim ettiği kasideleri içinde en güzelleri Emir Süleyman için yazılanlardır. Başka kitaplar da yazdı. Bütün bu büyük ve çeşitli eserleri ve devamlı şöhretiyle Ahmedî Anadolu'daki Türk divan edebiyatının en mühim kurucuları arasındadır.

"Ahmedî İran edebiyatının tanınmış şairlerinden Nizâmî ile Selman'ın izlerinde yürümüştür. Gençliğinde medrese anlayışına daha bağlı, ahlâkçı eserler yazdığı halde, bilhassa Emir Süleyman'ın bol eğlenceli şarap meclislerinde bulunduktan sonra hayata daha bir hoşgörürlükle bakmış; rindane görüşlerle, kuvvetli aşk ve şarap şiirleri terennüm etmiştir.

"Şark efsanelerini iyi bilen, şairin, bu arada eski Türk masal ve destanlarına, Türk savaşçılarının kahramanlığına dikkat etmesi, arada bir, siyah gözlü, klâsik divan güzellerinden ayrılarak, elâ gözlü Türk güzelleri için şiirler söylenmesi, onun özellikleri arasındadır." (N.S. Banarlı)

ESERLERİ:

İskendernâme (mesnevi), *Cemşid u Hurşid* (mesnevi), *Divan*.

HAKKINDA: Nihat Sami Banarlı / Metinlerle Türk Edebiyatı (1965), Günay Kut / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AHMED-İ CEZIRÎ

Mutasavvıf-şair (D. 1570, Cizre / Şırnak – Ö. 1640, Cizre). Babasının yanında başladığı tahsilini, dönemin meşhur mollalarından Molla Taha'nın öğretiminde sürdürdü. İcazetini aldıktan sonra Hasenkeyf'de bir süre talebelere ders veren Ahmed-i Ceziri, daha sonra, vefatına kadar Cizre'deki Medresa Sor (Kızıl Medrese) adıyla meşhur olmuş medresesinde müderrislik yapmış ve buraya defnedilmiştir.

Güçlü bir aruz şairi olan Ahmed-i Ceziri, Kürtçe olarak yazdığı tasavvuf, hikmet ve felsefe muhtevalı şiirlerini bir divanda toplamıştır. Gazel ve kaside tarzında yazdığı şiirlerinin çoğu Şark medreselerinde ezbere bilinmektedir.

AHMED-İ DÂÎ

Divan şairi. Doğum ve ölüm tarihi bilinmiyor. 14. ve 15. yüzyıllarda yaşadığı anlaşılıyor. Döneminin önemli bilim adamlarındandır. İslâmi ilimler, tıp ve matematik alanlarında on yedi

AHMED-İ CEZİRİ

GAZEL

Sevgili gönüldeyse eğer yükseklere çıkıp aramaya ne hacet
Kendi isteğiyle gelecekse anka kuşu peşinden uçmaya ne hacet

Uzak değil bize sevgili, bunca feryad u figân niye
Kulağı gönlümüzdeyse eğer bağırıp çağırmaya ne hacet

"Dile benden ne dilersen ey sultanım" dedi bana sevgili
Dedim; kerem sahibi olan sensin, kerem sahibinden istemeye ne hacet

İnciltiler yoldaşım, gâm ve acılar sohbet arkadaşımdır benim
Feryad en yakın dostumdur, dost ve sırdaşa ne hacet

Gönül okşayıp iltifat etme ne ki, sövüp sayman yeter bana
Derd ü cefa ile büyümüş olana, hürmet ve ikrama ne hacet

Mey ve çengle dolu eğlence meclisine davet etse bizi sevgili
Feryad u figân yeterdir bize o dem, çalgılara ne hacet

Gammazların ihtiyacı yok sırlarımızı öğrenmeye
Gözyaşlarımız yeterdir, gammazın görmesine ne hacet

Her dem naz ve işve ile beni öldürmeye gerek yok
Ey sevgili, zaten kurbanınım senin, bunca naz ve cilveye ne hacet

Ne vakte dek hicranınla sınayacaksın beni
Altın kendi zatında hilesizse mehenkle çekice ne hacet

Yed-i beyzayı çıkarıp göstermeye hacet yok ey can
Dini inkâr yoksa eğer mucize göstermeye ne hacet

Ezeli sırlar çıkar bir gün ortaya nasılsa ebediyette
Varılacak işin akibetini tâ başından bilmeye ne hacet

Nazmın etrafa saçılmış incilerini görmek dilersen eğer
Gel Melâ'nın şi'rinde gör onları, Şiraz'a gitmene ne hacet
(Bugünkü dile aktaran: Osman Tunç)

civarında eseri vardır. Eserlerini döneminin ünlü devlet adamları adına yazdı. Türkçe ve Farsça divanları da olup, *Çengnâme* adlı didaktik tarzda yazılmış mesnevisi ünlüdür. Kullandığı dil ile Türkçenin gelişmesine hizmet etmiştir. Çağdaşı divan şairlerinin en güçlülerinden sayılmıştır. Eserlerinin hiçbiri basılmadı. Mezarı Bursa'dadır.

ESERLERİ:

Çengnâme, Türkçe Divan, Farsça Divan, Ebu'lleys-i Semerkandî Tercümesi, Tıbb-ı Nebevî Tercümesi, Miftahu'l Cennet, Tabirnâme Tercümesi.

HAKKINDA: İ. H. Ertaylan / Ahmed-i Dâi Hayatı ve Eserleri (1952), Günay Kut / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1988), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AHMED(OVA), Nadiye.
Bkz. AHMET, Nadiye

AHMED-İ HÂNÎ

Şair, mutasavvıf (D. Han köyü / Yüksekova / Hakkari, 1651 - Ö. 1707, Doğubeyazıt). İlk eğitimini Diyarbakır ve Bitlis'te aldı. Ayrıca Doğu Anadolu'nun muhtelif yerlerinde Arapça, belagat ve dini ilimler okudu. Müsbet ilimlerle de ilgilendi. Özellikle astronomiye ilgi gösterdi. Eserlerini manzum şekilde kaleme almıştır. Eserlerinde, dönemin sıkıntılarını ve sahipsizliklerini dile getirmiştir. Hânî, yörenin önemli merkezlerinden olan Cizre'de bulunduğu sıralarda meşhur eseri *Mem ü Zin*'i kaleme aldı. Manzum ve mesnevi türünden olan eser üç yüz beyitten oluşmaktadır. Bu eserde, Cizre yöresinin kültürel özelliklerini bulmak mümkündür. Eserini akıcı bir üslupla kaleme aldı. Doktora çalışmasına (Michael L. Chyet, Studies on *Mem ü Zin*, A Kurdish Romance) konu olan eser, M. Emin Bozarslan tarafından Türkçeye çevrildi. Aynı zamanda filme alınan bu eser ve müellifi hakkında bazı iddialar ortaya atılmıştır. Eserde İslâm öncesi inançların izlerinin arandığı, eserde geçen bazı ifadelerin Zerdüştlükteki inançla bağlantılı olduğu şeklindeki iddiaların dayanağı olmadığı tespit edildi. Şairin, eserin başında Allah ve Hz. Muhammed hakkında samimi ifadelerle övgüler yazması, varlık ve hadiselerdeki zıtlıkların meydana getirdiği ahengi Cenab-ı Hakk'ın azamet ve kudreti ile açıklaması, eserinin sonuna dua eklemesi, söz konusu iddiaları çürüttü.

Hânî, Kürtçe olarak kaleme aldığı eserlerinde dini konulara ağırlık verdi. Uluhiyet ve varlık konularını işledi. Ahlak, sosyal ve kültürel konularla ilgili görüşlerini şiirleriyle dile getirdi. Sünni akidesine bağlı olup, bu çerçevede kainatın yaratılışı, insanlara yüklenmiş bulunan görevler vs. konuları üzerinde durdu. Şiirlerinde işlediği tema ve vurguladığı konulardan ötürü Mevlana ve Molla Cami'nin etkisinde kaldığı ileri sürüldü. Tasavvufla olduğu kadar insanların problemleriyle de ilgilendi ve onlarla içiçe yaşadı. Toplumda yaşanan sıkıntılar ve halkın sahipsizliğinden yakındı. Bu sıkıntılardan kurtulmanın yolu olarak; toplumsal dayanışma, bilgilenme ve yardımlaşmayı öncerdi. Kendi üzerine düşeni yapmak için gayret sarf etti. İlim ve hikmetin maddiyattan önce gelmesi gerektiğini vurgulayarak, insanların bu konudaki zaafına dikkat çekti. Hânî, Doğubeyazıt'ta bulunduğu sıralarda Şii alimlerle ilmi münazaralara girdi.

Halk arasında veli bir zat olarak kabul edilen Hânî için, Said Nursi, "edip dahilerden Molla Ahmed"(*Tarihçe-i Hayat*, s. 32), "Şeyh Ahmed" (*Münazarat*, s. 105), "meşhur Şeyh Ahmed" (*Kastamonu Lahikası*, s. 186) ifadelerini kullandı. Abdulkadir Badıllı tarafından kaleme alınan *Bediüzzaman Said-i Nursi: Mufassal Tarihçe-i Hayatı* adlı eserde Hânî; "edip, şair, hamiyet-perver, Resulullah'a aşık bir zat" (I. Cilt, s. 94) olarak tanıtıldı. Hânî, ömrünün son yıllarını Doğubeyazıt'ta geçirdi ve 1707 yılın-

da burada vefat etti. Hâlen ziyaretgâh olarak kullanılan türbesi İshak Paşa Sarayı'nın yakınındadır.

ESERLERİ:

Mem u Zin (manzum mesnevi), *Çarkoşe* (rubailerden oluşur, her dizesi Arapça, Türkçe, Kürtçe ve Farsça olarak ayrı yazılmıştır), *Nübahârâ Piçükân* (13 bölüm, Arapça-Kürtçe manzum sözlük), *Akidâ İmânı* (80 beyit).

HAKKINDA: Said Nursi / Tarihçe-i Hayat-Kastamonu Lahikası-Münazarat, Medeni Ayhan / Kürdistanlı Filozof Ehmede Xani, M. Said Özervarlı / Hânî, Şeyh Ahmed (TDV İslam Ansiklopedisi, c. XVI, s. 31-32).

AHMED KUDDÛSÎ

Mutasavvıf-şair (D. 1760, Bor / Niğde – Ö. 1848, Bor / Niğde). Tarihi hayatından çok menkıbevî hayatı derlenerek anlatıldı. Fehmi Kuyumcu tarafından Ankara'da yayımlanan *Kuddüsî Divanı* (1982) adlı eserde önsöz olarak menkıbevî hayatından birçok örnek vardır. Babası Mer'aşîzade İbrahim Efendi'dir. Ailece Maraş'tan geldikleri anlaşılmaktadır. Ahmet Kuddüsî, Nakşi usulünde babasından ders ve feyz alarak tasavvuf âlemine daldı, çeşitli konularda medrese tahsili gördü. Babası vefat edince (1785) büyük bir sarsıntı geçirdi. İlmi ve irfanı aşama aşama derinleştikçe şiir ve ifade de gelişti ve *Divan*'ını meydan getirdi. Mezarı Bor Kabristanındadır. Şehir içinde bir de makamı vardır.

"Şiirlerinde, bazen, dil çok ağırdır. Çoğu zaman da sade ve akıcıdır. Mısralarında aruzun havası hemen hissedilir. Çok çeşitli konular şiirinin malzemesi olmuştur. İlim, irfan, çalışma, doğruluk, kanunlara saygı, sevgi, Allah sevgisi, Peygamber sevgisi, Mevlânâ sevgisi, taassup yergisi gibi birçok konuda yazmıştır. Divanında dokuz yüz kırk iki şiir vardır. Pendnamesi, Vasiyetnamesi, İcazetnamesi ve dört mektubu bu divana ek olarak yayımlanmıştır." (İsmail Özmel)

HAKKINDA: İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğdeli Şair ve Yazarlar (1990).

AHMED MAHİR EFENDİ

İslam bilgini ve siyaset adamı (D. 1860, Kastamonu – Ö. 4 Eylül 1925, Kastamonu). Lakabı Ballıkzâde'dir. Medrese öğrenimi görerek yetişti. Tasavvuf yolunda, şeyh ve âlim Ahmed Hicabi'den icâzet aldı (1882-83). Kendisi de medreselerde ders okutarak birçok icâzet verdi. 1901'de İstanbul'a gitti. Abdurrahman Paşa'nın himayesinde İstinaf Mahkemesi üyeliği ve çeşitli yerlerde hakimlik yaptı. Bir süre Şûra-yı Evkaf başkanlığında bulundu. 1908'den itibaren siyasi hayata geçerek Meclis-i Mebûsan'da yedi yıl, Büyük Millet Meclisi ikinci devresinde de iki yıl milletvekilliği yaptı. Meclis-i Mebûsan'da bulunduğu sırada geçici reislik ve birinci reis vekilliği gibi görevlerde bulundu.

Emekli olduktan sonra Şehremaneti (İstanbul Belediyesi) müşavirliğine tayin edildi. Darülfünûn İlahiyat Fakültesi ve Medresetül-vâizin'de on üç yıl tefsir ve kelam okuttu. İstanbul payesini, ikinci rütbe Mecidi ve üçüncü rütbe Osmanî nişanlarını aldı. Ayrıca Sultan Reşad tarafından kıymetli bir kürk, ferace, çok değerli bir tesbih ve iki adet saatle ödüllendirildi. Görevli olarak Medîne-i Münevvere ve Rumeli'ye seyahatler yaptı.

ESERLERİ:

Hutbe Mecmuâsı (1900), *el-Muhkem fî şerhi'l-Hikem* (2 cilt, 1907), *Mu'cizât-ı Kur'âniyye* (1915), *el-Fâtiha fî tefsîri'l-Fâtiha* (1912), *Hâtırat* (yay. haz. Prof Abdulkerim Abdulkadiroğlu).

HAKKINDA: Abdülkerim Abdülkadiroğlu / Ahmed Mahir Efendinin İstanbul Hayatı, Verdiği İcâzetler ve Üç Eseri ile Elyazısı Hatırat'ı Üzerine Notlar (Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu Sempozyumu 19-21 Ekim 1988-89, s.71-82) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989, s. 98), Tahsin Önemli / Ahmed Mahir Efendinin Hikemiyat Şerhi (Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu Sempozyumu 19-21 Ekim 1988, 1989, s. 83-89), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

AHMED MEŞHURÎ

Şair (D. 1783, Selânik - Ö. 1857). Öğrenimini tamamladıktan sonra "Debbağlar Babalığı" denilen memuriyette, kâtiplik, müderrislik gibi görevlerde bulundu. Farsça okuttu. Devlet memuriyetinden çekilerek ömrünün sonuna kadar okuyup yazdı. *Dîvân*'ı basıldı (1875).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

AHMED MUHTAR PAŞA

Asker, müzeci (D. 1861, İstanbul – Ö. 1926, İstanbul). İlköğreniminin dışındaki orta, lise ve yükseköğrenimini askerî okullarda tamamladı. Topçu erkân-ı harp yüzbaşısı olarak Harbiye'yi bitirdi. Harp Okulu ve Mühendishâne-i Berr-i Hümâyûn (Topçu Kurmay ve Askerî Mühendis Okulu)'da öğretmenlik yaptı. II. Abdülhamid tarafından modern silâhlar konusunda araştırmalar yapması için Almanya ve Fransa'ya gönderildi. 19 Kasım 1888'de Miralay (Albay) rütbesinde iken ek görevle Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâne İdâdisi Cerr-i Eskâl (Mekânik) öğretmenliğine getirildi. On iki yıl bu görevde bulunduktan sonra

Ahmet Muhtar Paşa

1900'de Mülkiye'deki öğretmenliğinden ayrıldı. 1908'de Ferik (Korgeneral) oldu. Askerî Müzeyi kurdu. 1923'te I. Ferik (Orgeneral) rütbesinden emekliye ayrıldı. Müzeciliği ile tanınmıştır.

ESERLERİ:

Muhteriât-ı Cedide'den Çapı Büyük Seri Ateşli Toplar (1893), *Devr-i Hâzırda Osmanlı Topçuları* (1899), *Ahvâlnâme-i Müellefât-ı Askeriye-i Osmâniye* (1900), *A'yâd-ı Mefâhir-i Milliye-i Osmâniye'den Osmanlılığın Avrupa Tarzı Tesisi yahut Fet-i Celil-i Kostantiniyye* (1900), *Külliyât-ı Ulûm ve Fünûn-ı Harbiyeden Deniz ve Sahil Muharebelerinin Vesâit vei Kavâid-i Esasiyesi yahut Rehber-i Muzafferiyât-ı Bahriye* (1900), *1073-1075 [1657-1659] Seferi'nin Vekâyi-i Esâsiyesi / Saint-Gothard'da Osmanlı Ordusu* (1910), *Kırım Sefer-i Meşhûru Evâilindeki 1270* (1854), *Osmanlı-Rus Tuna Seferi ve Bunun Nihayetindeki Silistre Müdafaa-i Kahramanânesi* (1922), *Türkiye Devletinin En Mühim ve En Meşhur Esfârından 1828, 1829 Türkiye-Rusya Seferi ve Edirne Muahedesi yahut Vakitsiz Seferin İbret ve İntisbah Dersleri* (2 cilt, 1928), *Dumansız Barutlar.*

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

AHMED MÜRŞİDİ

Şair (D. Diyarbekir, 1698 – Ö. Diyarbakır, 1760). Ahmedi ve Mürşidi mâhlaslarını da kullandı. Öğrenimini memleketinde tamamladı. Tasavvufa yönelip tarikat hayatına da girerek Birecikli Şeyh Ebubekir'e mürit oldu. *Pendnâme* (Ahmediye) adlı manzum eseri halk arasında çok yayıldı ve okundu.

HAKKINDA: Vasfi Mahir Kocatürk / Tekke Şiiri Antolojisi (1955).

AHMED RAMİZ

Yazar (D. 1878, Lice / Diyarbakır - Ö. 1940'lı yıllar, Suriye). 1900 tarihinde kurulan Azm-i Kavî Cemiyetinin üyeleri arasında yer aldı. 1904'te gittiği Mısır'da El-Ezher Üniversite-

sinde öğrenimini sürdürürken, bu ülkede faaliyet gösteren Jön Türkler'e katılarak Sultan Abdülhamid yönetimi aleyhinde çalışmalarda bulundu. Meşrutiyetin ilanı üzerine İstanbul'a dönerek Kürt Neşr-i Maarif Cemiyetinin açtığı okula müdür oldu. *Divançe-i Dehrî* adlı divançenin yayımlanması sebebiyle Kastamonu'ya sürüldü. 12 Temmuz 1912'de iktidara gelen Gazi Ahmet Muhtar Paşa hükümetinin çıkardığı aftan yararlanarak İstanbul'a döndü. Şeyh Said ayaklanmasından sonra Suriye'ye kaçtı ve 1940'lı yıllarda orada öldü. Şam'da Kürt Mahallesinde gömülüdür.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hetaya Selef ve Halef (Halef ve Selefin Hatası), İhtara Dicle ve Fırat Veya Gaziya Havara Mabeyni Nehran (Dicle ve Fırat'ın İhtarı ya da Mezopotamya'nın Yardım Çağrısı), Paşvemana Kürdan veya Kürdistan (Kürtlerin veya Kürdistan'ın Geri Kalışı), Himaye Kırına Maarif veya Himaye Nekırına Maarif (Maarifin Himaye Edilmesi ya da Edilmemesi).*

YAYIMA HAZIRLADIĞI ESERLER: *İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnâmesi Yahut Divan-ı Harb-i Örfi ve Said-i Kürdî* (B. Said Nursi'den, 1327 / M. 1912), *Divançe-i Dehrî* (1911), *Hakikat-ı Hal 1330* (Dr. Şerafettin Mağmumi'den [1870-1927]1914 / 1915, Paris baskısı, 1897).

HAKKINDA: Kadri Cemil Paşa / Doza Kürdistan (Kürdistan Davası, 1991, s. 31-32), Malmisanj / Yüzyılımızın Başlarında Kürt Milliyetçiliği ve Dr. Abdullah Cevdet (1986, s. 44-50), Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.299).

AHMED RASİM (Fodlacızâde)

Divan şairi. (D. 1766, İstanbul / Üsküdar – Ö. 1853, İstanbul). Üsküdar Valide-i Atik Medresesinde tahsil gördü. Çeşitli resmî görevlerde bulunarak Hâcegânlık rütbesine kadar yükseldi. 40 yaşından sonra emekliye ayrıldı ve münzevî bir hayat sürdü. Şiirleri tasavvuf içeriklidir.

ESERLERİ:

Divan (1855), *Nesâyih-i Şer'iyye ve Mev'ize* (1898), *Kerâmât-ı Evliyâ, Muhâsebe-i Nefs, Usûl-i Vüsûl, Durûb-i Emsâl, Lügat-ı Fârisiyye, Şerh-i Sübha-i Sıbyân.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

AHMED REŞİD

Şair ve yazar (D. 1870, İstanbul – Ö. 14 Ağustos 1955, İstanbul). Soğukçeşme Rüştiyesinde orta, Mülkiye İdadîsinde lise tahsili gördü. 1888'de Mülkiye Mektebinin yüksek kısmını bitirdikten sonra bir süre öğretmen yardımcılığı yaptı. Manastır, Ankara, Halep, Aydın valiliklerinde bulundu. 1912 Kâmil Paşa kabinesinde Dahiliye Nezaretine getirildi. Babıalî Baskınından sonra önce Mısır'a daha sonra Paris'e gitti. Giyabında idama mahkûm edildi. Birinci Dünya Savaşı yılları boyunca Cenevre'de kaldı. 1919'da İstanbul'a döndüğünde yeniden Dahiliye Nazırlığına getirildi. Sevr Antlaşması için Paris'e giden heyette yer aldıysa da bu anlaşmaya imza atmayacağını açıklayarak Dahiliye Nazırlığı ve delegelikten istifa ederek Paris'e gitti. Şiirleri *Gülşen, Mekteb, Servet-i Fünün ve Malûmat*'ta yayınlandı. Son iki dergideki şiirlerinde H. Nazım imzasını kullandı.

ESERLERİ:

EDEBİ BİLGİLER: *Nazariyât-ı Edebiye.*

ÇEVİRİ: *Racin Külliyâtı, Eneid Tercümesi* (Virgile'den), *İlyada* (Homeros'tan).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

AHMED RIFKI

Araştırmacı, şair ve yazar (D. 1884, Aksaray / İstanbul – Ö. 1935, İskeçe / Yunanistan). Nefcslerini Derviş Ruhullah ve Ruhi mahlâslarıyla yazdı. İlk eğitimini babası Defterdar Keçecizade Ahmed Rıfat Efendi'den alan Ahmed Rıfkı, Fatih medreselerinde Arapça ve Farçasını ilerletti. Şemsülmaarif'de başladığı lise öğrenimini Saint-Benoit'da tamamladı. II. Abdülhamit yönetimi aleyhinde çalışmalar yaptığı idiasıyla bir süre tutuklu kaldığı için tıp öğrenimini tamamlayamadı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra çıkarılan genel aftan yaralanarak hapisten kurtuldu. 1913 yılında Mahmud Şevket Paşa'nın öldürülmesi olayının ardından Sinop'a sürgün edildi. İstanbul'a ancak yedi sene sonra, 1921'de dönebildi. Millî Mücadele'yi desteklemediğinden 1922 yılında yurtdışına çıkarak bir süre İskenderiye'de (Mısır) yaşadı, sonra da ömrünün sonuna kadar ikamet edeccği İskeçe'yc (Yunanistan) yerleşti.

II. Meşrutiyet'ten itibaren Bektaşiliğe ilgi duyarak, Bektaşî tekkelerinc devam etti. Bektaşilikte ileri bir yol alarak "baba" payesini aldı. Mizahî yazıları ve şiirleri 1909-1912 yılları arasında *Musavver Eşref, Eşek, Karagöz, Yeni Geveze, Perde, Kibar, Falaka, Züğürt, Curcuna* dergilerinde yayımlandı. *İnsaniyet ve İştirak* dergilerinde sosyalist görüşlerini açıkladığı fikir yazıları, *Zekâ ve Alemdar*'da ise felsefî ve tasavvufî yazıları yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Nakûs-ı Adem* (1911).

ROMAN: *Hizmetçi Belâsı* (1911).

ARAŞTIRMA: *Bektaşi Sırrı,* (1909-1911), *Bektaşi Sırrının Müdafaasına Mukabele* (1911).

ANTOLOJİ: *Bektaşi Nefesleri* (1921, Derviş Ruhullah imzasıyla).

HAKKINDA: Hüsrev Hatemi / Sosyalist ve Bektaşi Şair: Ahmed Rıfkı Bey (Dergah dergisi, Kasım 1991), Münir Sülcyman Çapanoğlu / Basın Tarihimizde Mizah Dergileri (1970), Münir Süleyman Çapanoğlu / Baba Rıfkı (Yeni Yol dergisi, Mart 1942), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Hayriye Topçuoğlu / Bektaşi Ahmet Rıfkı, Hayatı ve Eserleri (tsz).

AHMED RİFAT EFENDİ

Ansiklopedi yazarı-tarihçi (D. ?, İstanbul – Ö. 1895, İstanbul). Lakabı Yağlıkcızâde'dir. Öğrenimini tamamladıktan sonra maliyeye girdi. Bahriyye muhasebeciliği, İdâre-i Bahriyye reisliği, Girit defterdarlığı, İzmir Rüsûmat müdürlüğü, Islahat Komisyonu üyeliği, Eshâm-ı Fevkalade müdürlüğü, Selânik defterdarlığı gibi memuriyetlerde bulunduktan sonra Muhâsebât-ı Atika muhasebeciliğinden emekli oldu.

Devlet hizmetlerinin yanı sıra tarihe ve ahlâka dair bazı eserler kaleme almakla birlikte, daha çok, *Lügat-ı Târihiye ve Coğrafiyye* adlı kitabı ile tanındı. Bu eser, esas olarak meşhur şahıslar ve müelliflerin biyografileri, önemli olaylar, tarih boyunca kurulmuş devletler, milletler ve belli başlı şehirlerin tarihi ve coğrafyası hakkında alfabetik maddeler halinde bilgiler vermesi bakımından kapsamlı bir tarih ve coğrafya sözlüğü sayılırsa da öteki ilim ve fenlere dair pek çok bilgiyi de ihtiva etmesi bakımından genel bir ansiklopedi niteliği taşımaktadır. *Lügat-ı Târihiyye ve Coğrafiyye*, Osmanlılarda XIX. yüzyılda hazırlanmasına ferdi olarak teşebbüs edilip tamamlanabilmiş ansiklopedi çalışmalarının iyi bir örneği olarak kabul edilebilir.

ESERLERİ:

Lügat-ı Târihiyye ve Coğrafiye (1.2.ciltler: h. 1299, son beş cilt: h. 1300), *Bergüzâr* (1874), *Nakdü't-Tevârih* (1878), *Tasvîr-i Ahlâk* (1975).

HAKKINDA: Mehmet Süreyya / Sicill-i Osmâni (c. 2, 1890-1897, s. 410), Bursalı Mehmed Tâhir / Osmanlı Müellifleri (c. 3, 1914-1926, s. 61), Kadir Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 2, 1989, s. 130-131).

AHMED RİFAT (Hafız)

Tasavvufçu (D. ?, İstanbul – Ö.1852, İstanbul). Kâdirî şeyhlerinden. Hadîs, tasavvuf ve biyografi alanında uzman olarak tanınmıştır. Kabri Hekimoğlu Ali Paşa Camii avlusundadır.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ-TASAVVUF: *Nefhatü'r-Riyâzü'l-Âliye fi Beyâni Tarikati'l-Kâdiriyye, Tâbirnâme, Hac Menâsiki, Risâletü't-Tâciye, Tarîku'l-Ârifin.*

ÇEVİRİ: *Risâletü'l-Halvet* (İbn Arabi'den), *Cezzâbü'l-Kulûb* (Şihâbeddîn Sivasi'den).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AHMED RÜŞDİ

Şair (D. 1637, Mostar – Ö. 1700, İstanbul). Asıl adı Ahmed, mahlası "Sahhaf"tır. Bazı kaynaklarda mahlası yanlışlıkla "Mehaf" olarak gösterilir. Memleketinde bir süre okuduktan sonra dördüncü Mehmed devrinde İstanbul'a geldi ve Enderun'a girerek orada Saray hocalarından dersler alarak eğitimini tamamladı. Eğitimini tamamladıktan sonra müderrislikte bulunarak medreselerde ders vermeye başladı. Daha sonra müderrislikten çekildi, dostları ile sohbet ederek vakit geçirdi. Oğlunun ölümünden sonra tekkeye çekilerek inzivâ hayatı yaşadı. Ölmeden önce kendi mezarını da hazırladı. Bu yüzden sık sık mezarlığa giderdi.

Bosna-Hersek bölgesinde Mostar, Saraybosna'dan sonra en çok şair yetiştirmiş bölgedir. Derviş Paşa, Arif Hikmet vs. Ahmed Rüşdi de bunlardan biridir. Mevlevî olan Ahmed Rüşdi'nin şiirlerinde daha çok tasavvufî düşünceler hakim olmakla birlikte dünyevî aşk ve sevgi unsurları da görülmektedir. Divanı vardır. Ölünce oğlunun yanına gömüldü. Müstakimzade ünlü Mecelletü'n-Nisab'ında, Ahmed Rüşdi'nin Topkapı dışarısında Yenikapı Mevlevihanesi civarına defnedildiğini söyler.

HAKKINDA: İslâmî Edebiyat dergisi (sayı: 40, Temmuz-Ağustos-Eylül 2004).

AHMED SÂFÎ

Şair ve yazar (D. 1851, İstanbul – Ö. 1926, Sarıyer / İstanbul). Valide Rüştiyesinde ortaokul tahsili gördü. Tasavvufî eğitimini Nakşî-Halidi şeyhlerinden İsmet Efendi'den aldı. 1865'te Maliye İstikraz Odasında çalışmaya başladı. Tokadizâde Ahmed'den Arapça ve İranlı Mirzâ İsmail'den Farsça okudu. Çeşitli devlet memurluklarında bulunduktan sonra Sahaflar Çarşısında dükkân açtı. Özbekler Dergâhında *Mesnevî* dersleri verdi. *Dîvan*'ı basılmadı.

ESERLERİ:

Sefîne-i Sâfî (18 cilt), *Şüle, Mecmûam.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

AHMED SANÎ

Mutasavvıf (D. ?, Tokat – D. 1873, İstanbul). Mevlevî şeyhlerinden. Tasavvufî tahsilini ve çilesini tamamladıktan sonra bir müddet Tokat Mevlevîhânesinde şeyhlik yaptı. Buradan Aydın Mevlevihânesine geçti. Bir İstanbul ziyareti esnasında öldü ve Yenikapı Mevlevihânesine defnedildi.

ESERLERİ:

Câm-ı Muzaffer, Nazmü'l-Cevâhir Şerhi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AHMED SÜZÎ

Mutasavvıf-şair (D. ?, Sivas – Ö. 1830, Sivas). Halveti şeyhlerinden. Şiirlerinde Süzi mahlâsını kullandı. Şemseddîn-i Sivâsî'nin torunlarındandır. Dini ilimleri Hâdimi'den öğrendi. Tasavvufî eğitimini ise Abdülmecîd-i Sivâsî'den aldı. Kabri Sivas'ta, dedesinin türbesi civarındadır.

ESERLERİ:

Dîvân, Kasîde-i Bür'e Tercümesi, Sülûkname.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AHMED ŞAKİR PAŞA

Şair (D. Trabzon – Ö. 1819, Gelibolu). Doğum tarihi bilinmemektedir. Babası müderris Âtıf Bey'dir. İstanbul'a giderek medrese öğrenimi gördükten sonra Enderun'da yetişti. Saraya giderek Divân-ı Hümâyûn'da Dülbent Ağası oldu. İki defa Darphane Emini (1798-1808) ve Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'nın sadarct kaymakamı oldu. 1814'te ikinci defa Anadolu ve daha sonra Mora valiliğine tayin edildi. 1818'de hastalığı yüzünden Mora'dan ayrılarak İstanbul'a geldi. Eyüp Sultan'da Bostan İskelesi'nde Mihrişah Türbesi hâricinde Küçük Hüseyin Paşa'nın kabri bitişiğine gömülüdür. Bilgili, kültürlü ve şair bir kişiliğe sahipti. Şiirleri irfan ve hikmetle şekillendi.

Ahmed Şakir Paşa

ESERLERİ:

Divan (1852), *Takvim-i nücûmi* (1888), *Sene-i mâliye Hakkında Mütâla'ât* (1890).

HAKKINDA: Fatin / Hâtimetü'l-Eş'âr (1854), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (1914), İnönü Ansiklopedisi (c. 1, 1946), İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi (1982), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 1-Osmanlı Dönemi (1993).

AHMED ŞUAYB

Yazar (D. 1876, İstanbul - Ö. 1910). Fatih Rüştiyesi, Vefa İdadisi ve Mekteb-i Hukuk mezunu. Aynı okulda, daha sonra sadrazamlığa getirilen Hakkı Paşa'nın yardımcısı olarak idare hukuku dersleri okuttu. 1908'den sonra devletler hukuku dersleri vermeye başladı. Maarif Meclisi üyeliği, İstanbul Maarif müdürlüğü, Divan-ı Muhasebat müddeî-i umumiliği (Sayıştay savcılığı) yaptı. İkinci Meşrutiyet'ten sonra Rıza Tevfik ve Mehmed Cavit'le birlikte çıkardığı *Ulûm-i İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası*'nda (3 cilt, 1908-1910, 26 sayı) ekonomik konular ve sosyoloji üzerine inceleme yazıları yer aldı. 1896'da katıldığı Servet-i Fünün

AHMED ŞAKİR PAŞA

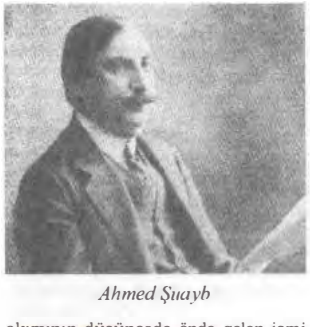
BEYİTLER

Besdir erbaâb-ı fikrete bu hitâb
Bî-bakâdır bu menzil ey ahbâb
"Fetekullâhe yâ üli'l-elbâb"

Muktezâ-yı hadisi kıl tizkâr
"Ve devâü'z-zünubi'l-istiğfar"

Hakkı bâtıldan etmedik temyiz
Hezeyanlarla geçdi ömr-i aziz

Çek halâyıkdan eli kat'et alâikden dili
Şâkirâ imdad-ı Rabbâni sana besdir fakat

Ahmed Şuayb

akımının düşüncede önde gelen ismi oldu. Batı düşünce ve sanat hayatını temsilcileriyle birlikte tanıttığı *Hayat ve Kitaplar* (1901) ile ölümünden sonra yayımlanan *Esmâr-ı Matbuat* (Basın Meyveleri) adlı eserleri *Servet-i Fünûn* dergisinde çıkan yazılarından oluştu.

ESERLERİ:

Hayat ve Kitaplar (1901), *Hukuk-ı İdare* (2 cilt, 1910-1913), *Esmâr-ı Matbuat ve Hukuk-ı Umûmiye-i Düvel* (1912).

HAKKINDA: Tahir Alangu / Servet-i Fünûn Edebiyatı Antolojisi (1958), Şükran Kurdakul / Çağdaş Türk Edebiyatı-Meşrutiyet Dönemi (1977) - Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Abdullah Uçman / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1988), Behçet Necatigil / Edebiyatimizda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Cemil Meriç / Bu Ülke (2004).

AHMED TEVHİD.

Bkz. ULUSOY, Ahmed Tevhid

AHMED VEFA

Şair (D. 28 Nisan 1868, Mekke - Ö. 30 Mart 1901, İstanbul). Döneminde "Şair-i mâderzâd" (anadan doğma şair) diye ünlenmişti. Şair İsmail Safa'nın kardeşi, *Gündüz* dergisi sahibi, çevirmen Ali Kâmi Akyüz'ün ağabeyi, Peyami Safa'nın amcasıdır. Babasının ölümü üzerine ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşerek öğrenimini Darüşşafaka'da tamamladı (1886). Bir süre Rüsumat dairesinde memurluk yaptıktan sonra akli dengesini yitirerek tedavi gördü. Üsküdar'daki Toptaşı Bimarhanesinde öldü. Karacaahmet Mezarlığında gömülüdür.

Ruhsal sağlığını yitirdiği bir gün çok sayıda yazı ve şiirini yaktı. Ancak dergilerdeki şiirleri kardeşi Ali Kâmi Akyüz tarafından bir araya getirilerek yayımlanabildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eş'ar-ı Vefa* (1911).

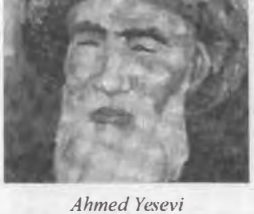
ÇEVİRİ: Vehametli Sevdalar (E. Gonzalez'den, İsmail Safa ile).

HAKKINDA: İbnülemin M. K. İnal / Son Asır Türk Şairleri (I-IV, 1930-1942), S. Nüzhet Ergun / Şairler (I. cilt, 1936), İ. Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), R. Ekrem Koçu / İstanbul Ansiklopedisi (c.1, 1958), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c.IV, 1982), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AHMED YESEVÎ

Mutasavvıf ve şair (D. ? / 1093, Sayram / Türkistan - Ö. 1166/67, Yesi). Ahmed-i Yesevi'nin doğduğu yer, bugünkü Kazakistan'ın içinde, Doğu Türkistan sayılan kısımda Çimkent şehrine yedi kilometre mesafedeki Sayram denilen bir yerdir. Doğum tarihi tahminîdir. Türkistan'ın Yesi şehrinde vefat etmiştir. Yesevî adı da, Yesi şehrine mensup anlamına gelmektedir. Hoca Ahmed Yesevi'nin yaşadığı Maveraünnehir'deki Buhara ile Seyhun'un doğusundaki Sayram ve Yesi şehirleri, onun doğumundan çok önce İslâm devleti sınırları içine girmişti. Bu yerleşim bölgelerinde halkın çoğunluğu Müslümanlığı kabul etmiş Türklerden oluşuyordu. Ancak yine de Türklerin henüz büyük bölümü Müslüman olmuş değildi. Yeseviliğin yayıldığı Sir-i Derya, İlek ve Fergana bölgelerinde yaşayan Türkler o döneme kadar Mazdeizm, Mani, Sanavi gibi değişik inanışlara mensup idi. Müslüman olan ve olmayan Türkler arasında savaş sürüyordu, aralarında birlik yoktu. İşte Hoca Ahmed Yesevî böyle bir dönemde dünyaya geldi.

Ahmed Yesevi'nin babası, Sayram 'ın tanınmış şahsiyetlerinden, keramet sahibi ve Hz. Ali sülalesinden geldiği kabul edilen Şeyh İbrahim adlı bir zat idi. Ahmed Yesevi, annesini ve babasını art arda kaybedince küçük yaşta ablasıyla birlikte Yesi şehrine göç etti. Burada Arslan Baba, Bahaeddin İsficabî gibi tanınmış mutasavvıflardan dersler alarak yetişti. Arslan Baba'ya mürit olarak on altı yıl hizmette bulundu. Şeyhi vefat ettiğinde, yirmi üç yaşında Buhara'ya giderek Yusuf Hemedani'ye intisap etti. Otuz yaşında onun halifesi oldu. Otuz beş yaşında iken şeyhinin izniyle Yesi şehrine giderek başladığı irşat faaliyeti ile oradaki Kıpçak, Oğuz ve Karlukların pîri ve böylece Türk tasavvufunun kurucusu oldu. Birçok halife yetiştirdi. Kendisinden sonra yerine geçen zâtların üçüncüsü olarak Ahmed-i Yesevi Hazretleri'nin Hâcegâniyye yoluna; Yusuf-u Hemedânî ve Abdülhâlik-ı Gücdevânî'den Bahâeddin Nakşıbend'e doğru gelen tarikat yolunun postuna oturdu.

Ahmed Yesevi

Hoca Ahmed Yesevî, Türkler arasında Müslümanlığın yayılmasında büyük rol oynadı ve böylece Türk birliğinin kurulmasına pek büyük hizmetleri oldu. Hayatının sonlarına doğru inzivaya çekildi. Geçimini sağlamak için tahtadan yontarak kaşık ve kepçe yaptığı söylenir. Yesi şehrinde olan kabri üzerinde Timurlenk tarafından türbe ve camiden oluşan bir imaret yaptırıldı. Timur rüyasında Ahmed Yesevi tarafından zaferle müjdelendi. Bunun üzerine bir teşekkür mahiyetinde bu imareti yaptırdı. Türkiye'de 1993 yılı Ahmed Yesevi'nin hatırasına tahsis edilmiştir.

Ahmed Yesevî, İslâm tarihinin en büyük ahlâk önderlerinden biridir. Ortaya koyduğu ahlak felsefesi, kötülüğü temsil eden nefsin terbiye edilmesi inanç ve anlayışına dayanır. Yesevi'ye göre nefsi terbiye edip ahlak zaaflarından arındırmak, iradeyi güçlendirip nefsi kontrol altına almak gerekir.

Ahmed Yesevî, İslâmı yaymak ve halkı tasavvuf doğrultusunda aydınlatmak üzere adına hikmet denilen hece ölçüsüyle manzumeler yazdı. Şiirleri, didaktik özellikte sade bir söyleyiş ve temiz bir Türkçe ile yazılmış olup halk arasında geniş biçimde yayıldı. Yesevi'nin şiirleri *Divân-ı Hikmet* adlı bir kitapta toplanmıştır.

"Ulu Türkistan alanında Ahmet Yesevi'nin İslâm'ı Türkistan'a yayan insan olduğuna inanılır. 19. yüzyılda Ulu Türkistan'ı dolaşan Macar Prof. Vamberi Armin seyahatnamesinde anlatıyor: 'Her geçtiğim Türk obasında Ahmet Yesevi'nin Hikmet ve münacaatına rastladım. Türkler bu manevi irşadı coşkunlukla okuyorlardı. Her obada Divan-ı Hazret-i Sultan-ül Arifin Hoca Ahmet Yesevi'nin şiirlerini vecd ile okuyan kadın ve erkeklere rastladım." (...) Türkiye Türklüğü içinde milyonlarca insan, yani Hacı Bektaş geleneğine bağlı olanlar 'Pirlerin Piri' olarak Ahmet Yesevi'yi bilirler. Öğretmenlerin öğretmeni ve Hacı Bektaş'ın öğretmeni.... Bazı kümeler için doğrudan 'Pir'dir, Ahmet Yesevi. Türk Dünyası'nda Ahmet Yesevi'nin etkileri çok derindir. Mezhep ve tarikat anlayışlarını kaplayan bir etkidir bu.

AHMED YESEVÎ

DÎVÂN-I HİKMET

Sabah erken pazartesi günü yere girdim
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte
Altmışüçte sünnet dedi işitip bildim
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte
Yer üstünde dostlarım matem tuttu
Bütün âlem "Sultanım" deyip nara çekti
Hakk'ı bulan gerçek sufiler kanlar yuttu
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte
Elveda deyip yer altına adım koydum
Aydın dünyayı haram kılıp Hakk'ı sevdim
Zikrini söylcyip yalnız olup yalnız yandım

***

Gözüm yaşlı, gönlüm gamlı, can elemli
Nasıl ilaç edeceğimi bilmem dostlar
Bu hasrette, pişmanlıktı yaşım akarak
Hangi tarafa gideceğimi bilmem dostlar
Türlü türlü belirtiler oldu peyda
Yüreğimde cerahatlar oldu peyda
Bu dünyada bir an rahat olmak nerede
Nasıl ilaç edeceğimi bilmem dostlar
Allah için evlatlarımı yetim etsem
Candan geçip, maldan geçip garib olsam
Kırlarda yalnız kaz gibiferyad etsem
Nasıl ilaç edeceğimi bilmem dostlar
Has kullar gibi geceleri kaim olsam,
Mertler gibi gündüzleri oruç tutsam
Geceleri dinlenmeden "Rabbim" desem
Nasıl ilaç edeceğimi bilmem dostlar
isyan tohumlarını sayısız saçtım ibadetim az
Geçti ömrüm gaflet ile hem kış hem de yaz
Yakındır canımın kuşu uçup gitse pervaz
Nasıl ilaç edeceğimi bilmem dostlar
Kul Hoca Ahmed hizmetinde can vermese
Çiftçi değil ketman koşup ekmek vermese
Yazık, olmaz gül goncası su olmasa
Nasıl ilaç edeceğimi bilmem dostlar

***

Hoş görmemekte âlimler sizin dediğiniz Türkçe'yi
Ariflerden işitsen açar gönül ülkesini
Ayet hadis anlamı Türkçe olsa uygundur,
Anlamına yetenler yere koyar börkünü...
Kadı, müftü, mollalar şeriatın yolunu
Arif aşık almıştır tarikatın arkını
Amel işleyen âlimler dinimizin çırağı,
Burakbinermahşerde eğri koyarbörkünü...
Amel eylese âlimler dini ve ayın aydınlığı
Görse olur onların görklü yüzünün rengi...
Amel işlemeyip "zahir" ilmini bilmeyip kalanlar,
Arkasına yükler kırk eşeğin yükünü...
Hocayım deyip laf vurma bu dünya dayanıksız
Biliyorum diye söylemesin gönüldeki çirkini
Yol göstericidir Hoca Ahmed marifetin gülistanı
Sözler sözü gerçek açar gönül ülkesini...
Miskin, zayıf Hoca Ahmed yedi ceddine rahmet,
Farsça dilini bilerek güzel söylemekle Türkçe'yi...

(....) Biz Türkler Ahmet Yesevi yolu ile İslâm'ı tanıdık. (...) Ahmet Yesevi yolu bizi bize; bizi birbirimize, bizi çağa ve bizi insanlığa ulaştıracak yoldur." (Namık Kemal Zeybek)

"Bizim için Ahmed Yesevi'yi bilmek, kendi Milli fıtratımızı, tarihimizi, kültürümüzü, dinimizi ve kısaca kendimizi bilmektir. Yesevilik kültürü, kendi fıtratımıza dönmedeki ferî ve toplumsal nefisimizi arıtmadaki, yüceltmedeki ve böylece kurtuluşa erişmedeki bir ümit kapısıdır. Türk Dünyası'nın manevî önderi olan büyük mutasavvıf Hoca Ahmet Yesevi aynı zamanda Türk-İslâm Düşüncesi'nin beslenme ve teneffüs kaynağı olarak görülmektedir." (Dosay Kenjetay)

HAKKINDA: Fuat Köprülü / İlk Mutasavvıflar (1919), Kemal Eraslan / Nesaimül-Muhabbes (Ali Şir Nevâi'den), Ali el-Herevi / Reşâhatü Aynil-Hayat, Haririzâde Kemalettin Efendi / Tıbyânü Mesâilil-Hakayık, Cevâhirül-Ebrâr Min Emvâtil-Bihâr (clyazması tek nüsha, İÜ Kütüphancsi'nde Türkçe yazmalar no: 3893), Vahap Kabahasanoğlu / Ahmet Yesevi-Edip Ahmet (1984), Kemal Eraslan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Hayati Biyce / Hoca Ahmed Yesevi'nin Divan-ı Hikmeti (Diyanet Vakfı yayını), Esad Coşan / İlim ve Sanat (Temmuz 1992), Mehmet Şeker / Hoca Ahmed Yesevi (1996), Mustafa Tatçı / Yesevilik Bilgisi (C. Kurnaz, M. İsen ile birlikte, 1998), Lütfi Kaleli / Yesevi ve Hünkâr ile Olduk Enel Hak (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Namık Kemal Zeybek / Ahmet Yesevi Yolu (2002), Dosay Kenjetay / Hoca Ahmet Yesevi'nin Ahlak Felsefesi (2003).

AHMED ZİYAEDDİN GÜMÜŞHÂNEVÎ. Bkz. GÜMÜŞHÂNEVÎ (Ahmed Ziyâeddin)

AHMET EDİB

Eğitimci-yazar (D. 1868, İstanbul – Ö. Mayıs 1932, İstanbul). Davutpaşa Rüştiyesinde orta, Mülkiye İdâdîsinde lise tahsili gördü. 1890'da Mülkiye Mektebinin yüksek kısmından mezun oldu. Kasım 1890'da Trabzon İdadisine jeoloji ve kimya öğretmeni olarak atandı. Manastır, Yanya, Şam, Beyrut, Ankara ve Edirne liselerinde müdürlük ve öğretmenlik yaptı. Eylül 1909'da Maarif Nezareti İlköğretim genel müdürlüğüne terfi etti. 1915'te Dârülmuallimîn-i Âliye (Yüksek Öğretmen Okulu) müdürü oldu. 1919'da bu görevinden ayrıldı. 1922'de Ankara'ya geldi ve TBMM Hükümeti Maarif Vekâletince Ankara İdadîsi ve Erkek Lisesi müdürlüğüne atandı. 1928'de emekliye ayrıldı. Ankara Karaoğlan (Anafartalar) Çarşısında bir kitabevi açtı. Bilinmeyen bir nedenle İstanbul-Boğaz'da intihar etti.

ESERLERİ:

Takvim-i Behar (1., 2., 3. yıllar, Ahmet Macit Gören'le, 1890), *Telefon* (A. M. Gören'le, 1890), *Tarihçe-i Beşer* (A. M. Gören'le, 1890), *Musavver Vücûd-ı Beşer* (1893),

OYUN: *Terbiyevî Çocuk Oyunları* (1913), *İmtihan -Bir Perdelik Piyes* (tsz).

ALFABE: *Yeni Millî Elifbâ* (1921), *Elifbâdan Sonra Kıraat* (1922), *Kur'an-ı Kerim Elifbâsı* (2 cilt, Veled İzbudak ile, 1923).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

AHMET CANİB (Hüseyin Oğlu)

Yazar (D. 1864, Bolu – Ö. 1927, Bolu). Kastamonu Vilâyeti Muhasebe Câri İşler kâtipliği görevini yürüttü. Bolu İzzet Baysal Üniversitesinin kurucusu Mustafa İzzet Baysal'ın babası. *Cümel-i Hikemiyye-i Türkiyye veya Üssü'l-Vezâifi'l-İnsâniyye* adlı eseri İzzet Baysal tarafından sadeleştirilerek *Türk Atasözleri* adıyla yayımlandı (1984).

AHMET, Enver

Çocuk öykücüsü. 1949, Üsküp / Kosova doğumlu. Tefeyyüz Okulunu bitirdi. Ortaöğrenimini Elektrik Teknik Lisesinde tamamladı. Üsküp Kliment Ohridski Yüksek Pedagoji Akademisi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Birlik gazetesinde çalıştı. *Sevinç* adlı çocuk dergisinin yayın yönetmenliğini yürüttü. *Mor Salkımlı Ev* (2000) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

AHMET FEHİM

Oyuncu (D. 1857 – Ö. 1930). İlk Türk aktörü olarak Gedikpaşa Tiyatrosunda tiyatro yaşamına başladı. Hayatını tiyatroya adadı. Yolunun daha başında Bursa'da Ahmet Vefik Paşa ile tanıştı, Paşa'dan tiyatro ve Moliere komedileri üzerine geniş bilgi edindi. Darülbedayi'nin kuruluşunda komedi oyunculuğu dersleri verdi. Ülkemizde ilk konulu sinema filmlerinden olan "Mürebbiye" (1919) ve aynı yıl "Binnaz" adlı filmlerin yönetmenliğini de yaptı.

Sahnede Elli Sene (2002) adlı eseri, o dönemin bütün tiyatro etkinliklerini, tiyatro sanatçılarının kişiliklerini, yeteneklerini, Anadolu'daki turnelerde yaşananları, Osmanlı toplumunun geçirdiği değişimleri, Ahmet Fehim'in açık, sade ve samimi üslûbuyla yansıtır. 1877 tarihinden başlayan anıları, o dönem Türk tiyatrosunu olduğu kadar Türk sosyal yaşamının da birinci elden tarihidir. Acılar, sıkıntılar, yıpratıcı olaylarla dolu bir yaşamı yansıtan bu anılar, Fehim'in mesleğine olan büyük tutkusunu gösterir.

HAKKINDA: Ahmet Fehim / Sahnede Elli Sene (2002).

AHMET HAKAN

Gazeteci-yazar. 1966, Yozgat doğumlu. Soyadı Coşkun. Kitapları ve gazete yazılarında Ahmet Hakan imzasını kullandı. Müftü bir babanın oğlu olarak dünyaya geldi. Babasının görevi gereği yurdun değişik yerlerinde ikamet etti. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi ve Mimar Sinan Üniversitesi Edebiyat Bölümünde okudu. İletişim Fakültesi mezunudur. 1987'de *Zaman* gazetesinde muhabir olarak mesleğe başladı. Daha sonra TGRT'de Ömer Lütfü Mete ile *"Yankı"* isimli haber programını hazırladı. 1990'dan itibaren çeşitli televizyon kanallarının haber merkezlerinde çalıştı. Kuruluşundan itibaren Kanal 7'nin haber merkezini yönetti, ana haber bültenleri ile İskele Sancak programını hazırlayıp sundu. 2001'den itibaren Kanal 7'deki görevinin yanı sıra *Sabah* gazetesinde köşe yazıları yayımladı. 2005 yılından itibaren TV söyleşilerini CNN Türk kanalında, köşe yazarlığını *Hürriyet* gazetesinde sürdürdü. Konuklarıyla yaptığı söyleşileri yayıma hazırlayıp kitaplaştırdı.

ESERLERİ:

Sivil, Dayanılmaz Bir Yürek (1999), *Düşünceye Özgürlük! 2000* (editör olarak, 2000), *Afganistan Taliban ve Ladin* (editör olarak, 2001), *Deniz Baykal/ CHP ve Anadolu Solu* (2001), *Orhan Gencebay/ Ne Olur Sev Beni* (2001), *Yaşar Nuri Öztürk/ Kur'an Adına Konuşuyorum* (2001), *Mehmet Eymür/ Çeteler Mafya ve Siyaset* (2001), *Kırmızı ve Kar/Orhan Pamuk* (2002), *Niçin Komünist Oldum?/ Vedat Türkali* (2002), *Oktay Sinanoğlu/ Bir Türk Dehası* (2002)

Ahmet Hakan

AHMET HAŞİM

Şair ve yazar (D. 1887, Bağdat - Ö. 4 Haziran 1933, İstanbul). Fizan mutasarrıflığı yapmış olan babası Arif Hikmet Bey, Bağdat'ın seçkin ailelerinden Alüsizâdelerdendir. Annesi ise, yine seçkin bir aile olan Kâhyazâdelerdendir. Haşim'in, çocukluğunu Bağdat'ta tam bir Arap muhiti içinde geçirdiğini, sonradan İstanbul'a babasıyla geldiği sıralarda, Türkçeyi hemen hemen hiç bilmediğini görüyoruz. Haşim, Arif Hikmet Bey'in biri kız, ikisi erkek üç çocuğundan en büyüğüdür. Şairin çocukluğunu hastalıklı bir anne ile, eşinin bu hastalığından daima acı duyan bir babanın hüzünlü şefkatleri arasında geçirdiği tahmin edilir. Ayrıca babasının memurlukla birçok yerde dolaşması yüzünden uzun müddet düzenli bir hayat yaşamadığı da söylenebilir. Sekiz yaşlarında iken annesini kaybetti. Bu ölüm, onun küçücük dünyasının en büyük olayı olmuş, onda derin ve silinmez izler bırakmıştır. Gerçekten de çok sonraları Ahmet Haşim, bu çocukluk hatıralarının hüzünlerini *Şi'r-i Kamer*'de dile getirecektir. Bu dizi şiirde görüleceği gibi; genç şairin kalbinde ümitsizlik, dehşet, korku, nefret gibi duygular bir çelişki kervanı haline dönüşecek ve onu sürekli etkileyecektir.

Haşim, babası tarafından 1895 tarihinde İstanbul'a getirildi ve ilk yılı Nümune-i Terakki okulunda geçirip, pek iyi bilmediği Türkçesini kuvvetlendirdikten sonra ertesi yıl Galatasaray Sultanisine kaydedildi. Öksüzlüğü, yaşının küçüklüğü ve yabancı bir çevre, onun üzerinde hep olumsuz ve ürkütücü etkiler bırakıyordu. Yaşı ve sınıfı ilerledikçe yavaş yavaş edebiyata heves etmeye başladı. Bunda

AHMET HAŞİM

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümayan,
Güller gibi... sonsuz, iri güller
Güller ki kamıştan daha nâlân;
Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar,
Tekrarını ömrün eder ilan
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam,
Âlemlerimizden sefer eyler?..

Akşam, yine akşam, yine akşam
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Üstümde sema kavs-i mutalsam!
Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

edebiyat öğretmeni Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun etkisi olduğu kadar, bir arkadaşının ona verdiği *Fransız Şiir Antoloji*'nin de büyük payı vardır. Okulda tanıdığı edebiyat heveslisi arkadaşlarından biri de İzzet Melih'tir. Bu dostluk çemberine daha sonraları Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Emin Bülent (Serdaroğlu), Abdülhak Şinasi (Hisar) de katılacak, aralarında hararetli tartışmalar ve sohbetler olacaktır. Bu edebiyat heveslisi öğrenciler içerisinde, şiirleri edebi bir dergide ilk yayımlanan Ahmet Haşim oldu. *Mecmua-i Edebiye* adlı bu dergide Ömer Seyfettin'in de şiirleri çıkmaktadır. Haşim'in bu dönemde Tevfik Fikret'i, Cenap Şehabettin'i ve Abdülhak Şinasi'yi ve Muallim Naci'yi sürekli okuduğu anlaşılmaktadır.

1907'de Mekteb-i Sultani'den mezun olunca, o zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun tütün inhisarını elinde bulunduran Reji İdaresine memur olarak girdi, bir yandan da Mekteb-i Hukuk'a devam ediyordu. Fakat bir müddet sonra İzmir Sultanisi Fransızca öğretmenliğine tayin edilince Hukuk öğrenimiden vazgeçti. İki yıl sonra İstanbul'a tekrar dönüşü Maliye Nezareti tercümanlığına tayini nedeniyledir. Bu arada 1909'da başlayan Fecr-i Âti hareketine katıldı. Tanınmış dergilerde şiirleri yayımlandı. Bilhassa *Göl Saatleri* ve *Şi'r-i Kamer* isimli şiirleri büyük ilgi uyandırdı. Böylece günün sayılı şairleri arasına girmiş oldu. Haşim, her ne kadar Fecr-i Âti hareketi içinde görülse de bu gurubun toplantılarında hemen hemen hiç bulunmadı. Bir kez bulunduğunda da guruba yeni giren bir şairin nutkunu okudu, ama nutuk arkadaşları tarafından beğenilmeyince kızdı, bir daha da oraya ayak basmadı. Fecr-i Âti'nin dağılmasından (1913) sonra uzun bir sessizlik dönemi geçiren Haşim, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla dört yıl ihtiyat zabiti olarak Yakup Kadri Karaosmanoğlu'yla birlikte savaşa katıldı. Savaştan sonra Düyun-u Umumiye İdaresine ve bu kurumun dağılmasından sonra da Osmanlı Bankası'na girdi. Bu görevini ileriki yıllarda Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi) estetik ve mitoloji öğretmenliği, Harp Akademisi ve Mülkiye Mektebi Fransızca öğretmenlikleri takip etti.

Memuriyet hayatına devam ederken İstanbul'da çıkan *Akşam* gazetesine fıkralar, tenkitler ve kronikler yazmaya başladı. Gazetede yazdığı bu yazıların bir kısmını daha sonra *Gurâbahâne-i Laklakan* adlı kitabında topladı. 1921'de *Dergâh* dergisinde yayımladığı şiirlerinin bir kısmını *Göl Saatleri* adıyla bastırdı. 1926'da da yine *Resimli Kitap, Dergâh* ve *Yeni Mecmua*'da vaktiyle yayımladığı şiirlerini bir araya getiren *Piyale* adlı kitabını yayımladı. Bu yıllarda *İkdam* gazetesinin fıkra yazarlığını da yaptı. Burada yazarken birçok düşman edinmiştir. İstihzayı aşan saldırgan bir üslûp kullanması, eleştirilerinde ölçü gözetmemesi yüzünden sert tepkilerle karşılaşmıştır. Bu bağlamda Peyami Safa'yla kalem kavgaları olmuştur. Hastalığının tedavisi için 1924 ve 1926'da iki kez Paris'e, 1932'de Frankfurt'a gitti, ancak iyileşemeden döndü. Günün meselelerine dair akıcı bir üslûpla yazdığı makalelerin bir kısmını, Paris gezi notlarını da ekleyerek, *Bize Göre* adlı bir kitapta topladı. *Frankfurt Seyahatnamesi*, tedavi için gittiği Frankfurt'taki günlerinin izlenimlerini içerir. Son yıllarını hastalıklarla geçiren Ahmet Haşim, bu yıllarda kıtalardan oluşan küçük şiirler yazıyordu. Hastalığı bir müddet sonra yeniden şiddetlendi ve vefat etti. Mezarı Eyüp'tedir.

Ahmet Haşim

Ahmet Haşim'in manevi hayatı çetin bir kaderin erken başlayan belirtileri üzerine kurulmuştur. Ruhi dünyasının ve dolayısıyla şiirlerinin hakim havasına gereği gibi girebilmek ve nispeten aydınlık hükümlere varabilmek için onun hayatının ve kaderinin özelliklerine dikkatle eğilmek gerekir. Haşim'in hayatındaki en kalın çizgiyi, "içinde bulunduğu ortama uyamamak" oluşturdu. Bütün hareketlerine ve edebi faaliyetlerine şiddetle etki yapan; içinde korkunç, sürekli ve hazin bir huzursuzluk doğuran, onu çelişkiler ve aşırılıklar arasında kıvrandıran bu çapraşık düğümü, kaderinin yavaş yavaş nasıl hazırlandığını görebilmek için çocukluğunun ilk günlerine inmek gerekir.

Haşim, hayatının ilk döneminde zamanla duygusal bir faciaya dönen ve psikolojik gelişmesinde ilk ve önem-

AHMET HAŞİM ŞİİRİ

Abdülhak Şinasi Hisar

Hâlis şiir anlaşılması güç bir şey olduğundan, Haşim de güç ve geç anlaşıldı. Diyebiliriz ki, bâzıları şiir derinleştikçe onu göremez olurlar ve âhengi inceldikçe, onu da duyamıyorlar.

Haşim kısa, kesik ve rûha dolan nağmesiyle, "Aşkın bu karanlık gecesinde" ve "Bir gamlı hazânın seherinde" bir bülbül gibi ısrar eden şair, edebiyatımızın bugün sayıları ona varan üstadlarından biridir.

Bir de şunu itiraf etmeli ki, insan yaşlandıkça, en eski zamanlarının esrarlı tadlarına, gönlünün ilk duyduğu âhenklere, yirminci senelerinin şiirlerine ve şarkılarına sâdık kalıyor. Şimdi bu mucizeli zamanların şiirleri nerde? Her mısraı ile başımızı döndüren ve gözlerimizi kamaştıran büyük şairler nerde?

AHMET HAŞIM

ŞİİR HAKKINDA BAZI MÜLAHAZALAR

(...) Her şeyden evvel şunu itiraf edelim ki, şiirde mânâdan ne kasdedildiğini bilmiyoruz. "Fikir" dedikleri bayağı mütalaalar yığını mı, hikâye mi, nazmın mı; ve "vuzuh" bunların âdi idrake göre anlaşılması mı demektir? Şiir için bunları elzem addedenler, şiiri, tarih, felsefe, nutuk ve belagat gibi bir sürü "söz" sanatlarıyla karıştıranlar ve onu asıl çehre ve âlâminde seçip tanımayanlardır. Şiirin bu mahiyette telakki olunuşu, resim, musiki ve heykeltıraşî gibi sanatların, kendilerine has ve münhasır fırça, boya, nota ve kalem gibi, istimali güç bir hünere mütevakkıf vasıtalara mâlik bulunmalarına mukabil, şiirin bu gibi hususi vesâitten mahrum ve ifadesini konuşulan lisandan istiareye mecbur olmasındandır. Bundan dolayıdır ki, parmaklarının tutmasını bilmediği fırçaya ve gözlerinin okumasını bilmediği notaya karşı mütehâşi ve hürmetkar olan nâchiller, kendi kullandıkları kelimelerden vücuda gelmiş gibi gördükleri şiiri alelade "lisan" mâhiyetinde telakki ile, sırf bu zâviye-i rüyetten bakarak, başkaca hazırlıklı olmağa hiç lüzum görmeksizin, onu küstahâne bir laubalilikle muhakeme etmek hakkını kendilerinde bulurlar.

Halbuki şair, ne bir hakikat habercisi, ne bir belagatli insan, ne de bir vâzı-ı kanundur. Şairin lisanı "nesir" gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın, mutavassıt bir lisandır. "Nesir"de üslubun teşekkülü için zarurî olan anâsırın hiçbiri şiir için mevzu-ı bahs olamaz. Şiir ile nesir, bu itibarla, yekdiğeriyle nisbet ve alakası olmayan, ayrı nizamları tâbi, ayrı sahalarda, ayn eb'âd ve eşkâl üzere yükselen, ayrı iki mimaridir. "Nesr"in müvellidi akıl ve mantık, "şiir"in ise, idrak mıntıkaları harieinde, esrar ve meçhulâtın geceleri içine gömülmüş, yalnız münevver sularının ışıkları, gâh u bigâh ufk-ı mahsûsâta akseden kudsî ve isimsiz menba'dır.

Şiirin evzâ ve harekâtını taklide özenen bir nesrin sahteliğine, ancak nesrin sarahat ve insicamını istiare eden gölgesiz bir şiirin hazin çıplaklığı erişebilir. Denilebilir ki şiir, nesre kabil-i tahvil olmayan nazımdır.

Birkaç ay evvel "hâlis şiir" hakkında, meşhur bir münekkidle münakaşası, bütün medeni fikir dünyasını alakadar eden Rahip Brémond'un dediği gibi, muhakeme, mantık, belagat, insicam, tahlil, teşbih, istiare ve bütün bunlara müşabih evsaf, şafak aydınlığı gibi her dokunduğuna gül penbeliğini veren şiirin sihirkâr tesiriyle tebdil-i mâhiyet edip istihale etmedikçe, anâsırı miyânına dahil oldukları "cümle" alelade "nesir"den başka bir şey değildir. Hattâ manzumede, elektrik cereyanı nev'inden olan şiir seyyâlesi bir an inkıtaa uğradı mı, bütün bu anâsır, derhal fıtrî çirkinliklerine sukut ederler. Şiir bir hikâye değil, sessiz bir şarkıdır. (...)

Şiirde her şeyden evvel ehemmiyeti hâiz olan kelimenin mânâsı değil, cümledeki telaffuz kıymetidir. Şairin hedefi, her kelimenin cümledeki mevkiini, diğer kelimelerle olacak temas ve tesâdümden ve esrarengiz izdivaçlardan mütehassıl tatlı, mahrem, hevâi veya haşin sese göre tayin ve müteferrik kelime ahenklerini, mısraın umumî revişine tâbi kılarak, mütemevviç ve seyyali, muzlim veya muzi, ağır veya seri hislere, kelimelerin mânâsı fevkında, mısraın musiki temevvücâtından nâmahdûd ve müessir bir ifade bulmaktır.

Kelime tahavvülâtı ve ahenk endişeleri arasında "mânâ" küsûfa uğrarsa, "ruh" onu ahengin lezzetiyle telafi eder. Esasen "mânâ" ahengin telkînâtından başka nedir? Şiirde mevzu, şair için ancak terennüm ve tahayyüle bir vesiledir. Sıkı bir defne ormanının ortasına bırakılan bal dolu bir fağfur kavanoz gibi, mânâ, şiirin yapraklan içinde gizlenerek her göze görünmez ve yalnız hayâlât ve kelime kafilelerini, vızıltılı arılar gibi, haricen etrafında uçuşturur. Fağfur kavanozu görmeyen kari, bu muhayyirülukul arıların kanat musikisini işitmekle zevk alır. Zira kırmızı çiçekli siyah defne ormanının bütün sırrı bu gümüş kanatların sesindedir. (...)

Bilâ mübalâğa denilebilir ki herkesin anlayabileceği şiir, münhasıran dün şairlerin işidir. Büyük şiirlerin medhalleri, tunç kanatlı müstahkem şehir kapıları gibi, sımsıkı kapalıdır, her el o kanatları itemez ve o kapılar bazan asırlarca insanlara kapalı durur. (...)

Şairin "manâlı" olmaktan evvel daha nice endişeleri vardır ki, onlara nisbetle mânâ ve vuzuh, şiirin ancak ehil olmayana göre kurulmuş hârici cephe ve cidarını teşkil eder. Her hangi cinsten bir eser-i sanat karşısında "Nedir? Ne demektir? Böyle şey olur mu? Benziyor. Benzemiyor" tarzında sualler sıralayan ve ona göre fikir ve mütalaa beyan eden şahıs, sanatkârın kendisinden hiçbir şey öğrenemeyeceği ve temasından dikkatle hazer edeceği, âlem-i ruha musallat iğrenç bir tufeylidir. (...)

Mamafih bir dakika için şiirde "vuzuh"un lüzumu kabul edilse bile, evvela vuzuhun ne demek olduğunu anlamak lazım gelir. Hangi türlü zekânın anlayışı vuzuha mikyas addedilmeli? Birisine göre açık olan bir şiirin diğer birisine de öyle görünmesi hiç lazım gelmez. Zekâlar vardır ki, kâinatın ortasına atılmış sönük aynalardır. Bunların anlamadığı yalnız şu veya bu şiir değildir; sırlı meçhulât ormanları bunların zekâlarını ve ruhlarını her taraftan çevirir. Geceler içinde yanan bir ateş gibi, tepede durana belli olan mânânın, uçurumdakine nâmer'i olması kadar zarurî ne olabilir? Şair, umumî lisandan müfrez kelimeleri yeni mânâlarla zenginleşmiş, her harfi yeni ahenklerle tanınan, reviş ve edası başka bir mikyasa göre tanzim edilmiş, hüsn, renk ve hayal ile meşbû şahsî bir lehçe vücuda getirdiği andan itibaren eserinin vuzuhu karie göre tahavvül etmeğe başlar. Zira vuzuh, esere ait olduğu kadar kariin de zekâ ve ruhuna taalluk eden bir meseledir. Her yerde olduğu gibi bizde de yevmî gazetenin tembel alıştırdığı kari, şiirde kolay bir zevk bulamaz. Halbuki şiir, anlaşılmak için, ruh ve zekâ istidadından başka çetin bir hazırlanma ve hatta ziya, hava ve zaman şartları gibi müşkil birtakım harici avâmilin de yardımını ister. Şiirler var ki sular gibi akşamla renklenir ve ağaçlar gibi mehtabla gölgelenir, güneşin ziyasında ise bu aynı şiirler, teneffüs edilmez bir buhar olur. Uzaktan gelen bir çoban kavalını veya bir bahçıvan şarkısını dinleyerek ağlamak istediğimiz yaz gecelerindeki ruhumuz, öğlelerin hararetinde rastlığımız o ağır ve baygın ruhun eşi midir? En güzel şiirler mânâlarını kariin ruhundan alan şiirlerdir.

Şiirde bazı aksamın şüphe ve mübhemiyette kalması bir hata ve bir kusur teşkil etmek şöyle dursun, bilakis, şiirin bediiyeti nokta-i nazarından elzemdir. Üslupta körletici bir sarahat, İngiliz bediiyatçısı Ruskin'in dediği gibi, muhayyileye yapacak hiçbir şey bırakmaz, o zaman sanatkâr en kıymetli müttefiki olan kariin ruhundan gelecek yardımı kaybetmiş olur. Eser-i sanatın en büyük hedefi muhayyileyi kendine râmetmektir. Buna muvaffak olmayan eserin diğer bütün meziyet ve faziletleri, onu bir eser-i sanat olmamaktan kurtaramaz. (...)

(*Bütün Kitapları*, 2004)

li rolü oynayan olaylarla karşı karşıya kaldı. Zeki olduğu kadar duyarlıydı da. Günlük hayatının sıkıntı içinde geçmesinde hasta bir annenin ve sert mizaçlı bir babanın büyük rolü vardır. Aile hayatının huzursuzluğu, şairin ruhî ve bedenî gelişmesinde etkili oldu. Bünye zayıflığı ve ruhsal yapısı nedeniyle aradığı şefkati sadece anne kucağında ve bu varlığın kanatları altında bulmaktaydı. Her akşam üstü Bağdat'tın Dicle kıyılarında yaptıkları gezintiler, onları birbirlerine daha çok bağlayacaktır. *Şi'r-i Kamer* adlı şiir serisinde bu hüznünü şöyle dile getirir:

Bir hasta kadın, Dicle'nin üstünde her akşam,
Bir hasta çocuk gezdirerek, çöllere gül-fam,
Sisler uzanırken, o senin doğmanı bekler.

Annesiyle birbirine çok bağlı ve çok yakın olmakla birlikte gelecekten hiç de ümitli değillerdir. Korku, endişe ve ümitsizlik peşlerini hiç bırakmaz:

Annemle karanlık geceler ba'zı çıkardık;
Boşlukta denizler gibi yokluk ve karanlık
Sessiz uzatır taa ebediyyetlere kollar...
Güya o zaman, bildiğimiz yerdeki yollar
Birden silinir, korkulu bir hisle adımlar,
Tenhâ gecenin vehm-i muhâlâtını dinler...

Sensiz adlı bu şiiri, yaşadığı duygu karmaşasının en belirgin örneklerindendir. Annesinin ölümü onun hiç unutmayacağı bir acı oldu. Okul yıllarında da sıkıntıları devam etti. Aile çevresindeki şefkat eksikliğinin yarattığı yabancılık ve yalnızlık duygusu gitgide derinleşti. Bunun sonucu olarak da kendi kabuğuna çekilme duygusu ağır bastı.

Ahmet Haşim'de daha küçük yaşlardan itibaren başlayan ve birbirine

AHMET HAŞİM

SONBAHAR

Bir taraf bahçe, bir tarafta dere
Gel uzan sevgilim, benimle yere,
Suyu yâkuta döndüren bu hazân
Bizi garkeyliyor düşüncelere...

AHMET HAŞİM

MERDİVEN

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semâya ağlayarak...

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafîdir ki rûha dolmakta
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Ahmet Haşim

eklenen olaylarla beslenen psikolojik çöküntü, çirkin bir milliyet yakıştırmasıyla da iyice alevlendi. Osmanlı İmparatorluğu'nun uzak bir köşesinde -bir Arap çevresinde- doğduğu için, okulda arkadaşları arasında şaka olarak takılan „Arap Haşim" lakabı, hayata atıldıktan sonra da devam etti, bu da şairi, şiddetle yabancılık, yalnızlık ve huzursuzluğa sürükledi. Haşim'in milli duygularının temizliği konusunda herkes hemfikirdir. Fakat bunun kadar gerçek olan bir şey de bu çirkin lakap şakalarının, şuur altında yerleşip zamanla kökleşen komplekslere yol açtığıdır. Haşim çevresinde doyuramadığı ve duyamadığı ihtiyacı, zaman zaman çocukluk günlerine dönerek, iç aleminde, o hatıraları değerek gidermeye çalıştı. *Şi'r-i Kamer* serisi ile *Hilâl-i Semen* şiiri, ruhundaki bu boşluğu, nerelerden doldurmaya çalıştığını çok açık bir biçimde gösteren parçalardır. Şairin de, kendisine yakın durmayan insanlara karşı bencil ve haşin davranması kadar doğal bir şey olamazdı. Haşim, daima kendi kabuğunun içinden, etrafını çeviren her varlığa güvensiz ve ürkek gözlerle bakar. Bu ruh hali içinde gergin olan sinirleri, en ufak bir taarruza karşı büyük bir taşkınlıkla boşanır, kırar, devirir. Bu sürekli huzursuzluk içinde küçücük bir huzura erişebilmek maksadıyla, saldırma ihtimallerini azaltmaya, gururunu incitebilecek kişilerin, olayların ve çevrelerin uzağında kalmaya uğraşır. Dostlarını; çoğunlukla basit, kendisine hürmet eden, gösterişsiz insanlardan seçmesi, bundan olsa gerektir.

Ahmet Haşim'in şiirleri, birbirinden farklı üç devrede incelenebilir: Birinci devre, şairin çeşitli etkiler altında kalarak yolunu bulmaya çalıştığı devredir. İkinci devrede asıl edebi

AHMET HAŞİM

O BELDE

Denizlerden
Esen bu ince hava saçlarınla eğlensin.
Bilsen
Melal-i hasret gurbetle ufku şama bakan
Bu gözlerinle, bu hüznünle sen ne dilbersin!
Ne sen,
Ne ben,
Ne de hüsnünde toplanan bu mesa,
Ne de alam-ı fikre bir mersa
Olan bu mavi deniz,
Melali anlamayan nesle aşina değiliz.
Sana yalnız bir ince uzve kadın
Bana yalnızca eski bir budala
Diyen bugünkü beşer,
Bu sefil iştaha, bu kirli nazar,
Bulamaz sende, bende bir ma'na:.
Ne bu akşamda bir gam-ı nermin
Ne de durgun denizde bir muğber
Lerze-i istitar istiğna:
Sen ve ben
Ve deniz
Ve bu akşamki lerzesiz, sessiz
Topluyor buyi ruhunu güya.
Uzak
Ve mavi gölgeli bir beldeden cüda kalarak
Bu nefi hicre müebbed bu yerde mahkûmuz...
O belde?
Durur menatık-ı duşize-yi tahayyülde;
Mavi bir akşam
Eder üstünde daima aram;
Eteklerinde deniz
Döker ervaha bir sükun-ı menam.
Kadınlar orda güzel, ince, saf, leylidir,
Hepsinin gzlerinde hüznün var
Hepsi hemşiredir veyahud yar;
Dilde tenvim-i ıstırab bilir
Dudaklarındaki giryende buseler, yahud,
O gözlerindeki nili sükut-u istifham
Onların ruhu, şam-ı muğberden
Mutekasif menekşelerdir ki
Mutemadi sükun u samtı arar.
Şu'le-i bi ziya-yı hüzn-i kamer
Mülteci sanki sade ellerine
O kadar natı'uvan ki, ah, onlar,
Onların hüzn-i lal müştereki,
Sonra dalgın mesa, o hasta deniz
Hepsi benzer o yerde birbirine...
O belde
Hangi bir kıt'a-i muhayyelde?
Hangi bir nehr-i dur ile mahdud?
Bir yalan yer midir veya mevcud
Fakat bulunmayacak bir melaz-ı hulya mI?
Bilmem... Yalnız
Bildiğim, sen ve ben ve mavi deniz
Ve bu akşam ki eyliyor tehzız
Bende evtar-ı hüznü ilhamı
Uzak
Ve mavi gölgeli bir beldeden cüda kalarak
Bu nefi hicre müebbed bu yerde mahkûmuz...

kişiliği belirginleşti. Sembolist Fransız şairi Régnier'nin şiir tarzı ve anlayışı onda kendisini gösterdi. Üçüncü devrede ise şair, bir nevi klasizme yöneldi. Ancak Ahmet Haşim'i genel çizgileriyle emprestyonist (izlenimci) bir şair olarak tanımlamak yerinde olur.

Ahmet Haşim, Mekteb-i Sultani'de iken yazdığı ve *Mecmua-i Edebiyye*'de yayımladığı şiirlerinde, o devrin bütün genç şairlerinde olduğu gibi Servet-i Fünun edebiyatının en önemli iki ismi olan Tevfik Fikret'in ve Cenap Şahabettin'in etkisi görüldü. Bu devrede o, aşk peşinde koşan, fakat aşkla kucaklaşmak yerine onun hayaliyle avunmayı tercih eden birisidir. Onda aşk, hiçbir devrede gerçek kimliğiyle ortaya çıkmadı, sadece yıkıntıları, izleri ve ıstırabı kendisini gösterdi. Düşsel sevgililer için yazdığı aşk şiirlerinde, bu hayalin parçalanmasından duyduğu üzüntü, sevgilinin uzaklaşmasından ve kaçmasından duyduğu üzüntüden daha kuvvetlidir.

Dostlarının da anlattıklarına göre, Haşim, okul sıralarında iken, bazen İstanbul'un ıssız kenar mahallelerinde tek başına dolaşır, kafes arkalarında gizlenen gözler arar ve bu kafesler arkasında saklanan muhayyel sevgililere bakarmış. Bundan fevkalade bir haz duyduğunu da yakın arkadaşlarına söylermiş. Fakat kafes arkasındaki sevgililer karşısına çıkacak olsa, onlara ne elini ne de bakışlarını uzatabilirmiş. Hatta utancından onlardan kaçarmış bile. Sevgililerinden bu kadar ürken Haşim, onların hayali karşısında gayet cesurdur. Bazı şiirlerinde bu hayallere nasihatler verir, kendisine acımalarını söyler, rica eder. *Hayal-i Aşkım*'da:

Kırdığın, sonra attığın ey mâh!
O, benim aşkımın hayalidir, âh...

der. *Girye-i Niyaz*'da ise şöyle yakınır:

Seni mağrur eden bu hüsnü şebap,
Bir zaman sonra bad-ı meşip ile
Solacaktır; ve sen nedâmet ile
-arayıp umk-u tar-ı maziden-
Dökeceksin sirişk-i renc-i firak!..

Bu ürkek, bu kendi içine kapanmış aşk hayatı yanında daha pek küçük yaşta bile Haşim'in ruhunu çelişkiler, devamlı bir karanlık ve devamlı bir keder sarmalamıştır. Onun "Sanat için sanat" ilkesine bağlanması ve sembolik şiire kayması, sosyal hayatının eksiklerinden ileri gelmiştir denebilir.

İkinci devrede şair, yavaş yavaş kendini bulmaktadır. "*Melâli anlama-*

ÖLMEYEN AHMET HAŞİM

Ölümünün 17'inci Yıl Dönümünde

Rıfat Necdet Evrimer

Sanatkârların çocukluk ve gençlik hayatı tahlile değer. İstikbaldeki yazılarında o hayatın belli başlı imkânları vardır. Goethe'de, Rimbaud'da, Verlaine'de bunu pek iyi görüyoruz. Haşim'i biraz da bu adeseden incelemek lazım. Bağdat'tan İstanbul'a çocuk yaşta geliş, sıcak bir iklimin ihtirasları, içinde kaynaşma!... On iki yaşından sonra Türkçeyi en iyi tarzda öğrenme ve Galatasaray tahsili ile garba yaklaşma. Haşim çocukluğunda kendi muhitinde kendine müteveccih bir yanlızlık duydu. Bu hal, onun ruhunda silinmez izler bıraktı. Hasta bir anne ve hasta bir çocuk. Haşim, Dicle üstünde böyle dolaştı:

Bir hasta kadın, Dicle'nin üstünde her akşam
Bir hasta çocuk gezdirerek.

O hasta çocuk büyüdü, yetişti, fakat daima büyük çocuk kaldı! Marazi bir hiddeti vardı. Ruhu sükûna vardığı zaman kendisini boşlukta ve yoklukta hissederdi. Bir hiç için mücadele, yani mücadale için cidal!.. Onun ruhi hayat grafiği zikzaklarla doludur. Şimdi asabileşir, sonra pişman olur, biraz sonra ayıplardır. Sevilmediği, beğenilmediği vehmini taşır. Onun için hırçın, zalim ve yaman bir müstehzidir. Haşim kadar kendisinde tezatlar toplayan şair azdır. Piyâle sahibi, zaman zaman kıskanç, septik, samimi, bencil, elci, sâkin ve âsidir. Bu tezatlar arasında bir iç mahşeri var ki, Haşim bu mahşer ortasında bütün akıl, zekası, his ve sezgisiyle yapayalnızdır! Başıyla gönlünün mücadelesi hiçbir zaman bitmedi. Bir yazımızda dediğimiz gibi, onda Verlaine'in hassasiyetiyle Rimbaud'nun zekası birleşmiş ve bu iki sembolist şairden Haşim doğmuştur. Fikirle hissin, makul ile ihtirasın bu mücadelesinden Haşim her zaman şikâyetçidir. «Başım» adlı şiirinde şöyle diyor:

Ürkerim kendi hayâlâtımdan,
Sanki kandır, şakağımdan akıyor...
Bir kızıl çehrede ateş gözler
Bana, gûyâ ki, içimden bakıyor!
Bu cehennemde yetişmiş kafaya
Kanlı bir lokmadır ancak mihenim;
Ah yarabbi, nasıl birleşti
Bu çetin başla bu suçsuz bedenim!

Ona ait bir yazımızda şöyle diyorduk: Bu marazî hassasiyeti değil midir ki onu zaman zaman bütün muhitine küskün yaşattı ve isyanlarıyla başbaşa bıraktı. Bakın kendisi de ne diyor:

Kendi derdinle kendin ağlarsın,
Sana derdin senin kifâyet eder!.

Yakın muhitinin, cemiyetin takdir etmemesi vehminden doğan isyan, arkadaşlarının ilgisizliği zannından hasıl olan küskünlük ve bütün bunlara il ifrat derecede ferdiyetçiliği Haşim'de bir herc-ü merç yaptı. Bir şiirinde:

Evzak-ı gayz-ü km ile mestîdedir serim

demesi bundandır. Haşim, yalnız kadınlar karşısında bir zaaf duyardı, bu bir nevi aşağılık duygusu idi. Çirkin olduğunu, kadınlar tarafından beğenilmediğini zannederdi. Bu vehmi hayatının sonuna kadar taşıdı ve onun için evlenemedi. Ancak hastalandığı ve bakıma muhtaç olduğu zaman kendisine bakan kadını nikahladı. O, asıl bedbahtlığı, bu beğenilmemekte buluyordu. Kalbi boş değildi. Yıllarca bir İtalyan kızını sevdi, onu düşündü, onu yaşadı. Fakat kızdan, şair kalbini tatmin edecek bir mukabele göremedi. «Şafakta» şiiri, bu aşkın ilhamıdır

Dönsek mi bu aşkın şafağından,
Gitsek mi ekâlim-i leyâle?
Bizden daha evvel erişenler
Ağlar bugün evvelki hayale.

Dönmek mi? Ne mümkün geri
Düştüyse gönüller bu melâle
Bir eldir ufuklardan uzanmış,
Zulmet bizi çekmekte visâle.

(*Ulus*, 23 Haziran 1950 - *Hisar*, sayı: 5, Temmuz 1950)

yan nesle aşina değiliz." derken, bir taraftan melâlin en iyi ifadesini bulmaya çalıştı, öte yandan da şiir havasını aramakla meşguldü. Annesinin ve Dicle'nin üzerinde bıraktığı etki, keder, hüzün, gam ve bütün düşsel alemini melâl rengine bürüyen hatıraları yanında, akşamın kızıl renklerini yakalamakta ya da bu renklerle duygularını işlemekte idi. Bu dönemde Haşim, Abdülhak Hamit'ten yavaş yavaş sıyrıldı, Cenap'ın mecaz ve istiarelerine hayran olmakla beraber, Şeyh Galip'in kırmızı, mercan, âteşin ve cihansüz renkleriyle kalemini donatmaya başladı. Hafif sönüklüğü, yarı aydınlığı, flu görüntüyü Régnier'nin, Verlaine'nin şiirlerinde aradı. Henüz Mallarmé'yi keşfetmemişti. Ruhunun çalkantılar ve çelişkiler içinde hiç de bunalmadığını, tersine bunlar arasından sanatçı yüzünün aydınlandığını görürüz.

Seyreyledim eşkâl-i hayatı
Ben havz-ı hayalin sularında.
Bir aks-i mülevvendir onun çün
Arzın bana ahçar ü nebatı.

Bu devrede Ahmet Haşim, bir taraftan melâli, diğer taraftan hayatın akislerini ustaca kullanmaya başladı.

AHMET HAŞİM

KARANFİL

Yârin dudağından getirilmiş
Bir katre âlevdir bu karanfil,
Rûhum acısından bunu bildi!

Düştükçe vurulmuş gibi, yer yer,
Kızgın kokusundan kelebekler,
Gönlüm ona pervâne kesildi.

Bu devrede dili, birinci devreye göre daha az pürüzlüdür.

Üçüncü devre, *Piyale* devresidir. Haşim, bu devrede durgunlaşmış ve olgunlaşmıştı. Melâlini gizlemeye, hüzünlerini boğmaya çalışmış, bunlara canlı renkler ekleyerek tam bir plastik yansıtma dönemine girmişti. Dili daha sihirli ve yakıcı, görüşü daha keskindir. Ahmet Haşim, kelimelerini sanki iksir dolu eski bir şark, bir Divan edebiyatı *Piyale*'sine batırmış gibidir. Mercan dallara dizdiği kelimelerin ötüşleri daha canlıdır. Bunların tüyleri, yakıcılığı; biraz Şeyh Galip'in "afitâb-ı temmuz"undan, "şûle-i cihansüz"undan gelmektedir.

Piyale devresinde Haşim üzerinde Yahya Kemal etkisi açıkça görülür. Gönlünün sevdiği, beğendiği renkleri dilediği yerlerden almakta cesurdur. Bir Japon şiirinin güzelliğine kapılır, bir Yunan mitolojisinin kapılarına

dayanır. Yahya Kemal'de bir zamanlar görüp ürktüğü "hendesî zevk"i şiirine sokmakta tereddüt etmez. Hasılı onun Piyale'si, içinde her türlü yakıcı içkinin bulunduğu sihirli bir kadeh haline gelmiştir. Ahmet Haşim, bu devrede sanatının hakiki edasına kavuşmuştur. Onda yavaş yavaş tedailer zenginliğine dayanan bir klasizm hevesi göze çarpar. Uzun şiirlerden mümkün olduğu kadar uzaklaşıp, Hayyam'ın rubaileri gibi iksirini dört mısrada bütün keskinliğiyle verme gayreti içerisindedir. *Süvari* şiirinde:

Şu bakır zirvelerin ardından
Bir süvari geliyor kan rengi

mısralarıyla Japon şiirindeki haikulara yaklaşır. Yakaladığı, renklerini ve kontürünü çizdiği tablolar, "ân"ın füsununu ve "dem"in ruhunda kanattığı zengin hisleri birbirine kaynaştırarak, aynı zamanda bir nevi mücerret veya onun biraz manasını özelleştirdiği saf şiire kapı aralar.

Haşim'in şiir hakkındaki görüşleri, şiirin Mallarmé çizgisine ve saf şiir anlayışına uymaktadır. Konuyu, terennüm ve tahayyül için sadece bir vesile sayan; kelimelerin ses değerine, anlam değerinden daha çok önem veren, yani şiirin anlam değerini müzik değerine feda eden ve böylelikle açıklığı olağan, hatta gerekli gören; şiirin kaynağını idrak mıntıkaları haricinde, yani şuur altında bulan; şiirde geniş ve seyyal bir telkin kabiliyeti arayan bu anlayışın, sembolizmin şiir anlayışıyla yakınlıkları vardır. Ancak, Haşim'in şiirlerinde sembolist şiire uygun özellikler olarak sadece şiirdeki müzik anlayışını, müziğe verdiği büyük değeri ve onunla yaratabildiği kuvvetli telkin kabiliyetini kabul etmek gerekir. Bu benzerliklerin, onun şiirinde sembolizmin gerçek bir temsilcisi olarak görülmesine yetmeyeceği de aşikârdır. Haşim, sembolist bir şair değil, sembolizmin bazı özelliklerinden faydalanmış bir şairdir.

Haşim'in şiiri için en uygun sıfat empresyonizm, yani izlenimciliktir. Genellikle dış âleme ait olan gözlemlerinin iç alemde yarattıkları ruh halinin dalgalarına tabi olarak, bütün duygu ve tedailerini türlü nüanslarıyla ve muhayyilesinin çok zengin paleti ile süsleyerek bize anlatan Haşim, şiirimizin tanıdığı en büyük empresyonisttir. Bu bağlamda bir peyzajcı olarak fevkalade kuvvetlidir. Peyzajlarında genellikle hayale ve duyguya en uygun olan motifler göze çarpar: Akşam, gurup, şafak, gece, ay, yıldızlar, deniz, göl, kuşlar ve ormanlar... Bunlardan birini veya birkaçını bir arada işleyen türlü peyzajlarında, renklerin değil hatta tonların bile tekrarlanışına rastlamak çok güç bir şeydir. Haşim'in kelimeleri ve üslubu, genellikle muhtevaya uygun bir karakter taşır.

Şiirlerinde türlü nazım şekillerini deneyen şairin en çok beğendiği şekil, serbest müstezat denilen ve Servet-i Fünûn şiirinden gelmekle birlikte, aynı zamanda onu Fransız şiirindeki serbest nazım şekline çok yaklaştırdığı şekildir. Bununla birlikte dörtlükleri de hemen hemen aynı derecede beğendiği görülür. Haşim, vezin olarak daima aruz veznini kullanmıştır. Rağbet ettiği bir başka nazım türü de sonedir. Bunun dışında üçlü, beşli, altılı ölçüleri de denemiş aynı şiir içinde bunları karıştırarak kullandığı da olmuştur. Fakat eski bir hatırayı, uzun tasvirleri tecrübe ettiği zaman daima mesneviyi tercihte tereddüt etmemiştir.

Gazete ve dergilerde makaleler, fıkralar ve gezi notları halinde çıkan yazılarına 1926'dan sonra daha büyük bir zaman ayırmıştır. Bu yazılar, zaman zaman kabuğunun dışındaki aleme karışan şairin, orada olup bitenleri nasıl gördüğünü anlatması bakımından da dikkate değer. Bu geçici ve yüzeysel temaslar, elbette ki ona, realiteye layıkıyla nüfuz imkanını kazandıramamış ve onu fantezi ile karışık sübjektif görüşlerin kıskacından kurtaramamıştır. Ancak, olgun şahsiyeti, bazen ince nükteleri ve şaşırtıcı buluşlarıyla ve bazen de iğneleyici istihzası ile bütün parçaya hakim olan güzel zekası ve renkli üslubu, nesrine apayrı bir cazibe verebilmiştir.

"Biz ilk def'a olarak Ahmet Haşim ile Avrupalı manasında ve beşeri nisbette büyük şiiri tanıdık; şiirin arkasında bütün bir estetik ve nizâm aleminin mevcudiyetindeki zarureti öğrendik. Bu itibarla Dergâh Mecmuası'nda çıkan 'Piyâle' mukaddimesi hakiki bir dönüm yeridir. İki türlü şair vardır. Birisi umumun kabule mütemail olduğu mânada ilhamlı şairdir. Günlerin ve anların getirdiklerini kendisine has bir teknikle ören adam. İkinci kısım şairler ise, bunun tam zıttıdırlar. Eserlerinde tesadüfün hiç bir müdahalesini kabul etmezler, şiiri hariçten gelen bir itişin zarurî neticesi olarak değil, zekânın iradi bir gayreti olarak anlarlar. A. Haşim bu cinstendi. Kendi iradesi, kendi zihnî cehtiyle yapmış olduğu dünyayı kendi nizamıyla terennüm etti" (A. H. Tanpınar)

AHMET HAŞİM

AY

Bütün gün kırlarda, deniz kenarlarında dolaştık. Güneş, hayâle müsaade etmeyecek tarzda herşeyi açık ve berrak gösterdiği için, yalnız gözlerimizle yaşadık ve hiç eğlenmedik.

Ağaçların tozlu yapraklarını, kayalar üzerinde durup soluyan kertenkeleleri, denizin kirli suları altında cam kırıklarını, paslı tenekeleri, eski pabuç naaşlarını seyretmenin ne kadar çabuk ruha bıkkınlık verdiğini tecrübe etmeyen var mı? Güneşli kırlarda geçen bir gezinti gününden sonra, akşamüstü eve ümitsiz dönmenin mümkün olmadığını tecrübelerimle bilirim. Güneş, bütün gün, insana doğru fakat acı şeyler söyleyen bir arkadaştır. Onun ışığında eğlenmenin ve mes'ut olmanın hiç imkânı var mı?

Nihayet akşam oldu. Karanlık bastı. Karşı karşıya oturmuş iki insan, artık yüzlerimizi görmüyor, yalnız seslerimiz duyuyorduk. Birden, arkamızda garip bir fısıltıyı andıran bir hışırtı duyar gibi olduk. Başımızı çevirdik: İki büyük fıstık ağacı arkasından kırmızı bir ay, sanki yapraklara sürünerek yükseliyordu. Birden etrafımızda dünyanın bütün manzaraları değişti. Sanki Japonyalı bir ressamın siyah mürekkeple çizdiği belirsiz ve tamamlanmış bir âlem içinde idik. Artık her şeyi açıkça görmek ıztırabından kurtulmuştuk. Yanlış görmek ve tahayyül etmek imkânının sarhoşluğu vücudumuzu, yavaş yavaş bir afyon dumanı gibi uyuşturuyordu. Etrafımızda gündüzün bütün uyuz ağaçları yerine zengin bir orman vücut bulmuştu. Karşıda yemek yiyen fakir ailenin kirli kızları, yüzlerine vuran ay ışığı içinde birer süslü hayal olmuşlardı. Denizin bulanık suları boşalmış ve onun yerine şimdi sahilin üzerinde ışıktan bir mayi sallanıp şarkı söylüyordu. Dünyanın güzelliğinden korkmağa başlamıştık. Zira aydan akan büyünün saadetiyle ruhlarımız çatlayacak kadar dolmuştu.

Ay! Ay! Yalancı ay! Zekâdan harap olanları dinlendiren hayâl gibi, güneşten bunalanları da teselli eden sensin!

"Haşim, şiiri doğrudan doğruya tinin (ruhun) varoluş biçimi olarak anlamaktadır. İmgelem ve düş, onun şiirinin iki kımıldatıcısıdır. 'Düş, sembolistlerin devrimci ve yenilikçi gücüdür' diyen Jean Cassou'dan yola çıkarsak, Haşim'in de Piyâle ile tam da böyle bir işlev yerine getirdiğini görürüz. Göl Saatleri'den de izler taşıyan şiirleri o günler için açıkça yeni ve devrimcidir. Şiirsel söylemi tümüyle başka bir alana taşımaktadır çünkü : 'Şiirde bazı bölümlerin kuşku ve belirsizlikte kalması bir yanlış ve kusur oluşturmak şöyle dursun, tersine, şiirin estetiği bakımından gereklidir. Üslupta körletici bir açıklık, İngiliz estetikçisi Ruskin'in de dediği gibi, imgeleme yapacak hiçbir şey bırakmaz; o zaman sanatçı en değerli yardımcısı olan 'ruh'undan gelecek yardımı yitirmiş olur. Sanat eserinin en büyük amacı imgelemi kendine bağlamaktır' der Şiir Üstüne Bazı Düşünceler'de". (Ahmet Oktay)

"Ahmet Haşim, gerçeği gösteren gündüzü değil, düşleri canlandıran geceleri seviyor. Ancak bu hayalle bazen 'mythomenia'ya (yalan söyleme hastalığı) varıyor. Abdülhak Şinasi Hisar, Ahmet Haşim: Şiiri ve Hayatı adlı kitabında şöyle söylüyor: 'Bir gün müthiş 'mythomenia'sının en acı ve hatır ve hayale gelmeyen sözlerini, iddialarını duymaya koyulduk." (Türkân Yeşilyurt)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Göl Saatleri* (1921), *Piyale* (1926), *Ahmet Haşim Bütün Şiirleri* (Zeynep Kerman ve İnci Enginün tar., 1987).

FIKRA: *Gurabahane-i Laklakan* (1928), *Bize Göre* (1928).

GEZİ: *Frankfurt Seyahatnamesi* (1933).

Şiirlerinin birçok kez yeni basımları yapıldı.

Düz yazıları M. Kaplan tarafından notlarla tek kitap olarak M. E. Bakanlığı'nca 1000 Temel Eser dizisinde yayımlandı (1969).

HAKKINDA: Ahmet Haşim / Seyahate Çıkan Adamın Duydukları (İkdam, 19.9.1928), Yakup Kadri Karaosmanoğlu / Ahmet Haşim (1934), Suut Kemal Yetkin / Ahmet Haşim ve Sembolizm (1938), Cemil Sena Ongun / Sanat Sistemleri ve Ahmet Haşim'in Sembolizmi (1947), Hilmi Yücebaş / Ahmet Haşim (1958), Abdülhak Şinasi Hisar / Ahmet Haşim'in Şiiri ve Hayatı (1963), Nazan Güntürkün / Ahmet Haşim'in Ruh Ülkesi (1965), Hikmet Dizdaroğlu / Ahmet Haşim'in Ruh Ülkesi (Varlık, 15 Aralık 1965), Asım Bezirci / Ahmet Haşim (1967), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 2, 1968), Atilla Özkırımlı / Ahmet Haşim (1974), Memet Fuat / Ahmet Haşim (1977), Metin Akar / Ahmed Haşim (1985), R.E.Ünaydın / Diyorlar ki (1985), Ahmet Özdemir / Ahmet Haşim (1990), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Âdile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Beşir Ayvazoğlu / Ömrüm Benim Bir Ateşti Ahmet Haşim'in Hayatı Sanatı Estetiği Dramı (2000) - Türk Şiiri'nden Portreler içinde (Haz. Mehmet Nuri Yardım, 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Türkân Yeşilyurt / Ahmet Haşim'in Yaşamının Romanı: Fahim Bey ve Biz (Varlık Kitap, Mayıs 2003), İbrahim Demirci / Kendini Ateş Sanan Kül: Ahmet Haşim (Kökler, sayı: 2, 2003), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

AHMET HİDAYET (Reel)
Bkz. REEL, Ahmet Hidayet

AHMET HİKMET (MÜFTÜOĞLU)
Bkz. MÜFTÜOĞLU, Ahmet Hikmet

AHMET LÜTFİ EFENDİ

Tarihçi (D. 1817, İstanbul - Ö. 1907). Medrese öğrenimi görerek yetişti. Sadaret Kaleminde Farsça mütercimlik, *Takvim-i Vekâyi* gazetesinde düzeltmenlik, Tıbbiye Mektebinde Türkçe hocalığı yaptı. Cevdet Paşa'dan sonra Vakanüvislik (1865-71), İstanbul Kadılığı (1876), Anadolu (1879) ve Rumeli (1881) Kazaskerliği, Şurâ-yı Devlet Üyeliği (1876, 1882) görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

Ahmet Lütfi Tarihi (16 cilt, eserin 7 cildi kendi sağlığında basıldı. 8. cildi Abdurrahman Şeref Bey, 9. cildi Prof. Dr. Münir Aktepe yayımladı), *Divançe, Lügât-ı Kâmus* (yalnız iki harfi basıldı), *Tefhimu'l-Müteallim (İmam-ı Gazali'nin eğitimle ilgili Ta'limü'l-Müteallim adlı eserinin çevirisi).*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

AHMET MİDHAT EFENDİ

Gazeteci, hikâye ve roman yazarı (D. 1844, İstanbul - Ö. 28 Aralık 1912). Babası bezzaz (bezci, manifatura cı) esnafından Hacı Süleyman Ağa; annesi küçük yaşta Kafkasya'dan getirilen Çerkes asıllı Nefise Hanım'dır. Coşkun, Mehmet Cevdet isimlerini de kullandı. Babasını kaybettiği çocukluk günlerinden itibaren hayatı genellikle geçim sıkıntısı içinde geçti. İlk ve ortaöğrenimine, ağabeyinin memurluk yaptığı Vidin ve Niş'te başladı. İstanbul'a dönünce Mısır çarşısında bir attarın yanına çırak verildi. Çarşı esnafından Hacı İbrahim Efendi'den dersler aldı ve Galata'da bir yabancıdan Fransızca öğrendi. Hafız Ağa'nın 1861'de Midhat Paşa'nın yanında Niş'e gitmesi ile aile yeniden onun yanına taşındı ve Ahmet Midhat da Niş Rüştiyesine verildi. Bu okulu bitirince ağabeyinin yardımı ile Tuna vilâyeti Mektubi Kalemine girdi (1864). Buradaki çalışkanlığı ile Midhat Paşa'nın takdirini kazandı ve Paşa ona kendi adını, Midhat'ı verdi. Orada Fransızcasını ilerletti; *Tuna* gazetesine yazmaya başlayarak kısa zamanda başyazarlığa yükseldi (1869). Midhat Paşa, Bağdat valiliğine atanınca beraberinde Ahmet Midhat'ı da götürdü. Bir ara mühendis tercümanı olarak gittiği Sofya'da evlendi (1866). Ahmet Midhat, Bağdat'ta iken *Zevra* gazetesinin müdürlüğünü yaptı ve ilk eserleri olan *Hâce-i Evvel* ile *Kıssadan Hisse*'yi yazdı. *Kıssadan Hisse*'nin ilk denemesini de gene burada yazdı. Basra mutasarrıflığı yapan ağabeyinin ölümü üzerine 1871'de İstanbul'a döndü. Kalabalık ailesinin geçim yü-

Ahmet Midhat Efendi

AHMET MİDHAT EFENDİ

FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ

Doktor Mösyö (Z) ile Râkım'ın ve pederinin biçare Matmazel Can huzurunda oynamak istedikleri oyunu becerememiş de kızcağız keşf-i esrâr eylediğinden sonra hastalığı bir sür'at-i âcile ile iştidâd bulmağa başladığından Ziklas diğer kızı Margrit için dahi korkup, onu bazı iğfâlâtv e mevâid ile İskenderiye'ye aşırmıştı. Mezbure'yi götürecek olan vapura kadar teşci için yine Mezbure tarafından vuku bulan talep üzerine Ziklas Rakım'ı bâtezkire davet eyledi. Peder ve valide ve kız ile beraber Râkım dahî Kurşunlu Mahzenden sandala binerek vapura kadar gittiler. Ziklas kerimesini kaptana tevdî eylemiş olduğundan birinci kamarada kaptan bunlara çay ve kahve ikramıyla hatırlarını aldı. Oturacakları kadar oturup ayrıldıkları zaman valide ve pederle Margrit resm-i veda'ı icrâ ederken Türkçe ve yavaşça kulağına "Ey Râkım seni üç parça edebilmek mümkün olsaydı, ben de bir parçana sahabet gayretinden bir türlü vaz geçemezdim. Bir de hemşiremin sana alâkasını haber aldığım için artık benim kasrît eylemekliğim lâzım geldi. Eğer haber almamış olsaydım şimdi bir yatakta beni görürdünüz! Ne ettim ettim, yüreğim üzerine taş bağladım, kendimi senin aşkın nâmı verilen ölümün pençesinden kurtarabildim. Canan'a mahsus selâm söyle. Hemşiremin katili kendisi olduğunu bilsin. Fakat bu katlde kemâliyle mazur olduğuna dahî emin olsun" dedi.

Acaip!

Evet işte burası biraz acaiptir. Daha acayibini ister misiniz? Cezayir-i Bahr-i Sefid'den birisinin mutasarrıflığını hamilen Dersaadetten hareket eden Felâtun Bey'i dahî bu vapur götürmekte idi. Güverte üzerinde Râkım ona dahî tesadüf eyledi.

Bunlar yine geldikleri sandala râkiben Kurşunlu Mahzene çıktılar. Râkım hanesince bazı umuru olduğundan bahisle kendi hanesine avdet eyledi. Ziklas ile karısı dahî gidip esir-i firaş olan biçare Can ile meşgul olmağa başladılar. Zira artık hekimler kızcağızla iştigali terk etmiş olduklarından validesi ve pederi dahî bugün yarın vefatına intizaren her istediği şeyi veriyorlardı. O gün ise kızın canı bir et istemiş. Aşçıyı çağırıp gayet kuvvetli olması tenbihatıyla beraber bir alâ et suyu ısmarlamış. Validesi ve pederi kendisini et suyu içine (bisküi) peksimet doğrayarak yemekte olduğu hâlde buldular. Böyle bir hâle çoktan beri tesadüf edemedikleri cihetle şaşmışlardı. Kızcağız taamını yedikten sonra yatmayıp yatağı içine oturdu. Ve tabib Mösyö (Z)'yi çağırmalarını emreyledi.

Râkım — Vay beğim! Ralıb'im selâmetler versin.

Felâtun — İstanbul'un zevkini size buraktık birader... Adası'na mutasarrıf oldum, gidiyorum. Artık Matmazel Ziklas ile enine boyuna zevk ediniz.

Rakım — (Şiddetle göğüs geçirerek) Birisini bugün, yarın mezara götüreceğiz. İşte birisini sizin bindiğiniz şu vapur İskenderiye'ye götürüyor. İstanbul'un zevkini süren varsa o da sizsiniz.

Felâtun — (Rakım Efendi'den ziyade şiddetle içini çekerek) Evet, hakkın var. Babamdan kalanı cem'an yekun yedikten sonra, yüz elli bin kuruş kadar da açık borç etmişimdir. Fena zevk değildir doğrusu.

Râkım — Zararı yok birader. İnsan aklı sonradan başına gelir. Bundan sonra yapmazsınız.

Felâtun — Bundan sonra alacağım maaştan kendimi beslediktcn sonra artıracağım miktarla bin beş yüz lira borcu ödemeye ömrüm kifayet ederse belki doksan yaşında iken yine sefahate vakit bulabilirim.

Râkım — Adam sen de, ödenmeyecek borç mu olur?

Felâtun — Yok birader! Sefahet ettim, çocukluk ettim. Her haltı ettim. Ama memur olduğum yerde maaşımla kanaat ederek sıdk u ihlâs ile çalışacağıma emin olmanı rica ederim.

Râkım — Allah için birader, bu emniyet bende vardır. Hemen Rabbim tevfîk-i selâmet versin. Benim muradım inşallah mansıbın daha ziyade büyür de, borcunu ödedikten başka bundan sonra dahı kesb-i destinle zevk etmeye fırsat bulursun demekti.

Felâtun — Sadakatle hizmet ettikten sonra bu söylediğin şey husûl bulmaz değildir.

Râkım — Hah işte memuriyete bu fikir ve itikatla gitmeni isterim. Bu fikir ve itikat kimlerde olursa mutlaka tevfîk-i ilâhiye mazhar olur. Allah selâmet versin birader. Bizi gönülden çıkarmazsın ya. Aralıkta bir mektuplaşırız.

Felâtun — Hay hay adiyo monşer!

Râkım — Bon vuayaj mon ami!

İngiliz kinine ne dersiniz yahu? Mayonez meselesinden sonra Ziklas ile Felâtun arasında hâsıl olan münâferet halâ kemal-i germî ile devam etmekteydi. Zira Felâtun'un Râkım ile veda eylediğini karı koca gördükleri hâlde merhaba bile demediler. Ama hakları da yok mudur ya?

Bir saat sonra tabip geldi. Kız sadrından şimdiye kadar aslâ hissetmemiş olduğu lâtif bir kaşınmak nev'inden bir şey hisseylediğini haber verdi.

Tabip — Halâ kan geliyor mu?

Can — İki günden beri yoktur.

Tabip — Ya balgam?

Can — İki gün evveli kanlı balgam ve pıhtılar tükürmekte idim. İki günden beri hiçbir şey geldiği yoktur.

Tabip — Pekâla, pekâla, demek oluyor ki, rahat ediyorsunuz. Artık bu rahatınız üzerine yeniden bir şey tertibine hacet de yoktur. Besleyecek şeyler yemeli. Soğuktan kendinizi muhafaza etmeli.

Doktor efendi şu emirleri vermiş idiyse de yüreği "Demek oluyor ki, iki gün sonra bütün bütün rahat edeceksiniz. Zira bu hastalık insanın son günlerinde birkaç gün böyle müsaitçe davranır" demekte bulunmuştu. Fakat doktorun yüreğinde olan mânâdan valide ve pederin ne haberi olabilir? Onlar doktorun "Pekâla, pekâla!" demesi üzerine kızlarını gerçekten pekâlâ zannetmişlerdi.

Yahu, bu zalim hastalık son günlerinde insanın midesini de mi açıyor, ne oluyor? Can'ın midesine bayağı bir kuvvet geldi. Hem gayet kuvvetli et suları göğsünü dahi yumuşattığından öksürüğü bütün bütün kesilmiş ve binaenaleyh kan ve balgamları dahi unutulmuştu. Garibi şunda ki, tabibin vazifesinden sonra iki değil beş gün geçti, kız hâlâ vefat etmedi! Vefat etmedikten başka, etmek istemediği dahi görülmeğe başladı.

Koymak şerefiyle o sadık dostu dahi memnun eylemiş olmasını ihtarla hatm-i güftar ederiz.

(*Felâtun Bey ile Rakım Efendi*, 1292)

künü omuzlayabilmek için çok çalışmak zorundaydı.

Tahtakale'de oturduğu evin bir odasını matbaa haline getirdi. Bir yandan *Ceride-i Havadis* gazetesinde yazılarını yayımlarken, bir yandan da yeni kitaplarını ailesinin yardımıyla bu matbaada basıyordu. İstanbul'da ilk görevi *Ceride-i Askeriyye*'nin başyazarlığıdır. Ayrıca, Tahtakale'de oturduğu evde bir de küçük matbaa kurdu; "Letâif-i Rivâyât" serisini yayımlamaya başladı. Basın hayatına iyiden iyiye kendini veren Ahmet Midhat; *Basiret*'te yazmaya başladı. Bu arada, Namık Kemal'le tanıştı ve *İbret*'te çalıştı. *Devir* (Ağustos 1872) ve *Bedir* (Eylül 1872) adlı iki gazete çıkardı. Mahmut Nedim Paşa aleyhine yazdığı bir yazıdan dolayı bu iki gazete kapatılınca önce *Dağarcık* (Kasım 1872)'ı ve *Kırkanbar* (Ocak 1873)'ı çıkardı. Bu yayınlar yüzünden hükümetin öfkesini çekti. Önce 30 Mart 1872'de "Evvâh" adlı oyunun sahnelenmesi, ardından da 1873'te *İbret*'te medyayı şiddetli eleştirmesi, ve bu yazıda "millet-i metbûa" sözünü kullanması hükümeti tedirgin etti. Ayrıca "Vatan" piyesinin de yaratığı atmosfer içinde *İbret* etrafındaki yazarların bir bir İstanbul'dan uzaklaştırılması kararı ile hükümet, onu Ebüzziya Tevfik ile birlikte Rodos'a sürdü. Rodos'ta kaldığı üç yıl içinde birçok roman ve oyun yazdı. Kendisini sürgüne gönderen Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesi üzerine İstanbul'a döndü (Haziran 1876). II. Abdülhamid döneminde yönetimi kızdıracak siyasî yazılardan kaçındı. Bunun da etkisiyle saraydan himaye gördü. Önce İttihad (1876)'ı çıkarmaya başladı. 1877'de *Takvim-i Vakayi* gazetesi ve Matbaa-i Âmire'nin (Devlet Matbaası) müdürlüğünü yaptı. Bir yıl sonra, Türk basın tarihinin en uzun ömürlü gazetelerinden biri olan *Tercüman-ı Hakikat* (27 Haziran 1878-1908; 1882-85 yıllarında Muallim Naci idaresinde) gazetesini çıkarmaya başladı. Ahmet Midhat, hikâye ve roman yazdı; bu gazeteye tefrika roman yazdı; dönemin edebî polemiklerine katıldı. 1885'te Karantina başkâtibi, 1895'te Meclis-i Umur-ı Sıhhiye (Sağlık İşleri Kurulu) ikinci başkanı oldu. 1889'da Stockholm'de yapılan Şarkiyatçılar Kongresine Osmanlı delegesi olarak gitti, ardından Paris'teki Dünya Sergisi'ni ve Avrupa'nın birçok şehrini ziyaret etti ve bu seyahatini *Avrupa'da Bir Cevelan* adlı kitabında anlattı. 1908'de emekliye ayrıldı, 1909'dan itibaren Darülfünun'da tarih, dinler tarihi ve felsefe hocalığı yaptı. Bir ara Medresetü'l-Vâizün (Vaizler Medresesi) ile Dârülmuallimât (Kız Öğretmen Okulu)'ta gene tarih dersleri verdi; son olarak Dârüşşafaka'da fahri öğretmenlik yaptı ve bu okulda nöbetçi iken geçirdiği bir kalp krizi sonucu vefat etti.

Gazete yazılarında, hikâye ve romanlarında esnaf çevresinde edindiği, onlarla sohbet eder gibi bir üslûp kullandı. Kendine özgü bir okuyucu kitlesi yarattı. Eserlerinde Batılı düşünce ve hayat karşısında doğunun nasıl olduğu ve olması gerektiğini işledi. Her şeyden önce iyi bir gazeteci idi. Aktüel konuları ihmal etmeden, hikâye ve roman türünde tefrika usûlünü geliştirdi; onun sayesinde *Tercüman-ı Hakikat* uzun ömürlü ilk gazete olabildi.

Fikrî bakımdan Batı medeniyeti üzerindeki değerlendirmeleri önemlidir. Doğunun manevi ve ahlâkî değerlerini ve insana verdiği değeri Batıdan üstün gördü ve bunu savundu. Hikâye, roman oyun, inceleme türlerinde iki yüzün üzerinde eser vermiş olan Ahmet Midhat Efendi'nin, her çeşit konuda bilgi verme çabası eleştiri konusu olmakla birlikte, halka okuma zevkini verebilmiş olması takdirle karşılandı. Edebî türlerde Batıyı taklitle başlayıp sonra özgün bir edebiyata ulaşılabileceği görüşünde olan Ahmet Midhat'ın Hristiyanlığa karşı İslâmiyeti savunan, Batılı filozofların görüşlerini eleştiren eserleri de vardır. Nabizade Nazım'ın *Karabibik* hikâyesiyle birlikte, Ahmet Midhat'ın *Müşâhedat* adlı romanı ilk doğalcı denemelerden biridir. Ancak Ahmet Midhat, Zola'nın doğalcılığını sert biçimde eleştirmekten de geri kalmaz. Onun eleştirisi doğalcı tutuma karşı değil, ahlâk kaygısının elden bırakılmasınadır; zira kendisi ahlâk kaygısını hiç elden bırakmaz. Eserlerinde eğitici olmayı önceler. Örnek olarak, *Felsefe-i Zenân* adlı kitabında toplumsal yaşamda kadının hangi nitelikleriyle ön planda olması gerektiğini eserindeki dört kadın karakterin adlarıyla belirtir: Akıle, Fazıla, Kamile ve Zekiye. Roman yazma amacını kendisi şöyle ifade etti: *"Seyahat-ı fikriyye yaptırmak, İstanbul'da köşelerde bucaklarda dolaştırmak; alaturka âlemlerde gezdirmek alafranga âlemlerde eğlendirmek; beşeriyetin hiçbir yerde ve hiçbir zaman yakasını kurtarmadığı felaketleri gösterip rikkat-i kalbiyyeyi davet etmek, gene beşeriyetin hiçbir zaman ve hiçbir yerde kendisini kurtaramadığı türlü türlü gariplikleri gösterip kahkahalarla güldürmek..."*.

Macera, töre, tarihî romanları ve sosyal hayatın hikâyeleştirilmesi, hatta *Müşahedât* ile realist ve natüralist anlayışın bizde tanıtılması onunla oldu. Romanlarında genel olarak işlenen belli başlı sosyal meseleler; kölelik, Batılı hayatı taklidi eleştiri, gençlerin evlendirilmesi, genç kızların okutulması, düşkün kadınlar vb. dir. Sanatının özünde, halkı eğitme ve halka okuma alışkanlığını kazandırma amacı vardır. Bunun için ibret verici bir üslûbu halkın sempatisini kazanabilecek tarzda geliştirdi. Bu yolda kullandığı kimi teknikler roman tarzına aykırı bulunarak eleştirildi.

MİDHAT EFENDİ

İnci Enginün

"Midhat Efendi ömrü boyunca yaygın eğitimin en güçlü temsilcilerindir. Batı ile doğu kültürünü birleştiren Midhat Efendi bütün eserlerinde Osmanlıcadır. Onu Namık Kemal'in önderliğini yaptığı diğer aydınlardan ayıran tarafı ihtilâlci olmayışıdır. Midhat Efendi kendisini kurtarmış kişilerle toplumun da yükseleceğine inanır. Bütün romanlarında, çıkardığı gazete ve dergilerde bu özellikleri görülür. Devrinin bütün konuları yazılarında yer alır. Dağarcık, Kırk Ambar, Tercüman-ı Hakikat gazetelerinin kültür hayatımızdaki önemi büyüktür. Hakkında olumsuz yargıların verilmesine Üss-i İnkılâb ile Zübdetü'l Hakayık (1295)'ta Abdülhamid politikasından yana olması yol açmıştır. Namık Kemal'den Tanpınar'a kadar bu yargının tesiri devam eder. Tanpınar ki, Midhat Efendi üzerinde 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi'nde Mustafa Nihat Özön'den sonra en geniş olarak durmuş şahsiyettir, onun bu eserlerindeki tavrı tasvip etmez. 1878'de Takvim-i Vakayi müdürü olan Midhat Efendi bu yıl içinde Tercüman-ı Hakikat gazetesini çıkarmaya başlar. Midhat Efendi'nin çok basma kalıp, dümdüz şahsiyetler yaratmasına rağmen, onları canlandırmak için icat ettiği olaylar öylesine canlı ve sıcaktır ki, bana, Midhat Efendi söz konusu olduğunda sanki pek çok kusur mazur görülürmüş gibi geliyor. Onun zengin ve geniş gönlü her şeyi kucaklayıp düzeltmeye hazır; belki de bu yüzden tıpkı eserlerinin kahramanları gibi kendisi de aynı dünya ile birleşiveriyor."

Yazdığı oyunlarda, evlilik meselesini, batıl inançların zararlarını, dil, terbiye, asalet konularını işledi.

"Ahmet Midhat, saldıran küfür karşısında şahlanan imandır, şahlanan ve hücuma geçen. Avrupa'da kırk haramilerin mağarası, Ahmet Midhat hazineyi ülkesine taşıyan dev." (Cemil Meriç)

"Olaylara tanık olmuş Ahmet Midhat'ın kendisinden dinlediğimiz için anlatılanların doğruluğundan kuşku duymamamız gerek. Geçmişe ait olaylara gelince, bunlar da uydurulmamış, bilenlerden dinlenmiş. Ahmet Midhat'ın öbür romanlarının anlatıcısı, romanı masal gibi kendi kafasından uyduran bir kurmaca ustası olarak karşımıza çıktığı halde, Müşahedat'ın anlatıcısı Ahmet Midhat bir tarihçi kesiliyor. Yazdıklarının doğru olduğu izlenimini uyandırmak için bir tarihçi gibi araştırıyor kişilerle görüşüp bilgi topluyor, gazete haberlerinden belgelerden yararlanıyor." (Berna Moran)

"O lâfız ve mâna sanatlarına boğulan bir türlü kendisini bulamayan edebiyatımızın, klâsiklerin tercümesi yoluyla, düzeleceğine ve dolayısıyla, dilin ifade kabiliyetinin artacağına inanmaktadır. Öyle ki, damadı Muallim Naci'yi "Mes'ut Harabati'likten çıkarıp bir Racine, bir Boileau etmek için ne kadar emek sarf eylediğini" bir yazısında yana yakıla anlatır.

"Ancak, şunu belirtmeliyiz ki, Ahmet Midhat Efendi, klâsik kelimesiyle, klâsisizmi ve onun mahsullerini anlamaktadır. Ne olursa olsun, o, yalnız cilt cilt eserleriyle değil, klasiklerin Türkçeye çevrilmesi dâvasını ortaya koyması, bu işin dil ve edebiyatımız bakımından taşıdığı önemi savunmasıyla de bir kere daha şükranlarımıza hak kazanmıştır." (Hikmet Dizdaroğlu)

"Ahmet Midhat Efendi tarih ile medeniyet arasında ilişki kurar. Ona göre, 'tarih, medeniyet-i beşeriyenin tercüme-i halidir. Eğer tarih boş birşey olursa, medeniyet ile vahşet arasında bir fark kalmaz. Aslının, neslini, asrının suret-i güzârını bilmeyen bir adam medeniyetten lezzet alamaz.' (Ahmet Metin ve Şirzad, s. 210) Ahmet Midhat için tarih, milletlerin tarihinden çok medeniyetlerin ve onların birbiriyle alışverişlerinin tarihidir. Yazar, içinden çıktığı doğu medeniyetinin özelliklerini, o medeniyete mensup milletlerin tarihinde bulmuştu. Türkler de değişik medeniyetlerle karşılaşmış ve o medeniyetlerden etkilenmişlerdi. Ahmet Midhat, Türklerin dostane veya düşmanca alışverişte bulundukları öteki milletlerin mensup oldukları medeniyetlerden de bahseder (çok kısa olarak Çin ve Hint medeniyetleri, İslâm ve Batı medeniyetleri). Tarihi romanlarında düşman, daha çok Batı medeniyeti dairesine mensuptur. Ancak yazar, istisnai harp durumlarının dışında, o medeniyete mensup insanlarla daima alışveriş yapılması gerektiğine inanır. Batılılar, doğuluların (İslâm medeniyetinin) 'hayrü'l-halefi' olmuşlar, 'ulûmun onlardan aldıkları derecesini ileri götürmüşlerdir." (Sema Uğurcan)

BAŞLICA ESERLERİ:

HİKÂYE: *Kıssadan Hisse* (1870), *Letâif-i Rivâyât* (25 cüz 30 hikâye, 1870-94), *Gençlik-Teehhül* (1871), *Gönül-Mihnet-keşân* (1871), *Firkat* (1871), *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye Hikemiyatını Tasvir* (1872), *Ölüm Allah'ın Emri* (1874), *Bir Gerçek Hikâye-Fitnekâr* (1877), *Bekârlık Sultanlık mı Dedin?* (1878), *Çingene* (1888), *Çifte İntikam* (1888), *Para* (1888), *Kısmetinde Olanın Kaşığında Çıkar* (1888), *Dolaptan Temaşa* (1891), *İki Hud'akâr* (1895), *Emanetçi Sıdkı* (1895), *Can Kurtaranlar* (1895), *Bir Acibe-i Saydiyye* (1895), *Ana-Kız* (1895).

Ahmet Midhat Efendi

ROMAN: *Süleyman Musli* (Süleyman Musul adıyla sadeleştirilerek, 1971), *Yeniçeriler* (1872), *Hasan Mellah* veyahut Sır İçinde Esrar (1874), *Dünyaya İkinci Geliş* yahut İstanbul'da Neler Olmuş (1874), Zeyl-i Hasan Mellâh (1875), *Hüseyin Fellah* (1875), *Felatun Bey'le Rakım Efendi* (1875-1906), *Karı Koca Masalı* (1875), *Paris'te Bir Türk* (1876), *Kafkas* (1876), *Çengi* (1877, yeni bas. 2003, yay. haz. Mustafa Miyasoğlu), *Yeryüzünde Bir Melek* (1878), *Henüz On Yedi Yaşında* (1880), *Beliyyât-ı Mudhike* (1880), *Karnaval* (1880), *Vah* (1881), *Acâib-i Âlem* (1881), *Dürdâne Hanım* (1881), *Vah!* (1881), *Cellat* (1883), *Volter 20 Yaşında* (1883), *Esrâr-ı Cinâyât* (1883), *Hayret* (1884), Bahtiyarlık (1884), *Haydut Montori (1887), Arnavutlar-Solyatlar* (1887), *Demir Bey yahut İnkişâf-ı Esrâr* (1887), *Fennî Bir Roman yahut Amerika Doktorları* (1887), *Gürcü Kızı* yahut İntikam (1888), *Rikalde yahut Amerika Vahşet Âlemi* (1889), *Diplomalı Kız* (1889), *Müşahedât (1890), Papazdaki Esrar* (1890), *Hayal ve Hakikat (*Fatma Aliye Hanım ile, 1891; Yahya Bostan tarafından sadeleştirilmiş olarak, 2002), *Ahmed Metin ve Şirzad yahut Roman İçinde Roman* (1890), *Taaffüf* (1895), *Gönüllü* (1896), *Eski Mektuplar* (1897), *Altın Aşıkları* (1898), *Mesâ'il-i Muğlaka* (1898), *Jön Türk* (1908).

OYUN: *Açıkbaş* (1874), *Ahz-i Sâr Yâhut Avrupa'nın Eski Medeniyeti* (1874), *Hükm-i Dil* (1874), *Zuhur-i Osmaniyan* (1877), *Çerkes Özdenler* (1883), *Fürs-i Kadimde Bir Fâcia* (1883), *Çengi yahut Dâniş Çelebi* (1883), *Eyvah* (1884).

DÜŞÜNCE-İNCELEME: *Kâinat* (dünya tarihi, 15 kitap 1871-81), *Müdafaaya Mukabele ve Mukabeleye Müdafaa* (1872), *Üss-i İnkılap* (Abdulaziz dönemi hakkında, 3 cilt, 1877-78), *Avrupa Adâb-ı Muâşereti yahut Alafranga* (1884), *Nizâ-ı İlm ü Din 1 ve 11* (deneme, 1885), *Taaffüf* (1885), *Müdafaa* (Hristiyanlığa karşı İslâmın savunması, 3 cilt, 1883-85), *Ekonomi Politik* (1887), *Müntehâbât-ı Tercüman-ı Hakikat* (makaleler, 3 cilt, 1893), *Mufassal Osmanlı Tarihi* (3 cilt, 1885-87), *Şopenhavr'ın Hikmet-i Cedidesi* (Batı felsefesinin bir eleştirisi, 1887), *Volter* (1887), *Beşir Fuad* (1887), *Müntehâbât-ı Ahmet Midhat* (makaleler, 3 cilt, 1888-89), *Avrupa'da Bir Cevelan* (Avrupa izlenimleri, 1889), *İstibşar* (1892), *Muhaberât ve Muhaverât* (mektuplar, Muallim Naci ile, 1893), *Beşair* (1895), *Niza-ı İlmü Din* (4 cilt, 1895-1910), *Tarih-i Umûmî* (2 cilt, 1910), *Tarih-i Edyân* (dinler tarihi,1911), *Kadınların Felsefesi* (Felsefe-i Zenân, yeni bas., yay. haz.: Handan İnci, 1998), *Felsefe Metinleri* (yeni bas. yay. haz. Erdoğan Erbay ve Ali Utku, 2002).

HATIRA: *Menfâ* (otobiyografi, 1883 Rodos sürgünü anıları, 1876; yeni bas. 2002).

Ahmet Midhat Efendi'nin ayrıca ders kitapları, ansiklopedik eserleri vardır. Victor Hugo'dan *Derebeyleri* (1881), *Corneille'in Le Cid, Racine'in Phédre* adlı trajedilerini özetleyerek çevirdi. Ayrıca gazetesinde tefrika ihtiyacını karşılamak için Paul de Kock, Octave Feullet, Emile Richebourg, Charles Merevel, Emile Gobincau, Hector Malot vb. yazarlardan çeviriler yaptı. 2000 yılında TDK tarafından Bütün Eserleri dizisi adı altında 14 kitabı basıldı.

HAKKINDA: İsmail Hikmet Ertaylan / Ahmet Midhat Efendi (1932), Kâmil Yazgıç

/ Ahmet Midhat Efendi: Hayatı ve Hatıraları (1940), Baha Dürder / Obur (Ahmet Midhat'ın hayat hikâyesi, 1945), Sabri Esat Siyavuşgil / Ahmet Midhat Efendi: Rönesans Adamı I-II (İstanbul Kültür Dergisi, s: 55-58, 1946), Hakkı Tarık Us / Ahmet Midhat Efendi ile Şair Fitnat Hanım (1948), Hikmet Dizdaroğlu / Ahmet Midhat ve Klâsikler (Hisar, sayı: 7, Kasım 1950), Mustafa Baydar / Ahmet Midhat (1954), Hakkı Tarık Us / Bir Jübilenin İntiba'ları: Ahmet Midhat'ı Anıyoruz! (1955), Münir Süleyman Çapanoğlu / İdeal Gazeteci Efendi Babamız Ahmet Midhat (1964), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Orhan Okay / Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Midhat Efendi (1975), Necmettin Türinay / Müşâhedat (Ahmet Midhat Efendi'den sad., yay. haz., 1979), Yahya Akengin / Müşâhedat (Hisar, Ocak 1980), Selim İleri / Gösteri, Şubat 1981), Berna Moran / Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış (1983), Şevket Rado / Ahmet Midhat Efendi (1986), N.S. Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1987), Necat Birinci / Türk Romanında Erken Atılmış Bir Adım: Müşâhedat (Türk Dili, Nisan 1988), Necdet Kurdakul / Osmanlı Basınında Serbest Piyasa Ekonomisi ve Ahmet Midhat Efendi (Tarih ve Toplum, Ağustos 1990), Nüket Esen / Modernist Romanın Bir Habercisi: Dürdane Hanım (Gösteri, Nisan 1991), Fatma Aliye / Ahmet Midhat Efendi (1994), Dosya: Türk Dili (sayı: 521, Mayıs 1995), Necmettin Türinay / Ahmet Midhat'ın İlk Natüralist Denemesi (Edebiyat Ortamı, sayı: 7, Ağustos 1997), Carter V. Findley / Ahmed Midhat Efendi Avrupa'da (Çev.: Ayşen Anadol, 1999), Melike Türkdoğan / Midhat Efendi'nin Jöntürk Romanından Geleneksel Kadından Modern Kadına (Yedi İklim, sayı: 115, Ekim 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998 – 1.7.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Karı Koca Masalı ve Ahmet Midhat Bibliyografyası (Hazırlayan ve Çeviriyazı: Nüket Esen, 2000), Recep Duymaz / Muhayyelat ile Çengi Arasındaki Benzerlikler I-II (Dergâh dergisi, Aralık 1999-Ocak 2000), Ahmet Midhat'ın Dünyası (editör: Bahriye Çeri, Tarih ve Toplum, Kasım 2000), Baki Asiltürk / Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa (2000), Müge Cenpolat / Ahmed Midhat Efendinin Felsefe-i Zenân'ı (Virgül, sayı: 43, Eylül 2001), Scrap İncegümüş / Gezi Edebiyatımıza Önemli Bir Katkı (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), M. Sabri Koz / kitap-lık (Temmuz-Ağustos 2002), Felsefe Metinleri (Milliyet Kültür-Sanat, 14.7.2002), Mehmet Can Doğan / Ahmed Midhat Efendi, Yeniden (Virgül, sayı: 54, Eylül 2002), Hamit Can / Felsefe Metinleri Ahmed Midhat (Hece dergisi, Ağustos 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Yavuz Demir / Zaman Zaman İçinde-Roman Roman İçinde: Müşâhedat (Bir Üst Kurmaca Olarak Müşâhedat (2002), Cemal Şakar / Bir Yazı Makinesi: Ahmet Midhat Efendi (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2004), İsmail Parlatır / Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri (c. 9, 2004, s. 65-67).

AHMET MURAT

Şair. 30 Haziran 1971, Karaman doğumlu. Tam adı Ahmet Murat Özel'dir. Gazi Mustafa Kemal İlkokulu, Özel Lalc Erkek Lisesi, Karaman Lisesi mezunu. Bir yıl Kahire'de, bir yıl da Tanta'da olmak üzere iki yıl Mısır'da bulundu; El Ezher Üniversitesinden ikinci sınıfta iken ayrıldı, Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. Yüksek lisans tezi: *"İbn Rüşd'ün Varlık Ve Bilgi Alanlarında İbn Sina'ya Yönelttiği Eleştiriler"* (2001). Konya'da öğretmenlik (1997-2002), İstanbul'da editörlük (2002-) yaptı. Marmara FM için "Okuma Gözlüğü" adlı bir program yaptı.

Yedi İklim, Hece, Kırklar, Dergâh, Virgül, Kaşgar, www.40ikindi.com dergilerinde yazdı.

"Ahmet Murat bakir mısraları, tazeliği, diriliği, saflığı, sahihliği, tabiata-eşyaya-insana bakışı, sesi, nefesi ile bu çeperden çıkabilen şairlerden. Şiirlerin tamamı olmasa da içlerinde çok beğendiğim bölümler, mısralar bulunuyor:

"-Ormanda senin bir haber gibi gezinişin"

"-Ağaç içlerindeki şerbetten kalkar sanki elmalar"

"-Doyamazdım bir yaprakta biriken canı düşünmeye"

"-Elma tadında bir duman tıkardı içlerimi

Dua ederdim: içlerim denen bir şey olsun n'olur"

"Şiir şüphesiz Ahmet Murat'a 'geliyor'. Ama o bu müjdeyi kelimeye (söze) dökerken bazen garip bir tıkanma yaşıyor. Zaten görsel olanın hüküm-ferma olduğu günümüzde sözün düşüşü en önemli gündem maddesidir. Sözün düşüşünü elbette öncelikle şairler durduracak. Kutsal kitapta da işitme görme'den önce anılmıyor mu?" (Mustafa Kutlu)

Ahmet Murat

"Ahmet Murat şiirinin ilk ve en önemli özelliği, içinde barındırdığı meraklı bir bilgeliktir. Bu bilgelik, görmüş geçirmiş olmakla değil, merak etmekle kazanılmış bir ayrıcalıktır. (...) Ahmet Murat şiirinin ikinci özelliği, her zaman taze olması, taze kalmasıdır." (İbrahim Tenekeci).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kaf ve Rengi* (1999), *Kış Bilgisi* (2004).

ÇEVİRİ: *Fırtınalar* (Deneme ve Öyküler, Halil Cibran'dan, 1997), *Sanat Üzerine* (Deneme, Tevfik El Hakim'den, 2000).

HAKKINDA: Mustafa Aydoğan (Hece, Mayıs 1999), Can H. Türker / Üç Kitap Üç Şair (Yedi İklim, Haziran 2000), İsmail Kılıçarslan / Ahmet Murat Şiirini Anlamamak ya da 'Kaç Kitap Kim Şair' (Yedi İklim, Ağustos 2000), Ömer Lekesiz (Vakit gazetesi, 10.7.2002), İbrahim Tenekeci (Milli Gazete, 15.1.2002) - Hayır! Anlatamadım (Kırklar, Kasım-Aralık 2004) (Kırklar, Ocak 2005) – Söyleşi (Dergâh, Mayıs 2005), Ali Emre (Kırklar, Mayıs 2004), Mustafa Kutlu (Yeni Şafak, 22.12. 2004), (Milli Gazete, 29.11.2004), İbrahim Yüksel (Milli Gazete, Söyleşi, 3.1.2005), Vural Kaya (Derkenar dergisi, Söyleşi, Mayıs 2005), Nurettin Durman (Vakit gazetesi, 8.1.2005), Ömer Yalçınova (Kırklar, Mart 2005).

AHMET MURAT

KAF VE RENGİ

merdiveni son kez çekince uyku
dursun ve seyretsin beni çığlığım çınlayarak yukarda
köpüren bir çelenk olacak göğsümdeki ur
çarpa çarpa düştükçe ben aşağıya.

gece ondan sızardı, kavuştu hor yazılara da
dağ ve denizle birlikte içime konan tablet.
çarpışarak yapmışlar benim yol müziğimi
bambaşka bir karanlıkta karılan atlar.

yılanların bildiği yaşlı ve kahverengi
çıkmıyor bahçelerden öteki matematik;
bu iyi ve hazır bulsun beni gelen ürperiş
kurcalarken o melek ölümün tüfengini.

AHMET NACİ

Devlet adamı (D. 1859, Şam / Trablus – 20 Haziran 1895, el-Vecih / Medine). Mülkiye Mektebinin idadî kısmından sonra 1888'de yüksek kısmını bitirdi. 1891'de Ankara'da kaymakamlık stajı yaptı. 1891-1893 yılları arsında Çubuk ve Beypazarı'nda kaymakam vekilliği, 1895'te Terme, 1898'de el-Vecih / Medine kaymakamlığı yaptı. Son görevinde iken öldü. *Her Bahçeden Bir Çiçek* adlı edebî bir eseri basıldı (1891).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

AHMET, Nadiye

Çocuk edebiyatçısı. 1931, Gagova köyü / Eskicuma (Tırgovişte) / Bulgaristan doğumlu. Nadiye Ahmedova imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu köyünde, liseyi de Popovo kasabasında tamamladı. Sofya'da çocuklara yönelik yayın yapan *Eylülcü Çocuk* gazetesinde çalıştı. Uzun yıllar Sofya Radyosu'nun Türkçe Masası'nda çalışarak emekliye ayrıldı.

Sanatçının eserlerinin büyük bölümü çocuk öykülerinden ibarettir. Öykülerinde çocukların anlayacağı sade bir dil kullanmıştır.

ESERLERİ (Çocuk öyküsü):

Mavi Kordelalı Güvercin (1964), *S Güldalı* (1965), *Solmayan Karanfil* (1966), *Nur Taneleri* (2000), *Yirmidokuz Anahtar*.

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002), Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

AHMET NAİM (Çıladır)

Hikâyeci, yazar (D. 1904, İstanbul - Ö. 24 Nisan 1967, Zonguldak). Gazeteci-yazar Sina Çıladır'ın babasıdır. Eyüp Sultan Reşadiye İlkokulu'nu bitirdikten sonra öğrenimine devam edemedi. Kendi kendine çalışarak Fransızcasını ilerletti. Zonguldak Ticaret Odasında ve Ereğli (Zonguldak) Kömürleri İşletmesinde uzun yıllar çalıştı. Bu son iş yerinde İstatistik Şefi iken emekli (1957) oldu. 1938 yılında kimi arkadaşları ile birlikte solculuktan tutuklanmıştı.

Ahmet Naim'in ilk hikâyeleriyle yazıları Anadolu dergi ve gazetelerinde, daha sonraki yıllarda İstanbul'da çıkan *Son Posta* gazetesinde, *Yeni Adam* (1935-38), *7 Gün, Yurt ve Dünya* (1940-46) dergilerinde yayımlandı. Edebiyatımızda daha çok Zonguldak Kömür Havzası ve kömür işçilerinin hayatları ile ilgili hikâyeler yazan Ahmet Naim, 1934-38 yılları arasında, hikâyelerinin yanında, Zonguldak Kömür Havzasında yabancı sermayenin işlettiği kömür ocaklarının durumu ile bu havzanın gelişim tarihini ele alan iki ekonomik inceleme kitabı ve ayrıca iki oyun yayımladı. Özellikle

AHMET NAİM (Çıladır)

KOLCU ŞABAN

Kolcu Şaban, Ayıngacı Mahmut'u vurduğu gün kasaba birbirine girdi. Olay sabaha karşı olmuştu. Şeytan Kayası geçidini saran Kolcu Şaban Ayıngacı Mahmut'u pusuya düşürmüş ve kısa bir silâhlı çarpışmadan sonra hedefini bulan bir kurşunla haklamıştı.

Rasgele kız kaçırma olaylarını bile aylarca süren bir dedikodu sermayesi yapan bu küçük, sönük Anadolu kasabası için bu olay, gerçekten olağanüstüydü.

Kolcuların şahı Şaban'la, kaçakçıların şahı Mahmut'un yıllardır sürüp gelen karşılıklı meydan okumaları nihayet Mahmut'un pusuya düşüp alnı kapağına kurşunu yemesiyle kapanıp gidiyordu.

Onlar birbirini kaç kere pusuya düşürüp karşılıklı çakmak çalmışlardı. Kaç defa olmadık oyunlar oynamışlardı. Ara sıra Mahmut, Şaban'a: "Ben yirmi denk yükle falan saatte filân yerden geçeceğim." diye haber salar, Şaban da: "Yirmi denk fazla gelir. Erkekse üzerinde bir sarımlık ayınga bulundursun" diye cevap verirdi. İşte, bu kanlı olayın kasaba için ayrı bir özellik taşıması da bunun içindi.

Olay, kasaba halkını üçe bölmüştü. Bir yanda reji memurları, kolcular ve köylü ile reji arasında komisyonculuk yapan esnaf, öbür yanda, rejinin hışmına uğrayan tütüncü köylü ile ayıngacılar. Üçüncü yanda ise her yerde olduğu gibi, etliye, sütlüye karışmayan bir "nemegerek"çilerdi.

Bir yan: "Aşk olsun Şaban'a, kasabayı bir mikroptan temizledi" diye alkış tutuyor. Öbür yan: "Kahpeliğe kurban gitti dağ gibi delikanlı.. Ama ah yerde kalmaz, o da bulur belâsını." diye beddua ediyordu. (...)

Ölüyü taşıyan arabanın arkasından, doru bir at üzerinde Kolcu Şaban geliyordu. Mahmut'un tüfeğini kayışından çaprazvari sırtına asmıştı.

Kendi gümüş saplı martinimi de dizlerinin üzerine yatırmıştı. Yüzü gülüyordu. Çini mavisi gözlerinin içinde sevinç ışıkları yanıyordu. Şaban'ı öteki üç kolcu ve onların arasında birbirlerine bağlanmış iki kaçakçı takip ediyordu. En geride, on beygire sarılmış yirmi denk ayınga geliyordu.

Kafile kasabanın ilk evlerinin önüne geldiği sıra, rejicilerin canını sıkan fakat halkın heyecanını arttıran bir olay oldu. Kalabalık arasında düz beyaz selmesine sıkı sıkı bürünmüş, şalvarlı bir kadın fırladı ve önüne geçmek isteyenlerin ellerinden kurtularak arabanın üstüne atıldı. Bu, Mahmut'un kimsesiz, yaşlı anasıydı. İlkten, yürüyen arabaya tırmanmak istedi, bunu başaramayınca oğlunun, arabanın arkasından çıkan kazıklaşmış ayaklarına sarılarak yürümeğe başladı. Hem yürüyor, hem de: "Aslan oğul, bi denecik oğul, nasıl kıydılar sana!" diye ağlıyordu.

Arabayı bir metre geriden izleyen Kolcu Şaban, bir kadına, bir de kendisine bakan halka, boynunu bir yana çarpıtıp kafasını sallıyarak: "Ben de istemezdim ama, ne yapalım vazife" demek isteyen jestler yapıyordu. Fakat, ihtiyar kadın feryatlarını arttırınca atını biraz sürdü ve martininin ucuyla kadını dürterek:

- Eh, yeter artık nine, dedi. Ne yapalım, elme bulma dünyası bu!

İhtiyar kadının oğlunun bacaklarına sarılan kolları çözüldü. Selmesinin uçlarını dişsiz ağzına sıkıştırarak geri döndü ve Şaban'la yüzyüze geldi.

Heyecanı şaha kalkmış halk en ufak bir hareketi bile kaçırmamak için gözlerini dört açmış bu sahneyi seyrediyordu. İhtiyar kadın bir hamlede Şaban'ın atının dizginlerini topladı ve:

- Kahpe dölü, zilli köçek, nasıl kıydın? diye haykırdı.

Şaban'ın yüzü kireç kesilmişti. Bıyıklarının uçlarına kadar titriyordu. Martininin dipçiği ile kadını iteledi:

- Git ülen kocakarı, dedi. Zaten teneşire bir osuruk borcun kalmış, başını belâya sokma...

Etraftan koşuştular, atın dizginlerinden kadının parmaklarını çözdüler, fakat kadın kendisini sürükleyip götürmek istiyenleri bir yana savurarak:

- Tuhh senin suratına! Gâvur rejisinin köpeği, diye tükürdü.

Tükürük Şaban'ın sağ gözünün altından bıyığına doğru sarkıyordu. Kireçleşen yüzü şimdi morarmış, gözleri yuvalarından uğramıştı. Tüfeğin dipçiğini hışımla kaldırdı, fakat araya girenler kadını bir yana sürüklediler. (...)

İstanbul gasetelerinde çıkan yazıları onun "Kanca Ahmet" olarak Zonguldak ve çevresinde ününü yaygınlaştırdı, ancak yurt çapında tanınmasını sağlayamadı. Hikâyelerinin zamanında kitap durumuna gelemeyişi, Türkiye'nin büyük bir üretim bölgesinde emeğin hangi yollardan sömürüldüğünün sanatsal anlatımının zamanında öğrenilmesini engelleyerek, edebiyatımızda Zonguldak gerçeğinin de ortaya çıkmasını geciktirmiş oldu.

"Ahmet Naim'in hikâyelerinde 'ölüm' temasının ağır bastığını görürüz. Bu son derece doğal durum, yaşadığı çevrenin havasından, suyundan gelmektedir âdeta. Maden ocaklarındaki su baskınları, göçükler, işçilerin 'ateş nefes' dedikleri grizu patlamaları yeraltında yaşayanların gündelik ölüm nedenlerindendir. Bizim Zonguldak'ta çalıştığımız yıllarda, Etibank'a giden bir aylık raporda şu tümce yer alıyordu: 'Ağır endüstrinin bu tehlikeli çarkı, alınan bütün tedbirlere rağmen, sanki insan kanı içmeden dönememektedir.' O ayın ölü sayısı 9'du.

"Gene, Ahmet Naim'in hikâyelerinde yereysel köylü tiplerinin, yereysel törelerinin yer alışı bundandır, bence. Ünlü yazar olduktan sonra, ocaklara eski rahatlıkla inemezdi. O, uzak yakın köylerdeki düğünlere falan gittiğinde, daha serbest kalabiliyordu." (Mehmet Seyda)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Kuduz Düğünü* (1968), *Bir Yudum Soluk* (1972).

İNCELEME: *Bir Müstemlekenin Tarihi* (1934), *Zonguldak Kömür Havzası* (1934).

OYUN: *Uzun Mehmed* (1932), *Define* (1939).

HAKKINDA: Mehmet Seyda / Birkaç Söz (Kuduz Düğünü, 1968), Adnan Özyalçıner (Evrensel Kültür, Eylül 1998), Ahmet Köksal (Papirüs, Mayıs 1968), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi 1 (2001).

AHMET NAİM

Bkz. BABANZADE, Ahmet Naim

AHMET NAZİF EFENDİ

Yazar (D. ?, İstanbul - Ö. 1858) Medrese öğrenimini tamamlayarak İstanbul'da müderrislik (1830); Kudüs (1840), Şam (1850) ve Mekke (1851) kadılıkları ile Anadolu kazaskerliği görevlerinde bulundu. Çeviri, derleme ve biyografi türünde verdiği eserlerle tanınmıştır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Riyazu'n-Nukaba (II. Bayezid döneminden 1834 tarihine kadar nakibüleşraflık görevi yapmış elli sekiz kişinin hayat hikâyesi), *Sefinetü'l Vüzera* (Kaptan paşaların biyografileri), *Binbir Gece Masalları* (Arapçadan çeviri), *Telhisü'l Mesani* (çeviri), *Risale-i Kerakibi* (çeviri), *Serâgâz-ı Hicaz* (manzum), *Surname-i Meserret. Ayrıca bir kafiye sözlüğü vardır.*

AHMET NECDET

Şair. 1 Mart 1933, İnegöl / Bursa doğumlu. Tam adı Ahmet Necdet Sözer. İnegöl Merkez İlkokulu, İnegöl Ortaokulu, İstanbul Çapa Erkek Lisesi (1950), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (1954) ve Çapa Yükseköğretmen Okulu mezunu. Van (1954-55), Konya (1956-57) ve Finike'de (1959-60) coğrafya öğretmenliği yaptı. 1961 yılında Atatürk Üniversitesine asistan olarak girdi. Burada . Beşeri ve İktisadi Coğrafya Doktoru oldu (1963), doçentliğe (1968) ve profesörlüğe yükseldi (1974). Yaklaşık on beş yıl çalıştığı ve coğrafya profesörü olduğu Atatürk Üniversitesinde 1968-69 arası sekiz sayı olmak üzere *Deneme* adlı bir yapraklık bir dergi çıkardı. Kısa bir süre Muğla İşletmecilik Yüksek Okulunda çalıştıktan sonra, Ege Üniversitesi öğretim kadrosuna katıldı (1979). Bu üniversitenin Edebiyat Fakültesinde Coğrafya Bölümünü ve Ege Coğrafyası Dergisi'ni kurdu. 1994-99 arası Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yaptı. Son çalıştığı üniversitede öğretim üyesi iken emekli oldu.

İlk şiiri *"Gece Yarısı Şiirleri I-III"*, *Uludağ* dergisinin (Bursa) Mayıs-Haziran 1950 sayısında yer almıştı. Sonraki yıllarda ürünlerini *İstanbul, Yeditepe, Varlık, Broy, Çağdaş Eleştiri,*

Ahmet Necdet

Musiki ve Nota, Adam Sanat, Biçem, Yeni Biçem, Düşlem, Yaşasın Edebiyat, İnsancıl, Kedi Şiir Seçkisi (Antalya), *İnsan* (Antalya), *Bahçe* (Antalya), *Güzel Yazılar* ve *Gösteri* dergilerinde yayımladı. Kendi şiir kitapları dışında antolojiler derledi ve dünya edebiyatından çeviriler yaptı. TRT İzmir Radyosunda "Şeker Mikrofon", TRT 2'de "Stüdyo İzmir"; Bursa Olay TV, As TV, Flash TV, (İstanbul) Yeditepe TV'de programlar yaptı. *Gün Yüzleri* adlı eseriyle TDK Şiir Ödülünü aldı. *Aşk Ey* ile 2002 Yunus Nadi Şiir Ödülünü Roni Margulies'le paylaştı. Yevgeniy Onegin adlı kitap, Dünya-Kitap dergisi tarafından 2003-En İyi Çeviri Kitap ödülü aldı. *PEN Yazarlar Derneği, TYS, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.*

"Bir şiirin daha ilk okuyuşumuzda bizi heyecanlandırması, başarılı olduğunun delili. Fakat fazla değildir benim böyle hayranlıklarım. (...) Bana çokgen ve içimden gelerek konuşma ve yorum imkânı veren şiirler karşısında çocuklar gibi seviniyorum. Ölçülü, hesaplı, dengeli ve her şeyden önce dolu

AHMET NECDET

YOKLUĞUNLA ÇOĞALARAK

İssız bir adasın sen, aşklarla yalıtılmış,
Robenson'un son'unu sonE'yle birleştiren.
Hep'in olduğu yerde hiç'in izini süren,
Karlı temmuz gecesi/yaz ortasında bir kış!

Nasıl da sarıyorum cinselliğimle seni,
Kunt bir kalabalığın arasına dalarak,
Aldanışın öpücük adlı masum gizini
Hiç yaşamamış gibi, ha bire çoğalarak.

İssız bir adasın sen, çocuksu ve çetrefil,
Bu adacıkta aşkın umut dolu gözü var,
Yokluğunla çoğalan benim, başkası değil.

Varlığım yaşatacak elbet yokluğum kadar,
Çılgın bir duyarlığın bende uç veren sesi
Yine sen olacaksın, yok sayarak herkesi.

şiiriniz için tekrar tebrik ve teşekkürler." (Behçet Necatigil)

"Kısa bir değerlendirme yapmak gerekirse, öncelikle, Ahmet Necdet'in şiirinin gelenekten beslendiği söylenmeli... Şairin bir başka avantajı, Fransızca ve Almancadan yaptığı şiir çevirileri sayesinde, çağdaş Batı şiiriyle de dirsek teması içinde oluşu. Böylece geçmişle şimdinin, evrenselle yerelin ortak bir olanakta birleşmesi gündeme geliyor ki, bu koyaktan doğan şiirin gerçek şiir olmama şansı neredeyse yok gibidir." (Ramis Dara)

"Ahmet Necdet şiirinin içine girmeyenler, onu biçem eskisi bir şair olarak görebilir. Dış görünüşü içe yansıtmak yanılgıya düşürür bizi. O, geleneği savsaklamayan, Divan Şiirinden aldığı 'söz kuyumcusu' inceliğini halk şiirinin lirik yakınlığı ile birleştiren bir dokuya sahiptir. Dil de, gerçeklik de eskiden ileridir. Etkilenim alanının galerisi oldukça zengin ve karmaşıktır. Şiire aşkla indiği saatlerde Fuzuli'si, Şeyh Galib'i, Nedim'i, Yunus'u Karacaoğlan'ı saf tutup karşıcı çıkarlar. Bir başka kapıdan Baudelaire, Apollinaire, Aragon, Yesenin gibi aşkla mayalanmış şiir meczupları usul usul içeriye dolar. Sözün bir taşını yerine koymada, kendinden önceki olanakları ve benzer ustalıkları gözardı etmez Ahmet Necdet. Karşıtlığa, ironiye, mecaza, eğretilemeye yeni görevler yükler." (Ahmet Günbaş)

"Ahmet Necdet yalnız şiir kitaplarıyla, yalnız antolojileriyle değil, çeviri kitaplarıyla da edebiyatımıza çok değerli eserler kazandırmıştır." (Anıl Meriçelli)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Uzuneşek* (1977), *Ne Çok Enkaz* (1988), *Sana Bunca Yangından* (1991), *İnegöl Hey İnegöl* (1992), *Gün Yüzleri* (1992), *Kün* (1994), *Ay Kasidesi* (1995), *Zümrüt Longa* (1998), *Bir Can Yongasıdır Aşk* (toplu şiirleri ve yeni şiirleri, 1998), *Aşk Ey* (2001), *Haiku Kuşu* (2004), *İnce Divan* (2004).

DENEME-İNCELEME: *Bir Bölük Anka* (2003).

ANTOLOJİ: *Çağdaş Fransız Şiiri* (1959), *Modern Türk Şiiri Yönelimler / Tanıklıklar / Örnekler* (1993), *Bugünün Diliyle Divan Şiiri Antolojisi* (1995), *Baudelaire'den Bugüne Fransız Şiiri Antolojisi* (1997), *Tekke Şiiri* (1997), *Latin Şiiri Antolojisi* (Jean Louis Mattei ile birlikte, 1998), *Aşklar Şiirle Kanar* (1999), *Yahya Kemal'den Günümüze Tematik Türk Şiiri Antolojisi* (2000), *Rus Şiirinin Gümüş Çağı* (2004).

TİYATRO: *Kraliçe Stratonike* (2000, şiirli oyun).

ÇEVİRİ: *Bademlerden Say Beni* (Paul Celan'dan, Gertrude Durusoy ile, 1983), *Dünya Gülü* (G. Apollinaire'den, G.D. ile, 1986), *Mutlu Aşk Yoktur* (Louis Aragon'dan, G.D. ile, 1988), *Akşamları Kalbim* (Georg Trakl'dan, G.d. ile, 1991), *Kırk Kötülük Çiçeği* (Charles Baudelaire'den, 1992), *Haşhaş ve Belłek* (Paul Celan'dan, G.D. ile, 1994), *Zamanın Kırmızısı Dudaklarda* (P. Celan'dan, G.D. ile, 1996), *Telefon Kulübesi* (A. Voznesenski'den, G.D. ve Mirbatır Husanov ile, 1997), *Alkoller* (G. Apollinaire'den, G.D. ve J. Louis Mattei ile, 1997), *Getto* (oyun, Joshua Sobol'dan, 1994; bu oyun İstanbul'da sahnelendi, Ankara'da hâlâ sahnelenmektedir), *Şairin Ölümü* (Lermontov'dan, K. Miziev ile, 2000), *Dr. Jivago'nun 17. Bölümü* (Boris Pasternak'tan, K. Miziev ile, 2001), *Kafkas Şiirleri* (Kaysın Kuliev'den, K. Miziev ile, 2002), *Aşk Şiirleri* (Puşkin'den, K. Miziev'le birlikte, 2003), *Bir Çift Kuğudur Yârin Elleri* (S. Yesenin'den, 2003), *Yevgeniy Onegin* (Puşkin'den, 2003), *Sonsuzluk Benimle Var* (B. Pasternak'dan, 2004), *Nedir Yaşamın Gizi* (Ö. Hayyam'dan, 2004), *Mirabeau Köprüsü* (G. Apollinaire'den G.D. ile, 2004).

Ayrıca coğrafyayla ilgili *Türk Coğrafya Dergisi, Bibliyografya Dergisi, Ege Coğrafya Dergisi* vb. dergilerde yayımlanmış pek çok makalesi vardır.

HAKKINDA: Tarık Dursun K. (Düşün dergisi, Ekim 1986), Afşar Timuçin (Varlık, Ağustos 1988), Ramis Dara / Biçem (Temmuz 1992), Necla Saatçılar (Cumhuriyet Kitap, 16.11.1995), Tuncer Uçarol (Varlık, Şubat 1996), Leyla Şahin (Varlık dergisi, Aralık 1998), Timuçin Özyürekli / İki Şair İki Kitap – Aşkın Taç Yaprağı ve Zümrüt Longa (Cumhuriyet Kitap, 4.9.1998), Asaf Koçman / Prof. Dr. Ahmet Necdet Sözer'in Meslek Yaşamı ve Türkiye Coğrafyasına Katkıları (Ege Coğrafya Dergisi, sayı: 11), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ahmet Günbaş / Cumhuriyet Kitap (5.7.2001), Muzaffer Uygunçr (Türk Dili Dergisi, Eylül-Ekim 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), M. Güner Demiray / Ahmet Necdet'in "Aşk Ey"i (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2002), Gamze Akdemir / Yunus Nadi Şiir Ödülü 2002 "Aşk Ey!" ile Ahmet Necdet'in "Şiir Acılar Sultanı Şairin Alanıdır" (Cumhuriyet Kitap, 27.06.2002), Osman Serhat Erkekli / Benim Baudelaire'im (Cumhuriyet Kitap, 15.8.2002), Metin Cengiz / Varlık (Mart 2002), Anıl Meriçelli / Yalnızlık Mevsim Olur (2002), Fahrettin Koyuncu / Hep'le Hiç'in Sonsuz Dansı (Hürriyet Gösteri, Aralık 2004), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005).

AHMET NECİB

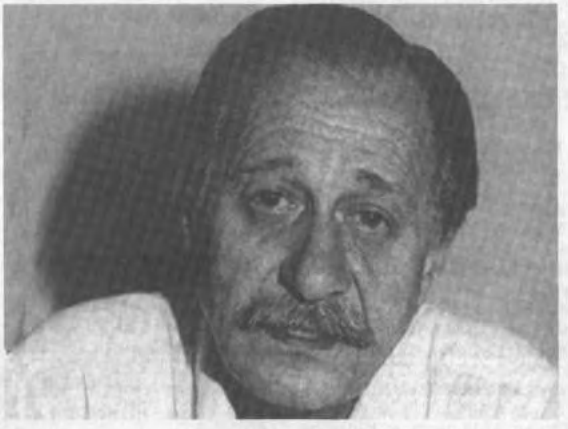
Aktör ve oyun yazarı (D. 1850, İstanbul - Ö. 1898). Batılı anlayışa uygun tiyatroda sahneye çıkan ilk Müslüman oyuncu. İlk defa Güllü Agop'ın yönetimindeki Osmanlı Tiyatrosunda sahnelenen *Ayyar Hamza*'da oynadı (1871). Bu tiyatroda oynayan Müslüman ve Ermeni sanatçılara Türkçe dersleri verdi. 1885'te Mınakyan topluluğuna geçti.

ESERLERİ:

İdbar ve İkbal (oyn. 1874), *Nedâmet Yahut Hırsız Evlat* (oyn. 1875). Her iki oyun da Osmanlı Tiyatrosunda sahnelenmiştir.

AHMET OKTAY

Şair ve yazar. 21 Ocak 1933, Ankara doğumlu. Tam adı Ahmet Oktay Börtecene'dir. Ankara Mimar Kemal İlkokulu ve Dördüncü Ortaokul mezunu. Ankara Atatürk ve Bursa Erkek liselerini yarım bıraktı (1951). Aynı yıl İstatistik Genel Müdürlüğüne memur

Ahmet Oktay

olarak girdi, iki yıl sonra ayrıldı ve İstanbul'a yerleşti (1957). Ankara'ya dönerek 1961'de *Yeni İstanbul* gazetesinin Ankara bürosunda parlamento muhabiri olarak profesyonel gazeteciliğe başladı. Bu gazetede iki yıl, *Ankara Ekspres* (1963), *İktisat ve Piyasa* ve *Vatan* gazetelerinde (1964) birer yıl çalıştıktan sonra 1965'te TRT'ye girdi. 1974'e kadar TRT Haber Merkezinde redaksiyon ve haber müdürlüğü yaptıktan sonra 1974-76 arası İstanbul Radyosu Haber Müdürlüğünde çalıştı. 1976'da TRT'den istifa ederek önce Akajans, sonra da *Dünya* gazetesinde haber müdürü olarak çalışmaya başladı. 1978'de İstanbul Radyosundaki görevine döndü. İstanbul Radyosu Haber Şubesi müdürlüğü görevini üstlendi. 1982'de bu görevinden kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. *Milliyet* gazetesine geçti. 1982'den 1993'e kadar *Milliyet* gazetesi yazı işleri müdürü olarak çalıştı. 1993'ten sonra yalnızca yazı yazdı. TV8'de kültür programları yaptı. İstanbul'da yaşamaktadır. Ressam Tülay Tura Börtecene'yle evli, bir çocuk babasıdır.

İlk şiiri *Gerçek* dergisinde (1948) çıkmıştı. Daha sonra şiir, deneme ve eleştirileri, *Beraber* (1954), *Mavi* (1954-55), *Pazar Postası* (1955-60), *Yeditepe* (1955), *Şairler Yaprağı* (1950), *Kaynak* (1959), *Seçilmiş Hikâyeler* (1960), *Dost* (1960-67), *Yeni Dergi* (1962-68), *Birikim* (1965-80), *Halkın Dostları* (1979-80), *Papirüs*, *Yazı*, *Yazko-Edebiyat*, *Somut*, *Argos*, *Dünya*, *Emre*, *Yelken*, *Değişim*, *Ataç*, *Dönem*, *Cumhuriyet*, *Çağdaş Eleştiri*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat*, *Gergedan*, *Sanat Dünyamız*, *Cogito*, *Kitaplık* gibi çok sayıda dergi ve gazetede yayımlandı. Başlangıçta *Mavi* dergisi (33 sayı, 1952-56) çevresinde oluşan edebiyat hareketi içinde yer aldı. Bu dergide manifesto sayılabilecek imzasız yazılar yazdı.

1950 kuşağı edebiyatçılarından sayılan Ahmet Oktay, ilk döneminde (1950-60) içten, halk şiiri etkisinin hissedildiği destansı bir söyleyişle, toplumcu sanatı benimseyen bir şair kişiliğiyle, güncel ve yerel olandan evrensel temalara uzanma çabası içine girdi. 1960'lardan sonra, toplumsal gerçekçi anlayış ile İkinci Yeni arasında bir köprü oluşturmaya çalıştı. *Dr. Kaligari'nin Dönüşü* ve *Yol Üstündeki Semender* kitaplarında belirginleşen bu tarzda, özellikle Edip Cansever'in etkisi olduğu ileri sürüldü. İlk kitabı *Gölgeleri Kullanmak*'ta, anonim duyarlılık, toplumsal göndermeler, türkü formuyla yansıyan folklorik öğeler yer aldı. *Her Yüz Bir Öykü Yazar*'da, ilk kitapta yer yer rastlanan şairanelikten uzaklaştı ve kent insanının gündelik yaşamını şiire taşıdı. *Yol Üstündeki Semender*'de yer alan şiirlerde şair, şiirlerin izleğini oluşturan kişileri bireyselliği, toplumsallığı ve tarihselliği içerisinde ele aldı, estetize edilmiş bir gerçeklik bağlamında sorguladı.

AHMET OKTAY

ULUKIŞLA'DA SAAT BEŞ

Saat beş. Yoğurt vuruyor analar,
akşam
kaçak tütün gibi koyu, yumuşak,
alev almış göçebe bir kurt sesi
kalaysız bakraca, buzlayan ovaya yansıyan,
yok tipiye gem vuran
ve narayı hançer gibi kullanan atlılar,
toprak suskun
anaların güz bahçesi kesilmiş gözleri
zehrini içine akıtıyor çıkrıklar.

Saat beş. Zonkluyor belleğimde
Aksaray yolunda gördüğüm
gülgillerden bir bitki
Şemdinli'de ırmak gibi akıp geçen
yemyeşil sıbyan ölümleri,
alınları dövmeli kadınların
uçurumlardan daha yabanıl
söylediği ağıt mıydı, ninni mi?

Bir pişmanlık mıdır yaşananlar?
Elini bir an suda unutup gitmesi,
bakarken ardından ağbani hırkaların,
İnsanınkine benzer kederi
yalnız kalan tahta köprülerin,
Gün kaydını düşer çıplak çocuklarla
bellek körelir düşürülmüş bir elmas gibi
kurumuş bir dere yatağında.
Yaralı tavşan ne bırakır ki
ardında kan izinden başka?
Isparta'da koku yapılır gülden
Aksaray'da bıçak gibi yalnızlık
Hakkari'de efsane.
Balkıyan bulutu görür başak
mavilik gülümseyiş gibi titrediğinde,
ben erken ölümü gördüm
Ulukışla'da saat beşte
Yalmayak suya basıyordu bir çocuk.

1970'lerin sonlarından itibaren *Yeni Dergi*'de yazmaya başladığı araştırmalarıyla dikkatleri çekti. Enis Batur'a göre, *Bir Yazının Arayışları*, *Yazın İletişim İdeoloji*, *Yazılarla Okunan* kitaplarında, maddeci estetiğin kültürün bağlamını okuma izlencesinden kopmayan, buna paralel olarak, bütünleyici işlevlerini göz önünde tutmaksızın yeri geldiğinde öteki çözümleyici yöntemlerden de yararlandı. *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları* adlı çalışmasında Marksçı eleştirinin Türkiye'deki ve Türkiye dışındaki evrelerini inceledi. *Türkiye'de Popüler Kültür* adlı kitabında, popüler kültür olgusunun Türkiye'de hangi biçimde varlık kazandığını ve biçimlendiğini, ayrıca medyanın, Cumhuriyet'in başlangıcından günümüze kadar olan süreçte, nasıl bir söylem değişikliği geçirdiğini ortaya koydu. 1923-50 dönemini ele aldığı *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı* adlı çalışmasında çok sayıda şair ve yazarın hem biyografik verileri hem de kendi özgün değerlendirmeleri yer aldı.

Her Yüz Bir Öykü Yazar adlı şiir kitabıyla 1965'te Yeditepe Şiir Ödülünü, *Yol Üstündeki Semender* kitabıyla da 1987 Behçet Necatigil Şiir Ödülünü, Ağıtlar ve Övgüler ile 1991 TYB Yılın Şairi Ödülünü kazandı. *Kurt Dişi* adlı oyunu 1971 ve 73'te Ankara Devlet Tiyatrosu tarafından sahnelendi.

"Ahmet Oktay destan ağzını çağrıştıran bir şiirden İkinci Yeni'ye doğru

gelişmişti. Bu akım içinde de biçime, biçim oyunlarına ilgi duymadı. Dizelerle oyalanmayan soluklu söyleyişlere, uzun şiirlere ağırlık verdi." (Memet Fuat)

"Ölüm imgesel bir beyaz güvercine dönüşmek bile olsa, yüzü soğuktur, iticidir. Ahmet Oktay, Hayalete Övgü'de işte bu gerçekliğin kaçınılmazlığı üzerinde düşündürüyor bizi; bir şeyleri önceden duyumsatarak, hüzne alıştırmaya çalışıyor. Yoğun bir dramatizasyona düşmeden, insanın son gerçekliğine yaslanan bu lirik şiirleri okuduktan sonra yine de, 'iyi ki ölümün tekrarı yok' demekten kendimizi alamıyoruz!..." (Hüseyin Atabaş)

"Ahmet Oktay, Yol Üstündeki Semender ve Ağıtlar ve Övgüler ile '60 ve '70'li yılların, yaygın şiir söylemine hakim olan o ünlü "Halkım senin için varız" şiarı ile başlayan, halkının kurtuluşu için varolan, varoluşunu halkının tarihsel kurtuluşu için feda eden birey paradigmasından ve popülist bakış açısından, militarizm ve negatif nitelikli ekonomi-politik ortamda kendi varoluş problemini sorgulayan, bu problem ve sorgulama içinde varlık mücadelesi veren birey paradigmasına ve bu paradigmayı içeren bir söyleme geçer. (...) Bu kitaplardaki şiirleri, modernizm çerçevesinde yer almakta ve modern insanın kaygılarını içermektedir. (...) (Ağıtlar ve Övgüler'de yer alan) şiirlerin öznesi, tutkularını çürüten, özlemlerini gerçekleştiremeyişi ile oluşan psikolojik tutsaklığı alkol ile özgürleştiren, tinini sürekli hapseden, dolayısıyla varoluşunu gerçekleştirememiş bireydir. Ancak bu birey, kendi varlığının geldiği bu aşamada, bu aşamaya sağır olanların sağırlığına dayanamaz." (Yücel Kayıran)

"Şiirsel evrenini kendi bireysel dünyasından dış dünyaya doğru değil, dış dünyadan kendi bireysel dünyasına doğru örmektedir. Son dört kitaba kadar yazdığı şiirlerdeki 'biz', 'o' ve 'sen' anlatı açılarının, yerlerini 'ben'e bırakması, bu değişimin somut kanıtlarıdır. Ahmet Oktay niçin böyle bir yol izlemiştir? Büyük olasılıkla, son dört kitaba kadarki şiirlerde genel olarak şiirsel sözünün ortak bir söz olmasını, belki de 'kamusal' bir söz olmasını istemiştir. Toplumcu Gerçekçiliğin kaynaklarını bulmaya yönelik çalışmalar da yapmış bir şair olarak, her ne kadar Türk şiirindeki geleneksel toplumculuk anlayışını benimsememişse de, 'kolektif' trajedilerle ilgilendiğini göstermek için böyle bir yol izlemiş olabilir: 'Ay ışığında sevişti̇ği̇mi̇zi̇ ansana/ Korkuya, zulme, ölüme inat.' (Gölgeleri Kullanmak), 'Güz, bir akşam sonu, yağmurla/o bildiğimiz üzgüyle çoğalarak' (Her Yüz Bir Öykü Yazar), 'Herkes ölülerini toplar' (Sürgün), 'Fırının kapısında ansıyorsun/ elinde sıcak ekmek ah her zaman/ bölüşmeyi bildin birileriyle' (Kara Bir Zamana Alınlık). Ama işte zaman geçip gitmiş, yetmiş yıllık bir ömür geride kalmış, başkaları adına duyulan acılar, başkalarının düşleri, başkalarının hayatları yaşanıp bitmiş ve şair kendi bireysel yaşamıyla, kendi ölümüyle yüz yüze, baş başa kalmıştır. Artık başkalarının serüvenlerine katılmaya zaman kalmamıştır." (Salih Bolat, *Hayalete Övgü* hakkında)

Ahmet Oktay

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gölgeleri Kullanmak* (1963), *Her Yüz Bir Öykü Yazar* (1964), *Dr. Kaligari'nin Dönüşü* (1966), *Sürgün* (1979), *Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi* (1981), *Kara Bir Zamana Alınlık* (1983), *Yol Üstündeki Semender* (1987), *Ağıtlar ve Övgüler* (1991), *Bir Sanrı İçin Gece Müziği* (1993), *Toplu Şiirler* (1995), *Gözüm Seyirdi Vakitten* (1996), *Söz Acıda Sınandı* (1996), *Az Kaldı Kışa* (1996), *Hayalet Övgü* (2003), *Poyrazda Kımıldayan Salıncak* (2004).

OYUN: *Kurt Dişi* (oyn. 1971, bas. 1974).

DENEME-İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Bir Yazı'nın Arayışları* (1981), *Yazın İletişim İdeoloji* (1982), *Yazınla Okunan* (1983), *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları* (1986), *Kültür ve İdeoloji* (1987), *Toplumsal Değişme ve Basın: 1960-1986* (1987), *Karanfil ve Pranga* (Ahmed Arif'in Şiiri Üzerine Eleştirel Bir Çalışma, 1990), *Rafaillo'nun Direnişi* (1990), *Zamanı Sorgulamak* (1991), *Şair ile Kurtarıcı* (1992), *Kabul ve Red* (1992), *Sanat ve Siyaset* (1993), *Türkiye'de Popüler Kültür* (1993), *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı / 1923-1950* (1993), *İnsan Yazar Kitap* (1995), *Şiddet Söz Yaşam* (1995), *Medya ve Hedonizm* (1995), *İsrafilin Sur'u* (1997), *Şeytan Melek Soytarı: Selim İleri'nin Romancılığı ve Romanları* (1998), *Postmodernist Tahayyüle İtirazlar* (2000), *Siyasal İslama İtirazlar* (2000), *Şairin Kanı* (2001), *Anlatılanların Aynası* (2001), *Metropol ve İmgelem* (2002), *Entelektüel Tereddüt* (2003), *Romanımıza Ne Oldu* (2003), *İmkânsız Poetika* (2004), *Hayat Edebiyat Siyaset* (2004).

ANI: *Gizli Çekmece-Basın TRT Edebiyat ve Bohem Dünyasından Hayat-ı Hakikiye Sahneleri* (1991, yeni basımı 2004).

MİZAH: *Tarantula Post* (2002).

GÜNLÜK: *Gece Defteri: Yazınsal Günlükler* (1998).

HAKKINDA: Doğan Hızlan / Gölgeleri Kullanmak (Yeni Dergi, sayı: 1, Ekim 1964) - Dünyanın Dönüştürülmesi Gerektiğine İnanmadıkça Her Şey Yararsızdır Bir Bakıma (Gösteri, sayı: 13, Aralık 1981), Egemen Berköz / Çağdaş Bir Ahmet Oktay İçin Prolog (Papirüs, sayı: 21, Şubat 1968), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 3, 1982, s. 926), A. Çalışlar / Türk ve Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedisi (c. 3, s. 283), Enis Batur / Gösteri (sayı: 96, Ağustos 1986), Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (c. 8, s. 4282-4283), Yücel Kayıran / Ayaklanın Artık Simsiyah Taşra Kentleri (Sombahar, sayı: 17, Mayıs-Haziran 1993), Cenk Koyuncu / Pusulası Kültür Olan Şair: Ahmet Oktay (Cumhuriyet Kitap, sayı: 211, 10.3.1994), Mustafa Durak / Her Yönüyle Ahmet Oktay (armağan derleme, 1998), Hüseyin Köse / Unutulmuşun Geri Dönüşü – Gece Defteri (Cumhuriyet Kitap, 27.8.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Korkut Soylu / Şairin Kanı ve Anlatılanların Aynası (Hece, Eylül 2001), Ahmet Oktay / Şairin Kanı (2001), TBE Ansiklopedisi (2001, s. 617-619), Anlatılanların Aynası (2001), Ali Galip Yener / Bir Muhalifin Notları (Virgül, sayı: 39, Mart 2001), Orhan Koçak / Ahmet Oktay ile Söyleşi - "Kendi Hayatımızı Seyretmiyoruz Biz..." (Virgül, sayı: 43, Eylül 2001), Behçet

AHMET OKTAY

BEŞ KURUŞA AŞK ŞARKILARI

Bir yalnızlık büyütürdüm saksıda
kalandı çok eski günlerden
bir bana yetsin, hıncımı arttırsın
aşkımı pekiştirsin diye sevince.
Günüydü, gelip durdu hüznümün önünde
gidilmemiş bir saklı deniz sandım.

Kıpırdamazdı yapraklar geceyle
tüketirdi çiçeği, kuşu sevdiremeyen konyak
bana neydi gülmeler, şarkılar
otobüs durakları, alandaki kalabalık
geldi durdu, alana merhaba dedim.

Bir göz bozgundur yerine göre
vurudu pencereme rüzgâr,
ben hep öyle bir gözdüm
Çığlığını kendinde saklayan.
Düş kurmazdım, beklemezdim şurda burda,
çiçek demetleri, bisikletler geçmezdi
apansız geliverdi sokağıma.

Hıncım bana kalsın gayrı
sen yalnızlığını götür.
Bana çay demlemeyi öğret
elimi yüzümü yıkamayı,
ağzıma rakı koydurma.
Hıncım bana kalsın diyorum
Çünkü ben kenti kendimde büyüttüm
bir barbarın vahşi ateşiyle,
çünkü yapılarının taşında onulmazlığım
çünkü şarkılar kanımın bedeli.

Çelik / Virgül (sayı: 64, Temmuz-Ağustos 2003), Salih Bolat / Ahmet Oktay'ın Şiirinde Kayıp Giden Hortlaklar (Virgül, sayı: 61, Nisan 2003), Hayalet Övgü (Edebiyat ve Eleştiri, Mart-Nisan 2003), Hüseyin Atabaş / Ahmet Oktay Şiirinde Yaşlanma ve Ölüm (Gösteri, Ekim 2003), Doğan Hızlan / Bir Şairin Hüzünlü, Sevecen Anıları (Hürriyet, 16.10.2004), Yavuz Özdem / Söyleşi (Varlık Kitap, Şubat 2005).

AHMET PAŞA

Divan şairi (D. ?., Edirne - Ö. 1497, Bursa). Bursa Muradiye Medresesinde müderrislik yaptı. Molla Hüsrev'in yerine 1451'de Edirne'ye gönderildi. Fatih'in tahta geçmesinden sonra önce kazasker, sonra da ona musahip ve hoca oldu. Kısa zamanda vezirlik rütbesine ulaştı. Daha sonra padişahla arası açıldı, idam edilmek üzere zindana gönderildi. Fakat ünlü *Kerem kasidesini* Fatih'e ulaştırarak idamdan kurtuldu ve mütevellilik göreviyle Bursa'ya gönderildi. Daha sonra Sultanönü, Tire ve Ankara sancakbeyliklerine atandı, II. Bayezid zamanında aynı görevle tekrar Bursa'ya geldi. Paşanın buradaki yılları, çevresine topladığı şairlerden oluşan edebiyat meclisleri ile geçti. Nazirelerden birinde Ali Şir Nevâi'nin bu derece mükemmel şiirler yazabilmesini, şairin Hüseyin Baykara'dan gördüğü yakın ilgiye bağlayarak Fatih'in kendisine gösterdiği yakınlığın tekrar gösterilmesini istediyse de bu talebi kabul edilmedi. Ölümü üzerine cenazesi Muradiye Medresesi civarında kendisinin inşa ettirdiği türbeye defnedildi. Aşık Çelebi'nin Ahmed Paşa'nın amca oğlu Nâzır Çelebi'den naklettiğine göre Fatih, Ahmed Paşa'ya Tûti Kadın adlı bir cariyesini verip nikah ettirmiş, bu kadına Edirne civarındaki Etmekçi Köyünü başmaklık olarak vermiş ve bu evlilikten doğan bir kız çocuğu henüz sekiz yaşında vefat edince paşa bir daha evlenmemiştir.

Ahmet Paşa'nın Osmanlı divan şairleri arasındaki yeri ve değeri konusunda değişik değerlendirmeler yapıldı. Kimi görüşlere göre Ahmet Paşa, Baki'ye kadar gelen divan şairlerinin en büyüğü, kimi değerlendirmelere göre de İran şairlerini ustalıkla taklit etmiş bir şairdir. Genellikle gazel ve kasideleriyle çağdaşlarının en üstünü olduğu, şiirlerini halk Türkçesine yakın bir sadelikte söylediği kabul edildi. *Divan*'ı Ali Nihat Tarlan tarafından bastırıldı (1966). Hakkındaki ilk ciddi inceleme Harun Tolasa tarafından yapıldı: *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası* (1973). Kendisinden bahseden bütün kaynaklar onun keskin bir zekâya ve nüktedan bir mizaca sahip olduğunu belirtirler. Debdebeli yaşamayı sevmesine rağmen oldukça eli sıkı bir kişiliğe sahip olarak gösterildi. Şiirleri daha sağlığında bütün Anadolu ve Rumeli'ye yayıldığı gibi Hüseyin Baykara'nın Herat'taki sarayında dahi okunur oldu; kendisinden şairler sultanı olarak bahsedildi. Türk edebiyatı tarihinde Şeyhî ile Necâtî arasında yetişen şairlerin en büyüğü olarak kabul edildi. Tacîzâde Cafer Çelebi ve Latîfî onu İran şiirinin tercümecisi olmakla itham ederler. Gerçekten de eserlerinde o devirde neredeyse bütün Türk şairlerince taklit edilen İran şairlerinden Selmân-i Sâvecî ve Kemâl-i Hocendi gibi üstatların etkisi görülür. Arapça ve Farsça şiirlerinin yanı sıra divanında bir de Rumca şiiri bulunması, onun bu dile de şiir yaza-

AHMET PAŞA

DER MEDH-I SULTAN MUHAMMED HAN

Tahtı urup tâk-i felekde hüsrev-i hâver güneş
Geydi narencî kabâ urındı nûr efser güneş

Mesned-i sultân-ı subh oldı serîr-i âsumân
Saçdı pîrûze tabaklardan zer ü gevher güneş

Kufl açup dürc-i zebercedden cevâhir dökdi kim
Hâk küncin eyleye gencîne-i cevher güneş

Kulzüm-i Hindün baturmaga gümüş zevrakların
Bâd-bân-i nûr ile tonatdı fülk-i zer güneş

Dâne-i encüm dirüp meh hirmeninde her seher
Bâl açup cevlân ider tâvûs-i zerrîn-per güneş

cak kadar vakıf olduğunu gösteriyor. Gerek sağlığında gerekse ölümünden sonra şiirlerine pek çok nazirelcr yazılmış vc kendisinden sonra gelen şairlere eserleriyle yol göstermiştir.

HAKKINDA: M. Fuad Köprülü / Ahmed Paşa Divanı (yay. Ali Nihad Tarlan, 1966), Aşık Çelebi / Meşâ'irüş-şu'arâ (yay. Meredith Owens, London 1971), Abdülkadir Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1988), Ahmet Atillâ Şentürk / Osmanlı Şiiri Antolojisi (1999), Günay Kut / Ahmed Paşa, Bursalı (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 2, sayfa: 111-112), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AHMET RASİM

Yazar (D. 1864, İstanbul - Ö. 21 Eylül 1932). Leylâ Feride takma adını kadınlarla ilgili eserlerinde kullandı. İlköğrenimini mahalle mekteplcrinde, ortaöğrenimini de 1876'da kaydolduğu parasız yatılı olduğu ve birincilikle bitirdiği Darüşşafaka'da (1883) tamamladı. İki yıl Posta ve Telgraf Nezareti'nde memur olarak çalıştı. Bakırköy'deki özel okullarda öğretmenlik yaptı. Daha sonra hayatını yazarlıkla ve gazetelerdc çalışarak kazandı. 1927-32 arası İstanbul milletvekiliydi.

İlk yazısı *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yayımlandı. *Ceride-i Havadis* gazetesinin ücretli yazarı oldu. Ahmet Midhat Efendi'nin yönlendirmesiyle *Tercüman-ı Hakikat* gazetesine geçti (1884). *Sabah, Vakit, Tasvir-i Efkâr, Zaman, Yeni Gün, Cumhuriyet, Akşam, Hakimiyet-i Milliye* gazetelcrinde çalıştı. *Gülşen, Güneş, Servet-i Fünun, Malumat, Mecmua-yı Ebüzziya, Resimli Kitap* dergilerinde yazıları yayımlandı. Hüseyin Rahmi ile *Boşboğaz* adlı mizah dergisini çıkardı.

1885'te Swen Hedin'den çevirip yayımladığı *Fonoğraf*, ilk kitabıdır. *Servet-i Fünun* dergisinde *İlk Sevgi, Layl-i Iztırab, Afife* romanları tefrika edildi ve basıldı. Ders kitapları dışında roman, hikâye, fıkra, anı ve inceleme araştırma türlerinde 140 kadar telif eseri ve çevirileri vardır. Çoğu gazete ve dergi sayfalarında kalan bu eserlerin bir bölümü ölümünden sonra kitap halinde basılabildi.

Roman ve öykülerinde İstanbul hayatına dair ilginç betimlemelere rastlanır. Eserleri arasında en önemlisi, liselerde okutulmak üzere yazdığı *Resimli ve Haritalı Tarih-i Osmanî* (1910-12) adlı incelemesidir. Bu dört ciltlik eseri 1966'da yeni harflerle *Meydan* gazetesinde yayımlandı. "Faide" başlığı altındaki dipnotları ayrı bir önem taşır. *Şehir Mektupları* adlı eserinde (4 cilt, 1910-11) II. Abdülhamit dönemi İstanbul'unu büyük bir gözlem yeteneği, sade ve kıvrak bir üslûpla anlattı. Romanları genellikle uzun hikâye tarzında, romantik anlayışta eserlerdir. Çocukluk yıllarından itibaren kaleme aldığı anılarında ve fıkra yazılarında büyük bir başarı gösterdi. Yazar olarak en büyük özelliği, yazılarını bir sohbet havası içinde yazması ve okurunu daha ilk cümleden itibaren kucaklayabilmesidir. Çeşitli edebi akımların dışında kalarak kendine özgü bir üslup ve ironiyle ortaya koyduğu eserleri, geniş bir okuyucu kitlesi tarafından zevkle okundu.

Ahmet Rasim

Ahmet Rasim tam bir İstanbul beyefendisiydi. Yaşadığı süre içinde inceleyip gözlemlediği İstanbul hayatını onun üslûbundan okumanın tadı benzersizdir. Darüşşafaka'da Zekai Dede'den musiki dersleri alarak girdiği klasik Türk müziğimizin önemli söz yazarı ve bestecilerindendir. Ünlü söz yazarı ve besteci Osman Nihat Akın torunudur. Altmıştan fazla güftesini şarkı formunda besteledi.

"Türk gazeteciliğinin asıl piri Ahmet Rasim'dir. Ahmet Mithat daha çok 'hace-i evvel: ilk öğretmen' olarak tanınır. Rasim daha başka bir deyimle, İkdam sahibi Ahmet Cevdet'in dediği

AHMED RÂSİM'İN İKİNCİ ÖLÜMÜ

Peyami Safa

Ahmed Râsim, bizde, Ahmed Midhad kolundan gelen, hakikî Avrupa kültür an'anesine yabancı, kendi iptidaî tekâmülünün kanunlarına sadık kalmış, alafranga ve yerli Türk neşrinin sayılı üstadlarından biriydi.

Bu nesir, içinde fikre ait cevherlerin kıtlığı pahasına, anlaşılmış kolaylığını cazip sadelik kıymeti gibi halka süren bir nevi gazetecilik edebiyatı çerçevesi dışında bir iddia sahibi olmadıkça itibara lâyiktır.

Ahmed Râsim'in de, her şöhret sahibi gibi, iki hayatı vardı. Şansına ait olanı iade etmeğe muktedir değiliz. Fakat eserlerine ait olan hayat -ki sosyal Ahmed Râsim onun içindedir- sona ererse, Şehir Mektupları müellifinin bu ikinci ölümünden biz mes'ul oluruz.

Böyle bir tehlike var mı? Evet. Ahmed Râsim'in hepsi Arap harfleriyle yazılı kitaplarından hiç biri satılmıyor ve okunmuyor. Yeni harflere çevrilmiş kitapları da yoktur.

Dün bir arkadaşımız, içinde hakikatin payı eksik olmayan bir lâtife ile:

— Bugünkü halk Ahmed Râsim'i şarkılarıyle tanıyor! dedi.

Ahmed Râsim'in en güzel nesir parçalarını toplayan bir antoloji olsun vücuda getirilmezse, felâketinin yıldönümü merasimini yaptığımız adamın ikinci ölümüne şahid olacağız: Şahsından sonra eserinin ölümü.

Onu bu felâketten kurtaracak bir kitapçı yok mu?

(Objektif 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurları, 1976)

AHMET RASİM

FUHŞ-İ ATİK

Acaba benim hissettiğim kıskançlık mıydı? Belki de!... Yahut değildi!... Bununla birlikte diğer taraftan avunuyordum da! Amerika tiyatrosundaki küçük Amelya, Avrupa tiyatrosundaki Peruz hanımlarla yardakçılarından Eranik, benzeri isimlerdeki şantözler, aktrisler (!), yeni yeni şarkı söyleme istidadı gösteren Eleni ve emsali ile göz, kaş işaretleri, el mendil parolaları sayesinde alınma, benimsenme tarzındaki ilk duygulanmalara yine uğruyordum.

Görüyordum, anlıyordum ki bunları yüzlerce kimse seviyordu. Localar, ön sandalyalar, hususi yan koltuklarda oturanlar bu âşıklar zümresini teşkil ediyordu. Piyesler birer bahane, bu kadınlar ayrı ayrı birer gaye hükmünde bulunuyordu.

Bu seyir yerlerinde açılan birinci perdeler çoğunluk soğuk, pandomima usulünde bir komediden veya o zamanın en meşhur komiklerinden olan Paskal Andon, Corci, Tiran rolünde ustalığı etrafı tutmuş Todori gibi Rum şivesiyle bozuk Türkçe konuşan tuhafların oynayıp adına tuluat denildiği halde ne olduğu belirsiz, hattâ Ortaoyununun sahneye çıkarılmış kaba bir taslağından ibaret saçma sapan söz dökümüleriydi. Fakat her nedense yine bize hoş gelirdi.

Bu perdeyi takip eden Kanto fash uzunca bir aradan sonra başlardı. Bu fasılda üçüncü, ikinci derecede bulunan şantözler birer ikişer kanto söylerler. Bir iki el şakırtısı miktarında takdir ve alkış alarak çekilirlerdi.

Bunların ardından, halk el şakırtılarına, bir çeşit usul üzerine ayak patırtılarına önem verirler, bir çıngırak ortalığı sessizliğe davet eder, tiyatronun devşirme orkestrası âheng koyulur, o zamanın en meşhur kemanisi Toni kıvırcık, koyu kumral saçları yalnız klarnetçi Salih Efendi ak saçları, kalın camlı gözlüğü ile başa geçerek ya Peruz'un veyahut Küçük Amelya'nın gelişini müjdelerdi.

Bu piyasada iki Amelya vardı. Birine Büyük Amelya derlerdi ki uzun boylu, duru beyaz, balık etinde, sesi gür, yalnız biraz durgun tavırlı idi. O zamanın deyişince geçkindi. Çoğunluk sahneye çıkmazdı. Çocukluğumda yanan "Kuşlu" tiyatrosunda bir kaç defa görmüştüm.

Küçük Amelya, tatarınsı simasıyla beraber fikirdarlığından, gençliğinden dolayı fevkalade beğeniliyordu. Sesi falso, dili Rum çetrefili idi.

O zamanlarda da kısa fistanlar moda idi. İsterse uzaktan olsun bir kadın baldırını görmek göz için bir başarı sayılırdı!... Şimdiki bolluk nerede?

Hele sokakta, en âdi fahişelerin bulunduğu Kömürcü Sokağı çıplaklarından başkasında bile böyle bir uçağı taraf açıklığı görülemezdi. Fakat Küçük Amelya sahnede görünüp de senelerden beri düzelmek bilmeyen dili, kekremsi sesi ile, güfleye uygun gemici miçosu kılık kıyafeti ile;

Haydi tayfalar
Gemi yalpalar
İçelim şarap
Olalım harap

"Lâriç çum terelelli hahhahây" diye sarhoş taklidi yıkılmalarla okudu mu büyük bir "fori" koparırdı.

"Fori" alabildiğine el çırpmak, alabildiğine tepinmekti. Fesini çıkaran, baston, şemsiye vuran, şapkasını sahneye atan, tslik çalan...

- Biz!... Biz!...

Nidalarıyla mendil, peşkir sallayan, iskemle üzerine fırlayarak horoz gibi çırpınıp öten, hattâ kişneyen, anıran, şahadet parmağını ağzına takıp haralop yapan yüzlerce kişinin bu türlü istek hücumu bende de bir eğilim ve yakınlık uyandırmaktan geri kalmazdı.

"Avrupa" tiyatrosunda da aynı hal görülüyordu. Peruz'un kaşı, gözü, ağzı, burnu, tavrı, hali, göz süzüşü, nağmeleri, davudi sesi daha gönül aldatıcı daha cazip, daha tatlı gelirdi. Meselâ boynunda mısır buğdayı sepeti, elinde tas ile çıkarak:

Mısırımı kavurirken
Dumanını savurirken
diye başlar da,
Usta yapar, çırak satar
Satamazsa dayak atar

kuyruğu ile bitirdi mi idi localardan, sandalyelerden çiçekler, buketler, tiyonklu mektuplar atılır, şangırtı, höngürtü, patırtıdan bina yıkılacak sanılırdı.

Peruz daha işveli, daha şiveli, daha marifetli, daha şehvetli, daha munis görünüyordu. Onun için tiyatronun sahneye yakın yerleri dopdolu bulunurdu. Tersane topçu neferlerinden, sıkma potur üstüne kukuletalı sakoğiymiş nalırlardan, tellâklardan, hafiyelerden, mavnacı, salapuryacılardan tutun da kalem mümeyyizlerine, on dört on beş yaşlarındaki çocukları varıncaya kadar bütün herkes buralarda yerini alırdı.

Arada sırada rekabet hissi sahneye işporta artığı limon, portakal kabuğu, çiğ yumurta, muşmula atıtır, rakipler arasında tokattan, sopa, usturpadan başlayan çekişme ustura bıçak, demir çekme, hazen de tabanca atmakla son bulurdu.

O zaman Peruz için derlerdi ki:

– Çok kimsenin katili olmuş, çok genein canını yakmış bir kahpedir! (...)

(*Fuhş-i Atik*, 1958)

gibi, 'matbuatın tuzu biberi'dir." (Agah Sırrı Levend)

"Türk edebiyatının ölümsüz kalemlerinden biri olan, kendini tanımaya vakit ayıramayan kuşakların unutmaya başladığı Ahmet Rasim, en kuvvetli anlamıyla büyük bir artist, büyük bir yazardı... Ahmet Rasim'in yazılarında özellikle İstanbul; sokakları, evleri, anıt ve genel kurumları, meyhane ve hatakhaneleri, mesire yerleri, vapurları ve kayıkları, bir kelimede toplarsak görüntü ve insanları ile sesli ve renkli bir film halinde akmaktadır. Balıkçılar, tulumbacılar, serseriler, kumarbazlar, devrin tanınmış simaları, sanatkarları, mahalle aralarında yükselen kadın ve çoluk çocuk sesleri, yangınlarda, gece baskınlarında, meyhane kavgalarında yükselen karışık, anonim sesler, tabaka tabaka, sınıf sınıf, yaş yaş bütün bir İstanbu, Ahmet Rasim'in yazılarınhnda en öz dilleri, şiveleri, argolarıyla konuşulur. Ahmet Rasim'in eserlerini sıkarsak: İstanbul'un kokusu, esansı damlar." (Yusuf Ziya Ortaç)

"Bir yazarı anlamanın en kolay ve en faydalı tarzı, eserlerinden birini alarak okumaktır. Bu, onun hakkında söylenen ve yazılan umumi sözleri dinlemek ve okumaktan daha iyidir. Edebiyat eser demektir. Doğrudan doğruya eserle temasın yerini hiçbir şey tutamaz. Bu suretle geniş bilgi edinemezsiniz ama, adeta kısa bir müddet için olsun yazarla karşılaşmış gibi olursunuz... Daima baş vurmaktan hoşlandığım bu usule uyarak, Ahmet Rasim'in elimin altında bulunan Eşkal-i Zaman adlı Tasvir-i Efkar gazetesinde çıkmış fıkralarından mürekkep kitabını okuyorum. Birinci parça o sıralarda değiştirilmiş olan atlı tramvaylardan bahsediyor. Ahmet Rasim, eserlerinin çoğunda aktüel hadiselerden, insanlardan ve eşyalardan bahseder. O, tam bir gazetecidir." (Mehmet Kaplan)

"Bir gün büyükbabam anlatmıştı: İkisinin de sınıf arkadaşı olan İkdam'ın patronu Ahmet Cevdet Bey, Ahmet Rasim'e gazetesinde fıkra yazması için teklif yapmış. Üstad'ın kabul etmesi üzerine iş telif ücretini konuşmaya gelince, Ahmet Rasim Usta:

AHMET RASİM

Hakkı Süha Gezgin

Omuzlarına nisbetle biraz iri, dağınık kır saçlı bir baş. Dolgun, kırmızı bir yüz. Üst kapakların altına doğru kayıp bayağılaşmış elâ gözler, tasallûptan yer yer kan oturmuş bir burun ve üstünde siyah kordonlu kelebek bir gözlük. Kelebek sözünü yalnız şekil için söylemiyorum... Bu gözlük gerçekten bir kelebek telâşile ve hemen havalanacakmış gibi titrerdi. Ahmet Râsim, zaman zaman bunların üstünden bakarken, Eşkâl-i Zaman'ın sahibi olurdu.

Bu bakışlar zekâ güneşini bir pertavsız toplayış ile bebeklerinde biriktirir, ışıktan oklar yapardı. Üst dudağını örten bıyıklar nikotinle kozmatikli idi. Yumuşak tombul ellerinde cigara yakarken hafif bir titreme sezilirdi.

İspirto ile pürüzlenmiş, azıcık kısık, kalın bir ses, ortadan kısa bir boy. İşte Ahmet Râsim'in sözden çerçevesi...

Onu ilk defa, Kadıköy'ünde Şifa'daki evinde görmüştüm. Bahçeye sürgüsüz, mandalsız, kilitsiz bir kapıdan giriliyordu.

Ot bürümüş, bakımsız bir bahçenin sonunda hasır döşeli bir odada oturuyordu. Hem yalnız da değil. Meşhur bektaşî şeyhi Cemali Baba ile birlikte.

Biz, onları yere kurulmuş bir hamur sofrası başında bulmuştuk. Vakit daha ikindi olmamış, ama onlar demlenmeye başlamışlardı. İkisinin de entarileri arkalarında, ikisinin de kolları sıvalı idi. Gelenler arasında bir yabancıyı görünce, bektaşi aldırmadı ama, üstâdın gülümseyen gözlerinde bir sitem şimşeğinin yanıp söndüğünü sezer gibi oldum. Bereket yadırgaması çok sürmedi. Yer minderlerine çöktük. Sofranın etrafındaki halka genişledi. Konsolun alt gözünden kadehler çıktı. Koca hasır daha beriye çekildi. Cemali Baba, cana yakın bir sesle:

Tekke-i aşk içre rıza postunu
Sermesem bir türlü sersem bir türlü;
Talip olanlara gönül dostunu
Vermesem bir türlü versem bir türlü.

Nefesine başladı. Sonra bu şiirini Abdullah Cevdet'in İctihad'ında görmüştüm.

Yatsıya doğru ayrıldık. Fakat bu ilk görüşmemizin arkası gelmedi. Yaşayışımızın yolları başka başka yerlerden geçiyordu. Uzun seneler bir daha karşılaşmadık. Ama, her gün bir gazetede onu buluyor, okuyordum.

Yeni Gün kapanınca o da bir kenara çekildi. Sessiz bir gururu, bükülmez bir vekarı vardı. Cebinde kağıt tomarlar ile matbaaları dolaşmaz, muharrirliği, işportacılığın çok üstünde tutardı. Aylarca yoksulluğuna şerefli bir büyüklük vererek yaşadı.

Nihayet Hakkı Tarık onu aranuş bulmuş ve Vakit'e getirmişti.

Benim Ahmet Râsim'le yakından tanışmam asıl ondan sonra başlar. Yıllarca karşı karşıya çalıştık. Üstâd matbaada yazmazdı.

Sabahı, yaz-kış, gün doğmadan kalkar, mangala cezvesini sürer, allı yeşilli köpükleri seyrede ede kahvesini kabarturken mevzularını seçip işlerdi.

Bir hiç'in baştan başa bir hep olması için, Ahmet Râsim'in sanat menşurundan süzülmesi yeterdi. Başkalarının görmeden geçtikleri şeylerden o bir eleğimsağmanın bol rengini, bir avizenin zengin ışığını fışkırtırdı.

İstanbul'u, onun kadar iyi bilen, onun gibi anlayan, onun kadar sezen hiçbir kalem yoktur. Üstâd, bir yerden, bir semtten bahse başladı mı, o semt, hususî havası, çeşnisi, rengi, kokusu hülâsa bütün varlığı ile yazıya sinerdi.

İstanbul'u sabah, öğle, ikindi, akşam, gece yarısı simalar ile onun gibi kimse tanımazdı. Zamanın sular, topraklar, damlar, sokaklar, çehreler üstündeki perde perde değişişini yalnız o görmüş, o yakalamış ve cümlelere yalnız o dökebilmiştir.

Ressamlarımız arasında bile rahmetli Ali Rıza'dan başka böyle keskin bir görüşe ereni ben tanımıyorum. Kitabe-i Gam'ında o kadar içli bir şair olan Ahmet Râsim, Eşkâl-i Zaman'ı nasıl yazdı? Hamama Ülfet, Fuhş-u Atik, Fuhş-u Celid'de o keskin realizmi, o amansız teşrih neşterini nasıl kullandı?

Şaşılacak nokta, onun şahsındaki bu oynak ve akıcı varlıktır. Bir hüviyetten ötekine, hem duruluktan hiçbir şey kaybetmeden geçiyor.

Ne de çok şey bilirdi. Hafızası, şuur projektörleri ile donanmış güzel istifhi bir bilgi ambarı idi. Hiç'i hep yapışındaki kuvvet, işte bu harç zenginliğinden doğuyordu. Hangi şeye sarıldıysa mutlaka koparmıştır.

Üç ciltlik Osmanlı Tarihi, tarihlerin en güzellerindendir. Kuvvetli riyaziyesi vardı. Mantığındaki ölçülü kaplayışı belki biraz da bu bilgisine borçludur.

Söze, onun maddesi ile başlamıştım. Size yarım sahifede ve ve kemik Ahmet Râsim'i, birkaç yaprakta da muharrir Ahmet Râsim'i tanıtmaya çalıştım. Fakat bunların ikisinden de büyük bir adam daha var. Bu insan Ahmet Râsim'dir.

Türkiye'de kalemından başka, hiçbir kuvvete dayanmadan yaşamış ondan başka adam gösterilemez. Ama bu hükmü zaman içinde mukayese ve muhakeme etmelisiniz. Çünkü artık bizde de fikir pazarları kurulmuş, mânâ alışverişi başlamıştır.

Hayır, ölçü kullanırken Ahmet Râsim'in yaşadığı çağı gözden uzak tutmayınız. Sansürü, sarayı, hafiyeleri, zihinlere oturtulan zindan, sürgün korkuluklarını düşününüz.

Bu büyük şahsiyet, işte bütün bu kötü şartlar ve kanlı zorbalıklar içinde elli yıl yazdı. Hem sürçmeden, küçülmeden, satılmadan, şerefine en küçük bir leke sürdürmeden yazdı.

Kalenderliği zerafet haline koymuştu. Canayakın ve tatlı bir babayaniliği vardı. Duygulu zihin antenlerle, güzellik diyarında yeni bir fetih yaptı mı, fesini arkaya yıkar, gözlük camları çakmıtılar içinde kalır ve şarkı bestelerdi. Bu şarkı, biraz da kazandığı manevi zaferin marşına benzer. Gençliğinde musikiye merak sardırmış, meşhur Zekâi Dede'nin huzurundan feyz almıştı.

Zaman zaman gönlünün şenlik gecelerini andıran ufuklarından bir kıvılcım koparırak şarkı, nağme olur ve ruhları titretirdi.

Son yıllarında büyük bir lügate başlamıştı. Bana yazdığı bir mektupta "Nay kelimesine gelmek üzereyim. Bana bu sazın perdelerini, akordlarına göre aldıkları isimleri ve buutlarını müfassalca yaz" dediğine bakılırsa, N harfine kadar gelmişmiş. Eski elifbede ise n'nin yeri malûm.

İlmî araştırmalarındaki titizliğini bildiğim için, bu eserin basılmamasına acıyorum. Bizde ilk monografi örneğini de Şinâsi'siyle o vermişti.

Doğrusunu isterseniz benim bildiğim Ahmet Râsim, bir hamlede aşılamayan bir denizdir. Ne kadar güzel yazılırsa yazılsın, onu böyle bir makale sedefine sığdırmak kabil olmaz.

(*Edebî Portreler*, yay. haz. Beşir Ayvazoğlu, 1997)

- Uzun yazarsam yarım altın isterim demiş. Kısa yazarsam bir altından aşağı olmaz.

Az ve öz yazmanın telif ücretine yansımış bu nefis değerlendirmesi de unutulacak gibi değildir..." (Haldun Taner)

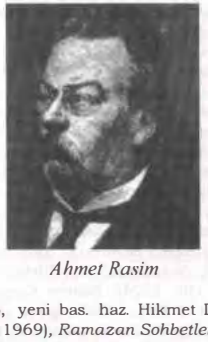
"O, bugünkü anlamda gazete yazarlığını Türk basın hayatına yerleştiren insanların başında gelir: Gazeteci dikkatiyle yazılarını kaleme aldığı günün İstanbul hayatına bağlıdır; bilgi ve araştırmalarıyla bizim geçmişimize ve Avrupa medeniyetine yöneliktir. Avrupa'nın idrâk ettiği edebî ve teknik gelişmelerden, geçmiş dönemlerdeki Türk hayatını zenginleştiren çeşitli unsurlardan ve halkın zihnî, bedii faaliyetlerinden okuyucusunu haberdâr etmek isteyen Ahmed Rasim'in ansiklopedisi tavırlı bir yazar olması tabiidir. Onun hatıra kitapları, tarihleri, romanları, sohbet, fıkra ve makalelerini bir araya getiren eserleri, çeşitli sahalarda kaleme alınmış yazıları vardır. Bütün bunlara bakarak ona verilebilecek en iyi sıfat 'yazar' kelimesinde ifadesini bulur. Ahmed Rasim'e büyük edip demek ona iftira olur. O, büyük bir yazardır. Her konuda kalem oynatır, her şey yazar. O, yazmak için yaratılmış insanlardandır. Ahmed Rasim için 'ansiklopedist tavırlı yazar' demek onun çalışma alanını ve tarzını daha iyi belirler." (Şerif Aktaş)

"Düz anlatımla, bol konuşmalarla, kısa belli bir olayı, ilişkiyi anlatınca okurumuzun hoşuna gider. Ahmet Rasim mektupları, fıkraları, sohbetleri ile halkın yaşayışını, özelliklerini okuru güldürerek eğlendirerek anlatır. 'Çalakalem' yazmayı üstadı Ahmet Midhat'tan öğrenir ve uygular. Gazetelerde gözleme dayalı, anılarla yüklü yazıları okunur ve tepkiler de alır" (Yusuf Yıldırım)

BAŞLICA ESERLERİ:

ANI-GEZİ: *Gecelerim* (1894, 1898, 1899, yeni bas. haz. Sabri Koz, 1987), *Matbuat Hatıralarından: Muharrir, Şair, Edip* (1924'te Zaman'da tefrika, yeni bas. haz. Kazım Yetiş 1980), *Gülüp Ağladıklarım* (1926, yeni bas. haz. Ahmet Sevinç 1978), *Falaka* (1927'de *Akşam*'da tefrika, yeni bas. haz. Satı Erişen. *Gecelerim* ile birlikte,1954), *Romanya Mektupları* (1916 yeni bas. haz. Rıdvan Yakın 1988), *Fuhş-i Atik* (1958).

FIKRA-MAKALE-SOHBET: *Külliyat-ı Say ü Tahrir: Makalat ve Musahabat* (1907), *Şehir Mektupları* (4 cilt, 1910-11 yeni bas. haz. Ahmet Kabaklı, 1971, Nuri Akbayar), *Ciddi ü Mizah* (1918), *Eşkal-i Zaman* (1918, yeni bas. haz. Orhan Şaik Gökyay, 1969), *GülüpAğladıklarım* (1926, haz. Ahmet Sevinç, 1978), *Muharrir Bu Ya*

Ahmet Rasim

(1926, yeni bas. haz. Hikmet Dizdaroğlu 1969), *Ramazan Sohbetleri* (Sadeleştiren Muzaffer Gökman, 1967), *Makâlât ve Musahâbât* (1907).

HİKÂYE: *Numune-i Hayal* (1894), *Belki Ben Aldanıyorum* (1909), *İki Güzel Günahkâr* (1922), *İki Günahsız Sevda* (1923).

ROMAN: *İlk Sevgi* (1890), *Bir Sefilenin Evrak-ı Metrükesi* (1891), *Güzel Eleni* (1891, 1989, 1900, 1922), *Meşak-ı Hayat* (Servet-i Fünün'da tefrika 1891, 1900), *Endişe-i Hayat* (Servet-i Fünun'da tefrika 1891, 1898, 1900), *Leyal-i Iztırab* (Servet-i Fünün'da tefrika 1891, 1901, haz. Zeki Çakılalan, 2004), *Meyl-i Dil* (1891), *Afife* (1892), *Mektep Arkadaşım* (1894,1899), *Tecrübesiz Aşk* (1894), *Biçare Genç* (1894), *Asker Oğlu* (1897, yay. haz. Erol Ülgen), *Nâkâm* (Malut gazetesi eki olarak 1897), *Ülfet* (1889, *Hamamcı Ülfet* adıyla 1922, 1958), *Ömr-i Ebedî* (4 cilt, 1897-1900).

MEKTUP: *Kitâbe-i Gam* (3 cilt, 1897-99).

İNCELEME: *İlk Büyük Muharrirlerden Şinasi* (1927).

TARİH: *Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi* (4 cilt, 1910-12, haz. Hakkı Dursun Yıldız, 1969), *Tarih ve Muharrir* (1910), *İki Hatırat, Üç Şahsiyet* (1916, haz. İbrahim Olgun1976), *İstibdattan Hakimiyet-i Milliyeye 1-2* (1924, 1. cildi *Osmanlı İmparatorluğunun Reform Çabaları İçinde Batış Evreleri* adıyla sadeleştiren H. V. Velidedeoğlu), *Menakıb-ı İslam 1-2* (1910).

DİĞER: *Seçmeler* (1968), *Anılar ve Söyleşiler* (yay. haz. Nuri Erten 1983).

HAKKINDA: Ahmet Celal / Ahmet Rasim Bey (1900), Mustafa Nihat Özön / Ahmet Rasim Bibliyografyası Bibliyografya Bülteni 11-12 (1933), Reşat Ekrem Koçu / Ahmet Rasim: Hayatı Seçme Şiir ve Yazıları (1938), Suat Hızarcı/ Ahmed Rasim (1953), Hilmi Yücebaş / Ahmet Rasim, Aşkları-Hatıraları (1957), Agâh Sırrı Levend / Ahmet Rasim (1965), Hikmet Dizdaroğlu / Ahmet Rasim (1965), Necmettin Hacieminoğlu / Ahmet Rasim'de Dil ve Üslûb (İÜ Edebiyat Fakültesi Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, 1972), İsmail Baha Sürelsan / Ahmed Rasim ve Musiki (1977), Hikmet Altınkaynak / Nükte ve Fıkralarıyla Ahmet Rasim (1984), Şerif Aktaş / Ahmet Rasim (1983), Şerif Aktaş / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1988), Muzaffer Gökman / İstanbul'u Yaşayan ve Yaşatan Adam Ahmet Rasim: Hayatı ve Eserleri 1-2 (1989), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Yusuf Yıldırım / Ahmet Rasim ve Şehir – İstanbul Mektupları (2005).

AHMET REFİK (Altınay)

Tarihçi-yazar, şair (D. 1880, Beşiktaş / İstanbul - Ö. 10 Ekim 1937). Sultan Abdülaziz'in vekilharcı Ürgüplü Ahmed Ağanın oğlu. Nasrettin Hoca, Rıfkı Ali adlarını da kullandı. İlköğrenimini Beşiktaş Vişnezâde Mektebinde tamamladı. Kuleli İdadisi ve Harbiye Mektebi (1898) mezunu. Toptaşı ve Soğukçeşme askerî okullarında coğrafya, 1902'den itibaren Harbiye Mektebinde Fransızca öğretmenliği yaptı. 1903'te üsteğmen, 1907'de de yüzbaşı oldu. Balkan Savaşı sırasında orduda görev aldı. Balkan Savaşı'ndan sonra emekli olduğu halde yeniden yüzbaşı rütbesiyle orduya katılarak ordu arşivini düzenlemekle görevlendirildi. 1908'de Mekteb-i Harbiye tarih öğretmenliğine başladı. 1909'da Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Ceride Şubesinde görev aldı, *Mecmua-i Askeriyye*'yi yönetti. 1912'de Balkan Harbi'nde askeri sansür müfettişi olarak çalıştı ve savaş bitiminde emekliye ayrıldı. Birinci Dünya Savaşı sırasında bir ara Ulukışla'ya sürgün gitti. 1915'de Eskişehir Askerî Sevk Komisyonu başkanlığını üstlendi. Bu sırada şiddetli bir hastalık geçirdi. Daha sonra Hazîne-i Evrak'ta çalıştı. 1916'da Doğu Anadolu'ya görevle gönderildi. 1917'de terhis edildi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Darülfünun'da tarih dersleri verdi, profesörlüğe yükseldi ve bu görevde 1933'e kadar kaldı. Abdurrahman Şeref'in ölümü üzerine Tarih-i Osmanî Encümeni başkanlığına getirildi (1924). Son yıllarını fakr-u zaruret içinde geçirdi. Haydarpaşa Hastanesinde vefat etti. Büyükada Tepeköy Mezarlığında yatmaktadır.

İlk yazı ve şiirlerini; yüzyıl başında *İrtikâ, Ma'lûmat, Hazîne-i Fünün, Mecmua-i Ebüzziyâ* gibi gazete ve dergilerde; daha sonra *İkdam, Yeni Mecmua, Tarih Encümeni Mecmuası, Harb Mecmuası, Türkiyat, Hayat, Anadolu, Edebiyat Fakültesi Mecmuası, Peyam, Akşam, Cumhuriyet* gibi yayın organ-

larında yayımladı. *Tercümân-ı Hakikat* ve *Millet* gazetesi başyazarlığı yaptı. Bazı eserleri gazetelerde tefrika edildi. Halka tarih zevkini aşılayan üslupta eserler vermiş olması başlıca özelliğidir. Çoğu bestelenmiş birçok şarkısı vardır. Alkole aşırı düşkünlüğüyle de tanınırdı. *Demirbaş Şarl* adlı eserinden dolayı İsveç hükümeti tarafından kendisine bir nişan verilmiştir (1918). Eserlerinin sayısı yüzden fazladır.

Ahmet Refik Altınay'ın *"Geçmiş Asırlarda Osmanlı Hayatı"* başlıklı bir dizi halinde 1915-27 tarihleri arasında yayımlanan on altı eseri, 2001 yılından itibaren Tarihe Yolculuk dizisinde yeniden basılmaya başlandı. Fransızcadan üç ciltlik Târih-i Medeniyyet (C. Seignobos'tan, 1912)'i çevirdi.

"(...) *Ahmed Refik, asker ocağından yetişmiş şuurlu bir aydındır.* (...) *Şâir ve sanatkâr ruhlu bir yazar olan Ahmed Refik, belki tam bir tarihçi olarak kabul edilmeyebilir. Çünkü topladığı tarihî malzemeyi derin ve ihatalı bir görüşle işleyerek bir terkibe ve senteze ulaştırmış değildir. Ama devrinin târih anlayışına bir heyecan, yeni ve taze bir ruh getirdiği, onu 'vak'anüvislik'ten kurtardığı da söylenebilir. Ahmed Refik daha ziyâde târihin edebiyatını yapmış, târihle edebiyat arasında bir köprü kurmuştur. O yüzden kuru, sıkıcı bir târih yazarı değildir. Târihî konuları sanatkâr bir ruhla ele alarak, kolay anlaşılan ve sevilerek okunan bir târih anlayışını yerleştirmenin gayreti içinde olmuş, bunu da başarmıştır. Gazeteci ve şâir tarafı târihî yazılarında da kendini göstermiş, tatlı, akıcı ve sürükleyici üslûbu ile târihî eserlerin sevilip yayılmasında, geniş kitlelere ulaşmasında ve okunmasında önemli bir görev ifa etmiştir. Ayrıca Hazîne-i Evrak'ta bulup yayımladığı belgeler, Osmanlı târihi için çok değerli belgeler olarak kabul edilmektedir."* (Mustafa Özbalcı)

ESERLERİ:

Gazevât-ı Celile-i Peygamberi (1908), *İnkılâb-ı Azîm* (1908), *Sultan Mehmed Han-ı Hamiş Hazretleri* (1909), *On Bir Nisan İnkılâbı* (1909), *Devr-i Süleyman-ı Kanunî'de Birinci Viyana Muhasarası* (1909), *Sahâif-i Muzafferiyât-ı Osmaniyye* (1909), *Tarih Sahifeleri* (1909), *Baltacı Mehmed Paşa ve Büyük Petro* (1911), *Büyük Târih-i Umûmî* (6 cilt, 1912), *Resimli ve Haritalı Târîh-i Umûmî* (1912), *Bizans İmparatoriçeleri* (1915), *Kabakçı Mustafa* (1915), *Köprülüler* (1915), *Lâle Devri* (1915), *Prusya Nasıl Yükseldi* (1915), *Târihî Simalar* (1915), *Târihte Osmanlı Neferi* (1915), *Tesâvîr-i Rical* (1915), *Felâket Seneleri (1094-1110)* (1916), *Memâlik-i Osmâniyye'de Demirbaş Şarl* (1916), *Kadınlar Saltanatı* (4 cilt, 1916), *Padişahlarımızda Din Gayreti-Vatan Muhabbeti* (1916), *Yirmi Beş Sene Siper Kavgası* (1917), *Memâlik-i Osmâniyye'de Kral Rakoczi ve Tevâbii (1109-1154)* (1917), *Sultan Abdülhamid-i Saniye Dâir* (1918), *İki Komite-İki Kıtal* (1919), *Kafkas Yollarında: Hâtıralar ve Tahassüsler* (1919), *Onuncu Hicr-i Asride İstanbul Hayâtı (961-1000)* (1921), *Sultan Cem* (1923), *Âlimler ve Sanatkârlar* (1924), *Sokullu* (1924), *Türkiye Târihi* (1. cilt, 1924), *Bizans Karşısında Türkler* (1924), *Kızlarağası* (1926), *Türkiye'de Mülteciler Meselesi* (1926), *Samur Devri* (1927), *Fatma Sultan* (tsz), *Çocuklarla Türk İstiklâl Harbi* (1929), *Anadolu'da Türk Aşiretleri* (966-1200) (1930), *Hicrî Onikinci Asırda İstanbul Hayâtı* (1930), *Hicrî Onbirinci Asırda İstanbul Hayâtı* (1931), *Büyük İskender* (1931), *Büyük Frederik* (1931), *Eski İstanbul Manzaraları* (1931), *Kanije Gazileri* (1931), *Mîmar Sinan* (1931), *Târihte Kadın Simalar* (1931), *Turhan Valide* (1931), *Sokullu Mehmed Paşa* (1931), *Viyana Önünde Türkler* (1931), *Türkiye Madenleri* (1931), *Çocuklara Târih Bilgisi: Orta Yeni ve Yakın Zamanlar* (1931), *Orta Mektepler ve Muallim Mektepleri İçin Kıraat* (1931, *Ocak Ağaları* (1931), *Kâtip Çelebi* (1932), *Nâimâ* (1932), *Eski Türk Zaferleri* (1071-1878) (1932), *Fransız Müverrihleri: Michelet Lavisse Vandel* (1932), *Alman Müverrihleri: Ranke Mommsen Treitschke* (1932), *Târih ve Müverrihler* (1932), *Türkler ve Büyük Petro* (1932), *Türklerin İstanbul Muhasaraları* (1932), *Türkler ve Kraliçe Elizabet* (1932), *Osmanlı Devrinde Zorbalar* (1932), *Napoleon* (1932), *Türk Akıncıları* (1932), *Hicrî Onüçüncü Asırda İstanbul Hayâtı* (1932), *Çocuklara Târih Bilgisi: Eski Zamanlar Türkler* (1932), *Türk Akıncıları* (1932), *Vaşington ve Amerika İhtilâli* (1932), *Onaltıncı Asırda Rafizîlik ve Bektaşilik* (1932), *Türk Hizmetinde Kral Tökö'li İmre* (1932), *Lady Montague'in Şark Mektupları* (1933), *Peçevî* (1933), *Selânikî* (1933), *Osmanlı Devrinde Hoca Nüfuzu* (1933), *Hoca Sadettin* (1933), *Aşıkpaşazâde* (1933), *Osmanoğulları* (1933), *Türk İdaresinde Bulgaristan* (1933), *Fındıklılı Silâhtar Mehmed Ağa* (1933), *Ege Havzası ve Yunan* (1934), *Tarih Öğreniyorum* (1934), *Onaltıncı Asırda Osmanlı Hayâtı* (1935), *Türk Mimarları* (1936).

HAKKINDA: Mükrimin Halil / Müverrih Ahmed Refik (Milli Mecmua, sayı: 39, 1925), Reşad Ekrem Koçu / Ahmed Refik: Hayatı, Seçme Şiir ve Yazıları (1938) - İstanbul Ansiklopedisi (c. 2, s.732-743), Türk Ansiklopedisi (c. 11, s. 219, 1966), TDE Ansiklopedisi (c. 1, s. 125- 126, 1977), M. Muzaffer Gökman / Ahmet Refik Altınay (1978), Abdülkadir Özcan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1988), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Köprülüler Ahmet Refik Altınay (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Mustafa Özbalcı / Büyük Türk Klâsikleri (c. 13, 2002).

AHMET RESMÎ EFENDİ

Tarihçi (D. 1700, Resmo - Ö. 1783, İstanbul). Öğrenimini İstanbul'da yaptı. Devletin çeşitli yüksek mevkilerinde görev aldı. Maliye tezkirecisi, Anadolu muhasebecisi (1762), elçi, sadaret kethüdası (1771) oldu.

BAŞLICA ESERLERİ:

Hadikatü'r Rüesa (diğer adı, Sefinetü'r Rüesa, reisülküttapların hayat hikâyeleri), Hamiletü'l Küberâ (darüssaade ağalarının hayat hikâyeleri), Hülâsatü l'tibâr (1768-74 Osmanlı-Rus Savaşı).

HAKKINDA: Bilge Ercilasun / Atsız Armağanı içinde (1976), Bekir Kütükoğlu / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1988).

AHMET RIZA

Fikir adamı, yazar (D. 1858, İstanbul - Ö. 26 Şubat 1930). Galatasaray Sultanisini bitirerek (1874) Bâb-ı Âlî Tercüme Odasında çalışmaya başladı. 1884'te gittiği Paris'te tarım öğrenimi gördü. Bursa İdadisi ve Bursa Maarif müdürlüklerinden sonra ikinci defa Paris'e gittiğinde (1889) Jöntürk hareketine katıldı, liderliği aldı. Paris'te II. Meşrutiyete kadar *Meşveret* gazetesini yayımlayarak Abdülhamit yönetimine karşı mücadele etti. II. Meşrutiyetin ilanından sonra oluşturulan Meclis-i Mebusan'da İstanbul mebusu ve Meclis Başkanı olarak bulundu. Daha sonra Âyân Meclisi üyesi seçildi. Damat Ferit hükümetleri zamanında Vahdet-i Milliye (Milli Birlik) adlı muhalif bir dernek kurmuş olan Ahmet Rıza, 3. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal'in Kuva-yı

Ahmet Rıza

Milliye için özel mektupla yardım istediği kişilcr arasında yer aldı (1919). Fransa ve Lozan'da Avrupa devletleri ile Ankara hükümetinin ilk resmî temaslarını sağlayanlardan oldu.

Fransızca yazıp yayımladığı *"Batı'nın Doğu Politikasının Ahlâken İflası"* (1922) adlı kitabında *"Batının asırlar boyunca Hristiyanlık gayretiyle Müslüman ve Türklere karşı yaptıkları zulüm ve haksızlıkları, sadece Batı kaynaklarına dayanarak" ortaya koydu (Osman Hami).* Lozan Antlaşması'ndan sonra yurda döndüğünde bazı eserlerini yeniden yazmaya başladı, bitiremeden öldü. Kandilli'deki aile mezarlığına gömüldü.

Makaleleri *Meşveret* (1895-08), *Şurayı Ümmet* (1902-80) ile Paris ve Londra'da pozitivistlerin çıkardıkları bazı dergilerde (1896-08) yayımlandı.

ESERLERİ:

Lâyihalar (Sultan Abdülhamid'e sunulmuş 5 layiha, tarihsiz, Paris), *Cevat Paşa'ya Layiha* (broşür, tarihsiz), *Tolerance Muslumane* (İslâmiyette Serbest Âyin 1907, Paris), *La Crise de l'Orient* (Buhran-ı Şark, 1907, Paris), *Echos de Turquie* (Türkiye Haberleri, 1920, Paris), *Vazife ve Mes'uliyet* (Padişah, Asker, Kadın, üç ayrı broşür. 1907-08, Paris), *La Failite Moralle de La Politique Occidentale en Orient / Hayye Ale'l Felah* (1922, Paris; Batının Doğu Politikasının Ahlaken İflası adıyla, Ziyad Ebuzziya tarafından çevirilerek, 1988), *Ahmet Rıza Bey'in Anıları* (önce Cumhuriyet'te Haluk Şehsuvaroğlu tarafından tefrika edildi, Ocak-Şubat /1950, kitap olarak da basıldı; basımlarının bazıları Batı Politikasının Ahlaksızlığı adıyla yapıldı, 1993).

HAKKINDA: Ziyad Ebüzziya / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1988).

AHMET S. İĞCİLER

Bkz. İĞCİLER, Ahmet S.

AHMET SALÂHATTİN

Hukukçu ve siyasetbilimci (D. 1878, Üsküdar / İstanbul - Ö. 20 Ocak 1920, İstanbul). Üsküdar Rüştiyesinden sonra Mülkiye İdadisinde lise tahsili gördü. 1900'de Mülkiye mektebi yüksek kısmını bitirdi. Reji (Tekel) İdaresi, Ziraat Bankası ve Düyun-ı Umûmiye İdaresinde çalıştı. Devletler Genel Hukuku konularında araştırmalar yaptı. İstanbul Darülfünunun Hukuk Şubesinde Devletler Genel Hukuk dersi okuttu. Aralık 1910'da Darülfünun Hukuk Fakültesi dekanı oldu. Aralık 1910 seçimlerinde İstanbul mebusu olarak Meclis-i Mebusan'a girdi. Mütareke yıllarında mandacılara karşı istiklâl görüşünü savundu. Bu düşünceleri daha sonra Lozan Antlaşmasına esas teşkil etti. İstanbul'da Türk Milli Cemiyeti adlı bir örgüt kurdu. Dönemin önemli aydınlarından Halide Edip, Besim Ömer Akalın, Es'ad Paşa gibi isimler bu cemiyetin çatısı altında toplandı. 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgali üzerine düzenlenen Sultanahmet Mitinginde Darülfununu temsil etti. Yakalandığı bir hastalıktan kurtulamayarak öldü. Vahideddin'in özel iradesiyle Fatih türbesinin avlusuna defnedildi.

ESERLERİ:

HUKUK-SİYASET BİLİMİ: *Berlin Kongresinin Diplomasi Tarihine Bir Nazar* (1911), *Mülâhhas Hukuk-ı Umûmiyye-i Beyne'd-Düvel* (1914), *Makedonya Meselesi ve Balkan Harb-i Âhiri* (1915), *Hukuk-ı Beyne'd-Düvelin Mukaddemât-ı Nazariye ve Safahât-ı Tekâmüliyesi* (1921), *Hukûk-ı Âmme* (1920), *Hukuk-ı Düvel Dersleri* (1921), *Hukuk-ı Umûmiyye-i Düvel* (1921), *Hukukî ve Siyasî Tetebbular* (1923).

ÇEVİRİ: *Hukuk-ı Umûmiyye-i Düvel* (P. Fauchille-H. Bongils'den, bir Medhal ve Vesaik cildiyle birlikte 7 cilt, 1909-1913), *Tetebbuât-ı Siyasiye* (1911), *Avrupa'nın Diplomasi Tarihi* (1911), *Medeniyet Yalanları* (Max Nordau'dan, 1912).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

AHMET SAMİM

Gazeteci-yazar (D. 1884, Prizren / Kosova - Ö. 9 Haziran 1910, İstanbul). İstanbul Robert Kolej mezunu. Bir süre Reji İdaresinde memurluk yaptıktan sonra gazeteciliğe başladı. II. Meşrutiyet'ten sonra Fecr-i Âtîciler arasında yer aldı. *Hilal* gazetesini çıkardı. Ayrıca, *Cidal, İtilaf, Sadâ-yı Millet* gibi gazetelerde İttihat Terakki yönetimini sert biçimde eleştiren siyasî yazılar yayımladı. Yazılarının, sahibi Rum olan *Sadâ-ı Millet* gazetesinde çıkması, Girit sorunu nedeniyle Türk-Yunan uyuşmazlığının sertleştiği dönemde dikkat çekiyordu. Çalıştığı gazeteden dönerken meçhul bir şahıs tarafından öldürüldü.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

AHMET SELİM

Gazeteci-yazar. 1944, İstanbul doğumlu. Asıl adı Zeki Önel'dir. Mihrimah Sultan İlkokulu mezunu. Daha sonraki öğrenimini Karagümrük Ortaokulu, İstanbul Erkek Lisesi ve İktisat Fakültesinde tamamladı. İlk yazısı, lise öğrencisi iken *Yeni İstanbul* gazetesinde yayımlandı. Yazıları daha sonra aralıklarla *Yeni İstanbul, Son Havadis, Haber, Hakikat, Dünya, Bizim Anadolu, Bahalide Sabah* gibi gazetelerde çıktı. 1971'den sonra *Bahalide Sabah* gazetesinde on üç yıl sürekli makale, köşe yazısı ve başyazı yazdı. Ufuk ve Dağarcık dergilerinde yazarlığın yanı sıra yayın yönetmenliğini üstlendi. 1988'den beri Zaman gazetesinde köşe yazarıdır. Aksiyon dergisinde de köşe yazıları yazdı.

ESERLERİ:

Din-Dil-Tarih Şuuru, Din - Medeniyet ve Laiklik, Dünya İslâm'a Muhtaç, Uyanış Zamanı, Milli-Manevî Bütünlüğümüz, Nâzım Dosyası (2002), *Sevgiyle Yaşamak* (2002), *Serbest Vuruş* (2003), *Medeniyet Krizi.*

AHMET VEFİK PAŞA

Devlet adamı, yazar (D. 1823, İstanbul - Ö. 2 Nisan 1891). İlköğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra babasının Fransa Büyükelçiliğine atanmasından dolayı Paris Saint Louis Lisesinde okuyup buradan mezun oldu. İstanbul'a döndüğünde Tercüme Odası'na alındı. Daha sonra babasının yakın dostu Mustafa Reşit Paşa'nın desteğiyle yurtiçi ve yurtdışında önemli mevkilere getirildi. Londra elçilik kâtibi (1840), Encümen-i Daniş üyesi (1851), Tahran Büyükelçisi (1855), Deâvi Nazırı (1857),

Ahmet Samim

Ahmet Vefik Paşa

Paris Büyükelçisi (1891), Evkaf Nazırı ve Divan-ı Muhasebat Başkanı (Sayıştay Başkanı, 1862) oldu. 1864'te Bursa'ya Anadolu Sağ Kol Müfettişi olarak atandı. Bursa halkının şikâyeti üzerine görevinden azledildi. Sadrazam Mahmud Nedim Paşa döneminde Sadaret Müsteşarı (1872), Maarif Nazırı (1872), Şura-ı Devlet üyesi, Paşalık unvanı verilerek Mebusan Meclisi üyesi (1878), ikinci defa Maarif Nazırı, Dahiliye Nazırı ve sadrazam oldu (1878). Bu görevlerden sonra Bursa valiliği ve üç gün süren ikinci defa sadrazamlığı (1882), getirildiği önemli mevkilerdir.

Ahmet Vefik Paşa, gerek mizacı gerekse devlet adamlığı ve edebî kişiliği yönüyle ilginç ve önemli bir insandı. Sık sık görev değiştirmesinde güç anlaşılır bir mizaca sahip oluşunun önemli rol oynadığı söylenir. Sonradan Boğaziçi Üniversitesi olan eski Robert Kolejinin kurulduğu arsayı, Paris'te elçiyken aşırı harcamaları nedeniyle biriken borçları yüzünden Amerikalı misyonerlere sattığı ve bu nedenle II. Abdülhamit tarafından eleştirildiği iddia edildi (Osman Ergin, *Maarif Tarihi, 3. Cilt, s. 856).* Tiyatro çalışmaları çeviri ve adaptasyona dayalıdır. Ayrıca dil ve tarih sahasındaki çalışmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

TARİH ve DİL: *Salnâme* (1846-47, 1848-49), *Müntebahât-ı Durûb-ı Emsâl* (Türkçe atasözleri, 1852), *Hikmet-i Tarih* (Tarih Felsefesi ders notları, 1863), *Şecere-i Türkî* (Ebul Gazi Bahadır Han'dan çeviri, 1864), *Fezleke-i Tarih-i Osmanî* (ders kitabı, 1876).

ROMAN ÇEVİRİLERİ: *Telemak* (Fenelon'dan, 1881), *Gil Blas Santillani'nin Sergüzeşti* (La Saye'dan), *Hikâye-i Hikemiye-i Mikromeya* (Voltaire'den, 1871).

ADAPTASYON OYUNLARI: *Azarya* (L. Avvare'dan, 1933), *Yorgaki Dandini* (Georges Dandin'den, 1869, 1927), *Zoraki Tabib* (1869), *Dekbazlık, Tabib-i Aşk* (1933).

ÇEVİRİ OYUNLARI: *Adamcıl, Tartüff, Kadınlar Mektebi, Kocalar Mektebi, Savruk, Okumuş Kadınlar, İnfial-i Aşk, Don Civanı* (Don Juan), *Dudu Kuşları, Hernani* (V. Huga'dan 1874), *Arslan Avcıları yahut Hak Yerini Bulur* (L. Thiboust, E. Lehmonn'dan).

HAKKINDA: İsmail Hikmet Ertaylan / Ahmet Vefik Paşa (1932), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1975), İhsan Işık / Kültürümüzün Kimliği (1982), Ömer Faruk Akün / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1988), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

AHMETBEYOĞLU, Ali

Tarih araştırmacısı. 10 Kasım 1964, Kayseri doğumlu. Kayseri Namık Kemal İlkokulu (1976), Kayseri 50. Dedeman Ortaokulu (1979), Kayseri Lisesi (1982), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1987) mezunu. Aynı fakültenin Tarih Bölümü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. 1987'de aynı Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans tezi: *"Grek Seyyahı Priskos (V.Asır)'a Göre Avrupa Hunları"* (1990). Doktora için devlet bursu ile 1992-93 yılları arasında Macaristan'da bulundu. 1997 yılında *"Avrupa Hun İmparatorluğu"* konulu doktora teziyle doktor unvanını aldı. 1999'da aynı Anabilim Dalına Yardımcı Doçent olarak atandı.

Genel Türk tarihi alanında çalıştı. Makalelerini, *Türk Dünyası Tarih Dergisi, Türk Kültürü, Türk Dünyası Araştırmaları, Tarih Enstitüsü Dergisi, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler* dergilerinde, *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı, Afganistan Üzerine Araştırmalar, Türkler, Tarih Boyunca Balkanlardan Kafkaslara Türk Dünyası Semineri, Tarih Boyunca Türklerde Altın* kitaplarında yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Grek Seyyahı Priskos'a (V. Asır) Göre Avrupa Hunları* (1995), *Avrupa Hun İmparatorluğu* (2001), *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi* (der., 2001).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Afganistan Üzerine Araştırmalar* (2001), *Irak Dosyası I-II* (2003).

ÇEVİRİ: *Türkistan Seyahatnamesi* (2003).

AHTERİ (Mustafa)

Dilci (D. ?, Afyonkarahisar – Ö. 1578, Kütahya). Arap dili ve edebiyatı alanında yaptığı çalışmalarla, özellikle hazırladığı lugat çalışmasıyla meşhurdur. Kabri Kütahya'dadır. Afyon'da da ona atfedilen bir kabir vardır.

ESERLERİ:

Ahteri-i Kebir, Câmiu'l-Lisân, Câmiu'l-Mesâil, Hamilü'l-Muhâderât.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AK, Behiç

Karikatürcü, yazar. 1956, Samsun doğumlu. Yıldız Üniversitesi ve İTÜ'de mimarlık öğrenimi gördü. 1982'den sonra *Cumhuriyet* gazetesinde Kim Kime Dum Duma adlı çizgi bant karikatürü serisini çizdi. Çizgileriyle yanı sıra çocuk kitabı yazarlığı

Behiç Ak

ve çizerliği, oyun yazarlığı ve belgesel film alanında da çalışmaları vardır.

Oyunları Devlet ve Şehir tiyatrolarında sahnelendi. *Bina* adlı oyunuyla 1993'te Kültür Bakanlığı Özel Ödülünü, 1996'da Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenen *Ayrılık* adlı oyunu ile de aynı yıl Cevat Fehmi Başkut Ödülünü kazandı. 1994 yılında *Türk Sinemasında Sansürün Tarihi Siyahperde* adlı belgesel filmin yönetmenliğini yaptı. Bu filmle 1994 Ankara Film Festivalinde En İyi Belgesel Film Ödülünü kazandı. Karikatür bant kitapları Türkiye'de ve Almanya'da yayımlanan Behiç Ak'ın çocuk kitapları Türkiye'nin yanı sıra Japonya'da da yayımlandı. Tek Kişilik Şehir adlı oyunu 2003'te Produksiyon Tiyatrosunda sahnelendi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Kim Kime Dum Duma (1986), *Was Kummert's mich* (Almanya, 1987), *Ben Yapmadım Öğretmenim* (1990), *Galiba Seni Seviyorum* (1991), *Korkma Ben Hümanist Değilim* (1992), *Dikkat Su!* (1992), *İstanbul'un Suyu Nereden Geliyor* (1992), *Bina* (1993), *Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı* (1993), *Doğum Günü Hediyesi* (1993), *Gökdelene Giren Bulut* (1994), *Büyükannem ve Miyop Ejderha* (1995), *Ayrılık* (1997), *Uyurgezer Bir Fil* (1997), *Kedi Adası* (1997), *Karadeniz'deki Yunus* (1997), *Ben Ne Zaman Doğdum?* (1997), *Bizim Tombik Taştan Hiç Anlamıyor* (1997), *Bilyalar* (1997), *Ne Biçim Kurbağasın Sen* (1997), *Hastane* (1999), *Dikkat Dünya!* (1999), *Yıldızların Tembelliği* (2000), *Zelzele* (2000), *Tek Kişilik Şehir* (oyun, 2002), *www.internet.cep.iletisim.com* (2002), *Rüzgârın Üzerindeki Kent* (Gakken, Japonya).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Ali Ulvi / Karikatürler* (Ferruh Doğan ve Tan Oral ile, 2000).

HAKKINDA: Duygu Eylemli / Henüz Vakit Varken "Dikkat Dünya" (Cumhuriyet Kitap, 7.5.1999), Virgül (sayı: 28, Mart 2000), Osman Yener / Behiç Ak'la Kitapları Üzerine – Sanat Son Kurşun'dur. Başka Çare Kalmadığı Zaman Yapılmalı" (Cumhuriyet Kitap, 8.6.2000).

Coşkun Ak

AK, Coşkun

Edebiyat araştırmacısı. 22 Mayıs 1947, Erzurum doğumlu. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1969) mezunu. Doktorasını 1977'de aynı yerde tamamladı. 1969'dan itibaren Urfa, Karacabey (Bursa) liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1973 yılında Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne asistan olarak atandı. Daha sonra Necatibey Eğitim Fakültesi dekan yardımcısı (1983-86), bölüm başkanı (1983-90), Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanı, UÜ İlâhiyat Fakültesi dekanı (1990-93) olarak görev yaptı. Daha sonra UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanı ve Eğitim Fakültesi dekanı olarak çalışmalarını sürdürdü. Makalelerini 1987 yılından itibaren *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı.

ESERLERİ:

Bağdatlı Ruhi, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'ndan Seçmeler (1989), *Nedim, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'ndan Seçmeler* (1988), *Muhibbi, Farsça Divan* (metin-çeviri, 1995), *Osmanlıca* (1998), *Zati Divanından Seçmeler, Bazı Şiirlerinin Şerhi (Mehmet Akaya ile, 1998), Ruhi'nin Bütün Şiirleri* (2000), *Şair Padişahlar*

AK, Mahmut

Tarih araştırmacısı. 1965, Tokat doğumlu. İlköğrenimini Büyükbağlar Köyü İlkokulu (1976), orta ve lise öğrenimini Tokat İmam Hatip Lisesinde (1983) yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden (1987) mezun oldu. Aynı yıl bu fakültenin Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi oldu ve yüksek lisansa başladı. *"Aşık Mehmed ve Menazırü'l-avalim'i"* konulu tezini 1990'da tamamladı, aynı yıl doktora programına girdi ve *"Menazırü'l-avalim (Tahlil-Metin)"* konulu tezini 1997 tarihinde bitirerek doktor unvanını aldı. 1999'da Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalında Yardımcı Doçent kadrosuna atandı. 2005 tarihinden itibaren İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcılığı yaptı.

Makalelerini, *İlmî Araştırmalar, Yeni Türkiye, Belleten, Akademik Araştırmalar Dergisi, İÜEF Tarih Dergisi, Türkiye Araştırmaları Literatür* dergilerinde yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* ve *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi* için madde yazdı. *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, Bir Tutkudur Trabzon, Türk Dünyası Kültür Atlası, Osmanlı, Türkler, Fatih ve Dönemi / Mehmed II and his Period, İSTANBUL: Şehir ve Medeniyet* kitaplarına bölüm yazdı.

ESERLERİ:

İstanbul'un Fetih Günlüğü (F. Başar ile, 2003), *Osmanlı Türkçesi* (F. Başar ile, 2004).

Mahmut Ak

AK, Mehmet Akif

Yazar. 1951, İslahiye / Gaziantep doğumlu. Mutasavvıf-şair Mustafa Necati Ak, babasıdır. Ortaöğrenimini Adana İmam Hatip Lisesi (1970) ve Adana Erkek Lisesinde (1971) tamamladı. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisini (bugünkü Marmara Üniversitesi, 1977) bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde yüksek lisans programını tamamladı (1979). Çalışmalarını, yeminli müşavirlik yaparak İstanbul'da sürdürdü.

Mehmet Akif Ak

İlk hikâyesi 1971'de *Pınar* dergisinde yayımlandı. *Pınar* (1973-78), *İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek* (1978-79), *Kitap Dergisi, Bilgi ve Hikmet, Sözleşme, Umran* dergilerinde; önce günlük, sonra haftalık çıkan Bayrak (1976-78, 1980-88) gazetesinde yayımladığı hikâye ve yazılarıyla tanındı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Eyfel'de Karnaval* (aynı adı taşıyan romanıyla birlikte iki hikâyesi, 1976).

DENEME: *Ara Dönemde İslâm ve Müslümanlar.*

HİKÂYE: *Bir Kayıp Sevda* (2002).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

AK, Mustafa Necati

Mutasavvıf-şair (D. 1905?, Haltanlı köyü / İslahiye / Gaziantep – Ö. 13 Mart 1965). Kadiri tarikatına bağlandı. 1930'lu yıllarda irşat hizmetine başladı. İkinci Dünya Savaşında yaptığı askerlik görevi dönüşünde Dörtyol ilçesine bağlı Küllü köyünc yerleşti ve burada irşada devam etti. Daha sonra Osmaniye'ye yerleşti. Orada dergâh kurdu ve Kadiri tarikatının bir şeyhi olarak çok sayıda insana hizmet etti. Bu nedenle polis takibatına uğradı. Dönemin kültür ve sanat dergilerini de izledi. Eşref Edip, Necip Fazıl, Salih Özcan gibi fikir ve aksiyon adamlarıyla tanıştı ve mektuplaştı. 1950'lerde hastalandı ve 1959'da Haltanlı köyüne geri döndü. Orada vefat etti ve şimdi türbe olan köy yakınına gömüldü. *İman Hazinesi, Tabib-i Ahlak, Hacc Seferimiz* (seyahatname), *Kitab-ı Kıssa-i Kerbela* (derleme) adlı kitapları basılmamıştır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Din Edebiyatı ve İnsanlık* (1948), *Nuh Gemisi'ne* (1951), *Vesile-i Necat* (1962), *Güldeste-i Necati* (düzyazılar ekli şekilde toplu şiirler, 2001).

TASAVVUF: *Tarik-i Necat* (1959), *Büyük İslam Fedakârları* (3. bas. 1959), *Tasavvufa Dair Sohbetler* (2. bas. 1983).

ÇEVİRİ: *Behcet'ül Esrâr [Sırların Safası]: Menâkıb-ı Abdülkadir Geylânî* (Seyyid Ali Nurbahş'dan, 1962),

HAKKINDA: Mehmet Akif Ak / Güldeste-i Necati (önsöz, 2001), Milli Kütüphane Katalogları.

AK OSMAN EFENDİ (Osman b. Ali)

Dil araştırmacısı (D. ?, Anderi köyü / Arapgir / Malatya - Ö. 1786). Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunamamıştır. *Şerhu Hurûfi'l-Heca ve Ebi Ca'd* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri 1 (1972).

AK, Sevim

Öykü ve oyun yazarı. 11 Ağustos 1955 doğumlu. Samsun Subaşı İlköğretim Okulu, Kadıköy Kemal Atatürk Ortaokulu, Kadıköy Kız Lisesi, Yıldız Üniversitesi Kimya Mühendisliğini bitirerek biyo-kimya uzmanı oldu. 1985 yılından beri çocuk öyküleri yazıyor. İlk yazısını *Cumhuriyet Dergi*'de çocuk sayfasında (1986) yayımladı. İlk kitabı *Uçurtmam Bulut Şimdi (1997) ile Akademi Kitabevi Öykü Ödülünü aldı. Öyküleri Kırmızı Fare, Doğan Kardeş, Bando, Milliyet Kardeş,Başak Çocuk, Vakıf Çocuk, Kırmızı Bilye gibi pek çok çocuk dergisinde; makaleleri, Lignes Decritures* (Fransa) dergisinde yayımlandı. Televizyon çocuk programları için öyküler, senaryolar yazdı. *Düşlere Sobe adlı çocuk oyunu İstanbul Şehir Tiyatrosunda sahnelendi. Tregime* adlı balkan yazarları seçkisinde *Benim Adım Titi* adlı öyküsü Arnavutça olarak yayımlandı. *Vanilya Kokulu Mektuplar* Korece'ye çevrildi.

ESERLERİ:

Uçurtmam Bulut Şimdi (1987), *Karşı Pencere* (1988), *Pembe Kuşa Ne Oldu* (1989), *Penguenler Flüt Çalamaz* (1990), *Toto ve Şemsiyesi* (1994), *Babamın Gözleri Kedi Gözleri* (1994), *Vanilya Kokulu Mektuplar* (1996), *Mahalle Sineması* (1996), *Puf Pufpuf Cuf Cufcuf ve Cino* (1997), *Dalgalar Dedikoduyu Sever* (1997), *Domates Saçlı Kız* (1998), *Sakız Kızın Günleri* (1998), *Sakız ve Aytaşı, Sakız ve Haftanın Öyküsü, Sakız ve Rüzgar Adam, Gemici Dedem* (1999), *Dörtgöz* (1999), *Çilekli Dondurma* (2002), *Lodos Yolcuları* (2003), *Güneşin Çocukları* (2004).

AK, Vedat

Eğitimci, yazar. 3 Temmuz 1932, Akşehir / Konya doğumlu. 1951-54 arası Bitlis'te, Siirt'te ilkokul öğretmenliği, 1956-69 arası Antalya, Aksu, Akşehir, Diyarbakır öğretmen okullarında öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1967-68 devlet adına Londra'da mesleki incelemeler yaptı. 1969-79 arasında Isparta ve Buca Eğitim enstitülerinde öğretmenlik ve yöneticilik, 1979-83 arasında İzmir Rehberlik ve Araştırma Merkezinde eğitim uzmanlığı yaptı. Daha sonra çalışmalarını serbest yazar olarak sürdürdü. Yeni Asır Gazetesi Emekli Dünyası üyesidir. Eğitim- öğretim konularında *Köy ve Eğitim, Uyanış, Öğretmen* dergilerinde yayınlanmış çok sayıda mesleki makalesi vardır.

ESERLERİ:

İlkokul Derslerinin Psikolojik Temelleri (1964), *İlkokullarda Küme Çalışmaları Tekniği.* (1965), *Nasreddin Hoca Fıkraları,* (2 cilt, 1971-1985), *Çocuk ve Eğitimi* (1986), *Okullarda Rehberlik ve Teknikleri* (M. Atasen ile, 1975).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

AKA, Ahmet

Şair, gazeteci-yazar. 1970, Hadim (Balcılar) / Konya doğumlu. İlköğrenimini Balcılar İlkokulunda, İskenderun İmam Hatip Lisesinde başladığı ortaöğrenimini Çumra İmam Hatip Lisesinde tamamladı. *Balcıların Sesi* gazetesini (1993-94) ve edebiyat ve sanat dergisi *Eylül*'ü çıkardı. Bazı gazetelerde muhabirlik, Gençlik Radyosunda haber müdürlüğü, *Merhaba* gazetesinde (Konya) sanat yönetmenliği yaptı (1992-96). Bir süre Konya Büyükşehir Belediyesinin yayın organı *Büyükşehir* gazetesinin daha sonra Konya'da *Memleket* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. Şiirlerini *Güneysu, Sur, Cuma, Bizim Okul, Çerağ, Büşra, Jurnal ve Âyâne dergileri ile Yeni Ufuk, Türkiye'de Yarın, Dönüşüm ve Merhaba* gazetelerinde yayımladı. İmam Hatip Liselerinin 40. Kuruluş Yıldönümü dolayısıyla MEB tarafından açılan şiir yarışmasında Türkiye birincisi oldu. Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) Konya Şubesi üyesidir.

Ahmet Aka

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevinç Gözyaşları* (1990), *Bir Gönül Fethetmek* (1991), *Devrim Şarkıları* (1993), *Mim* (1996).

ROMAN: Sevgi Rüzgârı (1996).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

AKA GÜNDÜZ

Şair ve yazar (D. 1886, Katerin (Selanik) Yunanistan - Ö. 6 Kasım 1958, Ankara). Asıl adı Hüseyin Enis Avni. Yazılarında Ali Kemal, Avni, Doğan, Enis Avni, Enis Saffet, Avni Muallim,

AHMET AKA

EYLÜL

/bir güz şarkısı yaz
dallar duaya durmadan
dokunulmadan dudaklarına
bir beyaz gece tutuştur elime eylül/

Eylül, saçlarında saklı bir yağmur
Son yazın gözyaşı avuçlarında
Eylül ikimizden çok daha mağrur
Nisanlar uçuşur bakışlarında

Eylül, sırılsıklam; bizlere aşık
Kıskanır Haziran akşamlarını
Rüzgâr vurmuş gibi karmakarışık
Kırağı mı çaldı kır saçlarını?

Eylül, bir şarkının fotoğrafında
Kumral mevsimlerin ilk göz ağrısı
Eylül, gönlümüzün bir tarafında
Gizli sevdamızın iç çağıltısı

Eylül, anamızın bize duası
Elimizden tutup aşka yürüten
Tüm ayrılıkların acı vedası
Ateşte dondurup, karda eriten

Karınca yuvası gibiyiz Râná;
Hüzne gem vuruyor umutlarımız.
Pervane olmuşuz nice hicrâna
Eylül'den başlıyor hudutlarımız

Yas Eylül, gam Eylül ve hüzün Eylül
Hayatı kuşanmış şunun şurası...
Yaz Eylül, güz Eylül ve yüzün Eylül
Sanki yaşamakla ölüm arası

AKA GÜNDÜZ

ANKARA MARŞI

Ankara şehri dünyada tektir;
İnkılâp için demir direktir;
Mazlum yurtlara canlı örnektir;

Tarihte geçti başa Ankara;
Yaşa Ankara! yaşa Ankara!

Burada çarpar vatanın kalbi,
Dumlupınar'da vatanın kalbi,
Zafere zafer katanın kalbi...

Tarihte geçti başa Ankara;
Yaşa Ankara! yaşa Ankara!

Çankaya'lıdır Ankara şehri,
Bağrından geçer Sakarya nehri;
Ankara yendi, yenilmez dehri,

Tarihte geçti başa Ankara;
Yaşa Ankara! yaşa Ankara!

Seniha Hikmet, Serkenkebin Efendi adlarını da kullandı. Rizeli Binbaşı Kadri Beyin oğludur. Çocukluğu babasının görevleri nedeniyle Balkanlarda geçti. İlköğrenimini Serez'de İncili Mektepte yaptı. Fransız bir mürebbiden Fransızca öğrendi. Kısa bir süre Selanik'te Şemsi Hoca ilk mektebinde okudu, daha sonra Selanik'te Askeri Rüştiyeye devam etti. 1896-97 Yunan Savaşı sırasında, babası harbe gidince Eğrikapı'daki rüştiyeye geçti. İstanbul'da Galatasaray İdadisine amcası Kadri Bey tarafından yazdırıldı. Daha sonra İplikhane'de olan askeri özel sınıfa gitti. Burada Ömer Seyfettin'le tanıştı. Daha sonra Edirne Askeri İdadisi ile Kuleli Askeri Lisesini bitirdi. Harp Okulunda okuduysa da bitirmedi. Hastalık gerekçesiyle askerlikle ilgisi kesilince gönderildiği Paris'te kısa bir süre hukuk ve güzel sanatlar öğrenimi gördü, öğrenimini tamamlayamadan döndü. Bu arada Selanik'te yaşadı, orada çeşitli dergilerde yazılar yazdı. 31 Mart (1909) olayı sırasında Hareket Ordusuna katılarak geldiği İstanbul'da gazeteciliğe başladı. Adana Valisi Cemal Paşa'nın Vilayet Meclis-i İdare başkâtipliğini yaptı. İstanbul'un işgali üzerine mitinglerde yaptığı ateşli konuşmalar yüzünden işgal güçlerince tutuklanarak Malta'ya sürüldü. TBMM'nin girişimleri sonucu hürriyetine kavuşarak yurda döndü. Kurtuluş Savaşı yıllarında Milli Mücadele ile ilgili çoşkulu yazılar yazdı. IV., V. ve VI. Dönemler Ankara Milletvekili seçildi (1932-46). Gırtlak kanserinden vefat etti.

1900 yılında Edebiyat-ı Cedide tarzında şiirler yazmaya başladı. Daha sonra yazıları; *Mecmua-ı Edebiyye, Malûmat, İrtikâ, Âşiyan, Genç Kalemler, Türk Yurdu, Çocuk Bahçesi, Halk ve Kadın* dergilerinde; *Tercüman-ı Hakikat, Sabah, Tanin, Yenigün, Cumhuriyet, Hakimiyet-i Milliye, Milliyet, Alay, Haber, Açık Söz ve Gece Postası* gazetelerinde yayımlandı.

Şiir, hikâye, roman ve oyun alanlarında ürün verdi. Balkan yenilgisinden sonra hece vezni ile yazdığı kahramanlık şiirleri ile tanındı. Millî Edebiyat akımı içinde yer aldı. Yetmişe yakın kitap yayımladı. Popüler tarzdaki hikâye ve romanlarıyla tanındı. Bir kısmı daha sonra sinema filmi olarak çekilen eserlerinde romantik, canlı diyaloglar kurmuş olmakla birlikte teknik kusurlardan kurtulamadı. Milliyetçi ve idealist bir duruş sergiledi. Milli ve sosyal meseleleri işledi. Dili sade, anlatımı heyecanlıdır. Çocuk hikâyeleri de yazdı.

"Aka Gündüz'ün romanlarının sayısı çok olduğuna göre, muhakkak ki roman sanatında kemiyet keyfiyeti aşacaktır. Zaten kendisi de edebiyatta mükemmelin peşinde değildir. Fakat halk tarafından çok okunmuş ve sevilmiş bir yazardır... Aka Gündüz'ün romanları için tezli romanlardır diyebiliriz. Onun okuyucuya vereceği mesaj vardır.

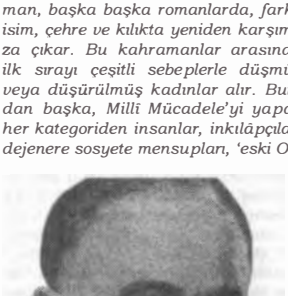
"Aka Gündüz'ün sayısı oldukça fazla olan romanlarından pek çok da kahramanı olacağı tabiîdir. Yalnız roman kahramanlarının isim bolluğuna bakarak, onların kişilik bakımından zengin bir görünüşü olduğunu sanmak doğru değildir. Pek çok kahraman, başka başka romanlarda, farklı isim, çehre ve kılıkta yeniden karşımıza çıkar. Bu kahramanlar arasında ilk sırayı çeşitli sebeplerle düşmüş veya düşürülmüş kadınlar alır. Bundan başka, Milli Mücadele'yi yapan her kategoriden insanlar, inkılâpçılar, dejenere sosyete mensupları, 'eski Osmanlı artıkları', köylüler, hayatlarını batıl itikatların yönettiği halk, mürebbiyeler, haydutlar, uyuşturucu kullananlar, viranelerde yaşayanlar, bir de Atatürk gibi, İnönü gibi devlet adamları, yahut Reşat Nuri, Yakup Kadri gibi yazarlar vardır. Aka Gündüz, yarattığı bu çeşitli sınıflara mensup kahramanlar ile, büyük bir sosyal değişme geçiren Türk cemiyetinin panoramasını çizmek istemiştir.

"Aka Gündüz'ün kahramanlarına bakış tarzı genellikle sübjektiftir. Bazı romanları birinci şahıs zamiri ile yazılmıştır. Bu durumda yazar, okuyucu ile kahramanın arasına girmeden, tezini daha samimi olarak savunmaktadır.

"Aka Gündüz'ün romanlarında sosyal zaman önemlidir. Kahramanlardan çoğu fırtınalı bir geçiş devrinde yani imparatorluktan millî devlete geçiş devrinde yaşarlar. Eserlerindeki kötü kahramanlar, genellikle eski cemiyetin kötü hasleti ile dolu insanlardır. Cemiyetin çürümüş taraflarıdır"... (Sema Uğurcan)

"Yetiştiği çevrenin tesiriyle inkılâpçı ve ihtilalci bir ruha sahip olan Aka Gündüz'ün bakış açısı ve fikirleri, Anadolu'yu dolaştıktan sonra değişme gösterir. İlk hikâyelerinde fazla romantik ve hassas görünen yazar, Cumhuriyet döneminde yazdığı eserlerinde müşahedeye büyük yer verir. Romanlarındaki tipleri halkın arasından seçtiğini söyler"(...)

"Aka Gündüz, romanlarıyla, Türk milletinin -özellikle halk tabakasının- fazilet duygularını harekete geçirmiştir. Onun eserlerinde tükenmez bir heyecan ve enerjiyle örülmüş sade, samimi, orijinal bir dille karşılaşmaktayız. Aka Gündüz, dilimizin Arapça, Farsça terkip ve tamlamalarla dolu olduğu bir dönemde duru Türkçesiyle kendini sevdirmesini bilmiştir. Fakat geçinebilmek için sürekli yazmak zorunda kalan Aka Gündüz, eserlerinin edebî kıymetini fazla düşünmemiştir. O, Ahmed Midhat Efendi gibi çalakalem yazan biridir." (Şerif Aktaş)

Aka Gündüz

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bozgun* (1918), *Çocuk Kitabı* (1928), *Türk Duygusu* (1941).

ROMAN: *Bu Toprağın Kızları* (1927), *Dikmen Yıldızı* (1928), *Odun Kokusu* (1928), *Tang-Tango* (1928), *Bir Şoförün Gizli Defteri* (1928), *İki Süngü Arasında* (1929), *Çapkın Kız* (1930), *Yaldız* (1930), *Ben Öldürmedim! Kokain* (1931), *Aysel* (1933), *Üvey Ana* (1933), *Aşkın Temizi* (1937), *Zekeriya Sofrası* (1938), *Mezar Kazıcıları* (1939), *Giderayak* (1939), *Yayla Kızı* (1940), *Bebek* (1941), *Hicran* (1942), *Çapraz Delikanlı* (1944), *Sansaros, Karadenizli Sansar Osman* (1945), *Eğer Aşk* (1946), *Bir Kızın Masalı* (1954).

HİKÂYE: *Türkün Kitabı* (1911), *Türk Kalbi* (1913), *Muhterem Katil* (1914), *Katırcıoğlu* (1913),*Avcı Sultan Mehmed Devrinde* (1916), *Kurbağacık* (1919), *Hayattan Hikâyeler* (1928), *Demirel'in Hikâyeleri* (1930), *Gazinin Gizli Ordusu, İnkılâp Hikâyeleri* (1930), *Meçhul Asker* (1930).

OYUN: *Muhterem Katil* (1914), *Beyaz Kahraman* (1932), *Yârim Osman* (1933), *Yılmazların İkizler* (1932), *Gazi Çocukları İçin* (1934), *Mavi Yıldırım* (1934), *O Bir Devirdi* (1938).

DİĞER: *Ebu Hatırat Sait Paşa Hazretlerine Açık Mektup* (1916), *Gazi Muhtar Paşa Hazretlerine Açık Mektup* (1916), *Can Damarlarımıza Dair İkinci Tetkik. Kırk Milyon Liramızı Çalıyorlar* (1925), *Yazı Kitabı* (1929).

HAKKINDA: Şahap Nafiz / Aka Gündüz Bey Diyor ki (Servet-i Fünün dergisi, sayı: 1810, 1932), S. Nüzhet Ergün / Aka Gündüz Hayatı ve Eserleri (1937), Hikmet Feridun Es / Aka Gündüz Diyor ki (Akşam gazetesi, 10.2.1939), Mehmet Behçet Yazar / Yedi Gün (c. 14, sayı: 347; 1939) - Edebiyatçılar Alemi Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Hilmi Yücebaş / Bütün Cepheleriyle Aka Gündüz Hayatı-Hâtıraları-Eserleri (1959) - Aka Gündüz Hikmet Türk Basınında (1967), Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 2., 1960), Yeni Yayınlar Dergisi (Şubat 1960, Bibliyografya), Ömer Faruk Toprak / Sosyalist Kültür Ansiklopedisi içinde (1980), Sema Uğurcan / Aka Gündüz (Türk Dili dergisi, sayı: 427, Temmuz 1987), Abide Doğan / Aka Gündüz (1989), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klâsikleri (c. 11, 2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

AKA, İsmail

Tarih araştırmacısı. 25 Ekim 1942, Selçuk / İzmir doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF (1965) mezunu. 1966'da Ortaçağ Tarihi anabilim dalına asistan olarak girdi. Farsça bilgisini artırmak ve incelemelerde bulunmak üzere 1968-69 yıllarında İran hükümetinin bursunu kazanarak İran'a gitti. Döndükten sonra 1971 yılında hazırladığı *"Timur'un Ölümünden Sonra Hakimiyet Mücadeleleri ve Şahruh'un Saltanatı Ele Geçirmesi (1405-1411)"* teziyle doktorasını tamamladı. 1974 yılında DAAD bursu ile Almanya-Blaubeuren'de dil kursuna devam etti. 1975-76 öğretim yılında da Avusturya hükümetinin bursunu kazanarak Viyana'da dokuz ay süreyle Milli Kütüphanedeki yazmalar üzerinde ve Orientalistik Enstitüsünde çalışmalarda bulundu. 1978 yılında, *"Mirza Şahruh Zamanında Timurlu İmparatorluğu (1411-1447)"* teziyle Doçent oldu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde profesör oldu.

DTCF Tarih Bölümü başkan yardımcılığı (1984-86), Tarih Bölümü başkanlığı (1986), Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm başkanlığı (1987 - 88), Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi müdürlüğü, 1985-88 yıllarında Kültür Bakanlığı Yayın Danışma Kurulu üyeliği, 1987-1996 yıllarında Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü, Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) başkanlığı görevlerinde bulundu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Genel Türk Tarihi Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı. Ayrıca, Selçuklu Tarihi Araştırmaları Enstitüsü, Societas Ironologia Europaea, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Türk Tarih Kurumu üyesidir.

Makaleleri *Türk Kültürü, İÜ Tarih Enstitüsü Dergisi, Belleten, Türk Kültürü Araştırmaları, Türk Tarih Belgeleri Dergisi, Tarih İncelemeleri Dergisi, Tarih İncelemeleri Dergisi, Azerbaycan İlimler Akademisi Tarih Felsefe Hukuk Dergisi* gibi dergiler ile *Nihal Atsız ve Nejdet Sançar Armağanı* gibi farklı armağan kitaplar ve sempozyum derlemelerinde yayımlandı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* ve *Türk Ansiklopedisine* birçok madde hazırladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Tacüs Selmani Tarihname* (1988; Z. Buniyatov tarafından Rusça'ya çevrilip yayımlandı, Baku 1991), *Uluğ Bey ve Zamanı (1990), Timur ve Devleti* (1991; Thir Kahhar tarafından Özbek Türkçesine çevrilip yayımlandı, 1996), *Mirza Şahruh ve Zamanı* 1405-1447 (1994), *Timurlular* (1995), *İran'da Türkmen Hakimiyeti* (2001).

ÇEVİRİ: *Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler* (W. Barthold'tan, Kâzım Yaşar Kopraman ile, 1975), *Türk Medeniyeti Tarihi* (Ziya Gökalp'ten, Kâzım Yaşar Kopraman ile, 1976), *İstiklâl Harbi Başında Millî Mücadele* (Ahmed Türk'ten, Vehbi Günay ve Cahit Telci ile, 1993), *Uluğ Beg ve Zamanı* (W. Barthold'tan, 1997), *Tarihnâme* (Tacü's-Selmani'den, 1988), *İstanbul'dan Asya-yı Vustâ'ya Seyahat* (Mehmed Emin'den, Cahit Telci ve Vehbi Günay'la, 1998), *Kaşgar Tarihi Bais-i Hayret ve Ahvâl-i Garibesi* (Mehmed Atıf, Cahit Telci ve Vehbi Günay'la, 1999).

AKA, Pınar

Öykücü. 1969, Ankara doğumlu. Ankara'da Çankaya İlkokulu, Tevfik Fikret Lisesini bitirdikten sonra, Strasbourg'da Université Louis Pasteur ve İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesi Kimya Bölümünde okudu (1992). TRT'de "25. Kare" programında, *Elele* dergisi ve *Hürriyet* gazetesinde çalıştı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Aynalara Yolculuk* (1996).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Leke-siz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2004).

AKAL, Aytül Uncu

Çocuk edebiyatçısı. 1952, İzmir doğumlu. İzmir Amerikan Kız Koleji (1971), Washington International University (1999) mezunu. Eğitim dalında yüksek lisans yaptı. Yazarlığını, ortağı olduğu ticaret ve sanayi şirketindeki idari görevleriyle birlikte yürüttü.

1973'te *Hayat* mecmuasında "Aklınızda Bulunsun" başlıklı bir köşe yazmaya başladı. *Hayat* mecmuasının yanı sıra, *Yıllar Boyu* dergisinde çeşitli yazıları ve röportajları yayımlandı. *Elele* dergisinde *Bindallı* adlı on altı sayfalık bir ek dergi hazırladı (1976-80). Nükhet Duru'ya şarkı sözü yazdı. *Gezinti* dergisinde köşe yazıları yazdı. 1990-91'de *Günaydın* gazetesinin *Sobe* adlı çocuk dergisinde masalları yayımlandı. İki – on beş yaş grubundaki çocuklar için yüze yakın kitap yazdı. İlkgençlik için serüven romanları yazdı. Dergi ve gazetelerde yazıları, çocuk kitapları için tanıtım ve eleştirileri, yazar, çizer ve çevirmenlerle röportajları yayımlandı. 1995 yılında Ayscl Gürmen ve Ayla Çınaroğlu ile Uçanbalık Yayınlarını kurdu. Bazı öykü ve masalları ders kitaplarında ve *Kavgacı Ağaçlar* masalı *Lines in the*

AYTÜL UNCU AKAL

ÇİKOLATAM

Öğretmenim tahtada
Harfler çiziyor.
Yuvarlak, uzun, kısa.
Hepsi de çikolata...

Yuvarlaklardan
Bir ısırık alsam
O'lar 'C' okunacak.
Fıstık katsam
S'ler "Ş" olacak.
Kalın U'ya biraz üzüm,
Artık ince ünlü benim Ü'm.

Çikolatam sabırsız
Çantamda pek sıkılmış.
Haydi artık ama,
Zili kim çalacak?
Çikolatam ağlayacak...

Sand (2003) adlı İngiltere'de basılan bir antolojide yer aldı. Bazı masalları yurtdışında yaşayan Türk çocuklarının anadilini geliştirme projesi çerçevesinde. Hollanda Tilburg Üniversitesi Dil ve Edebiyat Bölümü tarafından yayımlandı.

"Beni Bırakma Hayat, bize, bizi olduğumuz gibi gösteren özgün ve gerçek bir ayna. Kendisiyle yüzleşmekten korkmayanların, masalsı sözlere gereksinimi de yok bu ayna için." (Tacim Çiçek)

"Beni Bırakma Hayat, 90'lı yılların başından bu yana çocuklar için yazan yazarın, öykü dalında yayımlanan ilk kitabı olmasına karşın, okuru içine almayı ve alıp götürmeyi başarıyor. Ben bir çırpıda okudum; kitaptaki duru bir dil, şiirsel ve akıcı bir anlatımla yazılan öyküleri. Onun şiirsel anlatımının gerisinde; yıllar önce, Kent Düşleri adlı şiir kitabında topladığı şiirleriyle dışa vurduğu, şiir duyarlığının etkili olduğunu düşünüyorum. Ancak, Beni Bırakma Hayat'daki öykülerin bana asıl çekici gelen yanı, öykülerdeki hüzün ve kırılganlığa karşın; tam da kırılma noktasında karşımıza çıkıveren direnç ve yaşama sevinci..." (Gülsüm Cengiz)

"Olaylar, mekânlar ve kahramanlar, öykülerin konusunun günlük yaşamdan alındığı, baş kahramanının da yazarın ta kendisi olduğunu hissettiriyor. Sanki yazar, yaşadığı her şeyde bir öykü konusu bulmuş gibi... Bindiği taksi, gittiği sera, uçtuğu bir yabancı ülke, diyaloğun yoğun kullanıldığı öykülere dönüşerek çıkmış okurun karşısına... İki Ucu Yolculuk, yer yer komiklikler ve ilginçliklerle, yer yer de hüzünle örülü on öyküde, hemen her gün yaşadığımız gerçeklikleri öyküleştirerek sunuyor bizlere... Mustafa Delioğlu'nun deseni ve kapak tasarımıyla... Hayatı, bilince derinlik katan bir yolculuk olarak algılayan, yok oluşun hüznünü değil, var oluşun nedenlerini kurgulayan ve okurlarına, Akal'ın iç zenginliğini tüm renkleriyle uçan öyküler." (Pınar Göksan Aker)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kent Duygusu* (1981).

ÖYKÜ: *Beni Bırakma Hayat* (1998), *İki Ucu Yolculuk* (2000).

ROMAN: *Süper Gazeteciler* (gençlik romanı).

ÇOCUK KİTABI (Masal): *Geceyi Sevmeyen Çocuk* (1991), *Canı Sıkılan Çocuk* (1992), *Kardeş İsteyen Çocuk* (1994), *Sabahı Boyayan Çocuk* (1995), *Büyük Yatakta Kim Yatacak? - Şımarık - Geceyi Unutan Fil* (1996), *Ben Minicik Bir Bebektim* (1996, 1997), *Gezmeyi Seven Ağaç - İki Kavgacı Ağaç - Sarayın Süslü Kedisi - Kızamık Olan Fil - Dilek Ağacı* (1996), *Üç Uçan*

Aytül Uncu Akal

Çocuk - Cadı Burunlu Fabrika - Park Yiyen Robot - Çöp Kafalı Çocuk - Çikolata Çocuk - Reklamları Çizen Çocuk - Masalları Arayan Çocuk - İp Bacaklı Uzaylı Çocuk - Kimin Yatağı Uçuyor? - Canı Sıkılan Aydede - Buruşuk Kağıt Parçası - Meraklı Uzay Çocuğu - Uzaylı Çocuğun Ödevi - Yaramaz Trafik Lambası - Işığını Yitiren Yıldız - Bu Dünya Kimin? - Fasulye Motorlu Uçan Daire - Denizin Altını Merak Eden Vapur - Rengini Arayan Top (1997), *Suda Oynamayı Kim Sevmez - Küçük Kertenkele - Ormandaki Apartman - Masalını Arayan Ejderha - Ormanın Renkleri Kimde - Ormanın Yeni Komşuları - Eğlence Ülkesini Arayan Dinazor - Yatağın Altındaki Harfler - Soru Balonları - Kitap Perisi - Karanlıktan Korkan Çocuk - Sinderella Olmak İsteyen Çocuk - Üç Sihirli Öpücük - Dünyanın En Güzel Ağacı - Üç Gözlü Çocuk - Ben Büyüküm - Dağınık Çocuk - Küçük Anne - Nerden Çıktı Bu Kardeş? - Uyumak İstemeyen Zürafa - Işıkları Dolaşan Çocuk - Bana Bir Rüya Ver - Yaşlı Çocuk - Terlikleri Kim Giyecek? - Bütün Oyuncaklar Benim - Ben Ne Zaman Büyüyeceğim? - Ben Ne Olacağım? - Şeker Canavarı - Uyku Canavarı - Kitap Canavarı* (1998).

ÇOCUK KİTABI (Şiir): *Kuş Uçtu Şiir Kaldı - Şiirimi Kedi Kaptı - Mavi Ay - Kar Sesi - Denizin Büyüsü* (Mavisel Yener'le, 2004).

ÇOCUK KİTABI (Öykü): *Oğlum Ben Çocukken - Kızım Ben Çocukken* (1995), *Kızım nerdesin? - Oğlum nerdesin* (1998), *Atatürk Olmak / Becoming Atatürk - Yatağın Altında Kim Var* (1999), *Babam Duymasın - Sanatçının Sihirli Odası - Kardeşimin Sihirli Okulu - Küçük Prens'in Doğum Günü - Öğretmenin Sihirli Şapkası - Saray Horozu'nun Doğum Günü - Dedemin Sihirli Dolabı* (2002), *Mevsimler Kralı'nın Doğum Günü - Kraliçe'nin Doğum Günü* (2003), *Kardeşimin Garip Arkadaşları* (2004).

OYUN: *Aç Perdeyi Ben Geldim* (1995).

HAKKINDA: Tacim Çiçek / Aytül Uncu Akal, Bir Aynadan Gösteriyor Bizi Bize (Cumhuriyet Kitap, 6.8.1998), Gülsüm Cengiz / Aytül Uncu Akal'dan Beni Bırakma Hayat – Kırılma Noktasındaki Direnç (Cumhuriyet Kitap, 14.1.1999), Can Göknil / Çağdaş Çocuk Yazınımızda Bir Kilometre Taşı: Aytül Akal - Pınar Göksan Aker / Geçmiş Gelecek ve Erteledıklerimiz - Selahattin Dilidüzgün / Yaşamı Çocuklarla Paylaşır Hep - Gülsüm Cengiz / Akal Masallarında Güldürü ve İroni - Ayla Çınaroğlu / Kocaman Bir Billur Kâse Tutar Elinde Saydam Sevgi Mavisiyle Doludur Silme (Cumhuriyet Kitap, 21.9.2000), Pınar Göksan Aker / Yalnızlığa ve Sonsuzluğa (Cumhuriyet Kitap, 5.4.2001).

AKALIN, Hamdi Gökalp

Şair ve yazar (D.1907 - Ö.?, 1960'lı yıllar, ?). Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunamamıştır. Ancak; Hamdi Gök Alp, H. Gök Alp, Hamdi Akalın ve Hamdi Gökalp Akalın adlarıyla gazetelerde edebi yazılar yayımladığı ve mesleğinin öğretmenlik olduğu bilgilerine ulaşılabildi. Bazı gazetelerin yanında Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası'nda folklor ve halk edebiyatı konularında yazılar yazdığı da bilinmektedir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gurbet Akşamları* (1927), *Ruhum* (1930), *Güz Yaprakları* (1934), *Seneler Geçtikçe* (1945), *Duyduğum Gibi* (1951), *Bir Zamanlar* (1967).

DİĞER-ESERLERİ: *Köy Geceleri* (1931), *İşgalde Cebelibereket* (1932), *Bir Köy Muallimine Mektuplarım* (1932), *Gereğince* (fıkralar, 1969).

HAKKINDA: Murat Uraz / Türk Edip ve Şairleri (c. IV, 1940), V. R. Velibeyoğlu / TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

AKALIN, Lütfullah Sami

Yazar. 2 Kasım 1924, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdikten sonra Erzurum ve İstanbul liselerinde öğretmenlik, Necati Bey Eğitim Enstitüsünde öğretim üyeliği yaptı. 1955-56 yıllarında ABD'de Illionis Üniversitesine bağlı olarak engelli çocukların eğitimi ve genel antropoloji konularında uygulamalı çalışmalara katıldı.

Lütfullah Sami Akalın

1968'de *"Dede Korkut Kitabı'nın Folklor Bakımından Değerlendirilmesi"* adlı tezi ile doktorasını verdi.

1973'te Çin Cumhuriyeti başkenti Taiwan'da düzenlenen İkinci Dünya Şairleri Kongresine katıldı. 1982'de Boğaziçi Üniversitesine geçti. 1984'ten itibaren Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde halkbilimi folklor doçenti olarak görev yaptı. Edebiyat araştırmaları ve çeşitli dillerden yaptığı çevirilerle tanınmıştır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Halid Ziya* (1953), *Mehmet Rauf* (1953), *Erzurum Bilmeceleri* (1954), *Edebiyat Terimleri Sözlüğü* (1966), *Dede Korkut Kitabı'nın Folklor Bakımından Değerlendirilmesi* (doktora tezinden bölümler, 1968), *Türk Manileri* (2 cilt, 1972), *İnsan Türü* (dramatik şiir, 1974), *Işık'tan Atatürk'e* (1981), *İnsan Boyutları* (dramatik şiir, 1981), *İnsanın Ne Olduğu Konusunda* (1988).

ANTOLOJİ: *Japon Şiiri* (1962), *Çin Şiiri* (1964), *Hint Şiiri* (1977), *Zenci Şiiri* (1979).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKALIN, Mahmut Muzaffer

Hukukçu, gazeteci, edebiyatçı (D. 1900, Osmaniye – Ö. ?). 1922'de Mülkiye Mektebini bitirdi. Nahiye müdürlüğü, kaymakam vekilliği ve çeşitli ilçelerde kaymakamlık, İstanbul Emniyet müdürlüğü ve valilik yaptı. 4 Ağustos 1946'da Kastamonu milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 14 Mayıs 1950'de milletvekilliği sona erdi. 5 Ağustos 1950'de Malatya Belediye Başkanlığına seçildi. 15 Ekim 1950'de bu görevinden alındı. 1951'de *Malatya Postası* adlı gazeteyi çıkardı. Mülkiye Mektebindeki öğrencilik yıllarından itibaren edebiyatla ilgilendi. Manzum eserleri ve birçok dergide yayınlanmış şiirleri vardır.

ESERLERİ:

Büyük Arslan Destanı (manzum), *Karacaoğlan* (inceleme), *Bir Olayın Hikâyesi* (1956).

Ayrıca belediye mevzuatı ile ilgili eserleri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

AKALIN, Mehmet

Araştırmacı-yazar (D. 1 Haziran 1933, Sücüllü köyü / Yalvaç - Ö. 31 Mayıs 1991). İlkokulu köyünde, ortaokulu Yalvaç'ta, liseyi Denizli'de tamamladı. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1958) mezunu. Bir süre Mardin Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesine asistan oldu. Burada doktorasını verdi (1969), doçentliğe (1975) ve profesörlüğe (1982) yükseldi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesinde çalıştıktan sonra, İstanbul'da Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi iken emekli oldu. Akalın, dil ve halk edebiyatı konularında yaptığı araştırmalarıyla tanınmıştır.

ESERLERİ:

Felsefeye Giriş (çeviri, Karl Jaspers' ten. 1971), *Köroğlu Destanı* (derleme, M. Kaplan ve M. Bali ile birlikte, 1973), *Ahmedi, Çemşid ü Hurşid* (doktora tezi, metin bölümü, 1976), *Modern Lengüistik* (çev. 1983), *Tarihi Türk Şiirleri* (1988).

HAKKINDA: Birsen Pekçolak Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

AKALIN, Murat

Şair. 10 Nisan 1974, Bünyan / Kayseri doğumlu. İlköğrenimini Ahmet Baldöktü İlkokulunda yaptı. Sonra Kayseri Nuh Mehmet Küçükçalık Anadolu Lisesini bitirdi. Çeşitli basın ve yayın organlarında program yapımcılığı, yönetmenliği, araştırmacı ve spiker olarak görev yaptı. İlk şiirleri okul dergisi *Küçükçalığın Sesi*'nde, sonraki yıllarda birçok dergi ve özel radyoda yayımlandı. *Nilüfer* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Alim Gerçel / Kayseri Şairler Antolojisi (1995).

AKALIN, Mustafa

Şair ve yazar, siyaset adamı (D. 23 Nisan 1920, Efe köyü / Şuhut / Afyon - Ö. 26 Temmuz 1988, Afyon). İlk ve ortaöğrenimini Afyonkarahisar'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1941) mezunu. Aynı yıl başladığı askerliğini bitirince hakimlik stajına başladı. 1944 yılından itibaren sırasıyla; Emirdağ, Erzincan, Gümüşhane, Kilis, Bayındır, Kâhta, Devrek ve Bingöl'de hakimlik ve savcılık görevlerinde bulundu. Emekli olduğu 1951 yılından itibaren Afyonkarahisar'da avukatlığa başladı. 1952'den sonra siyaset yapmaya başlayan Akalın, 1965 yılı genel seçimlerinde Afyonkarahisar milletvekilliğine seçildi. 1969 yılında yeniden seçilmeyince, avukatlığa döndü. Sonraları da siyasete fiilen girip, milletvekili adayı olduysa da yeniden seçilemedi.

Hemen her konuda kaleme aldığı yazıları ile şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı. *Demokrat Afyon* gazetesinin bir süre baş yazarlığını yaptı. Hayatının son yıllarını Antalya'da geçirdi. Afyon Asri Mezarlığındaki aile kabristanına defnedilmiştir.

ESERLERİ (Şiir):

Bahar ve İzim (1947), *Alev Alev* (1958).

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar (1971), TDE Ansiklopedisi (I. cilt, 1976), İrfan Ünver Nasrattınoğlu - Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKALIN, Mustafa Ömer Azmî

Devlet adamı, eğitimci (D. 1858, Narda – Ö. 15 Ocak 1940, İstanbul). Prizrene Rüştiyesinde orta, Galatasaray Sultanisinde lise öğrenimini tamamladı. 1883'te Mülkiye mektebini bitirdi. Mezuniyetinin ardından Maarif Nezareti bünyesinde çalışmaya başladı. Galatasaray Sultanisinde Türkçe, Dârülmuallimînde coğrafya öğretmenliği yaptı. Maarif Nezaretinde Encümen-i Teftiş ve Muayene azalığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü, , Rüştiye Mektepleri Genel Müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. Ocak 1894-Mart 1897 arasında Hamîdiye Yüksek Ticaret Mektebinde Coğrafya öğretmenliği yaptı. 1895'te Ortaöğretim Genel Müdürü oldu. Abdülhamid'e suikast girişiminde bulunacağı jurnaliyle tutuklandı. Suçsuz olduğu anlaşılınca İstanbul dışında görevlendirildi. 1897'de Konya Maarif Müdürlüğü, 1906'da Bursa Maarif Müdürlüğü yaptı. Meşrutiyet'in ilânından sonra İstanbul'a döndü ve Galatasaray Sultanisi Müdürlüğüne atandı. Ekim 1908'de Preveze Sancağı mebusu seçildi. Ancak aynı tarihte Bursa Valiliğine atandığı için Meclis-i Mebusan'a katılamadı. 1914'te emekliye ayrıldı ve bir daha resmî görev almadı. Ölünceye değin İstanbul - Moda'daki evinde ilmî çalışmalar yaptı.

ESERLERİ:

Her Şeyden Biraz (basılmamış 3000 sayfalık bir halk bilgisi kitabı), *Su* (Besim Ömer Akalın'la, 1884), *Esâmî-i Türkiyyeyi Câmi İlk Kıraat Kitabı* (Türkçe adları içeren ilk okuma kitabı, 1893), *Hanım Kitabı* (1884).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

AKALIN, Müslüm

Araştırmacı. 1955, Urfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Urfa'da yaptıktan sonra, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini (1975) bitirdi. Urfa tarihi ve özellikle kurtuluş tarihiyle ilgili çeşitli yazıları ve makaleleri dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Millî Mücadele'de Urfa* (1985), *Urfa Mutasarrıfı Şehit Nusret Bey'in Nemrut Mustafa Paşa Divan-ı Harbindeki Savunması* (1992),

Urfa Mücahedesi Bnb. Ali Rıza Bey'in Hatıratı (1995), *Urfa'nın Kurtuluşuyla İlgili Belgeler* (1997), *Cumhuriyet Halk Fırkası Urfa Heyet-i İdaresi Mukarret Defteri (1924-1926* (1999).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Her Yönüyle Şanlıurfa (İl Yıllığı) 1988* (1998), *Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir* (2002), *Ahfada Yadigar Urfa Mücahedesi* (1995).

HAKKINDA: Müslüm Akalın / Urfa'nın Kurtuluşuyla İlgili Belgeler (1997), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 9.12.1999).

AKALIN, Nazir

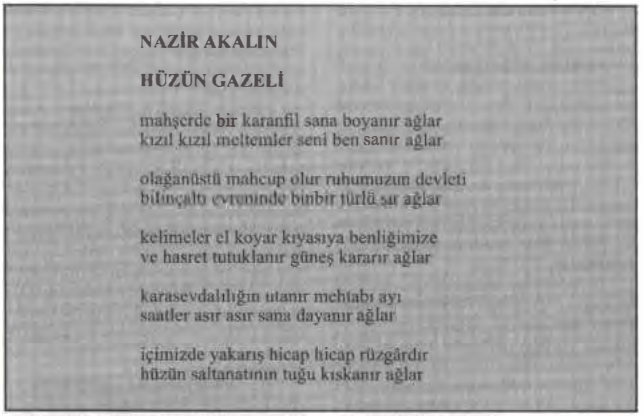
Şair ve yazar (D. 1 Şubat 1964, Erzurum - Ö. 12 Aralık 2002, Ankara). Aziziye İlkokulu (1977), Erzurum Ticaret Lisesi (1983), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1991) mezunu. Aynı üniversitenin SBE Doğu Dilleri ve Edebiyatları (1991-94) ve Kırıkkale Üniversitesi SBE Yeni Türk Edebiyatı (1994-97) programlarında konuları, *"Nizâmîyi Gencevi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Leylî u Mecnûn Mesnevisinin Tahkiye Unsurları Açısından Tahlili"* ve *"Nâmık Kemâl'in Edebî Tenkitleri ve Dayanakları"* olmak üzere iki yüksek lisans yaptı. Kırıkkale Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak dört yıl çalıştı.

1981 yılında laikliği ihlal ettiği gerekçesi ile bir ay cezaevinde kaldı. 1983'te gazeteciliğe başlayan Akalın, 1985'te bir yazısından ötürü hapis istemiyle yargılandı. 28 Şubat döneminde işine son verilince işsiz kaldı. Sürekli bir iş bulamamanın bunalımını yaşadı. Yine sıkıntılı başlayan bir gününde bir kaza sonucunda, en üretken olduğu döneminde öldü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesiydi.

Yazı ve şiirleri ile Doğu ve Batı edebiyatlarından şiir çevirilerini *Sağduyu ve Gündüz gazeteleri* ile *Palandöken* (yayın kurulu, 1992), *Dergâh, Edebiyat Ortamı, Güneysu, Hazan, Hece, İkindi Yazıları, Karçiçeği, Kardelen, Kültür Edebiyat, Mavera, Merdiven, Tohum, Türkiyat Araştırmaları, Ayane, Bilig, Çınar, Düşçınarı, İnsan*

Nazir Akalın

NAZİR AKALIN

HÜZÜN GAZELİ

mahşerde bir karanfil sana boyanır ağlar
kızıl kızıl meltemler seni ben sanır ağlar

olağanüstü mahcup olur ruhumuzun devleti
bilinçaltı evreninde binbir türlü sır ağlar

kelimeler el koyar kıyasıya benliğimize
ve hasret tutuklanır güneş kararır ağlar

karasevdalılığın utanır mehtabı ayı
saatler asır asır sana dayanır ağlar

içimizde yakarış hicap hicap rüzgârdır
hüzün saltanatının tuğu kıskanır ağlar

Saati, İpek Dili, İslâmî Edebiyat, İzdüşüm, Kafdağı, Kalem ve Onur, Kırağı, Kültür Dünyası, Türk Edebiyatı, Vahdet, Varide, Yalnız Ardıç, Yeni Sıla ve Yenişehir Sanat, Köprü, Üçüncü Yeni, Kül, Gündönümü, Kırkayak (sonradan *Kırklar* ilksayı), *Şadırvan, Harman, Avaz, Kırkambar, Tepe, Şark* gibi dergilerde yayımladı. 1989 yılında bir süre Erzurum'da *Milletin Sesi* gazetesinin kültür-sanat, 1990 yılında *Hürsöz* gazetesinin sanat sayfalarını hazırladı. 1991'de arkadaşlarıyla birlikte *Karçiçeği* dergisini çıkardı ve derginin genel yayın yönetmenliğini üstlendi. 1992 yılında yayın hayatına başlayan *Palandöken* dergisinin yayın kurulunda bulundu. 1993 yılında *Anadolu Hakimiyet* gazetesinin kültür-sanat sayfasını idare etti. Şiirleri antolojilerde yer aldı. 1999 yılında altı şiiri Hasan Enes tarafından özgün müzik tarzında bestelendi ve *Yürür Dağlar* adıyla kaset olarak çıktı. Sadi'den, Hafız'dan, Mevlana'dan çeviriler yaptı.

"Gerilla Türküleri'nde yer alan Evlerde Benek Benek Kan Lekeleri başlıklı şiiri okurken artık anladım ki, Nazir Akalın kendi sesini yakalama noktasına ulaşmış ve kendi şiirinin şiiri olmuştur." (Nurullah Genç)

"Kızdığımız kişilere: "Seni önce Hakk'a, sonra da şairlerin yüreğine havale ediyorum." dedirtecek kadar güçlü şiirler var Gerilla Türküleri'nde..." (M. Hanifi İspirli)

"Doğu şiirine ve eski Türk şiirine aşina olduğunu, adeta onunla kanbağı bulunduğunu hissettiren şair, eski şiirimizden aldığı mazmunlara yeni anlamlar vererek, başarılı bir şekilde kullanıyor. Eski biçimli şiirlerinde şiiri yer yer, güçlü ve tok sesli Nef'î'nin çağdaş bir halefine benzetebiliyoruz." (Turan Karataş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gerilla Türküleri* (1993), *Kanayan Simya* (1998).

ELEŞTİRİ: *Şairin Eldivenleri* (2003).

İNCELEME: *Sadullah Paşa yahut Mezardan Nida* (2003).

HAKKINDA: Nurullah Genç / Gerilla Türküleri'ni Okurken (Karçiçeği dergisi, Mayıs 1993, sayı: 10), Rıdvan Canım / Bosna Ah Bosna (1995), Rıdvan Canım / Bosna Ah Bosna (1995), Hasan Ali Kasır / Erzurum Şiirleri Antolojisi (1997), Turan Karataş / Şiir Vadilerinde (1998), Ahmet Turan Alkan / Bir Yürek Vuruntusu (Zaman gazetesi, 16.5.1998), İbrahim Taşköprülü / Kanayan Simya (Sağduyu gazetesi, 19.5.1999), Cevat Akkanat / Gerilla Türküleri'nden Kanayan Simya'ya (Cuma dergisi, 29 Ocak-4 Şubat 1999), Arif Ay / Türk Edebiyatından Anne Şiirleri Antolojisi (2001) - Türk Edebiyatından Çocuklara Şiirler Antolojisi (2001), Nurettin Durman / Filistin Şiirleri Antolojisi (2001), Turan Karataş / Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı (2001), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (2002, c. 4).

AKALIN, Nur

Öykü yazarı, şair. 8 Şubat 1963, Akhisar / Manisa doğumlu. Asıl adı Nur Ahıska. Kadıköy Kız Lisesi ve Mimar Sinan Üniversitesi Sinema-Televizyon Bölümü (1994) mezunu. Yüksek lisansını aynı bölümde yaptı. Bir süre sanat dergileri ile televizyon kanallarında çalıştı. Senaryolarını yazdığı kısa filmleriyle katıldığı festivallerde ödüller aldı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor.

Öykü, şiir ve mensur şiirlerini 1984'ten itibaren *Sanat Olayı, Argos, Kara dergileri ile çıkardığı Kara Sanat seçkisinde (1987, iki sayı)* yayımladı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Melek Defteri* (1989).

MENSUR-ŞİİR: *Külkedisi Kaprisi* (1994), *Arfe* (1999).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AKALIN, Şükrü Halûk

Dilci. 22 Ocak 1956, Adana doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Adana'da, liseyi İstanbul'da tamamladı. Lise öğrenciliği sırasında gazetecilik yaptı. *Son Havadis* ve *Yeni İstanbul* gazetelerinde muhabir olarak çalıştı. Deneme ve hikâye türündeki ilk yazıları *Yeni Adana*, *Bizim Anadolu*, *Çakıl*, *Son Havadis* gazetelerinde yayımlandı.

1979 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdikten sonra, mezun olduğu bölümde aynı yıl doktora çalışmasını sürdürürken kısa bir süre öğretmenlik yaptı. Bir süre, Kültür Bakanlığına bağlı olarak Türkiyat Enstitüsünde kurulan Ansiklopedik Evliya Çelebi Seyahatnamesi Yayın Bürosu'nda görev aldı. 1983'te Çukurova Üniversitesinde okutman olarak görev aldı.

Şükrü Halık Akalın

1987'de *"Saltuknâme I (İnceleme-Metin)"* başlıklı tezi ile İstanbul Üniversitesinde Yeni Türk Dili Bilim Dalında doktorasını tamamladı. 1989'da Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı. 1990'da Yeni Türk Dili Bilim Dalı'nda doçent oldu. 1995'te Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu üyeliğine seçildi. 1996 yılında da profesörlüğe yükseltildi. 2001 yılında Türk Dil Kurumu başkanlığına atandı. Türk dili ile ilgili olarak yüz civarında makale ve bildirisi Türk Dili başta olmak üzere çeşitli bilimsel dergilerde yayımlandı.

Akalın, bilgisayar terimlerinin Türkçeleştirilmesi ve bilgisayarda Türkçenin yanlışsız kullanılması konusunda önemli çalışmalar yürüttü. Bu çalışmalarının yanı sıra internette Türkçenin ve Türkçe içeriğin yaygınlaşması için çalışmalar yaptı. Şubat 1997'de internetteki Türkoloji Dünyası ağ kümesini (web site), Kasım 1998'de ise internette, Türkoloji Haberleşme Grubunu kurdu. İnternette yayımlanan dünyanın ilk ve tek sanal Türkoloji dergisi *Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi*'ni 1999'da yayımlamaya başladı.

1995'te Adana'da *Türkoloji Araştırmaları* yayın dizisini başlattı. Bu dizide bu güne kadar Türkoloji ile ilgili on kitap yayımlandı. Çukurova Üniversitesinde Türk dili, edebiyatı, tarihi üzerinde araştırmalar yapmak üzere 1996'da Türkoloji Araştırmaları Merkezini kurdu ve ilk müdürü olarak beş yıl görev yaptı. Daimi genel sekreterliği Amerika'da bulunan Permanent International Altaistic Conference (PIAC) 2003 yılı dönem başkanlığına seçilmiştir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME-YAYIMA HAZIRLAMA: *Ebü'l-Hayr-ı Rumi, Saltuk-nâme I* (1987), *Ebü'l-Hayr-ı Rumi, Saltuknâme II* (1988), *Ebü'l-Hayr-ı Rumi, Saltuknâme III* (1990), *Eski Anadolu Türkçesi* (3 bas., 1995).

GEZİ: *Anayurttan Atayurda* (1995).

SÖZLÜK: *Şor Sözlüğü* (N.N. Kurpeşko ile birlikte, 1995), *Teleüt Ağzı Sözlüğü* (C. Turgunbayev ile birlikte, çeviri, 2000).

AKALTUN, Nevzat

İlâhiyatçı. 1933, Erikli / Şavşat / Artvin doğumlu. Babası okutmak istemedi, bir tanıdık vasıtası ile İstanbul Karagümrük Ortaokulunda okudu. Okula devam ederken hafızlığa çalıştı. *Kur'an*'ı anlamak için Arapça öğrenmek istedi. Ancak istediğini elde edemeyince bir yolunu bulup Bağdat'a gitti. Liseyi Bağdat'ta bitirdikten sonra girdiği Bağdat Ü. İlâhiyat Fakültesinden 1959'da mezun olarak Türkiye'ye döndü. İstanbul İmam-Hatip Lisesi Arapça öğretmenliğine atandı. Daha sonra Bursa İl Müftülüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Müfettişliği, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müfettişliği yaparak emekli oldu. 1982'de Avrupa'ya gitti, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde alanıyla ilgili araştırmalar yaptı ve konferanslar verdi.

Nevzat Akaltun

ESERLERİ:

Çocuklara İslâm Tarihi Serisi, Muhammed (S.A.V.)'in Hayatı, Sahabelerin Hayatı, Müslümanlar Avrupa'da.

AKAN, Emin

Şair. 1929, Kağızman / Kars doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Eczacılık Bölümü'nü bitirerek (1953), çeşitli illerde ve hastanelerde eczacılık görevlerinde bulundu. 1980 yılında Fethiye Devlet hastanesi eczacılığına atandı. 1982 yılında emekli oldu ve Fethiye'ye yerleşti. Tanburi Cemil Bey ile ilgili araştırması üniversitelerde kaynak kitap olarak okutuldu. Musiki ve çeşitli konularda basılmış dokuz eseri ve üç yüzden fazla bestesi bulunmaktadır. Hece ile yazılmış son şiirlerini mahlası olan, *Deloğlan* isimli bir kitapta topladı (2005).

HAKKINDA: Ünal Şöhret Dirlik / Şiirlerde Fethiye (Antoloji, 2006, s.10).

AKAN, Mehmet

Oyun yazarı, aktör. 5 Aralık 1939, Birecik / Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaokulu Birecik'te, lise öğrenimini Haydarpaşa Lisesinde tamamladı. İTÜ Makine Mühendisliği bölümündeki öğrenimini son sınıfta terk ederek tiyatro ile uğraştı.

1959 yılında Genç Oyuncular Topluluğuna katıldı. Bu topluluk tarafından 1961'de *Kiraz Çiçek Açıyor Aykırı Dal Üstüne, 1962'de Akçagüler ile Karagülmez* adlı oyunları sahnelendi. Bir süre halk dansları ve bale dersi aldıktan sonra katıldığı Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosunda oyuncu, yönetmen ve kareograf olarak çalıştı. 1968'de Ulvi Uraz topluluğu tarafından *Ham Hum Şaralop* adlı oyunu sahnelendi. (1968). *„Hasat"* adıyla bir halk dansları topluluğu da kuran Akan'ın 1985'te yazdığı *Fatoş'a Sesli Mektuplar*, Türkiye'nin Sesi Radyosunda seslendirildi.

Akan, ayrıca, yönetmenliğini Atıf Yılmaz'ın yaptığı *Aaahh! Belinda* ile Halit Refiğ'in yönettiği *Teyzem* filmlerinde oynadı. 1986'dan beri çeşitli TV kanallarında gösterilen Bizimkiler dizisinde rol aldı. Tiyatro Oyuncuları Derneği ve Çağdaş Sinema Oyuncuları Derneği üyesidir.

Hikâye-i Mahmud Bedreddin adlı oyunu ile 1982 Ulvi Uraz Ödüllerinde En İyi Yönetmen Ödülü ile Ankara Sanatsevenler Derneği En İyi Yönetmen Ödülü ve İsmet Küntay Oyun Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Oyun):

Hikâye-i Mahmud Bedreddin (1983), *Toplu Oyunlar 1: Hikâye-i Mahmud Bedreddin, Analık Davası, Midirfillik Oyunu* (1993).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

Tarık Akan

AKAN, Tarık

Sinema oyuncusu. 1949, İstanbul doğumlu. Babasının memurluğu nedeniyle Anadolu'da büyüdü. Denizi ilk kez on altı yaşında gördü. Babası albaylıktan emekli oldu. Bir süre düğün salonlarında müdürlük; Ataköy plajında cankurtaranlık, sandal kiraya verme, bilet karaborsacılığı yaptı. Yıldız Teknik Üniversitesine bağlı Yüksek Makine Mühendisliği Gece Bölümüne devam etti. Gündüzleri kâğıt işportacılığı yaparak geceleri üniversiteye gitti. Bu yıllarda *Ses* dergisinin artist yarışmasına, üçüncü bile gelsem beş bin lira alırım umuduyla girdi, ama birinci oldu.

1970'te ilk filmini çekti. Makine mühendisliğini bıraktı. Gazetecilik Yüksek Okuluna girdi. Film tekniğini yönetmen Ertem Eğilmez'den aldı. 2003 yılına kadar yüz on filmde oynadı. 2003 Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde "En İyi Erkek Oyuncu" Ödülünü aldı. *Anne Kafamda Bit Var* (2001) adlı bir anı kitabı vardır.

"Neredeyse otuz beş, kırk yıldır bit görmeyen bir kişi olarak Anne Kafamda Bit Var'ı zevkle, öte yandan anlattıkları nedeniyle de acıyla, içim burkularak okudum. Tarık Akan, son derece yalın bir dille, hatta konuşur gibi, yaşadıklarını anlatmış. Bir bakıma geç yayımlamış, belki de bu yüzden daha az duygusal, daha dinlenmiş ve olabildiği kadar da nesnel bir kitap çıkarmış ortaya. Ancak kitap, bir '12 Eylül kitabı' olarak da okunabilir. (Kemal Gündüzalp).

HAKKINDA: Anne Kafamda Bit Var-Tarık Akan (Cumhuriyet Kitap, 11.4.2002), Mustafa Fırat / Anne Kafamda Bit Var (Cumhuriyet Kitap, 6.6.2002), Kemal Gündüzalp / Bir Tanıklık Kitabı: Tarık Akan'ın Bitleri (Virgül, sayı: 54, Eylül 2002).

AKANDERE, Osman

Tarih araştırmacısı. 1959, Akşehir / Konya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Akşehir'de tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı (1979) mezunu. 1980'de tarih öğretmeni olarak Konya Gazi Lisesinde görev yapmaya başladı. Bir yıl sonra Konya Yabancı Diller ve Meslek Yüksek Okuluna, 1982 yılında yeni kurulan Selçuk Üniversitesine geçti. Bu üniversitenin Konya Meslek Yüksek Okulunda uzun yıllar Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1987'de yüksek lisans, 1993'te doktora çalışmalarını tamamladı. Aynı yıl Yardımcı Doçent oldu. Bir süre İngiltere ve Almanya'da bulunarak döndüğü aynı üniversitede, öğretim üyeliği yanı sıra Atatürk, Millî Mücadele ve Türk siyaseti konularında araştırmalarını sürdürmektedir. Doktora tezi olan *Millî Şef Dönemi Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler 1938 1945* adlı bir basılı eseri vardır.

AKANSEL, İsmail Hakkı

Asker, askeri tarih yazarı. 1924, Erzincan doğumlu. Erzincan Gazi Paşa İlkokulu (1935), Erzincan Askeri Ortaokulu (1938), Bursa Işıklar Askerî Lisesi, Kara Harp Okulu (1941) mezunu. Polatlı Topçu Okulunda (1943) iki yıllık sınıf okulu eğitimi alarak topçu teğmen rütbesiyle Kara Kuvvetlerimizin değişik birliklerinde görev yapmaya başladı. Kara Harp Akademisinde kurmaylık eğitimini tamamlayıp (1954-1956) Binbaşı rütbesiyle Paris'te bulunan NATO Shape Karargâhında Türk Askeri Müşavirliği heyetinde yer aldı. 30 Ağustos 1968'de Tuğgeneral, 1972'de Tümgeneral, 1976'da Korgeneral oldu ve 1981'de Orgeneralliğe yükseldi. Aynı yıl, Harp Akademileri Komutanlığına, 1983'te Malatya 2. Ordu Komutanlığına, 1984'te ise Ege Ordu Komutanlığına atandı. Rütbesindeki yasal bekleme süresini tamamlayarak kadrosuzluk sebebiyle emekli oldu (1985). Sonraki yıllarında PETKİM danışma kurulu üyeliği yaptı. Askerlik hizmeti sırasında Türk Silâhlı Kuvvetleri Üstün Hizmet Madalyası alan Akansel, daha çok tarihi değerlerimizi belge ve fotoğraflarla gözler önüne seren eserler verdi.

ESERLERİ:

Birinci Dünya Savaşında Erzincan ve Dolaylarında Cereyan Eden Türk-Rus Muharebeleri (1976), *Türk Ordusunun İstiklâl Savaşındaki Kıyafetleri* (1981), *Güzelbahçe Şehitleri* (1982), *Kaybolan Şehir Erzincan'dan Fotoğraflarla Anılar* (1999), *Eski Erzincan'daki Tarihi Kışla ve Askeri Yapılar* (1999).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKANSU, Kenan

Şair. 15 Eylül 1923, Kadıköy / İstanbul doğumlu. Haydarpaşa Lisesi (1945) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesindeki öğrenimini

Kenan Akansu

KENAN AKANSU

HAYDARPAŞA GARI

Haydarpaşa garı heyecanla dolar boşalır
Her gün her gece
Sevinçle keder sarmaş dolaştır
Haydarpaşa Garı'nda
Gözler dolu dolu...

Haydarpaşa Garı'nı çınlatır düdük sesi
Bu ses kalpleri delip geçer acı acı
Tekerlerin tik takları
Hızlanır yavaştan
Renk renk mendiller sallanır havada
Çırpınan kuşlar gibi

Haydarpaşa Garı'nda vagonlar dizi dizi
Buğulu gözler dolusu insanla kalkar,
Kimini onlarca yüzlerce kişi uğurlar
Kimini tek bir kişi
Kimini de
Güvercinlerle martılar...

tamamlamadı. İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğünde çalıştı, 1971'de emekli oldu. Çocuk şiirlerini *Doğan Kardeş* ve diğer çocuk dergilerinde yayımladı. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi.

ESERLERİ (Şiir):

Yanık Türkü (1959), *Çocuk Bahçesi* (1961), *Çocuk Dünyası* (antoloji, 1963), *Zeytin Gözlüm* (1965), *Buruk Yaşantı* (1968), *Mutluluk Beni Arasın* (1976), *Akarsu'dan Damlalar* (1986), *Onar Damla* (1994).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

AKANSU, Yahya Kemal

Yazar. 1960, Kayseri doğumlu. Ahmet Fevzi Efendi'nin torunudur. İlkokulu dördüncü sınıfa kadar Kayseri'de beşinci yılını Yozgat-Yerköy'de, liseyi Kayseri'de bitirdi. 1977 Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesini kazandı, ancak yarıda bıraktı. 1991'de Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olarak Seydişehir SSK Hastanesinde çalıştı. Şiir yazmaya 1982 yılında ciddi olarak başladı ve şiirlerinden bazıları *Erciyes* dergilerinde yayımlandı. Şiirlerinde, Necip Fazıl Kısakürek'in etkisi görülür. *Düşünce* adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Alim Gerçel / Kayseri Şairler Antolojisi (1995).

AKANT, İlhan

Diplomat, şair ve yazar. 1916, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Hukuk Fakültesi mezunu. Paris ve New York'ta hukuk öğrenimi gördü. 1941 yılında Dışişleri Bakanlığında göreve başladı. Libya, Danimarka, Yunanistan gibi çeşitli ülkelerde elçilik görevinde bulunarak emekliye ayrıldı. Makaleleri İstanbul Üniversitesi *Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi* vd. çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Kendisine, Libya Kralının Sünusî nişanı, Danimarka Kralının Dannebrog nişanı, Atina şehri altın madalyası ve Fas Kralının Yazı Ödülü verildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Derleme.*

ANI: *Moskova Otel National: 333 Numaralı Oda* (1989).

DİĞER: *Maiza Destanı* (1976).

ÇEVİRİ: *Budala* (Dostoyevski'den, Avni İnsel'le birlikte, 1941), *Hassan II Anıları: Direniş* (1978).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKANYETİ, Mehmet Şemsettin

Şair ve yazar. 1947, Yalova / Limasol / Kıbrıs doğumlu. Bazı ürünlerinde Mehmet Şemsi ve Saygın Akanyeti imzalarını kullandı. Limasol 19 Mayıs Lisesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesini bitirdikten sonra Lefkoşa'da serbest mimarlık yaptı. Şiirleri, Kıbrıs'ta çıkan gazete ve dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Yarınsızlık* (1977).

ŞİİR: *2 Ansızın Arasında Yaşamak: Dizelerle Denemeler* (1978).

DİĞER: *Satranç El Kitabı* (1996).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8,1998), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKAR, Ali Kemal

Şair. 1 Mart 1969, Havza / Samsun doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Almanya'da tamamladı. Geçimini işçilik yaparak kazandı. İlk şiiri 1986'da *Günaydın* gazetesinin Almanya baskısında çıkmıştı. Diğer şiirleri *Şiir Defteri* (1990-95) ve *Ana* (1990-95) dergilerinde yayımlandı.

1991 yılında *Günaydın* gazetesinin Avrupa'da düzenlediği şiir ve şarkı sözü yarışmasında *Buruk Bir Türküdür Her Sevgileniş* başlıklı şiiriyle ikincilik ödülünü aldı. 1993 yılında *Türk Star* gazetesinin açtığı şiir yarışmasında *Hudutsuz Beldelerde* adlı şiiri jüri özel ödülüne layık görüldü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Gönül Kuşu (1992), *Dut Ağacı* (1992), *Eylül'de Vurulan Güneş* (1993).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

Ali Kemal Akar

AKAR, Atilla

Gazeteci-yazar. 1960, İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü (1987) mezunu. Gazeteciliğe 1982 yılında *Hakimiyet* gazetesinde başladı. Zorunlu stajını *Cumhuriyet* gazetesinde tamamladı. Ardından sırasıyla *Hürgün, Yeni Olgu, Tempo, Nokta, Panorama, Sosyal Demokrat Dergi, Akşam, Günaydın, Takvim, Radikal, Kanal E, TV 8* gibi dergi, gazete, televizyonlarda muhabir, editör, köşe yazarı, yayın yönetmeni ve koordinatör olarak çeşitli görevlerde bulundu. Tüm bunların yanı sıra muhtelif yayın organlarında çok sayıda makale, deneme, röportaj ve yazı dizileri yer aldı. Akar'ın ilgi alanları arasında güncel siyaset, siyasi tarih, komplolar ve komplocu yapılar, sinema, parapsikoloji bulunmaktadır. Yazar, hayattaki amacını "Hoşlanmadığı işlerde, hoşlanmadığı kişilerle çalışmak zorunda kalmadan, sadece ve sadece özgürce yazarak yaşamak" olarak tanımlamaktadır.

"Akar'ın komplolar üzerine gelişigüzel konuşanlardan temelde bir farkı var. Akar, komplo yorumlarına felsefi bir temel ve tarihsel bir bakış kazandırma çabası içine girmiş görünüyor. Ona göre komplolar tarihin ve siyasi mücadelelerin ayrılmaz bir parçası olur iken, derinlerde süren savaşta temel bir yöntem olarak öne çıkıyor. Bu anlamda Akar için ,görünen tarihten başka bir de görünmeyen tarih' var. Ve zaten kendisi de onun peşine düşmüş bulunuyor... Böylesi bir tarih anlayışının 'özellikle empoze edildiğini ve bunun da tarihi ancak belli güçlerin istediği kadar göstermesine yardımcı olduğunu' iddia eden Akar, kitabında olayların nasıl cereyan ettiğini yaşanmış örneklerle okurun önüne getiriyor. Geçtiğimiz yüzyılın en önemli komplolarını ele alan ve onları analiz eden yazar bize 20. yüzyıla damgasını vuran komplo örneklerini sergilerken, aynı zamanda bir hafıza tazelemesinde de bulunuyor. Ancak Akar, bunları sırf hikâye olsun diye anlatmamış. Akar, emperyalizmin komplosuz yapamayacağını ve komplolar sayesinde yayılabildiğini ileri sürerek, komplo-emperyalist strateji ilişkisine yeni bir bakış getirmiş. Akar'a göre komplo tertiplemek emperyalizmin doğasında var." (Aydınlık)

ESERLERİ:

Eski Tüfek Sosyalistler (1989), *Horzum Labirenti* (1990), *Kimlik Bunalımından Yenilenme Sıkıntısına Sosyal Demokrasi* (1993), *Öteki DSP Ecevitlerin Gayri Resmi Öyküsü* (2002), *Kıyamet Komplosu* (2002), *Derin Dünya Devleti Gizli Doktrinin Küresel Efendileri* (2003), *Komploların Yüzyılı, Yüzyılın Komploları / Emperyal Satrancın Entrika Hamleleri* (2003).

HAKKINDA: Merdan Yanardağ / Atilla Akar'ın "Öteki DSP"si Sanki Bugünleri Anlamak İçin Yazılmış DSP ve Ecevitler'in Son Baharı (Cumhuriyet Kitap, 1.8.2002), Aydınlık (19.10.2003, sayı: 848), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

AKAR, H. Ali

İlâhiyat araştırmacısı. 1960, Gölbaşı / Adıyaman doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Gölbaşı'nda okudu. Develi (Kayseri) İmam Hatip Lisesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi mezunu. 1979-80

arası Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde imam hatiplik görevi yaptı. 1985'ten itibaren din ve ahlak bilgisi öğretmeni olarak çalıştı. *İki Kaynak, Kur'an ve Sünnet* adlı bir araştırma incelemesi yayımlandı (2001).

HAKKINDA: H. Ali Akar / İki Kaynak - Kur'an ve Sünnet (2001).

AKAR, Hasan

Şair ve yazar. 1957, Tokat doğumlu. Aslen Sivaslı'dır. İlk ve ortaöğrenimini Tokat'ta tamamladı. Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü bitirdi (1979). Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak mesleğinin ilk yıllarında Erzurum (Tortum), Artvin'de (Şavşat ve Arhavi) görev yaptı. Bu arada Anadolu Üniversitesinde lisans tamamladı. Niksar Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi müdür başyardımcısı ve Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak görevini sürdürdü.

Tokat'ta çıkmakta olan *Kümbet kültür ve sanat* dergisinin yayın kurulunda da bulunan Akar'ın şiir ve yazıları, bu derginin yanı sıra *Tokat Kültür Araştırma Dergisi* ve *Çınar* dergisi ile *Tokat* ve *Yeşil Niksar* gazetelerinde yayımlandı. Şiirleri, anılan dergilerin dışında *Niksar ve Tokat Şiirleri Antolojisi*'nde de yer aldı.

Hasan Akar

"Gül Ağacı Değilem Şair Hasan Akar'ın üçüncü eseri. Kitabın yüz kabuğunda insan kalbini rikkate getiren kızılgül resmi çekilib. Kızılgül Türkiye Türkçesinde altunçiçek anlamına geliyor. Ama Türkiye'de bunlara sadece gül deyirler. Bu kızılgüller insanın kalbini sevinç hissiyle doldurur, bir anlığa derdi, kederi unutursan, özünü bu çiçeklerin arasında hissedirsen. Kalbinden bu sözler keçir: - Çiçeklere bu kadar vurgun olan şairin kalbi de çiçek kadar saf, temiz olar. Şiirlerinin heresi bir çiçekdir, hangini koparıb, hangini koklayasan. Önceden onu söylemek lazımdır ki, H. Akar vatana, halkına bağlı şairdir, bunları canı, kanı kadar sever." (Tamilla Abbashanli-Aliyeva)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Millî Mücadele Yıllarında Niksar* (Müjdat Özbay ile birlikte, 1998), *Niksar'da Vakıflar ve Tarihi Eserlerimiz* (M. Necati Güneş ile birlikte, 2002).

ŞİİR: *Gül ağacı Değilem* (2004), *Nikşar'dan Azerbaycan'a Bir Demet Har-I Bülbül* (şiir ve nesir, 2005).

HAKKINDA: Hami Karslı / Niksar'la İlgili Eserler ve Yazarlar (Yeşil Niksar, 2.12.1998), Abdullah Yıldız / Niksar da Eserler ve Yazarlar (Yeşil Niksar, 29.3.2000), İsa Kayacan / Niksar'da Vakıflar ve Tarihi Eserler (Anayurt gazetesi, 10.7.2004), İsa Kayacan / Gül Ağacı Değilem (Yeni İnsan, 21.7.2004), Yüksel Altuncr / Niksar Sevdalısı Bir Ozan (Yeşil Niksar, 28.10.2004).

AKAR, Hüseyin

Yazar. 1934, Civarik köyü / Nazımiye / Tunceli doğumlu. İlköğrenimini Bingöl / Kığı Azakpert'te, ortaokul ve liseyi Kastamonu'da tamamladı. 1960 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümünü bitirdi. Bir süre Karayolları Genel Müdürlüğü 11. Bölgede şeflik göreviyle bulundu. 1967'den itibaren serbest çalıştı. Önce Diyarbakır'da daha sonra da Ankara'da mühendislik-proje işleriyle uğraştı. *Yön* dergisinde (H. H. İ. imzasıyla); Çıra, Tunceli ve Van gazetelerinde makale ve yazı dizileri yayımlandı. HEP kurucuları arasında yer aldı.

ESERLERİ:

Dersim'den Portreler (1999), *Dersim-Civarik / İki Uçlu Yaşam.*

HAKKINDA: Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999).

AKAR, Mehmet

Araştırmacı - yazar. 1967, Artova / Tokat doğumlu. İlk orta ve lise öğrenimini Artova'da yaptı. 1991 yılında Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesini bitirdi. Bir özel kurumda idareci olarak çalıştı.

Çeşitli dergi ve gazetelerde yazı ve hikâyeleri yayımlandı. *Yanmak Vakti* isimli hikâyesi İngilizceye çevrilerek uluslararası *Fountain* dergisinde yer aldı. *Yanmak Vakti* ve *Son Gazete* isimli hikâyeleri bir TV kanalı tarafından kısa metrajlı film olarak çekildi.

ESERLERİ:

Emanet, Mesel Denizi (2001), *İnsanı Yaşatmak, Risale-i Nur'larda Temsiller ve Hikâyeler* (2001), *Biz Bu Hayatın Neresindeyiz* (Risale-i Nur'lardan Sosyal Meselelere Çözümler, 2001), *Mesel Ufku* (5. bas., 2002), *Yıldızlı Karanlıklar* (2002), *Yanmak Vakti* (2000), *A Şıkkı* (2004), *Tuz Yangını* (2004).

AKAR, Metin

Araştırmacı yazar. 28 Eylül 1944, Kırıkkale doğumlu. Kırıkkale Lisesi (1962), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1968) mezunu. Adana'da özel bir kolejde dört yıl edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Hacettepe Üniversitesinde yüksek lisans öğrenimi görüp doktorasını verdi. Konya Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde başladığı (1978) öğretim üyeliğini, yardımcı doçent olarak 1983'ten itibaren Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde sürdürdü. İslâmî Türk edebiyatı alanında çalışmalarını yoğunlaştıran Akar, makalelerini çeşitli dergilerde yayımladı. Diyanet İşleri Başkanlığı *İslâm Ansiklopedisi*'nde madde yazımına katıldı.

ESERLERİ:

Yunus Emre (1985), *Yahya Kemal Beyatlı* (1985), *Nedim* (1985), *Karacaoğlan* (1985), *Ahmed Haşim* (1985), *Mehmet Akif* (1985), *Doğumunun 750. Yılında Yunus Emre* (1992), *Türk Dünyası Çağdaş Edebiyatı* (1994).

AKAR, Mustafa

Şair. 1979, Giresun doğumlu. Şiirlerini *Milliyet Sanat, Yansıma, Dergâh* ve *Kırklar* dergilerinde yayımladı. *Kırklar* dergisinde "şiir" ve "imge" üzerine yazılar yazdı. Şiirlerini *Küçük Bir Gökada* (2002) kitabında topladı.

HAKKINDA: Mustafa Akar / Küçük Bir Gökada (2002).

AKAR, Rıdvan

Gazeteci-yazar. 1961, Zara / Sivas doğumlu. Gazi Üniversitesi İktisadi İdari İlimler Fakültesi Maliye Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümünde tamamladı (1987). Öğreniminin ardından Türk Haberler Ajansı, *Söz, Ekonomik Panorama, Tempo, Milliyet dergi, gazete ve TV kanallarında çalıştı.* M. Ali Birand ve Hikmet Bila'yla birlikte *"Madalyon / Cumhuriyet'in Yabancı Tanıkları"* ve *"12 Eylül / Türkiye'nin Miladı"* belgesellerini hazırladı. Yakın

Rıdvan Akar

dönem siyasi tarihine ilişkin kitaplar yayımladı. *"32. Gün"* programının genel yayın yönetmeni olarak çalışmalarını sürdürdü.

Medya dünyasının içinden gelen bir yazar olarak özellikle Cumhuriyet tarihinde azınlıklara karşı sürdürülen politikalar konusundaki araştırmalarıyla kendini kabul ettirdi. Yayımlanan kitaplarının bir bölümünü 1940'lardan 1964'lere kadar uzanan döneme, *"Varlık Vergisi"* günleriyle Rumların zorunlu sürgünlüklerine ayırdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Eski Tüfek Sosyalistler (?), Varlık Vergisi: Tek Parti Döneminde Azınlık Karşıtı Politika Örneği* (1992), *İstanbul'un Son Sürgünleri 1964'te Rumların Sınırdışı Edilmesi* (Hülya Demir'le birlikte, 1994), *İşini Bilen Bir Memur: Engin Civan Bir Prensin Hisseli Hikâyesi (Jale Özgentürk'le birlikte, 1995), 12 Eylül / Türkiye'nin Miladı (M. Ali Birand ve Hikmet Bila'yla birlikte, 1998), Aşkale Yolcuları Varlık Vergisi ve Çalışma Kampları* (1999), *Homopolitikus Lider Portrelerinde Türkiye* (derleme, Seyfi Öngider ile, 2001), *Tek Parti Döneminde Azınlık Karşıtı Politika Örneği.*

ROMAN: *Bir Irkçının İhaneti* (2002).

TV BELGESELİ: Cumhuriyetin Yabancı Tanıkları (yönetmen olarak, 2000), *12 Eylül Belgeseli* (senaryo yazarı).

HAKKINDA: Cengiz Ağan / Bir Irkçının İhaneti (Enternasyonal Sosyalizm dergisi, Mart-Nisan 2002), Doğan Akın / Akar'ın Korsan Kitabı (Milliyet Kültür-Sanat, 22.7.2002).

AKAR, Sultan Su.

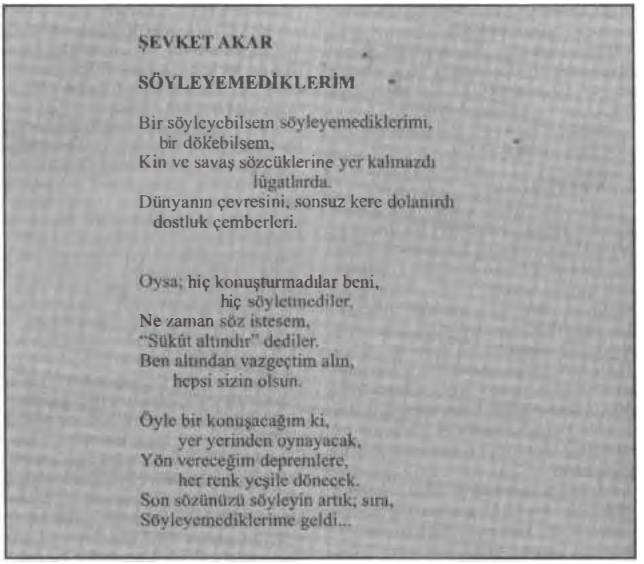
Bkz. ESEN, Sultan Su

AKAR, Şenol

Yazar. 1959, Burunkaya / Çaycuma / Zonguldak doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Devrek Merkez Kur'an Kursunu bitirdikten (1975) sonra Düzce İmam Hatip Lisesinde, sonra İki yıl Gazi Eğitim Fakültesi Fransızca Bölümünde, İki yıl Açık Öğretim Fakültesi İş İdaresi Bölümünde ardından da Sosyal Bilimler Bölümünde öğrenim gördü. Almanya'da din görevlisi olarak görev yaptı.

Edebiyat merakı ortaokul yıllarında başladı. Hasan Polatkan Öykü Yarışması'nda mansiyon aldı (1991). Yerel gazetelerde makale ve mizah yazarlığı yaptı. Lise yıllarında oyunlar yazıp oynadı. *Göktepe'ye Varamayan Kız* adlı romanı dışında yayımlanmamış eserleri de vardır.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

ŞEVKET AKAR

SÖYLEYEMEDİKLERİM

Bir söyleyebilsem söyleyemediklerimi,
bir dökebilsem,
Kin ve savaş sözcüklerine yer kalmazdı
lügatlarda.
Dünyanın çevresini, sonsuz kere dolanırdı
dostluk çemberleri.

Oysa; hiç konuşturmadılar beni,
hiç söyletmediler.
Ne zaman söz istesem,
"Sükût altındır" dediler.
Ben altından vazgeçtim alın,
hepsi sizin olsun.

Öyle bir konuşacağım ki,
yer yerinden oynayacak,
Yön vereceğim depremlere,
her renk yeşile dönecek.
Son sözünüzü söyleyin artık; sıra,
Söyleyemediklerime geldi...

AKAR, Şevket

Eğitimci-şair. 1961, Kula / Manisa doğumlu. İlköğrenimini Kula'da, Liseyi Kastamonu'da tamamladıktan sonra 1983 yılında Demirci Eğitim Yüksek Okulundan mezun oldu. 1985 yılında öğretmen olarak Mardin'de göreve başladı, daha sonra Siirt ilinde görev yaptı. 1992 yılında Kula'ya atandı. 1994 yılından itibaren Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğünde idareci olarak çalışmalarını sürdürdü.

İlkokul yıllarından itibaren bağlama ve çoban kavalı ile uğraştı, Halk Müziği ile iç içe yaşamayı sevdi. *Bizim Ece* dergisi ve bu derginin 2004-2005 antolojilerinde yer alan şiirlerinin bir bölümünü 2004'te *Söyleyemediklerim* adlı kitabında topladı. Salihli Sanatçı Şair ve Yazarlar Derneği üyesidir.

HAKKINDA: Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2005).

AKARCA, Turhan

Siyasetçi (D.? – Ö. ?). Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1947) mezunu. 1950-54 döneminde Milas Belediye Başkanlığı, 1954'ten itibaren Muğla milletvekilliği, TBMM Ziraat Encümeni başkanlığı görevlerinde bulundu. *Milâs* (1954) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

AKARCALI, Bülent

Ekonomist, siyaset ve devlet adamı. 17 Kasım 1943, İzmir doğumlu.

Bülent Akarcalı

Ekonomi öğrenimi gördü. Brüksel Üniversitesinde iktisadî analiz alanında yüksek lisans yaptı, öğretim üyesi olarak çalıştı (1970-72). Ordu Yardımlaşma Genel Müdür Müşaviri (1973-74), Belçika Büyükelçiliği Ticaret Müşaviri (1974-80), Eti Pazarlama A.Ş. Genel Müdürü (1981), İttihad-ı Milli Türk Sigorta A.Ş. Genel Müdürü (1982-83), İstanbul'dan ANAP Milletvekili (1983-87), Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı (1989), TBMM Dış İşleri Komisyonu Sözcüsü, Türk Demokrasi Vakfı kurucusu ve başkanı oldu. Ekonomik konularda çok sayıda makalesi yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

Türk Ekonomisinin Perspektifi ve Ortak Pazara Giriş, Orta Doğu Ülkelerinde İnşaat Olanakları..

AKARSU, F. Bedia

Araştırmacı - yazar. 27 Ocak 1921, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniver-

Bedia F. Akarsu

sitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1943) mezunu, Aynı bölümde doktorasını verdi, doçentliğe (1960) ve profesörlüğe (1968) yükseldi. Burada Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı, Felsefe Bölümü Başkanı olarak görev yaptıktan sonra emekli oldu (1984). 1982 yılına kadar Türk Dil Kurumu üyesi ve son dönem asbaşkanı idi. Makaleleri *Felsefe Arkivi* (1949), *Türk Dili* (1979), *Arayış* (1981), *Gösteri* (1981-82) vb. dergiler ile *Cumhuriyet* gazetesinde yer aldı.

Akarsu, Kamuran Birand'dan sonra ikinci kadın felsefe profesörümüzdür. Emekli olduktan bir süre sonra Çukurova Üniversitesinde Felsefe Grubu Eğitimi Bölümünün kuruluş çalışmalarına katılmış ve ders programını hazırlamıştır

BAŞLICA ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Wilhelm von Humboldt'ta Dil Kültür Bağlantısı* (1955), *Max Scheler'de Kişilik Problemi* (1962), *Modern Toplumda Kadın* (1963), *Ahlak Öğretileri I: Mutluluk Ahlâkı* (1965), *Kur'an'ın Ahlâk Felsefesi* (1968), *Ahlak Öğretileri II: Immanuel Kant'ın Ahlak Felsefesi* (1968), *Atatürk Devrimi ve Yorumları* (1969), *Felsefe Terimleri Sözlüğü* (1975), *Çağdaş Felsefe* (1979), *Ahlâk Öğretileri I-II* (1982), *Atatürk Devrimi ve Temelleri* (1995).

ÇEVİRİ: *Metafizik ve Din Üzerinde Görüşmeler* (Malebranche'dan, 1946).

HAKKINDA: Arslan Kaynardağ / Felsefecilerle Söyleşiler (s. 175-214, 1986), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mustafa Günay / Aydınlanmacı Bir Felsefeccimiz (Cumhuriyet Kitap, 10.5.2001), Betül Çotuksöken - Doğan Özlem / Bedia Akarsu Armağanı (2006), Doğan Hızlan / Türk Felsefecileri İçin Kılavuz Kitaplar (Hürriyet Cumartesi eki, 13.5.2006).

AKARSU, Hasan

Eğitimci, şair. 13 Temmuz 1952, Küçükyoncalı köyü / Saray / Tekirdağ doğumlu. Küçükyoncalı İlkokulu, Edirne Erkek İlköğretmen Okulu (1970), İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü (1976) bitirdikten sonra Anadolu Üniversitesi AÖF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisansını tamamladı (1991). Balıkesir (1970-73), Adıyaman (1977-78), Tekirdağ (1979-99) köy ve merkez ilkokul ve liselerinde öğretmenlik yaparak emekli oldu (1999). Edebiyatçılar Derneği, TYS ve ADD üyesidir.

İlk şiiri (*Cemal Süreya*), 1976'da SEK'in *Sanat El Kitapları* ilk sayısında çıktı. Şiir ve yazılarını 1976'dan itibaren *Sanat El Kitapları*, *Saçak*, *Kıyı*, *Türk Dili*, *İnsancıl*, *Damla*, *Sanat Yaprağı*, *Çağ*, *Yeditepe*, *Somut*, *Çağdaş Türk Dili*, *Şarköy Sanat*, *Şarköy İletişim*, *Şiir Ülkesi*, *Gerçek Sanat*, *Kiraz*, *Öğretmen Dünyası*, *Söylem*, *Aykırısanat*, *Yaba-Öykü*, *Yaba-Edebiyat*, *Cumhuriyet Kitap Eki*, *Ardıçkuşu*, *Varlık*, *Edebiyat Gündemi*, *Tay*, *Bölgenin Sesi Güzel Yazılar*, *Öykü-Şiir*, *Tekirdağ'ın Sesi*, *Trakya'nın Sesi*, *Cumhuriyet* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Arkadaşlarıyla *Kiraz Dergi*'sini (on sayı, 1993-95) çıkardı.

Hasan Akarsu

"Akarsu'nun şiirleri, kısa, özlü, anlamlı, konuşur gibidir. Yakından uzağa doğru yöntem izlenmiştir. Gözlem ve algılama gücü yüksektir. Bir çırpıda söyleyiverir insanların serüvenlerini. Sıradan, bilinmedik, tanınmadık insanlar giriverir onun şiirlerine. Halk; nasıl söylemek istediğini, bir deyimle, bir atasözüyle kestirip atıyorsa; Akarsu da öyle yapıyor! Hiçbir sözü, eğip bükmüyor, dolandırmıyor; doğrudan deyiveriyor. Kendi özünü, kendi sözünü, kendi şiirini kendi kuruyor. Önceki ve çağında yaşayan şairleri iyi biliyor, özümsüyor onları. Şiirlerinin kökünü sağlam temellere dayandırıyor... Okuyunca, altında imzası olmasa bile, bu Akarsu'nun şiiri diyebiliyorsunuz..." (M. Demirel Babacanoğlu)

"Kendi yaşamından yola çıksa da bireyci değil, odak alınan birey, toplumun küçük simgesi. İl il, köşe bucak yurdunu kucaklıyor, onun sevdalısı. Akarsu'nun öğretmen kimliğinin kokusu var şiirlerinde. Tevfik Fikret'ten süren aydınlanmacı şairlerden o. Şiirin gereklerine ne kadar koşulursa koşulsun, ters olguları iğnelemekten alamıyor kendisini. Acı gerçeklerden edindiği duyumsamaları, okuruyla bölüşme çabasında. Onları da yanına, çözüme çağırıyor.

"Dili, arı duru Türkçe, anlatımı yoğun. Sözcükleri sınava çekiyor. Sözcüğün çağrışımsal anlamına başvuruyor, zaman zaman. Günlük dili kullanıyor, ancak onun altındaki göndermelerin yolu, şiirin kapısına yönelik." (Elgin Bucakyurt)

HASAN AKARSU

GÜN KANAR SENSİZ

Gün kanar sensiz
Doğduğun kentten ayrılmak
Zor gelir
Güneşin geriye dönmesi kadar
Günü kanatıyorum senin için
Otuz mart bugün
Ondan bunca kuşların çığlığı
Ve kızıllığı ufkun
Ve aramaların sürmesi her yerde
Asıl korkudan.

Haklı ölümünüz
Bu bahar da çoğaldık
Budadık gülleri
Ve izledik bağlarda
Nasıl açar üzüm çiçekleri.
Patladıkça kızıllaşan
Kavak ağaçlarına selam
Yeşillenecek diye
Sıcağı duyup açılmış çiğdemsin
Selam koklanacaksın diye.

Kaç baharda gün kanar sensiz
Sensizlik yasak gönlümüze.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güle / Durmuş Zaman* (1982), *Güz Sulan* (1983), *Şiir Boyları Güvercin* (1986), *Söylenceler Denizi* (1989), *Ölümsüzlük Toprağında* (1990), *Söz Güneşi* (1994), *Ardına Bakan Gün* (1997), *Gül Yurdunda Deniz* (1999), *Kalan İzler* (2000), *Sesin Kaldı Bende* (2002), *Şiirler Kanadı Gülden* (2004).

DENEME-İNCELEME: *Şiirler Değdi Sevdaya* (2000), *Şiirler-Den / İzler* (2004).

MEKTUP: *Şiirin Kanatlarında* (2001).

HAKKINDA: Halil Kocagöz / Yazarlarla Başbaşa (Ortaklaşa dergisi, Mayıs 1982), Ahmet Özer / Hasan Akarsu ve Şiiri Üzerine (Yeni Biçem, Haziran 1995), Bülent Güldal / Yaşamın Türküsünü Söyleyenler (Kıyı dergisi, sayı: 115, Ekim 1995), Elgin Bucakyurt (Osman Bolulu) / Uzaklarda Bir Akarsu (Damar Dergisi, sayı: 68, Kasım 1996), Vedat Yazıcı / Ardına Bakan Gün İçin Notlar (Damar, Şubat 1998), Ay-

dın Oy / Gün Ardına Bakarsa (Türk Dili Dergisi, sayı: 64, 1998), Şevket Yücel / Gül Yurdunda Deniz (Cumhuriyet Kitap, 11.5.2000), Sadiye Akay / Akarsu'dan Çağıltılar (Kıyı dergisi, sayı: 182), O.Nuri Porazoğlu / Sevdaya Değen Şiirler Üzerine (Kıyı dergisi, sayı: 182), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Başaran / Rumeli İçimi Çeker (Güzel Yazılar, sayı: 15, Nisan 2002), Neriman Calap / Şiirler Değdi Sevdaya - M. Demirel Babacanoğlu / Sessiz Sessiz Akan Bir Su Hasan Akarsu - Mehmet Güler / Kanatlı Mektuplar - Necdet Tezcan / Sesin Kaldı Bende (Cumhuriyet Kitap, 15.8.2002), Mehmet Başaran / Rumeli İçini Çeker (Güzel Yazılar, sayı: 15, Nisan 2002), Necdet Tezcan / Mavi Dergi (sayı: 6, Kasım 2004), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

AKARSU, Hikmet Temel

Öykü ve roman yazarı. 12 Nisan 1960, Gümüşhane doğumlu. Selimiye İlkokulu, Haydarpaşa Lisesi (1977), İTÜ Mimarlık Fakültesi (1982) mezunu. Bir süre mimarlık, serbest ticaret, 1994'ten itibaren sadece yazarlık yaptı. Yazıları *Varlık* dergisinde yayımlandı. *Radikal Kitap, E, Gösteri, Varlık, İmgeöyküler* ve *Cumhuriyet Kitap*'ta kitap kritik ve deneme yazarlığı, *Posta* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. PEN Yazarlar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"İstanbul'un Marki'si' manasına gelen Marquis D'Istambulin rumuzuyla çeşitli gazetelerde yazılar yazmıştır. Ama, kuşkusuz, bugünkü noktaya gelmesi ilk olarak 'İstanbul Dörtlüsü' ismindeki rock 'n' roman serisiyle başlamıştır. Serideki dört roman, dünya edebiyatındaki en uzun soluklu rock romanları olmalarının yanında, edebi ve kurgusal açıdan da oldukça güçlü eserler olma niteliği taşırlar. Rock müziğinin ezgilerinin ötesine geçip, onun mayasındaki ideolojiyi, hayata bakış açısını çok iyi özümsemiş olduğundan, Akarsu, bunları kitaplarında çok iyi harmanlar. Bir hayal dünyasını, gerçek dışı karakterleri anlatmaz: anlattığı dünya üç boyutlu olup, bütün olaylar, yaşananlar rock müziğinin tınılarında hayat bulan sertlik, dürüstlük ve açıksözlülükle sayfalardan okuyu-

Hikmet Temel Akarsu

HİKMET TEMEL AKARSU

YALNIZLAR PARTİSİ... (1) - PAPATYABİÇEN...

Bütün gün yağmur yağmıştı. Hava hala kar sonrasının soğuğunu taşıyordu. İstanbul sokakları, bir kutup ülkesinin beyaz geceleri gibi donuk, kurşuni renge bürünmüştü. Bakımsız sokaklarda korsan dercicikler oluşmuş; artık gri gözüken denize akmaya çalışıyorlardı. Arjantin'de halk marketleri yağmalıyordu, Afganistan'da Amerikalılar papatyabiçen kullanmışlardı, Türkiye'de yapay dölleme ile üretilmiş kuzular ödeneksizlikten mezbahaya gönderilmişlerdi...

Kadıköy'ün sapa bir meyhanesinde gün boyu içki içemeden, edebiyatta "kontenjans" kavramı üzerine bir dostunun verdiği söylevleri dinlemişti. Zaman zaman dalıp gidiyor, gündüz sunucularının beyaz camda halka yedirmeye çalıştığı sahtelikler arasında "bandoneon" sesi algılıyordu. Bu sesi duyduğunda kendinden kuşku ediyor ve hafifmeşrep mankenlerle yılışık sunucuların yarattığı yapay curcunadan kurtulamamasının sonucunda midesinin bulandığına, o yüzden kendini iyi hissetmediğine inanmaya çalışıyordu. Acı gerçek Güz Gülü'nün tartışmaya mahal bırakmaksızın birinci geldiği yarışın sonunda ortaya çıkıyordu. Ganyan yine sıkı para verecekti, garsonlar dahil herkesin kuponları yatmıştı. Tüm meyhane talihsiz ve küçük bir ayrıntı yüzünden ganyanı kaybetmiş durumdaydı. Alçaklar yine herkese oyun oynamayı başarmışlardı.

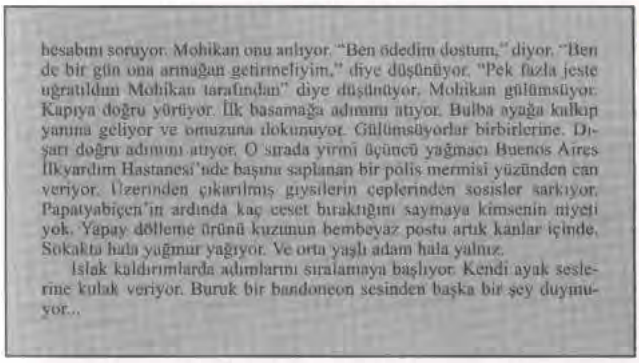
Öfke seli jokey kulübünü lanetlemeye doğru büyürken sokağa atıyor kendini. Sokaklar ıslak. Terkedilmeye hazırlanıyorlar. Yorgun erkekler serin adımlarla evlerine yürüyorlar. Marketlerde hüzünlü bir telaş. Biraz zaman geçirmeye çalışıyor. Hep olduğu gibi, yapamıyor... Partilere geç gitmeyi her seferinde başaran, ilgi odağı olma meraklısı yeni çağ "tiki"lerinin yaptıklarını yaşamı boyunca hiç yapamadığını farkediyor. Yine erkenden bara giriyor. Henüz liseliler bile evlerinin yolunu tutmamışken barda yerini alıyor. Oysa partinin ilan edilmiş başlama saatine bile en az bir buçuk saat var...

"Ben hep böyle yaşadım! Ben hep bunu yaptım hayatımda," diye mırıldanıyor. Hiçbir zaman davranışlarına gerekli imajı ve ağırlığı verecek gecikme, ilgisiz takılma, yukarıdan bakma, dudak bükme numaralarını yeterince iyi ve ciddi organize edemediğini düşünüyor. Bunun kendisine ne denli masraflar çıkardığının koca bir bilançosunu çıkarmak üzere yaşamını geriye dönük bir incelemeye almaya kalkışıyor. Hemen pişman olup vazgeçiyor. Listenin çok uzun olacağı o denli belli ki....

Taras Bulba da erken gelmişti partiye. Barda tam karşısına oturmuştu. Yanında yine peri masalları anlattığı bir taş bebek vardı. Hiç değilse bunu yapabiliyordu Bulba... Bulba hayatla başedebiliyordu. Bunun için gerekli faşizan bıyıkları bile kadınların hoşuna gidecek şekilde yüzüne kondurmayı ihmal etmiyordu. Onu her gördüğünde "Neden olmasın?" diye soruyordu kendi kendine: "Neden ben de başaramayayım?" Havalı bir ev, pervasızca atıp tutulan iş görüşmeleri, cüret, küstahlık ve salak işverenlere hiçbir zaman yerine getirmeyeceğin vaadler verme... Bunu neden yapamıyor ve neden hala sürünüyordu?.. Bulba acaba ona bu konuda ders verir miydi?.. Sonuçta her erkek bir orospunun koynuna doğru itelenerek hayata başlatılmaz mıydı?..

Ama Bulba bu düşüncelerini bilmiyor. O yüzden bambaşka bir şey yapıyor. Bir viski gönderiyor. Başka bir gün olsa bu bonkörlüğe bir jestle yanıt vermek zorunda hissederdi kendini. O gün yapamıyor. Bir de sigara istiyor. Chesterfield elden ele geçerek geliyor. Bulba'nın bir iyi yanı da "light" olan hiçbir şey bulundurmamasıdır. Bu çok iyi geliyor. Sigaradan derin bir soluk alıyor. Bulba'nın yalnız olmadığını yeni ayrımsıyormuşçasına doğruluyor. Bulba'nın yanındaki kadına gözlerini dikiyor. Bulba hiçbir partiye yalnız gelmiyor. Yalnız da gitmiyor. O ise, yalnız geliyor ve hep yalnız gidiyor. Bu yalnızlık onu hiç terketmiyor. Onu kimse istemiyor. Çünkü o insanlara ağırlık yapıyor. Hep gerçeği hatırla getiriyor. Ve bunun günümüzde, çirkin bir davranış olduğunu hala kabul etmek istemiyor.

Bunu bir kez daha farkettiğinde gitmek istiyor. Parti neredeyse başlamak üzere. Gariptir: erkekler bile çift çift geliyorlar. Bardaki son Mohikan'a →

hesabını soruyor. Mohikan onu anlıyor. "Ben ödedim dostum," diyor. "Ben de bir gün ona armağan getirmeliyim," diye düşünüyor. "Pek fazla jeste uğratıldım Mohikan tarafından" diye düşünüyor. Mohikan gülümsüyor. Kapıya doğru yürüyor. İlk basamağa adımını atıyor. Bulba ayağa kalkıp yanına geliyor ve omuzuna dokunuyor. Gülümsüyorlar birbirlerine. Dışarı doğru adımını atıyor. O sırada yirmi üçüncü yağmacı Buenos Aires İlkyardım Hastanesi'nde başına saplanan bir polis mermisi yüzünden can veriyor. Üzerinden çıkarılmış giysilerin ceplerinden sosisler sarkıyor. Papatyabiçen'in ardında kaç ceset bıraktığını saymaya kimsenin niyeti yok. Yapay dölleme ürünü kuzunun bembeyaz postu artık kanlar içinde. Sokakta hala yağmur yağıyor. Ve orta yaşlı adam hala yalnız.

İslak kaldırımlarda adımlarını sıralamaya başlıyor. Kendi ayak seslerine kulak veriyor. Buruk bir bandoneon sesinden başka bir şey duymuyor...

cunun kucağına dökülür." (Emre Karacaoğlu)

"Kayıp Kuşak isimli bu dörtlüde, toplumun her kesimini sarsıcı bir şekilde etkileyen 80'ler anlatılıyordu. 'Kayıp Kuşak'ta, dönemin toplumsal baskılarını, değişen ahlaki değerleri ve insan ilişkilerini keskin ve gerçekçi üslubuyla irdeler Akarsu." (Yavuz Angınbaş)

"İstanbul Dörtlüsü aynı izlekler etrafında dolaşan, kendini tekrar eden romanlar arasında farklı bir kanal daha olabileceğini göstermesi açısından önemli. Edebiyatın kendi içine kapandığı, hayatın dinamikleri yerine yazılı metinler üzerine yeni metinler kurgulandığı bir dönemde, son hızıyla akıp giden yaşamı avuçlarında tutabilmesi açısından önemli." (Altay Öktem)

ESERLERİ:

ROMAN: *Sevgili Superi* (1988), *Aleladelik Çağı / Kayıp Kuşak 1 (1990), Yeniklerin Aşkı / Kayıp Kuşak 3* (1991), *Çaresiz Zamanlar / Kayıp Kuşak 2* (1994), *Kaybedenlerin Öyküsü / İstanbul Dörtlüsü 1* (1998), *İngiliz / İstanbul Dörtlüsü 2* (1999), *Küçük Şeytan / İstanbul Dörtlüsü 3* (1999), *Media / İstanbul Dörtlüsü 4* (2000), *Ölümsüz Antikite I-Aseksüel Koloni ya da Antiope* (2002), *Ölümsüz Antikite II- Siber Tragedya ya da İphigeneia* (2003), *Ölümsüz Antikite III-Casus Belli ya da Helena* (2004), *Tanrı Acıkınca* (2004).

ÖYKÜ: *Babalar ve Kızları* (2005).

HAKKINDA: Hikmet Temel Akarsu'yla "Kaybedenler'in Öyküsü" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 29.10.1998), Mustafa Küpüşoğlu / Hikmet Temel Akarsu ile "Rock'n'roman" Üzerine (30.9.1999) - Hikmet Temel Akarsu "İstanbul Dörtlüsünü Tamamladı" (Cumhuriyet Kitap, 29.6.2000), Deniz Durukan / Sorun İnsanın Ruhundadır (Öküz 72 dergisi, Mayıs 2000), Altay Öktem / Şehrin Kötü Çocukları Kadıköy Sokakları Kadınlar... (Cumhuriyet Kitap, 28.9.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mustafa Küpüşoğlu / Hikmet Temel Akarsu ile Yeni Dörtlemesi Üzerine Ezilen Cinsin Laneti ya da Aseksüel Koloni (Cumhuriyet Kitap, 07.11.2002), Ascksüel Koloni (Kitap Rehberi, Kasım 2002), Esin Coşkun / Amazonların Trajedisi (Radikal Kitap, 2.12.2002), Bengi Başaran / Hikmet Temel Akarsu Aseksüel Koloni ya da Antiope (Varlık dergisi, Ocak 2003), Akşam (26.3.2003), Emre Karacaoğlu / Hikmet Temel Akarsu (Varlık Kitap, Temmuz 2003), Turhan Aksu / Casus Belli ya da Helena (Varlık Kitap, Şubat 2004).

AKARSU, S. Günay

Eleştirmen (D. 1933, İstanbul - 30 Kasım 1982). Tam adı Sabri Günay Akarsu. Ankara Atatürk Lisesi (1953) ve İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi (1962) mezunu. Nurten Taç (Akarsu) ile birlikte İzlem Yayınevi'ni kurarak *Oyun* (1963-66, 1979-80) ve *Tiyatro 70* (1970) dergilerini yönetti. Daha önce de TMGT'nin *Gençlik dergisini* yönetmişti (1961-63). Tiyatro eleştirileri, yönettiği dergiler dışında *Yelken* (1958-59). *Varlık, Ataç* gibi dergiler ile çeşitli gazetelerde yer aldı. Yazıları kitaplaşmadı.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKAŞ, Cem

Öykü ve roman yazarı. 10 Mart 1968, Mannheim / Almanya doğumlu. Tam adı Mehmet Cem Akaş. Levend Eğriboz ve James Whitbread imzalarını da kullandı. Türkiye'ye 1974'te altı yaşındayken geldi, ailesiyle İzmit'e yerleşti. Seka İlkokulundan mezun olduktan sonra Robert Koleji (1986) ve Boğaziçi Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümünü (1991) bitirdi. Boğaziçi Üniversitesinde başladığı siyaset bilimi yüksek lisansını New York'ta, Columbia Üniversitesinde siyaset kuramı alanında tamamladı; ardından Boğaziçi'ne dönerek yakın dönem Türk siyaset tarihi üzerine doktora yaptı. 1991'den sonra Yapı Kredi Yayınları'nda düzeltmen, çevirmen, editör ve genel yayın yönetmeni, 1999'dan sonra da yayın danışmanı olarak çalıştı. 1996-99 arası aynı yayın kuruluşunun çıkardığı *Cogito, kitap-lık* ve *Sanat Dünyamız* dergilerini yönetti. Cenk Koyuncu'yla birlikte *SonKişot*'u kurdu. *Fol, kitap-lık, Sanat Dünyamız, Cogito* gibi dergilerde denemeleri yayımlandı. TRT-2'de Okudukça programını Enis Batur'la birlikte hazırladı, tek başına sundu (1993-94). Sabancı Üniversitesinde yaratıcı yazarlık dersleri verdi. 2005 yılında g yayın grubunu kurdu. Müzik alanında kompozitörlük yönü de bulunan Akaş, İstanbul'da çalışmalarını sürdürdü.

"Gerçeğin Öte Yanında" adlı ilk öyküsü 1987'de Gergedan'da, sonraki yıllarda öykü, deneme ve Çevirileri Gergedan, Argos, Status, Mizan, Altzine, Milliyet, Officiel, Artimento, İstanbul, Descant, Adam Sanat, kitap-lık, Cogito, Sanat Dünyamız, Akşam-lık, Fol, Aries, SonKişot, Güldiken, Geceyazısı gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. Birçok antolojide çalışmalarına yer verildi. 1993 *Nokta dergisinin verdiği Doruktaliker Edebiyat Ödülünü kabul etmedi.*

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Noktanın Kesişimleri Antolojisi* (1990), *Gizli Hava Müzesi* (1995), *Aşkın Zembereği- Uyandığında Kadın Halâ Yanındaydı* (2000), *Cinsel Öyküler* (ortak kitap, 2001), *r / öyküler 1985-2001* (2002).

ROMAN: *7* (1992), *Suç ve Ceza* (1992), *Balığın Esir Düştüğü Yer-Olgunluk Çağı Üçlemesi I* (2000), *Sönmemiş Kireç-Olgunluk Çağı Üçlemesi II* (2001), *Oyun İmparatorluğu-Olgunluk Çağı Üçlemesi III* (2001), *Kant Kulübü* (2004).

MENSUR ŞİİR: *Belkienisbatur* (1993).

DENEME: *İse (*1999; gen. 2. basımı *'İse, Ki Değil - Nadüz Yazılar'* adıyla, 2001), *Pop Art: Kaldırımdaki Dondurma* (2001), *Kaptan Gemide Kaçak Yolcu Var* (ortak, 2002), *Zibaldone 2.*

DERLEME: *Gorbaçov'un Rusyası* (Sevin Okyay ile, 1995), *Kavramlar ve Bağlamlar Arasında* (2002), *Sözün Gelişi* (Şevket Rado'nun Yazılarından Derlemeler, 2004).

ARAŞTIRMA: *11 Eylül Bir Saldırının Yankıları* (Tamer Erdoğan, Bedirhan Toprak, Fatma Canpolat, Ali Ece ile, 2001).

SÖYLEŞİ: *Kavramlar ve Bağlamlar Arasında-20. Yüzyıl Düşünürleriyle Söyleşiler* (2002).

ÇEVİRİ: *Kendi Yazdıkları* (J. Lennon'dan,1991), *Kalp Taşları* (R. Rendell 'den, 1991), *Böyle Yaşıyoruz Artık* (S. Sontag'dan, 1995), *Sirkte Üç*

Çocuk (E. Blyton'dan, 1994), *Orta Sıklet Evlilik* (J. Irving'den, 1996), *Kaplumbağa* (R. Dahl'den, 1999), *Okan'ın Harika İlacı* (R. Dahl'den, 2000), *Eşsiz Hazlar (Harry Mathews'ten, 2000), Başka Bir Yer* (Ursula K. Le Guin, 2002), *Borges'in Evinde* (Alberto Manguel'den, 2003), *Düşünce ve Tartışma Özgürlüğü Üstüne* (J.S. Mill'den, 2003), *Palmiyelerin Altında Stevenson* (Alberto Manguel'den, 2004), *Göçmenler & Joseph Cornell'in Operaları* (Norman Lock,'tan, 2004).

HAKKINDA: Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi (Aktüel dergisi, 7.1.1993), Cenk Koyuncu / Suç ve Ceza: Cem Akaş (Cumhuriyet Kitap, 1.4.1993), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 7.10.1999), Burak Şuşut / söyleşi: Cem Akaş: "Belki de Aşk Romanlarının Unutulmaz Yazarı Olurum" (Virgül, sayı: 29, Nisan 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Ayfer Tunç (E Dergisi, sayı: 24, Mart 2001), 11 Eylül Bir Saldırının Yankıları (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), İse Ki Değil (Cumhuriyet Kitap, 6.12.2001), Cem Kayalıgil / İse Ki Değil Nadüz Yazılar (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2001).

AKAT, Asaf Savaş

Ekonomist. 3 Şubat 1943, Ankara doğumlu. Yazar Nilüfer Göle'nin eşidir. İstanbul Levent İlkokulu (1954), ortaokul seviyesinde Redondo Union'ı, Redondo Beach (ABD, 1961) ve Galatasaray Lisesini (1962) bitirdi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1966) mezunu. Yüksek lisansını 1968'de İngiltere Norwich'te East Anglia Üniversitesinde, doktorasını 1969'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde *"Normal Prices and General Equilibrium"* adlı tezle tamamladı. 1970'te Londra Ekonomi Okulunda araştırma yaptı. Bitirdiği fakültede asistan (1966-73), doçent (1973-80) ve profesör (1980-82) olarak öğretim üyeliği, Milli Güvenlik Akademisinde öğretim üyeliği (1974-75), özel şirketlerde yöneticilik yaptı. Doçentlik tezi: *"Modern Developments in the Theory of Economic Growth"*. 1982'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesindeki görevinden istifa etti. 1989'da Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesinde okutman, 1993'te İÜ İktisat Fakültesinde profesör öğretim üyesi oldu. Akademik kariyeri boyunca defalarca yurtdışında çalışmalar yaptı.

Makaleleri *Toplum ve Bilim, Birikim, İktisat Dergisi* gibi dergilerde yer aldı.1984 Sedat Simavi Vakfı Sosyal Bilimler Ödülünü kazandı. Günlük *Vatan* gazetesinde köşe yazdı. NTV'de haftalık program yaptı. İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti, Terakki Vakfı, Galatasaray Spor Kulübü üyesidir.

ESERLERİ:

İktisadi Analiz (1980), *Alternatif Büyüme Stratejisi* (1983), *Sosyal Demokrasi Gündemi* (1991).

Asaf Savaş Akat

AKATAY, Sırrı

Eğitimci, şair (D. 1916, Aşkale / Erzurum – Ö. 1982, İstanbul). Erzurum Muallim Mektebinden mezun oldu. İlkokul öğretmenliği yaptı, bu arada Gazi Eğitim Enstitüsü Edebi Sanat Bölümünü bitirdi. Van, Niğde, Bor, Elazığ ortaokul ve liseleri ile İstanbul Pertevniyal ve Atatürk liselerinde Türkçe-edebiyat öğretmenliği ve idarecilik yaptı. 1973 yılında kendi isteği ile emekli oldu. *Ulus, Kaynak, Çınaraltı, Ülkü* ve *Birlik* gibi kültür-sanat dergilerinde yazdı. Niğde'de bulunduğu yıllarda şiirlerini *Yeşil Bar* gazetesinde yayımladı. Şiirlerinde hece ve serbest vezinlerinin ikisini de kullandı. Toprağına bağlı, vatan ve insan sevgisi konulu şiirler yazdı.

Sırrı Akatay

ESERLERİ:

Şiirler (1976), *Erzurumlu Emrah, Aşk Edebiyatı Antolojisi, Türk Karekterinden Çizgiler.*

HAKKINDA: İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğde'li Şair ve Yazarlar (1990), Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

AKATLI, Füsun

Felsefeci, eleştirmen. 1944, Ankara doğumlu. Şair Metin Altıok'la evli olduğu sürece eşinin soyadıyla yazdı. Suat Selçuk adını da kullandı. Ankara Kız Lisesi (1962), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü (1966) mezunu. Aynı bölüme asistan olarak girdi. Yüksek lisansını Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümünde (1971), edebiyat felsefesi konusundaki doktora çalışmasını Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesinde (1974)

SIRRI AKATAY

ELLER

Her seher göklere uzanan eller,
Umuttan bir fecir örmüş gibidir.
Hasta alınlarda gezinen eller,
Bir cennet rüyası görmüş gibidir.

Eller var, usulca okşar yavaştan,
Eller var, adamı çıkarır baştan.
El var ki, parmaksız dönet savaştan,
Feleğe bir soru sormuş gibidir.

Belli ki, derdi var hırçın ellerin,
Yaprağın didikler gonca güllerin.
Cigara tutuşu değme dillerin,
Nutkuna bir anlam vermiş gibidir...

Bu nakış bir güzel elinden çıkmış,
Mermerden usanmış, fırçadan bıkmış,
Sazın tellerinden damlalar dökmüş,
Olanca gülleri dermiş gibidir.

Yenimden tutarak gezdırır beni,
Petekte bal gibi sızdırır beni,
Mecnun defterine yazdırır beni,
Kaderin yayını germiş gibidir.

FÜSUN AKATLI

ELEŞTİRİ KURAMLARI ve ELEŞTİREL BİLİNCİN TEMELLERİ

Eleştirinin kuramsal temelleri aranırken, eleştirmenin düşünsel art yetişimine göz atmakta yarar olabilir. Tabii bir eleştirmen sözkonusu olduğunda, onun kalemiinden çıkmış özgül eleştirilerin kuramsal temelleri aranacaktır; ama sözüm, genel olarak eleştiri disiplini için de geçerli. Öyleyse, eleştirinin ilgili görülebileceği kuramsal temellerin arandıkları ve bulundukları yerler üzerine birkaç düşünce kırıntısı da benden olsun.

Bir sanat yapıtının, belirli özellikler taşıyan bir sanatçı tarafından yaratılmış olması, ahcısı üzerindeki etkileri, tarihsel-nesnel koşullarıyla etkileşimi vb. ayrı ayrı inceleme konuları olabilir. İşte 'estetikler' sanat yapıtlarıyla ilgilendikleri zaman hep bu konulara ve bunlarla ilgili ayrıntılara eğilmişlerdir. Ama 'Estetik' adı ile anılan kuramsal disiplinde, tek tek sanat yapıtları ancak; sanatın özü, güzelliğin sanat yapıtında yansıması, yaratma etkinliğinin gizleri, estetik haz, estetik beğeni, estetik yaşantı, duygu alışverişi vb. ilc ilgili olarak geliştirilen türlü türlü estetik kuramlarını desteklemek/doğrulamak için kullanılan örnekler durumunda kalmışlardır. Başka bir söyleyişle, sanat yapıtları, temellerini kendilerinde bulmayan türlü kuramları haklı göstermek için başvurulan zorlama tanıklar olarak kullanılmış, bu yapılırken onlar, iç bütünlükleri hesaba katılmaksızın, önceden hazırlanmış bir çerçeveye sığışmaya zorlanmışlardır.

Böylece, başlıbaşına, teker teker, bir defalık bağımsız varlıklar olan sanat yapıtları, estetik görüşleri tarafından, amaca -sanat olgusuyla ilgili, 'teemmül' ile elde edilen ve genel yargılardan oluşan kuramlara- ulaşmakta birer araç olarak bile kullanılmamış; onlara, onlarsız geliştirilmiş kuramları desteklemek gibi dolaylı ve ikincil bir rol verilmiş olmaktadır.

Böyle bir tutumun ağır bastığı estetik kitaplarında, kuramı desteklemekte yararlanılan yapıtlar hakkında söylenenlerin, kuramın kendisinden önce yer alması ve kurama, onlara dayanılarak ulaşılmış olduğu izlenimi uyandıracak bir sıra izlenmesi bir şey değiştirmez. Önemli olan, seçilen sorunun, sanat yapıtının kendisinde gerçekten bulunup bulunmadığıdır. Seçilen, araştırılan sorun, yapıtın bağımsız ve tek başına varlığıyla dolaysızca ilgili olmayınca, hazır bir kuramın gerektirmelerine göre o yapıtın parçalanması, öğelerinin bir bölüğüne ağırlık verilip öbürlerinin yok sayılması ve bu ağırlık vermede de, yine yapıtın dışında kalan etmenlerin rol oynaması kaçınılmazdır.

Oysa ana kaygı yapıtın yapısını kavramak olduğunda, tek çıkar yol, onu tekliği ve bütünlüğü içerisinde ele almaktır. Bu da, onun içerisinde bulunamayacakları hesaba katmamak ve içerisinde bulunabileceklerin hiçbirini dışarda bırakmamak demektir. Kuşkusuz, bir yapıtın yapısını oluşturan öğelerin hepsini hesaba katmak, yani tüketici bir çözümleme yapmak, çoğu zaman başarılamayabilir. Burada söylemek istediğim, çözümlemenin elden geldiğince bu olanağı gerçekleştirmeye yönelik olmasıdır. Oysa, yapıtı incelerken, onun içerisinde bulunmayan dış öğelere başvurmaktan kaçınmak, bir olanak değil, tutum sorunudur.

Bu tutuma hiç de sık rastlanmamaktadır doğrusu. Bunun nedenleri üzerinde uzun uzadıya durmak belki ayrı bir çalışmanın konusu olabilir. Ancak şu kadarını belirtmek gerekir ki, sanat yapıtlarının değerlendirilmesi sözkonusu olduğunda, başka bir deyişle, nesnel sanat eleştirisinde, dolaysız olarak ve bütünselliği içerisinde yapıta yönelmek için, sanat felsefesiyle değer felsefesinin örtüştüğü alanda -ve sadece orada- kalmak zorunluluğu vardır. Bu sınırın aşılması ve sorunun bunun dışında bir felsefe ya da bilim dalının, hatta kimi zaman metafiziğin alanına taşınması, her zaman yapıttan ve yapıtın bütünlüğünden kopmaya, şu ya da bu açıya yerleşmeye yol açar. Üstelik bu açı, bütünleyici ve aydınlatıcı bir dünya görüşü, bir yorum açısı olmayacak, indirgeyici ve saptırıcı bir zorlama açısı olacaktır. (...)

(*Türkiye'de Eleştiri ve Deneme*, 2001)

tamamladı. Bir süre Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğrctim üyeliği yaptı. On sekiz yıllık hocalığı döneminde felsefe tarihi, sanat felsefesi, bilgi teorisi ve dil felsefesi dersleri verdi. 1983'te doçentlik aşamasındayken istifa ederek üniversiteden ayrıldı. Ardından bir reklam şirketinde çalıştı. 1991'de İstanbul Şehir Tiyatrolarına girdi. Bir süre baş dramaturg ve kültür etkinlikleri sorumlusu olarak görev yaptı. Yeditepe Üniversitesi Tiyatro Bölümü Başkanlığı yaptı. 2005 yılında üniversitedeki görevinden ayrıldı.

Füsun Akatlı

Deneme ve eleştiri yazıları 1968'den *sonra Forum, Türk Dili, Oluşum, Dost, Varlık, Soyut, Milliyet Sanat* gibi dcrgilerde, *Politika, Söz, Cumhuriyet* gibi gazetelerde yer aldı. Simavi Edebiyat Ödülleri, Sait Faik Hikâye Armağanı, Behçet Necatigil Şiir Ödülü, İnkılâp Yayınevi Edebiyat Ödülleri, Cevdet Kudret Ödülleri seçici kurulları üyeliklerinde bulundu.

"Füsun Akatlı felsefecidir. 'Felsefeci' nitelemesi ise -hele bizim şu ülkemizde- 'daha ileri niteleme' gerektiren bir sıfat: kapısında 'Felsefe' tabelası asılı bir üniversite bölümünde 'akademik kariyer' katedip, adının önüne koyabileceği majiskül-miniskül harfler biriktirmekten öte bir şey, düşündüğüm: Bir şeyler yaparken, 'İyi de, ben şimdi ne yapıyorum?' sorusunu sürekli olarak sormak ve bulacağı yanıtları yaptıklarına katmak, gibi bir şey temelde, kendi sınırlarını yoklamak, kurcalamak, giderek, belirlemek.. Bu bakımdan, 'Peki, roman ile öykü arasındaki sınır nedir?' diye soran bir edebiyatçı da; 'Ya, komodin ile şifonyer arasındaki sınır nedir?' diye soran bir marangoz da -türetilmiş anlamda da olsa- 'felsefe' yapmaktadırlar." (Oruç Aruoba)

"Zamansız yazılar, kimi zaman şiirler, kimi zaman da düzyazı alıntılarla süslenmiş. Şiirler, yazılanlara bir duygu derinliği, düzyazı alıntılar ise inandırıcılık katmış. Söylenenler böylece pekiştirilmiş; tabii ki bunlara inanmak, doğruluğunu kabul etmek/etmemek okuyucuya kalmış bir durumdur. (...)

"Zamansız Yazılar, okuyucusunu başka zamanlarda, belki de zamansız dolaştıran yazılardır, dolaştıkça hoşunuza gidecek yazılar. Tıpkı zamansız gelen, epeydir göremediğiniz bir konuğunuz gibi, ona, ne iyi ettin de geldin dersiniz; Zamansız Yazılar

için de diyelim: Ne iyi ettin de geldin!" (Şahin Yıldırım)

ESERLERİ:

DENEME-ELEŞTİRİ-İNCELEME: *Niçin Diyalektik* (1977), *Yaz Başına Neler Gelir* (1980), *Bir Pencereden* (1982), *Zamansız Yazılar* (1984), *Edebiyat Defteri* (1987), *Felsefenin Kıyılarında* (1989), *Pusulamız Felsefe* (1995), *Tenha Yolun Ortasında* (1995), *Zamanı Yaşatan Roman Zamana Direnen Şiir* (1998), *Öykülerde Dünyalar* (1998), *Öykülerde Dünyalar* (1998), *Acıyla Sevgiyle Kahramanca* (1999), *Düşünce Ufkunda Pupayelken / Edebiyat Üzerine Denemeler / Denemeler Üzerine Yazılar* (1999), *Sis Lâmbası* (*Niçin Diyalektik, Felsefe Kıyılarında, Tenha Yolun Ortasında ve Pusulamız Felsefe* adlı kitaplarındaki yazılarından bir derleme ile, onlara eklenen yeni denemeleri, 2000), *Ruhi Su* (2002), *Felsefe Gözlüğüyle Edebiyat* (2003), *Kültürsüzlüğümüzün Kışı* (2003).

DERLEME: *Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi* (hazırlayanlardan biri olarak, 1990), *Bilge Karasu Aramızda* (Müge Gürsoy Sökmen'le birlikte, 1997), *Lağımlararası ya da Beyoğlu* (Bilge Karasu'dan, yayıma haz., 1999), *Çağdaş Türk Yazını / Yazın Öğretimi İçin Temel Bir Kaynak* (Ayşegül Yüksel), Selahattin Dilidüzgün, Semih Gümüş, Yıldız Ecevit, Zehra İpşiroğlu ile, 2001), *Söz Uçar Yazı Kalır 2 / Yüzyılın Son Tanıkları (yazar olarak*, 2002).

HAKKINDA: Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Oruç Aruoba (Virgül, sayı: 17, Mart 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Şahin Yıldırım / Füsun Akatlı'nın "Zamansız Yazılar"ı (Radikal Kitap, 3.2.2005).

AKAY, Abdullah

Şair. 10 Mart 1930, Bünyan / Kayseri doğumlu. Kayseri Teknik Lise (1951) mezunu. Türk Silahlı Kuvvetleri (1952-73), OYAK (1976-90) ve TRT Genel Müdürlüklerinde çalıştı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Abdullah Akay

İlk şiiri 1949 yılında *Volkan* (Kayseri) dergisinde çıkmıştı. Diğer şiir ve yazılarını *Edebiyat Alemi* (1953), *Türk Sesi* (1955), *Atayol* (1966), *Özdemokrat* (1957-58), *Filiz* (1958-65), *Ekonomik Yorum* (1988), *Milli Kültür* (1985-89), *Türk Dili* (1985-96), *Kemalist Ülkü* (1993-96), *Edebiyat Güncesi* (1995-96), *Littera* (1989-96), *İlkyaz, Belde* vd. dergilerde yayımladı. Ankara'da *Barış* ve *Ekonomik Yorum* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. Şiirleri bestelenerek TRT repertuarına girdi. Edebiyatçılar Derneği ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Anıların Çığlığı* (1982), *Tükenişe Kadar Sevmek* (1984), *Uzat Yeşil Ellerini* (1985), *Bir Şair Geçti Rüzgâr* (1988), *Islak Güneş* (1995), *Les Arbres Solitaires* (Yalnız Ağaçlar, Fransızca-Türkçe, 1995), *Aynalar Gülücük Bekliyor* (1998).

ANI: *Kore'de Dirilen Şehit* (1985).

DERLEME: *Erciyes'te Bir Işık / Şair Öğretmen Hamdi Üçok'un Şiirleri* (1998).

HAKKINDA: Kâzım Yedekçioğlu / "Anıların Çığlığı" ve "Tükenişe Kadar Sevmek" (Barış, 7.3.1984), Oktay Akbal / "Yeditepe" 35 Yaşında... (Cumhuriyet, 5.4.1984), Cahit Külebi/ Yeditepe İstanbul (7.4.1984), Cahit Külebi/ Günümüz Şiiri ve Bir Ozan (Cumhuriyet, 27.8.1986), Ahmet Tufan Şentürk (Vakit, 1-2.1.1996), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKAY, Ali

Sosyolog. Paris'te Sosyoloji, Felsefe ve Siyaset Bilimi okudu. *"Osmanlı İmparatorluğunda El Zanaatları"* konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. (Paris, 1980). *"Türklerde Devletçi İktidarın Oluşumu"* adlı tezini 1986'da savundu ve bu tezle doktor unvanı kazandı. Sonraki yıllarda akademik kariyerini tamamladı; MSÜ Sosyoloji Bölümünde profesör unvanıyla çalışmalarını sürdürdü.

Çağdaş sanat sergilerinde küratörlük ve sanat eleştirmenliği yaptı. *Toplumbilim* dergisinin kurucusu ve editörüdür. *İdris Küçükömer Anısına / Türkiye'de Sivil Toplum Arayışları* (2000), *Dışarıda Kalanlar / Bırakılanlar* (200 l) gibi derlemelerde makaleleri yer aldı. *Postmodern Görüntü* (1997) adını taşıyan kitabında Platon'dan beri süregelen simülakr kavramını işledi. Kimliksizleştirilmenin yerine kimliksizleşme politikasını önerdi.

"Yetmişli ve seksenli yıllarda ağırlığını koyan Yapısalcılık-sonrası Fransız düşünürlerinin kitapları elden ele dolaşır ve özellikle üniversite çevrelerinde yorumlanırken, 'Tekil Düşünce'; bu yazarların yeni Fransız felsefesindeki konumlarını açıklıyor, onların öne sürdükleri informal, ayrıksı bir düşünceyi tanıtma ve bağlamlarını irdeleme görevini üstleniyordu. 'Tekil Düşünce'nin o yıllarda (özellikle üniversite öğrencileri tarafından) ilgi ile karşılanmasının nedeni, son derece geniş bir alandan toplanmış dağınık bilgileri yerli yerine oturtmasıydı. Kitabın bu niteliği, onu bir başvuru kaynağı haline getirmiştir." (Emre Zeytinoğlu)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DÜŞÜNCE: *Michel Foucault'da İktidar ve Direnme Odakları* (1985), *Konumlar* (1991), *Pisuarın Bir Dekonstrüksiyonu* (Emre Zeytinoğlu ile, 1994), *İstanbul'da Rock Hayatı / Sosyolojik Bir Bakış* (D. Fırat, M. Kutlukan, P. Göktürk ile, 1995), *Eleştiri ve Eleştiri Kuramları Üzerine Söylemler* (Yay.haz. Mehmet Rifat, 1996), *Kıvrımlar* (1996), *Postmodern Görüntü* (1997), *Kavramın Sınırlarında* (Emre Zeytinoğlu ile, 1998), *Sanatın Sosyolojik Gözü* (1999), *Michel Foucault ve Sosyolojisi* (1999), *Armağan* (1999), *Minör Politika* (2000), *Sanatın ve Sosyolojinin Ruh Hali* (2001), *Kapitalizm ve Pop Kültür* (2002), *Postmodernizm* (2005).

ABDULLAH AKAY

ÇARDAK KUŞU

Bahar vurgunu yemiş gibiyim
Okyanuslar derinliği gözlerinde
Avuçlarında beyaz güvercinler
Kanatlarında kan sıcaklığı
İçimde ateşin dağlar gibi

Seninle çözümsüz bir bağlamdayız
Düşler kurarım varamadığım yerlerine
Bazen kilitlenir ellerimiz
Ansızın ölüm gelir aklıma ayrılıklı
Tüm ırmaklar içime doğru akar

(*Islak Güneş*,1995)

Ali Akay

ÇEVİRİ: *Diyaloglar* (Claire Parnet ve Gilles Deleuze'den, 1990), *Kapitalizm ve Şizofreni 1 / Göçebebilimi İncelemesi: Savaş Makinası* (Felix Guattari, G. Deleuze'den, 1990), *Kapitalizm ve Şizofreni 2 / Kapma Aygıtı* (F. Guattari ve G. Deleuze'den, 1993), *Perikles ve Verdi: François Chatelet'nin Felsefesi* (G. Deleuze'den, 2005).

HAKKINDA: Ali Akay / Postmodern Görüntü (1997), Ayşegül Güçhan / Ali Akay'dan Bir Yazılar Toplamı (Cumhuriyet Kitap, 23.12.1999), Emre Zeytinoğlu / Ali Akay'ın Tekil Düşünce'si İkinci Baskısıyla Yeniden Okur Karşısında-Uygun Yer Uygun Zaman (Cumhuriyet Kitap, 8.6.2000), M. Ender Keskin / "Minör" ve "Politika" Ilem de Yan Yana! (Virgül, sayı: 38, Şubat 2001), Cumhuriyet Kitap (1.2.2001), Ayşegül Güçhan / Sanatın ve Sosyolojinin Ruh Hali (Cumhuriyet Kitap, 4.4.2002).

AKAY, Hasan

Şair, çevirmen. 1 Aralık 1957, Yeniköy / Bahçecik / İzmir doğumlu. Hasan Bedri, Kemal Erdem, Sadık Ekinci isimlerini de kullandı. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü (1981) mezunu. Bitirdiği bölümde asistan olarak kaldı. *"Cenab Şahabeddin'in Şiirleri Üzerinde Bir Araştırma"* (1989) konulu teziyle doktorasını verdi. Özel Yıldız Lisesinde edebiyat öğretmenliği (1981-83), İÜ Orman Fakültesinde Türk Dili öğretim görevliliği (1982-83) yaptı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde çalıştı (1987-89). İÜ Edebiyat Fakültesinde Türk Dili okutmanlığı yaptı (1983 - 90). 1992'den bu yana MSÜ Fen Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesidir.

Lise öğrencisiyken arkadaşlarıyla *Dönüş* dergisini çıkardı. *Millî Gazete*'de sanat sayfası düzenledi. *Sedir* dergisinin bir süre yazı işleri müdürlüğünü yaptı (1980). *İlk yazısı* (Çobanlık Sanatı), *İzmit'te çıkan Kaynaklara Dönüş*'te (Temmuz 1974) yayımlanmıştı. Şiir ve yazıları ayrıca *Diriliş* (1990), *Yedi İklim* (1993), *Dergâh* (1993-96), *İlim ve Sanat* (1986-89), *Türk Dili* (1992-94), *Yesevi* (1994), *Türk Edebiyatı* (1993-94), *Nar* (1995-96), *Simurg* (1996), *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* (1994-96), *İlmî Araştırmalar* (1995-96) *dergilerinde yer aldı. Suffe Yıllığı Şiir Armağanını Mustafa Özçelik ile paylaştı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.*

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gökkuşağı Alnım* (1983), *Ay Dervişleri* (1992), *Savaş Görmüş Çocukların Şiiri* (1993).

SÖZLÜK-ANTOLOJİ: *İslâmî Terimler Sözlüğü* (1991), *Şaheserler Antolojisi* (S. Umran'la. 1994), *Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi* (S. Umran'la 1995), *Fatih' ten Günümüze Şairlerin Diliyle İstanbul* (1997).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: Cenap Şahabettin (1998), *Şiiri Yeniden Okumak* (2003).

ÇEVİRİ: *Tevbekârlar (*M. Lebib el Buhi'den. 1979), *Uzun Yol* (Necib el Kiylani'den, 1984), *Sokaktakiler* (Necib Mahfuz'dan, 1989).

HAKKINDA: Muharrem Ergül / Fatih'ten Günümüze Şairlerin Diliyle İstanbul (Hece dergisi, sayı: 4, Mart 1997).

AKAY, İhsan

Yazar. 1918, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi (1938) ve Siyasal Bilgiler Fakültesi (1944) mezunu. Elçi kâtibi olarak Budapeşte (1948) ve Tel-Aviv'de (1950), konsolos yardımcısı olarak Tunus'ta (1953-55), başkonsolos olarak Batum'da (1957), büyükelçilik müsteşarı olarak da Paris, Libya, Varşova ve Tahran'da (1960-71) görev yaptı. Denemeleri *Varlık* dergisinde yer aldı. Bu dergi tarafından düzenlenen bir inceleme yarışmasında birincilik ödülünü kazandı (1955).

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Dostoyevski* (1959).

DENEME: *Atatürkçülük İlkeleri* (1964).

ÇEVİRİ: Gündüz Sefası (Joseph Kessel'den, 1955).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 5, 1968), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKAY, Mahmut

Halk ozanı. 20 Mart 1964, Taşgedik köyü / Ömerli / Mardin doğumlu. Ozan Mahmut Akay, Âşık Harrani imzalarını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini ilçesinde tamamladı. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümü mezunudur. Eskişehir Mahmudiye Anadolu Tarım İşletmesi Müdürlüğünde ticaret şefi olarak çalıştı.

Şiirleri *Çağrı, Gülpınar, Kümbet, Simav Anadolu, Ozan Ağacı, Bizim Ece, Anasam, Sevgi Yolu, Antoloji, Sarı Zeybek* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümü, kendisi ve N. Alan Ahmet Kızılok tarafından bestelendi. Altın Kalpli Bu Kadınlar adlı şiiriyle, 2001 yılında Edirne Haber gazetesinin "Kadın ve Anne" konulu şiir yarışmasında mansiyon aldı. İLESAM ve Eskişehir Şairler Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Daha Şüphen mi Var (1996), *Ölüm Acı Ama Gerçek* (2000), *Yürüyorum Ozanlıkta* (2001), *Sarıgülüm* (2001), *Umutlarım Yelken Gibi* (2002), *Karasevdam* (2002), *Seni Kalbime Gömdüm* (2002), *Yüreğim Bir Yanardağ* (2003), *Tek Başına Hayatım* (2004), *Ela Gözlerin* (2004), *Aynalar* (2005).

HAKKINDA: İsa Kayacan / Sarıgülüm (Zümrüt, 23.11.2001), Muharrem Kubat / Sarı Gülüm ve Mahmut Akay (İstikbal gazetesi, 2.12.2001), Mehmet C. Yiğit / Vitrinimden (Sevgi Yolu dergisi, 2001), Lütfü Kılıç / Umutlarım Yelken Gibi (Söke Ekspres, 29.1.2002), Mehmet C. Yiğit / Şairin Kimliği (Kütahya Şiir Sevenler dergisi, Ocak-Şubat 2002), Abdülkadir Güler / Ozan Mahmut Akay (Yeni Söke, 10.2.2002), Ahmet

Mahmut Akay

MAHMUT AKAY

SENİ İÇİME GÖMDÜM

Kıskandım kara topraktan
Yar seni içime gömdüm
Canlıyken yeşil yapraktan
Sararmış bir çime döndüm.

Sevgi beklerken canandan,
Beter oldum hep kanandan
Güzelken Yusuf, Kenan'dan
Kararmış bir sime döndüm.

Benzetmiştim seni güle
Bedenimi kurak çöle
Derdin ile böle böle
Bir santimlik lime döndüm.

Mahmut'um yalnız üşürken
Aşk narında bürüşürken.
Yaram ile uğraşırken
Bir Lokman Hekim'e döndüm.

Özdemir / Seni Kalbime Gömdüm (İleri gazetesi, 29.1.2003), Ahmet Sargın / Seni Kalbime Gömdüm (İleri gazetesi, 8.3.2003), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2005).

AKAY, Meliha

Öykücü. 1960, Mustafakemalpaşa / Bursa doğumlu. Bolu Turizm ve Otelcilik Yüksek Okuluna devam etti. Bir otelde işletme sorumlusu olarak görev yaptı. Öyküleri *Varlık, Yaşasın Edebiyat, Mum, İnsancıl* gibi dergilerde yayımlandı. Çehov, Sait Faik Abasıyanık ve anlatım ustası olarak nitelendirdiği Cemil Kavukçu'dan etkilendi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yağmura Tutulanlar*(2002), *Gülüşün Gelincik Tarlası* (2004).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hece-öykü, Nisan-Mayıs 2004), Meliha Akay'la 'Gülüşün Gelincik Tarlası'nı Konuştuk (Radikal Kitap, 17.2.2005), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

Meliha Akay

AKAY, Oğuzhan

Şair. 1955, İstanbul doğumlu. Şair Abdullah Akay'ın oğludur. İstanbul İTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu mezunu. Özel kuruluşlarda yayıncı, prodüktör ve yönetmen; TRT İstanbul televizyonununda sunucu olarak çalıştı. Şiirleri *Gösteri, Milliyet Sanat, Adam Sanat, Varlık* vb. dergilerde yer aldı.

"Oğuzhan Akay her iki kitabıyla da, kullanılabilir yeni sözcükler kazandırıyor dilimize. Fantazya kurtuluyor. Sözcükler, dinamik yapılarının kırılıp birleşmesinden oluşan gizil anlamlarıyla keşfedilmeyi bekliyor. Alternatif de Akay'ın şiiri. Şiirin uslu, temiz, romantik'lisini sevenlere müjde!" (Seda Cebeci)

ESERLERİ (Şiir):

Cin Ayetler (1989), *O Uzak Ay* (1994), *Compact Risk Digital Poems* (1994).

ÖYKÜ: *Müsaitseniz Size Aşık Olabilir miyim?* (2005).

HAKKINDA: Seda Cebeci / Ejder Ayı Compact Risk Eşliğinde O Uzak Ay (Sombahar, sayı: 27, Ocak-Şubat 1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKAY, Sadiye

Şair ve yazar. 1 Haziran 1925, Pendik / İstanbul doğumlu. Muş'ta başladığı ilkokulu İzmir'in Tire ilçesinde bitirdi. Erenköy Kız Lisesi, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu mezunu. 1947 yılından itibaren Zonguldak (1947-58) ve Antalya (1951-58) liselerinde edebiyat öğretmenliği ve idarecilik; Balıkesir Necatibey (1959-

Sadiye Akay

64), Çapa (1964-66) ve Atatürk Eğitim (1964-79) enstitülerinde öğretim görevlisi ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı, 1979'da emekli oldu.

Şiir ve yazılarını önce *Tire gazetesinde* (1938), sonra *Cumhuriyet* gazetesi ile *Türk Dili* dergisi ve *Çağdaş Türk Dili* dergilerinde yayımladı. Atatürk ve Cumhuriyet konulu bazı şiirleri bestelendi. Türkiye Yazarlar Sendikası, Dil Derneği üyesidir.

"Sadiye Akay, daha pek çok konuyu ele alıp Atatürk'e seslenerek anlatmıştır. Çeşitli kaynaklardan yararlanarak yazılan kitapta, belirli bir genişlik içinde, Atatürk'ün yaptığı olumlu durumlar birbirine sayılmıştır. Bu, bilimsel bir inceleme kitabı değildir amu elbette; ama, bir inceleme kitabı gibi bütün oluşumları ortaya çıkarmıştır." (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ:

ANTOLOJİ: *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi* (1973).

ARAŞTIRMA: *Atatürk Yüz Yaşında* (1981), *Atatürk* (1981), *Son Ata Atatürk* (1998).

HAKKINDA: M. Güner Demiray / Y. Çongar ve Sadiye Akay'dan İki Kitap (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Muzaffer Uyguner / Atatürk'e Sesleniş (Kıyı, sayı: 155, Şubat 1999), Hasan Akarsu / Atatürk'le Yaşamak (Çağdaş Türk Dili, sayı: 132, Şubat 1999).

AKAY, Salih

Şair. 1914, Çanakkale doğumlu. Serbest tarzda şiirler yazdı. Şiirlerinde sevgi, dürüstlük, aşk vb. temaları işledi. *Aşkın Vatanı* adlı ilk kitabındaki şiirlerinde daha çok biçime önem verdiği görüldü.

ESERLERİ (Şiir):

Aşkın Vatanı (1948), *Denizi Islatan Yağmur* (1968).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKBABA, Mustafa

Hekim, şair. 4 Mayıs 1948, Antalya doğumlu. Öğretmen bir babanın çocuğu olarak dünyaya geldi. Dumlupınar İlkokulu, Antalya Lisesi, İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (1973) mezunu. Yükseköğreniminin ardından diş hekimi olarak çalışmaya başladı. Mesleğini Antalya'da sürdürdü.

Şiirle ilgilenmeye 1964 yılında başladı. Bu ilgiye sonraki yıllarda düzyazıyı da ekleyerek çalışmalarını yoğunlaştırdı. Şiirleri ve yazıları, *İnsanca, Güneysu, Popüler Antalya* gibi çeşitli dergiler ile *Anadolu Hececileri 4* adlı kitapta yer aldı. İLESAM ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"Akbaba'nın şiirleri de üç bölümden oluşmuştur. Bana göre o, aşkı "o fırtınalar" başlıklı şiirinde tarif etmektedir. Her şair, dizelerinde elinden geldiğince aşkı tarif etmeye çalışmıştır. Akbaba da şiirlerinde hiç kimsenin tam olarak tarif edemediği aşkı kendince tarif etmiştir. (...)

"Dış âlemin resmini çizerken, kendi iç âlemini; hattâ toplumun ortak nabzını da resme usulca gizler. farkına varmadan, o manzarayı seyre dalarsınız. ancak, manzaranın gizeminden kurtulup tahlilci bir anlayışla tekrar baktığınızda, şairimizin gönül haykırışlarını hissedersiniz." (Mustafa Ceylan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gölge Misâli* (1992), *Mâzi Efsânesi* (1994), *Gül Fantezisi* (2001).

DENEME: *İki Damla Yaş Biraz Tebessüm* (2005)

HAKKINDA: Mustafa Akbaba / Gül Fantezisi (2001), Sabahat Emir / Yayın

Mustafa Akbaba

Dünyası Gül Fantezisi (Türkiye gazetesi, 11.9.2001), Mustafa Ceylan / Bizim Faruk Nafiz (Akdenizde İklim dergisi, sayı: 1, Mart-Nisan 2002), İsa Kayacan / Mustafa Akbaba (Burdur gazetesi, 27.2.2002, Hamle gazetesi, 29.1.2002), - Gül Fantezisi (24 Saat gazetesi, 23.1.2002) - Muğla Hamle Gazetesi (29.1.2002), Ahmet Tufan Şentürk (Ankara Anayurt, 30.7.2002) - Ankara Tasvir, 16.9.2002), Bolat Ünsal (Kemer Gözcü gazetesi, 13.1.2005).

Şaban Akbaba

AKBABA, Şaban

Şair ve yazar. 10 Ocak 1954, Bardaklı köyü / Arpaçay / Kars doğumlu. Akbaba, Şaban Akbaba, Ş. Akbaba, Şahin Akbaba, Şahin Akyurt, Ş. Akyurt, Şaban Akyurt gibi takma adlar da kullandı. Kars Dede Korkut Eğitim Enstitüsü (1976) mezunu. Öğretmen olduktan sonra, Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Teftişi Bölümünde lisans (1983) tamamladı. Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki köylerde ilkokul (1976-94), Almanya'nın Hamburg kentinde Türkçe ve kültür dersleri öğretmeni (1994-99), Bursa Osmangazi'de idareci olarak (1999-2001) görev yaptı. Bursa Bilim ve Sanat Merkezinde çalıştı (2001-).

İlk şiiri *"Biz Öğretmeniz"*, *Eğitim Mücadelesi* dergisinde (Haziran 1980) yayımlandı. Daha sonra şiir, öykü ve düzyazıları *Edebiyat'81, Dönem, Yamaç, Yeni Olgu, Öğretmen Dünyası, Cumhuriyet Dergi, Sanat Rehberi, Abece, Yazıt, İmece, Yeni Şiir, Kıyı, Şiir Okulu, Yaba/Öykü, Amatör Sanat, İnsancıl, Milli Kültür, Mut Haber Bülteni, Eğit-Sen, Eğitim-Sen Kültür ve Yaşam, Yeni Biçem, Agora, Düşün, Damar, Aykırısanat, İmgelem, Berfin Bahar* gibi dergilerde; *Zonguldak Yenice, Yeni Adana, Adana Hürsöz, Gemlik Körfeze Bakış, Kars Mücadele, Cumhuriyet, Cumhuriyet Avrupa* gibi gazetelerde yayımlandı. *Körfeze Bakış* gazetesinin (Gemlik, 1991-93) sanat sayfasını düzenledi. *Yıldırım'dan Yansımalar* dergisi yayın kurulu üyeliği (2002-2003) yaptı, *Bursa Kültür* bültenini yayına hazırladı (2004). Akademi Kitabevi Çocuk Yazını Dalında mansiyon (2002), Yunusça, Eskişehir Uluslararası Yunus Emre'nin Felsefesi konulu şiir yarışmasında (1989) birincilik ve yine aynı yarışmada *Bir Giz Biliyorum* adlı şiiri ile üçüncülük (1993), Çankaya Belediyesi ile *Damar* dergisinin ortaklaşa düzenlediği yarışmada çocuk şiirleri dalında üçüncülük (1995) ödülü, 1990 Kırıkkale Petrol İş Sendikası 2. Geleneksel Şiir Yarışması Seçici Kurul Özel Ödülü, 1990 İstanbul Cumhuriyet Gazetesi Yunus Nadi Yayınlanmamış Röportaj üçüncülük ödülü, *Oluşum* dergisinin Atatürkçü Düşünce ve Gençliğin Eğitimi konulu yarışmasında Başarı Ödülü (1986) aldı. Edebiyatçılar Derneği Genel Yönetim Kurulu üyeliği ve Bursa Yazın ve Sanat Derneği (BUYAZ) başkanlığı yaptı.

"Akbaba'nın şiirleri belli bir sese erişmiş durumda. Duyarlığı geniş bir ozan Akbaba. Şiirlerinde Ahmet Arif sesi duyulmasına karşın, Akbaba'ya öykünmeci biri diyemeyiz." (Metin Turan)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Nazik Kız* (2001).

ÇOCUK ROMANI: *Kafessiz Bir Dünya* (1992).

ŞİİR: *Güneşin Konağı* (1986), *Yüreğim Koynundadır* (1992), *Güneşi de Getir Bize* (çocuk şiirleri, 1996), *Sevgi Ana* (2003).

DERLEME: *Penceremden Sızan Işık: Hamburger Yazılar* (2001).

ROMAN: *Kolonya Kokulu Mendil* (2001), *Işığa Yolculuk* (2001).

HAKKINDA: Mehmed Kemal / Diller Söylemez Olur (Cumhuriyet, 12.10.1985), Metin Turan / Acının Öğrencisi Şiir Üzerine (Yeni Adana Gazetesi, 17.8.1986), Nadir Gezer (Dünya Kitap, Ekim 1992) - Şaban Akbaba'nın Kutsal Işığına Yolculuk (sayı: 135, Haziran 2002), Tacim Çiçek / Yüreğim Koynundadır (Damar, sayı: 22, Ocak 1993), Nermin Kalyoncu / Kıl Çadırdan Üniversiteye (Virgül, sayı: 55, Ekim 2002), Zeki Baştürk / Dorukta Bir Kişi Dorukta Bir Yapıt (Yıldırımdan Yansımalar Dergisi, sayı: 2, Nisan 2002), Tacim Çiçek / Söyleşi-Mukaddes Erdoğdu Çelik / Söyleşi (Damar, Şubat 2004).

ŞABAN AKBABA

YÜREĞİMİN KONUĞU

Şiirimin gözgüsünden
karlar yağıyor Vivaldi'nin ellerine
bir çınqı çığlıklanıyor
Königstein adlı gemiden
tutuşuyor Hamburg'un limanları

Yanılıyor muyum Vivaldi hey
sen misin yakan
bir yabancı sevimin
konağı yüreğimi.

Şeref Akbaba

AKBABA, Şeref

Şair ve yazar. 1959, Ömertepe köyü / Ilıca / Erzurum doğumlu. Erzurum İmam Hatip Lisesi (1978), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. *"Meşhur Kumandan Sahabeler"* teziyle yüksek lisans, *"Türk Basın Tarihinde Beyanu'l-Hak Gazetesi ve Mustafa Sabri"* teziyle doktorasını (1997) verdi. Öğretmen olarak Adana (1985-89) ve İstanbul'daki çeşitli liselerde (1989-) görev yaptı.

Yazıları *Muştu* (1980-81), *Sur* (1979-83), kendi çıkardığı *Genç Kuşak* (4 sayı, Erzurum, 1983), *Recep* Karib ile çıkardığı *Yeni Sıla* (15 sayı, İstanbul, 1990-91), *Ay Vakti, Milli Gazete, Yeni Devir* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Ay Vakti dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı.

"Aşkın varlığını tarihin penceresinden seyreden bir şair. Özellikle tarih, onun şiirinin omurgasını oluşturuyor diyebiliriz. Ay Olun İnsanlar bu anlamda şairin yükseklere doğru fışkı-

ŞEREF AKBABA

AYDÜŞÜ

Korku sende nemrut
Bende nişanesi umutlarının
Taşınsan taşınırım bilmeccelerden
Çözülsen çözülürüm

Kuzeyine asıldım yüreğinin
Dut yaprağına, selvi toprağına
Şakağıma değen ayrılığın
Serenat feryadına

Su verdin çeşmeğine bakışlarımın
Tutuldu güneşim
Dumana, ateşe,sese katıldım
Sedef dalgalarına

İşte fotoğrafı duygularının
Kapıldım gecene aydüşü
Hünerin kaçmaksa
Yelkeniyim mavi denizlerinin

ran sesini ulaştırıyor bizlere. Doğru tarihin doğru noktalarını şiirsel metinlere daha çok yakıştığını söyleyebileceğimiz şiirleriyle, insanlığın evrensel kalan taraflarını birazda isteyerek kendi düşsel evreniyle zenginleştiriyor." (Selim Gürsel)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Uluslararası İletişim* (kollektif, 1985).

ŞİİR: *Ay Olan İnsanlar* (2001).

SÖYLEŞİ: *Ay Vakti'nde Konuşmalar* (2005).

DENEME: *Kar Mumu* (2005).

HAKKINDA: Özcan Ünlü / Dil Kalbin Lisanı (Türkiye, 12.7.2001), Selim Gürsel / Şiirin Aşk'a Doyduğu An (Yeni Gün, 9.10.2001).

AKBAL, Oktay

Yazar, gazeteci. 20 Nisan 1923, İstanbul doğumlu. Anne tarafından devlet adamı ve yazar Ebubekir Hâzım Tepeyran (1864-1947)'ın torunudur. Kumkapı'daki Saint Assomption Kolejinde başladığı ilkokulu Saint Benoit'da bitirdi. 1935 yılında babasının ölümü nedeniyle, bu okuldan ayrılarak geçtiği İstiklâl Lisesinden mezun (1942) oldu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde başladığı yükseköğrenimini (1944), aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde sürdürdüyse de bitirmeden ayrılarak (1946) basın hayatına atıldı. *Servet-i Fünûn* dergisinde sekreterlik (1943-44) yaptı. Milli Eğitim Bakanlığının İstanbul'daki Yayın Müdürlüğü ve Ankara'daki Tercüme Bürosunda (1944-51) çalıştı. *Yeni Sabah*, *İkdam*, *Ulu* gazetelerinde deneme, eleştiri ve günlük fıkra yazarlığından (1951-69) sonra, *Vatan* gazetesinde bir yandan sanat ve edebiyat yazıları yazarken, bir yandan da dış politika sekreterliği, yazı işleri müdürlüğü ve sanat sayfası yönetmenliği yaptı. Köşe yazarlığını *Cumhuriyet* (1969-91), *Yenigün* ve *Milliyet* (1992-99) gazetelerinde sürdürdü. 1960-63 ve 1969-83 tarihlerinde Türk Dil Kurumu yönetim kurulu üyeliği, 1978-79 yıllarında Kültür Bakanlığı yayın danışma kurulu üyeliği yaptı. Türk Edebiyatçılar Birliğinin kurucuları arasında yer aldı. 1983 yılında anayasa konusundaki bir yazısı nedeniyle yargılandı ve hüküm giydi. 1989-95 yıllarında Türkiye Yazarlar Sendikası genel başkanlığı görevinde bulundu. Köşe yazılarını 1999 yılından sonra *Cumhuriyet* gazetesinde devam ettirdi.

Edebiyata hikâyeler yazarak başladı. İlk ürünleri *Ateş ve Çocuk Duygusu* dergileri ile *Yeni Sabah* (1940) gazetesinde yer almıştı. Sonra *Binbir Roman*, *Çocuk Haftası*, *Yıldız* gibi dergilerde çevirileri yayımlandı. Profesyonel yazarlığa başlama tarihi 1941 yılıdır. *Büyük Doğu* dergisinde yayımladığı *Sahil Kahvesi*, *Önce Ekmekler Bozuldu*, *Kibrit Alevi*, *İstasyon* adlı hikâyeleri (1943-44) ile edebiyat dünyasında tanınan bir imza oldu. Daha sonraki yazıları *Vakit* (1944-46) ve *Sanat-Edebiyat* (1947) gazeteleri ile çoğunlukla *Varlık*, *Hürriyet Gösteri* ve *Türk Dili* dergilerinde yer aldı. Hikâye ve romanlarında orta sınıftan seçtiği kahramanlarının toplumca yadırganan özgürlükler peşinde yaşadıkları umutsuzluk öykülerini şiirsel bir dille anlattı. Bu öykülerde otobiyografik izler ve anılar önemli yer tuttu. *Suçumuz İnsan Olmak* romanı ile 1958 Türk Dil Kurumu Roman Ödülünü, *Berber Aynası* adlı öykü kitabı ile 1958 Sait Faik Hikâye Armağanını, 1993 yılında Sedat Simavi Edebiyat Ödülünü kazandı.

Oktay Akbal

"Hikâye ve romanlarında, orta sınıftan seçtiği kahramanlarının toplumca yadırganan ve özgürlükler peşinde koşarken yaşadıkları umutsuzluk serüvenlerini şiirsel bir dille anlattı. Bu hikâyelerde otobiyografik izler ve anılar önemli yer tutar. Oktay Akbal, 'profesyönel yazar kimdir?' diye düşünüldüğünde Türk edebiyatında akla gelecek ilk adlardan biridir. Onun yaptığı işe ve onunla bağlantılı olarak anılarına ne kadar bağlı olduğunu, hayatının yazı ile ne kadar iç içe geçtiğini, şu sözlerinden anlamak mümkündür: 'Sözcükler canlıdır. Birkaç harfin yan yana gelmesi değildir. Ev dersen belirli bir anlam belirir. Oda dersen, dost dersen... Benim en çok ilgilendiğim, daha doğrusu kendisi yetmiş yıldır benimle ilgilenen, benimle dostça ilişki kuran bir nesne var: daktilo, yazı makinesi... Babamın avukatlık yazıhanesinde ilk kez karşıma çıkan bu acayip araç.. Kendimle konuşmalarım, başkalarıyla iletişimim bu araçla oldu hep. On binlerce satır, belki milyonlarca. Kimi zaman Ataç gibi yatağımda, kimi zaman bir çanta gibi nereye gittiysem oraya benimle gidip gelen bir nesne. Yok, nesne değil, bir canlı. Hep konuşan bir geveze' (...) 'Anılar ne istersiniz benden, gelir gelmez sonbahar' ya da 'Anılar kuşlar gibi dal ister konacak' der şairler. Daha neler demezler! Anday'ın Anı şiiri... Belleğimizde, yüreğimizde sıkışıp kalmış zaman parçaları mıdır anılar? Yaşamımın ilk yıllarından bu yana bir edebiyat havası içinde oldum. Dostlarım öykülerdi, şiirlerdi, dolayısıyla yazarlar, şairler... Kuşağımın insanlarıydılar. Gündelik yaşamda idiler. Ne kadar yazdımsa da bitmedi anılar. Bir bakarsın bir yerden biri çıkıverir. Bir başka gün, elli yıldır aklına bir kez gelmemiş olan... İnmek gerek, belleğin derinliklerine. Kendiliğinden gelirler, sana sormadan, sen istemeden.'

"Akbal'ın fenomenolojiden değilse bile Gide, Camus, Sartre gibi yazarlardan, dönemin sanat alanındaki gözde akımı varoluşçuluktan belli ölçüde etkilenmediğini söylemek güç. Ama onun bu iki akımı birer kaynak olarak yeğlediği, kesin biçimde söylenemez. Üstelik birey ekseninde geliştirilen anlatılarda bu türden kavramların belli akımlara bağlı yazarlar kadar tüm sanatçıları ilgilendiren genel kavramlar durumuna gelmeleri de çok doğaldır. Bu koşutluk, Dostoyevski'nin yapıtlarıyla psikanaliz ya da varoluşçuluk arasında kurulan koşutluk gibi de

OKTAY AKBAL

KİBRİT ALEVİ

Sıkıntılı bir düşünceden silkinerek kurtuldum. Gün sona eriyordu. Güneşin son kırıntılarını da, karanlık, teker teker yuttu. Dakikalardan beri içinde bulunduğum bu küçük bekleme kulübesi ile üstünde oturduğum tahta kanepe bana gittikçe daha sıkıntı vermeye başlamıştı. Cebimden saatimi çıkardım. Kulübenin içine, pencereden ince bir dal gibi uzanıp kalmış son güneş ışığının altında, zamanı anlamaya gayret ettim. Zahmetim işe yaramadı, saat durmuştu. Canımın sıkıntısı bir basamak daha yükseldi. Karanlık, pencerelerden dolmaya başladı, kulübeyi ağzına kadar doldurdu; hatta kapıdan dışarı bile taştı. İskele üzerinde, ne bir çımacı, ne de bir memur... Uzaklarda ıslıkla çalınan beylik bir şarkı... Karanlıkta boğuldum. Bu renk değişmesinden bana çekilmez, dayanılmaz gelmeye başladı. İçime tahlil etmekten korktuğum hisler birikti... Ayağa kalktım. Birkaç adımda dışarıya çıktım; iskelenin yanındaki rıhtım boyunca dolaşmaya koyuldum.

Etrafta bir insan görebilmek için karanlığı gözlerimin keskinliği ile delmeye çalışıyordum. Küçük Boğaziçi köyü, durgun bir sonbahar uykusuna yatmıştı. Denizde, karanlık daha da korkunçtu. Her dalga ile sanki sarsılıyor, dalgalanıyordu. Bir ayak sesiyle başımı döndürdüm. İskele memuru... Ben ona ne soracağımı düşünürken, o hiç yürüyüşüne ara vermeden: "Son vapur kırk dakika sonra" dedi, yürüdü, gitti. Bir an bu vaktı nasıl öldüreceğimi düşündüm. Sonra uzak ufuklardan kopup gelen nemli rüzgâra göğüs gererek durdum. Tekrar bekleme yerine girdim. Pencerenin yanındaki kanepeye oturdum. Yüzümü dışarı dönerek karanlığa kendimi bıraktım. Ara sıra, uzaklardan geçip giden vapur projektörlerinin ürkek ışıkları yüzüme çarpıp geçiyordu.

Vakit, hiç ilerlemiyormuş gibiydi. Başımı içeriye çektim. Koyu karanlık içinde kulübenin bir tarafına -hiç bir şey görmediğim halde- bakmaya başladım. Karanlık, baktıkça daha koyulaşıyor, yoğun bir hal alıyordu. Dakikadan dakikaya bu renk içime doldu, taştı. Korkmaya başladım. Çünkü, o anda, beni yerimden dehşetle sıçratan bir şey oldu. Kulübenin içinde bir alev parlayıp yükseldi. Bir kibrit çakılmıştı. Kibriti çakandan önce karanlığın perişan surette kaçışmasını gördüm. Karanlık bir anda çözülüverdi, parça parça oldu. Küçük küçük kara parçalar, duvar diplerinde, tavan köşelerine kanepe altlarına güçlükle kendilerini attı. Her şey bir anda bambaşkaydı.

O zaman bakışlarım kibriti elinde tutan insana saldırdı. Işık titreyişleri altında bir insan yüzü, en keskin hatlarıyla ortaya çıktı. Basit bir kibrit ışığı, en usta ressam gibi, üç beş çizgi, iki üç dalgalı ev, birkaç gölgeyle, bir insan yüzünün bütün gerçeğini belirtmişti. İki göz, ışık altında, iri ateş böcekleri gibi parlıyordu. Adam sigarasını, birkaç kere aleve dokundurdu. Dumanı iyice çekti, sonra ağzından, burnundan dalga dalga çıkardı. Birden yüzünün çizgileri dağıldı; bakışı dumanlandı, yanması sona erince üzere olan kibriti bana uzattı. Beni görmüştü herhalde.. Soluk pembe iki kalın et parçası, birbiri üzerine birkaç defa konup indi:

Affedersiniz... Bir sigara içmez misiniz?

Elîyle paketi bana doğru uzattı, bekledi. Hiç cevap vermeden, kolum uzandı, aldığım sigara dudaklarıma yerleşti. Sonra tükenen kibriti attı. Karanlık eskisinden daha hırslı, odaya doldu. Çok geçmeden yeni bir kibrit alevi odayı aydınlatınca; karanlık yeniden dağıldı... Adam kibriti uzattı, sönen sigaramı yaktı. Bu sefer aydınlıkta onun yüzünü daha iyi görebildim. İri bir burun gölgesi duvara vurmuştu. Kalın kaşları, hafif ışık altında iki misli büyümüştü. Dudakları memnunlukla bükük, gözleri gülümsüyordu:

-Vapur bekliyorsunuz, değil mi?

Sesi kibrit alevini dalgalandırdı. Işık odanın tavanında sallandı, çalkalandı. Ben, cevap vermeden, o devam etti:

-Telaşlısınız.. Halinizden belli... Vapur beklemek sıkıntılıdır. Acele ediyorsunuz. Evde sizi bekliyenler olmalı. Karınız veya ananız. Her kimse, biri... Biraz geciktiğiniz için üzülüyorsunuz şu anda, değil mi? Siz hiç bir şey söylemeyin, ben tahmin etmeye çalışayım. Sevdiklerinizi özlediğinizi anlıyorum. Rica ederim, siz hiç konuşmayın! Böyle daha iyi... Hem ona lüzum da yok... Bırakın, ben istediğim gibi düşüneyim. Yanlış, doğru...

Kibrit alevi söndü, oda yeniden gözgözü seçemez bir hal almıştı. Karanlık arasında sadece onun sesi. Birden, nerden çıktığı anlaşılmayan bir projektör makas gibi odayı bir anda ikiye bölerek kayboldu. Adam konuşuyordu. Benimle değil, kendi kendisiyle konuşuyordu. Benim ona muhatap olmamın tek sebebi, tesadüfen karşısında bulunmamdı.

-Bir insanı seven ve bekliyen, her hareketi üzerinde düşünen başka insanların varlığı... Pencereden yolu gözleyen, sizi arıyan bakışlar... Her kelimenizden m(na çıkaran kimseler... Bu insan elbette mutludur. Ama çoğu zaman bunun değerini bilmez. Siz, belki de onlara, yani sizi sevenlere layık değilsiniz. Ben de bir vakitler sizin gibiydim. Beni de sevenler, arıyanlar vardı. Benim de yolum beklenirdi. Şimdi o anları düşünerek üzülmüyorum. Beni seven o insanların kayboluşlarından kederli değilim. O zaman ben, yalnız beni seven insanlara karşı sevgi duyardım. Bu, küçük, basit bir sevgiydi. Karşılıklı bir alış veriş gibi bir şey.. Şimdi o zamanki aptalca düşünüşümü hatırlayarak kendime acıyorum. Artık gerçek sevginin, büyük aşkın ne olduğunu anladım. Şimdi bütün sevgim, insanlara; tanıdık ve yabancı, daha çok yabancı insanlara ait... Ben insanı seviyorum. Seni, onu, şunu... Mutluları, mutsuzları, birbirinden ayırmıyorum. Onların ağlamaları, gülmeleri karşısında kayıtsız kalamıyorum, bütün insanları kendime yakın, ya içimde buluyorum; babam, annem, kardeşim, oğlummuşlar gibi... Kısa boyluları, kısa, uzunlarını uzun oldukları için; bıyıklılarını, bıyıksızlarını, kadınlarını kızlarını, gençlerini, çocuklarını hepsini hepsini seviyorum. Ben onlar için yaşıyor gibiyim. Bir an sustu:

-İnsanoğlu hiç bilinmiyor, dedi. Birbirlerini de tanımıyorlar. Kimse de onları tanımıyor, anlamıyor. Büyük adam denilen kimselerin, ciltlerce kitaplar dolduran yazarların, insanların üzerine ortaya attıkları fikirler, kanaatler, hep yalan... Hepsi. İnsanların haris olduklarını, kim söylemiş... Bunlar, insanlara tepeden bakan sersemlerin lâfları... Onları tanımaya yanaşmıyan bu kimseler hiçbir zaman insanları anlıyamamışlardır. İnsanlar bütün söylenenlere rağmen çok az şeyle yetinirler. En küçük şeyler onları sevindirmeye yeter. Şu mutluluk sözünün ne boş şeylere dayandığını bilirsin. İnsanları mutlu kılmak kadar kolay bir şey yoktur. Yalnız onlara istedikleri küçücük şeyleri verelim, onlardan bunu esirgemiyelim. Bu sözlerimi bilerek söylüyorum! Çünkü bütün insanlara sevgim var... Hepsini seviyorum.. Hepsi bana yakın... Hepsi benden... Sanki hepsi de benim...

Çok yakından geldiği belli olan bir vapur düdüğü, yalnız pencereden değil, dört duvarı yerinden sarsarak içeri girdi. Son vapur iskeleye yanaşıyordu. Projektörün ışığı odayı parçaladı. Kanepeler, karanlık, karşımda oturan garip adam, her şey birbirine karıştı. Dışarıdan tek tük sesler gelmiye başladı. Ayağa kalktım, memurun açtığı kapıya →

doğru ilerledim. Birden yolumu kesti, paketini, bir sigara daha almam için uzattı:

-Hiç konuşmayın dedi. Bırakınız adınızı bile bilmeyeyim. Yüzünüzü bile hatırlamayacağım. Ama siz bende, her zaman yaşıyacaksınız. Kim olduğunuzu bilmek istemem. Onu siz gittikten sonra düşünür, bulmaya çalışırım. Ardınızdan sizin için hayal kurar, sizin hesabınıza birçok şey düşünür, evde şu anda sizi bekliyenler kadar ben de üzülürüm. Bana bu yeter...

Bir kibrit çaktı, sigaramı yakmak için alevi yüzüme yaklaştırdı. Işık ikimize de dağıldı. Aynı ışıktan payımızı aldık. Ona bakarken, sanki aynada, kendimi seyrediyormuş gibiydim. Vapurun düdüğü çınladı. Alevi yüzümden uzaklaştırdı:

-Sizi hiçbir zaman unutmayacağım, dedi, hiç bir zaman... Daima düşüneceğim. Karanlık bir gecede bir vapur iskelesinin tahta kanepesinde, bütün düşüncelerimi önüne serdiğim insanı hep hatırlayacağım. Sizin hayatınızı adım adım -kendi dünyamdan- takip edeceğim. Siz bende hergün her gece var olacaksınız. Çünkü siz benim insanlarımdansınız. Kibriti pencereden gelen rüzgara tuttu, söndürdü. Çıktı, gitti. İskele memuru vapurun uğrayacağı bir düzine iskeleyi, kimsenin duyup duymadığına aldırmadan, bağırıyordu.

Kendimi güvertede bulduğum zaman vapur epey yol almış, iskele gerilerde sönmek üzere olan bir kibrit başı kadar küçülmüştü. Şu anda onun nerede olduğunu ve ne düşündüğünü merak etmekteydim. Doğrusu onun düşüncelerini, hayallerini kıskanıyordum. Belki de şimdi kıyı boyunca ilerlerken, bir kibrit alevinin soluk ışığında ahbaplık ettiği insanı düşünüyordu. Hakkımda çeşitli düşünce, fikir ve hayallere ayrı ayrı yer veriyor, yanlış doğru, bunları düşünmeden hayallerini yoruyordu. O, artık istediği gibi düşünebilir, en olmaz hayalleri seçebilirdi. Bu onun elindeydi. Çünkü artık ben, dünyasındaki kahramanlardan, gece gündüz beraber yaşadığı her boyda, her yaşta çeşitli insanlardan bir tekiydim.

(*Önce Ekmekler Bozuldu*, 1946)

Oktay Akbal

düşünülebilir. Varoluşçu yapıtların patetik mayasına çok şey katan trajik çatışmalı durumların Akbal'ın anlatılarında aynı keskinlik ve süreklilikte görüldüğü söylenemez. Akbal'da 'ben'in çıkışsızlığı" içinde aranacak bu trajik durum bile, yumuşak, etkisini yitirmiş, hatta trajik niteliği öne çıkmayan bir durumdur. Onun insanları, 'insan olmak suçu' ile çatışmalı durumlar yaşarken bile, bunu ayrımsadıklarında, trajik olanı yaşamaktan çok 'ne yapalım, durum bu' sonucu ve bilgisine ulaşırlar. Bu bağlamda onun kişileri, trajikten çok dokunaklı bir durum yaşarlar." (Raif Özben)

"Soyluluk görecedir, öyle derler. Ben sanmıyorum. Oktay Akbal benim hiç gidip görmediğim masal diyarı Bağdat'ın eski valisi Ebubekir Hazım Tepeyran Paşanın torunu olur. -Bir dönemin baştacı romanı 'Küçük Paşa'yı okumamış olabilir misiniz? Okuyun da çağdaş edebiyatımız diye böbürlendiğimiz o edebiyattaki toplumcu gerçekliğin nasıl bir yutturmaca olduğunu okuyan gözlerinizle kendiniz görün. Tepeyran Paşa, o allı pullu gerçekçilik konusunda kimleri onlarca yıl geriden yaya bırakmış, bilip öğrenin.- Paşa torunu olmak, soydan soylu olmak nedir, ancak Oktay Akbal'da bildim diyebilirim." (Tarık Dursun K.)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Önce Ekmekler Bozuldu* (1946), *AşksızİnsanIar* (1949), *Bizans Definesi* (1953), *Bulutun Rengi* (1954), *İkisi* (ilk iki hikâye kitabının yeni baskısı, 1955), *Berber Aynası* (1958, Bulutun Rengi adlı kitabındaki öyküleri de eklenerek, 1999), *Yalnızlık Bana Yasak* (1967), *Tarzan Öldü* (1969), *İstinye Suları* (1973), *İlk Yaz Devrimi* (1977), *İki Çocuk* (1979), *Karşı Kıyılar* (yeni hikâyeleriyle Tarzan Öldü'nün 2. basımı, 1979), *Hey Vapurlar Trenler* (1981), *Lunapark* (1983), *Bayraklı Kapı* (Bütün Hikâyeleri dizisinin ilk kitabı, 1986), *Akşam Kuşları* (Bütün Hikâyeleri, 1988), *Ey Gece Kapını Üstüme Kapat* (1988), *Hücrede Karmen* (1998).

ROMAN: *Garipler Sokağı* (1950), *Suçumuz İnsan Olmak* (1957), *İnsan Bir Ormandır* (1975), *İki Roman* (Suçumuz İnsan Olmak ve İnsan Bir Ormandır'ın birlikte basımı, 1982), *Düş Ekmeği* (1983), *Batık Bir Gemi* (1997), *Aşksız İnsanlar* (2003).

ANI: *Şair Dostlarım* (1964), *Anı Değil Yaşam* (1985), *Kırmızı Tenteli Tramvay / Babıali'de 50 Yıl* (1993), *Şairlere Ölüm Yok* (1994), *Şairler ve Ben* (Şairlere Ölüm Yok ve Şairlerle Söyleşiler adlı kitaplarının birleşimi, 1999), *Cüce Çeşme Sokağı Nerde?* (anılar + albüm, 2001).

ÖYKÜ: *İlkyaz Devrimi* (2000).

DENEME: *Konumuz Edebiyat* (1968), *Yazmak Yaşamak* (1972), *Ölümsüz Oyun* (1974), *Atatürk Yaşadı mı?* (1975), *Zaman Sensin* (1977), *Yaşasın Edebiyat* (1977), *Gençler Bize Bakıyor* (1978), *Temmuz Serçesi* (1978), *Yaşamı Yeniden Kurmak* (1979), *Atatürkçülük Savaşı* (1981), *Atatürk Bir Gün Gelecek* (1981), *Önce Şiir Vardı* (1982), *Dünyaya Açılmak* (1982), *Vatan Mahzun Ben Mahzun* (1983), *Yaşayıp Görmek* (1984), *Geçmişin İçinden* (1985), *Yarınlar Hesap Sorar* (1986), *Susmak ve Konuşmak mı?* (1987), *Tarih En Büyük Yargıç* (1987), *Bir de Simit Ağacı Olsaydı*

OKTAY AKBAL SEKSEN YAŞINDA

Sennur Sezer

Oktay Akbal'ın öykülerini, romanlarını okuyanlar, onun insanın varoluş sorununu, kişiliğindeki çelişkileri nasıl irdelediğini bilirler. Akbal'ın kamerası içine dönüktür, içindeki ormana. Bu orman kimi kez değişik kişiliklerden oluşan bir ormandır: "Sayısını kim bilebilir kişinin içindeki 'kişiliklerin'?" Kimi kez acıların, anıların gölgelendirdiği alan, bir boğuntu fidanlığı: "Her biri bir acının tohumundan yeşermiş. Göz gözü görmez etmiş. Yolumu kapatmış. Güneşimi saklamış. Sarmaşık gibi incecik dallarla hapsetmişler beni ortalarına." Bu kişilikler, anılar ormanı Türkiye Cumhuriyeti ile yaşıt bir yazarımız olan Oktay Akbal'ın varoluşunda yer alır. 1958 yılında yayımlanan Berber Aynası'nda, kendi görüntüsü yoluyla geçmişle hesaplaşır: "Yaşamı zaman zaman böyle aynaların önünde, daha doğrusu aynaların içinde duydum. Yıllar geçerdi, yaşamadan yaşardım böylece. Türlü serüvenler olur biterdi İşlere girer çıkardım, kadınlar sever unuturdum, ıstıraplar, sevinçler, mutluluklar, yoksunluklar... Hepsi hepsi ben yaşamadan, yaşadığımı duymadan, bilmeden olur biterdi. Çoğu defa kendimi, zalim bir aynada, bir berber aynasında seyrettiğim zaman buluverirdim." Bu buluş yazarı tedirgin eder. Kendini berber aynasında gördüğü son günle yaşadığı gün arasında geçenleri düşünür, irdeler. Kişiliğindeki değişikliklerdir irdelediği: "Bir bakıyordum, meğer ne boş, ne gereksiz işlerle zaman harcamışım. Yanlış, çıkmaz yollara sağmışım! Ben o olayların insanı değilim. Olamam. Ben o kadınları sevemem. Yapamam üzerime aldığım bu işleri, bu görevleri!" sonra bütün o beğenmediği işleri yapanın bir başka zamandaki bir insan olduğuna inanır: "Dün, daha önceki gün, Bir hafta, bir ay, bir yıl öncesi var mıydı? Ben yaşammış mıydım? Başka bir bendi o, şu aynadaki değil." (...)

Öykü, Deneme, Roman Anı

Oktay Akbal, sekseninde bastı ama biliyorum beraberindeki aynada hâlâ saçı makineye vurulmuş çocuğu görüyor. Bunca öyküyü, anıyı, romanı, denemeyi o yazmamış gibi hep şaşacak: "Bütün bunları ben mi yazdım? Bir yazar seksen yaşına geldi mi o güzel çocukluk, ilk gençlik günlerine yabancı mı olur? Anılar da eskimez mi? Hiç değilse biçim, anlam değiştirmez mi?" Yazdıklarıyla ilgili en içten, en sağlam değerlendirmeyi de kuşkusuz kendi yapacaktır: "İlk öykülerimle son yazdıklarım arasında bir ayrım varsa yılların kazandırdığı belirli bir ustalığın ağır basmasıdır. Yoksa ben o gençlik öykülerimin insanıyım yine. Ama bugün bu denli içten olamam, bu denli yalın, bu denli arı..."

Sonra ilk kitabının yazarına, o içindeki insan ormanının yirmi bir yaşındaki barış insanına teşekkür eder: " 'Her şey ekmekle başladı ekmekle bitecek' diyen yirmi bir yaşın insanına teşekkür etmek istiyorum sizin önünüzde." Bu teşekkür, elbet onun yazarlığının temelindeki varoluş sorunlarından uzak değildir: "O kişi 'ben'le ne denli benzer, orası hiç mi hiç belli değil!" Oktay Akbal seksenine bastı. Altmış yıldır yazıyor. İnsanın kendi kendiyle boğuşmasını. Ne kaldı bunca yaşayıp yazdığından derseniz, yanıtı o versin: "yazılmışsa, basılmışsa, o günlerde herkese sunulmuşsa ister istemez bir şeyler kalacaktır yaşanmış, duyulmuş anılardan."

Nice yıllara Oktay Akbal!..

(*Varlık*, Ocak 2004)

(1990), *Yüzyıldır Umutsuzluk* (1991), *Senin Adın Aşk* (1993), *Önce Aşk* (1993), *Güzel Düşlerin Sonu* (1994), *Şarkılarına Kadar Mahzun* (1997), *Sözcüklerle Yolculuk* (1998).

GÜNLÜK: *Günlerde I* (1968), *Anılarda Görmek* (1967-1969; 1972), *Geçmişin Kuşları* (Günlerde ve Anılarda Görmek'in birlikte basımı, 1965-1969; 1974), *Yeryüzü Korkusu* (1970-1973; 1974), *Anılarda Görmek / Günlük I* (1965-1967; 1989), *Geçmişin Kuşları / Günlük II* (1968 -1969; 1994), *Yeryüzü Korkusu / Günlük III* (1970-1975), *80'lerde Bir Yazar / Günlük IV* (1980-1983; 1994).

İNCELEME: *Dost Kitaplar* (1967), *Çağdaş Dünya Edebiyatçılar Sözlüğü* (1967).

GEZİ: *Hiroşimalar Olmasın* (1976).

HAKKINDA: Mustafa Baydar / Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar (1960), Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (c. 3, 1965), Mehmet Seyda / Edebiyat Dostları (1970), Selim İleri / Anılar Tükenince (Yeni Dergi, Mayıs 1970), Yaşar Nabi / Edebiyatçılarımız Konuşuyor (1976), Olcay Öncrtoy / Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü (1984), Öner Kemal / Sevgi Yazıları (1986), Mahir Ünlü - Ömer Özcan / 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı 3 (1990), Oktay Akbal / Anı Değil Yaşam (1990), Asım Bezirci / Oktay Akbal (1991), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Oktay Akbal / Yalnızlık Bana Yasak (1996), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Turhan Günay / Batık Bir Gemi (Cumhuriyet Kitap, 21.1.1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 8.4.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Hikmet Altınkaynak / Dünyayı Paylaşan Yazarlar (2001), Memet Fuat / İncelemeler (2002), Öner Kemal / Cumhuriyetle Yaşıt Bir Öykücü Oktay Akbal, Alpay Kabacalı / Bir Şarkı, Bir Şiir Gibi - Tarık Dursun K. / Son Mohikan - Eray Canberk / Anıların Özlemlerin Düşlerin Hikâyecisi - Hikmet Altınkaynak / Oktay Akbal Okuru Olmak - Raif Özben / Bir Coşkudur Akbal'ı Okumak (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Nevzad Sudi / Küllük Anıları (2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Nadir Gezer / Oktay Akbal'in Yazın Serüveni (Cumhuriyet Kitap, 4.11.2004).

A. Vahap Akbaş

AKBAŞ, A. Vahap

Şair ve yazar. 2 Mayıs 1954, Batman doğumlu. Cengiz Topel İlkokulu, Batman Lisesi (1971), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1977) mezunu. Çorlu'da öğretmen (1977-85) ve Milli Eğitim Şube Müdürü (1985-93) olarak görev yaptı. 1993-2001 yılları arasında Çorlu M. Akif Ersoy Anadolu Lisesinde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çalıştı. 2001'de emekli oldu.

Yayımlanan ilk ürünü "*Ey Çerhi Sitem*" adlı bir öyküydü (Hisar, 1978). Şiir ve yazıları daha sonra *Hisar* (1978-80), *Türk Edebiyatı* (1980), *Mavera* (1979-88), *İslâmî Edebiyat* (1988), *Kandil Çocuk* (1986), *Gül Çocuk ve Selam* (1987-88), *Çorlu'da çıkardığı ve yönettiği Nisan Bulutu* (15 sayı, 1993-94) ile *Düş Çınarı* dergileri ile *Yeni Devir* ve *Türkiye* gazetelerinde yer aldı. 1982'de *Efgan* adlı kitabı ile

A. VAHAP AKBAŞ

MİRAS

gittin yüzünü bıraktın sevgilim
uygarlık haritası yüzünü
çölkentlerde her yitişimizde
sığındığımız vaha
gittin yüzünü bıraktın kalbimiz için
buhara'yı bağdat'ı istanbul'u bıraktın

gittin sesini bıraktın sevgilim
tarihe koşan o rahvan atı
çağ yamaçlarında kirlendikçe
yıkandığımız ırmak
gittin sesini bıraktın kalbimiz için
gündüzler dolusu türkü / geceler dolusu
destan bıraktın

gittin gülüşünü bıraktın sevgilim
sevgi şadırvanı gülüşünü / arı duru
içimizdeki odalara çöreklendikçe acı
ondan ışık damıtan güvercin
gittin gülüşünü bıraktın kalbimiz için
lâleyi gülü karanfili bıraktın

gittin rayihanı bıraktın sevgilim
söz tarlalarına / nazar menzillerine yağan
o ince reyhan yağmurunu
ey parmaklarımda uçuşan tespih kuşu
gittin rayihanı bıraktın kalbimiz için
gönlü halden hale koyan miski amberi bıraktın

gittin kalbini bıraktın sevgilim
içimizdeki akışı düzenleyen ak odağı
bizleri kaza bela vakitlerinde
uyandıran saat
gittin kalbini bıraktın kalbimiz için
bizi çoğaltan sevdakâr kozayı bıraktın

Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü, 1984'te *Alevler ve Güller* ile Sedat Yenigün Roman Yarışması İkincilik Ödülünü, 1987'de *Kuş Olsun Yüreğim* ile, Türkiye Milli Kültür Vakfı ve Gökyüzü Yayınlarının düzenlediği Çocuk Şiirleri Yarışmasında üçüncülük ödülünü aldı. Bir süre *Yeni Devir* gazetesinin kültür-sanat sayfasını yönetti (1984-85). Türkiye Yazarlar Birliği ve SESAV üyesidir.

"Vahap Akbaş, bir gül yorumcusudur. Doğu, İslâm ve Türk şiir geleneğinin bütün şairleri gibi o da çiçeklere, özellikle de güle ilgisiz kalmamış, şiir gülistanı diyebileceğimiz kitaplarında hem geleneğe uygun olarak hem de şahsî tasarruflarla gül ve çiçek yorumları yapmıştır. Onları şahsî varlık ve duygu çerçevesinin dışında 'Bosna Gülü', 'Afgan Gülü' gibi örneklerde görüldüğü gibi sosyal ve evrensel bir muhtevada ele alması tekrar hatırlanması gereken yeni bir tavırdır. Yine, tabiatta bulunan her şey gibi gülün ve diğer çiçeklerin ilahi ayet hükmünde olduklarını gerçeğinden yola çıkarak bunlara metafizik anlamlar da yüklemesi Akbaş'ın gül yorumu için söylememiz gereken bir başka özelliktir." (Mustafa Özçelik)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Efgan* (1982), *Gül Kıyamı* (1986), *Mavi Sesli Şiirler* (1988), *Dünyayı Kaplayan Ağaç* (1990), *Kuş Olsun Yüreğim* (çocuk şiirleri. 1991), *Hüzün Coğrafyası* (1992), *Bir Şehre Vardım* (1997).

ROMAN: *Alevler ve Güller* (1985), *Gülün Aklı* (çocuk romanı, 1989).

HİKÂYE: *Ayna ve Suret* (2003).

DENEME: *Göğe Çizilmiş Resimler* (1995), *Biraz İhanet* (1996), *İnziva Notları* (1996).

FABL: *Bir Demet Masal* (1985).

SEÇKİ: *Bir Hüma Kuşudur Şiir* (mısra-beyit seçkisi, 1990).

SADELEŞTİRME: *Zehra* (roman, Nabizade Nazım'dan, 1996).

HAKKINDA: Bekir Oğuzbaşaran / "Efgân"istan (Kültür ve Sanat dergisi, sayı: 14, Mayıs 1982), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 4, 1991, sayı: 659), Mehmet Alkan / Hüzün Coğrafyası'nda Gezinti (İlkyaz dergisi, sayı: 6, Haziran-Temmuz 1992), Bekir Oğuzbaşaran / İnziva Notları Üzerine (Hazan dergisi, sayı: 16, Aralık 1997), Durdu Şahin / Okumak,Yazmak ve Düşünmek (1997), Cevat Akkanat / Bir Şehre Vardım-M.Halistin Kukul / Geleneğin Ümitli Şairi: A.Vahap Akbaş-Hayrettin Yıldırım / Vahap Akbaş'ın Şiir Şehrine Giriş Denemesi-Mustafa Özçelik / Söze Gülün Rengini Katmak (Seviye dergisi, sayı: 7, Mayıs-Haziran 1998), Mustafa Miyasoğlu / A.Vahap Akbaş Üzerine (Milli Gazete, 7.6.1998), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000, Alevler ve Güller'in Yazarı A.Vahap Akbaş: Romanımız Esaslı Bir Zemine Oturmadı, sayı: 275-277), Mustafa Karabulut / Külliye'nin İki Hikâyecisi (Bizim Külliye, sayı: 10, Temmuz-Ağustos-Eylül 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Nazir Akalın / Vahap Akbaş'a Dair (Şairin Eldivenleri, 2003), Emre Miyasoğlu / İçimizdeki Aynalar (Milli Gazete, 1.10.2003).

Ali Akbaş

AKBAŞ, Ali

Şair ve yazar. 4 Eylül 1942, Maraba köyü / Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. İlkokulu Maraba köyünde, ortaokulu Elbistan'da, liseyi Kahramanmaraş'ta okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olduktan sonra; Elbistan, Çayeli ve Adana Erkek liselerinde Türkçe öğretmenliği, Gazi Eğitim Enstitüsünde müdür yardımcılığı (1973-79), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilimleri Bölümünde Türkçe okutmanlığı (1982-97), FRTEM (Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi)'de program yazarlığı (1979-1982) yaptı. Yüksek lisansını *"Yapalak-Ekinözü Ağızları"* (1985) adlı teziyle tamamladı. 1996'da emekli oldu. 1999-2000 öğretim yılında Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesinde öğretim görevliliği yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesi oldu.

İlk şiiri "Koşma", *Engizek* gazetesinde (1960) yayımlandı. Daha sonra şiirlerini, yazı kurulunda bulunduğu *Divan (yazı kurulu üyesi), Öncüler, Doğuş, Kanat Edebiyat, Kardaş Edebiyatlar, Töre, Erguvan, Türk Edebiyatı, Dolunay* gibi dergilerde yayımladı.

ALİ AKBAŞ

NİNEME NİNNİ

Dolunayı saran bulut
Başında yaşmak ninemin
Bebelere tek dileğim
Yaşını aşmak ninemin

Ninem güzel suç aynada
Ninem gibi yok dünyada
Yüzünün rengi ayvada
Kokusu leylak ninemin

Seferberliğin sunası
Solmuş saçının kınası
Ninem üç şehit anası
Alnı kardan ak ninemin

Kim dayanır o dayanmış
Bağrına taş basıp yanmış
Gene Yemen'i mi anmış
Gözleri ıslak ninemin

Ocakta kaynar ıhlamur
Elleri mayalı hamur
Bir deli poyraz savurur
Dökülen yaprak ninemin

Seccâdesi çiçek çiçek
Ninem cici, ninem gökçek
Göçmen kuşlarla göçecek
Mekâm uçmak ninemin

Masal anlat bana masal
Hey dili şeker, dili bal
Su alıyor artık sandal
Yolu «Emr-i Hak» ninemin

(*Kuş Sofrası*, 1991)

ALİ AKBAŞ

HARRAN GÖKLERİ

Yıldızlar
İri, şehlâ gözlerdir
Geceyi gamlı kılan
Uzaktan süzerler bizi
El değmemiş terütâze tenleri
Ölmüş ergen kızlardır
Yıldızlar

Yıldızlar
Derin, harran göklerinin
Solmaz çiçekleri
Naz çiçekleri
Her gece perişan düşerler suya
Yıldız saya saya varır bebek uykuya
Dökülür yastığa bir mavi rüyâ
Onlar ki en hazin ninniyi söyler
Öper öksüz çocukların alnından
Saz benizli ecemizdir
Yıldızlar

Yıldızlar
Bahtımız, yalnızlığımız
Leylâ!
Demeye gör
Gök yankılanır
Oksar yüzünüzü bir kuş kanadı
Bu en güzel kadın adı Havvâdan beri
Kim bilir nasıldı elleri
Hey eski zaman güzelleri
Arzû, Şirin, Züleyhâ
Dilberler dilberi Meryem
Kem gözlere mahrem
Kızlardır
Yıldızlar

(*Masal Çağı*, 1982)

Doğuş edebiyat (Ankara) ve *Kanat* edebiyat (Ankara) dergilerinin genel yayın yönetmenliğini (1982-84; 1992-93) yaptı. FRTEM'de eğitici programlar (1979-82), Radyo Birlik'te (Ankara) "Şiirle Sohbet" adlı bir program (1994-96) yaptı. "Kız Evi Naz Evi" (1969) İstanbul Radyosunda radyo programına uyarlandı. Maraş Lisesi Marşı şiiri bestelendi. *Kuş Sofrası* kitabı 1991'de Türkiye Yazarlar Birliği tarafından Çocuk Edebiyatı dalında yılın eseri seçildi. Aynı eser, Maira Leontiç tarafından 2001'de Makedoncaya tercüme edildi. 12. Dünya Şairler Günü 1991 Yunus Emre Yılı Plaketini, TYB tarafından Kazakistan Almatı'da yapılan II. Türk Dünyası Şiir Şöleninde (1993) Mağcan Cumabayulı Ödülünü, Kosova Prizren'de yayımlanan *Türkçem* dergisinin Yılın Şairi Ödülünü (2005) aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Masal Çağı* (1982), *Kuş Sofrası* (çocuk şiiri, 1991).

MASAL: *Gökte Ay Portakaldır* (1993).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

AKBAŞ, Burhanettin S.

Şair ve araştırmacı-yazar. 20 Kasım 1965, Bünyan / Kayseri doğumlu. Namık Kemal İlkokulu, Bünyan Lisesi, Fırat Üniversitesi Edebiyat Bölümü (1987) mezunu. Aynı yıl Edirne'de Karaağaç İlköğretim Okulunda öğretmen olarak görevine başladı. Daha sonra mesleğini Bünyan ve Kayseri'de sürdürdü. 1987 yılında mezuniyet tezini Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un danışmanlığı altında "*Bünyan Ağzı*" üzerine; 1993 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde halk edebiyatı alanında yüksek lisans tezini yine Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un gözetimi altında "*Bünyan ve Yöresi Halk Edebiyatı, Folklor ve Etnografyası*" üzerine hazırladı.

Yazı hayatına İbrahim Sümer ile çıkardığı *Bünyan'ın Sesi* gazetesi ile başladı. On yıl bu gazetede köşe yazıları yazdı ve "Filiz" başlıklı bir sanat köşesi düzenledi. 1992 yılında Ali Cengiz ile *Bünyan Kültürü* dergisini çıkardı. 1989 yılında Malatya İnönü Üniversitesi'nin düzenlediği Masal Derleme Yarışmasında Kayseri Masalları ile ödüllendirildi, Bünyan Kültür ve Turizm Derneğince Bünyan kültürüne yaptığı hizmetlerden dolayı plaket (1993) aldı. 1986 yılında Erciyes dergisi yazı ailesine katıldı ve Kayseri yöresinin kültürel özelliklerini inceleyen makaleleri yayımlandı.

"*S. Burhanettin Akbaş, şiirinin alt yapısını toplumun kültürel özellikleriyle oluşturan ve bunları kendi rüh dünyasında terennüm eden bir şair. Yaratıcı ifâde, zenginleştirici duygu ve düşünce ile insanın kendinden çok şey bulacağı bir şiir dünyası kurmayı başarmıştır.*" (Nurkal Kumsuz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaban Çiçeği* (1993).

ARAŞTIRMA: *Bünyanlı Aşık Mus-*

tafa (1994), *Bünyan ve Yöresi Halk Edebiyatı Folklor ve Etnografyası* (1994), *Şair ve Yazarlar Sözlüğü* (M. Necati Demircan ile, 1996), *Kayseri Yöresine Yerleşen Türk Boyları* (1997), *Türk Edebiyatı Tarihi-2* (Necati Demircan ile, 1999), *Şair ve Yazarlar Sözlüğü* (2.bas.1999), *İmlâ Kılavuzu* (Necati Demircan ile, 1999), *Gesi Bağları Türküsü* (Mehmet Özet ile birlikte, 2001).

HAKKINDA: Alim Gerçel / Kayseri Şairler Antolojisi (1995), Nurkal Kumsuz / Bu Şehrin Işıkları (2006).

AKBAŞ, Muhsin

Din felsefesi araştırmacısı. 31 Ocak 1966 doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisansını *"The Idea of Resurrection in Christianity and Islam"* adlı tezle (1995) ve doktorasını *"The Problem of Evil and Theodicy in Jewish, Christian, and Islamic Thought"* adlı tezle (Lampeter, 1999) Wales Üniversitesinde, din felsefesi alanında tamamladı. Onsekiz Mart Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent (2000), Onsekiz Mart Üniversitesi Din Felsefesi Anabilim Dalında doçent (2005) oldu. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (2000-2003, 2003-), Eğitim Komisyonu üyeliği (2001-2003), Dış İlişkiler Komisyonu İlâhiyat Fakültesi koordinatörlüğü (2001-), Fakülte Kurulu üyeliği (2005-) görevlerini yürüttü.

Makale ve çevirilerini, *The Islamic Quarterly, Akademik Araştırmalar Dergisi, Felsefe Dünyası, Doğu Batı, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâmî Araştırmalar* dergilerinde yayımladı. Ulusal ve uluslararası çeşitli bilimsel toplantılarda alanıyla ilgili bildiri sundu. Türk Felsefe Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Yahudi Düşüncesinde Holocaust ve Tanrı* (2002), *Derrida ve Din* (2005).

ÇEVİRİ: *Tanrı Var mı?* (Richard Swinburne'den, 2001).

AKBAŞ, Özcan

Şair. 1969, Pınargözü (Kilhos) köyü / Aydıntepe / Bayburt doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Bayburt'ta tamamladı. 1991 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Trabzon'un Of ilçesine bağlı Gürpınar Ortaokulunda öğretmenlik hayatına başladı. Şiirleri değişik gazete ve dergilerde yayımlanan şairin, *Gidiyorum* (1995) isimli bir şiir kitabı vardır.

ÖZCAN AKBAŞ

İNSAN SEVİNCE

Gözler ufka dalar, delecek gibi
Bir düşünce sarar hayli derince
Yar yolunu gözler, gelecek gibi
Bu dünya dar olur, insan sevince

Sıkıntı çoğalır artar endişe
Bir lokma ekmek dokunmaz dişe
Akıl erdirilmez böyle gidişe
Sevinmek zor olur insan sevince

Duygular karışır, heyecan telaş
Yaşarsın içinde büyük bir savaş
Kavuşmak uğruna verilir uğraş
Engeller sur olur insan sevince

Bir dakika olsun duramaz insan
Çok çabuk dolaşır damarlarda kan
Ateşten bir gömlek, giyersin inan
Yürekler nar olur, insan sevince

HAKKINDA: Mahmut Kırtan / Bayburtlu Şairler (1998).

AKBAŞ, Rükneddin

Şair. 29 Mayıs 1931, Birecik / Ş.Urfa doğumlu. Paşa müstearını kullandı. Urfa Lisesini bitirdikten sonra iki yıl Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu. 1958 yılından itibaren Urfa Valiliği il idare kurulu bürosunda yazı işleri müdürlüğü yapıp 1982 yılında emekli oldu. Memurluktan zaman zaman ayrılarak Urfa yerel basınında on yıl kadar yazar ve yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Şiirleri *Sohbet Edebi, Anzılha* dergilerinde yer aldı. Şiirlerini *Hüzünler & Sevgiler* (2000) adlı kitapta topladı.

AKBAY, Ercan

Öykücü. Edebiyat dışında müzikle uğraştığı bilinmektedir. *Yaz Gecesi* albümünü 1991'de, ilk öykü kitabıyla aynı adı taşıyan *Kuraldışı Öyküler* adlı albümünü de 1997'de çıkardı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kuraldışı Öyküler* (1997), *Erkekler Ağlamaz* (1997).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2004).

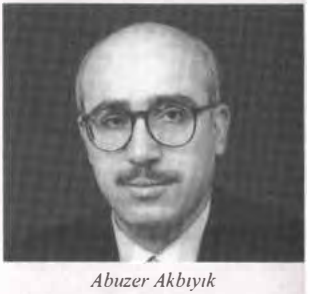
AKBEL, Sabri

Romancı. 1950, Beşiri / Batman doğumlu. Yakıtlı köyünde ilkokulu, Batman'da ortaokulu, Elazığ'da liseyi okudu (1969). Siirt İlköğretmen Okulunu da 1970'te bitirerek yurdun çeşitli yerlerinde ilkokul öğretmenliği yaptı. 1974 yılında İstanbul'a atandıktan sonra İstanbul Üniversitesine girdi ve bu üniversitenin Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1982'de mezun oldu. Uzun yıllar çeşitli okullarda öğretmenlik ve idarecilik, 1985'ten itibaren İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü ve şube müdürlüğü görevlerinde bulundu. 2001 yılında yöneticilik görevi sürerken kendi isteği ile emekli oldu. Yazıları ve hikâyeleri *Yeni Asya, Yeni Nesil* gazeteleri ile *Sur, Can Kardeş vd.* dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Roman):

Çelikleşen İradeler, Rahmet Sel Oldu, Kırmızı Güllü Mavi Eşarp, Toprağın Teri, Dünyaya Meydan Okuyan Adam, Kaht u Gala, Yayla Balı, Cennet Ağacı, Analar Ağlamasın, Yolun Sonu Sistemin Çöküşü (2001).

HAKKINDA: Sabri Akbel / Bir Sistemin Çöküşü Yolun Sonu (2001).

Abuzer Akbıyık

AKBIYIK, Abuzer

Araştırmacı - yazar. 11 Aralık 1958, Şanlıurfa doğumlu. Cengiz Topel İlkokulu, Ş.Urfa Atatürk Lisesi, Mali Bilimler Fakültesi (1978) mezunu. 1981 yılından bu yana Şanlıurfa'da serbest muhasebecilik ve mali müşavirlik yapıyor. ŞURKAV ve İLESAM üyesidir. Şanlıurfa folkloru hakkında yaptığı araştırmalarla tanınmıştır. 1993 yılında İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü, 1996'da ŞURKAV Kültür ve Sanat Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Folklor ve Şanlıurfa (Sabri Kürkçüoğlu ile,1990), *Şanlıurfa Kaynak Kişisi Tenekeci Mahmut Güzelgöz* (1992), *Şanlıurfa Halk Oyunları* (1989), *Şanlıurfa Hoyrat ve Manileri* (S. Kürkçüoğlu ile, 1991), *Şanlıurfa Halk Müziği* (S. Turhan, S. Kürkçüoğlu, O. Güzelgöz ve K. Dökmetaş ile, 1999).

AKBIYIK, Nebiye İbrahim

Şair. 1948, Kiçenitsa (Killi Kuyucak) köyü / Razgrad / Bulgaristan doğumlu. Sofya Üniversitesi Türkoloji Bölümü mezunu. Uzun yıllar Deliorman'da öğretmenlik yaptı. Zorunlu göçle Türkiye'ye geldi. İstanbul Avcılar'da edebiyat öğretmenliği yaptı.

İlk şiiri üniversite yıllarında *Yeni Hayat* dergisinde basıldı. Daha sonra birçok dergi ve şiir yıllıklarında adına sıkça rastlanmaya başlandı. İstanbul'da şiirlerini *Duygu Duygu Yaşam* adlı kitabında topladı.

"Öğretmenliğe başladığı yıllarda Türkçe eğitiminin yasaklanmış olmasıyla birlikte, şiirlerini yayımlayacak gazete ve dergilerdeki kısıtlamalar, kitap yayımlama olanaklarının ortadan kalkmış olması, Nebiye İbrahim Akbıyık'ı da kuşağından ve öteki kuşaklardan diğer şairler gibi kendi içine kapanmaya ya da (en kötüsü) yazmamaya zorladı. Bu da şiirini geliştirmesine engel oldu, kuşkusuz." (Sabahattin Bayramöz)

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

AKBİLEK BAHŞİ HALİFE

Mutasavvıf, İslâm bilgini (D. Sonusa |Uluköy| kasabası / Taşova / Amasya - Ö. 1523). Halveti / Sümbüli şeyhlerinden. İlk tahsilini memleketinde tamamladıktan sonra Arap şehirlerine giderek Suyuti, Zekeriya el-Ensârî, Şemseddin es-Sehâvî gibi bilginlerden ders aldı. Tasavvufi eğitimini Halveti Muhyiddin b. Mehmed Efenid'den aldı. Osmanlı şeyhülislâmlarından İbn-i Kemâl'in de Akbilek Yahşi'den ders okuduğu söylenir. Kabri, kendi adıyla anılan kabristandadır.

ESERLERİ:

Mi'râcü'l-Ülâ fi Tefsiri Süreti'l-İsrâ, Tenbihü'l-Gabi fi Rü'yeti'n-Nebi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri 1 (1972).

AKBULUT, Ahmet

İlâhiyat araştırmacısı. 1954, Düzce / Bolu doğumlu. 1974'te lisansını, 1984'te yüksek lisansını, 1988'de doktorasını bitirdi. 1989'da yardımcı doçent, 1992'de doçent, 1999'da profesör oldu. Ankara Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Bölüm Başkanlığı (2000-) yaptı. Çeşitli bilimsel toplantılara tebliğler sundu. Yazılarını, *AÜ. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâmi Araştırmalar, İlâhiyat Bülteni, Ahenk, Fecre Doğru, Türk Yurdu* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Nübüvvet Meselesi Üzerine (1992), *Kelâm Ders Kitabı* (Hasan Onat ile, 1994), *Sahabe Dönemi İktidar Kavgası* (2001).

AKBULUT, Mustafa

Araştırmacı - yazar. 1934, Bahçe / Adana doğumlu. Ankara Atatürk Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanecilik Kürsüsü mezunu. MEB bursuyla ABD Oklahoma Üniversitesinde okudu. Doktorasını New York Queensborough Halk Kütüphanesi ve Pennsylvania Eyaletindeki Pittsburgh Üniversitesinde yaptı. Bu yıllarda Carnegie Halk Kütüphanesinin Sanat Bölümünde kütüphaneci olarak çalıştı. 1975'te yurda dönerek Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanecilik Bölümünde asistan (1975) olarak göreve başladı. (1983'te doçent, 1989'da profesör oldu. Yüksek Öğretim Kurulu Dokümantasyon Daire Başkanlığında (1993-96) ve Türk Kütüphaneciler Derneğinde görev yaptı. 1993'ten itibaren DTCF Kütüphanecilik Bölümü Başkanlığı, 1997'den sonra rektör danışmanlığı yaptı. Makaleleri *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* ve *Bilgisayar* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İbrahim Müteferrika Basım Evi ve Bastığı ilk Eserler* (1979).

ÇEVİRİ: *Yüksek Öğrenim* (Derek Bok'dan, Sekine Karakaş ile, 1995).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKBULUT, Ömer

Araştırmacı - yazar. Trabzon doğumlu. Bir süre çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Daha sonra eğitime hizmetini ilköğretim müdürü ve Halk Eğitimi Merkezi müdürü olarak sürdürdü. İdarecilik görevleri devam ederken, yerel gazetelerde makaleleri yayımlandı. 1954-59 yılları arasında Trabzon'da *Çocuk Güneşi* adlı dergiyi çıkardı. Trabzon tarihi ve kültürünü araştıran çalışmalarıyla tanınmıştır.

ESERLERİ:

Trabzon Şairleri (1952), *Trabzon Kitabeleri,* (1954), *Trabzon Tarihi ve Cumhuriyete Kadar Valiler* (1955), *Die Historischen Werke in Trabzon* (1962), *Fatih ve Uzun Hasan* (1963), *Trabzon Kralları ve Fethi* (1964), *Gülbahar Hatun Camii, Ayşe Hatun ve Yavuz Selim* (1965), *Trabzon Meşhurları Bibliyografyası* (1970).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopcdisi 1 (2002).

AKBULUT, Rüknettin

Yazar. Tarih öğretmenliği yaptı. Bektaşi fıkralarını derleyerek kitap haline getirdi. K. Yaman ve M. İnan ile birlikte liseli öğrencilerin yazmış olduğu şiirleri bir araya getirerek *Bursalı Şair Öğrenciler Antolojisi*'ni hazırladı. Yabancı turistlere kısa zaman içinde Bursa'yı tanıtma amacıyla *Bursa Nasıl Gezilir?* kitabını yazdı.

ESERLERİ:

DERLEME: *Bursalı Şair Öğrenciler Antolojisi* (K. Yaman ve M. İnanla birlikte, 1950), *Seçilmiş En Güzel ve En Yeni Bektaşi Fıkraları* (1963).

ARAŞTIRMA: *Silâhsız İhtilâlci Gandi* (1947), *Üç Günde Bursa Nasıl Gezilir* (1950).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKBULUT, Yahya

Şair. 6 Mart 1957, Aydoğdu (İskra) köyü / Silistre / Bulgaristan doğumlu. İlk ve ortaokul eğitimini doğduğu köyde, liseyi 1975'te Silistre Lisesinde tamamladı. 1989 yılında zorunlu göçe tabi olarak Çorlu'ya yerleşti. Çorlu'da 1989-93 arası bir akaryakıt şirketinde çalıştı. 1993'ten itibaren yapı kooperatiflerinde yöneticilik yaptı. Çorlu'da yayımlanan *Trakya Kalem* bülteninin bilgisayar tasarım sorumluluğunu yürüttü. Çorlu Yazarlar Topluluğu Yönetim Kurulu üyesidir.

Edebiyata ilgisi ve özellikle şiire sevgisi daha ortaokul yıllarında dünya klasiklerini tanımasıyla başladı. Aynı dönemde tarihe de ilgisi arttı. Ancak yüksek öğretim arzusu başarısızlıkla

Yahya Akbulut

YAHYA AKBULUT

YAŞ SENDROMU ...

bilirim sihirli bir elin
tanrısal dokunuşunu,
meleğini de...bir kuşluk vakti
gizlenirken sıcaklığı kalbimde
kayıp günahlarının
öksüz sevinçleri asılı
derinliklerinde.

bilirim sihirli bir elin
dostça dokunuşunu
huyunu, suyunu da...
bir gece vakti eritirken
kalbimde yıllarını
kaybolan mesafelerim
daragacında asılı
tahmin edemediklerimle...

sonuçlandı. Şiir üzerine 1998 yılından itibaren yoğun olarak çalışmaya başladı. Yıllar sonra tanıştığı şair-yazar Latif Karagöz'ün desteği ve ilgisi sayesinde şiirlerini yayımlama kararı aldı. Şiirlerini Türkiye'de 2001 yılından itibaren *Tuna, Tuna Boyu, Sevgi Yolu, Balkanların Sesi, Hisler Bulvarı, Anadolu Simav, Ozan Ağacı, Balkanlar'da Türk Kültürü*, Bulgaristan'da Türkçe yayınlanan *Ümit*, Yunanistan'da *Şafak* dergileri ve *2002 Sevgi Yolu Şairler Antolojisi*'nde yayımladı. Çorlu'da şiir geceleri düzenledi. Şiirlerinde dikkat çeken özellikler, süsü ve zenginliği olan tasvirler, benzetmeler, kişileştirmeler gibi edebi sanatları bol kullanmasıdır.

"Bu süje zenginliği, duygu ve yorumlar 'Göç Şiirinin' meyve bağlamakta olduğunu simgeler. Renklerle, duygularla, simgelerle şiirin harcını oluşturan betimleme ve düşlemelerle, karşıt imgelemelerle yüklü olan güldeste bu zorunlu objelerden uzak kalan, şiirde eski ve açıklıklarla, biçim ve özlerle yetinen, şiiri şablonun ve şiarın tutsağı haline getirenler için de uyarıdır. (...) Yahya Akbulut modern serbest vezinde olduğu gibi heceli şiirde de dili, uyakları ve duygu denkliğiyle de öğretici oluyor." (Mehmet Çavuş)

ESERLERİ (Şiir):

Acıların Girdabında (2002), *Zamana Yenilirken* (2004), *Bir Sihirdi O...* (2005).

HAKKINDA: Güncel gazetesi (Ekim 2002), Trakya Ses gazetesi (sayı: 10, 4.12.2002), Acıların Girdabında (Istranca Rüzgarı Dergisi, sayı: 27, Aralık 2002), Hisler Bulvarı dergisi (sayı: 31, Temmuz 2003), Hüseyin Rasim Güler / Komşunun Şiirlerine Övgü ve Yergi (Tuna dergisi, Mart-Nisan 2003, sayı: 73-74), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Latif Karagöz / Yahya Akbulut'un İkinci Kitabı (Şafak gazetesi, Mayıs 2004), Gülgün Keçeci / Yahya Akbulut'un İkinci Kitabı Zamana Yenilirken (Devrim gazetesi, Mayıs 2004), Özlem Ağrgan / Zamanı Durdurup Kitabına Aktaran Şair Yahya Akbulut (Ozan Ağacı dergisi, sayı: 43, Ekim 2004), Savaş Erdem / Zamana Yenilirken (Istranca Rüzgarı, sayı: 49, Ekim 2004), Mehmet Çavuş (Kaynak dergisi (sayı: 22, Haziran 2004) - Bir Sihirdi O... (önsöz, 2005).

AKBULUT, Yılmaz

Şair ve roman yazarı. 1937, Kiğı / Bingöl doğumlu. Lise öğrenimini Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesinde tamamladı. 1958 yılında gazeteciliğe başlayarak Bingöl'de *Gençliğin Sesi* ve *Özgürlük Alanı* adlı iki gazete çıkardı ve bu gazetelerin neşriyat müdürlüklerini yaptı. Ankara ve İstanbul'da çıkan bazı gazetelerin istihbarat kadrolarında çalıştı, çeşitli gazetelerde fıkra, makale ve röportaj türünde yazıları yayımlandı. Bulunduğu illerde çeşitli dernek ve spor faaliyetlerinin idareciliğini; bazı yerel gazete ve dergilerde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Bingöl, Tunceli ve Urfa PTT müdürlüklerinde görev aldı. Hikmet Sağır ile birlikte İnternet'te *Özgürlük Alanı* adıyla sanal bir gazete çıkardı (2004).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Atatürk'ün Sezişler* (1981).

TARİH: *Bingöl Tarihi* (1995).

ROMAN: *Bingöl Cepheleri* (1971)

HAKKINDA: Yılmaz Akbulut / Bingöl Cepheler, (1971), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKCAN, Mehmet

Şair. 1925, Akkışla / Bünyan / Kayseri doğumlu. Henüz altı aylıkken babasını kaybeden Akcan'ı annesi büyüttü. İlkokulu köyünde bitirdi. Eğitimini sürdüremedi. Ailesinin geçimine katkıda bulunabilmek için ırgatlık, inşaat işçiliği, çobanlık gibi değişik işlerde çalıştı. Çiftçilik yaptı. 1952 yılında Tarım Kredi Kooperatifine memur olarak girdi ve müdürlüğe kadar yükseldiği bu görevinden 1980 yılında emekli oldu. İlkokul yıllarında yazmaya başladığı şiirlerinde olgunluk ürünlerini 1958 yılından sonra verdi. Şiirlerinde köy ve köyde yaşayan insanların sorunlarını dile getirdi. *Köyden Esintiler* (1983) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Emir Kalkan / Kayseri Şairleri (1996), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKÇA, Bayram

Cumhuriyet tarihçisi. 5 Ocak 1969 doğumlu. Uludağ Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümü (1992) mezunu. Yüksek lisans (1995) ve doktorasını (2000) Ege Üniversitesinde tamamladı. Muğla Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makaleleri *Türk Kültürü, Askeri Tarih Bülteni, Türk Yurdu, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türkiye, Atatürk Araştırma Merkezi, Silahlı Kuvvetler* adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu.

ESERLERİ (Tarih):

Sosyal Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Muğla 1923-1960 (2002), *1915 Ermeni Tehciri ve Urfa Mutasarrıfı Şehit Nusret Bey, 1915 Ermeni Tehciri ve Mondros Mütarekesi'nden Sonra Kurulan İstanbul Hükümetleri'nin Olaya Bakışı* (2003).

Bayram Akça

AKÇA, Fahir Akçakoca

Eğitimci-yazar (D. 1894, Hallaçlar köyü / Denizli – Ö. 26 Eylül 1955, Denizli). Kurtuluş Savaşı gazilerindendir. İlk ve ortaokulu Denizli'de okudu. Edirne Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olmasına rağmen, öğretmenlik yapamadan, Birinci Dünya Savaşı'na topçu yedek subayı olarak alındı. Güneydoğuda Fransızlarla yapılan savaşlara katıldı. Birliği ile esir düşüp, Mısır'da esir kampına gönderildi. Serbest bırakılınca tekrar Denizli'ye döndü ve üsteğmen rütbesi ile ödüllendirildi.

Kısa bir süre Denizli'de kaldı. İzmir'in işgali üzerine başlayan Kurtuluş Savaşı'nda bulundu. Sakarya Savaşı sırasında yaptığı hizmetler ve başarılarından dolayı kendisine "Akçakoca" adı verildi ve istiklâl madalyası ile taltif edildi. Önce İzmir'e, sonra Denizli'ye yerleşti. Ticaret yaptı, birçok dernekte faal görevler aldı. Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürlüğünde çalıştı. Denizli'ye ilk sinemanın getirilmesine ön ayak oldu. Bir müddet Denizli Halkevi Başkanlığı görevinde bulundu ve orada tiyatro kolunu oluşturarak ilçelerde kendisi de dahil olmak üzere temsiller, spor branşlarında çeşitli yarışmalar düzenledi. İlk fotoğraf atölyesini kurdu. İl daimi encümen üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve belediye meclisi üyeliği görevlerinde bulundu. Aynı dönem içinde Denizli Milletvekilliğine seçildi. Denizli'ye ait mahalli gazete ve dergilerde pek çok araştırma, derleme ve makaleleri yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma):

Öztürk Adları, Denizli'de Köy Düğünleri ve Zeybek Oyunları, Pamukkale Suları, Laodikya, Küçük Denizli Tarihi, Denizli Vilayetinde Dokumacılık, Harekâtı Milliye'de Denizli ve Denizli Vakası, Çürüksu Vadisinde Ölmüş Şehirler.

HAKKINDA: Şükrü Tekin Kaptan / Denizli'li Meşhurlar (2002).

AKÇA, Faruk

Şair. 1942, Aşağıbozkır / Turgutlu / Manisa doğumlu. İlköğrenimini Irlamaz köyünde tamamladı. Turgutlu Ortaokulu, Balıkesir Necati Öğretmen Okulu ve İstanbul Eğitim Enstitüsü mezunu. Ağrı Lisesinde iki yıl edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra mesleğini Manisa Sanat Enstitüsünde sürdürdü. Şiirleri *Varlık* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kaçak Buluşma (1962), *Yürüyen Çağ* (1967).

Ayrıca üniversiteye hazırlık kitapları vardır.

HAKKINDA: Faruk Akça / Yürüyen Çağ, (1967), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

AKÇA, Mesut

Şair ve yazar. 1936, Tarsus / Mersin doğumlu. İlkokulu Mersin'de, ortaokulu ve liseyi Tarsus'ta bitirdi. 1975 yılında askeri öğrenci olarak girdiği Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünden 1958 yılında mezun oldu. Öğretmen teğmen olarak Konya Astsubay Hazırlama Okuluna atandı. Daha sonra çeşitli illerde Türkçe öğretmenliği yaptı. 1970-74 yıllarında Genel Kurmay Karargâhı Radyo-Televizyon Bölümünde çalıştı, radyo programları hazırladı. Daha sonra Kara Kuvvetleri Okullar Dairesinde görev yaptı (1979-83), albay rütbesiyle emekli oldu.

İlk şiirleri ortaokul son sınıf öğrencisi iken *Salkım* ve *Özgür* adlı sanat ve fikir dergilerinde; sonraları *Çağrı, Elif, Kök, Varlık, Türk Dili* gibi dergiler ile çeşitli yıllık ve antolojilerde yayımlandı. Ayrıca Türkiye radyolarında elliden fazla radyo programı ve oyunu seslendirildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mehmetçik Barış Türküsü / Kıbrıs Destanı* (1975), *Şiirler* (1998).

OYUN: *Alparslan ve Malazgirt Zaferi* (1971).

DİĞER: *Yabancılar İçin Temel Türkçe I-II* (Nurettin Koç ile, 1979).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKÇA , Seyit Nezir Muammer.

Bkz. SEYYİT NEZİR

AKÇAGÜNER, Zeliha

Çocuk romanı yazarı. 6 Haziran 1935, Divriği / Sivas doğumlu. Kız Teknik Öğretmen Okulunu dışardan sınava girerek bitirdi. Ev ekonomisi öğretmeni olarak İzmir Karşıyaka Ortaokulunda çalışarak emekli oldu. Çalışmalarını İzmir'de sürdürdü

İzmir ve Ankara radyoları için radyo oyunları yazdı. Çocuk romanları ile TRT ve Kültür Bakanlığının Senaryo Ödülünü, Özgür Eğitim Yayınları ile İzmir Belediyesinin Çocuk Romanı Ödülünü aldı.

«Çözümsüzlüklere ışıklı pencereler açan bir başka yazar da Zeliha Akçagüner. Köyden kente göçle başlayan 'Bana Sevgiyi Anlat' birbirinden özel kahramanları olan bir roman. Romanda yer alan tüm kahramanlar zaman zaman geçmişiyle hesaplaşıyor. Sorunları ve nedenleri böylece daha rahat algılıyor okur.» (Nur İçözü)

ESERLERİ (Gençlik Romanı):

Sevginin Gücü (1989), *Parmakgöz* (1995), *Sevgi Sitesi Çocukları* (1997), *Dünyalılar ve İlginç Konukları* (1997), *Gelin Bebek* (1997), *Şarkı Söyleyen Kayalar* (1997), *İçimdeki Ses* (1998), *Yılına Yolculuk* (1999), *Bana Sevgiyi Anlat* (2001).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Nur İçözü / Bana Sevgiyi Anlat (Radikal Kitap, 15.10.2002).

AKÇAKAYA, Ömer

Halk ozanı. 1942 (nüfusta 4 Mart 1938), Zerezek (Akmescit) / Bünyan / Kayseri doğumlu. Çeşitli yerlerdeki âşık şölenlerine ve törenlerine katıldı. Şiirleri *Erciyes, Size, Gülpınar, Ana, Tutum, Toprak, İnanç, Yeni Defne, Devran, İstiklal Gazetesi, Orta Doğu, Gündem, Son Havadis, Bizim Anadolu* gibi dergi ve gazetelerde, ayrıca *Çağlar Boyu Kayseri Şairleri, İstanbul'daki Kayseriler Rehberi*, Kültür Bakanlığının *Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi, 20. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi Aşıklık Geleneği* ve *Günümüz Halk Şairleri Güldeste*'sinde yayımlandı. Din, tasavvuf ve edebiyat konularında araştırmalar yaptı. Şiirlerinin bir bölümünü *Dertler Üstüme Üstüme* (1988) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Alim Gerçel / Kayseri Şairler Antolojisi (1995).

AKÇAKOCA, Ülker

Şair. 1931, Ankara doğumlu. Ankara Kız Lisesini bitirdi. Yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde tamamladı. Birçok dergide şiirleri çıktı. Şiirlerinde aşk, özlem, yalnızlık izlekleriyle günün insan ruhu üzerindeki değişik etkilerini yansıtır. Şiirlerini *Satırlarla Çizilen* adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mustafa Sever / Divan'dan Günümüze Türk Kadın Şairler Antolojisi (1993), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

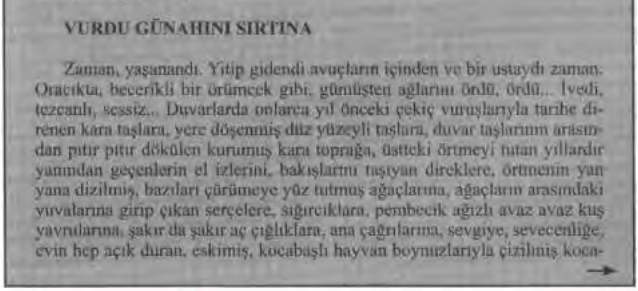
A. Alper Akçam

AKÇAM, A. Alper

Öykü yazarı. 8 Haziran 1952, Ardahan doğumlu. Tam adı Ahmet Alper Akçam. Yazar Dursun Akçam'ın oğludur. Ardahan, Kırıkkale, Ankara'da öğrenim gördü. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesini 1974 yılında bitirdi. Ankara, Yalova, Karabük, Bursa SSK hastanelerinde yirmi altı yıla yakın genel cerrahi uzmanı olarak çalıştı. 2000 yılından itibaren etkin hekimlikten ayrılarak yalnızca edebiyatla uğraşmaya başladı. Öykü, deneme, eleştiri türünde yazıları ve roman çalışmaları vardır. Çalışmalarını Mudanya'da sürdürdü. Edebiyatçılar Derneği, Bursa Kültür Sanat Vakfı üyesidir.

"Nesi Varmış" adlı öyküsüyle Türk Tabipleri Birliği Öykü Yarışması 1997 Ödülünü, 2002 Orhan Kemal Öykü Yarışmasında mansiyon, Sağlık Emekçileri Sendikası Edebiyatçılar Derneği 2001 Öykü Yarışması Birincilik Ödülünü aldı.

«Alper'in biçemi güzel. Onun öykülerinde, Anadolu'ya özgü insancıl gerçeğin ağırlığı var. Bu durum, ona, okurlarının öykü kişileriyle kolayca ilişki kurmalarını, giderek onlarla uyum içinde düşünmelerini sağlıyor. Kısası, okurla Alper'in kişileri, birbirleriyle çelişmiyorlar. Bir özlemi yansıtan kişiler olduklarından, okurların hoşlarına bile gidiyor olabilirler. Çünkü,

A. ALPER AKÇAM

VURDU GÜNAHINI SIRTINA

Zaman, yaşanandı. Yitip gidendi avuçların içinden ve bir ustaydı zaman. Oracıkta, becerikli bir örümcek gibi, gümüşten ağlarını ördü, ördü... İyedi, tezcanlı, sessiz... Duvarlarda onlarca yıl önceki çekiç vuruşlarıyla tarihe direnen kara taşlara, yere döşenmiş düz yüzeyli taşlara, duvar taşlarının arasından pıtır pıtır dökülen kurumuş kara toprağa, üstteki örtmeyi tutan yıllardır yanından geçenlerin el izlerini, bakışlarını taşıyan direklere, örtünenin yan yana dizilmiş, bazıları çürümeye yüz tutmuş ağaçlarına, ağaçların arasındaki yuvalarına girip çıkan serçelere, sığırcıklara, pembecik ağızlı avaz avaz kuş yavrularına, şakır da şakır aç çığlıklara, ana çağrılarına, sevgiye, sevecenliğe, evin hep açık duran, eskimiş, kocabaşlı hayvan boynuzlarıyla çizilmiş koca-

man tahta kapısına, kapının altındaki o zamanın ve üzerinden geçenlerin ayak izlerinin kararttığı, yıpranmış, yer yer yenmiş yüksek ağaç eşiğe ve kapının içinde, öte yanında, yıkılmış avlu örtmesinden içeri düşmüş güneşe... Belki de, zaman değil de, uçuk bacadan karanlık avlulara vurmuş güneşti onca örümcek ağını tüm gördüklerinin üzerine gümüşten iplikçiklerle yayan, tüm gördüklerini sarıp sarmalayan. Yanılgıyı, acıyı, üzerine gölgeler düşmüş geçmişi uyuyakaldığı yerde okşayan... Uyan Gülgez uyan!

Ne zamandır burdaydı Gülgez? Ne zamandır gözleri kapının eşiğine kilitli, örtmenin bir kenarında, taştan örenmiş sekide oturuyordu? Ne zamandır, o eşikten geçtiği bir geceyi anıyordu?

Gecelerden bir geceydi işte. Aysız, yıldızsız, ışıksız. Karanlığı kadar şanssız, bahtsız bir gece. Kapıdaki köpekler bağa vurdukça vurur. Geceyi yırtar örtmenin iki ucunda karşılıklı zincire bağlanmış iki köpeğin sesi. Aşağıdaki incecik derenin, çermenin şırıltısı ve köpekler... Ezel'in serin esintiye karışıp gelen o er kokusu... Gülgezi bekleyen Ezeldir gece karanlığını el yordamıyla yoklayan. Köyün ortasındaki yolu alttaki bostanlardan ayıran uzun taş çeperin öte ucunda, bir söğüdün altında, bir cinde kır atının dizgini, pusuda yatmaktadır Ezel. Köpekler onca uzaktan ayrımındadır Ezel'in. İncecik, şırıl şırıl akan dere ve karanlık yorganına bürünmüş sessiz gece... Bir de eşik! Dış kapının altındaki o koca ağaç yükselti, kararmış eşik. İçerde, iki kapı ötedeki yüksek tavanlı, sıcak gübre kokulu ahırın her boşalışında, karanlık avlulardan ağır ağır çıkan, güneşe gözlerini henüz alıştıramamış koca gözlü hayvanların tırnaklarını taktığı, gün batımına yakın içeriye kovalanan küçük kaz ve tavuk civcivlerinin üzerinden atlarken zorlandığı kocaman eşik. Ne çok söylenmişlerdir üç kuşak önce gelip buralara konan, atayurdu Ahıska'dan getirdiği kıl çadırını çoğu toprağın içinde kalmış taş duvarlı bir eve dönüştüren, bu eşiği de buraya konduran Ömer Dede'ye... Ne çok! Ah bizim koca dedemiz, bunca yüksek mi yapılır eşik?

Yine de, kimsenin aklına gelmemiş, cin varmamıştır o koca eşiği yontup alçaltmaya. Atalardan bir anıdır evin önünde. Her girişte, çıkışta, her takılışta bir yürek burkulması, emeği geçene, çoktan toprak olmuşa saygı gibi... Gecelerden bir geceydi işte, Gülgez elinde bohçası dışarı çıkmak için kapıya yanaştığında. Gecenin kör, sağır bir yarısı... Önce, kapının arkasındaki o koca dayağı, kapıyla avlunun toprak tabanındaki bir yerli taş arasına konmuş odunu kaldırmıştı. Sessiz ve ikirciksiz... Bir daha onlarca yıl o kapıdan içeri giremeyeceğini bilmeden. Sol arkada, iki kapı içerdeki evde, sağ yanda, bir kapı içerdeki tahta döşeli tahta sekili konuk odasında yatanları uyarmadan, kaçak bir gölge olup karanlığa karışmalıdır Gülgez. Ezel'e doğru... Tam dışardaki göz kesmez karanlığa ilk adımını atarken bir kez ve son kez daha takılmıştı o koca eşiğe! Zor tutunmuştu kapının yan çerçevesine. Az kalsın örtmenin altına döşenmiş taşlara kapaklanıyordu. Tutunup kapının kenarından düşünmüştü Gülgez. Geceyi dinleyerek düşünmüştü. Bir uyarıydı belki eşik, yanlışa engel olmaya çalışan bir dost eli... Kesilip taşındığı ormanlardan, gelip geçene dokunarak yaşama katılan bir yüce çam esintisi. Eşik deyip geçmemeliydi! (...)

Dursun Akçam

onun kişileri, bugünün Türkiyesi'nde, yozlaşmayı temsil eden burjuvayla küçük burjuvaya ters düşüyor. Alper'in kişileri, Türkiye toplumunun çürümemiş yanını temsil ediyorlar. Toplumun çürümüş yanını yansıtmak amacıyla, kokuşmuş düzenden zarar gören insanları arıyor, onların umut veren yanlarını gösteriyor bizlere. Diyebilirim ki, Anadolu insanını ezen düzene, gerçek tanıklar arıyor. Her zaman, bu tanıklarını bulduğunu söyleyemem, ama bulduğu tanıklar, Anadolu'nun ekinsel (kültürel) birikiminin ürünüdürler.» (Vecihi Timuroğlu)

ESERLERİ:

Ağaların Ağası (1999), *Karanlıkta Bir Işık* (1999), *Islaktı Gözleri* (1999), *Soluksuz Sıcaklarda* (2000), *Açık Kapıların Arkası* (2000), *Doktor Civanım* (2001), *Yükleli Günahını Sırtına* (2002), *Çalı Çiçeği* (2004).

HAKKINDA: Vecihi Timuroğlu / Alper Akçam'ın Öyküleri Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 18.1.2001), Kâmuran Semra Eren / «Öykü Amaçtır, Edebiyat Amaçtır» (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 13.6.2002), Murat Erol (Heceöykü, Ağustos-Eylül 2005).

AKÇAM, Dursun

Yazar (D. 12 Temmuz 1930, Ölçek köyü / Ardahan / Kars - Ö. 19 Eylül 2003, Ankara). Yazar Alper Akçam'ın babasıdır. Kars-Cılavuz Köy Enstitüsü (1950), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1958) mezunu. Öğretmenlik, gazetecilik, yazarlık, sendikacılık yaptı. TÖS İkinci Başkanı iken 12 Mart 1971 darbesinde tutuklandı, sekiz yıl on ay hüküm giydi. Beraat edip öğretmenliğe döndüysе de bir süre sonra meslekten ayrılmak zorunda kaldı (1974). 1977'de kurucuları arasında yer aldığı *Demokrat* gazetesinin 12 Eylül 1980 darbesinde kapatılmasıyla Almanya'ya gitti. Türkiye'ye on bir yıl sonra döndü. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, ÇYDD üyesiydi. Son yıllarını Ankara ve Kuşadası'nda geçirdi.

"Köyden Sesler" başlıklı ilk yazısı 1952'de Varlık dergisinde çıkmıştı. Diğer ürünleri birçok gazete ve dergide yayımlandı. Kimi kitapları Almanya'da basıldı; Ölü Ekmeği Rusça ve Bulgarcaya, Alaman Ocağı Almancaya çevirildi. 1985'te Milliyet'in Ali Naci Karacan Röportaj Yarışmasında Analarımız adlı eseriyle birincilik ödülünü, 1976'da Haley adlı öyküsüyle 12. Antalya Sanat Şenliği'nde Altın Portakal Ödülünü, 1977'de Kanlıdere'nin Kurtları romanıyla Türk Dil Kurumu Roman Ödülünü aldı. Alaman Ocağı adlı eserinden dolayı 1983'ten itibaren on yıl yargılandı, 1993'te beraat etti. Gazete yazılarından dolayı açılan davalar da aklanmayla sonuçlandı.

«Dursun Akçam, toplumsalcı anlatımın önde gelen, özgün yazarlarındandır. Özgünlüğü, roman kurgusundan, tiplemesinden, uzam ve zaman kullanımından, betimlemelerinden ya da çözümlemelerinden, sorunsalı ele alış biçiminden kaynaklanmıyor. Dursun'un özgünlüğü, dilsel tutumundan kaynaklanıyor. Yazınımızın geleneksel anlatı dilini çağdaşlaştırıyor.» (Vecihi Timuroğlu).

"Akçam, sorunlara gerçekçi bir anlatımla parmak basar. Toplumun çok yönlü sorunlarını irdelemek, romanın soluk aldırır kalıplarına daha elverişlidir. Nitekim, yazdığı üç romanda da toplumsal çelişkileri vurgulamaya özen göstermiştir."(Adnan Binyazar)

"Dursun Akçam'ın yurtdışındaki Türkler ve doğu uluslarından, örneğin

DURSUN AKÇAM

ÖLÜ EKMEĞİ

Karşı yamaçta kazları güdüyordu. Kazlarla birlikte biz de otlarla karnımızı doyurmaya çalışıyorduk. Ekinler daha sararmamıştı. Açharmanı çıkmasına çok vardı..

Peli'nin Meco, ağzındaki yemlik tomarını çiğneyerek yaklaştı. Bir bana, bir köye doğru bakıyordu. Bir şeyler söylemek istiyordu fakat ağzı boş olmadığı için pek anlaşılmıyordu. Aldırmadığımı görünce avurtlarını boşalttı, yutkundu :

«— Sana diyorum itoğlit, işitmiyor musun.» dedi.

Çok uzak değildi köy bize. Evimiz kıyıda bir tümsek gibi görünüyordu. Bütün köy evleri, irili ufaklı tümsekler gibiydi. Kapımızın önünde büyük bir tezek ateşi yakılıyordu. Boz duman katmer katmer havaya yükseliyordu :

- Essahtan ataş yakmışlar!»

- Yakmışlarsa bunun bir sebebi var!» dedi Meco.

Ne sebebi olabilirdi? Çocukların evcilik oyunlarında yaktıkları ateşe benzemiyordu. Yoksa çöplüğü mü tütüştürmüşlardı? Ama çöplüğün gübresi ilkbaharda tarlaya taşınmıştı. Yanacak bir şey kalmamıştı. Belki de anamı çamaşır yıkayacaktır? Öyle olsaydı benim haberim olur du. Çamaşır yapılacağı zaman bir hafta öncesinden hazırlık yapılırdı. Bakkaldan sabun alınırdı, kürüne su taşınır, doldurulurdu... Sabahleyin de anam soyardı üstümüzü öyle salıverirdi. Çıplak otlatırdım kazları. Zati donum, gömleğim yoktu. Bir kara buluşum vardı, onun da ne zaman yıkanacağı belli olmazdı. Kuruyuncaya değin çıplak beklerdim yazın güneşte, kışın a hırda... Kardeşlerim de benim gibi olurdu. Boktan resimler çizerdik karnımıza. Anam, bacım ayıp yerlerini kaftanlarının etekleriyle örtmeye çalışırlardı. Babamın pantolonu yıkanıyorsa o gün akşama değin yataktan çıkmazdı...

«— Evinizde hasta var mıydı?» diye sordu İso.

«— Hı, kardaşım Ali hastaydı!»

Meco çok rahat kestirip attı:

«— Olaki kardaşın Ali ölmüştür!

Bir tuhaf oldum:

«— Nereden biliyorsun?»

Meco kendinden emin tavırla:

«— Bilmiyecek nesi var, Ali'yi çimdirmek için ölü suyu ısıtıyorlar!»

Belki de doğruydu. Birisi öldüğü zaman evin önünde bolca tezek ateşi yakarlar, su ısıtırlardı. İmam önüne peştemalını bağlar ölüyü çimdirirdi. Bir kişi de sapı uzun tava ile su dökerdi. Mezar kazıcılar ellerinde kürek, kazmalarla girer çıkarlardı. İhtiyarlar oturur tesbih çeker, dudaklarını kıpırdatarak dualar okurlardı. Ağaçlar orada iken kısa kısa kesilir, mertek yapılırdı. İnsanlar üzgün olur, sessiz öteye beriye gider gelirlerdi. Ölüyü görmek isteyen biz çocukları kızar, kovarlardı.

Meco, evin önündeki kalabalığı göstererek :

«— Anam avradım olsun Ali ölmüştür » dedi.

İçimde karışık bir tuhaf duygu belirmişti. İyi olurdu Ali'nin ölmesi, ben de istiyordum! Başsağlığına gelen komşular ekmek getirirlerdi, yumuşak yumuşak buğday ekmeği..! Bir yutuşta inerdi boğazımdan aşağı. Pişi de getirirlerdi, ortası delik kırmızı pişiler..! Fatmanın kızı Güsi görürdü, ona hiç bir lokma vermeyecektim, inadına gözünün önünde yiyecektim! O da bana vermemişti. Anası öldüğü zaman onlara da pişi getirmişlerdi. Güsi pişiyi eline alarak çöplüğün başına çıkmıştı, sevincinden hopur hopur oynuyordu. «Anam öldü, bize pişi getirdiler..!» diyor, bize inat olsun diye gözümüzün önünde yiyordu. Ucundan kırıp bir lokma bile vermedi. «Sizin de anaz ölsün, size de getirsinler..! diyordu. Şimdi ben de pişiyi alacak, çöplüğün üstüne çıkacaktım. Güsi gelir isterdi, vermezdim. «Senin de kardaşın ölsün, sana da pişi getirsinler!» derdim... Ali küçüktü, olaki pişi getirmezlerdi. Pişiyi belki de büyük ölülere getiriyorlardı? Çocukların ne önemi vardı, onlara arpa ekmeğini zor getirirlerdi! Olsun, arpaekmeği neyime yetmezdi! Ağzımın dolusu lokmalarla karnımı doyururdum! Sahi Ali ölseydi..!

On üç mü, on dört mü doğurmuştu anam, sayısını kendisi de bilmiyordu. Ölen ölmüş kalan sağlar dokuzduk. En küçüğümüz Ali, anamın hesabına göre beş yaşındaydı. Ben bir yaş büyükmüşüm Ali'den.

Sıtmalı çocuklar gibi sapsarıydı Ali. Bacakları eğri kayın çubuklarına benziyordu. Kaburga kemikleri bir bir sayılırdı. İnce boynu üstünde iri bir kafası vardı. Sanırdınız ki iki kafayı birbirine eklemişler. Gövdesini tartan ayçiçekleri gibi öne, arkaya, yana düşerdi kafası Ali'nin. Neneme göre anamın son dünyası Ali'nin kafası, teknedeki hamur kazıntılarından yapıldığı için ustalar iyi tutturamamışlardı!

Anam, hepimizden çok sever görünürdü Ali'yi. Eline geçen bir yumurtayı, kuşağı arasına sakladığı ekmekleri Ali'ye yedirirdi gizlice. Yine de ıflâh etmiyordu, sarı sarı köpükler kusuyordu Ali!

Bir gün kazları otlatmaktan yeni dönmüştüm. Açtım. Başım dönüyor, ağzımdan su akıyordu. Sırtımı ocağın taşına dayamış, kaynamakta olan evelik (gübreli topraklarda yetişen bir çeşit geniş yapraklı otların kurutulmuşu) çorbasının pişmesini bekliyordum. Ali de karşımda oturmuş, kulağını tencerenin sesine vermişti. Pantuş kedi yavrularını toplamış Ali'nin önünde yatıyordu.

Kapı açıldı. Anam usul adımlarla evin gerisine dek geldi, beni görünce durdu. Bir süre öte beriyle oyalandı. Sonra Ali'ye seslendi :

«— Bala can, dışarı çık, kazlara bak, hayvanlar ekine girmesin!» dedi.

Ali bahane bekliyormuş gibi yerinden sıçradı, kulaklarını dikerek kendinin fareye gitmesi gibi koştu. Anam da arkasından gitti. Anlaşılan Ali'ye yine bir nevale verilecekti. Anam hep böyle yollardan çağırarak ayırırdı yanımızdan.

Afganlarla, ilgili öyküleri gülmeceyle trajedi arasındaki bıçak sırtı çizgide oluşuyor. Yazarın bu tavrı, Türkiyeli öykülerinde de varolan bir anlatım biçimidir. Özellikle Ölü Ekmeği, yokluğun duygusallığı nasıl yok ettiğini başarıyla çizen, trajî-komik öykülerden oluşur.(Sennur Sezer)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Maral* (1964), *Ölü Ekmeği* (1969), *Taş Çorbası* (1970), *Köyden İndim Şehire* (1973), *Haley* (1975), *Kafkas Kızı* (1978), *Sevdam Ürktü* (1992), *Generaller Birleşin* (1997).

ROMAN: *Kanlı Derenin Kurtları* (1964), *Dağların Sultanı* (1985).

RÖPORTAJ: *Analar ve Çocuklar* (1964), *Doğunun Çilesi* (1966).

İNCELEME: *Kan Çiçekleri* (1977), *Altta Kalanlar* (1979), *Alaman Ocağı* (Almanca-Türkçe, 1982), *Ucu Ucuna Yaşam* (1998).

GÜLDÜRÜ: *Öğretmeni Kim Öptü* (1995).

HAKKINDA: Rauf Mutluay / Çıkmazlardan Gelenler (Varlık, sayı: 747, Aralık 1969), Adnan Binyazar / Köyden İndim Şehire (Barış gazetesi, 28.6.1973), Vecihi Timuroğlu / Kanlı Derenin Kurtları (Türk Dili, sayı: 300, 1 Eylül 1976), Atilla Özkırımlı / TDK Ödülleri: Yapıtlar Üstüne Değerlendirmeler (Milliyet Sanat dergisi, sayı: 200, 8.10.1976), Mehmet Bayrak / Köy Enstitülü Yazarlar Ozanlar (1978), Osman Nuri Poyrazoğlu / Yüzyüze Görüşmeler (1997), Adnan Binyazar / Sevdam Ürktü - Dağların Sultanı (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 23.7.1998), Vecihi Timuroğlu / Dede Korkut Soyundan Bir Anlatı Ustası, Dursun Akçam (Cumhuriyet Kitap, 25.3.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Sennur Sezer / Dursun Akçam'ın

Kadınları (Cumhuriyet Kitap, 25.3.1999), Adnan Binyazar / Yaşam ve Yazı (Cumhuriyet Kitap, 25.3.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Adnan Binyazar / Yaşam ve Yazı - Sennur Sezer / Dursun Akçam'ın Kadınları (Cumhuriyet Kitap, 25.3.2005).

AKÇAM, Halil İbrahim

Şair (D.1885, Hasköy / İstanbul – Ö. 5 Eylül 1956, İstanbul). Babası, Geredeli Hasan Tahsin Efendidir. İlkokulu dokuz yaşında bitirdikten sonra bir yıl Hadika-i Marifet Rüştiyesinde öğrenim gördü. 1895 yılında Darüşşafaka Lisesine geçti. 1902'de babasını kaybeden şair, sekizinci sınıfta Abdülhamid yönetimine karşı sergilediği isyankâr davranışları sebebiyle Midilli adasına sürgüne gönderildi (1905). Sürgündeyken Midilli İdadisini bitirdi. 1906 yılında affedilince İstanbul'a döndü. Vefa İdadisi kâtipliğine atandı (1907). 1909 yılında yükseköğrenimine başladığı İstanbul Darülfünunu (Üniversitesi) Felsefe ve Edebiyat Bölümlerinden 1912 yılında mezun oldu. Eğitim yöneticiliği ve Şurâ-yı Devlet üyeliği yapan şair, yirmi iki yıllık çalışma hayatından sonra emekliye ayrıldı.

İlk şiirini, Darüşşafaka Lisesinde yedinci sınıfta okuduğu sırada yazdı (1904). Şiirlerinde hem hece hem de aruz veznini kullandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Günün Mutlularına* (1933), *Cumhuriyet Çocuklarına* (1937), *Devrim Çocuklarına* (1939), Türk *Çocuklarına Şiirler* (1941-1942), *Türk Gençlerine* (1944).

Ayrıca basılmamış eserleri vardır, *Hatıralar*'ı kızı Erdem Bigat'tadır.

HAKKINDA: Erdem Bigat / Babam Halil Akçam (Kasım-Aralık 1956,), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKÇAM, Taner

Tarih araştırmacısı. 1953, Ölçek köyü / Ardahan doğumlu. Yazar Dursun Akçam'ın oğlu, yazar Alper Akçam'ın babasıdır. ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi mezunu. 1973'ten sonra ODTÜ-DER, ADYÖD gibi der-

Taner Akçam

neklerin kurucuları arasında yer aldı. 1975'te yayına başlayan *Devrimci Gençlik* dergisinin sorumlu yazı işleri müdürü olarak, dergide komünizm ve Kürtçülük propagandası yapıldığı iddiasıyla yargılandı ve 1976'da tutuklandı. 1977'de yaklaşık dokuz yıl hapis cezasına çarptırıldı ve aynı yıl Ankara Merkez Kapalı Cezaevinden Avrupa'ya kaçtı. Almanya'da siyasi göçmen olarak yaşadığı süre içerisinde (1978-1995) Hamburg Sosyal Bilimler Araştırma Enstitüsünde tarihçi olarak çalışmalar yaptı. 1990 sonrasında Ermeni sorunu üzerine yazı ve konuşmalarıyla tartışma yarattı.

ESERLERİ:

İşkenceyi Durdurun (1991), *Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu* (1992), *Siyasi Kültürümüzde Zulüm ve İşkence* (1992), *İslâmda Hoşgörü ve Sınırları* (1994), *Türkiye'yi Yeniden Düşünmek* (1995), *İnsan Hakları ve Ermeni Sorunu* (1999), *Ermeni Tabusu Aralanırken* (2000).

HAKKINDA: Aslı E. Perker / Ben Tarihin Yalancısıyım (Sabah Pazar Eki, 11.2.2001).

AKÇAY, Ahmet Sait

Roman ve öykü yazarı. 1972, Dicle / Diyarbakır doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimlerini Dicle'de tamamladıktan sonra, 1990 yılında Çukurova Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümüne girdi. Adana'da bulunduğu yıllarda *Çukurova'ya Selam* adında bir gazete ile *Edebiyat Yaprağı* adında bir dergi çıkardı. 1998 yılında makine mühendisliğini bırakarak aynı yıl İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümüne geçti, buradan 2003'te mezun oldu.

Öyküleri, eleştiri yazıları ve söyleşileri *Kitap Dergisi, Edebiyat Yaprağı, Adam Öykü, Yedi İklim, Hece, Eylül Öykü, Est&Non, Parşömen, Virgül, Yarın, Kırklar* dergileri ile *Yeni Şafak* gazetesinde yayımlandı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınlarınca çıkartılan *Parşömen* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yürüttü, bunun yanı sıra *Yeni Şafak* gazetesinin kültür - sanat sayfasına yazmayı sürdürdü. 2003 Temmuz'da ilk sayısı yayımlanan Eylül Öykü dergisinin genel yayın yönetmenliğini, L&M Yayınlarının editörlüğünü yaptı. BSF Akademi'de Karşılaştırmalı Edebiyat Atölyesini yönetti.

İlk kitabındaki öykülerin herbirinde ayrı bir tanıklığı anlattı. Kaybolan evlatlar, yakılan köyler, göçe maruz kalan aileler ve sanrılı analar. İkinci kitabı içinse Hüseyin Su *"Hayy bir hikmet kitabıdır"* diye yazdı.

"Ahmet Sait Akçay'ın ilk öykü kitabı Siyabestâ iki bölümden oluşuyor. Sevgi, ayrılık, acı, evlilik temaları üzerinden anlattığı doğu yöresinde geçen öyküler kitabın ilk bölümünü oluşturuyor. İkinci bölüm de ise şehirdeki insanın yaşamı konu alınıyor. Akçay, anlattığı coğrafyaya ilişkin özellikleri hem bireysel hem toplumsal düzeyde çarpıcı bir biçimde ortaya koyuyor." (Müge Günay)

"Ahmet Sait Akçay, Güneydoğu insanını bir bütünlük içinde ele alıyor. Biz onun öykülerini okuduğumuzda, bölge insanının veya insanımızın sıcak yanını yakalıyoruz. Bizde acı çeken bu insanların sıcak yanları beliriyor. Anadolu insanının belli bir bölgesinin insan tiplerini sunuyor. Bu bakımdan oldukça başarılı." (Ali Haydar Haksal)

ESERLERİ (Öykü):

Siyabestâ (2001), *Hayy* (2002).

HAKKINDA: Siyabestâ / Ahmet Sait Akçay (Cumhuriyet Kitap, 20.12.2001), Müge Günay / Siyabesta (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2002) – Doğuda Kadın Olmak ya da Siyabestâ (Yeni Şafak, 26.4.2002), Gülbin Fırat / Siyabesta'yı Okurken (Parşömen, c. 2, sayı: 4), Hüseyin Su / Siyabesta Ahmet Sait Akçay (Hece dergisi, Eylül 2002), Aslı Örnek / Hayy (Radikal Kitap, 21.9.2002), Yeni Şafak (26.4.2002), Ali Haydar Haksal (Yedi İklim, sayı:161, 2003).

Ahmet Sait Akçay

AKÇAY, Faik

Araştırmacı yazar. 15 Ekim 1944, Cumhuriyet köyü / Ordu doğumlu. Gerce Köyü İlkokulu, Perşembe İlköğretmen Okulu, Ordu Lisesi (dışardan), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu mezunu. İÜ İletişim Fakültesinde Halkla İlişkiler ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde yüksek lisans öğrenimlerini tamamladı. Yüksek lisans tezleri: 1. *"Türkiye'de İlköğretim Sorunu". 2. "Türkiye'de Azınlık ve Yabancı Okulları".* Çeşitli şehirlerde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. İstanbul'da öğretmenliğini sürdürüyor.

İstanbul'da *Çağdaş Ekonomi, Türkiye Basın Ajansı, İğne* dergilerini çıkardı. Çeşitli gazetelerde çalıştı, bazı-

larının yazı işleri müdürlüğünü yaptı. TYS, CHP, EĞİT-DER, Sanatçılar Birliği gibi çeşitli kuruluşların üyelik ve yönetim kurulu üyeliklerinde bulundu. Yazıları *Milliyet, Cumhuriyet, Yeni Ortam, Aydınlık, Özgür Gündem* vd. gazeteler ile *Yeni Forum, Somut, Gerçek Sanat, Berfin Bahar, Gençlik Yolu* gibi çok sayıda dergide yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma-Derleme): *Cıvıltılar Çağlayanı* (şiir seçkisi, 1973), *Zeytinburnu Gerçek Yönleriyle Bir Gecekondu Kenti* (1974), *Gülmeceler* (1979).

AKÇAY, Hasan

Şair. 1 Ekim 1963, Çubuklu köyü (Asrin) / Trabzon doğumlu. Çubuklu Köyü İlkokulu (1977), Arsin Lisesi (1983), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1991) mezunu. Arsin ve Araklı orta dereceli okullarında öğretmenlik yaptı (1991-96).

Şiirleri *Türk Edebiyatı, Dolunay, Kardelen, Gülpınar, Köprü, Karçiçeği, Erguvan* dergilerinde yayımlandı. Çeşitli yarışmalarda mansiyonlar aldı. Türkiye Yazarlar Birliği ve Karadeniz Yazarlar Birliği üyesi oldu.

ESERLERİ (Şiir): *Eylül Yorgunu* (1991), *Gül Şafaklı Bir Özlem* (2000).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

İ. Hakkı Akçay

AKÇAY, İ. Hakkı

Araştırmacı - yazar. 1 Eylül 1933, Akçaabat / Trabzon doğumlu. Edirne Öğretmen Okulu (1951), Gazi Eğitim Enstitüsü (1967), Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi (1972) mezunu. 1951'den itibaren Solhan, Düzce, Bolu, Elazığ, Sakarya'da öğretmenlik, ilköğretim müfettişliği, Gençlik ve Spor Bakanlığında Dokümantasyon Dairesi başkanlığı, Başbakanlık müşavirliği, Bakanlar Kurulu sekreterliği yaparak 1997'de emekli oldu. *Meyvelerin Dilinden* (çocuk şiirleri, 1998) adlı bir kitabı vardır.

AKÇAY, İsmail

Şair, sporcu. 1942, Balıkesir doğumlu. Karesi Ortaokulu mezunu. Gençlik yıllarından itibaren atletizm sporuna ilgi duyarak, bu çizgide büyük başarılar elde etti. Sarajevo'da yapılan Balkan Atletizm Şampiyonasında birincilik (1966), Akdeniz Oyunları (1967) ve Balkan Şampiyonasında ikincilikler kazandı. 1969'da Balkan üçüncüsü, 1971'de Balkan Şampiyonu, aynı yıl Akdeniz oyunları üçüncüsü, 1972 ve 1973'te de iki kez Balkan ikincisi oldu. Atletizm Milli Takımının bir dönem antrenörlüğünü yaptı. 1975 yılında, geçirdiği ağır bir sakatlıktan dolayı aktif sporu bıraktı. Türk atletizminin ilk ünlü isimlerindendir. *Otuz Beşte Başlar* (1971) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c.1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKÇAY, Mustafa

İslâm mezhepler tarihi araştırmacısı. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Doktorasını Marmara Üniversitesi Kelam Anabilim Dalında (1997) *"Dini Sorumluluk Açısından Fetret Ehli"* adlı tezle tamamladı. Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1994-97), yardımcı doçent (1997-) olarak çalıştı. Makale ve çevirileri, *SAÜ İlâhiyat Fakültesi* dergisinde yayımlandı. *Çağdaş Dünyada İnsanın Dini Sorumluluğu (Fetret Ehli Örneği)* (2001) adlı bir kitabı vardır.

AKÇAY (Öz), Perihan

Hikâyeci, ressam. 1958, Konya doğumlu. Bazı yazılarında Fatma Rümeysa imzasını kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra 1976'da başladığı Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimi başörtüsü yasağı nedeniyle bir süre ara vererek 2002 yılında tamamladı. *Gözyaşı* dergisi ile Merhaba gazetesinde gazeteci-yazar olarak çalıştı.

İlk yazısı *(Gerçek Aşk), Millî Gazete*'de (1974) çıkmıştı. Makale ve hikâyeleri daha sonra *Gözyaşı* (1988-91), *Merhaba* (1993-95), *Hüner, Mektup, Zaman* (1993-96) dergi ve gazetelerinde yer aldı. 1988'den itibaren yağlıboya resimleriyle karma sergilere katılmaktadır. Aydınlar Ocağı, Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Hikâye): *Kardelen Çiçeği* (1991), *Doğ Diye Haykırdı Güneşe* (1996).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

Perihan (Öz) Akçay

Ulaş Akçay

AKÇAY, Ulaş

Şair. 9 Mayıs 1980, Büyükkadı köyü / Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaokulu Diyarbakır'da, liseyi Diyarbakır ve İzmir'de tamamladı (1997). Üniversite yıllarına kadar çeşitli işlerde çalıştı. Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünden (2002) mezun oldu. Aynı yıl Diyarbakır'a öğretmen olarak atandı. Daha sonra Mersin'de (2005) öğretmenlik görevini sürdürdü.

Öğretmen konulu şiir yarışmasında *"Yarınlardır Öğretmen"* isimli şiir ile birincilik ödülü (2002), bir internet sitesinde düzenlenen şiir yarışmasında *"Yeniden Kurulacak Dünya"* isimli şiir ile birincilik ödülü (2005) aldı. Şiirlerini *Yeniden Kurulacak Dünya* (2005) adlı kitabında topladı.

"Ulaş Akçay'ın, ileriye yönelik şiir kozasını örme inadını sürdüreceği kanısını taşıyorum. Benzer söylemle, onun şiir yoluna bilerek adım attığına inanıyorum." (Refik Uğur)

HAKKINDA: Ulaş Akçay / Yeniden Kurulacak Dünya (2005).

AKÇEKEN, Ali

Şair ve yazar. 17 Şubat 1964, Afyon doğumlu. Hüseyin Sümer İlkokulu (1975), Endüstri Meslek Lisesi Metal Bölümü (1981) ve Afyon Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümünü bitirerek 1989 yılında Garanti Bankası'nın Afyon şubesinde çalışmaya başladı. 1994-2000 arası bir holdingin fabrika müdürlüğünü, 2000'den itibaren Kolaylı Afyon Dinlenme Tesisleri işletme müdürlüğünü yaptı.

Ali Akçeken

İlk şiiri (*Yaprak Dökümü*), 1988 yılında Müzik Magazin dergisinde, daha sonra *Gülpınar, Çağrı, Simav Anadolu, Size, Şiir Defteri, Sevgi Yolu, Ozan Ağacı, Afyon RC Life, Bizim Ece, Dikili Ekin, Kütahya Şiirsevenler Dergisi, Defne* gibi dergi ve gazetelerde, çeşitli antolojiler ile TV ve radyolarda yayımlandı. altmış şiiri TSM, THM formlarında bestelendi, bunlardan yirmi güftesi TRT repertuarına kabul edildi. Afyon'da RC Life adlı bir aylık sanat kültür aktüalite dergisi çıkardı (3 sayı) ve yayın yönetmenliğini yaptı. Simav Anadolu dergisinin düzenlediği şiir yarışmalarında birincilik ve ikincilik ödülleri, ayrıca şair dernek lerinin düzenlediği çeşitli yarışmalarda birçok ödül aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eşref Saati* (1992), *Bir Gök Dolusu Martı* (1999), *Özgür Düşlerimin Kuşları* (2003).

BİYOGRAFİ: *Ahmet Ünver - Hayatı ve Şiirleri - Beyazlarla Gel* (1999).

AKÇIN, Faik

Halk bilimci (D. 1889, Sandıklı / Afyon - Ö. Ocak 1967). İlk ve ortaöğrenimini Rodos ve Girit'te tamamladı. İzmir Sultanisi (Lisesi) ve Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra öğretmen ve Milli Eğitim Müdürü olarak görev yaptı. 1938 yılında Özel Devrim Lisesini kurdu. Uzun yıllar eğitime hizmet vererek 1958 yılında emekli oldu. Halk bilimi alanındaki incelemeleriyle tanınmıştır.

ESERLERİ:

Aşık Ahmedi, Yurdun Çeşitli Yerlerinde Bulmacalar, Bilmeceler, Kafasız Mehmed Ağa'nın Masalı, Keloğlan Masalı, Musikinin Doğuşu ve Eski Türklerde Musiki.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1,1976), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKÇINAR, Mehmet

Eğitimci-yazar. 1944, Esendere / Isparta doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1969) mezunu. Eğitim uzmanı olarak görev aldı, gazetecilik ve öğretmenlik yaptı. Nazilli Lisesinde felsefe ve Eğitim Enstitüsünde meslek dersleri verdi. Daha sonra idarecilik yaptı. *Acılı Ana* (1978) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (I. cilt, 2001), TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKÇİÇEK, Eren

Hekim, yazar. 1943, İzmir doğumlu. Tam adı İbrahim Eren Akçiçek. Özel Yusuf Rıza İlkokulu, İzmir Maarif Koleji (şimdi Bornova Anadolu Lisesi), Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi (1969) mezunu. İhtisasını iç hastalıkları (1973), gastroenteroloji (1980) alanlarında Ege Üniversitesinde; doktorasını (2000) Tıp Tarihi Ana Bilim Dalında İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde tamamladı. Bu arada 1969-73 ve 1975-80 arası Ege Üniversitesinde asistan, 1980-82 arası Tıp Tarihi Anabilim Dalında uzman, 1982-84 arası İzmir Merkez Bankası hekimliği ve Kuşadası Sağlık Merkezi Başhekimliği yaptı. Daha sonra, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Namık Kemal Gastroenteroloji Kliniğinde uzman hekim olarak görev yaptı.

Eren Akçiçek

Çeşitli tıp kuruluşları ile birlikte, Folklor Araştırma Kurumu ve KİBATEK üyesidir. Tıp tarihi ve tıp folkloru konularında makaleleleri ve bilimsel kongrelerde sunduğu tebliğleri çeşitli dergilerde, yayımlandı. 1988 yılında Folklor Araştırma Kurumu tarafından Türk Folkloruna Hizmet Ödülüne layık görüldü.

"Ülkenin gündemini saptıranların, yozlaştıranların, bilim tüccarlığı yapanların, popüler kültürün her yanımızı işgal ettiği, kültürel belleğimizin yok edilmek istendiği medya dayatmaları karşısında, aydınlanma yolunda emek veren insanlardan biri olan hekim Eren Akçiçek ile gurur duyulması gerektiğine inanıyorum." (Veysel Gültaş)

ESERLERİ:

Erence (halk bilim yazıları, 1998), *Hekim Tabip Doktor - Onlardan Anılar* (Çağatay Üstün editörlüğünde, Fehmi Akçiçek'le, 2003), *Mustafa Kemal Olmak* (2004), *Atatürk'ün Sağlığı Hastalıkları ve Ölümü* (2005).

HAKKINDA: Tuncer Gülensoy / Erence (Bilge, Bahar 1998), Yaşar Aksoy / Eren Akçiçek'ten Folklorik Hazinelerimiz (Yeni Asır, 14.1.1998), Hürriyet (6.6.2000), Veysel Gültaş/ Yazının Belleği (Denemeler, 2002), Zaman (26.7.2002), Evrensel (8.3.2003), Yeni Asır (10.11.2004), Tercüman (9.11.2004).

AKÇİÇEK, Gökhan

Şair. 1961, Ordu doğumlu. 1978'de Ordu Lisesini bitirdikten sonra Anadolu Üniversitesinde Sosyal Bilimler dalında öğrenim gördü. Ordu'daki bir lisede memur olarak çalıştı.

İlk şiir kitabı olan *Bulutlar Örtmese Güneşi* ile 1992 yılı Millî Eğitim Bakanlığı Çocuk Kitapları Yarışması Şiir Ödülünü ve Türkiye Yazarlar Birliği 1995 yılı Çocuk Edebiyatı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bulutlar Örtmese Güneşi* (1995), *Bülbül Deresi Şiirleri* (1996).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Çocuklara Ölüm Yakışmaz* (2001).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

AKÇURA, Gökhan

Yazar. 1951, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümü mezunu. Aynı alanda öğretim üyesi olarak görev yaptı. 1980'den sonra üniversiteden ayrılıp reklam ve senaryo yazarlığı, yayıncılık, editörlük gibi işlerde çalıştı. İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda dramaturg, ayrıca serbest araştırmacı-yazar olarak çalışmalarını sürdürdü.

Tiyatro, sinema, günlük yaşam tarihi gibi konularda birçok kitabı yayımlandı. 1998 yılında *Albüm* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Kurulduğundan bu yana Açık Radyo'da Arzın Merkezine Seyahat adlı bir rock programını hazırlayıp sundu.

"Tarihi hatırında kaldığı gibi yazanlardan olmayan, o yılların –'o yıllar' dediğime bakmayın, neredeyse yüz yıl öncesi söz konusu– gazetelerini, dergilerini, broşürlerini ve diğer belgelerini sabırla toplayıp konuyla ilgili kitapları tarayarak hayatımızın 'ıvır zıvır'larının tarihini anlatan Akçura bir ilki başarmıştır, diyebiliriz rahatlıkla." (Feza Kürkçüoğlu)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Unutma Beni - Ivır Zıvır Tarihi 1* (2001), *Gramofon Çağı - Ivır Zıvır Tarihi 2* (2002), *Uzun Metin Sevenlerden misiniz? - Ivır Zıvır Tarihi 3* (2002), *Turizm Yıl Sıfır - Ivır Zıvır Tarihi 4* (2002).

DERLEME: *Kedi Kitabı* (2002).

HAKKINDA: Fcza Kürkçüoğlu / Ivır Zıvır Tarihi (Virgül, sayı: 46, Aralık 2001), Aslı Örnek / Uzun Metin Sevenlerden misiniz? (Radikal Kitap, 21.9.2002), Ahmet Ekcn / Gramofon Çağı: Ivır Zıvır Tarihi 2 (Virgül, sayı: 53, Temmuz-Ağustos 2002).

AKÇURA, Yusuf

Tarihçi (D. 1876, Simbrisk (Uliyonosk) Rusya - Ö. 1935, İstanbul). İstanbul'a çocukkcn geldi ve ortaöğrenimini burada tamamladı. Harbiye Mektebinde okurken siyasal faaliyetleri nedeniyle Trablusgarb'a sürüldü (1896). Oradan geçtiği Fransa'da Siyasal Bilgiler Okulunu bitirip Rusya'ya döndü. İkinci Meşrutiyet'e kadar Rusya'da öğretmenlik yaptı. Kazan'da yayımlanan *Vakit* gazetesinde yazılar yazdı. İstanbul'a döndüğünde Harp Akademisi ve Darülfününda tarih dersleri verdi. Türk Ocağının kurucu ve yöneticileri arasında yer aldı.

1912'de çıkardığı *Türk Yurdu* dergisinde Türkçülük akımını destekledi. Adnan Adıvar ve M. Emin Yurdakul ile birlikte Türk Fırkasının kurucularından oldu. Kuvva-yı Milliye'yi destekleyerek Kurtuluş Savaşı'na katıldı. 1923-35 arası İstanbul Milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Milletvekilliğinin yanı sıra Ankara Hukuk Mektebi ve İstanbul Üniversitesinde tarih profesörü olarak öğretim üyeliği, Türk Tarih Kurumu Başkanlığı yaptı. Türk Ocaklarının himayesi altında 1928 yılında İstanbul'da yayımlanan Türk Yılığı'nın yayımcısı ve başyazarıydı. Kars milletvekilliğine seçildiği 1935'te öldü. İttihatçıların Paris'te ve Mısır'da çıkardıkları *Şura-yı Ümmet*, *Meşveret*, *Türk* adlı gazetelerde Osmanlı Birliği ve İslâm Birliği taraftarı yazarlara karşı Türk Birliği (Pan-Türkizm) görüşünü savundu.

Mehmet Zeki Akdağ

ESERLERİ:

Ulüm ve Tarih (1906), *Üç Haziran Vak'a-i Müessifesi* (Orenburg, 1907), *Üç Tarz-ı Siyaset* (1911, 1976), *Eski Şurâ-yı Ümmet'te Çıkan Makalelerimden* (1913), *Mevkufiyet Hatıraları* (1914), *L'etat actuel et les Aspatlions des Turco-Tatares Müslümans en Russie* (Rusya'daki Türk-Tatar Müslümanlarının Şimdiki Vaziyeti ve Emelleri, 1914), *Şark Meselesine Ait Tarihî Notlar* (1920), *Tarih-i Siyasî Dersleri* (6 cilt, 1920), *Muasır Avrupa'da Siyasi ve İçtimaî Fikirler ve Fikir Cereyanları* (1923), *Siyaset ve İktisat Hakkında Birkaç Hitabe* (1924), *Türk Yıllığı* (1928), *Zamanınız Avrupa Siyâsî Tarihi* (1933), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılma Devri - "XVIII. ve XIX. Asırlar"* (1934), *Türk Cemnen ve Slavların Münasebât-ı Târihiyeleri* (1941), *Osmanlı Saltanatı Müessesâtının Tarihine Dair Bir Tecrübe, Tâ Kendim Yahut Defter-i Âmâlim* (1944), *Türkçülük* (1978), *Türkçülüğün Tarihi* (eski harflerle, Türk Yılığı adlı eserin 287-455 sayfaları arasında yayımlanmıştır; yeni harflerle bağımsız yayın olarak; Türkçülük, sad. Ahmet Özdemir, 1993; ayrıca Sadık Perinçek tar., 1998),

Türk Tarihi (12 cilt, sad. Ahmet Özdemir, 1995), *Türkçülüğün Tarihi* (1999), *Yeni Türk Devletinin Öncüleri* (2.bas, 2003).

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopcdisi (c. II, 1929), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Nuri Yüce / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Ertuğrul Yaman / Türkiye'deki Türk Dünyası (A. K. Bolaç – A. Esatoğlu ile, 1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 4.2.1999).

Yusuf Akçura

AKDAĞ, Mehmet Zeki

Şair. 28 Haziran 1929, Göktepe kasabası / Sarıveliler / Karaman doğumlu. Göktepe İlkokulu (1943), Veteriner Sağlık Teknisyeni Okulu (1948), Ordu Dil Okulu (1960) mezunu. 1968 yılında emekli olunca *Milliyet* gazetesinde çalışmaya başladı. *Akşam*, *Güneş*, *Yeni İstanbul*, *Son Posta*, *Hergün* ve *Ortadoğu* gazetelerinde muhabir, haber müdürü, yazı işleri ve genel yayın müdürü olarak görev yaptı. Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatkarlar Vakfı kurucu üyeliği, İLESAM İstanbul temsilciliği yaptı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Gazeteciler Sendikası üyesi, İLESAM yönetim kurulu üyesidir.

İlk şiiri 1947'de *Erciyes* dergisinde yayımlandı. Şiir ve yazıları 1947 yılından bu yana *Çınaraltı, Hisar, Türk Edebiyatı, Türk Dili, Milli Kültür, Yeni Ufuklar, Türk Yurdu, Türk Dünyası, Kültür Dünyası, Orkun Tarla, Kızılelma, Türk Sanatı, Petek, Dokuz Eylül* gibi çok sayıda dergide; ayrıca *Hergün, Ortadoğu, Güneş, Yeni İstanbul, Bayrak, Ayyıldız, Bugün* vb. gazetelerde yer aldı. Altı sene arkadaşları ile *Mızrap* adlı bir musikî dergisi çıkardı. Otuzu aşkın şiiri TSM formlarında bestelendi. 1977 yılı Gazetecilik Araştırma Dalında Yılın Gazetecisi Ödülü sahibi. Adına Kültür Bakanlığı tarafından halk kütüphanesi açıldı.

"Mehmet Zeki Akdağ'ın çoğu şiirlerinde tarihten, manevi bir âlemden, inanılan bağlanılan şeylerden koparak ayrı düşmenin hüznü bulunmaktadır." (Ahmet Kabaklı)

"Akdağ, değişik şiirsel biçimler kullanarak yazmış şiirlerini. Koşmaların yanında tamamen özgür koşukla yazılmış şiirleri de okuyoruz. Beşli birimlerden oluşan şiirleri de var. Uyak konusunda da özgürdür; ama, uyak kullanırken bu konuda hassastır. Yarım uyaklar da görülüyor şiirlerde. Böyle özgür bir düzenleme ile zaman zaman duygulu, lirik şiirler yazmış; bazen de simgesel düşünselliğe yönelmiştir. Çünkü şiir onun için önemlidir; ona göre, önce şiir vardı. Uyak ve biçim rahatlığı ile yazılmış şiirlerde şiirsellik sağlanmıştır." (Muzaffer Uyguner)

"Akdağ'ın şiirini tatlılaştıran bir önemli özellik de halk edebiyatı motiflerinin sanatlı bir biçimde şiirinde yer almasıdır. Şair halk edebiyatı motiflerini özellikle her dörtlüğün sonlarında başka bir ifadeyle vermesi şiirine cana yakın bir özellik katmaktadır. Şairin bu tür şiirleri eserin muhtelif yerlerine serpiştirilmiştir. Aslında Akdağ, fikirlerini ifade ederken Halk Edebiyatı'nın büyülü etkisini her zaman yanına almak isteğindedir. Öz ve biçimde çağımızın fikirleri halk edebiyatının âdeta kanatlarına takılmış gibi." (Fethi Gözler)

"Mehmet Zeki Akdağ, Millî şiirimizin günümüzdeki ender temsilcilerinden biri. Karacaoğlan'ın sevda çiçeklerinin büyüdüğü topraklarda doğan ve sağlam bir Türk halk kültürü ile yetişen şair, halk şiirimizden, halk türkülerimizden etkileniyor, kimilerine göre belki hiçbir anlam ifade etmeyen bir mısra, bir kıta, onu anlatılmaz duyguların ortasına götürüyor. (...) M. Zeki Akdağ'ın en duygusal şiirinde bile gizli hicvi, taşlamayı, dokundurmayı, sitemi, başka anlatımla kinayeyi görürsünüz. Bunu şairin bir hayat tarzı olarak kabul edebilirsiniz. Ama edebiyatımızda kinayenin sanat olduğu bir gerçektir." (Ahmet Özdemir)

MEHMET ZEKİ AKDAĞ

YAYLA ÇİÇEĞİM

Sen, her halinle şaheser
Rüyadan tatlı gerçeğim
Bu gönülse, nasıl susar
Toroslum Yayla Çiçeğim

Zinde sadık gönlüm zinde
Bulutlar kuşlar izinde
Bahar gül gül çeyizinde
Toroslum Yayla Çiçeğim

Yayla yayla yaylat beni
Hoyrat hoyrat söylet beni
Çıkar gurbet elbiseni
Toroslum Yayla Çiçeğim

Umutsun domur domursun
Tazecik, yumur yumursun
Ah ne ömür ne ömürsün
Toroslum Yayla Çiçeğim

Kadir Mevlam söz bir yana
Kekik saçlım naz bir yana
Dünya şöyle, biz bir yana
Toroslum Yayla Çiçeğim

Türkü söyleyi söyleyi
Doldur bohçana yaylayı
Böyle götürür böyleyi
Toroslum Yayla Çiçeğim

MEHMET ZEKİ AKDAĞ

DAR SAAT

Bir kar şarkı söyleniyor plakta
Akşamın gri aydınlığında
Dul kadınlar oturmuş sonrasız geceye
Korkulu düşlerinde tutsak
Ağlamakta...

Bir baskının düşünden uyanmış yeşil
Savaş sonu hali... Köşe bucakta,
Toplamış gölgesini ağaçlar hırsından
Zamancasına ayakta...

Vurmuşlar özgürlüğü ansızın
Özlü bir toprağa dökülmüş kanı
Kimin vurduğunu herkes biliyor
Boyuna bir suçlu aranmakta...

Çöl güneşi epil epil mutluluk
Bir yağmur başlayacak bu sıcakta
Bütün peygamberler birleşti
Aminsiz dualar muallakta,
Meryem bekârlığında kısır umutlar
İsa çarmıha yeniden gerilmiş
Kancık bir boşlukta sallanmakta...

İnsanlar zamana kafa tutup
Kopan sevgileri ulamakta,
Kutsal bir güneş doğacak mutlak
İşte çavdı çavıyor
Bir kurşun atımı uzakta...

ESERLERİ (Şiir):

Kırkikindi (1967), *Dar Saat* (1973), *Uzun Hava* (1991), *Yağmura Duran Bulut* (1999), *Önce Şiir Vardı* (1999), *Boşa Çiğnemedim Yalan Dünyayı* (2003).

HAKKINDA: Ahmet Kabaklı / Mehmet Zeki Akdağ (Türk Edebiyatı, c. 4, 1991), Fethi Gözler / Uzun Hava Üzerine (Eflâtun kültür-sanat dergisi, Nisan 1992), Saim Sakaoğlu / Şair Mehmet Zeki Akdağ'a Dair (Yeni Konya gazetesi, 7.4.1997), Muzaffer Uyguner / Akdağ'dan Şiirler (Çağrı dergisi, sayı: 476, Temmuz 1999), Refia Acem / Mehmet Zeki Akdağ'ın Edebi Kişiliği (yüksek lisans tezi, Fırat Ü. Fen-Ed. Fak. 1999, Elazığ), Ahmet Özdemir / Mehmet Zeki Akdağ (Bizim Gazete, 3.3.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ahmet Özdemir / Boşa Çiğnemedim Yalan Dünyayı (Bizim Külliye dergisi, Nisan 2003), İrfan Ü. Nasrattınoğlu (Size Aktüel Dergi, Ocak 2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

AKDAĞ, Mustafa

Tarihçi (D. 1913, Boğazlıyan / Yozgat - Ö. 1972, Ankara). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi mezunu. Bir süre Kars'ta öğretmenlik yaptıktan sonra, bitirmiş olduğu fakülteye öğretim görevlisi olarak girdi. 1945'te doktorasını verdi. 1947'de fakülteden ayrılmak zorunda kalarak yeniden lise öğretmenliğine döndü. 1951'de Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Bölümüne girdi, burada doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi. 12 Mart döneminde bir ara tutuklandı. Serbest bırakıldıktan kısa bir süre sonra öldü. Döneminin ünlü tarih araştırmacıları arasında yer aldı.

ESERLERİ:

Türkiye'nin İktisadi ve İçtimaî Tarihi (2 cilt, 1959, 1974), *Büyük Celâli Karışıklıklarının Başlaması* (1963), *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası* (1975).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AKDAĞ, Rifat

Şair ve yazar. 1 Kasım 1955, Çayıralan / Yozgat doğumlu. Yerel gazetelerde çıkan ürünlerinde Kirpi imzasını kullandı. Atatürk İlköğretim Okulu (1967), İstanbul Büyükçekmece Lisesi (1974), Bursa Eğitim Enstitüsü (1977) mezunu. Anadolu Üniversitesinde yüksek lisans tamamladı (1991). 1977'den itibaren Erzincan, Ağrı ve Çayıralan'da öğretmenlik yaptı. 1994'te Almanya'ya Türkçe öğretmeni olarak gitti (1994). 1997'de yurda dönerek Milli Eğitim Bakanlığında başmüfettiş olarak hizmetine devam etti.

İlk şiiri (*Çocukluk Dünyam*), *1987'de Türk Edebiyatı dergisinde yer almıştı. Diğer ürünlerini Fecir (Ankara) dergisinde yayımladı. Çanakkale Geçilmez, Şişedeki Şeytan, Karanlıkta Bir Çığlık, Dedemin Madalyası, Bir Bayraktır Öğretmen* adlı oyunları çeşitli tarihlerde sahnelendi, basılmadı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Öylesine Yaşadıklarım* (1996).

ŞİİR: *Duygularım Düşünce Merdiveninde* (1997).

ARAŞTIRMA: *Teşkilatçılık Sanatı* (1998).

AKDAĞ, Selahattin

Şair. 1 Nisan 1966, Adana doğumlu. Ozan Özgür mahlasını da kullandı. Adana Merkez Endüstri Meslek Lisesi (1984) mezunu. Çalışmalarını 1998'den beri Ankara'da sürdürüyor. Şiirleri 1986 yılından itibaren *Cumhuriyet Pazarı*eki, kurucularından olduğu *Eylül*, *Sol vd.* dergilerde yayımlandı.

TEVFİK AKDAĞ

GÜLÜM

Bir güldür açılmış esmer bahçemde
nakıştan gözleriyle iri iri
bir güldür hüzünlüyken beyaz
bir güldür severken kırmızı
bir güldür çocuk kahkahalarında

tenha bir kızdır şimdi kalabalık evlerde
ağlar kısık kısık benim için
ağlar küçük elleriyle oynıyarak
kaldım diye yağmurlarda yalnız
üşüttüm diye kuru tahtalarında gecelerinin

bir güldür duruşu baştanbaşa İstanbul
bir güldür çırpınır güvercin kanatlarıyla
bir güldür benim gülüm canım gülüm
bu yağmurlar geçer ben kurtulurum
ağlama gülüm ağlama gülüm

ESERLERİ (Şiir):

Sokak Şarkıcısı (1998), *Güz Gazeli - Adsız Şarkılar* (2000), *Şair* (2001).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi 1 (2. bas. 2003).

AKDAĞ, Tevfik

Şair (D. 1932, İzmir - Ö. 28 Eylül 1993, İstanbul). İzmir İnönü Lisesi (1951) ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1958) mezunu. İstanbul'da bir bankada müfettiş olarak çalıştı, emekli oldu.

İkinci Yeni özellikleri taşıyan şiirleri önce *Varlık* (1952), *daha sonra Papirüs, Türk Dili, Yeditepe, Ataç gibi dergilerde yer aldı. 1955'te arkadaşlarıyla birlikte Şimdilik adlı bir dergi çıkarmıştı.*

"Tevfik Akdağ, şiir geleneğimizden yararlanmıyor. Divan şiirinden olsun, halk şiirinden olsun hiçbir etki taşımıyor. Ne yerli, ne yabancı hiçbir şairden, etkilenmemiş, kendi şiirini kendi kurmuş. Getirmiş kendi sesini, kendi havasını yerleştirmiş şiirlerine. Kelimeleri çok sevmiş." (Anıl Meriçelli)

ESERLERİ (Şiir):

Lacivert Kanatlı Bir Kuştu Gece (1968), *Çıplak ve Sevinçle* (1977), *Kıpırda Ey Aydınlık - Tüm Şiirleri* (1994).

HAKKINDA: Müceldioğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Anıl Meriçelli / Yalnızlık Mevsim Olur (2002).

AKDEMİR, Abamüslim

Araştırmacı - yazar. 1962, Narman / Erzurum doğumlu. İlköğrenimini Oltu'da, ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1985) mezunu. 1993 yılında atandığı Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Felsefe Grubu Eğitimi bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. *Mehmed Ali Ayni'nin Düşünce Dünyası* (1997) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Abamüslim Akdemir / Mehmed Ali Ayni'nin Düşünce Dünyası (1997).

AKDEMİR, Aysen

Şair. 1941, Erzincan doğumlu. İlköğrenimini Erzincan'da yaptı. Ortaöğrenimini memleketinde başlayıp İstanbul'da bitirdi. Akşam Sanat Okuluna devam ederek nakış, dikiş dersleri aldı. Aile dostları olan Orhan Şaik Gökyay'ın teşvikiyle ilk şiiri *Erguvan* dergisinde çıktı. 1986'da Bahaettin Karakoç'un çıkardığı *Dolunay* adlı dergide devamlı olarak yazdı. Memleket, tabiat, insan sevgisiyle yoğrulmuş olan Akdemir, coşkun, milli duygulu hamasi şiirleriyle tanındı.

Aysen Akdemir

AYSEN AKDEMİR

ACABA

Kulağın sestedir, gönlüm alesta
Vurgun yemiş gibi kalamam yasta
Beklerken gün erir, yüreğim erir
Bozkırlar ve çöller bende yeşerir
Sevdanın demini gel de bende gör
Haktan gayrısına gözüm gönlüm kör
Kuşlar gibi uyanırım her sabah
İnce beyaz bir tütündür bende ah

Taşları dinlerim, senden ses gelir
Hangi yöne dönsem şavkın yükselir
Sensizlikte seninle attım kulaç
Ben aşk hastasıyım sen ise ilaç
Güne bakan çiçek benim, güneş sen
Hep senin sevdandır gönlümde esen
Leyla say, Mecnun say, oturt yanına
Dosta ceza vermek sığmaz şanına

Toplayıp devşirdim gerek olanı
Varlığım bir damla güvercin kanı
Ötesi yok, benim mukaddesimsin
Sonsuzlukta yağmur soylu sesimsin
Yokta varı görüp seni düşledim
Akla seni nakış nakış işledim
Sözüm o ki ey canımın cananı
Yakan ateş düşünür mü yananı?

Şiirleri, başta *Türk Edebiyatı, Güneysu, Türk Dili, Külliye, Seviye, Çağrı, Karınca, Yeseviî, Öner Sanat, Ayaz, T. Uzunoluk, Tarla, Tepe Edebiyat, Şardağı, Defne* gibi sanat edebiyat dergilerinde yayımlandı. Düzyazıları da *Türk Edebiyatı, Çağrı, Karçiçeği, Külliye* dergilerinde yer aldı. 1997'den itibaren dört yıl Türk Edebiyatı Vakfı Kadıköy Şubesinde aktif hizmette bulundu. Yurtiçi ve yurtdışı şiir antolojilerinde şiirleri yayımlandı, 2003 "Kocaali" konulu şiir yarışmasında birincilik ödülü aldı.

"Şair bu yeni kitabında eğer tabiri caiz ise, kendine has bir dil ile karşımıza çıkıyor. Bir başka deyişle, bu dil, hepimizin konuştuğu ve yazdığı bir dile benzemiyor ve yalnız şairin kendine has bir dil gibi görünüyor. Sözümü açıklayayım. Bu, anlaşılmaz ve kullanılmaz bir dil değildir ama şairin şiirlerini okudukça bizde şöyle bir hayal uyanıyor. Demek ki bu dil ile de güzel şiirler yazılabilir. İşte, bir bakıma bunu şairin şiirlerinde dikkati çeken bir çok özelliklerden biri de sayabiliriz. Bu dili anlamamız için, yüzyıllar sonra, bir sihirbaz kadın elimize bir kitap tutuşturuyor." (Orhan Şaik Gökyay)

ESERLERİ (Şiir):

Vurgun Yürekler Adına (1991), *Islak Çimen Kokusu* (1995), *Özlemin Yeşil Durağı* (2002).

HAKKINDA: Orhan Şaik Gökyay / Islak Çimen Kokusu önsözü (1995), Ayhan İnal / Şair Aysen Akdemir ve Yeni Kitabı (Karınca, Mayıs 1996), Sedat Umran (Yaba Edebiyat, Ocak-Şubat 2004), Halistin Kukul (Çağrı, sayı. 537, Ağustos 2004).

AKDEMİR, Aziz Hüdâî

Asker-yazar (D. 1880 – Ö. 1950). Öğrenimine askeri okulda başladı. Harp Okulu (1902) mezunu. Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerinde görev aldı. Balkan Savaşına katıldı, Edirne cephesinde yaralanarak esir düştü. Kuleli Askerî Lisesinde Fransızca öğretmenliği yaptı. Birinci Dünya Savaşı zamanında Askeri Sansür Kurulu üyeliğinde bulundu. Savaş sonrası karma nitelikte yeniden oluşturulan sansür kurulunda Türk temsilcisi olarak görev yaptı. 9 Şubat 1919'da Süleyman Nazif'in *"Kara Bir Gün"* adlı makalesinin sansürlenmeden yayımlanmasına göz yumduğu için tutuklanarak İzmir'e sürüldü. Yunanlıların İzmir'i işgâl etmesiyle İstanbul'a dönen Yüzbaşı Aziz Hüdâi, Atatürk'ün önderliğinde İstanbul'da kurulan "Felâh Grubu"nun başkan yardımcılığına getirilerek yabancı casusları yakalamak veya zararsız hâle getirmekle vazifelendirildi. Gizli haber alma örgütü içindeki başarılarını Kurtuluş Savaşı sonrası dönemde de sürdürdü ve albay rütbesiyle emekli oldu.

İlk yazı denemeleri on altı yaşındayken *Talebe Defteri* adlı dergide yer aldı. Daha sonra makale, roman, şiir ve tiyatro türlerinde telif ve tercüme eserler yazdı. 1931-35 yıllarında günlük gazetelerde anıları yayımlandı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Dünyadâ ve Bizde Casusluk* (1950), *Türk Düşmanı Lawrence ve Benzerleri* (1950).

OYUN: *Aşkın Mânâsı* (Le Choix'den uyarlama, 1936), *Diş Ağrısı* (monolog, 1931).

ÇEVİRİ: *Bilmece* (A. Birabeau-G. Dolley'den, tsz.), *İspinoz* (tsz.).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKDEMİR, Döndü

Halk ozanı. 1942, Çayözü köyü / Sorgun / Yozgat doğumlu. Şiirlerinde Sefil Döndü mahlasını kullandı. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra

DÖNDÜ AKDEMİR

TEZGAH KİLİM BESTESİ

Taradım yününü astım sörneği
Bayrak alı uçar arza göbeği
Nazara uğrattım körpe bebeği
Mehmet'in çilesi dokurum kilim

İpini eğirdim gelepler boya
Yavruyu sevmedim ben doya doya
Otuz yıl doldurdum gün saya saya
Göz yaşlarım ile dokurum kilim

Kurdum tezgahımı dokurum kilim
Yavruyu anınca tutuşur dilim
Tezgah bir kafes ben de bülbülüm
Zar eder ağlarım dokurum kilim

İğdim ipliğini taktım kücüye
Ciğer dayanır mı böyle acıya
Gündüz haram eder yatmaz geceye
Bir ahu figanla dokurum kilim

Ak ile yeşili getirdim başa
Çiğdem sarı, siyah pek gelir hoşa
Mavi deli kırbıs güzel yakışa
Çiçekler içinde dokurum kilim

Kilimlerim şu cihanda birinci
Çok severim mor pembeyi, turuncu
Dek verip de cımbarını vuruncu
Öğünür ellerim dokurum kilim

Desene bakınca andırır yazı
Her renk yanına alır beyazı
Seccademde ettim Hakka niyazı
Peşinden fatiha dokurum kilim

Şit Peygamber bu tezgahın ustası
Döndü'm oldu desenlerin hastası
Benden istediniz kilim bestesi
Söyledim türküyü dokurum kilim

Döndü Akdemir

öğrenimini sürdürme imkânını bulamadı. Küçük yaşta evlendirildi, doğuştan hasta bir çocuğunun ölümü üzerine şiirler söylemeye başladı. Bu acının ilham kaynağı olduğu şiirleri Yozgat'taki çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Yerel radyo ve TV programlarına katıldı. El sanatlarıyla da yakından ilgilenerek köyünde kilim ve el işlemeciliği ile meşgul oldu. Şiirlerinin bir bölümünü 1994 yılında *İçimdekiler* adıyla yayımladı.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

AKDEMİR, Hikmet

Tefsirci. 1959, Ardahan doğumlu. İlk ve ortaokulu Ardahan'da tamamladı. Kars İmam Hatip Liscsi (1976), Erzurum Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1981) mezunu. Beşni İmam Hatip Lisesinde meslek dersleri öğretmeni olarak çalıştı. 1987 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde başladığı doktora öğrenimini 1993 yılında tamamladı. 1994 yılında Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesine yardımcı doçent unvanıyla Tefsir Ana Bilim Dalı öğretim üyesi olarak atandı. 2003 tarihinde, doçent unvanını aldı. Yazılarını *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Muhammed İbn Bedriddün el-Münşi ve Tefsirdeki Metodu* (1993), *İnsan Hak ve Hürriyetlerinin Gelişmesinde Kur'an-ı Kerim'in Rolü* (2001)

ANSİKLOPEDİ: *Belagat Terimleri Ansiklopedisi* (1999).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

AKDEMİR, Hüseyin

Öykücü. 1959, Tercan / Erzincan doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul ve Ankara'da tamamladı. 1980'de Almanya'ya gitti. Makine Mühendisliği eğitimini yarıda bırakarak, üç yıl konservatuarda müzik eğitimi gördü.

1982'den itibaren yayımlamaya başladığı öyküleriyle müzik yazıları, yayın kurulu üyesi olduğu *Dergi* edebiyat kültür dergisinde yer aldı. 1988'de Mülheim şehrinde Şehir İdaresinin Almanca olarak düzenlediği yabancılarla ilgili bir yarışmada öykü dalında birincilik aldı. *Hürriyet Tepesi* (1990) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hececöykü, Haziran-Temmuz 2004).

AKDEMİR, Rıza

Şair ve yazar, devlet adamı. 1933, Anzer (Ballıköy) / İkizdere / Rize doğumlu. Tam adı Ali Rıza Akdemir. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İdari Şubesini bitirerek meslek hayatına Samsun Maiyet Memuru olarak başladı (1960). Kaymakamlık kursunu bitirdikten sonra Çorum'un Ortaköy ilçesine atandı. Daha sonra Artova, Karadere, Reşadiye, Sarız, Olur, Niksar'da da kaymakamlık yaptı. 1975 yılında Siirt Valisi oldu. 1976 yılında İçişleri Bakanlığında Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne, daha sonra da Müsteşar Yardımcılığına yükseltildi. Bir süre Federal Almanya hükümetinin davetlisi olarak bu ülkede mesleki ve ilmî araştırmalarda bulundu. 1979 yılında Milliyetçi Hareket Partisi'nden Tokat Senatör adayı olduysa da seçilemedi.

1982'de ilk kez emekli olduğunda Büyük Türkiye Partisi kurucuları arasında yer aldı. 1983'te memurluğa tekrar dönerek bir süre merkez valiliği döneminin ardından 1.Demirel Hükümeti döneminde yeniden İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığına atandı. İçişleri Bakanlığında Müs-

Rıza Akdemir

RIZA AKDEMİR

ANNEM

Rize'de o küçük dağ evimizde,
Kırlangıçlar kadar neşeli, Hürdüm,
Rize'de o küçük dağ evimizde,
Annemin dizinde rüya görürdüm.

Sonra uzaklardan uzanıp bir el,
Beni o yuvadan koparıp almış,
Ne varsa yıkılmış ne varsa güzel,
O günden içimde acılar kalmış.

Sallanan bir mendil, vapur, hıçkırık,
Kumsalda bir kadın, bir siyah nokta,
Annem boynu bükük, kanadı kırık,
Öylece çaresiz kalmış uzakta...

Peşimden gözyaşı dökmüş durmadan,
Gelin duvağına karalar sarmış,
"Gülcemal" limana girdiği zaman,
Annem sahillere bakar, ağlarmış.

Her saat acı, her günü bir dert
Aradan seneler, seneler geçti,
Alev alev yandı bağrımda hasret,
Sormayın başımdan ah neler geçti.

Öldü... Ulaşmadan yaşı elliye,
Şimdi bir tepede garip mezarı
Oğlum bir gün dönüp gelecek diye,
Gözlemekte hâlâ boş ufukları...

teşar Yardımcısı, ardından 1993'te Balıkesir Valisi oldu. 1995'te ikinci kez emekliye ayrıldı. Türkiye İlim ve Sanat Eserleri Meslek Birliği'nin (İLESAM) bir süre genel başkanlığı görevinde bulundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Gün Gelecek* (1960), *İnci Taneleri* (1972), *Billur Damlalar : Manzum Öğütler, Dinî Şiirler* (1974), *Masal Çiçekleri* (Şiir-Masallar, 1991).

MASAL: *Çocuklarımıza Masallar* (1985), *Bir Demet Çiçek* (1998).

PİYES: *Adalet* (1981).

MEKTUP: *Türk Gençliğine Mektuplar* (1979).

DERLEME: *Çocuk Hikâyeleri* (1979), *Masal Bahçesi* (1981), *İstanbul'dan Orta Asya'ya Seyahat Mehmet Emin Efendi* (1986), *Şiir Demeti* (1987), *Bir Avuç Masal* (1991), *Güldeste* (Türk Edebiyatından Seçilmiş Beyit ve Mısralar, 1991).

ANTOLOJİ: *Dinî ve Millî Şiirler Antolojisi* (1991).

ÇEVİRİ: *Şövalyenin Şatosu – Sevimli Kuzu – Şarkıcı Kanarya* (Schmid'den, 1973?), *Cesur Kız* (Schmid'den, 1975), *Şişedeki Cin* (Robert Louis Stevenson'dan, 1975), *Vatansız Adam* (Edward Everett'den, 1986), *Türkmenler Arasında* (Blocqueville'den, 1986), *Yemin* (Selma Lagerlöf'den, 1990), *İnatçı Kız* (Emmy Von Rhoden'den, 1998).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970), Kutlu Doğum Haftası Münasebetiyle Geleneksel Şiir Akşamları (broşür, Kırıkkale Belediyesi, 2002), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

AKDEMİR, Salih

İlâhiyatçı. 1950, Elazığ doğumlu. AÜ İlâhiyat Fakültesi (1972), Paris Hukuk Fakültesi (1977) mezunu. Doktorasını 1992'de Ankara Üniversitesi SBE Temel İslâmi Bilimler Tefsir Anabilim Dalında tamamladı. Doktora tezi: *"Hristiyan Kaynakları ve Kuran-ı Kerim'e Göre Hz. İsa."* *AÜ İlâhiyat Fakültesi profesör öğretim üyesi oldu.*

Kur'an-ı Kerim'in Türkçe çevirisi, karşılaştırmalı Sami dilleri vd. konularında çalışmalarını sürdürdü. Makale ve çevirilerini, 1983'ten itibaren *AÜ İktisat Fakültesi Dergisi, İslâmi Araştırmalar, Düşünce Dergisi, Belleten, İslâmiyât, Türk Yurdu* ve *Avrasya* Dosyası dergilerinde yayımladı

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA : *Cumhuriyet dönemi Kuran Tercümeleri - Eleştirel Bir Yaklaşım* (1989), *Kur'an ve Laiklik* (2000).

ÇEVİRİ: *Tarih Boyunca İslami Metodoloji Sorunu* (Fazlur Rahman'dan, 1977), *Ku'ran'ın Anlaşılmasına Doğru* (Abdullah Draz'dan, ortak çalışma, 1983), *İslâm'ın Vadettikleri* (Roger Garaudy'den, 1984), *Esbâb-ı Nüzûl - Sahabe ve Muhaddislere Göre* (Abdu'l- Fettâh, el-Kâdi'den, 1986), *Son Çağrı Kur'an* (2004).

AKDEMİR, Süleyman

Hukukçu, yazar. 1952, Bursa doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1975) mezunu. Çalışma Bakanlığı'nda iş müfettişi olarak iki yıl çalıştı (1976-78). 1978'de Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisansa başladı. *"Ceza Hukukunda Mağdurun Korunması"* isimli doktora tezini tamamlayarak hukuk doktoru oldu (1985). Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yaptı. DYP'den milletvekili adayı oldu. 1988 ile 1991 yılları arasında çeşitli Avrupa kentlerinde Anayasa konusunda konferanslar verdi. Aynı dönemde Kırgızistan devlet başkanı Asker Akayev'e danışmanlık görevinde bulundu. İzmir Akevler Kooperatifi'nin Yönetim Kurulu Başkanlığını yürüttü.

ESERLERİ:

Mukayeseli Hukuk ve Uygulama Açısından İşçi - İşveren Münasebetleri (1990), *Sosyal Denge I. Devlet Yapısının Tarihî Seyri* (1990), *Devletin Unsurları ve Kuvvetler Dengesi* (1991).

AKDENİZ, Ayşe

Polisiye roman yazarı. 1959, Yeşilköy / İstanbul doğumlu. Asıl adı Ayşe Kubilay'dır. İlk ve ortaöğrenimini Yeşilköy'de tamamladı. İngiltere'de Yorkshire Bradford Güzel Sanatlar Akademisi Grafik Bölümünü bitirdi (1981). Aynı yıl ABD'ye yerleşti. 1980'lerde *Yeni Gündem* dergisinde ABD insanları üzerine yazıları yayımlandı.

ESERLERİ (Roman):

Rüzgâr, Kan ve Kelebek (2002), *Ateşle Tango* (2004).

Ayşe Akdeniz

HAKKINDA: Ayşe Akdeniz / Rüzgâr, Kan ve Kelebek (2002), Hürriyet (7.7.2002), Cumhuriyet Kitap (28.3.2002).

AKDENİZ, Halil

Ressam. 1944, Antalya doğumlu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü (1965) ve Berlin Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde (bugünkü Berlin Güzel Sanatlar Üniversitesi) lisans ve uzmanlık öğrenimi gördü (1974). Ege Üniversitesi ile Dokuz Eylül Üniversitesinden yüksek lisans (1982), doktora dereceleri (1990) aldı. *Yüksek lisans tezi:* "Görsel Algılama

Halil Akdeniz

Açısından Renk Kullanımı ve Etkileri", *doktora tezi: "Çağdaş Resim Sanatında Kuram(Düşünce Boyutu) ve Türk Resim Sanatına Yansıması Üzerine Bir Araştırma".* 1986'da yardımcı doçent, 1987'de Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesinde doçent, 1994'te Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde profesör oldu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, Ege Üniversitesi Dokuz Eylül Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesinde çalıştı. Enlem-80 Yayınevi Çağdaş Türk Plastik Sanatları Yayın Dizisi editörlüğü ve genel sanat yönetmenliği (1994-95), Bonn ve Berlin Büyükelçiliği kültür müşavirliği (1996-2001) ve 2001'de Kültür Bakanlığı müşavirliği görevlerinde bulundu. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim üyeliği yaptı ve Türkiye'de ilk kez kendisi tarafından kurulan Sanat Bilimi Anabilim Dalı Başkanlığını yürüttü.

Türk resim sanatı alanında eserleri ve yazıları ile tanındı. Almanya, Ankara ve İstanbul'da yedi kişisel sergi açtı. *Cumhuriyet, Sanat Çevresi, Boyut, Türkiye'de Sanat ve Genç Sanat* gazete ve dergilerinde yazdı. 2002 Gazi Üniversitesi 75. Yıl Onur Plaketi, 1992 Bulgaristan 1. Uluslararası Modern Sanat Festivali Process-Space, Altın Madalya Birincilik Ödülü, 1991 3. Uluslararası Yunus Emre Resim Yarışması Resim Ödülü, 1990 PTT 150.

Yıl Plastik Sanatlar Yarışması Resim Ödülü, TP Atatürk Resim Yarışması Birincilik Ödülü, 1988 Türk Sanat Kurumu Yılın Sanatçısı Ödülü, 1985 DYO Resim Yarışması Resim Ödülü, 1984 Viking Baskıresim Sergisi Baskıresim Ödülü, 1982 43. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Resim Ödülü, 1975 36. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Resim Ödülü aldı.

ESERLERİ:

Adnan Turani, Desenler-Boya Resimler (1988), *Hayati Misman* (1990, katalog metni), *Jerzy Zablocki* (1993, katalog metni).

HAKKINDA: Mümtaz Sağlam / Sanat Koleksiyonu-Türk Sanatında 1950 Sonrası Çağdaş Yaklaşımlar ve Koleksiyondan Örnekler (c. 2, 2004).

AKDENİZ, Metin

Şair. 9 Eylül 1940, Çardak / Denizli doğumlu. İlkokuldan mezun (1953) olduktan sonra, olanağı olmadığı için okula gitmeyip çiftçiliğe başladı. Söke PTT merkezinde telefon tesisatçısı olarak çalıştı, 1988 tarihinde emekli oldu. On bir yıl da Milli Piyango bayiliği yaptı. 2001'de Söke Şairler ve Yazarlar Derneğinin kuruluşunda kurucu ekibin içinde yer aldı. Aynı dernekte ikinci başkanlık yaptı. 2002 yılı Eylül ayında, *Sarızeybek* adlı edebiyat, kültür, sanat ve turizm dergisinin yayımında görev aldı. Şiirlerini, *Metin Akdeniz'in Kaleminden* adlı ilk kitabında topladı.

HAKKINDA: Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi (2004).

AKDENİZ, Sabri

Yazar. 18 Şubat 1919, Lefke / Kıbrıs doğumlu. Lefke İlkokulu (1934), Lefkoşe Türk Lisesi orta bölümü (1936), Adana Erkek Öğretmen Okulu (1939), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü (1942), Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1948), New York City Üniversitesi Hunter College (1963) mezunu. Müzik, Türkçe ve İngilizce öğretmeni olarak Rize (1942), Ankara (1946-50), İstanbul (1951-60) ortaokul ve liselerinde çalıştı.

İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu öğretim görevlisi (1959-60), başkâtip düzeyinde Amerika Bölgesi Kültür Ataşesi (1960-63), Yüksek Öğrenim genel müdür yardımcısı (1960-63), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (sonradan MÜ İlâhiyat Fakültesi) öğretim görevlisi (1965-83) olarak görev yaptı. 1983'te emekli oldu. İlâhiyat Fakültesi hocalığı yıllarında ayrıca İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü, Işık Mühendislik Yüksek Okulu ve Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulunda Eğitim Sosyolojisi, İngiliz dili ve edebiyatı dersleri verdi.

Sabri Akdeniz

Makale, hikâye, eleştiri ve şiirleri 1950'den itibaren *Yeni İstanbul* (sanat sayfası), *Bilgi, Anadolu* (1958-59), *Bizim Anadolu* (1968-75), *Emekli Öğretmen, Sönmez, Bayrak* (1980'li yıllar), *Bugün, Diyanet, Milli Gazete, Zaman* (1988-89) dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Anadolu Aydınlar Ocağı üyesidir.

1973 yılında başörtüsü konusunda yazdığı *Bu Ne Yobazlıktır?* başlıklı yazısı nedeniyle dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden tarafından hakkında hakaret davası açıldı, basın affı sonucu dava düştü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkiye'deki Çözüntünün Nedenleri* (1969), *Milli Eğitimimizde İmam Hatip Okullarının Yeri ve Köy Enstitüleri* (1971), *Türkçede Yeni Gelişmeler* (1973), *Çağımızda Nüfusun Önemi ve Türkiye'nin Nüfusu* (1974), *Toplumumuz ve Eğitimimiz* (1982), *Kültür Sömürgeciliği* (1986), *Bağımsızlığın Temelleri* (1992), *MHP Genel Başkanı Sn. Alparslan Türkeş'e Açık Mektup* (1993), *Düğümlenen Güneydoğu Sorunu Nasıl Çözülür* (1994).

ŞİİRİ: *Düşler Ülkesi* (1998).

ÇEVİRİ: *Büyük Ümitler* (Charles Dickens'tan, 1947), *Altın Şehir* (Maşallav'dan, 1975), *Bir Taş Devri Hikâyesi* (H. G. Welles'den, Anadolu gazetesinde tefrika edildi, basılmadı, 1958), *Seçme Masallar* (çeviri, derleme, 1959), *Nasıl Düşünürüz?* (John Dewey'den, 1958), *Eğitim Psikolojisi* (1987).

Biri üç, ikisi birer perdelik üç piyesi yayımlanmadı.

AKDENİZLİ, Melda

Şair. 1959, İzmir doğumlu. Şiir yazmaya 1970'li yıllarda başladı. Öykü makale ve şiirleri çeşitli dergiler ve gazetelerde yer aldı. Bir gazetenin düzenlediği kompozisyon yarışmasında ödül kazandı. *Hüzün İzleri (1992) adlı bir şiir kitabı vardır.*

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994).

AKDES, Nimet.

Bkz. KURAT, Akdes Nimet

AKDOĞAN, Ali

Sosyalbilimci. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu (1987). Yüksek lisansını Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"İmam-Hatip Liselerinde Okutulmakta Olan Hadis Dersi Programının Değerlendirilmesi"* adlı teziyle (1994), doktorasını aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçişte Dini Hayat"* adlı teziyle (1999) tamamladı. Rize İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümünde yardımcı doçent doktor olarak görev yaptı. Din sosyolojisi, eğitim sosyolojisi ve İslam, insan hakları ve demokrasi dersleri verdi.

ESERLERİ:

Geleneksel Toplumda Modern Topluma Geçişte Dini Hayat (2002), *Sosyal Değişme ve Din* (2004).

AKDOĞAN, Hakan

Öykü ve roman yazarı. 16 Nisan 1971, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ha-

SABRİ AKDENİZ

DÜŞLER ÜLKESİ

Kalkıp gideceğim oraya
Oraya ki gerçeklerin yeri yok;
Bütün bilgilerimizden uzak
Düşler doldurur günlerini.
Gideceğim, er geç gideceğim!...
Orada dört mevsim bahar
Çiçekler solmaz
Şahin ürkütmez güvercini
Kurt, kuzu sarmaş dolaş...
Çukur yok, hendek yok
Tuzak yok yollarında.

Orada kapıları açık kalplerin
Ardına değin,
Güller dikensiz
Aşk ürpertmez sıcak
Söz incitmez kişiyi
Davranış kırmaz.
Orada,
Talih güleç
İşler yolunda
Yüzler sevimli
Gün başka mutluluk
Gece başka...

Orada,
Ne varsa
Gönül dileğince
Uyku tatlılığında.

(Yeni İstanbul gazetesi, 1950)

Hakan Akdoğan

ccttepc Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dil Bilimi Bölümü mezunu. Radyolarda edebiyat programları hazırladı. Ayrıca voleybol antrenörlüğü, özel dersanelerde İngilizce öğretmenliği yaptı. *Nü Peride* dosyasıyla 1998 Yunus Nadi Roman Ödülünü Demir Özlü ile paylaştı. *Nü Peride,* 2001'de Tuna Egemen'in seslcndirdiği, Erhan Ersin'in müziklendirdiği ilk sesli roman oldu.

ESERLERİ:

ROMAN: *Nü Peride* (1998), *Gölge Yaşatan* (2001).

ÖYKÜ: *Mermerden Ev.*

HAKKINDA: Dilek Oktay / Hakan Akdoğan ile Söyleşi: «Yazarın İşi Çok Zor!» (Virgül, sayı: 13, Kasım 1998), TBE Ansiklopedisi 1 (2001), Gölge Yaşatan (Cumhuriyet Kitap, 6.12.2001), Nü Peride (Cumhuriyet Kitap, 31.1.2002).

AKDOĞAN, Refik

Şair ve yazar. 1927, Ordu doğumlu. Yüksck Denizcilik Okulu Güverte Bölümü mezunu (1948). Denizcilikle ilgili çeşitli işlerde görev aldı. Denizcilik Bankası Gemi Kurtarma İşletmesinde başuzmanlık yaptığı sırada kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1973). Emekli olduktan sonra deniz ticareti ile ilgili danışmanlık yaptı ve İstanbul Teknik Üniversitesi Denizcilik Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sonbahar Şarkıları* (1982).

GEMİCİLİK: *Deniz Ticareti İçin İngilizce* (1984), *Uluslararası Denizlerde Çalışmayı Önleme Kuralı* (1984), *Ticaret Gemileri Gemiciliği* (1986), *Gemilerde Yangın Söndürme ve Önleme Teknolojisi, Türkçe - İngilizce Ansiklopedik Denizcilik Sözlüğü* (1988).

HAKKINDA: Refik Akdoğan / Ticaret Gemileri Gemiciliği (1986), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKDOĞAN, Yalçın

Siyasetbilimci, yazar. 22 Eylül 1969, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Çınardere İlkokulu, Anadolu Ü. İletişim Bilimleri Fakültesi Basın Yayın Bölümünü bitirdikten sonra aynı bölümdc yüksek lisans programını, ardından Marmara Üniversitesindc Siyaset Bilimi doktora programını tamamladı (1997). Yüksek lisans tezi: *"Gazete-TV Etkileşimi"*. Doktora tezi: *"1950 Sonrası Türkiye'de Siyasal İslâmın Gelişimi"*. *Yeni Zemin dergisi genel yayın koordinatörlüğü* (1994-96), *Devlet Bakanlığı basın müşavirliği* (1996), *Pendik Belediyesi basın danışmanlığı görevlerinde bulundu.* MODUS Stratejik Araştırmalar Merkezi ve Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi ANAR'da genel koordinatör olarak çalıştı. 2002 yılında TBMM'de Başbakan Erdoğan'ın siyasi danışmanlığını yaptı. Çalışmalarını Başbakanlık müşaviri olarak sürdürdü.

İlk yazısı 1987'de *Milliyet* gazetesinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda yazılarını *Yeni Zemin* (1993-94), *Nehir, Bilgi ve Hikmet, Kitap* dergileri ile *Yeni Şafak* (köşe yazarı) gazetesinde yayımladı. Pendik Belediyesinin yayımladığı çok sayıda kitabın editörlüğünü üstlendi. 1991'de Hürriyet Vakfının düzenlediği Genç Gazeteciler Yarışması'nda Haber-Röportaj Ödülünü aldı. Çok sayıda ulusal ve uluslararası bilimsel toplantıda tebliğ sundu, seminer ve konferanslar verdi.

Yalçın Akdoğan

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME : *Görsel İktidar* (1994), *Siyaset ve Kutsallık* (1995), *Siyasal İslâm / Refah Partisinin Anatomisi* (2000), *Hayatı ve Siyaseti Düşünmek* (2000), *AK Parti ve Muhafazakar Demokrasi* (2004), *Kırk Yıllık Düş-AB'nin Siyasal Geleceği ve Türkiye* (2004).

EDİTÖRLÜKLERİ: *Türkiye ve Değişim, Türkiye ve Demokratikleşme, Siyaset ve Toplum, Kentleşme ve Kentlileşme, Modern Durum ve Dini Bilginin Evrimi, Siyasal Partiler ve Söylem Krizi, 21. Yüzyıla Girerken İslâmi Oluşumlar.*

AKDOĞAN, Yaşar

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 1 Mart 1942, Gölköy / Ordu doğumlu. İlk ve ortaokulu Gölköy'de, liseyi Ordu'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1971). Bitirme tezi: *"Ahmedi'nin Esrarname Tercümesi"*. *Kıbrıs Barış* Harekatına katılmasından dolayı gazilik hakkı ve unvanına sahip oldu. Pilevne Lisesi, Mecidiyeköy Lisesi ve Vatan Lisesinde edebiyat öğretmenliklerinde bulundu. 1979 yılında *"Ahmedi Divanı Transkripsiyonlu Metin ve Dil Hususiyetleri"* adlı teziyle filoloji doktoru unvanını kazandı. İÜ Edebiyat Fakültesinde Türk Dili Okutmanı olarak görev yaptı.

Makalelcri 1989 yılından itibaren Türk Dünyası Araştırmaları, Osmanlı Araştırmaları dergilerinde yayımlandı.

Yaşar Akdoğan

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Temel Türkçe Sözlük* (ortak çalışma, 1985), *Ahmedi Divanı'ndan Seçmeler* (1988), *İskendername'den Seçmeler* (1988).

ÇEVİRİ: *Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine Büyük Sözlük* (1999), *Türkiye Türkçesinden Azerbaycan Türkçesine Büyük Sözlük* (2000).

AKDOĞAN, Zeki

Şair. 1967, Çay / Afyon doğumlu. Şiirleri çeşitli dergi ve antolojilerde yer aldı. Hece ölçüsünü kullandı. Şiirin yanı sıra beste çalışmaları vardır. Muğla'da ikamet etti. 1999 yılında *Işıktan Mısralar* adlı şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Bizim Ecc 2002 Şairler Antolojisi (2002).

AKDOĞU, Onur

Müzisyen-yazar. 1947, İzmir doğumlu. Hava Harp Okulu (1968), Hava Lisan Okulu (1969), Hava Elektronik Okulu (1970) mezunu. Hava Kuvvetlerinden üsteğmen rütbesinde iken ayrıldı (1973). 1979 yılında, o dönemde Ege Üniversitesine bağlı olan Güzel Sanatlar Fakültesi Müzi-

koloji Bölümüne öğrenci olarak devam etti. Bu dönemde birçok kurum ve kuruluşta müzik nazariyatı ve tarihi üzerine dersler verdi. 1964-84 yılları arasında birçok koroda şeflik yaptı. 1984'de Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı Türk Müziği Korosuna öğretim üyesi olarak atandı. Burada müzikle ilgili teori dersleri verdi (1984-88). 1999 yılında kapatılan E.Ü. Türk Müziği kütüphane ve arşivini kurdu (1985). 1990'da görevli olarak gittiği Almanya'nın Münih kentinde bir ud resitali, üç konferans ve iki seminer verdi. Ud için yazdığı şetaraban makamındaki *sonat*'ı türünün ilk Türk müziği örneği kabul edildi. Sonraki yıllarda E.Ü. DTMK ve Karşıyaka Belediye Konservatuarı öğretim görevlisi olarak form bilgisi, müzik tarihi, ud dersleri verdi ve bölüm başkanlığı sürdürdü.

Sedâ (1972), *Ezgi* (1976), *Koro* (1987) ve *EÜ, DMTK* (1990) adlı müzik dergilerini çıkardı. *İzmir'den Anadolu'ya* ve *Ulusal Müzikoloji* dergilerinin yayımlanmasına katkıda bulundu (1996-97). Eserlerinden *Türk Müziği Tarihi, Ud 2, Çalgı Bilgisi, Udi Nevres, Ağıt Yöntemiyle Makamlar* teksir olarak çoğaltıldı. Elliyi aşkın bestesi olan Onur Akdoğu, 1976'dan 2001 yılına dek müzik eğitimi ve müzikoloji ile ilgili otuza yakın kitap yazdı.

ESERLERİ:

Büselik Makamı ve Eleştirisi (1976), *Türk Müziği Solfej Metodu* (1984-1985-1990), *Ud Metodu* (1987-1990), *Makamsal Okul Şarkıları* (1987), *Türk Müziğinde Kütüphanecilik ve Arşiv* (1985-1987), *Türk Müziği Yazıları* (1987), *Türk Müziği Nota* (1987), *Lise Türk Müziği* (1987), *Tanburi Ali Efendi* (Bir Yüksek lisans tezi ve eleştirisi) (1989), *Türk Müziği Bibliyografyası* (1989), *Taksim Nedir? Nasıl Yapılır?* (1989), *Gönül Dergâhından Sımsıcak* (1990), *Tarihçi Müzikolog Yılmaz Öztuna* (1990), *Udî Nevres Bey* (1990), *Lemi Atlı* (1990), *Müzik Yönüyle Neyzen Tevfik* (1991), *Ünlü Nihavend Longa ve Çanakkale Türküsü Kimindir?* (Kevser Hanım ile birlikte, 1991), *Türk Müziğinde Eser Analizleri* (1993), *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler* (1994), *Neler Yaptım Müzik İçin* (1994), *Ege'de Müzikçiler Ansiklopedisi* (1997), *Kutsal Hazinemiz Türk Halk Müziği* (1999).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi I (2002), www.onurakdogu.com.

AKDORA, İskender Fikret

Şair. 1914, İstanbul doğumlu. Kuleli Askerî Lisesi ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1944) mezunu. Bir süre devlet kuruluşlarında çalıştıktan sonra ticaret hayatına atıldı (1946).

İSKENDER FİKRET AKDORA

İNSANA DOĞRU -I-

Ey kudretli büyük rüzgâr;
Dudağıma o gül tadını getir!
Sen, hâtıralarını sakla,
Çocukluğumu mesud geçirdiğim şehir!

Vaad edilmiş ân ki kalbe
Huzur getirecek mi Rabbim?
Promete içimde yaşıyor,
Yaşayan Promete ben'im!

Ve zincirsiz koştuğum kırlar,
Sarhoş başımda duman...
Gölgemi görüyorum duvarda;
Gölgem, gölgem ne kadar perişan.

İlk şiiri *Muhit* dergisinde (1932) çıktı. Sonraki ürünleri Çağrı, Oluş, Dikmen, İstanbul gibi dergiler ile kendisinin çıkardığı *Yirminci Asır* (1947-53) dergisinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hatıralar Şehri* (1945), *Renkli Şiirler* (1950), *Gün Sonu* (1953), *Arakonda* (1954), *Kubbe Altı* (1955), *Ayda bir Şey Yok* (1955), *Deli Dünya* (1956), *İnsanlar Arasında* (1956), *Kantaşı* (1958), *Vega* (1963), *Acı Gök* (1965), *Mavi Kan* (1970), *Sağken* (bütün şiirleri, 1988), *Kanda Leke* (1991).

ROMAN: *Dünyanın Öptüğü Kız* (1966).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

İSKENDER FİKRET AKDORA

İNSANLAR VE ÖTEKİLER

Yeter bu renklerdeki davet,
Bu akşam vakti gülen kuş;
Bu uluklar ötesinde,
Sonsuzluğa urmanan yokuş...

Yeter içimdeki korku,
Ben miyim yeryüzünde tek fâni
Yağmura, geniş göklere karşı,
Şarkı söylediğim günler hani?
Çocukluğun masum inanışları;
Ki yemyeşil bir dağ üstünden,
Her şeyi gören Tanrı'ya şükür!

Denizlerin ıslak aydınlığında,
- Etinin lezzetinden habersiz -
Balıklar var, insanlara küskündür.

AKDORA, Rahim Recep

Şair. 1944, Mıglevo (Macarlar) köyü / Kırcali / Bulgaristan doğumlu. Ortaöğrenimini Zlatograd (Darıdere) kasabasında tamamladıktan sonra, Madan kasabasındaki Madencilik Sanat Okulunun Değerli Kazımlar Bölümünü bitirdi. Yirmi iki yıl maden ocaklarında çalıştı. 1984 yılında Türkiye'ye iltica etti.

Bulgaristan'da "Madenci şair" olarak tanınan Rahim Recep Akdora'nın şiirleri pek çok gazete ve dergide yayımlandı, şiir yarışmalarında ödüller kazandı. Türkiye'ye gelince, geçim sıkıntılarının üstesinden gelme savaşımıyla birlikte, kendini daha yoğun bir şiir uğraşına verdi. Kitapları İstanbul'da yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Beklenen Gün (1986), *Mesaj* (1991).

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

AKENGİN, Can

Şair (D. 1892, Giresun - Ö. 31 Ağustos 1942, Karahisar). Trabzon'da başladığı ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı (1912). Şiirlerinde Servet-i Fünûn ve Millî Edebiyat sanat anlayışları ile yöresel söyleyişi birleştirdi.

ESERLERİ: *Şiirler ve Nesirler* (1944, 1974).

HAKKINDA : Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKENGİN, Yahya

Şair ve yazar. 1946, Bayburt doğumlu. Erzurum İlköğretmen Okulu ve Erzurum Eğitim Enstitüsü (1967) mezunu. Daha sonra edebiyat lisansını tamamladı (1996). 1967'de başladığı edebiyat öğretmenliğini ortaöğretimde, Gazi Eğitim Enstitüsünde ve ODTÜ'de sürdürdü. 1979'da Kültür

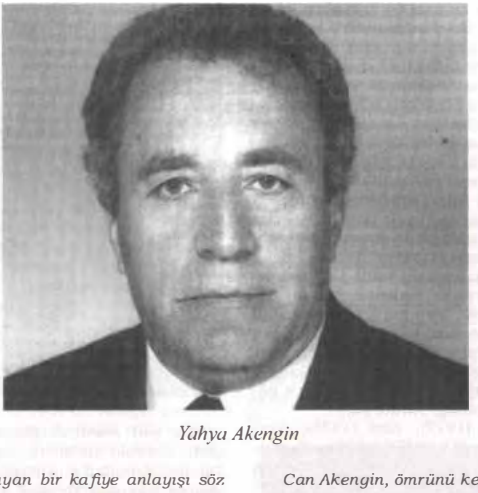
Bakanlığı baş müşavirliğine, 1985 yılında TRT Ankara Radyosu Tiyatro ve Eğlence Yayınları müdürlüğüne atandı. TRT Televizyon Dairesi Başkanlığı uzmanlığı, TRT Yayın Değerlendirme Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM'ın kurucularından olup, İLESAM'ın bir süre başkanlığını yaptı. 1996'da arkadaşlarıyla birlikte kurduğu Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfının (TÜRKSAV) başkanlık görevini uzun yıllar sürdürdü.

Hisar dergisinde yayımladığı şiirleriyle tanındı. Bu dergide kitap tanıtma yazıları da yazdı. Şiir ve yazıları ayrıca *Türk Edebiyatı, Doğuş Edebiyat, Milli Kültür, Boğaziçi ve Türk Dili* dergilerinde yayımlandı. 1977'de *Çağ Sürgünü* adlı kitabıyla Türk Milli Kültür Vakfı Armağanını, 1981'de *Hicret Duyguları* adlı şiiriyle aynı vakfın *Hicret Şiirleri* Armağanını kazandı. *Tercüman* gazetesinin açtığı şiir ve yazı yarışmalarında ödüller aldı. 1988'de İzmir Belediyesinin Çocuk Romanları Yarışmasında üçüncülük alan Oğuz Dede adlı romanına 1992 yılında Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Sanat Ödülü verildi. *Sarkaç* adlı romanı da İstanbul Tuzla Belediyesi 700. Yıl roman armağanlarını kazanan eserler arasına girdi. Son yıllarda oyun ve roman çalışmalarına yöneldi. Eski Çarıklar oyunu Devlet Tiyatrosunda, Aile Bağları oyunu da çeşitli tiyatro topluluklarınca sahnelendi. Birçok uluslararası toplantıya Türkiye'yi temsilen katıldı

"Yahya Akengin, Yeni Milli Edebiyat Akımı adını verebileceğimiz, Milli duyuş, düşünüş, hayal ediş ve davranışı dünya görüşü olarak benimseyen şairlerden biridir. 'Bir semaverlik muhabbet' olarak kabul ettiği ömrü, şair gibi yaşayan Akengin, form, âhenk ve bedii tefekkür açılarından yirmi beş yıl önce yayınladığı şiir kitabını aşmış, başarıya ulaşmış usta bir şairdir." (Sadık Tural)

"Türk şiirinin gelenekten getirdiği değerleri ve temaları, Cumhuriyet döneminin hececi şairleri çizgisinde şiirleştirmeye çalıştı." (Mustafa Miyasoğlu)

"Şair, çoğu şiirlerinde kapalıdır. Müphemiyeti tercih eder. Onu anlamak için açmak gerekir. Onun bu yönünü Ahmet Haşim'in "Şiir de aşk gibi sır ve müphemiyet ister" cümlesiyle ifade etmek mümkündür. Akengin'in şiirinde istiarelere, mecazlara sık rastlanır. Hayalden hayale geçişler, geniş açılımlar görülür. Bu tavırlarıyla da hem klasik edebiyatı ve Şeyh Galip'i hatırlatır, hem de Orhan Veli'nin saf şiir tezine karşı çıkmış olur. (...) Şairin şiirlerinde iç âhenk ve armoni, sözcüklere sağlanır. Dış âhenkte ise esi-

Yahya Akengin

ri olunmayan bir kafiye anlayışı söz konusudur. Serbest şiir tarzında geleneksel formları başarıyla kullanmıştır. Bu da şairin geleneği özümsemeyen yeni şiirin başarılı olamayacağı anlayışının bir yansımasıdır. (...)

"Yahya Akengin'in en belirgin niteliklerinden biri de millî kültür anlayışıdır. Şiirlerinde millî duyguları, millî kültürle bütünleştirerek işler. Romanlarında sosyal, siyasî ve ahlâkî bakımdan kültür milliyetçisidir. Tiyatrolarında da aynı yaklaşımı görmek mümkündür. (...)

"Yahya Akengin, hiçbir edebî akımın ilkelerini tam olarak benimsememiş, kendisine has ilkelerle eserlerini oluşturmuş bir şair ve yazardır. (...) 1977'de yayınlanmış kitabının 'Çağ Sürgünü' ismini taşıyor olması da, onun, yaşadığımız çağla bir hesaplaşma duygusu içerisinde bulunduğunun ifadesi olsa gerek diye düşünüyorum." (İlknur Dönmez)

"Birçoğu sohbet ortamlarında sözlü biçimde ortaya konan şiirlerinden bazıları Işık ve İzler adlı dergilerde, Yeşilgiresun gazetesi gibi yayın organlarında nesirleriyle birlikte yayımlandı. İlk gençlik dönemlerinde Giresun'da tiyatro faaliyetlerini yürüterek, yöre kültürü ile bağ kurmuştur. Giresun Halkevi 1972 yılında ulaşılabilen şiir ve nesirlerinden önemli bir bölümü isimsiz emektarların katkıları ile yayımlayarak bölgemiz kültür hayatı için son derece büyük bir hizmet yapmıştır. Can'ın kim olduğunu anlatan dörtlüğü şöyledir.

Yalın'ım, yok plânım,
Salt gülmektir yalanım,
Ün, anıt elin olsun,
Ben falanım, filânım.

Can Akengin, ömrünü kent merkezinden uzakta kırsal kesim insanları arasında geçirmeyi tercih ederek yaşadı. Onun şiir ve nesirlerinde bu felsefe ve bu felsefenin aynasından yansıyan insan tabloları vardır. Uzlette kaldığı taşra köyleri, çocukluğunun geçtiği mahalle, mahalleliler, Giresun'un ve yöredeki diğer illerden önemli simalar bizlere XX. asrın başlarında sosyal hayattan önemli bilgiler verir." (...) (M. Akif Korkmaz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İstesen* (1969), *Akşamla Gelen* (1975), *Çağ Sürgünü* (1977), *Saatler ve Çehreler* (1982), *Ötelerden* (1986), *Kimselere Anlatamadım* (1988), *Sözümüz Var (1996), Aşkta Bereket Var* (Makedoncaya çevrilerek yayımlandı, 1998), *Eylül Kuşatması* (2001).

ROMAN: *Özlem Yokuşları* (1981), *Dönüş Acıları* (1983), *Yaralı Dağlar* (1987), *Oğuz Dede* (1991), *Sarkaç* (2000).

OYUN: *Enver Paşa ve Büyük Ümitler* (1985), *Eski Çarıklar* (1987), *Aile Bağları* (1987).

ANI: *Siyasetname ya da Bir Seçim Hikâyesi* (1996).

RADYO OYUNU: *Ceylan Vurmak, Torosların Öbür Yüzü, Plevne Günleri, Nene Hatun, Şirket Koltuğu.*

Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Nehir Roman Devrinin Bittiğine İnanan Yahya Akengin: Artık Kısa Roman, s. 221-224) - Şair Yahya Akengin'le Konuşma: "Divan Edebiyatı Yeni Meş'aleler Tutuşturacaktır" - Yahya Akengin Kimdir? - Mehmet

YAHYA AKENGİN

BİRİLERİ VAR

Akşamın kıyısında, şehirde bir yolcu,
Genç ve bezgin adımlarla yürüyor,
Bir ucu sılada kalbinin, ümitlerde öbür ucu.
Terminal köşesinde uyur, sabaha dersi var...

Köyler ergenekondu, varoşlar mahşer şimdi
Uğursuzu kışkırtır, vicdansızı vurgunda
Alçağı pusu kurmuş, ava çıkmış haini,
Hırsızı kınayanın, soygunda öbür eli...

Neleri gördün, nelere katlandın sen,
Çileli milletim, vefalı yurdum,
Silkinip çıkın, her tuzaktan, her nifaktan,
Altın nesiller ödeye ödeye yaşayıp durdun

Yeniden varolma savaşında mısın yoksa?
Dert kaynatan ocaklardan pay umuluyor,
Geceleri çöplüklerde ekmek aranıyorsa,
Belli ki iş başındadır bütün fırsatçılar...

Dem vurmasın boş yere, sevgiden ädaletten,
Bölmüyorsa uykularını çoğalan sefiller,
Sussun, insanlık deyip insanlığı kirleten,
Hal diyerek halkı ağlatan gafiller

Özgürlük örtüsüyle ar perdelerini yırta yırta,
Yoksulun onurunu pazara sürenler,
Her gün yeni bir cambazlık sata sata,
Ümidin, sevincin, inancın defterini dürenler..

Sardıkça sarıyorlar sebepler yumağını,
Sebep kendileri, durmadan yakınırlar,
Kör gönüllerince milletin solunu sağını,
Parselleyip pazarlayan birileri var...

YAHYA AKENGİN

ÖMRÜN KENARINDA

Turnalar kanat vuranda gelir aklıma
Bir meltem kuşatmasıdır o hikâye;
Bulut kenarında gül açardı akşam
Şarkılar konardı sularda yangın saatlerine

Rüzgârla değişen haritasında ufkun,
Süzülürdü eşsiz iri gözler menevişli
Bulutlar ve renkler üzre bir faldan,
Neler öğrenmişse bir an,
Unutur mekânı, felekle söyleşirdi:

"Ruhsuz kayalara düşmek yüzünden,
Tedirgindir gör denizler bile
Bir bulut bahtı mıdır akşamla gölgelenen?
Bir yelen dafga bir daha dönmez sahile..."

Cümle kaptanlar kıyıların hasretinde demiştim
Ha denizler olmuş gurbet, ha gözlerin
Ummanda sır olan besteler sende âşikâr
Bir duruşun olur yelkenli, bir sözlerin
Gör ki bu limanda yolcun var

Hoyrat savurmada saçlarını meltem,
Gülsüz saatlere erişti vakit,
İner bir güvercin üşümesi çehrene,
Son turnaları geçiyor akşamın,
Müjdelerle dönmek için turnalarla git,
Yurt tutalım ufkun haritasında yarın...

Tamam mı eksik mi bu rüya bilmiyorum
O mu gelmedi, yarın mı olmadı?
Sesini duymadığım şehirler bir uçurum
Varıp güldüm o sahilde ruhum ağladı
Bitti rüya dedim ey can, sana kaldı yorum...

Zeki Akdağ / Şair Doğan Dostum Yahya Akengin'e (şiir) - Ahmet Özdemir / Geçmiş Zamanların, Çoğulların Şairi Yahya Akengin Sadettin Elibol / "Tezli Roman" ve Yahya Akengin'in "Sarkaç"ı - İlknur Dönmez / Yahya Akengin'in Eserleri ve Dünyasına Bir Yolculuk (Türk Edebiyatı, Eylül 2003), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKER, Haluk

Şair ve yazar. 1940, İstanbul doğumlu. HA imzasıyla da yazdı. Mersin Lisesi (1960), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1964) mezunu. Öğrencilik yıllarında Türk Dil Kurumunda çalıştı (1965-71). Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okulunda öğretim üyeliği yaptı (1971-72). Frankfurt Başkonsolosluğunda memur olarak görev aldı (1985). Şiir ve yazıları, *Elek*, *Yardım*, *Türk Dili* gibi dergiler ile *Ulus* gazetesinde çıktı. *Devinim 60* (1965-66) ve

HALUK AKER

KIŞ ŞİİRLERİ

I

hep üşüdüğümü hatırlardım
umarsız, yırtık resimlere soba pervazlarına
kırılmayan camı doğru aşka doğru
buğulu ve karartılı resimlerle üleşilmenin
anısı doygun bir güz olan
yorganıma girip çaresiz ellerimle
"odamdaki saksıya su veriyorum
gelişip benim kadar olsun o da
boynu bükük ve diri
tutmalı baharla güneşi vermeli ona"
sağdıç emeği, bozuk saçlarımı kim tarar
boyun atkımı, donuk gecelerin kenarını
bir de aşka giden çocukları
çatallı-bıçaklı, göğsünü tabağa hazırlayan
bükülü cam gözleri kayran olmanın
bulaşan sakağıdır gökyüzüne
kenar adamlarını, ıslığa bir bıyığa benziyen
alkolü ve hafif yağmuru seven

bizler ki çarpıntıyı böğründe taşıyan
gözebeyi, sürgünü hastalığım bu benim
ne yapsam işte oyulmuş gözlerim
deniz ki o kadar yakındır da
sular durmaz avuçlarımda

Hüseyin Cöntürk'ün yarıda bıraktığı *Yordam* (1969, altı sayı) dergilerini çıkardı.

ESERLERİ (Şiir):

Tanrı Katı (Z. Balım, G. Oğuzbaş'la, 1959), *Sürgün Hızı* (1978).

Ayrıca çocuk kitapları vardır.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKER, U. Ahmet

Şair. 1959, Bayburt doğumlu. Deyişlerinde Sürmeli mahlasını kullandı. İlkokulu Erzincan, Bayburt, Çukurca, Kelkit'te; ortaokulu Kelkit'te, liseyi Erzurum ve Bayburt'ta bitirdi. 1982 yılında Eczacılık Fakültesinden mezun oldu, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne bir dönem devam etti. Lise sıralarından itibaren şiirleri ve bazı araştırma yazıları mahallî gazetelerde yayımlandı. *Gülistan* isimli bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mahmut Kırtan / Bayburtlu Şairler (1998).

U. AHMET AKER

GÜLİSTAN

Saçların kuş yuvası
Sünbüller sana fistan

Yüzün, gözlerin hası
Methine yetmez destan

Mevlâ güzel yaratmış
Derdini umar hastan

Zalim bariç her can,
Sev.. Yunus olsun ustan

Derelerin bal taşır
Bingöl, Bayburt ve Kars'tan

Her çiçek şifa açar
Zigana Kop Toros'tan

Ağlarsan sular taşar
Dicle, Çoruh, Aras'tan

Fakirleşip el açma
Yedikçe artsın pastan

Allah korusun seni
Fitne fesat ve hırstan

Sen gül ki güller açsın
Her zaman gül gülistan

AKERMAN, Mehmet Tanju

Şair ve gazeteci-yazar. 1942, İzmit doğumlu. Aslen İstanbulludur. İstanbul Ticaret Lisesi (1962) mezunu. Etibank'ta başladığı bankacılık yaşamında Marmara Bölgesi İstihbarat ve Mali Analiz müdür yardımcısı oldu. ESBANK İstanbul Bölge müdür yardımcısı ve Kredi Pazarlama müdürü olarak da görev yaptı. Bu süre içinde Banka Piyasa İstihbaratları Derneğini kurarak başkanlığını üstlendi, *Piyasada İstihbarat* adlı ekonomi dergisini çıkardı. Halen İstanbul'da yayımlanmakta olan *Haberde Ekspres* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü sürdürüyor. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Şiir ve yazılarını 1958 yılından itibaren çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladı. 1970-75 arası *Kadıköy Gazetesi*'nin Genel Yayın Yönetmenliğini yaptı. 2003'e kadarki basılı kitaplarının sayısı kırkın üzerindedir.

"Kırık Bir Daldı, Akerman'ın kırk üçüncü kitabı. Denemelerinin ana teması çocuklarımız. Okşayacak bir el, saracak bir kol bulan, sımsıcak bir yuvada sevgiyle korunan ve kollananlardan sokaklarda yaşayanlara kadar çocuklarımızın iç ve dış dünyaları, bu dünyalardaki olası gelecekleri, bu gidişatta bizlerin duruşu, sorumluluğu... Daha birçok sorunun yanıtı, Mehmet Tanju Akerman'ın denemelerinin içinde vücut buluyor." (Ahmet Özdemir)

"Yazar, dünyada güzelliklerin yaşatılması için, insanlık için yazıyor. Toplumun aksayan yönlerini eleştirirken nasıl olması gerektiği üzerinde kafa yoruyor.

"Yazar Tanju Akerman 'Küresel-

MEHMET TANJU AKERMAN

GÜVEN

Annesi doğumunda ölmüştü. İlk gözyaşları dünyaya düştüğünde "yetim" demişti komşular. Anlamayan gözlerle bakmış, tekrar ağlamış. "yavrum" diye seveni olmamıştı.

Geçen zaman içinde babası yeniden evlendi. Genç adamdı, doğaldı. Yeni anneden ikinci ve üçüncü çocuklar da dünyaya geldi.

İlk çocukluk dönemleriydi. sen ağabeysin, diye büyütmüşlerdi. Aile dar gelirliydi. Kapıcıydı babası. Anadolunun ta öteki ucundan, Kars'dan gelmişlerdi buralara. Kars'ın da köylerinden. O köylere kar düştümü sekiz ay kalkmazdı. Göç etmeyecekti de ne yapacaktı babası.

Güven de her çocuk gibi okulda buldu kendini. İlkokul... sabah erken kalkıyor, okula gidiyor, okul dönüşü babasına yardım ediyordu. Bazen de apartman sakinleri onu bakkala gönderiyorlar, bir şeyler aldırıyorlardı.

Okul yılları çabuk geçti. İlkokul bitmişti ama babası onu okutmayacağını söyledi. Çalışmalıydı.

Babası öyle dediğine göre çalışacaktı tabii. Komşu apartmanda Mehmet usta vardı. Nikelaj ve polisajcı...

İş önemli değildi. "Yeter ki çocuk çalışsın sanat öğrensin" diyordu babası.

Oysa iş oldukça ağırdı. Polisaj; motorlu fırçalarla bakır ve krom parçaların temizlenmesiydi. Nikelaj ve kaplamada; asit, kimyevi madde olan banyolarda polisajı olan parçaların üstüne yeniden nikel ve krom kaplanmasıydı. Polisajda; kimyevi maddelerle kaplanmış keçeler parlatma motoruna takıldığından, burdan çıkan yağlı tozlar dükkanın her tarafında uçuşurdu. Sonra polisajı biten parçalar hava ile temas edip oksitlenmesin diye üstüne motorla vernik atılırdı.

Bu vernik kokusu da tinerden beterdir. Vernik atıldığında dükkana müşteri olarak girseniz dışarı kaçarsınız.

İşte bu ortamda bir iş yeriydi Güven'in ilk işi.

"Çırak" olarak başladı göreve.

Yaşam koşullarından kavruk kalmıştı Güven. Kısa boyuna oranla çalışkan, sempatik, hatırşinasdı.

Bir sözü ikiletmedi Mehmet Ustaya. Mehmet Ustanın dostları toplanırdı dükkana, onların da sözlerini yerde bırakmazdı.

Koşardı, anında verilen görevi sonuçlandırırdı.

"Güven şurdan bir cigara al"

"Güven benim toto'yu yatırıver"

"Güven dükkanın vergisini yatır."

"Güven karşıya git gümüşleri götür."

→

Sabahı erkenden gelip dükkanı açan Güven akşamın ondokuzuna kadar çalışır yorgun olarak evin yolunu tutardı.

Günler hep aynı devam etti. İki nokta arasındaki en kısa yol doğrudur. İş ve ev. İşte Güvenin iki noktası.

Bir gün çağrı geldi. Askerlik şubesinden.. Askerlik yaşı gelmişti. Nasıl gururla gösteriyordu kağıdı.

"Nereye gidiyorsun dedik "Çorlu'ya" dedi. Dayanamadık takıldık "yedin ulan askerliği"

Mehmet Ustanın oğlu gibi olmuştu. Eliyle götürdü kıtasına teslim etti.

Evi ve işi arasında gitmiş gelmiş, çok ağır bir işte dükkandaki tüm sanatı öğrenmişti. Adı gibi güvenilir genç olmuştu. Eli bir kadın eline değmeden soğuğu askerde almıştı.

Takvim yaprakları hızla düşmeye devam etti. Teskeresine dört ay kaldı. "Geliyorum "diyordu.

Mehmet Usta'da bir sevinç, bir heyecan. "Ben artık rahat edeceğim" diye seviniyordu. O da on yaşından beri aynı işte çalışarak buralara gelmişti. Dişe diş mücadele vermişti yaşamda. Biraz da kendine benzer yanlar buluyordu Güven'in yaşamında.

Sonra... bir telefon geldi. Cudi dağlarına gitmişti birlik. Güven'in kırıkkale tüfeğinden uz uzun boyu vardı. Evi ile dükkanın dışında yaşamı olmadı. Fenerbahçe bayrarıydı... "Kardeşim, en büyük Fenerbahçe" diye başlardı.

Bir gece telefon geldi Mehmet Usta'ya. "Cudi'deyim ustam. Az kaldı geliyorum, birini arayabilirsin dediler seni aradım, hiçbir şeye ihtiyacım yok, sağol..."

Ertesi gün babası geldi ağlayarak. "Mehmet Usta Güveni Kaybettik"

Başka bir şey diyemedi, kelimeler boğazına tıkandı kaldı. Mehmet Usta da öyle kaldı. Sonra gözyaşları...

Selimiye Camiine teğmeni ile geldi. Mayın patlamıştı. Bayrağa sarılı tabutta Güven Yılmaz yazıyordu. Güvenin soyadını kullanacak zamanı bile olmadı.

Orda doğum ve ölüm tarihleri vardı. Neyi anlatıyordu? Ben anlamadım. O tarihler arasında yaşamamıştı ki. "Dünya nimetleri" denen nesnelerle hiç tanışmamıştı ki. Orda öyle yatıyordu. Tam otuzbin yaşın gibi. Gençliklerini yaşamamış otuzbin adam gibi yatıyordu orda.

Biz bu topraklarda yürüyorsak, koşuyorsak, çocuklarımızı büyütüyorsak, filemizi dolduruyorsak, denize bakıyorsak, trene biniyorsak, ne bileyim haysiyetli bir tutam nefes alıyorsak bunu Güven ve arkadaşlarına, otuz bin bizim için canını bırakan bedene borçluyuz.

Onlar yaşamadan öldü. Dünyayı bize bıraktı. Biz çocuklarımıza daha güzel bir dünya bırakmaya mahkûmuz.

Onuzbin çocuk şehitlik mertebesine ulaşırken bizlere de bir şeyler anlatmak ister gibiydiler.

Birbirini seven insanlar, birbine saygılı ülkeler...

O kadar zor mu?

Yeni Güven'ler daha güzel bir dünyada yaşamamalı mı?

O fotoğrafların arkasındaki, en arkasındaki insanlar ne zaman utanacak yaptıklarından. Ne zaman özgürlük bir başkasının özgürlüğünde saygıyla durabilecek. Böyle bir dünya için daha çok Güven'ler mi gönderilecek. "Yeter, söz insanın" diyebilmek güzel bir güne başlarken. Yeter, söz insanın..

Umutsuzum..

(On Güzel Can)

Mehmet Tanju Akerman

leşme ile Dans' ederken, çağımızı sorguluyor, insanları, insanca yaşayabilecekleri bir dünya yaratmaları için el ele tutuşmaya çağırıyor." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Vur Dünyanın Onikisine* (1976), *İşçi Kızlar Elleri* (1993), *Zor Ekmek* (1993), *Çıraklar* (1993), *Osmanlı'da Zaman* (1993), *Aşka Çağrı, Kırk Yıl Ardından İzmit* (1993), *Yeni İstanbullular Türküsü* (1993), *Öylesine Yazılmış Şiirler* (1993), *Sevda Bölünmüşlüğü* (1993), *Sıcaklık Kırıntıları* (1993), *Atatürkçüler Ayağa Kalksın* (1994), *Osmanlı-İttihad ve Kurtuluş* (1994), *Kent Kenarlılar* (1994), *Vatandaş Zorlukları* (1994), *Felsefede Düş Gezintileri* (1994), *Nasıl Bir Dünya O Öyle* (1994), *Denizi Yıkamak* (1994), *Yalnız Emekli* (1994), *Kar Güneşi* (1994), *Kağnı Tekeri* (1994), *Medyaya Sırtı Dönük Şiirler* (1994), *Siyah ile Kara, Bir de Batıdan Doğuya, Sevgiler İçiçe Girer* (1994), *Kaygısız Sevgilemek* (1995), *Hey İstanbullu* (1995), *Milli Kurtuluş Destanı* (1995), *Sentez* (1995), *Çeşitlemeler* (1995), *Öyle Bir Kuşaktı Altmışsekiz* (1995), *İstanbul'u Sel Aldı* (1995), *Buruşuk Bürokrat* (1995), *Dünyayı Anlamayan Çocuk* (1995), *Sevgi Sürüyorlar İçimizden* (1995), *Bir Tutam Islak* (1998), *Gökçatı* (2002), *Küreselleşmeyle Dans* (2003), *Kırık Bir Daldı* (2004), *Ben Sana Hayır* (2004).

DENEME: *İstanbullu* (2001), *On Güzel Can* (2002), *Atlanta'da Aşk Yoktu* (2002), *İki Avuç İstanbul* (2004).

SÖYLEŞİ: *Radio Light'ın Anısına - Mehmet Tanju Akerman'la Şimdi Söz Konukların* (2006).

HAKKINDA: Mehmet Tanju Akerman / On Güzel Can (2002), Nail Güreli / Bir Şiir (Milliyet gazetesi (10.11.2004), Hasan Akarsu / "Küreselleşme ile Dans1 Üzerine (Türk Dili Dergisi, Mart-Nisan 2005), Tanju Akerman Üretmeye Devam Ediyor (Gazete Kadıköy), Nusret Karaca / 'Kırık Bir Dal' – Ahmet Özdemir / Bir Deste Gül (Gazete Kadıköy, 10-16 Aralık 2004).

AKERSON, Tanju

Gazeteci-yazar. 1942, İstanbul doğumlu. Saint George Avusturya Lisesi ve İstanbul Edebiyat Fakültesi Alman Filolojisi Bölümü mezunu. 1963 yılından itibaren gazetecilik ve sinema eleştirmenliği yaptı. Bu dönemde çeşitli gazete ve dergilerde makaleleri yayımlandı. Bir süre *Akşam, Günaydın* ve *Güneş* gazctelerinin dış haberler servislerinde de çalıştıktan sonra 1983 yılında Amerika'ya yerleşti. Washington'daki Amerika'nın Sesi radyosunda görev aldı. New York mektuplarını *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı. *Savaş Gemisi Missouri* (1991) adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKFIRAT, Adnan

Gazcteci-yazar. 1957, Gaziantep doğumlu. Nizip Lisesini bitirdikten sonra burslu olarak bir yıl ABD'de eğitim gördü. Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünden mezun oldu. Gazeteciliğe başladı. *Yeni Olgu* ve *Gökyüzü* adlı gençlik dergilerinin yayınlanmasına önderlik etti. *2000'e Doğru* dergisinde sorumlu yazı işleri

ve haber müdürlüğü yaptı. Günlük *Aydınlık* gazetesinin haber merkez müdürlüğü görevlerinde bulundu. Özel bir kanalda "Ufuklar" ve "Büyüteç" adlı programların yapımcılığını ve sunuculuğunu yaptı. 1994 yılında Çağdaş Gazeteciler Derneği Haber Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Araştırma):

Çiller'in ABD Vatandaşlığı (1995), *Özel Savaş-Pentagon ve CIA Belgeleriyle* (1997), *Eşref Bitlis Suikastı-Belgelerle* (1997), *Mit'in Yalanları* (2001).

HAKKINDA: Adnan Akfırat / Mit'in Yalanları (2001).

AKFIRAT, Sadık

Şair. 20 Kasım 1968, İstanbul doğumlu. Haydarpaşa Lisesi ve İTÜ İşletme Mühendisliği Bölümünü bitirdikten sonra Avusturya'ya yerleşti. Çalışmalarını Viyana'da sürdürüyor. Şiirleri 1991'den itibaren *Beyaz Manto, Edebiyat ve Eleştiri* dergilerinde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümünü *Bozuk Şiirler* adıyla yayımladı (2002).

"Gündelikten çekip nereye gidilebilir? Sürekli 'birinciler/sonuncular' yaratan, sıralar, düzenler, kuyruklar, hiyerarşik üçgenler kuran kirli gündelik hayatın dışında neresi var? Sadık Akfırat'ın şiirinin adım attığı boşluk budur. Konuşulmamış bir dil: 'hayretli cepsiz ve ondolarsız.' Sokağa çıkmak zorundadır Akfırat, ancak şiirini yapacak kadar kafasını daldırmalıdır kire. Kir içinde fark edilir 'dansa kaldırılmayan bir kızın / dikkatleri şuraya çekme becerisi." (Enis Akın)

HAKKINDA: Enis Akın / İktidarı Reddetmenin Dili Yoktur (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2. bas. 2003).

AKGÖL, Nalân

Öykücü. İstanbul doğumlu. İngiliz Kız Ortaokulu, TED Ankara Koleji ve İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunu. İstanbul'da, Zoğrafyon Rum Erkek Lisesinde sosyoloji öğretmenliği yaptı. 1992 yılı *Milliyet Sanat* dergisinin açtığı Abdi İpekçi Aşk Hikâyesi Yarışmasında *Yıl İsa'dan Sonra Bin Dokuz Yüz Doksan* adlı öyküsüyle ikincilik ödülü aldı.

ESERLERİ (öykü):

Yıl İsa'dan Sonra Bin Dokuz Yüz Doksan (1995), *Küçük Yürekli Büyük Adam* (1999), *Rüzgârıma Kapılma Gülüm* (2003).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2004).

AKGÖNÜL, Cevat

Yazar. 1950, İstanbul doğumlu. Harp Okulunu bitirip bir süre subaylık yaptıktan sonra sivil yaşama geçti. 1950 yılından bu yana, uzun aralıklarla, çeşitli dergi ve gazetelerde öykü, deneme ve makalelcri yayımlandı. Türk basını ile ilgili bir incelemesiyle Yunus Nadi Ödülünü kazandı. Türkiye yazarlar sendikasının kuruluş yıllarında bir süre sendikanın hukuk danışmanlığı görevini üstlendi. Avukatlık yaptı. *Aşağı Bahçe* (1999) adlı bir kitabı vardır.

AKGÖZ, Ahmet Remzi

İlâhiyatçı, siyaset adamı (D. 1876, Kayseri - Ö. 1938). 1911 yılından itibaren on dört yıl Kayseri Müftüsü olarak görev yaptı. 2 Kasım 1919'da Mebusan Meclisi'ne milletvekili seçilmişse de, kabul etmeyerek Kayseri'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurdu ve cemiyetin başkanı oldu. 1920 yılında I. Dönem Kayseri Milletvekili olarak TBMM'ye girdi, ancak aynı yıl istifa ederek müftülüğü tercih etti. Arapça ve Farsçayı çok iyi biliyordu. İslâmi ilimler alanında Arapça eserleri vardır.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

AKGÖZ, Halil

Şair. 1956, Çınarlı köyü / Hafik / Sivas doğumlu. İlkokulu bitirdikten sonra gittiği İstanbul'da bir şirkette çalıştı. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi. *Türkü Defteri* (1984) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

AKGÜL, Ahmet

Araştırmacı - yazar. 1949, Elazığ doğumlu. Küçük yaştan itibaren özel dersler alarak yetişti. Yurtdışında ve içinde çıkan birçok gazete ve dergide, ilmi ve fikri yazıları yayımlandı. 1980'den itibaren Türkiye'nin pek çok yerinde, Avrupa'da ve İslâm ülkelerinde seminer ve konferanslara katıldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İslâm Davası* (1999), *Adil Düzen ve Yeni Bir Dünya, Mesaj ve Metot* (1999), *Dünyanın Değişimi ve Erbakan Devrimi* (1999).

ŞİİR: *Bakırköy Şiiri* (1995).

HAKKINDA: Ahmet Akgül / Mesaj ve Metot (1999).

AKGÜL, Mehmet

Araştırmacı - yazar. 1965, Sarıveliler / Karaman doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Karaman'da, üniversite öğrenimini 1988'de Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde tamamladı. 1989 yılında SÜ İlâhiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Bilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans (1991) ve doktora (1996) çalışmalarını SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptı. 1996 yılında öğretim üyesi olarak atandığı aynı fakültede çalışmalarını sürdürmektedir.

Özellikle din sosyolojisi, modernleşme ve azgelişmişlik sosyolojisi, psikoloji, antropoloji gibi alanlarda yoğunlaştığı makalelerini *Makalat, S.Ü.İlahiyat Fakültesi Dergisi, Marife, Tabula Rasa, Dini Araştırmalar, Diyanet İlmi Dergi, S.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü* dergilerinde yayımladı. Çeşitli toplantılarda bildiri sundu, konuşmacı olarak bulundu. Bulunduğu fakültede dekan yardımcısı olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Sanayileşme ve Din (alan araştırması, 1999), *Türk Modernleşmesi ve Din* (1999), *Türkiye'de Din ve Değişim: Bir Erol Güngör Çözümlemesi* (2002).

AKGÜL, Yaşar

Şair ve yazar. 1956, Adıyaman doğumlu. İlköğreniminden sonra, Adıyaman Lisesini (1975), İstanbul Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü bitirdi (1981). Bir süre İstanbul İlâhiyat Fakültesinde öğrenim gördü (1983). 1991 yılında AÖF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans tamamladı. 1976 yılından sonra Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde görev yaptı.

Şiir, öykü ve denemelerini *Milli Gazete* (1975-85), *Yeni Şafak* (1995-97), *Yeni Asya, Orta Doğu* (1975), *B. Anadolu* (1976), *Millet* (1977), *Sabah* (1980), *Hergün* (1978), *Yeni Devir* (1976-80), *Zaman* (1986-87) *gazeteleri ile Mavera* (1976-1988), *İttihad* (1970), *Elif* (1972-77), *Meş'ale* (1978-80), *Sur* (1975-80), *Köprü (1975-80), Muştu* (1976-80), *Milli Gençlik, Çatı* (1978-80), *Kıyam* (1979), *Aylık Dergi* (1978-88), *Girişim* (1986-88), *Kardelen* (1991-94), *Kırağı* (1996), *Düşçınar* (1997) dergilerinde yayımladı.

"Yaşar Akgül Adıyaman'da görev yapan 1956 Adıyaman doğumlu, henüz şahsen görmediğim, ama

Yaşar Akgül

YAŞAR AKGÜL

YAR GAZELİ

Akşamın kuşkusundan, gecenin korkusundan,
Soyunup sana geldim tenimin kokusundan,
mağradaki yar gibi

Gece, senin uzun siyah saçlarındır sevgili,
Sesleri tel tel hüzün, tar gibi

Ay ayrılmış yüzünüzden gülün ırmağı geçer,
Aşkın buğusunu, hüznün rengini satar, edanız
aktar gibi

Dudaklarından çalmış ateşi, gözlerinin kömürü,
Üfledikçe harlanıyor, Harran oldum rüzgar gibi

Hazan indi söz bahçemize, göğsüne çıktık üryan,
Göğüslerine ki yarin, göz değmemiş dağlar gibi

Acılar yağmuru böyle göğerti bizi,
Ayrılığın orucuna sen geldin iftar gibi

Ben de gezdim aşkın yedi şehrini, yalın kalb
Lakin ayrılığa çıktı yolum, Feridüddin Attar gibi

Bakışın gül, gürül gürül, içimiz evvel bahar
İsyanım gazel olmuş, kitap tarumar gibi

Sohbet sofranızdan kalktım, keşfim açık denizler
Dergahının sularında, bitmeyen gün zarar gibi

Noktası konulmamış bir cümledir hayat,
Şiiri biter ömrümüzün imza: seng-i mezar gibi

Mavera'dan, Aylık Dergi'den, Girişim dergisinden tanıdığım gayretli bir kardeşimizdir. Yazdıkları 'Bela Arayan Bir Şairin Notları'dır." (Nurettin Durman)

"Ve son olarak dergiye en son giren bir isim, ahir zaman ozanı Yaşar Akgül. Kendine özgü, iyi bir şiir sergiledi Akgül. 'Ahir Zaman Şiiri' uzun bir şiirdi, dergide parça parça yayımlandı. Şiirde yer yer ince detay, yer yer dervişane bir hava var." (Sıtkı Caney)

ESERLERİ:

DENEME: *Şiir Haritası* (1987).

ŞİİR: Ahir Zaman Şiirleri (1991), *Yangında İlk Kurtarılacak Şiirler* (1997).

HAKKINDA: Hamza Talas / Yaşar Akgül (Aylık Dergi Şiir Özel Sayısı-1, sayı 41-42-43, 1982), Nurettin Durman / Kitaplar Arasında (Kardelen dergisi, Nisan 1992, sayı: 15), Söyleşi / İktibas (Ekim 1997), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKGÜL, Yusuf

Araştırmacı. 1956, Kızılcahamam / Ankara doğumlu. Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü (1980) mezunu. Yazıları *Doğuş Edebiyat, Kayseri Kültür ve Sanat Bülteni ve Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Balıkesir Manileri, Balıkesir Duyguları, Dedekorkut Destanları.

AKGÜLLÜ, Halil Hidayet Keşfi

Yazar ve şair (D. 1889, İzmir – Ö. 6.1963). Şark Feylesofu, Filozof Halil Hidayet Keşfi imzalarını kullandı. Yükseköğrenimi için geldiği İstanbul'daki Askerî Tıbbiyeden *Zaten Millet Kan Ağlıyor* (1912) adlı eseri sebebiyle uzaklaştırıldı. Yüksek öğrenimine Sanayi-i Nefisede (Güzel Sanatlar Akademisi) devam etti. Bu dönemde tanınmış yazar ve bilim adamlarının sohbetlerinde bulundu, edebiyat ile ilgili özel dersler aldı.

İzmir'de *Tenkid* dergisi ve *Şark* (1922) gazetesinde şiir ve yazılarına yer verildi. *Hizmet* ve *Halkın Sesi* gazetelerinde yazdı. 1932-37 yılları arasında anılarını yayımladı. Bir operet yazıp sahneledi. Yazılarında özensiz bir üslûpla aktüel olaylara yer verdi. Bazı araştırmacılar tarafından, Şark Feylesofu adını Filozof Rıza Tevfik'ten esinlenerek aldığı kabul edildi.

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE: *Zaten Millet Kan Ağlıyor* (1912).

ANI: *Yeni Portreler* (1933), *Siyasî Hatıralarım* (1934).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKGÜN, Ali Ertan

Öykücü. 1959, Divriği / Sivas doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini doğduğu yerde tamamladı. Meslek lisesinde okudu. Türk Ceza Yasasının 142. maddesine muhalefetten dolayı 16 ay hapis, 5 ay 10 gün sürgün cezasına çarptırıldı. Divriği, Erzincan ve Erzurum hapisanelerinde yattı. Sürgünde cezasını isc Sinop'ta çekti. İşçi ve memur sınavlarını kazandı, ancak sabıkalı olduğu için memur olamadı. 1983-98 arası Türkiye Kömür İşletmelerinde işçi olarak çalıştı. Bu arada Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümünü bitirdi. 1991 yılında hüküm giydiği madde yürürlükten kalkınca, sabıkası da re'sen kalkmış oldu. 1999 yılında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirerek İzmir'de serbest avukat olarak çalışmaya (2000) başladı.

Çeşitli dergi, gazete ve internet sitelerinde hukuksal ve kültürel yazıları ile şiirleri yayımlandı. Öykülerinin bir bölümünü *Yarın Hep Eksik Kaldı* (2005) adlı kitabında topladı.

Ali Ertan Akgün

AKGÜN, Altan

Şair. 1967, Edirne doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. Lise öğrenimi sırasında bisiklet sporu ve şiire ilgi duymaya başladı. *Şirin Ereğli* gazetesinde çalışmaya başladı, ilk şiirleri aynı gazetede yer aldı. Ereğli'de bir ara Erdemir Spor'da profesyonel antrenör sporcu, daha sonra bir reklam ve promosyon şirketinde bilgisayar operatörü ve grafiker olarak çalıştı. Şiirlerini arkadaşı Kurtuluş Ayyıldız ile birlikte *Duygular* (1997) adlı kitapta topladı.

ALİ ERTAN AKGÜN

YÜREĞİMİ ÖRTTÜM ÜSTÜNE

Sessiz sakin bir şekilde açılan, gürgen kapıdan elindeki evraklarla çıkan, topuz saçlı güler yüzlü sekreter kadın;

"Öğleden sonra saat bir buçukta görüşmeye devam edecekler!" dedi, yüzünde umudun izlerini taşıyarak.

"Peki, bir buçukta gelirim!" dedim.

"Kurumda öğle yemeğini yedikten sonra, çay içer, sohbet ederiz. Böylece saat bir buçuk da olmuş olur!"

"Sağolun. Bir başka zaman yemek ve çay... Şöyle bir Ankara'nın havasını soluyayım!"

Saatler süren müdür ile daire başkanının görüşmesinden sonuç çıkmamıştı şimdi. Sekreterin yüz ifadesinden, sonucun olumluya doğru gittiği anlaşılır gibiydi. Öyle olmasa, öğleden sonraya kalmazdı! Belki de sorun bir labirent gibiydi ve içinden çıkılamadığından dolayı öğleden sonra devam edeceklerdi! Ve o zaman da, "hayır, olmadı" diyebilirler de! Nereden bakarsam bakayım, sonuç aynı çıkıyordu!

Sekreterin adı Zahide idi. Daire başkanlığındaki toplantının bitmesini beklerken konuşmuştuk bir süre. Evraklarımı incelemiş. Bu nedenle kendimi tanıttığım zaman, yaklaşımı sevecendi. Ve hemen söze girerek, "ben de Sivaslıyım!" dedikten sonra, sohbete farklı bir renk katmak ister gibi, gözünden sevinç ışıkları saçılırken, "ağabeyim de ömrünü bu yola adadı" demişti. Gözümde askıda kalan soru işaretini anlamış gibi, "keşke ben de öyle olsaydım. Ama ağabeyim gibi olamadım. Eşim de, senin gibi!" derken, sanki, kendi açığını telafi eder gibiydi.

Dışarı çıkıp da ölü havası çökmüş bir güneşle kucaklaşıp, ellerimin arasındaki çizgide güneşin yuvasını yaptıktan sonra, birden karşı kaldırıma gözüm takıldı. Kaldırımın kenarında uzanmış yatıyordu, günün ölmeye başkaldırdığı bir zaman diliminde, onbeş-onaltı yaşlarında bir çocuk. Başının altında bir karton parçası, ayağında, yaşamı gibi, paramparça bir ayakkabı ve bacağında, yüzü gibi solmuş bir pantolon!. Ve hafifçe sakallı uzamış, cimri topraklar gibi. (...)

(*Yarın Hep Eksik Kaldı*, 2005)

Mustafa Akgün

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

AKGÜN, Birol

Siyasetbilimci. 25 Mart 1968, Soma / Manisa doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü (1993) mezunu. Yüksek lisansını (1996) ve doktorasını (2000) Case Western Reserve Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümünde (ABD) tamamladı. Makaleleri, uluslararası hakemli dergilerde, ayrıca *Liberal Düşünce*, *National Geographic-Türkiye*, *2023*, *Tezkire*, *SÜ İİBF Sosyal ve İktisadi Araştırmalar*, *Stratejik Analiz*, *Konya Ticaret Borsası* dergilerinde; çevirileri, *SÜ Hukuk Fakültesi* ve *İzmir Barosu* dergilerinde yayımlandı. *Türkler Ansiklopedisi* için madde yazdı. "*11 Eylül, Değişen Dünya Dengeleri ve Türkiye*" başlıklı çalışmasıyla Milliyet 2002 Sosyal Bilimler Birincilik Ödülü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Türkiye'de Seçmen Davranışı-Partiler Sistemi ve Siyasal Güven* (2002).

ORTAK YAYIN: *21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası* (2001), *Küresel Sistemde Siyaset Yönetim ve Ekonomi* (2002), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik* (2002), *Terörün Görüntüleri Görüntülerin Terörü* (2004), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık* (2004).

AKGÜN, Mustafa

Araştırmacı-yazar, senarist. 1946, Ortaköy / Uşak doğumlu. İlkokulu doğduğu köyde, ortaöğrenimini Uşak Lisesini bitirerek tamamladı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Ziraat Yüksek Mühendisi olarak mezun oldu. 1977'de yüksek lisans çalışmasını tamamladı. Tarım Bakanlığının muhtelif birimlerinde teknik eleman, idareci ve bürokrat olarak çalıştı. Tarımsal Araştırmalar Genel Müdür Yardımcılığı vazifesinde bulundu. Bir süre de Altındağ Belediyesinde (1994-95) çalıştı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Edebiyata *Bizim Anadolu* gazetesinde *Eren Pınarı* adlı romanının tefrika edilmesiyle başladı (1971). Aynı yıldan itibaren çeşitli türlerde yazıları *Bizim Anadolu*, *Milli Gazete*, *Vahdet* (1994), *Gençlik*, *Kıvılcım*, *Rahmet* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Aylık *Yeni Odak* dergisinin sahipliği ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1994'te Kombassan'ın açtığı senaryo yarışmasında *Bizler Gurbet Kuşlarıyız* adlı çalışmasıyla ödüle layık görüldü.

Satı Gelin'in Türküsü romanının sinopsisi ile Esra Filmin açtığı yarışmada üçüncülük alarak mansiyona layık görüldü. *Gönül Dağı* adlı romanı ile İstanbul-Tuzla Belediyesinin açtığı roman yarışmasında yedinci olarak mansiyon aldı. *Merih'ten Münih'e* ve *Gurbet Çiçeği* adlı romanlarını birleştirerek *Gurbet Çiçeği* adıyla film senaryosu haline getirdi. *Gönül Kemendi* ve *Gurbet Çiçeği* adlı kitapları Almancaya çevrildi.

"*Yazar bu eserinde çok başarılı. Tarihin derinliklerine inmiş. Bugünün anlaşılmaz gibi görünen bazı olaylarının köklerini oralarda arıyor. Bulduklarını akıl, mantık, ilim ve irfan ölçülerine vuruyor. Bugünlere ışık tutuyor. Yahûdi dâvâ adamlarını, onların gönüllü destekçisi olan Masonları, dünyadaki ve bizdeki uşaklarını, bazılarının feci akıbetlerini fotoğraflar ve belgelerle dile getiriyor. Geçmişteki ibret verici olaylarla geleceğe ışık tutuyor. Hiç ummadığımız kişileri, Mason localarında, Siyonist listelerinde gördükçe, tüylerimiz diken diken oluyor. O zaman iyice anlıyorsunuz ki 70 yıldır savaş yüzü görmediğimiz halde, bir türlü sürünmekten kurtulamayaşımız tesadüf değildir.*" (Hüseyin Üzmez, Yahudinin Tahta Kılıcı için)

ESERLERİ:

ROMAN: *Merih'ten Münih'e* (1990), *Köln Diye Bir Yer* (1992), *Satı Gelinin Türküsü* (1994), *Gönül Kemendi* (1994), *Kürdün Gelini* (1998), *Gönül Kulübü* (1999), *Hayat Değirmendir Döner* (2001), *Ağrı'da İki Mevsim* (2004), *Gönül Dağı* (2004).

ARAŞTIRMA: *Yahûdinin Tahta Kılıcı* (1992), *Tasavvufun Özü - Gönül Bayramı* (1994), *Mahmud Sami Ramazanoğlu* (1995), *Asrın Hastalığı Stres* (2006), *Bir Sosyal Derin Yara: Boşanma* (2006), *Tarih Boyunca İki Yüzlüler*

MUSTAFA AKGÜN

AĞRI'DA İKİ MEVSİM

Tamar ve İsa'nın düğün günü gelmişti. Hem Türk hem de Ermeni pek çok davetli düğüne katılmışlardı.

Tamar, Türk usulü gelinlik giymişti. Çok mutlu görünüyordu. İsa da damatlık elbise içinde çok mutluydu.

Nubar, Aram, Meryem, Zekeriya, Eliza, Yahya Hoca, Hatice de sevinç ve mutluluk içinde idiler.

Düğün salonu mübalâğalı şekilde süslenmişti. Hem Türk hem de Ermeni gelenceklerine göre eğlence tertip edilmişti.

Müzik grubu Sarı Gelin türküsünün melodisini çalıyordu. Tamar ve İsa kol kola davetliler arasında dolaşmaya başladılar.

Yahya Hoca, Nubar'la beraber oturmaktaydı. Herkes sevinç içinde yiyip içiyor, eğleniyordu.

Yahya Hoca:

"Acıyla tatlı birbirine ne kadar yakın Nubar amca", dedi. "Kızınızı kaybettiniz. Ama şimdi de torununuzun mürüvvetini görüyorsunuz."

"Öyle Yahyâ Hoca", dedi Nubar. "İçimde hüzün ve sevinç dalgaları birbirlerini kovalayıp duruyorlar. Kızım Silva sağ olsaydı da şu manzarayı görseydi, ne kadar mutlu olurdu. Türkleri severdi Silva."

"Biz de onları hoş tutardık Nubar amca. Şu semtte çok uzun yıllar komşuluk yaptık. Acılı günlerimiz oldu, üzüntülü günlerimiz oldu. Hep birbirimize destek olduk."

"Öyle tabi. Araya bu düşmanlıkları sokanların Allah belâsını versin."

Tamar ve İsa, dedesinin oturduğu masaya kadar geldiler. Sevinç içinde kucaklaşıp öpüştüler.

"Allah mesut etsin kızım. Allah mesut etsin oğlum."

Nubar, Tamar'ın boynuna bir kolye taktı. İsa'ya da bir altın saat hediye etti.

Tamar ve İsa:

"Sağ ol dedeciğim" diyerek teşekkür ettiler.

Yahya Hoca:

"Allah sizleri mesut etsin" dedi.

Sonra da gülümseyerek şu sözleri ilâve etti.

"Size bir şey hatırlatmak istiyorum sevgili gelin hanım ve damat bey."

Tamar ve İsa sevinç içinde:

"Ne hatırlatacaksınız hocam?" dediler.

"Hatırlarsanız bizim eve geldiğiniz gün size bir şey söylemiştim."

"Biz heyecandan hatırlayamıyoruz", dedi Tamar. "Lütfen siz hatırlatın hocam."

"Günün birinde sizin nikâhınızı zevk alarak ben kıymak isterim demiştim."

İkisi de sevinç içinde cevap verdiler.

"Evet hatırladık."

"Tabi tabi, hatırladık."

"Düğünden sonra bizim evde sizin dini nikâhınızı kıyacağım. Sizi nikâh için bekleyeceğim."

"Seve seve", dedi İsa.

"Bundan büyük bir gurur duyarız", diye ilâve etti Tamar.

Yahya Hoca:

"Çam sakızı çoban armağanı derler. Ayrıca size bir hediyede bulunmak isterim."

Sarı Gelin türküsünün melodisi devam ediyordu.

Nubar, Yahya Hoca'ya duygularını ifade ediyordu.

"Biliyor musun Yahyâ hoca. Öyle bir duygular kumkuması yaşıyorum ki..."

"Elbette Nubar amca. Başından geçen hadiseler herkesin dayanabileceği hadiseler değil."

Nubar, derinden gelen bir sesle derin mânâlar ifade eden şu sözleri söyledi:

"Sanki Ararat dağı bir ayna. İki yüzü olan bir ayna. Bir yüzünde kalbi kötü olanlar kendilerini görüyorlar. Kötü duygular ve fiiller içinde boğuluyorlar. Onların işleri, nefret, cinayet... Ararat'ın bu yüzü, bilim adamımız David'i aldı. Kızım Silva'yı aldı. Nice kimselere kirli işler yaptırdı. Geçmişte de çok kimse almıştı. Kim bilir bundan sonra da alacak."

Yahya Hoca çok üzüntülü bir sesle:

"Artık bu can alma işi bitmeli."

"Evet", dedi Nubar ve devam etti. "Ararat'ın diğer yüzü de bana saadet yaşatıyor. Torunum Tamar bir Türkle evlendi. Mutluluğa adım attı. Ağrı'nın bu yüzü pek çok Ermeni'ye mutluluk yaşattı. Sevgi atmosferi meydana getirdi. Ağrı'nın iki yüzü. Nefret ve sevgi..."

Yahya Hoca'yı elinden sıkı sıkı tuttu Nubar. Onun gözlerinde gözlerini sabitleştirdi.

"Yahya Hoca", dedi. "Sanki Ağrı'da iki mevsim var. Bir tarafta donduran soğuguyla, karıyla, buzuyla kış. Esip savuran fırtına, boru, kasırga... Diğer tarafta ışıl ışıl güneşiyle bahar. Ilık ılık yeliyle gönülleri yumuşatıyor. Baharla Ağrı, üzerine rengârenk çiçeklerden nakışlar işlenmiş yemyeşil elbise giyiyor.

(Ağrı'da İki Mevsim)

(2006), *Horasan Erenlerinden Günümüze Sesleniş* (2006).

ŞİİR: Pınar (1996).

PİYES: *Bu Köle Başka Köle* (1993), *Bizler Gurbet Kuşlarıyız* (1993), *Es'ad Erbili* (1993).

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Her Yüreğe Nakış Gerek* (2000), *Sekiz Elmaslı Kolye* (2001).

ÇOCUK ROMANI: *Gurbet Çiçeği* (1997), *Yayla Gülü* (2002).

HAKKINDA: Hüseyin Üzmez / Yahudinin Tahta Kılıcı (Akit, 15 Mart 1996).

AKGÜN, Nahit Ulvi

Şair (D. 1918, Milas / Muğla - Ö. 12 Kasım 1996, İzmir). İzmir II. Erkek Lisesi (1940), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1948) mezunu. Ödemiş ve İzmir'deki çeşitli liselerde öğretmenlik yaptı,

Nahit Ulvi Akgün

emekli oldu. Karşıyaka Genel Kütüphanesini kurdu. İzmir Radyosu'nda "Şiir Saati" konuşmaları yaptı.

İlk şiiri İzmir'de yayımlanan *Akın* gazetesinde (1936) çıktı. İlk ürünlerinde hece ölçüsünü kullandı, sonra modern şiire yöneldi. *Servet-i Fünûn-Uyanış, Yücel, Değirmen, Kovan, Varlık, Yeditepe, Adana Sanat, Kaynak* dergilerinde yazdı. Önceleri tema olarak romantik aşkları işlerken, son şiirlerinde hayatın geçiciliği gibi metafizik düşünce ve duygulara önem verdi. *Evren Türküsü* (1966) kitabıyla Türk Dil Kurumu 1967 Şiir Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Üç Gönül (M. Serpin, K. Çatıkkaş ile, 1937), *Leyla* (1937), *Irgat* (1942),

NAHİT ULVİ AKGÜN

BİRİSİ

Bir şey var aramızda
Senin bakışından belli
Benim yanan yüzümden
Dalıveriyoruz arada bir
İkimizde aynı şeyi düşünüyoruz
belki
Gülüşerek başlıyoruz söze
Bir şey var aramızda
Onu buldukça kaybediyoruz
isteyerek
Fakat ne kadar saklasak nafile
Bir şey var aramızda
Senin gözlerinde ışıldıyor
Benim dilimin ucunda

Sebep (M. Serpin ile, 1945), *Birisi* (1955), *Karanlıkta Bir Ağaç* (1960), *Gerçek Düş* (1965), *Evren Türküsü* (1966), *Ağaçlar Uyanınca* (1971), *Eksilen Gökyüzü* (Evren Türküsü ve Gerçek Düş kitaplarına yeni şiirlerini ekleyerek, 1980), *Güneş Açınca* (1984), *Yolumuzun Üstünde Bir Adam* (1991).

HAKKINDA: Mehmet H. Doğan / Şimdi Uzaklardasın (1999), Atila Er / 1940 Kuşağının Son Romantik Şairi: Nahit Ulvi Akgün - Yaşamı, Sanatı ve Eserleri (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKGÜN, Zülfikar

Halk ozanı. 1928, Tepeköy / Şarköy / Tekirdağ doğumlu. Şiirlerinde Divânî ve Zülfikar Divânî mahlaslarını kullandı. İlk gençlik dönemi Tekirdağ'da geçti. 1950 yılında İstanbul'a yerleşti. Bu dönemden sonra, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde şenlik ve yarışmalara katıldı. Konya Âşıklar Bayramına katılarak birçok defa ödül aldı (1969-85). Âşıklar arasında sazı ve irticali söyleyişi güçlü, muamma çözmede usta olarak tanındı. Şiir kitapları dışında üç plak ve bir de kaset çıkardı. İlk şiirlerini toplumsal sorunlar ve sevgi üzerine yazdı. Daha sonra tasavvufa yöneldi. Şiirleri, çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ademin Sırrı* (1960), *Sırr-ı Hakikat* (1962), *Şiir ve Deyişler* (1969), *Sev Dedi Bana* (1971), *Sen Seni Tanı* (1971), *Evreninde Bir Nokta* (1973), *Barış Çağrısı* (1978).

HAKKINDA: Tahir Kutsi Makal / Türk Halk Şiiri Antolojisi, İst. 1975), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Aşıkların Diliyle Atatürk, Ank. 1976), Feyzi Halıcı / Saz Şairlerinin Diliyle Atatürk (1981), Aydın Oy / Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar (1995), TDOE - TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKGÜNDÜZ, Ahmet

Araştırmacı - yazar. 12 Şubat 1955, Malka / Çüngüş / Diyarbakır doğumlu. İlkokulu doğduğu köyde okudu. Gaziantep İmam Hatip Lisesi, Gaziantep Lisesi (1976), Erzurum Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1980) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1982) mezunu. *"İslâm ve Osmanlı Hukukunda Kira Akdinin Sona Erme Sebepleri"* (1983) teziyle yüksek lisans, *"İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi"* (1986) teziyle doktora yaptı. 1987'de doçent, 1993'te hukuk profesörü oldu. Araştırma görevlisi olarak Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesinde (1982-86), doçent ve profesör olarak Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesinde (1986-92), Dumlupınar Üniversitesi, Bilecik İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde hukuk profesörü ve dekan (1993-99) olarak görev yaptı.

Bir süre rektörlüğünü de üstlendiği Hollanda İslâm Üniversitesinde öğretim üyeliği görevinde bulundu. Üniversitelerdeki görevlerinin yanı sıra Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Uzman Müşavirliği (1986-89), Başbakanlık Devlet Arşivleri Danışma Kurulu üyeliği (1989-92) yaptı. 1994 yılından itibaren Osmanlı Araştırmaları Vakfı başkanlığı görevini de sürdürdü. Makalelerı 1986'dan itibaren çeşitli üniversite dergileri ile *Belleten*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Vakıflar*, *Türkiye Günlüğü* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Mukayeseli İslâm ve Osmanlı Hukuk Külliyatı (1986), *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi* (1988), *Şer'iye Sicilleri I-II* (II. Cilt heyet ile, 1989), *Eski Anayasa Hukukumuz ve İslâm Anayasası* (1989), *Türk Hukuk Tarihi / I. Cilt: Kamu Hukuku, II. Cilt: Özel Hukuk* (Halil Cin ile, 1989), *Kadri Paşa'nın İslâm Eşya ve Dorçlar Hukuku Kodu* (1989), *Belgeler Gerçekleri Konuşuyor I-V* (1989-92), *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri / I. Kitap, Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnameleri* (1990), *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri / II. Kitap, Bayezid Devri Kanunnameleri* (1990), *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri / III. Kitap Yavuz Sultan Selim Devri Kanunnameleri* (1991), *İslâm'da İnsan Hakları Beyannamesi* (1991), *Umumî Hukuk Tarihi Ders Notları* (1991), *Umumî Hukuk Tarihi Ders Notları* (1991), *Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Âlîsi* (1992), *Kanuni Devri Kanunnameler I. Kısım, Merkezi ve Umum Kanunnameler* (1992), *Eyalet Kanunnameleri [I]* (1992), *Arşiv Belgeleri Işığında Tarsus Tarihi ve Ashab-ı Kehf* (heyet ile, 1993), *Osmanlı Kanunnameleri Tahlilleri / IV. Kitap, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri / V. Kitap, Kanuni Devri Kanunnameleri, II. Kısım, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri / VI Kitap, Kanuni Devri Kanunnameleri, II. Kısım Eyalet Kanunnameleri [II]* (1993), *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri / VII. Kitap, Kanuni Devri Kanunnameleri, II. Kısım, Eyâlet Kanunnameleri [III]* (1994), *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri / VII. Kitap, III. Murad Devri Kanunnameleri-III. Mehmed Devri Kanunnameleri* (1994), *Güneydoğu Meselesi ve Çözüm Yolları* (1994), *Somuncu Baba* (1995), *Bilinmeyen Osmanlı* (Said Öztürk ile, 1999).

Ahmet Akgündüz

HAKKINDA: Son Dönem Tarih Araştırmalarına Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2001).

AKGÜR, A. Necati

Bilim tarihçisi ve takvimbilimci. 24 Haziran 1931 (Nüfusta 7 Mart 1932), Bursa doğumlu. Ankara Elmadağ Fabrika İlkokulu, Haydarpaşa Liseci (1950), İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi (1955) mezunu. 1950'den itibaren Bursa'da ilkokul öğretmenliği; Bursa, Akçakoca ve Trabzon'da Orman İşletmesi mühendislik ve yöneticiliği; İstanbul Orman Fakültesi okutmanlığı görevlerinde bulundu, 1981'de emekli oldu. Ünlü hekim İbn-i Sina'nın ölüm günü bilgisini tesbt ederek, değiştirmesi nedeniyle 1992'de Türk Tarih Kurumu üyeliğine seçildi. Ayrıca İLESAM ve Balkan Türkleri Derneği üyesidir.

Önemli günler, ünlü kişilerin doğum tarihleri ve takvimbilim konularında ilginç makaleleri *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi*, *Peri Padişahı* (kendi yayını, 6 sayı, Ekim 1968-Mart 1969), *Yıllarboyu Tarih*, *Tarih ve Toplum*, *Cumhuriyet Bilim-Teknik*, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, *Balkan Türklerinin Sesi Dergisi*, *Balkanlardan Esinti*, *Bilim Tarihi*, *Toplumsal Tarih dergileri* ile *Bursa Olay*, *Cumhuriyet gazeteleri* ve

A. Necati Akgür

TDV İslâm Ansiklopedisi'nde yayımlandı. Çeşitli bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu. *Ay'a Yolculuk* (1971) kitabından bir bölüm ders kitaplarına alındı (1975). Matematik ve geometri alanında yedi kitabı, bilim tarihi ve takvimbilim konularında çok sayıda makalesi yayımlanmıştır.

HAKKINDA: Mustafa Şahin / Enver Paşa'nın Doğum ve Ölüm Tarihleri (Toplumsal Tarih, sayı: 37, Ocak 1997), Türkiye'de Takvim Reformları (Gazete Pazar, sayı: 68, 28.12.1997), Mustafa Armağan / Tarihi Hayatla Buluşturan Dergi (Aksiyon, sayı: 207, 21-27 Kasım 1998).

AKHANLI, Doğan

Yazar-çevirmen. 1957, Şavşat / Artvin doğumlu. 12 Eylül 1980'de Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencisiydi. Sonrasında garsonluk, ocakçılık, balıkçılık, müzik aletleri imalatı yaptı. 1985-87 arasında Metris Askeri Cezaevi'nde politik tutuklu olarak kaldı. 1991 yılı sonunda Almanya'ya göç etti. Türkiye-Almanya İnsan Hakları Derneği (TÜDAY), Türkiye- Almanya Kültür Formu (Kulturforum Türkei- Deutschland), Irkçılığa karşı Köln Çağrısı (Kölner Appell Gegen Rassismus), Şiddete Karşı Kamuoyu (Öffentlichkeit Gegen Gewalt) gibi insan hakları ve ırkçılık karşıtı kuruluşlarda basın ve halkla ilişkiler görevlisi olarak çalıştı. Köln'de eski Gestopo Emniyeti, şimdi Dokümantasyon Merkezi ve Müze olan EL-DE Haus adlı kuruluşta Türkçe rehberlik yaptı. Çok kültürlü toplumlarda hatırlama kültürü ve çabası konusunda konferanslara katılıyor. Almancadan Türkçeye çeviriler, radyolara programlar, edebiyat söyleşileri ve okumalar yaptı, edebiyat dergilerine yazılar yazdı.

ESERLERİ:

Denizi Beklerken / Kayıp Denizler 1 (1998), *Gelincik Tarlası / Kayıp Denizler 2* (1999), *Kıyamet Günü Yarıçıpları / Kayıp Denizler 3* (1999), *Talat Paşa Davası – Tutanaklar* (çeviri, 2003), *Talat Paşa Davası-Bilinmeyen Belgeler* (çeviri, 2004), *Madonna'nın Son Hayali* (2005).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.12.1998).

AKHASANOĞLU, Necmettin

Şair ve yazar. 1897, Samsun doğumlu. Kadirî şeyhlerinden Veysî Efendi'nin oğlu. Tahsilini Samsun'daki okullarda yaptı. Samsun Sultanisinden Harbiye Mektebine geçerek ihtiyat zabiti oldu. Milli Mücadele'de Anadolu'ya geçti. 1928'de Ankara Maliye Mektebini bitirdi. Beyoğlu Tahakkuk Dairesinde çalıştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Buket Şiirim, Yâr, Mavi Alevler, Güneş.*

ROMAN: *Bir Maşukanın Sonu.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

AKHİSARÎ, Ahmed Rûmî.

Bkz. RÛMÎ-İ AKHİSARİ, Ahmed

AKI, Niyazi

Edebiyat araştırmacısı (D. 11 Kasım 1912, Kayalar / Cuma / Yunanistan - Ö.30 Eylül 1992, İstanbul). Balkan Savaşları yüzünden İstanbul'a göç eden bir ailedendir. Büyükçekmece İlkokulu (1924), İstanbul Öğretmen Okulu (1930), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü (1940) mezunu. Çoğu Germencik ilçesinin Çamköyü'nde olmak üzere beş yıl kadar ilkokul öğretmenliği yaptı. Bir süre Gazi Eğitim Enstitüsünde yatılı okuyup ayrıldı.

1956'da doktorasını verdikten sonra Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyeliğine atandı (1961). Burada doçent (1964) ve profesör (1970) olarak Yeni Türk Edebiyatı dersleri verdi. 1975'te emekli oldu. Telif ve çeviri inceleme ve makaleleri, fakülte dergileri dışında *Ülkü, İstanbul, Ölçü, Akis, Yeditepe* gibi dergilerde yer aldı. Türk edebiyatı ve tiyatrosu konularındaki araştırmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Yakup Kadri Karaosmanoğlu (monografi, 1960), *19. Yüzyıl Türk Tiyatrosu Tarihi* (1963), *Çağdaş Türk Tiyatrosuna Toplu Bakış / 1923-1967* (1968), *Hadji Bektache Ou la Creation des Janissaires -Hikâye-i ibda-ı Yeniçeriyan ba Bereket-i Piri Bektaşiyan Şeyh Hacı Bektaş Velî-i Müslüman* (3 perdelik dram, T. Chabert'ten çeviri, 1969), *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Tiyatrosu* (1983), *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Hikâyeleri* (1985), *Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi I* (1989).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKIMAN, Nazmi

Diplomat, şair. 1929, Ankara doğumlu. Vildan Yusufoğlu adını da kullandı. İstanbul English High School'da başladığı ortaöğrenimini Şişli Terakki Lisesinde tamamladıktan sonra, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Columbia Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden yüksek lisans derecesini aldı.

1959-64 yıllarında New York Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliğine 2. Kâtip olarak atandı. Oradaki görevi sırasında başkâtip oldu. Dışişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü görevini yaptı (1964-1966). NATO Nezdinde Türkiye Daimi Delegeliğinde Müsteşar (1966-70), Merkezi Ankara'da bulunan CENTO Teşkilatında genel sekreter siyasi ve idari yardımcısı (1971-74); Dışişleri Bakanlığı Doğu Dairesi Demirperde Ülkeleri Reisi (1974-75); New York Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliğinde Elçi unvanı ile daimi temsilci yardımcısı (1975-80) olarak görev yaptı. Daha sonra 1980-1981 yılları arasında Küba'da Havana Büyükelçisi olarak görev yaptı. 1981-1984 arasında Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı (Bakanlık Sözcüsü); 1984-89 arasında Atina Büyükelçisi; 1989-90 arasında da Madrid Büyükelçisi olarak görev yaptı. 1991'de erken emekliliğini istedi. 1991-94 yılları arasında Akbank Genel Müdürlüğünde Danışman olarak bulundu. Boğaziçi Üniversitesinde "Türkiye'nin Dış Politikası" ve "Türk-Yunan İlişkileri" derslerini verdi (1994-1998). 1994'ten sonra bir şirkette yönetim kurulu başkan vekili ve üyesi olarak görev yaptı.

Cumhuriyet gazetesi ve *Varlık dergisinde* yazı ve şiirler yazdı. Yurtiçi ve yurtdışında üniversitelerde konferanslar verdi.

ESERLERİ (Şiir):

Yeni Eylüller (1972), *Eylüller* (1984).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

AKIMSAR, Besim

Öykü yazarı. 1920, Çeşme / İzmir doğumlu. İzmir Ticaret Lisesi mezunu. Bir süre ticaretle uğraştıktan sonra Kovan Yayınevi'ni kurarak *Kovan* dergisini çıkardı (1943). Bir ara Dünya gazetesinde yazar ve muhabir olarak çalıştı, 1975'te *Vatan* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı Hikâyeleri kendi dergisi dışında *Fikirler* dergisinde yer aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Mehmet Efendi Tuhaf Adamdır* (1959).

İNCELEME-DERLEME: *Namık Kemal - Hayatı Kişiliği Mücadelesi Eserleri* (1962), *Atatürk'ün Ölümsüz Sözleri* (1962), *Nazım Hikmet ve Başkaları* (1965).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c.1, 1976), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKIN, Bedii Faik.

Bkz. BEDİİ FAİK (Akın)

AKIN, Celâl

Eğitimci-yazar. 1934, Karacaören / Seydişehir / Konya doğumlu. Seydişehir Kozlu Köyü İlkokulu (1947), İvriz Köy Enstitüsü (1957) ve Niğde Eğitim Yüksek Okulu (1983) mezunu. Trabzon, Karaman, Seydişehir ve Konya'da otuz iki yıl öğretmen ve idareci olarak görev yaptı. Basılı piyeslerinden başka, gazetelerde tefrika edilmiş iki romanı vardır.

ESERLERİ (Oyun):

Kahramanlar Çetesi (okul piyesi, dört perde, 1962), *Yaşasın Bizim Öğretmen* (okul piyesi, üç perde, 1962), *Kıbrıs Kartalları* (okul piyesi, iki perde, 1984).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKIN, Doğan

Gazeteci-yazar. 1964, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin Sosyal Politika Bölümünü 1987'de bitirdi. Aynı yıl *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. 1993 yılında gazetenin Ankara haber müdürlüğüne getirildi. Daha sonra yine haber müdürü olarak *Milliyet* gazetesinde çalıştı. Sabahattin Ali'nin özel mektuplarını derlediği "*İki Gözüm Ayşe*" adlı dizi Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin, araştırma dalında mansiyon ödülüne değer görüldü. "Çiller Dosyası" Çağdaş Gazeteciler Derneğinin Uğur Mumcu adına düzenlediği ilk haber ödülüne değer görüldü.

"*Doğan Akın, son yılların en başarılı 'araştırma gazeteciliğini' sunuyor okurlarımıza.*" (Hikmet Çetinkaya)

ESERLERİ:

İki Gözüm Ayşe (derleme, Sabahattin Ali'nin mektupları, Ayşe İlhan ile), *Uçuran Holding-Çiller'in Can Sıkıcı Belgeseli* (araştırma, 1995).

HAKKINDA: İlhan Selçuk / Cumhuriyet (9.7.1994), Meral Tamer / Milliyet (23.7.1994), Hikmet Çetinkaya / Cumhuriyet (29.6.1994), Söyleşi (Aktüel, 3-9 Kasım 1994), Emin Çölaşan / Hürriyet (2.3.1995).

AKIN, Enis

Şair. 9 Eylül 1964, İstanbul doğumlu. Tam adı İbrahim Enis Akın. İngiliz Erkek Lisesi (1983) ve İTÜ Bilgisayar Mühendisliği Bölümü mezunu. Ayrıca Avustralya Swinburne Üniversitesinde Trafik Işık Kontrol Simülasyonu eğitimi gördü. Çeşitli kuruluşlarda çevirmenlik, metin yazarlığı, veri tabanı danışmanlığı yaptı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

ENİS AKIN

ÖLÜM ARTIK İŞLER BANA

seni hiç özlemeyeceğim
tuna'da nasıl terlediğini
hatırlamayacağım
boncuk boncuk
unutacağım
sokakların nasıl
kestane koktuğunu
sen gözlerini açınca
sekiztelli bir bas gitarın
en kalın - mi miydi? - teli gibi
ellerimin titrediğini deli gibi
üzerinde gezen
seni hiç özlemeyeceğim
sana bir gün kandilli'de
dokunmayışımı unutacağım
seni bir gün hiç sevmeyeceğim
elini bir gün tutmayacağım
kader kader dedikleri
tuna kıyısında bir otel
seni bir gün hiç sevmeyeceğim
oysa şimdi peşte'de yattığımız
bu teknenin altına çarpan
dalgalar değil
geçen zamanın buğusu
seni hiç özlemeyeceğim bir gün
ama topukların çıplak şimdi
ve sen yanımda uyurken ben nasıl
alnından sızar gibi özlüyorum seni

Şiir, yazı ve çevirileri; 1988'den itibaren *Edebiyat Dostları*, *Öküz*, *Ötekisiz*, *Adam Sanat*, *Defter*, *Kitaplık*, *Hece*, *Varlık*, *Kavram Karmaşa*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Atlılar*, *Ağır Ol Bay Düzyazı*, *İmece*, *Mizan*, *Defter*, *Virgül*, *Açık Radyo*, *Politiken* ve *Yasakmeyve* gibi dergilerde yer aldı.

"*Enis Akın, sosyalizmi ideolojik bir toplamdan ibaret kılan kabulleri ve buradan kalkarak bütün bir yakın tarihi yeniden hatırlatıyor. (...) Enis Akın, her sahici şair gibi, yaşantı / bilinç içeriğinin prizmasından bakıyor hayata ve kendi mahrem dilinin içinden yepyeni bir bellek kuruyor. (...) Enis Akın, bu çoğul perspektifi karşılayabilecek bir dil yaşantısı kurmuş. Onca kötü şiirin yabancı söylemler üzerinden konuşmayı denediği bir tarihi, puşt ahali kitabıyla teyellerinden sökerek has şiir dilinin belleğine iade ediyor.*" (Celal Soycan)

"*Kapıların hepsine gidebilecekmiş gibi duruyor Enis Akın, ancak tüm bu kapıları gösterir, bizleri heyecanlandırırken, hiçbirine gitmiyor nihai olarak. Ya aradığı dili bulur bulmaz günlük dile geri dönüyor ('göğkuşağı'), ya şiirini olası bir gerçeklikle gerilimli, ama dengeyi bozmayan bir diyalog içinde sürdürüyor ("acrophobia") ya da tam kapının ağzında ikamet ediyor (liste geldik [VI]). Tüm mümkünlerin kıyılarını zaman zaman geçse de yerleşik dilden uzaklaşmamaya dikkat ediyor. Deformasyona, yeni bir iletişimin çıkış noktalarını aramak için başvuruyor, iletişimi zorlaştırmamaya veya olanaksızlaştırarak koparma riskini almamaya ise özen gösteriyor. Deformasyon, sözcüğün deformasyon öncesi durumunu unutturacak kadar ileri gitmiyor, izler taze, birleştirilmelerini bekliyor, bizi çıkış yerlerine geri çağırıyorlar. Bir yandan yeni anlamları algılarken, diğer yandan zihnimizde sözcüğü bir leştirip tahribat öncesi haline getirmeye çalışıyoruz; bu ise bize sunulan yeni fırsatları değerlendirmeye çalışırken, aynı zamanda gizli gizli eski düzeni var kılmaya çabalamamız da demektir.*" (Erhan Altan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hiç Ama Birini* (1989), *Öyleyse Ayrılalım* (1995), *Puşt Ahali* (2002), *Öpünce Geçmez* (2003).

DERLEME: *Tanrıyla Bir Daha Hiç Konuşmayacağım* (Sylvia Plath hakkında, 2005).

HAKKINDA: Küçük İskender / Lunaparka Sabahın Erken (Şiirlideğnek, 1995), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Cclal Soycan / Puşt Ahali'nin Enis Akın Hali (Cumhuriyet Kitap, 18.4.2002), Erhan Altan / Enis Akın'ın Bıçağı (Yasakmeyve, Ocak-Şubat 2004), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

AKIN, Fikret

Şair. 24 Ekim 1952, Emirdağ / Afyon doğumlu. Emirdağ Lisesi (1971), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. 1977 yılından itibaren bir yıl Tekirdağ Öğretmen Lisesi ve Eğitim Enstitüsünde çalıştıktan sonra Eskişehir'e atandı. Buradaki çeşitli liselerde uzun yıllar felsefe öğretmenliği yaptıktan sonra 2003 yılında emekli oldu. İLESAM üyesidir.

Fikret Akın

FİKRET AKIN

ANNEME

-Bayramda mezarını ziyaret -

Anne sensizliğin gecelerinde,
Hicran yarası var, kanar derinde,
Gönlüm servi oldu bu gün, kabrinde,
Matemle diktiğim taşlar duruyor.

Şu beyaz taşların ardında ne var?
Bir garip esiyor başımda rüzgar,
Burada ufuklar sanki daha dar,
Gamlı gözlerimde yaşlar duruyor.

Öksüzlüğün hüznü çökmüş odama,
Selam söyle kardeşime, babama,
Bayramda evinde toplandık ama,
Sofrada yenmedik aşlar duruyor.

Adımı anmışsın en son hecede,
Hayalin gezinir bağda, bahçede,
Matemle kararan uzun gecede,
Acıyla çatılmış kaşlar duruyor.

Nabzımı dinle kalb atışlarımdan.
Acımı anlarsın bakışlarımdan,
Bir lahza dinmeyen gözyaşlarımdan,
Kanadı ıslanmış kuşlar duruyor.

Gönlüm Kaf Dağı'nda kanat çırpan kuş,
Anne, bir yoldayım, her yanım yokuş,
Hakk'a yürümeyi yeniden doğuş,
Saydığın günlerden düşler duruyor.

Sen yoksun, her taraf simsiyah anne,
Ne kadar mutsuzum bilsen ah anne,
Mezarın önünde bu sabah anne,
Hürmetle eğilmiş başlar duruyor.

Şiirlerini *Emirdağ gazetesi, Emirdağ, Aziziye, Tarla, Üçüncü Yeni, Milli Ülkü, Ötüken, Devlet, Defne, Yeni Defne, Size, Simav Anadolu, Şiir Günlüğü, Akın, Güneysu ve Çağrı* dergilerinde yayımlandı. Şiirleri *Yunus Emre Şiirleri Güldestesi, Genç Şairler Antolojisi, Yeni Antoloji, Şairlerin Dilinden Emirdağ* (1999), *TSE Şiirleri* (1998), *Eski Şiir* (2000), *Porsuk Şiir Akşamları* (2002) gibi kitap ve derlemelerde yer aldı. Çok sayıda sempozyuma ve şiirle ilgili programa katıldı. Çeşitli yarışmalarda ödüller aldı. Birçok şehirde düzenlenen şiir şölenleri ve sempozyumlara katıldı.

ESERLERİ (Şiir):

Ülkemde Bahar (1989), *Yaşanmış Baharların Coşkusuyla* (1991), *Bahar Sevinciyle* (1997), *Emirdağ'a Mektup* (2001), *Bahara Türkülerim* (2003).

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu (Türkiye gazetesi, 1988), Muharrem Kubat (İstikbal gazetesi,1988), Yüksel Önaçan (İstikbal gazetesi, 1989), İsmail Ali Sarar (İstikbal Gazetesi, 1991), Irfan Ünver Nasrattınoğlu (Türkeli gazetesi, 1991), Muharrem Kubat (Milli İrade Gazetesi, 1991), Figen Emeksiz (Aziziye dergisi, 1998), Muharrem Kubat (Milli İrade gazetesi, 2001), Muharrem Kubat (Milli İrade, 2004), Ahmet Urfalı (Emirdağ dergisi, 2004), Doç. Dr. Tamilla Aliyeva (Azerbaycan Adalet dergisi, 2004).

AKIN, Gülten

Şair. 23 Ocak 1933, Yozgat doğumlu. 1943'te ailesiyle birlikte Ankara'ya yerleşti. Cebeci Ortaokulu (1948), Ankara Kız Lisesi (1951), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1955) mezunu. Üniversite yıllarında İçişleri Bakanlığında çalıştı. Fakülteyi bitirdikten sonra bir süre Türk Dil Kurumunda görev aldı. Kaymakamlık yapan eşiyle birlikte 1960'tan itibaren gittiği Gevaş, Alucra, Şavşat, Haymana, Gerze, Saray, Maraş'ta yardımcı öğretmenlik ve avukatlık yaptı.

İlk şiiri "*Çin Masalı*", *Son Haber* (Nisan 1951) gazetesinde çıktı. Lise yıllarında yazmaya başladığı şiirlerini *Hisar, Mülkiye, Türk Dili* (1952), *Varlık* (1954), *Seçilmiş Hikâyeler, Yeditepe* gibi dergilerde yayımladı. Son dönem şiirlerinde ikinci yeni çizgisinden uzaklaşarak halk şiirinden yararlanma çabası içinde görüldü. Şiir dışında anlatı eserleri ve kısa oyunlar yazdı. 1955'de *Varlık* dergisinin açtığı şiir yarışmasında birincilik ödülünü Teoman Karahun'la paylaştı. *Sığda* adlı kitabıyla Türk Dil Kurumu 1965 Şiir Ödülünü, *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı* ile TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında Başarı Ödülünü, *Ağıtlar ve Türküler* ile 1977 Yeditepe Şiir Armağanını, *Sevda Kalıcıdır* ile 1991 Halil Kocagöz Şiir Ödülünü, *Seyran* ile1992 Sedat Simavi Edebiyat Ödülünü, *Sessiz Arka Bahçeler* ile 1999

Gülten Akın

EVDEKİ KADININ ŞİİRİ

Hikmet Altınkaynak

Gülten Akın, 'Rüzgâr Saati'nden (1956) 'Sessiz Arka Bahçeler'e (1998) uzanan 42 yıllık şiir serüveninde birçok ödül aldı; on iki kitap yayımladı. Şiirlerinden yapılan kırk besteyle adı özgülerle de anıldı. Gülten Akın adı bayraklaşan şairlerimizden oldu. İkinci kitabı 'Kestim Kara Saçlarımı' (1960) onun şiirini birçok yönden geliştirdiğini ortaya koyarken, 'Sığda' (1964) ile ilk ödülü olan TDK Ödülü'nü aldı. Bugün elimizdeki 'Sessiz Arka Bahçeler', ev içinde sıkılan şairin kafa dinlendirmek için kendini attığı, bir saksı beyaz siklamene bakıp yalnızlığını yitirdiği, gizli keyifleri yaşadığı bir mekân (mı?). Bu mekânda 'göğü görüyor', 'imkâna tutuluyor', 'düşü seviyor'! Çünkü 'diktiği gül çeliğini yoklamaya/uçarak iniyor tüy yaprak' gibi...

Gülten Akın'ın bu kitapla öteden beri işleyegeldiği kadın imgesine yeni boyutlar kattığını görüyorum. Buna 'Sözleri Kuş Kadınlar' ile başlıyor. Sonra 'Saklayan Kadınlar Şiiri', ardından 'Düşleri Çıkmayan Kadınlar'la sürüyor. 'Evdeki Kadının Şiiri' günümüz Türkiye'sinde çalışmayan, evde kapanıp kalmış bir kadının dramatik yazgısını özetliyor. Sonra sürdürüyor Gülten Akın, 'Korkak', 'Bölünen', 'Konkenci', 'Kapıcı', 'Oğlunu Soran' ve 'Kara' kadının şiirini yazıyor. Türk şiiri, edebiyatın öteki dallarına göre hızla gençleşiyor. Gençleşirken de zaten kendinde olan dinamik öğeler daha bir anlam kazanıyor.

Artık hiç kimse ne Nigâr Hanım'ı, ne de Halide Nusret Hanım'ı okuyor şair olarak. Okunan 'hanım şair' Gülten Akın'dan Lale Müldür'e, Perihan Mağden'den Esra Zeynep'e gençleşiyor, dinamikleşiyor. Gülten Akın'ın özellikle 1960 sonrası şiirinin kök salıp bir çınar haline dönüşmesi, yetişen genç kuşak şairler için de bir kazanç değil mi? Gerek şiirleriyle ve gerekse şiir üzerine yazdığı yazılarıyla genç şairleri eğiten bir şair o.

Sözü Gülten Akın'a ve kitabın da adını taşıyan şiirine bırakmak istiyorum: "Kentlerde iniştir arka bahçe / diktiğin gül çeliğini yoklamaya / uçarak inersin tüy yaprak / baharlar / dönüşte sonra / yokuş ağırlığınca yüklenir üstüne / sonra bu serseri mayın / nereden gömülmüş gizli toprağına / kayarsın elinde değil / mayın o sezdiğin yerinde / (sessiz) seni beklemede / bir sürçme, belki bir acele / kayma kayma kayma kayma / kayarsın"

(*Radikal*, 18 Kasım 1998)

Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülünü aldı. 2004 TÜYAP Onur Yazarı seçildi.

"Uzun süre, hayatla doğa arasında tedirgin bir iç dünyanın duyarlığını dile getiren, sonra objektifini bireysel inceliklerden kitle sorunlarına çeviren şair." (B. Necatigil)

Akın, *"halk şiirinin ses ve deyiş imkânlarından da aynı davranışla yararlanmaktan geri durmaz. Bu ölçülü ve bilinçli yararlanmalara kendi birikmiş deneyleri de eklenince 'yeni ve güzel' bir kuruluş doğar. Artık anlatım da eskisi gibi kapalı ve parçalı değil, açık ve tutarlıdır. Halk ağzının tadıyla yoğrulan dil temiz, işlek ve uyumludur.*

GÜLTEN AKIN ŞİİRİ

Mustafa Şerif Onaran

Gülten Akın çağdaş ilahiler yazıyor. Dar anlamıyla düşünmüyor ilahiyi, ezgiyle okunan, Tanrı'yı öven, Tanrı'ya yakaran bir şiir olmasını yeterli bulmuyor. Gencecik öğrenciler tutuklanıyor. Bir yalnızlığa, bir umarsızlığa düşüyor ana yüreği.

Ellerin şöyle yorgun bir duruşu var ya, işte onun da ilahisini yazıyor Gülten Akın. Bir oğul düşünün ki elleri arkasında kelepçelidir. Kitapların dünyasında yaşaması; okuyup yazması, kendini geliştirmesi beklenirken uçup gittiğini seziyorsunuz onun. Yarınların ne olacağını bilememenin kaygısına düşüyorsunuz. Ama o tutuklanmanın görüntüsü öyle silik bir gölge gibi duruyor ki, ellerin anısı öne geçiyor. Ellerin anısıyla birlikte bir ananın oğluyla bütünleşmesi, oğluyla birlikte büyümesi, yaşamı yorumlaması ilgilendiriyor bizi.

(*Ataç'ın Güncesi'nden Söz Açılmışken...*, *Virgül*, sayı: 20, Haziran 1999)

GÜLTEN AKIN

AYVAZ AĞIDI

Basmış da gölgesi çökmüş de sisi
Şu karşıki dağlar Köroğlu dağı
Kesti ışığım Bolunun beyi
İki kaşın arasına ay düştü

Su yürümeyince, dağ uçmayınca
Sevdiğin Şirini sarabilmezdin
Oyun oynar gibi ölüme gittin
Gençlidin tezidin sıra bilmezdin
Biridin peşine bir alay düştü

Palazıdın şahin gibi konması
Dostları ardına varır sanması
Yol olmuştur en yiğidin yanması
Bu ateşten sana çokça pay düştü

"Bütün bunların katıksız bir halk sevgisi, ince bir duyarlık, hayata bağlı bir devrimcilik, gözleme yaslanan bir gerçekçilik ve durukluşmayan bir biçim çabasıyla kaynaşması etkin ve özgün bir birleşim meydana getirir." (Asım Bezirci)

Bütün şiir kitaplarında *"ne demokrat, toplumcu, kadın kişiliğinden ne de, daha önemlisi, şiirinden en ufak bir ödün vermeden; biri halk edebiyatından, ötekiyse çağcıl şiirin uçlarından çıkan, birbirine koşut iki kanalın başarılı bir bireşimini yaptı."* (Mehmet H. Doğan)

"Gülten Akın'ın şiir üretimi de, şiir üzerine düşünceleri de toplumcu gerçekçi bir dünya görüşünün izlerini taşır. Sanatın işlevini incelerken onun bütün yaptının anahtarı olabilecek bir soruyu sorduğunu görürüz: 'Kim yalnızca eleştiriyor, kim eleştirdiğinin değiştirilebilir olduğu gerçeğini özünde taşıyarak bu değiştirime katkıda bulunuyor?'. 'Hayatın ve doğanın benden geçen şiirlerini yazıyorum' diyen Akın, şiir yazma edimini "korkuluksuz köprü"den geçmeye benzetir ve ben'den toplumcu şiire geçen bir şair, yeniden ben'e, öznel olana geçse de onda toplumcu uğrağın etkisinin yok olmayacağını savlar." (Ali Galip Yener)

"Bizi de dayanışmaya, acılara ortak olmaya çağırıyor şiirleriyle. Halkın acılarını ve duyarlığını, söylemini, geleceğini hiç göz ardı etmiyor şiirlerinde, onlara hep öncelik tanıyor. Onun, tüm şiirlerinde İlahiler'le başkaldırışına, Ağıtlar'la acıya ve ölenlere sahip çıkışına tanık oluyoruz. Gülten Akın, şiirimizin sevdalı rüzgârı." (Gültekin Emre)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Rüzgâr Saati* (1956), *Kestim Kara Saçlarımı* (1960), *Sığda* (1965),

GÜLTEN AKIN

KESİK

Yaşamanın kesik bir yerinde
Sevgiler yüzleri düşündürürdü
Gide gide incelen, kaybolan
Uçucu an kalırdı ağırlıksız
Kırılıp dökülen bir şeylerden

Şimdi hiçbir şey değiliz doğru mu
Bizim için kimse kimsenin bir şeyi değil
İlgiler gündelik giysiler gibi eski inceliksiz
İsa'dan bu yana giydiği herkesin

Yaşamanın kesik bir yerinde uzun uzun
Deli bir adam savruk bir kız
Bir duruma bağlarlardı kendilerini
Var bilinen sürüp gidecek sanılan

Güz geldi mi üst üste üç güz gelirdi
Her gün başka olmaktan yüzlerce olurdu
Her kuş yüzlerce olurdu anlatılmaz güzel
Ufalır ellerimiz tutula tutula

Biz şimdi güzleri ayrı ayrı
Kuşları güzelsiz yüzlereesiz
Bir bakıma öldük açıkçası bu
Bir başka bakıma nedensiz cvetsiz
Unutmaya yaşıyoruz günleri doğru mu

HÜSEYİN AKIN

KUMAŞTAN ÇALAN TERZİ

Bütün yataklarını yitirmiş ilk geceden
Üstüne kös dövülmüş bir şehirden geçmek zor
Ayazdan kıran girmiş bin dallı basmalara
Benim dilim varmıyor "şehir düştü!" demeye
Kumaştan çalan terzi çalıları eğiyor..

Eğninde eski bir yaz düşmüş kör bir makastan
Bir kere tutuştumu bu şiirden geçmek zor
Eğilipte geçiyor biçtiği her kumaştan
Benim dilim varmıyor "şiir düştü!" demeye
Terzi kumaştan çalmış ellerini seviyor

Bütün yataklarını yitirmiş ilk geceden
Üstüne kös dövülmüş bir şehirden geçmek zor
Ayazdan kıran girmiş bin dallı basmalara
Benim dilim varmıyor "şehir düştü!" demeye
Kumaştan çalan terzi çalıları eğiyor..

Eğninde eski bir yaz düşmüş kör bir makastan
Bir kere tutuştumu bu şiirden geçmek zor
Eğilipte geçiyor biçtiği her kumaştan
Benim dilim varmıyor "şiir düştü!" demeye
Terzi kumaştan çalmış ellerini seviyor

(*Kumaştan Çalan Terzi*, 2003)

Gülten Akın

Kırmızı Karanfil (1971), *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı* (1972), *Ağıtlar ve Türküler* (1976), *Seyran Destanı* (1979), *Seyran* (bütün şiirleri, 1982), *İlâhiler* (1983), *Sevda Kalıcıdır* (1991), *İzlediğimiz Sular* (1991), *Sonra İşte Yaşlandım* (1995), *Toplu Şiirleri* (10 şiir kitabının bir araya gelmiş şekli, 1956-1991; 1996), *Sessiz Arka Bahçeler* (1998), *Uzak Bir Kıyıda* (2003).

DİĞER ESERLERİ: *Halk Dilinden Bir Top Gül* (derleme, 1973), *Şiiri Düzde Kuşatmak* (yazılar, 1984), *42 Gün* (anlatı, 1986), *Şiir Üzerine Notlar* (yazılar, 1996), *Toplu Oyunlar* (1997).

HAKKINDA: Gülten Akın / Ben (Şiir Sanatı, Haziran 1966) – Hayatım (Türk Dili, Ocak 1966), Asım Bezirci / Yeni Edebiyat (Aralık 1970) - On Şair On Şiir (1971), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Yücel Kayıran / Gülten Akın'ın Şiirine Bir Giriş Denemesi (Sombahar, sayı: 21-22, Ocak-Nisan 1994), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 275), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Adnan Binyazar / Ağıtlar ve Türküler (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.12.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), Gültekin Emre / 50 Yıllık Bir Şiir Serüveni ya da... Gülten Akın Şiiri: Sevdalı Rüzgâr (Cumhuriyet Kitap, 20.4.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Oğuz Demiralp / Şair Ana (kitap-lık, Ocak-Şubat 2002), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Ali Galip Yener / "Şiiri Düzde Kuşatmak" Niçin Zor? (Virgül, sayı: 48, Şubat 2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Hasan Efe / "Gülten Akın'ın Babası Niçin Uzakta Öldü?"-Günümüz Şairlerinden Şiir Çözümlemeleri (2004), Berfin Bahar-Özel Bölüm (Ekim 2004).

AKIN, Hüseyin

Şair ve yazar. 8 Şubat 1965, Türkeli / Sinop doğumlu. Şişli İmam Hatip Lisesi (1983), Marmara Ü. İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Gebze Sarkuysan Lisesi ve İstanbul Nişantaşı Kız Lisesinde öğretmenlik yaptı. Yazı

ve şiirleri *Milli Gazete, Akit, Sağduyu,* kurduğu *Özülke, Endülüs, İkindi Yazıları,* İbrahim Tenekeci ile birlikte çıkardığı *Kırkayak* (sonradan *Kırklar* olarak devam etti), *Ünlem, Kitap, Düşçınarı* vd. gazete ve dergilerde yer aldı.

"Nesnelerin dili, küçük şeylerin çağrışımsal irdelenişi, açık ayrıntıların güzelliği ve içe yönelişin belirgesi (Çöl Vaazları), yoğun ontolojik imgelerle doluydu. (...) Hayatın sanat eksenliliği, sanatın hayat eksenliliğine dönüşümün göstergesi olarak ele alınabilecek bir tavırdı (Kumaştan Çalan Terzi)." (Mehmet Şah Erincik)

Hüseyin Akın

ESERLERİ (Şiir):
Sevmek Karanfil ve Kiraz (1997), *Ay Tanığım Olsun* (1998), *Çöl Vaazları* (2001), *Kumaştan Çalan Terzi* (2003).
DENEME: *Deneme Yanılma* (2003).
DERLEME: *Semtlere Göre Dualar* (2004).
İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Ateistler İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi* (2005).
HAKKINDA: Mehmet Şah Erincik / Hüseyin Akın'ın Şiir Serüveni (Kırklar, Mayıs-Haziran 2004).

AKIN, İlhan

Araştırmacı - yazar. 1927, İzmir doğumlu. Taksim Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1950) mezunu. Paris'te yüksek lisansını tamamlayarak yurda döndüğünde (1955) İstanbul Hukuk Fakültesine asistan oldu. Doçentliğe ve profesörlüğe yükselerek görevini aynı yerde sürdürerek emekli oldu. Makalelerini *Dünya* gazetesinde yayımladı. *Devlet Doktrinleri* adlı incelemesiyle 1963 Türk Dil Kurumu Bilim Ödülünü aldı.
ESERLERİ:
İNCELEME: *Devlet Doktrinleri* (1962).
ANI: *Unutamadıklarım* (2002).
HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Aslı Örnek / Unutamadıklarım (Radikal Kitap, 5.7.2002).

AKIN, Kenan

Gazeteci-yazar. 28 Ekim 1944, Mardin doğumlu. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulu mezunu. Gazeteciliğe muhabir olarak başladığı (1960) *Tercüman* gazetesinde yayın danışmanı (1980-85), *Güneş* gazetesinde yayın koordinatörü (1985-86), 1986'dan itibaren *Türkiye* gazetesinde ve *New Middle East* dergisinde genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. Basın Yayın Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak branş dersleri verdi. Çeşitli basın kuruluşlarından çok sayıda ödül aldı. Kitapları röportaj ve gezi notlarından oluşmuştur.
ESERLERİ:
Kutsal Vaha, Çölden Gelen Umut, Fizan Fizan Dedikleri, Yeni Bir Libya, Medyatik Türkiye (2000), *Filistin Dramı ve Yaser Arafat* (2002), *Cezayir'de Fransız Vahşeti ve Ötesi* (Attila İlhan'ın önsözüyle, 2003).

AKIN, Nur

Araştırmacı - yazar. Restorasyon dalında tamamladığı yüksek lisans eğitiminden sonra *"Küçük Anadolu Kentlerinde Tarihsel Dokunun Korunması ile İlgili Bir Yöntem Araştırması"* adlı tezi ile 1980 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesinde doktorasını tamamladı. 1987 yılında *"Balkanlarda Osmanlı Evleri"* konulu çalışmasıyla doçent, 1993 yılında da *"19. Yüzyılın İkinci Yarısında Balat, Galata, Pera"* adlı teziyle profesör oldu. 1983 yılında Viyana'da, 1995-96 ders yılında Fulbright bursluşu olarak Philadelphia'da araştırmalarda bulundu. İTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalında öğretim üyeliği yaptı.
"Nur Akın'ın incelikli çalışması 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera da, İstanbul'a ilişkin yayınlar için-de hem akademisyenler, hem de kent tutkunları için vazgeçilmez bir kaynak olarak kitaplıklarda baş köşede yer alacağa benziyor." (Ayşegül Gülhan)
ESERLERİ (Araştırma):
19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera (1998), *Osmanlı Mimarlığının 7. Yüzyılı-Uluslar Üstü Bir Miras* (derleme, Afife Batur ile, 2000), *Rauf Orbay'ın Londra Büyükelçiliği* (2000), *Balkanlarda Osmanlı Dönemi Konutları* (2001).
HAKKINDA: Nur Akın / 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera (1998), Ayşegül Gülhan / Prof. Dr. Nur Akın'dan Bir İstanbul Araştırması: 19. Yüzyılda Galata ve Pera (Cumhuriyet Kitap, 17.12.1998).

AKIN, Osman Nihat

Besteci, yazar (D. 1905, Bakırköy / İstanbul – Ö. 24 Ekim 1959). Yazar Ahmet Rasim'in torunudur. Dedesinin çevresinde musiki öğrendi ve piyano dersleri aldı. Yüksek Denizcilik Okulunda öğretmenlik, daha sonra gazetecilik ve Ulaştırma Bakanlığında neşriyat müdürlüğü yaptı. Kırk civarında şarkının bestecisi olan Osman Nihat Akın, genellikle *"Bir ihtimal daha var"*, *"Körfezdeki durgun suya bir bak"* ve tarihçi Ahmed Refik Altınay'ın ölümü üzerine bestelediği *"Yine bu yıl ada sensiz"* gibi güfteleri kendisine ait besteleri ile tanındı. Musiki dergilerinde yazıları yayımlandı. Kısa hikâyelerden oluşan *Kopuklar, I: "Mizahi Hasbihal"* (1946) adlı basılı bir eseri vardır.
HAKKINDA: İstanbul Ansiklopedisi (c. 1, 1940), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKIN, Rıdvan

Araştırmacı - yazar. 1959, İstanbul doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesinde bir süre okudu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine geçti. Bu fakültenin Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü yüksek lisans programına kabul edildi. Bu bölümden yüksek lisans derecesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku programından doktora derecesi aldı. 1987 yılından sonra Boğaziçi Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. *TBMM Devleti (1920-1923)-Birinci Meclis Döneminde Devlet Erkleri ve İdare* (2001) adlı eserinde TBMM'nin siyasi otorite olarak nasıl ortaya çıktığını inceledi, Ankara merkezli yeni siyasi varlığın devletin çatısını nasıl oluşturduğu sorusuyla ilgilendi.
HAKKINDA: Rıdvan Akın / TBMM Devleti (2001).

AKIN, Sunay

Şair. 1962, Trabzon doğumlu. İstanbul Koşuyolu Lisesini bitirdikten (1980) sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fiziki Coğrafya Bölümü'nden mezun oldu (1985). İlk şiirleri *Yeni Olgu* ve *Milliyet Sanat* dergilerinde çıktı. Şiirlerini daha sonra kurucuları arasında yer aldığı *Yeni Yaprak* (1989) ve *Olmaz* (1990) dergileri ile, *Milliyet Sanat* dergisinde ya-

Sunay Akın

SUNAY AKIN

NOKTALI VİRGÜL

Virgül
hiç susmayan
bir davulun tokmağı
çağırır kelimeleri
kâğıtlardaki düğüne

Nokta
tepeden inme
sonradan görme
son verir
yazının özgürlüğüne

Biraraya geldiklerinde
hemen çıkar üste
acımasız nokta
virgül ise garibân
boynu bükük
ezilir altta

yımladı. İstanbul'da bir oyuncak müzesi kurdu. Bir şiir dosyası ile 1987 Halil Kocagöz Şiir Ödülünü, *Makiler* adlı kitabıyla da 1990 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü aldı.

Genellikle kısa, Garip şiirleri tadında şiirler yazdı. Şiirlerinin yanı sıra çoğunlukla İstanbul hakkındaki şaşırtıcı hikâyeleri bulup aktarması ve Kız Kulesi'ni düzyazının giremeyeceği bir Şiir Cumhuriyeti yapmak gibi ilginç rojeleriyle de dikkat çekti. *"Şairler şiir yazarlar, o arada bir şiirleriyle uçmaya başlarlar. İşte o zaman şair olunur. Birçok da örnek vermiştim. Sözgelimi Orhan Veli, Kapalı Çarşı şiiriyle, Edip Cansever, Masa da Masaymış ha şiiriyle uçmuştur. Genç şairlerden de Sunay Akın'a dikkat çekmiştim. 'Uçtu çocuk!' demiştim Sunay Akın için.. O miğfer, o su, o güvercin... Daha ne diyeyim..."* (Cemal Süreya)

"Onun sanatını; sonsuz bir çağlayan gibi devinen, düş gücü, körelmeyen bir kurşun kalemi andıran zekâsı, oyuncak dilini iyi bilmesi ve tüm çocukları doyuran bir biberon olan Kız Kulesi'nden içtiği kardeşlik yudumları beslemektedir." (Yeşim Sağın Armutak)

"Sunay Akın'ın düzyazıları, binbir değişik konuyu ve bilgiyi, inanılmaz ayrıntıları içerir. Onun yazdıklarını, "Mufassal sanatlar, bilimler, acılar, sevinçler, politikalar, ülkeler, halklar, bitkiler, hayvanlar ve milyonlarca başka şey ansiklopedisi" diye adlandırmak olası. Ama o, bütün bu yığını bize, kupkuru kitap özetleri olarak değil, mücadeleci bir neşenin süzgecinden geçirerek, emekle sermayenin karşı karşıya geldiği bir atmosferin birbirine bağlı nesneleri olarak özetleyip sunar." (Aydın Çubukçu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Makiler* (1990), *Antik Acılar* (1991), *Kaza Süsü* (1993), *62 Tavşanı* (1998), *Ayçöreği ve Denizyıldızı* (1998), *Önce Çocuklar ve Kadınlar* (1999).

DENEME: *Şiir Cumhuriyeti* (derleme, Safa Fersal ile, 1993), *Şairler Matinesi* (1994), *Ve Şaire... Ve Şaire...* (1995), *Küçük Asker... Küçük Asker...* (1995), *Kırılan Canlar* (1997), *Kız Kulesi'ndeki Kızılderili* (1997).

İNCELEME: *İstanbul'un Nâzım Planı* (1996), *Onlar Hep Oradaydı* (2002), *Kule Canbazı* (2004).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 20.8.1998), Aydın Çubukçu / Araştırmacı Şairin Neşeli Bilgiler Ansiklopedisi - Öner Yağcı / Sunay Akın'ın '62 Tavşanı' - Oktay Ekinci / Sunay'ın "Armağanları"nı alın - Yeşim Sağın Artumak / Kayıp Ruhların Şairi (Cumhuriyet Kitap, 10.9.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Jale Sancak / Kenti Dinlemek-Büyülü Kent İstanbul'dan Öyküler (2002), Ceyhan Usanmaz / Onlar Hep Oradaydı (Virgül, sayı: 56, Kasım 2002).

AKINCI, Adem

İlahiyatçı. 1967, Burdur doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimlerini Burdur'da tamamladı. 1990'da Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak girdi. Daha sonra Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti.

ESERLERİ:

Din Eğitiminde Etkili Bir Yöntem: Hikâye (2001).

AKINCI, Ahmet Cemil

Romancı (D. 1914, Akka - Ö. 1 Ocak 1984, İstanbul). Kuleli Askeri Lisesi (1929), Harbiye ve Topçu Okulu (1934) mezunu. Silahlı kuvvetlere katılarak çeşitli yerlerde görev yaptı. 1960'ta albay rütbesinde iken emekli oldu. Romanlarında dini ve millî konuları işledi. Eserlerini yazarken kullandığı kaynakların sağlıklı olmadığı yönünde eleştirilere uğradı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Hilallerin Gölgesinde, Kâbe'ye Doğru* (27 peygamber, 27 cilt, 2. bas.1981), *Kâbe'den Fışkıran Nûr* (15 cilt, 1983), *Yaylanın Derdi, Hazret-i Ebubekir, Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman, Hazret-i Ali, Hazret-i Hatice, Halilü'r-Rahman Hazret-i İbrahim, Yüzbaşı Murat, Elif Sultan, Asil Düşman, Sabır Çağlanı Peygamber Hazret-i Eyyûb, Selçuk Kartalı Aldoğan, Hazret-i Aişe, Hazret-i Fâtıma, Hazret-i Âmine, Hazret-i Hamza, Gir Cennetime.*

DİĞER ESERLERİ: *Rahmet Müjdecisi Hazret-i Muhammed'in Hususiyetleri, Hazret-i Peygamber'in Savaşları, Mehmetçikle 30 Yıl, Cinler Alemi.*

HAKKINDA: TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999).

AKINCI, Gündüz

Edebiyat tarihçisi (D. 7 Mart 1914, Yolüstü / Şavşat / Artvin – Ö. 3 Aralık 1980, Ankara). Tam adı Ali Gündüz Akıncı'dır. İlkokulu Artvin Yatılı Bölge Okulunda, orta ve liseyi İstanbul ve Bursa Erkek (1934) liselerinde tamamladı. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1938) mezunu. Antalya Lisesi ve Afyon Lisesinde öğretmenlik yaptı (1940-43). 1943'te Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine asistan olarak girdi. 1951-52

Gündüz Akıncı

yılında ihtisas yapmak için Paris'te bulundu. 1950'de *"Abdülhak Hamit Tarhan, Hayatı-Sanatı-Eserleri"* teziyle doktorasını verdi (1950). Paris'e gitti ve *"Türk-Fransız Kültür İlişkilerinin Başlangıç Devresi Üzerine Bir Deneme"* adlı doçentlik tezi ile ilgili araştırmalar yaptı (1951-52). Çalışmasını tamamlayıp 1955'te doçentliğe, 1962'de profesörlüğe yükseldi. Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi dekanlığı (1958-1963), Türk Dil Kurumu başkanlığı (1966-1969), Elazığ Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dekanlığı (1974-1976) yaptı. 1968'de Cezayir Edebiyat ve Beşerî Bilimler Fakültesinde Türk Dili Kürsüsünü kurdu. Doktora teziyle 1955 Türk Dil Kurumu Bilim Armağanı'nı kazandı. Şiir, deneme, makale ve eleştirileri *Arayış* (1956-58), *Türk Dili*, *Ülkü* ve *Varlık* dergilerinde yer aldı. Nesrin hanımla evli ve iki çocuk sahibiydi. Öldüğü yıl Ankara Üniversitesi DTCF Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı başkanı idi.

ESERLERİ:

MONOGRAFİ: *Abdülhak Hamit - Hayatı Sanatı Eserleri* (1954), *Erzurumlu İbrahim Hakkı Efendi* (1959).

İNCELEME: *Türk Romanında Köye Doğru* (1961), *Batıya Yönelirken Şinasi* (1962, 1966), *Türk-Fransız Kültür İlişkileri* (1973).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Şükrü Kurgan / Prof. Dr. Gündüz Akıncı 1914-1980 (Ilgaz, c. 20, sayı: 231, Aralık 1980), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKINCI, Mümtaz Oktay

Şair. 1949, Adana doğumlu. Şiirleri 1981'den itibaren *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Yarın*, (eski) *Türk Dili*, *Gösteri* dergilerinde yer aldı. *Yaşam İçin Şiir* (1983-84) dergisini çıkardı, *Rüzgâr Yorgun Eylülden* (1985) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKINCI, Nazif F.

Şair (D. 1 Ocak 1926, Göle / Ardahan – Ö. 9 Aralık 1979, Ankara). İlköğrenimini çeşitli yerlerde tamamladıktan sonra Ankara Atatürk Lisesinden (1946), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden (1951) mezun oldu. Yükseköğrenimi sırasında Gümrük ve Tekel Bakanlığındaki göreviyle memurluk hayatına ilk adımını attı. Ankara'da kısa süre avukatlık yaptı. 1957'de Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinde vazife aldı. 1971'de emekli olduktan sonra, Ankara'da tekrar başladığı avukatlık mesleğinde çalıştı. Kalp krizi nedeniyle vefat etti, Cebeci Asrî Mezarlığına gömüldü.

İlk yazısı (*Mehmedçik*) ve ilk şiiri (*Bulutlar*), *Ankara Atatürk Lisesi 1945-46 Yıllığı*'nda yayımlandı. Şiirleri ölümünden sonra, 1980'de eşi Engin N. Akıncı ve Ayhan Hünalp tarafından *Şiirler*, *Nesirler* ve *Nazif F. Akıncı Hakkında Ne Dediler* adlı bölümlerden oluşan *Denizden Beklediğimiz* adlı kitapta toplandı.

Nazif F. Akıncı

"Nazif'in şiirlerinde Koşma, Mesnevi, Rime-croise (Çapraz-kafiyeli) vb. Halk, Divân, Batı edebiyatının nazım şekillerini; vezin bakımından Hece'den başka, daha çok Şarkı'larında Aruz'u da oldukça ustalıkla kullandığı, fakat en çok Serbest Nazım'ı tercih ettiği görülür. Yazıları konu yönünden çok zengindir: Aşk duyguları, tabiat güzellikleri, kahramanlıklar, bir mumun alevi, balıkçılar, bir çeşme, bir çınar ağacı; ıztırapları, arzuları, özleyiş ve ümitleri, hatıraları, türlü - türlü düşünce ve hayâlleri ile beslenen ma'nevi varlığı.. Bunlarda yer - yer güzel mısralara, kıt'alara rastlarız; Dönüş, Sen Varken, Seninle Sohbet, Unutulur, Meyhane başlıklı şiirleri gibi bütünüyle güzel san'at eserleri de bulunmaktadır." (Fevziye Abdullah Tansel)

HAKKINDA: Nazif F. Akıncı / Denizden Beklediğimiz (haz. Engin N. Akıncı ve Ayhan Hünalp; Fevziye Abdullah Tansel'in yazısı, 1980).

AKINCI, Sabahattin

Şair. 1930, Diyarbakır doğumlu. İlkokulu Diyarbakır'da okudu. Kuleli Askeri Lisesini bitirdikten sonra Harp Okuluna girdi ve 1951'de mezun oldu. 1958-60 yılları arasında Kara Harp Akademisinde öğrenim gördü. Kurmay Subay olarak yirmi yedi yıl karargah ve kıta komutanlığı yaptı. 1977'de tuğgeneralliğe yükseldi. Aralıklarla 1967-87 yıllarında Kıbrıs'ta karargâh subayı, kurmay başkanı ve Barış Kuvvetleri Komutanı olarak görev yaptı. 1989'da Korgeneral iken emekliye ayrıldı. Çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan şiirlerini *Sessizlik Denizi* (1989) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 4, 2003).

AKINCIOĞLU, Cahit

Araştırmacı-yazar (D. 1925, Antalya – Ö. 2003, Antalya). Tam adı Mehmet Cahit Akıncıoğlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Antalya'da tamamladı. İstanbul Yüksek İktisat Mektebi Ekonomi Bölümünü bitirdi. İkinci yükseköğrenimini yaptığı Kara Harp Okulundan teğmen rütbesiyle mezun oldu (1947-49). Yarbay rütbesiyle 1969 yılında emekliye ayrıldıktan sonra deniz ticareti ve turizm alanında hizmet veren şirketinin başına geçti (1970).

Emekliliğinden sonra güncel konularda yazdığı inceleme yazıları *Tercüman*, *Son Havadis*, *Dünya*, *Türkiye*, *Ayyıldız*, *Yeni İleri* gazetelerinde yer aldı. Daha çok Antalya'nın kurtuluş tarihinin tespiti konusundaki araştırmaları ve yazılarıyla tanındı

ESERLERİ:

Atatürk'ün Antalya İçin Vasiyeti (1996), *İç Barış İçin Hizmet Yolu* (1997), *Antalya Tarihi* (1998).

HAKKINDA: TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

AKINCIOĞLU, M. Niyazi

Şair (D. 1916, Kurudere köyü / Kırklareli - Ö. 1 Şubat 1979, Kırklareli). Eflâtun Cüneyt adıyla da yazdı. Ortaöğrenimini Bursa Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1943) mezunu. Ölümüne kadar Kırklareli'de avukatlık yaptı. 1952'de gizli örgüt kurma eyleminde bulunduğu iddiasıyla yargılanarak yirmi ay hapis yattı, 1954'te beraat etti. Gençlik döneminde hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerini *Haykırışlar* (1938) adlı kitabında topladı. Bu tür şiirleri *Servet-i Fünun*, *Yedigün*, *Yücel* (1938-40), *Türkiye Yazıları* (1977-78) dergilerinde yer aldı. Serbest ölçüye ve toplumcu gerçekçi akıma uyan şiirlerini ise *Yeni Edebiyat* (1941), *Yürüyüş* (1942), *Gün* (1945), *Yeryüzü* (1952), *Dost* (1959), *Türkiye Yazıları* (1977-78) dergilerinde yayımladı.

M. Niyazi Akıncıoğlu

"Niyazi Akıncıoğlu, geleneksel anlatılardan, ayrıca hem halk şiirinden ve müziğinden, hem de divan şiirinden ve müziğinden eşit oranda motifler alan, ancak bunu yapısal bir taklitçiliğe dökmeden kendi şiir kalıbı içinde eritebilen, benzersiz bir şair. Genel olarak klasikten yola çıkan şairlerde bir 'duruluk' görülür. Oysa Akıncıoğlu öyle değil; birbiri üstüne devrilen ya da birbiriyle geçişimli kısa dizelerden oluşan dinamik bir şiir dili var. Sözü aldı mı soluk soluğa ilerliyor. Ancak bu hızlı koşu, renkleri dağıtarak değil, renkleri berkiterek sürüyor. Dahası, durup kalsa, dizeye çalışayım dese belki de yakalayamayacağı imgelere dönüşüyor:

'Kelepçe arkadaşım, ümit' işte beyaz yelkenli
yükle düşünceni, yükle gemini
Selamın geçiyor besbelli
yeşerdi telgraf direkleri" (Tahir Abacı)

NİYAZİ AKINCIOĞLU

EDİRNE

Bir yerde görürsen ki:
Ağır ve edalı akar
dal dal söğütleri öperek
samur üç belik gibi
üç koldan sular;
müjdeler olsun efendim:
Edirne'desin.
Mevsim, fasl-ı bahardır;
gecedir ve mehtap vardır.
Ve sen,
bir kavs-ı kuzahta yürür gibi
Köprüler'desin.
Şataraban makamından bir şarkı dudaklarında
düşünür, çözemezsin:
Bu naz-ı istiğna, bu âvâz neden;
neden yarı eğilmiş suya dallar?
Öyle fermân etmiş eden
kimseler bilmez.
"Gönül bir top ibrişim
Sarılırsa çözülmez"

Burda her şey,
bakımır hüsnüne hayran.
Seyreyler cemâlini eğilmiş suya
mermer ihtişamında serhadd-i vatan.
Aşina bir çehre sezer belki diye
devr-i saltanatından Edirne;
bir deste alev güldür, mahzun,
yâr elinden düşürülmüş şimdi suda
Ve sular;
şimşir kelâmı dilinde
destan okur-okur akar.
Ve bihaber Yıldırım'da, bir evcikte
- akan sudan, uçan kuştan -
yeşil dut yaprağında
ak bir ipekböceği,
kozasını dokur dokur ölür.
Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya,
konuşan bir dil olur
çiler uzakta;
bülbül sesi yağmur gibi
Bülbül Adası'nda.

Kanadı gümüşlü kuşlar geçer
iki şâk bölüp mehtâbı;
Kıyık'tan uçurulmuş.
Salınır bahçeler içre kızlar ki:
Nazardan kaçırılmış.
Ağzında kan kırmızı bir caneriği,
mehtapla beraber düşmüş gibi arza;
kızlar ki güzel,
dört başı mâmur ve murassa.
Sevdaya tutulmak bile mümkün
yeni baştan
söylemek kolay olsa eski türkümü:
"Edirne köprüsü taştan
Sen çıkardın beni baştan."

(1945)

ESERLERİ (Şiir):
Haykırışlar (1938), *Umut Şiirleri* (toplu şiirleri, haz: Ö. Can – H. Atabaş, 1985).

HAKKINDA: Ömer Faruk Toprak / Sosyalist Kültür Ansiklopedisi içinde (1980), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), Asım Bezirci / Temele Gül Dikenler (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhanceddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Muhsin Macit / Niyazi Akıncıoğlu ve Şiiri (Türk Edebiyatı, say: 357, Temmuz 2003), Tahir Abacı / Şiir Kitapları Sözlüğü - 6 (Adam Sanat, Aralık 2004).

AKINCIOĞLU, Serap

Şair. 2 Mart 1972, İzmir doğumlu. Suadiye Lisesi mezunu. Şiir ve yazıları *Yeni Asya gazetesi ile Bizim Aile dergisinde yer aldı.*

ESERLERİ (Şiir):
Nur'a Yöneliş (1996), *Rabb'e Daha Yakın* (1997).

AKINER, İlknur

Mimar. 1970, İstanbul doğumlu. Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesinin Fen Bölümünden mezun oldu. Ardından İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünden mimarlık diploması aldı. KKTC-Gazi Magosa'da iki katlı müstakil bir konuta ait tasarım ve uygulama projesi aşamasında çalışarak meslek yaşamına adım attı. Lisans eğitimi sırasında büro ve şantiye stajlarını tamamladı. 1998-2001 yılları arasında İTÜ Proje Yönetim Merkezinde, İTÜ kampus inşaatı projelerinde "Bilgisayar Destekli Bina Yapım Yönetim" konusunda uzman mimar olarak çalıştı. Yüksek lisansını, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Bina Bilgisi Programında *"Orta Ölçekli Mimari Bürolar İçin Kalite Güvence Sistemi Model Önerisi"* isimli teziyle tamamladı. 2001 yılında, İTÜ Yapı Bilgisi Anabilim Dalında, Mersin Üniversitesinde görevlendirilmek üzere araştırma görevlisi oldu. *Satılık Kültürler / Liberal Mimarlar Muhafazakar Mühendisler* (2005) adlı bir kitabı vardır.

AKINHAY, Osman

Romancı, çevirmen. 17 Temmuz 1960, İzmir doğumlu. İzmir Suphi Koyuncuoğlu Lisesi mezunu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesindeki yükseköğrenimini siyasi nedenlerle yarıda bıraktı. İstanbul'da yayıncılık, editörlük ve çevirmenlik yaptı. Kurucusu olduğu, çalıştığı yayınevlerinin genel yayın yönetmenliğini üstlendi. İlk romanı *Gün Ağarmasa*'da 12 Eylül 1980'den bu yana yakın geçmişi anlattı.

Osman Akınhay

"Akınhay'ın ruhunun rahmi belki de iş makinesinin kepçesinin daldığı hücre duvarını gördüğü gecenin içinden görünüre çıkmıştır. Gün Ağarmasa'nın asıl doğduğu gece, bir kuşağın gömüldüğü ve yıllara yayılmış karanlık gecelerdir. Ama bu da değildir. Yazarının bir romanla ortaya çıkma isteğinin sızdığı gerçekte travmatik bir çatlaktır." (Ahmet Yıldız)

ESERLERİ:

ROMAN: *Gün Ağarmasa* (2002).

DERLEME: *Dünyanın Bütün Sokakları İsyanda* (Özcan Özen'le, 2003).

ÇEVİRİ: *Milliyetçilik ve Sonrası* (E. H. Carr'dan, 1998), *Düşünen Sazlık* (B. Kagarlitsky'den, 1991), *Azizler ve Alimler* (T. Eagleton'dan, 1992), *Tarih Üzerine* (E. Hobsbown'dan, 1999), *Elimizden Kaçıp Giden Dünya* (A. Giddens'tan, 2000), *Kahire Saçlarımı Geri Ver* (N. El-Saddavi'den, 2001), *Taliban* (A. Reşid'den, 2001), *Bir Metafor Olarak Hastalık* (Susan Sontag'dan, 2005).

HAKKINDA: Gün Ağarmasa (Cumhuriyet Kitap, 25.4.2002), A.Ömer Türkeş / Gün Ağarmasa - Ertekin Akpınar / Kaçamadığımız Sesler Tüneli (Cumhuriyet Kitap, 2.5.2002), Gün Ağarmasa / Osman Akınhay (Cumhuriyet Kitap, 21.11.2002), Ahmet Yıldız / Lanetlenmiş Bir Geçmişe Yolculuğun Romanı: Gün Ağarmasa'ya "Nedensel" Bakış (Virgül, sayı: 52, Haziran 2002), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2. bas. 2003), Aslı Örnek (Radikal Kitap, 9.5.2003).

AKINSU, Rüstem

Şair (D. 1915, İzmir - Ö. 6 Haziran 1991, İzmir). İlköğrenimini Şehit Fethi Bey İlkokulunda, orta ve lise öğrenimini o dönemdeki adı İzmir Erkek Lisesi olan Atatürk Lisesinde tamamladı. 1938 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirerek, yurdun çeşitli yerlerinde savcı yardımcılığı, savcılık, hakimlik görevlerinde bulunduktan sonra Çeşme Sorgu ve Yetkili Hakimi iken 1967 yılında kendi isteği ile emekliye ayrıldı. Şiirleri *Çınaraltı, Salon, Hisar, Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Hayalden Öte (1962), *Başka Şiirler* (1988).

HAKKINDA: Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

AKIŞ, Sultan

Şair. 1972, Batman doğumlu. Babasının görevi sebebiyle Diyarbakır'da okula başladı. Hukukçu olmak istiyordu. Çok istemesine rağmen eğitimini tamamlayamadı. Çocuk yaşta şiir yazmaya başladı. Bunun ilk meyvesi,okullar arası şiir yarışmasında birincilik ödülü oldu. 2000 yılında, Şair, Ozan,Yazarlar Kültür Derneğince düzenlenen yarışmada üçüncülük ödülünü aldı. Yerel gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. *Yüreğimden Sesleniş* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Halil Temel / Elçi 2004 Yıllık (2005).

Sultan Akış

AKIŞIK, Kenan Mümtaz

Şair ve yazar. 1925, Ahlat / Bitlis doğumlu. İlkokulu Ahlat'ta (1936), ortaokulu Tarsus'ta (1940), liseyi Diyarbakır'da (1943) bitirdi. İstanbul Hukuk Fakültesi (1947) mezunu. Bucak (1952) ve Erciş'te (1953-56) Cumhuriyet Savcılığı, Bitlis (1957-69) ve Ankara'da (1974-90) avukatlık yaptı. CHP Bitlis Milletvekili (1969-73) olarak parlamentoda bulundu. 1990 yılından beri İslâm dünyasının geri kalmışlık nedenleri üzerine araştırmalar yapıyor. Edebiyatçılar Derneği ve CHP Ankara örgütü üyesidir.

"Kenan Mümtaz Akışık, şiirinden ödün vermeyi göze alarak bir anlayışı, itirazı şiirleştirmeye çalışıyor. Elbette, 'didaktik' yan ağır basıyor. Öğretici, ders verici, geçmişle, bugünle, gelecekle hesaplı... Çünkü Akışık 'Tarih küçük bir defter / Yıllar hafta olacak / Ömür özlediğince uzatılacaktı' ütopyasının gerçeğe dönüştüğünü görememiş biri, yani 'mutsuz' biri. İçinde yaşadığımız gezegende 'mutlu olmak ' için de, Akışık'ın demesi çokça katilliği, hırsızlığı meslek edinmek gerek." (Alaattin Topçu)

KENAN MÜMTAZ AKIŞIK

KARINCA YENİĞİ

Arıların sancısından
İnce süzdüm sözlerimi
Çarpınca yüreğimi biri

Var olmaktır şiir Evren'de
İster durgun dilsiz görünsün
Rüzgar ya da boşluk
Biriken çözülen renkler bulutlarda
İster uçuşan Gökyüzü olsun
Konuşan var olmaktır
Alev alev suskun
Algılansın algılanmasın

Ve aşktır sıradan
Resmini yapsam düpedüz
Uçuran gözlerimi yerinden
Bilinmedik derinlere
Nefes nefese
Sözcükleri beceriksiz
Ayak sesleri gibi
Kanatsız böceklerin

Bir yaşam düşmüş payıma
Güzellemelerden
Karınca yeniği
Tükenmiş dili

ESERLERİ:

ŞİİR: *Karınca Yeniği* (1991), *Zaman Gibi* (1993), *Güneşe Taşındık* (1994), *Zaman Satılırsa* (1998), *Sürgün Gözler* (1998), *Yok* (2000), *Yanlış İnsan* (2001), *Zaman Çöküyor* (2003), *Serçe Gölgeleri* (2004).

ARAŞTIRMA: *İslâm Dünyasında Beyin Verimsizliği* (1999), *Ahlat'lı Tacettinler* (2002).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Ali Dündar / Her Şey Söylendiği Gibi mi? (Cumhuriyet Kitap, sayı: 495, 12 Ağustos 1999), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Alaattin Topçu / Serçe Gölgeleri (Damar, Haziran 2004), Muhsin Şener / Şiirlerde

Kenan Mümtaz Akışık

Düz Tümce Kullanmak (Damar, Haziran 2004), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri I - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

AKİF CEMİL

Yazar. 1961, Bergama / İzmir doğumlu. Asıl adı M. Akif Alacaoğulları. İlk ve ortaokulu Bergama'da bitirdi. İzmir Çınaraltı Teknik Lisesi, Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi (1983) mezunu. Trabzon, Rize, Tavşanlı, Özbekistan, İzmit ve İstanbul'da öğretmenlik, öğretim görevliliği ve yöneticilik görevlerinde bulundu. Yazıları *Ortadoğu* gazetesi ile *Sur* vd. dergilerde yayımlandı. Şiir ve denemelerinin bir bölümünü *Düşünce Işıkları* (1999) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Ahmet Yüter / Görsel Diyete İhtiyacımız Var (Sur dergisi, Ekim 2001).

AKİF MUSTAFA

İslâm bilgini, şair (D. ?, Amasya - Ö. 1759. Amasya). Osmanlı edipleri rindendir. Hayatının sonlarında müftülükten çekilerek, II. Bayezid Medresesinde müderris olarak görevini sürdürdü.

ESERLERİ:

Divan, Bedîa.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKİF PAŞA

Şair ve yazar (D. 1787, Yozgat - Ö. 1845, İskenderiye). Doğduğu şehirde özel öğrenim görerek yetişti. Divan kâtipliğini yaptığı Cebbarzade Sülcyman Bey'in ölümü üzerine İstanbul'a geldi. Kısa sürede padişahın dikkatini çekerek önemli devlet görevlerine getirildi. Vezirlik rütbesiyle Hariciye Nazırlığı (1835-36) ve Dahiliye Nazırlığı (1937) görevlerinde bulundu. Hayatı politik çekişme içinde geçti. Önemli görevlerinden sık sık azledilip sürgüne gönderildi. 1845'te hacdan dönerken hastalandığı İskenderiye'de öldü.

Türk edebiyatına eserleriyle yenilik getirip getirmediği konusunda edebiyat tarihçileri farklı görüşlere sahiptir. *Adem Kasidesi* ve torununun ölümü üzerine hece ölçüsüyle yazdığı *Mersiye*'siyle ünlüdür. Ayrıca nesirleriyle de divan edebiyatının son mümtazlerinden sayılmıştır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Münşeat-ı Elhac Akif Efendi ve Divançe* (1845, Mısır; 1943, İstanbul).

MEKTUP-ANI: *Eser-i Akif Paşa* (mektupları, 1873), *Tabsıra* (1882, 1887, Fransızcaya çevirisi, 1892), *Muharrerat-ı Hususiye-i Akif Paşa* (1883).

ÇEVİRİ: *Risaletü'l Firasiye ve'l Siyasiye* (Arapçadan).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri II, 1972; Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Abdullah Uçman / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Gülcryüzü (2002).

ÂKİFZÂDE, Abdürrahim b. İsmail

İslâm bilgini, tasavvufçu (D. ?, Amasya - Ö. 1778, İstanbul). Tasavvufta Nakşibendî okuluna bağlandı. İstanbul kadısı olarak görev yaptı, bu görevde iken öldü. Kabri Şehzade Camii avlusundadır.

ESERLERİ:

Kitâbü'l-Meşhûdi ve'l- Mesmû fi Teracimi'l- Meşâyihi ve'l- Ulemâ, Şuletü'l- Yakîn, Unvânü'l- Meşâyih, Takribü' lmübtedi, Sebilü's- Sâlikîn, Mühimmât-ı Sûfiyye, Mir'âtü'n- Nâzırîn fi Münebbihâti'l- Mutasavvifeti't- Tâhirin, Mecelletü'L- Mehâkim.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKKAFTAN

İlim adamı, şair (D. tahminen 1531 / 32, Örencik köyü / Kastamonu - Ö. 1618/19, İstanbul). Asıl adı Kemaleddin'dir. Bazı kaynaklarda Kemal olarak da geçer. Köyden şehre gelirken üzerinde olan beyaz bir don gömleği hayatı boyunca değiştirmedi. Yalnızca başına bir sarık sardı, sırtına da ak bir kaftan geçirdi. Bu yüzden "Akkaftan" lâkabıyla ün yaptı. Gençliğinde davar güderken bir sabah köyünden sır olup Kastamonu'ya geldi. Başvurduğu medresede okuma isteği karşısında müderrisleri hareketc geçirdi. Kısa süredc okuma yazmayı öğrcndi. Medrese ve cami derslerine devam ederek yetişti. İstanbul'a giderek öğrcnimine devam etti. Kısa bir süre sonra Abdülgani Efendi'nin derslerine devam ederek öğrcnimini tamamladı. İstanbul'da Yakup Kethüda Medresesi ile Sahn-ı Semânda müderrislik yaptıktan sonra yılında Bağdat pâyesiyle emekli edildi (1609). Gençliğinde şiirler yazdığı biliniyorsa da örnekleri günümüze ulaşmadı. Kâfiyeye, Türkçe i'raba (düzgün konuşma) ve Tercüme-i Mukaddemâta (Sicill-i Osmani'de Makamât) dair kitapları vardır.

HAKKINDA: İhsan Ozanoğlu / Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar: Akkaftan (Kastamonu, 1958), Abdülkerim Abdülkadiroğlu / Kastamonulu Üç Zâtın Biyografisi (İslâmî Edebiyat, sayı: 14, 10-12, 1991 - Kültürümüzden Esintiler (1997), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

CEVAT AKKANAT

AŞK BİTTİ

Çünkü hayatımız sultanım
tırmanıyor yokuşu
aşkın sularına teğet
kavisler çiziyor çünkü

Yaşanmıyor sultanım
sırlar ve gizemler evreni
yangın yeridir sözler
zehirli yılan dilleri

Yere düşüyor sükût
fırtınasızdır başımız
sultanım çok heyecan
korkak ceylan ürekliği

Bitti aşk ve cehennem
yaşıyor kederler cenneti
ruhun ipince damarı ey
aşk ve ülkesi bitti

AKKANAT, Cevat

Şair ve yazar. 6 Ocak 1964, Kireç Işıklar köyü / Dursunbey / Balıkesir doğumlu. Balıkesir Ticaret Lisesi (1983), Dokuz Eylül Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1991) mezunu. 2000 yılında *"Gelenek ve İkinci Yeni"* başlıklı yüksek lisans tezini Kırıkkale Üniversitesinde tamamladı. 1991 yılından itibaren edebiyat öğretmeni olarak Nevşehir ve Kırıkkale'de görev yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Yazı ve şiirleri 1983'ten itibaren *Oluşum, Nitelik, Bireşim, Kardelen, Harman, Kırağı, Yalnız Ardıç, Kıyı, Ekin, Kafdağı, Edebiyat Ortamı, Kültür Dünyası, Cuma, Yedi İklim, Dergâh, İnsan Saati, Karçiçeği, Yitik Düşler, Türk Dili, Virgül, Hazan, Taşra Edebiyat, Kırağı, Yolcu, Aşiyan ve Lika* (yönetmen, 1998) vd. dergilerle *Yeni Şafak, Milli Gazete, Akit* ve *Sağduyu* gazetelerinde yayımlandı. Nevşehir ART FM'de kültür-sanat programları hazırlayıp sundu (1995-97). *Gelenek*

Cevat Akkanat

ve *İkinci Yeni Şiiri* adlı eseriyle 2002 yılı Türkiye Yazarlar Birliği Edebi Tenkit Ödülünü aldı.

"Adını, geleneğe bağlanarak Şeyh Galib'in Hüsn ü Aşk'ından almış Hüzn ü Aşk. Bunu, kitapla aynı adı taşıyan ilk şiirin ilk dizelerinden anlıyoruz: 'Hüsn ü Aşk'a telmihen/ ve elbet Aşk'ın dilinden!' (...) Kitap, Hüzn ü Aşk, Müstesna Dünya ve Düşen Tarih olmak üzere dört bölümden oluşuyor. İlk bölüm Aşk Mevsimi, Perişan Türkü, Aaaaah Ah!, Türkü Çektim Sineme, Aşk'A'ğıt gibi, daha çok şairin kendi içine dönük şiirlerden oluşuyor. Bunlardan bir kısmında Halk ve Divan şiiri söyleyişlerine yakın ölçülü biçili bir üslup göze çarpıyor (...) Kitabın ikinci bölümü olan Müstesna Dünya, üslup olarak ilk bölüme yaklaşmakla birlikte fizikî alem ile fizikötesi arasında kurulan duygu gelgitlerini yansıtması bakımından ayrışır." (Nurettin Durman)

"Kim ne derse desin demiyorum; bu hususta kimsenin bir şey söylemeye hakkı yok çünkü; "Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri" kitabı Türk Şiirinin dönüm noktalarından, önemli dönüm noktalarından birini temsil eden İkinci Yeni hareketi hakkında yapılmış en baba çalışmadır. Cevat Akkanat, en azından son beş on yılın edebiyat ortamı ortasında patlak vermiş bir 'sosyal' vaka'dır ve bu hadiseye kayıtsız kalmak mümkün değildir. Cevat Akkanat'ı takdir etmek, tebrik etmek, teşvik etmek, ve dahi böyle bir yazı kaleme alarak hakcağızını teslim etmek boynumuzun borcudur." (Mehmet Aycı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kara Oyun* (1997), *Güz Klasiği* (1998), *Sen Bir Sevda Ağacısın Türküler Büyütür Yüzün* (2000), *Tan Tan Traska* (2002), *Hüzn ü Aşk* (2004).

İNCELEME: *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri* (2002).

ANTOLOJİ: *Baba Bu Kitap Sana.*

HAKKINDA: Nurettin Durman / Köylüler Geliyor (Akit, 21.3.1997) - Cevat Akkanat'ın 'Hüzn ü Aşk'ı (Vakit, 11.6.2005), İbrahim Eryiğit / Kara Oyun'un Neresindeyiz? (İktibas, Mayıs 1997), Hasan İmer / Yaşasın Diklenen Şiir (Akit, 17.5.1998) - Şiirin İlk ve Son Sünnetleri (Milli Gazete, 19.2.2001), İbrahim Taşköprülü / Yirmi Üç Gazel Daha (Sağduyu gazetesi, 15.2.1999), Oylum Yılmaz / Gelenek ve İkinci Yeni (Radikal Kitap, 10.11.2002), Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri / Cevat Akkanat (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Alâeddin Özdenören / İnsan Şiirin Çobanıdır (Açılı/yorum içinde, 2004), Mehmet Aycı / Hüzn ü Aşk'ın 'Hüsn'ü (Milli Gazete, 19.9.2005).

AKKAYA, Ayşe

Araştırmacı - yazar. 16 Haziran 1956, Eskişehir doğumlu. Bilecik Ertuğrul Gazi Lisesi ve Ankara Üniversitesi DTCF mezunu. Doktorasını

Ayşe Akkaya

tamamlayarak, Eskişehir'de akademisyenlik görevini sürdürdü. İLESAM üyesi, World Acdemy Arts and Culture Türkiye Başkanıdır. Yazıları *Müdafaa-i Hukuk, Gelişim* dergilerinde yer aldı. Radyolarda programlar hazırlayıp sundu. Bazı çalışmaları İbranice, Çince ve Yunancaya çevrildi.

ESERLERİ:

Eğirdir'de Kültür Değişmesi (1997), *Dünden Yarına Şiir Seçkisi* (1997), *Eğirdir'den Bir Ritüel / Geleneksel Pınar Pazarı* (1998).

AKKAYA, Mahmut Şevket

Şair ve yazar (D. 1922, Urfa - Ö. 6 Kasım 1987, Urfa). İlk ve ortaokulu Urfa'da, liseyi Adana Bölge Ziraat Lisesinde okudu (1940). Tarım Bakanlığının il teşkilatında teknisyen, ekip şefi mücadele mütehassısı ve müdürlük görevlerinde bulundu. 1977 yılında kendi isteğiyle emekli oldu.

Ortaöğrenimini birincilikle bitirdiği için kendisine hediye edilen kitaplar edebiyata ilgi duymasına neden oldu. Bu yüzden şiire ortaokul sıralarında başladı. Şiirleri *Harran ve Anzılha* dergileri ve mahalli gazetelerde yer aldı. Şiirleri ölümünden sonra Şanlıurfa İli Kültür ve Eğitim Araştırma Vakfı tarafından *Takvimden Kopan Yaprak* adıyla yayımlandı (1993).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

AKKAYA, Mehmet Şükrü

Dilbilimci ve tarihçi (D. 1895, Sivas - Ö. 10 Ocak 1971, İstanbul). Kuleli Askerî Lisesi mezunu. Harbiye Mektebi son sınıfından alınarak Çanakkale Savaşı'na katıldı. Cumhuriyet'ten sonra ordudan ayrıldı. Almanya'da dil ve tarih öğrenimi gördü. İkinci Dil Kurultayı'na sunduğu *Dil Düzelmesi Üzerine Düşünceler* başlıklı tezi ile Atatürk'ün takdirini kazanarak Türk Dil Kurumu'na uzman üye olarak alındı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde doçent unvanıyla öğretim üyesi iken 1959'da emekli oldu.

ESERLERİ:

Eti Tarih ve Medeniyeti (1934), *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu* (1934), *Etrüsk Kültürü ve Roma Diline Tesiri* (1936), *Türk Fonetiği* (Prof. Bergstrasser'den çeviri, 1936), *Tarih İlmine Giriş* (Prof. E. Bernheim'dan çeviri, 1936), *Sümer Dilinin Babil Diline Tesiri* (1937), *Dil Düzelmesi Üzerine Düşünceler* (1944), *Eski Alman Destanlarında Atilla'nın Akisleri* (1944), *Humanizm'den Önce Almanya'da Dil ve Edebiyatın Genel Durumu* (1947), *Humanizmin Çıkışı ve Yayılışı* (1947), *Pakistan Gezisi* (1950), *Askerlik, İdare, Siyaset İçin Istılah Olabilecek Türkçe Sözler* (1953).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

Gözde Akkılıç

AKKILIÇ, Gözde

Şair. 25 Nisan 1988, Ankara doğumlu. Annesi tarafından iki günlükken terk edildi. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından koruma altına alındı. 1989 yılında Ankaralı bir aile tarafından evlatlık edinildi. Milli Savunma Bakanlığından emekli olan Süheyla Akkılıç ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığından işçi olarak emekli olan eşi İhsan Akkılıç, evlatlık edindikten on beş gün sonra spastik engelli olduğu ortaya çıkan Gözde'yi sevgileriyle hayata bağladılar. Dört buçuk yaşındayken "aşil tendonu" ameliyatı olan, on yedi yıl rehabilitasyon tedavisi gören Gözde Akkılıç, kendisini sevgiyle büyüten anne ve babasına, *Hayat Gülümsersen Gülümser Sana* isimli kitabıyla teşekkür etti.

ESERLERİ:

Hayat Gülümsersen Gülümser Sana, Kardelen Çiçeği (2005).

AKKİRMÂNÎ (Muhammed b. Mustafa)

İslâm bilgini (D.? - Ö. 1760, ?). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. İzmit'te kadı vekilliği, Mekke kadılığı görevlerinde bulunduğu bilinmektedir.

ESERLERİ:

İklîlü't-Terâcim, Hidâye Tercümesi, Hüseyniye Şerhi, Kırk Hadîs Şerhi, İrâde-i Cüz'iye Risalesi, Şerhu Hilyeti'Nebî, Besmele Şerhi, Mevzûât-ı Ulûm Risâlesi, Tefsîr-i Beyzavî, Buhârî-i Şerîf Haşiyesi, Şerhu'Hamd, Fevâidü'l-Misvâk, Zübdetü'Müntehâb, İkdü'l-Leâli, Ed'iye-i Me'sûre, Fırak-ı Dâlle, Etvaku'z-Zeheb Şerhi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKKİRMÂNÎ (Nakşî Ali)

Mutasavvıf-şair (D. ?, Divrik - Ö. 1651, Akkirman). Halvetî yoluna girdi, burada şeyhliğe yükselerek Murad-ı Kırımî'nin makamına geçti. Kabri, irşadla görevlendirilerek yerleştiği Akkirman'dadır.

ESERLERİ:

Divân, Manzûme-i Aynü'lHayât, Vâkıat, Bîatnâme, Manzûme-i Gavriye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKKOR, Adnan

Şair. 1933, İstanbul doğumlu. İstanbul'da ilkokulu bitirdikten sonra Akşam Sanat Okulunda öğrenim gördü. Bir ara Maarif Matbaasında çalışıp, İstanbul Teknik Üniversitesinin televizyon kurslarına katıldı. Bir süre de Almanya'da işçilik yaptıktan sonra, dönüşünde Avni Dilligil Tiyatrosuna girdi. Sonraki yıllarda matbaacılık, şiir ve tiyatroyla ilgilendi.

ESERLERİ (Şiir):

Yirmisekiz (1957), *Boşver* (1967).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi I (2002).

AKKOYUN, Turan

Tarihçi. 10 Ekim 1965, İzmir doğumlu. 1986 Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. 1988'de yüksek lisansını, 1993'de Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde doktorasını bitirdi. 1994'de Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde öğretim üyesi oldu.

ESERLERİ:

Aydın Kuvay-ı Milliyesi' nin Bazı Faaliyetleri ve Mustafa Kemal Paşa'nın Teşekkürü (1991), *Sada'yı Hak Gazetesine Göre Nureddin Paşa'nın Bursa Mebusu Seçilmesi* (1991), *İzmir'de Atılan İlk kurşun'un Sahibi Meselesi* (1992), *1924'de Kılıç Ali'nin Celal Nuri'ye Saldırısı ve İzmir Basınının Tavrı* (1992), *Millî Mücadele de Nazilli Kongreleri ve Nazilli Heyet-i Milliyesi* (1993), *Milli Mücadele ve Türk İnkılabı* (1994), *Aydın Kuvay-ı Milliye'sinin Tasfiye Edilmesi*, (1994), *Cumhuriyetin Başlarında Batı Anadolu'da Şekavet Meselesi* (1995), *Türk İnkılap Tarihi* (1997), *Ömer Fevzi Atabek ve Afyon Vilayeti Tarihçesi* (1997), *Raif Nezih Atakul* (1997), *Sandıklı Tarihine Bakış* (1997), *Sincanlı Sinan Paşa Tarihi Üzerine Notlar* (1998), *Atatürk Devrinde Nazilli'nin Şekillenmesi ve Gelişmesi* (1998), *Türkçe İbadete Geçiş, Tepkiler ve Anadolu Basınındaki Yankıları* (1998), *Afyon İlçelerinin Basın Tarihi Üzerine Bir Araştırma* (1998), *Meşrutiyet ve Cumhuriyet Devirlerinde Afyon Basının Kökleşmesi* (1998), *Türkiye'ye Cumhuriyet Rejiminin Gelişi* (1998), *Batı Anadolu'nun Şeyhü'l- Etibbası Mustafa Enver Bey* (1998).

HAKKINDA: Nilüfer Keskin / Afyon Vilâyeti Tarihçesi (Virgül, sayı: 17, Mart 1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000),

AKKOYUNLU, Adil

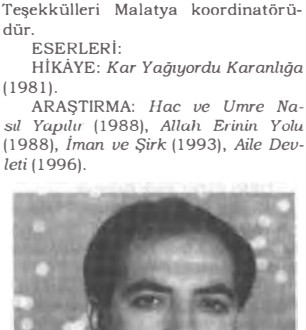
Yazar. 1952, Malatya doğumlu. Malatya Eğitim Enstitüsü (1976) mezunu. Malatya'da resmi kurumlarda yönetici, çeşitli okullarda öğretmenlik, SHÇEK'te yurt müdürlüğü yaptı. Sonra görevini aynı kurumda öğretmen olarak sürdürdü.

Hikâye, deneme ve araştırmaları *Oku, Çile, Davet, Pınar, Aylık Dergi, İslâm, Mektep, Mavera* gibi dergiler ile *Yeni Devir, Millî Gazete, Vahdet* gazetelerinde aralıklı olarak yayımlandı. Arkadaşlarıyla birlikte Malatya'da çıkardıkları *Uyanık* (1975-76) ve *Millî Mefkûre* (1978) dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. Çeşitli dergilerin şiir ve makale yarışmalarında derece ve mansiyonlar kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesi, Gönüllü Türkiye Teşekkülleri Malatya koordinatörüdür.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Kar Yağıyordu Karanlığa* (1981).

ARAŞTIRMA: *Hac ve Umre Nasıl Yapılır* (1988), *Allah Erinin Yolu* (1988), *İman ve Şirk* (1993), *Aile Devleti* (1996).

Adil Akkoyunlu

BİYOGRAFİ: *Hz. Ebubekir* (1994), *Hz. Ömer* (1994), *Hz. Osman* (1994), *Hz. Ali* (1994).

ANTOLOJİ: *Şiir Peteği* (1993).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

AKKOYUNLU, Rıza Polat

Eğitimci, şair (D. 1911, Antakya - Ö. 1970). Adana'da başladığı ilk ve ortaöğrenimini Konya ve Balıkesir'de tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Bölümündeki öğrenimini yarıda bıraktı. Yeterlilik sınavını kazanarak orta dereceli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Öğretmenlik mesleğinden emekli oldu.

ESERLERİ (Şiir):

Bir Yangının Külleri (1936), *Bir Ayda Altı Ok, Ölümsüz Bahar* (1950), *Bende Kalan Mektuplar* (1950), *Güneyde Bahar* (1955), *Güneyden Geliyorum* (1960).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Ansiklopedisi (I.cilt, 1976), Hüseyin Atabaş – Ali Cengizkan / Ankara Rüzgârı (1998), TDE Ansiklopedisi (I.cilt, 2001), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

AKKOYUNLU, Veysel Turan

Şair. 1925, Şebinkarahisar / Giresun doğumlu. İlk ve ortaokulu Şebinkarahisar'da bitirdi. Sivas Öğretmen Okulundan mezun oldu. On yılı aşkın süre Şebinkarahisar'da ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra, İstanbul Eğitim Enstitüsü ve Yüksek Öğretmen Okulunu da dışarıdan bitirdi. Şebinkarahisar ve Ankara'da Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaparak 1979'da emekli oldu. Ekim 1979'da yeniden Millî Eğitim'e döndü, bir süre müfettiş ve başmüfettiş olarak görev yaptıktan sonra 1983'te ikinci defa emekliye ayrıldı. *Şebinkarahisar* gazetesi ve *Çağdaş Eğilim* dergisinde makale ve şiirleri yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dönülmez Zaman'ın Ardından.*

ARAŞTIRMA: *Tarihte Akkoyunlular.*

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

AKKÖK, Füsun

Öğretim üyesi. 1956, İzmir doğumlu. Orta ve lise öğrenimini İzmir Amerikan Kız Kolejinde, lisans öğrenimini ODTÜ Psikoloji Bölümünde tamamladı. Doktorasını bitirdikten sonra ABD'de özürlü çocukların anne baba rehberliği, otistik çocukların eğitimi, ilk ve orta dereceli okullarda rehberlik konularında çalışmaları, çeşitli yurtiçi ve yurtdışı yayınları, bildirileri ve geliştirdiği bir görsel eğitim materyali vardır. Araştırmaları ile Mualla Öztürk Çocuk Ruh Sağlı-

Füsun Akkök

ğı Ödülünü kazandı. ABD'de misafir öğretim üyesi olarak dersler verdi. ODTÜ Eğitim Fakültesinde profesör olarak görev yaptı. *Bayan Perşembeler* (1997) adlı bir araştırma kitabı ve ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Füsun Akkök / Bayan Perşembeler (1997).

AKKURT, Bülent

Şair ve yazar. 14 Eylül 1925, Menemen / İzmir doğumlu. Bursa Işıklar Askeri Lisesi (1943), Kara Harp Okulu (1945), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü (1954) mezunu. 1953'te *Milliyet* gazetesinde spor yazarı olarak gazeteciliğe başladı. On yıl süren zorunlu hizmetini tamamlamadan 1955 yılında ordudan ayrıldı. Çeşitli gazetelerde yazı işleri müdürü ve genel yayın müdürü olarak görev yaptı. 1962 yılında İstanbul'da Arena Tiyatrosu kuruluşuna katıldı. 1963'te Ankara'da Asaf Çiyiltepe ile birlikte Ankara Sanat Tiyatrosunu kurdu ve dokuz yıl süreyle buranın genel yönetmenliğini yaptı. İstanbul'da Sanajans sanat haberleri ajansını kurdu (1971), *Çağdaş* adlı sanat dergisini çıkardı (1971-1989). 1990 yılında bir dönem İzmir Kültür ve Sanat Vakfının genel müdürlüğü görevinde bulundu.

Bülent Akkurt

Yazılarını *Sanat Çevresi, Bodrum Postası, Bodrum Magazin, Yeni Asır* ve *Gazete Ege* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Radyo Bodrum'da kültür ve sanat programları hazırladı. Best FM için Nâzım Hikmet'in *Kuvâyi Milliye Destanı* ve *Memleketimden İnsan Manzaraları* adlı eserlerini seslendirdi. Kendi hazırladığı *"Nazım Hikmet ve O'nun Memleketinden İnsan Manzaraları"* adlı eserini ise Radyo D için seslendirdi. *Haber 2000* gazetesine (Bodrum) yazdı ve Radyo Bodrum FM'de "Zaman İçinde..." adını taşıyan haftalık sohbet programını hazırlayıp sundu.

"Her öyküde ayrı bir dil, ayrı bir yapı. Öylesine ince çizgiler, resimlerde, tablolarda görülen. Zaten tablolar sunuyor bizlere Bülent, en içten duygularla. Tümceler birer fırça darbesi, renk renk. Ancak bir şarkıdır buğulanan bu kitabın içinde." (Beki Bardavid)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ve, Tanrı Onları Cezalandırdı* (1998).

ŞİİR: *Sevgilerde Yaşamak* (1994), *Sevmek Güzel Şey Be Kardeşim* (2000).

BELGESEL-ANLATI: *Nazım Hikmet ve O'nun Memleketinden İnsan Manzaraları* (1999).

ANI: *Bir Zamanlar Bursa'da* (1998), *Bir Zamanlar Bab-ı Âli'de.*

ROMAN: *Bir Şizofrenin Aşk Mektupları* (2000), *Erguvanlar Açarken* (2004).

HAKKINDA: Beki Bardavid / Ve Tanrı Onları Cezalandırdı (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2000), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2004).

AKKUŞ, Cevat

Araştırmacı, hikâye yazarı. 1945, Çemçi köyü / Eflâni / Zonguldak doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Çeşitli liselerde felsefe öğretmeni olarak görev yaptı. 1987 yılında Milli Eğitim Vakfı Hikâye Ödülünü, 1989'da Milliyet gazetesinin düzenlediği Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *İki Elin Sesi.*

DERLEME: *Aşık Pekmez.*

ARAŞTIRMA - İNCELEME: *Kooperatifçi Atatürk, Serpinti, Türk Yunan Dostluğu ve Dünya Barışı, Türkiye'nin Eğitim Politikası.*

HAKKINDA: Hıfzı Veldet Velidedeoğlu (Cumhuriyet, 22.11.1987), Ruşen Hakkı (Kocaeli gazetesi, 13.5.1987), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKKUŞ, Mehmet

İlâhiyatçı. 1955, Sındırgı / Balıkesir doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1977) mezunu. Doktorasını 1985'te Ankara Üniversitesi SBE'de *"Abdullah Selahaddin-i el-Uşşaki Hayatı ve Eserleri"* başlıklı teziyle tamamladı. Akademik kariyerini tamamlayarak 1989'da doçentliğe, 1996'da profesörlüğe yükseldi. AÜ İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyeliği, anabilim dalı başkanlığı, fakülte kurul üyeliği yaptı. *Tasavvuf* dergisi yayın kurulu üyesidir. Makaleleri *A.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Vakıflar Dergisi, Belleten, Tasavvuf, Diyanet İlmi Dergi, İlim ve Sanat* dergilerinde ve *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları* adlı ortak kitapta yer aldı. *TDV İslam Ansiklopedisi* için madde yazdı.

ESERLERİ:

Abdi-zâde Hüseyin Hüsameddin-Amasya Tarihi I (Mukaddime) (Ali Yılmaz'la, 1990), *Hüseyin Vassâf-Sefine-i Evliyâ I – II* (Ali Yılmaz ile, 1990, 1999), *Eyyubi Menâkıb-ı Sultan Süleyman (Risale-i Padişahname) (1991), Mektûbât-ı Hulûsî-i Dârendevi* (1996), *Abdullah Selahaddin-i el-Uşşaki Hayatı ve Eserleri* (1998), *Hz. Peygamber'e Na'tlar* (1999).

AKKUŞ, Metin

Edebiyat araştırmacısı. 19 Nisan 1961, Erzurum doğumlu. Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı (1984) mezunu. Yüksek lisansını *"Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Bursa Şehrengizleri"* adlı tezle (1987) ve doktorasını *"Nef'i, Sanatı ve Türkçe Divanı (İnceleme - Karşılaştırmalı Metin)"* adlı tezle (1991) Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Aynı yerde araştırma görevlisi (1985-91) olarak çalıştı. 1991'de yardımcı doçent, 2000'de doçent oldu. Dakka Üniversitesi Modern Diller Bölümünde Türk Dili Bölümü başkanlığı (1996-98), Enstitü yönetim kurulu üyeliği (1996-98), AÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı (2001-) görevlerini yürüttü. Bangladesh Foreign Language Teachers' Association'ın yayın organı *Bafolta Journal*'ın danışma kurulu üyeliğini (1997-98) üstlendi.

Metin Akkuş

Makaleleri, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Atatürk Üniversitesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, GÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Türk Kültürü, Yedi İklim, Dergâh* dergilerinde yayımlandı. *XVI. Yüzyıl Divan Nazmı, XVIII. Yüzyıl Divan Nazmı, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, TDV İslâm Ansiklopedisi* için bölüm ve madde yazdı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Nef'i Divanı (1993), *Hicvin Ankaları: Nefi ve Sihâm-ı Kazâ* (İnceleme-Karşılaştırmalı Seçme Metinler, 1998), *Nef'î Divanı'nda Tipler ve Kişilikler* (1995), *Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları* (Makaleler, 2000), *Divan Edebiyatında İnsan-1: Dini Kişilikler* (2000).

HAKKINDA: Murat Adalı / Klâsik Edebiyatla İlgili İki Yeni Yayın: Nefî Divanı ve Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler (Polemik, sayı: 13, Nisan-Mayıs 1994), Gencay Zavotçu / Nefî Divanı (Yedi İklim, Ağustos 1994), Tarih ve Toplum Dergisi (Mahrem Tarih Özel Sayısı, Nisan 2001).

AKKUŞ, Muzaffer

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 1952, Yukarıkaradere köyü / Bahçe / Adana doğumlu. Bahçe ilçesinde başladığı ilk, orta ve lise öğrenimini Osmaniye'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu (1978) mezunu. 1986'da doktorasını verdi. 1988'de Yüzüncü Yıl Üniversitesinde yardımcı doçent olarak göreve başladı. Yozgat ve Bursa Erkek Lisesi, Bursa Eğitim Enstitüsü ve Yüksek Öğretmen Okulu, Fırat ve Yüzüncü Yıl Üniversitelerinde çalıştı. Niğde Üniversitesi TDE Bölümü Kurucu Bölüm Başkanlığına Türk Dili Bölümü Başkan Vekili olarak atandı (1997-99). Bu üniversitede Fen Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Ercişli Emrah'ın Dili, Gülşen-i Râz Tercümesi ve Dil Hususiyetleri, Çaynâme-i Seyyid Nigârî, Seyyid Nigârî'nin Divanı ve Dil Hususiyetleri, Kitâb-ı Gunya (inceleme-Metin-indeks).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKKUŞ, Süleyman

Kelam araştırmacısı. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1982) mezunu. Doktorasını Selçuk Üniversitesi Kelam Anabilim Dalında "*Kuşeyri'nin Hayatı, Eserleri ve Kelâmî Görüşleri*" adlı tezle (1997) tamamladı. Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1993-97), yardımcı doçent (1997) olarak çalıştı. Bakü Devlet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde dekan yardımcılığı (2002-03) görevinde bulundu. Yazılarını, *Sakarya İlâhiyat Fakültesi, Marife* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

İman Çevre ve Temizlik (Bakü, 2003), *Kadir Gecesi ve Önemi* (Bakü, 2003).

Şükrü Akkuş

AKKUŞ, Şükrü

Şair. 3 Şubat 1962, Ortabucak köyü / Tuzluca / Kars doğumlu. Bakırköy Akşam Ticaret Lisesinde okuduğu 12 Eylül dönemde gözaltına alındıktan sonra İstanbul THKP-C MLSP davasından tutuklandı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcısı tarafından / T.C.K.'nın 146/1. maddesini ihlal etmekle suçlandı. Diğer arkadaşlarıyla birlikte, savaş kanunlarına göre yapılan yargılanması dört yıl sürdü. Yargılama sonunda ,birçok arkadaşıyla birlikte ölüm cezasına çarptırıldı. Suçlamalara neden oluşturan olaylar tarihinde yaşı küçük olduğundan, verilen ölüm kararı 20 yıl ağır hapis cezasına çevrildi. İstanbul'un çeşitli cezaevlerinde (Metris, Alemdağ ve Sağmalcılar II) verilen cezayı tamamladı. 3 Kasım 1988 'de tahliye olarak,yaşamına İstanbul'da devam etti. *Başımdaki Özgürlük Tacı* (1990) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şükrü Akkuş / Başımdaki Özgürlük Tacı (1990).

AKKUŞ, Taki

Hikâye yazarı. 1947, Bağlama köyü / Zara / Sivas doğumlu. İlkokulu Zara'da okudu. Sivas Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra, çeşitli şehirlerdeki okullarda öğretmen olarak görev yaptı. Mesleğinin yanı sıra edebiyat çalışmalarını sürdürdü. Hikâyeleri 1974'den itibaren *Ilgaz, Öykü, Oluşum, Öğretmen Dünyası, Edebiyat 81, Dönem* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Hikâye):

Cennetlik Dul (1984), *Kır Çiçekleri.*

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKLAR, Semra

Şair. 26 Mart 1961, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Ön Asya Dilleri ve Kültürleri Bölümünde başladığı yükseköğrenimini İngiltere'de Malwern Hill College Royal Society of Art'ta tamamladı. *Sessiz Çığlıklar* (1984) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKMAN, Azize Aslıhan

Araştırmacı - yazar. 17 Aralık 1981, İstanbul doğumlu. Küçükçekmece Yeşilyuva İlkokulu (1992), Küçükçekmece Lisesi orta bölümü (1995), Pertevniyal Lisesi (1999), Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ile Sosyoloji bölümleri (20049 mezunu. Aynı üniversitenin Sosyoloji bölümünde yüksek lisans öğrencisi olarak kabul edildi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Özürlüler Merkezinde sosyolog olarak çalışmalarını sürdürdü.

Azize Aslıhan Akman

Yazarın ilk inceleme-araştırma yazıları, kendisinin de yayın kurulunda bulunduğu, Aralık 2004'te yayın hayatına giren İHH, İnsani Yardım Vakfı aylık haber bülteni *Düşünce Gündem*'de yer aldı. Makaleleri bu bültende ve aynı vakfın yayınlarından olan *Irak - Baas Diktatörlüğünden ABD Hegemonyasına* ve *Çeçenistan - Yasak Ülke Kayıp Vicdan* kitaplarında yer aldı. Tek yazarı olduğu ilk kitabı *Azerbeycan - Kadim Coğrafyanın Genç Ülkesi*, 2006'da yayımlandı. Kitabında Azerbaycan'ın dünya üzerindeki konumunu ve kültürel hayatını tanıttı.

HAKKINDA: Azerbeycan - Kadim Coğrafyanın Genç Ülkesi (Radikal Kitap, 24 Şubat 2006).

AKMAN, Cafer

Öykücü. 1956, Ereğli / Karadeniz doğumlu. Doğduğu yıl ailesi İstanbul'a taşındı. İlkokuldan sonra okula gönderilmedi, hayata atıldı. Bir

Cafer Akman

süre çırak olarak marangozhane ve matbaalarda çalıştı. Ortaöğrenimini Vefa Akşam Lisesinde tamamlayıp İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdi. Matbaalarda dizgi operatörlüğü yaparak yükseköğrenimini tamamladı. Bir süre Mehmet Tulum'la kurdukları Türkiyat Matbaacılık'ı çalıştırdı. 1991'den sonra Kayseri, Kahramanmaraş, Sakarya, Erzurum ilçelerinde edebiyat öğretmenliği yaptı.

Öyküleri *Türk Edebiyatı, Bilim Aklın Aydınlığında Eğitim, Türk Dili, Mavi Yeşil* ve *Milli Eğitim* dergilerinde ve yerel Şirin Ereğli gazetesinde yer aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bozkırın Issızlığında* (2000), *Hüzün Çöktü Dağlara* (2006).

ANTOLOJİ: *Tanzimattan Günümüze Türk Hikâyeleri Antolojisi* (2001).

HAKKINDA: Virgül (Ekim 2000), Türk Edebiyatı (Haziran 2002), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2004).

AKMAN, Eyüp

Edebiyat araştırmacısı. 14 Mart 1975, Oycalı köyü / Araç / Kastamonu doğumlu. Ailesinin 1960'lı yıllarda Karabük'e göçmesi nedeniyle ilk, orta ve lise tahsilini Karabük'te tamamladı. Çelikiş İlkokulu, Mustafa Yazıcı Lisesi, Ticaret Lisesi, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1996) mezunu. Yüksek lisansını (1999) Gazi Üniversitesi SBE'de tamamladı. Zonguldak ve Karabük liselerinde edebiyat öğretmeni, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi (2001-) olarak görev yaptı. Safranbolu folkloru üzerinde çalıştı.

ESERLERİ (Derleme):

Safranbolu'daki Adak Yerleri ve Bu Yerlerle İlgili İnançlar (2000), *Araç Folklorundan Örnekler Oycalı Köyü / Kastamonu* (2001), *Kastamonu Manileri* (2003), *Safranbolu Folklorundan Örnekler* (2004), *Açıksöz Gazetesine Göre Kastamonu İstiklâl Mahkemeleri* (2005).

HAKKINDA: Eyüp Akman / Safranbolu'daki Adak Yerleri ve Bu Yerlerle İlgili İnançlar (2000), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

AKMAN, Nuriye

Gazeteci-yazar. 3 Mayıs 1957, Ladik / Samsun doğumlu. Asıl adı Nuriye Ural. Yazı ve görsel yayınlarında Nuriye Akman ismini kullandı. Yazar Kemal Ural'ın kızı, şair ve yazar Ali Ural'ın kız kardeşidir. Ankara Kurtuluş İlkokulu, Namık Kemal Ortaokulu, Çankaya Lisesi, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu mezunu. Ankara İTİA Kamu Yönetimi Bölümünde yüksek lisans yaptı.

Çalışma hayatına 1979'da Sümerbank Genel Müdürlüğünde halkla ilişkiler uzmanı olarak başladı. 1982'de İstanbul'da *Milliyet* gazetesinde gazeteciliğe geçti. 1985 yılında Ankara'ya dönerek *Hürriyet* gazetesinin, 1993'ten itibaren *Sabah* gazetesinin Ankara bürolarında çalıştı. 2002 yılında *Zaman* gazetesine geçti. Çalıştığı gazetelerin önce arşiv ve reklam bölümlerinde görev aldı. Bir süre de kültür-sanat, bürokrasi ve parlamento muhabirliği yapıp röportaj yazarlığına yöneldi.

Nuriye Akman

Röportajlarıyla adından söz ettiren Akman, 1988'de Ankara Gazeteciler Cemiyetinin Başarı Ödülünü aldı. Hürriyet'te çalıştığı yıllarda Kanal 6'da yayımlanan Panorama programında röportajlar, *Sabah*'ta çalışırken bir süre ATV Sabah programında ve Mehmet Barlas'ın ATV 'deki yorum programı içinde röportajlar yaptı. TRT'de *"İnci Avcısı"* (1999-2002) adlı programı hazırlayıp sundu.

ESERLERİ:

Üzümünü Ye Bağını Sor (1997), *Mebus Borcu* (1998), *Yüzleşme* (2001), *İnci Avcısı* (2001), *Elli Kelime* (2001), *Kalabalıklar* (2001), *Mayın Tarlası* (2002).

HAKKINDA: Oylum Yılmaz (Radikal Kitap, 26.11.2002), Cemal A. Kalyoncu / Derin Gazeteciler (2002).

AKMAN (Aden), Sabahattin

Şair. 1959, Dilek kasabası / Saruhanlı / Manisa doğumlu. Soyadına (Aden)'i sonradan ekledi. Manisa Lisesinden (1977), sonra Savaştepe Eğitim Enstitüsünü bitirerek (197) Aydın, Kütahya ve Manisa'nın köylerinde öğretmenlik yaptı. Çeşitli dergi ve gazetelerde şiirleri yayımlanan Akman'ın ürünlerinde somut imgelerle iç içe olan bir bütünlük görülür. Bu bütünlük içinde insan-doğa ve toplum ilişkileri yalın bir biçimde irdelenmektedir.

Sabahattin Akman

ESERLERİ (Şiir):

Yaşamak Kadar İnce (1993), *Dönüşüm* (1994), *Aşk-ı Mevsim* (1998).

HAKKINDA: Sabahattin Akman (Aden) / Yaşamak Kadar İnce (1993) - Dönüşüm (1994) - Aşk-ı Mevsim (1998).

AKMAN, Toygar

Bilim adamı-yazar. İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu. İkinci yükseköğrenimini deneysel psikoloji alanında yaptı, Prof. Peters yönetiminde doktora çalışmalarına yöneldi. Daha sonra Prof. H. Ziya Ülken'in yanında ve Sistematik Felsefe kürsüsünde bilimsel çalışmalarını sürdürdü. Fizik Felsefesindeki çalışmalarını *"Beşinci Boyut"* tezi ile tamamladı ve doktor unvanını aldı. İstanbul Belediyesinde, Renault-Mais şirketinde müşavir olarak çalıştı, Gayrettepe Mühendislik Mimarlık Özel Yüksek Okulu kapanıncaya kadar müdür yardımcısı olarak öğretim görevi yaptı. Sibernetik ve astro-fizik felsefesi üzerindeki araştırmalarını TÜBİTAK'ta, on yıl *Bilim ve Teknik* dergisinde sürdürdü. Bugüne kadar yüz otuz makalesi yayımlandı. Sibernetik konusundaki bilimsel çalışmaları nedeniyle Kültür Bakanlığı 1991 Bilgi Toplumu Üstün Hizmet Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Modern Fiziğin Getirdiği Realiterler ve Şuur Problemi* (1960), *Sibernetik Bilimde Devrim-Elektronik Beyi Hukukda Reform*

(1972), *Otomasyon Sistemi ve Bilgi Bankaları* (1975), *Bilimler Bilimi Sibernetik* (1977), *Evren Boyutları ve İnsan* (1978), *Beşinci Boyut* (1981), *Dünyanın Sibernetik Oluşumu* (1982), *Sibernetik Yaratıcılık* (1984), *2000 Yılına Doğru Sibernetik* (1988), *Öbürgünkü Sibernetik* (2003), *Boyutlar* (2003).

ÇEVİRİ: *Kainatın Yaradılışı* (George Gamow'dan, 1961).

OYUN: *Elektronik Beyin* (1963).

DENEME: *Çine Yolculuk* (2000), *İlginç Olaylar Sıradışı İnsanlar* (2004).

HİKÂYE: *Datça Akşamları...* (1997), *Doğaya Kaçış* (2000).

AKMAN, Turgut

Yazar ve çevirmen. 1934, İstanbul doğumlu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. Çeşitli bakanlıklarda müfettiş olarak görev yaptı. Sanat ve düşünce konularını içeren çevirilerini *Diriliş* dergisinde yayımladı. T. S. Elliot'dan çevirdiği Katedralde *Cinayet* (1983) çevirisiyle, Türkiye Yazarlar Birliği 1984 Çeviri Ödülünü aldı.

ÇEVİRİLERİ:

Doğudan Bir Ses, İkbal'in Şiiri (Zülfikar Ali Han'dan, 1981), *Katedralde Cinayet* (T. S. Elliot'dan, 1983).

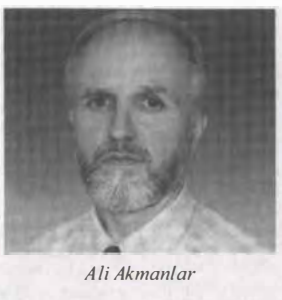
AKMANDOR, Ayten

Araştırmacı - yazar. 1932, Harput / Elazığ doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bir süre Fransa'da kaldıktan sonra, dönüşünde Beyşehir ve Ankara Anadolu liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Daha sonra Gazi Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1980 yılında, XVI. yüzyıl şairlerinden Müniri'nin Divanı üzerine hazırladığı tez ile Ankara Üniversitesi DTCF Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalında yüksek lisansını, 1980-1983 yılları arasında hazırladığı *"Müniri ve Mihr ü Müşterî Mesnevisi"* tezi ile doktorasını tamamladı. 1995 yılında Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti. *Başlangıçtan XIX. Asra Kadar Eski Türk Edebiyatı Temel Bilgileri* (1987) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDF Ansiklopedisi I (2002).

AKMANLAR, Ali

Şair. 10 Şubat 1949, Bursa doğumlu. Çanakkale İlköğretmen Okulu, Bursa Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1970) mezunu. Anadolu Üniversitesinde lisans tamamladı (1991). Çeşitli liselerde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği ile idarecilik yapmak emekli oldu (1996). Emeklilikten

Ali Akmanlar

sonra da özel okullarda öğretmenliğini sürdürdü.

Şiir ve yazıları 1966'dan itibaren *Bizim Ocak, Hisar, Türk Edebiyatı, Nesil, Doğuş, Çınar* vd. dergilerde yayımlandı. İLESAM, Türk Ocağı ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"An'anevî unsurlar ön plana çıkmış ve oldukça müşahhaslaşmış şiiri. Dolayısıyla 'tılsımlı müselles'in üçüncü unsuru müsiki artmış. Şiir anlayışını ifadelendiren 'şiir' başlıklı metinde şöyle diyor : 'Şiir serin gür kaynak / Avcuna doldurarak / İçmek istersin lâkin / Tutamaz avuç parmak / Taşa yosuna döner / Bir kuş gibi şen şatır / Rüya ufku kuşatır / Hece kelime satır / Olur kırılır kanat / Bir yıldız parlar söner." (Alaadin Korkmaz)

ESERLERİ (Şiir):

Güzelleme (1984), *Oğuznâme* (Basri Gocul'dan, 1993), *Güzelleme ve Güneş Saati* (2001).

HAKKINDA: Alaaddin Korkmaz / Ali Akmanlar ile "Güzelleme" Üstüne Bir Konuşma (Doğuş Edebiyat dergisi, sayı: 26, Haziran 1984), Alaaddin Korkmaz / Güzelleme (Doğuş Edebiyat dergisi, say: 28, Mart 1985).

ALİ AKMANLAR

HATIRALAR

Çekilmiş hâtıralar
Bir deniz mağarasına
Eski rüyalar gibi
İner çıkar devinir
Hayat da sular gibi
Sürekli ve sessizce
Yağar zaman kar gibi
Birden bu kalın örtü
Delinir de zar gibi
Uyanır geçmiş yıllar
Bir "hiş" diyen var gibi
Mayalanmış bir hamur
Kabından taşar gibi
Her özlemi içinde
Yeniden yaşar gibi
Dövünürsün rüzgârda
Dalgalar coşar gibi

AKMEN, Üstün

Öykü ve gezi yazarı, eleştirmen. 2 Temmuz 1943, İstanbul doğumlu. Şişli 19 Mayıs İlkokulu, Özel İtalyan Lisesi ve Ticaret Okulu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. 1969 -1984 yıllarında Koç Grubu şirketlerinden Koçtaş Ticaret ve Ram Dış Ticaret A.Ş.'lerinde muhasebe ve mali işler müdürü olarak çalıştı. 1984 yılında Tekfen Dış Ticaret A.Ş.'ye genel müdür yardımcısı olarak geçti. 1995 yılında *Cumhuriyet* gazetesi bünyesinde kurulan Medya Tanıtım Dağıtım Geliştirme A.Ş.'nin paydaşı, yönetim kurulu başkanı ve genel müdürü oldu. 1997'de *Cumhuriyet* gazetesi genel müdürlüğünü ve Cumhuriyet Kitap Kulübünün başkanlığını, bu arada Cumhuriyet Kitapları'nın genel yayın yönetmenliğini üstlendi. 2001 yılında *Cumhuriyet* gazetesinden ayrıldı, bir yılı aşkın bir süre İstanbul Şehir Tiyatrolarında medya ve izleyici koordinatörü, genel yayınlar yönetmeni olarak çalışma yaşamını sürdürdü. Uluslararası PEN Kulüpleri Federasyonu Türkiye Merkezinin ve Türkiye Eleştirmenler Birliğinin genel başkanlıklarını, Can Yayınlarının genel müdürlüğünü yaptı.

Üstün Akmen

Yazı hayatına 1963 yılında başladı. Önce *Evrim, Dönem, Yeni Ufuklar, Yeni İnsan, Otağ, Yeni Dergi, Nokta, A* gibi dergilerde öykü, düzyazı-şiir, ve denemeleri yayımlandı. Sonra *Soyut*'ta göründü. Biçimde serbestlik, düş gücü ve özgür bir anlayışı benimsedi. 1988 yılının ilk yarısından itibaren *Cumhuriyet* gazetesinin "Pazar Yazıları" köşesinde gezi izlenimlerini yazdı. *Andante* dergisinde müzik yazıları, *Tiyatro... Tiyatro* dergisinde ve *Evrensel* gazetesinde tiyatro eleştirilerini yayımladı.

"Üstün Akmen'in gezi yazılarında anlatıcı okurun önündedir, bir rehber insandır ve her vakit birinci plandadır. Gözlerine ilişenleri, seslerini işittiği yabancıların devinimlerini aktarırken o anda içinde mey-

ÜSTÜN AKMEN

PROVASIZ HAYAT

1966'nın yazında, Doktorlar Kulübünde çalışırken, Fatoş adlı biriyle tanıştım. Esmer, cıvıl cıvıl bir kızdı. Hem şirin, hem de güzel. Kimdi, neden Doktorlar Kulübü'ndeydi, hangi nedenle Fahri Atabey'in kaldığı odanın yanında kalıyordu, bilmiyorum. Sonradan öğrendim, liseden sınıf arkadaşım Jülide'nin (Tüfekçi) akrabasıymış. Etkileyici, fevkalade yumuşak bir ses tonu vardı. Bir gün, çok yavaş adımlarla birlikte sahile yürüdük, sonra sahilde yürüdük. Oturduk. 23 yaşındaydım ve yüreğimin kıvrımlarının kıvrım kıvrım olduğu bir dönemdi. Gözlerine baktığımda, sevgi, içimde hiç de karmaşık olmayan bir sadelik içinde oluştu. Bir uyanıklık, bir canlılık, yüreğimde duygu yoğunluğuyla genişledi, gelişti. Ama düşüncelerim karıştı işe, hem de olabildiğince dayatmacı yaklaşımlarıyla. Düşüncelerim sorular yönelttı, aşka dönüşebilecek sevgimi çeşitli ölçerlerden geçirdi. Sevginin gelişip aşka dönüşmesine elverişli yanıtlar alıyordu beynim, düşüncelerim neredeyse sahiplenme istemini öne çıkaracaktı. Olmadı. Engellledim. Sahipliydim. Evliydim.

Gene de, her gece program öncesi soyunma odasının önünde soyunmamı bekler, çıktığımda iki yanağıma iki küçük öpücük kondururdu. İyilik kaynağım olduğuna inanmıştım. Nefesini duyar, içime sindirmek isterce koklardım. Sahiplenme isteğim yeniden ve aniden kabarırdı. Yani, tamamen bana ait olmasını isterdim Fatoş'un. "Benim aşkım" olmasını dilerdim. "Bana ait bir aşk" geçerdi usumdan. "Yaşamımı paylaştığım insan", "bana sadık", "sadece benim için var olan", "bana gereksinim duyan", "gereksinimim olan" bir insan olarak düşlerdim Fatoş'u. Olmadı, olamazdı da...

Olamazdı, ama sevgi aşamalardan geçmeyen bir olgu. Bir gece, geç saatlerde Atilla Ağabey ile birlikte, Canan Kara'yı ve Fatoş'u Doktorlar Kulübü'nden kaçırdık(!). Fahri Atabey'in ve adamlarının ruhu bile duymadı. Hep birlikte Suadiye'deki Kulüp Reşat'a gittik. İnsan ya seviyor ya da sevmiyor. Arada başka seçenek yok.

Birlikte dansa kalktık. Yanağını yanağıma dayadı.

Sevginin azı çoğu olmuyordu, okkayla tartılmıyordu, içim dolu doluydu. Elini öptüm, sağ göğsümün üstüne yapıştırdım. Başını omzuma bıraktı.

Ulaşılmak istenen creğe doğru aşılması gereken evrelerden geçiyorduk. Ve sevgimiz, gelişen ilişki sürecinde bağımsız kaldı.

Şimdi düşünüyorum ve "yazık" diye hayıflanıyorum. Cinsellik, günümüzde nasıl da sevginin üstünde tutulur oldu! Buna bağlı olarak aşk olsun, cinsellik olsun, birlikteliğin önemi olsun, artık doğru algılanamıyor. Cinsellik öylesine önemseniyor ki, genel olarak aşkla eşanlamlı anılıyor. Ortak cinsel dencyimin sevginin önkoşulu olduğuna inananlar çoğunlukta. Sınırlar birbirine karıştı, kişiler neyi niçin sevip, neden sevemediklerini bilemiyorlar. Biz sevginin nedenini niçinini bilenlerdendik. Cinselliği işin içine katmadık. Çünkü, öteki zevkler ve hoşlanmalar gibi, cinsellik de bir tüketim öğesiydi. Benim için tüketim anlayışı, bir içsel tutsaklıktan başka anlam taşımıyordu.

Kulüp Reşat'tan sabaha karşı çıktık. İçkinin etkisinden çok, keyiften sarhoştuk, ama zorlama ve tutkulu davranışları sevgimize yakıştıramadık.

Takside başını gene omzuma dayadı. Alnından öptüm.

Cinsel tüketim, o günlerde iç özgürlük getirmiyor, ruhsal gerilimin üretildiği yerlerde olsun, başka alanlarda olsun doyumsuzluk ve hoşnutsuzluk açısından yeni ruhsal gerilimler oluşturuyordu, bunun bilincindeydim.

Başını kaldırdı, gözleri ışıl ışıldı. "Cinselliği eksiksiz yaşamak isterim" der gibiydi.

Yaz bitti, Fatoş elimden aktı, yitti, gitti, bitti.

Onu hiç unutmadım. (...)

dana gelen kıpırtılardan, ruhsal kaymalardan, yükselip alçalmalardan söz eder... anımsamalarla, çağrışım zincirleriyle benliğinin sonsuz derinliklerine iner, öteki beninin ışıldadığı noktaya ulaşır, orda özel yaşamının aralıklarına sıkıştırılmış ya da gölgeliklerine savrulmuş bir takım gizlerle, birtakım tamamlanmamış ya da yarım bırakılmış durumlarla karşılaşır... Duygu dünyasındaki karmaşayı, yoğunluğu içtenlikle, açık seçik bir biçimde -okuru da etkileyerek, onu da iç evreninde ikinci, üçüncü, dördüncü yolculuklara çıkartarak- duyurur." (Muzaffer Buyrukçu)

"Sanatsallığın yarattığı içe kapanık bir ruh haliyle nasıl gezi yazısı yazılır? Üstün Akmen'in yaptığı tam böyle! Sanatsal yaratımdan uzaklaştığı an, sığındığı mekânlarda mekânsız kalıyor. Bu yazılar, Akmen'i, bir 'yitirilmiş'in ardında arayışa çıkmış bir dervis gibi dinginliğe itiyor." (Adnan Binyazar)

ESERLERİ:

GEZİ-DENEME: *Çarşafın Gizlediği Dişilik* (1991), *Bir Günlük Dost* (1998), *Yarim Nereyi Mesken Tuttun* (2000).

ÖYKÜ: *Suçsuz Laleler* (1996), *Kör Bakkalın Gözleri* (1999).

ELEŞTİRİ: *...Vee Perdeee* (2000), *Üçüncü Zil* (2001), *Maskenin Öteki Yüzü* (2002).

ROMAN: *Provasız Yaşam* (2005).

HAKKINDA: Zülfü Livaneli / Kendi Medyasını Ören İpek Böceği (Çarşaf, 15.1.1991), Muzaffer Buyrukçu / Bir Günlük Dost (Cumhuriyet Kitap, 26.11.1998), Adnan Binyazar / Bir Günlük Dost (Cumhuriyet Kitap, 11.3.1999), Zeynep Aliye / Önem Bakılanda mı Bakışımızda mı? - Ayşe Bengi / Ne İçindesin Öykünün Ne de Büsbütün Dışında (Cumhuriyet Kitap, 10.2.2000), Muzaffer Buyrukçu / Senfonik Bir Öykü (Cumhuriyet Kitap, 4.5.2000), Hikmet Çetinkaya / Üstün Akmen 'Perde' Dedi (Cumhuriyet, 20.10.2000), Melisa Gürpınar / Yazarlar Biraz da Mekân Dışındırlar (Cumhuriyet Kitap, 13.4.2000), Ulviye Alpay / Yarim Nereyi Mesken Tuttun (Cumhuriyet Kitap, 30.11.2000), Üçüncü Zil (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Ahmet Cemal / Üstün Akmen'in Üçüncü Zili (Cumhuriyet, 5.1.2002), Ahmet Cemal / Tiyatroya Saygı (Cumhuriyet, 15.01.2003).

AKMUT, Akdemir

Asker, şair. 1930, Erzurum doğumlu. Öğrenimini yurdun çeşitli yörelerinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1953) mezunu. Askeri hakim olarak çeşitli yerlerde görev yaptı. Deniz Hakim Kıdemli Albay olarak Askeri Yargıtay Birinci Daire Başkanlığı görevinde bulundu. Bu görevde iken emekli oldu.

Şiirleri, çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlandı. Aruz, hece ve serbest vezinle şiirler yazdı. 1946 yılında *Ülkü* dergisinin açtığı şiir yarışmasında *Fırat Kıyısında Akşam* adlı şiirle ödül aldı. Şiirlerine pastoral ve romantik iki özellik dikkati çeker. Çeşitli şehir manzaralarına güzellemeler yazdı.

ESERLERİ (Şiir):

Uzaktaki İnsanlar, Arayışın Ötesinde (1991), *Bozkırda Kuyu* (1995).

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

AKDEMİR AKMUT

FIRAT KIYISINDA AKŞAM

Seven bir kalpte nasıl çırpınırsa duygular
Gün batarken de öyle Çağlar Fırat'ta sular.
Gizli bir el o eşsiz ilhamı duya duya
İlahi bir tabloyu çizmeye başlar suya.

Bahçelerden uzanan salkım söğüt dalları
Anlatırlar rüzgâra sanki aşk masalları.
Dal uçlarından nehre yayılırken halkalar
Alev alev yanarak uzaklaşır dalgalar...

Kim bilir koynunuzda neler neler yatıyor?
Kızaran renginizde hangi ümit batıyor?
Ufkun ve gölgelerin rengini çalan sular
Şiiri derinlerde gizlenip kalan sular...

AKOĞUL, Merih

Şair ve yazar. 8 Ağustos 1963, İstanbul doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi (1985) mezunu. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra üniversitcye geçti. Marmara Üniversitesi Fotoğraf Bölümünde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. Şiir, fotoğraf ve eleştiri yazıları *Gösteri, Şiir Atı, Düşler, Göçebe* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Son Dokunuş* (1992), *Kuğunun Ölümü* (1995).

AKGÜN AKOVA

SEVGİLİM

sevgilim
ecza dolabının raflarında bekle beni
bir tüp diş macunu, bir şişe siyanür
ve zambak kokulu sabunlar

sevgilim
Büyük Millet Meclisi'nde bekle beni
kürsüdeki yerimi ısıt
Güzel Konuşma Dersi vereceğim hiç ağzımı açmadan

sevgilim
iki bilinmeyenli bir denklemde bekle beni
matematik tanrısının sonsuzluk evi
ve akıl hastanesinin sisli bahçesi

sevgilim
bir kedi pençesinde bekle beni
yüreğinde deltalı tırmık izleri
ve karikatür saraylar

sevgilim
polis otolarının fırıl mavi ışığında bekle beni
sakallı kaldırımlar, guguklu saat suçları
ve tarçın kokulu şizofren

sevgilim
Çocuk Kalmışlar Derneği'nde bekle beni
' hepsi pekiyi ' süt dişlerin, korsan gemilerin
ve altını ıslatmış bez bebeğin

sevgilim
bu şiirin çıkışında bekle beni
saat kulemizi geçenlerde yıktılar

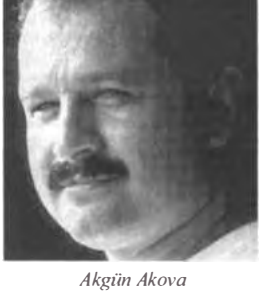
DENEME: *Geçen Yaz Viyana'da, İkizim Söyledi Ben Yazdım* (2004).

HAKKINDA: Murat Yalçın / Son Dokunuş'a Bir Seğirti (Sombahar dergisi, Mayıs-Haziran 1992), Gazanfer Eryüksel / Med Cezir Şiirleri (Milliyet Sanat, 1.7.1992), Haydar Ergülen / Şiir Yazmanın Sonu! (Cumhuriyet Kitap, sayı: 118, 1992), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKOVA, Akgün

Şair. 5 Temmuz 1962, Akyazı / Sakarya doğumlu. Gebze Lisesi (1979), Hacettepe Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü (1985) mezunu. İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsünde ihtisas yaptı. Şiirlerini 1984'ten itibaren *Milliyet Sanat* vb. dergilerde yayımladı. 1997'de Yıkık Bir Çocuk Bahçesi Gibiydi Yüzü ile Dil Derneği Ömer Asım Aksoy Ödülünü aldı.

"Akova ve yandaş şairler, şaşırtıcı saptamaları, zihinlerinin antenlerine takılan dalgalarla yaşanmış olayların hesaplaşması içindeler." (Vedat Günyol)

Akgün Akova

"Akgün Akova, 'Elimi Tut Yeter'de yalnız insanların ve sözcüklerin ellerini değil, toplumbilimin, ruhbilimin, tarihin, gökbilimin, antropolojinin, felsefenin, botaniğin ve zoolojinin de elinden tutmuş ve yazın dünyamıza benzeri olmayan bir yapıt kazandırmış." (M. Şeref Özsoy)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sansürttürme Şair Abüüü* (1991), *Pepetye* (1992), *Baba Bana Bağırma* (1994), *Aşk ve Kuyruklu Yıldız* (1997), *Seçme Şiirler* (1998), *Elimi Tut Yeter* (1998), *Sevdiğim Kadın Adları Gibi* (2002).

DENEME: *Güzel Atlar Ülkesi* (1996), *Yıkık Bir Çocuk Bahçesi Gibiydi Yüzü* (1997).

HAKKINDA: Vedat Günyol / Sansürttürme Şair Abüüü Önsözü (1991), Sombahar (sayı: 4, Mart-Nisan 1991), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999),

AKGÜN AKOVA

YANKI

yokluyorum, aklınız zzzt zzzt beş karış havada
bir kulağınızdan kürdilihicazkâr giriyor
zenci şarkıları çıkıyor öbüründen, acılı
hüznü nedendir o şarkıların ilerde öğreneceksiniz
şimdi sevinciniz çalçene, gençsiniz çok
siz genç olunca elbet aşk da genç
gün ışığı da genç üçyüzbin kilometre bölü saniye
taşbebeğiniz dolaba kilitlenmemiş, o da genç
ben yaşlandım unutuyorum
içlerinde çiçek adları olan şiirleri koparmayın
demiş miydim size

M. Şeref Özsoy / Elimi Tut Ama Sözlerimi de Yaz (Cumhuriyet Kitap 27.5.1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKOZAN.
Bkz. KAYA, Mustafa (Akozan)

AKOZAN, Mehmet Sıdkı

Şair ve yazar (D. 1890, Kesriye – Ö. ?). İlk ve orta tahsilini Makedonya'da, yüksek tahsilini İstanbul Darülfünun Edebiyat şubesinde tamamladı. Maarif Nezaretinin çeşitli birimlerinde çalıştı; öğretmenlik yaptı.

ESERLERİ:

Divançe-i Şinaver, Zayiât, Salâ-yı Cihâd, Lâmia, Dul Kadın, Oğlumun Defteri, Kervan, Âveng-i Yarân, İleri Geri, Dikenler, Küllüknâme.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

AKOZAN, Sıtkı

Yazar (D. 1889, Kesriye kasabası / Makedonya – Ö. 1947, İstanbul). Şebinkarahisarlı Çubukçuoğullarından Müftü Ahmed Hamdi Efendi'nin oğludur. İlk ve orta tahsillerinden sonra İstanbul Darülfünununa girdi ve buradan mezun olduktan sonra öğretmenliklerde ve Milli Eğitim Bakanlığının çeşitli kademelerinde bulundu. Gazetelerde muhabirlik, Alman Lisesinde Türk edebiyatı öğretmenliği yaptı.

ESERLERİ:

Kervan, Âveng-i Yârân, İleri Geri, Oğlumun Defteri, Dikenler ve Küllüknâme.

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

AKÖZEL, Osman

Eğitimci-şair ve ressam. 10 Ekim 1943, Ergani / Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaokulu Ergani'de tamamladı. 1964 yılında Dicle İlköğretmen Okulunu bitirerek Elazığ, Diyarbakır ve İzmir'de ilkokul öğretmenliği yaptı, 1974 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. İzmir'de öğretmenlik yaparken TÖBDER Karşıyaka Şubesinin kurucuları arsında yer aldı, bir süre başkanlığını üstlendi. Daha sonra DİSK'e bağlı Devrimci Maden İşçileri Sendikası Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi oldu. DİSK yöneticileri ile birlikte yargılandı, beraat etti. Çeşitli tarz resim çalışmaları yaptı. İlk kişisel resim sergisini Bornova / İzmir'de 2003 yılında açtı. Yaşam Korkusuz Olsun (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

*Osman Aköze*l

M. SITKI AKOZAN

HAYIR VE ŞER

Bana derler ki bazı yârânım;
Yok değildir fakat hayatta refah;
Nehri hâlimce ettim istiknâh
Kaldı buhrâ içinde iz'ânım...

O masallar ki yok bu dünyada
Hepsi kaldı kurûn-ı vustâda.

İşte ey mâdih-i zevahir beyin
Kalmış arkanda çektiği tûfân
Şimdi karşında bir yığın hicran
Attığın her adım dolu kin

Sen de hayata belki muğbersin,
Bana yalnız mediha söylersin.

Sandım insanları rahim ü şefik
Dehri ettim ariz ü amik tedkik
Fakat âlemde çok riyâ gördüm

"Yıllardan beri çeşitli konulardaki duygu ve düşüncelerini o güzelim mısralara döken Aközel, Anadolu insanının olaylar karşısındaki etkileşimlerini bir yandan dile getirirken, diğer yandan çeşitli yaşam koşulları karşısındaki görüşlerini, çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. O'nu Ozan olarak karşımıza çıkaran asıl neden, şüphesiz kişisel olayların ötesinde, toplumsal sorunlara karşı olan duyarlı davranışlarından kaynaklanmaktadır. Bununla beraber, paylaşımcı bir karaktere sahip olması, bu eylemde önemli bir rol oynamaktadır." (Enver Yorulmaz)

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, cilt, 1997, s. 428), M. Özgür Başaran / Osman Aközel'in Resim Sergisi Büyük İlgi Gördü (Çaba dergisi, Eylül-Aralık 2003), Çaba Dergisi (1997-98-99 ile 2000-03 arası değişik sayılar).

AKPINAR, Ali

Tefsirci. 1963, Konya doğumlu. İlk ve ortaöğreniminin ardından Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'den mezun oldu (1984). Diyanet İşleri Başkanlığı taşra teşkilatında iki yıl çalıştıktan sonra MEB'e geçti. İÜ Darende İlâhiyat Fakültesine öğretim üyesi olarak atandı (1995). CÜ İlâhiyat Fakültesinde Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalıştı (1996). Aynı fakültede dekan yardımcılığı görevinde bulundu.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Hz Peygamber'den Dualar ve Tefsiri* (1995), *Namaz Dua Süreleri ve Tefsiri* (1996).

ÇEVİRİ: *Şehid Sahabiler* (M.Fehmi Abdülvehhab'dan).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

AKPINAR, Hakan

Gazeteci-yazar. 1966, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunu. Gazetecilik mesleğine 1991 yılında *Hürriyet* gazetesinin Ankara Bürosunda başladı. Çalışmalarını sonraki yıllarda aynı gazetenin parlamento muhabiri olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

28 Şubat Postmodern Darbenin Öyküsü (2001), *Nasıl Gazeteci Oldular* (2002), *Kurtların Kardeşliği* (2005).

HAKKINDA: Nasıl Gazeteci Oldular? (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Nasıl Gazeteci Oldular? (Cumhuriyet Kitap, 21.11.2002).

AKPINAR, Rifat

Hukukçu, şair. 1907, Eleşkirt / Ağrı doğumlu. Hakkında yeterli bilgi yoktur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Suşehri, Bismil ve Yenice ilçelerinde kaymakamlık yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönülden Sesler.*

DİĞER: *Mes'ut İnsanlar, Dinlerin Menşe ve Tarihleri (tefrika), Herkes İçin.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

AKPINAR, Turgut

Araştırmacı - yazar. 14 Ocak 1928, Samsun doğumlu. İlk ve orta tahsilini burada yaptıktan sonra 1952'de Hukuk Fakültesini bitirdi. Hakimlik stajını İstanbul'da yaptıktan sonra Beytüşşebap'a tayin edildi. Bunun üzerine istifa ederek Türkiye İş Bankasında müfettiş olarak çalışmaya başladı. Burada çalışırken Almanya Münih Üniversitesinde doktorasını tamamladı (1962). Emekli olduktan sonra Türk kültür tarihiyle ilgili araştırmalar yaptı. 1967'de *Milliyet* gazetesinin açtığı "Dinin Türk Tarihindeki Etkileri" konulu yarışmada ikinci oldu. İstanbul Üniversitesi tarafından 1981-88 arasında düzenlenen ulusal ve uluslararası Türkoloji kongrelerine sekiz adet bildiri sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne on beş madde yazdı. İlk kitapları banka hukuku üzerinedir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türk Tarihinde İslâmiyet* (1999), *Türklerin Din ve Hukuk Tarihi Üzerine Makaleler* (1999), *Türk Kültür Tarihinden Esintiler* (2003), *50 yıl Öncesi Bazı Büyük Hocalarımız* (2004).

ÇEVİRİ: *Türkler ve Tatarlar Arasında* (J. Schiltberger'den, 1997), *Türklerin Elinde Bir Alman Tacir* (H. U. Kraft'tan, 1997).

HAKKINDA: Cumhuriyet Kitap (10.6.1999).

AKPINAR, Yavuz

Edebiyat araştırmacısı. 1947, Ardahan doğumlu. Ardahan 23 Şubat İlkokulu (1958), Iğdır Ortaokulu (1961), Kars Alpaslan Lisesi (1965) ve Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1969) mezunu. Yüksek lisans (1977) ve doktora (1980) çalışmalarını aynı yerde tamamladı. 1983 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesine geçti. 1986'da yardımcı doçent, 1994'de doçent ve 2000'de profesör unvanlarını aldı. 2004'ten itibaren Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı olarak görev yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği, Avrasya Yazarlar Birliği, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Azerbaycan Yazarlar Birliği'nin üyesidir.

Yavuz Akpınar

1982-99 arasında (toplam 45 sayı) avukat İbrahim Bozyel'le birlikte bütün Türk edebiyatlarını kucaklayan *Kardaş Edebiyatlar* adlı bir dergi çıkardı ve editörlüğünü üstlendi.

1992 yılı boyunca Amerikanın Sesi Radyosu Azerbaycan Servisinde haftalık edebî makaleler yazdı. 1992-1993'te Michigan Üniversitesi'nde (ABD) misafir öğretim üyesi olarak bulundu.

XIX ve XX. yy.da Türk lehçeleri ve edebiyatları; Türk dünyasında modernleşme, fikir ve edebiyat hayatı, edebî-fikrî ilişkiler, Yavuz Akpınar'ın başlıca ilgi alanıdır.

"Neriman Nerimanov" Azerbaycan Devlet Mükâfatı (1990); Azerbaycan Devlet Üniversitesi "Fahrî Doktora" (1993); Türkiye Yazarlar Birliği "Araştırma Dalında Yılın Yazarı"(1994); Azerbaycan Devlet Üniversitesi "Fahrî Profesör" (1996); Türk Ocakları "Ziya Gökalp İlim ve Teşvik Armağanı" (1997); Azerbaycan Yazarlar Birliği "Resul Rıza Mükâfatı" (1998); TİKA "Türk Dünyasına Hizmet Ödülü" (2001) gibi mükâfatlara layık görüldü.

İlk yazısı 1968 yılında Kars'ta *Hakkın Sesi* gazetesinde çıktı. Makaleleri *Türklük Araştırmaları Dergisi, Kardaş Edebiyatlar, Azerbaycan Türkleri, Ocak, Töre, Türk Edebiyatı, Yeni Türkiye, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları* gibi dergilerde yayımlandı.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'ne (Dergah Yayınları, 1977-1998) Türk dünyası edebiyatları ve edebî şahsiyetleriyle alakalı birçok madde yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Mirza Feth Ali Ahundzade; Bütün Yönleri İle* (Doktora, tezi, 1980), *XIX-XX. Yüzyılda Azeri Edebiyatı* (Ders notları, 1984, 2. bs. 1989), *Çağdaş Türk Edebiyatları*, (XIX-XX. Yüzyıl, Ders notları, 1988), *Çağdaş Türk Şiveleri - Azeri Türkçesi ve Edebiyatı Metinleri* (1988), *Azeri Edebiyatı Araştırmaları* (1994).

YAYINA HAZIRLAMA: *Nabi Hazri - Seçilmiş Şiirler* (1976), *Bahtiyar Vahabzade - Şiirler* (1979), *XIX-XX. Asırda Azeri Edebiyatı* (Türk Dünyası El Kitabı, "Edebiyat" kısmında makale, 1994), *Mirza Feth Ali Ahundzade-Komediler* (Temsilat, 1988), *Resulzade, Mehmet Emin - Azerbaycan Cumhuriyeti, Keyfiyet-i Teşekülü ve Şimdiki Vaziyeti* (İ. M. Yıldırım ve S. Çağın ile, 1990), *Resulzade, Mehmet Emin - İran Türkleri* (İ. M. Yıldırım, S.Çağın ile, 1993), *Resulzade, Mehmet Emin - Kafkasya Türkleri* (İ. M. Yıldırım ve S. Çağın ile, 1993), *Ali Şir Nevayi - Mecalisü'n-Nefais* (H. Ayan, K. Yavuz, E. Gemalmaz, R. Toparlı, G. Ayan ile, 1995), *Hamid Nutki* (Aytan) - *Her Renkten-Dünden Bugüne* (1996), *Yaşar Karayev, Başlı Dönemleri ve Zirve Şahsiyetleriyle Azerbaycan Edebiyatı (1999), İsmail Gaspıralı - Seçilmiş Eserleri I: Roman ve Hikâyeleri* (Bayram Orak - Nazım Muradov ile, 2003), *İsmail Gaspıralı - Seçilmiş Eserleri II: Fikri Eserleri* (2004).

HAKKINDA: Fatih Andı, "Ahundzade'nin Temsilât'ı" - İnsan Toplum Edebiyat (1995, s.165-172), Anar-K. Veli Nerimanoğlu / E. Yavuz Akpınar'ın "Azerî Edebiyatı Araştırmaları" Kitabı ve Edebiyat Tarihimiz (Edebiyyat Gezeti, Bakü, 24 Mart 1995, no: 11), Sabahattin Çağın / Azeri Edebiyatı Araştırmaları (Türk Yurdu, Ocak 1998, sayı: 125, s. 12), Mübgan Cunbur / "Akpınar, Yavuz" (TDE Ansiklopedisi, c. 1, 2002, s. 275), Sefa Kaplan / İsmail Gaspıralı - Kopar Zincirleri Gülsarı (Hürriyet Keyif Eki, 14.9.2003).

AKSAKAL, Ali

Şair. 1954, Kalc köyü / Kiraz / İzmir doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1980) mezunu. Salihli'de Halk Kütüphanesi müdürü olarak görev yaptı.

Edebiyatın her dalına, özellikle şiire ortaokul döneminden itibaren ilgi duydu. *Bizim Ece, Sevgi Yolu, Hedef Bilgi Toplumu, Vahit Paşa'nın Sesi* dergileri ile *Bizim Ece* 2000-2001-2002-2003 ve 2004 Şairler Antolojilerinde şiirleri ve araştırma yazıları yayımlandı. Kurucularından olduğu Salihli Sanatçı, Şair ve Yazarlar Derneği (2. başkan) üyesidir.

ESERLERİ:

Şiir, Fıkra ve Güzel Sözlerle Kütüphanecilik, Kör ve Fiziki Özürlüler için

Kütüphane Planlaması, Salihli - Antik Çağdan Günümüze (Ahmet Otman ile, 2004).

HAKKINDA: Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2005).

AKSAKAL, Nuri

Eğitimci, şair. 4 Ocak 1945, Ardanuç / Artvin doğumlu. Şavşat Ortaokulu (1959), Trabzon Erkek İlköğretmen Okulu (1963), Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1970) mezunu. Anadolu Üniversitesinde lisansı tamamladı (1992). Samsun ve Trabzon'da ilkokul öğretmenliği; Artvin, Ağrı, Rize, Ankara'da Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. 1993'de emekli olduktan sonra Ankara'ya yerleşerek, mesleğini özel dersanelerdc sürdürdü.

İlk şiiri *Trabzon Hakimiyet* gazetesinin sanat sayfasında yayımlandı. Şiir ve denemelerini *Kıyı, Damar, Anadolu Ekini, Varlık, Bizim Atabarı, 7 Mart Atabarı, Edebiyat ve Eleştiri*'de yayımladı. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, BESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Lise Türk Dili ve Edebiyatı I-II (1992-2002), *2000 Şiir Coğrafyamız* (2001), *Türkçe Soru Bankası* (2001).

HAKKINDA: Gönül Kocamaz-Sevgi Şenol / Ardanuç'tan Bir Güldeste (2000), Bekir Karadeniz / Artvinli Halk Şairleri (2002).

AKSAL, Sabahattin Kudret

Şair ve yazar (D. 25 Nisan 1920, İstanbul - Ö. 19 Nisan 1993). Işık Lisesi (1937), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1943) mezunu. İstanbul'da İstiklal, Işık ve Boğaziçi liselerinde öğretmenlik; Çalışma Bakanlığı (1949) ve İstanbul Belediyesinde (1951) müfettişlik; Konservatuar (1959) ve Şehir Tiyatrolarında (1961) müdürlük, Belediye Konservatuarında öğretmenlik yaptı. Bu son görevinden 1977'de emekli oldu. Bir süre Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde estetik ve sanat kuramları dersi verdi (1980-81).

Edebiyata şiirle başladı. İlk şiiri *Varlık* dergisinde (1 Ağustos 1938), ilk hikâyesi *Küllük dergisinde (*1940) çıktı. Şiirleri ayrıca *Hamle, İnsan, Oluş* dergilerinde yer aldı. Önceleri Garip akımı etkisinde kaldığı şiirlerinde giderek felsefi düşüncelere yöneldi. Biçimselliği daha fazla önemsediği hikâye ve oyunlarında sıradan insanların yakın çevreyle ilişkilerindeki çelişkileri işledi. 1952-56 arası öykü üzerinde yoğunlaştı. *Gazoz Ağacı* adlı hikâye kitabı ile 1955 Sait Faik Hikâye Ödülünü, *Yaralı Hayvan* hikâye kitabıyla 1957 Türk Dil Kurumu Sanat Armağanı'nı, *Kahvede Şenlik Var* oyunu ile 1965-66 mevsiminin en iyi tiyatro yazarı ödülünü, 1981 Avni Dilligil Tiyatro Ödülünü, *Şiirleri* adlı

Sabahattin Kudret Aksal

kitabıyla 1980 Yeditepe Şiir Armağanını, Buluşma ile 1990 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü, Vavlar adlı öyküsüyle 1985 Enka Öykü Ödülünü, 1990 Yılı Kültür Bakanlığı Onur Ödülünü aldı.

"S.K. Aksal, şiirimizi yenilemiş şairlerden biridir. Özellikle ilk kitabıyla haklı bir yer, haklı bir ün yapmıştır şiirimizde. O ilk şiirlerin, kendi kuşağının şiirine yakın fakat ayrı bir havası, bir kişiliği vardır.

"Konu edineceğim şiirin yazılış tarihini bilmiyoruz. Şiirin ikinci dörtlüğü, bana göre, yapısı ve şiirsel yükü ile, Türk şiirinin en güzel parçalarından biridir. Örnek olarak bu şiiri almama, biraz da bu dörtlük sebep olmuştur. 'Gün Işığı' adlı kitaptaki 'Aile' şiiridir bu.

"Şiir, bütün kusurlarına, belki de ancak bugün farkına varabildiğimiz bütün kusurlarına karşın, şiirimizde aşılmış bir dönemin, bir aşamanın en güzel örneklerinden biridir diyebiliriz. Şiir üstünde konuşurken hep, şiirde bugün vardığımız yerden konuştuk. Yanıltmamalı. Ayrıca şiirimize bugünkü hızını veren hazırlıkların birçoğu da var bu şiirde. İlkin, süsten bezek-

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

YAĞMUR DİNDİ

Yağmur dindi. Sönmeye yüz tutmuş kandilimizin
Şansına bıraktı yerini. Köy köpekleri
Havlıyor sokakta. Bir ayışığı,
Soğuk ve sinsi gelip dayandı kapımıza.
Ne var dolapta? Mum çiçeği gelin başlıkları mı,
Simler mi, pullar mı, teller duvaklar mı,
Yaşmaklar mı, maşlahlar mı, hotozlar mı,
Çocuk saçları mı, bukleler mi, lüleler mi.
Taşlar mı, taraklar mı, maşalar mı, firketeler mi,
Gülsuyu mu, misk mi, amber mi.
Tütsü mü? Bir kuşun sesi mi yoksa?
Bir düşle imiyoruz merdiveni, bir şamdanlayız
Taşlıkta, sarmcu sarkıyoruz, çakıl döşenmiş
Yoluna çeşmenin. Gece! Hep o gece! Limon şansı
Döşeme, kilim, pencerelerimiz kâğıtlı, kapımızda
Perde, mangal, kül, kestane kabuklarının
Biriktiği sahan kapaklan, karanfil çiğneyen
Kadınlar, dullar, bir tekir kedi
Eşikte, aynanın menevişi, yaldızlı saat,
Masa, kitap, defter açık, kalem, silgi,
Kıstığımız lamba, akan tavan, kova, paçavra,
Rüzgârın açtığı bir cam yukarı katta
Bir kıvrılıp uçan, vuran çinko, lodosun kokan ağzı,
Süpürülen oda, serilen döşek, yüzümüze değen
Yosunu gecenin.

ten temizlenmiş dili, bir tip olarak bile olsa, etten kemikten insana dönüşü. Ve bütün o zayıf dörtlüklere karşın, bana göre bugün bile yeni, bugün bile güzel ve taze o güzelim ikinci dörtlük: Baba yaşamasaydı geçmiş zamanı / Bir pencere açık dururdu düşüncesinde / Bir kadın eşsiz elbisesinin içinde / Ne uzun zaman sevmişti onu." (Turgut Uyar)

"Aksal, şiirinin ilk döneminde Garip Şiiri'yle gelen yenilikçi yönelimde ürünler verdi. Şiirini daha bağımsız bir çizgide geliştirmeyi yeğledi. Bu süreçte, bireyin toplumdaki yalnızlığını, yaşadığı açmazları, sıkıntıları yalın bir söyleyişle dile getirdi. Söyleyişe önem verdi. Onun, şiirde yeni bir ses arayışı, yenilikçi görünmek adına değil; şiiri düzyazıdan kurtarmak; 'Yeniden dizeyi, uyumu, şiiri şiir eden şeyleri bulmak. O bileşimi, o sesi bulmak' kaygısından doğdu."(Feridun Andaç)

"Gürültüyle, coşkuyla bezeli bir şiir değildir onunkisi. İnce bir sızı gibi yavaş yavaş kendini duyuran, okudukça alçakgönüllülüğü ile size şiirsel duyarlığın lezzetini veren bir şiiri vardır. Kalın çizgili bir dünya yoktur Aksal'da. Ayrıntılar şiiri oluşturuyorsa, açıkçası bir tür şiir de öyle kuruluyorsa onun ustası Aksal'dır. Doğanın renklerini bile onda o keskin çarpıcılığıyla göremezsiniz, bir gökkuşağında birbirine vurmuş renkler gibidir." (Doğan Hızlan)

"Cumhuriyet dönemi yazarlarımız içerisinde yetkinliği ölçüsünde tanınmayan yazarlar arasında ilk sıralarda yer aldığını düşündüğümüz Sabahattin Kudret Aksal, hikâyelerini büyük ölçüde çocukluk ve gençlik çağlarına ait anılara, tanığı olduğu kişilere, mekâna ve zamana yasladığı görülmektedir. Hikâye kişilerinin iç seslerine kulak veren yazar, dikkatini onların psikolojilerine yöneltir. Amacı belirli bir olayı anlatmak değil, kendi yorumlamalarını aktarmaktır. Hikâye kişilerinin iç dünyalarını, birbirleriyle olan ilişkiler yumağını diyaloglar aracılığı ile değil , hakim bakış açısıyla çözümlemeye çalışır. Herhangi bir ideolojiye ve edebî akıma bağlı kalmadan edebî eserler ortaya koymuş olması, onun Cumhuriyet dönemi edebiyatında özgün bir yere sahip olduğunu gösteren en önemli gerekçeler arasında yer almaktadır." (Arif Yılmaz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şarkılı Kahve* (1944), *Gün Işığı* (1953), *Dırı Gök* (1958), *Elinle* (1962), *Bir Sabah Uyanmak* (ilk iki şiir kitabı ile birlikte 1962), *Eşik* (1970), *Çizgi* (1976), *Şiirler* (toplu şiirleri, 1979; aynı adla bütün şiirleri, 1988), *Zamanlar* (1982), *Bir Zaman Düşü* (1984), *Buluşma* (1990), *Batık Kent* (son şiirleri, 1993).

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

YENİ GELEN GÜNE TÜRKÜ

Merhaba yeni gelen gün
Gökyüzünde belirsiz aydınlık
Denizde çivit mavisi
Merhaba yaşama gücüm

Hadi bakalım başla işine
İlk vapuru ilk treni
İlk uçağı kaldır
Dünyamızın çarkı dönsün

Şu çarpan yüreğimizin
Umudunun sende olduğunu bil
Bil de ona göre davran
Getireceğin mutluluğu getir

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

ELİNLE

Seninle sabahların aydınlığı otların ışıyışı seninle
Sonsuzlukla arınmış, ovada çığlıkları koşup giden atların
Kirimi pasımı suyu sabunu bol bir teknede yudun yıkadın
Aldın kaba doğayı düzenledin yeni baştan bir güzel elinle

Su kuşlarıyla allı pullu donanma fenerleriyle ardıçlarla
Bezedin düşsel gelinler örneği bir boydan öbür boya evreni.
Adım atmak yeniydi seninle uyumak uyanmak solumak yeni
Mutlulukların çiçek açan denizi göz gördüğünce giden tarla

Kanat vurur başımın üstünde döner durmadan bir mavi güvercin
Aydınlığında gecemin boy atan yabanıl bitkilerime azık
Yaşantımı sürdürme gücüm benim gününe geceme düşen ışık
Özgürlük dileğim kara ağaçlar değin köklü ölüm isteğim

HİKÂYE: *Gazoz Ağacı* (1954), *Yaralı Hayvan* (1956), *Yaralı Hayvan Gazoz Ağacı* (ilk iki öykü kitabına beş yeni öykünün eklenmesiyle 1974).

OYUN: *Evin Üstündeki Bulut* (oyn. 1948, basılmadı), *Şakacı* (1952), *Bir Odada Üç Ayna* (1956), *Tersine Dönen Şemsiye* (1958), *Kahvede Şenlik Var* (1966), *Sonsuzluk Kitabevi ya da Kuyruklu Yıldız* (1969), *Kral Üşümesi* (1970), *Bay Hiç - Sonsuzluk Kitabevi* (1981), *Önemli Adam* (1983).

DENEME- İNCELEME: *Geçmişle Gelecek* (denemeler, konuşmalar, 1978).

ÇEVİRİ: *Çeviri Şiirler* (Baudelaire ve Eluard'dan 1991).

HAKKINDA: Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (c. 2, 1965), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 451-454), Turgut Uyar / Bir Şiirden (1982), Atilla Özkırımlı / Dilde Geriye Dönüş Olamaz (söyleşi, Cumhuriyet, 23.3.1988), Alpay Kabacalı / Ses'ini Yitirmeyen Ozan (Cumhuriyet, 15.5.1989), Kültürümüzden İnsan Adaları, s. 219, 1995), Doğan Hızlan / Kitaplar Kitabı (1996), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000) - Sabahattin Kudret Aksal (Mayıs 2000, Superonline), TBE Ansiklopedisi (2001), Esen Çamurdan / Hıçkırmakla Haykırmak Arası Sabahattin Kudret Aksal Oyunlarını Bir Okuma Denemesi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Gülcryüzü (2002) - Yazar Olacak Çocuklar (2004), Semih Gümüş / Puslu Ada (2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Arif Yılmaz / Sabahattin Kudret Aksal'ın Hikâyeciliği Üzerine (Heceöykü, Ekim- Kasım 2004).

AKSAMAZ, Nuray

Şair ve yazar. 24 Mart 1963, Gayrettepe / İstanbul doğumlu. Nuray Gök Aksamaz imzasını da kullandı. Şehremini Lisesi, İ.Ü. Mühendislik Fakültesi Kimya Bölümü (1986) mezunu. 1987 yılında Bolu'da başladığı öğretmenlik mesleğini İstanbul'daki orta dereceli okullarda sürdürdü. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Öğrencilik yıllarında tiyatroya olan ilgisi nedeniyle, Taner Barlas Mim Tiyatro'da *Bir Mart*, "*Sanat Uzun Hayat Kısa*" ve *Uzun Lafın Kısası* adlı oyunlarda rol aldı ve yönetmen yardımcılığı yaptı. 1995 yılından itibaren inceleme, araştırma, deneme ve öykülerini *Gerçek Sanat, Kybele, Berfin Bahar, Mum, Sevi, Kafkasya Yazıları, Yeni Kafkasya Gazetesi, Alaşara, Şiir Oku, İnsancıl, Tarih Toplum, Şiir Ülkesi, Şiiri Özlüyorum, Sorun Polemik, Güzel Yazılar* ve *Türk Dili Dergisi* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Batık Zamanlar* (1997), *Kuryе* (1997).

İNCELEME: *Kuzey Kafkasya Mitolojisi - Nartlardan Beri* (2001).

DERLEME: *Savaşın, Şairin, Kimliğin Sorgulanışı* (Panel metinleri, 2003).

HAKKINDA: Nartlardan Beri - Nuray Gök Aksamaz (Cumhuriyet Kitap, 29.3. 2001), Nuray Gök Aksamaz / Şiir Tasarımı ve Süreçler (2001), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2.bas. 2003).

AKSAN, Doğan

Dilbilimci. 1929, İzmir doğumlu. Ankara Atatürk Lisesi (1948), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1952) mezunu. Aynı fakülteye 1954'te asistan olarak girdi. 1958'de *"Yabancı Dillerle Türkçe Arasında Anlam Benzerliği ve Alışverişi"* başlıklı çalışmasıyla doçentliğe, 1972'de *"Anlambilimi ve Türk Anlambilimi"* adlı çalışmasıyla profesörlüğe yükseldi. Doktora çalışmaları öncesinde Alexander von Humbolt bursu ile Bonn Üniversitesi Dilbilim Enstitüsünde (1957-58) araştırmalar yapan Doğan Aksan, doktora sonrasında (1963) ve doçentlik sonrasında (1967) Frankfurt Üniversitesi Doğu Dilleri Kürsüsünde konuk öğretim üyesi olarak bulundu ve Türk dilbilimi dersleri verdi. 1957-58 arası Bonn Üniversitesi Genel Bilim Enstitüsünde öğretim üyeliği yaptı. 1996 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dilbilim Bölüm Başkanı iken emekli oluncaya değin hem kendi kurumundan olan hem de başka üniversitelerden gelen çok sayıda elemanın bilim uzmanlığı ve doktora çalışmalarında danışmanlık yaparak genç adayların yetişmesine yardımcı oldu.

Türk dili alanında yaptığı araştırmalarla tanındı. Türkiye'de, ilk kez Ankara Üniversitesi DTCF bünyesinde Türkçe Dilbilim Bölümünü kurdu. Gerek Türk Dil Kurumu yönetim kurulu üyesi ve dilbilgisi kolu başkanı olarak çeşitli yayınların ve etkinliklerin ortaya konmasında gerekse Ankara Üniversitesinde dilbilimin öncü anabilim dalı (1982), sonra bölüm olarak düzenlenmesinde (1991) Doğan Aksan'ın payı büyüktür. Ayrıca her yıl yapılması gelenekselleşmiş olan ulusal dilbilim kurultaylarının toplanması düşüncesini de 1987'de Doğan Aksan ortaya attı ve bu yolla o tarihten bu yana Türkiye'de dilbilim alanında azımsanmayacak gelişmelere katkıda bulundu. Yurtdışında ise Sürekli Altaistik Konferansı (Permanent International Altaistic Conference), Uluslararası Onomastik Bilimleri Merkezi ve Uluslararası Anadili Eğitimi Örgütü (International Mother Tongue Education Network) kongrelerine katılarak Türk dilbilimin uluslararası düzeyde tanınmasına katkıda bulundu.

Şiir, yazı ve hikâyeleri *Genç Kalemler*, *Evrim*, *Varlık*, *Her Hafta*, *Arayış*, *Doğancık*, *Türk Dili* dergilerinde yer aldı. Dille ilgili çalışmalarında, dille kültürün bağlılığını anlattı. Çok sayıda makale yayımladı. Toplum-

DOĞAN AKSAN

İNSAN AÇISINDAN ŞİİR DİLİ

İnsanın duygu yönünün ağır bastığı bildirilerin en iyi örneklerini şiir dilinde buluruz. Yazılan dilin (İng. written language, Alm. geschriebene Sprache) yanında konuşulan dil (İng. spoken language, Alm. gesprochene Sprache) nasıl, zaman zaman daha etkili bir anlatım sağlıyorsa, çeşitli duygu, coşku, düşünce ve hayallerin söze dönüştüğü yazın ürünleri içinde şiirin dili de özellikle yoğunluğu, sözcüklerinin anlam değerleri ve müzikaliteleri nedeniyle, öylece, daha etkileyici, çarpıcı bir anlatımı gerçekleştirir. Ünlü düşünür Aristoteles; "Ozanlık doğadan, coşkun bir yaradılış getiren kişilere özgüdür" diyordu. Ancak unutmamak gerekir ki, Şair, eğer öteki insanlar arasından hayalleri, coşkusu ve duygularının yoğunluğuyla ayrılıyorsa, bunları ancak güçlü bir anlatımla, iyi bir şiir diliyle başkalarına aktarabildiği ölçüde gerçek şair sayılır. Bunun için de sadece, yapısındaki başkalık yeterli olmaz; zihnindekileri söze dönüştürmeye yetecek kadar sözvarlığının genişlemiş olması, dile egemenliği ve dilde yaratıcılığı da gerekli dir.

Dil, bilindiği gibi, insanı öteki yaratıklardan ayıran, ona ayrıcalık sağlayan bir yetenektir. Aynı zamanda insan zihninin büyük gücünün de yansıtıcısıdır. Şiir ise bu gücün ve dil adını verdiğimiz, sonsuz anlatım olanakları olan kuruluşun özel bir ürünü, özel bir örneğidir. Tıpkı edebiyat sanatının öteki türleri ve resim, müzik, plastik sanatlar gibi, insanın imge, duygu, düşünce ve sanat yönünü ortaya koyan önemli yaratılardan biridir.

Bizce, şiirin insan açısından en önemli yönü, insanın zihin gücünün, insan beyninin sınır tanımayan devinme yeteneği'nin ve yaratıcılığının yansıtılmasına olanak sağlamasıdır. İnsan zihninde belirsiz imgeler, çok değişik tasarımlar, çağrışımlar, duygulanmalar, birleştirme, benzetme gibi etkinlikler şiir dilinde öylesine değişik, yeni ve özgün birleşimler içinde verilebilmektedir ki, ortaya yeni bir iletişim yolu çıkmaktadır (...).

T.S. Eliot, şairin zihninde şiirin doğduğu anı betimlerken şöyle demektedir: "(Bu anda) şairin dimağı bir katalizör gibidir. Oksijen ve kükürt dioksit gibi iki gazın platin bir çubuğun bulunduğu bir ortamda) sülfürik asit meydana getirmesi gibi, insan dimağı da yeni bileşikler meydana gelirir".

İletişim açısından bakıldığında şiiri bir bildiri (mesaj) ileten bir metin olarak düşünebiliriz. Böyle olunca da elbette, şiiri dinleyen / okuyan kimsenin ve eğer sözlü olarak sunulmuşsa, metni aktaranın çeşitli niteliklerı, şiirden beklenen etkinin ölçüsü bakımından pay sahibi olacaktır. Bildiriyi alıcının, yani şiiri dinlemekte ya da okumakta olanın, şairin yansıtmak istediği duygu, imge, düşünce ve görüntüleri iyice algılayabilmesi için herşeyden önce, bu şiirdeki sözvarlığını yeterince tanıması gerekidir. Sözvarlığı ve genel kültür eksikliği nedeniyle kimi sözcükler ve tamlamalar gereğince tanınıp algılanamadığında şiirin etkisi azalacak, hatta yok olacaktır. Şairle okuyucu / dinleyicisi arasında bir bağlantının kurulabilmesi için her ikisinin bir yerde, belli bir kültür birikimine ortak olmaları gerekir. Çok ünlü, çok sevilmiş bir Divan şiirini dinleyen / okuyan kimse, şiirdeki sözcük ve tamlamaları ve onların arkasında kalan imgeleri, beyit içinde birbirleriyle çeşitli bağlantılara sokularak birtakım sanatların gerçekleşmesini sağlayan göndermeleri tanıyıp çözmek zorundadır. Örneğin Bâkî'nin, anlaşılması zor olmayan:

"Güzeller mihribân olmaz demek yanlıştır ey Bâkî
Olur vallâhi billâhi biraz yalvarı görsünler"

beytini dinleyen bir kimse mihriban 'sevgi taşıyan, şefkatli' sözcüğünün anlamını bilse bile yalvarı görsünler sözünün 'tevriyeli olduğunu anlayıp bunu çözemezse şiiri yeterince algılamış sayılmaz. Kaldı ki, çok daha ağdalı, çetrefil olan dizeler için uzunca bir hazırlık dönemi geçirmiş olmak, aynı çağın şiirlerini anlayabilecek kadar Osmanlıca öğrenip Divan şiirinin niteliklerini bilmek gerekir.

(*Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, 1993)

Doğan Aksan

ların içinde yaşadıkları kültürel ortamın konuştukları dile nasıl yansıdığını açık bir şekilde ortaya koydu. Noam Chomsky'nin geliştirdiği dönüşüm, edim ve ediç gibi kavramları da yorumlayan Aksan *Dil, Şu Büyülü Düzen...* kitabında hayvanların dili, şiir dili gibi konulardaki tespitlerini de ortaya koydu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Anlam Bilimi ve Türk Anlambilimi* (1971), *Tartışılan Sözcükler ve Özleştirme Sorunu* (1976), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* (3 cilt, 1977-82), *Türkçenin Gücü* (1987), *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili* (1993), *Türkçenin Sözvarlığı* (1996), *Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi* (1998), *Halk Şiirimizin Gücü* (1999), *Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını* (2000), *Cumhuriyetin Çocukluk, Gençlik Yılları ve Bugün* (2001), *Anadilimizin Sözdenizinde* (2002), *Dil, Şu Büyülü Düzen...* (2003), *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri* (2003), *Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri* (2005).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Sözcük Türleri* (2 cilt, 1976-1977), *Türkiye Türkçesi Gelişmeli Sesbilgisi* (1978), *Dilbilim Seçkisi* (Günümüz Dilbilimi ile İlgili Yazılardan Çeviriler, 1982).

ÇEVİRİ: *Kokona Yatıyor* (Ali Bey'den, 1961).

DENEME: Yaşadıkça (2006).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebi yatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Müge Canpolat / Türk Halk Şiirine Dilbilimsel ve Anlambilimsel Bakış (Virgül, sayı: 45, Kasım 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Türkiye Türkçesinin Dünü Bugünü Yarını (Cumhuriyet Kitap, 8.2.2001), Ahmet Günbaş / Doğan Aksan Dilimiz Üzerine Çalışmalarını Sürdürüyor: Anadilimizin Söz Denizinde (Cumhuriyet Kitap, 7.3.2002 ve 14.3.2002), Serkan Öztürk / Dil, Şu Büyülü Düzen... (Virgül, sayı: 62, Mayıs 2003).

AKSANYAR, Nejdet Necati

Öğretim üyesi. 19 Haziran 1957, Kayseri doğumlu. 1985'te bilim uzmanı, 1993'de Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde doktor, 1983'de Hacettepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanlığında araştırma görevlisi oldu. 1996'da Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürü, 1997'de Tarih ve Uygulama Merkezi müdürü, 1997-98 arası Fen-Edebiyat Fakültesinde dekan vekili oldu. Daha sonra sırasıyla Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü, Fen Edebiyat Fakültesi dekan vekilliği, Tarih Bölüm başkanlığı, Tarih Araştırmaları ve Uygulama Merkezi müdürlüğü yaptı. Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünden Hususi Pilotluk ve Havacılık başarı ödülü aldı.

ESERLERİ:

Çok Partili Demokrasi Denemeleri İçinde Serbest Cumhuriyet Fırkasının Yeri ve Önemi, 1923-38 Türk-Sovyet İlişkileri, Dönemin Aydınlarından Celal Nuri'nin (İleri) Milli Mücadeleye Bakışı, Türk Toplumunun Batılılaşması, Çağdaşlaşmaya Giden Yolda Celal Nuri İleri ve Fikir Alanında Etkinliği.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

AKSARAYÎ (Alâeddîn Ali)

Sûfi (D. ? – Ö. Bursa). Karamanlı Şeyh Ali Semerkandî halifelerinden Hayreddin Efendinin talebesi. Kanuni, Bağdat Seferine giderken bu zatla görüştü ve duasını aldı. Daha sonra Bursa'ya yerleşti. Kabri Başçı İbrahim Bey Camiinin kıblc tarafındadır. *Ankâ-yı Mağrib Şerhi* (İbn Arabi'ye) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKSARAYÎ (Ali b. Şabân)

Mutasavvıf (D. ? – Ö. 1699, İstanbul). Hakkında fazla bilgi yoktur. Tasavvuf yoluna girerek şeyhliğe yükseldi. İstanbul'da vaaz ve irşatla meşgul olduğu bilinmektedir. Kabri Topkapı dışında Kadızade Şeyh Mehmed Efendi civarındadır.

ESERLERİ:

Şerhu Hikmeti'l-Ayn, Hâşiye alâ Kavli Ahmed li'l-Fenârî, Tefsiru Kavlihî Teâlâ "Ve'ş-Şemsü Terci".

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKSARAYÎ (Cemaleddin Muhammed)

İslâm bilgini, sûfi (D. ? Aksaray - Ö. 1388, Aksaray). Aksaray'da Zincirli Medresesinde müderrislik yaptı. Ders halkasında bulunanlar arasında Molla Fenarî gibi Osmanlı döneminin seçkin alimleri de vardır.

ESERLERİ:

Keşşâf Hâşiyesi, Gâyetü'l-Kusvâ Şerhi (Beyzavi'ye), Risâle fî Cevâzi'd-Devri ve's-Semâ, Şerhi "İnna'llâhe Halaka Âdeme alâ Sûretihi", Hadis-i Erbaîn, Şerh-i Mecmau'l-Bahreyn, Hâşiye-i Mülteka, Şerhu Mucizü'l-Kânun el-Müsemmâ bi Halli'l-Müciz, Şerhu Lübâbi'l-Müsemmâ bi Keşfi'l-İ'râb, Ahlâk-ı Cemâli, Şerhu Müşkilâti'l-Kur'âni'l-Kerim ve Şerhu Müşkilâti'l-Ehâdîs, İzâh Şerhi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKSARAYÎ (Hamîdeddin).

Bkz. SOMUNCU BABA

AKSAY, Hasan

Devlet adamı, gazeteci - yazar. 1933, Adana doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini Osmaniye, Ankara ve K. Maraş'ta tamamladı (1951). Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu (1955). Üniversite öğrencisi olduğu yıllardan itibaren çeşitli dernekler ve siyasî partilerde görev aldı. Bir süre öğretmenlik ve lise müdürlüğü (1955-61) görevlerinde bulunduktan sonra, AP'den 1961 ve 1965'de Adana milletvekili olarak parlamentoya girdi ve Genel İdare Kurulu üyeliğinde bulundu.

Hasan Aksay

Prof. Necmettin Erbakan önderliğinde kurulan Millî Nizam Partisi kurucuları arasında yer aldı. MNP ve bu partinin kapatılmasından (1971) sonra kurulan MSP'nin genel başkan yardımcısı, teşkilat başkanı, İstanbul İl başkanı, 1973-77 İstanbul, 1977-80 dönemi İstanbul milletvekili, Milliyetçi Cephe Hükümeti'nde (Demirel başkanlığında AP-MSP-MHP-CGP) devlet bakanı oldu. MSP'den sonra kurulan RP'de de yönetici olarak görev aldı, MKYK üyeliği, genel başkan yardımcılığı, teşkilat başkanlığı yaptı. Türkiye Yeşilay Cemiyeti Ankara Şubesi başkanlığı, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel İdare Kurulu üyeliği, Hak-İş'e bağlı Basın İş sendika başkanlığı, TAGAT kuruculuğu ve genel başkanlığı, Türk Ocakları genel merkez yönetim kurulu üyeliği ve genel sekreterliği vb. Görevlerde bulundu.

Millî Gazete'de aralıklarla başyazılar (1963) yazdı. Yazıları ayrıca *Yeni Devir, Yeşilay, Vahdet* (1958),

Adım, Hilal, Hizmet (Kahramanmaraş, 1949-51), *Yeni Adalet, Zaman* gazete ve dergilerinde yer aldı. Ayrıca çocuk edebiyatı türünde ürünleri de yayımlandı.

ESERLERİ:

Millî Nizam Davamız (1971), *Günün İçinden* (1973), *Aydınlık Savaşçıları, Öfkeyi Öldürmek, Küçük Tüba Büyük Yolda, Torolu Bilal, Bal Arısı, Tutsak Olanın Hali, Düşünceler ve Öğütler* (1981), *Gerici Eylemler ve Başörtüsü, İnsan ve Cihat, Körfezin Dibi* (1992), *Egemen Halkın Siyasetnamesi* (2005).

AKSAY, Mustafa

Yazar, yapımcı. 22 Şubat 1955, Andırın / Kahramanmaraş doğumlu. Bilal ve Bilal Erdem imzalarını da kullandı. Babasının görevi nedeniyle öğrenim yıllarında Anadolu'nun değişik yerlerinde bulundu. Kahramanmaraş'ta başladığı ilkokulu Mersin'de Abdülkadir Perşembe Deneme İlkokulunda (1966) bitirdi. Ortaokula Adana'da başladı, K. Maraş'ta devam etti, İstanbul'da tamamladı, liseyi Osmaniye'de (1973) bitirdi. 1973'te Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne girdi, ertesi yıl aynı üniversitenin Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlamaya Bölümüne geçti. Burada üç yıl okuduktan sonra 1976'da İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) Grafik Bölümünü geçti. Bu yıllarda *Yeni Devir* gazetesinde karikatürleri ve yazıları yayımlanmaya başladı. Karikatürlerinde Bilal, yazılarında Bilal Erdem takma adlarını kullandı. İstanbul'da bir reklam ajansı kurdu ve ilk TV reklam filmini 1978'de çekti. 1980 yılında İngiltere'ye gitti. 1982 yılına kadar başta *Impact* dergisi olmak üzere birçok dergi ve gazetede yazıları, çizgileri ve kapak çalışmaları çıktı. Aynı yıl Londra'da yayımlanan *Arabia, The Islamic World Review* dergisinin sanat yönetmeni oldu. 1987'de *South* dergisinin, 1988'de *Ahlan Wasahlan* dergisinin art direktörü olarak 1992 yılına kadar çalıştı. 1992 yılında Türkiye'ye döndü ve Atlas TV şirketinin yönetimini üstlendi. 1997-98 yıllarında *Hicaz Demiryolu: İstanbul 'dan Medine 'ye Bir kültür ve Medeniyet Yolculuğu* adlı belgesel filmi çekti. Aynı adla, Hicaz fotoğraflarının yüz yıllık görüntülerinin yer aldığı bir albüm yayımladı. 2000 yılının Mart ayında, bin ikiyüz slayttan oluşan *Hacc 2000* projesini gerçekleştirdi.

1986'da Islamic Development Bank Uluslararası Grafik Yarışması Birincilik ödülünü, 1999'da "Hicaz Demiryolu" çalışmasıyla Türkiye Yazarlar Birliği En İyi Belgesel Film Senaryosu ödülünü, yine aynı çalışma ile 2000'de Kültür Bakanlığı Avşa Film Festivali En İyi İkinci Belgesel Film ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Hicaz Demiryolu (Türkçe-İngilizce metinli, 2000), *Mimar Sinan the Architect* (2006).

AKSEKİ, Ahmet Hamdi

İslam bilgini (D. 1887, Güzelce / Akseki - Ö. 9 Ocak 1951, Ankara). Köyünde ve Ödemiş'te medrese öğrenimi gördü. Yükseköğrenim görmek için geldiği (1905) İstanbul'da Bayındırlı Muhammed Şükrü Efendi'den İslâmi ilimler, Mehmed Akif'ten Arap edebiyatı dersleri aldı. Darülfünün Ulûm-ı Aliyye-i Diniye bölümünde üç yıl okudu. Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesini (1941) ve Medresetü'l Mütehassisin'in felsefe-kelâm ve hikmet bölümünü birincilikle bitirdi (1918), burada dersiâmlığa yükseldi.

Öğrencilik yıllarından başlayarak Heybeliada Mekteb-i Bahriyede din ve ahlâk dersleri okuttu (1916). İstanbul'un çeşitli camilerinde kürsü şeyhliği yaptı. Medresetü'l İrşad, İbtidâi Dahilîde tarih felsefesi, psikoloji dersleri verdi. Millî Mücadele yıllarında Anadolu'da verdiği vaazlarla Kuva-yi Milliyeyi destekledi. Ankara Lisesinde öğretmenlikten (1921-23) sonra Şer'iye ve Evkaf Vekâleti Tedrisat Umum Müdürlüğü (1922-24) görevinde bulundu. Kısa bir süre Darülfünün İlâhiyat Fakültesi hocalığının ardından Diyanet Reisliği Müşavere Heyeti üyeliğine seçildi.

1925 yılında, Tarikat-i Salahiye Cemiyetine üye olup faaliyetlerine katılmak iddiasıyla İstiklal Mahkemesinde yargılandı, beraat etti. 1939'de Diyanet'te başkan yardımcılığı yaptı. 1947'de Diyanet İşleri başkanı iken Ankara'da öldü. Ankara Cebeci Askerî Mezarlığına gömüldü.

Makaleleri 1908'den itibaren çıkmaya başlayan *Sırat-ı Müstakim* ve devamı *Sebilürreşad* ile *Mahfel* gibi dergilerde yayımlanmıştır. Diyanette

Ahmet Hamdi Akseki

görev yaparken M. Hamdi Elmalı'nın *Hak Dini Kur'an Dili* tefsiri ile *Tecrid-i Sarih Tercümesi* ve *Şerhi*'nin basımında emeği geçti. İlmihal bilgileri veren *İslâm Dini* adlı eseri *Cumhuriyet* tarihinde en çok basılan kitap oldu.

ESERLERİ:

Mezahibin Telfiki ve İslâmın bir Noktaya Cem'i (Reşid Rıza'dan çeviri, 1970), *İslâmın Bir Noktaya Cem'i* (Reşit Rıza'dan çeviri 1970, İslâm'da Birlik ve Fıkıh Mezhepleri adıyla H. Karaman tar. 1974), *Bilinmesi Elzem Hakikatlar (1916), Ulema-ı İslâmiye'den Bir Sual ve Abdullah Guvilyam Efendi'nin Cevabı (1916), Dini Dersler (3 kitap, 1920, 1921, 1923), Hatemü'l Enbiya Hakkında En Çirkin Bir İddianın Reddiyesi (Garanik meselesi hakkında Hoca Rasim Avni Efendi'ye cevap, 1922; Garanik Efsanesi adıyla, 1998), Ahlâk Dersleri (1924, latin harfleriyle 1968), Askere Din Dersleri (1925, Askere Din Kitabı adıyla 1944), İslâm Dini Fıtridir (1925), Köylüye Din Dersleri (1928), Vel'Asr Süresinin Tefsiri (1928; yeni bas. 1998), İslâm (1928), Müslümanlıkta İktisadın Ehemmiyeti (1932), İslâm Dini (1933), Peygamberimiz Hazreti Muhammed ve Müslümanlık (1934), Tayyare ve Kuvvet, Yeni Hutbelerim (2 cilt, 1936-37, 1966), Ramazan Armağanı (1937), Yavrularımıza Din Dersleri (2 kitap, 1941, 1948), İslâm Fıtrî ve Tabiî ve Umumî Bir Dindir I- Din ve İslâm Hakkında Umumî Fikirler (c. 1. 1943, c. 2, H. T. Feyizli Tarih, 1918), Peygamberimizin Vecizeleri (1945), Hicrî 1366, M. 1947 Yılı Ramazan-ı Şerif Münasebetiyle Dinî Bir Konuşma (1947), Namaz Surelerinin Türkçe Tercüme ve Tefsiri (1949), Öğretmen ve Öğrencilere Yardımcı Açıklamalı Din Dersleri (2 kitap, 1949), Din Dersleri (ilkokullar için 2 kitap, 1949), Sabık Diyanet İşleri Reisi Merhum Ahmed Hamdi Akseki'nin Ramazan-ı Şerif Münasebetiyle Müslümanlara Hitabı (1952), Ondört Asır Evvel Doğan Güneş Peygamberimiz Hazreti Muhammed (1954), Prophet Muhammed (1956), A Study on Prophet Muhammed (2. Bas. 1959), İslâm Aleminin Gerileme Sebepleri-İslâmiyet ve Terakki (G. Riviore'den çeviri, 1966), Müslümanlara Büyük İlmihal (1971), Bulgaristan Mektupları* (2000).

HAKKINDA: Veli Ertan / Ahmed Hamdi Akseki'nin Hayatı Eserleri ve Tesirleri (1966), Süleyman Hayri Bolay / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Vehbi Vakkasoğlu / Osmanlıdan Cumhuriyete İslâm Âlimleri (2002).

AKSEL, Doğan Ümit

Şair. 1946, Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Uzun yıllar gazetecilik ve

matbaacılık yaptı. Şiirlerinde sevgi ve aşk temaları ile günlük yaşamın sorunlarına yer verdi.

ESERLERİ (Şiir):

Seni Unutmayacağım (1973), *Yasak Sevi* (1982), *Bir Sensin Sonbahar* (1985), *Sen Seversen* (1987), *Benim Şarkılarım* (1989), *İki Tutsak* (1990).

HAKKINDA: V. Recai Vclibcyoğlu / ÖBAŞKA (c.1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKSEL, Malik

Ressam ve yazar (D. 1901, Selanik - Ö. 15 Şubat 1987, İstanbul). Malik Vicdani imzasını da kullandı. İlköğrenimini Serez'de gördükten sonra İstanbul'a geldi. İstanbul Muallim Mektebi (1921) mezunu. 1928-32 arası Berlin Güzel Sanatlar Okulunda resim öğrenimi gördü. Dönüşünde, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde resim ve sanat tarihi öğretmenliğine başladı. 1954'te Çapa Eğitim Enstitüsüne geçti ve 1968'de buradan emekli oldu.

Çok sayıda öğrenci yetiştirdiği gibi yurtiçinde ve yurtdışında geniş ilgi gören resim sergileri açmıştır. *Varlık, Hisar, Türk Edebiyatı* dergilerinde deneme ve sohbet türü yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

Resim Sergisinde Otuz Gün (1943), *İstanbul Mimarisinde Kuş Evleri* (1959), *Anadolu Halk Resimleri* (1960), *Türklerde Dini Resimler* (1967), *Sanat ve Folklor* (1971), *İstanbul'un Ortası* (1977).

HAKKINDA: Ahmet Köksal / Ressam Eğitimci ve Yazar Malik Aksel (1988), TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Beşir Ayvazoğlu / Anadolunun Sanat Kapılarında Bir Ressam (Defterimde Kırk Süret, 3.bas., 1999, s. 26-29), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKSIN, Ahmet

Osmanlı tarihi araştırmacısı. 26 Ocak 1964, Elazığ doğumlu. Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1987) mezunu. Yüksek lisansını (1990) ve doktorasını (1995) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında tamamladı. Fırat Ü. Tarih Bölümünde doçentlik unvanını aldı. Fırat Üniversitesi Senato üyesi (2004), Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürü (2004) oldu. Uzmanlık alanı, 19. yüzyıl Osmanlı sosyal-iktisat ve teşkilat tarihidir.

Makaleleri, *Belleten, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Dünyası Tarih* dergilerinde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası konferans ve sempozyumlarda tebliğler sundu. Çeşitli sempozyumlarda tertip heyeti üyesi olarak görev yaptı.

Ahmet Aksın

ESERLERİ:

19. Yüzyılda Harput (1999), *1897 Osmanlı-Yunan Harbi* (İbrahim Yılmazçelik ile, 2001), *19. Yüzyılda Eğin* (2003).

AKSOY, Alper

Şair ve yazar. 1954, Emirdağ / Afyon doğumlu. Emirdağ Lisesi ve Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü mezunu. Çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. *Çirkef* adlı oyunu ile 1974 Dündar Taşer Tiyatro Yarışması'nda üçüncülük mansiyonunu, Kutlu Töre adlı romanıyla da 1976 Dündar Taşer Roman Yarışması üçüncülük ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

OYUN: *Çirkef* (1954).

ROMAN: *Kutlu Töre* (1974), *Ümraniye İçinde Vurdular Bizi* (1983).

ŞİİR: *Çağrı.*

AKSOY, Dilek

Gazeteci-şair. 1 Şubat 1975, Çivril / Denizli doğumlu. Ailesinin beşinci çocuğu olarak dünyaya geldi. 1980 yılında Çivril (Denizli) 30 Ağustos İlköğretim Okulunda başlayan ilk öğrenimini Cumhuriyet İlköğretim Okulunda, ortaöğrenimini Çivril İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 1990 - 02 yılları arasında Avusturya'da geçen gurbet döneminin ardından döndüğü İstanbul'da *Aktüel* dergisi haber koordinatörlüğü, *Kadınca* dergisi reklam yönetmenliği görevlerinde bulundu. Bir süre Radyo Baycan'da, 2005'ten itibaren TGRT FM'de "Dünya Dönerken" adlı haber programını hazırlayıp sundu. *Aşkım Orada mısın?* (2005) adlı bir şiir kitabı vardır.

AKSOY, Erol

Yazar. 1935, Bayındır / İzmir doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ile Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Enstitüsü mezunu. Çeşitli gazetelerde ve TRT'de çalıştı. 1967 Ali Naci Karacan Armağanında üçüncülük, TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında *Gelin Çıkmazı* adlı TV oyunuyla Büyük Ödülü aldı.

AKSOY, Fahir

Ressam ve yazar. 1916, İstanbul doğumlu. İstanbul Göztepe Amerikan Kolejinde başladığı ortaöğrenimini Edirne Lisesinde (1934) tamamladı. İki yıl memurluktan sonra *Vakit, Akşam, Tan, Ulus, Vatan* gazetelerinde çalıştı. Basın Yayın Genel Müdürlüğünde redaktörlük yaptı.

Son yıllarda İzmir'de bir sanatevini yönetti. Röportajları ve resim eleştirileri *Yelken, Yeditepe, Papirüs, Dost, Yeni Dergi* gibi dergilerde çıktı. Ankara'da *Köken* adlı aylık bir dergi çıkarmıştı (1974-75, 19 sayı). Dost dergisinde yayımlanan, Ataç, Orhan Veli, Cahit Sıtkı, C. Atuf Kansu, İlhan Tarus, Çetin Altan, Salim Şengil, Mehmet Kemal, Cüneyt Arcayürek, Cihat Burak, Orhan Peker, Fikret Otyam ve daha birçoklarının anılarının geçtiği yazılarının bir bölümünü *Kürdün Meyhanesi* adlı kitabında topladı.

ESERLERİ:

Batı Öykünmeciliği ve Üç Yazarla Tartışma (1984), *Kürdün Meyhanesi* (2000, anı), *Yaşam Defterim* (2004, anı).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Kürdün Meyhanesi (Virgül, sayı: 31, Haziran 2000), Fahriye Kuru / Kürdün Meyhanesi - Fatma Oran / Rüzgâra Dirençli Anılar (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 27.7.2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKSOY, Gürdal

Araştırmacı - yazar. 1968, Bingöl doğumlu. Yazı hayatına 1990 yılında adım attı. 1993-95 yılları arasında, sırasıyla *Özgür Gündem, Özgür Ülke* ve *Yeni Politika* gazetelerinde yazdı.

ESERLERİ:

Kürt Dili ve Söylenceleri Üzerine İncelemeler 1 (1991), *Hieros Gamos-Tanrı Baba Üzerine Notlar* (1993), *Tarihi Yazılmayan Halk Kürtler* (1996), *İnsan Kültür ve Uygarlık* (1996), *Aşkın Sonu mu?*

HAKKINDA: Gürdal Aksoy / İnsan Kültür ve Uygarlık (1996).

AKSOY, H. Fikri

Hocaefendi. 1925, Afyonkarahisar doğumlu. Babası, İmamoğullarından Hattat Hacı Osman'ın oğlu Hacı Şükrü Aksoy'dur. 1938 yılında Afyon Gedik Ahmet Paşa İlkokulunu bitirdikten sonra ailesi ile birlikte İstanbul'a yerleşti. İstanbul Müftülüğü Mushafları Tetkik Komisyonu başkanı olarak görev yaptı.

Özellikle kıraat ilmi alanında yaptığı çalışmalarla tanındı. Türkiye'nin tanınmış hafızları arasında gösterildi. Reşat Ekrem Koçu'nun *İstanbul Ansiklopedisi*, Ali Rıza Sağman'ın *Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanlar*, H. Rahmi Şenses'in *Bugünün Meşhur Huffazı Kiramı ve Mevlidhanları* ve Hafız Zeki Altın'ın *Eski ve Yeni Kur'an Bülbülleri* adlı eserlerinde Fikri Aksoy'un kariyeri ve yaptığı çalışmalar övgüye değer bulundu.

ESERLERİ:

On Derste Kur'an Alfabesi (1959), *Allah'a Giden Yol* (1964), *Adâb-ü Kıraêt-il Kur'an* (1970).

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler Yazarlar Hattatlar (1971).

AKSOY, Hasan

İlâhiyatçı. 30 Haziran 1949, Ankara doğumlu. 1970 yılında İstanbul İmam Hatip Okulu ve Eyüp Liscsi (1970), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1974), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1976) mezunu. Lisans tezi: *"Kınalızade Ali Efendi ve Eserleri"*. Bir süre İstanbul liselerinde öğretmen olarak çalıştı. Marmara Üniversitesine İlâhiyat Fakültesine (Yüksek İslâm Enstitüsü döneminde) asistan olarak 1977 yılında başladı.

1984'te M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Şemseddin Sivasi Hayatı Eserleri ve Mevlid'i (Tenkidli Neşir)"* adlı teziyle doktor oldu. Bir yıl kadar Kahire Ayn-Şems Üniversitesi Türkoloji Bölümünde misafir öğretim üyesi olarak çalıştı, sahasıyla ilgili araştırmalarda bulundu (1986-87). 1992'de doçent oldu. Doçentlik tezi: *"Mustafa Ali'nin İki Kırk Hadisi"* (1991). Londra'da altı ay kadar sahasıyla ilgili araştırmalar yaptı, bu arada ilmi toplantılara iştirak etti (1995). 1998 yılında profesör oldu. M.Ü. İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü.

Yazıları *Tohum, Nesil, İslâmi Edebiyat, İlim ve Sanat* dergileri ile *Tercüman* gazetesinde yer aldı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. Mustafa Ali'nin Manzum Kırk Hadis Tercümeleri (1991) adlı bir eseri basıldı.

Hasan Aksoy

AKSOY, Hıfzı

Eğitimci-şair ve yazar. 1930, Altınoluk / Balıkesir doğumlu. İlköğrenimini Altınoluk'ta tamamladıktan sonar, 1944 yılında imtihanları kazanarak Savaştepe Köy Enstitüsüne girdi. Enstitüyü 1948 yılında bitirince öğretmen olarak Dursunbey'in İsmailler köyüne atandı. Bu köyde bir yıl kaldıktan sonra Edremit'in Çıkrıkçı köyüne, 1954 yılında da başöğretmen olarak doğum yeri olan Altınoluk'a atandı. 1956 yılında yedek subay olarak askerliğini Polatlı Topçu Okulun-

Hıfzı Aksoy

da tamamlayıp Dursunbey'in Selimağa köyünde üç yıl çalıştıktan sonra okul müdürü olarak tekrar Altınoluk Merkez İlkokuluna döndü. 1967 yılında Havran Merkez Sekiz Eylül İlkokulu müdürlüğüne atandı. 1973 yılında bir kez daha Hilmi Ergin İlkokuluna dönerek, 1974 yılında kendi isteği ile emekli oldu. Sonraki yıllarda çeşitli dergilere öykü ve şiirler, yerel gazetelere köşe yazıları yazmayı sürdürdü.

ESERLERİ:

ANI: *Günaydınlı Yıllarım* (1995).

ÖYKÜ: *Kapının Ardında Kalan* (1996), *Sen Olmaz Belle*.

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Geçmişten Günümüze Altınoluk* (4.bas. 1998).

ŞİİR: *Günbatımı* (1998).

AKSOY, Hikmet

Araştırmacı, karikatürist. 1937, Vakfıkebir / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaokulu ilçesinde, liseyi Giresun'da okudu. Lise öğrenimi sırasında İstanbul gazetelerine muhabirlik yaptı.

İlk yazısı 1953'te *Vefa* dergisinde, 1959-62 arası karikatürleri *Türkiye Spor, Son Havadis, Büyük Gazete, Şaka, Tef* vb. dergi ve gazetelerde yayımladı. Askerliğini yaptığı Simav ilçesinde *Köy Raporu* adlı bir gazete çıkardı (1963-65). 1959'dan bu yana Trabzon gazetelerinden *Hizmet, Hakimiyet, Son Haber, Türkçesi* vb. gazetelerinde yayın yönetmeni ve yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Basın kuruluşlarından yirmi civarında ödül aldı. 1996'da Karadeniz Fıkraları Ajansını kurdu.

Hikmet Aksoy

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Her Yönüyle Vakfıkebir* (1965), *Vakfıkebir İlçesi ve Çevresi* (1973), *Faik Ahmet Barutçu* (1995), *Trabzon Basını* (1998), *Karikatürün Trabzon Boyutu* (1999).

DERLEME: *Made in Karadeniz - Fıkralar* (1998), *Kemençe Çalayim mi?* (2000).

HAKKINDA: Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002).

AKSOY, Kemal

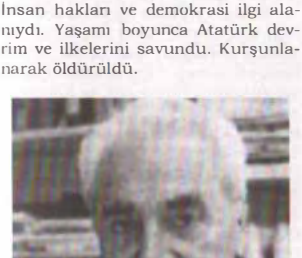
Şair. 1925, Ordu doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ordu'da gördü. Ailesinin ekonomik durumu nedeniyle öğrenimini sürdüremedi. Trabzon Lisesinden ayrılarak Ordu'da Tarım Kredi Kooperatifine memur oldu. Rasim Akyol ile birlikte *Kooperatifçi* (1949) gazetesini ve haftalık siyasî gazete olan *Uyanış*'ı (1965-1969) çıkardı. Yazı ve şiirleri 1946'dan itibaren *Güzel Ordu* gazetesinde, sonraki yıllarda *Ordu ve Akobuz* gazetelerinde yer aldı. *Rezil Bir Çağda Mutluluk* (1968) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

AKSOY, Muammer

Hukukçu, yazar (D. 1917, İbradı / Antalya - Ö. 31 Ocak 1990, Ankara). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1939) mezunu. Doktorasını Zürih'te Hukuk ve Devlet Bilimleri Fakültesinde tamamlayarak, dönüşünde İstanbul Hukuk Fakültesine Ticaret Hukuku asistanı olarak girdi. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde doçent iken DP iktidarının hazırladığı yeni üniversite yasa taslağını protesto ederek görevinden ayrılıp CHP'ye girdi (1958).

27 Mayıs ihtilalinden sonra üniversiteye dönerek SBF'de Anayasa Hukuku profesörü oldu. 1961 Anayasası'nı hazırlayan komisyonun sözcülüğünü yaptı. 1969'da ayrıldığı CHP'ye 1975'te yeniden dönerek bu partiden İstanbul milletvekili seçildi (1977). 12 Mart döneminde bir süre tutuklu kalmıştı. Türk Hukuk Kurumu ve 12 Eylül'den sonra Ankara Barosu başkanlığı yaptı. Türkiye'yi Avrupa Konseyinde temsil etti. Kuruculları arasında Velidedeoğlu, Bahri Savcı, Bahriye Üçok'un da olduğu Atatürkçü Düşünce Derneğini kurdu. İnsan hakları ve demokrasi ilgi alanıydı. Yaşamı boyunca Atatürk devrim ve ilkelerini savundu. Kurşunlanarak öldürüldü.

Muammer Aksoy

ESERLERİ:

Partizan Radyo ve DP (1960), *Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Seçimi Konusundaki Tartışma ve Bunun Ortaya Çıkardığı Kamu Hukuku Meseleleri* (1962), *Sanayi Bakanı Çelikbaş'ın Rejime, Hukuka ve Memleket Menfaatlerine Aykırı Tutumu* (1962), *Ulusal Petrol Davamız* (1964), *Türkiye'deki Maden Mücadelesi* (2 cilt, 1975), *Sosyalist Enternasyonal ve CHP* (1977).

AKSOY, Mustafa

Şair. 1921, Akçakaya köyü / Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ceyhan'da tamamladı. Ekonomik nedenlerle yükseköğrenim imkânını bulamadı. 1939 yılından itibaren İstanbul'daki özel yükseköğrenim kız ve erkek öğrenci yurtlarında yönetici olarak görev yaptı. *Sana Bir Şiir Yazdım* (1975) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

AKSOY, Nazan

Edebiyat araştırmacısı. 1950, İstanbul doğumlu. 1969'da Alman Lisesini, 1974'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Doktorasını 1982 yılında aynı bölümde tamamladıktan sonra 1984 - 2001 yılları arasında

Nazan Aksoy

Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yaptı, 1997 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

ESERLERİ (Araştırma):

Iris Murdoch: Sanatı ve Felsefesi (1989), *Rönesans İngiltere'sinde Türkler* (1990), *Batı ve Başkaları* (1996), *Berna Moran'a Armağan: Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış* (derleme, Bülent Aksoy'la, 1997).

AKSOY, Ömer Asım

Dilci, şair, halkbilimi araştırmacısı, hukukçu (D. 1898, Gaziantep - Ö. 30 Ekim 1993, Ankara). İlk (1908) ve ortaokulu (1911) Gaziantep'te tamamladı. Gaziantep Ticaret Lisesini bitirdikten (1916) sonra Halep ve Gaziantep'te PTT memurluğu (1917-19) ve bitirdiği lisede vekil öğretmenlik yaptı. 1919 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi, ancak 1920 yılı ilkbaharında öğrenimini yarım bırakarak Antep savunmasına katıldı, 1921'de Antep'in düşmesi üzerine Maraş'a geçti ve on ay kadar orada kaldı. Antep'in kurtuluşundan sonra tekrar bu kente döndü. Daha sonra Gaziantep Lisesinde (1921-25) Türkçe - edebiyat öğretmenliği, Darü'l-Hilafeti'l Aliyye Medresesinde matematik öğretmenliği, Maarif-i Mahalliye-i İslâmiye Cemiyeti Yönetim Kurulu üyeliği ile bu cemiyetin yönettiği Halk Mektebinin müdürlüğü, Muallimler Cemiyeti başkanlığı, Amerikan Koleji Türkçe öğretmenliği, *Gazisancak* ve *Halk Dili* gazeteleri başyazarlığı, Türk Ocağı Vilâyet umumi kâtipliği görevlerinde bulundu.

1925'te İstanbul Hukuk Fakültesine girdi. 1928'de bu fakülteden mezun olduktan sonra Nizip Cumhuriyet savcılığı (1928-31) görevinde bulundu. 1931-35 yılları arasında Gaziantep'te hem avukatlık hem de Gaziantep Lisesi Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, 1931-36 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi il başkanlığı yaptı. 1932 yılında Halkevleri kurulunca, bu kuruluşun başkanlığına (1936) seçildi. 1935-50 yılları arasında dört dönem Gaziantep milletvekili oldu. Milletvekili olarak Ankara'ya yerleşince Türk Dil Kurumunun çalışmalarıyla yakından ilgilendi. 1941 yılında kurumun Filoloji Kolu (Derleme ve Tarama Kolu) başkanlığına, 1963'te de genel yazmanlığına seçildi. 1976 yılına kadar bu görevleri birlikte yürüttü.

Aksoy yazı hayatına, sınıf arkadaşları olan Müslim ve Mehmet Akif'in ölümleri üzerine yazdığı iki ağıtla başladı, bu ağıtlardan oluşan *İki Damla Gözyaşı* (1918) adlı şiir kitabı yayımlanan ilk eseridir. 1933'ten sonra çalışmalarını dil ve

Ömer Asım Aksoy

halkbilimi (folklor) alanında yoğunlaştırdı. 1950'den itibaren *Türk Dili* dergisinde yayımlanan dil yazılarıyla tanındı. Bu makalelerinde Türkçenin özleşmesini savundu. Türk Dil Kurumunda başkanı olduğu kol tarafından hazırlanan *Derleme Sözlüğü* ile *Tarama Sözlüğü*'ne önemli katkılarda bulundu. 1987 yılından ölümüne kadar *Türk Dili* dergisinde "Öğrencemiz Türkçe" genel başlığı altında yazılar yazdı.

Kültür Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen "Simurg" projesi kapsamındaki bir belgeselde yaşamöyküsü anlatıldı ve televizyonda yayımlandı. 1991'de Gaziantep Üniversitesinden fahrî doktorluk unvanı aldı. 1993 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü Altın Madalyasını, 1993 Kültür Bakanlığı Türk Kültürüne Üstün Hizmet Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İmlâmıza, Sarf ve Nahivimize Dair* (1925), *Gaziantep Dilinin Tetkiki* (1933), *Hasip Dürri* (1933), *Gaziantep'te Eti Eserleri* (1934), *Öztürkçe Dersleri* (1935), *Gaziantep Ağzında Sentaks Araştırmaları* (1936), *Bir Dili Öğrenmek İçin En Lüzumlu Kelimeler* (1936), *Güneş Dil Teorisi ve III. Türk Dil Kurultayı* (1937), *Aydî Divanı* (Ş. S. Yener - A. N. Ünler ile, 1937), *Gaziantep Ağzında Atasözleri* (1941), *Hasırcıoğlu Hafız Mehmet Ağa* (1941), *Gaziantep Ağzı* (3 cilt, 1945-46), *Hasan Ayni ve Nazım-ül-Cevahir* (1959), *Şeyh Ahmet ve Nazmü'l-Leal* (1959), *Mütercim Âsım* (1962), *Dil Devriminin 30 Yılı* (ortak kitap, 1962), *Atatürk ve Dil Devrimi* (1963), *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler* (2 cilt, 1969-1971), *Dil Yanlışları* (1980), *Yine Dil Yanlışları* (1985).

SÖZLÜK-DERLEME-KILAVUZ: *Deyimler / Takım Sözler / Meşhur Sözler* (1940), *Örneklerle Tarama Sözlüğü* (1942, kurulla), *Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü* (4 cilt, D. Dilçin'le 1943-57), *Söz Derleme Dergisi* (1952-57, kurulla), *Anayasa Sözlüğü* (1961), *Derleme Sözlüğü* (1963-67, kurulla), *Tarama Sözlüğü* (1963-77, kurulla), *Atasözleri ve Deyimler* (1963 / kısaltılmış yeni basım *Atasözleri ve Deyimler Elkitabı*, 1968), *Yeni Yazım Kılavuzu* (1970 / yeni basım *Ana Yazım Kılavuzu*, 1987), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I / Atasözleri Sözlüğü* (1971), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II / Deyimler Sözlüğü* (1976), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü III / Dizin ve Kaynakça* (1977).

DENEME: *Dil Üzerine Düşünceler Düzeltmeler* (1962), *Dil Devrimi Üzerine* (1967), *Gelişen ve Özleşen Dilimiz* (1968), *Özleştirme Durdurulamaz* (1969), *Dil Gerçeği* (1982).

ŞİİR: *İki Damla Gözyaşı* (1918).

AYRI BASIM: *Deyim-Takım Söz-Meşhur Söz-Atalarsözü* (1940), *Dürr-ün-Nizam ve Nazm-ül-Cevahir* (1960), *Anayasanın Dili* (1964).

ANI: *Türkçe Bir Hayat* (1999, Emin Özdemir'in sunuşuyla).

DİĞER: *Usul-i Tahrir ve Edebiyat Dersleri* (1924), *Gaziantep Halkevi Broşürü* (ortak kitap, 1935), *Halkevi Konuşmaları* (1938).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I (1976), M. Ş. Onaran – S. Tezcan – M. Canpolat / Ömer Asım Aksoy Armağanı (1978), Ömer Asım Aksoy Armağanı (Haz: M. Canpolat - S. Tezcan - M. Ş. Onaran, 1978), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi I (1987), Atilla Özkırımlı / Dil Devrimi'ne Bir Ömür (Cumhuriyet, 30.5.1988), Türk Dili (Ocak 1994), TBMM Albümü: 1920-91 (1992), S. N. Özerdim - M. Berge / Ömer Asım Aksoy (Kebikeç, sayı: 1, 1995), Osman Nuri Poyrazoğlu / Yüzyüze Görüşmeler (1997), Adnan Binyazar / 90 Yaşında Bir Dil Emekçisi (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Ömer Asım Aksoy / Türkçe Bir Hayat (Özyaşamöyküsü, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ömer Erzeren / Bana Ait Olan Her Şey Yerli Yerindedir (Virgül, sayı: 23, Ekim 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE-TDEA 1 (2001).

AKSOY, Özben

Hikâye yazarı. 1946, Yalova / Limasol / Kıbrıs doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Kıbrıs'ta öğretmenlik yaptığı sırada iki kez eğitim için İngiltere'ye gönderildi. Çeşitli kurslara katıldı ve yüksek lisans yaptı. Emekli olduktan sonra özel bir üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü. Hikâyeleriyle tanındı. Belgeselci yaklaşımı, yerel söyleyişleri ve kısa cümleleriyle dikkat çeken hikâyelerini yayımlamıştır. *Gadaklizmo Cehennemi* (1996) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKSOY, Refet

Bürokrat-yazar, siyaset adamı (D. 1895, Yozgat – Ö. 31 Aralık 1967). Tam adı Osman Refet Aksoy. İlköğrenimini Yozgat'ta, orta ve lise öğreniminin bir bölümünü Adana'da tamamladı. Üsküp Sultanisi (1912) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1917) mezunu. Öğretmenlik, Çorum İdare Meclisi kâtipliği, Vilâyet Gazetesi başmuharrirliği, Vilâyet Matbaası müdürlüğü yaptı. 1937'de Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Müdürlüğüne, 1938'de Başvekâlet Yazı İşleri müdürlüğüne, 1943'de ise Başbakanlık Müdevvenat müdürlüğüne tayin edildi. Bu görevde iken siyasete atılarak, 1950-57 ve 1961-65 yılları arasında IX, X ve X I. Dönem Ordu milletvekilliğinde bulundu.

ESERLERİ:

Köylülerimizle Başbaşa (1936), *Hangi Kanunlar ve Maddeler Yürürlükten Kaldırılmıştır* (1946).

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1999 (1999), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKSOY, Seza (Kutlar)

Yazar. 15 Şubat 1945, Gaziantep doğumlu. Yazar Onat Kutlar'ın kız kardeşi. İstanbul Kız Lisesi (1963) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğrenimini yarıda bıraktı. Ankara'da Devlet Planlama Teşkilatı Tercüme Bürosunda çalıştı (1968-70). Daha sonra İstanbul'a yerleşti. Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Çocuk Yazarları Derneği üyesidir.

Çocuk edebiyatı alanındaki ürünlerini *Kırmızı Fare, Milliyet Çocuk* dergilerinde yayımladı. Aylık *Virgül* dergisinde çocuk kitapları üstüne tanıtıcı yazılar yazdı. 'Memo'nun Serüvenleri' adlı arkası yarın programı, TRT Türkiye'nin Sesi yurtdışı Yayınlarında 2000 yılında, 10 bölüm olarak yayımlandı. Bir öyküsünden oyunlaştırılan Mavi Kuş, Tiyatrom Grubu tarafından sahnelendi. 1990 Sıtkı Dost Çocuk Öyküleri Yarışması'nda Mansiyon, 1992 Kırmızı Fare Öykü Yarışması'nda Büyük Ödül kazandı.

"Çocuk yazınımızın en büyük sorunlarından biri olan çocuk bakışının yeterince ele alınamayışı Seza Aksoy'un kitabında aşılmış görünüyor. Çünkü yazarın gerek dili, gerek biçimi çocuklaşmadan, basitliğe kaçmadan çocuksu dünyayı getiriyor gözlerimizin önüne." (S. Dilidüzgün)

Seza Kutlar Aksoy

SEZA AKSOY

KUM SAATİ

Masanın üstünde küçük bir kum saati vardı. İçindeki kumlar kırmızı, sarı ve mavi renkteydi. Minik ve sabırsızdılar. Üst bölümden alta düşerken, 'Hooopp..' diye bağırıyorlardı. Keyiflerine diyecek yoktu doğrusu. Bazen kırmızı ile sarı olanlar alt bölümde buluşuyordu. Elele tutuşup, 'Turuncu olduk. Birinci olduk,' diye şarkı söylüyorlardı. Sarı ve maviler buluşunca, 'Yeşiliz, eşsiziz,' diye zıplıyorlardı. Kırmızı ve maviler yanyana gelince şamata daha da artıyordu. 'En güzeli mor. Birinciyi bize sor.'

İşte böyle hoplayıp, gün boyu dansediyorlardı. Bütün kumlar aşağı inince bir gün geçmiş oluyordu. O zaman ters çevriliyordu kum saati. Hoplamalar, şarkılar yeniden başlıyordu. 'Zıp, zıp, zıp...'

Burası bir ressamın atölyesiydi. Duvarlar resimlerle doluydu. Kocaman bir kutuda renk renk boyalar vardı. Cıvıl cıvıl cıvıldadılar. Samur fırçaya: 'Beni de sür. Önce beni,' diye yalvardılar. Samur fırça kalın ve görkemliydi. Beyaz paletin üstünde ciddi ciddi boyaları karıştırıyordu. Palet kahkahadan kırılıyordu. 'Gıdıklanıyorum, yeter! Gülmekten çatlayacağım neredeyse.'

Ressam resmi bitirmek üzereydi. Resim ressamın gözünün içine bakıyordu. 'Bir ayna olsaydı burada. Kendimi bir görebilseydim,' diyordu. İkide bir samur fırçaya sorup duruyordu: 'Güzel oldum mu? Neler var üstümde? Anlatsana!' Fırça, 'Kaygılanma. Güzel olacaksın,' diyordu. Kendini ressamın becerikli ellerine bırakmıştı. Usta bir dansçı gibi kıvrılıp büküldüyordu. Resme şöyle diyordu: 'Kocaman bir deniz var üstünde. Küçük bir de sandal. Kıyıda bir adamla, küçük bir çocuk balık tutuyorlar. Oğlanın saçları kırmızı. Oltanın ucunda da bir balık var.' 'Hadi, hadi, durma! Boyarken anlatırsın,' dedi resim. Öylesine sabırsızdı.

Fakat o da nesi! Ressam birden fırçayı bıraktı. Geriye çekildi. Resme yeniden baktı. Suratı asıldı. 'Bir şeyler eksik,' dedi yüksek sesle. 'Görünüşte güzel gibi ama eksik olan nedir?'

Resim, ressamın çatık kaşlarını görünce boyalara bağırdı: 'Sizin yüzünüzden, sizin yüzünüzden..' Boyalar suçlanınca sinirlendiler: 'Samur fırça yeterince karıştırmadıysa, suç bizim mi! Bize kızacağına ona kız. Eksik resim!' Samur fırça yerde yuvarlanıp, homurdandı. Ne dediği bile anlaşılmadı.

Stüdyonun havası birden gerginleşti. Kum saatinin kum taneleri sıralarını şaşırdılar. Kırmızı, sarı ve mavi aynı anda ince borunun ağzına geldiler. Mavi olan, 'Sıra bende. Ben hoplıyacağım,' diye bağırdı. Kırmızı, 'Hayır efendim, önce ben atlıyacağım,' dedi. Sarı kum tanesi cıyak cıyak bağırdı: 'Benden önceki de sarıydı. Sıra benim. Sıra benim..' Üçü de yerinden kıpırdamadı. Kum saati tıkandı kaldı. Hiç biri aşağı inemedi. Zaman durdu sanki.

Ressam kırmızı sakalını çekiştirdi. Gitti pencereden dışarı baktı. Resmi inceleyip, suratını buruşturdu.

İşte tam o sırada atölyenin kapısı çalındı. 'Kapı açık,' dedi ressam. 'Girin!'

On yaşlarında küçük bir oğlan girdi içeri. Saçları kumruydu. Elinde bir olta vardı. Küçük çocuk pırıl pırıl kahverengi gözleriyle babasına baktı. 'Daha bitmedi mi?' dedi. 'Balığa gidiyoruz değil mi baba?' 'İstersen biraz oyalan,' dedi ressam. 'Biliyorsun, sergiye yetiştirmem gerek.'

Çocuk önce eksik resme baktı. Kum saatinin yanına giderken kızıl saçları, ateş böcekleri gibi bir yandı, bir söndü. Kum saatini salladı çocuk. Önce sarı olan aşağı atladı. 'Hoopp..' Ardından mavi, sonra kırmızı. Kum taneleri eski neşelerini buldular.

Ressam fırçayı cline aldı. Resimdeki çocuğun saçlarına bir kaç gümüşgi kondurdu. Ardından balığa. Balık oltanın ucunda çırpınmaya başladı. Gün ışıkları kıyıya vurunca denizin dibi göründü. Kum taneleri neşeli çığlıklar attılar. 'Hoopp...Birinci dalga. Hoopp. İşte ikincisi. Ne kadar eğlenceli değil mi!'

Çocuk oltasını hazırladı. Resimdeki balığa baktı. Küçük balık denizin derinliklerine kaçtı. Baba oğul atölyeden elele çıktılar.

(*Küçük Prenses ve Kardelen*, 1995)

ESERLERİ:

ÇOCUK ROMANI: *Arsa* (1981), *Tomurcuk ve Pembe Kedi* (1996), *Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde* (1999), *Akıllı Anka* (2002), *Nun Gelince* (2002), *Güvercin'in Saati* (2003), *Şışko Patates* (2006).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Büyülü Bahçe* (1993), *Küçük Prenses ve Kardelen* (1995), *Güneşe Köprü* (2003).

OKUL ÖNCESİ: *Uyku Ağacı* (1996), *Nil Soru Soruyor* (1999).

GENÇLİK ROMANI: *Aşk Kalır* (2004).

HAKKINDA: Doç. Dr. Selahattin Dilidüzgün / "Seza Aksoy - Büyülü Bahçe" Çağdaş Eğitimde Sanat (s. 149, 1994), Aytül Akal / Akıllı Anka (Cumhuriyet Kitap, sayı: 625), Muzaffer Uyguner / Seza Aksoy'dan Çocuklara Armağan Büyülü Bahçe (Cumhuriyet Kitap, 19.8.1990), Aytül Akal / Küçük Prenses ve Kardelen (Cumhuriyet Kitap, 8.12.2001), Prof. Dr. Sedat Sever / "Uyku Ağacı" Çocuk Edebiyatı (S. Dilidüzgün, Sedat Sever, Ali Öztürk, Ömer Adıgüzel'le ortak, s. 61-63, 2002), Nur İçözü / Çocuk Bu, Güneşe Bile Ulaşır! (Radikal Kitap, 30.3.2001), Muzaffer Uyguner / Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde (Türk Dili Dergisi, sayı: 88, 2002), S. Dilidüzgün / İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları (2002), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Nilay Yılmaz / Nun Gelince (Cumhuriyet Kitap, 20.2.2003), Burcu Aktaş / Gençler İçin Avrupa Meseleleri-Aşk Kalır (Radikal Kitap, 25.11.2004), Ercan Şengezer / Akıllı Anka (Cumhuriyet Kitap, 18.11.2004).

AKSOY, Tayyar

Şair ve yazar. 1954, Adayazı köyü / Emirdağ / Afyon doğumlu. Eserlerinde Alper Aksoy takma adını da kullandı. Emirdağ Lisesi, Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü mezunu. Bir süre çeşitli illerde edebiyat öğretmenliği yaptı. Milli Eğitim Bakanlığı Film-Radyo Televizyonla Eğitim Merkezinde görev yaptığı dönemde üç yüz civarında radyo programı metni yazdı. 1978-82 arası *Milli Eğitim ve Kültür* dergisinin genel yayın müdürlüğünü yaptı. 1981'de Ocak Yayınevini kurdu, *Doğuş Edebiyatı* dergisini çıkardı (1982-85). Türkiye Yazarlar Birliği yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. Dündar Taşer Tiyatro Yarışmasında *Çirkef* adlı oyunu ile 1974'te mansiyon, *Kutlu Töre* adlı romanıyla 1976'da Dündar Taşer Roman Yarışmasında üçüncülük ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çağrı* (1973).

HİKÂYE: *Bozkurtların Türküsü* (1975).

ROMAN: *Kutlu Töre* (1974), *Ümraniye İçinde Vurdular Bizi* (1983).

OYUN: *Çirkef* (1954).

HAKKINDA: Ali Dereli / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler Sözlüğü (tsz), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

Yaşar Aksoy

AKSOY, Yaşar

Gazeteci, yazar, şair. 1947, İzmir doğumlu. Karşıyaka Lisesi, İstanbul Teknik Üniversitesi (1971) ve Ege Üniversitesi (1976) mezunu. Resmi kurumlarda kimya ve yüksek endüstri mühendisi olarak çalıştı. İzmir Halkevi, Hasan Tahsin Derneği başkanlıklarında bulundu. *Demokrat İzmir* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı (1972-79). Uluslararası İzmir Araştırmaları Merkezinin genel yönetmeni ve Dokuz Eylül Üniversitesi Devrim Tarihi öğretim görevlisidir. Kent araştırmacılığı yönüyle ün kazandı. Yazıları, sanat sayfası hazırladığı *Yeni Asır* gazetesi ile *Dönemeç, Oluşum,* kendi çıkardığı *Kocatepe, Küçücük gibi* dergilerde yer aldı.

"Gazi Türküsü, dört yıl süren Ulusal Kurtuluş Savaşımızı kare kare gözlerimizin önüne getiriyor. Özellikle kitabın ikinci bölümünde (İzmir Destanı) yer alan şiirlerde ulusal kurtuluşa bu kadar inanmış bir halkın doğru önderlik edildiğinde zorlukları nasıl ustalıkla aştığını anlıyoruz." (Aydoğan Yavaşlı)

ESERLERİ:

Bir Kent Bir İnsan (1968), *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Şiirleri* (1979), *Anıtkabir Destanı* (1981), *Modern Planlama Teknikleri* (1982), *Halikarnas Kadırgası* (1984), *Karşıyaka ve Kaf Sin Kaf Tarihi* (1988), *İzmir'i Sevme Sanatı* (1994), *Ege Sevgisi* (1996), *Gazi Türküsü* (1997), *Meserret Serçesi* (1998), *Kalpaklı Kalkınma* (1998), *Ege Kültürü* (1999), *5000. Yılında İzmir* (2000), *Aydınlar Kenti İzmir* (Dr. Ziya Somar'ın Anıları, 2000), *Kato Polemos (Kahrolsun Savaş, 2000), Ege'de Türk - Yunan Barışı Kato Polemos / Kahrolsun Savaş* (2000), *İzmir Şiirleri* (2000), *Karşıyaka Bir Aşkın Hikâyesi* (2000), *İzmir Efsaneden Gerçeğe* (2002).

HAKKINDA: Okan Yüksel / İzmirli Ozan Gazeteciler (1997), Aydoğan Yavaşlı / Gazi Türküsü (Cumhuriyet Kitap, 6.8.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), A. Ahmet Uhri (Virgül, sayı: 31, Haziran 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Aydoğan Yavaşlı / Yerel Kültürü Dirilten Bir Yazar: Yaşar Aksoy - Jak Deleon / Halikarnas Kadırgası Yol Alıyor - Ekrem Akurgal / Ege Kültürünün Yaratıcısı - Prof. Dr. Bilge Umar / Zekeriya Sofrası'na Buyur Eden Yazar - Cevdet Yüceer / Şairin Yüreğindeki Kent (Cumhuriyet Kitap, 2.5.2002), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

AKSOYAK, İsmail Hakkı

Edebiyat araştırmacısı. 26 Mayıs 1967, Batı Almanya doğumlu. İlköğrenimini Yozgat'ta (1977), ortaöğrenimini Ankara'da (1984) tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1990). *"Gelibolulu Mustafa Âlî ve Tuhfetü'l-uşşâk Mesnevisi"* adlı tezle Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını (1995), *"Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divanlarının Tenkitli Metni"*

İsmail Hakkı Aksoyak

teziyle de Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktorasını (1999) tamamladı. 1998 yılında Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevlisi olarak görev aldı. 1999 yılında Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. 2002 yılında doçent oldu.

Makalelerini, *Türklük Bilimi Araştırmaları, Bilig, Erciyes, Tarih ve Toplum, Türk Kültürü, Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi-Dr. Himmet Biray Özel Sayısı, Türk Kültürü İncelemeleri* dergilerinde ve *Abdurrahman Güzel Armağanı* kitabında yayımladı.

ESERLERİ:

Haşmet Külliyatı (Mehmet Arslan ile, 1994), *Eski Anadolu Türkçesine İlişkin Bir Metin: İslâmî'nin Mesnevisi* (Hasan Yüksel ve H. İbrahim Delice ile, 1996), *Gelibolulu Âlî Riyâzü's-sâlikîn* (Mehmet Arslan ile, 1998), *Kastamonu Jurnali* (Abdulkerim Abdülkadiroğlu ve Necip Fazıl Duru ile, 1998), *Vuslatî Ali Bey-Gazâ-nâme-i Çehrin* (Mustafa İsen ile, 2003), *Gelibolulu Mustafa Âlî Tuhfetü'l-uşşâk* (2003), *Hüseyn-i Kefevî-Râz-nâme, Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Divanları* (İnceleme-Metin-İndeks).

HAKKINDA: Müjgân Cumbur / Haşmet Külliyatı (Bilge, Yaz 1994), Emin Eminoğlu / Eski Anadolu Türkçesine İlişkin Bir Metin-İslâmî'nin Mesnevisi (Türk Dilleri Araştırmaları, 1996, c. 6, s. 203-206).

AKSU, Hüsamettin

Sanat tarihi araştırmacısı. 1942, Himan (Karakoçan) / Elazığ doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Filolojisi (1971) mezunu. Doktorasını (1981) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde *"Emir Giyaseddin Muhammed el-Esterabadi ve İstivanamesi"* adlı tezle tamamladı. 1994'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümünde yardımcı doçent, 1995'te aynı bölümde doçent oldu.

Makaleleri, *Sanat Tarihi Araştırmaları, Toplumsal Tarih, Arkeoloji ve Sanat, İlgi, Türk Arkeoloji ve Etnografya, Islamic Culture An English Quarterly* dergilerinde, *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Yıllığı, Semavi Eyice Armağanı İstanbul Yazıları, Yıldız Demiriz Armağanı, Inscription As Art in The World of Islam* kitaplarında yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* ve *Osmanlılar Ansiklopedisi* için madde yazdı. *Sanat Tarihi Yıllığı*'nın danışma kurulu üyeliği görevini üstlendi. İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Hizmet Ödülü (2002) aldı.

ESERLERİ:

Boğaziçi Sefarethaneleri (Feryal İrez ile, 1992), *1782 Yılı Yangınları* (Harîk Risâlesi 1196, Derviş Efendizâde Derviş Mustafa Efendiden, 1994), *Fihrist-i Nushahâ-yi Hatti-yi Fârisî-yi Kitâbhâne-i Dânişgâh-i İstanbul* (Tevfik Subhani ile, 1995), *İstanbul Yapılarındaki Bazı Dekoratif Küfî Hatlar* (2001).

AKSU, M. Fethi

Hekim-şair (D. 1916 – Ö. 2 Şubat 1994). İlk ve ortaöğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdikten (1943) sonra dahiliye ihtisası yaptı. Bir süre Diyarbakır Tıp Fakültesinde öğretim görevlisi yardımcılığında bulundu. İstanbul İlk Yardım Hastanesinde başhekim yardımcısı olarak görev yaptı. Şiire küçük yaşlardan beri meraklı olan şairin *Güncel Duygular* (1975) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, cilt, 1978), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

Nizamettin Aksu

AKSU, Nizamettin

Şair. 1954 (nüfusta 1 Mart 1953), Of / Trabzon doğumlu. Tasavvufi şiirlerinde "Âşıki" mahlâsını kullandı. İlkokula Samsun Ladik'te başladı. İlkokulu ve ortaokulu Tokat Erbaa'da, liseyi Amasya Taşova'da bitirdi. 1977'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsüne kaydoldu, Eskişehir Eğitim Enstitüsü mezunudur (1980). Afyon ve Samsun'daki çeşitli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı (1982-91). Bu arada Türk Dili ve Edebiyatı lisans tamamlama diplomasını (1991) aldı. Aynı yıl öğretmenlikten istifa ederek yazı hayatına atıldı. 1995'te tekrar göreve döndü. Samsun'da Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çalıştı. 1976-78 arası köşe yazarlığı yaptı. Şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği ve MESAM üyesidir. Güfte ve besteleri de vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hilâlden Damlalar* (1976), *Aynalarda Dört Mevsim* (1992), *Çocukluk Serencâmı* (çocuk şiiri, 1999).

DERLEME: *İslâmî Hayatın Dinamikleri* (1992), *Büyük İlahi Kitabı* (1993), *Eş Anlamlı ve Zıt Anlamlı Kelimeler Sözlüğü* (1994).

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / "Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü" (Hece / Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104 105, Ağustos-Eylül 2005).

AKSU, Nursema

Şair. 5 Eylül 1957, Karabük doğumlu. Orta ve lise öğrenimini TED Karabük Kolejinde tamamladıktan sonra, Gıda Teknolojisi Yüksek Okulunu bitirdikten sonra Karabük Demir Çelik işletmelerinde görev yaptı. Şiirleri *Söyleş Sanat*, *Pota*, *Ekin*, *Edebiyat Sanat 81*, *Yeni Olgu*, *Yabaöykü*, *Kıyı* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. *Yürekteki Kısrak* (1992) adlı şiir kitabı vardır.

AKSU, Osman Sulhi

Şair. 1923, İstanbul doğumlu. İstanbul Kadırga İlkokulu (1935), Arapkir Ortaokulu (1939) ve Polis Koleji (1944) mezunu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü ve Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünde okudu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğünün çeşitli birimlerinde görev aldı. Şiir kitaplarının dışında güvenlik mevzuatına ilişkin eserleri vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kaldırım Taşları* (1956), *Demet* (1960).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962), TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

AKSU, Ramazan

Şair. Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini aynı ilde, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji - Felsefe bölümünde tamamladı. Çeşitli kamu kuruluşlarında memurluk, yöneticilik yaptı. *Suskun İçimin Çocuk Sesleri* (2001) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ramazan Aksu / Suskun İçimin Çocuk Sesleri (2001).

AKSU, Şener

Tarihçi-şair. 1963, Güleş köyü / Ardanuç / Artvin doğumlu. İlköğrenimini Ardahan ve Güleş köyünde, ortaöğrenimini Bursa Mustafakemalpaşa'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Tarih Bölümünden (1985) mezun oldu. 1986 yılında Düziçi Öğretmen Lisesinde tarih öğretmeni olarak göreve başladı. Mardin ve Karamürsel'de öğretmenlik yaptı. 1997'den sonra, Kocaeli Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümünde okutman olarak çalıştı. Kocaeli Üniversitesi bünyesinde açılan şiir okulunda şiir ve felsefe öğretmenliği yaptı. "*Öz-biçim İlişkisi Açısından Kıyafet Devrimi*" ve "*Ermeni Meselesine Yaklaşım Sorunları*" konularında sempozyum bildirileri sundu.

"*Zorlama imgelerle dolu şiirlerin yavaş yavaş da olsa azalmaya başladığı günümüzde, Şener Aksu'ya gerçek değerinin verileceğini umuyorum. Bu bağlamda bir yanlışı var ozanın; edebiyatın mutfağı sayılan dergilere şiir göndermiyor. Bu yanlışını hemen gidermesi gerekir. Şiirleri dergilerde yayımlandıktan sonra, edebiyat çevrelerinin de dikkatini çekeceğine inandığım ozan için, şimdiden okurun dikkatini çekmek istiyorum.*" (İhsan Topçu).

Şener Aksu

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güneşin Denize Bıraktığı İzden* (1996), *Zamanı Yarım Kalan* (1997), *Hayatın Rengi Saf Hüzün* (2003).

OYUN: *Kağıtçı* (2001), *Robot Arkadaşım* (Çocuk oyunu, 2001), *İlk Yardım Son Yardım* (2001), *Kağıtçı* (2001).

DENEME-TARİH: *Tarih ve Devrim* (1999), *Ulusunu Tutsaklıktan Kurtaran Mustafa Kemal'i Beyan Eder* (2001), *Ulusal Egemenlikler ve Geleceğin Otoritesi* (2003), *Bireyin Tarihteki Rolü Açısından Yahya Kaptan* (2003).

DERLEME: *Ermeni Sorunu Rehberi* (2002), *Atatürk'ün Kocaeli Ziyaretleri – Kent ve Konuğu* (2003).

Ayrıca ders kitapları da hazırladı.

HAKKINDA: Şener Aksu / Zamanı Yarım Kalan (1997).

AKSU, Vahdet Nafiz

Şair. 1959, Erzurum doğumlu. İlk, orta ve liseyi Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Fakülte yıllarında gazeteciliğe başladı. Erzurum'da yayımlanan *Halkın Sesi* gazetesinde muhabir, yazı işleri müdürü ve köşe yazarı olarak çalıştı. Aynı zamanda bazı İstanbul gazetelerinin Erzurum muhabirliğini yaptı. Erzurum Belediyesi ve Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü basın müşa-

VAHDET NAFIZ AKSU

YAR İLE BENİ

saklayın çiçekler gizleyin güller
sarın sarmalayın har ile beni
değmesin nazarlar değmesin diller
görmesin kimseler yar ile beni

nazarlar mezarım olur bakmayın
gözlerime kelepçeler takmayın
gözyaşlarım heves ile akmayın
yalnız bırakın yar ile beni

isterim ki alem dönsün tenhaya
hatta mihnetimiz olmasın aya
ey crenler n'olur başka dünyaya
alın ulaştırın yar ile beni

virliği (1986), genel sekreterlik, uzmanlık, APK üyeliği ve genel müdür müşavirliği (1993-), TBMM'nde milletvekili danışmanlığı (1993-) görevlerinde bulundu.

Şiirlerini serbest vezin ve hece vezniyle yazdı. Rubai tarzında yazdığı şiirlerine düşünce yoğunluğu ve anlam derinliği katmak için çaba gösterdi. Klasik şiirimizin birikiminden yararlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Ahir Zaman Koşmaları (1990), *Haşa Huzurdan* (rubai, 1990), *Üçüncü Kitap* (1996).

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

AKSULU, N. Melek

Alman dili edebiyatı araştırmacısı. 27 Şubat 1958, Ankara doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi (1979) mezunu. Yüksek lisansını (1982) ve doktorasını (1989) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Fırat Ü. Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent oldu.

Makaleleri, *Türk Dünyası Tarih Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları, Belleten, Journal of Turkish Studies, Gösteri, Gündoğan Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. *Mohaç Esiri Bartholomaeus Georgievic (1505-1566) ve Türklerle İlgili Yazıları* (1998) adlı bir kitabı vardır.

AKSUN, Belma

Gazeteci-yazar, hikâyeci. 1938, Konya doğumlu. Konya Kız Öğretmen Okulu mezunu. *Tercüman* gazetesinde düzenlediği "A'dan Z'ye Kadın ve Ev" köşesinde imzasız küçük hikâyeler, araştırma yazıları ve röportajlar yayımladı. Aynı gazetenin çıkardığı *Kadın Ansiklopedisi* (1984) ve *Büyük Bilim Ansiklopedisi*'nin (1987) genel koordinatörlüğünü yaptı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Sahipsiz Agaç Gibi* (1976).

DİĞER ESERLERİ: *Görgü: Yaşama Sanatı* (1980), *Sağlıklı Beslenme ve Diyet* (2. baskı, 2004).

ÇEVİRİ: *Güzel Dost* (Guy de Maupassant'dan, 1971), *Kazanovanın Aşkları* (Cakomo Casanova'dan, 1971), *Nana* (Emil Zola'dan, 1971), *Salome* (Oscar Wilde'dan, 1971), *Dr.Jekill* (Robert Louis Stevenson'dan, 1972), *Lükres Borjia* (1972), *Madam Pompadur* (1972), *Mata Hari* (1972), *Lejyon* (1984), *Mevki Uygarlığı* (Robert Sheckley'den, 1995), *Tunus'lu Hayrettin Paşa'nın Anıları* (Muhammed Salah Mzali'den, 1997).

HAKKINDA: TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

Ziya Nur Aksun

AKSUN, Ziya Nur

Tarihçi. 29 Mayıs 1930, Konya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya'da yaptı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1955) mezunu. Eserlerinden çok sohbetleriyle tanındı. Osmanlı ve İslâm tarihi hakkında geniş bilgisi, günlük siyasetin çeşitli gelişmelerini sağlam bir tarih düşüncesiyle değerlendirmesi, Osmanlı-Türk devlet düşüncesi hakkındaki ilginç tesbitleri, çevresinde toplanan her kesimden aydın ve gençleri etkiledi. Dündar Taşer (1925-72) ve Erol Güngör (1938-83) ile ülke sorunları ve millî düşünce çevresinde yaptığı sohbetleri, Dündar Taşer'in vefatı ardından derleyerek 1974 yılında Z. N. İmzası ile *Dündar Taşer'in Büyük Türkiyesi* adıyla yayımladı.

Diğer bir büyük bir eseri de *Filibeli Şehbenderzade Ahmet Hilmi*'nin İslâm Tarihi'ni sadeleştirerek, notlar ve geniş açıklamalarla, bir biyografi ile birlikte yayımladığı çalışmadır. Bu eser, İslâm tarihini ele alış tarzıyla hala aşılamamıştır. Metod bakımından tümüyle benzerlerinden farklı olduğu gibi, İslâm tarihinde Türklerin Selçuklu, Osmanlı ve Moğolların oynadıkları rolleri de yetkinlikle değerlendirmeye tabi tutan bir eserdir. Eserde Sünni ve Şii tarikatlar, dini-siyasi akımlar bugünkü nesillerin sorularına cevap verecek bir bilgi özeti ve değerlendirmelerle belirtilmiştir. Adı geçen eserin 1974'den itibaren çok sayıda basımı 1982'de yapılmıştır.

Ziya Nur Bey'in bu iki eserinden başka, *Diriliş* dergisinde yine Z. N. imzasıyla yazılmış makaleleri vardır. Fakat onun en büyük eseri, eskizleri 3000 sayfayı geçen *Osmanlı Tarihi*'dir. Bu eser Birinci Cihan Harbi yıllarına kadar yazılmış olmasına rağmen, henüz bitmemiştir. 1965'lerden 1976 yılına kadar yedi bin cilde yakın kaynağı inceleyen Ziya Nur, eserini bir an önce yayımlamasını isteyen dostlarına, bu eserin bu haliyle basılmasını istemediğini, her şeyden önce tarih yazmaya başladığı zamanki görüşlerinde önemli değişiklikler oluştuğunu, bu yüzden yazdıklarını yeniden elden geçirmesi gerektiğini, ayrıca böyle bir tarihin baş tarafına Osmanlı devlet düşüncesine ilişkin yüz elli-iki yüz sayfalık geniş bir önsöz yazmaya kararlı olduğunu, hatta bunu notlar halinde tesbit ettiğini söylemişti.

1976 yılında geçirdiği bir felç sonunda konuşma ve yazma melekesini önemli ölçüde kaybetti. O zamandan beri konuşma melekesini ilerletme yolunda bazı gayretler göstermişse de çalışması için yeterli olmadı. Ziya Nur Bey, tarihçiliğinin yanı sıra çağdaş Avrupa düşünce ve siyasetini yakından izleyen, güzel sanatlarda, özellikle ressamlıkta yetenekli, şiir ve müziğimize hayran bir fikir adamı olarak tanındı. Evindeki yağlıboya tabloları bir sergi açacak kadar çoktu.

1960'larda Beyazıt'ta sohbetlerin edildiği, yeni yeni fikirlerin filizlendiği Marmara Kıraathanesi'nde entellektüel sohbetler sabahlara kadar sürerdi. Birleştirilmiş birkaç masanın etrafında çay ve sigara içip günün meselelerini ve o meselelerin tarihi arka planlarını konuşan, tartışan insanlar toplanırdı. Bu sohbetlerin dikkat çeken isimlerinden biri de, Osmanlı medeniyetine ve tarihine alışılmışın dışında bir gözle bakan ve bakışını kitaplara aktaran Ziya Nur'du. Herkes onun soyadını Nur sanırdı; ancak Nur onun soyadı değil, Bediüzzaman'a bağlılığını gösteren bir nişâneydi. Soyadı Aksun olan Ziya Nur, eski adı "Küllük" olan Marmara Kıraathanesi'ndeki sohbetlerden başka her yıl Ertuğrul Gazi şenliklerine katılmak üzere Söğüt'e de giderdi.

İki yakın dostu Erol Güngör ve Dündar Taşer'in ani ölümleri, sohbetlerin havasını acıya boğmuştu. Kısa bir süre sonra 1976'da Ziya Nur'un da sağ tarafına ağır bir felç inmesi, seyrek de olsa devam eden sohbetlerin sonu oldu.

Kızkardeşi Belma Aksun'un anlattığına göre Ziya Nur Aksun, bir gün okulda öğretmenine sordu: "*Öğretmenim, Fatih, Kanuni, Beyazıt da padişahtı. Padişahların hepsi kötü müydü?*" O zamana kadar öyle bir soru ile karşılaşmamış olan öğretmeni ona, 'tarihçi' adını taktı. Bir keresinde de ilkokul yıllarında ayakkabı tamircisinde halktan adamların okulda Kızıl Sultan diye öğretilen Sultan Abdülhamit'ten büyük bir saygı ile, Abdülhamit efendimiz diye söz ettiklerini duyunca, hayretler içinde kaldı ve tarihe olan ilgisi de böylece başlamış oldu. Bu merak ve ilgi sonraki yıllarda 6 ciltlik *Osmanlı Tarihi*'nin yazılmasına, Filibeli Ahmet Hilmi'nin

İslâm Tarihi'nin sadeleştirilip eklerle yayımlanmasına uzandı.

"Onu 1952-56 yılları arasında Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesinde okuduğum yıllarda tanımıştım. Hukuk fakültesinde talebe idi. Ondaki okuma aşkını nasıl anlatsam. Cumhuriyet çocuğu olmasına, Osmanlıca'yı kendi gayretleriyle öğrenmiş olmasına rağmen, zengin ve edebi Türkçeyi iyi biliyor ve ondokuzuncu asırda yirminci asrın ilk çeyreğinde yayınlanmış fikri eserleri iyi anlayarak manalarına nüfuz ederek okuyordu. Ziya Bey, eskilerin "feyyaz bir zeka sahibi" dedikleri müstesna bir şahsiyetimiz ve fikir adamımızdır." (Mehmet Şevket Eygi)

"Ziya Nur Aksun'un yazdıklarını değerlendirince, geleneksel tarih anlayışımızı zihniyet, mantık ve ilimle besleyerek geliştirdiğini görürüz. Bu, tarih ilminizde gerçekten bir devrimdir. Bütün bunları yaparken gençti; çevresinde sohbet meclisi vardı; ama tarih ilmi bakımından öğrencisi yoktu; olsaydı, onun tarih anlayışı kurumsallaşır, geleceğimize çok daha farklı bir güvenle bakardık. Medeniyetimizden tamamen kopmamak, yarınlarda Müslüman-Türk olmak, insanlığı zenginleştirmek istiyorsak, klasik tarihçiliğimiz, yani Ziya Nur Aksun'un yolu takip edilmelidir." (Mehmet Niyazi)

"Ziya Nur Aksun, dünle bugünü birleştiren bir kültür köprüsü, kökü mazide olan ati, Türk milletinin temel değerlerini bilen ve bildiren bir müellif, insanlarıyla barışık bir münevver, ışıltılı fikirleri ve eserleriyle bir abide şahsiyettir. Onu tanıyanlar, eserlerini okuyanlar, ne kadar zenginleştiklerini farkedeceklerdir. Milletimizin bütün fertleri bir Alperen ve allame olan Ziya Nur Aksun'a hürmet ve şükran hisleriyle dolu olmalı." (Mehmet Nuri Yardım)

BAŞLICA ESERLERİ:

Dündar Taşer'in Büyük Türkiyesi (Z. N. imzasıyla, 1974), *İslâm Tarihi* (Filibeli Ahmed Hilmi'den sad. ve eklerle, 1974, 1982), *Osmanlı Tarihi* (Osmanlı Devleti'nin tahlili, tenkidi siyasi tarihi, 6 cilt, 1994), *Siyasi ve Sosyal Açıdan Mezhebler Tarikatler* (Takdim: Prof.Dr. Saadettin Ökten 2004), *Gayr-ı Resmi Tarihimiz - Osmanlı Padişahları* (Önsöz: Prof.Dr. Saadettin Ökten, 2004), *Enver Paşa ve Sarıkamış Harekâtı* (yay. haz. Erol Kılınç, 2005).

HAKKINDA: Osmanlı Aşığı Bir Koca Çınar (Yeni Şafak, 24.1.2003), Bilge Tarihçi Ziya Nur Aksun (ortak, Necmeddin Türinay, Mehmet Nuri Yardım, Ömer Ziya Belviranlı, Abdullah Uçman, Beşir Ayvazoğlu, Hekimoğlu İsmail, Belma Aksun, Mehmet Şevket Eygi, Osman Akkuşak, Sezai Karakoç, Nevzat Kösoğlu, ve Emin Işık vd., 2004), Süleyman Doğan / Bir Meçhul Meşhur: Ziya Nur Aksun (Ortadoğu, 4.1.2005), Cem Sökmen / Ziya Nur'dan Tarih' Almak (Milli Gazete, 30.1.2005), Servet Kabaklı / Enver Paşa ve Sarıkamış (Tercüman, 12.3.2005).

AKSUNGUR, Rauf Lütfü

Gazeteci-yazar. 1913, İstanbul doğumlu. Nusret Lütfü ve Lütfiye Nusret takma adlarını da kullandı. 1922 yılında ailesiyle birlikte göç ettiği İzmir'de ilk ve ortaöğrenimini tamamladı. Sonra Kültür ve Devrim liselerinde okudu ve özel eğitim aldı. Gazeteciliğe *İzmir Ticaret Postası* (1930) gazetesinde düzeltmen olarak başladı. Daha sonra *Halkın Sesi, Milli Birlik, Yürgü, Akın* ve *Anadolu, Yeni Asır* (1938-64) gazetelerinde muhabir ve yazar olarak uzun yıllar çalıştıktan sonra emekli oldu. İzmir Gazeteciler Cemiyeti müdürlüğü, İnceleme Kurulu üyeliği ve Disiplin Kurulu başkanlığında bulundu. *Tasvir-i Efkâr, Akşam, Son Posta* ve *İstanbul Postası* gibi İstanbul gazetelerinin İzmir muhabirliği ve temsilciliğini üstlendi. İzmir'de *Köycülük* (1945-1950) dergisini çıkardı. 1996 yılında İzmir Gazeteciler Cemiyetince kendisine "Şeyhül Muhabir" unvanı verildi.

Edebi yazıları 1934-39 yılları arasında *İzmir Postası, Halkın Sesi, Akın, Sabah Postası* ve *Anadolu* gazetelerinde yayımlandı. 1990'da Hasan Tahsin Gazetecilik yarışmasında "İzmir basınına yaptığı hizmet" nedeniyle Büyük Jüri ödülünü ve 1994'de Türk Basınına 65 yıllık onurlu hizmet anısına ikincilik ödülünü aldı. *Basında 70 yıl: İzmir Basın Tarihinde İlkler, Ünlüler ve Portreler* (2000) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKSÜNGER, Cafer

Şair. 1954, Tercan / Erzincan doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Avukat olarak iş hayatına atıldıktan sonra Almanya'da hukuk doktorası yaptı. *Dönem Dönem Şiirlerim* (1986) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKSÜT, Ali Kemali

Devlet adamı, eğitimci (D. 1884, Yanya / Girit - Ö. 12 Temmuz 1962, İstanbul). Orta ve lise öğrenimini Yanya İdadisinde tamamladı. 1908'de Mülkiye Mektebini bitirdi. Yanya'da kaymakamlık stajını tamamlayıp buradaki bazı okullarda öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 1910'dan itibaren, Filat, Mecidiye, Mucur, Haymana, Kalecik kazalarında kaymakamlık görevinde bulundu. Eylül 1918'de Ankara Hukuk İşleri müdürlüğüne atandı. Bu görevde iken Millî Mücadeleye katıldı. 1921'de TBMM Hükümeti tarafından mülkiye müfettişliğinde görevlendirildi. 1929'dan itibaren Ordu, Erzincan, Bayazıt, ve Bilecik valiliklerine tayin edildi. Bilecik valiliğinden emekliye ayrıldı. Çeşitli işlerde çalıştı ve Robert Kolejde edebiyat öğretmenliği yaptı. Bu görevdeyken öldü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Kanun-ı Medeni'de Her Türkün Bilmesi Lâzım Gelen Şeyler* (1926), *Erzincan Tarihi* (1932), *Terceme Hakkında Düşünceler ve Tatbikata Ait Bazı Numuneler* (1934), *Avrupa'nın Siyasî Tarihi: 1815-1919* (1943), *Sultan Aziz'in Mısır ve Avrupa Seyahati* (1944), *Profesör Mehmed Ali Aynî - Hayatı ve Eserleri* (1944), *Fransa'da Belediye Emniyet Sandıkları ve Mont de Piété'ler* (1945).

ÇEVİRİ: *İlim Üzerine Müesses Terbiye* (1926), *Ecnebî Memleketlerde İstatistik Teşkilâtı* (Sturm de Setrem Mihailopulos-İ Tereco'dan, 1934), *Muhteşem Süleyman* (Fairfax Downcy'den, 1936), *Koçi Bey Risalesi* (1939), *Tepedelenli Ali Paşa* (Gabriel Romeran'dan, 1939), *Tarih Çiçekleri* (P. Larousse'den, 1944, 1946), *Bir Garblı Gözü ile Müslümanlık* (Laura Veccia Vaglieri'den, 1946), *Allah'ın Kulu ve Resulü Muhammed* (Esad Fuad Tugay'dan, 1965).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

AKŞEHİRLİ HASAN FEHMİ

İslâm bilgini (D. ?, Ilgın / Konya - Ö. 1880, Medine). Son Osmanlı şeyhülislâmlarından, Osmanlı padişahı Abdülaziz'in öğretmenlerindendir. Ilgın, o zamanlar Akşehir'e bağlı olduğu için Akşehirli nâmıyla tanındı. Abdülaziz tahttan indirilince Medine'de zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Cennetü'l-Baki mezarlığına gömüldü.

ESERLERİ:

Riyâz-ı Hakâniyye, Resâil-i İmtihâniyye, Ahkâm-ı Mer'iyye, Azîziye ve Şerh-i Yusufiyye, Şerh alâ Salâti Feyziyye li'ş-Şeyhi'l-Ekber, Risâle fi Keyfiyet-i İmâi Fir'avn, Arapça Divan, Mevlânâ'nın Bir Münâcâtını Tahmis.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. I, 1972).

AKŞEHİRLİZÂDE ALİ HAYDAR

İslâm bilgini (D. ? - Ö. 1914). Uzun müddet kadı naipliği yaptı. Meşrutiyet'in ilânını müteakip ikamete mecbur tutulduğu İzmir'den İstanbul'a döndü. Kabri Karacaahmet Türbesi yakınlarındadır.

ESERLERİ:

Şerefnâme (Mevlânâ'nın men-

kıbeleri), *Fevâid, Hadikatü'l-Ukalâ, Minhâcü'n-Necât, İrşad, Müzekki's-Sıbyân, Tuhfetü'l-Lebîb, Şemmetü'l-Esrâr, Merâsidü'l-Hikem, Manzum Terceme-i Lemeât, Tahkiku't-Tasrif, Kuduri Tercümesi, Levâyih.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKŞEHRÎ (Ali b. Osman)

İslâm bilgini (D. ?, Ukeş köyü / Akşehir / Konya - Ö. 1868). Tahsilinin sonunda Karaağaçlı Rüşdi Ahmed Efendi'den icâzet alarak Akşehir'de ders okuttu ve fetva makamında bulundu.

ESERLERİ:

Telhisü'l-Esâsî / Şerh-i Binâ, Şerhu Ebyâti'l-Kâfiye ve'l-Câmi, Kıyâsiyyetü'l-Fenârî, Muhtasar-ı Düsûki, Şerhu Kasîde-ie İsnâ Aşeriyye, Şerhu Risâleti'l-Vaz'iyyeti'l-Aduduyye, Şerhu Âdâbi'l-birgivî, Kaside-i Lâmiyye mine'l-Kelâm, Şerhu Risâleti Taşköprü mine'l-Âdâb.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AKŞEHRÎ (Mehmed Emîn)

İslam bilgini ve tasavvufçu (D. 1892 , Akşehir / Konya - Ö. ?). İlk ve orta tahsilini memleketinde tamamladıktan sonra Konya'da ve İstanbul'da tahsil yaptı. Bâyezid dersiâmlarından İstanbullu Şevketî Efendi'den icazet aldı. Daha sonra Medresetü'l-Vâizîn'e ve peşinden de Darülfünün Hukuk Fakültesine girip 1921 yılında mezun oldu. Tahsil hayatının sonunda Mecidiye Camii kürsü vaizi oldu. Bir ara Deniz Yollarının muhasebe biriminde çalıştı. Tabur imamlığı, Beşiktaş Âsariyye Camii vaizliği ve son olarak da 1928'de Gediz Savcılığı görevlerine getirildi. Tasavvufta Nakşbendiyyenin Halidi-Ziyâi koluna mensuptur. Bilinen tek eseri *Tariku's-Sevâb ve Menfaat-i Hasene*, Necdet Yılmaz tarafından *Tasavvuf Âdab ve Erkânı* adıyla sadeleştirilerek yayımlandı (2001).

HAKKINDA: Necdet Yılmaz / Tasavvuf Âdab ve Erkânı (sad. ve yay. haz. Necdet Yılmaz, 2001).

AKŞEMSEDDİN

Mutasavvıf (D. 1390, Şam – Ö. 1459, Göynük). Asıl adı Şemseddin Muhammed b. Hamza. Akşemseddin, Molla Akşemseddin ve Akşeyh adlarıyla şöhret buldu. Tahsilini Osmancık ve Amasya'da tamamlayarak Osmancık Medresesinde müderris oldu. Dinî ilimlerin yanı sıra iyi bir tıp tahsili yaptı. Bir müddet sonra tasavvufa yöneldi ve bir arayış içine girdi. Sonunda Hacı Bayram-ı Veli'ye talebe oldu. Bu zatın yanında sıkı bir riyazet ve mücaheden sonra hilâfet aldı. Bunun üzerine Ankara'dan ayrılarak Beypazarı'na, oradan İskilip'e bağlı Evlek köyüne ve en son Göynük'e yerleşti. Burada bir mescidle bir değirmen yaptırdı ve dervişlerin talim ve terbiyeleriyle meşgul oldu. Hacca gitti ve şeyhi Hacı Bayram-ı Veli'nin vefatından sonra onun yerine irşad makamına geçti (1429).

Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethinde Akbıyık Sultan gibi dönemin diğer sûfileriyle birlikte Akşemseddin de talebeleriyle kuşatmaya katıldı. Ordunun manevi gücünün yükselmesine önemli katkılarda bulundu. Fetihten sonra Ayasofya'da ilk Cuma namazını o kıldırdı. Sonrasında Ebu Eyyub el-Ensârî'nin İstanbul surları önündeki kabrinin yerini keşfetti. Fetihten sonra bir müddet İstanbul'da kalarak ders verdi. Sonra Göynük'e yerleşti ve burada vefat etti. Türbesi Göynük'tedir.

ESERLERİ:

Risâletü'n Nûriye, Hall-i Müşkilât, Mâddetü'l-Hayât, Def'u Metâinü's-Sûfiyye, Makâmât-ı Evliyâ.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. I, 1972), Orhan F. Köprülü / "Akşemseddin" (TDV İslâm Ansiklopedisi (c. II, 1989), Ali İhsan Yurt / Akşemseddin - Hayatı ve Eserleri (1994), Cevat Alparslan / Akşemseddin Hazretleri - Hayatı, Eserleri, Şiirleri ve Bolu Erenleri (1998), Hüseyin Algül -,Mustafa Kara / Osmancık'ta Bir Müderris Akşemseddin (2000).

AKŞEYH.

Bkz. AKŞEMSEDDİN

AKŞİN, İsmail Abdülahad

Diplomat (D. 1892, İstanbul – Ö. ?). Üsküdar İdadîsi, Mekteb-i Mülkiye (1912), ayrıca İstanbul Hukuk Mektebi mezunu. Hariciye Vekâletinin çeşitli birimlerinde çalıştı. Valona (Arnavutluk) ve Bakü konsolosluğu yaptı. 1952'de Varşova büyükelçiliğine getirildi. Buradan 1957'de emekliye ayrıldı. İstiklâl Savaşına katıldığı için İstiklâl Madalyası ile ödüllendirildi.

ESERLERİ:

Milletlerarası Müşterek Emniyet Sistemi (1939), *Birleşmiş Milletler ve Müşterek Güvenlik* (1949), *Türkiye'nin 1945'ten sonraki Dış Politika Gelişmeleri/Ortadoğu Meseleleri* (1959), *Soğuk Harp* (1960), *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi* (2 cilt, 1964, 1966).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

AKŞİN, Sina

Tarihçi. 1937, Lahey / Hollanda doğumlu. İstanbul Robert Kolej (1955), İstanbul Hukuk Fakültesi (1959) mezunu. ABD'de Fletcher School of Law and Diplomacy'de (1960-61) yüksek lisans öğrenimi gördü. Robert Koleji Yüksek Okulu İnsan Bilimleri Bölümü (1961-67) hocalığından sonra Genel Kurmay Harp Tarihi Dairesinde (1968-69) çalıştı. Doktorasını İstanbul Üniversitesi Edebiyat

SİNA AKŞİN

BEDEVİLİK – BARBARLIK VE İNSANLIK TARİHİ

Bu yazıda, bedevîlik-barbarlık ve uygarlığın gelişmesi konusunda İbn Haldun'un, Engels'in ve Kıvılcımlı'nın bazı ana görüşlerine kısaca değinmek istiyorum.

İbn Haldun 1332 ve 1406 yılları arasında yaşadı. İspanyol istilâsı karşısında Endülüs'ten Tunus'a göçmüş köklü bir ailenin çocuğu idi. Dedeleri İspanya'ya Hadramut'tan gitmişlerdi. Devlet adamlığı, kadılık, bilim adamlığı yaptı. O devir için belki asıl önemlisi, çok yer gördü: İspanya, bütün kuzey Afrika, Suriye, Timur'un istilâsını önlemek için onunla görüşmeler yaptı, Mısır'da öldü (H, s. 95-9).

İbn Haldun'u büyük dikkat ve sevgiyle incelyen Ümit Hassan'a göre onun düşüncesinin üstünlüğü dinî (naklî ilimler) bilimden (aklî ilimler) kesinlikle ayrılmasıdır. Böylece, akıl ve dinî uzlaştırmaktan vazgeçmek suretiyle, bilimde aklın ve gözlemin serbestçe at oynatmasına imkân vermiştir (H, s. 100-16). İbn Haldun'un ikinci bir üstünlüğü, gözleme verdiği önemdedir. Hassan bunu "sırf aklın yeterliğine reddiye" ya da "gerçekçilik biçiminde rasyonalizm" diye tanımlıyor (H, s. 116-9). Gerçekten, İbn Haldun'un, çağdaşı olduğu toplumların gelişme dinamiği üzerine ortaya koyduğu görüşlerin büyük ölçüde gözlemlerinin ürünü olduğu anlaşılıyor.

İbn Haldun'a göre, bütün toplumların ilkel evresi bedeviliktir. Bedevilerin çoğu göçebe olmakla birlikte, yerleşik düzene geçmiş ama uygarlık düzeyleri itibariyle bedevî olan topluluklar vardır. Bedevi sözcüğü "bed", yani "başlamak" kökünden geldiğine göre, bunun Türkçe karşılığının "ilkel" olacağı düşünülebilir (H, s. 190). Hassan, bedeviliğin göçebe öncesi avcı toplumu, göçebeliği, ve göçebe →

sonrası yerleşik barbar toplumları kapsadığı görüşündedir (H, s. 194, n.49). İbn Haldun'da bedeviliğin karşıtı hazerîliktir. Hazerîlik artık-ürün üretimi ya da zenginleşmenin ("halleri genişleyerek ihtiyaçlarından artacak derecede zenginlik ve genişlik..." MI, s. 319) sonucudur. Hazerîlik işbölümünü geliştirir ve önce kasabaların, sonra da şehirlerin yapımını gerektirir. Burada yaşayanlar bedevîlere göre çok daha geniş, rahat, müreffeh, iyi bir hayat yaşamağa başlarlar. Bu tür bir yaşamanın üstünlükleri açık olmakla birlikte, bunun ağır bir bedeli vardır insanlık için. Zira hazerileşen bedevî, bedevî olarak sahip bulunduğu birçok güzel nitelikleri yitirmektedir (H, s. 194-5). 1) Bedeviler, hazerilere göre hayır ve iyiliği kabule daha hazırdırlar (MI, s. 325-7). Düşünürün bu yöndeki düşünceleri yer yer Locke'un tabula rasa öğretisini andırmakla birlikte, daha çok Rousseau'nun "soylu vahşi" öğretisine yaklaşmaktadır. Hazerileşmek, ister istemez bir 'bozulmayı' içermektedir. 2) Bedeviler daha yiğit ve yürekli dirler. Bunun nedeni, hazerilerin "rahat döşeklerine yan gelmiş, nimetler ve bolluklar içine dalmış, mal ve canlarını korumayı, kendilerini idare ve memlekete hükmetmekte olan vali ve hakimlerle bekçilere bırakmış olmaları ve kendilerini her taraftan çeviren kale duvarları içine sığınarak nefislerini güven içinde saymış olmalarıdır." (MI, s. 330-1). Bedevilerde ise iş başa düşmekte, herkesin korunma işine katılması gerekmektedir. 3) Bedeviler arasında, İbn Haldun'un asabiyyet diye adlandırdığı çok güçlü bir bağ, bir dayanışma bağı vardır. Asabiyyetin en iyi örneği akrabalık ve hısımlık bağları ve dayanışması olmakla birlikte, buna münhasır değildir (MI, s. 342, 373).

Ne var ki, İbn Haldun'un bedevîlere karşı ağzı açık bir hayranlığından söz edilemez. Şu cümleler bunu gösterir. "Sen Arapların dünyada, zuhurlarından beri kuvvetle ele geçirdikleri ülkelerin nasıl yıkıldığını ve ahalisinden nasıl boş kaldığını ve eski mamurluğunu kaybederek büsbütün başka bir şekil almış olduğunu düşün." (MI, s. 405). "Araplar çöllerde dolaşan, vahşi hayvanlar tabiatında, kaba kılıklı, kibirli ve gururlu, hirmetleri büyük, başkanlık ve baş olmak için birbirleriyle yarışan ve çekişen bir kavim olduklarından pek zorlukla birbirine boyun eğerler." (MI, s. 406-7). Hassan'dan, "arap" sözcüğünün bir çok yerde İbn Haldun tarafından "göçebe" karşılığında öğrenmekteyiz (H, s. 105n.)

(*Toplum ve Bilim*, Güz-1980)

Sina Akşin

Fakültesi Tarih Bölümünde (1968) verdi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyeliği sırasında "*31 Mart Olayı*" başlıklı teziyle doçentliğe yükseldi (1975). 1969'dan itibaren aynı fakültede (Prof. Dr.) öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü.

Makaleleri Eylem (ilk yazılar), *Forum, SBF Dergisi, Mülkiye Dergisi, Köken, Cumhuriyet, Toplum ve Bilim, Tarih ve Toplum, Turcica, Somut, Yeni Gündem* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. *Son Meşrutiyet / 1919-1920* adlı eseri nedeniyle 1994'te T. İş Bankası Büyük Ödülünü aldı. Türk Sosyal Bilimler Derneği, Öğretim Elemanları Derneği, Ankara Enstitüsü Vakfı, ADD üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *31 Mart Olayı* (1970), *İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele* (1976), *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki* (1980), *İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele Cilt: II: Son Meşrutiyet / 1919 - 1920* (1992), *Türkiye'nin Yakın Tarihi / 1789 - 1980* (1996), *Türkiye'nin Önünde Üç Model* (1997), *Essays in Ottoman-Turkish Political History* (2000).

DERLEME: *Türkiye Tarihi* (yayın yönetmeni olarak; c. 1: 1987, c. 2: 1988, c. 3: 1988, c. 4: 1988, c. 5: 1995).

HAKKINDA: Ali Hikmet / 31 Mart Olayı (Cumhuriyet, 4.2.1971), İlhan Selçuk / "Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi" (Cumhuriyet, 23.5.1996), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AKŞİT, Ahmet İlhan

Turizmci, yazar. 10 Eylül 1940, Denizli doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Arkeoloji Bölümü mezunu. 1968-74 arası Çanakkale Müzesinde, 1974-76 arası Bodrum Sualtı Müzesinde, 1976-82 arası da Milli Saraylarda müdürlük yaptı. 1986 Türkiye Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği başkanı oldu. Akşit Kültür Turizm Ltd. Şti.'nde kurucu yönetici, Sanatçılar ve Sanatseverler Derneğinde ikinci başkanlık yaptı. Türk Basın Birliği, Türkiye Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği Turing Otomobil Kurumu üyesidir.

ESERLERİ:

Hititler, Anadolu Uygarlıkları, Mavi Yolculuk, Mitoloji ve Troya Efsanesi, Turkey-İstanbul-Efesos, Lykia-Antalya, The Civilisation of Western Anatolia.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

AKŞİT, Bahattin

Araştırmacı-yazar. 26 Şubat 1946, Aşağıkaraçay köyü / Denizli doğumlu. ODTÜ (1968) mezunu. Şikago Üniversitesinde yüksek lisans yaptı (1971). Bitirdiği okula dönerek (1973) burada öğretim üyesi, profesör, bölüm başkanı oldu. 1978'de Meawards Araştırma Ödülünü aldı. Türk Sosyal Bilimler Derneği, ODTÜ Mezunlar Derneği üyesidir. Laiklik, sosyoloji, uluslararası göç konularında makaleleri yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

Türkiye'de Azgelişmiş Kapitalizm ve Köylere Girişi (1976), *Köy Kasaba ve Şehirlerde Sosyal Değişme* (1985).

AKŞİT, Oktay

Tarihçi. 4 Mart 1927, Manisa doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1953) mezunu. 1958'de doktorasını bitirdi. 1965'te docent, 1970'te profesör, 1973'te dekan yardımcısı oldu. 1974-77, 1978-80 aralarında dekanlık, 1981-84 yılları arasında fakülte kurulu üyeliği ve yönetim kurulu üyeliği, Tarih Bölümü ve İlk Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı başkanlığı yaptı. 1994'de emekli oldu. Türk Tarih Kurumu muhabir üyesi, Münih'deki International Council For Scientific Development'in kurucu üyesidir.

ESERLERİ:

Roma İmparatorluk Tarihi M.Ö. 27-M.S. 192, Roma İmparatorluk Tarihi M.S. 193-395, Likya Tarihi, Helenistik ve Roma Devrinde Likya, Aeneas I. II. III., Vergilius'tan Latince Aslında Çeviriler; Manisa Tarihi.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

AKTAN, Ali

İlâhiyatçı. 1952, Kuşu / Simav / Kütahya doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1977) me-

Ali Aktan

zunu. Doktorasını 1984'de Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde tamamladı. 1990'da aynı yerde doçent, 1996'da Erciyes Üniversitesinde profesör oldu. Ege Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyeliği yanı sıra, Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi (KAYTAM) Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Makaleleri *Türk Dünyası Tarih Dergisi, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Belleten, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*'nde yayımlandı. *TDV Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Osmanlı Paleografyası ve Siyasi Yazışmaları* (1995).

ÇEVİRİ: *Haşhaşiler, Ortaçağ İslâm Dünyasında Terörizm ve Siyaset* (Prof. Dr. Bernard Lewis'ten çeviri, 1995).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Milletlerarası Hoca Ahmet Yesevî Sempozyumu Bildirileri* (26-29 Mayıs 1993, A.Yuvalı ve M. Argunşah ile birlikte, 1993), *Mehmed Süreyyâ - Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye I-III* (A. Yuvalı ve M. Keskin ile birlikte, 1995-1996), *Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri* (11-12 Nisan 1996, A. Yuvalı ve R. Tosun ile birlikte, 1997), *Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri* (16-17 Nisan 1998, A. Öztürk ile birlikte, 1998), *Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri* (06-07 Nisan 2000), *R. Tosun ve A. Öztürk ile birlikte, Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayını* (2000).

AKTAN, Dursun

Şair ve yazar. 1914, Yozgat doğumlu. Tapu ve Kadastro Mektebi (1933) mezunu. Gelibolu, Eccabat, Çanakkale, Edirne gibi il ve ilçelerde tapu memurluğu yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönlümün Bahçesinde* (1958).

ROMAN: *Nazan* (1947).

OYUN: *Kahraman Fedailer* (1955).

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

AKTAN, Feriha

Şair (D. 1924, İstanbul - Ö. 27 Kasım 1983). Kandilli Kız Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Çeşitli bankalarda çalıştı. Şiirleri *Varlık, Sesimiz, Yazko-Edebiyat* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Kuytu (1971), *Işıltı* (1972), *Yarın Sabah* (1973), *Dağbaşı* (1975), *Gökbulut ve Yağmur* (1981), *Cankırığı* (1981).

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 172), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKTAN, Hamza

İslâm hukuku araştırmacısı. 1944, Kuşu / Simav / Kütahya doğumlu. Kuşu İlkokulu (1957), İzmir İmam Hatip Lisesi (1964) ve İstanbul Vefa Lisesinin (1966) ardından İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1967) ve İ.Ü. Hukuk Fakültesini (1979) bitirdi. Doktora çalışmasını 1976'da *İslam Hukukunda Selem Akdi* konusuyla Atatürk Ü. İslâmi İlimler Fakültesinde tamamladı. 1982'de doçent, 1989'da profesör oldu oldu. Üniversite senato üyeliği, üniversite yönetim kurulu üyeliği, dekan yardımcılığı, bölüm başkanlığı, fakülte kurulu üyeliği, fakülte yönetim kurulu üyeliği gibi görevlerde bulundu. Çalışma hayatına 1970'te Uşak'ta öğretmen olarak başladı. Daha sonra 1973'te Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak girdi. 1982'de doçent, 1991'de profesör oldu. Aynı öğretim kurumunda Temel İslâm Bilimleri Bölümü İslâm Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü.

Makaleleri 1977'den itibaren *İslâm Medeniyeti, Dini Araştırmalar Dergisi, Atatürk Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde maddeler yazdı. Bir çok bilimsel toplantıda sunduğu tebliği yayımlandı.

Hamza Aktan

ESERLERİ:

İslâmda Madenlerin Hukukî Statüsü (1986), *Mukayeseli İslâm Miras Hukuku* (1991).

AKTAN, Mahire

Şair. 1950, Polatlı / Ankara doğumlu. İlköğrenimini köyünde, ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Değişik devlet dairelerinde çeşitli görevlerde bulundu. Hikâye ve roman çalışmalarının yanı sıra şiirle de uğraştı. Şiirlerinde güncel konuları duygusal bir dille işledi. *Bitmeyen Hasret* (1976) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKTAN, Selma

Eğitimci-yazar. 11 Eylül 1930, Tarsus / Adana doğumlu. Adana Kız İlköğretmen Okulu (1950), Niğde Eğitim Yüksek Okulu (1983) mezunu. Kars (1950-52), Saimbeyli (1952-53), Tuzla (1953-54), Adana (1954-72) ilkokullarında sınıf öğretmenliği yaparak emekli oldu. Çeşitli ödüller ve sertifikalar aldı.

ESERLERİ:

Adana İli Yakın Çevre İncelemeleri 1-2, İçel İli Yakın Çevre İncelemeleri 1-2, Dünkü ve Buyünkü Adana, Hakiki Anadolu Efsaneleri (Çukurova Efsaneleri), Güneyden Esintiler (Çukurovalı Yazar, Şair ve Halk Ozanları Antolojisi), Bilal-i Habeşi, Çukurova'da Folklor Çalışmaları.

Ayrıca ders ve yardımcı ders kitapları vardır.

AKTAR, Ayhan

Toplumbilim araştırmacısı. 1953, İstanbul doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden (1977) mezun oldu. Daha sonra, İngiltere Kent Üniversitesinde (Canterbury) yüksek lisans eğitimine devam etti. İstanbul Üniversitesinde doktorasını *"Bursa Dokuma Sanayiinde İnsan İlişkileri"* başlıklı teziyle (1989) tamamladı. Bu çalışmasıyla, Yayımlanmamış Sosyal Bilimler Araştırması dalında birinci olarak 1990 Yunus Nadi Ödülünü kazandı. 1997 yılında doçent oldu, Marmara Üniversitesi İngilizce Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyeliği yaptı.

Varlık Vergisi ve "Türkleştirme" Politikaları adlı kitabında, Varlık Vergisi uygulamasının, Türk milliyetçiliği ve milliyetçilik teorileriyle olan ilişkisini, birtakım istatistiki bilgilerden

fazlasını içerecek şekilde, araştırma verilerini o dönemin anekdotları ile zenginleştirerek irdeledi.

ESERLERİ:

Kapitalizm, Azgelişmişlik ve Türkiye'de Küçük Sanayi (1990), *Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları* (2000).

HAKKINDA: Ayhan Aktar / Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları (2000), Umut Azak / Varlık Vergisi ve „Türkleştirme" Politikaları (Virgül, sayı: 31, Haziran 2000), Virgül (sayı: 28, Mart 2000).

AKTAŞ, Canan

Şair. 1968, Ankara doğumlu. 1990'da Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden mezun oldu. 1993'te İngiltere'ye yerleşti. Şiirlerini *Tenimde Kırlangıç Uykusu* (1999) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

Cihan Aktaş

AKTAŞ, Cihan

Yazar. 1960, Pınaryolu / Refahiye / Erzincan doğumlu. Beşikdüzü Öğretmen Lisesi (1978), İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Fakültesi (1982) mezunu. Kısa bir süre mimar olarak (1982) çalıştı. 1980'den itibaren *Yeni Devir*'de köşe yazıları ve *Milli Gazete*'de yazılar yazdı. *Yeni Devir* gazetesinde kadın sayfaları düzenledi (1983-85). Aynı gazetede köşe yazıları yazdı. *Mavera* dergisinde gezi notları (1986), *Aylık Dergi*'de telif ve tercüme hikâyeleri ile denemeleri (1986-88) yayımlandı. Yazıları ayrıca *Girişim, Bu Meydan, Kitap Dergisi, İzlenim, Kadın ve Aile, Kafdağı, Yeryüzü, Bilgi ve Hikmet, İslâmî Araştırmalar, Nehir, Dergâh, Gerçek Hayat* dergileri ile *Yeni Şafak* gazetesinde yer aldı. *Bacıdan Bayan'a* adlı kitabı TCK 312. maddeye aykırı bulunarak toplatıldı, ancak bu toplatılma kararı daha sonra bozuldu.

"Son Büyülü Günler" ile 1992'den itibaren *Dergâh* dergisinde yayımlamaya başladığı hikâyeleri edebiyat hayatında yeni bir dönemin göstergesi olarak değerlendirildi. 1995'te *Son Büyülü Günler* adlı kitabıyla ile Türkiye Yazarlar Birliği, 1997'de *Gençlik Dergisi* tarafından Yılın Hikâyecisi, 2002'de *Bana Uzun Mektuplar Yaz* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği tarafından Yılın Romancısı ödüllerine layık bulundu. Türkiye Yazarlar Birliği üyesi oldu.

"Cihan Aktaş öykülerinde, dindar kadının toplumdaki geleneksel konumunu sorgularken, alışılageldik yanlış ve çarpık kadın ima ve tiplemelerine itiraz eder. Bu öykülerde ayrıca dindar erkeklere de eleştiriler getirilir. Kadın, sadece bir sadakat, bir fedakârlık simgesi olarak değil, pasif konumdan ve evin arka odasından çıkmış, aktif ve çevresinde olup biten her şeyin farkında olan "müdahil" bir kimlik olarak sunulur. O genel olarak öykülerinde kimliğinden ödün vermeyen kadınların savruluşlarını anlatır. Kahramanlar inanç, kimlik sahibi insanlardır. İşte bu kimlik sahibi olmanın bir insandan ne götürüp ne getirdiğini öykülerinde irdeler. Kadınların iddiaları yanında, insani yanlarını, zayıflıklarını da gündeme getirir." (Necip Tosun)

"Onu, kadın ve erkek aynı anda ilgilendiriyor. Aslında, bir ayrım ille

1970'LERDEN UZUN MEKTUPLAR

Suavi Kemal Yazgıç

Daha önce yayınladığı pek çok araştırma, inceleme, deneme ve hikâye kitabı bulunan Cihan Aktaş'ın "Bana Uzun Mektuplar Yaz"ında bir ilk romandan çok daha fazlası var. Çünkü tabiri caizse Cihan Aktaş, sanki bundan önceki bütün yazdıklarını bu romana ulaşmak için çalışmak amacıyla kaleme almış gibi.

Hele hele hikâyeleri. Dergâh Dergisi'nde ne zaman bir hikâyesi yer alsa sunuş yazısında vurgulanan "ha deyince romana evrilebilecek" ifadesi demek ki salt bir gönül alıcı ve teşvik edici cümle olmanın ötesinde ayağı yere basan bir beklentinin ifadesiymiş ki nihayetinde "Bana Uzun Mektuplar Yaz" gibi duyarlılığı, karakterleri, olayları ile zengin bir romanı okuma fırsatına sahip olduk.

Gerçi burada bir parantez açıp hikâyenin kısa romandan, romanın uzun hikâyeden ayrı, apayrı dünyaları olduğunu yani aralarındaki farkın nicelikten çok nitelikten kaynaklandığını vurgulamakta fayda var. Ancak aralarındaki uçuruma rağmen bu iki türün arasında bazı kıldan ince, kılıçtan keskince köprülerin bulunmadığı anlamasın.

Romanın esas ağırlığını taşıyan karakteri olan Aslı'nın daha ortaokul çağında evinden koparak yatılı okula başlaması sırasında yaşadığı uyum sorunları; çevresini, dünyayı yaşadığı ülkeyi tanırken ve tanımlarken yaşadıkları ilginç ayrıntılarla okurun önüne serilirken bu genç kızın hayalleri, rüyaları, düşkırıklıkları, yalnızlıkları, duaları, seyrettiği filmler, söylediği şarkılar; bilerek ya da bilmeden katıldığı tartışma ve kavgalar, tuvalet duvarına yazdığı sloganlar aracılığıyla ve hatta yediği mide bozan amerikan peynirleri aracılığıyla anlatılan bir kuşağın hikâyesini "Bana Uzun Mektuplar Yaz" da okuyoruz.

"Bana Uzun Mektuplar Yaz", esasen tam bir Türkiye romanı ve temaları tam teşekküllü bir Türkiye haritası çizmek isteyenlere zengin ipuçları sunuyor. 1970'li yıllarda taşrada çocuklukla gençlik arasındaki bocalama devresindeki bir genç kızın ailesiyle ilişkilerini onlardan ilk kez kopup kendi ayakları üstünde durmasının zorluklarını okuyoruz. "Devlet"in biçimlemeye çalıştığı zihniyetle ve bu amaçla biçtiği zihinlerle tanışıyoruz.

"Devlet"in ideolojisini yaymak için kurduğu ve özel bir önem verdiği öğretmen okullarını daha sonra yine siyasi sebeplerle sıradanlaştırmasının yani öğretmen olarak mezun olmayı bekleyen öğrencilerin herhangi bir lise mezunundan farksızlaştırılmasının hikâyesini öğreniyoruz. Ekonomik sıkıntıları sebebiyle bir iş sahibi olmak için yatılı öğretmen okullarından başka çaresi olmayan kızların bir anlamda önce devlet eliyle nasıl bir eğitime tabi tutulduklarını ve sonra da nasıl açıkta bırakıldıklarını okurken eğitimimizin ne menem bir boşvermişlik uçurumuna yuvarlandığını da görüyoruz.

Popüler kültürün Yeşilçam ve müzik aracılığıyla empoze ettiği değerler silsilesi ile karşılaşıyor ve 2000'li yılların televolelerinin öncülerini tanıyoruz. Sağ-sol çatışmasının ilk saflaşmalarına, ilk kavgalarına şahit olurken genç zihinlerin kendilerini 'etrafına carni, ağlarına mani' bir tanıma sahip olmadıkları sloganlarla, şablonlarla ilerleyen 'fikir'ler için kendilerini teklifsiz ve karşılıksız adamalarındaki o naif benzerliğe şahit oluyoruz.

CİHAN AKTAŞ

HALAMA BENZEDİĞİM İÇİN

Gece yarısının karanlığında kalın sabahlığının önüne geçemediği sırtındaki ürperti bütün vücuduma yayılırken terliklerimi bulmak için elektrik düğmelerine basarak odalarda dolaşıyorsam, yatağa geri döndüğümde er geç kavuşacağım sıcaklığın kaçan uykumu geri getirmeyeceğine mandığım içindir. Halama benzediğim için böyle hafif uykum. Ne yapayım... Onu benzemeyi hiç istememiştim ve esasında ona benzetilmekten de hiç hoşlanmazdım. Canım sen de her gürültüyü duyma, diyorlar; her gürültüyü duymamak elimde olabilirmiş gibi.. Ben de uykumun bu kadar hafif olmasını istemezdim, elimde olsa...

Bu saatte ev sahiplerine telefon edip de kiracılarını şikayet edebilir miyim... Edemem. Sahiden de utanıyor ev sahipleri kiracılarının gürültü patırtıları yüzünden ve yıl dolunca kontratı yenilemeyeceklerine söz verdiler. Sabır, sabır. Gün gelir bir tepsi dolusu çok çöplü taşlı kumlu kırmızı mercimeği ayıklamayı bile göze alırmış insan. Sabırla koruk helva olurmuş. Bu sözü Halam söylerdi ama tam olarak hangi durumlarda söylerdi, emin olamıyorum. Halamı bu sözü söylerken gözlerimin önüne getirmeye çalışırken, belki 'helva'nın yol açtığı bir çağrışımla mutfağa yöneldim. Mercimek ayıklayacağım. Hiç değilse gündüz rahat ederim. Ayıklama işini savsaklamayayım diye akşamdan masanın üzerine koyduğum mercimek paketini açarken, masanın üzerinde öylesine atılmış gibi duran portakalları gördüm ve yine Halamı hatırladım. Portakalı çok severdi rahmetli ama gece yarısı uyanıp portakal yediği olmuş mudur ki... Herkesle iyi geçinen o melek huylu kadının komşularıyla bir anlaşmazlığı olacağını düşünemiyorum; daha derinlere daldığım zaman benim üst kat komşularım gibi laftan sözden anlamaz bir komşusu olduğunu da hatırlamıyorum doğrusu. Üst kattaki yeni kiracılar ki geçen ilkbaharda taşındıklarına göre artık yeni de sayılmazlar, gece ikiye üçe kadar uyumuyorlar; haftanın üç dört günü kalabalık misafirleri oluyor ve gece bir buçuk ikiye doğru bu misafirleri gürültü patırtıyla yolcularken onlar, ben sıçrayarak uyanıyorum. Şimdi de yere düşen ağır bir cismin sesine benzeyen bir sesle sıçrayarak uyandım ve uyuyamıyorum. Bu arada Halamı hatırlamayı sürdürüyorum. O uykusu gelsin diye çoraplar örerdi. Örerken ara ara uyurdu ve bu uykunun onu dinlendirdiğini söylerdi. Ne güzel motifleri vardı o çorapların, ne güzel renkleri vardı. Bir ara duvarlara astığım turunculu yeşilli o çoraplardan bazılarını üniversiteye giderken de giymiştim. Yeşil ve turuncu, yeşil ve turuncuydu Halamın renkleri, bir portakal ağacı dalının renkleri yani... Şimdi çok göze batabilir bu renkler bir çoraptı, ama o zamanlar otantik giyimler modaydı. Halam da İstanbul'un göbeğinde yaşarken otantik giyimini koruma konusunda fazlasıyla hassasiyet gösteriridi. Oyalı tülbentleri mesela, kat kat etekleri, kınalı saçları, kınalı elleri... Üst üste kaç kat giyinirdi bilmem; şunu iyi biliyorum ki çok üşürdü rahmetli, yazın bile çorapsız terliksiz dolaşmazdı... Benim gibi. Ya da ben onun gibiyim. Kendimi bildim bileli Halama benzetilmeye alışkınım ve bu benzetilmeye karşı bir tepki göstermeye de...

Halamın ona benzetildiğim yıllardaki yaşına yaklaştıkça, bu benzerliğe aklım yatmaya başladı. Mesela Halam rahmetli sohbet etmeyi severdi. Sohbet sırasında sözü ele geçirip de bir hikaye anlatırken küçük hikaye sokaklarına da dalardı ama bu küçük sokakları canla başla tasvir ederken ana hikayeyi asla ihmal etmezdi ve her zaman ustalıkla dönüş yolunu bulduğu için dinleyenleri sıkmazdı. Ben de seviyorum uzun uzun sohbet etmeyi ve bir de bakıyorum ki söz sırasını ele geçirmişken gereğinden çok konuşmuşum, gereğinden çok açmışım kendimi, karşımdaki can kulağıyla dinliyor diye ona bunu borçlanmışım gibi bir duygu ile. Halam da tabii uzun uzun konuşurdu ama içi dışı bir değildi onun. Bazı cümleleri içine atarak, bazı soruları duymazdan gelerek öyle çok, öyle etrafı konuşurdu ki, bugün konuşmanın, bu asal iletişim biçiminin dışındaki herhangi bir eylemiyle gözlerinin önünde canlandıramaz onu kimse diye düşünüyorum. Bitaviye anlatıp durduğu pek çok şey bazen bir tefrika gibi kuşatırdı günlerimizi, bu tefrikaların önemli bir kısmı vefatıyla yarıda kaldı yazık ki. Belki bir teselli olabilir bu: Akrabalarımızdan saygın, sahasında uluslar arası başarılar göstermiş bir profesörün zannedersem doçentlik tezini hazırlamak için onun konuşmalarını gizlice kasete ya da kasetlere çektirdiğini duymuştum. O kasetlerin çözüldüğü metinlere henüz ulaşabilmiş değilim ama yazılmış, kağıda dökülmüş değil mi; gerekirse ulaşılabilir günün birinde... (...)

yapılacaksa, bunda sahip olunan güç belirleyici olabilir. Yani gücünü suistimal eden iktidar ve zayıf kılınanlar, yazarın deyişiyle müstekbirler ve müstaza'flar ayrımı, Aktaş'ın hikâyesi söz konusu olunca cinsiyet ayrımından daha gerçekçi olurdu.'Ben bütün ezilenlerle ilgiliyim. Siyah 'derililerle, muhacirlerle, boşnaklarla, çeçenlerle, başörtüsü dolayısıyla tahsil görmeyen öğrencilerle, sokak çocuklarıyla, güneydoğu sorunuyla ilgili olmakla aynı şey bu. Haksız ve adil olmayan iktidar problemi beni ilgilendiriyor.' Bunlar birer tutunamayan olmaktan bambaşka olarak, tutunabileceklerken ellerine vurulanlardır. Hikâyelerin hepsini göz önünde bulundurduğumuzda, bunların sorunları dışında kalanlar, yazarlıkla ilgili olanlar ve Sovyetlerin dağılmasıyla önceki rejimin havarilerinin, kendi varlıklarını mücerret ve anlamsız bulmalarıyla ilgili varoluşsal sorunlardır." (Hayriye Ünal)

"Sağlam bir dünya görüşüne ve duruşuna sahip olan Cihan Aktaş'ın kaleminden, hüzünlerle, kadını duyarlılıklarla, mümin sancılarıyla ve daha çok da zamana şahit olarak yazılmış öyküler okuyoruz." (Selvigül Kandoğmuş Şahin)

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Hz. Fatıma* (1984), *Hz. Zeynep* (1985), *Sömürü Odağında Kadın* (1985), *Veda Hutbesi* (1985), *Sistem İçinde Kadın* (1988), *Tanzimat'tan Günümüze Kılık Kıyafet ve İktidar* (2 cilt, 1989, 1990), *Tesettür ve Toplum / Başörtülü Öğrencilerin Toplumsal Kökeni* (1991), *Modernizmin Evsizliği ve Ailenin Gerekliliği* (1992), *Mahremiyetin Tükenişi* (1995), *Şark'ın Şiiri-İran Sineması* (1998), *Bacı'dan Bayan'a / İslâmcı Kadınların Kamusal Alan Tecrübesi* (2001), *Dünün Devrimcileri Bugünün Reformistleri-İran'da Siyasal, Sosyal ve Kültürel Değişim* (2004).

HİKÂYE: *Üç İhtilal Çocuğu* (1991), *Son Büyülü Günler* (1995), *Acı Çekmiş Yüzünde* (1996), *Azizenin Son Günü-Azerbaycan Hikâyeleri* (1997), *Suya Düşen Dantel* (1999), *Ağzı Var Dili Yok Şehrazat* (2001), *Halama Benzediğim İçin* (2003), *Duvarsız Odalar* (2005).

ROMAN: *Bana Uzun Mektuplar Yaz* (2002).

HAKKINDA: Mehmet Şeker / Son Büyülü Günler (Dergâh, Mayıs 1995), Hüseyin Su / Dağınık Dünyanın Öyküleri (Hece, sayı: 14, Şubat 1998), Ömer Lekesiz / Beş Öykücü Beş Bakış Açısı (Hece, sayı: 14, Şubat 1998), Yıldız Ramazanoğlu / Cihan Aktaş Hikâyesi ve Bir Okurun Derkenar

Savaşları - Feride İkbal / Cihan Aktaş'ın Öykü Dünyası - Fatma Karabıyık Barbarosoğlu / Dinlenen ve Demlenen Bir Dostluk - Ümit Aktaş / Öykücülük: Zor Zenaat - Nusret Özcan / Cihan Aktaş'ın Hikâye Serüveni - Nazife Şişman / Sinemanın İslâmileştirilmesi - M. Asım Gültekin / Cihan Aktaş Öyküsü'nün Kültürel Haritası - Yusuf Ziya Binici / Suya Düşen Dantel (Kafdağı dergisi, sayı: 53, Ekim 2000), Selçuk Orhan / Öteki Yüzler (Dergâh, sayı 117), Asım Gültekin / Hicranlı Öykülerin Yazarı Cihan Aktaş (Kırkayak, Haziran 2000), Hayriye Ünal / Köprüden Düşenler: Cihan Aktaş Hikâyelerindeki Kadınların Psikolojileri Üstüne Bir Yorum (Atlılar, sayı: 8, Nisan-Mayıs 2001) - Ağzı Var Mermisi Yok Şehrazat (Hece, Şubat 2003), Müge İplikçi / Bir Şey Olmak (Radikal Kitap, 21.9.2002), Bana Uzun Mektuplar Yaz (Yeni Dönem gazetesi, 14.10.2002), Fatma K. Barbarosoğlu / Daima Oraya Ait Olmak (Dergâh, Aralık 2002), Münire Daniş / Bana Uzun Mektuplar Yaz - Cihan Aktaş (Hece dergisi, Aralık 2002), Mustafa Kutlu / Bana Uzun Mektuplar Yaz (Yeni Şafak, 16.10.2002), Ümit Savaş / Bize Yazılmış Uzun Bir Mektup Olarak Roman: Bana Uzun Mektuplar Yaz (Okuntu, 18.2.2003), Selvigül K. Şahin / Halama Benzediğim İçin (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2004), Beytullah Önce / Arkada Kalanların Öne Çıkmaya Başlayan Hikâyeleri (Haksöz, Nisan-Mayıs 2004), Necip Tosun / Kadın Öykücülerde Cinsellik ve Kadının Kimlik Arayışı (Heceöykü, sayı: 8), Sennur Sezer / Cihan Aktaş'ın Öğretmenleri (EvrenselNet, 22.1.2005), Cihan Aktaş'ın Bana Uzun Mektuplar Yaz Romanında Vazife Oyun ve Aşk (Fayrap dergisi, Kasım 2005), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005).

AKTAŞ, Danyal

Şair ve yazar. 1937, Erzurum doğumlu. Sıddık Bey oğlu Danyal Aktaş, Bölge Ziraat Lisesinden mezun olduktan sonra, 1958 yılında ilk defa Gaziantep'in *Gazi Yurt* gazetesine yazılar yazmaya başladı. 1960 senesinde memuriyet münasebetiyle Erzurum'a tayin edilince, gazetecilik hayatına duyduğu ilgiyi, daha kolay tatmin edecek imkânlara sahip oldu.

Böylece, *Doğu, Hürsöz, Milletin Sesi, Albayrak* gazetelerinde, büyük kısmı mesleki -zirai makaleler- olan yazılarını yayımladı. Şiirlerinde hep toprak aşkını ve zirai konuları işlemeye çalıştı. Bir ara Ankara'da çıkan *Çiftlik* dergisinin Erzurum muhabirliği görevini üstlendi. Bu vesileyle, gene Ankara'da çıkan *Ziraat Dünyası*'na yazılar yazdı. Köy hayatını anlatan ve adaklı bir köy hikâyesini konu aldığı *Dağdan İnen Köylü* adlı doğalcı bir romanı vardır. Yazar, bu romanını aynı adla sahne eserine de uyarlamıştır.

HAKKINDA: Hikmet Barlıoğlu-Celal Yaman / Erzurum Matbuat Antolojisi (1963).

AKTAŞ, Hasan

Şair, edebiyat araştırmacısı. 3 Mart 1960, Dikenli köyü / Dodurga / Corum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1986) mezunu. Lisans tezi: *"İsmail Beliğ Efendi / Güldeste-i Riyâzî-i İrfan."* DTCF'den mezun olduktan sonra bir süre de Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde okudu. Bu öğrenimini sırasında Konya'da yayımlanmakta olan *Sözcü* gazetesinin kültür ve edebiyat sayfalarını yönetti.

HASAN AKTAŞ

EVLERİMİN ODALARI BADEM GÖZLÜ BİR KIZDIR

Akşam odamın duvarlarında ölü çizgiler
evimin hallerini anlatır size
odaların odalarla savaş halindedir
evim üç odalıdır
birinde bir çocuk
birinde ben
birinde rüyalarının kadını oturur

Yüksek lisans çalışmasını 1991'de *"Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Divan Şiiri Etkileri"* adlı teziyle İnönü Üniversitesi SBE'de tamamladı. Doktorasını da 1997'de aynı yerde *"Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Divan Şiiri Motif Mazmunlarından Yararlanma"* konulu teziyle bitirdi.

1990-92 yılları arasında *Kırkambar* kültür-sanat-edebiyat dergisi ile birlikte Kırkambar Yayıncılığının sahipliği ve editörlüğünü üstlendi. 1988-97 arası MEB'e bağlı çeşitli ortaöğretim kurumlarında Türkçe-edebiyat öğretmenliği ve idarecilik görevlerinde bulundu. 1992-97 arasında Albatros Yayınevi'nin editörlüğü ve yayın danışmanlığını yürüttü. 1998-2001 yılları arasında Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi TDE Bölümünde yardımcı doçent olarak görev yapan Aktaş, Edirne'de Yort Savul Yayınları ve *Semender* dergisinin editörlük ve yayın danışmanlığını yaptı.

Yazı ve şiirleri *Köprü, Sur, Kırkambar, Yeni Dergi, Yedi İklim, Aryaevi, Ozan Ağacı, Hece, Şahdamar, Littera, Folklor-Edebiyat, Turnalar, Gezgin* ve *Semender gibi* dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME-ELEŞTİRİ: *İsmet Özel'in Amentüsü - Metin Dilbilimsel Bir Çözümleme* (2000), *Çağdaş Türk Şiirinde Din ve Tasavvuf* (2001), *Modern Türk Şiirinde Edebi Sanatlar* (2002), *Çağdaş Türk Şiirinde Tarihi Şahsiyetler ve Eserler* (2002), *Yeni Türk Şiirinde Mevlânâ Okulu ve Misyonu* (2002), *Yeni Türk Şiirinde Yunus Emre Okulu ve Misyonu* (2002), *Yeni Türk Şiirinde Hallâc-ı Mansûr Okulu ve Misyonu* (2003), *Yeni Türk Şiirinde Şeyh Bedreddin Arkeolojisi ve Doktrini* (2003), *Çağdaş Türk Şiirinde Coğrafya* (2003), *Klasik Türk Şiirinde Edebi Sanatlar* (2003), *Çağdaş Türk Şiirinde Kuşlar* (2003), *Yeni Türk Şiirinde Seyyid Nesîmî Okulu ve Misyonu* (2004), *Modern Şairlerin Perspektifinden Osmanlı Padişahları* (2005), *Yeni Türk Şiirinde Hacı Bektaş-ı Veli* (2005).

ŞİİR: *Çocuklar Yunusu Denize Bağışladılar* (2003), *Aşeke* (2004), *Semender Mumyaları* (2005).

ANTOLOJİ: *Yeni ve Çağdaş Alman Şiiri Antolojisi* (1993).

AKTAŞ, Hülya

Öykü yazarı. 28 Kasım 1956, Refahiye / Erzincan doğumlu. Öykü yazarı Cihan Aktaş'ın kız kardeşi. Öğretmen babasının görevi nedeniyle ilkokulu Refahiye'nin çeşitli köylerinde tamamladı. Elazığ Kız İlköğretim Okulunu bitirerek (1974) Sakarya merkez ve köylerinde ilkokul öğretmenliği yaptı. Başörtülü olması nedeniyle 1983'te görevinden istifa etmek zorunda kaldı. 1985'ten itibaren yine İstanbul'daki özel bir kuruluşta çalışmasını sürdürdü.

Yeni Devir ve *Millî Gazete*'de kadın sayfaları (1983-85) hazırladı. Öyküleri *Aylık Dergi, Bu Meydan, Hüner, Dergâh, Kafdağı, Avrupa Günlüğü* dergilerinde yayımlandı. Bu Meydan dergisinde kadın ve çocuk bölümünün sorumluluğunu üstlendi. Öykülerinin bir bölümünü 2003'te *Ter ve Tempo* adlı ilk kitabında topladı.

Hülya Aktaş

HÜLYA AKTAŞ

METEOR YAĞMURU

Tatilimi köyde geçiriyorum bu sene de. Her zaman yaptığım gibi geceleri ikinci katın balkonunda oturuyorum titreyerek, İstanbul sıcağına inat. Evde hırka kazak cinsinden ne bulmuşsam üst üste sırtıma geçirdiğim halde soğuk içime işliyor ama bundan rahatsız olmuyorum. Aksine garip bir haz duyuyorum. Şu anda batı ve güney bölgelerdeki insanların sıcaktan bunalıyor olması manalınız gözükmüyor. Evlerin sokağa benzer aralarında in cin top oynuyor bu saatlerde. Köy konağında tv seyreden gençler dışında sosyal hayat içinde yer alan kimse yok gecede. Yaşı daha küçük olanlar evde tv seyrediyorlar. En küçükler ve yaşlılarsa çoktan ikinci uykularına geçmişler bile. Havada akşamın serininde çekilen patostan kalma küçük saman tozlarının kokusu var. (...)

Bilincim eskilerdeyken gökyüzünün koyu mavi derinliğinde yıldızların göz kırpışına dalıp gidiyorum. Bana kalanın daha çok uykusuzluk olacağını bilsem de özellikle bu gece yoğun bir şekilde yaşanan meteor yağmurunun cazibesinden çekip alamıyorum kendimi. Kainat taş yağmuruna tutuluyor adeta. Hızla kayan ışık topları karşısındaki evin çatısında kayboluyor. Evde yalnız başına yaşayan ve artık orta yaşı bir hayli gerilerde bırakmış olan kadının saatler önce başlayan uykusunda bir nur topuna dönüşüyor. Yıllardır gerçekle rüya iç içe geçmiş onun yaşamında. Gündüz sonuçlandıramadığı ne varsa rüyasına taşımaya başlamış. Orada dertlerine çözüm bulamasa da kendisini rahatlatacak simgeler, bir takım ihtiraz imalar bulmuş. Bunları yorumlayarak yaşamış. Bu arada bazen görününün değil, onun arkasında saklı duran gerçeğin önemli olabileceğini sezmiş. Rüyaların dilini keşfetmeye ve yaşamını buna göre yönlendirmeye başlamış. Her ne kadar sıkıntılı ve zor günler geçirse de gözü bunları değil, arka planda yer alması gereken ikincil anlamları görmüş. Bu nedenle gerçekte zor bir hayat olsa da yaşadığı, herkes bunu böyle bellese de, aslında o kendi çapında huzurlu sayılabilecek bir yaşamı sürdürmüş peşinde bugünlere dek. (...)

Genç kadın gündüz bağda bahçede, derede tepede erkek gibi çalışırken onu da yanında var saymış. Köy yerinde eksik olmayan kötü niyetli erkeklerin tacizlerini sineye çekerken arkasından„O varmış, tarlada tırpan sallarken yorgunluktan ayakta duramaz hale gelince de O. Belki kimse inanmazdı anlatsa ama bazen tırpanın elinden alındığını, bir süre belini dinlendirirken tarlaların biçildiğini bile görmüş. Yazın sıcağında, gençliğini ve güzelliğini kamufle edebilmek için üst üste giydiği çula benzer giysilerin içinde pişerken eline buz gibi ayranları veren de O'ymuş! Bu şekilde birliktelikleri sürüp gitmiş yıllar boyunca. Ta ki çocuklar büyüyünceye, baba ocağını terkedip gurbet ellere gidinceye kadar. Onların peşine düşüp gitmemiş, ocağını, bağını bahçesini bırakamamış, hepsinden önemlisi genç yaşta toprağa verdiği ama manevi dünyasında hala yaşayan eşini. (...)

Yün yorganın sıcaklığını özlerken ve sırtının bütünleşmek için kıvrandığı yatağını; belki de bir yanılsama içinde olabileceğinin ayırdına varıyorum ansızın. Tepeden tırnağa...

Metropolün orta sınıfı barındıran bir semtinde yer alan evinde, derin uykusunda şimdi o, yatmadan önce cep telefonun alarmını kurmuş olmanın rahatlığı içinde. Sabah hatırlayamayacağı rüyalar görüyor. Akşamları hem yorgun olup hem de geç bir saatte yattığı için olsa gerek deliksiz bir uykuya dalıyor, telefonun alarmı çalıncaya dek süren. Alarm çaldığında fırlamasa, cazibesine dayanamayıp başını iyice yastığa gömse, yeniden uykuya dalıp kuşluk vaktine kadar kalkamayacağını biliyor. Doğrulduğunda bir süre yatağın kenarında oturuyor, kendini toparlayacak kadar. (...)

Başkalarının açılarıyla dertlense de, zaman zaman, duygusal açıdan zayıf düştüğü dönemlerde kendi içine döndüğü de oluyor. Bunca yıldır çalışmasına, yaptığı işle birlikte sosyal aktivitelerini de sürdürmesine rağmen bir türlü kurtulamadığı bu tatminsizlik neden? Yıllar geçtiği halde hala sorguluyor; hayatına başka bir şekilde yön vermiş olsaydı daha mı mutlu olacaktı bugüne göre? Bunu bilebilir miydi denemeden? Çocuk yapmayı ertelese miydi, hiç evlenmemiş mi olsaydı; hangisi daha doğru olurdu, bir türlü karar veremiyordu, sanki onca yıldan sonra mutlaka bir karara varması gerekiyormuş gibi. Derinlemesine düşündüğünde bu kuşku ve sorgulamalarının kendi beyninden değil, etrafındaki insanların konuşmalarından,yargılarından kaynaklandığını farkediyor. Ne kadar kararlı ve kendinden emin gözükse de "kınayıcıların kınamalarından" soyutlayamıyor kendisini. (...)

"Köy ile kent arasında, kentin bunalmışlığında, köyün sadeliğinde ve sıradanlığında bir yaşamın panoramasını sunuyor Hülya Aktaş". (A. Haydar Haksal)

"Ürünlerde hep izlenimcilik egemen. Olay öykülemesine rastlamıyoruz. Anlatılanlarda, öykülenenlerde bizi içine çeken, bizi kuşatan bir gerilim yok. Yakınmanın getirdiği yoğunluk, eleştirel yahut ileriye dönük bir bakış açısının, bir iç görünün filizlenmesine izin vermiyor. Bu durum küçük ölçekli de olsa bir 'trajedi havası' da doğurmuyor elbette. Yazar, hikâyelerde yer alan karşılaştırmalar, ruh tahlilleri ve mekân betimlemeleri ile aşk, merhamet, nefret, acı, özlem, şaşkınlık gibi kimi duyguları içtenliği ve kabullenmişliği sürekli gözeten bir yaklaşımla yaşatmak istiyor okuyucusuna." (Mukadder Değirmenci)

HAKKINDA: Ali Haydar Haksal / Öykü Sadeliğinde: Ter ve Tempo (Yedi İklim, Şubat-Mart 2004), Mukaddcr Değirmenci / Ter ve Tempo (Hecceöykü, Ekim-Kasım 2004).

AKTAŞ, Hüsnü

Gazeteci- yazar, araştırmacı. 1950, Askeriye Köyü/ Burdur doğumlu. Yazılarının bazılarında Yusuf Kerimoğlu imzasını kullandı. İlköğrenimini köyünde, ortaöğrenimini Burdur ve Antalya'da tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünde bir süre okudu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu (1973). Resmi eğitim kurumlarının yanı sıra özel öğrenim gördü. Ankara Diyanet İşleri Başkanlığında memurluk, Giresun Müftülüğünde şeflik, Vakıflar Genel Müdürlüğünde Daire Başkanlığı, Adapazarı Akademisinde kütüphane müdürlüğü yaptı. 1981'de istifa etti.

Yazı hayatına lise öğrenciliği döneminde çeşitli dergi ve gazetelerde başladı. 1969 yılında *İmanlı Büyük Türkiye* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Daha sonra haftalık *Hüryol* gazetesinde deneme ve incelemeleri yayımlandı. 1974 yılında bir grup arkadaşıyla beraber çıkardığı *Yeni Ölçü* dergisinin genel yayın müdürlüğünü yaptı (1974-1979). Aynı yıllarda Türkiye Din Görevlileri Federasyonu Yönetim Kurulu üyesi olarak yurtiçinde ve Orta Doğu'da incelemelerde bulundu.

Hüsnü Aktaş

Türkiye Yazarlar Birliği kurucularından olan Aktaş, 1979 dan itibaren haftalık *Şura, Hicret, Tevhid* gazetelerinde, sonra *Milli Gazete*'de müstear isimlerle köşe yazarlığı ve Fıkıh Köşesi'nde yıllarca fıkıh uzmanı olarak görev yaptı. Çalışmalarından dolayı hakkında davalar açıldığı için müstear isimler kullanmak zorunda kaldı. 1980 den itibaren *Milli Gazete*'de günlük makaleler ve müstear adla fıkhi konularda incelemeler yayımladı. Daha sonra *Vahdet, Akit* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Yıllarca *Akit* gazetesinin "Fıkıh Köşesi"nde çeşitli fıkıh sorularını cevapladı. 1984'te hapse girdi. Bir yıldan fazla hapis yattı. 1985'te cezaevinden çıktıktan sonra çıkardığı *Vahdet* gazetesinde üç yıl yazdı. Daha sonra arkadaşlarıyla Ankara'da Vahdet, Eğitim, Dostluk ve Yardımlaşma Vakfını kurdu (1989).

1993-2000 arası *Akit* gazetesinde yazdı. 1990'da *Misak* dergisini çıkardı. 1997 Mayıs'ında Eskişehir Cezaevindeki Acizmendilere yardım etme suçundan tutuklandı. Ulucanlar Hapishanesine girdi. Hapisten çıkınca Vakıf çalışmalarını ve *Misak* dergisini çıkarmayı sürdürdü. 1983 yılında *Kelimeler ve Kavramlar* kitabıyla fikir dalında Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Yazarı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *İsyan Çiçekleri* (otobiyografik roman, 1975), *Fedailer* (belgesel roman, 1983).

OYUN: *Şeytan'ın Düzeni* (1975), *Cenazeler Çağı* (1976).

HİKÂYE: *Şen Olasın Lâiklik* (1977).

İNCELEME: *Medeni Vahşet* (1980), *Fıkhî Meseleler* (2 cilt, 1982-83), *Kelimeler ve Kavramlar* (2 cilt, 1983), *Devlet ve Siyaset, İslâmî Hareketin Mahiyeti, Mazlumlarla Sohbet, Emanetler ve Ehliyetler* (2 cilt).

ANI: *Medeni Vahşet Davası* (Cezaevi notları, 1987).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. I), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKTAŞ, Metin

Romancı. 1956, Ovacık / Tunceli doğumlu. Elazığ'da yaşadı. *Cennetin Ölümü* adıyla basılan *Beyaz Dağ* dosyası ile 2003 Tudem Edebiyat Ödülleri yarışmasında mansiyon ödülü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

ESERLERİ (Roman):

Munzur Efsanesi, Gerçek ve İşkence, Hamal, Acı Fırat Asi Fırat, Sürgün, Cennetin Ölümü (çocuk romanı, 2005).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.3.2005).

AKTAŞ, Sururi

Hukukçu. 1969, Erzurum doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1992) mezunu. *"Aristo Felsefesinde Adalet"* adlı tezle yüksek lisansını (1996) ve doktorasını (2000) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Makalelerini, *Atatürk Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Kamu Hukuku Arşivi, Modern Doğal Hukuk Bağlamında John Finnis'in Hukuk Teorisi* kitap ve dergilerinde yayımladı. *Hayek'in Hukuk ve Adalet Teorisi* (2001) adlı bir kitabı vardır.

AKTAŞ, Şerif

Edebiyat araştırmacısı. 15 Şubat 1945, Pınaryolu köyü / Refahiye / Erzincan doğumlu. İlkokulu doğduğu köyde, ortaokulu Refahiye'de okudu. 1960 yılında parasız yatılı olarak okuduğu Erzurum Lisesini 1963'te, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü 1967'de bitirdi. Aynı yıl Bayburt Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak göreve başladı. 1970-74 arasında Erzincan Ticaret Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Öğretmenlik yıllarında, Prof. Dr. Kaya Bilgegil'in yönetiminde hazırladığı *"Refik Halid Karay'ın Eserleri Üzerine Bir Araştırma"* adlı tezi ile, 1973'te edebiyat doktoru unvanını aldı. 1974'te Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü edebiyat öğretmenliğine atandı. 1975'te Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde uzman olarak çalışmaya başladı, 1976'da aynı fakültede doktor asistan oldu. 1978-79 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi tarafından Fransa'ya gönderildi. "Ahmed Rasim'in Eserlerinde İstanbul" adlı tezi ile 1981'de doçent oldu, 1987'de profesörlüğe yükseltildi. 1989-95 tarihleri arasında Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi dekanı olarak çalıştı. 1996-97 öğretim yılında Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinde rektör yardımcısı olarak görev yaptı. 1988-2001 arası Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak çalıştı. 2001'de Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçti. 2002 yılından itibaren aynı bölümün başkanlık görevini sürdürdü. Yeni Türk edebiyatı sahasında yaptığı çalışmalarla tanınmıştır.

Şerif Aktaş

Makaleleri 1972 yılından itibaren *Fikir ve Sanatta Hareket, Doğuş Edebiyat, Milli Kültür, Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı, Türk Edebiyatı, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (Erzurum), Türk Dili, Milli Eğitim, Türkiye Günlüğü, Kültür Dünyası, Türk Yurdu, Bilig, Bilim Yolu-Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türklük Bilim Araştırmaları, Bilge, Çevren, Toplum Bilim* dergilerinde; Ölümünün 25. Yılında Yahya Kemal Beyatlı, Doğumunun 100. Yılında Yahya Kemal Beyatlı, Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı 1984, Doğumunun 150. Yılında Namık Kemal kitaplarında; çevirileri Doğuş Edebiyat dergisinde yayınlandı. Yahya Kemal, Türkoloji çalışmaları, Sait Faik hakkında çeşitli sempozyumlarda tebliğ sundu. *Büyük Türk Klasikleri*'nin 10, 11, 12, 13 ve 14. ciltlerinde yer almak üzere, içlerinde Sabahattin Ali, Memduh Şevket, Mithat Cemal, Reşat Nuri, Ruşen Eşref, Nahit Sırrı, Ataç, Dıranas'ın da olduğu kırk beş yazar ve şair maddesi kaleme aldı. Ayrıca *Türk Dünyası El Kitabı* ve *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi* kitaplarına bölüm yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş* (2. bas. 1984), *Edebiyatta Üslup ve Problemleri* (1986), *Ahmet Rasim'in Eserlerinde İstanbul* (1988).

BİYOGRAFİ: *Refik Halit Karay* (1986), *Ahmet Rasim* (1987).

ANTOLOJİ: *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi I - II* (1996 - 1998).

DERS KİTABI (komisyon): *İlköğretim Türkçe 6 - 7 - 8* (1996), *Yazılı ve Sözlü Anlatım* (Kompozisyon Sanatı, 2001), *9. Sınıf-Dil ve Anlatım* (2005), *9. Sınıf-Türk Edebiyatı* (2005).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

ÜMİT AKTAŞ

GİTMEK ÜZERİNE

nasıl da ağlanacak bir şeydir
insanın başını alıp gitmesi
giysiler kalmıştır geride
yılların kitaplar gibi eskittiği

insan sıcak bir haziran gününde gidebilir
geride kalan kimsesidir
çocuklar dalmışlardır oyuna
ırmaklar kurumuştur

habersizdir
geride kalmanın gizeminden
kutsal bir yemiştir kirlenen, delirmiş midir
gölgesi sokaklarda başıboş

sen gittin kurallar koydum kendime
yüzüme maske taktım
dokunsalardı eğer
ağlayacaktım

AKTAŞ, Ümit

Yazar. 28 Ağustos 1955, Pınaryolu / Refahiye / Erzincan doğumlu. Yazar Cihan Aktaş'ın ağabeyidir. Ortaöğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Kadıköy Elektrik Mühendisliği Bölümünü bitirdi (1978). Elektrik mühendisi olarak Elazığ ve İstanbul'daki resmi kurumlarda çalıştı.

Makale ve denemeleri 1989 yılından itibaren *Yeni Devir*, *Aylık Dergi*, *Yeni Yorum*, *Girişim*, *Bu Meydan*, *Yeni Zemin*, *Kitap Dergisi*, *Nehir*, *Bilgi* ve *Hikmet*, *Değişim*, *Harman*, *Kaknüs* gazete ve dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA-İNCELEME: (1989), *Anarşizm* (1992), *Tarihin Devrimci Yüzü ve İslâmi Devrim* (1996), *Düşünsel Yöntemler ve Toplumsal Hareketler* (1996), *İslâmî Hareketin Vasıfları* (1996), *İslâmi Hareket ve Yöntem* (1996), *Akıl, Aşk ve İslâm* (1997), *Osmanlı Çağı ve Sonrası* (1998), *Adem* (2000).

OTOBİYOGRAFİ: *Okuma Serüveni* (1997).

ŞİİR: *Cennetten Düşüş* (1998).

ROMAN: *Adem* (2000).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

AKTAŞLI, Erkan

Bkz. KÜÇET, Erbay

AKTAY, Salih Zeki

Şair ve yazar (D. 1896, Şarkikaraağaç / Isparta - Ö. 22 Mart 1971, İstanbul). Konya Lisesi (1914) mezunu. Afyon Ticaret Lisesinde müdürlük,

SALİH ZEKİ AKTAY

ROMA KIZLARI

Fecirler ağarır tan yerlerinde,
Yıldızlar titreşir, solar derinde;
Saçlarına çiğler döküldür aydan,
Gezerler kolkola bahçelerinde..

Uçar havuzlarda parlayan güneş...
Dudaklarda gezer pembe bir ateş;
Narin sebûlara benzeyen kızlar
Olurlar süzülen heykellere eş...

Haşmetli Roma'nın bu şen kızları,
Her seher görürler son yıldızları.
Olimp'in ilâhî feeri doğarken,
Sularda yüzleri aks eder sarı...

Göklerde son şarap aks edip kanar,
İlâhî gözlerde şüleler yanar.
Sevdâ mâbedinin coşkun kızları
Kadîm bir âyîni, bir aşkı anar..

İstanbul Lisesinde öğretmenlik ve kütüphane memurluğu yaptı.

Şiir ve hikâyeleri *Türk Yurdu*, *Yeni Mecmua*, *İçtihad ve Gündüz* dergilerinde çıktı. Yunan mitolojisinden esinlenerek yazdığı şiirler edebiyatımızda "Nev Yunaniliğin" örneklerinden sayıldı. Bu şiirlerle ilk gördüğü ilgiyi sonra bulamadı. Daha sonra Hallac-ı Mansur oyunu ile İslâm tasavvufuna yönelmeye çalıştı. Cemil Meriç'e göre, "ömür boyu bir rüyayı yaşadı, bir fetih rüyası değildi bu, bir kaçış ihtiyacı idi. Acı, rezil bir realiteden muhteşem bir dünyaya kaçış."

ESERLERİ:

ŞİİR: *Asya Şarkıları* (1933), *Pınar* (1936), *Persefon* (1939), *Rüzgâr* (1939), *Laton* (efsaneler, üç kitap: 1964, 1967, 1968), *Titan* (1966, Tevfik Fikret İçin Poem).

HİKÂYE: *Mine Çiçekleri* (1944).

OYUN: *Hallac-ı Mansur* (1944).

ÇEVİRİ: *Bahtiyar Prens ve Başka Masallar* (Oscar Wilde'dan, 1943).

HAKKINDA: Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 37-40), Âdile Aydıa / Bir Demet Edebiyat (1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Namık Kemal Şahbaz / Salih Zeki Aktay'ın Hallac-ı Mansur'u (Yedi İklim dergisi, sayı: 130, Ocak 2001) - Salih Zeki Aktay: Hayatı - Eserleri - Edebi Kişiliği (2003), Cemil Meriç / Yunan'a Kaçış (Bu Ülke, 2004).

AKTAY, Yasin

Toplumbilim araştırmacısı, çevirmen. 1966, Siirt doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Siirt'te tamamladı. ODTÜ Sosyoloji Bölümü (1990) mezunu. 1993'te, *"Political and Intellectual Disputes on the Academisation of Religious Knowledge"* (Dini Bilginin Akademizasyonu Üzerine Siyasi ve Entelektüel Tartışmalar) isimli tezle, yüksek lisans programını bitirdi. Bu tezinde özellikle yüksek din eğitiminin Cumhuriyet dönemindeki gelişim tarihi ve bu kurumların mevcut durumlarının bir analizini yaptı. 1997'de *"Body, Text, Identity: The Islamist Discourse of Authenticity in Modern Turkey"* (Beden, Metin, Kimlik: Modern Türkiye'de İslâmi Otantisite Söylemleri) isimli tezle ODTÜ Sosyoloji Bölümünden doktorasını aldı. 1999'da Uygulamalı Sosyoloji Ana Bilim Dalında doçent oldu. 1992'den itibaren Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde çalışmaya başladı.

Yasin Aktay

Bir sure Vadi Yayınlarının editörlüğünü yürüttü. Bu yayınevi bünyesinde, bir grup arkadaşıyla birlikte 1991'den itibaren *Tezkire* isimli siyaset, sosyal bilim ve düşünce dergisini çıkardı. Telif ve Arapça, İngilizceden çeviri makaleleri başta *Tezkire* olmak üzere, *Birikim, Toplum ve Bilim, Toplumbilim, İslâmi Araştırmalar, İslâmiyat, Avrupa Günlüğü, Karizma, Yeni Türkiye* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Türk Dininin Sosyolojik İmkânı* (1999), *Önce Söz Vardı: Yorumsamacılık Üzerine Bir Deneme* (Abdullah Topçuoğlu ve Erol Göka ile birlikte, 2. bas. 1999).

DERLEME: *Din Sosyolojisi* (M. Emin Köktaş ile, 2. bas., 1998), *Postmodernizm ve İslâm Küreselleşme ve Oryantalizm* (Abdullah Topçuoğlu ile, 2.bas., 1999).

ÇEVİRİ: *Akıl ve Toplumun Özgürleşimi* (1992), *Max Weber ve İslâm: Eleştirel Bir Yaklaşım*, (Bryan S. Turner'dan, İngilizceden, 1997), *Tarih Felsefe Siyaset Üzerine* (Muhammed Arkoun'dan, Erdemci ile, 2000), *İslâm Toplumları Tarihi* (2 cilt, Ira Lapidus'tan, 2002)..

HAKKINDA: Ömer Keskin / Türk İslamı: Yerli Bir Din (mi?) (Virgül, sayı: 33, Eylül 2000).

AKTEN, Ahmed Hulusi.

Bkz. AHMED HULUSİ

AKTEPE, Mehmet Münir

Tarihçi (D. 1917, İzmir - Ö. 27 Haziran 1996). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. Bitirdiği bölümde asistan (1946), sonra doçent (1953) oldu. 27 Mayıs ihtilali sonrası Kurucu Meclis üyeliği (1961); ardından üniversiteye dönerek yeniçağ tarihi profesörlüğüne atandı (1963), 1983'te isteğiyle emekliye ayrıldı.

Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu üyeliklerinde bulundu. Adına, İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü tarafından armağan kitap hazırlandı (1997).

ESERLERİ:

Patrona Halil İsyanı 1730 (1958), *Girit Meselesi 1866-1889* (1967), *1720-1724 Osmanlı-İran Münasebetleri ve Silahşör Kemani Mustafa Ağa'nın Revan Fetihnamesi* (1970), *Mehmed Emin Beyefendi (Paşa)'nın Prusya Sefiri ve Sefaretnamesi* (1974).

AKTEPE, Orhan

Araştırmacı-yazar, çevirmen. 1949, Ortayurt köyü / Erzincan doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini Erzurum İmam Hatip Lisesinde tamamladı. Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdikten (1976) sonra Erzincan'daki çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1979 yılında Zonguldak İmam Hatip Lisesine tayin edildi. 1980'de tekrar Erzincan'a dönerek değişik eğitim ve öğretim kurumlarında öğretmenlik ve idarecilik yapmayı sürdürdü.

1987 yılında Erzincan Kültür ve Turizm Müdürlüğüne şube müdürü olarak atandı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Hz. Muhammed'in Risaletinin Evrenselliği"* adlı çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. 1990 yılında aynı ilde İl Halk Kütüphanesi müdürlüğü görevini üstlendi. 1995 yılında Erzincan İlâhiyat Meslek Yüksek Okulunda kelam derslerini okutmak üzere üniversitede görev aldı. 2000 yılında *"Peygamberliğin Sona Ermesi: Hatemü'n Nübüvve"* adlı çalışmasıyla doktor unvanını kazandı. Erzincan Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Terzi Baba - Hayatı ve Miftah-ı Kenz* (1979), *101 Hadis* (1981).

ÇEVİRİ: *Fıkhu's-Siyre* (Ramazan el-Bûti'den, Ali Nar ile birlikte, 1984), *Dünden Bugüne Tekfir Olayı* (Abdurrezzak es-Samarrai'den, 1990), *Sapmalara Karşı Davet Yolu* (Mustafa Meşhur'dan, 1989), *Namazla Dirilme* (Mustafa Meşhur'dan, 1990), *Tek Yol Cihad* (Mustafa Meşhur'dan, 1990), *el-Esas fi's-Sünne: Siyretü'n-Nebeviyye - İslâm Akaidi* (Said Havva'dan, 1990-1992), *İbadet Ansiklopedisi* (I-X, komisyonla birlikte, 1994), *Tuhfetü'l-Uşşak* (Leblebici Baba'dan, 1997), *İhlah* (Ali Abdulhalim Mahmud'dan, 1999).

AKTEPELİ ŞEYH ABDURRAHMAN

Mutasavvıf - şair (D.1850, Aktepe köyü / Çınar / Diyarbakır - Ö.1907). Nakşibendi şeyhi Hasan Nurani'nin oğlu. Takma adı Ruhi'dir. Babasından aldığı derslerle yetişti. Türkçe yazdığı gazelleri ve bir muhammesi de vardır. Ailesinden bir bölümü Işık soyadını almıştır.

ESERLERİ:

Kürtçe Divan (1876), *Ravdatun Naim* (Mesnevi tarzında, 4530 beyitten oluşmaktadır, 1882).

HAKKINDA: M. Şefik Korkusuz / Tezkere-i Meşayih-i Amid (1997, s. 37-38), Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 9).

AKTEPELİ ŞEYH KERBELA

Mutasavvıf - şair (D. 1885 / Aktepe köyü / Çınar / Diyarbakır - Ö. 1939). Asıl adı Şeyh Muhammed Kerbela. Şeyh Abdurrahman'ın oğludur. Babasından özel dersler alarak kendini yetiştirdi.

ESERLERİ:

Divan (Kürtçe-Arapça-Farsça, babasının divanı ile birlikte basılmıştır, 1876), *Mirsadü'l-Etfal* (1350 kelimelik Kürtçe-Farsça sözlük, 1916).

HAKKINDA: M. Şefik Korkusuz, Tezkere-i Meşayih-i Amid (1997, s. 143-144), Mehmet Manisalı / Osmanlı Döneminde Yazılan Kürtçe Eserler Üzerine (Tarih ve Toplum, c. 9, sayı: 54, s. 59), Ş.Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (3. cilt, 1997, s.9).

AKTOLGA, Muazzez

Eğitimci-yazar. 1924, Silifke / Mersin doğumlu. 1938'de Silifke Ortaokulu (1938), Konya Kız Öğretmen Okulu (1942) mezunu. Öğrretmenliğe Silifke Cumhuriyet İlkokulunda başladı. 1963 yılında sürüldüğü Ankara'da da on yıl çalışarak 1974'te emekli oldu. Anılarını *Bir Annenin '68 Anıları* (2000) adıyla kitaplaştırdı

HAKKINDA: Muazzez Aktolga / Bir Annenin '68 Anıları (2000).

AKTUĞ, Miraç

Hukukçu şair ve yazar. 1920, Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Diyarbakır'da bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1944) mezunu. Türkiye Ortadoğu Amme Enstitüsü (1960) mezunu. 1939'dan itibaren Ankara Mal Müdürlüğünde memurluk, şube şefliği, kontrol memurluğu, 1947'den sonra hâkimlik, Türkiye Halk Bankasında şeflik ve şube müdürlüğü, Eski Muharipler Bankasında müfettişlik ve başmüfettişlik; Sanayi Bakanlığında hukuk uzmanlığı, TMMO Makine Mühendisleri Odası hukuk müşavirliği, Emlâk Kredi Bankası genel müdürlüğü görevlerinde bulunarak emekli oldu. *Ülküme Doğru* (1941) adlı bir şiir kitabı yan sıra hukuk kitapları vardır.

AKTUĞ, Muzaffer

Şair ve yazar. 1922, İzmir doğumlu. Öğrenimini tamamladıktan sonra bir süre öğretmenlik, ardından ve Millî Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Genel Müdürlüğünde şube müdürlüğü (1964-1968) görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Emi* (1968).

DERS KİTAPLARI: *İlkokullar İçin Okuma* (1959), *Karma Harfli Cümle Fişli En Güzel Alfabe* (1964), *Tipik Matematik Problemleri* (1964), *En Güzel Alfabe* (1968).

ÇOCUK KİTABI: *Dudu Kuşu* (1960), *Akıllı Pamuk* (1961).

ANTOLOJİ: *Kabak Çekirdeği* (1962), *Demet* (1964), *Buket* (1967).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c.1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKTULGA, M. Aziz

Şair (D. 1901, İstanbul - Ö. 27 Haziran 1973, Trabzon). İlköğreniminin ardından İmalat-ı Harbiye Okuluna girerek buradan mezun oldu. Milli Mücadele yıllarında, Üsküdar'da bir kahvede işgal ordusu askerlerinin ayağa kalkmayan bir askeri öldürmeleri üzerine dayanamayıp o üç askeri öldürdüğü için hapse atıldı. Hücresinde Kur'an okurken Hintli bir Müslüman asker tarafından gizlice kaçırıldı. İzmit'te Yahya Kaptan çetesine, ardından da Milli Mücadele'ye katıldı. Millî Mücadele sonrasında Polis Okulunu birincilikle bitirerek Rize'ye polis olarak tayin oldu. Daha sonra polislikten istifa ederek değişik resmî görevlerde bulundu. Resmi görevlerinden sonra Trabzon'a yerleşti. Besim Eyüboğlu ile birlikte *Akçaabat* gazetesini çıkardı. Daha sonra Karayollarına girerek ölümüne dek burada çalıştı. Şiirleri Trabzon'da çıkan *Halk* ve *Yeniyol* gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İçten Gelen Sesler 1. Forma (tsz), *İçten Gelen Sesler 2. Forma* (1948), *İçten Gelen Sesler 3. Forma* (tsz.), *İçten Gelen Sesler* (1963), *Milli Duygular* (1951).

HAKKINDA: Aziz Aktulga / İçten Gelen Sesler (1963), Veysel Usta / Aziz Aktulga (1990), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

AKTUNÇ, Hulki

Şair ve yazar. 1949, İstanbul doğumlu. Ortaöğrenimini askerî okullarda tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde gördüğü öğrenimini yarıda bırakarak bir reklam ajansında çalışmaya başladı. 1980'de Yaratım Ajansı kurdu. Yaratım / FCB'nin yönetim kurulu başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü. Hikâye, eleştiri ve incelemeleri *Soyut (ilk hikâyesi, 1969), Yeni Ufuklar, Yeni Edebiyat, Yeni Dergi, Papirüs* ve yönetimine katıldığı *Türkiye Defteri* (1973-75) dergilerinde çıktı.

Aşka Kimse Yok ve *Bir Yer Göstericinin Hayatı* adlı öyküleri filme alındı. İlk hikâye kitabı *Gidenler Dönmeyenler* (1976) ile Türk Dil Kurumu 1977 Hikâye Ödülü'nü, *Bir Çağ Yangını* (1980) adlı romanıyla 1981 Abdi İpekçi Roman Ödülü'nü, *Bir Yer Göstericinin Hayatı* ile 1989 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü, *İnsan Aşklarının Külüdür* ile 1994 Halil Kocagöz Şiir Ödülü'nü, *Istıraplar Ansiklopedisi* ile de 1995 Cemal Süreya Şiir Ödülü'nü kazandı. *Kadın Argosu* Sözlüğü kitabı hakkında dava açıldı, beraatle sonuçlandı (2001).

"Yapıtları baştan sona bir Türkçe defilesi, bir Türkçe göstersidir; bunları, içine alan bir yolculuktur ama güzel, harika, zengin bir yolculuktur. (...) Öyküleri, şiirleri, romanları, denemeleri; binlerce yıldan beri kendini ve yaptıklarını biriktirerek bir kültür oluşturan bu kültürü sürekli bir biçimde devindirerek üretimin aksamadan sürmesini gerçekleştiren bir dünyanın en verimli noktasına oturtarak insanlıktaki yerini biraz daha yücelten bireyin sonsuzluğa giden yoldaki hızlı ve yavaş yürüyüşünü, yürürken karşılaştığı cehennemleri, cennetleri, trajedileri, sevinç yağmurlarını, kazanıp yitirdiklerini kurcalar." (Muzaffer Buyrukçu)

"Sözcüklere düşkün bir şair Hulki Aktunç. İyice katılaşmış, sıvısını havaya bırakmış, varlığını kemikli bir yapıyla, bir tarih olarak, bir iskelet-yapı olarak hissettiren sözcüklere düşkün. Kesilmiş süte benzetmek de uygun olabilir, seçilen sözcüklere, şiir içindeki şiir kümelerine bakarak. Ateşle (dil serüveniyle) karşılaşıp katılaşmış sözcükler de bir benzetme olarak değer taşır bunlar için. Daha görünür bir nedenini, belirgin bir neden sezdiğimi yazacağım: Tarihin ana gövdesine ilişmemiş, o gövdenin dışarda tutarak görmezden geldiği, yaşamın ritmine katamadığı, kendine benzetemediği için dışında bıraktığı, gündelik dilinse kullanışsız ya da marjinal bulduğu sözcükler. Yine de, dışlanmış ama atılmamış fazla eşya gibi nemli bir mahzende ya da çatı katında bekleyen sözcükler. Buna rağmen bir ışıltı taşıyorlar. Somut hayata ya da ruha dair gizemleri ararken karşılaşmış, hepsini de sevinçle bulmuş bir şairin kendi ışıması yansımış, o ışığın parıltısı düşmüş bu sözcüklere. Karanlıkta aralanmış bir kapının açılmasıyla belli belirsiz bir ışık kaynağından sızan ışık kadar çekici." (Mahmut Temizyürek)

Hulki Aktunç

M. AZİZ AKTULGA

GÖNLÜME İTHAF

Gam çekme gönül, gün olur dökülen hicran da geçer
Gece gündüz bir olur hem fet-i devran da geçer!

Kurtulur cazibesinden, sanki ecrâm-ı semâvi,
Künfeyekün olur âlem, bu seyir, seyran da geçer!

Malûmu da mechûlü de meftûmu da zâil olur;
İçte yanan şule söner hâl-i feveran da geçer!

Ne vâveylâ ne bu hay huy, ne debbede, ne de dârât
Devrilir sağar sehpâ, dem biter ihvan da geçer!

Gel içelim, tâ-be-sabah, içelim câm u kadehten;
Gamdan âzâd olalım, gel, nâle-i efgân da geçer!

Ben sâki olayım, sen de hıçkır hicranlı sesinle,
Dohaşsın eflâki bu ses, belki bir hayran da geçer!

Dalalım zulmet-i leyle geçelim benliğimizden;
Yakalım fânus aşkı, şüpheli iman da geçer!

Ne felsefe, ne tabiat, ne de mantık hükmü kalır;
Efsaneler iflâs eder ki ilmile irfan da geçer!

Ne bir ülfet, ne de külfet, hiç olur bunca mezahim;
Mâl-i ganimet denilen servet-i sâmân da geçer!

Ne iştiyâk ne de arzu, ne kalır yâd-ı tahassür;
Cilve-i cânân da geçer, vuslat-ı cânân da geçer!

HULKİ AKTUNÇ

KÂBUS TAKSİTLERİ

Bir şangırtı duyuldu. Ha? Duyuldu mu? Bilmem. ben duydum. Yukarkindendir Sakar karı. Ya, bu kadın geçen gün kocasının ardından su döküyordu, hani yolculuktur; şudur budur adam sırılsıklamı oldu. Hah hah haay! Tamam, bırak şimdi. Ne bırakiyım canım, herif karıyı zırt pırt dövüyor resmen, burdan bile duyuluyor; Allah Allah! bırak şimdi birader sıkma canım, zaten ben...

*

Sıkılıyorum, ölücem can sıkıntısından. Bir bunluktur geliyor, sol omzumdan koluma iniyor, biraz da göğsüme, sol göğsüme, konuşmak bile istemiyorum, nerde kaldı güleyim. Gülesin diye anlatmıyoruz ki bunları, hayat işte, ola ki sen de izliyorsundur da dedik, hani ortak bir konu.

*

Ola ki, ebruli çıkacak, ola ki eflatun, kırmızı, sarı, pembe, pembeli martı beyazı çıkacak. Aşk bir hakikattir, diyor Akşamsefaları nedir peki? Arsız yazetlar! Bir şangırtı duydum ve duyuyorum, hiç bitmiyor kadın bardağı çanağı sürekli kırıyor olmalı; atıyor parçalıyor sonuncusu paramparça olana kadar dinmeyecek kadın ve ses. Bunlar, atmadığın yerde çıkar arsızlardır; doğrudur, akşamsefası kimse kalmadı da seni mi dinleyecek? Hani, ortak bir konu.

*

Güneş her şeyin kokusunu çıkarıyor. Saman, tahta, kum, ten, kiremit kokuları, duyuyor musun? Mayo kokusu duyuyorum. Tam kurudan biraz öncesi. Mayonun içinde, içinde, içinde. Tüyler ilerliyor tüyler, birazdan kıl. Kalın, kara, ıslakça. Kokuyor, ıp. Ipın rüzgarda sallanan kokusunu duyuyorum, Ilerdeki ayva ağacının.

*

Koku görülür mü? Şangırtıyı duyuyorum. Kadın aybaşı, kadın aybaşı canım, belli. Kan iniyor. Koyu renkli. Sahipsiz kan. Beni unuttun mu? diye inliyordu. Dükkanların kapanma vaktiydi, Akşamsefaları gösteriye başladı başlayacaktı. Germiyordu dalkıkları. Hey, adam! Demokrasi yok mu bu memlekette? Otur üzerine otur; Boyalı kardeşim o banklar, otur boyanısın kıçın. Demokrasi yok muymuş! Ada sizin inalınız mı, naa, ne bela iş ya! Değil. Otur.

*

Dükkâm kapattıyorum. Hadi çıkın dışarı. Hadi ben de çıkayım dışarıya. Kovayım kendimi de. Hah, tutayım yakamdan kendimi. çıkarayım dışarı. Kovayım canım, dahı ne. Gitsene. Haaadeee! Kısa demokrasi! Buralık yani. Gün soğuyor. Göğsüm, göğsümün solu sancıyor. Sırtım terli. Göğsü sancıdı, sırtı terli. Üzgün. Üzülüyorum, bu sıkıntıma abanıyorum iyice. Biliyor ö abartmasa sıkıntıyı, sıkıntı ezecek, yok edecek her şeyi. Tek tük belirmiş tomurcuklar; renklerini belli ediyor akşamın, az az.

*

Aşk bir hakikatmiş, kendi kendisin az az kıran bir şey. Son bir kâbus mu? Kendi kendisini ıslatan bir şey. Yerde dolaşıyor, tozlanıyor, akşamla ıslanıyor; yükseliyor; kuruya kuruya yükseliyor: Uçmaya başlayabiliyor. Gören yok. Yüzünü denize dönenler, toprakta ağaçta neler olup bittiğini nasıl görsün, değil mi? Değil, çünkü bu ortak bir konu olamaz, olmaz. Senin saçmalıklarını dinleye dinleye ben de atlaticam yani! Git git, dedim sana kaç kere! Tutunuyorsun kalıyorsun burada, bak, yokuş aşağı kıyı, kimler yok ki.

*

Onlar, yukarıda neler olduğum bilmiyorlar, bilemezler. Bilmek istemezler Niçin bilelerdi? Ola ki.

*

Ola ki, kalabalığın içinde bile sonsuz yalnızlığında yürüyen o kadındır da biz bilemiyoruzdur nereye gidiyor ve gidiyor mu hatta gidiyor mu, yoksa kaçıyor mudur mesela aşk bir hakikattirmiş peh bir kâbusun liferidir hangi renk çıkacak ve nasıl kokacaktır bebeğim bebeğim my baby yeniden koşacağız ö bahar yollarında.

(*Güz Her Şeyi Bilir*, 1998)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Gidenler Dönmeyenler* (1976), *Kurtarılmış Haziran* (1977), *Ten ve Gölge* (1985), *Bir Yer Gösterimin Hayatı* (1989), *Güz Her Şeyi Bilir* (1998), *Toplu Öyküler I* (Gidenler Dönmeyenler - Kurtarılmış Haziran - Ten ve Gölge, 2003), *Toplu Öyküler II* (Bir Yer Göstericinin Hayatı - Güz Her Şeyi Bilir, 2003).

ROMAN: *Bir Çağ Yangını* (1981), *Son İki Eylül* (1987).

ŞİİR: *Sır Kâtibi* (1989), *Islıkla Tahrife* (1989), *Adresim Aynalar* (1991), *Şarkılar Kitabı* (1992), *İnsan Aşklarının Külüdür* (1993), *Istıraplar Ansiklopedisi* (1994), *Bir Şeyin Varoluşu* (2000), *Firak* (toplu şiirleri, 2000).

SÖZLÜK: *Büyük Argo Sözlüğü* (1990), *Kadın Argosu Sözlüğü* (2001), *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü: Tanıklarıyla* (2002).

DENEME: *Erotologya: Bir Türkiye Erotologyasına Giriş İçin Denemeler* (2002).

DİĞER: *Aforistika* (2001).

ÇEVİRİ: *Sabahın Basamaklarında* Esteban'dan ortak çeviri, 1996).

HAKKINDA: Füsun Akatlı (Gergedan, Mayıs 1987), Ersin Kalkan / Söyleşi – Evren Erem / Sözlükçü, Ama Sözcük Beyi (Sombahar, sayı: 9, Ocak-Şubat 1992), Enver Ercan (Cumhuriyet Kitap, 13.10.1994), Şahide Yazıcıoğlu / Hulki Aktunç Erotizme Işık Tutuyor (Kim, Mart 1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Muzaffer Buyrukçu / Bizim En Büyük Sorunumuz (Cumhuriyet Kitap, 9.3.2000), Necmi Zeká / Peki, Kavuşmak Hep Saksılarda mı Olacak? (Cumhuriyet Kitap, 28.12.2000), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), Mahmut Temizyürek / Yazı Bilir, Yaban Bilir Güngörmüş Şiir (Virgül, sayı: 38, Şubat 2001), Necmi Zcká'nın Yazısına Hulki Aktunç'tan Karşı Yazı: Birtakım „Sanı ve Saksı" Sorunları... (Cumhuriyet Kitap, 18.1.2001), Hulki Aktunç'un Şiirleri Topluca Okur Önünde: Yedi Kitaptan Oluşan ‚Firak' (Cumhuriyet Kitap, 1.2.2001), Celal Üster / Kadın Dilinin Gizli Örgütü (Radikal Kitap, 16.11.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Berat Günçıkan / Kadının Gizli Diliyle Tanışın... (Cumhuriyet Dergi, 9.12.2001), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002).

AKTUNÇ, Semra

Öykücü. İstanbul doğumlu. Şair ve yazar Hulki Aktunç'un eşidir. İlk, orta ve yükseköğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1971) mezunu. Mudanya Lisesinde başlayan öğretmenliğini Çamlıca Kız Lisesinde sürdürdü.

1988 *Playboy* dergisi Aşk Öyküleri Yarışmasında *Başkalarının Fotoğrafı* öyküsüyle jüri özel ödülünü kazandı. 1988-1989 Yunus Nadi Ödülleri'nde *Bir Hazin Maceradır* öyküsüyle mansiyon aldı.

ESERLERİ (Öykü):

Başkalarının Fotoğrafı (1999), *Öyküler Unutmaz* (2004).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2004), Adil İzci / Söyleşi (Varlık Kitap, Haziran 2004).

AKTÜREL, Teoman

Şair ve çevirmen. 1932, Alaşehir / Manisa doğumlu. Şiirlerinin bazılarında Teo imzasını kullandı. Köken

Teoman Aktürel

olarak Çorumlu Üsgülen ailesindendir. Galatasaray Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Paris'te İktisat öğrenimi için gittiği Paris'te uzun süre kaldı. Marmara Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. *Yeditepe*, *Türk Dili* ve *"a"* dergilerinde yayımladığı şiirler ve Bertolt Brecht'ten çeviri şiirleriyle tanındı. Şarlo çevirisiyle 1960 TDK Çeviri Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Çeviri):

Şarlo (P. Saupoult'tan, 1959), *Devinek* (şiirler, 1960), *Saf Şiir Yoktur* (Mayakovski – Eluard –Aragon – Brecht - Neruda'dan. Erdoğan Alkan, Eser Yalçın, Hilâl Çelik, Mustafa Ziyalan'la birlikte, 1984).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983).Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKTÜRK, Hulusi Bitlisî

Bkz. HULUSİ BİTLİSİ (Aktürk)

AKTÜRK, Melek

Şair ve yazar. 2 Mart 1945, Burhaniye / Balıkesir doğumlu. Burhaniye Atatürk İlkokulu mezunu. Uzun yıllar yurtdışında kaldıktan sonra Burhaniye'nin tatil beldesiÖren'e yerleşti. *Gurbet Şairleri Antolojisi*, *Sevgi Yolu Şairler Antolojisi* (2001, 2002, 2003) *Duygu Rehberi* (2002), *Şairler ve Ozanlar Antolojisi*'nde şiirleri; çeşitli gazete ve dergilerde şiir ve öyküleri yayımlandı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Sevenler Ölmez* (1978).

ŞİİR: *Yavrularımıza Öğütler* (2001), *Baharı Beklerken* (2001), *Sevgide Buluşalım* (şiir ve öykü, 2001).

HAKKINDA: Ozan Naçari Baba/ Şairler ve Ozanlar Antolojisi (2002), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2003).

Melek Aktürk

AKTÜRK, Veli

Şair ve yazar. 1930, Bahadın kasabası / Sorgun / Yozgat doğumlu. Bir süre değişik işlerde çalıştıktan sonra 1962 yılında işçi olarak Almanya'ya gitti. 1988 yılında emekli olduktan (1988) sonra iki ülkede yaşamını sürdürdü. Veli Aktürk, şiir dışında düzyazı eserler de verdi.

ESERLERİ:

Anılar (1988), *Okuma Bilmeyen Yazar, Her Dilden* (1999).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

Veli Aktürk

AKTÜZE, İrkin

Müzik araştırmacısı. 1933, Ulucanlar / Ankara doğumlu. İdil-Ural Türk'ü öğretmen bir anne ile Makedonya Türk'ü hakim bir babanın oğludur. Öğrenimine Yenişehir'de Mimar Kemal İlkokulunda başladı. Ankara Atatürk Liscsinde Ruhi Su ve Ziya Aydıntan gibi müzik öğretmenleri oldu, dayısı Can Aybars'tan gitar dersleri aldı. Almanya'daki mimarlık öğrenimi yanında Siegfried Behrend ile gitar çalıştı. 1954'te İtalya'da Cremona'da katıldığı gitar yarışmasında birincilik kazandıktan sonra Almanya ve Türkiye'de konserler verdi. 1965'te TRT'ye girdi. 1968'de Türkiye'de kurulan, resmi konservatuar dengi ilk özel konservatuar olan Meleknaz Müzik Okulunda ders verdi. 1970'te İstanbul İl Radyosu yöneticiliğini, 1980'de İstanbul Radyosu Müzik Müdürlüğünü üstlendi. Bu arada bazı dergilere ve *İstanbul Ansiklopedisi*'ne müzik maddeleri hazırladı. 1995'te emekli oldu.

İrkin Aktüze

Müziği Okumak isimli 5 ciltlik çalışmasında, 1985 yılından günümüze kadar Uluslararası İstanbul Festivali'nin program kitapları için yaptığı parça açıklamalarını temel aldı. Bu kitap, dört yüz kadar bestecinin solo, oda müziği, orkestral, vokal, koral gibi her türde eserinin açıklamalarını, ayrıca Türk bestecilerinin radyolarda, plaklarda ve konserlerde seslendirilen eserlerini de içerdi.

"Herhalde ancak dört, beş ciltte tamamlanacak olan bu çalışma, Aktüze'nin 1985'ten bu yana İstanbul Festivali için yaptığı parça açıklamalarının geliştirilmiş hali. Bestecilerin yaşamlarında yaptıları açısından önemli olmuş olayları da aktarıyor, üstelik sadece 'Beethoven'in yaşlandığında sağırlaşması' gibi en çok bilinenleri değil. Aktüze'nin kitabından sonra Beethoven'in Missa Solemnis'ini bir kez daha dinledim, değişmiş gibiydi." (Orhan Koçak)

ESERLERİ (Araştırma-Sözlük):

Müziği Okumak (5 cilt, 2002-2003), *Müziği Anlamak*.

HAKKINDA: Asuman Kafaoğlu Büke / Cumhuriyet Kitap (4.7.2002), Orhan Koçak / Müziği Okumak (Virgül, sayı: 56, Kasım 2002).

AKURGAL, Ekrem

Arkeolog (D. 30 Mart 1911, Tulkarem / Hayfa / Filistin [nüfusta İstanbul] - Ö. 1 Kasım 2002, Karşıyaka / İzmir). Çocukluk döneminin ilk yılları Adapazarı'na bağlı Akyazı'da geçti. İstanbul Erkek Lisesini bitirdikten sonra iki yıl İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu. Burslu olarak başladığı Berlin Üniversitesinde 1933'ten 1940 sonlarına kadar sekiz yıl ünlü Arkeolog Gerhart Rodenwaldt'ın yanında klasik arkeoloji öğrenimi yaptı. Bu öğrenimi boyunca Helen ve Roma Arkeolojisi, Eskiçağ tarihi, klasik filoloji, eski Yunanca, Bizans sanatı, İslâm ve Türk sanatı ve felsefe tarihi derslerine devam etti.

Lykia kabartmaları üzerine olan doktora tezini 1939'da bitirdi. İstan-

bul ve Ankara'da üç ay kaldıktan sonra Türkiye'nin savaşa girmeyeceği öğrenildi ve Almanya'ya geri çağrıldı. 1941'de Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde asistan olarak göreve başladı. Berlin'de *"Harpy Anıtı"* üzerine hazırladığı çalışmasıyla doçent oldu. 1949 yılında profesör, 1957 yılında yaptığı uluslararası bilimsel çalışmaları ile "ordinaryus profesör" oldu.

Fakültede bilimsel çalışmalar için gerekli ortamı sağladıktan sonra, 1948 yılında kazılarına başladı. Böylece kırk yılı aşan bir süre içinde Eski İzmir, Foça, Sinop, Daskyleion, Pitane ve Erythrai kazılarını gerçekleştirdi. Foça, Çandarlı, Erytrai ve İzmir antik kentlerini ortaya çıkardı. Eski Yunan, Hitit-Hatti ve eski Anadolu uygarlıkları üzerine çeşitli dillerde çok sayıda eseri yayımlandı. Akurgal'ın çalışmaları içinde önemli bir yer tutan çalışması da 1956'da Türk Sanatı Kürsüsünün kurulmasıdır.

Ekrem Akurgal

Bu yıllardaki çalışmaları arasında *Anatolia* adlı bir dergi de vardır. Kurucusu olduğu bu dergiyi altı yıl boyunca yönetti. 1960 yılında askeri darbe olunca derginin adı *Anadolu*'ya çevrildi ve dergi yedinci sayısından itibaren başkasına verildi. Akurgal, Avrupa'da yedi akademiye üye ve dünyadaki pek çok bilim kuruluşuna şeref üyesi oldu. Bordeaux Üniversitesi (1961), Atina Üniversitesi (1988), Lecce Üniversitesi (1990), Anadolu Üniversitesi (1990) kendisine şeref doktoru sanını verdi. Akurgal, ayrıca Federal Almanya Büyük Liyakat Nişanı Yıldızlı Rütbesi (1979), Goethe Madalyası (1979), Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü (1981), İtalyan Commandatore Nişanı (1987) ve Fransız Légion d'Honneuer Officier rütbesi (1990) sahibiydi. Emekli olduktan sonra yaşamını İzmir'de sürdürdü. Vasiyetine uyularak, ilk kazı çalışmalarını başlattığı İzmir'in Bayraklı semtinde toprağa verildi.

"Ekrem Akurgal Anadolu uygarlıklarının bugünkü Batı uygarlığının özü ve kökeni olduğunu doktorasını verdiği 40'lı yıllardan 1 Kasım 2002 tarihine kadar uzanan bir bilimsel yaşamda, tarihsel ve arkeolojik belgelerle kanıtlayan bir filozof, Türk Arkeolojisinin çağdaşlaşması için önünü açan, ülkesi ve ülkesinin insanlarıyla bu ülkede bütünleşen, ihtirasları olmayan gerçek bir bilim adamı, Anadolu'nun arkeoloji, tarih ve sanat alanındaki, Atatürk ilke ve devrimlerine gönülden bağlı arkeolog erenidir." (Coşkun Özgünel)

ESERLERİ:

Anadolu Kültür Tarihi, Türkiyenin Kültür Sorunları ve Anadolu Uygarlıklarının Dünya Tarihindeki Önemi, Bir Arkeoloğun Anıları Türkiye Cumhuriyeti Kültür Tarihinden Birkaç Yaprak, Anadolu Uygarlıkları, Hatti ve Hitit Uygarlıkları, Ancient Civilizations and Ruins of Turkey.

HAKKINDA: Atilla Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci, Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, Haziran 2003, sayı: 54), Coşkun Özgünel (Günce dergisi, sayı: 26, Haziran 2003).

AKÜN, Ömer Faruk

Türkolog, edebiyat tarihçisi. 5 Nisan 1926, Beşiktaş / İstanbul doğumlu. Beşiktaş 38. İlkokulunda başladığı öğrenimine Bursa'da devam etti. Bir sene sonra ailesinin Sultanahmet-Akbıyık'a yerleşmesiyle 44. İlkokulda tahsilini sürdürdü. Burada, "İlim hayatımda pusulam" dediği Türkolog M. Fuad Köprülü'nün komşusu oldu. Ailesi Beylerbeyi'ne taşındığı için ilköğrenimini Beylerbeyi 27. İlkokulunda tamamladı. Kabataş Erkek Lisesinden (1943) mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü Alman Filolojisinden de bir sertifika alarak bitirdi (1947). Mezuniyet tezi *"Dede Korkut Hikâyelerinde Kompozisyon ve Tasvir"* olan Akün, doktora öğrencisi olarak İsmail Ertaylan ile Dede Korkut Hikâyeleri üzerinde çalıştı (1947). Askerlik görevini tamamladıktan sonra *Vatan* gazetesinde muhabirlik yapmaya başlayıp doktora çalışmalarını sürdüremeyeceğini anlayarak ayrıldı. Dede Korkut Hikâyeleri üzerinde metne ulaşamadığı için, tez konusunu *Türk Halk Şiirinde Tabiat Motifi* olarak değiştiren Akün, Kumkapı PTT Meslek Okulunda öğretmen yardımcısı olarak göreve başladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsüne (1951) okutman, daha sonra doktora tezini 1953'te tamamlayarak 1954'te aynı kürsüye asistan oldu. Fransa'ya giderek lisans kursları aldı ve Sorbonne Üniversitesinde mukayesecli edebiyat derslerini takip etti (1954-56). *"Abdülhak Hâmid'de Makber'den Önce Ölüm Temi"* adlı teziyle doçent oldu (1959). 1963'te Türkiyat Enstitüsü müdür yardımcılığı görevine tayin edildi. 1969'da tekrar yurtdışına giden Akün, 1971de profesör oldu. Çapa Yüksek Öğretmen Okulunda (1977) dersler verdi. 1981'de Fransa'ya giderek dört ay çalışmalarda bulundu. 1983'te Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu üyeliğine seçildi. 1984'te ise Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı başkanı oldu. 1989'da Atatürk Dil Tarih Yüksek Kurumuna bağlı olarak kurulan Evliya Çelebi komisyonuna üye seçildi ve Türkiye Diyanet Vakfının hazırladığı *İslâm Ansiklopedisi*'nin hazırlanmasında görev aldı. 1990 yılında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanı seçildi. 1993'te yaş haddinden emekli oldu.

İlkokul döneminde İstanbul Akbıyık'ta Fuat Köprülü'nün kütüphanesini görerek, Babıâli'den kitap ve dergi almaya başladı, babasının hediye ettiği *Lügat-ı Naci*'yle tanıştı. Kabataş Lisesinde Zeki Ömer Defne'nin, Nihad Sami Banarlı'nın etkisi altında kaldı. Bu etkilerle küçük yaşlarda eski yazıyı öğrendi, Türk kültür ve edebiyatı üzerinde ciddî ve sistemli bir şekilde çalışmaya başladı. Bu çalışmaları üniversite yıllarında asıl kaynaklara doğru derinleşerek devam etti.

Yazıları *Şadırvan* ve *İstanbul* dergilerinde, makaleleri *Türkiyat Mecmuası*, *Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Milli Eğitim Bakanlığının ve Türkiye Diyanet Vakfının yayımladığı *İslâm Ansiklopedisi*'nde yayımlandı. Daha sonra *Kubbealtı Akademisi Mecmuası*'nda birkaç yazısına, *Türk Edebiyatı* ve *Dergâh* dergilerinde bir iki röportajına yer verildi. Özellikle *İslâm Ansiklopedileri*'ndeki makalelerinin her biri başlı başına bir monografi niteliğindedir. İyi bir ansiklopedi yazarı olan Akün, aynı zamanda neyi, nerede, ne ölçüde söylemek gerektiğini çok iyi bilmesiyle bir Türkolog olarak kendini gösterdi. Türkiye'de Türkolojinin kurucusu olan M. Fuad Köprülü'nün dönemin şartlarına göre gelişmiş takipçisi kabul edilir. Çok kuvvetli bir hafızaya ve terkip gücüne sahip olan Akün'ün *Türk Dili ve Edebiyatı* dergisinde yayımlanan makaleleri de birbirinden önemlidir. Basılı en önemli çalışması ise, Fevziye Abdullah Tansel'in yayımladığı *Namık Kemâl'in Husûsi Mektupları* isimli eserin, tenkididir. Bunların dışında yüzlerce tebliğ sunan ve konferanslar veren Akün, Türk Kültürüne Hizmet Vakfının Türk Kültürüne Hizmet Şükran Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Namık Kemal'in Mektupları (1972), *Türk Dili Karşısında Türk Münevveri* (1982).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

AKÜNAL, Ahmet Kemal

Eğitimci-şair (D. Kasım 1873, İstanbul – Ö. 1942). Darüşşafaka'yı 1894'te her yıl sınıf birincisi olarak bitirdi. Aynı okulda öğretmenliğe atandı. Servet-i Fünün edebiyatçılarına katıldı. Siyasete atıldı. II. Abdülhamid döneminde bir süre tutuklandı. Üçüncü kez tutuklandığı sırada kaçtı ve Avrupa'ya gitti. Atina'da *İcma-i Ümmet* (1901), *Kahire'de Doğru Söz* (1906) ve dört dilde yayımlanan *Hakayık-ı Şark* gazetelerini çıkardı. 1907'de Baku'ya geçerek *Füyüzat* ve *Güneş* gazetelerinde yazdı. *Güneş* gazetesinin başyazarlığını yaptı. Kafkasya'ya geçti, burada İslâm Mektepleri müdürlüğü yaptı, Ruslar tarafından 1910'da Türk birliği propagandası yapmakla suçlanarak idama mahkum edildi. Osmanlı hükümetinin müdahalesi sonucu idam cezası, sınır dışı edilme cezasına dönüştürüldü. Türkiye'ye döndükten sonra bir yıl Ankara Sultanisi müdürlüğü yaptı ve istifa ederek devlet memurluğunu bıraktı. Beykoz Belediyesinde çalıştı. Şiir ve hikâyelerini *Mektep, Mirsad, Sabah, Servet-i Fünün* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Füyüzat (Bakü, 1910), *Vatan Yavrularına Ninni* (1915).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKÜNAL, Dündar

Şair ve yazar. 1922, İstanbul doğumlu. Servetifünün dönemi şairlerinden Ahmet Kemâl Akünal'ın oğludur. İlköğrenimini Beykoz'da, ortaöğrenimini ise Haydarpaşa Lisesinde yaptı. 1945 yılında İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu, Malazgirt'te bir süre hakimlik yaptıktan sonra istifa edip İstanbul'a döndü. İstanbul Belediyesi İETT ve Denizcilik Bankasında hukuk başmüşaviri olarak görev yaptı. 1979 yılında emekli oldu.

Edebiyat zevkini küçük yaşlarda babasından alan Akünal'ın ilk şiiri, 1941 yılında *Çınaraltı* dergisinde çıktı. Sonraki yıllarda da ürünlerini yine *Çınaraltı* ve *Doğuş* dergilerinde, inceleme, röportaj, hikaye ve mizah türündeki yazılarını ise *Akbaba, Gösteri* ve *Milliyet Sanat* dergilerinde yayımladı. Çok sayıda şiiri olduğu halde bunları kitaplarda toplamadı, bunlara dergiler ve antolojilerde yer vermeyi tercih etti. Konularını Türk tarihinden ve zaferlerinden alan kahramanlık şiirlerinin çoğunu aruzla yazdı. Onun aruzu kullanırken gösterdiği ustalığı Orhan Seyfi Orhon şöyle değerlendirmişti:

"Aruz veznini Yahya Kemal'den sonra en iyi kullanan biri hissini veriyordu. Bu şiirlerinin dikkati çeken bir özelliği de duygu bakımından olgunluğudur. Masal kadar şerefli bir tarihin erkek sesini duyuran bu epik şiirleri 19 yaşındaki bir gencin yazdığını tahmin edemezdiniz. Türklük gururunu, milliyet aşkını bu kadar iyi kavramış sanatçılarımız çok değildir..."

ESERLERİ (Antoloji):

Tarihi Türk Edebiyatında Aşk Şiirleri, Yirmi Yılın Şiiri ve Şairleri, Türk Edebiyatında Hiciv ve Mizah.

HAKKINDA: Orhan Seyfi Orhon (Çınaraltı dergisi, sayı: 114), Fahri Ersavaş / Tanzimat'tan Bu Yana Hamâsi Türk Şiiri Antolojisi (gen. 2. bas. 1997, s. 414-415).

AKÜZÜM, Kemal

Hikâyeci. 1944, Erzurum doğumlu. Maddi imkansızlıkların zoru karşısında, tahsilini orta son sınıftan terk etmek zorunda kalınca, öteden beri ilgilendiği basın hayatına girmekte karar kılarak, 1958 yılında gazetelerde yazı yazmaya başladı. Önceleri şiire yakınlık duydu, *Milletin Sesi* gazetesinde manzumeler yayımladı. Sonradan edebi yazı ve makaleleri de *Doğu, Hürsöz* ve *Hürryol*'da yer aldı. Düzyazılarının çoğunda Yıldız, Mehmet Kemâl Kürşad ve Gölge müstear adlarını kullandı. *Yıkılan Dünyam* adlı ilk ve tek kitabında topladığı şiirleri hece ölçüsüyledir.

HAKKINDA: Hikmet Barlıoğlu-Cclal Yazıcı / Erzurum Matbuat Antolojisi (1963).

AKVERDİ, Naci

Araştırmacı (D. 1894, Adana - ?). 1914'te Mülkiye Mektebi son sınıf öğrencisiyken Birinci Dünya Savaşının çıkması üzerine askeri alındığı için okulunu askerlik dönüşü (1936'da) bitirebildi. İktisat Vekâleti Türkofis Dairesi, Dış Ticaret Dairesi gibi kurumlarda çalıştı. 1953'te emekliye ayrıldı. *Cumhuriyetten Evvel ve Sonra Adana* adlı eseri basıldı (1936).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

AKYALÇIN, Necmi

Edebiyat araştırmacısı. 27 Mart 1959 doğumlu. Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı (1984) mezunu. Yüksek lisansını Balıkesir Üniversitesi Türk Halk Edebiyatı (1996), doktorasını Onsekiz Mart Üniversitesi Türk Halk Edebiyatı Bölümünde (2002) tamamladı. Onsekiz Mart Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (2003) yardımcı doçent oldu. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bölüm başkanlığı (2003), Yeni Türk Dili Anabilim Dalı başkanlığı (2003) görevlerini yürüttü. Makalelerini, *Akademi Dergisi, Folklor/Edebiyat, Turnalar* dergilerinde yayımladı. Balıkesir Valisi Aladdin Yüksel Kitap Yazma Ödülü aldı.

ESERLERİ:

Balıkesir Yöresinde Yatır Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma (1998), *Cumhuriyet Dönemi ve Öncesinde Balıkesir'de Eğitim* (1998).

AKYAR, Nevzat

Şair. 1 Nisan 1968, Antalya doğumlu. Tıp Fakültesi (1990) mezunu. Çeşitli hastanelerde deri ve zührevi hastalıklar doktoru olarak çalış-

AKYAR NEVZAT

KEMENKEŞ

Kemen keş,
beni bırak yayından boşluğa
çöz zincirini ayaklarımın...
ister kuş olsun vurduğum
isterse baykuş...

Kemenkeş,
azat et, ya da ara ver hükmüme
sadakta geçiyor, kuruyor
damarların
gençliğimi yiyorum.
azat et beni ey kemenkeş!
tam şimdi güzel bir yıldız
vuruyorum..

Kemenkeş,
beni karadeliklere fırlat
ya da başka galaksilere,
inan kaybolmam,
göktaşları arasından
sana bir Süreyya bulur
uyuturum koynunda..

Kemenkeş,
beni eski zamanlara fırlat
haremlere, saraylara
kurna başlarına, göbektaşlarına
inan kimseyi almam koynuma,
sana bir prenses bulur
rüzgar gibi getirirm yanına..

Kemenkeş,
beni kehkeşanlara fırlat
gözlerim kamaşmaz
gözlüklerim yanımda..
renklerle biraz halleşir, oynaşırım
saçlarıma biraz mavi, yeşil,
biraz kırmızı, leylak rengi..
birazda aşk takılırım,
en güzel rengi sürerim rüyalarıma...

Kemenkeş,
beni son kez bırak
beni bir kez olsun bana bırak,
ama bir deniz olsun vurduğun
tuzlu bir ufka hedeflen...
kendim için bir deniz kızı yüzayım
kanadının altından,
sonra beni oraya sarıp
merhem yapsınlar

Nevzat Akyar

ti. 1987'den bu yana Antalya Devlet Hastanesinde görev yaptı..

Şiire öğrencilik yıllarında başladı. İlk şiiri "*Ufuk*", 1987'de *Son Haber* (Antalya) gazetesinde yayımlanmıştı. Bu şiir ile aynı gazetenin yarışmasında ikincilik ödülünü aldı. Sonraki yıllarda *Yedi İklim*, *Yitik Düşler*, *Tasa Edebiyat*, *Hazan*, *Düşlük*, *Lika* gibi dergilerde şiirleri yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği üycsi oldu. Şiirlerini 2000 yılında *Kemenkeş* adlı kitabında topladı.

AKYAVAŞ, Ragıp

Araştırmacı-yazar (D. 1890, İstanbul - Ö. 1969). Osmanlı Ordusu'nun Havran (Suriye) Ordusu Kumandanlığı ile İstanbul Merkez Kumandanlığı görevlerinde bulunmuş Mehmed Emin Paşa'nın oğludur. İlkokulu Şam'da Saint Vincent de Paul Fransız Mektebinde, ortaokulu İstanbul Soğukçeşme Askeri Rüştiyesinde, liseyi Şam İdadisinde okudu. Daha sonra İstanbul'a dönerek Pangaltı Harbiyesinden mezun olarak 1912'de mülâzım rütbesiyle ordu saflarına katıldı. Balkanlar, Çanakkale, Süveyş Kanalı ve Romanya cephelerinde çarpışarak beş kez yaralandı. Osmanlı devletinin son sadrazamlarından Müşir İzzet Paşa, Tevfik Paşa, Salih Paşa, Ali Rıza Paşaların yaverlikleri görevlerinde bulundu. Sadarette görev yaptığı yıllarda Ebü'lulâ Mardin ve Muslihiddin Adil gibi hocalardan feyz alarak İstanbul Hukuk Fakültesini de bitirerek yirmi yıl Türk adliyesine hizmet etti.

Çok sevdiği Kara Harb Okulunda ceza hukuku ve harb tarihi hocalığı yaptı. Dini bilgilerini, yetiştiği dönemin en önemli kültür merkezlerinden biri olan Beyrut'ta ilerleterek, burada ünlü bilgin Şeyh Bedreddin Hindi'den hadis dersleri aldı. Ders aldığı diğer ünlü hocalar arasında Huzur-u Hümâyun hocalarından Erzurumlu Abdullah ve Arapkirli Avni Efendiler de vardır. Uzun bir bir gazetecilik hayatı da olan Akyavaş'ın başta *Halkçı*, *Zafer*, *Adalet* ve *Son Havadis* olmak üzere çeşitli gazete ve dergilerde yer alan çok sayıda makalesi yanı sıra kendisine ün kazandıran radyo konuşmaları da vardır. Daha çok İslâm ve Osmanlı tarihi alanında yaptığı incelemeleriyle tanınan ve İstanbul âşığı olduğu kabul edilen Akyavaş'ın eserleri ve radyo konuşmaları, ölümünden sonra kızı Prof. Dr. Beynun Akyavaş tarafından yayıma hazırlanarak bir külliyat halinde Türkiye Diyanet Vakfı tarafından yayımlandı.

ESERLERİ:

Hazret-i Muhammed'in Hayatı / Kur'an Tarihi ve Dinî-Ahlâkî Musahebeler (1970), *Âsitâne - Evvel Zaman İçinde İstanbul I-II* (2000), *Tarih Meşheri I-II* (2002).

HAKKINDA: Âsitâne 1 - Evvel Zaman İçinde İstanbul - A. Ragıp Akyavaş (Hece dergisi, Ocak 2001).

AKYAZ, Doğan

Yazar. 1967, Kırıkkale doğumlu. 1998'de Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde 1994'te yüksek lisansını, 2000 yılında doktora eğitimini tamamladı. Yakın dönem Cumhuriyet tarihi üzerine çalışmalar yaptı. *Askeri Müdahalelerin Orduya Etkisi-Hiyerarşi Dışı Örgütlenmeden Emir Komuta Zincirine* (2002) adlı araştırmasında, subay ideolojisine, kurumsal geleneklere, kurumsal-örgütsel etmenlerin askeri müdahale süreçlerine yansıma şekline dair veriler sundu.

HAKKINDA: Doğan Akyaz / Askeri Müdahalelerin Orduya Etkisi (2002).

AKYILDIZ, Ali

Tarih araştırmacısı. 1 Aralık 1963, Şimşirli köyü / İkizdere / Rize doğumlu. İlkokul ve ortaokulu köyünde okudu. Rize Endüstri Meslek Lisesi Elektrik Bölümünü bitirdikten sonra 1981 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Bölümüne girdi. İki sene sonra Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Bölümüne geçiş yaparak 1985'te buradan mezun oldu. "*İzmir-Aydın Demiryolu*" konulu teziyle yüksek lisansını (1987), "*Osmanlı Merkez Bürokrasisinde Reform* (1836-1856)" konulu teziyle de doktorasını (1992) MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalında tamamladı. 1987-89 yılları arasında Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığında uzman yardımcısı olarak çalıştı. 1988'de Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde Yakınçağ Tarihi alanında araştırma görevlisi oldu. 1995 tarihinde doçent, 2001'de profesör oldu.

1995'te İngiltere ve İskoçya'da araştırma ve incelemeler yaptı. Aynı yıl Türk Tarih Kurumunun düzenlediği eser yarışmasında Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilâtında Reform isimli kitabıyla teşvik ödülünü aldı. 1997 yılından itibaren Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezinin çıkardığı *İslâm Ansiklopedisi*'nin Türk Tarihi ve Medeniyeti kurulunda müellif-redaktör olarak görev yaptı. Temmuz-Ağustos 2000 tarihlerinde London School of Economics and Political Sciences ve School of Oriental and African Studies'de misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Eylül 2001'de "Islamic Area Studies" projesi çerçevesinde Tokyo Üniversitesinde bir süre ders verdi. 2002 yılında Avrupa Bankacılık Tarihi Birliği (EABH), Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırmaları Merkezi ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfının ortaklaşa düzenlediği uluslararası Bankacılık ve Finans Tarihi Araştırma Yarışmasında *Para Pul Oldu: Osmanlı'da Kâğıt Para - Maliye ve Toplum* kitabıyla eser dalında birinci oldu.

Yakınçağ ve Osmanlı Tarihi alanında makaleleri *Osmanlı Araştırmaları*, *Tarih ve Toplum*, *İ.Ü. Tarih Enstitüsü Dergisi*, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, *Hürriyet*, *Cumhuriyet Kitap*, *Active* (dergisinin özel eki), *Toplumsal Tarih*, *Yeni Toplum*, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* gibi dergi ve gazeteler ile *armağan*, *seminer*, *sempozyum* ortak kitaplarında yayımlandı. Sempozyum, panel ve kongrelerde birçok tebliğ sundu, konferanslar verdi. Çok sayıda dergi, gazete, radyo ve televizyon röportajına katıldı. 1996'da TRT'nin hazırladığı her biri otuzar dakikalık dört bölümden oluşan "*Paranın Hikâyesi*" adlı yerli belgeselin bilim danışmanlığını yaptı. Osmanlı Hariciye Nezareti Belgeleri Işığında Arap Dünyası (Zekeriya Kurşun ile), Doğumlarından Ölümlerine Kadar Osmanlı Padişah Kızlarının Hayatı, Osmanlı Devletinde Ulaşım Sisteminin Modernleştirilmesi ve İlk Demiryolları, Namık Kemal'in Yayımlanmamış Mektupları (Azmi Özcan ile) gibi projelerin çalışmalarını yürüttü.

"*Ali Akyıldız'ın Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Topkapı Sarayı Arşivleri ve Dolmabahçe Sarayı Arşivi'nde yaptığı çalışmaların sonucunda ortaya çıkan Refia Sultan, saray kadınlarının pek bilinmeyen yaşantılarını ilk elden aktarmakla kalmıyor, dönemin âdet, alışkanlık ve sosyal yaşamdaki değişimlerini de gözler önüne seriyor.*" (Neriman Aydın, *Refia Sultan* için)

ESERLERİ:

Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilâtında Reform (1993), *Osmanlı Finans Sisteminde Dönüm Noktası: Kâğıt Para ve Sosyo-Ekonomik Etkileri* (1996), *Mümin ve Müsrif Bir Padişah Kızı: Refia Sultan* (1998), *Osmanlı Dönemi Tahvil ve Hisse Senetleri* (Türkçe – İngilizce, 2001), *Para Pul Oldu: Osmanlı'da Kâğıt Para - Maliye ve Toplum* (2003), *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme* (2004).

HAKKINDA: "Kâğıt Para, Osmanlı'da Büyük Ekonomik Krize Neden Oldu" (İktisat gazetesi, röportaj: Aydın Demirer, 8.1.1996), "Banknotun Osmanlı Serüveni" (Power Ekonomi dergisi, Temmuz 1996, sayı: 8), "Mümin ve Müsrif Bir Padişah Kızının Hazin Hayat Hikâyesi: Refia Sultan" (Cumhuriyet Kitap, röportaj: Fatoş Yılmaz, sayı 441, 30.7.1998), "Sarayın Mücadeleci Sultanı" (Yeni Yüzyıl, röportaj: Aslı Kayabal, 2.8.1998), Neriman Aydın (Virgül, sayı: 10, Temmuz-Ağustos 1998), "Önce Saray Batılılaştı" (Yeni Şafak, röportaj: Abdullah Muradoğlu, 11.8.1998), "Batılılaşma Döneminde Osmanlı Saray Kadınları" (Dergâh, röportaj: Mustafa Kutlu, sayı: 105, Kasım 1998).

AKYILDIZ, Tülin

Yazar. 1973, Fatsa / Ordu doğumlu. İlk ve ortaokulu Fatsa'da, liseyi Ordu'da okudu. 1995'te Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. Hacettepe Üniversitesi Hidropolitik ve Stratejik Araştırmalar Merkezinde yüksek lisans yaptı. Öykülerini *Seni Arıyorum* adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

AKYİĞİTZADE MUSA.

Bkz. MUSA AKYİĞİT (Akyiğitzade Musa)

AKYOL, Ahmet

Alman dili araştırmacısı. 11 Şubat 1949, Erciş / Van doğumlu. Atatürk Ü. Alman Dili ve Edebiyatı (1969) mezunu. Doktorasını 1980'de Alman Dili ve Edebiyatında tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1987-84), yardımcı doçent (1984-92), doçent (1992-97) ve profesör (1997-) olarak çalıştı. Fen Edebiyat Fakültesi Yönetim kurulu üyeliği (1994-96) ve Alman Dili ve Edebiyatı Bölüm başkanlığı (1996-2003) görevlerini yürüttü. Makalelerini, *Atatürk Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, İzdüşüm, Millî Eğitim* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

TÜRKÇE: *Şiirimizde Büyük Şehir* (1991), *Alman Şiirinde Büyük Şehir* (1991).

ALMANCA: *Unterrichtsmaterialien zur Konversation* (2000), *Rhetorik* (2001).

Ahmet Akyol

ÇEVİRİ: *Kanıtlamak Zor - Geçmişe Bir Bakış* (Ilse Tielsch'den, 1998).

AKYOL, Ahmet Can

Şair. 20 Nisan 1962, Tunceli doğumlu. Tunceli Endüstri Meslek Lisesi mezunu. Yerleştiği İstanbul'da reklamcılık yaptı. Bir süre yönettiği Radyo Umut'ta şiir programları hazırlayıp sundu. Türkiye Yazarlar Sendikası ve MESAM üyesidir.

Şiirleri *Tohum* (Almanya), *Berfin Bahar, Mozaik Şiir / Sanat* gibi dergilerde yer aldı. Birçok şiiri çeşitli sanatçılar tarafından bestelendi.

ESERLERİ (Şiir):

Şafağı Kirletilmemiş Ufuklar (1990), *Gülvatan* (1991), *Ölü Sürgün ve Dersim* (1994), *Hüzündür Aşk* (1996), *Yüreğim Sınanmıştır* (1997), *Şairler Erken Ölür* (2000).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

AKYOL, Fehmi

Şair. 1938, Yulaflı / Çorlu doğumlu. Geçimini çiftçilikle sağlayan yoksul bir ailede büyüdü. İlkokulu, köyünün beş sınıflı ve tek öğretmenli okulunda okudu. Öğrenimine devam imkanı bulamadı. 1957 yılında İstanbul'a göç ederek; özel sektöre ait muhtelif fabrikalarda işçi, PTT'de ve THY'de memur olarak çalıştı. 1964 yılında yurtdışına çıktı. Hollanda'da iki yıl, 1973 yılında da Almanya'ya giderek yirmi yıl gurbetçi oldu. Vatan hasretine dayanamayıp, 1993 yılında yurda döndü.

ESERLERİ:

MEKTUP: *Gurbetten Yakılacak Mektuplar* (2003).

ŞİİR: *Bizi Bekleyin* (2003), *Gözlerinin Denizine Düştüm* (2003).

HAKKINDA: Fehmi Akyol / Gurbetten Yakılacak Mektuplar (2003).

AKYOL, Mete

Gazeteci-yazar. 1935, Ordu doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Gazeteciliğe başladığı *Milliyet*'te uzun süre çalıştı, röportajlarıyla tanındı. Bir süre *Hürriyet, Dünya* ve *Günaydın*'da çalıştıktan sonra eski gazetesine döndü. TRT'de röportaj programları hazırladı, sundu (1988-89). Gazetelerde yayımladığı yazılarından bir bölümünü kitaplaştırdı.

ESERLERİ:

Düzenzedeler (1978), *Mevzuat Böyle Efendim* (1981), *Aynen Malden* (1994).

AKYOL, Sina

Şair. 1950, Ankara doğumlu. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu (1972) mezunu. TRT'de program yapımcısı olarak çalıştı. 1982 yılında TRT'den ayrılarak İstanbul'a yerleşti. Şiirlerini 1970'ten sonra *Meltem, Dost, Yansıma, Yazko-Edebiyat* (1980-83) vd. dergilerinde yayımladı.

Ayda Tümör İzleri ile 1995 Halil Kocagöz Şiir Ödülünü aldı. *Meğer Söz Gümüş* ile 1996 Yunus Nadi Şiir Ödülünü *Aydın Afacan*'la, 1997 Cemal Süreya Şiir Ödülünü ise Mehmet Mümtaz Tuzcu ve Enver Ercan'la paylaştı. Avluda ile de 1997 Altın Portakal Şiir İkincilik Ödülünü aldı.

"Sina Akyol'un şiirini en iyi açıklayan tanım 'yalın söz'dür. Sözün yalınlığı ise yazdığı şiirde hayatın yalınlığı olarak ortaya çıkar. Bu, bildik bir yalınlık olmayıp gündelik hayata ve onun diline karşı ve onu reddetmeyle biçimlenen bir yalınlıktır. Bir bakıma yalınlık Akyol'un yazdığı şiirde farklı bir biçim anlamındadır. Bu biçim reddetmeyle somutlanır.

"Belki buna farklı bir 'mana' demek de gerekebilir. Çünkü söz anlamdır, Akyol'un deyimiyle 'mana'dır. Anlam söz'dedir. Söz'se önce sesi çağrıştırır. Akla ilk getirdiği sestir. Çoğu yerde de sözün yerine geçer. Ses'ten ilk anlanacak olansa çığlıktır. Duyurmak istediği en azından insanın kendinden duymak istediği bir ses'tir." (Halim Şafak)

ESERLERİ (Şiir):

Su Tadında (1980), *Lokmanla Geçen Şen Günlerim* (1982), *Haytalarla*

Sina Akyol

SİNA AKYOL

GEÇTİYDİ

İyilik bulutumsun, yağmurum da olur musun?

Yağdın zaten, iyice onardım saçağımı. Kuytu evin nemini aldım. - Uyku diye bir uyak. düşsem mi çıplağıma? Ruhumun çıplağına serdim, terli uykunu.

Evdi, bize kaldıydı, merteklerine kar indiydi, kış geçer dediydik, geçtiydi kasığında, billur zaman.

Hatmiler (1990), *Ayda Tümör İzleri* (1994), *Avluda* (1996), *Meğer Söz Gümüş* (1996), *İkindi Kitabı* (1999), *Belki Çiçek Dağına* (1980-99 arası şiirleri, 2000), *Olmanın Halleri* (2002).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Bedirhan Toprak / Kararında Kararlı ve Helal (Cumhuriyet Kitap dergisi, 28.10.1999), Cenk Koyuncu / „İnsan En Çok Kendisiyle Çırpınır" (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 27.7.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Müjde Bilir / Sina Akyol ile Olmanın Halleri' Üzerine: ‚Gerçekten Şiir Olan Şiir Hep Yalnızdır' - Mehmet Kâzım / Sina Akyol İçin Olmanın Dönülmez Halleri (Cumhuriyet Kitap, 6.6.2002), Gültekin Emre / Olmanın Halleri (Cumhuriyet Kitap, 19.9.2002), Enver Ercan / Sina Akyol: Baktım ve Gözüm Eskidi... (söyleşi) - Hakan Şafak / Yalın Söz (Varlık dergisi, Ekim 2002).

AKYOL, Taha

Gazeteci-yazar. 10 Ekim 1946, Yozgat doğumlu. Yozgat Gazipaşa İlkokulu, Yozgat Lisesi (1963) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1968) mezunu. Gazeteciliğe yazar olarak *Hergün* gazetesinde başladı (1967). Bir süre avukatlık yaptı (1973-78). MHP Yönetim Kurulu üyesi olarak 12 Eylül 1980 sonrası tutuklandı. Serbest bırakıldıktan sonra *Yankı* dergisinde başyazar olarak çalıştı. *Tercüman* gazetesinde köşe yazarlığı ve genel yayın yönetmenliği (1986-90), *Meydan* (1992) gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 1993'ten itibaren *Milliyet* gazetesinde köşe yazarı, 1998'den itibaren CNN Türk Televizyonu genel müdürü olarak çalışmalarını sürdürdü.

İlk yazısı 1979'te *Tercüman* gazetesinde çıkmıştı. *Hergün*, *Yankı* ve *Tercüman* dışında yazıları *Türk Edebiyatı*, *Töre*, *Hamle* ve *Türkiye Günlüğü* dergilerinde yer aldı. *Politika ve Şiddet* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği Ödülünü (1980), CNN Türk'te yaptığı "Eğrisiyle Doğrusuyla" programıyla aynı kuruluşun tartışma dalındaki ödülünü (2003) aldı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti üyesidir.

Taha Akyol

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sovyet Stratejisi ve Türkiye* (2 cilt, 1967), *Leninsiz Komünizm* (1979), *Politikada Şiddet* (1980), *1980'lerde Türkiye* (1980), *Tarihten Geleceğe* (1982), *Haricilik ve Şia* (1988), *Azerbaycan Sovyetler ve Ötesi*, *Medine'den Lozan'a*, *Bilim ve Yanılgı*, *Hayat Yolunda* (1997), *Hayat Yolunda Gençler İçin Anılar ve Öneriler* (1998), *Osmanlı'da ve İran'da Mezhep ve Devlet* (1999), *Hariciler ve Hizbullah-İslâm Toplumlarında Terörün Kökleri* (2000), *Kitaplar Arasında* (2002).

SÖYLEŞİ: *Osmanlı Mirasından Cumhuriyet Türkiyesi'ne - İlber Ortaylı ile Konuşmalar* (2002).

HAKKINDA: Tufan Gündüz / Osmanlıda ve İran'da Mezhep ve Devlet (Virgül, sayı: 25, Aralık 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 4.3.1999), Nuray Mert / ‚Adam Olacak' Gençlere Hayat Bilgisi Din ve Tarih Dersleri (Virgül, sayı: 31, Haziran 2000), Yeşim Topraksız / Taha Akyol'un "Sağ" Duyusu (Virgül, sayı: 29, Nisan 2000), Son Dönem Tarih Araştırmalarına Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 11.01.2001), Aslı Örnek / Kitaplar Arasında (Radikal Kitap, 5.7.2002), Kitaplar Arasında (Milliyet Kültür-Sanat, 14.7.2002).

AKYOL, Tuba

Gazeteci-yazar. 1972, Samsun doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümünden mezun oldu. Bir Numara Yayıncılıkta *Ahşap Tasarım* ve *Beceri* adlarında iki derginin genel yayın yönetmenliğini üstlendi. *Superonline*'da Yaşam Bölümü editörü olarak çalıştı. Yazıları *Esquire*, *FHM* ve *Yeni Binyıl*'ın eki "Binyıl Pazar"da yayımlandı. *Milliyet Cumartesi* ve *Pazar* eklerinde editörlük yaptı ve *Milliyet Cuma* ve *Cumartesi* eklerinde köşe yazdı. *Aşk Sıcak Yenen Bir Yemektir* (2002) adlı bir deneme kitabı vardır.

AKYÜREK, Ahmet Remzi

Şair ve yazar (D. 1877, Kayseri - Ö. 20 Kasım 1944, İstanbul). Kayseri Mevlevihanesi şeyhi Süleyman Ataullah Efendi'nin oğlu. Dönemin sıbyan mektebini ve rüştiyeyi bitirdikten sonra Göncüzade Nuh Naci Efendi'den özel dersler, ulemadan Müridzade Ali Rıza Efendi'den de icazetname aldı. 1892'de İstanbul'a giderek Divan-ı Muhasebat'a mülazım olarak devam etti. Yenikapı Mevlevihanesine girdi, genç yaşlarında yazdığı şiirlerini ilk olarak *Hazine-i Fünun* dergisinde yayımladı. Bir yıl sonra Kayseri İdadisinde, Farsça, din ve ahlâk dersi hocalığı yaptı. Ardından Konya, Kayseri, Kütahya Mevlevihanelerinde çeşitli dersler verdi. Kütahya Mevlevihanesi Şeyh Vekilliğine ve bilahare de Kastamonu Mevlevihanesi Şeyhliğine yükseldi. Teftiş için gittiği Halep, Antep,

TUBA AKYOL

AŞK BENCİLDİR

O birkaç güzel günde, geçmişi mutlu çocukluk anılarıyla, geleceği o çocukların umutlu yarın hayalleriyle süsleyip, aslında olmak istediğimiz "haller"le sevdik birbirimizi. Dudak dudağa gelmedik hiç. El ele tutuşmadık uzunca bir süre. Sevgiyi özenip bezenerek paketleyip, ya beğenilmezse telaşıyla kıvırarak fiyonklarını sunduk birbirimize. Denize baktık, rüzgarı dinledik, güneşin doğuşunu izledik. Çok içtik, içince güldük, gülerken sarıldık, sarmaş dolaş uyuduk, hiç beraber uyanmadık.

Her sabah başucumda bir nota açım gözlerimi. Kısa cümlelerle yokluğunu savuşturuyordu. Kaçışını, korkuya yordum. Bir düşten apansız uyanmanın hayal kırıklığını yastığının altına sokuşturup, her seferinde onun yanına koştum. Aşıktım. Ve kocaman şeyler vaat eden kocaman bir hediye paketiydi aşk. Öyle büyülü bir güzelliği vardı ki, fiyonklara asılıp paketi açamadım bir türlü. Onu dinlemedim, anlamaya çalışmadım. Görmek istediğimi görüyor, duymak istediğimi duyuyordum. Çok aşıktım, çok bencil.... Çünkü aşk bencildir!

Urfa, Kilis, Şam, Trablus ve Kudüs gibi yerleri gezdi. 1913 yılında Halep Mevlevihanesi Şeyhliğine getirildi. Birinci Dünya Savaşı'nda Mevlevi taburu "Mücahidin-i Mevleviye" içinde Filistin Cephesinde savaştı.

Birkaç yıl Şam'da kalarak Emeviye Camii'nde Mesnevi okuttu. Oradan Halep'e, Halep'in istilası üzerine de İstanbul'a gitmek zorunda kaldı. 1919'da Üsküdar Mevlevihanesi Postnişinliğine atanan Ahmet Remzi Efendi, tekkelerin kapatılması üzerine Üsküdar Selimağa Kütüphanesi müdürlüğüne getirildi. On yıl kaldığı bu görevden 1937'de kendi isteğiyle ayrıldı. Seyyid Burhaneddin Türbesi haziresine gömüldü.

Arap ve Fars edebiyatına olan aşinalığı son dereceyi bulan Ahmet Remzi Efendi, Divan Edebiyatı nazım şekillerinin tümünde eserler verdi, taştir ve tahmisler yazdı. Aruz ölçüsünün yanı sıra heceyi de kullandı, hece ölçüsüyle destanlar ve koşmalar da kaleme aldı.

Şiirlerinin bir bölümünü topladığı *Bergüzar* adlı kitabı dışında kalan manzum eserleri bir araya getirilmedi. Edebiyat dışı alanlarda da çalışmaları olan çalışan Ahmet Remzi Efendi, *Kayseri Şairleri* adlı bir eser de yazdı ancak yayımlayamadı.

Döneminin aydınlarından Hüseyin Vassaf, 1924'te yazdığı *"Remzinâme"* başlıklı geniş biyografisinde Ahmet Remzi Efendi'nin oldukça zeki, güleç yüzlü, şen bir kişi olduğunu, güçlü bir hafızaya sahip seçkin bir şahsiyet olduğunu belirtir. Ahmet Remzi Efendi'nin, katıldığı toplantılara ince esprileriyle renk kattığı, bilime ve şiire büyük önem verdiği, oldukça zengin bir kitaplığa sahip olduğu da Vassaf'ın verdiği bilgiler arasındadır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bergüzâr.*

ŞERH: *Tuhfetü's-Saimî* (Sultan Veled'in oruç hakkındaki kasidesinin açıklaması).

BİYOGRAFİ (Tasavvuf ve tarikat büyüklerinin biyografileri): *Ayine-i Seyyid Sırdan, Mir'at-ı Zeynel Abidin, Tarihçe-i Aktâb.*

ÇEVİRİ: *Gülzâr-ı Aşk* (tasavvufla ilgili, Farsça'dan), *Reynumây-ı Marifet* (tasavvufla ilgili, Arapça'dan).

DİĞER ESERLERİ: *Ayine-i Seyyid Sırdan* (Burhaneddin Muhakkik Tirmizi hak.), *Bir Günlük Karaman Seyahatnamesi, Fihrist-i Hub, Gülzar-ı Aşk, Lübb-i Fazilet, Manzum Kavaid-i Farisi, Mir'at'ı Zeynelabidin* (1414 yılında Kayseri'de vefat eden Meşhur Mutasavvıf Zeynelabidin hk.), *Münacat-ı Hazret-i Mevlana, Rehnüma-i Marifet, Tabsıra, Tarihçe-i Aktab, Tuhfetüssaimin, Üslüb-i Mergub.*

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri - Başlangıçtan Bugüne Kadar (1962), Hasibe Mazıoğlu / Kayserili Mevlevi Şeyhi Ahmet Remzi Akyürek'in Hayatı ve Şiirleri (1987), Hasibe Mazıoğlu / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), TBE Ansiklopedisi (2001), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002), Ahmet Cahid Haksever / Son Dönem Osmanlı Mevlevilerinden Ahmet Remzi Akyürek (2002), Yusuf Turan Günaydın / "Ahmed Remzî Efendi'nin Reh-nümâ-yı Ma'rifet Adlı Tercümesi" (Tasavvuf, sayı: 15, Temmuz-Aralık 2005).

AKYÜREK, Bülent

Yazar. 28 Kasım 1969, Elazığ doğumlu. Garsonluk, lokantacılık, dergicilik, fabrika işçiliği gibi çeşitli işlerde çalıştı. 1997'den itibaren tüm zamanını yazı çalışmalarına ayırdı. Ürünleri *Ustura, A'raf, Fesat, Sanal Ördek, Aksak Kurbağa, Son Duvar* vd. dergilerde yayımlandı. *İtin Biri* adlı romanı 1997 yılında tiyatroya uyarlanarak Nihayet Tiyatro grubunca sahnelendi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Ve Tanrı Ağladı* (1990), *Cinnetim Cennetimdir* (1993), *İtin Biri* (1996), *Yağmur Getiren Fırtına* (1996), *Zamanın Efendisi* (2002).

DENEME: *Çöldeki Penguen* (1998).

HAKKINDA: TBE Ansiklopcdisi (2001).

AKYÜREK, Engin

Sanat tarihi araştırmacısı. 1957, İstanbul doğumlu. ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimleri Bölümü (1982) mezunu. Yüksek lisansını (1991) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Bilim Dalında *"Ortaçağ'dan Yeniçağ'a Felsefe ve Sanat"* adlı tezle, doktorasını (1994) aynı yerde *"Kariye Parekklesionu: Bir Mezar Şapeli Olarak İkonografik Programının Yorumlanması ve İşlevi"* teziyle tamamladı. 1998'de aynı enstitüde Bizans Sanatı Anabilim Dalında yardımcı doçent, 2004'te doçent oldu.

Makaleleri, *P Sanat Kültür Antika, Sanat Dünyamız, Toplumsal Tarih, Arkeoloji ve Sanat* dergilerinde, *Dünya Kültürü, Cahiers Archéologiques, TAÇ Vakfı 25 Yıl Anı Kitabı* kitaplarında yayımlandı. Kazı, yüzey araştırması gibi çeşitli projelere katıldı, bildiriler sundu. *Arkeoloji ve Sanat* dergisi editörler kurulu üyeliği görevini üstlendi. Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, ÇEKÜL Yüksek Danışma Kurulu üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Ortaçağ'dan Yeniçağ'a Felsefe ve Sanat* (1994), *Bizans'ta Sanat ve Ritüel-Kariye Güney Şapelinin İkonografisi ve İşlevi* (1996), *Kapadokya* (ortak, ed., M. Sözen, 1998), *Khalkedon'lu (Kadıköy) Azize Euphemia ve Sultanahmet'teki Kilisesi* (2002).

DERLEME: *Sanatın Ortaçağı-Türk, Bizans ve Batı Sanatı Üzerine Yazılar* (1997).

ÇEVİRİ: *Gotik Mimarlık ve Skolastik Felsefe - İkonografi ve İkonoloji: Renaissence Sanatının İncelenmesine Giriş* (Erwin Panofsky'den, 1995).

AKYÜREK, Ferhat

Araştırmacı yazar. 1918, Araklı / Trabzon doğumlu. Soyca Diyarbakırlıdır. İlk ve ortaöğrenimini Trabzon'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi (1949) mezunu. DSİ Genel Müdürlüğü bünyesinde çeşitli görevler aldı, Trabzon Bölge Müdürlüğünde orman yüksek mühendisi olarak çalışırken emekli oldu. Araştırma yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Türk-İran Dostluğu ve Anadolu'da Yatırım Dengesi (1966), *Allah'ın Nimetleri ve İnsanlar* (1969), *Araklı* (1971), *Tüm Çevresiyle Bayburt ve Trabzon-İran Transit Yolu Bağlantısı* (1976).

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (3. cilt, 1997, s.53).

AKYÜZ, Ali Kâmi

Yazar ve çevirmen (D. 1873, Mekke - Ö. 11 Mart 1945, Ankara). Trabzonlu şair Behçet Bey'in küçük oğlu, şair İsmail Safa'nın kardeşidir. Darüşşafaka Lisesi (1891) mezunu. Yirmi üç yıl Hazine-i Hassada memurluk ve sicil müdürlüğü yaptı. Şehbenderlikle dışişlerine geçti. Posta ve telgrafta özel kalem müdürlüğü, daha sonra Darüşşafaka Lisesinde müdürlük yaptı (1920-39). Edebiyat, çeviri, iktisat ve Fransızca, sosyoloji okuttu. 1939'da İstanbul milletvekili seçilerek Ankara'ya yerleşti.

İlk yazısı okuldaki ödevlerinden biri olup Muallim Naci tarafından *Saadet* gazetesinde yayımlandı (1890). İlk şiiri yirmi yaşında yayımladığı bir gazeldir (15 Ağustos 1891). *Servet-i Fünun, İçtihat, Gündüz, Resimli Gazete, Cumhuriyet*'te şiir ve yazıları çıktı. Asıl ününü Goethe, G. Flaubert, Tolstoy, B. Constant gibi ünlü yazarlardan yaptığı çevirileriyle kazandı. Çıkardığı *Gündüz* adlı edebiyat dergisi (1936-39), dönemindeki gençliğin ilgi gösterdiği dergilerden biri oldu. Az sayıdaki şiirleri kitaplaşmadı. Hakkı Tarık Us'un ifadesiyle "Edebiyatımızda vuzuha, samimiliğe güzel bir örnek oldu."

ESERLERİ:

Yurt Bilgisi, İçtimaiyat.

HAKKINDA: Hakkı Tarık Us / Elli Yıl Mecmuası (trz, s. 62-63), "Ağralı, Sedat" (Büyük Larousse, 1986), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas.

1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKYÜZ, Gülsüm (Cengiz)

Şair ve yazar. 12 Temmuz 1949, Sütçüler / Isparta doğumlu. Gülsüm Cengiz Akyüz imzasını da kullandı. İstanbul İlköğretmen Okulu (1966) mezunu. Uzun bir süre Balıkesir ve İstanbul'da öğretmenlik yaptıktan (1966-80) sonra, İstanbul'da, yayıncılık sektöründe çalışmaya başladı. Çeşitli yayınevlerinde çocuk yayınları editörlüğü ve yönetmenliği yaptı. 1988'de arkadaşlarıyla birlikte Demet Yayınevini kurdu. 1994'te TRT 1 İstanbul Radyosu'nda Gecenin İçinden Programı'nda Kitaplı Dakikalar'ı hazırlayıp sunarak başladığı radyo yayıncılığını, 1998'de Yaşam Radyo'da Yaşamanın Yedi Rengi Var, Radyo Cumhuriyet'te Umut İle, Özgür Radyo'da Yaşamanın Yedi Rengi Var başlıklı programları hazırlayıp sunarak sürdürdü. 1998'de TRT 2'de Ateşi Çalmak TV programında Yeraltında Sesler Var ve Dokuruz Ha Dokuruz başlıklı bölümleri hazılayıp sundu. TRT 2'de yayınlanan Bir Yurttaşın Güncesi ve Düşünceden Neşeye başlıklı TV programlarında danışman ve metin yazarı olarak görev yaptı. Çeşitli dergilere şiir, çocuk yazını ve kadın sorunları üzerine yazılar yazmakta; köşe yazarlığını sürdürmektedir. 2004'ten itibaren, Morpa Kültür Yayınları'nda Çocuk ve Gençlik Kitapları Editörlüğünü üstlendi. Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Uluslararası PEN, Edebiyatçılar Derneği, Tiyatro Yazarları Derneği üyesidir. Mart 1999- Mayıs 2005 tarihleri arasında TYS Genel Sekreterlik görevini yürüttü. PEN Türkiye Merkezi'nde Barış İçin Yazarlar Komitesi üyesi ve Tiyatro Yazarları Derneği yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı.

Gülsüm (Cengiz) Akyüz

GÜLSÜM CENGİZ AKYÜZ

DOST İNSANLAR

Kanımın kaynadığı
Yüzünün güldüğü sizsiniz
Ballı petek gibisiniz
Müthiş zeki
Yeteneklisiniz
Alçakgönüllüsünüzdür hepiniz
En iyi şiiri, öyküyü yazar
En güzel resimleri yapar
Fotoğrafı çeker, oyunu oynar
Türküleri en güzel siz söylersiniz

İnsanların hası sizlersiniz
Herkesten çok çalışır
Herkesten azla yetinirsiniz
Alkışçılarınız yoktur çevrenizde
Erken ölürsünüz genellikle
Dayanmaz yüreğiniz çirkinliklere
Ya da vurulursunuz günün birinde...
Dostlarım, arkadaşlarım
Merhabanız benzer birbirine
Gülüşünüz gülüşme,
Sizlerle güzel yaşamak
Ve yaşamı savunmayı paylaşmak

(*Mayısta Üzgün Gönlüm*, 1993)

Şiirleri ilk kez 1983 yılında *Varlık* dergisinde yayımlanmaya başladı. Ürünleri sonraki yıllarda *Yazko Edebiyat*, *Kıyı*, *Gösteri*, *Varlık*, *Biçem*, *Evrensel Kültür* gibi dergilerde yer aldı. *Erikler Çiçek Açıyor* ile 1979 *Politika Gazetesi* Özel Ödülünü aldı. 1986 yılında Yeni Türkü Şiirleri Yayınlarının düzenlediği bir yarışmada şiirleri ilgiyc değer bulundu. *Kuşlar Kralı Kim Olacak* adlı çocuk kitabı ile 1990 Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı ödülünü, *Bir Kedinin Günlüğü* adlı çocuk öyküsüyle 1990 Türkiye Yayıncılar Birliği ödülünü, *Makas Kesmez İğne Dikmez Olmasa Ellerimiz* adlı oyunu ile

GÜLSÜM CENGİZ AKYÜZ

AŞKA BİR TANIM İÇİN SÖZLERİDİR OĞLUMUN

Oğlumla aynı yolda ayrı gökler gibiyiz
değişik günlerin rengiyle açan. Kanat kanada
uçan iki tanrı, her birimiz bir iz peşinde
koşar, yorulunca insanız deriz.
Sıra aşka geldiğinde, değerli taşlar
var gibi kazı yerinde, belirsiz bir güneş
yaramaz bir çocukla sanki oynar durur
yalanı yaşamaya hazır yüreğimde.

Oğlum daha genç. Sözleri külçe gibi
ağır, bir yılan taşısa da göğsünde
günden güne büyüyen, bir ağrı ve ağu
sözünde, insanı büyüyle ağırlar.
Şöyle dedi oğlum, bir odadan bir odaya geçerken:
aşkım, kışın yağan kara benzetti beni
rüzgâr savurup dururken sokaktan sokağa
güneş iliklerime işledi.

1991 TOBAV ve Çankaya Belediyesi Gençlik Ödülünü, şiirleriyle 1995 yılı Truva Şiir Ödülünü, *Ayşe'nin Günleri* ile 1997 *Eselsohr* dergisi Sıradışılık Ödülünü, *Yaşamın İzindeki Kadınlar* adlı oyunu ile 2005 yılı Dil Derneği Kerim Afşar Ödülünü aldı. Öykü ve roman olmak üzere yayınlanmış seksen kadar çocuk kitabı vardır. Çocuk roman ve öyküleri ile şiirleri İngilizce, Almanca, Elence, İbranice, Romence ve Kürtçe'ye çevrilerek çeşitli dergilerde yayımlandı. Çocuk edebiyatı konulu çeşitli uluslararası bilimsel toplantılarda konuşmalar yaptı.

"Gülsüm Cengiz'in şiiri, ilk bakışta okuyanı sarsıcı, allak bullak edici imgeler getirmiyor. Olağan, belki yer yer sıradan görünüşlü bir anlatım, sürprizlere yer vermeyen bir sözdizimi, her günkü kullanımdan tanıdığımız bir sözcük dağarı. Hiçbir şeyiyle uçlara götürmeyen, estetik hesaplaşmasını olağanda, ortalamada kalarak gö üsleyen bir şiir. Ama, kazandığı zaman, armağanının yaşam olacağını biliyor." (Kemal Özer)

ESERLERİ

ŞİİR: *Eylül Deyişleri* (1987) *Sevdamız Çiçeklenir Zulada* (1990), *Mayısta Üzgün Gönlüm* (1993), *Akdenizin Rengi Mavi* (1997).

ANTOLOJİ (Eray Canberk ile): *Selam Yaratana / Emek Şiirleri -1* (2000), *Ellerimiz Günışığı / Emek Şiirleri -2* (2001).

OYUN: *Makas Kesmez İğne Dikmez Olmasa Ellerimiz* (1997), *Hepimiz Çevreciyiz* (1997), *Kırda Bir Yaz Sabahı* (çocuk oyunu ve şarkıları, oyn., çeşitli tarihlerde Bulunmaz Tiyatro ve Maskara tiyatrosu).

ÇOCUK KİTABI (Öykü, Roman, Oyun): *Kente Gelen Çam Ağacı* (1988), *Bir Dilim Ekmek İçin* (1988), *Arı ile Papatya* (1988), *Damlacık* (1988), *Doğum Günü Armağanı* (1989), *Herkesin Bir İşi Var* (1989), *Kuşlar Kralı Kim Olacak* (1989), *Doğanın Öfkesi* (1989), *Aslı Okula Başladı* (1990), *Başak'ın Çevre Günlüğü* (1992), *Taş Devrine Yolculuk* (1992), *Çiçek ile Kirlikara* (1992), *İlk Av* (1997), *Şikâyetçi Yusuf* (1997), *Çilli Tavuk ile Allı Tavuk* (1997), *Evdeki Altınlar* (1999), *Bıcırık* (1999), *Bir Kedinin Günlü ü* (1999), *Kırda Bir Yaz Sabahı* (1999), *Kayıp Sözcükler* (2004), *Bilmece Bildirmece, Resim Yapar Gündüz Gece* (2004), *Küçük Portakalın Sıradışı Öyküsü* (2005).

HAKKINDA: Mehmet Başaran / Ne Arabesk Ne Bilmecc (Milliyet Sanat, sayı: 182, 15.12.1987), Sennur Sezer / Kadınlar Konuşunca (Hürriyet-Almanya, 3 Aralık 1987), Tacim Çiçek / Eylül Deyişleri, Neyin Ürünü (Yeni Adana, 17 Şubat 1988), Orhan Selim / Eylül Deyişleri (Anadolu gazetesi, 3. 4. 1988), Nuh Ömcr Çetinay (Sevdamız Çiçeklcnir Zulada, Milliyet Sanat Dcrgisi, Şubat 1991), Vedat Yazıcı (Sevdamız Çiçeklenir Zulada (Öğretmen Dünyası, Mart 1991), Asım Bezirci / Güle Dil Verenler (1993), Gülseren Engin / "İnsanlar Şiirden Sırılsıklam" (Cumhuriyet Kitap, 8. 4.1993), Nuri Tancr / Gülsüm Cengiz'in Eylül Deyişlerini Okurken (İnsancıl, Mart 1993), Şair, Şiirle Öder Borcunu (Gerçek Dergisi, Şubat 1993), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 243), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Drei Welten / Drei Madchen (Eselsohr, Kasım 1997), Gabriclc Kölliker / Katzen Wascht Man Nicht (Baobab, Eylül 1997), Şükran Soner / Şiirleri ve Çocuk Kitaplarıyla Gülsüm Cengiz - Akgün Akova / Gerçeğin Yedi Rengi - Güngör Gençay / Gülsüm Cengiz Şiiri ve Tarihsel Olgular - Yılmaz Onay / Sahnelerimize Taze Kan (Cumhuriyet Kitap, 27.1.1998), Aydın Hatipoğlu / Kavganın İçinden Güzelleme (Gösteri Dergisi, Mart-Nisan 1998), Güngör Gençay (Gülsüm Cengiz Şiiri ve Tarihsel Olgular (Cumhuriyet Kitap, 22 Ocak 1998), Akgün Akova / Gerçeğin Rengi Mavi (Cumhuriyet Kitap, 22 Ocak 1998), Yılmaz Onay / Sahnelerimize Taze Kan (Cumhuriyet Kitap, 22 Ocak 1998), Gülsüm Cengiz O Vocc Gingaşa A Poeziei Turce (Femcia, Ocak 2002), Martina Mcicr / Dic Lampe (Buchkritik At Amazon.De 2.2.2006).

AKYÜZ, Hüseyin

Eğitim sosyoloğu. 1945 doğumlu. Ankara Üniversitesinde Eğitim Yönetimi – Psikoloji Bölümü (1971) mezunu. 1973'te araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladığı aynı bölümde Eğitim Sosyolojisi alanında doktora yaptı (1978), doçentliğe (1989) ve profesörlüğe (1994) yükseldi.

Makalelerini *Milli Eğitim ve Kültür, Milli Eğitim, Milli Kültür, Türk Yurdu, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi, Akademik Araştırmalar, Türkeli Gazetesi* gibi gazete ve dergilerde yayımladı.

ESERLERİ:

Türk Eğitiminde Köy Enstitüleri Deneyesi Üzerine Bir Araştırma (1978), *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma* (1992), *Türk Eğitimcileri I, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları* (2001), *Kutadgu Bilig'de Sosyo-Pedagojik ve Siyasal Söylemler* (2002).

AKYÜZ, Hüseyin (Öykücü)

Öykü yazarı. 2 Şubat 1950, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da gördü. İstanbul DMMA Mimarlık Bölümündeki öğrenimini yarıda bıraktı. 1987 yılından itibaren Çorlu'daki bir fabrikada elektrik teknisyeni olarak çalıştı. Emekli olduktan sonra aynı yerde taşeron olarak çalışmasını sürdürdü. PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

Toplumcu gerçekçi çizgideki öyküleri 1966 yılından itibaren *Pardon, Varlık, Yaba/Öykü, Dönemeç* vd. dergilerde yayımlandı. *Beyaz Güvercin* adlı eseri yayımlanmadan önce dosya olarak Akademi Kitabevi Öykü Ödülünü aldı. *Beyaz Güvercin* adlı dosyasıyla 1982 Akademi Kitabevi Öykü Ödülünde birincilik, Samuray Fırtınası kitabıyla 1991 Orhan Kemal Öykü Ödülünü aldı.

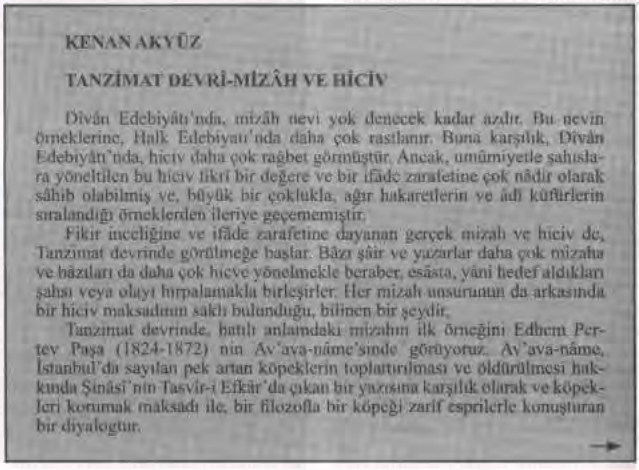
ESERLERİ (Öykü):

Beyaz Güvercin (1983), *Samuray Fırtınası* (1993), *Bütün Düşlerin Akşamı* (1998), *Denizkızı ve Çocuk* (1998).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

AKYÜZ, Kenan

Edebiyat tarihçisi (D. 26 Şubat 1911, Yanya/ Yunanistan - Ö. 3 Ocak 1996, İstanbul). Şinasi Onurkan imzasını da kullandı. İstanbul Kabataş

KENAN AKYÜZ

TANZİMAT DEVRİ-MİZÂH VE HİCİV

Dîvân Edebiyâtı'nda, mizâh nevi yok denecek kadar azdır. Bu nevin örneklerine, Halk Edebiyatı'nda daha çok rastlanır. Buna karşılık, Dîvân Edebiyâtı'nda, hicîv daha çok rağbet görmüştür. Ancak, umûmiyetle şahıslara yöneltilen bu hicîv fikrî bir değere ve bir ifâde zarafetine çok nâdir olarak sâhib olabilmiş ve, büyük bir çoklukla, ağır hakaretlerin ve âdî küfürlerin sıralandığı örneklerden ileriye geçememiştir.

Fikir inceliğine ve ifâde zarafetine dayanan gerçek mizâh ve hicîv de, Tanzimat devrinde görülmeğe başlar. Bâzı şâir ve yazarlar daha çok mizâha ve bâzıları da daha çok hicîve yönelmekle beraber, esâsta, yâni hedef aldıkları şahsı veya olayı hırpalamakla birleşirler. Her mizâh unsurunun da arkasında bir hicîv maksadının saklı bulunduğu, bilinen bir şeydir.

Tanzimat devrinde, hatlı anlamdaki mizâhın ilk örneğini Edhem Pertev Paşa (1824-1872) nin Av'ava-nâme'sinde görüyoruz. Av'ava-nâme, İstanbul'da sayılan pek artan köpeklerin toplattırılması ve öldürülmesi hakkında Şinâsî'nin Tasvîr-i Efkâr'da çıkan bir yazısına karşılık olarak ve köpekleri korumak maksadı ile, bir filozofla bir köpeği zarif esprilerle konuşturan bir diyalogtur.

Batılıların "satir" dedikleri dolaylı yâni mizah yolu ile hiciv tarzının ilk örneğini de, yine Tanzimat devrinde, Ziyâ Paşa verir. Sadrâzam Âli Paşa'nın, 1866'daki Girid ayaklanmasında, âsi rumların ayağına kadar giderek onları yatıştırmak maksadı ile tâvizler vermesi, adanın idaresini diğer vilâyetlerden ayrı ve imtiyazlı bir statüye bağlaması gibi devlet otoritesini küçük düşürücü hareketlerini büyük bir "siyâsî başarı", bir "zafer" şeklinde vasıflandıran bu eserinde Ziya Paşa, zarif nüktelerle ve kabalığa asla düşmeyen bir ifâde ile Âli Paşa'yı göklere çıkarak, çok ağır bir şekilde hicv eder. Zafer-name ve Şerhi, kendi tarzında, yalnız Tanzimat devrinin değil, bütün Türk mizah ve hiciv edebiyatının en başarılı eseridir. Ziya Paşa'nın, bundan başka, Hürriyet gazetesindeki ve Fuad paşaları ve onların politikasını yine mizah yolu ile hicv eden birçok yazıları olduğu gibi; devrinin sosyal ve ahlâkî durumunu doğrudan doğruya hicv eden şiirleri de vardır. Bunların arasında; biri çok ve biri de az tanınmış, iki terkîb-i bendi ön pilânda gelir.

Âli Paşa'nın ölümünden sonra yerine geçen ve bâzı yolsuzlukları adı kansan Sadrâzam Mahmud Nedim Paşa (1818-1883) yı hicv etmek için yazılmış "Hürre-nâme" adlı manzumesinden başka mizah yollu hicivleri pek az olan Nâmık Kemâl'in, doğrudan doğruya hiciv olarak yazılmış birçok şiirleri vardır. Hürriyete medhiye ve dolayısıyle istibdâda hiciviye olan "Hürriyet Kasidesi"nin dışında, gazel ve kıta şekillerinde yazılmış - çok az bir kısmı şahıslarla ilgili - şiirleri, sosyal ve siyâsî konulardaki hicvin en başarılı örnekleri arasındadır.

Ziya Paşa'dan sonra, tamâmiyle modern bir mizâh anlayışına sâhib bulunan Âli Bey'in de bu alanda müstesna bir mevkii vardır. İlk Türk mizah gazetesi Diyojen'deki yazıları ile ilk denemelerini yapan Âli Bey'in bu nevide iki eseri basılmıştır: Lehçetü'l-Hakaayık (1896, 1899, 1910, 1962), Seyyareler (1899, 1962). Her ikisi de Türk mizâh edebiyatında kendi çeşidlerinin ilk örnekleri olan bu eserlerden birincisi, üç yüz elli kadar kelimenin ve tamlamanın sözlüklerde ifâde edilmeyen fakat hayâtta yer bulan bâzı anlamlarını zarif esprilerle anlatır. Bu küçücük eser, türkçenin ilk mizahî sözlüğü olmak vasfını da taşır. Konusunu Yunan mitolojisinden alan ikinci eser ise, en büyük tanrı Jüpiter'in, günün birinde, "insanları mesûd etmek" hevesine düşerek, Yedi Gezegendi temsil eden tanrıçaları, saadeti sağlayan başlıca unsurları insanlara satmak için dünyâya göndermesinin kısa hikâyesidir. Jüpiter'in tam bir başarısızlıkla sona eren, insanların saadete erişemeyeceklerini ve bu erişmeyi engelleyen sebebleri gösteren bu denemesini bir masal atmosferi içinde anlatan eser, gerek fikri muhteva ve gerekse insan ruhunu çok realist, çok espirli ve zarif bir şekilde tahlil bakımından, son derecede başarılıdır.

Tanzimât devrinin doğrudan doğruya hicivle uğraşan şahsiyeti ise, Mehmed Eşref (1847-1912) dir. II. Abdülhamid istibdadının arttığı sıralarda adını duyurmağa başlamış ve Manisa'nın Kırkağaç ilçesine bağlı Gelenbe köyünde doğmuş olan Eşref, Anadolu'nun bilhassa doğu bölgelerindeki ilçelerde uzun süre kaymakamlık etmiş, siyâsî çalışmalar yaptığı iddiası ile 1902 de tevkif ve muhakeme olunarak, bir yıl hapse mahkûm edilmiştir. Mahkûmiyetini tamamlayınca Mısır'a giderek, orada, istibdâd aleyhindeki eserlerini bastırmış; bir süre Kıbrıs, Fransa ve İsviçre'de seyahat ettikten sonra, ikinci Meşrûtiyet'in ilânı üzerine İstanbul'a dönmüş, Adana vali yardımcılığında bulunduğu sırada emekliye ayrılmış ve kısa bir süre sonra da Kırkağaç'ta ölmüştür.

Çok zeki, çok nükteci, sözünü sakınmaz ve büyük bir medenî cesaret sahibi olan Eşref, kendi kendine okuyarak edebî kültürünü geliştirmiş ve hicivlerinde nazmı tercih etmiştir. Aruz'la yazılmış olan bu şiirlerinin çoğu kıt'a şeklindedir. Dili ise, zamanının genel şiir diline uygundur. Devrinin siyâsî ve sosyal olaylarını, II. Abdülhamid'i ve hükûmet adamlarını şiddetle tenkid eden Eşrefin bu hicivlerinde, bâzan şahıslarla Divân Edebiyatındaki hicivlere benzer şekilde uğraşılmasına rağmen, genellikle, objektiflik hâkimdir. Şiirlerini İstibdâd (Kahire 1904), Deccâl I (Kahire 1904), Hasb-ı Hâl yâhut Eşref - Kemâl (Nâmık Kemâl'in Hürriyet Kasidesi'ne nazire, Kahire 1905), Deccâl II (Kahire 1907), Şâh ve Pâdişâh (2. baskı: Rusçuk 1908), Iran'da Yangın Var (1908) adlı kitablarında toplamıştır. II. Abdülhamid'in istibdadından başka, 1908 den sonra siyâsî konulardaki şiirlerinde de daha çok ahlâkî zaafları (riyakârlık, yolsuzluk, bahîyelik...) hiciv eden ve çok yaygın bir şöhrete sâhib bulunan Eşrefin şiirlerini külliyât hâlinde de basmak için bâzı teşebbüsler yapılmıştır (Şâir Eşrefin Külliyâtı, I. Kitab, İstanbul 1928).

(*Modern Türk Edebiyatı'nın Ana Çizgileri*, 1965)

Kenan Akyüz

Erkek Lisesi ve Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1934) mezunu. Kars, Sivas ve Yozgat liselerinde on yıl edebiyat öğretmenliği (1934-44) yaptıktan sonra, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine Türk edebiyatı doçenti olarak atandı. 1944'te profesörlüğe yükseldi. Türk edebiyatı tarihiyle ilgili araştırma ve incelemeleriyle tanınmıştır.

ESERLERİ:

Tevfik Fikret (doktora tezi, 1947), *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi* (1953), *Ziya Paşa'nın Amasya Mutasarrıflığı Sırasındaki Olaylar* (1964), *Encümen-i Dâniş* (1975), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri* (1979).

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AKYÜZ, Vecdi

İlahiyatçı. 9 Mart 1955, Kırklareli doğumlu. 1984 Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü mezunu. 1979'da Kastamonu Azdavay müftüsü oldu, 1979-83 arası Tekirdağ müftülük murakıplığı, 1984'de İstanbul Eminönü murakıplığı yaptı. 1985'de Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi oldu. Eğit-Bir, Anadolu Grubu üyesidir.

ESERLERİ:

Hilafetin Saltanata Dönüşmesi, Mukayeseli İbadetler İlmihali, İslâm Hukukunda Yüksek Yargı ve Denetim, Dört Mezhep İmamı, Arapça'da Fiil Kipleri ve Yardımcıları, Hayatın İçinden Fıkıh (1999), *Asr-ı Saadette Siyasi Konuşmalar* (2004).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

AKYÜZ, Yahya

Eğitimbilimci. 1941, Hamdibey bucağı / Yenice / Çanakkale doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1963) mezunu. Yüksek lisans ve doktorasını Fransa'da Nan-

cy Üniversitesinde yaptı (1963-67). 1968'de Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesine asistan olarak girdi, burada Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri (Türk Eğitim Tarihi) alanında doçent (1972) ve profesör (1980) oldu.

Türk eğitimi ve tarihi ile ilgili makaleleri yurtiçinde *Milliyet, Yeni Yüzyıl* gazeteleri ile *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Belleten* (TTK), *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Tarih ve Toplum, Millî Eğitim Dergisi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*'nde; yurtdışında *Construire* dergisinde (Zürih) yayımlandı.

ESERLERİ:

Le Parti Politique Unique de la Turquie et l'Education Politique du Peuple (1923-1946) (1966), *Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848-1940)* (1978), *Öğretmen Örgütlenmesi - Kuruluşlar- Etkinlikler-Sorunlar* (1980), *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu, 1919-1922* (1988), *Türk Eğitim Tarihi* (ders kitabı) (2000).

HAKKINDA: G. Okutan / TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AKYÜZ, Yüksel

Şair. 1952, İnegöl / Bursa doğumlu. İlköğrenimini burada, ortaöğrenimini Bursa Ticaret Lisesi ve Bursa Erkek Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk ve Edebiyat Fakültelerinde öğrenim gördü. AÖF İş İdaresi Bölümünü bitirdi. Bursa Türk Telekom Başmüdürlüğünde Telekomünikasyon İşletme müdürü olarak görev yaptı. Uzun yıllar yurdun değişik yerlerinde kontrol ve denetlemeci olarak çalıştı. Öğrencilik yıllarında başlayan şiir çalışmalarından bir bölümünü çeşitli dergi, gazete, radyo ve televizyonlarda yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevginin Ateşi Yanar* (1993), *Yeşil Rüzgar* (1998), *Acı Tatlı Ne Varsa* (2000).

ANI: *Mahfel'den Anılar: Vesikalık Fotoğraflar* (2002).

HAKKINDA: Yüksel Akyüz / Yeşil Rüzgar (1998).

AL, Aysel

Şair. 11 Aralık 1964, Ilgaz / Çankırı doğumlu. İlk ve ortaokulu Ankara'da bitirdi. Ankara Keçiören Lisesi mezunudur. Özel kuruluşlarda sekreterlik, yayın evlerinde dizgi-tasarım görevlisi olarak çalıştı. Küçük yaşlardan itibaren yazmaya başladığı şiirlerinde, toplumsal acı ve sevinçleri dile getirdi.

İlk şiiri 2000 yılında *Çağrı* dergisinde yer aldı. Bir bölümü bestelenen

Aysel Al

şiirleri diğer yıllarda *Çağrı, Erciyes, Gülpınar, Ozan, Anadolu/Simav, Yeni Söke, Karatekin, Alternatif Sanat, Güllük, Sevgi Yolu, Çankaya, Mehmetçik Vakfı, Sarı Zeybek gibi dergiler ile Olay, Tasvir, Vakit, Hamle, Muğla, Zümrüt, Van Postası, Sonsöz, Tekirdağ, Bizim Gazete, Yeni İnan* gibi gazetelerin sanat-edebiyat sayfalarında yayımlandı. Çeşitli antolojilerde şiirlerine yer verildi. Şiirlerinin bir kısmı bestelendi.

ESERLERİ (Şiir):

Sevgi Dünyamızda Size Baba Diyorlar (2000), *Kır Çiçeğim* (2003).

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003), Ahmet Tufan Şentürk / Sevgi Dünyamızda Size Baba Diyorlar ve Aysel Al (Vakit gazetesi, 25-28.8.2000), İsa Kayacan / Kır Çiçeğim (12.1.2004).

ALAADDİNOĞLU, Mehmet

Eğitimci-şair. 1942, Afyonkarahisar doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. İstanbul Ortaköy İlköğretmen Okulunu bitirerek Zonguldak ve Afyon'da öğretmenlik yaptı. Mesleğini altı yıl yurtdışında sürdürdükten sonra, yurda döndü. Bir süre de Afyon'da çalışarak emekli oldu. Görev yaparken Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinde lisans tamamladı. İLESAM üyesidir. Şiir yazmaya genç yaşta yazmaya başladığı şiirlerini çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı. *Atatürk Çiçeği* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopcdisi 1 (2002).

ALABAYIRLI, İsmail

Şair. 1946, İnece / Kırklareli doğumlu. İlköğrenimini köyünde tamamladıktan sonra öğrenimini sürdüremedi. Marangozluk mesleğini benimseyerek çeşitli illerde otuz yıl çalışıp 1993'te emekli oldu. 1972'de yazmaya başladığı şiirlerini 1994 yılından itibaren yerel basın-yayın organlarında yayımladı. *Aşk Pınarı* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALACAKAPTAN, Ercüment H.

Şair (D. 1923, Nazilli / Aydın - Ö. 2 Mart 2001, İstanbul). Tınmaz Aşık mahlasını da kullandı. İzmir Muhakemat müdürü Ali Ulvi Alacakaptan'ın oğlu, oyuncu ve yazar Ulvi Alacakaptan'ın babası, hukukçu Uğur Alacakaptan ve emekli büyükelçi Uğur Alacakaptan'ın ağabeyidir. İlk, orta ve liseyi İzmir'de okudu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1947) mezunu. Dahiliye mütehassısı olarak bir süre Kırşehir, Aydın'da, İstanbul'a döndükten sonra Şişli Çocuk ve Haseki hastanelerinde görev yaptı. Ayrıca, *Dünya Tıp* dergisini çıkardı, turizm şirketi işletti. Gümüşsuyu'ndaki evinde boğularak öldürüldü.

Aruz ve hece ölçüsünün ikisini de kullandığı şiirleri ile mizah yazıları *Yeni Mecmua, Çınaraltı, Amcabey, Kahkaha* ve *Alay* dergilerinde yayımlandı. Ayrıca tıp kitapları da vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Salkım (1943), *Bir Salkım Daha* (1959), *Seviler Serisi / Aruzla Deyişler* (1963), *İştır / Tur Şarkıları* (1978).

HAKKINDA: Sadeddin Nüzhet Ergun / Şairler (c. 3, 1937), TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), TBE Ansiklopedisi c. I, 2001).

ALACAKAPTAN, Haldun Ulvi

Tiyatro oyuncusu ve yönetmeni. 1949, Ankara doğumlu. Şair Ercüment Alacakaptan babası, hukukçu Uğur Alacakaptan amcasıdır. İlk ve ortaöğrenimini Ankara ve İstanbul'daki çeşitli okullarda okuyarak tamamladı. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1973) mezunu. Üniversite öğrenciliği yıllarından itibaren Dostlar Tiyatrosu (1969-78), İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları (1978-80), Ortaoyuncular (1980-84), Uluslararası Sanat Gösterileri (1982-84) topluluklarında oyuncu olarak çalıştı.

Çalışmalarını arkadaşlarıyla kurduğu (1988) Birlik Sanat bünyesinde sürdürdü. Bir süre Muammer Karaca

Haldun Ulvi Alacakaptan

Tiyatrosunu yönetti (1995-96). Başta tiyatro olmak üzere çeşitli sanat konularında deneme ve eleştirilerini *Tiyatro 70* (1970), *Millî Gazete* (1984-86), *Zaman* (1986) dergi ve gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Çaladaktilo (1989), *Ağzımıza Laik* (1990), *Ulvi Şeyler* (1998).

HAKKINDA: Fatma Bozkurt / Ulvi Alacakaptan (Merdiven Sanat, Haziran 1998).

ALACAOĞLU, Necip

Yazar. Mart 1943, Göynük / Bolu doğumlu. Seyyar satıcılık, çiftçilik yaptı. İlk olarak 1966'da *Yaktın Beni Gurbet Elde* adlı ürünü yayımlandı. Necip Zeybek Alacaoğlu adıyla yayımladığı *Sevelim Sevilelim* (1970) adlı bir kitabı vardır.

Necip Alacaoğlu

ALACATLI, Hüseyin

Şair (D. 1967, Refahiye / Erzincan - Ö. 23 Mayıs 2002, Erzurum). Babasının memurluğu nedeniyle çeşitli illerde okudu. Ağrı'da başladığı ilk ve ortaöğrenimini Ankara ve Van'da sürdürüp İstanbul'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi TDE Bölümünü bitirerek (1989) İstanbul'da edebiyat öğretmenliğine başladı. Yüksek lisans tezi: *"Behçet Necatigil'in Oyunları"*. Öğretmenlik yıllarında doktora tezini tamamladı. Doktora konusu: *"1886-1901 Arası Türk Hikâyesi Yapı ve Tema Hususiyetleri"*.

1992 yılında, askerlik görevinin ardından Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi TDE Bölümüne araştırma görevlisi olarak girdi. Bu görevdeyken genç yaşta yaşamını yitirdi. Yazı ve şiirleri 1987 yılından itibaren *Dergâh, İlkyaz, Yaba Öykü, Palandöken Sanat-Edebiyat, Hece, Karçiçeği, Millî Eğitim* dergilerinde yer aldı. Şiirleri ölümünden sonra ailesi ve dostları tarafından *Harflerin Ülkesi* adlı bir kitapta toplandı (2002).

HAKKINDA: Mehmet Aycı / Böyle Sefer mi Olur? (Hece, Eylül 2002), Nazir Akalın / Alacatlı Güzel Adam Bizi Bırakıp Nereye? (Bairin Eldivenleri, 2003).

ALADAĞ, Ertuğrul

Mimar-yazar. 1964, Muğla doğumlu. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü (1987) mezunu. 1994'te Amerika'nın Florida eyaletindeki Dania kenti Graves Müzesinde bir Muğla Evi replikası yaptı ve Amerika'da bunu monte etti. Muğla'da mimarlık yaparak çalışmalarını sürdürdü. 1990'da, "Muğla Evi" teziyle yüksek mimar-restoratör unvanını aldı.

ESERLERİ:

Kentimin Öyküsü Muğla'da Rum İzleri (1993), *Andonia Küçük Asya'dan Göç* (1995), *Aşkım Rodna Bir Pomak* (1996), *Sekene Türkleşmiş Rumlar / Dönmeler* (1997), *Maria Göç Acısı* (1999), *1908 Birlikte İlerleyebilseydik* (2000), *Muğla Evinin Amerika Öyküsü*.

ALÂEDDİN ÇELEBİ.

Bkz. AMASÎ (Ali b. Hüseyin)

ALAGÖZ, Bora

Şair. 1954, Kısta köyü / Adıyaman doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketinde, yükseköğrenimini Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde tamamladı. Mersin'de serbest muhasebeci olarak çalıştı. Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Hayatı Savuran Hüzünler, At ile Mezar, Ben, Eley, Bir Ayyaş Daha Yarattım, Hiç Kimseye Güvenilmiyor Diyorsun, Kötü Bir Şaka Bütün Bunlar, Pis Bir Günün Suyunu İçtim, Sersi Tepelerinin Kartalı.

HAKKINDA: Adanalı Şairler Antolojisi (1992), İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (2001).

BORA ALAGÖZ

DÖNÜŞÜM VAR SANA

Mazi enkazı altında
tut kolumdan çıkar beni
dönüşüm var sana
restim var sensiz tüm aşklara
savrulmuşum kıyılara son dalgalarla
topla enkazımı
gözlerim senin olsun
kollarım senin

Senin olsun yüreğimin sıcaklığı
yarat beni yeniden
sür nadaslı topraklarımı
suvar solan fidelerimi
buda kuruyan dallarımı
yarat beni yeniden
çiçeklerim senin
meyvalarım senin olsun

Aşklar girdabına kapıldım
yıllarca sarhoş dolanıp durdum
çekip çıkar yönelt beni
pusulam senin
rotam senin olsun

ALAGÖZ, Osman

Öykücü. 1971, Lüleburgaz / Kırklareli doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Kahramanmaraş'ta okudu. Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunudur. Özel bir eğitim kurumunda edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. *Kırk Başak* dergisinin sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yürüttü.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kekik Kokulu Sevda* (2003).

DENEME: *Bir Leyla Düşlemesi.*

Osman Alagöz

ALAGÖZ, Sabri İbrahim

Şair ve yazar, çevirmen. 1937, Ada (Potoçnitsa) köyü / Kırcaali / Bulgaristan doğumlu. Liseyi Koşukavak (Krumovgrat) şehrinde bitirdi. Sofya Üniversitesi Türkoloji Ana Bilim Dalı mezunu. Hem şiir hem düz yazıda başarılı olan Alagöz bir süre gazetecilik yaptı. Kırcaali Öğretmen Enstitüsünde Türk Dili ve Edebiyatı öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Keskin kalemiyle yaptığı eleştiriler totaliter rejim yöneticilerinin hoşuna gitmedi. Beş yıl süreyle Rodoplar'a sürgün edildi. Kırcaali il merkezine dahi gitmesine izin verilmedi. 2000 yılında Sofya'da kurduğu Türk Kültür Merkezinin kurucusu olan Sabri Alagöz, Merkezin başkanlığının yanı sıra Sofya İslâm Enstitüsü ve Kırcaali Yüksek Öğretmen Okulunda Çağdaş Türk Edebiyatı hocalığı görevini sürdürdü.

2000 yılından itibaren *Kaynak* adıyla bir kültür ve sanat dergisi çıkardı. Yazı ve şiirleri ayrıca çeşitli dergilerde yayımlandı. Düz yazılarında daha çok eleştirel bir hava egemen olduğu dikkat çekti. Bulgar klasiklerinden Türkçeye şiir çevirileri de vardır.

ESERLERİ (Şiir):
İki Mezar Arasında (1996), *Gözlerim Duman Duman* (1997).
HAKKINDA: Şaban Mahmudoğlu Kalkan - Atila Er Şiir Gecesi (1999), Hayriye Sülcymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

ALÂİYEVÎ, İvaz
İslâm bilgini (D. ? - Ö. 1585, İstanbul). İlmiye mevkilerinde ilerleyerek Rumeli Kazaskerliği makamına yükseldi. İstanbul'da, Eğrikapı civarında yaptırdığı mescidin avlusuna gömüldü.
ESERLERİ:
Hâşiye ale'l-Beyzavî, Hâşiye alâ Şerh-i Mevâkıf, Hâşiye alâ Şerhi'l-Miftâh, Hâşiye ale'l-Hidâye, Hâşiye ale't-Telvîh.
HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ALAKASE, Hasan
Tasavvufçu. 1941, Simav / Kütahya doğumlu. Simav Kadastro Lisesini bitirdi. Burdur Kadastro Müdürlüğünde çalıştı. Çeşitli şehirlerde fen memuru ve kadastro şefi olarak görev yaptı. *Milli Yol, Milli Gazete, Yeni devir, Toprak, Yeni İstanbul* gibi yayın organlarında yazılar yazdı. Arapça ve Osmanlıcadan çevirileri de vardır.
ESERLERİ:
TASAVVUF: *Mutasavvıf Hükümdarlar* (2004), *Sultanların Şeyhleri* (2004).
ÇEVİRİ: *Kenzü'l-Miftâh* (Şeyh Hayyât Vehbi'den, 1972), *Osmanlı Tasavvuf Metinlerinden Seçmeler II - Maneviyat Yolcularına Hediyeler* (Hâdimi'den, 2002).
HAKKINDA: KitapHaber (sayı: 13, Ekim-Kasım 2002).

ALAKOM, Rohat
Bkz. ROHAT ALAKOM

ALAN, Murat
Şair. 1972, Ağrı doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ağrı'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Çeşitli şiir yarışmalarında dereceler aldı. Birçok haftalık ve aylık dergide dereceye giren şiirleri yayımlandı. Çeşitli sivil toplum örgütlerinde görev aldı. Ağrı Ticaret Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. *Asya'nın Düşleri* (2000) adlı bir şiir kitabı vardır.

ALAN, Zeki
Eğitimci-yazar. 1946, Taşova / Amasya doğumlu. Çeşitli okullarda öğretmenlik ve müdürlük yaptı. Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilâtında şube müdürü, genel müdür yardımcısı ve müşavir olarak çalıştı. Milli Eğitim Bakanlığının Yüksek Danışma Kurulu, Milli Eğitim Şûrası, Türk Dili ve Yüksek Şurası, Ders Kitabı İnceleme Komisyonu gibi birimlerinde görev aldı. Ders kitapları yazarlığı, eğitim gelişimi incelemeleri ve TRT'de Türkçe Dersi senaristliği ve sunuculuğu yaptı. Edebî ürünleri ve yazıları *Millî Eğitim, Töre, Hisar, Ankara Sanat, Millî Kültür, Sanat Eflatun, Yeni Adam, Çığır, İlk Çaba, Süvari* gibi dergilerde yayımlandı. Milli Eğitim Dergisi ve Türk Ansiklopedisinin müdürlüğünü yaptı. Bazı senaryoları film olarak çekildi.
ESERLERİ:
ŞİİR: *İçimdeki Fırtına, Öğretmene Şiirler Antolojisi.*
ROMAN: *Zincirin Halkaları, Çaka.*
OYUN: *Sihirli Elbise, Kurtuluş Savaşı ve Atatürk, Gönül Kuşları, Keloğlan.*
ÖYKÜ: *Uçurtmadaki Bayrak, Posta Kutusu.*
SENARYO: *Türkiyem, Aşk İmparatoru, Aşk Adası, Küçük Prens, Neşeli Cüceler, Eroin Hattı.*
RADYO OYUNU: *Denize Giden Atılar, Dede.*
EĞİTİM: *Akıl Bahçesi* (2 kitap), *Benim İlk Sözlüğüm, Milli Eğitim Bakanlığı ve Türk Dünyası.*

ALANER, A. Bülent
Araştırmacı - yazar. Ankara Ayşeabla İlkokulu (1971), Yükseliş Koleji (1978), Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı (1985) mezunu. Doktorasını Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Bölümünde (1991) tamamladı. Müzik Teorisinde yardımcı doçent (1996), Müzikoloji (Müzik Bilimi) Bölümünde doçent (2002) oldu. Atatürk Müzik Araştırmaları Merkez müdürlüğü (2000) görevini yürüttü. İlgi alanları, midi ve müzik, jazz, müzik terapi, müzik tarihidir. Bildirileri, *21.yy. Başında Türkiye'de Müzik Sempozyumu, Yunus Emre Sempozyumu, Halkbilim Sempozyumları I.II.III.IV., 1. Müzik Kongresi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (Çağdaş Teknoloji ve Sanat Kongresi)* kitaplarında basıldı. Eskişehir Rotary Kulubü, Azerbaycan Besteciler İttifakı üyesidir.
ESERLERİ:
Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belgelerle Müzik Yayıncılığı (1876-1986) – Music Publications from Otoman Empire up Today (1986), *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri* (ortak, 1987), *Tarihsel Süreçte Müzik* (2000).

A. Bülent Alaner

ALANGU, Tahir
Edebiyat tarihçisi, halkbilimi araştırmacısı, eleştirmen. (D. 24 Aralık 1915 [nüfus kaydında 1916] - Ö. 19 Haziran 1973, İstanbul). İlk öğrenimini Anamur'da tamamladı. Kabataş Lisesi (1938) ve İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1943) mezunu. Üç yıl süren askerliğinden sonra Yozgat, Kcpirtepe ve Ortaklar köy enstitülerinde, Van (1950-52), Erzincan (1952-55), İstanbul Pertevniyal ve Galatasaray liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Ayrıca İngiliz Erkek Lisesinde edebiyat, İktisat Fakültesi Gazetecilik Yüksekokulunda tiyatro tarihi, Robert Kolej ve Boğaziçi Üniversitesinde (1969-1973) halkbilim dersleri verdi. Üniversite öğrenciliği sırasında halkbilim konularına ilgi duymuş ve fakülte bitirme tezini de *"Türk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanlar"* adlı çalışmasıyla vermişti. Ancak mezun olduktan sonra akademik çalışmalarını sürdürme imkânı bulamadı. 1971'den ölümüne kadar, Yugoslavya'nın Ohri kentinde düzenlenen Balkan Halk Dansları ve Şarkıları Festivalinin düzenleme komitesi üyeliğini yaptı. PEN Yazarlar Derneği, Türk Dil Kurumu ve Association Internationale des Critiques Litteraires üyesiydi. Ölümüne kadar Sait Faik Hikâye Armağanı seçici kurulu üyeliğini sürdürdü. Zincirlikuyu Mezarlığında gömülüdür.
Tahir Alangu, edebiyat dünyasına henüz lise öğrencisiyken *Gündüz* (1936) dergisinde yayımlanan bir şiiriyle girmişti. Üniversite öğrenciliği yıllarında *Yeni Türk, Yeni Kurt* (1941-42), *Yurt, Değirmen ve Tarihten Sesler* (1943) dergilerinde halkbilimi üzerine yazılar yazdı. Anadolu'daki öğretmenlik yıllarında da halkbilimi ve edebiyat araştırmalarını sürdürdü. 1956'da İstanbul'a döndükten sonra *Yenilik, Yeditepe* (1957), *Dost, Kim* (1957-63), *May* (1967-69) gibi dergilerde, *Vatan* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde eleştirileri, edebiyat araştırmaları ve halkbilim yazıları yayımlandı. 1960-69 yılları arasında *Varlık Yıllığı*'nda yılın roman ve hikâye değerlendirmelerini yaptı. Türk romanı ve hikâyesi üzerine incelemeler yaptı, antolojiler hazırladı. Halk edebiyatı üzerine önemli kaynak

Tahir Alangu

çalışmalar yaparak, halkbiliminin hayati bir önem taşıdığını, eskinin temelleri üzerinde yeni ve çağdaş bir toplum oluşturulmasına katkıda bulunacağını savundu. Çalışmalarını masallar, destanlar, gölge oyunu ve göçmen folkloru üzerinde yoğunlaştırdı, kendisi de masallar yazdı. Ayrıca Ömer Seyfettin'in eserlerini yayına hazırladı. *Ömer Seyfettin: Ülkücü Bir Yazarın Romanı* (1968) eserinde, bir yazarın dünyasını sıcak bir yaklaşımla ele alarak, edebiyatımızda benzeri pek bulunmayan bir çalışma ortaya koydu. Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübünde yaptığı çalışmalarla, 1960'lı yılların sonlarından itibaren dış dünyaya açık, karşılaştırmalı çalışmalara yatkın, yenilikleri izleyip aktaran genç araştırmacılar yetiştirmesinde yol gösterici oldu. Daha çok hikâye, roman incelemeleri ve edebiyat tarihi araştırmalarıyla tanınan Alangu'nun, *Cumhuriyet'ten Sonra Hikâye ve Roman (I. cilt 1959, II. ve III. ciltler 1969)* eseri geniş kapsamlı bir araştırmanın ürünüdür.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Cumhuriyet'ten Sonra Hikâye ve Roman* (3 cilt, 1959, 1965), *Çocuk Kitapları Üstüne* (1965), *VIII. Yüzyıldan Günümüze 100 Ünlü Türk Eseri* (2 cilt, 1974), *Türkiye Folkloru El Kitabı* (ders notları, yazılar, 1983).

DERLEME-HAZIRLAMA: *Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri* (1943), *Kalavela* (Fin millî destanının özeti ve inceleme, 1945), *Sait Faik İçin* (1956), *Mevlût* (izahlı tam metin, 1958), *Servet-i Fünün Edebiyatı Antolojisi* (1958), *Ataç'a Saygı* (1959), *Billur Köşk Masalları* (1961), *Keloğlan Masalları* (1967), *Dünyadan ve Bizden Çingene Hikâyeleri* (1972).

MONOGRAFİ: *Ömer Seyfettin: Bir Ülkücü Yazarın Romanı* (1968).

ÇEVİRİ: *Gün Batarken* (I. Andriç'ten, 1963), *Kovulmuş* (S. Y. Agnon'dan, 1966), *Sınırdaki Çiftlik* (J. Javkov'dan, 1966), *Bir Gecelik Misafir* (S. Y. Agnon'dan, 1966-67), *Siste Bir Ses* (J. P. Jocopsen'den, 1967), *Guatemala Efsaneleri* (M. A. Asturias'ten, 1967), *Kopar Zincirlerini Gülsan* (C. Aytmatov'dan, 1969).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Asım Bezirci / Çok Kapılı Oda (1961), Mehmet Seyda / Edebiyat Dostları (1970), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1971), Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I (1977), Türk ve Dünya Edebiyatçıları (1987), Ömer Lekesiz / Edebiyat Emekçisi Tahir Alangu (Hece, Ocak 1998), TBE Ansiklopedisi (2001), Ah Bir Emekli Olsam!.. (Radikal Kitap, 21.9.2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ALANYALI, M. Rauf

Şair ve yazar (D. 17 Ekim 1915, Eski Foça / İzmir - Ö. 16 Kasım 1997, İstanbul). Gazetecilik hayatına atılarak *Yeni Sabah* gazetesinde muhabirlik ve röportaj yazarlığı yaptı. Daha sonra bir ara Alanya'ya dönerek serbest ticaretle meşgul oldu.

İlk yazısı (Bedesten'de Müzayede), 1936 yılında *Yeni Sabah* gazetesinde yer almıştı. Yazı ve şiirlerini ayrıca *Yeni Sabah, Son Havadis, Dünya, Tan* (Yugoslavya) gazeteleri ile *Meşale, Tarla, Maya, İnanç, Sesler (Yugoslavya)* dergilerinde yayımladı. 1987'de *Tarla* dergisince yılın yazarı seçildi. İnönü Üniversitesince başarı plaketiyle ödüllendirildi. Anadolu Kulübü, Turizm Yazarlar Derneği, Folklor Araştırmaları Kurumu üyesiydi.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Özal Dönemi Yazıları* (1989).

ŞİİR: *Duygu Demeti* (1989), *Gerisini Bana Bırak* (1992).

ROMAN: *Jale* (1996), *Cihangirli Kız* (1996).

HİKÂYE: *İlk Aşk* (1996), *Çiftlikte Aşk* (1996), *Sonsuz Aşk* (1996), *M. Alanyalı'dan Hikâyeler* (1996).

ALASONYALI HACI CEMAL

İslâm bilgini (D. 1887, Alasonya / Mora Yenişehir - Ö. 29 Mart 1966, İstanbul). Nüfusta adı Cemal Öğüt. "Şeyhü'l-Vâizîn" unvanıyla anılıyordu. Memleketinde Arapça öğrenerek Arap edebiyatı okudu. 1903'te geldiği İstanbul'da Dârülfünun Hukuk Fakültesini ve Medresetü'l-Mütehassisini bitirdi. Fatih dersiâmlarından İzmirli Halil Efendi ile Zahid Kevseri'den icazet aldı. Kurtuluş Savaşı yıllarında Millî Müdafaa Grubunun Beşiktaş semtindeki çalışmalarına öncülük etti. Vefat edinceye kadar İstanbul merkez vaizi olarak görev yaptı. Altı bin ciltlik kütüphanesini Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine bağışladı.

M. RAUF ALANYALI

DOST ÖZLEMİ

Ne bir dost, ne yabancı kimseden bir nefes yok
Ne arar kimse beni... Hatırımı soran ses yok
Her sabah doğan günden, rüzgârdan, esen yelden
Kapımı çalan elden, bir selam beklerim ben...

Aklaşan saçlarımdan silinmez el izleri
Seven de, sevilen de hatırlar mı bizleri
Unutmam, unutamam dostlarım ben sizleri
Her sabah şafak rengi selamım size dostlar...

(*Duygu Demeti*, 1989)

ESERLERİ:

İçtimâî ve Ahlâkî Temizlik (2 cilt, 1962), *Kılavuz - Kur'ân-ı Azimüşşana Göre Maddî ve Manevî Feza Âlemleri* (1964), *Kadın İlmihâli, Fâtımatü'z-Zehrâ, Eyyûb Sultan - Hz. Hâlid Ebû Eyyûb el-Ensârî.*

HAKKINDA: Eyüp Belediyesi / Şeyhü'l-Vâizin Alasonyalı H. Cemal Öğüt (2001), Vehbi Vakkasoğlu / Osmanlıdan Cumhuriyete İslâm Âlimleri (2002).

ALASYA, Halil Fikret

Tarih araştırmacısı. 1912, Kıbrıs doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Lefkoşa'da yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih-Coğrafya Bölümünü bitirdikten (1937) sonra bir süre Lefkoşa Türk Lisesinde öğretmenlik yaptı. Kısa bir süre sonra İngiliz yönetimi tarafından Malta'ya sürüldü. Sürgünlük bitince Türkiye'ye gelerek Milli Savunma Bakanlığında baş mütercimlik ve bakanlık danışmanlığı yaptı. Kıbrıs barış harekatından bir yıl sonra Rauf Denktaş tarafından Kıbrıs'a çağırıldı, Cumhurbaşkanlığı başdanışmanı olarak hizmet verdi. Yazıları *Türk Kültürü*, *Türk Yurdu*, *Bayrak* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ (Tarih):

Kıbrıs Tarihi ve Belli Başlı Antikiteleri (1939), *Kıbrıs ve Türkler* (1964), *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri* (1964), *The Privileges Granted to the Orthodox Archbishopric of Cyprus by the Ottoman Empire: Training Affairs Cyprus* (1969), *The Republic of Cyprus and the Events That Have Come to Pass: The Aim and the Attitude of the Greeks* (1969), *Cyprus Problem* (1979), *Kalemden Damlalar I-II*, *Taşkent*, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi* (1987), *Tarihte Kıbrıs* (1988), *Atatürk'ün Kıbrıs'a Bakışı ve Türk Toplumunun Özgürlük Mücadelesi* (1989), *Kıbrıs ve Rum-Yunan Emelleri* (1992), *Tarihi Perspektiften Kıbrıs Meselesi* (1992).

HAKKINDA: TDOE TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALAŞEHİRLİ OSMAN B. HASAN

İslâm bilgini (D. ?, Alaşehir - Ö. 1776, İstanbul). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. İstanbul'da müderris olarak görev yaptığı bilinmektedir.

ESERLERİ:

Risâle fi İlmi'l-Münâzara, *Risâle fi'd-Duhân*, *Risâle fi't-Tasrîf*. *Risâle fi'l-mantık*, *Umdetü'l-Vâfiye ve Zübdetü'ş-Şâfiye mine'n-Nahv.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ALATLI, Alev

Romancı. 1944, Menemen / İzmir doğumlu. Rumeli kökenli bir aileden geliyor. Tiyatro yazarı Musahipzade

ALEV ALATLI

YASEMİNLER TÜTER Mİ HÂLÂ

BÖLÜM I

Peder Andrias'ın kutsal kuyuya sarkıttığı kova, taş duvarlara çarparak inmeye koyulduğunda, şafak henüz sökmemişti. Manastırın iletken taş duvarları, tangırtıları daha da büyüterek, koridorlara, hollere, inzivaya çekilmiş konukların odalarına yansıttılar. Afroditi tangırtıları bahane etti, uyumaya çalışmaktan vazgeçti. Kumlanan gözlerini açtı, beyaz badanalı çıplak hücresinin tavana yakın penceresine asılı maviyi gördü. Doğruldu, alışkın bir dizi hareketle yemenisini sıyırdı, kalın örgülerinden fışkıran saçlarını geri sıvazladı, başının ağrısını geçirmek ister gibi sımsıkı bağladı yeniden. Döndü, bacaklarını sarkıttı. Parmaklarının ucuyla yüksek demir karyolanın altına yerleştirdiği nalınlarını araştırdı. İnce, çıplak bacakları çivit mavisi parladılar alaca karanlıkta.

Başucundaki şalına uzandığında, az ilerde duvarda, kendisini izleyen İsa ile göz göze geliverdi. İsteksiz bir tanığın telaşıyla çevirdi başını. Gözlerini oda kapısının sarı tokmağına dikti. Öylece kaldı bir süre. Sonra, ummazın kalktı, yürüdü, ikonanın önüne, meydan okumuşçasına dikildi. İsa'ya, ciğerini okumak ister gibi baktı. Gözleri hüzünle parlıyordu, akları solmuştu ve mahzundu İsa. Afroditi'ye acıyordu ve en önemlisi çaresizdi. Kadının, güneşin ve yılların öfkesinin bitiştirdiği kaşları daha da çatıldı, ince, uzun burnunun üstünde kalın bir çizgi oluşturdular.

Sabırdı İsa'nın önerdiği, sabır ve tevekkül. Bir hırstır yükseldi içinden. Onun sabıra değil, elinin tersiyle patlatacak, güçlü kuvvetli ve paralı, "Evet, paralı!" birine gereksinimi vardı. "Anlıyorsun değil mi?" diye payladı İsa'yı. Olduğu yerde sallandı, gözlerini yumdu. İsa başını önüne eğmekle yetindi. Afroditi tekrar baktığında, o yine eski konumunda, mahzun ve çaresiz duruyordu. Baştan savma bir diz kırdı kadın. Haç çıkardı. Kara şalına sıkıca sarındı, şafak serinliğine yürüdü. Aziz Andrias Manastırı'nın yüksek duvarlarının dibinden, çan kulesinin yanından dolandı. Çalıların arasından kaçışan yılan yavrularını umursamadan geçti. Karpas Yarımadası'nın ucuna vardığında, ay henüz batmamıştı ve güneş onu bekliyormuşçasına fırlattı ilk ışık çubuklarını.

Afroditi önünde ilk renklenen kayaya çöktü. Gözlerini uzağa, Klides Feneri'nin ötesinde, Akdeniz'den yavaş yavaş yükselen Suriye dağlarına dikti. Bir ada sürgününün özleniyle baktı dağlara. Nedense, İsa geldi aklına. "Görkeminizden utanın" diye geçirdi içinden. Öfkesini yanıtlayan Toros'lar oldu. Serin kuzey rüzgârı karlı tepeleri yalayarak geldi, ürpertti Afroditi'yi. Kara entarisinin etekleri havalandı, yemenisinin boştaki uçları yüzünde şaklamaya koyuldu. Afroditi, İsa öncesi adaşı Kıbrıs tanrıçası kadar hareketsiz, bir o kadar da gizemli, bekledi. Rüzgârın kırbacına, günahlarının keffaretini ödüyormuşçasına razı oldu.

* * *

Spiro, onu orada, sarı kayanın üzerinde, küçük bir siyah leke olarak fark ettiğinde, Beşparmak Dağları'nın portakal çiçekleri ısınmış, tütüyorlardı bile. Paskalya'ya hazırladığı bronz çanı parlattığı kadife parçasını elinden bıraktı; sarı beyaz, kırçıl kaşlarının altından kamaşan gözleriyle karısına doğru baktı. Acıma da içeren bir sıkıntıyla iç geçirdi.

"Afroditi, oy Afroditi!"

Bir gün olsun yüzünün güldüğünü görmemişti bu kadının!

Eğildi, çan kulesini çevreleyen korkuluğu ufak çizgisi gibi kullanarak güneşin yüksekliğini ölçtü. Saatin dokuza yaklaştığını hesapladı, telâşlandı. Ön kapıyı açmamıştı henüz.

İsa'nın havarilerinden Aziz Andrias'ın kurduğu bu manastırı yüzlerce insan ziyaret ederdi her gün. Aziz'in kaynağından içen körler görür, kötürümler yürürlerdi.

"Bekliyor insancıklar!" diye mırıldandı Spiro. Koca gövdesinin çatırdattığı tahta iskeleden ayaklarını sürüyerek indi, kuyunun olduğu odaya yöneldi. Tanrı'yı, manastırın hiçbir köşesinde, kuyu odasında olduğu kadar yakın hissetmezdi kendine Spiro. Aziz'in elleriyle fışkırttığı kaynağı koruyan duvarların önünde eğildi, haç çıkardı. Pembe beyaz yumuk yumuk Eleni, kuyunun öbür başında, Peder Andrias'ın kollarında gerindiğini hayal etti.

→

"Lusinyan'lardan bu" demişti Peder. "Belki de soyun, Kraliçe Cornaro'ya kadar uzanıyor, eh Spiro?"

İltifat, Spiro'yu mutlu etmişti ama Eleni'yi etkilememişti anlaşılan. Peder kutsal suyu serptikçe çığlıklar atıyordu.

Bu manastırda kutsanan bebekleri bizzat Aziz Andreas koruduğundan, Pederin vaftiz suyunu hazırlarken içi rahattı Spiro'nun. Odanın nemli sükûneti giderek yumuşattı, sevecen bir hoşgörüyle donattı kalbini. Afroditi'nin kendince anlamsız tedirginliğini dahi bağışladı,

"Mazlumlar kutsanmışlardır, çünkü dünya onlara kalacak. amen."

Tekrar haç çıkardı, incitmekten korkar gibi açtı kuyunun kapağını. Kova, büyük, şekilsiz elleri arasında kayboldu.

"Seni beklemekteyiz, oğlum," dedi Peder Andrias'ın belli belirsiz sabırsız sesi.

"Oriste!" dedi Spiro. Kovayı telâşla çekmeye koyuldu.

"Ti ora ine Patra?"

"Enea ke missi."

"Çok geç olmuş. Ben Afroditi'yi almaya gideyim."

"Ön kapı Spiro, ön kapı! Açmayı unutma!"

"Ah!" dedi Spiro, "Ah, ah!" Elini başına vurdu.

"Mermer kafam!" Vaftiz suyu görevini Peder Andrias'a bırakarak fırladı gitti.

* * *

Kadın, kocasının yaklaştığını duyduysa da belli etmedi. Oturduğu kaya ile bütünleşmişti sanki. Spiro'ya, Trodos çamlarına sımsıkı yapışmış ağaç mantarlarını hatırlattı. Hemen ele geliverecekler sanırdı insan, oysa ne denli inatçı oldukları asılındıktan sonra anlaşılırdı. Baktı, baktı, devasa gövdesinin dillere destan gücünün bu kırbaç bedenli kadınla baş edemeyeceğini hissetti.

"Afroditi," dedi, "yapma canım" der gibi bir tonlamayla, "Afroditimu, haydi! Vakit geldi!"

Afroditi ses etmeyince, bir adım daha yaklaştı. Elini omzuna koydu. Ama, kadın, şeytan yoklamış gibi ürperdi. binicisini sırtından fırlatan yaban atı gibi. attı elini Spiro'nun.

Adam, deniz anası vurmuş gibi kaçındı. Ne yapacağını bilmez gibi durakladı. Sonra,

"Parakalo," dedi. "Parakalo, Afroditimu. Herkes bizi bekliyor."

"Kala! Poli kala!" dedi Afroditi dişlerinin arasından. Yerinden top gibi sıçradı. Bir an, kadın ona vuracakmış gibi geldi Spiro'ya. Boş bulundu, geri kaçtı.

Afroditi fırsat bildi, manastırın yerleştiği tepeye doğru koşmaya başladı.

Spiro arkasından baktı, tıraşlı yüzünü sıvazladı. Kadına yetişemeyeceğini biliyordu. Afroditi'nin de bildiğini biliyordu. Başını salladı. Tahta nalınların açtığı izlerden ağır aksak tırmanmaya koyuldu.

(*Yaseminler Tüter mi Hâlâ?*, 1999)

Alev Alatlı

Celal, annesinin büyük amcasıdır. Ankara'da Mimar Kemal İlkokulunda başladığı ilköğrenimini Erzurum Kültür Kurumu İlkokulunda tamamladı. Ankara Namık Kemal Ortaokulunu bitirdiği yıl ailesiyle Japonya'ya gitti. Üç yıl Tokyo THA Amerikan School in Japan'da okudu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ekonomi-İstatistik Bölümünü 1965'te bitirip Fulbright bursu ile Amerika'ya giderek yüksek lisans programını Vanderbilt Üniversitesinde (Nashville, Tennessee'de) tamamladı (1968). ABD'de ayrıca Dartmouth College'de felsefe ve ilâhiyat öğrenimi gördü.

Dönüşünde Türkiye'de ve Kahire'de dinle ilgili konuları incelemeyi sürdürdü. Bu arada, 1968-69 yılları arasında ABD'de Maine eyaletinde öğretim üyeliği yaptı, Caan College'de kalkınma ekonomisi dersleri verdi (1969). İstanbul Üniversitesinde ve DPT'de iki yıl (1970-72) uzman olarak çalışıp yeniden Amerika'ya gitti. California Üniversitesinde araştırmalarda bulundu (1973-74). Berkeley'in Türkiye'de yürüttüğü bir psiko-dilbilim projesinin İstanbul ayağını üstlendi *Cumhuriyet* gazetesi ile ortaklaşa *Bizim English* isimli, Türkçe temelli bir İngilizce öğretim dergisi çıkardı (1981-84), YAZKO yazarlar kooperatifinde yönetim kurulu başkan yardımcılığı (1984-85) yaptı.

1984 yılından itibaren yazı çalışmalarını yoğunlaştırdı. Yazılarının büyük bölümünü *Nokta, Yazko Somut, Türk Edebiyatı* vd. dergilerde, röportaj yazılarını *Zaman* gazetesinde yayımladı (1986). *İşkenceci* adlı romanıyla Türkiye Yazarlar Birliği 1987 Roman Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Yaseminler Tüter mi Hâlâ* (1985), *Paslanmış Mesih* (1986), *İşkenceci* (1986), *Viva la Muerte* (1992), *Nuke Türkiye* (1993), *Valla Kurda Yedirdin Beni* (1993), *O.K. Musti Türkiye Tamamdır* (1994), *Schrödinger'in Kedisi / Kâbus* (1995), *Schrödinger'in Kedisi / Rüya* (1996), *Dünya Nöbeti* (2005).

DENEME: *Aydın Despotizmi* (1986), *Kadere Karşı Koy A.Ş.* (1995), *Eylül 1998* (1999), *Hayır Diyebilmeli İnsan* (2005).

ÇEVİRİ: *Haberlerin Ağında İslâm* (1985), *Filistin Sorunu* (1986), *En Emin Yol* (Akvamül Memalik-i Marifet Ahval el-Memalik, Tunuslu Hayrettin Paşa'dan, 1986).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Aydınları Sorgulayan Romancı Alev Alatlı: Aydın İhanet İçinde, s. 193-196), Erkin Çam / Schrödinger'in Kedisi (Cumhuriyet Kitap, 7.9.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Zafer Özcan / Alev Alatlı ile Türkiye ve Dünya (2003).

ALAYBEYİZÂDE HASAN NÂCİ

Şair ve yazar (D. 1854, Trabzon - Ö. 12 Ocak 1920, İstanbul). Trabzon Rüştiyesinde ortaöğrenimini tamam-

Alaybeyizâde Hasan Naci

ALBAYBEYİZADE HASAN NACİ

NAAT

Kibriyâ'nın Habib-i müntehabı
Hilkat-ı her dü âlemin sebebi
Şeref-i aslı izzet-i nesebi
Rif'at-ı zâtı siret-i edebi
Fahr-i âlem Muhammed-i Arabi

Matla'-ı nûr-ı Hazret-i Erham
Evvel-i sün-ı kâr-ğâh-ı kerem
Harem-i Hakk'a vâsıl ü mahrem
Rüh-ı Âdem Nebiyy-i kudsi-dem
Fahr-i âlem Muhammed-i Arabi

Seyyid-i küll hulâsa mevcûd
Asl-ı eşya güzide-i Ma'büd
Menşe'-i akdem-i zuhûr u vücûd
"Kâbe kavseyn"e mazhar u mesûd
Fahr-i âlem Muhammed-i Arabi

ladıktan sonra özel dersler alarak Arapça, Farsça, matematik, coğrafya, mantık ve dinî ilimleri öğrendi. Trabzon'da bir süre mahkeme başkatipliği gibi çeşitli görevlerde bulunduktan sonra İstanbul'a gitti, 1878'de Maliye Nezaretinde Düyûn-ı Umumiye Muvazene Kalemine girdi. Bir ay sonra Trabzon'a döndü. 1880'de Meclis-i Zirâat Kitâbeti ile fahrî azalığına, 1883'te Trabzon Merkez Liva Bidayet Mahkemesi Başkitabetine tayin oldu. Değişik memuriyetlerde çalıştıktan sonra Bâb-ı Seraskeri Muhâkemât Dairesi başkatibi oldu. Askeri rütbelerden Ferikliğe (Korgeneral) denk sivil Ûlâ Sınıf-ı Evveli rütbesini kazandı. Darüşşafaka ve Galatasaray Sultânisi edebiyat muallimliklerinde bulunduktan sonra Meşrutiyetin ilanından sonra son görevi olan Muhakemat Dairesi başkatibi iken emekliye ayrıldı. Şiirleri Muallim Naci çizgisindedir. Basılı eserleri dışında *Trabzon yahut Tahassür* adlı bir eseri daha vardır. Merkez Efendi Mezarlığında gömülüdür.

"Merhum-ı müşârün ileyh o mahviyetiyle beraber, bence, mazi-i edebimizden güzide bir hatıra idi. Aslen Trabzon ağniyasından idi. Sabâvetinden beri ömrünü İstanbul'da geçirdiği, Türkçeyi pek mükemmel bildiği halde yine bir parça laz şivesiyle görüşürdü. Fırak-ı dâlleden telkib eylediği İttihat ve Terakki'yi hiç sevmezdi. Hatta bir unsur-ı ecnebi addederdi. Siyasiyyâtda daha ileri gidemezdi. Fakat edebiyatta hoş-sohbet idi. Güzel beyitler bilir, bildiğini yerinde sarfederdi." (Ali Kemal, Peyâm-ı Eyyâm)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Neşide* (1894).

ÖYKÜ: Serâir-i Alü flegân (1888).

ARAŞTIRMA: *Lisan-ı Kitabet* (1890).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (1914), İbrahim Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), Murat Yüksel / Trabzon'da Türk-İslâm Eserleri ve Kitabeler (1991) - Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri I Osmanlı Dönemi (1993), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 3, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALBAYRAK, Ahmet

İlahiyatçı. 31 Ocak 1967, Bursa doğumlu. Ahmet Vefik Paşa İlkokulu (1978), Emirsultan Kur'an Kursu, Pınarbaşı Kur'an Kursu (1980), Bursa İmam Hatip Lisesi (1988), Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1992) mezunu. Osmangazi Alacahırka Camii müezzinliği (1991-92), Mudanya İmam Hatip Lisesi öğretmenliği (1992-95) yaptı. Aynı üniversitede 1995 yılında *"Ergenlerin Dini Gelişiminde Sevgi ve Korku Motifinin Etkinliği"* başlıklı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. Doktora tezi ile ilgili olarak araştırmalarda bulunmak ve materyal temini için, Karadeniz Üniversitesi Rektörlüğünün onayı ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun oluru ile Eylül 1999 tarihinde Pakistan'ın Lahor ve İslâmabad şehirlerinde araştırmalarda bulundu. Eylül 2001 tarihinde *"Muhammed İkbâl'in Kişiliği ve Öngördüğü İnsan Modeli"* başlıklı doktora tezini tamamladı. 21-24 Nisan 2003 tarihlerinde Pakistan'ın Lahore şehrinde düzenlenen Dünya'daki İkbâl çalışmalarının ve perspektiflerinin değerlendirildiği "Perspectives on Iqbal, A World Survey of Iqbal Studies" konulu Uluslararası İkbâl Konferansı'na davetli ve tebliğli olarak Türkiye'yi temsilen katıldı. 1995 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlâhiyat Fakültesinde açılan araştırma görevliliği sınavını kazanarak, fakültenin din psikolojisi ve psikolojiye giriş dersleri öğretim üyeliği görevini sürdürdü.

İlk yazısı *Yeni Asya* gazetesinde (14.10.1990) olmak üzere, makale

Ahmet Albayrak

ve denemeleri *Kitap-Haber, Potamya, Kardelen, Anadolu'da Vakit, Yeni Nesil, Emanet, Cemre, Kertenkele, Virgül, Dergâh, Mavi Yeşil, Yedi İklim, Divân, UÜ İlâhiyat Fakültesi* dergi ve gazetelerinde; çevirilerini *Yedi İklim, Tabula Rasa* dergilerinde ve ortak kitaplarda yayımladı. Editörlüğünü Prof. Dr. Oliver N. Leaman'ın yaptığı Encyclopedia of the Qur'an ansiklopedisine bazı maddeleri yazdı.

ESERLERİ:

Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi (ortak kitap, editör: Prof. Dr. Hayati Hökelekli, 2002), *İkbal'in Düşünce Dünyası* (editör Ahmet Albayrak, 2004), *Muhammed İkbâl* (Hayatı ve Eserleri), *Muhammed İkbâl'de İnsan.*

HAKKINDA: Adem Aydoğdu / İkbal'i Düşünce Dünyası (Yedi İklim, sayı: 171, Haziran 2004), Zülfikar Ekiz / İkbal'in Düşünce Coğrafyası (Hece Dergisi, sayı: 93, Eylül 2004), Muhammed Han Kayani / İkbal'in Düşünce Dünyası (Karizma Dergisi, sayı: 20, Ekim-Aralık 2004), Kâmil Eşfak Berki / İkbal Hakkında İki Kitap (Yedi İklim, sayı: 178, Ocak 2005).

Hakan Albayrak

ALBAYRAK, Hakan

Gazeteci-yazar. 1968, Almanya doğumlu. Gazete yazılarında Ahmet Kafkas ve Werner Hugo imzalarını da kullandı. Kuzey Kafkasya kökenli bir ailcyc mensuptur. İlkokulu Almanya'da okudu. 1980'de Türkiye'ye geldi. Öğrenimini lise son sınıfta terk etti. Bir süre Ankara Çağdaş Sanat Tiyatrosunda aktör olarak çalıştı. 1986'dan itibaren *Zaman, Yeni Şafak, Gerçek Hayat, İHA*'da çalıştı. Saraybosna'da savaş muhabiri olarak bulundu.

Yazı ve şiirleri 1983'ten itibaren *Halka Işık, Yeni Devir, Zaman, Andın Postası, İkindiyazıları, Belde, Çete, Birey, Genç Dost, Yerliler, Merhaba, Yeni Şafak, Millî Gazete, Gerçek Hayat* vd. çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Yıl içindeki köşe yazılarıyla Türkiye Yazarlar Birliğinin 2001 yılı Basın-Fikra dalı ödülünü aldı. 20.6.2000 tarihinde *Millî Gazete*'de çıkan *"Bir Cenaze Namazı"* başlıklı yazısıyla 5816 sayılı kanuna muhalefet ettiği

gerekçesiyle on beş ay hapis cezasına çarptırıldı, altı ay Ankara Kalecik Cezaevinde yattı.

"Hakan Albayrak, beat-protest kaynaklı bir bakışla Türkiye toplumunu ve bu toplumun çoğunluğunu oluşturan Müslüman cemaati süzgecinden geçiriyor. Hem verili günlük hayatı, hem de İslâmi yaşama biçimini acımasızca eleştirebilecek bir konumdur bu.

"Şairin, iki arada bir derede kalmış Müslüman genci ile 12 Eylül sonrası yenik devrimcisi birbirlerine çok benziyor. Hakan Albayrak Kitabı'nın ilk bölümü Muhammed'in Düşmüş Sancaktan'nda bu yenilmiş savaşçının umutsuz halini izliyoruz. (...)

"Yedi kısa şiirden oluşan bölümün başında 'tanrım, hani devrim olacaktı' diye soran şair, umudunu yitirmemenin yollarını aramakta ve bir türlü bulamamaktadır. Ona göre, kahramanın bu duruma düşmesinden zararlı çıkan dünyadır, insanlardır, o tam bir nihilist tavrıyla çoktan çekmiştir el bombasının pimini." (Metin Celâl)

ESERLERİ:

İnsan Köpeği Isırınca (Werner Hugo adıyla, 1989), *Delikanlı (şiir ve öykü, 1989), Hakan Albayrak Kitabı* (şiir ve öykü, 1992), *Halifesiz Günler* (1997), *Ebuzer* (2000), *Kemalizm Tenakkiye Manidir* (2004), *Haçlı Seferlerinden Günümüze Batı'nın Soykırımcı Tabiatı* (2006), *İslâm Birliği'nin Nüvesi Olarak Türkiye - Suriye İşbirliği* (2006), *Bismillah Hotel: Filistin Morisya Arjantin Kıbrıs Suudi Arabistan Ermenistan Somali Çerkesya Gana ve Fransa Notları* (2006).

HAKKINDA: Metin Celâl / Dengeler Adına Şair Yaptılar Bizi (Sombahar, sayı: 17, Mayıs-Haziran 1993), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999).

ALBAYRAK, Halis

İlâhiyatçı. 1955, Erzurum doğumlu. Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi (1978) mezunu. Doktorasını 1989'da *"Kur'an'ın Kur'an da Tefsiri"* konulu teziyle tamamladı. 1992'de yardımcı doçent, 1993'te doçent, 2000'de profesör oldu. MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğünde Oluşturulan çeşitli komisyonların üyeliği (1998-2002), AÜ İlahiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (2002-), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yönetim kurulu üyeliği, Fakülte Kurulu üyeliği, Akreditasyon Kurulu üyeliği, AÜ İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyeliği görevlerinde bulundu. Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyeliği (1996-98) ve bölüm başkanlığı (1997-98) yaptı. Makalelerini *Ankara Ü. İlâhiyat Fak. Dergisi* ile ortak kitaplarda yayımladı. Çeşitli akademik dergilerde editör ve yayın kurulu üyelikleri yaptı. Makaleleri *İslami Araştırmalar, Diyanet Gazetesi, AÜİFD, Diyanet Aylık Dergi*'de yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Kur'an'ın Bütünlüğü Üzerine* (1992), *Kur'an'da İnsan-Gayb İlişkisi* (1993), *Tefsir Usulü, Yöntem, Ana Konular, İlkeler, Teklifler* (1998).

ÇEVİRİ: *Maddecilere Reddiye* (Cemaleddin Afgani'den, 1993).

Hüseyin Albayrak

ALBAYRAK, Hüseyin

Araştırmacı-yazar. 8 Kasım 1942, Çayırbaşı köyü / Çaykara / Trabzon doğumlu. Trabzon İmam Hatip Okulunu (1961) bitirdikten sonra Trabzon Erkek Öğretmen Okulu fark derslerini vererek ilkokul öğretmeni oldu. Daha sonra Anadolu Üniversitesinde lisans tamamladı. 1967'de Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığına geçerek çeşitli yöneticilik görevlerinde bulundu. 1977'de Kredi Yurtlar Kurumuna geçti. 1989'da Erzurum Palandöken yurt müdürü iken emekli oldu.

Yazıları 1959'dan itibaren *Demokrat Çaykara, Sabah Postası, İleri, Kuzey Haber, Türk Sesi, Trabzon, Sahil, Karadeniz, Karadeniz Olay, Babıalide Sabah, Millî Gazete, Yeni Düşünce* vd. gazetelerde yer aldı. 1995'te Karadeniz Yazarlar Birliği ve Yunus İlim Kültür Sanat ve Çevre dergisi tarafından ödüllendirildi. Türkiye Yazarlar Birliği (bir süre yönetim kurulu) ve Karadeniz Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Trabzon'dan Atatürk'e (komisyon, 1981), *Kurtuluş Savaşı'nda Trabzon* (ayrı basım, 1981), *Tarih İçinde Trabzon Lisesi* (1987), *Kuruluşunun 100. Yılında Cudibey İlkokulu* (1988), *Trabzon Basın Tarihi / 1869-1928 I. Cilt* (1994), *Trabzon'un Fethi* (1995), *Trabzonlu Muallim Cudi* (1998), *Trabzon Orta Hisar ve Çevresi* (1998), *Trabzon İmaret* (Hatuniyye) *Külliyesi* (1998), *Fetihten Kanuni'ye Kadar Trabzon'da İdari Yapılanma ve Trabzon Valileri / 1461 - 1566* (1999), *Bir Trabzon Sevdalısı Niyazi Tarakçıoğlu - Hayatı, Şiirleri, Nesirleri* (2002).

HAKKINDA: Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002)

ALBAYRAK, Mevlüt

İslam felsefecisi. Lisans eğitimini Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1987), yüksek lisansını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimlerinde (1993), doktorasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimlerinde (1997) tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Din Felsefesinde doçent olarak görev yaptı.

Süreç din felsefesi, ekoloji ve din, dini çoğulculuk, ahlak, din ve felsefe, din ve bilim ilişkisi konularında çalıştı. Makaleleri, *Arayışlar, İslâmî Araştırmalar* (Gazali Özel Sayısı), *Tabula Rasa, Dinî Araştırmalar, Tasavvuf* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Tanrı ve Süreç (2001), *İbn Sina ve Whitehead Açısından Tanrı - Âlem İlişkisi ve Kötülük Problemi* (2001).

ALBAYRAK, Nurettin

Edebiyat araştırmacısı. 1950, Erzincan doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Erzincan'da tamamladı. Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1972) mezunu. İstanbul Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisansını tamamladı (1985).

1993'ten itibaren Türkiye Diyanet Vakfının *İslâm Ansiklopedisi*'ne müellif-redaktör olarak çalıştı. Dergâh Yayınlarının *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'ne çok sayıda madde yazdı.

"Bazıları oldukça geniş tutulmuş her maddede o kavramın tarifinden başlanarak, çeşitli alanlardaki farklı anlamları, edebiyatta ve halk edebiyatında, folklorda kazandığı anlam verildikten sonra atasözlerinde, deyimlerde, halk ve tekke şiirinde, halk hikâyelerinde kullanıldığı yerler zengin örneklerle gösterilmiş, her madde sonunda da kaynaklar zikredilmiştir. Böylece başta Türk edebiyatı öğrenimi gören öğrenciler olmak üzere araştırıcılar ve konuya ilgi gösterenler için, terimlerin açıklanması dışında antolojik ve bibliyografik özellikler de gösteren önemli bir el kitabı olmuştur."(Orhan Okay)

ESERLERİ:

Karacaoğlan, Dadaloğlu, Gevheri, Pir Sultan, Ruhsati, Sümmani, Erzurumlu Emrah, Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü (2004).

HAKKINDA: Mustafa Kutlu / İki Kitap Bir Albüm (Yeni Şafak, 22.12.2004), Orhan Okay / Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü Önsözü (2004), Ayşen Gür / Halk Edebiyatı (Hürriyet Keyif eki, 27.3.2005).

Ömer Albayrak

ALBAYRAK, Ömer

Şair. 1 Nisan 1940, Kuruhöyük köyü / Felahiye / Kayseri doğumlu. Bir süre çeşitli işlerde çalıştıktan sonra işçi olarak Hollanda'ya gitti (1965). Genellikle millî duyguları dile getiren halk tarzı şiirler yazdı. Bunların bir bölümü çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Anasam İlim ve Sanat Eserleri Meslek Birliği üyesidir. 1979 S. Kalkınma dergisi İstanbul "Yılın Şairi" Ödülü, 1985 Haber Gazetesi Hollanda Şiir Yarışması ikincilik ödülü, 1990 I. Akabe Şiir Yarışması jüri özel ödülü, 1992 Amsterdam Postası Şiir Yarımasında mansiyon vd. ödüller aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Anadolu Rüzgârı, Bayrak Çekerken, Güle Zehir Damlattım, Feryadın Inkılabı.

HAKKINDA: Emir Kalkan / Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri Antolojisi (1987), İbrahim Çitil / Gurbet Şairleri Antolojisi (Amsterdam, 1992), G. Mehmet Uytun / Şiirimizde Bayrak Şiirleri Antolojisi (1996), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopcdisi (2002).

ALBAYRAK, Sadık

Araştırmacı, gazetcci-yazar. 13 Şubat 1942, Yenice köyü / Çaykara / Trabzon doğumlu. Cudi Bey İlkokulu, Trabzon İmam Hatip Okulu (1962) ve İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1966) mezunu. Sultanahmet Camii'nde kürsü vaizliği (1964-67), İstanbul Müftülüğü Şer'i Sicilleri Arşiv Uzmanlığı (1970-78) görevlerinde bulundu.

Yeni Devir (1977-79), *Milli Gazete* (1979 - 2000, bir süre genel yayın yönetmenliği) ve *Yeni Şafak*'ta köşe yazarlığı yaptı. 1985 yılında yazılarından dolayı 163. maddeden yargılanarak bir yıl kadar hapis yattı. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi din ve düşünce hayatı, ilim adamları hakkında inceleme ve araştırmalarıyla tanındı. Ayrıca daha öncc eski harflerle basılmış birçok önemli escrlcrin günümüz kuşaklarına aktarılmasını sağladı. *Son Devir Osmanlı Uleması* adlı eseriyle araştırma-inceleme dalında 1981 Türkiye Yazarlar Birliği Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sömürüye Karşı İslâm* (1971), *Türkiye'de Din Kavgası* (1973), *Budin Kanunnâmesi ve Osmanlı Toprak Meselesi* (1974), *Son Devrin İslâm Akademisi* (1974), *Şeriatten Laikliğe* (1977), *Devrimin Çakıl Taşları* (1979), *Yürüyenler ve Sürünenler* (1979), *Son Devir Osmanlı Uleması* (5 cilt, 1980-81), *Rahmet ve Savaş Peygamberi* (1981), *Manaho Deresi* (Cezaevi Notları, 1986), *Taşlaşma-Çağdaşlaşma* (1987), *Doğunun İsyanı* (1987), *31 Mart Gerici Bir Hareket mi?* (1987), *Meşrutiyet İslâmcılığı ve Siyonizm* (1989), *Cumhuriyete Doğru-Hilafetin Sonu* (1989), *Türk Siyasî Hayatında MSP Olayı* (1989), *Tek Parti Dönemi ve Batıcılık* (1989), *Devrimler ve Gerici Tepkiler* (1989), *Siyasi Boyutlarıyla Türkiye'de İslâmcılığın Doğuşu* (1989), *Çağdaş Devrim*

Sadık Albayrak

Yobazları (1990), *MSP Davası ve 12 Eylül* (1990), *İslâm Dünyası Nereye Gidiyor?* (1991), *22'sinde Bir Şehid / İbrahim Elkaide* (1992), *Hilafet ve Halifesiz Müslümanlar* (1992), *Meşihat-Şeriat-Tarikat Kavgası* (1994), *Meşrutiyet İstanbul'unda Kadın ve Sosyal Değişim* (2002).

SADELEŞTİRME: *Afgani'ye Reddiye, İlmin Karşısında Maddecilik, A'mak-ı Hayal, İslâm'da Hilafet, Şeriat Medeniyeti* (İskilipli Atıf Efendi'nin Medeniyet-i Şer'iyye ve Terakkiyat-ı Diniyye adlı eserinden sadeleştirme, 1975), *Frenk Mukallitliği ve İslâm* (İskilipli Atıf Efendi'nin *Frenk Mukallitliği ve Şapka* adlı eseri ve kitaplaşmamış yazılarından sadeleştirme, 1976).

ALBEK, Suzan

Yazar. Ocak 1927, Eskişehir doğumlu. İstanbul Kız Lisesini ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi Bölümü (1950) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını Grenoble Üniversitesinde tamamladı. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaparak 1989'da emekli oldu.

Meydan-Larousse ve Encyclopedia Cinemefotografica'ya maddeler yazdı, tercümeler yaptı. *Bizim Gezegenimiz Dünya* adlı eseri İstanbul Radyosunda seslendirildi. Belgesel filmlere metin yazarı olarak katkıda bulundu. *Gecegelen'in Ak Unu* ile 1973 Arkın Kitabevi Çocuk Edebiyatı Ödülünü aldı. Çalışmalarını İstanbul ve Muğla'da sürdürdü.

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *Gecegelen'in Ak Unu* (1972), *Bizim Gezegenimiz Dünya* (1974).

ARAŞTIRMA: *Dorylaion'dan Eskişehir'e, Eskişehir: Anadolu Üni. Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı* (1991), *Fransızca'da Telaffuz* (1971), *Tıp Öğrencileri İçin Fransızca* (1982).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.I, 2001).

ALBUKREK, Selim

Şair (D. 6 Eylül 1914, Ankara - ?). Tam adı Salomon Selim Albukrek. İlkokulu Ankara'da bitirdi. Saint Joseph Lisesi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1940) mezunu. Şiirlerini *Sorgulamalar Çelişkiler Kaçışlar* (1992) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.I, 2001).

ALÇE, Matild

Şair. 1923, İstanbul doğumlu. İstanbul Musevi İlkokulu (1939), İtalyan Lisesi ve Ticaret Enstitüsü mezunu. 1947'den itibaren inşaat şirketleri ile *Türk Sesi* (1954-56) ve *Gündüz* (1957-58) gazetelerinde çalıştı. Türkiye Turizm Kurumu üyesidir. *Martı* (1953) adlı bir şiir kitabı ile roman çevirileri vardır.

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiyc'de Kim Kimdir? (1962), TBE Ansiklopcdisi (c.I, 2001).

ALÇI, Gülseren

Şair. 1949, Boğazlıyan / Yozgat doğumlu. Öğrenim hayatı tümüyle

Gülseren Alçı

Kayseri'de geçti. Gönüllü okuma yazma seferberliğine katıldı (1970). Film Radyo TV Eğitim Merkezinin açtığı yarışmayı kazanıp, kurs ve sınav sonunda radyo senarist öğretmeni oldu (1973). Konak Belediyesi Kültür Sanat müdürü (1989), Bornova Belediyesi Kültür Sanat koordinatörü olarak görev yaptı.

1994 yılından bu yana Konak Belediyesinde Kültür Sanat danışmanlığı görevini sürdürüyor. İzmirliler Kültür Sanat, Edebiyatçılar Derneği, Kadın Platformu, CHP İzmir Parti Meclisi üyesidir. Şiirlerini 1995'te *Sevgi Yoğun Bakımda* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Gülseren Alçı / Sevgi Yoğun Bakımda (1995).

ALÇI, Muhlis

Şair ve yazar. 1936, Kayseri doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Sivas'ta tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirerek Deniz Kuvvetlerinde yirmi yıl süreyle savcı ve hakim olarak görev yaptı. 1985 yılında albay rütbesiyle emekliye ayrıldı. Sonraki yıllarda İzmir'de avukatlık yaptı.

Muhlis Alçı

1991 yılında yayımladığı *Arayış* adlı tek eserinde gençlere yönelik eğitici yazılar, hikâyeler, şiirler ve güzel sözler bir araya getirildi. Kendisine ait şiirler içerisinde Esmaü'l Hüsna'yı anlatan *Füyüzat-ül Esma* (İsimlerin Feyizleri) isimli şiiri dikkat çekicidir. Aynı şekilde Doktor Dursun Aksoy'un kitaba yazdığı "Takriz" de önemlidir.

HAKKINDA: Muhlis Alçı / Arayış (1991).

ALÇI, Rüştü

Yazar. 1938, Kayseri doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Sivas'ta okudu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Yüksek lisans çalışmasını İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsünde tamamladı. Kırk yıllık maden işletmeciliğinden sonra edebiyatla ilgilenmeye başladı. Çalışmalarını İzmir'de sürdürdü.

ESERLERİ:

Okyanusta Bir Damla (Özdeyişler, 2001), *Evlenme Teklifi* (özel basım, 2003).

HAKKINDA: Dursun Özden / Bir Damlada Okyanus (2000), Rüştü Alçı / Okyanusta Bir Damla (2001).

Rüştü Alçı

ALDAN, Mehmet

Devlet adamı, araştırmacı yazar. 1923, Isparta doğumlu. Kabataş Erkek Lisesi (1941), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1946) mezunu. Solhan, Palu ve Azdavay kaymakamlıklarında bulundu. Siirt ve Kırklareli'nde valilik yaptı.

"Özellikle, Kemalist kuşağın hangi koşullarda yetiştiğini, bu kuşağı yetiştiren kadroları, o dönemin sosyal ve kültürel çevresini öğrenmek ve tanımak isteyenlere 'Uzak Anılar'ı salık veriyor; yazarın, öteki kitaplarında olduğu gibi, bu kitabında da Türkçeyi kusursuz kullanışını övgüye değer buluyoruz." (Şinasi Özdenoğlu)

ESERLERİ:

Meşhur Valiler, Şehirleşme Hareketlerinin Düzenlenmesi Bakımından Belçika ve Türkiye (1962), *Türlü Yönleriyle Ayaş / Bir Meskün Yer İncelemesi* (1965), *1967 Siirt İl Yıllığı* (1968), *Ulusal Kurtuluşumuzda Atatürk Yolunda Yöneticiler, Mülki İdarede Bir Ömür, Uzak Anılar, Yönetici Gözüyle Ülke Sorunları* (2002).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Müellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), Şinasi Özdenoğlu / Uzak Anılar (Cumhuriyet Kitap, 3.9.1998).

Mehmet Aldan

ALEMDAR, Hamdi

Şair. 1934, Cimil Ortaköy / Rize doğumlu. Kendisi daha dünyaya gelmeden babası vefat etti. On iki yaşına kadar köyde çobanlık yaptı. Fakirlik ve çevrede okul bulunmaması yüzünden ilköğrenimini yapamadı. Ancak, okumaya olan merakı sayesinde okuma yazmayı öğrendi. Sonraki yıllarda ne bulursa okumaya ve zaman zaman da şiirler yazmaya başladı. On iki yaşında iken gurbete çıktı. Dışarıdan sınava girerek ilkokul diploması aldı. Samsun Belediyesi'nce açılan memurluk sınavını kazanarak 1976 senesinde burada çalışmaya başladı. Veznedar iken emekli oldu.

ESERLERİ (Şiir):

Yeşil Rize'mde Kara Talihim, Şiirlerim.

HAKKINDA: Ali Kayıkçı, Mahalleden Bölgeye Samsun (2. Cilt, 2001).

ALEMDAR, Hüseyin

Şair, 1 Mart 1962, Taştepe köyü / Araklı / Trabzon doğumlu. Araklı Lisesi (1980) mezunu. Mimar Sinan Üniversitesi Fotoğraf Bölümünü yarım bıraktı (1982). İstanbul'da yayımlanan dergilerde (*Varlık, Tasarım*) düzeltmenlik (1983-85); çeşitli reklam şirketlerinde düzeltmenlik ve trafik sorumluluğu (1985-87) yaptı. 1987'den bu yana film yapımcılığı, yönetmen yardımcılığı, senaryo yazarlığı ve editörlük uğraşılarını sürdürüyor. 1990 yılından beri düzenli olarak verilen Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü ve sadece şiir kitapları yayımlayan Hera Yayınlarını kurdu. Türkiye Yazarlar Sendikası, Ankara Edebiyatçılar Derneği, SESAM üyesidir.

Rıhtım adlı ilk şiiri 1983'te *Oluşum* dergisinde yer almıştı. Sonraki yıllarda ürünlerini *Oluşum* (1983-84), *Varlık* (1984), *Milliyet Sanat* (1985-86), *Hürriyet Gösteri* (1985-96), *Adam Sanat, Broy, Parantez, Yeni Düşün, Dönemeç, Çağdaş Türk Dili, Şiirlik, Göçebe, Cumhuriyet Kitap, Öküz, Uç, Çıkın* vb. dergilerde yayımladı. 1985'te *Toplanmış Sevgi Ölüleri* adlı kitabıyla Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülünü, 1990'da *Cemal Süreyya İçin Onbeş Prelüd* adlı şiiriyle Yunus Nadi Cemal Süreya Özel Ödülünü aldı. Şiirleri Bulgarca, Yunanca ve Romenceye çevrildi.

"Alemdar, doğal çevresini sürekli olarak arayan, kent yaşamına yabancılık çeken dizeleriyle kendini sorgulayan bir şairdir öncelikle. Bir anadır özlemi çekilen, bir kardeştir. Doğduğu yörenin doğa özelliklerini buluruz kimi dizelerinde. Bu yerellikte bağlanıp kalma değildir onun için; aşkı verebilmek-

HÜSEYİN ALEMDAR

CEM'ÂH SÜREYA

Kan yok kelimelerin altında cemal süreyya,
Kanın altında kelimeler kazıyan ölümcül
Hayriye Ünal

I
Yeni şeyler söylemenin eski tadı yok Cem'âh abi
adı *Güzelleme* de olsa içadı âh-ı güzel şiirlerin
güle günâh hohlasan, sapına şiir dolasan da alan yok
sahi, gül de artık şiirden sayılmıyor bak
Mardin mızıkası susmuş bir yas uzakta
Kars'ın üstüne karı kan bir kış çökmüş nicedir, okunmuyor
türkülerde ağlamanın öksüzü bir adressizlik Tunceli
haklısın 'kan var bütün kelimelerin altında!' hâlâ
iki güvercinin arası ters dönmüş *Üvercinka* gibi
senden sonra kadın da aşk da ölüm gibi bir şey Cem'âh abi!

II
Ama iyi ama kötü kimse artık şiirden ölmüyor
bir dize daha söylesem sanki her şey düzelecek
iki adım iki kalp söylüyorum bak,
düzelen bir şey yok Cem'âh abi
kimse kimsenin içini ellemediğinden mi ne
herkes herkese hiçkimse bilesin
iyilerin tanınmış kırmızılarda bordolaşması
ne kötü be Cem'
al
abi!

III
Şiir diye bir uğuldama,
ölüm diye bir ufalanma var galiba Cemal abi
Sen sessiz korkunç upuzun ölmüş de ölmemiş gibisin ya
arda, Kulaksız'da
bağışla, ağlamam geçmiyor ne yapsam
sesimi kar soğuğunda yıkasam da!

"Sesim tanınmaz bir çocuk sesi"

(*Hece*, Mayıs 2004)

Hüseyin Alemdar

tir doğayla, yudumlamaktır çiçeğiyle aşkı." (Tamer K. Bilgin)

ESERLERİ (Şiir):

Toplanmış Sevgi Ölüleri (1986), *Gecede Gülümseme* (1987), *Aşk ve Prelüdler* (1993), *Ten Kitabı* (1999), *Hüzün Kitabı* (1999), *Sinema Kitabı* (1999), *Kül ve Vakitler* (2000).

HAKKINDA: Asım Bezirci / Hüseyin Alemdar'ın Şiirleri (Varlık, Şubat 88) - Güle Dil Verenler (1998), Tamer K. Bilgin / Hüseyin Alemdar'ın Şiiri (Yazıt, Ekim-Kasım-Aralık 1988), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1995), Vecdi Erbay / Tendeki Hüznün Şiiri (Özgür Bakış, 12.9.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÂLEMÎ (Küçük Mehmed Efendi)

Mutasavvıf (D. ? Amasya – Ö. 1635, Amasya). Halveti şeyhlerinden. Zileli Abdurrahman Efendi'nin talebesi ve Abdülmecid-i Sivasi'nin halifesidir. Amasya'da Beyazıt Camii kürsü şeyhliği yaptı. Amasya'da Pir İlyas Halveti'nin yanına defnedildi.

ESERLERİ:

Kitâbü' Makbûl fi Hali'l-Huyûl, Mecmûatü' Nekâyıh ve Mecmûatü'-n-Nesâyıh, Nusahü'l- Hükkâm Sebebü' Nizâm, Nehrü'l-Eshâb ve Kahru's-Sibâb, Risâle fi Ta'lîm ve't-T'aallüm, Risâle-i Regaibiyye, el-Hükmü'l-İlâhiyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ÂLEMÎ (Muhammed)

Sûfi (D. ?, Edirne – Ö. 1717, İstanbul). Nakşibendi şeyhlerinden olup "Arabzâde" adıyla da tanındı. Üsküdarlı Muhammed Ensari'nin talebesi, şair Neccarzâde Şeyh Rıza'nın mürşidi olduğu bilinmektedir.

ESERLERİ:

Mecmau'd-Dürer ve'l-Gurer fi Ehâdis-i Seyyidi'l-Beşer.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ÂLEMÎ DEDE

Sûfi (D. ? Bağdat – Ö. 1611, Şam). Mevlevî âlim ve şairlerinden. Bağdat ve İstanbul'da tahsilini tamamladıktan sonra bir müddet kadı naipliği yaptı. Şam'da Dali Dede adlı bir Mevlevi şeyhine intisap etti. Dali Dede öldükten sonra yerine geçti.

ESERLERİ:

Dîvân, Cezire-i Mesneviye Şerhi, Ta'likât (Fütûhât ve Fusûs'a).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ALEMŞAH (Kadı Abdurrahman)

İslâm bilgini (D. ? - Ö. 1579). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi'nin talebelerinden olduğu, kadılık görevinde bulunduğu, üç lisanda yazabilen usta bir şair olarak tanındığı bilinmektedir.

ESERLERİ:

Tuhfetü'l-garâib fi havâssi'l-eşyâi ve Envâi'l-hiyel, Şerh alâ Kaside-i hamriyye li'bni fârız, Şerh alâ Kaside-i mîmiyye li Ebi's-Suûd, Şerhu'l-menâr, Ta'likat alâ Şerhi'l-mevâkıf, Acâibü'l-bahr, Hâşiye-i Şerh-i miftâh.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ALENÎ

Halk ozanı. 1949, Kurtoğlu köyü / Kangal / Sivas doğumlu. Asıl adı Ali Vişne'dir. Çocukluğu Kötüyurt mezrasında geçti. İlkokulu Kurtoğlu köyünde amcalarının yanında okudu. Ortaokul ve liseyi daha sonraları bitirdi. 1980'de Sivas Müze Müdürlüğünde bekçilik yaptı. Şiirleri Alparslan Ayral tarafından *Âşık Alenî* (1995) ismiyle yayınlandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ALGAN, Celaleddin

Şair. 15 Şubat 1926, Yeşilyurt / Maçka / Trabzon doğumlu. Maçka

İlkokulu (1939), Trabzon Kemerkaya Ortaokulu (1940) ve Erzurum Lisesini bitirdikten (1946) sonra bir süre İÜ Hukuk Fakültesine (1946) devam etti. İÜ Tıp Fakültesinden mezun oldu (1953). Cide, İnebolu, Akçaabat, Trabzon ve İkizdere'de tabiplik ve baytabiplik görevlerinde bulundu. Heybeliada Sanatoryumu ve Haseki Hastahanesi İç Hastalıkları Kliniğinde asistan olarak çalıştı (1960-64). BCG Kampanyası Göğüs Hastalıkları Müfettişi kadrosu ile yurti çindeki Verem Savaşı Hastahane ve dispanserlerinin teşhis ve tedavi metotlarının standardizasyonu ve koordinasyonu ile görevlendirildi (1965). Dünya Sağlık Teşkilatının düzenlediği kurslara katıldı, söz konusu teşkilatta çeşitli görevler aldı. Dünya Sağlık Teşkilatı Çiçek Eradikasyonu Nişanı (1976), Madagaskar'dan "Officier de l'Orde National" unvan ve nişanlarını aldı (1986). Daha küçük yaştan itibaren şiir söylemeye başladı. Lise ve üniversite yıllarında şiir ödülleri kazandı. 1950'de İstanbul'da yayımlanan *Şadırvan* ve *Beş Sanat* dergilerinde, Trabzon'da başta *Hamsi* dergisi olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde şiir ve yazıları yayımlandı. *Söyle Yüzüm Tanığımsın* (1990) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ahmet Özer / Celalcddin Algan'la Söyleşi (Kıyı, Haziran 1990, sayı: 51), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ALGAN, Refik

Öykücü, çevirmen. 1952, Ankara doğumlu. İlköğrenimini Ankara ve İstanbul'da tamamladı. Kadıköy Maarif Koleji ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesini bitirdi. Tıbbî danışman olarak çalıştı. Satranç, klâsik Türk sanat müziği enstrümanları ve suluboya resimle ilgilendi. Kısa metin ve yazılarını 1978-1980 arasında *Oluşum* ve *Yaza* dergilerinde yayınladı. İngilizceden Türkçeye, Türkçeden İngilizceye çeviriler yaptı. Öykü ve yazıları 1978-80 arası *Yaza* ve *Oluşum*, 2003'ten itibaren *Geceyazısı* ve *kitap-lık* dergilerinde yayımladığı çalışmaları ile edebiyata geri döndü.

"Refik Algan'ın 'Saat Kulesi'nden görünen daha pek çok şey var elbette. Ama ben inatla kitaptaki boşluklara, ıssız nihayetlere göz atın derim. Kıpkısa öykülerin kendilerini oluşturan kelimeler toplamından daha farklı ve daha bütünlük bir bütüne işaret ettiği bence ancak bu yöntem ile anlaşılabilir çünkü." (Suavi Kemal Yazgıç)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Saat Kulesi / Kısa Metinler ve Hikayeler* (2005).

ÇEVİRİ: *Endülüs Süfileri* (İbn Arabi'den, 2002), *Bilen Kâlp/Ruhsal Dönüşümün Sufi Yolu* (Kebir Helminski'den, 2001).

HAKKINDA: Suavi Kemal Yazgıç / Saat Kulesi (Heceöykü, Ağustos-Eylül 2004), Ali Tenik / "Bilen Kalp-Ruhsal Dönüşümün Süfi Yolu" (Tasavvuf, sayı: 12, Ocak-Haziran 2004; Kılavuz, sayı: 22, Ocak 2005).

ALGAN, Turgay

Şair. 1961, Oltu / Erzurum doğumlu. Öğrenimini Oltu ve Manisa'da yaptı. Okul yıllarında çalışmaya başladı. Şiirlerini *Yeni Asır*, *Şok*, *Takvim*, *Sabah*, *Günaydın* ve *Posta*'da yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Beğendiklerim.*

DERLEME: *Nasreddin Hoca Fıkraları*, *Halk Şiiri Antolojisi*, *Laiklik Nedir? Ne Dediler?*

HAKKINDA: Şükrü Öksüz / Gazete Hürsöz 2003 Şairler Antolojisi (2003).

ALGAZİ, Yusuf

Şair ve yazar. 1950, İstanbul doğumlu. Yükseköğrenimini tamamlayarak kimya mühendisi oldu. Bir ara Puhu Yayınevini kurup yönetti. Halen İstanbul'da tercüman olarak çalışmalarını sürdürüyor. Bir şiiri müzisyen şarkıcı Selda tarafından bestelendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çağıltılı* (1975), *Bahra Lambaya* (1980), *Birkaç Sonsuzluk Anı* (1980).

DENEME: *Kadın Nesin Sen?* (1983), *Kadın ve Erkek Egemen Toplum* (1988).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.I, 2001).

ALGÜL, Hüseyin

İslâm tarihi araştırmacısı. 1945, Bağyurdu köyü / Bozkır / Konya doğumlu. Konya İmam Hatip Liscsi (1964), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1968) mezunu. Biga (1968-71) ve İstanbul (1971-75) liselerinde öğretmenlik yaptı. Bursa Yüksek İslâm Enstitüsünde başladığı (1976) öğretim üyeliğini, aynı öğretim kurumunun Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine dönüşmesinden (1982) itibaren de sürdürdü. 1983'te *"İslâm Tarihinde İlk Siyasi ve Dinî Fırkaların Zuhuru"* konulu doktorasını tamamladı. 1990'da doçent, 1996'da profesör oldu.

1996-99 yılları arasında Gazi Üniversitesi Çorum İlâhiyat Fakültesinde dekan olarak görev yaptı. UÜ

REFİK ALGAN

MISIR PÜSKÜLÜ

"Eskiden buralarda in cin top oynardı. Şu ilerden buraya dönen cadde var ya, daracık bir keçiyoluydu çocukluğumda. İki yanı da hep kamışlıktı. Upuzun kamışlardı. Yol bir tünel gibiydi. Çocukken korkardık o tarafa gitmeye. Geceleri büyükler bile tek başlarına geçmek istemezdi oradan. Onlar da çekinirlerdi.

Bütün bunlar, bu mahalle hep bostandı, çok büyük bir bostandı o zamanlar. "Bostan" mı demeli, "tarla" mı? Onu da pek bilmiyorum. Annecnnem mısır ekerdi. Şu ilerisi gözünün alabildiği kadar mısır oldu. Bütün işleri de tek başına o yürütürdü. Kocası, yani dedem öldükten sonra bütün yük onun üzerine kalmıştı. Bu işlerden anlayan başkası da yoktu çevresinde. Gerektiğinde adam da tutardı. " Şu mısırları görüyor musun?" derdi, "Bir püskül vermeye başlasınlar. Püsküller bir sararmaya, bir kurumaya başlasın, bakın ben size neler alacağım!"

Zaman işte! Mirası paylaşmak zamanı gelince böyle oluyor. Buraların bir bölümünü de kendisi satıp, çocuklarını evlendiriyorum diye. Şu komşu apartman dikilirken de bu küçücük eklentiyi yaptılar onun için. "İsterse çocukları, torunları ile otursun, yalnız kalmak isterse de gelsin burada otursun" dediler. Yandaki apartmanın arsası da onundu, ama hepsi satıldı sonra. Ellerinden geldiği kadar da özendiler bu eklentiyi yaparken; bütün bahçeyi betonla kaplamışlar. Komşunun çardağını dolanan şu asma var ya, işte bir tek onun altında o küçücük toprak boşluğu bırakmışlar, asmayı sulamak için. Buralar yazın çok sıcak oluyor; durmadan şu girişi de sulamak lazım. Neymiş, beton daha temiz olurmuş! Güneş tepedeyken beton öyle kızıyor ki üzerinde yumurta bile pişirirsin; annecnnem de şimdi hep, "Bu yaşta betonların arasında sıkıştım! Ben toprağımı özlüyorum" diyor.

Geçen bayram buraya yalnız gelmiştim hani. Her zamanki gibi akşamüstü olunca buraları yine sulanıştı. İkimiz baş başa dışarıda oturuyor, çayımızı içiyorduk. Bir de baktım, şu asmanın bemen dibinde tek bir mısır bitmiş. "Annecnne nedir bu? Bu mısır da nereden çıktı böyle? Dedim. "Onu ben diktim, kızım" dedi, "Mısıra bakmak hoşuma gidiyor. Manzarasını seviyorum..."

(*Saat Kulesi*, 2005)

Hüseyin Algül

İlâhiyat Fakültesinde İslâm Tarihi ve Sanatları Bölüm başkanı olarak görev yaptı. Makaleleri *Nesil* (1975-82), *Millî Kültür, Din Öğretimi, İlim Sanat, Diyanet, UÜ İlâhiyat Fakültesi* dergileri ile *Tercüman* gazetesinde yayımlandı. *Şamil İslâm Ansiklopedisi, TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Ashab-ı Kiram (1972), *İstanbul'un Fethi ve Fatih* (1981), *Bursa'da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan* (1982), *Hala Sultan-Ümmi Haram Bint-i Milhan* (1985; *Hala Sultan ve Eyyub Sultan* adıyla, 1991), *İslâm Tarihi I-IV* (Dördüncü cilt, Osman Çelik ile, 1986-87), *Manisa Folkloru* (1989), *Peygamberimizin Şemâili Ahlâk ve Adâbı* (1989), *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed* (1994), *Mübarek Gün ve Geceler* (2004).

SADELEŞTİRME: *Ahlak İlmi* (Kınalızade Ali Çelebi'den, 1972), *Nehcü's-Sülûk fi Siyaseti'l-Mülûk* (Yönetenlerin Yönetimi, Ebu'n-Necib Sühreverdi'den, 1974).

Ayrıca Kur'an kursları ve okullar için *Dini Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi* ders kitaplarını hazırlayan heyetlerde yer almıştır.

ALGÜLOĞLU, Mithat Kemal

Devlet adamı, araştırmacı (D. 1889, Ayaş / Ankara - Ö. 28 Kasım 1938, İstanbul). Ayaş Rüştiyesinde orta, Ankara İdadisinde lise öğrenimi gördü. 1911'de Mülkiye Mektebini bitirdi. Çeşitli illerde mülkî amirlik yaptı. 1919'da Karacabey kaymakamlığına atandıysa da gitmedi ve istifa etti. TBMM'nin kurulması üzerine Millî hükümetin emrine girdi. 1921'den itibaren Sungurlu, Hendek, Düzce kaymakamlıklarına atandı. Ödemiş kaymakamlığına da atandıysa da bu görevine gitmediğinden müstafi sayıldı. Uzun süre Bolu'da serbest çalıştı. 1931'de tekrar idare meslekine dönerek Uşak ve Edremit kaymakamlığı, 1936'da Siirt valiliği yaptı. Siirt valisi iken tedavi edilmekte olduğu İstanbul'da öldü. *Ayanlar Devrinde Bolu* adlı eseri basıldı (1918).

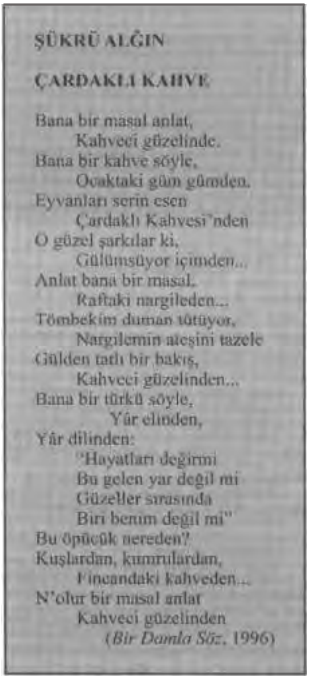
HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

ALĞIN, Şükrü

Şair. 1934, Şanlıurfa doğumlu. İlköğrenimini 11 Nisan Kurtuluş İlkokulunda gördü. Erkek Sanat Enstitüsünün (1952) ardından, lise edebiyat bölümü ve öğretmen okulunu dışardan bitirdi. Çalışma hayatına fen memuru olarak başladı. Yirmi beş yıl fen memurluğu, öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulundu. İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü fen memuru iken kendi isteğiyle emekli oldu.

Şükrü Algın

ŞÜKRÜ ALĞIN

ÇARDAKLI KAHVE

Bana bir masal anlat,
Kahveci güzelinde.
Bana bir kahve söyle,
Ocaktaki güm gümden.
Eyvanları serin esen
Çardaklı Kahvesi'nden
O güzel şarkılar ki,
Gülümsüyor içimden...
Anlat bana bir masal,
Raftaki nargileden...
Tömbekim duman tütüyor,
Nargilemin ateşini tazele
Gülden tatlı bir bakış,
Kahveci güzelinden...
Bana bir türkü söyle,
Yâr elinden,
Yâr dilinden:
"Hayatları değirmi
Bu gelen yar değil mi
Güzeller sırasında
Biri benim değil mi"
Bu öpücük nereden?
Kuşlardan, kumrulardan,
Fincandaki kahveden...
N'olur bir masal anlat
Kahveci güzelinden

(*Bir Damla Söz*, 1996)

İlkokul sıralarında iken şiir yazmaya başladı. Urfa folkloru ile ilgili derlemelerde bulundu. Şiir ve yazıları çeşitli gazete, dergi ve antolojilerde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi.

ESERLERİ:

Kayıp Ozan (1988), *Bir Damla Söz* (1996), *Bir Tutam Sevgi* (1999), *Aynalar Sütmavisi* (2003).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri (1998), TBE Ansiklopedisi (2001), Şükrü Algın / Aynalar Sütmavisi (2003).

ALICI, Ahmet

Eğitimci, şair. 25 Ekim 1962, Gencek kasabası / Beyşehir / Konya doğumlu. İlköğrenimini Gencek'te tamamladı. Akşam Karma Ortaokulu (1980), Konya Gazi Lisesi (1983) ve Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1992) mezunu. Öğretmenlik mesleğini benimseyerek 1996 yılından itibaren çeşitli okullarda görev yaptı.

Şiirleri *Yeni Meram, Konyanın Sesi, Yeni Konya, Konya Postası* gazeteleri ile *Gözlem, Fläş* ve *Cemre, Yıldız, Gong, Hey* ve *Ana* dergilerinde yer aldı. Şiirin dışında halk müziğiyle ilgilendi.

ESERLERİ (Şiir):

Bir Sevda Türküsü (1981), *Sensiz Yaşanmaz Bu Dünyada* (1992).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALICI, Hüsnü

Şair. 1946 doğumlu. Ürünlerinde Hallaçoğlu müstearını kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Biga'da tamamladı. Küçük yaşlarda yazmaya başladığı şiirlerinde serbest ölçüyü kullandı. *Şule* (1965) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALINMAZ, Halil

Halk ozanı. Âşık Bağrıyanık ve Bağrıyanık Halil Alınmaz müstearlarını kullandı. Şiirleri dışında derlemeler yaptı, çocuk kitabı hazırlayıp yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dertli Zehra ile Bağrıyanık Hicri* (1949), *Âşık Bağrı Yanık Şiirler ve Sevda Manileri* (1953), *Kıbrıs'a Destan* (1955), *Gerze Destanı* (1956), *Aşk ve Sevda Manileri* (1971), *Emsalsiz Sevda Manileri.*

ANTOLOJİ: *Okul Piyesleri Antolojisi* (1967).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALIŞIK, Gülşen Seyhan

Dilbilimci. 31 Temmuz 1964 doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili

ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisansını (1986) *"Kadı Burhaneddin Divanı (181-211. Sayfaların Dizini)"* başlıklı teziyle, doktorasını (1990) ise *"Köroğlu Destanı (Azerbaycan Varyantı)"* başlıklı teziyle İstanbul Üniversitesi SBE'de tamamladı. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (1985-2001) ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Dili Anabilim Dalı'nda görev yaptı. Londra Üniversitesi School of Oriental and African Studies Near & Middle East Department (1991-93) ile Azerbaycan İlimler Akademisinde (1991) misafir öğretim üyesi ve araştırmacı olarak bulundu. Makaleleri *Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar, Türkoloji, Modern Türklük Araştırmaları* adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu.

Gülşen Seyhan Alışık

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Nâm-ı Hak Metin-Tercüme- Dizin Tıpkıbasım Doğu Türkçesi Araştırmaları Dizisi I.* (2002), *Şeybânî Han Risâle-i Ma'ârif İnceleme-Metin-Tercüme-Notlar-Dizin, Ubeydullah Han Divân-ı Hikmet İnceleme – Metin - Dizin.*

Ayrıca ders kitapları da vardır.

ALIŞIK, Sadri

Aktör, şair, ressam (D. 5 Nisan 1925, Paşabahçe / İstanbul - Ö. 18 Mart 1995, İstanbul). Şair ve yazar Attila İlhan'ın eniştesi, sinema oyuncusu Çolpan İlhan'ın eşi, oyuncu Kerem Alışık'ın babasıdır. İstanbul Erkek Lisesi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü mezunu. Çocukluk ve ilk gençlik yılları Paşabahçe'de geçti. 1939'da Eminönü Halkevinde tiyatro çalışmalarını 1943'ten itibaren Raşit Rıza Topluluğu, Muhsin Ertuğrul yönetimindeki Küçük Sahne, Karaca, Site, Oraloğlu ve Çevre tiyatrolarında sürdürdü.

Kısa bir süre de gazinolarda şovmenlik yaptıktan sonra yirmi yaşında iken sinema oyunculuğuna başladı. Yaklaşık altı yüz filmde rol aldı, özellikle "Turist Ömer" tiplemesiyle üne

Sadri Alışık

kavuştu. Son yıllarında televizyonda sohbet programları yaptı. *Bir Ömürlük İstanbul* (1993) adlı kitabında topladığı şiirleri, oğlu Kerem Alışık tarafından kasete okundu.

HAKKINDA: Sadri Alışık / Bir Ömürlük İstanbul (1993), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

ÂLÎ (Gelibolulu)

Divan şairi ve tarihçi (D. [2 Muharrem 948] 24/25 Nisan 1541, Gelibolu - Ö. [1008] 1600, Cidde). Âlî Mustafa Efendi olarak da bilinir, gençliğinde Çeşmî mahlâsını kullandı. Medrese tahsili gördükten sonra yazdığı şiirlerle dikkat çekerek ilk eseri *Mihr ü Mâh*'ı sunduğu Şehzade Selim'e (II. Selim) divan kâtibi oldu. Mevki hırsından dolayı ne şehzade ne de İstanbul'a giderek başvurduğu Kanunî Süleyman onun müderrislik veya kadılık isteğini kabul ettiler. Şehzade Selim'in lalası Hüseyin Bey ile aralarının açılması üzerine, Konya'da iken tanıdığı şehzadenin eski lalası Mustafa Paşa'nın daveti ile divan kâtibi olarak önce Halep'e, sonra Şam'a gitti ve altı yıl bu vilâyette kaldı. Lala Mustafa Paşa Yemen serdarlığına tayin edilince onunla Mısır'a geçti. Mustafa Paşa'nın görevden alınması ve muhtemelen yazdığı mektuplar yüzünden teftişe uğraması üzerine Saruhan (Manisa) sancak beyi Şehzade Murad'a (III. Murad) sığınarak onun aracılığı ile affedildi. Daha önce yazmış olduğu *Mihr ü Vefa* ve *Nâdirü'l-mehâribî* şehzadeye sunduğu gibi *Râhatü'n-nüfûsu* onun emriyle genişletcrek tercüme etti. Daha sonra İstanbul'a giderek *Heft Meclis*'i Sokullu Mehmed Paşa'ya sundu, ancak umduğu zeamet (büyük toprak) yerine kendisine Bosna Beylerbeyi Ferhad Paşa'nın divan kâtipliği verildi. III. Murad'ın padişah olması üzerine (1574) İstanbul'a gitti ve ona bazı kasidelerle birlikte *Zübdetü't-tevârih*'i sundu, fakat karşılığında bir memuriyet alamadığı için tekrar Bosna'ya döndü. Lala Mustafa Paşa Gürcistan ve Şirvan Seferi'ne serdar tayin edilince, onu divan kâtipliğine getirtti (1578). Bu sefer sırasında pek çok hadisenin yakın şahidi oldu, bir ara Mustafa Paşa vasıtası ile defterdarlık isteğinde de bulundu, fakat bu girişiminden de sonuç alamadı. Nişancılık verilmesi hakkında bizzat padişaha müracaatı da kabul edilmedi. Nihayet Halep tımar defterdarlığına tayin edildi. Ancak Mustafa Paşa'nın görevden alınması üzerine, bir müddet görevli olarak Trabzon'a gönderildi. Bu görevinden sonra Halep'e gitti ve uzun süre orada yaşadı. 1581'de Halep ve civarının askeriyle Van hududu muhafazası ile görevlendirildi. Ancak gözü daima yüksekte olduğu için nişancılık ya da Mısır'da bir sancak beyliği istiyordu. İstanbul'a gelip *Nusret-nâme* ile *Câmiu'l-buhûr* adlı eserlerini sunarak muradına erişmeyi beklerken Halep'teki görevinden de alındı (1583) ve iki yıl açıkta kaldı. 1585 yılı baharında Tebriz Seferi'ne çıkan Özdemiroğlu Osman Paşa tarafından Erzurum hazine defterdarlığına tayin edildi. Altı ay sonra Bağdat mal defterdarlığına atandı ise de kısa zamanda bu görevden alındığından İstanbul'a gitti ve uzun süre yine açıkta kaldı. 1589'da Sivas defterdarlığına getirildi, ancak bu görev kısa bir süre sonra başkasına verildi. Temmuz 1592'de yeniçeri kâtibi, Ekim 1592'de defter emini, Ocak 1595'te tekrar yeniçeri kâtibi oldu. Yeni padişah III. Mehmed'den, yazmaya başladığı *Künhü'l-ahbâr* için bol kitap bulacağını umduğu Mısır defterdarlığına tayinini istedi. Ancak Amasya sancak beyliği ve Rum defterdarlığı ile yetinmek zorunda kaldı. Çok geçmeden yanındaki kapıkulunun halka eziyeti sebebiyle Rum defterdarlığından alındığı gibi (Eylül 1595), Amasya sancak beyliğinden de Kayseri'ye nakledildi. Son olarak Cidde sancak beyliğine tayin edildi ve 1600 senesi başlarında Cidde'ye gitti, padişahtan Mısır beylerbeyiliğini istemek üzere hazırladığı son eseri *Mevâidü'n-nefâis*'i Mekke'de tamamladı. Muhtemelen 1600 yılında Cidde sancak beyi iken öldü.

Resmî görevlerinde pek fazla dikkati çekmeyen Âlî Muftafa Efendi, yoğun edebî faaliyeti ve özellikle tarihçiliği ile büyük bir şöhret kazandı. Çoğu bir mevki elde etmek için yazılmış irili ufaklı mensur ve manzum altmışa yakın eserin sahibi olduğu anlaşılmakta ise de adları kendisi tarafından verilen bazı kitaplarının örnekleri bulunamamıştır. Aynı zamanda hattatlığı da olan Âlî, geniş kültürü ve edebî kudreti dolayısıyla pek çok eser vermiş olmasına rağmen mevki ve servet hırsı, kibri ve gururu, kimseyi beğenmemedeki ifratı yüzünden devrinde sevilmemiş ve istekleri geri çevrilmişti. Bu da onu çevresi-

ne karşı küskün ve mütecaviz yaptı. Mevki için ölçüsüz dalkavukluklara başvurdu, menfaat bekleyip göklere çıkardığı bir kimseyi -isteğini yerine getirmediği için- düşkünlüğünde ağır bir dille yermekten çekinmedi. Bütün bu ruhî çalkantılar arasında verdiği hükümleri kontrol güç ise de özellikle tarihle ilgili eserleri, XVI. yüzyıl Osmanlı Devleti tarihi için emsalsiz ve zengin malzeme ihtiva eden kaynaklardır.

Yazılış yılı bakımından ilk tarih kitabı olan *Nâdirü'l-mehârib* (1567-1569), Şehzade Selim ile Bayezid arasındaki Konya Savaşı'nı (1559) ve Selim'in tahta çıkmasına kadarki olayları anlatır. Daha çok Farsça şiirlerle bezediği bu eseri edebî kudretini göstermek için ağdalı bir dille yazdığı anlaşılmadı. Yine edebî hüner göstermek üzere yazdığı *Heft Meclis* de Kanuni'nin Zigetvar Seferi ve ölümü ile II. Selim'in tahta çıkışını anlattı. Lala Mustafa Paşa'nın divan kâtibi olarak hazır bulunduğu Gürcistan ve Şirvan Seferi ile Kars Kalesi inşaatı sırasında serdar adına yazdığı mektuplar ve bu devreye ait hadiselerin tasvirini *Nusretnâme* adlı eserinde topladı. *Nusretname*'nin zeyli mahiyetinde olup Lala Mustafa Paşanın yerine serdar olan Koca Sinan Paşa'nın 1580'de yaptığı Gürcistan Seferi'ni anlatan *Fursatnâme*'yi ise yeni serdarın emriyle yazdı. III. Mehmed'in sünnet düğününü (1582) şiirle anlatan *Câmiu'l-buhûr der Mecâlis-i Sûr* adlı eserini Halep defterdarlığı sırasında yazdı. Yazı tarihi ile meşhur hattat, nakkaş, mücellit ve hat sanatından bahseden *Menâkıb-ı Hünerverân*'ı ise Nisan 1587'de kaleme aldığı bu eser, İbnülemin Mahmud Kemal İnal tarafından Âlî'nin biyografisine dair geniş bir incelemeyle birlikte İstanbul'da (1926) yayımlandı. Dünyanın ve yaratıkların yaratılışına dair efsane ve hurafeleri ise *Mir'âtü'l-avalim*'de topladı.

Âlî, en önemli ve hacimli eseri *Künhü'l-ahbâr*'ı 1591-99 yılları arasında oldukça sade, fakat edebî bir dille yazdı. Dört bölümlük bu eserin ilk bölümünde kâinatın yaratılışından, ikinci bölümde peygamberler ve İslâmî Arap tarihinden bahseder. Üçüncü bölüm Türk ve Moğol tarihlerine ayrılmıştır, dördüncü bölüm ise başlangıcından Ekim 1596'ya kadarki Osmanlı tarihi ile devlet adamları, âlim ve şairlerin biyografilerini içine alır. Âlî'nin tarihe dair eserlerinin sonuncusu *Hâlâtü'l-Kahire mine'l-âdâti'zzâhire* olup Eylül 1599'da yazılmıştır. Mısır'ın eski ve yeni tarihinden, ülkeye hâkim olan sülâlelerden ve eserin yazılış tarihine kadar hizmette bulunan Osmanlı valilerinden bahseder.

Âlî'nin diğer eserleri arasında ahlâk, siyaset ve âdaba dair olanlar önemli yer tutar: Aralık 1581'de Halep'te yazdığı *Nushatü's-selâtîn*, hükümdarlar için gerekli vasıf ve şartları belirten bir siyasetnâmedir. *Mehâsinü'l-âdâb* da siyasetnâme niteliğinde bir eserdir. III. Murad'ın arzusu üzerine 1587'de İstanbul'da devrinin muaşeret, ahlâk ve âdetlerini belirten *Kavâidü'l-Mecâlis*'i kaleme aldı, bu eseri hayatının sonlarına doğru genişleterek tamamladı. *Mevâidü'n -Nefâis fi Kavâidi'l-Mecâlis* adlı sonuncu eserinde ise umduğu mevkilere gelemeyişin verdiği kırgınlıkla devlet teşkilâtının bozukluğunu, çeşitli sınıfların âdet ve yaşayışlarını acı bir dille eleştirdi. Eser, açık mübalağalarına rağmen, XVI. yüzyıl Osmanlı sosyal hayatını aksettiren benzeri az bulunur kıymetli kaynaklardan biridir. Ayrıca *Tuhfetü's-sulehâ* ve İmamı Gazzâlî'nin *Eyyühe'l-veled* adlı risalesinin tercümesi de bu gruba girer. *Zübdetü'ü-evrâd* ise bazı dualarını içine alır. Ali, padişah veya nüfuzlu kimseleri öven bazı risaleler de yazdı. III. Murad'ın faziletinden bahseden *Câmiu'l-kemâlât*, Şehzade Osman'ın doğumunun eşref saate rastladığını astrolojiye göre inceleyen *Ferâidü'l-vilâde* bunların belli başlılarını teşkil eder.

Âlî Mustafa Efendi, çeşitli sahalardaki geniş kültürünü gösteren eserlerinin zenginliği ve bunlardaki görüşlerinin özelliği ve farklılığı ile XVI. yüzyılın en dikkate değer kalem sahiplerindendir. Tarihçiliği yanında, şair ve bir nesir üstadı olarak ağır basan edebiyatçı tarafı da vardır. Kendisini önce şiir ve edebiyat sahasında tanıtmış olduğu gibi ömrünün sonuna kadar da bu yoldaki faaliyetlerini sürdürmüştür. Divanlar dolduran şiirleri dışında, değişik konularda manzum eserler ortaya koymaktan başka düzyazılarının aralarına büyüklü küçüklü manzum parçalar katmaktan geri kalmamış, mensur eserlerine ayrıca zamanının anlayışına göre edebî bir kisve vermeye dikkat etmiştir.

On altı yaşında gittiği İstanbul'da hemşehrisi ve hocası müderris şair Sürûrî ile Hayali gibi devrin önde gelen üstatlarından edebî terbiye alan genç Mustafa Âlî, o yaşlarda önce Çeşmi mahlası ile şiir yazmaya başlamış, az sonra ise bütün hayatına hâkim olan yükselme ihtirası ve kendini herkesten üstün görme duygusuna uygun düşen Âlî mahlasında karar kılarak bütün eserlerini bu ad ile vermiştir. Henüz yirmi iki yaşında iken, daha iki yıl önce kendisine divan kâtipliği kapısını açan *Mihr ü Mâh* ile birlikte *Enisü'l-Kulûb* ve *Mihr ü Vefa* gibi üç edebî eserin sahibi idi. Şiiri her türlü duygu ve düşüncelerini ifadeye uygun bir zemin olarak gören Âlî, art arda divanlar teşkil edecek kadar yeni manzumeler yazmaya devam ederken bir yandan da, değişik alanlarda sayısı yıldan yıla artan eserlerini meydana koyar. Konu dairesi halka halka genişleyen bu eserlerin zaman zaman adları, özellikle de sayıları ile dökümünü yapmaktan hoşlanırdı.

Hayatının sonuna kadar şiir vadisinde kalem yürütmüş olmasına karşılık "asırlarca süren" şöhreti nesir sahasındaki eserlerinden gelen Âlî, dördü Türkçe, biri Farsça olmak üzere beş divan sahibi olmak gibi çok verimli bir şair hüviyeti gösterdiyse de bu şiir zenginliği kendisine çağdaşı Bakî ve Nevî gibi şairler safında bir yer temin etmedi. Âlî, divan şiirinin estetik disiplinine, onun büyük temsilcileri derecesinde bağlı kalmayarak oldukça serbest, doğallığa ve yaşanan hayata daha yaklaşan bir yol tuttu. Divan şiirinin mazmunlarını zaman zaman alışılmış olanın dışına taşırıp beklenmeyen şekillere döken üslûbu, gevşek ifadesi ile devrinde yadırgandı. Çok rahat ve ifade tekniği kuvvetli bir şiir söyleme kabiliyeti göstermesi onun özgünlüğünü ve farklılığını gösteriyor. Divan şiiri onda, esas geleneğinin hep etrafında döndüğü aşk dışında bireysel hayatın başka olay ve sorunlarına da açıldı. Divanlarındakilerden başka, mensur eserlerindeki manzum parçalarda da siyaset, ahlâk ve tarih alanındaki kitaplarında ifadesini bulan sosyal görüş ve eleştirilerini şiirle yapabilmesi, bu konuda azımsanamayacak bir sayıya ulaşan bu manzumeleriyle divan edebiyatının sosyal içeriği en fazla ve kuvvetli bir şairi olarak belirir.

Üzerinde durulması gereken bir başka tarafı da divan şiirinde "hamâsiyyât" denilen cengâverlik ve savaş ile ilgili duygu ve konulara en fazla yer vermiş bir şair oluşudur. İyi bir gözlemci de olduğundan, şiirlerinde kuvvetli bir betimleme (tasvir) kabiliyeti görülür. Bu yönü özellikle doğa ve mevsimler üzerine şiirlerinin çokluğu nedeniyle dikkat çeken bir hususdur. Dil ve ifade bakımından da farklılıklar gösterir; şiire gözden kaçırılamayacak, dikkate değer bir redif zenginliği getirmiş, başkalarının kullanmaya cesaret edemediği, alışılmamış sözleri ve deyiş şekillerini denemiştir. Kolay ifade edilemeyecek bazı duygu ve halleri yakalayan kuvvetli söyleyişleri dikkat çekicidir. Ancak çok yazdığı için bir kısım şiirlerinde basitliğe düşmekten de kurtulamaz. Buna karşın eski şiir

ve nazîre mecmualarında sık sık yer bulmuş olan manzumeleri kendisine şair olarak duyulan ilgiyi ve rağbeti göstermektedir. Batı dünyasında Hammer, tarihçi oluşundan gelen bir sevgi ile, *Osmanlı Şiiri Tarihi*'nde (*Geschichte der Osmanischen Dichtung*) onun üzerinde bilhassa durur.

Gelibolulu'nun dört ayrı Türkçe divanından başka bir Farsça divanının da varlığı bilinmektedir. Ayrıca yirmi kadar manzum eseri vardır.

ESERLERİ:

Künhü'l-Ahbar (4 cilt, 1860-70), *Menâkıb-ı Hünerverân* (Hünerlilerin Menkıbeleri, 1586, *Hattatların ve Kitap Sanatçılarının Destanları* adıyla 1982), *Türkçe Divan* (dört Türkçe divanı vardır: 1567-1574 [gazel ve kasideler], 1574, dördüncü divanı şair Hisâlî ölümünden sonra tertip edilmiştir), *Melâidü'n-Nefâis fi Kavaidi'l-Mecalis* (muaşeret, *Osmanlı Gelenek ve Görenekleri* adıyla, Cemil Yener tar. 1975; Ziyafet Sofraları adıyla, Orhan Şaik Gökyay tar. 1978), *Mühr-ü Mah, Heft Meclis* (Kanuni'nin son yılları, II. Selim'in tahta çıkışı), *Farsça Divan, Mir'atü'l-Evalim* (Hz. Peygamber'in mucizeleri), *Nusretnâme* (İran seferini anlatır), *Câmiü'l-Hubur der Mecâli-ü'l-Sur* (Şehzade Mehmet'in sünnet düğünü), *Hilyetü'l-Rical* (tasavvuf).

HAKKINDA: Seyyid Mehmed Rızâ / Tezkire (1898), Bursalı Mehmed Tâhir / Müverrihin-i Osmâniyyeden Âlî ve Kâtib Çelebi'nin Terceme-i Halleri (1904), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Menakıb-ı Hünerverân (Âlî'nin eseri, metin ve müellifinin biyografisi, 1926), M. Cavid Baysun / Müverrih Âlî'nin Mevâidü'n-nefâis fi kavâidi'l-mecâlis'i Hakkında (1950), R. Walsh / Müverrih Âlî'nin Bir İstidanamesi (1958), Kamtay / Türkçe Yazmalar (1961), Nihal Atsız / Âlî Bibliyografyası (1968), Vasfi Mahir Kocatürk / Türk Edebiyatı (1970), A. Tietze / Mustafâ Âlî of Gallipolfs Prose Style (1973) - Mustafa Âli on Luxury and the Status Symbols of Ottoman Gentelmen (Napoli 1982), Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1975), C. H. Fleischer / Bureaucrat and Intellectual in the Ottoman Empire the Historian Mustafa Âli: 1541-1600 (Princeton 1986), Mustafa İsen / Gelibolulu Mustafa Âli (1988), Mehmed Çavuşoğlu / Âli'de Tenkid: Osmanlı Araştırmaları VII-VIII (1988), Ömer Faruk Akün / Ali Mustafa Efendi (TDV İslâm Ansiklopedisi 2, 1989), Mehmet Şeker / Gelibolulu Âli ve Mevâidü'n-Nefâis fi Kavâidü'l-Mecâlis (tenkit-tahlil, 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

ALİ ASAF SALÂHATTİN

Devlet adamı (D. 1866, İstanbul - Ö. Eylül 1935, İstanbul). İstanbul Boğukçeşme ve Eyüp askeri rüştiyelerinde orta, Mülkiye Mektebinin idadî kısmında lise tahsili gördü. 1887'de Mülkiyenin yüksek kısmından mezun oldu. 1888'de kaymakamlık stajı yaparak Bigadiç, İnegöl, Ohri, Koçgiri (Sivas), Islahiye, Bi'rüssebi (Beyrut), Bekaü'l-Aziz (Şam), Baalbek (Halep), Düzce, Uşak, Yafa (Beyrut), Konya kaymakamlıklarında bulundu. 24 Mayıs 1915'te cmekliye sevk edildi. *Hüdavendigâr (Bursa) Vilâyetinin Coğrafya ve Ahvâl-i Umûmiyesi* (1892) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

ALİ BAYRAM

Bkz. BAYRAM, Ali

ALİ BEHCET EFENDİ

Mutasavvıf (D. 1727, Konya – Ö. 1823, İstanbul). Tam adı Ali Behcet b. Ebubekir b. Hasan b. Hüseyin'dir. Kerküklü Emîn Efendi'nin aldığı derslerle yetişti. Döneminin ünlü Nakşibendî ve Mevlevî şeyhlerinden olduğu, Mevlânâ soyundan geldiği bilinmektedir. Bir müddet kadılık yaptı. En son Ankara niyabetinde iken memuriyetten istifa ederek Afyon'a gitti. Burada Divane Mehmed Çelebi Dergâhı postnişini Mehmed Alâeddin Çelebi'ye bağlandı. Kabri, görev yaptığı Üsküdar Selimiye Dergâhındadır.

Tasavvufta Nakşibendilikle Mevlevîliği birbiriyle kaynaştıran bir yol izledi. *Risâle-i Ubeydiyye* adlı tek matbu eseri *Özlenen Fark* dergisinde yeni harflere aktarılarak bölüm bölüm yayımlandı. (2001). Ali Behcet Efendi'nin tasavvuf anlayışı üzerine Melâhat Haksever tarafından yüksek lisans tezi hazırlandı (2001).

ESERLERİ:

Risâle-i Ubeydiyye-i Nakşbendiyye, Risâletü's-Sülûk, Divançe, Hadikatü'l-Ebdâl.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Yusuf Turan Günaydın / Ali Behcet Efendi (Özlenen Fark, sayı: 58, 2001).

ALİ BEY (Direktör)

Oyun yazarı (D. 1844, İstanbul - Ö. 1899). Özel ders alarak Fransızca öğrenip önce Babıâli Tercüme Odası memurluğu, sonra Sıhhiye Meclisi üyeliği ve Karantina İdaresi başkatipliği yaptı. Düyûn-u Umumiye müfettişliği görevîyle Doğu Anadolu vilayetlerine, Irak ve Japonya'ya gitti (1885-88). Trabzon valiliği (1890-93) ardından ömrünün sonuna kadar sürecek olan Düyûn-u Umumiye direktörlüğüne başladı (1894). Direktör Ali Bey olarak anılması bu görevi nedeniyledir.

İlk yazıları Teodor Kasap tarafından yayımlanan *Diyojen* (1869-72) adlı ilk mizah dergisinde çıktı. Bu derginin sürekli yazarları arasında yer alan Ali Bey, Ermeni Güllü Agop ve arkadaşlarının kurduğu Gedik Paşa Tiyatrosuna oyunlar ve Fransızca oyunlardan adaptasyonlar yazdı. Ermeni oyunculara Türkçe diksiyon dersleri verdi, tiyatro çalışmalarına katıldı, resmi görevinden dolayı oyunları "Bir Zat" imzasıyla yayımlandı. Alanında ilk olan 1897'de kalcme aldığı *Lehçetü'l Hakâyık* adlı lugatte sözcükler alaylı bir dille açıklanmış ve 19. yüzyıl sonu Osmanlı İmparatorluğu'nun kusurları tenkit edildi.

Ali Bey (Direktör)

ESERLERİ:

Kokana Yatıyor (komedi, 1870), *Tosun Ağa* (Moliere'in Georges Dandin adlı eserinden adapte komedi, 1870), *Ayyar Hamza* (Molicre'in Les Fourberies de Scapin adlı oyunundan adapte. 1871), *Misafiri İstiskal* (komedi, 1871), *Geveze Berber* (komedi, 1873), *Govo Minar ve Şürekası* (Edmont Gondinet'ten çeviri, komedi), *Letafet* (opera-komik, 1897), *Çıngırak* (oyun basılmadı), *Evlenmek İster Bir Adam* (roman, Paul de Kocak'tan çeviri, 1897), *Lehçetü'l-Hakayık* (mizahî sözlük, 1894, 1908; N. Hacıemînoğlu tarafından yazarın *Seyyareler / Gezegenler* adlı hikâyesiyle birlikte, 1962; Şemsettin Kutlu tarafından yazarın *Kokana Yatıyor, Misafiri İstiskal, Ayyar Hamza, Seyahat Jurnali* adlı eserleri eklenerek, 1974), *Seyahat Jurnali* (İstanbul-Hindistan yolculuğu gezi notları, 1897), *Seyyareler* (mitolojik mizahî hikâyeler, 1897).

HAKKINDA: Şemsettin Kutlu / Lehçetü'l-Hakayık (Direktör Ali Bey'in eserinin yayına hazırlanması hakkında bir inceleme ile birlikte, 1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Sevengül Sönmez / Lehçetü'l Hakâyık ve Yerleşik Düşünceler Sözlüğü (Virgül, sayı: 38, Şubat 2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALİ CEVAT

Tarihçi (D. ?, İstanbul - Ö. 1914). Harbiye Mektebi mezunu. II. Meşrutiyet'ten sonra sürgüne gön-

derildi. Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunamamıştır.

ESERLERİ:

Memalik-i Osmaniye Tarih ve Coğrafya Lugatı (1895, 1899), *Mükemmel Osmanlı Tarihi* (1898), *Musavver Tarih-i İslâm ve Mehd-i Medeniyeti Arabistan* (1913), *Muhtasar Coğrafya-i Osmanî* (1894).

ÂLÎ EFENDİ

Şair-yazar (D. 1816, İstanbul – Ö. 1857, İstanbul). Mekteb-i İrfanı bitirdi. Divan kalemi ve mühimme odasında çalıştı. Mirzâ Safâ'dan Farsça öğrendi. 1846'da kâtiplik görevi ile Şam'a atandı. Burada ikamet eden Kuşadalı İbrahim Halveti'ye intisap ederek tasavvuf yoluna koyuldu. Bu sufi hakkında bir kitap yazdı. Daha sonra İstanbul'a döndü ve Meclis-i Muhasebe-i Maliye Kalemine girdi. Şiirleri kitaplaşmadığı için tamamına yakını kayboldu. Edebiyat tarihçilerince eldc kalan örneklere bakarak başarılı bir şair kabul edildi; Ziya Paşa tarafından "Şair-i yegâne" övgüsüyle anıldı. Şiirlerinde tasavvufi bir renk hakim oldu.

ESERLERİ:

Hediyyetü'l-Veli fi Vâridât-ı Kuşadalı, Hikâye-i Hançerli (Mir'ât-ı Aşk, 1852).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ALİ EMİRİ EFENDİ

Şair, yazar ve tezkireci (D. 1857, Diyarbakır - Ö. 23 Ocak 1923, İstanbul). Şair Saim Seyyid Mehmed Emîri Çelebi'nin torunlarından Seyyid Mehmed Şerif Efendi'nin oğludur. İlk tahsilini Diyarbakır'da Sülûkiyye Medresesinde yaptı. Amcası Fethullah Feyzi Efendi'den Farsça dersleri aldı. Daha sonra, dayılarının Mardin sancağı tahrirat ve rüsûmat müdürü bulundukları sırada oraya giderek başta Ahmed Hilmi Efendi olmak üzere bazı müderrislerden üç yıl kadar çeşitli dersler aldı; kısa zamanda Arapça ve Farsçasını ilerletti. Çocukluk dönemlerinde eski tarzda şiirler yazmaya başladı. 1875'te telgrafçılık kurslarına katılarak telgrafçı oldu. 1876'da V. Murad'ın cülûsu üzerine bir cülûsiyye kaleme aldı. 1878'de Hey'et-i Islâhiyye ile Diyarbakır'a gelen Abidin Paşa'nın yanına müsevvid olarak girdi; onunla birlikte Harput, Sivas ve Selanik'e gitti. Daha sonra Sis (Kozan) sancağı Âşâr müdürlüğü ile Adana Âşâr Nezâreti başkatipliği yaptı. Sırasıyla Leskovik, Kırşehir ve Trablusşam sancağı muhasebecilikle-rinde, Ma'mûretülaziz (Elazığ) ve Erzurum defterdarlıklarında, Yanya ve İşkodra maliye müfettişliklerinde, Halep defterdarlığı ile Yemen maliye müfettişliğinde bulundu. Bu sırada rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânîsi nişanı ile taltif edildi. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kendi isteği ile emekli oldu. Emekliye ayrıldıktan sonra Milli Tetebbülar Encümeni, Tasnif-i Vesâik-i Tarihiyye Encümeni başkanlığı ile Târih-i Osmânî Encümeni üyeliği yaptı. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dairesi Tasnif Komisyonunun başında bulunduğu sırada da kendi adına izafe edilen Ali Emiri Tasnifini meydana getirdi. Aynı zamanda Vakıflar Nezâretine uzun vicdannâmeler yazdı. Eski eserlerin bakımsızlık ve ihmalini dile getirerek halkın vicdanını temsil etti.

Hayatı boyunca gittiği her yerde kitap toplayan Ali Emiri Efendi, ilmi ve edebi faaliyetlerini emekliliğinden sonra daha da hızlandırdı. Bir ara, eski bir Oğuz şehri olan Cend'e kadar giderek birçok değerli eser ve vesika toplamış, Kırşehir muhasebecisi iken de masrafları kendisinden, işçiliği dervişlerince karşılanmak üzere Hacı Bektaş-ı Veli Dergâhını tamir ettirdi. Orta seviyede bir şair, usta bir münekkit olan Ali Emiri Efendi'nin asıl büyük yanı, hayatı boyunca toplamış olduğu paha biçilmez değerde kitaplardan oluşan kütüphanesini, Fatih'te Feyzullah Efendi Medresesinde kendi kurduğu Millet Kütüphanesine bağışlamasıdır. Bu kütüphaneye çoğu nadir ve tek nüsha olan 16.000 cilt eser vakfetmiş, ölümüne kadar da bu müessesenin müdürlüğünü yaptı. Ali Emiri Efendi'nin önemli hizmetlerinden biri de Kaşgarlı Mahmud'un o zamana kadar ele geçmeyen meşhur *Dîvân-ı Lügâti't-Türk* adlı eserini

---

ALİ EMİRİ EFENDİ

Mustafa Özbalcı

Edebiyata ve sanata ilgisi küçük yaşlardan itibaren divan şiiri tarzında kaleme aldığı şiirlerle başlayan Ali Emîrî Efendi'yi düşünce hayatımızın ve kültür tarihimizin unutulmaz isimlerinden biri yapan asıl taraf ı, onun kitap severliği ve kütüphanecili ğidir. Memur olarak görev yaptığı yerler başta olmak üzere, gezip dolaşt ığı her yerde devaml ı kitap toplamış, parayla satın alamadığı kitapları el yazısı ile istinsah (kopya) ederek yazma ve basma kitaplardan oluşan zengin bir koleksiyona sahip olmuştur. Ona, "kitap kurdu", "kitap hastası" gibi sıfatlar yakıştırılmıştır. Yeni kitaplar bulmak maksadıyla görev yerlerinin sık sık değiştirilmesini bizzat istediği, sürekli değişik mekânlarda çalışmayı arzu ettiği söylenir. Ali Emîrî Efendi, bir kitapçı veya sahaflta karşısına çıkan değerli bir kitabı alacak kadar paraya sahip değilse, kitapçıya bir tanıdığı gelsin diye saatlerce beklermiş. Amacı, tanıdığından ödünç para alarak o kitabı elde etmektir. Hakkında küçük, ama çok değerli bir monografi kaleme almış bulunan Dr. Muhtar Tevfikoğlu, onun hastalık derecesine varan bu kitap severliği konusunda şunları söyler:

"Emîri'nin kitap sevgisi bildiğimiz mânâda bir sevgi değil, büyük bir aşk, büyük bir tutkuydu. Görülmedik derecede kuvvetli, şiddetli bir ihtiras...Daha doğrusu bir hastalık. Evet, tarifi güç, tedavisi imkânsız bir hastalık! Altını çizerek tekrar ediyoruz: Emîri yalnız bir kitapsever, kitap sevdalısı, kitap âşığı, yani "bibliyofil" değil; aynı zamanda bir kitap hastası (kitap delisi tâbirini kullanmak istemiyoruz), evet tam manâsıyla bir kitap hastası, yani "bibliyoman'dı." (Dr. Muhtar Tevfikoğlu, Ali Emîri Efendi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s.37).

İstanbul Fâtih'de Şeyhü'l-İslâm Feyzullah Efendi Medresesi'nde bulunan Millet Kütüphanesi, onun bir ömür boyu varını yoğunu vererek biriktirdiği kitaplarını 17 Nisan 1916'da bağışlamasıyla kurulmuştur. Dil, tarih ve edebiyattan coğrafyaya ve tıbba kadar hemen her konuda paha biçilmez yazma ve basma eserler, divanlar, tezkireler, koleksiyonlar, vesikalar, Farsça ve Arapça on beş bini aşkın kitapla dolu mükemmel ve zengin bir kültür hazinesi olan bu kütüphanenin adının Millet Kütüphanesi olmasını kendisi istemiş, o da Mehmet Akif in İstiklâl Marşı'nı kitabını almayarak millete mal etmesi gibi, kitaplarını millete bağışlamış, kütüphaneye adının verilmesine bile karşı çıkmıştır. Türk dilinin temel eserlerinden olan Divan-ı Lügati't-Türk de, onun bulup gün ışığına çıkardığı kültür hazinelerinden biridir. Bu değerli eserin tek yazma nüshası da Millet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Hiç evlenmeyerek bütün ömrünü millet hizmetinde ve kitaplarla haşir-neşir geçirmiş olan, eline geçen bütün parayı kitaba yatırdığı için ömrünün son zamanlarında perişan ve bakımsız duruma düşen Ali Emîri Efendi, aynı zamanda tam bir millet ve târih âşığı, dürüst ve mütevazı bir gönül adamıdır.

(*Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi*, c. 13, 2002)

ALİ EMÎRÎ EFENDİ

BİR GAZEL

Sensin imdâd eyleyen yâ hazret-i subhan bana
Sensin ihsan eyleyen genc-i ademden can bana

Senden ayrı kim olur kaadir bana lûtf etmeğe
Bu vücudu aklı ettin çünkü sen ihsan bana

Kabz u bastın eyledim ta'mik hep Hak üzredir
Vermedin bir şey abes ya fazla ya noksan bana

En büyük şükrüm budur yârab senin iltâfına
Kalb-i kasi vermedin verdin hazin vicdan bana

Birtakım bigânelerle etmedin hemdem beni
Eyledin irfan u fazl-ı iffeti yaran bana

Bu Emîrî abdini dünyada ettin kâmyâb
Eyle ferdada (da) ihsân-ı rü'yet dermân bana

bulması ve ilim aleminin hizmetine sunmasıdır. Bütün bu faaliyetleri arasında biyografi ve tezkire türünde birçok eser kaleme aldı, bazı eski eserleri de "Nevâdir-i Eslâf" adı altında haşiyelerle yeniden yayımladı. Ali Emiri Efendi ayrıca *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası* (31 Mart 1334-Eylül 1336 arasında 31 sayı; *Tarih ve Edebiyat* adıyla 31 Ağustos 1338 - 31 Kânunuevvel 1338 arasında 5 sayı) ile *Âmid-i Sevdâ* (1908-1909, 6 sayı) dergilerini çıkardı, gerek buralarda gerekse öteki bazı dergilerde değerli makaleler yayımladı.

Araştırmacı kişiliği yanı sıra şiirleri, çeşitli şehir ve bölgelerin şairlerini tanıtan tezkireleriyle de edebiyat tarihimizde önemli bir yeri vardır. Mezarı İstanbul-Fatih Camii'ndedir.

"Bütün hayatını vakfettiği kitapları arasında yaşarken emeklilik yıllarında muntazaman gittiği ve nadir kitap aradığı Sahaflar Çarşısı'nda Türk kültürünün büyük âbidelerinden biri olan Kaşgarlı Mahmud'un o döneme kadar varlığı bilindiği halde nüshalarına rastlanmamış olan Divan-ı Lügat'it Türk adlı kitabını bulmuştur. Dünyada tek nüsha olan bu emsâlsiz eser dönemin Sadrazamı Talat Paşa'nın da desteğiyle bastırılmıştır. Burada önemli olan Ali Emîrî Efendi'nin bu emsalsiz yazmayı görür görmez önemini fark etmesi, satın alması ve istifadeye sunmasıdır. Bu kitabın bulunuşunun 'romanı' bütün kaynaklarda anlatılmaktadır." (Şevket Beysanoğlu)

"Ali Emiri kudretli bir divan şairi değil, fakat muvaffakiyetli ve velut bir nazımdır. Onun her hangi bir manzumeyi süratle kaleme aldığı da muhakkaktır. Esasen Ali Emiri'nin asıl kıymeti şairliğinde değil, tarihî, edebî bilgilerde mümtaz bir bilgiye sahip oluşundandır. Tefahürden ziyadesiyle hoşlanan Ali Emiri'nin meşhur bilgisi nispetinde çok çok değerli eserler de vücuda getirmiş değildir. Onun en büyük faidesi, ülkemize gayet kıymetli yazmaları ihtiva eden bir kütüphane vakfetmiş bulunmasındadır. Bugün Millet Kütüphanesi'nin Ali Emiri kitaplarını teşkil eden kısım bilhassa tarih, divan ve mecmua hususunda bir çok kütüphanelere tercik olunacak kıymettedir. Uzun süren hayatı esnasında nerede değerli bir yazma eser gördü ise satın almış ve kütüphanesini zenginleştirmeye çalışmıştır Türk dilinin en mühim bir menbaı olan Divan-ı Lügat-it Türk de dahil olduğu halde bir çok ehemmiyetli eserler onun himmetiyle elde edilmiş ve bunlardan bir kısmı tab olunabilmiştir." (Sadeddin Nüzhet Ergun)

Ünlü şairlerimizden Yahya Kemal Beyatlı, Ali Emiri Efendi için bir gazel yazdı, *Ali Emîrî Efendi'ye Gazel* adlı şiirinde onu şu beyitlerle övdü:

Ali Emiri

"Muhtâc isen füyuzuna eslâf pendinin
Diz çök önünde şimdi Emiri Efendi'nin
Âmid o şehr-i nur öğünsün ilelebed
Fazl ü faziletiyle bu necl-i bülendinin"

ESERLERİ:

BASILI ESERLERİ: *Tezkire-i Şuârâ-i Âmid* (c. 1. 1910), *Cevahir-ül Mülûk* (Osmanlı padişahlarının şiirleri, 1901), *Yavuz Sultan Selim'in Türkçe Eş'arının Tahmisatı, Osmanlı Vilayat-ı Şarkıyyesi* (1918), *Osmanlı Şairleri Tezkiresi* (16 cilt,) (1.cildi Muzaffer Esen'de, diğer ciltler Millet Kütüphanesinde), *Divan, Levami-ül Hamdiyye* (Hamdedenlerin Nurları, 1911), *Ezhar-ı Hakîkat* (Hakîkat Çiçekleri, 1918; Yrd. Doç. Dr. Mehmet Arslan tarafından Kızılırmak dergisinde, sayı: 9, Eylül 1992, Sivas), *Emin-i Tokadî Hazretlerinin Terceme-i Hâli* (1950), *Sivani* (3 cilt, Millet Kütüphanesi Emiri kitapları, Manzur No: 37, 38, 39).

YAZMA ESERLERİ: *İşkodra Şairleri, Yanya Şairleri, Esâmi-i Şuarâ-i Âmid, Diyarbekirli Bazı Zevatın Tercüme-i Halleri, Tunus Tarihi, Teselya Osmanlı Şairleri, Yemen Hâtırâtı, Divan.*

YAYIMA HAZIRLAMA (Nevâdir-i Eslaf genel başlığı altında): *Câm-ı Cem-âyîn'i* (Selimnâme-i Osmani, Bayâtî Hasan b. Mahmûd'un, 1331), *Mardin Mülûk-i Artukıyye Tarihi ve Kitâbeleri ve Sâir Vesâik-i Mühimme* (Ferdi Kâtib, 1331), *Âsafnâme* (Lûtfi Paşa'nın, 1326), *Nizâmü'd-Düvel, Acaibü'l Letâif* (Giyâseddin Nakkâş'ın, 1331).

KAYBOLAN ESERLERİ: *Tuhfetü'l-Leyliyye* (hicivler, latifeler), *Mir'âtü'l-Fevâid fi Teracim-i Şuarâ-i Âmid, Abâtü'l Akvam, Kitâbü'l- Egâni Tercümesi.*

HAKKINDA: Ali Emiri / Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid (1328), Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri III (1936), Agâh Sırrı Levend / Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1973), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Ali Aksakal / Ölümünün 60. Yılında Kitap Dostu Ali Emiri Efendi (1984), Muzaffer Esen, Ali Emiri Efendi; Fahir İz / Ali Emiri (Ing.), TDV İslam Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Serhan Tayşi / Ali Emiri Efendi (İstanbul Ansiklopedisi, s. 661-662), Prof. Dr. Aykut Kazancıgil-Doç. Dr. Bekir Karlığa / Louis Massignon'dan Ali Emiri Efendi'ye İki Mektup (Yedi İklim dergisi, c. 4, sayı: Şubat 1993), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 59-62, 66-68), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 1, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ali Birinci / Tarihin Gölgesinde Meşahir-i Meçhuleden Birkaç Zat (2001).

ALİ EMRE

GÖK KAÇINCA ÜZERİMİZDEN
VE YILDIZ DENGİ ÇÖZÜLÜNCE

İçinde zenci tepinmiş berbat bir ilkbahar gecesi bu
Kavuştukları gün büyük bir aşkla birbirini vuran
Otopsi masasında katlanmış kâğıtlar gibi unutulan
İki şen sevgilinin cesedinden yükselen masum buğu

Herkese bir şarkı düşüyor işte, hepimize yetiyor tufan
Gitarın kopan teli dörde bölüyor birden hayatı
Yüzünde kentler geziyor yüzünde binlerce soytarı
Bir tek sen kurtuluyorsun çıkardığın onca yangından

Kış avlanıp gidiyor bak, öyle mendebur ve utanmaz
İyi anlaşıyor toprakla, alnı hışırdayan çocuklarla
İstanbulu bile denize teyelleyen devşirme bir fiyakayla
Lâla rubai okuyup ağlar, benim sakalımın teli ıslanmaz

Sokakla düşüp kalkmayan bir söz bu, körkütük felsefe
Al git artık bu zenciyi, bu karanlığı, git bana beni getir
Şiir, solgun bir halk çocukları ayaklanmasının kalbidir
Zil çaldı, ders bitti, nârımla tutuşsun bu külüstür nargile

ALİ EMRE

Şair. 17 Kasım 1967 (nüfusta 1 Ocak 1968), Sünlük köyü / İhsangazi / Kastamonu doğumlu. Asıl adı Ali Değirmenci'dir. Erencan Yüksel, Emre Yetkin, Muharrem Çağlayan adlarını da kullandı. Kastamonu Hisarardı İlkokulunu (1979), Merkez Ortaokulunu (1982), Kastamonu Ticaret Lisesini (1985) bitirdi. Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1990) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde *"II Abdülhamid Dönemi Matbuat Hayatı ve Mâlûmat Mecmuası"* adlı tezle tamamladı. 1990'dan itibaren Sivas'ta çeşitli liselerde öğretmenlik yaptı. 1997'den itibaren özel eğitim kurumlarında çalıştı. Mesleğini 2001'de geldiği Ankara'da bir özel dershanede sürdürmektedir.

Şiir ve yazıları; *Dergâh, Kayıtlar, Muştu, Sayha, Endülüs, Edebiyat Ortamı, Derkenar, Edebi Pankart, Merdiven Sanat, Hece, Kırklar* dergilerinde yer aldı. *Yeni Şafak* ve *Sağduyu* gazetelerinde denemeleri yayımlandı. Sivas'ta *Edebî Pankart* adlı bir derginin yayımına katkıda bulundu. Kırklar dergisinin yayın danışmanlığını yaptı.

"Milyon Sesli Mızıka'da, sesini böylesine yoğun ileten şiirlerin haricinde, daha çok içteki sese doğru kıvrılan başka şiirler de var. (...) Uzaklaşan esenlik dolu günlerin, altını çizip onu koyulaştıran şiirler.(...) Nedir peki bu? Şairin nostalgi ihtiyacı mı? Değil. Ali Emre'deki 'eskiyen derin suskunluk' bu ihtiyaçtan doğmuyor. Dünyada ve yiten, yitirilen şeylere karşı bir duyarlığı var." (Mustafa Akar)

"Geniş ve bizim olan bir ailenin şiirini yazıyor Ali Emre. Kitap boyunca geçen anne, kadın, gelin, çocuk, abla, baba gibi imgelerin çokluğu bu hissi uyandırıyor okuyanda. Ve Ali Emre şiirlerinde mükemmel ve temiz bir Türkçe kullanıyor." (İbrahim Tenekeci)

"Emre'nin şiiri o naif sesinin taşıdığı bütün avantajları ve dezavantajları barındırıyor. Çünkü lirik edası ve derinden derine yankılanan o sade ama yavan olmayan sesiyle etkileyici şiirler yazan bir şiiri okurlarına ulaştıran Ali Emre'de, aynı zamanda "Son Şiir"de olduğu gibi "Birinci Tekil Şahıs"ı yazan biri için on numara küçük gelecek tıknefes şiirler görmek, okurlarını durumu kendilerine izah etmekte sıkıntıya sokuyor." (Suavi Kemal Yazgıç)

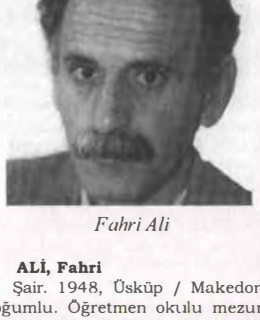

Ali Emre

ESERLERİ (Şiir):

Kıyamet Mevsimleri (1997), *Milyon Sesli Mızıka* (2002).

HAKKINDA: İbrahim Tenekeci / Kıyamet Mevsimleri (Sağduyu gazetesi, 5.5.1998) – Ali Emre: Ailemizin Şairi (Edebi Pankart, sayı: 10, Mayıs-Haziran 1999), Okan Sarıalp / Kıyamet Mevsimleri (Sağduyu gazetesi), Mustafa Akar / Milyon Sesli Mızıka (Dergâh, c. 13, sayı: 151), Ali Ayçil / Kıyamet Mevsimleri'nde Bir Çocuk (Edebi Pankart, sayı: 9, Mart-Nisan 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ozan Ozanoğlu / "Milyon Sesli Mızıka" Üzerine Kişisel Düşünce Sekmeleri (Hece dergisi, Nisan 2002), Turan Karataş / Yıllıklara Bakarak Bir Yılın Şiirini Yazmak (Merdivenşiir, sayı: 2, Mart-Nisan 2005).

Fahri Ali

ALİ, Fahri

Şair. 1948, Üsküp / Makedonya doğumlu. Öğretmen okulu mezunu. 1971'den sonra *Birlik* gazetesinde çalıştı. *Sevinç ve Tomurcuk* çocuk dergilerinin sorumluluğunu üstlendi. Üsküp'te etkin olan Orhan Veli Kanık edebiyat-dram topluluğunda çalıştı. *Yeni Yol* derneği çerçevesinde Yahya Kemal Beyatlı edebiyat kolunu kurdu, bu kolun başkanlığını yaptı.

ESERLERİ (Şiir):

Mangal (1984), *Nal* (1984), *İki Yürekli, Su Ağırlaştı, Kayadan Kopmadı.*

HAKKINDA: Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

ALİ FEHMİ

Eğitimci, gazeteci-yazar (D. 1866, Filibe – Ö. Mayıs 1919, İstanbul). Filibe Rüştiyesi, Mülkiye Mektebi idadi ve yüksek kısımları (1889) mezunu. Bir süre çeşitli liselerde müdürlük ve öğretmenlik yaptıktan sonra, 1901'de memuriyetten ayrılıp *Muvazene* adlı haftalık bir gazete çıkardı. Jön Türklerin yardımıyla gazetesini Varna'ya naklederek, burada gazetesini 1903'ten itibaren günlüğe çevirdi. II. Meşrutiyet'in ilânı ardından İstanbul'a geldi. Nisan 1909'da Maarif müşaviri olarak gönderildiği Afganistan'da dört yıl kaldı. 1917'de yapılan Ermeni ve Rum tehcirinde Akşehir'de görev yaptı. 1919'da İstanbul / Kartal'daki Ufa-

cık Çiftliği civarında faili ve sebebi belirlenemeyen bir cinayetle öldürüldü.

ESERLERİ:

Ayastefanos Muahedenâmesi ve Muhakemât-ı Muvâzeen (1903), *Berlin Muahedenâmesi ve Mütâlâât-ı Muvâzene* (1903).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

ALİ FERRUH

Şair ve yazar (D. 1865, İstanbul - Ö. 1904). Tam adı İbnü'r-Reşad Ali Ferruh'tur. Beyrut Fransız Mektebinde lise öğrenimini tamamladıktan sonra Mekteb-i Mülkiye yüksek kısmından (1882) sonra Paris'te Ecole Libre des Sciences Politiques'in siyasî bölümünden (Siyasal Bilgiler Fakültesi,1884) mezun oldu. 1884'te başladığı memuriyet hayatında Hariciye Nezareti Tercüme Odasında memurluk Paris, Londra ve Petersburg elçiliklerinde ikinci derece diplomat, Washington elçiliği (1895), Bulgaristan komiserliği (1899) görevlerinde bulundu. 1899'da Bulgaristan Fevkalâde komiserliğine nakledildi. Sofya'da görevinin başında iken genç yaşta öldü. Kadıköy / Mahmutbaba mezarlığına gömülüdür.

ESERLERİ:

MANZUM: *Laklakiyat-ı Edebiye* (1883), *Devlet* (Osmanlı tarihi, 1884), *Huşenk* (1885), *Şâyân* (1885), *Üssü'l Esas* (1886), *Kerbelâ* (1. Bölüm 1887),

TARİH: *Misbâhü's-Salâh-Velâdet-i Peygamberî* (1887), *Devlet* (1886), *Üssü'l Esas* (1888).

FELSEFE: *Mebâdî-i Hikmet-i Ahlâk* (ahlak kitabı, 1887), *Teşhîr-i Ebâtıl* (Batıl inanışların teşhiri, Ernest Renan'a reddiye, 1890).

DİLBİLİMİ: *Taklîb-i Elfâz yahut Mebâdî-i İştikak* (1888).

OYUN: *Hoşenk* (1887), *Kerbelâ* (1889).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALİ HÂDİ

Şair (D. 1899, Alâiye – Ö. ?). Henüz iki yaşındayken babasının ölümü üzerine annesiyle İzmir'e yerleşti. Burada ilk, orta ve lise tahsilini tamamladı. Bir müddet devlet memurluğu ve gazete yazarlığı yaptı. Daha sonra Ankara Hukuk Fakültesine girerek 1929'da mezun oldu. Şiirde Tokadîzade Şekip'in etkisinde kaldı. "Nef'i-i Zaman" müstearıyla mizahi manzumeler yazdı. Bu manzumeler *Sihâm-ı Kazâ-yı Zamân* adıyla basıldı (1924).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

ALİ HAYDAR (Bürokrat)

Bürokrat (D. 1889, Kartal / İstanbul - Ö. 1 Nisan 1919, Kelkit / Gümüşhane). Trabzon İdadisi ve Mekteb-i Mülkiye (1911) mezunu. Çeşitli resmi görevlerde bulunduktan sonra Alucra, Divriği ve Kelkit kaymakamlığı yaptı. Kelkit kaymakamı iken öldü. Gelirini Trabzon İttihat ve Terakki Rüştiyesi ile Şems-i Hürriyet İlk Mektebi yararına bağışladığı *Son İleri Harekâtında Trabzon Redif Alayı* (1912) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

ALİ HAYDAR (Oyun Yazarı)

Oyun yazarı (D. 1836, Mihaliç - Ö. 1914, İstanbul). Posta ve Telgraf Nazırı Sağır Ahmet Bey'in oğlu olan Ali Haydar, özel öğrenim görerek yetişti. Devlet kaleminde memurluk, Paris'te elçilik katipliği (1857-61), Babıâli evrak müdürlüğü yaptı. *Mecmua-i İntibah* adlı bir çocuk dergisi çıkardıysa da, Şinasi'nin *Şair Evlenmesi*'ni izleyen ilk manzum oyunları yazmış olmasıyla tanındı. Oyunları tasarım tekniği, dil ve üslûp yönleriyle zayıf bulundu.

ESERLERİ:

Sergüzeşt-i Perviz (1866), *İkinci Ersas* (1866), *Rüya Oyunu* (komedi, 1875).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALİ HAYDAR EFENDİ.

Bkz. BÜYÜK HAYDAR EFENDİ

ALİ İFFET

Şair (D. 16 Nisan 1869, Resmo – Ö. Eylül 1941, İzmir). Resmo İdadisini bitirdi. Özel hocalardan fıkıh, feraiz ve Mesnevî okudu. Girit, Osmanlı Devletinden kopunca İstanbul'a geldi. Adliye memuriyetlerinde çalıştı. Üsküp İstinaf Mahkemesi Hukuk Dairesinde başkâtipken *Envâr-ı Hürriyet* adlı bir gazete çıkardı. İstifa ederek İstanbul'a döndü. *Hürriyet* ve *Siper-i Sâika-i Hürriyet* gazetelerinde başyazarlık yaptı. İzmir Emniyet Müfettişi iken emekliye ayrıldı. Şiirlerinin tümü basılmadı.

ESERLERİ:

Gazellerim, Cünûn-ı Aşk.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

ALİ İLHAMÎ

Tasavvufçu-şair (D. ? – Ö. ?). Eskişehir / Seyitgazi kasabasında bulunan Seyyid Battal Gazi Dergâhında şeyhlik ve türbedarlık yaptı. Bu dergâhın kuruluşundan itibaren posta oturanların altmış dördüncüsüdür. Şiirlerinden, Bektaşi, Mevlevi ve Nakşibendî tarikatlarına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Şiirleri, torunu Şükrü Efendi tarafından bir araya getirilerek *Dîvân-ı Şeyh İlhâmî ve Seyyid Battal Gazi* adıyla bastırıldı (1915).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

ALİ İZZET ÖZKAN

Bkz. AŞIK ALİ İZZET (Özkan)

ALİ KEMAL

Yazar (D. 1867, İstanbul - Ö. 1922, İzmit). Mekteb-i Mülkiye son sınıf öğrencisi iken Paris'e ve Cenevre'ye gitti. Dönüşünden (1888) kısa bir süre sonra siyasal eylemleri nedeniyle sürgün edildiği Halep'te beş yıl kaldı. İstanbul'a döndüğünde yine sürgün edileceğini öğrenince Avrupa'ya kaçtı (1894). İkinci Meşrutiyet'in ilanı üzerine İstanbul'a dönerek *İkdam* gazetesinin başyazarı oldu. 1913'te *Peyam* gazetesini çıkardı. İttihat ve Terakki Partisi yönetimini şiddetle eleştiren yazılar yazıyordu. İktidara karşı olan Hürriyet ve İtilaf Partisi saflarında yer aldı. Damat Ferit hükümetinde Millî Eğitim ve İçişleri bakanlıkları yaptı (1919). *Peyam* gazetesini Rum asıllı Mihran Efendi'nin *Sabah* gazetesiyle birleştirip *Peyam-ı Sabah* gazetesini çıkarması nedeniyle kendisine "Artin Kemal" lakabı takıldı. İttihatçılara düşmanlığı nedeniyle ittihatçıların devamı gördüğü Millî Mücadele ve liderleri aleyhinde yazılar yazdı. Bu nedenle de 1922'de Beyoğlu'nda tıraş olurken tutuklandı. Ankara'ya götürülürken İzmit'te linç edildi. Linç olayının tertip olduğunu ileri sürenler de oldu.

Döneminin adından en çok sözü edilen kişilerinden biri olan Ali Kemal'in, gazeteciliğinin yanı sıra edebiyat çalışmaları da vardır. *Peyam* gazetesinin eki olarak çıkardığı *Peyam-ı Edebî*'de Yakup Kadri, Yahya Kemal, Rıza Tevfik gibi devrin önemli şahsiyetlerini bir araya getirmişti. Şiirde Muallim Naci'yi izleyen Ali Kemal'in romanları da vardır.

ESERLERİ:

ROMAN: *İki Hemşire* (1899), *Çölde Bir Sergüzeşt* (1909), *Bir Safha-i Şebab* (İlk iki romanının birlikte baskısı, 1913).

ANI VE İNCELEME: *Mes'ele-i Şarkiye* (1900), *Sorbonne Dârülfünûnunda Edebiyat-ı Hakikiye Dersleri* (1900), *Paris Musahebeleri* (3 cilt, 1899, 1913), *Şarkîye Medhal* (Mısır, 1900), *Mes'ele-i Şarkiye* (1900), *Yıldız Hatırat-ı Elîmesi* (1910), *Cevabımız* (2. bas. 1911), *Bir Safhay-i Tarih* (1913), *Bir Safha-i Hayât* (1913), *Fethet* (yazıları, 1913, *Ömrüm* adıyla, 1914), *Rical-i İhtilal* (1913), *Nisvân-ı İhtilâl* (1913), *Condorcet, Saint-Just, Danton, Robespierre* (1913), *İlm-i Ahlak* (ders kitabı, 1914), *Tarih-i Siyasi* (1918), *Raşid Müverrih mi Şair mi* (1919).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Mustafa Uzun / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

ALİ KUŞÇU

Astronom, matematikçi, dilci, İslam bilgini (D. ?, Semerkand - Ö. 1474, İstanbul). Asıl adı Alâeddin Ali. Türkistan ve Maveraünnehir emiri Uluğ Bey'in doğancıbaşısı Muhammed el-Kuşçu'nun oğlu. Semerkant ve Kirman'da matematik ve astronomi alanında özel öğrenim gördü. Uluğ Bey ve Kâdîzâde'den izin alamama endişesiyle gizlice Kirman'a gitti. Orada birçok kitabın yanı sıra Nasîrüddin-i Tûsi'nin *Tecridü'l-kelâm* adlı eseriyle şerhini de okuma fırsatı buldu ve daha sonra Tûsi'nin eserini *Şerhu't-Tecrid* adıyla şerhederek Ebû Said Han'a takdim etti. Aynı zamanda olan Uluğ Bey'in yanına döndüğünde ona Ay'ın evreleri konusunda yazdığı *Risale-i Hall-u Eşkalü'l-Kamer* risalesini sunarak takdirini kazandı. Bundan sonra ilmini ilerletmek üzere Uluğ Bey tarafından Çin'e gönderildi ve dönüşünde dünyanın yüzölçümünü, ayrıca meridyeni hesap etti. Diğer hocalarından Bursalı Kadızade Rumi ölünce, onun yerine Semerkant'taki rasathanenin (gözlemevi) başına getirildi. Uluğ Bey'in *Zic-i Uluğ Bey* adındaki büyük yıldız katoloğunu hocalarıyla birlikte tamamladı.

Uluğ Bey'in öldürülmesinden (1449) sonra koruyucusuz kaldığı için Timurlular'ın sarayından ayrılarak hac maksadıyla Mekke'ye giderken Tebriz'e uğradı, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yanına giderek büyük saygı gördü. Akkoyunlu elçisi olarak tanıştığı Fatih Sultan Mehmet'in daveti üzerine elçilik görevini tamamladıktan sonra ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti. Fatih tarafından Ayasofya Medresesi müderrisliğine getirildi. Burada öğrencilerine matematik ve gökbilim dersleri verdi. Ayrıca bu ilimlerle birlikte kelam, hadis, tefsir, Arapça dilbilgisi alanlarında araştırmalarını sürdürerek değerli eserler bıraktı. Ali Kuşçu'nun Fâtih zamanında Molla Hüsrev'le birlikte Semâniye medreselerinin programını düzenlemeye memur edildi. İstanbul'un boylamını, eskiden belirlenmiş olan 60 derecelik değeri düzeltip 59 derece, enlemini de 41 derecc 14 dakika olarak tesbit etti. Fâtih Camii'nde bir basitesi (güneş saati) vardır. Yetiştirdiği talebe-

BİR FATİH DEVRİ BİLGİNİ: ALİ KUŞÇU

Bekir Karlığa

Uluğ Bey'in doğancısı Mehmed'in oğlu olduğu için kendisine "Kuşçu" lakabı verilmiş olan ve kısaca "Ali Kuşçu" diye anılan büyük Türk düşünür ve bilgini, Semerkand'da dünyaya gelmiştir. Kâdı zâde-i Rûmî, Uluğ Bey ve Gıyâseddîn Çemşîd'in hem öğrencisi hem de mesai arkadaşı olmuştur. Daha sonra Kirmân'a gitmiş, burada Nasîreddîn et-Tûsî'nin öğrencilerinden ders almıştır. Bir süre sonra yeniden Semerkand'a dönen Ali Kuşçu, Uluğ Bey'in önderliğinde yapılan gözlem faaliyetlerinde önemli görevler almış, Kâdı zâde-i Rûmî'nin vefatı üzerine de bu rasathânenin yönetimini üstlenmiştir. "Zîc-i Gürgânî" ya da "Zîç-i Uluğ Beğ" diye şöhret bulmuş olan ünlü astronomi çizelgelerini o tamamlamıştır.

Gıyâseddîn Çemşîd el-Kâşî'nin bildirdiğine göre, o günlerde Semerkand'da Uluğ Bey'in çevresinde 60-70 civarında bilim adamı Astronomi ve Matematik alanında çalışmalar yapmakta imiş. İslam bilim ve düşüncesinin yeniden çiçek açmasını sağlayacak bu çok önemli bilimsel faaliyet ne yazık ki Uluğ Bey'in feci biçimde öldürülmesi üzerine son bulmuştur. Ancak Fatih Sultan Mehmed'in yeni fethettiği imparatorluğun başkentini, İslam dünyasının bilim merkezi haline getirmeye çalışmasıyla bu fidanların İstanbul'da yeniden çiçekler açmaya başladığı görülmektedir.

***

Uluğ Bey'in öldürülmesi üzerine Ali Kuşçu, hacca gitmeye karar vererek 1450 yılında Semerkand'dan ayrılır. Tebrîz'e geldiğinde, Akkoyunlu hükümdârı Uzun Hasan, bu değerli bilim adamına büyük itibar göstererek yanında kalmasını ve burada derslerini devam ettirmesini rica eder. Bu teklifi kabul eden Alî Kuşçu, Tebrîz'e yerleşir. Bir müddet sonra Uzun Hasan, onun İslam dünyasını kuşatmış olan ününden yararlanarak ister. Bu amaçla Fatih Sultan Mehmed ile aralarındaki ihtilafı çözmesi için onu, İstanbul'a elçi olarak gönderir. Fatih Sultan Mehmed, Alî Kuşçu'yu, büyük bir saygı ile karşılar ve derin bilgisine hayran kalır. Sonra ona İstanbul'da kalmasını teklif eder. Ancak Alî Kuşçu bu teklifi kabul etmesinin o an için uygun ve ahlakı olmayacağını, ancak elçilik hizmetini tamamladıktan sonra dönüp gelebileceğini belirterek İstanbul'dan ayrılır. Tebrîz'e gider ve Uzun Hasan'dan izin alarak İstanbul'a dönmek üzere yola koyulur. Bu durumdan haberdâr olan Fatih Sultan Mehmed, Alî Kuşçu'nun imparatorluk topraklarına girdiği andan itibaren yol boyunca büyük bir iltifatla karşılanmasını ve gittiği her yerde değerli hediyelerle taltîf edilmesini ister.

İstanbul'a geldiğinde, başta Hocâ-Zâde olmak üzere devrin önde gelen bilginleri ve devlet adamları kendisini Üsküdar'da karşılarlar ve sandalla doğrudan Saray Burnu'na geçirip huzûr-u Hümâyun'a takdîm ederler. İmparatorluğun üst düzeyde ilmî mevkii sayılan Ayasofya Medresesi müderrisliğine tayin edilen bilgine, o güne göre son derece yüksek olan yevmiye 2000 akçe maaş bağlanır. Alî Kuşçu'nun verdiği dersleri, medrese öğrencilerinin yanı sıra hocaların da takip ettiği söylenir. Hatta onun, Molla Husrev ile birlikte Fatih'in kurduğu Sahn-ı Semân medreselerinin programını hazırladığı sanılmaktadır.

***

On beşten fazla eser kaleme almış bulunan bu büyük bilginin, çalışmalarını daha çok Astronomi ve Matematik alanlarında yoğunlaştırdığı görülmektedir. Farsça kaleme aldığı "Risâle fi'l-Hey'e"; Fatih Sultan Mehmed'e ithaf etmiş olduğu ünlü "er-Risâletü'l-Fethiyye"; Kutbeddîn eş-Şîrâzî'nin "Tuhfetü'ş-Şâhiyye" isimli eserine yazdığı şerh ve Uluğ Bey'in Astronomik çizelgeleri üzerine kaleme aldığı "Şerh-i Zîc-i Uluğ Beğ" isimli eserler bunların başında gelmektedir.

Uzun süre Fatih'te Sahn-ı Semân Medresesi'nde dersler inin sürdüren Alî Kuşçu, 1473 yılında emekliye ayrılmış ve 15 Aralık 1474'de İstanbul'da vefât etmiştir.

(*Bugün*, 31.5.2006)

ler arasında torunu Mirim Çelebi ile Molla Lutfi meşhurdur. Vefat edince Eyüp Sultan Türbesi civarına defnedildi.

BAŞLICA ESERLERİ:

ASTRONOMİ-MATEMATİK: *Risâle fi'l- hey'e* (Bir mukaddime ve iki makale, Molla Perviz *Mirkâtü's-Semâ* adıyla Türkçeye çevirdi), *Risâle fi'l-Hisâb* (Üç makale, Farsça), *er-Risâletü'l fethiyye* (Fatih'e ithaf edilmiş astronomi ile ilgili Arapça eser, 1548 yılında Halcp'te *Hulâsatü'l-Hey'e* adıyla Ali b. Hüseyin, 1824 yılında *Mir'âtü'l- Âlem* adıyla Mühendishâne-i Hümâyun başmüderrisi Seyyid Ali Paşa tarafından Türkçeye çevrildi), *er-Risâletü'l-Muhammediyye* (Arapça, hesap ilmi ile ilgili, bir mukaddime ve beş makale), *Şerhu't-Tuhfeti'ş-Şâhiyye* (Kutbüddin Mahmûd b. Mes'ûd eş-Şîrâzî'nin astronomiyle ilgili et-Tuhfetü'ş-Şâhiyye adlı eserinin şerhi), *Zic-i Uluğ Bey Şerhi.*

KELÂM VE FIKIH: *eş-Şerhu'l-cedîd 'ale't-Tecrîd* (Nasîrüddîn-i Tûsî'nin Tecridü'l-kelâm adlı eserinin şerhi), *Hâşiye Ale't-Telvih* (Sadrüşşerîa'ya Teftâzânî tarafından yapılan et- Telvih adlı şerhe hâşiye).

DİL-GRAMER: *Şerhu'r-Risaleti'l-vaziyye* (Adudüddin el-İcî'nin bir eserine şerh), *Risâle fi vaz'i'l-müfredât, Umdetü'z-zevâhir* (Lugat, sarf ve iştikakla ilgili, Kahire (tsz.) ve İstanbul'da (1866, taş basması), *Şerhu'ş-Şâfiye li'bni'l-Hâcib* (Farsça, eş-Şâfi şerhi), *Fa 'ide li-tahkiki lâmi't-ta' rif, Risâle Ma ene kultü, Risâle fi'l-hamd.*

HAKKINDA: Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmanî (c. 3, 1892-99, s. 486-487), Salih Zeki / Âsâr-ı Bâkıye (1926), Katip Çelebi / Keşfü'z-zunûn an Esami'l Kütüb ve'l Fünûn (nşr. Kilisli Muallim Rifat, 1941-43), Abdullak Adnan Adıvar / Tarih Boyunca İlim ve Din içinde (Osmanlı Türklerinde İlim, 1943, s. 47-49), A. Süheyl Ünver / Ali Kuşçu Hayatı ve Eserleri (1948), İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı (1965, s. 7, 20, 31, 321), Mücgân Cunbur / Ali Kuşçu Bibliyografisi (1974), Muammer Dizer / Ali Kuşçu (1988), Cengiz Aydın / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989, s. 408-410), TDOE – TDE Ansiklopedisi I (2002), Musa Yıldız / Bir Dilci Olarak Ali Kuşçu ve Risâle fi'l-İsti'âre'si (2002).

ALİ MUZAFFER

Şair-yazar (D. ?, İstanbul - Ö. 1911). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Osmanlı dönemi yazarlarının en üretkenlerinden olup otuza yakın eseri vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Bir Sergüzeşt, Letâif-i Nâdide, Japonya'ya Seyahat, Çin, Balonla Seyahat, Terâcim-i Ahvâl-i Meşâhir, Abdülvezel Paşa, İspanya-Amerika Muharebesi, Habeşistan Hakkında Malûmât-ı Mücmele, Küre-i Arzın Süret-i Teşekkülü, Zelzele Hakkında Malûmat.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972).

ALİ MÜNİF BEY.

Bkz. YEĞENA, Ali Münif

ALİ NAMIK

Yazar (D. 1885 – Ö. 1953). Defalarca Sadrazam olan Ayan Reisi Küçük Sait Paşa'nın oğludur. Çocukluğunu ve gençliğini kitaplar arasında geçirmiş, okumanın tadını almış, kendi deyimiyle inzivanın ve tetebbuun "templa serana"sında yaşamıştı. 1918'de yayımlanan *Vérité, Justice, Bonté* (Hakikat, Adalet, İyilik), bu çalışmaların ürünüdür.

HAKKINDA: A. Cerrahoğlu / Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı (1975, s. 9-22), Cemil Meriç / Bu Ülke (2004).

ALİ NAZİMÂ

Sözlük yazarı (D.1860, İstanbul – Ö. 1935, İstanbul). Eserlerinde Mehmet Ali müstearını da kullandı. İlk eğitimini sübyan mektebinde yaptı. Üsküdar Paşakapısı Rüştiyesi ve Galatasaray Sultanisini bitirdikten sonra Galatasaray Sultanisine Türkçe ve Arapça öğretmeni olarak atandı (1880). 1883'ten itibaren Mülkiye Mektebinde Fransızca öğretmenliği yaptı. 1885 yılında Mekteb-i Edeb adlı özel okulu kurdu. 1889'da Maarif Nezareti Tetkik-i Müellefât Komisyonu üyeliğine atandı. Mülkiye Mektebinde müdür yardımcılığı (1892) ve Fransızca öğretmenliğinin ardından İstanbul Darülfünununun Ulûm-u Tabüyye ve Diniyenin müdür yardımcılığını üstlendi. 1981'den itibaren Darülfününda Türkçe - edebiyat öğretmeni, Kadastro Okulu ve İnas Darülfünunu müdürü olarak görev yaptı. Daha sonra Maarif Nezareti Telif ve Tercüme Dairesi üyeliği, Vefa Sultanisi Fransızca öğretmenliği, Dârülmuallimât müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1935 yılında, Nişantaşı Lisesi müdürü iken emekli oldu.

Çeşitli ders kitapları ve sözlükleri arasında *Nazimâ Lügati* diye de anılan ve Mütercim Asım'ın *Kamus Çevirisi* ile Vefik Paşanın *Lehçe-i Osmani*'sinden yararlanarak hazırladığı sözlüğü en önemli çalışmasıdır.

ESERLERİ:

SÖZLÜK- DERS KİTABI-ANTOLOJİ: *Mükemmel Osmanlı Lügati* (1899), *Lisan-ı Osmani, Mini Mini Lügat-ı Tefeyyüz, Osmanlıca'dan Fransızca'ya Lügat-Mignon Dictionnaire Tefeyyüz Ottoman-Français, Muhtasar Lisan-ı Osmani, Muhtasar Yeni Hesab, Muhtıra-i Belagat, Nevusul Kıraat, Oku Yahut Yeni Risale-i Ahlak ve Vezaif-i Etfal , Çay, İman, Nasihat-ı Hükema, İdman, Haritalı Küçük Tarih-i Osmanî, Çukulata, Batn-ı Küm yahut Fransızca Ef'ail-i Gayr-i Kıyasiye, Bak Öğren Yahut 650 Şekil ile Malumat-ı Fenniye ve Dürüs-ı Eşya, On Temmuz Malumat-ı Medeniye ve Tatbikat-ı Ahlâkiye Vesaireye Dair Kıraat Kitabı, Rebi'ül İslamdan İlmihal, Resimli Muhtasar Sarf-ı Osmani, Sualli ve Cevaplı Haritalı Küçük Tarih-i Osmanî, Talim-i Benât, Tarih-i Nazıma'dan Küçük Tarih-i Müslimin, Tarih-i Nazıma'dan Küçük Tarih-i Osmanî, Tertib-i Cedid İlaveli Risâle-i Ahlâk, Tertib-i Cedid Talim-i Farisi, Yeni Muhtasar Kavaid-i Osmaniye, Zübde-i Usûl-i Franseviye, Yeni Müntehabat-ı Gülistan.*

ÇEVİRİ: *Mükellim, Nevabiğü'l-Kelim* (Zemahşeri'den).

HAKKINDA: A. Fidarok / İçimizden Birkaç İsim (Kafkasya Gerçeği, sayı :3, 1991), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALİ NUSRET

Şair ve yazar, çevirmen (Ö. Mart 1872, Yenişehir / Makedonya - Ö. 13 Şubat 1913, İstanbul). Şair Cenap Şahabcttin ve şair Osman Fahri'nin küçük kardeşidir. 1981'de Mühendishane-i Berri (1891) mezunu. İstihkâm mülazımı olarak askeri okullar, Mercan ve Vefa liseleri ile İstanbul Erkek Muallim Mektebinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Ölümüne kadar özel dersler verdi ve gazetelere yazı yazdı. II. Meşrutiyet'ten sonra kaymakam (yarbay) rütbesindeyken emekliye ayrıldı. Veremden öldü, mezarı Fatih Camii haziresindeki Gazi Osman Paşa Türbesi önündedir.

Daha çok dil ve edebiyat konularını işleyen ve tanınmasını sağlayan yazıları *Servet-i Fünün* ve *Şüray-ı Ümmet* dergilerinde yayımlandı. Ölümüyle ilgili şiirlerini kardeşi Osman Fahri bastırdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şihap* (1888).

DİĞER-ESERLERİ: *Makalât-ı Tarihiye ve Edebiye* (1910), *Küçük Bir Faciayı Vatanperverâne, Menekşe.*

ÇEVİRİ: *Muallim Mustel* (A. Dumas Fils'ten,1893), *İki Kadın* (A. Belot'dan, 1894), *Köy Muaşakaları* (E. Richebourg'dan, 1895).

HAKKINDA: İ. Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), Reşat Ekrem Koçu / İstanbul Ansiklopedisi (c. I, 1958), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. I, 1982), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

ALİ ÖRFÎ

Mutasavvıf (D.?, Polyan / Küreyce - Ö. 1887, İstanbul). Nakşî-Melâmî şeyhlerinden Seyyid Muhammed

Nüru'l-Arabî'nin talebelerinden. Tahsil çağına geldiğinde Mısır'a giderek uzun süre orada yaşadı. Bir süre Selânik'te kaldıktan sonra İstanbul'a yerleşti. Yenikapı dışındaki Mevlevihane civarındaki kabristana gömüldü.

ESERLERİ:

Şerh-i Dîvân-ı Niyâzî-i Mısrî, *Tercüme-i İnsân-ı Kâmil*, *Tercüme-i Vâridât*, *Tercüme-i Hikem-i Atâî*, *Dîvân-ı İlâhiyât*, *Tercüme-i Maksadu'l-Esnâ*, *Es'ile ve Ecvibe-i Mutasavvıfane*, *Şerh-i Gazel-i Hazret-i Üftâde*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ALİ PAŞA

Şair ve yazar (D. 1856, Sakız - Ö. 1936, İstanbul). Asıl adı Ali Haydar. Ali Paşa olarak tanınmıştır. Soyadı Kanunu'ndan sonra adı Mehmet Ali Çalımlı oldu. Askeri Tıbbiyc (1880) mezunu. Paşalığa kadar yükseldi. Mezun olduğu okulda tabip yüzbaşı rütbesiyle jeoloji derslerini okuttu. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Harbiye Nezareti Teftiş-i İnsani Komisyonu azalığı; Haydarpaşa Askeri Hastanesi, Birinci Kolordu ve Ordu başhekimliği, Şirket-i Hayriye idaresinde hekimlik, Padişah Mehmed Vahideddin'in ikinci tabipliği gibi görevlerde bulundu. 1921'de emekli olunca başladığı Kızılay başkanlığı görevini ölümüne dek sürdürdü. Mezarı Paşabahçe'dedir. Şiirlerini bir kitapçıkta topladığı belirtilmişse de bulunamamıştır.

ESERLERİ (Araştırma):

Telhis-i İlmi Maadin (1898), *Miyâr-ı Gıda, Tabakât-ül Arz.*

HAKKINDA: İ. Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), TDE Ansiklopedisi (c. II, 1977), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

ALİ RAHMANÎ

Halk ozanı (D. 1942, Erzurum – Ö. 1993). Asıl adı Ali Çırçır'dır. Aziziye İkokulunu bitirdi. Ortaokula başladı; ancak sağlık durumu okumasına fırsat vermedi. Bir süre Atatürk Üniversitesinde çalıştı. Malulen emekli oldu. Erzurum'dan Ankara istikametine giderken PKK militanlarınca araçları durdurulduğu. Bazı yolcularla birlikte Rahmanî de öldürüldü (1993). 1977 yılından itibaren yurdun çeşitli yerlerinde yapılan âşık toplantı ve yarışmalarına katıldı. Konya Âşıklar Bayramı'nın müdavimlerindendi. Özellikle atışma ve dudakdeğmez türlerinde başarılı yarışmalar çıkardı. Ödüller kazandı. Şiirleri, daha çok, *Erciyes* ve *Milli Kültür* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Okul Şiirleri, *Öğütler Destesi* (1988).

ALİ RAHMANİ

BALI VAR

Aciz gönlüm ne yaşarsın dünyada
Bir urının gülden dermiş balı var
Öten bülbül neyin var ki devâda
Bir goncanın has kokuşlu gülü var

Gel boş gezme şu ömrünün çağında
Bağban isen sadık çalış bağında
Ne hünerin şu sincinin dağında
Bir ağacın meyve vermiş dalı var

Dengede tut solun ile sağını
Örümcekler örmektedir ağını
Otun dahi çıkarırlar yağını
Bir böceğin ipek örmüş teli var

Havada sis nice yerler kaplıyor
Bir billur cam enerjiyi topluyor
Bir sert köza kaplumbağa sakhyor
Bir yılanın cevher olmuş pulu var

Tumaların bir hoş olur oyunu
Yarasanın gören varmı huyunu
Sen Rahmani güzel eyle huyunu
Papağanın senin gibi dili var.

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

ALİ, Rahmi

Şair ve yazar. 1941, Çepelli (Mishos) köyü / Gümülcine / Yunanistan doğumlu. Yazılarında A. Kartaltepe, A, RTA, MMR, AA, YT, RT ve Rahmi Türkkan imzalarını da kullandı. İlkokulu bitirdikten sonra, parasız yatılı sınavlarını kazanarak, Türkiye'ye geldi ve Malatya Akçadağ İlköğretmen Okulunu bitirdi. Okulu bitirdikten sonra Batı Trakya'ya döndü ve kendi köyündeki ilkokulda öğretmenlik yapmaya (1961) başladı, 2002 yılında emekli oldu. Başta hikâye olmak üzere şiir, günce, deneme, anı, inceleme ve gezi türlerinde de yazan Rahmi Ali, 1989 yılında Yunanistan'da yayımlanmaya başlayan *Şafak* dergisinin üç kurucusundan biri olup, bu derginin 2004 yılında yayınına son vermesine kadar yazı işleri sorumluluğunu yürüttü.

Yazı hayatına öğrencilik yıllarında başlayan Rahmi Ali, Batı Trakya'ya döndükten sonra, yönetim kurulu üyesi ve başkan olarak görev aldığı Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği tarafından yayımlanan *Birlik* ve *Öğretmen* dergilerinde 1960'lı yıllarda çeşitli yazılar yazdı, bu dergilerde aktif görevlerde aldı. *Akın*, *Azınlık Postası* ve *İleri* gazetesinde yazan Ali Rahmi'nin bazı hikâyeleri Türkiye'de *Varlık* ve *Varlık Yıllıkları*, *Töre*, *24 Saat*, *Devrim*, *Batı Trakya'nın Sesi*, *Batı Trakya*, *Kardaş Edebiyatlar*, *Şiir Defteri*, *Tarla*, *Turnalar* ve *Aykırısanat* dergi gazetelerinde de yer aldığı gibi Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya ve KKTC'deki bazı Türkçe yayın organlarında yayımlandı. *Muhacir Osman* adlı hikâyesiyle *Töre* dergisinin yarışmasında birincilik ödülünü aldı. Yazı ve şiirleri ayrıca Bulgaristan ve Yugoslavya'daki bazı Türkçe yayın organlarında da yer aldı. *Ay ile Güneş* adlı çocuk kitabı hem Yunanistan'da hem de Türkiye'de yayımlandı.

Başta hikâye olmak üzere şiir, günce, deneme, anı, inceleme ve gezi yazıları türlerinde de yazan Rahmi Ali, 1989 yılında Yunanistan'da yayımlanmaya başlayan *Şafak* dergisinin üç kurucusundan biri olup halen bu derginin yazı işlerini yapmaktadır.

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *Ay ile Güneş* (1982).

HİKÂYE: *Zor İş* (2002).

HAKKINDA: Oktay Akbal / Zor İş (Cumhuriyet, 10.4.1977), Feyyaz Sağlam / Batı Trakya Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi (1990), Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatı (1990) - Yunanistan Batı Trakya Türkleri Edebiyatında Atatürk (1992) - Yunanistan Batı Trakya Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler (1993) -Yunanistan Batı Trakya'da Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1995), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000) - Balkanlarda Çağdaş Türk Hikâyecleri Antolojisi (2001) - Balkanlarda Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Antolojisi (2002), Sevinç Çokum / Hikâye Yarışması Hakkında - Yağmur Tunalı / Öldüren Sanatsızlık Dirilten Sanat (Töre, sayı:115), Ahmet Bican Ercilasun / Muhacir Osman (Töre, sayı:116), Halil Mustafa / Trakya'da Kitap Yayınlamak "Zor İş" (Paratiritis gazetesi, 9 Mart 2002), M. Demirel Babacanoğlu / Zor İş (Akköy, Kasım-Aralık 2003), Satı Merdan / Rafa Kaldırılan Yaşamlara Bir Dokunuş (İnsancıl, Mayıs 2005).

Rahmi Ali

RAHMİ ALİ

M. KÖYLÜ HASAN ÖĞRETMEN

I
"Alnımızda bilgilerden bir çelenk..."
Uçuşurdu siyah saçlarım sert adımlardan
Niçin açtı çocuklar? bilgisizlik düşmanım
Ümit doluydu içim yarınlarından

Gerçekten korkunç bir savaştı verdiğim
Gericisi, çıkarcısı, yönetimi taş duvar
Çocuklar okudular, güldüler, oynadılar
Kitaptılar, ışıktılar, doğruya yaklaştılar

Belki de doğru: ışık saçan bir mumdum
Kendim karanlık, umutlarım yitmekte hep
Baktım çevreme bir, ne umdum, ne buldum
Şimdi yokluk, şimdi ilgisizlik düşmanım

Ve siz çocuklar artık büyüdünüz
Düşündünüz mü hiç, öğretmen nedir
O bir ülkü, bir gönüllü, kendini düşünmez
Yol verin, "yorgun savaşçı" gelmektedir

ALİ RAŞİD

Bürokrat-şair (D. 1858, Kandiye / Girit – Ö. 25 Şubat 1918, İstanbul / Büyükçekmece). Rüştiye tahsilini tamamladıktan sonra özel hocalardan Buhârî, Mültekâ, Aruz, Bedî, Beyan, Coğrafya, Hendese, Logaritma vb. dersleri okudu. 1872'de Kandiye Hukuk Mahkemesi, Maarif Meclisi ve Ticaret Mahkemesi gibi kurumlarda görev yaptı. 1911'de Çanakkale mutasarrıflığına atandıysa da sonradan azledildi.

ESERLERİ:

Terkîb-i Bend, Safâü'l-Kulûb, Nümûne-i Hikmet.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

ALİ REŞAT

Tarihçi (D. 1877, Lofça - Ö. 1929, İstanbul). İstanbul İdadisi ve Mekteb-i Mülkiye (1897) mezunu. Mercan ve İstanbul liselerinde, Darülmuallim'de (İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu) tarih dersleri verdi (1908-13). Maarif Müsteşarlığı ve Tercüme Meclisi üyeliğinden sonra Edebiyat Fakültesinde tarih okuttu. Son görevi Maarif müfettişliği idi.

Makaleleri *İkdam, Saadet, Sabah* ve *Tasvir* gazetelerinde yayımlandı. Son asrın tanınmış tarihçilerindendir. Ayrıca ilk ve ortaokullar ile liseler için hazırladığı tarih kitabı serileri vardır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Dreyfus Meselesi ve Esbab-ı Hafiyesi* (İ. H. Baban ile birlikte 1897), *Bismark Hayat-ı Hususiye ve Siyasiyesi* (İ. H. Baban ile, 1909), *Devlet-i Osmaniye Nokta-i Nazarından Tarih-i Osmani* (1911), *Devlet-i Osmaniye Asr-ı Hâzır Tarihi* (1912), *Türkiye ve Tanzimat* (1912), *Musavver Dairetül Maarif* (resimli eğitim kuruluşları, 1914), *Çocuklara Tarih Dersleri* (1915).

ÇEVİRİ: *Mufassal Musavver Fransa İhtilal-i Kebiri* (Macar İskender'le, 1914), *Kapitülâsyonlar- Tarihi Menşei Asılları* (Macar İskender ile, 1914), *Cihan Muvazenesinin Bozulması* (Gustave le Bon'dan).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ALİ RIZA BEY

Gazeteci, yazar (D. 1842 – Ö. 1928). Doğum ve ölüm tarihleri *İstanbul Ansiklopedisi*'nde 1846-1926 olarak gösterilmekte ise de, *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı* adlı kitabında 1842-1926 olarak gösterilmektedir. Balıkhan Nazırı diye ün kazanmıştı. Hayatı ile ilgili fazla bilgi yoktur. Eski İstanbul yaşayışını iyi bilen ve yazılarında bunu o güne kadar çok az denenmiş bir yolda yansıtan yazarlardandır. Gazetelerde yayımlanan dizi yazıları "Onüçüncü Asr-ı Hicride İstanbul Hayatı" genel başlığını taşımaktadır. Yazı başlığı 18. yy. sonlarını da içine alıyor izlenimi veriyorsa da gözlem ve anıların ağırlığı 19. yy'ın ikinci yarısı ile 20. yy başlarına aittir. 1920'li yılların başlarında değişik gazetelerde yayımlanan bu yazıların bazıları kimi yazarlarca yeniden yayımlanmıştır. *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı* (200 l) adlı kitabını Ali Şükrü Çoruk yayına hazırlamıştır.

"Ali Rıza Beyin İstanbul yazılarında hatıralar ve müşahedeler devrin sosyal yaşantısından kesitlerle birlikte yürür. İyi bir gözlemci olan yazar, içinde bulunduğu şartları, bağlı olduğu toplumun örf ve âdetlerini, şahit olduğu hadiseleri bütün ayrıntılarıyla birlikte okuyucuya sunmaya çalışır. Bunu yaparken söylediklerini ve anlattıklarını birtakım kaynaklarla delillendirme çabası içindedir. (...) Osmanlı tarihi ve sosyal hayatıyla ilgili kaynaklar Ali Rıza Beyin yazılarında mehaz gösterdiği başlıca eserlerdir. Önemli görülen yerlere düşülen dipnotlar yazılara yarı ilmi bir makale havası vermekle beraber, anlatılan şeylerin çoğunun merkezinde yer alan yazarın kullandığı renkli ve akıcı üslup sayesinde makalenin kuru ve sıkıcı havasından uzaklaşılmaktadır." (Ali Şükrü Çoruk)

HAKKINDA: Reşat Ekrem Koçu / İstanbul Ansiklopedisi (1941), Ahmet Eken / Bir İstanbul kitabı daha (Virgül, Aralık 20019.

ALİ RIZA SEYFİ

Şair, tarihçi, tarihi roman yazarı (D. 1879, İstanbul - Ö.1958). Soyadı Seyfioğlu. Ali Rıza imzasını da kullandı. Denizcilik tarihi yazarı Süleyman Nutki'nin kardeşidir. Kasımpaşa Bahriye Rüştiyesi mezunu. Deniz subayı olarak 1892'den itibaren Basra'da, Çanakkale Boğazı'ndaki donanmada, Bahriye Fen Komisyonunda ve Trablusgarpta çeşitli görevlerde bulundu. 1906'da girdiği Genelkurmay Denizcilik Dairesi Tercüme Kaleminde hocası ünlü Türkçü Miralay Saffet Bey ile birlikte çalıştı.

Yüzbaşı rütbesinde emekli olduğu 1909'dan itibaren denizcilik tarihi alanında araştırma çalışmalarına başladı. İstanbul'un işgali üzerine ailesiyle birlikte Ankara'ya yerleşerek Matbuat Umum Müdürlüğünde İngilizce tercümanlığı, 1926'da döndüğü İstanbul'da ve Ticaret Odası Deniz Ticareti Şube Başkanlığı yaptı. Yazı ve şiirleri *Şehbal, Tasvir-i Efkar, Donanma, Sabah* vd. dergi ve gazetelerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Muazzez Vatana* (1913).

TARİHİ ROMAN: *Hayat-ı Alûde* (1900), *Kazıklı Voyvoda* (1928), *Deli Aslan* (1933), *Çocuk Kahraman Durakoğlu Demir* (1934), *Bozkırların Kurtları* (1935), *Bayram Reis* (1935).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Muharebât Bahriye-i Osmaniye Zeyli* (1899), *Turgut Reis* (1899), *Çanak-*

kale Boğazı (1900), *Kemal Reis ve Baba Oruç* (1909), *Barbaros Hayrettin* (1910), *Kırım Harbi'nde Kars Niçin Düştü?* (1913), *Kafkasya'nın Ruslar Tarafından İstilası Tarihi* (1917), *Gazi ve İnkılap* (1933), *İskitler ve İskitler Hakkında Heredot'un Verdiği Bilgiler* (1934), *Kurtuluş ve Kurtuluş Savaşı Üzerindeki Yazılarım* (1934), *Attlee* (1945), *Türklük Demek Kahramanlık Demektir* (1940), *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı* (yay. haz. Ali Şükrü Çoruk, 2001'de iki baskı).

ÇEVİRİ: *Harekat-ı Bahriye* (1928), *Yutland Muharebe-i Bahriyesi* (1934), *Tarzan'ın Canavarları* (1935), *Bir Milletin Bir İmparatorlukla Savaşı 1828-1829 Türk Rus Harbi* (1940), *Çeşme Deniz Muharebesi ve Akdeniz'de İlk Rus Donanması* (1943), *Türkiye ve Kırım Harbı* (1943), *Sir Adolpus Slade'in (Müşavir Paşa) Türkiye Seyahatnamesi ve Türk Donanması İle Yaptığı "Karadeniz" Seferi* (1945), *Yanlışlıklar Gecesi* (1946).

HAKKINDA: S. Nüzhet Ergun / Şairler (c. I, 1936), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

ALİ RUHÎ

Şair (D. 1853, İstanbul - Ö. 1890, Singapur). Öncelcri memurluk yaptı. II. Abdülhamid'in isteğiyle Japonya'ya gönderilen Ertuğrul gemisinde vakanüvis olarak görevlendirildi. Geminin batması sonucu ölenler arasında yer aldığı ya da yaralı olarak götürüldüğü Singapur hastanesinde öldüğü yolunda iki değişik rivayet vardır. Şiirlerinde dönemindeki yeniliklerden etkilenmedi, divan şiiri geleneğine bağlı kaldı. Şiirlerini *Lemeât* (1894) adlı kitapta topladı. *Tezkiretü'ş-Şuârâ* adlı eseri bulunamamıştır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri II (1972), Bchçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

ALİ SEDAD

Mantıkçı, fikir adamı (D. 1857 - Ö. 1900). Özel öğrenim gördü. Said Bey'den fizik ve kimya dersleri aldı. Galatasaray Sultanisi, Mahrec-i Aklâm ve Hukuk Mektebi gibi önemli okullarda mantık hocalığı yaptı. Ali Sedad, yüzyıllarca fikir hayatımıza hakim olan Farabi, İbn Sinâ geleneği içinde Aristo mantık anlayışına bağlıdır. Kendisinden önce gelen Türk mantıkçılarından farkı, mantık ilminin Avrupa'daki gelişmelerinden haberdar olmasıdır. Öncekiler, bağlı bulundukları geleneğin kapalı sistemi içerisinde mantık konularını işlemişlerdi. Ali Sedad ise gelenek çemberinin dışına çıkarak yeni fikirlerin tartışmasını yaptı ve çeşitli akımlara karşı, bağlı olduğu Farabi - İbn Sina anlayışı içindeki Aristo mantığının şuurlu bir savunucusu ve taraftarı oldu.

En önemli eseri *Mîzânü'l - Ukûl fi'l Mantık ve'l- Usûl*'dür. Söz konusu eser, cebirsel mantığa ve metodolojiye yer veren kendi türünün ilk orijinal eseri olma hüviyetini kazanmıştır. Ali Sedad, eserinde, Avrupa'da mevcut mantık anlayışlarını aktarmakla yetinmeyip onların tenkidini de yaparak bu alanda bir otorite olduğunu gösterdi. Cebirsel mantığa karşı çıkarak mantık alanının cebir sahasından daha geniş olduğunu, bu sebeple mantığın cebire uygulanamayacağını ve bu yolun çıkmaza gireceğini derin bir anlayışla belirtti.

ESERLERİ :

MANTIK: *Mizânü'l - Ukûl fi'l Mantık ve'l- Usûl, Lisânü'l-Mizân* (1888).

RİSALE: *Arûz-ı Osmâni* (1896).

Ayrıca çevirileri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tâhir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1914-1926, s. 248), Hilmi Ziya Ülken / Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi (1979, s. 222), TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989, s. 442).

ALİ SEYDİ

Dilci ve tarihçi (D. 1870, Erzincan - Ö. 1933, İstanbul). Askerî Rüştiye ve Mekteb-i Mülkiye mezunu. Devlet dairelerinde memurluk, Osmanlı Tarih Encümeni üyeliği, Trabzon milletvekilliği yaptı.

ESERLERİ:

Mesâil-i Tabiiye (1899), *Defter-i Galatât* (Seci ve Kafiye Lugatı'na zeyl, 1906), *Lugatçe-i Edebiyat* (1907), *Muhtasar Güldeste-i Bedayi* (1907), *Resimli Kamus-ı Osmani* (1907), *Tarih-i İslâm* (Ali Reşat ile, 1908), *Seci ve Kafiye Lugatı* (1908), *Sokullu Mehmet Paşa* (1909), *Tarih-i İslâm'dan Birkaç Yaprak* (1909), *Alemdar Mustafa Paşa* (1911), *Vezayif Nezariyesi Üzerine Müretteb Ahlâk-ı Dini* (1911), *Musahebât-ı Ahlakıyye* (1913), *Musahebât-ı Ahlakıyye ve Mâlumat-ı Medeniyye* (1917), *Latin Hurufu Lisanımıza Kabil-i Tatbik midir?* (1924), *Resimli Yeni Türkçe Lügat* (1929).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Mustafa Uzun / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ALİ SUAVİ

Gazeteci, fikir adamı (D. Kasım 1839, Cerrahpaşa / İstanbul - Ö. 20 Mayıs 1878). Aslen Çankırılıdır. Davutpaşa İskelesi Mekteb-i Rüştiyesinde okudu. Bab-ı Seraskeri Dersaadet Yoklama Kaleminde çalıştığı üç yıl boyunca cami derslerine devam etti. Bursa Rüştiyesindeki kısa sürcli (1856) öğretmenliğinden sonra İstanbul'a döndü. Yirmi yaşlarında hacca giden Ali Suavi dönüşünde Simav, Filibe ve Sofya'da çeşitli görevlerde bulundu. İstanbul'a dönünce (1867) Şehzade Camii'nde vaazlar verdi. Sami Paşa, onun Sofya Ticaret Mahkemesi reisliğine ve Filibe Rüştiyesine tayininde yardımcı oldu. Bu görevlerinden azledilerek İstanbul'a dönüşünde gene Sami Paşanın yardımlarını gördü. Filip Efendinin *Muhbir* gazetesinde yazılar yayımladı. Muhbir gazetesinde 1867 yılının başlarından itibaren yazmaya başlaması Ali Suavi'nin yazı hayatının ilk dönemi olarak nitelenebilir. Belgrat kalesinin düşmesi üze-

Ali Suavi

rine Ali Paşa'yı şiddetle eleştiren bir yazıyı yayınlaması, hem gazetenin bir ay süreyle kapatılmasına hem de kendisinin Kastamonu'ya sürülmesine yol açtı, orada iki buçuk ay süreyle gözetim altında kaldı. Buradan, Yeni Osmanlılar Cemiyetinin maddi destekçisi Mısırlı Prens Mustafa Fazıl Paşa'nın yardımıyla Paris'e kaçtı (18 Mayıs 1867). Bu kaçışa Namık Kemal ile Ziya Paşa da yardım ettiler. Üçü de Meselina adlı aynı gemide yolculuk ettiler.

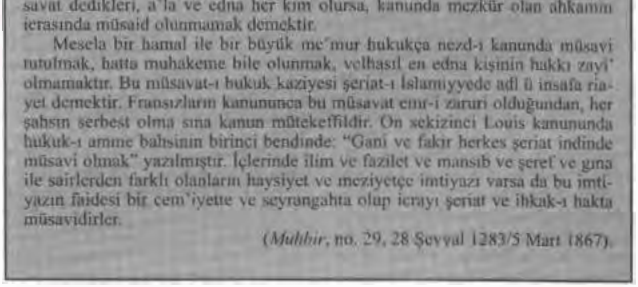
Yeni Osmanlılar Cemiyetinin yayın organı haline getirdiği *Muhbir*'i bu defa Londra'da çıkarmaya başladı (31 Ağustos 1867). Bu yıllar Ali Suavi'nin yazı ve siyasi hayatının ikinci ve önemli bir dönemidir. Gazetecilik onun asıl mesleği haline geldi. Cemiyetle görüş ayrılıklarına düşünce, Namık Kemal ve Ziya Paşanın eleştirilerine hedef oldu. Onun etkisini ortadan kaldırmak üzere Namık Kemal ve Ziya Paşa tarafından Londra'da *Hürriyet* gazetesinin yayımına başlandı (29 Haziran 1868). Ali Suavi'nin en büyük koruyucusu ve maddi destekçisi Mustafa Fazıl Paşanın Sultan Abdülaziz ile anlaşıp İstanbul'a dönmesi, onun durumunu oldukça etkiledi. Londra hükümetinin de baskıya başlaması üzerine 50. sayıda gazetenin yayımına son vermek zorunda kaldı (3 Kasım 1868), Paris'e geçti; orada *Ulûm* adlı gazeteyi çıkarmaya başladı (1869-70, 25 sayı). Burada daha çok kültür tarihi, tarih, dini konular, felsefe, eğitim ve ekonomi gibi değişik sahalarda yazılar yazdı. 1870-71 Fransız-Alman savaşının başlaması üzerine bu gazeteyi *Muvakkaten Ulûm Gazetesi Müşterilerine* (1870-71 arasında, 11 sayı) adıyla Lyon'a naklettı. Paris'te kaldığı süre içinde, gazeteden başka bir taraftan da fikrî ve siyasi muhtevalı bazı küçük risâlelerle ve yıllıklar yayımladı. 1870'ten sonra Yeni Osmanlılar'la herhangi bir ilişkisi kalmadı.

Ali Suâvi, Abdülaziz'in tahttan indirilişi ve V. Murad'ın çok kısa süren padişahlığı ardından tahta geçen II. Abdülhamid'in izni ile İstanbul'a döndü (Ekim 1876). Tercüme Heyetine tayin edildiyse de aynı komisyonda Namık Kemal ile Ziya Paşa'nın da bulunması bu heyetin toplanmadan dağılmasına sebep oldu. Midhat Paşa'nın azledildiği ve Meclis-i Mebûsan'ın birinci devresinin sona erdiği günlerde (Haziran 1877) Midhat Paşa ve meşrutiyet rejimi aleyhine yazdığı birkaç makale ile sarayın güvenini kazanan Ali Suâvi, padişah tarafından Mekteb-i Sultanî müdürlüğüne getirildi. Fakat kısa zamanda idare ve disiplininin bozulması ve aslen İngiliz olan karısı ile okulda yatıp kalkması dolayısıyla çıkan dedikodular yüzünden bir yıl sonra bütün resmî görevlerine son verildi (16 Aralık 1877). B. Lewis, onun bu sırada Üsküdar Komitesi adıyla gizli bir cemiyet kurduğunu ileri sürerken başka araştırmacılar İngiliz ve Ruslarla sıkı münasebette bulunduğunu iddia etmektedirler. Bu başarısızlığın da etkisiyle Abdülhamit'i tahttan indirip yerine V. Murat'ı padişah yapmak için ünlü Çırağan baskınına girişti. 20 Mayıs 1878 günü Çırağan Sarayını basmaya gelen 250 muhacirin önünde aktif bir rol aldı. 1877-78 Rus Harbi yenilgisinin sorumlusu olarak da Abdülhamit'i görmekteydi. Bu olaylar içinde V. Murat'ı tahta çıkarmak coşkusu ile hareme giren Ali Suavi, Beşiktaş karakol kumandanı Hasan Paşa (daha sonra 7-8 Hasan Paşa) tarafından değnekle vurularak öldürüldü. Ali Suâvi veya Çırağan Vakası denilen bu olay üzerine sonraları birçok araştırma yapılmış olduğu halde, hareketin başarısızlığa uğraması dolayısıyla evindeki bütün evrakın karısı tarafından imha edilmesi yüzünden olay hâlâ tam olarak aydınlanamadı. Amacı başka bile olsa II. Abdülhamid'e karşı V. Murad'ı yeniden tahta çıkarmak isterken can vermesi, bir süre sonra Jön Türkler tarafından millî bir kahraman olarak benimsenmesine ve bayraklaştırılmasına yol açtı.

Ali Suavi, Tanzimat döneminin fikir yapısında hareketli, canlı, renkli bir kişilik olarak yer aldı. Kendi kendini yetiştirmiş usta bir yazardı. Her konuda fikir ileri süren, ancak görüşlerini sık sık değiştiren Suavi, hayatı boyunca çelişkili tutumlar içinde görüldü. Bunun sebebi, daha çok dini bilgilerle yetişmesi, uğraşması, hatta camilerde vaazlar vermesi, sonra Avrupa'ya gitmesi, Batı kültürüyle yüz yüze gelmesi, siyasi hayat ile derinden ilgilenmesi, gazeteyi bu yolda ısrarla kullanması vb. idi. İslâmî ilimler öğrenimi gördüğü halde batılılar gibi yaşadı, yazılarıyla Türkçülüğe hizmet etti. Cumhuriyetin ilanından yarım yüzyıl önce hilafet müessesesine karşı çıkıp laikliği, Latin harflerini, bilimsel terimlerin Latinceden aynen alınmasını ilk savunanlardan oldu. Gerek bu düşünceleri, gerekse İngiliz bir kadınla evli olması nedeniyle döneminde "Protestan Suavi" olarak adlandırıldı. Türkçenin özleştirilmesi konusundaki görüşleri sonradan Ziya Gökalp tarafından tekrar edildi.

Namazda sürelerin Türkçesinin okunabileceğine cevaz verildiğini, hutbelerin Türkçe okunmasının gerekli olduğunu ileri sürdü. Türk ırkının dünyanın en eski ve medeni ırklarından biri olduğunu iddia etti. Buna binaen Ali Şir Nevâî'nin Türkçenin Farsça karşısında üstünlüğünü ortaya koymak üzere *Muhâkemetü'l-Lugateyn*'i, *Ulûm*'da tefrika halinde yayımladı. "Lisan ve Hatt-ı Türkî" adlı makalesinde Türk dilinin dünyanın en eski ve mükemmel dilleri arasında yer aldığını belirtti. Türk diline "lisân-ı Osmânî" demenin yanlış olduğunu ilcri sürenlerin başındadır. Arap harflerinin bırakılarak Latin harflerinin kabul edilmesini, ilim terimlerinin de Latinceden alınmasını teklif etti.

Kaynaklarda yayımlanmış eserleri dışında çok sayıda müsvedde halinde kalmış escrinden söz edilir. Bunlardan en belli başlı olanları şunlardır: *Muhbir, Tasvir-i Efkar, Vakit, Basiret, Müsavat, Ruzname-i Ceride-i Havadis*, Londra'da *Hürriyet* ve kendi çıkardığı

ALİ SUAVİ

MÜSAVAT

Bu müsavat tabiri çoktan beri gazetelerde kullanılmaktadır. Frenklerin müsavat dedikleri, a'la ve edna her kim olursa, kanunda mezkûr olan ahkamın ierasında müsaid olunmamak demektir.

Mesela bir hamal ile bir büyük me'mur hukukça nezd-i kanunda müsavi tutulmak, hatta muhakeme bile olunmak, velhasıl en edna kişinin hakkı zayi' olmamaktır. Bu müsavat-ı hukuk kaziyesi şeriat-ı İslamiyyede adl ü insafa riayet demektir. Fransızların kanununca bu müsavat emr-i zaruri olduğundan, her şahsın serbest olma sına kanun müteke ffildir. On sekizinci Louis kanununda hukuk-ı amme bahsinin birinci bendinde: "Gani ve fakir herkes şeriat indinde müsavi olmak" yazılmıştır. İçlerinde ilim ve fazilet ve mansib ve şeref ve gına ile sairlerden farklı olanların haysiyet ve meziyetçe imtiyazı varsa da bu imtiyazın faidesi bir cem'iyette ve seyrangahta olup icrayı şeriat ve ihkak-ı hakta müsavidirler.

(*Muhbir*, no. 29, 28 Şevval 1283/5 Mart 1867).

Ulum ve *Muvakkaten* gibi devrin çeşitli gazetelerinde tefrika halinde kalan *Ehemmiyet-i Hıfz-ı Mâl*, *Giyotyos Tercümesi* (İbn Miskeveyh'ten), *Ta'rifat*, *Kayde'l-Mevcud Say de'l-Mevkud* vd.

"Ali Suavi, İslâm dünyasının en önemli sorunu olan ve günümüz dünyasında tüm sıcaklığını koruyan laikliğin ilk savunucularındandır." (Arif Hikmet Bildik)

"Ali Suavi, Tanzimat döneminin fikir hayatının en karakteristik yapısı olan Doğu ve Batı kültürünün edinilmesinde gayret gösteren şahsiyetlerin bir başka örneğidir. O, dini bilimlerden felsefeye, tarihten coğrafyaya, gazetecilikten politikaya, dilden edebiyata ve sosyolojiye kadar pek çok konu üzerinde kafa yormuş, yazılar yazmıştır. Dini bilimlerle yetişmesi, hatta hadislerle fazlaca uğraşması onun, muhaddis diye anılmasına sebep olmuştur. Türk tarihi üzerindeki değerlendirmelerinde ise, Türk ırkının dünyanın en eski ve medeni ırklarından biri olduğunu savunmuş ve bu görüşe bağlı olarak da Türk dilinin dünyanın en eski ve mükemmel dillerinden biri olduğu üzerinde durmuştur. Hatta Şinasi'nin başlatmış olduğu "sade Türkçe" fikrinin özellikle gazete dilinde uygulanmasını benimseyen ve savunan Ali Suavi, Osmanlıca sözünün yanlış olduğunu, hatta Latin harflerinin kabulünü bile savunmuştur. Bu fikirleri ile o, Türkçülük hareketinin öncüleri arasında da gösterilmiştir. Bütün bunların yanı sıra Ali Suavi, daha çok siyasidir. Devlet yönetiminde laiklik ilkesinden söz etmekle birlikte İslami değerlerin dışına da taşmaz; yalnızca hilafete muhaliftir. Çünkü Peygamber halifelik müessesesini kurmamıştır. İdari sistemde ise meşrutiyet, en çok adını andığı ve savunduğu bir sistem olmuştur. Kısacası Ali Suavi'nin fikirleri laisizmden milliyetçiliğe ve İslami değerlere kadar uzanan, biraz da yenileştirmeye yönelik bir yapı gösterir." (İsmail Parlatır)

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-MAKALE-RİSALE: *Hive* (Le Khiva, Paris, 1873; İstanbul 1910; yeni harflerle baskısı Ali Suâvi'nin Hive Hanlığı ve Türkistan'da Rus Yayılması adıyla, yay.haz. M. Abdülhalük Çay, 1977), *Nasıreddin Chah d'Iran* (Paris, 1873), *A. Propos de L'Herzegovine* (Paris, Ali Suâvi'nin yaptığı iki harita ekli, 1875), *Montenegro* (Paris, 1876), *Taharriyat-ı Suavi alâ Tarih-i Türk, Saydu'l Mefkûd* (2 cilt), *Defter-i Âmâl-i Ali Paşa* (Paris, tsz; *Âli Paşa'nın Siyâseti* adıyla ikinci bas. 1907), *Ali Paşa'nın Siyaseti* (Paris, tsz; 2. bas. İstanbul 1909), *Devlet Yüz On Altı Buçuk Milyon Lira Borçtan Kurtuluyor* (Paris, 1875), *Kani Paşazade Ahmet Rıfat Bey'e Yazılan Mektup Sureti* (Paris, tsz), *Hukuku's-Şevari* (1908).

ÇEVİRİ: *Arâbi İbâre Usulü'l-Fıkıh* (The Principles of Jurisprudence, Londra, 1868),

ANSİKLOPEDİ: *Kamusu'l Ulûm ve'l-Maarif* (5 forması yayımlanabildi, Paris, 1870).

YILLIK: *Mısır fi Sene 1288* (Paris, 1871), *Türkiye fi Sene 1288* (Paris, 1871), *Türkiye fi Sene 1289* (Paris, 1872), *Türkiye fi Sene 1290* (Paris, 1873).

YAYINA HAZIRLAMA: *Sefâretnâme-i Fransa* (Paris, Yirmisekiz Mehmed Çelebinin sefaretnâmesi, hâşiyeler ekli, 1871), *Tercüme-i Lugaz-ı Kâbis-i Eflâtun* (İbn Miskeveyh tarafından Yunancadan Arapçaya tercüme edilmiş olduğu iddiası ile Eflâtun'a nisbet edilen eser, Paris, 1873), *Takvîmü't-tevârih* (Katib Çelebiden, notlar ve zeyil ilâvesiyle, Paris, 1874).

HAKKINDA: Abdurrahman Şeref / Târih Musâhabeleri (1923), Fuad Köprülü / Milli Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri ve Divan-ı Türki-i Basit (1928), İsmail Hami Danişmend / Ali Suavi'nin Türkçülüğü (1942), Behice Kaplan / "Ali Suavi" (Lisans tezi İÜ, 1943-1944), İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Ali Suavi ve Çırağan Vak'ası (Belleten, c. I, 1944, s. 71-118), Neşet Halil Atay / Ali Suâvi Kendine Göre (İstanbul, c. 3, sayı: 25-33, 1944-45), İhsan Sungu / Muhbir Gazetesi (Aylık Ansiklopcdi, 1945, s. 401-404), Mithat Cemal Kuntay / Sarıklı İhtilalci Ali Süavi (1946), Falih Rıfkı Atay / Başveren İnkılapçı (Ali Suavi üzerine, 1954), Ahmet Hamdi Tanpınar / 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi (2. bas. 1956), Hilmi Ziya Ülken / Türkiye'de Çağdaş Düşüncc Tarihi (1966), Nâmık Kemal'in Hususi Mektupları (haz. Fevziye Abdullah Tansel, 1967), Cavit Orhan Tütengil / Yeni Osmanlılar'dan Bu Yana İngiltere'de Türk Gazeteciliği 1867 - 1967 (1969), Bernard Lewis / Modern Türkiye'nin Doğuşu (çev. Metin Kıratlı, 1970), Agah Sırrı Levend / Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri (3. bas. 1972), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Ebüzziya Tevfik / Yeni Osmanlılar Tarihi (1973-74), M. Kaya Bilgegil / Yakıncağ Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I (1976) - Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma (1979), Nuri Akbayar / Ali Suavi (TDE Ansiklopedisi, c. I, 1977, s. 116-117), Cemil Meriç / Sarıklı İhtilalci (Mağaradakiler içinde, 1978), Yahya Akyüz / Galatasaray Lisesinin Islahına İlişkin Ali Suavi'nin Girişimlerini Gösteren Bir Belge (Belleten, sayı: 181, 1982), Abdullah Uçman / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989, s. 445-448), İsmail Doğan / Türk Kültür ve Eğitimine Katkıları Açısından Mehmed Tahir Münif Paşa ve Ali Suavi Üzerinde Mukayeseli Bir Çalışma (doktora tezi, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989) - Tanzimat'ın İki Ucu: Münif Paşa ve Ali Suavi (1991) - Tanzimat'ın İki Ucunda Takılanlar (Yedi İklim, Şubat 1993), Hüseyin Çelik / Tanzimat'ın İki Ucu: Münif Paşa ve Ali Suavi (Birikim, Mart 1992) - Ali Suavi (1993) - Ali Suavi ve Dönemi (1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Erdül / Cumhuriyet Kitap (18.4.2002), İsmail Parlatır / Büyük Türk Klasikleri (c. 9, 2004, s. 44-47).

ALİ ŞADİ

Şair (D. 1873, Sivas - Ö. ?). M. Ali, Süreyya imzalarını da kullandı. Heybeliada Bahriye Mektebi (1898) mezunu. 1900'de asteğmen rütbesiyle Büyükada Liman Reisi, 1908'de yüzbaşı rütbesiyle Trabzon Vapuru süvarisi oldu. Emekli olduğu 1924'ten sonra İzmir ve Çanakkale liman reisliği görevine getirildi. Şiirleri 1893'ten itibaren *Hazine-i Fünun*, *Mektep* ve *Malumat* dergileri ile *Hizmet* gazetesinde yer aldı. *Nabi* dergisini (1898, 12 sayı) çıkardı.

ESERLERİ (Şiir):

Cüstücü, *Sirişk-i Matem* (mersiyeler, 1910).

HAKKINDA: S. Nüzhet Ergun / Şairler (c. II, 1937), TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

ALİ ŞİR NEVAİ

Şair ve yazar (D. Şubat 1441, Herat / Afganistan- Ö. 3 Ocak 1501). Çağatay Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerindendir. Uygur Türküdür. Babası Giyaseddin Kiçkine'nin ölümü üzerine onun da hizmetinde bulunduğu Ebu'l Gazi Babür'ün himayesine girdi. Öğrenimini Meşhed, Semerkant gibi dönemin bilim merkezlerinde tamamladı. Hayatı, çocukluk arkadaşı Horasan hükümdarı Sultan Hüseyin Baykara'nın yanında ve onun hizmetinde geçti. Ailesi çok zengin olduğu için hizmetlerinin karşılığını almadı ve hayır işlerine bağışladı. Nevaî, Herat sarayında mühürdarlık mevkiine getirildi, kendisine vezirlik ve bir süre sonra da Emir unvanı verildi. Böylelikle şair, kısa zamanda sarayın önemli siyasî ve idarî şahsiyeti oldu. Saltanatın yükselişine, hem bir ilim ve sanat adamı olarak hem de iktidarda bulunarak hizmet etti. Ali Şir Nevaî, arkadaşı Hükümdar Hüseyin Baykara ile iş birliği yaparak kendi çağında ve kendi çevresindeki Türk ilim ve edebiyatına parlak ve uzun tesirli bir edebî devir yaşattı.

Şiire Farsça ile başlayan Ali Şir Nevaî, daha on beş yaşlarındayken kendini şair olarak tanıtmayı başardı. Sonraları Türkçe de yazmaya başladı ve "zü'l-lisaneyn"(iki lisan sahibi) diye tanındı. Türkçe eserlerinde Nevaî, Farsça şiirlerinde Fânî olmak üzere iki mahlası vardır. Arap ve Fars dillerini ana dili gibi bilen şair, bu dillerin

ALİ ŞİR NEVAÎ

MUHÂKEMET-ÜL-LUGATEYN'den

Söz bir incidir ki onun denizi gönüldür ve gönül bütün anlamları kendisinde toplar. Nitekim denizden cevherleri dalgıçlar çıkarır ve onlara mücevherciler katında değer biçilir. Gönülden söz incileri çıkarma şerefine erenler de (dalgıçlar da) bu işin mütehassısıdırlar. O inciler bu mütehassıslar ağzında canlanır, nisbetlerine göre yayılır ve ün kazanırlar. İnciler değer bakımından çok farklı olurlar. Bir tümenden yüz tümene kadar (bir liradan binlerce liraya kadar) olanları vardır. Elden ele geçen ucuz incilerle, sultanların kulaklarına küpe olan incilerin değerleri bir mi? (...)

Şöyle bilinir ki, Türk Fars'tan daha keskin zekalı, daha anlayışlı, daha saf, daha pek yaratılışlıdır. Fars ise ilimde ve gayret sarfiyla elde edilen bir anlayışta daha olgun ve derin görünüyor. Bu hal Türklerin doğru, dürüst, temiz niyetinden, Farsların da fen ve hikmetinden belli oluyor... Ve lakin, Türk ve Fars dilleri arasındaki kusursuzluk veya noksanlık bakımından çok büyük farklar vardır. Söz ve ibarede, kelimelerin anlam ve kavramında, Türk Fars'tan üstündür. Türkün öz dilinde öyle incelikler, güzellikler, sanatlar vardır ki inşallah yeri gelince gösterilecektir.. (...)

Türkün Fars'tan daha üstün, daha kabiliyetli, daha açık ve parlak olduğunun şundan kuvvetli delili olur mu: Bu iki milletin gençleri, ihtiyarları, büyükleri, küçükleri arasında kaynaşma aynı derecededir. Alış-verişleri, işleri, güçleri, düşüp kalkmaları, oturup durmaları, birbirinden hiç farklı değildir. Aynı hayat şartları içinde yaşarlar... Böyle olduğu halde Türklerin hepsi Farsça'yı kolayca öğrenir ve konuşur. Oysa Farsların hiç biri Türkçe konuşamaz. Yüzde, belki binde biri Türkçe öğrenir ve konuşursa da, onun Türk olmadığı daha ilk sözünden belli olur... Türkün Fars'tan kabiliyetli olduğuna bundan daha kuvvetli tanık olamaz ve hiçbir Fars bunun aksini iddia edemez... (...)

Fars dili yüksek ve derin konuları anlatmada yetersizdir. Çünkü Türkçe'nin oluşumunda ve konularında pek çok incelik, özgünlük vardır. İnce farklar, en uçucu kavramlar için bile kelimeler yaratılmıştır ki bilgili kimseler tarafından açıklanmazsa kolay anlaşılamaz. (...)

Türkün bilgisiz ve zavallı gençleri güzel sanarak, Farsça şiirler söylemeğe özeniyorlar. İyi ve etraflı düşünseler, Türkçede bu kadar genişlikler, incelikler, derinlikler ve zenginlikler durup dururken, bu dilde şiir söylemenin ve sanat göstermenin daha kolay, şiirlerinin daha beğenilir olacağını anlarlar...

edebiyatlarını da öğrendi. Türk dilini ve edebiyatını bu örnek edebiyatlardan aldığı mukayeseli fikir ve ilhamla bulunduğu seviyeden daha yükseğe çıkarmak için gayret gösterdi. Kullandığı dili, Ortak İslam Medeniyeti'nin kelimeleriyle zenginleştirdi. Nevaî, klasik livan şiirinin bütün şekillerini, bütün klasik unsurlarını işlerken bir yandan da bu şiire kendi eliyle klasikleşen yeni konular ve yeni şekiller getirdi. Nevaî'nin divan şiirinde bir tekamül seviyesine ulaştırdığı millî nazım şekilleri arasında "tuyuğ" da vardır. Türkçe kök ve eklerin Arap ve Fars kelimeleriyle de birleşerek meydana getirdikleri yeni cinaslı kafiyeler, redifler ve aliterasyonlar, Nevaî'nin dilinde Türkçeyi zenginleştiren bir sanat unsuru seviyesine ulaştı. Ayrıca Nevaî, gazellerinde divan şiirinin hususi gazel üslubuna uymakla beraber Orta Asya Türkçesinin de birçok inceliklerini işledi. Bu gazellerin dil bakımından en büyük hususiyeti üç dil arasındaki ortak gazel üslubu ile Orta Asya Türkçesinin lehçe hususiyetlerini kaynaştırmış olmasındadır.

Nevaî, Arapçanın zengin bir dil olduğunu kabul ederek Kur'an ve hadis diline saygı gösterdi. Bu dilin güzelliğini Kuran'dan ve hadisten misaller getirerek belirtti. Buna karşılık, Türk ve Acem dillerini tarafsız sayılabilecek bir bakışla mukayese ve muhakeme etti; Türkçenin üstün ve ağır basan taraflarını ayrı ayrı belirterek bunları *Muhakemetü'l-Lugateyn* (1498) adlı kitabıyla ispata çalıştı. Türkçe ile Farsçanın karşılaştırılması konusunda Nevaî, Türkçenin ve Türklerin hangi bakımlardan Acemlerden üstün olduğunu ortaya koymak istedi. Arapçada ve Türkçede bulunup Farsçada bulunmayan bazı gramer inceliklerine de dikkati çeken Nevaî, Türkçede böyle nice incelikler ve zenginlikler olduğunu söyleyerek şöyle der: "Türk dilinin zenginliği ve genişliği bunca delillerle sabit olduktan sonra da lazımdır ki bu halk arasında yetişen sanat adamları, öz dilleri dururken öz dilleriyle, özge dilleriyle söyledik-

NEVÂÎ

Ahmet Kabaklı

Nevaî, Türk Bilge Kağan ve Kâşgarlı Mahmud'tan sonra tanıdığımız en şuurlu Türk milliyetçisidir. Milliyet anlayışı, öncekilerden daha derin ve geniştir. Bu milliyetçiliğin amacı :

Bir kültür ve edebiyat dili vasıtasiyle büyük Türklüğü birleştirmek, tek bir ruh bayrağı altında toplamak, diye özetlenebilir. Bunu sağlamak için Türklerin «bir tek dil» ile konuşmasını, Türkün «dil»e sahip büyük millet (nation) olmasını ister. Türklük, gerçi, «tabiî» ve «fi'lî» olarak vardır ama Ali Şir, bunun «sosyal bir öz» kazanmasını da ister. Z. Fahri Fındıkoğlu'nun deyişi ile: «Tabiat halkı yerine kültür halkı yaratmak» emelindedir.

Nevaî, kendi şiirleriyle bu Türk dili birliğim kurduğuna inanır ve bununla öğünür: Onun türlü eserlerinde şu sözleri görürüz :

«Cihanda Türk edebiyatı bayrağını kaldırmak suretiyle Türkleri tek millet haline soktum.» «Hiç ordum olmadığı halde Çin sınırına ve Tebriz'e kadar bütün Türk ve Türkmen illerini sırf divanımı göndermek suretiyle fethettim.» «Hatifîden gelen bir ses bana :

— Sen kılıçsız olarak ve yalnız kalemin ile Türk milletinin kalbini fethedeceksin. Onları tek bir millet yapacaksın. Türk ülkesi sana aittir! Dedi.

Bunları söyliyen Nevaî'nin sırf bir Çağatay şairi, hattâ sadece şair değil, emel ve ülkü sahibi bir «kültür milliyetçisi» olduğu açıktır. Onun kalemiyle kurmak istediği birliği, çağdaşı büyük hükümdar Fatih Sultan Mehmet, azmi, geniş görüşü ve politikası ile yapmayı başarmıştır.

Ali Şir Nevaî'nin de zamanındaki modalara uyarak, ilk Farsça yazdığı, olgunlaştıkça Türkçe şiire döndüğü... Farsça şiir Türk aydınlarına gün geçtikçe daha çok ülkelendiği ve Türkçecilikte iddialı olan eseri Muhakemetü'l Lügateyn'i ömrünün son yıllarında yazdığı görülmektedir. Yani milliyetçilik onda zamanla gelişen bir fikirdir.

(*Türk Edebiyatı* II, s.98, 1983).

lerinden daha çok söyleyip yazmalıdırlar." Bu sözlerinden dolayı Ali Şir Nevai'nin, Türk dili ile Türklüğün milli değerleri üzerinde zararlı tesirler yapan yabancı dil ve göreneklere karşı Türkçeyi korumaya çalışan bir şair olduğu söylendi. Nevai'nin Orta Asya Türk dili ve edebiyatının gelişmesinde büyük tesiri olduğu için Çağatayca'ya "Nevai dili" de dendi.

Nevaî, Türkçeyi yalnız *Muhakemetü'l-Lugateyn*'de övmekle kalmadı, bizzat çok sayıda Türkçe eser yazarak bu dili bilfiil yükseltti. Şair, şiirde olduğu kadar tarih, tetkik, tenkid, biyografi, hikâye ve özellikle mesnevi sahalarında da başarı gösterdi.

Ali Şir Nevaî, Türk vatanlarının hepsinde, çağdaşlarından başlayarak zamanımıza kadar üstad bilinen bir şairdir. Eserlerinin Doğu ve Batı kütüphanelerinde çok sayıda yazmaları bulunması onun asırlarca çok okunduğunu gösterir. Başta Hüseyin Baykara, Devletşah ve diğer çağdaşları olmak üzere XV. asırdan bu yana Orta Asya şairleri tarafından takip edildi, eserlerine nazireler yazıldı. Eserleri Türkistan'dan başka, Azeri ve Anadolu sahasında da okunan Ali Şir Nevai'yi Osmanlı şairleri de üstad tanıdılar, şiirlerine XV. yüzyıldan bu yana nazireler yazdılar. Bu yüzden divan şiirine Türk kültüründen gelen milli ve mahalli unsurları kazandırdı. Nevai'nin şöhreti Tanzimat'tan sonra da devam etti. Şiirleri Ziya Paşa'nın *Harabat*'ında da yer aldı.

Ali Şir Nevai'ye tesir edenlerin başında İran'ın büyük mutasavvıflarından Abdurrahman-ı Camî gelmektedir. Cami'ye olan hayranlığı onun mensup olduğu Nakşibendiyye tarikatına girmesine sebep oldu. Bunların dışında Feridüddün-i Attâr, Hüsrev-i Dihlevi ve Nizami ona tesir eden belli başlı şairler arasında sayılmaktadır.

Nevai, Türk Edebiyatında beş mesnevi yazmak suretiyle bir hamse vücuda getiren ilk şair oldu. Hatta şair, beş mesnevi ile yetinmeyerek ve klasik hamse hudutlarını aşarak altıncı bir mesnevi daha yazdı. En önemli eserlerinden biri olan *Mecalisü'n-Nefais* (Güzellerin Toplantıları) adlı eseri (1491) ise Türkçe yazılmış ilk şairler tezkiresidir. Ahlâkla ilgili eseri *Mahbubu'l-Kulûb*'da ise Ali Şir, devrinin tiplerini ele alarak insan karakteri ve devlet yönetimi hakkında bilgi vermektedir. Türk sofileri hakkında bilgi verip menkıbeler anlatan bir evliyalar tezkiresi olan *Nesamiü'l-Mahabbe* ise Câmi'nin *Nefahütü'l-üns* adlı kitabında yer alan Arap ve Fars sofilerine Türk ve Hind sofilerinin yaşamlarını katmak suretiyle hazırlanmış bir tercümedir. Ayrıca Nevai, Feridüddin-i Attar'ın meşhur *Mantıku't-Tayr* adlı eserine nazire olarak *Lisanü't-Tayr*'ı yazmıştır.

"Nevai, Türk Bilge Kağan ve Kaşgarlı Mahmud'tan sonra tanıdığımız en şuurlu Türk milliyetçisidir. Milliyet anlayışı öncekiler daha derin ve geniştir. Bu milliyetçiliğin amacı: Bir kültür, bir edebiyat dili vasıtasıyla büyük Türklüğü birleştirmek, tek bir ruh bayrağı altında toplamak diye özetlenebilir. Bunu sağlamak için Türklerin 'bir tek dil' ile konuşmasını, Türk'ün dile sahip büyük millet (nation) olmasını ister. Türklük gerçi tabi ve fi'li olarak vardır ama Ali Şir, bunun 'sosyal bir öz' kazanmasını da ister. Z. Fahri Fındıkoğlu'nun deyişi ile: 'Tabiat halkı yerine kültür halkı oluşturmak' emelindedir.

"Nevaî kendi şiiriyle bu türk dili birliğini kurduğuna inanır ve bununla övünür. Onun türlü eserlerinde şu sözleri görürüz:

"'Cihanda türk edebiyatı bayrağını kaldırmak suretiyle Türkleri tek millet şekline soktum. Hiç ordum olmadığı halde Çin sınırına ve Tebriz'e kadar bütün Türk ve Türkmen illerini sırf divanımı göndermek suretiyle fethettim. Hatiften gelen bir ses bana:

— Sen kılıçsız olarak ve yalnız kalemin ile Türk milletinin kalbini fethedeceksin. Onları tek bir millet yapacaksın. Türk ülkesi sana aittir dedi.'

"Bunları söyleyen Nevai'nin sırf bir Çağatay şairi hatta sadece şair değil, emel ve ülkü sahibi bir 'kültür milliyetçisi' olduğu açıktır. Onun kalemiyle kurmak istediği birliği, çağdaşı büyük hükümdar Fatih Sultan Mehmet, azmi, geniş görüşü ve politikası ile yapmayı başarmıştır." (Ahmet Kabaklı)

"Nevai'nin o devirlerde, ana diline bu denli sarılması, biz zamane insanlarının hem politik hem kültürel bir kuşatma altında olduğu bir dönemde, bize ne tesirli bir derstir. Onu da varın siz takdir edin. Devrimizde hâlâ, Türkçenin bekasını kelime türetmekle sağlamaya çalışan bir zihniyetin varlığını, Ali Şir şimdi yaşasaydı sorgulamaz mıydı acaba? Dil şuurunu vermekten uzak bir eğitim anlayışımızın hala basit gramer kurallarını ezberletmekten başka bir işlev görememesi sizce Nevai tarafından nasıl karşılanırdı?

"Bu soruların cevapları, aklı başında Türk milliyetçilerinin ve Türk'üm diyen her ferdin zihninin bir köşesinde duruyordur eminim. Önemli olan bu cevapların hayat pratiği olarak Müslüman bir Türk'ün hayatında etken olmasıdır." (Akif Aytaç)

"Nevai'de birlik, gerçeklik, düzen, mantık ve ölçü hâkimdir. Mesnevilerin-

ALİ ŞİR NEVAÎ

GAZEL

Tükenmes mihri yok hecrim tüni şerhin sevâd eylep
Varâk eflâk olup oltün, sevâdın ok midâd eylep

Ulusnı akızur eşkim felekni küydürür ahım
Çikip ün yığlasam gam şamı ol meh-veşni yâd eylep

Murâdı nâmurâd olmakdın artugrak imes mümkin
Murâdın ger tapar ol şûh bizni nâmurâd eylep

İnanıp yaşlığa hecrin unutgun» ey köngül lîkin
Kutulgay mu ölümdin ömriga il i'timâd eylep

Mini hod ol peri hecri kılıp sahrada sergerdân
Çikip biçâre Leyli ah Mecnûn i'tikâd eylep

Savurgil 'akl öyin gerdûn mîn-i mecnûn eğer ölsem
Tenim, tofragı vü ahım yilidin gird-bâd eylep

Ayag yalıng barıp kıldng 'imâret ka'beni gûyâ
Ayagıng öpmeği birle bozug künglümni şâd eylep

Başım hem zühd uyatıdın koyı tüşmiş hem'andın kim
Barurmın deyr sarı hânkahga hayr-bâd eylep

Nevâyî könglini köp mühr ile aldı ol ay andak
Ki algay müşteri kallâşlar mâlın mezâd eylep

de konunun gerektirdiği esas fikri göz önünden ayırmamış, ayrıntıları atlayarak hikâyelerini dağınık bir olaylar yığını olmaktan kurtarmıştır. Hikâye kahramanları belli bir karakter çizerler. Bu çizgide kendi kişiliğinden unsurlar bulunmakla beraber esasen örnek olarak sunmak istediği tipin özellikleri ağır basar. Ferhad ü Şirin'in kahramanı Ferhad, haksızlığa karşı tek başına savaşacak kadar üstün karakterlidir. Zalimlere karşı koyar, zavallıları korur. Leyla vü Mecnun'daki Mecnun ise tam bir ermiştir. İskender, onun eserinde cihanı alt üst etmek için yola çıkan bir maceraperest değil; akıllı ve adaletli bir hükümdardır. Her haliyle bir Türk hakanında bulunması istenen özellikleri taşır." (TDE Ansiklopedisi)

ESERLERİ:

DİVAN: *Hazâinü'l-Maâni* (Türkçe dört divan: Garaibü'l Sigar, Nevadiru'ş Şebâb, Bedâgiü'l Vesât, Fevaidü'l- Kiber, ayrıca bir FarsçaDivan)

MESNEVİ: *Hayretü'l-Ebrar, Ferhad ü Şirin, Leylî vü Mecnun, Seb'a-i Seyyare, Sedd-i İskenderî, Lisanü't-Tayr.*

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Muhakemetü'l-Lugateyn, Mecalisü'n-Nefais, Mizanü'l-Evzan, Nesaimü'l-Mahabbe, Hamsetü'l Mütehayyirin, Hayat-ı Pehlevan Muhammed, Hâlât-ı Hasan Erdeşir Big , Risale-i Muamma, Münşeat, Nazmü'l Cevahir, Tarih-i Enbiya, Hükemâ, Tarih-i Müluk-i Acem, Zübdetü'l-Tevarih, Vakfiyye, Çihil Hadis, Mahbubu'l Kulub, Lisanü't-Tayr.*

HAKKINDA: A. Belin / Notice Biographique et Litteraire Sur Mir-Ali-Chir Nevaï (c. 17, 1861) - Ali Şir Nevai (1941) - Ali Şir Nevaî ve Tesirleri (Araştırmalar Dergisi, s. 257-266) - Bir Yıl Dönümü (Ülkü Mecmuası, sayı: 96, 1941), Rıza Nur / Ali Şir Nevai (1935), Barthold / Mir-Ali Şir ve Siyasi Hayatı (çev. Ahmed Caferoğlu, Ülkü Mecmuası, sayı: 56, 1937), Semenov / Mir Ali Şır Hakkında Farsça Bir Hikâye (çev. Abdülkadir İnan, Ülkü mecmuası, sayı: 96, 1941), Fuad Köprülü / Ali Şir Nevaî (1941), Ali Nihat Tarlan / Ali Şir Nevai (1942), Zeki Velidi Togan / Ali Şir (İslam Ansiklopedisi, c. 1), E. Bertels / Ali Şir Nevai, Leyli ve Mecnun (çev. Mirza Bala, c. 9, 1951), E. Bertels / Ali Şir Nevai'nin Frehad u Şirin'i (çev. Rasime Uygun, 1957), J. Eckmann / Ali Şir Nevaî (Bilgi Dergisi, sayı: 119, 1957), Abdülkadir İnan / Ali Şir Nevai ve Folklor (Türk Folklor Araştırmaları, sayı: 182, 1964), Ahmed Caferoğlu, Türk Dili Tarihi (c. 2, 1964), Mehmet Ya'kub Vahidi Cüzcani / Emir Ali Şir Nevayi: Fani (1967), Mehmet Çavuşoğlu / Kanuni Devrinin Sonuna Kadar Anadolu'da Nevayi Tesiri Üzerine Notlar (Atsız Armağanı, 1976), Vahap Kabahasanoğlu / Ali Şir Nevaî (1984), Lara Keskinkılıç / Ali Şir Nevai ve Türk Dili (Merdiven Sanat, Aralık 1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

Ali Teoman

ALİ TEOMAN

Öykü yazarı. 7 Temmuz 1962, İstanbul doğumlu. Asıl adı Ali Tataroğlu. İstanbul Alman Lisesi (1981) ve İTÜ Mimarlık Fakültesi (1986) mezunu. Bir süre mesleğini İstanbul ve Londra'da sürdürdü. 1993'ten itibaren İTÜ ve Galatasaray Üniversitesinde İngilizce okutmanlığı yaptı. *İnsansız Konağın İkonu* adlı eseri ile 1992 Milliyet Öykü Ödülünde ikincilik aldı.

ESERLERİ (Öykü):

İnsansız Konağın İkonu (1993), *Pervaneler* (1998).

HAKKINDA: A. Ömer Türkeş / "Pervaneler" (Aktüel dergisi, 17.12.1998), TBE Ansiklopedisi (c.I, 2001).

ALİ TURAN

Bkz. HÜSEYİNZADE ALİ

ALİ URFÎ.

Bkz. ALİ ÖRFÎ

ALİ, Zeki

Şair. 1943, Larnaka / Kıbrıs doğumlu. Lefkoşa Türk Liscsini bitirdi. 1974 sonrasında Kanada'nın Toronto kentine gitti. Kanada'da yazdığı şiirlerini *Yolcu Kuş* kitabında topladı, Kıbrıs'a dönüşünde son iki şiir kitabını çıkardı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bayan Mavi* (1970), *Yolcu Kuş* (1985), *Rüzgâr Kasideleri* (1994), *Tenden Daha Derinde* (1994).

ROMAN: *Aşkıma İthaf* (1969).

HAKKINDA: Zübeyir Yılmaz – Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992), İslâmi Edebiyat dergisi (sayı: 40, Temmuz-Ağustos-Eylül 2004).

ALİBABAOĞLU, Hüseyin

Çocuk edebiyatçısı. 1936, Gökçeler köyü / İskeçe / Yunanistan doğumlu. Bazı ürünlerinde Alibaba, H. A., H. Alibabaoğlu ve Öğretmen imzalarını kullandı. İlköğrenimini Batı Trakya'da tamamladı. Batı Trakya'da başladığı öğrenimini Türkiye'de sürdürdü ve Aydın Ortaklar Öğretmen Okulundan mezun oldu. Yunanistan'a döndüğünde bir süre öğretmenlik yaptı. Çeşitli Türk kuruluşlarındaki aktif çalışmalarından dolayı öğretmenlikten uzaklaştırıldı. Hayatını tütüncülükle sürdürdü. Yunanistan Türkleri arasında çocuk edebiyatının öncüleri arasında yer aldı.

Batı Trakya Türk çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden olan Alibabaoğlu'nun yazı ve şiirleri Batı Trakya dışında Türkiye, Yugoslavya ve Azerbaycan'daki yayın organlarında yer aldı. Dede Korkut tarzında yazdığı yapma masallarıyla tanındı. Şiirlerinde Batı Trakya Türklerinin yaşam gerçeklerini ironik bir anlatımla yansıttı.

ESERLERİ:

MASAL: *Durdur ile Kurkur* (1982), *Yaşamak Ne Güzel.*

ŞİİR: *Tohum* (1992).

HAKKINDA: Sabahat Ariç / Hüseyin Alibabaoğlu-Hayatı ve Eserleri (1991), Feyyaz Sağlam / Batı Trakya Türkleri Edebiyatından Bir Masal Ustası: Hüseyin

ZEKİ ALİ

ŞARKILARIMIZ

İçlerini ateş gibi yakan
duyguları kanatlarından tutarak
alevden kuşlar gibi
atmosfere salarlar.

Bir gün gelip bu kuşlar ölecekse
yarışan mevsimlerin içinde cıvıltıları
kurumuş yapraklar gibi dökülecekse
çılgınca koşuşan bu parmaklar
uğuldayan tellerin arasında
neler ararlar?

Geleceğin çocukları, kulaklarını
kuş tüyleriyle tıkarlar.

Şarkılar bile ölecekse neden
yazarlar
neden söylerler?
Geleceğin kızları saçlarını
bambaşka notalarla örerler.

Bin yıl geçer bir gün gelir
geçmişten uçarak gelen sesimiz
torunlarımızı bulur.
Bir gün gelir, acının yüküyle
teker teker kopan teller unutulur
açlık ve kavgayı kan kusan
notalarla anlatan diller unutulur.

Bakınca geriye çocuklarımız
zamanın aldatıcı uzaklığı içinde
şarkılarımızı yanıp sönen
sönüp yanan
umut dolu gözlerde bir an parlayıp
sonra kaybolan yıldızlar sanırlar.

Alibabaoğlu (Yuvamız, Aralık 1989-Ocak 1990), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

ALİCEOĞLU, Ahmedi

Roman yazarı. 1973, İslahiye / Gaziantep doğumlu. İlköğrenimine Manisa'nın Akhisar ilçesinde başladı. Orta ve lise öğrenimini İslahiye'de tamamladı. Yükseköğrenimine İstanbul'da başladı, Anadolu Üniversitesinde devam etti. Çeşitli dergi ve gazetelerde makaleler yazdı. Romanlarında mesaj verme kaygısı ağır bastı.

Sürekli ruhunda fırtınalar kopan, eleştiren, sorgulayan, paylaşan, ilkeli duruşunu bozmayan portreler çevresinde kurguladı çalışmalarını. Bir çok şeyin anlamını yitirdiği bir dünyada, anlamlı değerlere sarılıp onlarla yücelmeye çalışan bir insan olarak, kalpleri katılaşmış insanlara ince bir mesaj verme kaygısı eserlerinde göze çarpar.

ESERLERİ (Roman):

Rehin Kalan Düşler (2005), *Başlayacaksa Bu Hikâye Gözlerinle Başlasın* (2005).

ALİŞ SAİT

Bkz. SAİT, Aliş

ALİYE, Zeynep

Bkz. ZEYNEP ALİYE

ALKAN, Ahmet Turan

Yazar. 1954, Sivas doğumlu. Recai Güllaptan adıyla da yazdı. İlk ve ortaöğrenimini Sivas'ta tamamladıktan sonra 1978 yılında Ankara Üniversitesi SBF'nin İdare ve Siyaset Bölümünden mezun oldu. Bu döneminde Sivas'ta üç yıl süreyle yerel basında çalıştı. Çeşitli dergilerin yayımlanmasına katkıda bulundu. 1985'te Cumhuriyet Üniversitesine girdi. 1987'de yüksek lisans eğitimini, 1991'de doktora çalışmasını tamamladı. 1993'te yardımcı doçentliğe atandı. 1994 yılında Cumhuriyet Üniversitesi bünyesinde kurulan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine geçti.

Yazıları *Türkiye Günlüğü, Tarih ve Toplum, Aktüel, Dergâh, Türk Edebiyatı, Birikim, Yeni Türkiye, Aksiyon* vd. dergileri ile *Zaman* ve *Yeni Ufuk* gazetelerinde yayımlandı. Ortak kitaplarda (*Taşraya Bakmak* gibi) makaleleri yer aldı. Türkçeyi kullanımındaki titizliği ile denemeleri büyük beğeni topladı. Sivas gibi taşra kabul edilen bir şehirde yaşamasına rağmen merkezde sayılanların ilgisini ve dikkatini çekti. Sivas üzerine *Altıncı Şehir* kitabını yazdı. Bu eseri ile, Türkiye Yazarlar Birliğince 1992'de yılın denemecisi seçildi.

Ahmet Turan Alkan

ESERLERİ:

ANI: *Ubeydullah Efendi'nin Amerika Hatıraları* (1989), *Altıncı Şehir* (1992), *Hac Günlüğü* (anı-seyahatname, 2002).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Birinci Meşrutiyet Devrinde Ordu ve Siyaset* (doktora tezi, 1993), *İstiklâl Mahkemeleri* (1993), *Doğu ve Batı Karşısında Cemil Meriç* (yüksek lisans tezi 1994), *İkinci Meşrutiyet Döneminde Ordu ve Siyaset* (2002).

DENEME: *Üç Noktanın Söylediği* (1994), *Ateş Tecrübeleri* (1996), *Yatağına Kırgın Irmaklar* (1997), *Kurşun Kalem Yazıları* (2000), *Yol Türküleri* (2000), *Tartışmacı Arkadaşlara Başarılar Dilerim* (2001), *Kalem İşleri* (2002), *Gemilerde Talim Var* (2005), *Meşk Olsun* (2005).

HAKKINDA: Mahmut Temizyürek (Virgül, sayı: 6, Mart 1998), Beşir Ayvazoğlu / Zirvelere Taşrada Göz Diken Yazar: Ahmet Turan Alkan (Defterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 185-189), Kerem Öncül (Virgül, sayı: 41, Mayıs 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Sait Acar / Kalem İşleri - Ahmet Turan Alkan (Hece dergisi, Ekim 2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ALKAN, Elif Su

Şair. 1962, Ayvalık / Balıkesir doğumlu. Şair ve yazar Erdoğan Alkan'ın kızıdır. İlköğrenimini Ankara'da yaptı. Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesini bitirdikten (1980) sonra Belçika'da Ceria Turizm Yüksek Okuluna devam etti. Fransız Immigration Bürosu, *Yazko Somut* dergisi, *Günaydın* gazetesinin dış haberler bölümünde çalıştı. Paris'e yerleştikten sonra Türk Elçiliğinde görev aldı. 1989 yılından itibaren SİPAP RESSE Fotoğraf Ajansında çalıştı.

Şiir ve çevirilerini Türkiye'de *Varlık, Türk Dili, Edebiyat 81, Yazko Edebiyat ve Berfin Bahar* dergilerinde, Fransa'da ise *Aujourd'hui Poeme, Poéssie/Premiere* dergilerinde yayımladı. Şiirlerinde sevgi ve yalnızlık temaları ile büyük kent hayatının çelişkilerinin yanı sıra, yurt özlemi ve kadınların birer cinsel obje olarak görülmesine duyduğu tepkileri temiz bir Türkçe ile işledi. Şiirlerinde önceleri (*Umut*) çocukluk özlemlerini ve genç kızlık duygularını dile getirdi. Büyük kentlerin yaşantısı onun yaşamını da dalgalandırdı (*Mayıs Sevgili*). Tutucu değer yargılarına karşı savaşmak istedi.

ELİF SU ALKAN

PARİS SIKINTILARI

I

İlkyazlar bile unutturamıyor
Yüzünün çocuksu güneşini
Aydınlık gülüşünü sabah
erkenlerinde.

Sana nasıl ulaşayım kuşlarla
Uzun gecelerde tatlı düşlerle?

Ben burada, bu koca kentte
Bir hayali aşar gibi dolaşıyorum
Sevgisizliğe alışıyorum
Bir şarkısız, bir şiirsiz beldede.

Mümkünü yok altın sarısı çocuk
Arada hüzün, ayrılık var
Yalnızlıklar, yalnızlıklar...

Beni alıversen göğsüne şimdi
Uyusam, uyusam, uyanmasam
Gün bitmeden çökmese karanlıklar.

II

Yıllar mı geçti üzerinden?
Bilmiyorum.
O küçük bir şeydi,
Kayıverdi ellerimden.

Bir sabah uyandığımda
İstanbul şakır şakır gözlerimden...

«Zorlamasız ve yalın imgelerle oluşturulmuş, an'ların fotokopileri bu şiirler. Şiirsel akışın içinde buluyorsunuz kendinizi okurken. Bu da bir şiirin şiirliği açısından önemli bence. 'Umut', 'Mayıs Sevgili' den sonra uzun bir şiir arası ama buna da değmiş 'İstanbul

Elif Su Alkan

Çok Uzaklarda.» (Hasan Hüseyin Yalvaç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Umut* (1981), *Mayıs Sevgili* (1986), *İstanbul Çok Uzaklarda* (Türkçe ve Fransızca, 2002).

ÇEVİRİ (Fransızca ve İngilizceden): *El Elden Üstündür* (derleme, çeşitli ülkelerden çocuk öyküleri, 1987, genişletilmiş yeni bas., *En Güçlü Kim* adıyla, 1993).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Oylum Yılmaz / İstanbul Çok Uzaklarda (Radikal Kitap, 10.11.2002), Elif Su Alkan / İstanbul Çok Uzaklarda (2002), Hasan Hüseyin Yalvaç / Elif Su Alkan - İstanbul Çok Uzaklarda (Berfin Bahar, Kasım 2002), Elif Su Alkan'ın 'İstanbul Çok Uzaklarda' Adlı Kitabı Piyasada - Ayça Sezer / Özlemle Beslenen Şiirler (Cumhuriyet, 19.11.2002), Fransızlara İstanbul Özlemini Anlatıyor - Türk Şair Elif Su Alkan'ın Fransızcada Yayımladığı 'İstanbul Çok Uzaklarda' Adlı Kitabı Paris'te Büyük İlgi Gördü (Milliyet, 14.12.2002), Melike Aslı Şahinsoy / İstanbul Çok Uzaklarda (Varlık Kitap Eki, Aralık 2002), Kenan Sönmezler / Melankolik Bir Şair (Star Box, 7.12.2002), Elif Su Alkan Poetese Amourese D'İstanbul (Oluşum - Genese, sayı: 79), Ayhan Ergün / Şiirimizde Yeni Bir Soluk (Berfin Bahar, Şubat 2003), Elif Su Alkan'dan İki Dilde Şiirler (Cumhuriyet Kitap, Sayı: 679), La Poéssie en Firche (Aujourd'hui Poeme, Şubat 2003), E. Su Alkan Şiiri Üzerine (Berfin Bahar, Mart 2003), Muammer Elveren / Elif Fransa'yı Bethetti (Hürriyet Avrupa, 14.03.2003), Elif Sorgun / Karacaoğlan'dan Kar Şiirine (Radikal Kitap, 14.03.2003).

Erdoğan Alkan

ALKAN, Erdoğan

Şair. 10 Haziran 1935, Samsun doğumlu. Şarkışla kökenlidir. Samsun İnönü İlkokulu, Samsun Lisesi (1955), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1960) mezunu. Samsun maiyet memurluğu ve Mesudiye, Derze, Vezirköprü, Ladik, Darende ve Esbiye kaymakamlığı (1960-65); Turizm Bakanlığı Periyodik Yayınlar müdürlüğü (1965-67); Millî Prodüktivite Merkezi uzmanlığı (1969-71); TRT Ankara Televizyonu yapımcılık ve yönetmenliği ile gazete yazarlığı (1973-93) yaptı. Belçika Tarım Bakanlığında iktisatçı olarak görev yaptı. TRT'de ve *Günaydın* gazetesinde çalıştı. 12 Mart Döneminde TRT'deki görevinden uzaklaştırılınca yaşamını İstanbul Üniversitesinde öğretim görevliliği yaparak sürdürdü. Türkiye Yazarlar Sendikası, ATURJET, Mülkiyeliler Birliği üyesi oldu.

Şiir ve çevirileri 1955'ten itibaren *Türk Dili, Varlık, Yazko Edebiyat, Papirüs* gibi dergilerde yer aldı. 1970 TRT Bilimsel Araştırma Ödülünü, *Rimbaud'dan Seçme Şiirler* adlı çevirisiyle 1982 Yazko Çeviri Büyük Ödülünü kazandı. Yaptığı çevirilerle Batı

ERDOĞAN ALKAN

SFENKS

Sessizliğin görkemli saltanatı,
Genç vurulmuş yüzü yaralı bir kaya
Açmış kuyu ağzını sonsuzluğa
Uzaklardan tek bir yolcu bekliyor.

Yatmış kumun üstüne hörgüçlü dağlar
Şişman bir kadının mor memeleri gibi.
Ses yok, havadakuş, yerde bitki yok
Yalnız kum, deniz... ve uçuşan kağıtlar.

Belki boş, belki de el yazıları
Kızgın güneş altında hangi ellerin,
Sfenks gibi ağzı yaralı bir devin
Çölün boşluğuna bakarak yazdığı.

Döğüyor bacaklarımı kum fırtınası
Kulağımda Kızıl Deniz'in uğultusu
Yürüyüp Sfenksle buluşuyorum:
"Yeni Soylar üreten ece arı gibi
İçinde balla billurlaştığım şiir
Sert bir elmasa dönüştürdü beni,
Senin gibi yaralı ölümsüzlüğü
Seçtim ve taşlaştım, rüzgarlar artık
Yıpratamaz bu düz, saydam yüzümü."

ERDOĞAN ALKAN

DEĞİŞİM

Birsen'e

Sonsuz ve boş çöldeki
ansızın büyüyen bitki
gibi bir deniz kıyısında
gözleri iki menekşe
saçları demet papatya
baktı gözlerime önce o.

Akşam kalkıp gidince o
kirpiklerinden ince
bir yağmur indi dudaklarıma

Samsun'da yürürken şimdi o
bol eteklerinde düzgün bacaklar
gözleri iki menekşe
saçları demet papatya
(büyüyor saçlarım yine kumral
tafta gömleğimin yakası açık
bileğimde gümüş kimlik
parmağımda altın halka)
değiştiriyor usulca
kıyılarımda zamanı ayaklarının
dokunuşuyla.

(Eylül Çalgıcısı, 1985)

ERDOĞAN ALKAN

EYLÜL ÇALGICISI

Denizden esen mavi yel
Yorgun yaprakları uğurluyor
İyi geceler diyor ağustos böcekleri.

Ablak yüzlü ayçiçeği
Başı önüne eğik
Dinliyor geceyi.

Ben ayrılıklar ozanı
Mevsimlerin eylül çalgıcısıyım
Otların yağmurlu kirpiklerine
İniyor yıldızlardan sesim.
(*Eylül Çalgıcısı*, 2004)

edebiyatının ünlü şair, romancı ve düşünürlerinden birçok önemli eseri dilimize kazandırdı. 1997'de *Kör Oldum Veysel Oldum* adlı radyo oyunu TRT radyolarında seslendirildi.

"Çoğunluk, duygusal ve insancıl konulara yönelen Erdoğan Alkan, Türk dilinin kıvraklığına varabilmiş, halk şiirinin lirizmiyle modern şiirin özgürlüğünü bağdaştırmaya çalışmıştır." (Rıza Akkoyunlu)

"Erdoğan Alkan, İkinci Yeni şiirinin genel özelliklerinden, aşırıya kaçmadan, klasik kıta düzenine bağlı kalarak yararlanmış olan bir şairdir." (Ataol Behramoğlu)

"Ekuanil Çiçekleri'ni irdeleyen kimileri Alkan'ı 'İkinci Yeni' çizgisinde görmeye kalktı. Oysa Alkan şiirinde hep kendi özgün çizgisini sürdürdü." (Ruhi Göktekin)

"Birden Zamana Selamlarımı Sunarım, Erdoğan Alkan'ın sevdiğim şiirlerinden biri. Ozanlığı bu şiirdeki kadar güzel anlatan başka kaç şiirimiz var? Güzel şiirler. Duyarlılıkla seçilmiş sözcükler." (Ramis Dara)

"Sözcüklerin seçiminde, işlenişinde, söyleyişte usta. Derli toplu, durmuş oturmuş bir şair Erdoğan Alkan." (Mehmed Kemal)

"Erdoğan Alkan'ın şiirinin en tehlikeli yanı şairini yeyip bitiren bir şiir olması. Sanki şair her şiirinde yoğun bir yaşantının özünü verirken kendi öz varlığından da bir şeyler veriyor." (Eray Canberk)

"(Alkan) modern şiir ile halk şiiri arasında ayrım yapsa da, onun şiiri iç içe örülmüş; 'şiir, bütün sınırlarını aşıp kalbe gider' diyebileceğimiz (kökensel) bir senteze ulaşır. (...) Sfenks'teki şiirler, ruh hâli olarak, olgunluğun, dinginliğin yansıdığı şiirlerden oluşur. (...) Alkan'ın sözcüklerden damıttığı sevda, insan sevgisine odaklı evrensel bir sevdadır." (Oğuz Özdem)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güneş Tozları* (1958), *Ekuanil Çiçekleri* (1964), *Kerem Gibi* (1969), *Kuş Ormanı* (1981), *Kıyı* (1983), *Eylül Çalgıcısı* (toplu şiirleri, 1985; çıkarma ve eklemelerle 3. baskı 2004), *Elimde Güller ve Rüzgâr* (1992), *Kerem Gibi* (Halk Şiirleri ekleriyle birlikte, 2000), *Eylül Çalgıcısı* (eklemelerle toplu şiirler, 2004), *Sfenks* (2005).

ANTOLOJİ: *Bahar Şiirleri Antolojisi* (T. Hayrioğlu ile, 1958), *Milli İnkılap Nasıl Oldu?* (T. Uzunhasanoğlu ile, 1960), *100 Aşk Şiiri* (1998), *Hapishane Şiirleri* (2003).

ROMAN: *Kör Oldum Veysel Oldum* (1991).

ARAŞTIRMA: *Kitle İletişim Araçları* (1975), *Sembolizm* (1985), *İçimizdeki İnsan* (1992), *Ateş Hırsızı Arthur Rimbaud* (1993), *Düş Gezgini Gérard de Nerval* (1994), *Karanlıklar Prensi Baudelaire* (1995), *Şiir Sanatı* (1995, eklemelerle 2005), *Paris Komünü ve Komün Şairleri* (1996), *1789 Devrim Şarkıları* (1997), *Baudelaire ve Satanizm* (1999), *Hapishane Şiirleri* (2002), *Elsa'nın Mecnunu Aragon* (eklemelerle, 2003), *Alevî Mitolojisi* (2005), *Arthur Rimbaud Yaşamı Sanatı Şiirlerinden Örnekler* (2005).

ANI: *Aşık Veysel'den Nükteler* (2001).

ÇEVİRİ (Şiir): *Paul Verlaine* (1961), *Arthur Rimbaud'dan Seçme Şiirler* (1981), *Illumimations, Cehennemde Bir Mevsim* (Rimbaud'dan, 1984), *Özden Günceler-Kötülük Çiçekleri* (C. Baudelaire'den, 1984; tam çeviri 2001), *Paul Verlaine / Yaşamı Sanatı Şiirleri* (1984), *Zarla Şans Dönmeyecek* (Mallarmé'den, 1985), *Elsa'nın Mecnunu* (Aragon'dan, 1986), *Yürekteki İspanya* (Pablo Neruda'dan, 1986), *Yürekteki İspanya ve Oduncunun Türküsü* (Pablo Neruda'dan, 1991), *Seçme Şiirler* (L. Aragon'dan, 1993), *Seçme Şiirler* (Verlaine'den, 1994), *Seçme Yapıtlar* (Neruda'nın beş kitabı, 1995), *Yüz Aşk Şiiri* (P. Neruda'dan, 1997), *Şairler Prensi Mallarmé* (1998), *Abydos'lu Nişanlı Kız* (Lord Byron'dan, 1999), *Kötülük Çiçekleri* (Baudelaire'den, tam çeviri, 2001), *Paris Sıkıntısı* (Charles Baudelaire'den, 2000), *Bütün Şiirler* (Rimbaud'dan, 2003), *Küçük Aylaklık Şatoları* (G. de Nerval'den, 2005).

ÇEVİRİ (Düzyazı): *Thais* (A. France'dan, 1972), *Tanrılar Susamışlardı* (*A. France'dan, 1973*), *Eugénie Grandet* (Balzac'tan, 1973), *Bulantı* (J.P. Sartre'dan), *Gerçek* (E. Zola'dan, 1974), *Gerçekçiliğin Boyutları* (L. Aragon'dan, 1984), *Saf Şiir Yoktur* (Mayakovski / Eluard / Aragon / Brecht / Neruda'dan, Teoman Aktürel, Eser Yalçın, Hilâl Çelik, Mustafa Ziyalan'la birlikte, 1984), *Espri Sanatı* (S. Freud'dan, 1996), *Ateşin Kızları* (G. de Nerval'den, 2005).

HAKKINDA: Cemal Süreya / Mülkiyeli Şairler (1966) - Günler (1996, s. 251), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Mehmed Kemal (Cumhuriyet, 13.12.1983), Eray Canberk (Somut, 25.11.1983), Ataol Behramoğlu / Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi (1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Paris Sıkıntısı (Cumhuriyet Kitap, 4.1.2001), Aslı Örnek / Hapishane Şiirleri (Radikal Kitap, 10.6.2002), Hapishane Şiirleri / Haz. ve Çev. Erdoğan Alkan (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003), Erdoğan Alkan / Eylül Çalgıcısı (3. bas. 2004), Mehmet Erte - Şeref Bilsel / Erdoğan Alkan'la Söyleşi (Varlık, Temmuz 2005), Asuman Kafaoğlu-Büke / Sfenks -Oğuz Özdem / Balla Billurlaşan Şiirler (Cumhuriyet Kitap, 14.7.2005).

ALKAN, Faruk

Hekim, şair. 1947, Karaman doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Karaman'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Zooloji ve Botanik Bölümü (1972) mezunu. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde (1975) doktorasını yaptı, 1999 yılında profesörlüğe yükseldi. Aynı fakültenin Histoloji ve Embriyoloji Ana Bilim Dalında görevini sürdürdü. *Hayat Uzun Bir Şiir* (1996) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE - TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALKAN, Osman Talât

Oyun yazarı (D. 5 Mayıs 1902, Lefkoşa / Kıbrıs - Ö. 1959, Baf / Kıbrıs). İlk ve ortaöğrenimini Kıbrıs'ta tamamladı. Vakıfşar idaresinde görev alarak Lefkoşe, Lefke ve Baf'ta çalıştı. Kıbrıs Türkleri arasında futbol ve izcilik sporları ile tiyatro çalışmalarının öncülüğünü yaptı.

ESERLERİ (Oyun):

Yüksel (1943), *Dağları Bekleyen Kız, Kumarbaz, Kozanoğlu, Çoban, Kahraman.*

HAKKINDA: Türk Dünyası El Kitabı (2. cilt, 1992), TDOE - TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ALKAN, Suad

Şair. 4 Mayıs 1940, Sarayköy / Denizli doğumlu. Babadağ İlkokulunu, Isparta İmam Hatip Okulunu, İzmir İmamı Hatip Okulunu, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdi. 1972-85 arasında gazetecilik araştırmalarını sürdürme amacıyla Fransa'da bulundu. Yüksek lisansını Sorbonne Üniversitesinde, din ve fel-

SUAD ALKAN

KOZMİK

bir muhayyer faslıydı
ses duvarını aştığın
sınır ötesine geçtiğinde gençliğin
bahçeleşip nağmeleştin gülleştin

bir yaz öyküsüydü gördüğün
ışık hızı kış uykusuna dalmıştın
bahara ayarlı kanatların mışıl mışıl
çiçek açmıştın kırmızı mavi
pır pır uçmuştun

bir şiirdi düşüşün alkol çukuruna
renk cümbüşü cennetlerden
akıl dışı bir sezişle geridin
geçmişten geleceğe
sorgulandın aklandın
altın yaldızlıydı alın yazın

bir romana dönüşmüştü öpüşün
yağmurlaştığında bulut bulut
sırra kadem basmış rahatlamıştın

peşinden sisleştin kaselisleştin
serkeşleştiğinde sergileşip
sermayeleştin
hilalleşip girdin kanıma
yıkıldın yeniden yapıldın

(*Hece*, sayı: 100)

TOZAN ALKAN

MEKTUP

Bir beyazlık taşıyorsun
yüzün taşıyor bunu

Uzun upuzun kuşlar gibi boynun
asılmışların şarkısı

Ellerin kaybolmamış bir şeyleri arıyor
Kendine dönen mektuplar gibi

Harf harf ürperen sesinde
bir alfabe hiçliğe yürüyor

Bir şeylerin daha var şimdilerde
dem ve içirten zehri

nefe alanındaki doktorasını Paris Protestan Fakültesinde tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"Bediüzzaman Said Nursi Monografisi"* (1995). Doktora tezi: *"Risale-i Nur'da Bilim ve Modern Sanat Felsefesi"* (2004). Hayatının büyük bölümünde Fransa'da yaşadı.

İlk yazısı Konya İmam Hatip Okulu Mezunları Cemiyetinin çıkardığı *Oku* dergisinde çıktı (1960). *Yeni Asya*, *Yeni Nesil*, *Tasvir* gazeteleri ve *Köprü* dergisinde yazdı. Bir süre *Yeni Nesil* gazetesinde edebiyat sayfasını yönetti.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ay'a Senfoni* (2002)

Suad Alkan

ARAŞTIRMA: *Milli Eğitimde Kızılca Kıyamet, Bediüzzamanın Monografisi* (Fransızca, 1996).

HAKKINDA: Sadık Yalsızuçanlar – Osman Gökmen – Murat Sönmez – Taha Çağlaroğlu / Özel Bölüm (Yeni Dergi, sayı: 7-8), Mehmet Kaplan / Aya Senfoni içinde (2002).

ALKAN, Tozan

Şair, çevirmen. 1963, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesini bitirdikten sonra Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümünden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Bölümünde okutman olarak çalışmalarını sürdürdü. Şiir ve şiir çevirilerini *Kuzey Yıldızı*, *Üç Nokta*, *Yitik Ülke*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Varlık* gibi dergilerde yayımladı. Pen Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesi oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Zaman ve Maske* (2003), *Kalbin Akşamüzerleri* (2005).

DÜZYAZI ÇEVİRİ: *Balthasar* (Anatole France'tan, 2002), *Masallar* (Ezop'tan, 2003).

ŞİİR ÇEVİRİ: *Abydos'lu Nişanlı Kız* (Lord Byron'dan, 1999), *Seçme Şiirler* (Victor Hugo'dan, 2003), *Reading Hapishanesi Baladı* (Oscar Wilde'dan, 2003), *Masumiyet ve Deneyim Şarkıları* (William Blake'ten, 2003), *Cennet ve Cehennemin Evliliği* (William Blake'ten, 2004), *Seçme Şiirler* (William Blake'ten, 2004), *Seçme Şiirler* (Emily Dickinson'dan, 2005), *Seçme Şiirler* (Lord Byron'dan, 2005), *Dadaism ve Tristan Tzara* (2005), *1789 Fransız Devrimi Şarkıları* (2005).

ALKAYA, Ercan

Türk dili araştırmacısı. 7 Mayıs 1972, Elazığ doğumlu. Fırat Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği (1994) mezunu. Yüksek lisansını (1996) ve doktorasını (2002) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Aynı üniversitenin Yeni Türk Dili Bölümünde yardımcı doçent oldu. Yazılarını, *Türk Dili*, *Türk Kültürü*, *Bilge*, *Fırat Ü. Sosyal Bilimler* dergilerinde yayımladı. *Türkler Ansiklopedisi* için madde yazdı.

ESERLERİ:

Çağdaş Türk Lehçeleri (Ahmet Buran ile, 2004), *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası* (Tuncer Gülensoy ile, 2003).

ALKAYA, Orhan

Şair ve yazar. 1958, İstanbul doğumlu. Özel Doğuş Lisesini bitirdikten sonra İstanbul ve Marmara üniversitelerinde basın-yayın öğrenimi gördü. Çeşitli yayın kuruluşlarında çalıştı. Tiyatro yönetmenliği yaptı. Şiirleri birçok dergide yer aldı. Yer yer teatral, özgüveni yüksek bir sese sahip şiirler yazdı. Salt dil oyunlarına prim vermedi. Hem Türkiye'nin güncel sorunlarına dair hem de umutsuzluğa karşı çıkışını somutlayan yazılarını *Türkiye Hâlâ Mümkün*'de topladı.

"Biz bu kadar güzel mi yenildik ki, yenilgilerimizin şiirleri bu kadar güzel oldu? (...) Arzu ile hal arasında yazılabilecek en güzel şiirleri yazdığı için ona teşekkür ediyorum." (Haydar Ergülen)

"Şair çağının tanığıdır ve karşı duruştur şiir. Bireyselliğin ön plana çıktığı günümüzde aydın olmak da zordur. Aydın olmak pek çok şeyi göğüslemeyi gerektirir. Ama yazılan ne olursa olsun, ister toplumcu anlayışla yazılmış şiir olsun, slogancı söyleme düşmeden yazılmalıdır söylenmek istenen. Orhan Alkaya, duru bir Türkçeyle lirik, toplumcu şiirlerde yazılabileceğini göstermiştir." (Betül Tarıman)

ORHAN ALKAYA

GÜNÜN SON KADINI

acının gri saatlerinde yüzüyle gelirdi
ansızın ve kanatlarına sığındığım
bir gökyüzüydü, yangınlardan kalan
çocukluğumdu, başka şeylerim. hüznün geniş kültü
akşama ertelenmiş gülüşüyle, dokunmanın ve ölümün
arasnatlerine sızan oydu

bir şarkı nasıl bitirilmez, hangi renkler
arka yollarına yakışır hayatın
temas kuşu silinir mi sevişmenin argın tahtasında
ebced bahçesinde söz ne zaman yanlır
ve boynu vurulmuş sabahlar ve gümüş
yüzüğünün açık kapağından sızan kokusuyla
kaçınılmaz. yokluğun bedeniydi

aşkıyla gelir ve giderdi

ESERLERİ:

ŞİİR: *Parçalanmış Divan* (1990), *A! Etika* (1991), *Yeniden Üretilmiş Tarih* (c. 1, 1994), *Erken Sözler* (1999), *Tuz Günleri* (2001), *Yenilgiler Tarihi* (cilt 1, 2002).

DENEME: *Türkiye Hâlâ Mümkün - Siyasi Polemikler* (1999).

HAKKINDA: Gülseli İnal / Orhan Alkaya İçin Empresyonist Yaklaşım (Sombahar, sayı: 2, Kasım-Aralık 1990), Kubilay Ünsal / A! Anarchopoetika (Sombahar, sayı: 10, Mart-Nisan 1992), Orhan Kahyaoğlu – Evren Erem / Söyleşi – Necmiye Alpay / Orhan Alkaya Okuma Notları – Evren Erem / İki Önerme – Haydar Ergülen - Ayhan Kurt (Sombahar, Temmuz -Ağustos 1995), Feza Kürkçüoğlu / Memleket Havası (Virgül, sayı: 19, Mayıs 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hüseyin Peker / Erken Sözler'in Galibi (Virgül, sayı: 30, Mayıs 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Betül Tarıman / Tuz Günleri / Orhan Alkaya (Cumhuriyet Kitap, 24.1.2002), Gültekin Emre / Orhan Alkaya ve Şiiri - Şiirin Ortasındaki Şair (Cumhuriyet Kitap, 3.1.2002), Yenilgiler Tarihi (Radikal Kitap, 20.6.2002), Aslı Örnek / Türkiye Hâlâ Mümkün (Radikal Kitap, 22.10.2002), Türkiye Hâlâ Mümkün Siyasi Polemikler / Orhan Alkaya (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002).

Orhan Alkaya

ALKIŞ, Ömer

Şair. 1943, Küçükdere / Sürmene / Trabzon doğumlu. İlkokulu köyünde okuduktan sonra, babasının ticaret yaptığı Erzurum'un Horasan ilçesine giderek din eğitimi ve öğrenimi gördü. Birkaç yıl sonra babasının işleri bozulunca köyüne, oradan da Samsun'a taşındı. İstanbul Kadıköy'de yapı malzemeleri ticareti ile uğraştı.

ESERLERİ (Şiir):

Cennet Yolunda, Mevlâ'ya Doğru, Milli Manzumeler, Hakikat Yolu İslâm, Şerefli İnsan Şerefli Din, Kıbrıs'ta Mehmetçiğin Son Sözü, Feryat (1968).

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ALLÂMEK (Muhammed b. Mûsâ)

İslâm bilgini (D. ? Bosna - Ö. 1601, İstanbul). Çeşitli şehirlerde kadılık görevinde bulundu. Halep Mollalığından ayrılışının ardından döndüğü İstanbul'da öldü. Kabri Rumelihisarı'ndadır.

ESERLERİ:

Hâşiye alâ Tefsiri Beyzavî, Hâşiye ale'l-Câmi, İ'tirâzât ale'l-İsam, Şerh-i Şemsiye, Hâşiye alâ Şemsi'l-Miftâh, el-Cevâhirü'l-Mudîe fi Ahkâmi's-Sultâniyye Tercümesi (Münâvi'den).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ALNIAÇIK, Raik

Tiyatro rejisörü-araştırmacı. 27 Haziran 1943, Bursa doğumlu. Tam adı Ahmet Raik Alnıaçık. Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Yüksek Bölümü (1957) mezunu. İstanbul Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü Anasanat Dalı başkanlığı (1980), İstanbul Devlet Tiyatrosu müdürlüğü (1981), Devlet Tiyatroları Genel müdürlüğü (1986-88), İstanbul Kültür ve Eğitim Vakfı Sanat danışmanlığı (1992-) görevlerini yürüttü. Devlet Tiyatroları Sanat Vakfı (1987), Sanat ve Sanatı Sevenler Vakfı başkanlığı (1997) yaptı. *Halk Evleri Dergisi, Türk Dili, Devlet Tiyatroları* dergilerinde yazdı. Çeşitli ulusal toplantılara katıldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Tiyatro Tarihi* (1979), *Türk Tiyatro Politikası* (1986).

OYUN: *Çark* (Sartre'dan uyarlama, çev. Tahsin Saraç, 1964), *Duvarcılar* (1966).

SAHNEYE KOYMA: *Yoklar Dağındaki Nar* (M. Z. Taşkın, 1961-62), *Karaların Memetleri* (Cahit Atay, 1964-65), *Ayakta Durmak İstiyorum* (Tarık Buğra, İstanbul Efendisi-Müzikal (M. Canova ile) M. Celal Nevit Kodallı, 1965-66), *Medea* (M. F. Ozansoy, Menekşe Yaprağından İncinen Kız - Sevil Sanlı, Yakut Balık - Ergun Sav, 1966-67), *Akadın Yayı* (Güngör Dilmen, 1967-68), *Kral Üşümesi* (S. K. Aksal, Medea - M. F. Ozansoy, 1969-70), *İbişin Rüyası* (Tarık Buğra) - *Şair Evlenmesi* (Şinasi) (1971-72), *Koca Sinan* (R. Hayati Çorbacıoğlu (Kıbrıs), 1972-73), *Fatih Nazım Kurşunlu* (1973-74), *Yaralı Geyik* (Necati Cumalı, 4. Murat (opera, Gökçer ile beraber), *Aküm ülatörlü Radyo* (Tarık Buğra, 1980-81), *Gılgameş* (Orhan Asena, 1982-83), *Roksalan* (Orhan Asena, 1985-86), *Mediha* (Yüksel Pazarkaya (Almanya), 1987-88), *Yusuf ile Züleyha* (opera, C. Gökçer ile Okan Demiriç - Nezihe Araz, 1990-91), *Ballar Balını Buldum* (Nezihe Araz; Yunus Emre, Recep Bilginer (Üsküp), 1990-91), *Ferhat'ın Yeni Acıları* (Yüksel Pazarkaya, 1992-93), *4. Murat* (Tufan Oflazoğlu, 1994-95), *Ağrı Dağı Efsanesi* (Yaşar Kemal, 1995-96), *Savaştan Barışa Aşktan Kavgaya* (M. Kemal Recep Bilginer, 1997-98), *Külhan Beyi Operası* (Ülkü Ayvaz, 1998-99).

SAHNEYE KOYMA (Çeviri oyun): *Mavi Kuş* (M. Maeterlinck'ten, 1959-60, 1971-72), *Küçük Kolonbus* (C. Lorey'den, 1960-61), *Don Kristobito ile Dona Rozitanın Acıklı Güldürüsü* (G. Lorka'dan, 1962-63), *Bizim Şehir* (T. Wilder'den, 1963-64), *İki Kova Su* (A. E. Grediance'dan, 1965-66), *Kaktüs Çiçeği* (Barillet ve Gredy'den, 1971-72), *Hedda Gabler* (H. İbsen'den, 1972-73), *Klinik Bir Olay* (Dino Buzzatti'den, 1974-75), *John Gabrial Borgman* (H. İbsen'den, 1975-76), *Yanlışlık* (A. Camus'dan, 1975-76), *Marius Marcel Pagnol* (1976-77), *Suçlular Çağı Suçsuzlar Çağı* (S. Lenz'den, 1976-77), *Genç Verterin Yeni Acıları* (Ulrich Plenzdorf'dan, 1977-78), *Kurnaz Avukat* (Kollektif Fransız oyu-

nu, 1977-78), *Sevimli Hayalet* (M. C. Machado'dan, 1973-79), *Kedi Evi* (C. Marscham'dan, 1970-80), *Truva Savaşı Olmayacak* (J. Giraudoum'dan, 1980-81), *Rita* (M. Russel'dan, 1981-82), *Kül Kedisi* (Dans-tiyatro, J. Wilhelngrimm - S. Prokofiber'den, 1981-82), *Ermiş Jeanne* (B. Shaw'dan, 1986-87).

ALOVA, Erdal

Şair. 17 Haziran 1952, Ankara doğumlu. 1959'da Eskişehir'de başladığı ilk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. 1970'te başladığı Ortadoğu Teknik Üniversitesindeki öğrenimini iki yıl sonra yarıda bırakarak İstanbul'a yerleşti. İlk gençlik yıllarından itibaren o dönemin TİP çizgisine ilgi duydu.

İlk yazısı kuruculları arasında yer aldığı *Liseli Gençlik* dergisinde *Brecht ve Epik Tiyatro* başlığıyla yayımlandı. 1970 kuşağı şairlerinden olan Alova'nın ilk şiiri (*Issız Gül*), 1973'te Memet Fuat yönetimindeki *Yeni Dergi*'de yer aldı. Diğer şiirleri de *Yeni Dergi*'nin yanı sıra *Militan, Sanat Emeği, Hürriyet Gösteri ve Adam Sanat* dergileri ile yönettiği *Politika* gazetesi sanat sayfasında yayımladı. *Bitik Kent* adlı eseri ile 1996 Cemal Süreya Şiir Ödülünü kazandı. Federico Garcia Lorca, Konstantinos Kavafis, Pablo Neruda, Z. Herbert, Guillevic ve Catullus'tan yaptığı çeviriler kitap olarak yayımlandı.

Erdal Alova

"Alova, şiirlerinde, siler 'horozdan çapağını sabahın', karşısında 'huysuz bir güneş' dursa da, gözlerinden hiç gitmez 'düş artıkları'; 'En erkek elleri'yle okşar 'En kadın' yanını. Aradığı yasemin sesidir şiirde dikenleri terlese de zengin Tensemeler çölünde, varacağı yerde 'kara mühür'lü kapılarla 'Rüzgâr'ın acı söylentileridir şiirine katık edeceği. Nergisi: Çözülme yayılır onun şiirine bir biçimde karşılığını hayatta bulan ve bir başına yıkandığı Persona'da keşfettiği. 'Nesnesini unutmuş kelime'lerdir şiirinin özünü emziren. (...) Şiir yolculuğuna çıkarken şiirin her yerde ve her zaman olduğunu çoktan kavramış biridir o. Göğsünü gere gere 'Ey nesnelerin sonsuz çeşitliliği!' diye tüm gücüyle bağırır, sonra da onların şiirini yazmak istediğini duyurur dünyaya. Onun şiirinde nesneler cirit atar, şiirinin atardamarını oluşturur nesneler. Dünyayı nesnelerle kavrayan bir şairdir o. Hayata nesnelerle bakar ve verdiği kavgada nesneleri de yanına alır." (Gültekin Emre)

ESERLERİ:

ŞİİR : *Uzaktan Gelen Sesler* (1979), *En Son Çıkan Şarkılar* (1973-1980 arası şiirleri, 1980), *Giz Dökümü* (1989), *Bir Aksacık Karınca* (1980-89 arası şiirleri, 1994), *Bitik Kent* (1990-95 arası şiirleri, 1995), *Birinci Tekil Şarkı* (2001), *Dizeler / 1973 - 2001* (2001).

ÇEVİRİ: *Kuşlar Sanatı* (Pablo Neruda'dan, 1998), *Bütün Şiirler* (Catullus'dan, Çiğdem Dürüşken'le birlikte, 2002).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.12.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopcdisi (2001), Turhan Günay / Erdal Alova - Turgay Fişekçi / Alova - Eray Canberk / Alova Şiirinc Kuşbakışı - Gültekin Emre / Ömrc Akan Dizeler - Osman Çakmakçı / Sebil Gibi Ncktar (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002).

ALP, Ali Rıza

Gazeteci-yazar, dilci (D. 1923, Bitlis – Ö. 24 Nisan 1991, İstanbul). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu. Gazetecilik mesleğini seçerek *Turan* (1943), *Tasvir* ve *Son Saat* gazetelerinde çalıştı. *Köy Postası* dergisinde yazı işleri müdürlüğü, *Tercüman* gazetesinde düzeltmenlik ve yazarlık yaptı. *Büyük Osmanlı Lügati* adlı dört ciltlik bir kapsamlı eseri vardır.

HAKKINDA: İsa Kayacan / Türk Basınında Unutamadıklarımız (1997), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALP, Aydın

Şair. 1958, Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü (1980) mezunu. Öğretmen olarak görev yapmaktadır. Yazı ve şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Şarkılar Tılsımı (1986), *Ateşin Kehaneti* (1989), *Yüreğim Ülkem Gibi* (1993), *Aşkla Vurulan* (1996), *Amed'in Dolunayı* (2002).

ALP, Erdoğan

Gazeteci-yazar. 1965, Kastamonu doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kastamonu'da yaptı.

1982 yılında *Türkiye Çocuk Dergisi* fahrî muhabiri olarak gazetecilik mesleğiyle tanıştı. 1985 yılında Kastamonu'da tekrar yayın hayatına atılan *Açıksöz* gazetesinde sırasıyla muhabirlik ve genel yayın müdürlüğü görevlerinde bulundu.

ERDAL ALOVA

DOĞAÇTAN PORTRE

Sana bakarken
Filtrenin içindeki cenini gördüm
Almanlardaki okşayışları gördüm
Tahtadaki kurdu gördüm
Denizin bana baktığını gördüm
Gitardaki nergisi gördüm
Yüzümün beyazında şiiri gördüm
Çok uzak ormanlarda sesimi gördüm
Kamışın içinde kurbağa cehennemini gördüm
Kulelerin ihtiharını gördüm
Kanyağın içinde hepimizi gördüm
Bütün öpüşlerde tinerci çocukların yanaklarını gördüm
Bulutlarda Ankara sokaklarını gördüm
Sevgili sözcüğünde kireç yataklarını gördüm
Sabah kalkışlarında kedi ölümlerini gördüm
İpince gözlerde cinayeti gördüm
Tuzda ellerimi ve yok oluşu gördüm
(Sayılarda neyi gördüm?)
Çamlarda cüzzamı gördüm
Dostlarımın boynunda sütü ve ölümü gördüm
Dikenlerde bütün gezegenleri gördüm
Kadınların terk edişinde tozu ve müziği gördüm
Bütün yan bakışlarda saatleri ve unutuşu gördüm

Tercüman, Akajans, Yeni Düşünce, Gölge Adam, Ortadoğu ile *Yeniçağ* gazetelerinin Kastamonu temsilciliği, Show TV, İHA, TGRT ve *Türkiye* gazetesi muhabirliği ile günlük *Nasrullah* gazetesinin yazı işleri müdürlüğü, *Sözcü* gazetesinin genel yayın müdürlüğü görevlerinde bulundu. Kısa bir süre yayın hayatında kalan Kastamonu TV'nin haber müdürlüğünü de yaptı. Aylık *Meşale* ve *Posta 37* gazeteleri ile günlük *Candaroğlu* gazetelerini, aylık *Yeni Ufuklar* dergisini çıkardı. 1990 yılında Alp Yayınlarını kurdu. Üç yılı başkan olmak üzere, on beş yıl Kastamonu Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu üyesi olarak hizmet verdi.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Sepetçioğlu Osman Efe, Üç Veliden Biri Kastamonulu Şeyh Şa'ban-ı Veli Hazretleri, Candaroğlu İsmail Bey, Bayraklı Sultan.*

DİĞER: *Candaroğulları Beyliği ve Kastamonu, Meşhur Kastamonululer I, Kastamonu, Devrekâni, Hedef 2015 Büyük Kastamonu, Son Başbuğ, Kastamonu Şehitler Antolojisi I..*

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

ALP, Sedat

Arkeolog. 1913, Karaferye / Selanik / Yunanistan doğumlu. 1932 yılında devlet sınavını kazanarak Almanya'da Eskiçağ Tarihi, Hititoloji ve Sümeroloji öğrenimi gördü. Doktorasını 1940'ta Berlin Üniversitesinde tamamladı. 1941'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Hititoloji asistanı olarak göreve başladı. Aynı fakültede Hititoloji profesörü (1949) ve Hititoloji Ord. Profesörü (1958) oldu. 1956-1958 arası DTCF dekanı olarak görev yaptı. Dış ülkelerde konuk profesör olarak Münster (1953), Londra (1959), Berlin (1969), Marburg (1978), Münih (1979), Mainz (1981) üniversitelerinde ders verdi. Uluslararası I. ve III. Hititoloji Kongrelerine başkanlık etti (1990,1996).

Sedat Alp

Sedat Alp'in Hititolojinin çeşitli dallarında pek çok keşif ve buluşları vardır. Hititoloji üzerine çeşitli dillerde çok sayıda eseri yayımlandı. 1953 yılından itibaren Konya Karahöyük kazılarının başkanlığını yaptı. 1946 yılında Türk Tarih Kurumu üycsi oldu, 1982-83 arası kurumda çeşitli görevlerde bulunarak, kapatılmadan önce kurumun son başkanlığını yaptı. İtalya Cumhurbaşkanının Commendatore nişanı (1957), Federal Almanya Cumhurbaşkanının liyakat nişanı (1972), Paris College de France madalyası (1980), Federal Almanya Cumhurbaşkanının yıldızlı liyakat nişanı (1991), İtalyan Cumhurbaşkanının Grande Ufficiale nişanı (1991) sahibidir. 1992'de Türkiye Tanıtma Vakfı Ödülünü aldı. Würzburg Üniversitesinden fahri doktora unvanına hak kazandı (1997). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (2001), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Arkeoloji Topluluğu (2001) ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (2002) onur ödüllerini aldı. Aydın Doğan Vakfı Arkeoloji Ödülüne layık görüldü (2003). İstanbul Üniversitesi Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü şeref üyeliği, Uluslararası Hititoloji Kongrelerinin kuruculuğu, Çorum'da toplanan I. ve III. Uluslararası Hititoloji Kongrelerinin Başkanlığı, British Academy üyeliği bulunmaktadır.

ESERLERİ:

Untersuchungen zu den Beamtennamen im hethitischen Festzeremoniell (1940), *Kumarbi Efsanesi* (Prof. Güterbock'un Almanca manüskrisinden çeviri, 1945), *Zur Lesung von manchen Personennamen auf den hieroglyphen-hethitischen Siegeln und Inschriften* (1950), *Zylinder und Stempelsiegel aus Karahöyük bei Konya* (1968), *Konya civarında Karahöyük'te bulunan Silindir ve Damga Mühürleri* (1972), *Beitrage zur Erforschung des hethitisnhen Tempels, Kultanlagen im Lichte der Keilschrifttexte* (1983), *Konya Karahöyük'de Bulunan Bir Ana Tanrıça Heykeli* (1988), *Maşathöyük'te Bulunan Çivi Yazılı Hitit Tabletleri / Hethitische Keilschrifttafeln aus Maşat-Höyük* (1991), *Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük* (1991), *Hititlerde Şarkı - Müzik ve Dans / Hitit Çağında Anadolu'da Üzüm ve Şarap* (1999), *Hitit Çağında Anadolu: Çivi Yazılı ve Hiyeroglif Yazılı Kaynaklar* (2000), *Hitit Çağında Anadolu* (2001), *Hitit Güneşi* (2002).

ALPAGOT, Ali Haydar Emir

Deniz tarihçisi (D. 1886, Gelibolu / Çanakkale – Ö. 1937). 1907'de Deniz Harp Okulunu bitirdi. Donanmada görev aldı. 1916'da sağlık nedeniyle görevden ayrıldı. Bahriye Nezareti Erkân-ı Harbiyesinde Osmanlı deniz harp tarihi yazarlığına atandı. Ayrıca, Deniz Harp Okulunda Harp Tarihi öğretmenliği yaptı. Cumhuriyet döneminde de 1928'den başlayarak deniz harp tarihi uzmanlığı görevini sürdürdü. Hayatının son yıllarında kör oldu. Buna karşın çalışmalarını sürdürdü.

BAŞLICA ESERLERİ:

Tarih-i Bahri Sahifeleri, Hint Yolu, Osmanlı İmparatorluğu, Yunun İstiklâl Harbi, Çengeloğlu Tahir Paşa (2 cilt).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982).

Ali Alparslan

ALPARSLAN, Ali

Eski Türk edebiyatı ve sanat tarihçisi, hattat (D.1923, Çorlu / Tekirdağ – Ö. 24 Ocak 2006, İstanbul). İstanbul Haydarpaşa Lisesi (1943), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1947), Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1951) mezunu. Tahran'da Firuzanfer, Melikü'ş-Şuara Behar gibi İran'ın en seçkin edebiyat tarihçilerinin yanında doktora yaptı. Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğü (1953) ile Dışişleri Bakanlığında (1954-56) memurluk yaptı. 1956 yılından itibaren üniversitelerde öğretim üyesi olarak hizmet veren Ali Alpaslan, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi asistanı (1956-59), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı asistanı (1959-63), 1968'de doçent, 1980'de profesör olarak aynı bölümde çalışmalarını sürdürdü (1989). Türkçe ve Türk Edebiyatı doçenti olarak Londra (1963-66) ve Chicago (1967-68) üniversitelerinde de hocalık yaptı.

Makalelerini *Türkiyat Mecmuası, Türk Dili ve Edebiyatı ve Boğaziçi Üniversitesi* (1975-76) dergilerinde yayımladı. Prof. Dr. Alparslan, üniversitedeki öğrencilik yıllarında, Güzel Sanatlar Akademisinde hat dersleri veren hocalardan Necmeddin Okyay'dan talik, divani ve rik'a hatlarını meşk ederek icazetname aldı. Aynı zamanda Necmettin Hoca'dan ebru yapımını

da öğrendi. Aynı yerde ders veren hattat Halim Özyazıcı'dan da istifade etti. Talik yazının Türkiye'deki tek otoritesi kabul edilen Alparslan, Edebiyat Fakültesinden emekli olduktan sonra Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesine bağlı Geleneksel Türk El Sanatları Bölümünde hat dersleri vermeye başladı. Alparslan, çok sayıda öğrenci yetiştirdi ve çeşitli İslam ülkelerinden gelen öğrencilere de icazet verdi. IRCICA başta olmak üzere çeşitli kuruluşlarda konferanslar verdi. Yurt dışındaki toplantılarda ülkemizi temsil etti. Sayısız hat eseri, bu konudaki birçok makalenin yanı sıra Osmanlı Hat Sanatı Tarihi, Ünlü Türk Hattatları gibi eserleri kültür dünyamıza kazandırdı. Sanat dünyasının sevilen ve saygı duyulan bir siması olarak ömrünü tamamladı. Son dönem Türk hat sanatının, özellikle de talik yazının en büyük ustalarından idi. Kabri Karacaahmet Mezarlığındadır.

ESERLERİ:

Turkish Short Stories (RCD tarafından basıldı), *Kadı Burhaneddin Divanı'ndan Seçmeler* (1975), *Ahmet Paşa* (1987), *Şeyh Galip* (1988), *Ünlü Türk Hattatları* (1992), *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi* (1999).

HAKKINDA: Osmanlı Kültür ve Sanatı (Cumhuriyet Kitap, 15.6.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Özge Yalın / Hattın Zarif Kalemi Alparslan Veda Etti (Zaman, 25.1.2006).

ALPARSLAN, Selçuk

Şair. 1937, İzmir doğumlu. Aslen Afyon'un Bolvadin ilçesindendir. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Bankacılık Bölümü mezunu. Kooperatifçilik alanında yüksek lisans yaptı. Gazeteci, yazar, bankacı, kooperatifçi ve spor adamı olarak, kulüp, dernek, federasyon ve vakıflarda yöneticilik yaptı. Ziraat Bankasında çeşitli görevlerde bulundu. İLESAM, TÜRKSAV, Türk Kooperatifçilik Kurumu, Ankara Spor Vakfı, İzcilik Federasyonu ve MKE Hurdasan Yönetim Kurulu üyesidir.

Kıbrıs, Portekiz, İspanya, Almanya, Hollanda, Belçika, Macaristan ve Rusya'yı dolaştı. Yazıları yurtiçinde *Son Havadis, Öncü, Son Dakika, Resimli Posta, Ankara Ticaret Odası, Karınca, Türk-Ay, Tasvir, Türk Edebiyatı, Zerko* gibi gazete ve dergiler ile yurtdışındaki birçok dergide yayımlandı. Vatan, millet, kahramanlıkduygularını işlediği şiirlerini hece vezniyle ve serbest vezinle yazdı. Çeşitli kuruluşlardan şilt, kupa, onur belgesi, katılım belgesi olarak ellinin üzerinde ödül aldı. Şiir kitapları dışında kooperatifçilik konusunda bir eseri vardır.

ESERLERİ (Şiir):

İğde Dalı, 23 Nisanlar Hep Yaşayacaktır, Zeytin Pınarı ve Benim Anadolu'm.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

ALPAT, İnönü

Şair ve yazar. 8 Ekim 1962, Polatlı / Ankara doğumlu. AİTİA İdari Bilimler Bölümünü, son sınıf öğrencisi iken cezaevine girdiği için bitiremedi. Daha sonra AÖF'den mezun oldu. *2000'e Doğru, Ekonomik Panorama ve İşçilerin Sesi* dergilerinde gazetecilik, Ankara'da Çankaya Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğünde muhabirlik yaptı.

Kendini Anlatırsa Bir Kız adlı kitabı ile Enver Gökçe Şiir Ödülünde mansiyon aldı. *Eylemgüzelim, Yıllar, Görüşçü Analara Türkü* gibi yedi şiiri bestelendi. Özgürlük ve Dayanışma Partisi üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaralı Oğluyum Hayatın* (1986), *Kendini Anlatırsa Bir Kız* (1993).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Sosyalistler ve İnsan Hakları* (1993), *Randevuyu Dağa Verdik* (1996), *Şimdi Solun Zamanı* (1996), *Popüler Türk Solu Sözlüğü* (1998), *ÖDP Polemikleri* (1999), *Hamamböcekleri Ateştopu ve Askerler* (1999).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

ALPAY, Bedri

Şair ve yazar (D. 1905, Urfa - Ö. 1987, Urfa). Okuma yazmayı mahalle mektebinde, Müslüm Hafız ve İsmail Efendi'den öğrendi. Kudbeddin Medresesinde Hacı Hasan Efendi'den ilim tahsil etti. 18 yaşındayken Bidayet Mahkemesi Zabit Katibi oldu. İki yıl sonra belediye muhasipliğine geçti; ancak istifa ederek ticarete atıldı.

1946 yılında İzmir'e, 1953 yılında ise İstanbul'a taşındı. 1963 yılında tekrar Urfa'ya dönerek Toprak Su'da çalıştı, yaş haddinden dolayı emekli oldu. Şairliği yanı sıra roman, tiyatro, araştırma alanlarında çok sayıda eser yazdı. Şiir ve yazıları, yerel gazeteler ile *Aylık Ansiklopedi, Millet, Türk İslâm Ansiklopedisi ve Harran* dergisinde yayımlandı. Bunların arasında sadece *Şanlıurfa Şairleri* (1986) kitaplaştı.

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

ALPAY, H. Cengiz

Şair (D. 1922, Çevirme köyü / Gürün / Sivas - Ö. 1991, İstanbul). Tam adı Hakkı Cengiz Alpay. Babaahmetler sülâlesine mensuptur. Şair bir ailedendir. Büyük dedesi İrfanî, babası ise Layıki mahlasıyla şiirler yazan Muhammed Sezai'dir. Köyünde ilkokul bulunmadığı için okuma ve yazmayı babası Sezai Alpay'dan öğrendi, özel öğrenim görerek yetişti. Okuma alışkanlığı ve şiir zevkini de babasından aldı.

CENGİZ ALPAY

GECEDEN SESLER

Manevi ufkumdan sesler geliyor,
Oku, düşün sonra yaz gidiyor bana.
Gönlüme bir garip hisler geliyor,
Daha bu yalnızlık az diyor bana.

Bir yandan eserken kavak yelleri,
Geçtim yalçın dağlar çamlı belleri,
İçinde çağlıyor sevda selleri,
Aşkın deryasında yüz diyor bana.

Zaman otuz yılı elimden aldı.
Sonra da bir sonsuz sevdaya saldı,
Dört mevsim hayatın yarısı kaldı,
Bahar, yazdan sonra güz diyor bana.

Es eyle! Seher yeli çabuk geldi es,
Kaç kişi uyanık rüyada herkes,
Penceremde sanki ilahi bir ses,
Uyuma bu gece gez diyor bana.

Babasının ölümü üzerine genç yaşta hayata atılarak İstanbul'da yaşamaya başladı. Liseyi dışarıdan bitirdi. Bir süre muhasebecilik ve imalatçılık yaptı. 1959-68 yılları arasında matbaacılıkla uğraştı. 1973 yılında Nakışlar Yayınevini kurdu. Çeşitli gazetelerde yayımladığı hicivleriyle tanındı. Yine hece ölçüsüyle âşık tarzı şiirler, gazeller ve dörtlükler yazdı. Gürünlü Âşık Gülhani, Hakkı Cengiz Alpay için aşağıdaki dizeleri söylemiştir:

"Hakkı Cengiz Alpay gözümün nuru
Birbirinden üstün eseri
Sivas ümidi Gürün'ün varı
Yazdırdım kalbime silen olmasın"

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *20 Halk Şairi* (1948).

ŞİİR: *İlkbahar* (1954), *Yaz Dedi* (1966), *İlkbahardan Yaza Doğru* (1967), *Başlattılar* (1968), *Okşattılar, Oynattılar, Gül Attılar* (1969), *Alparslan ve Malazgirt Destanı* (1971), *Nakışlar* (1972), *Gönülden Akışlar* (1973), *Manzaraya Bakışlar* (1973), *Harman Zamanı* (1974), *Orman Zamanı – Hiciv* (1975), *Hoş Geldiniz.*

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c.1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 1,1976),

CENGİZ ALPAY

KÖYDE BİR GECE

İsli bir lambanın zayıf ışığı,
Yüzüme tebessüm ettiği andır.
Pencere önünde duran ışığı,
Uzaktan seyredip gittiği andır.

Heceler topladım mısralar ördüm,
Aşkın huzurunda imtihan verdim.

Fahri Ersavaş / Hamasi Türk Şiiri Antolojisi (1961), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ALPAY, Mehmet Nuri

Şair ve yazar. Ankara'daki devlet kuruluşlarında memurluk yaparak emekli oldu. Emekli olduktan sonra da hayatını ve çalışmalarını aynı kentte sürdürdü. 1970'li yıllarda Kadının Sosyal Hayatını İnceleme ve Araştırma Derneğinde yönetim kurulu üyesi olarak görev aldı.

ESERLERİ:

Köy Davamız ve Köyün İç Yüzü (1952), *Yurdumun Sesi* (1955), *Hürriyet ve Adalet Öz Sözleri* (1960), *Zamane Tipleri* (1961-62), *Memurcuk* (1967).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c.1, 1975), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ALPAY, Meral

Yazar, araştırmacı. 21 Ekim 1938, İzmir doğumlu. 1957'de İzmir Kız Lisesini bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünü okudu. 1958 yılında İÜ Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü Seminer Kütüphanesine memur oldu. 1964 yılında aynı Fakültenin Kütüphanecilik Bölümüne asistan olarak atandı. Göttingen Üniversitesinde asistanlık yaptı (1960-62). 1964-68 yılları arasında *"Tüzel Kişi Yazarlığı ve Alfabetik Katalog Kuralları"* konulu doktora tezini hazırladı. 1967'de DFG'nin (Deutsche Forschungsgemeinschaft) burslusu olarak doktora incelemeleri için Almanya'ya gitti. 1974 yılında doçent oldu. 1981 yılında British Council davetlisi olarak İngiliz Kütüphanelerinde incelemeler yaptı. 1982 yılında profesör oldu. İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Başkanlığına vekalet etti. İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (1995-), Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yönetim Kurulu üyeliği (1989-) görevlerinde bulundu. 1989-94 yıllarında İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonunca desteklenen *"Anadolu Liselerinde Kültürel Sorunlar: Hazırlık Sınıfı"* araştırmasında proje yürütücüsü olarak görev yaptı. Türk Kütüphaneciler Derneği üyesidir.

Makale ve diğer yazı çalışmaları, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Milli Bibliyografyalar Yeni Yayınlar, Sanat Tarihi Yıllığı, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı, Harf Devrimi'nin 50.Yılı Sempozyumu, Book Bird, Dilbilim, Ankara Üniversitesi D'TCF Kütüphanecilik Bölümü Yıl Anı Kitabı, Günümüzde Kitaplar, İÜ Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Seminer Dergisi, İstanbul Ü. Bülteni, Çerçeve, İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yıllığı, Çocuk ve Çevre: Alman ve Türk Çocuk Kitapları Sergisi Kataloğu, Bilge* gibi bir çok dergi, derleme ve kataloglar ile armağan kitaplarda yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tüzel Kişi Yazarlığı ve Alfabetik Katalog Kuralları* (1968), *Kütüphanecilik Terimleri* (1973), *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları* (Robert Anhegger ile, 1975), *Harf Devriminin Kütüphanelerde Yansıması* (1976), *Kinder-und Jugendbücher der Türkei: Kommentierte* (Türkiye'de Gençlik Kitapları: Açıklamalı Bibliyografya, Robert Anhegger ile, 1977), *Türkei Lexikon der Kinder-und Jugendliteratur* (1979), *Kütüphane: Dünü Yarına Bağlayan Köprü* (1989).

ÇEVİRİ: *Üniversite Kütüphaneleri* (Rudolf Juchoff'tan, 1968).

YAYINA HAZIRLAMA: *Cumhuriyet Dönemi Çocuk ve Gençlik Öyküleri Seçkisi* (Komisyon, 1999), *Değişik Ülkelerde Kütüphane Öğretimi* (1983) *İstanbul Kütüphaneleri* (Safiye Özkan ile, 1982), *Ormanda Hayat* (Günay Kut ile, 1983), *Oynuyorum-Öğreniyorum* 1-3 (Ayla Oktay, Norma Razon, ve Günseli Partanaz ile, 1985).

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

ALPAY, Necmiye

Dilci. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1969) mezunu. Doktorasını uluslararası iktisat alanında yaptı (Paris-Nanterre Üniversitesi, 1978). Ankara Üniversitesi SBF'deki öğretim üyeliği, 12 Eylül dönemi tutuklamalarıyla sona erdi. Üç yıl Mamak Cezaevinde kaldı. Bu kopukluk, ilgi alanı olarak dilin öne çıkması sonucunu verdi. Cezaevi

Necmiye Alpay

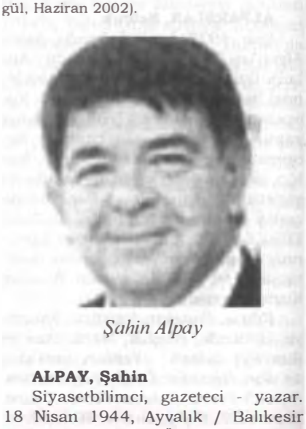
sonrasında yaşamını çevirmenlik yaparak sürdürdü. *Kuram* ve *Ludingirra* dergilerinin kurucu ve editörleri arasında yer aldı. *Sombahar* dergisinde editörlük yaptı.

1996-2003 yılları arasında Akademi İstanbul'da ve Yeditepe Üniversitesinde Türkçe ve Yaratıcı Yazarlık dersleri verdi. Çeşitli yazıları ve çevirileri var. *Radikal* gazetesinin haftalık kitap ekinde "Dil Meseleleri"ni yazdı.

ESERLERİ:

Türkçe Sorunları Kılavuzu (2000), *Dilimiz Dillerimiz* (Uygulama Üzerine Yazılar, 2004), *Yaklaşma Çabası* (deneme, 2005).

HAKKINDA: Ayşe Selamsız / Toplumun Durumu Gibi, Dilin Durumu (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 10.12.2000), Yücel Kayıran / Kirlenme mi, Yozlaşma mı Yoksa Çatışma mı? - Türkçe Bakım Sanatı (Virgül, Haziran 2002).

Şahin Alpay

ALPAY, Şahin

Siyasetbilimci, gazeteci - yazar. 18 Nisan 1944, Ayvalık / Balıkesir doğumlu. Ankara Üniversitesi SBF (1967) mezunu. Siyaset bilimi dalında doktorasını İsveç'in Stockholm Üniversitesinde tamamladı (1981). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde (1968-71) ve Stockholm Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümünde (1972-81) araştırma görevlisi olarak çalıştı. Yurda dönüşte *Cumhuriyet* (1982-92),

ŞAHİN ALPAY

HEM CAMİ, HEM KİLİSE

Geçen hafta sonunu Amerikalı dostlarımı gezdirmek vesilesiyle yıllar sonra yeniden Kapadokya'da geçirdim.

Bu defaki ziyaretimde rehberimiz daha önce farkında olmadığım şeylere dikkat çekti. Bunlardan en ilginç olanı Göreme'nin Çardak köyündeki camiydi. Bu yapı 1923 Lozan Antlaşması'yla kararlaştırılan din esasına göre nüfus mübadelesi yapılana, yörede oturan anadili Türkçe olan Rum Ortodokslar (yani hem Türk, hem Ortodoks olan Karamanlılar) gidene kadar hem cami, hem de kilise olarak kullanılmıştı. Sonradan bir mihrap bir minare eklenerek camiye çevrilen kiliselerden değildi. Çardak köyündeki cami-kilise baştan hemen, bu yaz Cuma'da, Koç ve Harvard üniversitelerinin Osmanlıca okulunda yaptığı konuşmada, Princeton Üniversitesi Yakın Doğu Araştırmaları Bölümü'nden dostum Osmanlı tarihi profesörü Heath Lowry'den dinlediklerimi anımsattı. Bir süredir Kuzey Yunanistan'daki Osmanlı mirası (özellikle de Rumeli'nin Osmanlılaştırılması'nda önemli rol oynayan Evrenosoğulları ailesinden Hıristiyan kökenli Hacı Evrenos Han'ın mirası) üzerine araştırmalar yapan Profesör Lowry, Kuzey Yunanistan'da rastladığı, bir zamanlar hem Müslümanlar, hem de Hıristiyanlar tarafından kullanıldığına dair kuşku bırakmayan dini mekânları, fotoğraflarıyla anlatmıştı. (Lowry, bu arada, öteki imkânları tüketen Yunan hükümetinin şimdilerde AB fonlarını, Osmanlı'dan kalma binaların onarılması için kullanmaya başladığını da söyledi.)

Kapadokya'daki rehberimizin dikkat çektiği şeylerden başka biri de, Göreme'deki kayaları oyulu kiliselerden birindeki fresk oldu. Bu fresk de sarıklı bir Selçuklu yöneticiyle cübbeli bir Ortodoks rahibin birbirlerine armağan sunmalarını resmediyordu. Kapadokya'da bu defa gördüklerim bana "Birbirleriyle özde uzlaşmaz olan, yeryüzündeki temel çatışma nedenlerinden biri olarak dinler... medeniyetler savaşının özündeki din savaşları..." teorilerinin ne denli yanıltıcı olduğunu düşündürdü. Tarihe bakıldığında görülüyor ki farklı dinlere mensup insanlar, aynı mekanda ibadet edebilecek kadar engin bir yakınlık içinde olabiliyor. Dinler çatışabildikleri kadar barış içinde bir arada da yaşayabiliyor. Bizim Osmanlı tarihimiz belki de bunun en önemli örneğiydi. Milliyetçilikler gelene kadar "millet sistemi" farklı dinlere mensup insanları uzun yüzyıllar boyunca, belki eşitlik değil ama barış içinde bir arada yaşatmıştı. Osmanlı devleti 19. yüzyıla gelene değin dinler ("medeniyetler") ittifakının belki en parlak örneğiydi.

Şurası muhakkak ki, farklı dinlere ve aynı dinin içinde farklı mezheplere (ve aynı mezhebin içinde dinin farklı yorumlarına) bağlı topluluklar arasındaki çatışmaların nedenlerini, inançların uzlaşmaz özünde değil, dinle ilgili olmayan siyasal, sosyal ve ekonomik nedenlerde aramak lazım. Avrupa'da 16. yüzyılda yaşanan din, yani mezhep, yani Katolik-Protestan savaşlarının arkasında yatan esas neden, Vatikan mı yoksa, yeni kurulan mutlakiyetçi krallıkların mı egemen olacakları sorusuydu. Aynı yüzyılda ikisi de Türk hanedanları olan Sünni Osmanlılar ile Şii Safeviler arasındaki savaşlar, elbette ki, bir din-mezhep çatışması değil, bölgeye kimin egemen olacağı mücadelesiydi.

Bugün İsrail ile Filistinliler (ya da Hizbullah) arasındaki çatışmayı, bir "dinler savaşı" olarak görmek kadar büyük bir budalalık olamaz!.. Bu çatışmada dinin bir mobilizasyon aracı olarak kullanıldığı şüphesiz, ama kavga aynı topraklar üzerinde hak iddia eden iki milliyetçiliğin kavgası. Kuzey İrlanda'da Katolikler ile Protestanlar arasındaki kavga, gerçekte İrlanda Cumhuriyeti'ne katılmak isteyen İrlandalılar ile Britanya'ya bağlı kalmak isteyen İskoç kökenliler arasında bir siyasi mücadele. Irak'ta Şiiler ile Sünniler Irak'ın denetimi için birbirlerine karşı görülmedik vahşet uygulamaktan geri durmuyorlar. Ama bu durum Lübnan'daki Şii Hizbullah ile Filistin'deki Sünni Hamas arasında İsrail saldırganlığına karşı dayanışma ve güçbirliğine engel olmuyor. Nihayet Karl Marx dinlerin hem itaat, hem de isyan ideolojisi olabildiğini göstermedi mi?

(*Zaman*, 5.9.2006).

Sabah (1993-94) ve *Milliyet* (1994-2001) gazetelerinde editör ve yazarlık yaptı. Bu yıllar zarfında yurtiçinde Anadolu ve Boğaziçi, yurtdışında da ABD'nin Princeton üniversitelerinde dersler verdi.

Nisan 2001'den bu yana Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. 1999 - 2002 arasında CNN - Türk'te "Entelektüel Bakış" adlı haftalık mülakat programını yaptı. Alpay'ın köşe yazıları Kasım 2002' den bu yana *Zaman* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Turkar i Stockholm: En Studie av Invandrare, Samhalle och Politik (Stockholm'de Türkler: Göçmenler Üzerine Sosyal ve Siyasal Bir Araştırma, 1980), *SHP-DSP Nerede Birleşiyor Nerede Ayrılıyor* (1986), *2000 Yılında Türkiye* (1991), *Türkiye'nin Tanıkları - İçerden Bakanlar* (2002), *Türkiye'nin Tanıkları - Dışardan Bakanlar* (2003).

ALPAY, Şahin (Hilali)

Eğitimci-şair. 1943, Çevirme köyü / Gürün / Sivas doğumlu. şiirlerinde 'Hilali' mahlasını kullandı. İlk ve ortaokulu Gürün'de, öğretmen okulunu Sivas Kabakyazı'daki taş binada, 1964 yılında bitirdi. Öğretmen olarak uzun yıllar Sivas'ın çeşitli köylerinde, daha sonra Bursa köyleri ve il merkezindeki okullarda görev yaptı. Bu arada Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ön Lisans Bölümünü bitirdi. 1993 yılında emekli oldu, hayatını Bursa'da sürdürdü.

Ortaokul sıralarında yazmaya başladığı şiirlerinde daha ziyade; aşk, doğa ve meslek sevgisi temalarını işledi. Bu şiirlerinin bir kısmını 1997 yılında *Sevgi Pınarı* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002).

ALPAY, Tomris

Yazar. 30 Haziran 1943, İstanbul doğumlu. İstanbul Kadırga İlkokulu, Notre Dame de Sion ve İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi mezunu. 1966'dan itibaren İstanbul'da eczacı olarak çalışmalarını sürdürdü.

1992'den bu yana deneme ve makaleleri *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Yeni Yüzyıl*, *Radikal* vd. gazetelerde yayımlandı. *Bir Demet Mavi*, *Bir Damla Yeşil* adlı öykü dosyasıyla 1991 Orhan Kemal Öykü Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

DENEME: *Gençlikte Yeşeren Umut* (1993).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Yaşamın Öteki Yarısı - Olgunluktan Menopoza* (1995), *Sağlığın Üç Doğal Anahtarı* (2005).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ALPAY, Ulviye

Öykü yazarı. 27 Haziran 1951, Adana doğumlu. Ankara Zübeyde Hanım Lisesi mezunu. Bir süre Ankara'da bir kamu kuruluşunda çalıştı (1973-79), sonra İstanbul'a yerleşti. 1996'dan bu yana çalışmalarını

ULVİYE ALPAY

DAVA DÜŞTÜ

Bir fırtına sonrasıydı. Deniz çıldırmış, koygun dalgalar, altlarına aldıkları gizilliği sanki döve döve yumuşlardı. Yok edip gömmek istedikleri neyse, o da en az kapkara dalgalar ölçüsünde güçlüydü.

Seni dantel perdeni iyice aralayıp durgunlaşan denize uzun uzun baktın. Ardından da sanki çıkışır gibi "Sonunda sustun" dedin. Gözlerine üzüntü ve kaygı oturmuştu. "Birazdan o şap şap şap dövünmen de kalmayacak..." derken çakıl taşlarının ak pak olduğunun ayrımına vardın. Bir de güneş olsa her biri değerli taş gibi parlayacaktı. Bir avuç çakıl taşı avucundaymış gibi elini büktün... Sonra da sıkıca yumdun. Elini yumarken gözlerini de kapadın. Belli ki, günlerdir seni tedirgin eden denizin çıldırmışlığını unutup, uçup gittin uzaklara. Gözlerini açtığında uykudan uyanmanın ağırlığıyla denize yeniden uzun uzun baktın. Dudaklarındaki özgüllü alaycı gülümsemeyle: "Dinginleştin... Neydi o hırçın halin? Kıyametleri, kopardın... Neydi seni böyle köpürten, neydi acaba?" diye belli belirsiz bir sesle mırıldandın. Ardından da denize hak verir gibi doygun bir seslenişle, "Ama mutlak bir nedenin vardır" derken, el örgüsü şalını omzuna örtsen de kalıcı bir üşüme var içinde. Bu durum aslında seninle deniz arasındaki bir hesaplaşmaymış gibi geldi bana. Ya da buna benzer kıygın bir sorun... İçine sindiremediğin olayın sızısıyla yan gözle sömineye baktım. Ateş küllenmişti. Dışarıdan odun getirmeye üşendin.

Elin fincana uzandığında soğuk ve boş olduğunun ayrımına varsan da, üşümüşlüğe karşın ellerinle kollarını sarmayı yeğledin. Yeniden denize baktın. Rengin griydi. Ayrılık kokuyordu sanki. Masmavi denizi özlediğim duyumsadın. Kuruyan dudaklarını yaladığında soluk yüzün yılların acı izlerini yadsımıyordu. Ensende topladığın saçların firketenin kaymasıyla açıldı. İçinde yaşamın ak izlerini taşıyan kumral bir tutam ipek yığını omuzlarına döküldü. Düz sırtın bitiminde ince belin altında yumuşak hatların tamamladığı kalçaların ve narin bacaklarınla ince bedenin bir genç kızı anımsatıyordu.

Pencerenin önündeki bir anlık duruşun haksızlıklara başkaldıran, savunmasını tamamlamış, kendinden emin biri gibiydi. Bu çok uzun sürmedi, çakmak çakmak gözlerin çok uzaklara daldı. Denizdeki dev dalgalar nereye gitmişti? Üzüntülü bir biçimde:

"Sonunda sen de hizaya geldin" derken, bir an durakladın:

"Benim gibi"... Yılların sönükleştiremediği bademgözler buğulandı. Sonra birden ok gibi fırladın.

"İşte böyle coşar coşar dinginleşirsin... Ya da dinginleştirilirsin." Son sözcüğü üstüne basa basa söyledin. Elini çenene götürdüğünde usun karmakarışıktı. Geride bıraktığın yıllara apansız dönüverdin. Başını çevirip sömineye yeniden baktın. Ateş iyice geçmişti. Adam sen de, der gibi dudak büktün. İşte o anda hiçbir şey umurunda değildi. Birden bir duruşmadan öbürüne koştuğun günleri anımsadın. Onca devingenliğin içinde yorgunluk nedir bilmezdin. Arada bir, günde iki ayrı kentte duruşmaya katıldığın günler olurdu. Off!.. bile dediğini anımsamaman yüzünü aydınlattı. Yaşamında en önemli şeyden biriydi işin. Her zaman severek çalıştın. Ama ilk sırа her zaman ailenindi. Kocanla seviserek evlenmiştin, Varsa yoksa Turgut diyordun. Yine o yıllarda gözün kimseyi görmezdi. Kocan ve çocukların olağanüstüydü. Turgut'un da seni çok sevdiğine inanırdın...

(*Mavi Bir Merhaba*, 1999)

yazarlıkta yoğunlaştırdı. Dil Derneği, Edebiyatçılar Birliği, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Ürünlerini *Türk Dili Dergisi, Varlık, Kıyı, Çağdaş Türk Dili, Adam Öykü* dergileri ile *Bizim Gazete*'de yayımladı. *Tombala* adlı öyküsüyle 1998'de TRT GAP Televizyon Kurumu'nun açtığı öykü yarışmasında 1.Başarı Ödülünü, *Mavi Bir Merhaba* adlı kitabıyla 1999 Yunus Nadi Öykü Ödülünü kazandı. Çocuklara yönelik ürünleri TRT kanallarının "Pırpır" ve "Bir Kedi Kükredi" programlarında yer aldı.

"Ulviye Alpay'ın kaleminde insan, doğa, ne bileyim cinsellik, öyle pek iyi bildiğimiz insan, doğa ya da cinsellik değil. Okurken, insan o bildiklerini hemencecik aşıyor. Doğanın içindeki insan da, insanın yaşamındaki cinsellik de yüce birer olguya dönüşüyor. Basitlik hiç yok Alpay'da. Hemen sulanwerecek bir konuyu, örneğin 'Ninenin Çorapları'nda öylesine incelikli işliyor ki; basitlik ne kelime, ninenin, torunun, gelinin, oğulun öyküsü bittiğinde insanın burun direği şööööyle bir sızlıyor." (Üstün Akmen).

Ulviye Alpay

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Mavi Bir Merhaba* (1999).

ROMAN: *Ben Sevilmeye Değerim* (2003).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Kuş Evi* (1999), *Hayvanlarla Elele* (2000), *İdil Gülen Çocuk* (2002), *İdil ve Düş Evi* (2002), *Harflerin Dansı* (2002), *Arkadaşım Beaty* (2002).

ÇOCUK ROMANI: *Çocukların Sırrı* (2002).

GENÇLİK ÖYKÜSÜ: *Babam Sınıfta Kaldı* (2002).

MASAL: *Ben Balık Gibi mi Doğdum?* (1999).

HAKKINDA: Ahmet Miskioğlu / Ulviye'nin Öyküleri (Türk Dili Dergisi, sayı: 67, Temmuz-Ağustos 1998), Muzaffer Buyrukçu / Mavi Bir Merhaba - Üstün Akmen / Ulviye Alpay'la Tanışmadınız mı Siz? (Cumhuriyet Kitap dergisi, 21.10.1999), M. Sadık Aslankara / Cinsel Eylemin Yazınsallaşması (Adam Sanat-Kasım 2000), Muzaffer Uyguner / Kuşevi (Türk Dili Dergisi, Mayıs-Haziran 2000), Konur Ertop / Ulviye Alpay'ın Mavi Merhabası (Türk Dili Dergisi, Eylül-Ekim-2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALPER, M. Emin

Eğitimci, şair. 1950, Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Erzurum'daki orta dereceli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı.

Gençlikle serbest vezinle yazdığı şiirlerini *Mina, Yağmur, Çakıl, Mavera, Karçiçeği* gibi dergiler ile çeşitli gazetelerde yayımladı. *Ölmek İçin Yürüyüş* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Hüzün Şiirleri (1998), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas. 1999), M. Zeki. Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

ALPER, Osman Rauf

Yazar-çevirmen (D. 1928, Ağın / Elazığ - Ö. 16 Ağustos 2003, İstanbul). 1947 yılında Diyarbakır Lisesini bitirdi. Elazığ ve Diyarbakır liselerinde okurken sosyalizmi benimsedi. Bir süre yayınevlerinde redaktör olarak çalıştı. 1949 yılında gizlice Bulgaristan'a kaçtı. Marksist-Leni-

M. EMİN ALPER

GAZEL

Gün gelir döner zaman her mevsim bahar olur
Can gider acı diner hüzün tarumar olur
Çün hicab içre kalır ayın parıltısından
Su kalbi viran yesrib gönül muhmandar olur
İçimin Meryem'i âh perişandır yüzünden
Söylemesem bitahım söylemem âr olur
Sus ey ebkem dil sakın fâş eyleme bu razı
Sen gibi yanan hallaç'ın âkıbeti dar olur
Çel ağlama ey çeşmim böyle olma sitemkâr
Değil mi ki şu fena çeşme intizâr olur
Çık gel ey ne olursun veda tepelerinden
Mahzun gönüller şâdmân güller bahtiyar olur
Çün gelir döner zaman her mevsim bahar olur
Can gider acı diner hüzün tarumar olur

nist ekonomi tahsili gördü. 1958 yılında vatandaşlıktan çıkarıldı. Bir yayınevinde redaktör olarak çalıştı ve Türkçeye çok sayıda kitap tercüme etti. 1961 yılında Türk Mülteciler Örgütünü kurdu. 1962'de yurtdışına çıkan Zeki Baştimar'ın oluşturduğu TKP Dış Örgütü çerçevesinde partiye girerek faaliyette bulundu. Budapeşte ve Sofya radyolarında programcı-yorumcu olarak çalıştı.

Altmışlı yıllarda TKP Dış Örgütünde yönetime karşı olan muhalefet içinde yer aldı, birçok arkadaşı ile cezalandırıldı ama 1972'de yeniden partiye alındı; muhalefetini sürdürdü. Yurda dönmek için birkaç kez başvuruda bulunduktan sonra 1992 yılında Türkiye'ye kesin dönüş yaptı. Hatıralarını *Mülteci Komünist* adı altında yayımladı (1995). Bu eseriyle Türkiye Yazarlar Birliğinin hatıra dalında 1995 yılı ödülünü kazandı. Ayrıca kitap çevirileri vardır. Evli ve üç çocuk babasıydı.

ALPER, Ömer Mahir

İslâm felsefesi araştırmacısı. 18 Nisan 1967, Ağın / Elazığ doğumlu. Üsküdar İmam Hatip Lisesi (1984), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü (1990) mezunu. Mezuniyet sonrası dil öğrenmek ve bilimsel çalışmalar yapmak üzere bir yıl Mısır'da kaldı (1991-92). Marmara Üniversitesi SBE'de Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalında *İbn Tufeyl'in Hayatı ve Felsefesi* başlıklı çalışmasıyla yüksek lisansını (1993), İÜ İlâhiyat Fakültesinde İslâm Felsefesi Ana Bilim Dalında "*Kindî, Fârâbî ve İbn Sînâ'da Akıl-Vahiy/Felsefe-Din İlişkisi*" çalışmasıyla doktorasını tamamladı (1998). 1992-2000 yılları arasında TDV İslâm Araştırmaları Merkezinde İslâm felsefesi alanında araştırmacı olarak çalıştı. Araştırmalar yapmak üzere bir yıl İngiltere'de bulundu (1995-1996). 2001'de yardımcı doçent oldu. İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Felsefesi Ana Bilim Dalı başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makaleleri 1999 yılından itibaren *İslâm Araştırmaları Dergisi, Divan İlmî Araştırmalar, İÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*nde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* ile Yapı Kredi Yayınlarının *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*'ne çeşitli maddeler yazdı.

Ömer Mahir Alper

ESERLERİ:

İNCELEME: *İslâm Felsefesinde Akıl / Vahiy Felsefe / Din İlişkisi: Kindî, Fârâbî ve İbn Sînâ Örneği* (2000), *Aklın Hazzı: İbn Kemmûne'de Bilgi Teorisi* (2004), *Açıklamalı Felsefe Eserleri Bibliyografyası / Arap Harfli Türkçe Basmalar* (2004).

DERLEME-ÇEVİRİ: *Batı'da Din Çalışmaları* (2002).

ÇEVİRİ: *İslâm Felsefesinin Avrupa'ya Girişi* (2001).

ALPER, Yusuf

Şair ve yazar. 10 Mart 1956, Ardı / Horasan / Erzurum doğumlu. Erzurum Lisesi (1972), Hacettepe Tıp Fakültesi (1979) mezunu. Hekim olarak bir süre Bayındır Hükümet Tabipliğinde çalıştı (1971-81), Ege Üniversitesinde Psikiyatri asistanlığının (1985-87) ardından, zorunlu hizmetini Muğla Devlet Hastanesinde yaptı (1987-89). 1989'dan itibaren görev yaptığı Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde, Psikiyatri Anabilim Dalı görevlisi (Prof. Dr.) olarak hizmetini sürdürdü. Edebiyatçılar Derneği ve Türk Psikiyatri Derneği üyesi oldu.

İlk şiiri 1975'te *Ilgaz* dergisinde, diğer ürünleri *Ilgaz, Ankara Sanat, Türk Dili, Türkiye Yazıları, Yusufçuk, Sesimiz, Oluşum, Somut, Dönemeç, Varlık, Yeni Düşün, Broy, Yeni Biçem, Kedi, İnsan, Şiir Ülkesi, Şiir-lik, Dize, Yeni Sanat, Sözcükler, Ayrım, Körfez, Çağdaş Türk Dili, Düşler, Yamaç, Ortaklaşa, Yazko-Edebiyat, Yeni Düşün, Yeni Yaprak, Şairin Atölyesi, Yaklaşım, Poetik'us, Pencere, Düşlem, E, Edebiyat ve Eleştiri, Kül, Kum, Eski, Agora, Yasakmeyve, Ünlem, Lacivert* dergilerinde yer aldı. Şiirlerinde, toplumsal bir varlık olan insanın bireysel-içsel sorunlarını, iletişimsizliklerini, hüznünü, toplumla olan çatışmalarını; toplumsal baskıların, zulmün, insanı etkileyişini lirik ve özgün bir anlatımla işledi. Şiirin imgeyle yazıldığını, imgenin de sözcüklerle oluşturulduğunu, dolayısıyla şiirin ne kadar çağrışıma dayalı olursa olsun yine de bir anlam taşıyacağını savundu. Alper, ayrıca, şiir sorunları, şiirin oluşum süreci, yaratıcı-sanatçı psikodinamiği, yaratma süreci, yaratıcı kişilik vb. konularda yazılar yazdı. *Şimdi Hangi Irmakta* ile 1999 Orhon Murat Arıburnu Ödülleri-Sabahattin Kudret Aksal Şiir Özel Ödülünü aldı.

Şimdi Hangi Irmakta kitabında "*bambaşka bir kimlikle çıkıyor Yusuf Alper karşımıza. (...) Bir bilge kişi öfkesiyle, isyanıyla, birikimiyle, saptamalarıyla, bilinciyle ve direnişiyle kaleminin ucunu toplumcu gerçekçi bir bıçakla açan ve o ucu yüreğinin derinliklerine (bir diviti mürekkebe batırır*

Yusuf Alper

YUSUF ALPER

ŞAHMERAN VE ŞAHMERAN

Sevgili Ortadoğu, naif coğrafya
Fırat ve Dicle'nin akıttığı gözyaşları
Tüller arasından fırlayan göğüs,
Şehvet ve şarabın aktığı dünya

Kimsesiz tarih, ezenler ezilenler
İpek ve bakır, demir ve gökyüzü
Şahmeran ve şahmeran, leyla ve mecnun
Bin kere çarmıha gerilmiş bir İsa'nın yüzü

Ağla diyemem bu donmuş bakışa
Yaz günü kar yağdıran bu kışa
Boynuna asılı bir künye, alnına vurulmuş damga
Bin kere çarmıha gerilmiş bir insanın yüzü

gibi) batıran, sonra da, o derinliklerden kalemine bulaşan acıları yazan bir Yusuf Alper var." (Dinçer Sezgin)

"Alper'in dili de, görüldüğü gibi incele incele en hassas yanlarımıza sokulup bireyin içinden eksileni yeniden yerine koyma telâşındadır. Aşkın yitikliğini daha geniş boyutta ele alırsak, yitirdiklerimizin genelindeki görünümü, neredeyse yaşamı insana dar eden, onu toprağından, çevresinden soyutlayan koyulgan bir yalnızlığın resmine benzetebiliriz. O resim, her gün, her saat, belki her dakika, gözümüzün önünde hayretli bakışlarımızla çoğalan bir felâketi çizgilerden seslere taşımaktadır. İnsan sorunsalına dikkati çeken şair, elindeki tüm olanakları kullanarak, duyumsatarak baktırdığında, yitik değerlerinin toplamıyla göz göze getirmektedir bireyi." (Ahmet Günbaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kanayan Şiirler* (1985), *Zamanın Kırılan Aynasında* (1989), *Yaldızlı Bir Yanılsama* (1994), *Yeryüzüne Vuran Telaş* (1995), *Şimdi Hangi Irmakta* (1998), *Dalgaların Sesiyle* (2001).

DENEME-ARAŞTIRMA: *Herkes İçin Psikiyatri* (1997, ortak yayın), *Depresyon Psikoterapisi* (1997), *Bütün Yönleriyle Depresyon* (1999), *Şiir ve Psikiyatri Kavşağında* (2001), *Psikanaliz ve Aşk* (2003), *Şair Her Zaman* (2005), *Psikolojik-Psikodinamik Açıdan Nâzım Hikmet Şiiri* (2005).

HAKKINDA: Yunus Koray (Varlık, Aralık 1986), Cemal Süreya / "871.Gün" (999. Gün: Üstü Kalsın içinde, 1991), Yücelay Sal (İzmir Sanat Gündemi, Ocak 1995), Veysel Çolak / söyleşi (Cumhuriyet Kitap, 26.10.1995), Sina Akyol (İzmir Sanat Gündemi, Kasım 1995), Hayrünnisa Kuşkaya (Karşı Dergisi, Aralık 1994-Ocak 1995), Muhsin Şener/ Şiirin Diyalektiği (1996), Hüseyin Peker/ Kuyuda (Yeni Biçem, Ağustos 1996), Müslüm Yücel / Demokrat Gazetesi (10.3.1996), Dinçer Sezgin / Radikal (7.11.1998), Ahmet Günbaş / Hüzün, "Şimdi Hangi Irmakta!.." (Damar, sayı: 99, Haziran 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Haydar Ergülen / "Ruh Marangozu"ndan Şiirler (Varlık, Ocak 1999), Dinçer Sezgin / Şiir Yüklü Bir İsyan-Hüseyin Peker / Külünden Doğan Şair-Mustafa Emre / Zamanın Kırılan Aynasında Bir Şair (Cumhuriyet Kitap, 26.8.1999), Altay Örner Erdoğan / Varlık (Ağustos 2001), Dinçer Sezgin / Radikal Kitap (24.8.2001), Hüseyin Peker / Virgül (Eylül 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Orhan Koçak / Virgül (Nisan 2002), Coşkun Şimşekli / Turnalar (KKTC , sayı: 6-7, Ekim 2002), Halim Şafak / Kül (Ocak 2002), Hasan Efe / "Yusuf Alper'in Urba'sı" Günümüz Şairlerinden Şiir Çözümlemeleri içinde (2004).

ALPEREN, Cevdet

Şair. 1954, Kahramanmaraş doğumlu. Bazı yazılarında Cevdet Karanlıktagezer imzasını kullandı. İlk ve ortaokulu aynı kentte tamamladı. Kahramanmaraş Öğretmen Lisesini bitirerek, 1975 yılından itibaren on bir yıl ilkokul öğretmenliği; Gaziantep Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümünü bitirdikten sonra çeşitli illerde matematik öğretmenliği ve idarecilik yaptı. 1986 yılından bu yana mesleğini Kahramanmaraş'ta sürdürüyor. Makale ve şiirlerini yerel yayın organlarında yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İlimiz Kahramanmaraş* (1986).

ŞİİR: *Baharın Koynunda Zindan* (1989).

ANTOLOJİ: *Kahramanmaraş Kahramanlık Destanları* (1995), *Öğretmen Şiirleri* (1997).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ALPEREN, Mehmet

Romancı. 1956, Kahramanmaraş doğumlu. Ortaokul öğrencisi iken yarıda bıraktığı ortaöğrenimini daha sonra dışarıdan sınavlara girerek tamamladı. Deneme türünde çalışmalarının bir bölümünü yerel basında yayımladı. Romanlarıyla tanınmıştır.

ESERLERİ:

Kurtuluş Destanının Manevî Mimarları ve Madalyalı Şehir Kahramanmaraş (1992), *Ruhların Parmakları* (1996), *Varolmak Kavgası* (1999).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ALPHAN, M. Mazhar

Şair. 22 Mayıs 1941, Artvin doğumlu. Tam adı: Mustafa Mazhar Alphan. Haydarpaşa Lisesi, Avusturya Karl Franzens Üniversitesi (1968) mezunu. Yüksek lisans tezi: *"AT ile Türkiye Arasındaki Antlaşmanın İktisadi ve Hukuksal Yönden Analizi."* Araştırma görevlisi olarak İTÜ Makine Fakültesinde (1969-71); Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü ve Teftiş Kurulunda görev yaparak 1994'te emekli oldu. Sürgün Kitabevini kurdu ve yönetti. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Son Çağrı" adlı ilk şiiri 1992'de *Damar* dergisinde yer almıştı. Diğer şiir ve yazılarını, *Damar, Pir Sultan Abdal, Abece, Karşı, Yeni Biçem, Düşlem, Çağdaş Türk Dili, Türk Dili Dergisi, Promete, Kıyı, Yaklaşım, Dize, Ardıçkuşu, İnsalcıl, Eski, Güzel Yazılar, Berfin Bahar, Evrensel, Şiir Ülkesi, Tay, Ünlem, Agora, Edebiyat Koop., Dünya Kitap, 1995/97 Adam Sanat Şiir Yıllığı, 1998 Şiir Coğrafyamız, 2002 E Dergisi, 2003 Agora, 2004 Yom Şiir* yıllıklarında yayımladı. 1995'te şiir dosyası, Ceyhun Atuf Kansu Şiir Yarışmasında övgüye değer bulundu. 2002'de *Yaşam Yankılandığı Yerden Sürer* adlı eseriyle, Mehmet Başaran adına düzenlenen şiir yarışmasında başarı ödülünü aldı. 40. Ulusal 14.

M. Mazhar Alphan

MEHMET ALPEREN

RUHLARIN PARMAKLARI

Sırtüstü uzandığı yatağında, gözlerini tavana dikmiş öylece kalmıştı. Kafasında Yalçın ve onun son zamanlarda yarı şaka Sevil ile olan ilgisi bugün farklı bir boyuta gelmişti. Ancak Yalçın kafasını fazla zorlamadı. Gündüz Sevil ile arasında geçen konuşmayı düşündü. O da fazla durmadı. Düşünmemeyi düşündü ve hatta "Hiç bir şey"'i düşündü...

"Hiç bir şey" ne idi...? Gecenin karanlığını, karanlığın rengini düşündü... Karanlığın rengi kara mıydı? Bu arada AL BASMA geldi aklına.

"AL" neden bu ismi vurmuşlardı... Kim niçin bu ismi takma gereği duymuştu O'na? Cin miydi yoksa, cin benzeri başka bir yaratık mıydı?

Adnan, iyice yorulan beyninin "Yorulduğunu" düşünürken tavanı koyu bir gölge kapladı ve üzerine tonlarca ağırlığın basmaya başladığını hissetti... Gölgeyi görürken ağırlığı hissetti, belki de ağırlığı hissederken gölgeyi o arada görmüştü.. Bir öncelik gerekirse, Adnan, bunun hangisinin önce olduğunu bilemiyordu..

Bilinçli bir şekilde kalkmaya davrandı. Ancak, vücuduna o kadar korkunç bir ağırlık çöktüyordu ki, nefesinin sıklaştığını kalp basıncının zorlaştığını hissedebiliyordu...

Bu fiziki bir baskıydı ama, basıncı yapan fiziki bir yaratık değildi. Şu anda uyumuyordu.. Uyumadığına emindi hem de... Bu basıncı yapanın kendinin dışında başka bir canlıdan geldiğine emindi.. Acaba Sevil'i de AL basıyor muydu? Yalçın'ı veya diğerlerini de basıyor muydu?

Bu arada kolunun birini kıpırdattığını ve o anda basıncın kalmadığını anladı ve anladığı hızda da yataktan doğrularak oturdu... Ter içinde kaldığını o anda anlamıştı...

Demek ki bir yerini kıpırdatabildiği zaman hemen kaçıyordu.. Acaba kaçıyordu tabirini kullanmak doğru olur muydu? Bu onun korktuğunu gösteriyordu...

Yataktan çıkarak odasının ışığını yaktı etrafına bakındı gayri ihtiyari... Tekrar ders masasının başına oturdu... Artık uyuyamazdı... Gözleri kütüphanesindeki kitapların üzerinde dolaşıp duruyordu...

(*Ruhların Parmakları*, 2002)

M. MAZHAR ALPHAN

ÖZLEMİM

Bir şiir doludizgindir kuşların ardında
Belki de çocukların gözlerinde göverir
Gün doğar Kafdağı'ndan

Bir şiir doludizgindir rüzgârların ardında
Baba ocağında, yar kucağında örselenir
Tül olur, mavzer olur çıkar sandıktan

Bir şiir
Kara elmastır yeraltında
Tüter bacalardan

Belki de
Ağıttır
Onulmaz yaralardan

Bir şiir canfestir dut yapraklarında
Kimi zaman da özgürlükle özdeştir
Kelebek olur çıkar kozasından

-Şiir nedir? Diye sorarsanız bana
-Derim, özgürlüğümdür
Güneşi içmek gibi altın bir tastan

(*Dağılsın Bulutlar*, 1994)

Uluslararası Hacıbektaş Serbest Şiir Yarışmasında ikinci oldu.

"Şiirlerin genelinde hareketli resimler gibi buluşuyor doğayla insan. Buna 'konuşuyor' desek daha yerinde olur. Usta bir ressam gözüyle sözcüklerin kristal ışıklarını nesnelerin suskun dünyasından koparıp tinsel ilişkilerin mekânını aydınlatıyor... Yalnızlığı da, çokluğu da şarap tadındadır. Yüklendiği seslere Ömer Hayyam'ı da dahil edebilirsiniz. Hangi unvanla adlandırılırsa adlandırılsın, döne döne esridiği şiirin ekseninde dünyalık bir sevgi durur... Tenden tine doğru gider; damarları, sinirleri ayartır; düşünme merkezini hep açık tutar. Aşk sürgününün yelkenlerini şişirerek onu bir şiir ülkesine doğru sürükler." (Ahmet Günbaş)

"Alpman, doğada gördüğümüz devinimler ile insan psikolojisi arasında ilginç uzanımlar kurarak varıyor şiire. Toplumsallığa vardırılması gereken bildirisini tamamen okura bırakıyor." (Aydoğan Yavaşlı)

"Alphan, tasavvufun yollarında sevgiyi bulmuş ve bu sevgiyi insalcıl bir sevgiye de dönüştürmüştür. Şiirlerini değişik dize düzeni ile yazmakta ve sözcükleri çok değişik anlamlarda da kullanarak demek istediğini şiirine yerleştirmektedir. Sevgi inancı bütün şiirlerinde yansıtılmaktadır." (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ (Şiir):

Evim Önü Yeşil Pınar (1991), *Dağılsın Bulutlar* (1994), *Köpüğü Kırık Dalga* (1995), *Aşk Kül ve Köz* (1997), *Yaşam Yankılandığı Yerden Sürer* (200 l, Köpüğü Kırık Dalga ve Aşk Kül ve Köz bir arada), *Şimdi Sana* (2004).

HAKKINDA: Aydoğan Yavaşlı (Damar, Ağustos 1994), Öner Yağcı (Şiir Bahçesi-

M. MAZHAR ALPHAN

N'OLDUK

Renklere vurdu bakışları
Bizde çiçeğe duran
Bir yeni doğum olduk

O'na her dokunuşumuzda
Bir genç umuda erdik
Ölümsüz

Soluklarımızda
Kendinle barışık zaman
Söz ile töz olduk

Öylesine örtüştük ki
Her şeyin hücresinde
Közdük, kül olduk

Dünya Kitap Eki, 1995), Adam Sanat Yıllığı (1995), Durmuş Akbulut (Kitap Kurdu, 35 Gün - 4/1997), Cumhuriyetten Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (1999), Şaban Mahmudoğlu Kalkan - Atila Er Şiir Gecesi (1999), Nuri Aksakal / Şiir Çelengi (Damar dergisi, Nisan 2001), Hüseyin Yurttaş (Yeni Asır, 2 Aralık 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Yaşam Yankılandığı Yerden Sürer (Radikal Kitap, 13.7.2001), Dinçer Sezgin / Değinmeler (Radikal, 8.9.2001), Ruşcn Hakkı / Bir Salkım Üzüm (Özgür Kocaeli, 2.9.2001), Hasan Akarsu / Ozan M.Mazhar Alphan'ın Yeni Şiirleri (Ardıçkuşu, 2001), Hasan Hüseyin Yalvaç / Yaşam Yankılandığı Yerden Sürer (Berfin Bahar, Ekim 2001), Veysel Çolak / Aşk Kül ve Köz (Varlık, Ekim 2001), Ahmet Günbaş / KatlıVacip Bir Şair (Damar, Kasım 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Muzaffer Uyguner / Yaşam Yankılandığı Yerden Sürer (Türk Dili Dergisi, Kasım-Aralık 2001), Hüseyin Yurttaş / Bu Sonbahar İstanbul (Yeni Asır, 2.12.2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Nusret Karaca / Gazete Kadıköy Sanat Kültür (Kasım 2002-Şubat 2004-Ekim 2004), Nail Güreli / Milliyet (25.6.2003 - 7.1.2004 - 8.9.2004), E. Bülent Yardımcı / Dize (Aralık 2004), Timuçin Özyürekli / Şiir Ülkesi (Ocak 2005).

ALPİSKENDER, Ferit

Siyaset adamı (D. 1908, Diyarbakır – Ö. ?). Ankara Erkek Lisesi (1930), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1933) mezunu. Öğretmenlik, idarecilik, hakimlik ve avukatlık yaptı. TBMM'de Diyarbakır (1950-54), Tekirdağ (1954-57) milletvekilli olarak görev yaptı. *Büyük Britanya Nasıl İdare Ediliyor?* Adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ALPMAN, Cemal

Eğitimci-yazar (D. 1911, Selanik / Yunanistan - Ö. ?). Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümünü bitirdikten sonra Almanya'ya gönderilerek Berlin Üniversitesi Beden Eğitimi Enstitüsünde okudu. 1951'de Bakanlık müfettişliğine, bir yıl sonra da Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğine atandı. Bu görevde iken Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevini de yürüttü. 1961-64 yılları arası Almanya Bölgesi öğrenci müfettişliğine atandı. 1971'de Talim ve Terbiye Kurulu başkan vekilliği yaptı.

ESERLERİ:

Jimnastik Terimleri Sözlüğü (1969), *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Yıllar Boyunca Gelişim* (1972).

ALPMAN, Hafi Kadri

Gazeteci-yazar (D. 3 Temmuz 1908 - Ö.?). Kulak Misafiri, Fatin Atmaca imzalarını da kullandı. İlk ve ortaokulu Çanakkale'de, liseyi İstanbul'da okudu. Gazetecilik hayatına atılarak birçok gazetenin çeşitli birimlerinde çalıştı. 1926'dan itibaren, bir bölümü Yanık Dursun takma adıyla röportaj, tiyatro eleştirisi, fıkra ve öyküleri ile roman tefrikaları *Son Saat, Yeni Sabah ve İleri* gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Portreler* (1972).

ROMAN: *Ahmet Bey'in Hatıraları* (1977).

HAKKINDA: Hafi Kadri Alpman / Portreler (1972), TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

ALPÖGE, Atila

Oyun yazarı. 29 Mayıs 1935, İstanbul doğumlu. Ali Tahsin imzasını da kullandı. Galatasaray Lisesi, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi (1961) mezunu. Yazı ve eleştirileri *İstanbul, Diyelim, Pazar Postası, Oyun, Tiyatro 70* gibi dergilerde yer aldı. Bir süre ABD'de mühendis olarak çalıştı. İTÜ Tiyatrosunun kuruluşuna katıldı. Arkadaşlarıyla kurduğu Genç Oyuncular Topluluğu'ndaki yönlendirici çalışmalarıyla amatör tiyatrocuğa katkıda bulundu.

Bu topluluğa yazdığı oyunlarla, ilk kez 1982'de sahnelenen *Çürük Elma* oyununda getirdiği teknik kolaylıklarla bu alandaki başarısını kanıtladı. *Şevket Usta'nın Arabası Düş Kuruyor* ile 1972 Arkın Çocuk Edebiyatı Ödülünü eşi Gülçin Alpöge ile paylaştı.

ESERLERİ:

OYUN: *Tavtati Kütüpati* (1959), *Vatandaş Oyunu* (politik taşlama, arkadaşları ile, 1962), *Çürük Elma* (1962), *Ha Me Ka Ha Ha Pe* (1969).

ÇOCUK KİTABI: *Şevket Usta'nın Arabası Düş Kuruyor* (1973).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

ALPÖGE, Gülçin

Çocuk edebiyatı yazarı. 21 Aralık 1935, İstanbul doğumlu. Tam adı Fatma Gülçin Alpöge. Gülçin Caner imzasını da kullandı. Atila Alpöge'nin eşi. Amerikan Kız Kolejini bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesinden sertifika alarak New York Üniversitesinde lisansüstü öğrenim gördü (1959). Psikolenguistik alanındaki doktorasını tamamlayarak, bir süre anaokulu öğretmenliği ve idareciliği yaptıktan sonra öğretim görevlisi olarak Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesine geçti. Çocuk Yayınları Derneği üyesidir.

Ürünleri, çocuk dergileri *Doğan Kardeş ve Kırmızı Fare*'de yayımlandı. Bazı öyküleri yabancı dillere çevrildi. *Şıpşıpla Tıptıp* ile 1972 Arkın Çocuk Edebiyatı Ödülünü eşiyle paylaştı.

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *Şıpşıpla Tıptıp* (1974), *Görsel Dizi* (1975), *Birkaç Masal Birkaç Şiir* (1983), *Masallarla Dünya Gezisi* (1989), *Hayvanların Evleri* (1991), *Mehmet'in Evi* (1991), *Küçük Murat* (1991), *Kardeşim Konuşacak* (1992), *Ayşe' nin Ev Kedisi* (1992), *Ömer Bakkalda* (1992), *Keloğlan* (1992), *Gül Sultan* (1992), *Aslı Pazarı Bekliyor* (1994), *Dedemi Özlüyorum* (1994), *Şaşkın* (1995), *Şakacı Kaya* (1995), *Bütün Çocuklar Dondurma Sever* (1995), *Ah Şu Su* (1995), *Uğraşlar* (1995), *Kozalı Konak* (1995), *Tembel Keloğlan* (1995), *Televizyoncu Ali* (1995), *Aya Tutkun Uçurtma* (1995), *Işıkları Seven. Böcek* (1995).

DİĞER-ESERLERİ: *Küçük Çocuklar İçin Oyun ve Faaliyetler* (1963), *Çocuk ve Dil* (1991).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. I 2001).

ALPSAL, Aysel

Hikâyeci. 1934, Zile / Tokat doğumlu. Adana Kız Lisesi, İstanbul Hukuk Fakültesi (1958) mezunu. İstanbul Devlet Demiryolları İdaresinde avukatlık yaptı. Daha çok *Varlık* dergisi ile *Cumhuriyet*'in kitap eki ve yıllıklarda çıkan hikâyelerini *Sıkıntı Odası*'nda (1958) topladı. *Alaca Karanlıkta* adlı romanı *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edildi (1973), kitaplaşmadı.

HAKKINDA: Rauf Mutluay / 50 Yılın Türk Edebiyatı (1976), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1984), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1985), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ALPSAR, Mete

Şair. 1953, Birecik / Şanlıurfa doğumlu. Lise öğrenimini Gaziantep'in Nizip ilçesinde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü (1980) mezunu. Meslek yaşamında yirmi yıl tünel inşaatlarında çalıştı. Ankara'da Tiyatro Özgün Deneme adlı tiyatro topluluğu ile yaratıcı drama ağırlıklı oyunlarında oyuncu olarak görev aldı.

Şiir ve yazıları 1983 yılından itibaren yurtiçinde, Almanya ve Hollanda'daki edebiyat dergileri ile

Mete Alpsar

yerel gazetelerin kültür-sanat sayfalarında yayımlandı. *Siyah Alevler Havzası* kitabı ile 1997 İbrahim Yıldız Şiir Yarışmasında mansiyon aldı. 1998 yılında 68'liler Vakfı Şiir Başarı Ödülüne ve 1998 yılında Gaziantep TÖMER Alleben Dergisi Başarı Ödülüne layık görüldü. Mayıs 2001 sayısıyla yirmi sekiz ay *Öykü Şiir* dergisini çıkardı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Direniş Şarkıları (1993), Mülteci *Sevdalar* (1994), *Siyah Alevler Havzası* (1996), *Buz Dumanları* (1998).

HAKKINDA: TDOE – TDF Ansiklopedisi I (2002).

Ahmet Alptekin

ALPTEKİN, Ahmet

Eğitimci, şair ve yazar. 12 Ekim 1964, Ahlat / Bitlis doğumlu. Ahlat Bayındır İlkokulu, Van Alparslan Öğretmen Lisesi (1982) ve Ağrı Eğitim Yüksek Okulu (1985) mezunu. 1999 yılında Anadolu Üniversitesi AÖF Sosyal Bilimler Bölümünde lisans tamamladı. 1986'dan itibaren öğretmen olarak Kars, Kırıkkale, Erzurum ve Ankara'da görev yaptı. 2004 yılında geçici görevle öğretmen olarak Bakü'ya (Azerbaycan) gönderildi. Yazı ve şiirleri *Yeni Düşünce* gazetesi ile *Birleşik Kafkasya Konseyi* dergisinde yayımlandı. Milli Eğitim müdürlüklerinin düzenlediği kompozisyon ve şiir yarışmalarında çeşitli ödüller aldı. Birleşik Kafkasya Konseyi ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Garip Köylüm* (1992).

HİKÂYE: *Büyük Şehir* (1994).

BİYOGRAFİ: *Ahlatlı Şairler – 19. Yüzyıldan Günümüze* (2001).

ŞİİR: *Bizim Kervan* (2000), *Sevgi Pınarı* (2001).

HAKKINDA: Ahmet Alptekin / Sevgi Pınarı (2001).

ALPTEKİN, Ali Berat

Edebiyat araştırmacısı. 1953, Silifke / İçel doğumlu. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1977) mezunu. Bir süre Silifke Lisesinde öğret-

AHMET ALPTEKİN

AHMET ÖĞRETMEN

Ben bir öğretmenim
Kuş uçmaz, kervan geçmez dağ köylerinde
Unutulmuş, garip vatan köşelerinde
Bir ışık ararım, bir hüzme ışık
Yolumuzu aydınlatsın diye
Işıl ışıl yanan çocuk gözlerinde
Ben öğretmenim..

Ben bir öğretmenim
Ben Ercişli Emrah
Ben Karacaoğlan
Ben Sivaslı Veysel'im.
Elimde sazım
Dolaşırım köy köy, şehir şehir
Anadolu'nun tozlu yollarında
Nasır bağlar ellerim, ayaklarım
Efe'dir, Seymen'dir, Dadaş'tır adım
Serimde yiğitlik vardır benim
Horon teper, halay çeker, bar tutarım
Yurdumun her köşesinde
Sevgiye susamış gönüllerde
İnanın, inanın hep ben varım.
Ben öğretmenim..

Ben bir öğretmenim
Ahmedimin, Mehmedimin bakışında
Ayşemin, Fatmamın gülüşünde
Nazlı nazlı akan sevgi pınarından
Kana kana içerim.
Ben öğretmenim...

Ben bir öğretmenim
Ben Anadolu'yum
Ben aydınlık bir çağ,
Ben ay-yıldızlı bayrağım.
Rüzgârlar estikçe türkü söyler sesim
Türkülerim sevda üstünedir benim
Türkü türkü, Türk'ü söylerim
Ben öğretmenim...

Ben bir öğretmenim
Ben Altaylar'da Oğuzeli
Ben Kafkasların ılık yeli
Ben Türkiyemin sevgi seliyim
Kin ve nefretle işim yok benim
Gönüllerdir mekanım, evim
Ben candan, gönülden severim
Ben öğretmenim...

Ben bir öğretmenim
Susuzluktan kuruyup çatlayan dudakların
Kavrulup yanan çorak toprakların
Bin hasretle beklediği can suyuyum
Ben garibin, ben mazlumun umuduyum
Yarınlar elbet benimdir, ebed benim
Sizlersiniz benim geleceğim
Canım, sevgili öğrencilerim
Minik kalbinizde, minicik bir yer isterim
Ben "Ahmet Öğretmen"im.

(*Sevgi Pınarı*, 2001)

menlik yaptıktan sonra, 1979'da Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesine asistan olarak girdi. 1982 yılında *"Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip Araştırması"* konulu tezi ile doktor unvanını aldı.

1985 yılında Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk ve Edebiyatı Bölümünde lisans, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktora derslerini yürüttü. Bir yıl süreyle Uluslararası Hoca Ahmed Yesevi, Kazak Türk Üniversitesi Şarkiyat Fakültesinde Türk edebiyatı dersi verdi. Türkiye'de yayımlanan çeşitli dergilerde iki yüz dolayında makale, derleme ve araştırması yayımlandı. Çeşitli ansiklopedilere de yaklaşık otuz madde yazdı. Birçok milli ve milletlerarası bilimsel toplantıya bildirileriyle katıldı.

ESERLERİ:

Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri (Saim Sakaoğlu ve Esma Şimşek ile, 2 cilt, 1985), *Türk Halk Şairleri Bibliyografyaları: 6 Erzurumlu Emrah Bibliyografyası* (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler, 1986), *Türk Halk Şairleri Bibliyografyaları:7 Dadaloğlu Bibliyografyası* (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler. 1988, S. Sakaoğlu ile birlikte, 1988), *Türk Halk Şairleri Bibliyografyası: 8 Çıldırlı Âşık Şenlik Bibliyografyası* (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler, 1989), *İçel Bibliyografyası* (Halk Edebiyatı-Folklor-Etnografya, 1989), *Türk Halk Şairleri Bibliyografyaları: 10 Bayburtlu Zihni Bibliyografyası* (Hayatı, Eserleri, Nüktedanlığı ve Şiirlerinden Örnekler, 1990, S. Sakaoğlu ile birlikte), *Hayvan Masalları* (1991), *Türk Halk Şairleri Bibliyografyaları: 12. Fosforlu Âşık Müdami Bibliyografyası* (E. Şimşek ile birlikte, 1992), *Azerbaycan Tapmacaları / Bilmeceleri* (1992, S. Sakaoğlu ve E. Şimşek ile birlikte, 1992), *Âşık Hacı Karakılçık* (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler, 1993), *Fırat Havzası Efsaneleri* (Metinler, 1993), *Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na 55. Yıl Armağanı* (1994), *Yesevî Ocağında 210 Gün* (1995), *Taşeli Masalları* (2002).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

ALPTEKİN, Cemalettin

Şair (D. 15 Mayıs 1928, Kırşehir – Ö. 26 Eylül 1992, İzmir). Kırşehir Gazi İlkokulunu, Kayseri Lisesini bitirdi. Yükseköğrenimine İstanbul Asker Tıbbiyesinde (1947) başladı. Öğreniminin son yılını Ankara'da (1954) tamamladı. Gülhane Askeri Tıp Akademisinde uzmanlık ve başasistanlık yaptı. Resmî görevini çeşitli illerde sürdürdü, İzmir'deki özel muayenehanesinde röntgen uzmanı olarak çalıştı, 1970 yılında emekli oldu. Şiirlerinin bir bölümünü *Sımsıcak Altı Merhaba* adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

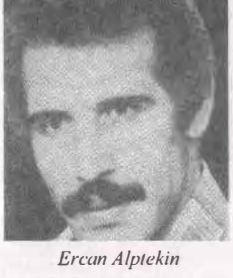
ALPTEKİN, Ercan

Gazeteci-şair (D. 1947, Diyarbakır - Ö. ?). İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Gazetecilik mesleğine 1965'te başladı. Diyarbakır *Ufuk* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. İstanbul'da *Polisten Haber* gazetesini çıkardı. Sonraları bu gazetenin adını *Olay Haber* olarak değiştirdi. Bu gazetelerde başyazılar yayımladı. Trafik kazasında öldü.

ESERLERİ (Şiir):

Beyaz Güvercin (1966), *Haykırış* (1977), *Görelim Halimiz Nice* (1979).

HAKKINDA: Ercan Alptekin / Görelim Halimiz Nicedir, (1979), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 480).

Ercan Alptekin

ALPTEKİN, Hatice

Şair ve yazar (D. 1923, İstanbul – Ö. 28 Kasım 2005, İstanbul). Gençlik yıllarında tanık olduğu Sovyetlerin Stalin dönemindeki baskı rejimini anlatan *Ters Akıyordu Volga* adlı eseriyle tanındı. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verilmiştir.

ROMAN: *Ters Akıyordu Volga, Paşa Konğa.*

ŞİİR: *Hatice'den Ömer Hayyam'a Rubailer* (2005).

HAKKINDA: Yazar Hatice Alptekin Vefat Etti (Hürriyet, 29.11.2005).

ALPTEKİN, Mahmut

Şair ve yazar. 1940, Çal / Denizli doğumlu. Bursa Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1961). Karaman ve Çatalca'da ortaokul öğretmenliği yaptıktan sonra program yapımcısı olarak TRT İstanbul Radyosuna girdi (1971), 1997'de TRT İstanbul Televizyonunda Yayın Denetleme Kurulu üyesi iken emekliye ayrıldı.

Şiir, inceleme ve röportajları *Yelken, Varlık, Türk Dili* dergileri ile *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde

Mahmut Alptekin

yayımlandı. 1972 ve 1982 yıllarında Türk Dil Kurumu Radyo ve Televizyon Dalı Ödülünü, *Yakın ve Uzak Komşuluğun Şiirleri*'yle 1986 Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Yarışmasında üçüncülük kazandı. *Tünel Çıkmazı* adlı eseriyle 1990 Ömer Seyfettin Öykü Ödülünü aldı.

"Edebiyat bir zincirdir. Bir halkasını gözden kaçırırsanız bütününü kavramanız olanaksızlaşır. Yakın tarihimizin, şu anda altmış yaşına yaklaşanların yazmaya başladığı edebiyat ortamını kavramak için o dönemin belli başlı yazar ve şairlerine bakmak, onların yazdıklarına dikkat etmek gerekir. Mahmut Alptekin bu dikkat edilmesi gerekli yazarlardan biri." (Sennur Sezer)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sonbahar Durağı* (1969), *Atatürk'e Şiirler* (1969), *Bağımsızlık Bekçisi* (1983), *Yakın ve Uzak Komşuluğun Şiirleri* (1986), *Yorgun Atlısı Akşamın* (1988).

HİKÂYE: *Bir Denizin İki Kıyısı* (1983), *Tünel Çıkmazı* (1990).

ROMAN : *Aşksız ve Kimliksiz* (1990)

İNCELEME: *Sait Faik* (1974), *Bir Öykü Ustası Sait Faik Abasıyanık* (1976), *Nesini Söyleyim* (1982), *Cumhuriyete Kanın Verenler* (Nail Ekici ve Derman Bayladı ile, 2004)

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hikmet Altınkaynak / Sıradan İnsanların Hikâyecisi: Mahmut Alptekin- Necati Güngör / Kuşaksız Bir Yazar- Sennur Sezer / Yalnızlığın ortasında (Cumhuriyet Kitap, 4.5.2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALPTEKİN, Turan

Araştırmacı-yazar. 12 Aralık 1933, Konya doğumlu. 1958 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünü bitirdi. 1962 yılında, aynı bölümde, Yeni Türk edebiyatı kürsüsü asistanı olarak görev aldı. 1962-85 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı orta ve yük-

sek öğretim kurumlarında edebiyat öğretmenliği yaptı. Ayrıca, 1978-82 yılları arasında Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisine bağlı Basın-Yayın ve Muhasebe yüksek okullarında konusu ile ilgili dersler verdi. 1985-89 yıllarında Mimar Sinan Üniversitesinde, 1994-97 yıllarında Mersin Üniversitesinde Yeni Türk Edebiyatı ve Karşılaştırmalı Edebiyat derslerini okuttu. Çeşitli sempozyumlara katıldı ve *Journal of Turkish Studies*'ta yazıları yayımlandı.

Çalışmaları arasında, kompozisyon öğretimi ve Türk edebiyatı üzerine makale ve incelemeleri yanında, Türkoloji alanında çevirileri de bulunmaktadır. 1954 yılından başlayarak Tanpınar'ın yanında şiirin ve yazışın gizlerini öğrenmeye çalıştı. Konuşmalarını dinledi; eserlerinin ve yazılarının yayımlarına yardımcı olma fırsatını buldu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Bir Kültür, Bir İnsan; Ahmet Hamdi Tanpınar ve Edebiyatımıza Bakışlar* (monografi, 1975; Ahmet Hamdi Tanpınar Bir Kültür, Bir İnsan başlığıyla gen. yeni bas. 2001), *Kompozisyon Bilgisi [Metodoloji]* (1982), *Hayatı Sanatı ve Eserleri* (1985).

ÇEVİRİ: *Uyur idik Uyardılar-Alevilik, Bektaşilik Araştırmaları* (1993), *Hacı Bektaş Efsaneden Gerçeğe* (Irene Melikoff'tan, 1999).

HAKKINDA: Turan Alptekin / Ahmet Hamdi Tanpınar - Bir Kültür Bir İnsan (2001).

ALPYAĞIL, Recep

Din felsefesi araştırmacısı. 10 Ağustos 1977, Samsun doğumlu. Terme İmam Hatip Lisesinden 1995'te, Erzurum Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden 1999'da mezun oldu. Aynı yıl 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Makaleleri *Doğu Batı, İslâmiyat, Ekev, Marife, Tezkire* gibi dergilerde yayımlandı.

Recep Alpyağıl

ESERLERİ:

Wittgenstein ve Kierkegaard'dan Hareketle Din Felsefesi Yapmak (2002), *Kimin Tarihi / Hangi Hermenötik? / Kur'an'ı Anlama Yolunda Felsefi Denemeler I* (2003).

ALSAN, Engin

Şair. 1939, İstanbul doğumlu. Kadıköy Ortaokulu ve Haydarpaşa Lisesi mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde öğrenim gördü. Şiirleri 1953 yılından itibaren çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Falcı (1955), *Yaşantının Zorluğuna Şiir* (1958).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ALSAN, Necip

Yazar. 15 Nisan 1918, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1939) mezunu. İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. Deneme ve eleştirileri *Beş Sanat* (1950), *Varlık, Yeditepe, Yelken* dergileri ve *Vatan* gazetesinde yayımlandı. İnceleme ve araştırmalarıyla tanındı. *Eflatun* adlı kitabıyla TDK 1964 Deneme-Eleştiri-Gezi Armağanını kazandı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Onlar Ermiş Muradına* (1957).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Eflatun* (1963).

İNCELEME: *Çağımızı Hazırlayan Düşünce* (1967), *Eylem ve Düşünce Açısından Çağımız* (1969).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALSAN, Zeki Mesut

Siyasetbilimci, roman yazarı (D. 1889, Aydın – Ö. ?). İzmir İdadisi (1907), Mülkiye Mektebi (1910), Paris Siyasî İlimler Mektebi (1913) mezunu. Talim ve Terbiye Dairesi üyeliği (1926), Mülkiye Mektebi Müdürlüğü (1926) Siyasal Bilgiler Okulu müdürlüğü (1943); Edirne ve Diyarbakır milletvekilliği (1927-43) görevlerinde bulundu. Hukuk profesörü olarak Siyasal Bilgiler ve Hukuk fakültelerinde devletler hukuku hocalığı yaptı (1944-56).

ESERLERİ:

ROMAN: *Memleket Çocuğu* (1942), *Mustafa'nın Romanı veya Hürriyet Pervanesi* (1943).

SİYASET BİLİMİ-HUKUK: *Devletler Hukuku Dersleri* (1947), *Devletler Umûmî Hukukunda Yeni Gelişmeler* (1948), *Milletlerarası Hayatın Düzeni ve Panamerikanizm* (1949), *Yeni Devletler Hukuku* (2 cilt, 1950-1951), *Müşterek Emniyet Problemi* (1952), *Silâhsızlanma Problemi* (1953), *La Position de l'Individue en Droit International Public et Ses Droits et Libertés du Point de Vue de Ce Droit* (1947).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

ALTAN, Ahmet

Yazar. 1950, Ankara doğumlu. Yazar Çetin Altan'ın oğludur. İstanbul Kültür Koleji (1970), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1981) mezunu. Bir süre Bilgi Yayınevinde düzeltmen, Amerikan haber ajanslarından Associated Press'te muhabir olarak çalıştıktan sonra *Hürriyet* gazetesine girdi. Dış haberler servisinde görev aldı. *Milliyet, Yeni Yüzyıl, Hürriyet* gazetelerinde ve *Aktüel* dergisinde köşe yazarlığı, özel televizyonlarda program yapımcılığı ve sunuculuğu yaptı.

Ahmet Altan

Romanları ve köşe yazıları geniş okur kitlesi buldu. İlk romanı *Dört Mevsim Sonbahar*'la Akademi Kitabevi 1983 Roman Ödülünü aldı. İkinci romanı *Sudaki İz* müstehcen bulunarak toplatıldı (1986). 1990'lı yıllarda *Yeni Yüzyıl* gazetesinde düşünce özgürlüğü konusunda yazdığı yazılarla ilgi topladı. *Aldatmak* adlı romanı, yayımlandığı 2002 yılında tartışmalara neden oldu.

"Yüzyıldan çok önce gündeme gelen kimi unutulmaz yaratı (roman) kahramanları olarak Tolstoy'un Anna Karenina'sını ve Flaubert'in Madam Bovary'sini anımsamadan olmayacak galiba. Aydan, son yüzyılın, hatta belki de yeni bin yılın kadını olarak kapitalizmin şafağındaki bu kadınların yaşam karşısındaki tutumlarından ne kadar geri bir konumda, şaşmamak elde değil. Belki de kapitalizmin küresel düzeye geldiği aşamada, insanın (kadının) zavallı durumunun sıradan bir göstergesi sayılmalıdır. Hem zaten Kont Vronsky ile Haluk arasında bir bağlantı ya da bir benzerlik bulmak da epey güç. Büyük olasılıkla

AHMET ALTAN

ESKİ ŞEHİRDE...

Şehirler de eskiyor.

Neşeli ışıklarını yitiriyor, soluyor, gençliği andıran çağıltılı hayatlarından yorgun bir yaşlılığa geçiyorlar.

Bir zamanlar "ışıklar kenti" olarak anılan, âşıkların, üstlerinde öpüştüğü sevimli köprüleri, albenili vitrinleri, sokak aralarında karşımıza çıkıveren minicik meydanlarıyla çarpıcı bir zıtlık yaratarak geniş bulvarların sonunda beliren devasa meydanları, düzgün binaları, kaldırımlarına insan sıcaklığıyla yayılan kafeleri, şokola ve konyak kokuları, yoldan geçenlere ayaküstü istiridye servisi yapan lokantaları, seyyar tezgâhlarında patates kızartması satan zencileri, sinemaları, kitapçıları, müzeleri, konserleriyle dünyanın mücevherlerinden biri olan Paris de sanki yaşadıklarından yorulup yaşlanmış.

Yollar biraz issizlaşıp sessizleşmiş, kentte hayat, geceleri biraz erken durur olmuş, vitrinler soluklaşmış, ışıklar azalmış.

Bu eskimiş haliyle insanda, kentin bir tozunu alma isteği uyandırıyor.

Güzelliği orada duruyor ama bu, bir kenarda bırakılmış ve çoktandır dokunulmamış değerli bir biblonun tozlu güzelliği. Parlaklığı sezilse de ilk bakışta fark edilmiyor artık, bakanın gözlerini kamaştırmıyor.

Belki de bu yorgunluk, bakanın gözlerindeki yaşlılıktan yansıyor şehre.

Sokaklarda, kaybolmuş bir gençliğin izlerini arayarak yalnız başıma dolaşırken, belki tanıdık bir ize rastlarım diye bir sinemaya girdim.

Üç dört kişilik küçük seyirci grubuyla neredeyse bomboş salonda oturup ışıkların kararmasını bekledim.

Philip Roth'un bir romanından uyarlanan film, yetmiş yaşlarına gelmiş başarılı bir edebiyat profesörünün hayatını anlatıyordu.

Anthony Hopkins'in oynadığı profesör bir zamanlar dekanlık da yapmış ve epeyce düşman kazanmıştı.

Bir ders sırasında farkına varmadan söylediği bir sözle zenci öğrencilere hakaret ettiğini iddia ederek profesörü disiplin kurulunun önüne çıkarıyorlardı.

Böyle bir aşağılanmadan hoşlanmayan profesör istifa etmeye karar veriyor ama bu kararını söylediği karısı, "Bir şey oluyor" dedikten sonra kocasının kollarında ölüyordu.

Aynı gün, işini ve çok sevdiği karısını kaybediyordu yaşlı adam.

Gidip, üniversiteye yakın bir gölün kıyısında inzivaya çekilmiş, çoktandır roman yazamayan bir yazarı bularak ondan, başına gelen haksızlığın romanını yazmasını istiyordu.

"Kendi hikâyeni kendin yaz" diyordu yazar.

Dost oluyorlardı ve profesör kitabını yazmaya başlıyordu.

Ama edebiyat bilmenin roman yazmaya yetmediğini çabucak anlayıp bırakıyordu kitabı.

Hayatla arasındaki son köprü de daha kurulamadan yıkılıyordu böylece.

Yaşlılığıyla ve yalnızlığıyla yüz yüze kalıyordu.

Ve postanede çalışan genç bir kadınla tanışıyordu.

O tuhaf kadınlardan biriyle.

Kadın, akşamları da bir aluru temizliyor ve alırım üstündeki odada kalıyordu.

Nicole Kidman'ın oynadığı genç kadın, kendisini yolda arızalı arabasının yanında bulup alttaki odasına bırakan profesöre, "Benle yukarı gel" diyordu.

Profesör, yüzünün çizgilerinde kırılıp parçalanan bir gülümsemeyle, "Ben uzun zamandır bir kadınla birlikte olmadım" deyince genç kadın, "Sen bilirsin" diyerek arabadan çıkıyor ama kaldığı odanın kapısını da içeri girdikten sonra ardına kadar açık bırakıyordu.

Uzun uzun o kapıya bakıyordu yaşlı profesör. Son zamanlarda yaşadığı hırpalanmalara bir de başarısız bir yatak macerasının katılmasından, yaşlılığının bir kez daha yüzüne vurulmasından korkar gibi ama onat edilenin hazzını da bilerek bakıyordu.

Epeyce düşündükten sonra arabadan inip içeri giriyordu profesör ve böylece başlıyordu ilişkileri. (...)

(*İçimizde Bir Yer*'den)

Kate Chopin'in yazdığı Uyanış'taki Edna'nın bir karikatürü olabilir ancak! Ötekinde ise yazarının 'Madam Bovary benim' dediği bir roman kahramanı söz konusuydu., merak ediyorum acaba Ahmet Altan da çıkıp 'Aydan alında benim' diyebilir mi? Diyemiyorsa bir kurgu insanı olarak roman kahramanı nasıl bir gerçektenlik ya da sahicilik kazanabilir? Yaşamın bir yerinde bu tür 'hayatlar'ın olması, 'Aldatmak'ı ciddi bir roman, tek başına Aydan'ı da kalıcı bir roman karakteri yapmaya yetmiyor ne yazık ki." (Kemal Gündüzalp)

"Ahmet Altan, benliksel alana (yani hayata) geçmesinden endişe duyduğu dürtüsel istemlerini aşırı denetleme ihtiyacında olan, dürtüsel zorlamalarını denetlenebilir, ölçülü ve başarılı eylemlere aktararak dizginlemeyi seçmiş, onları "ikinci bir benlik gibi kendi varlığına katmış" bir kimlikle karşı karşıya olduğumuzu daha ilk adımda ustalıklı bir betimlemeyle gösteriverir." (Halûk Sunat, *Aldatmak* hakkında)

"Kitap ismiyle, hem kesilip atılan bu tarihe hem de aşkın alışılamayan acısına vurgu yapıyor. Hikâyeyse senelerdir yanlarından geçtiğim o terkedilmiş sarayların içini dolduruyor ve bana olan küskünlüklerini biraz olsun gideriyor. Aşka, doğunun sıcak gecelerine, kıskançlığa, İstanbul'a ve yok edilmiş bir tarihe yolculuk..." (Tuğba Müküs, *Kılıç Yarası* hakkında)

ESERLERİ:

ROMAN: *Dört Mevsim Sonbahar* (1982), *Sudaki İz* (1985), *Yalnızlığın Özel Tarihi* (1991), *Tehlikeli Masallar* (1996), *Kılıç Yarası Gibi* (1998), *İsyan Günlerinde Aşk* (2001), *Aldatmak* (2002), *En Uzun Gece* (2005).

DENEME: *Geceyarısı Şarkıları* (1995), *Karanlıkta Sabah Kuşları* (1997), *Kristal Denizaltı* (2001), *Ve Kırar Göğsüne Bastırırken* (2003), *İçimizde Bir Yer* (2004).

HAKKINDA: Gürsel Aytaç / Ahmet Altan'dan "Kılıç Yarası Gibi" - Bir Tarihi Roman (Cumhuriyet Kitap, 17.9.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Tuğba Müküs (Virgül, sayı: 11, Eylül 1998), Selim Deringil (Virgül, sayı: 45, Kasım 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Güreli / Her Ustalık Soğukluk Yaratır (Radikal Kitap, 6.10.2002), Aldatmak (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Erdem Öztop / Kristal Denizaltı (Cumhuriyet Kitap, 28.2.2002), M. Sadık Aslankara / Ahmet Altan'ın Romanları (Adam Sanat, Ekim 2002, sayı: 201), Fatma Oran / Ahmet Altan'la Çok Tartışılan Romanı Üzerine - Turan Erbarıştıran / Aldatmak (Cumhuriyet Kitap, 14.11.2002), M. Sadık Aslankara / Altan'ın Romanları Arasında "Aldatmak"ın Yeri (Cumhuriyet Kitap, 26.12.2002), Gönül Çatalcalı / "Aldatmak"

ile Aldatıldık mı? (Beşparmak dergisi, Aralık 2002), Halûk Sunat (Virgül, sayı: 57, Aralık 2002), Aslı Örnek / Radikal Kitap (9.5.2003), Hüseyin Mor / "Light" Kitaplar ya da Ahmet Altan (Edebiyat ve Eleştiri, Mart-Nisan 2003), Ramazan Gülendam-Bahadır Sürelli / Ahmet Altan Okur'unu Aldattı mı? (Varlık, Nisan 2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Ahmet Altan'a İntihal Suçlaması (Zaman, 4.9.2004), Kemal Gündüzalp / Ahmet Altan'ın 'Aldatmak' Romanındaki Sevgi(sizlik) Sorunu (Hürriyet Gösteri, Ocak 2005).

Ayrıca Canan Sevinç tarafından *Ahmet Altan'ın Romanları ve Romancılığı Üzerine Bir Araştırma* başlıklı bir yüksek lisans tezi hazırlandı (2003).

ALTAN, Bayram

Araştırmacı-yazar. 2 Ocak 1954, Malatya doğumlu. İnönü Ü. Meslek Yüksek Okulu Sevk ve İdare Bölümü (1980) mezunu. Sümerbank, Diyanet İşleri Başkanlığı, MEB, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Başbakanlık'ta çeşitli görevlerde bulunarak 1998'te kendi isteğiyle emekli oldu. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir. Yazıları 1969'dan itibaren *Malatya Birlik* ve *Diyanet* dergileri, *Akşam* gazetesi Ramazan eki gibi yayın organlarında yer aldı. Dua kitapları ve resimli çocuk hikâyeleri de yayımladı.

Bayram Altan

ESERLERİ:

Gençliğin Aradığı Nizam (1976), *Nazar ve Büyü Etkileri* (1983), *Falcılık ve Kehanet* (1987), *Türkiye'de Dini Ziyaret Yerleri* (1996), *Zuhurat Baba* (1996), *Düşüncenin Enerjiye Dönüşümü* (1999).

ALTAN, Çetin

Yazar, şair, gazeteci. 22 Haziran 1927, İstanbul doğumlu. Hadi Borazan, Hüseyin Erenköy, Hüseyin Zurna adlarını da kullandı. Galatasaray Lisesini (1949) ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Öğrencilik yıllarında başladığı gazetecilik mesleğini avukatlık stajını yaptıktan sonra da sürdürdü. Avukatlık mesleğini, kendisinin yüzlerce mahkemesi dışında hiç yapmadı. *Ulus* (1947), *Halk* (1951), *Tan*, *Yeni Gazete* (1956-57), *Akşam* (1958-60, 1965-71), *Milliyet* (1960-65) gazetelerinde günlük fıkra yazarlığı yaptı. 1953'te NATO davetiyle ilk kez gittiği Paris'ten dönüşünde kaleme aldığı bir haber, kelepçeyle ilk tanışmasını getirdi. Yazılarından dolayı birçok kez yargılandı, hakkında 300'e yakın dava açıldı. 1965 yılında Türkiye İşçi Partisinden İstanbul Milletvekili seçildi. Millet Meclisinde kendine has üslubuyla yaptığı konuşmalarıyla tartışmalı oturumlarda ön planda göründü. Milletvekilliği yaptığı dönemde iki defa dokunulmazlığının kaldırılması talebinde bulunuldu. Milletvekilliğinin yanı sıra, *Akşam* gazetesindeki fıkra yazarlığını sürdüren Altan, 1971'deki 12 Mart askeri müdahalesi sonrasında, ABD'yle yapılan anlaşma gereği Kore'deki Türk Birliğinin sayısının standart olduğunu haberleştirdiği için gözaltına alındı, yargılandı ve hüküm giydi, rahatsızlığı nedeniyle Cumhurbaşkanı tarafından affedildi. Hapisten çıktıktan sonraki yazı ve konuşmalarında liberal görüşleri savundu. 1973'ten sonra bir süre *Çarşaf* dergisinde Hüseyin Zurna takma adıyla mizah yazıları yazdı. 1975'te gazetelerde yeniden günlük fıkra yazarlığına başladı. Bu dönemde önce *Yeni Ortam* ve *Politika* gazetelerinde, daha sonra *Milliyet* (1979), *Güneş* (1982), *Hürriyet* (1988), *Sabah* (1989, 1992-2001) ve *Milliyet* (2001) gazetelerinde yazdı. Son dönem yazılarında "polemikçi ve taşlamacı" üslubunu terk etmemekle birlikte günlük politikadan çok, yerleşik toplumsal kurumların eleştirisine ağırlık verdi.

Çetin Altan

Edebiyat alanına şiirle giren Çetin Altan'ın ilk şiiri, *Foto-Magazin* (1942) dergisinde yayımlanmıştı. *Yeni Adam*, *Çınaraltı*, (1943-44), *İstanbul* (1943-46), *Kaynak* (1948-49) dergilerinde şiirler ve kısa düzyazılar yayımladı. Daha sonra gazete ve dergi yazılarının yanında roman ve oyun yazarlığına yöneldi. Şiirleri ile bazı düzyazılarını bir arada *Üçüncü Mevki* (1946) adlı ilk kitabında topladı. 1947 yılında gazeteciliğe başladığı *Ulus* gazetesinde muhabirlik, çevirmenlik, sekreter yardımcılığı yaptı. Ankara'da *Balkabağı* (1965) adlı bir mizah dergisi çıkardı. Güncel, politik konuları ele aldığı fıkra ve köşe yazılarıyla geniş ilgi topladı. Oyunları özel tiyatroların yanı sıra, şehir ve devlet tiyatrolarınca da sahnelendi. 1957'de sahnelenen ilk oyunu *Çemberler'i Beybaba, Mor Defter, Dilekçe, Tahterevalli, Yedinci Köpek, Suçlular, Komisyon, Islıkçı, Telefon Kimin İçin Çalıyor* adlı oyunları izledi. 1972'den itibaren roman türünde de eserler verdi. Oyun ve romanlarında fıkralarındaki taşlamacılıktan farklı bir üslup ve yapı sergiledi. Oyunlarında, daha çok, sanayileşirken modernleşemeyen Türk toplumunun çarpıklıklarını ele alırken, *Büyük Gözaltı* (1972), *Bir Avuç Gökyüzü* (1974), *Viski* (1975), *Küçük Bahçe* (1978) adlı romanlarında daha çok aydının düşünsel, duygusal ve cinsel bunalımını işledi. Romanları Yunanca, Fransızca, İspanyolca, Rumence ve Bulgarcaya çevrildi. Ayrıca bazı radyo ve televizyon programlarının yapımında yer aldı. *Mor Defter* (yön. N. Ergün, 1964) ve *Bir Avuç Gökyüzü* (yön. Ümit Elçi, 1987) eserleri filme alındı.

Özellikle gazete yazılarında kendine özgü bir mizah anlayışı geliştiren Çetin Altan, "Nüktesiz bir kuruluğu, ciddi söylev ve demeçleriyle asık suratı ve çatılmış kaşlardan usanmışlığın bir tepkisi" olarak tanımladığı yazıları, kendini de bir hayli güldürmüş. "Okurken siz de aynı duyguyu

ÇETİN ALTAN

ETYEMEZ ÖĞRETMEN

Sınıfa girdiği zaman hepimiz ayağa kalktık. Gözleri azıcık çukurlarına batmış, solgun yüzlü, yağsız, genç bir adamdı.

İlk kez böyle önemli bir liseye jimnastik öğretmeni olarak tayin edilmişti. Onun tedirginliği yardı üstünde. Sınıfın kendisinden daha görgülü daha kültürlü, daha zeki olma ihtimalinin kuşkusu dudaklarındaki yapıştırma bir nezaket gülücüğünde titriyordu.

Modern bir öğretmen, Avrupai bir öğretmen gibi görünmek istiyordu. Sınıfın ortasına geldi, sırtını kürsüye dayadı:

— Burada hepimiz arkadaşız, dedi.

Bu sözün sevimli bir etki yaratacağını sanıyordu.

Arka sıralardan alaylı, bir ses yükseldi:

— Yaaa...

Biraz bozuldu, solgun yüzü önce kızarır, sonra sararır gibi oldu. Kuytu bir taşra lisesinde olsa ok gibi yerinden fırlar, kendisiyle dalga geçmeye kalkanı bulur, sille, tokat tekme dışarı atardı. Ama daha önce müdür uyarmıştı kendisini. Ne yapıp yapacak olay çıkarmayacaktı. En önemli sorun buydu. Buradaki öğrenciler bakanların, milletvekillerinin, genel müdürlerin, zengin tacirlerin çocuklarıydı. Disiplin kaba saba davranmadan kurulacaktı.

Arka sıralardan fırlayan akordsuz "Yaaa" ya, efendice cevap vermeye çalıştı:

— Evet öyle, hepimiz arkadaşız burada. Zamanla daha iyi anlayacaksınız bunu. Gülerken hep beraber güleceğiz, çalışırken hep beraber çalışacağız.. Aramızda ekipler kuracağız, maçlar yapacağız, oyunlar oynayacağız.

Yeni jimnastik öğretmeni hakkında bazı sözler çalınmıştı kulağımıza. Kendisi "Vejetarien"di. Ağzına hiç et koymuyordu. Bizse o güne dek böyle özel bir inatla et yemeyen kişi hiç görmemiştik.

Bir parmak kalktı orta sıralardan.

Öğretmen, sınıfla arkadaş olduğunu kanıtlamaya dönük bir kibarlıkla:

— Buyurun söyleyin, dedi.

— Efendim siz hiç et yemezmişsiniz doğru mu? Besbelli böyle bir soruyu pek beklemiyordu.

Üstelik arka sıradan kopan "Yaaa"dan sonra, bu sorunun da kökünde galibu biraz alay kokusu vardı.

— Evet, öyle, yemem.

— Niye.

— Bakın arkadaşlar, zamanla daha iyi tanışacağız ama şimdiden anlatayım size. Boş bir gaz tenekesi alsak, içine yağlı etler, salçalar, kebaplar, köfteler, tavuk kızartmaları doldursak. Sonra tenekenin kapağını kapatıp üç gün beklesek. Üç günde ne olur o tenekenin içindeki yemekler.

Bütün sınıf bir ağızdan bağırdı:

— Kokar.

Öğretmen bilge bir eda ile hafif hafif başını salladı.

— Kokar ya, kokar tabii.

Sınıftan ateşe tutulmuş cin mısırı gibi irili ufaklı söz patlamaları duyuluyordu:

— Leş gibi kokar..

— Pis pis kokar..

— Keçi Eşref gibi kokar.

— Bok gibi kokar..

Öğretmen hep aynı bilgelikle başını sallıyor, şurdan burdan fışkıran perakende yorumların sonuçlanmasını bekliyordu. Bir yandan da hafif bir sesle tekrarlıyordu:

— Kokar ya, kokar. Kokar tabii.. Birden sesini yükseltti:

— Peki, ya aynı tenekeye iki çanak yoğurt döküp yarım ekmek atsak ve üstünü kapatsak. Üç gün sonra aynı ölçüde kokar mı?

Bütün sınıf bir ağızdan bağırdı:

— Kokmaz.

Perakende yorumlar bu salvoyu da izledi:

— Daha az kokar.

— Keçi Eşrefin ayağı gibi kokar.

— Ekşi kokar, Öğretmen.

— Midemizle o teneke arasında ne fark vardır, dedi. Öyle et met gibi kokacak şeyler yemezsek, çok uzun yaşar, sağlıklı, dinç, memlekete lâyık, sportmen çocuklar oluruz. (...)

(*Bir Yumak İnsan*, 1977)

paylaşırsınız umuduyla yayımlıyorum." der. Çetin Altan, hayatın küçük ayrıntılarını yüceltmeyi sever. Belki ancak "yerli" edebiyat içerisinde, belki de yalnız "biz"den çıkarılabilecek kıssalarıyla, birbirine kavuşturduğu ince mizah, ironi temeline yayar kelimeleri. Sıradan sandığımız ve üstünden geçip gittiğimiz, bazen de "toplumsal bilinçdışı" boyutumuz sebebiyle farkına varamadığımız trajediyi gözler önüne sererek fark ettirir. Kısaca söylemek gerekirse, roman ve oyunlarında toplumsal değişmeye ayak uyduramayan aile ve bireylerin bocalayışlarını ele aldı. Edebiyatın hemen bütün alanlarında eserler verdi. Hüscyin Zurna takma adıyla, *Çarşaf* dergisinde yayımlanan mizah yazılarını *Zurnada Peşrev Olmaz* (1978) adlı kitapta, milletvekilliği dönemi (1965-69) anılarını ve düşüncelerini *Ben Milletvekili İken* (1971) kitabında topladı. Bu kitap, Türkiye'de yük-

Çetin Altan

selen demokratik hareketlerin 1965 seçimlerinde Türkiye İşçi Partisinin, Büyük Millet Meclisinde temsil hakkını elde etmesiyle başlayan "hareketli ve hararetli" bir dönemin "an be an" belgesel tanıklığı niteliğindedir. Kitap aynı zamanda, o günlerden bugünlere Türkiye'de nelerin değişip nelerin asla değişmediğini görmek için bir tanıklıklar belgesidir.

Büyük Gözaltı adlı romanı ile 1973 Orhan Kemal Roman Ödülünü kazandı, Bir Yumak İnsan ile 1978'de Türk Dil Kurumu Deneme Ödülünü aldı. 2004 yılında TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı seçildi.

"Gelecek deyince, teknoloji ve hareket esnekliği, mutluluk deyince, bir açgözlünün hayalindeki tüketim imkânlarının tatmini. (...) Çetin Altan, eski kuşak bir Türkiye aydını, söyleyeceğini yeni kavramlarla süsleyip püslemeden, hatta çok kızdığı köylüler gibi, dosdoğru söylüyor. 'Geri kalmış bir ülkenin' ezikliğini yansıtan, çok 'bağrı yanık' bir üslubu var, aslında hep söz konusu ettiği, köylülükten kurtulamamış şehir nüfusuyla ortak daha pek çok yanı var: O da modernleşme denince teknolojik gelişimi anlıyor, o da burjuva yaşam biçimine fazla anlam atfediyor, kadın-erkek ilişkilerinin rahatladığı bir dünyayı, öncelikle bir seks cenneti olarak görüyor. Lahmacun sevmekle karides sevmek arasında çizmek istediği sınır, onu 'köylülük' dediği şeyin dışında bırakmaya yetmiyor. Belki bunun 'köylülük'le açıklanması da zor, bu Türkiyelilikle ilgili bir durum. Aksi takdirde, popüler bir yazarın, yıllardır Türkiye'nin gelişmesini köylerde tenis kortu-piyano-flört üçlüsüne bağlamasını anlamak zor olurdu. Belki, Altan gibi, Türkiyeliler, Batı karşısında kendilerini hep burjuva olmaya özenen 'köylü' gibi hissediyorlar, bu yüzden Batılı anlamda burjuva olmaya bu kadar önem atfediyorlar, bu amacın önünde engel olarak gördükleri her şeye büyük bir kin duyuyorlar, ama burjuva olmaya özenen köylüler gibi, bir türlü burjuva olamıyorlar. İstanbul'un yeni burjuva mekânlarının 'küresel köy'ün bir uzantısı olduğu fikri gibi teselliler boşuna! En ince zevk sahiplerine hitap etme iddiasındaki küçük sığınaklarında bile hep sıntan bir şey var." (Nuray Mert)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Üçüncü Mevki* (ilk düzyazılarıyla birlikte, 1946).

ROMAN: *Büyük Gözaltı* (1972), *Bir Avuç Gökyüzü* (1974), *Viski* (1975), *Küçük Bahçe* (1978), *Uçuk* (2004).

HİKÂYE: *Rıza Bey'in Polisiye Öyküleri* (1985), *Kalem Bahçelerinden Yedi Hayat* (1997).

FIKRA-DENEME-İNCELEME: *Taş* (1964), *Atatürk'ün Sosyal Görüşleri* (1965), *Sömürücülerle Savaş* (1965), *Demir ve Çimento Karabor sasının İçyüzü* (1966), *Hükümet Kapitalist Bir Hükümettir* (1966), *Bornova Savcısı Lütfen Dinleyin* (1967), *Onlar Uyanırken* (1967), *Geçip Giderken* (1968), *Kopuk Kopuk* (1970), *Suçlanan Yazılar* (1970), *Kahrolsun Komünizm Diye Diye* (1976), *Nar Çekirdekleri* (1976), *Zumada Peşrev Olmaz* (mizah yazıları, 1978), *Gölgelerin Gölgesi* (anlatı, 1981), *Şeytan Aynaları* (1982), *2027 Yılının Anıları* (1985), *İdam Edilen 44 Vezir-i Azam* (1991), *Öldürülmüş Şehzadeler ve Devrilmiş Padişahlar* (1991), *Seçmeler* (1992), Dünyaya Bırakılmış Mektuplar (seçmeler, 1997), *Şeytanın Gör Dediği* (1997), *Kadın Işık*

KALEMİN UCUNDA BİR HAYAT

Zeki Coşkun

Çetin Altan yıllardır bıkıp usanmaksızın yineleyip durduğu için, Avrupa Birliği macerasına ilişkin onun yorumunu merak ediyorum. Ekonomik, siyasal değişim bir yana, yazı ve yazının serüveni ne olacak AB sürecinde?

Özgür ve özerk bir yazarlar grubu mu çıkacak karşımıza; yoksa yine kendi deyimiyle habire hödüklük sergileyen yerel iktidarın yerini, çok daha etkin çalışan küresel iktidarın denetimi mi alacak? Karşı karşıya olduğumuz durum, Çetin Altan'ın 60 yılı aşan yazı serüveni boyunca boğuştuğu ikilemden çok da farklı gözükmüyor. Kırk katır mı, kırk satır mı, meselesi!

Bu nedenle onun serüvenine bakmak, Türkiye'de yaşamını yazıyla sürdürmenin nasıl bir uğraş olduğunu örneklemesi yönünden ilginç ve önemli görünüyor.

Lise yıllarında şiirle başlar Çetin Altan'ın kalem serüveni. Bu, ileriki yıllarda yaşamının temel ayrımı olarak nitelendireceği 'değerli olmak'la 'önemli olmak' arasında yaptığı bir seçimdir.

Gazete yazılarında sıkça işaret ettiği 'değerli-önemli' karşıtlığı, 1993'te yayımlanan 'Aşk, Sanat ve Servet' kitabının da konusudur. Düşünce, sanat, yazı vb. 'yaratıcı' yollarla insanın kendisine ve hayata anlam, değer yüklemesi Altan'a göre 'var olma' kavgasıdır.

Başka bir yol ise 'önemli-varlıklı olmak'tır. Toplumun, düzenin mevcut kulvarları içerisinde yol alarak parayı, 'statü'ye erişilebilir. Ama bu 'itibarî, konjoktürel' değerdir. Zamana, mekâna göre değişir.Bir insanın bu ayrımı lise sıralarda fark etmesi söz konusu değil elbette. Ama yüksek bürokrat; hukukçu bir babanın çocuğu, paşa torunu olarak doğduğu konaktan koşup babanın mezun olduğu okula (Galatasaray Lisesi) yatılı öğrenci verilmesi, onu varlık sorunuyla erken yaşta yüz yüze getirecektir: Dünyadan, kendi doğal ilişki çevresinden kopukluk, 'yalnızlık'.

Bir söyleşisinde yatılı öğrenciliği 'öksüzlük' olarak nitelendiriyor Çetin Altan, "Aynı zamanda Fransız edebiyatı ile ilişkide olduğunuz bir okul, kitaplığı çok zengin... Üstü Fransız yazarlarını okurken, insan, kendisinin de içinde yaşadığı kimsesizliğe bir çare bulmaya çahşır. Ailesi yok yanında, bir kaz arkadaşı yok, kendi varlığını nerede ortaya koyacak ki; o da, işte kendi derinliğinde yalnızlığını, kimsesizliğini kâğıda dökmeye çalışıyor."

1943'te büyükanneden alınan parayla bastırılan ilk kitap; 'Üçüncü Mevki', bu yalnızlığın çağrışımını taşımaktadır. O ilk adımdan 30 yıl sonra gazeteci ve yazarlığı yanında siyasal kimliğiyle de ününün doruklarındayken, 12 Mart darbesi gelecektir 1971'de. Darbe, eylemci gençlik, yazarlar ve aydınlar başta olmak üzere bütün toplum için 'Büyük Gözaltı'dır Çetin Altan için de. Serbest kaldığında bütün bu süreci, en başa; çocukluk yıllarına dönerek romanlaştırır.

1973 Orhan Kemal Roman Ödülü'nü kazanan 'Büyük Gözaltı'nda Altan, siyasal yaptırımların da ötesinde aileden başlayarak kişilikler, kimlikler üzerindeki imha hareketine dikkat çeker. 'Büyük Gözaltı'nı izleyen 'Bir Avuç Gökyüzü'nde, 'Viski'de aynı izleği sürdürür. Özellikle 'Viski', bu kez okul, öğrencilik yıllarına uzanarak 12 Mart arifesinde milletvekiliyken parlamentoda yaşadığı linç girişiminin yine siyasalın da ötesinde neredeyse toplumsal bir olgu, gelenek olduğunu sergiler.

Yazının bedeli ağırdı. Ancak yazı, bedeli ağır olduğu gibi karın da doyurmamaktadır. Fakülteye başladığı 1946'dan itibaren Ulus ve Akşam gibi dönemin etkili iki gazetesinde kendisine ayrılan sütunları doldurma mesaisinin yanında ANKA Ajansı, Hürses ve İzmir'de yayımlanan Sabah Postası'nda muhabirlik, eski deyimle 'fıkra', şimdiki adıyla köşeyazarlığını eşzamanlı olarak sürdürmektedir. (...)

(*Radikal Kitap*, 8 Ekim 2004)

ÇETİN ALTAN

KADIN – ERKEK

Yüzüne bir kristal gölgesi vurmuş gibi.
Işıkların iç içe titrediği bakışlar...
Zamanı canevinden vurup durdurmuş gibi.
Artık ondan ibaret, baharlar, yazlar, kışlar...

Ne güneşin düzeni, ne evrenin boşluğu.
Ne çiçekler açarken, ne deniz kıpırdarken.
Ne gökte uçan böcek, ne havuzdaki kuğu,
Aynı anlam içinde değil artık o varken.

İskeleler, duraklar, alanlar, istasyonlar,
Kapılar, pencereler, hepsi beklemek için.
Göründü görünmedi; çeyrek var; beş dakka var..,
Onca çekilen çile, 'Oh geldi" demek için.

Kaldırım geçilirken kızı belinden tutma,
"Seni çok seviyorum", "Ben de seni aslında..."
Yan bakışla süzeni, sert bakışla korkutma...
Parklarda dolaşmalar öpüşmeler faslında...

Sen beni anlamadın, "Pekâla, ya sen beni?"
"İlk kez kırıldım sana..." "Affet rica ederim..."
Zorla öpmeye kalkmak, elleriyle iteni,
Bir kaç damla gözyaşı... "Yapma canım ciğerim!.."

Gizlice nişanlansak çok mu kızarlar evden?
"Babamın haberi yok. Surat asıyor annem."
"Sen bana kaç istersen, evlenelim tezelden!"
"Delirdin mi ayol, ben öyle şey beceremem.."

Baba çaresiz kalmış, annenin dırdırına.
Hala araya girer, dayı da ister kızı.
Zaten çoktan mercimek verilmiştir fırına
Muratlarına erer iki gönül hırsızı.

Oğlan az kazanıyor, ucuza ev bulmalı.
Nişan uzun sürmesin, nikâh çabuk kıyılsın.
Yatak odası bizden, hem ceviz kaplamalı.
Düğün sadece olsun, ama herkes bayılsın.

Duvaklı beyaz giysi, kalp biçimi şekerler;
"Ben kabul ettim, evet..." "Ben, ben de...Ben de...
Evet..."
Kutlamalar alkışlar, imzalanan defterler,
Yığın yığın davetli, çiçekler sepet sepet...

Karımsın, bir tanemsin, "Kocamsın, hayatımsın,"
"Çok mutluyuz değil mi, hiç bitmesin bu masal..."
"Balımsın kaymağımsın, şekerimsin, tadımsın..."
"Evliliğimiz eşsiz, evliliğimiz kutsal.."

"Hiç bekleme bu gece, gecikebilirim ben!"
"Bu kaçıncı gecikme, ne oldu kuzum sana?"
"Müdürün daveti var, boşuna çok üzülmen,"
Damat yalanı basar, gelin girer kapana.

Bir gün geç, iki gün geç, üç gün geç, onbeş gün geç...
"Varmaz olsaydım keşke, gençliğim yandı gitti."
"Şu evin haline bak. Evlilik mi? Boşver geç!.."
"Para al, para getir, yaşama zevkim bitti.."
"Belanı versin Allah, namussuz rezil herif..."
"Çok söylenme yırtarım senin ağzını şimdi..."
Haftada birkaç defa bıkkınca "malûm" keyif...
Nerede o eski sözler, o sevişenler kimdi?

"Bu kadından çektiğim yetti artık, yetti be!.."
"Bas git ulan sızlanma, nerden aldım seni ah!.."
Ev değil mumu sönmüş küf kokulu bir türbe...
Karı- koca inler, "Evlilikten illallah!.."

ve Ateş (1998), *Aşk Sanat ve Servet* (1998), *Sobe* (1999), *Kral Öldü Yaşasın Kral* (1999), *Kullar ve Sultanlar (2000)*.

ANI: *Ben Milletvekili İken* (1971), *Bir Yumak İnsan* (1977), *Kavak Yelleri ve Kasırgalar* (Üçüncü Mevkı ile birlikte, 1992), *İyi ki Şu Köyceğiz Var* (albümlü, 2001).

OYUNANMIŞ - BASILMIŞ OYUNLAR: *Çemberler* (1964), *Mor Defter* (1965), *Suçlular* (1965) *Dilekçe ve Tahtırevalli* (1966).

OYNANMIŞ - BASILMAMIŞ OYUNLAR (sahnelenme yıllarıyla): *Beybaba* (1960-61), *Yedinci Köpek* (1964), *Komisyon* (1969), *Islıkçı* (1977), Telefon Kimin İçin Çalıyor (1991-92).

SÖYLEŞİ: *Altanlar Meydanda* (Ahmet Altan ve Mehmet Altan ile, 2001).

GEZİ: *Bir Uçtan Bir Uca* (İsrail, İsveç, İran, Afganistan ve Romanya gezileri, 1965), *Bir Uçtan Bir Uca* (Al İşte İstanbul eklenerek, 1970).

MEKTUP: *Dünyada Bırakılmış Mektuplar* (haz: İshak Reyna, 2002).

ÇOCUK KİTABI: *Alfabe* (1997).

ÇEVİRİ: *İspanya'da Ölüm Güncesi* (A. Koestler'den), *Aptal Kız* (M. Achard'den), *İntikam Yılı* (J. A. Lacour'dan).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960) - Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (1979), Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi I (1983-85), Kâmuran Solmaz / İpek Böccği Cinayeti (yaşam öyküsü, 1998), Muzaffer Buyrukçu / Uçuk Yazılar (Cumhuriyet Kitap, 20.8.1998), Cenk Koyuncu / Düzyazının Uçbeyi (Cumhuriyet Kitap, 28.10.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. basım, 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.3.1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 10.6.1999), Nuray Mert / Orada Bir Köy Var Uzakta (Virgül, Nisan 2000), Solmaz Kâmuran / Çetin Altan (2001), TBE Ansiklopedisi I (2001), Abdullah Tekin / Kullar ve Sultanlar (Cumhuriyet Kitap, 17.5.2001), Dünyada Bırakılmış Mektuplar (Cumhuriyet Kitap, 21.11.2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Zeki Coşkun / Radikal Kitap (8.10.2004), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920 2005 (2005).

ALTAN, Ebru

Tarih araştırmacısı. 25 Kasım 1969, Sivas doğumlu. Avcılar 50. Yıl İnsa Lisesinden, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1992) mezunu. Willermus Tyrensis'in *Historia Rerum in Partibus Transmarinis Gestarum (Deniz Aşırı Bölgelere Yapılan Seferlerin Tarihi)* adlı eserinin XI. ve XII. kitaplarını notlandırarak Türkçeye çevirdi ve 1995 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans programından mezun oldu. 1994-95 yıllarında İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde araştırma görevlisi olarak çalıştı, daha sonra

1995'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. *"İkinci Haçlı Seferi (1147-1148)"* adlı teziyle 2000 yılında doktor unvanını aldı. 2003'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçentlik kadrosuna atandı. Makalelerini, *Belleten, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, İ.Ü. Tarih Enstitüsü Dergisi, Popüler Tarih* dergilerinde ve *Türkler Ansiklopedisi*'nde yayımladı.

ESERLERİ:

İkinci Haçlı Seferi (1147-1148) (2003), *Son Dönem Bizans İmparatorluğu Tarihi Bibliyografyası (1261-1453)* (İ. Demirkent, F. Başar, M. Kesik ve H. Kortel ile, 2003).

ALTAN, Mehmet

Gazeteci-yazar, iktisatçı. 11 Ocak 1953, Ankara doğumlu. Tam adı Mehmet Hasan. Yazar Çetin Altan'ın oğlu, yazar Ahmet Altan'ın kardeşi. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi (1979) mezunu. Yüksek öğrenimi sırasında özel bir şirkette ve Türk Haberler Ajansında çalıştı (1973-79). Aynı yıl eğitim amaçlı olarak Fransa'ya gitti. Paris I. Pantheon Sorbonne Üniversitesinde, Türkiye-IMF ilişkilerini inceleyen çalışmasıyla 1980 yılında uzman, Türkiye'nin ABD ve SSCB ile ilişkilerini inceleyen teziyle de iktisat doktoru unvanı aldı. *Cumhuriyet* gazetesi Paris muhabiri (1981-84), Şişe ve Cam Fabrikası A.Ş.'de planlama uzmanı (1984-86), *Güneş* gazetesinde yazar (1986-87) olarak çalıştı. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine yardımcı doçent olarak girdi. 1987'de doçent, 1993'te profesör oldu. İstanbul İTİA Mezunları Derneği üyesidir.

Köşe yazarı olarak bir süre *Söz* gazetesinde, 1988'den itibaren *Sabah* gazetesinde yazdı. Diğer yazılarından bir kısmını *Zaman, Yeni Şafak, Radikal* gibi gazetelerde yayımladı. İkinci Cumhuriyet tezi ile geniş kitlelerin dikkatini çekti, tezleri çeşitli çevrelerde tartışıldı. 1986 yılında *Kanatlı Karınca adlı* eseri ile Akademi Kitabevi Deneme Ödülünü aldı.

Mehmet Altan

ESERLERİ:

Kanatlı Karınca (1985), *Süperler ve Türkiye* (1986), *Marks'tan Sevgilerle* (1989), *Darbelerin Ekonomisi* (1990), *Matadorun Ölümü* (1992), *Heykeller Sevişir mi?* (1994), *Kapitalizm Bu Köye Uğramadı* (1994), *Amerikan Rapsodisi* (gezi notları, 1999), *Birinci Cumhuriyet Üzerine Notlar* (2001), *Kanatlı Karınca* (*Matador'un Ölümü* kitabından seçmelerle, 2001), *Köylüler Ne Zaman Manşet Olur* (2001), *Esir çocuklar Cehennemi* (2001), *On Yıl Önce Bugün* (2002), *Küreselleşme İslam Dünyası ve Türkiye* (Mehmet Aydın ile, 2002), *Marksist - Liberal* (2003), *Kıbrıs Diye Bir Ada* (2003), *Kırık Düşler Ülkesi* (2003), *Hiçbir Şey Değişmiyorsa* (2004), *Ertelenmiş Hayatları Geri Verin* (2004), *Bürokrasi mi Burjuvazi mi?* (2004), *II. Cumhuriyet Demokrasi ve Özgürlükler* (2004), *Bir Gecelik Aşklar Nereye Gider* (2004).

SÖYLEŞİ: *Altanlar Meydanda / Ali Kırca ile Siyaset Meydanı* (Ahmet Altan ve Çetin Altan 2001).

HAKKINDA: İrfan Özen / Mehmet Altan: "İnsanlar Sığlaşıyor, Kendi İçlerine Yolculuk Yapmayı Kesiyorlar." (Merdiven Sanat, Kasım 1997), Kanatlı Karınca (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), Virgül (sayı: 46, Aralık 2001), Veysel Usta (Virgül, sayı: 51, Mayıs 2002), Virgül (sayı: 53, Temmuz-Ağustos 2002), Serkan Öztürk (Virgül, sayı: 63, Haziran 2003).

ALTAN, Mustafa Haşim

Eğitimci-yazar. 1942, Baf / Kıbrıs doğumlu. İlköğrenimini ve ortaöğreniminin ilk iki yılını Baf Türk Kolejinde yaptı. 1957'de Evkaf'ın sağladığı bursla Adana İmam Hatip Lisesinde okudu. 1969'da İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdi. Kıbrıs müftülüğü, Lefkoşe Bölge öğretmenliği, Avusturya Restorasyon Enstitüsü, Viyana Başbakanlık Arşivi, Mekke İslâm Fıkıh Akademisi gibi kuruluşlarda çalıştı. 1971'de Kıbrıs Türk Millî Arşiv ve Araştırma Merkezini kurdu. KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi müdürlüğü yaptı.

ESERLERİ:

Kıbrıs İslâmî Yazmalar Katalogu, Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi, Lefkoşe Mevlevihanesi (Harid Fedai ile, 1997).

ALTAN, Pakize (Ozan Didari)

Şair. 1961, Bahadın köyü / Sorgun / Yozgat doğumlu. Şiirlerinde Ozan Didari mahlasını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Sorgun'da tamamladı. Ankara Ticaret Lisesini bitirdi. Bir kamu kuruluşunda memur olarak çalışıp emekli oldu. Çeşitli vakıf ve derneklerde kurucu üye ve genel sekreter olarak aktif görevler aldı. Çeşitli antolojilerde, dergilerde ve yerel gazetelerde şiirleri yayımlandı ve bazı şiirleri ozanlar ve sanatçılar tarafından bestelendi. Şiirlerinin bir bölümünü 2004 yılında *Yüreğimin Penceresinden* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Edebiyatımızda Ankara-Kale Şiir Yıldızları (2005), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

PAKİZE ALTAN (Ozan Didari)

İZNİN OLURSA

Aşkın şarabını gül dudağından
İçmek istiyorum iznin olursa
Sevda mahsülünü gönül dağından
Biçmek istiyorum iznin olursa

Görmezlikten gelip zulmetme bana
Zaten yaralıyım sevdadan yana
Bir yolunu bulup kalbimi sana
Açmak istiyorum iznin olursa

Ne olur uğratma beni hazana
Meydan okuyalım çarpık düzene
Kanat takıp senin ile fizana
Uçmak istiyorum iznin olursa

Sonu ölüm olsa dönmem andımdan
Silemem ki seni gönül bendimden
Sabahlara kadar içip kendimden
Geçmek istiyorum iznin olursa

Didari'yim bulamadım ben seni
Dert üst üste geldi unuttum dünü
Gönül sarayıma ebedi seni
Seçmek istiyorum iznin olursa

Pakize Altan

ALTAR, Cevat Memduh

Yazar (D. 1902, İstanbul - Ö. 1995). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi mezunu. Almanya'da müzik ve sanat tarihi öğrenimi gördü. Yurda dönünce Ankara Musiki Mu-

allim Mektebinin ilk yıllarında müzik teorileri öğretmenliği yaptı. Bu okulun Devlet Konservatuarı'na dönüştürülmesi için büyük çaba gösterdi. Basın Yayın Genel Müdürlüğünde Radyo Dairesi müdürlüğü, Devlet Tiyatroları genel müdürlüğü (1934-43), Güzel Sanatlar genel müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Müzik ve sanat tarihi konularındaki yazılarıyla tanınan C. Memduh Altar, batı müziği bestecilerinin sanat yaşamlarını ve eserlerini tanıtarak batı müziğini halka sevdirmeye ve benimsetmeye çalıştı.

ESERLERİ:

Sanat Yolcuları, Goethe ve Sanat, Armoni, Kontrpuan, Opera Tarihi (4 cilt, 2001).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyo rafiler Ansiklopedisi (1959), Opera Tarihi (Kitap Rehberi, Aralık 2001).

ALTAŞ, Nurullah

Eğitim bilimleri araştırmacısı. 1968, Konya doğumlu. 1995'te üniversiteyi bitirdi. Yüksek lisansını 1997'de, doktorasını 2001'de tamamladı. 2004'te yardımcı doçent oldu. Yazılarını, *AÜİF, Marife, Dinî Araştırmalar, Değerler Eğitimi* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi (2001), *Çokkültürlülük ve Din Eğitimi* (2003), *Gençlik Döneminde Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi* (2004).

ALTAY, Cemil (Karslı)

Hekim-şair. 1942, Sarıkamış / Kars doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini tamamlayıp, askeri öğrenci olarak okuduğu İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinden mezun oldu (1965). Deniz Kuvvetleri bünyesinde görev yaparak 1977 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. Bir süre Türk Diş Hekimliği ikinci başkanlığı görevinde bulundu. Emekli olduktan sonra yerleştiği İskenderun'da serbest hekimlik ve yazarlık yaparak çalışmalarını sürdürdü. Şiirlerinin bir bölümünü *Yaşam El Yordamı* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: TDOE - TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALTAY, Cemil (Kütahyalı)

Şair, siyaset adamı (D. 1868, Simav / Kütahya - Ö. 9 Mart 1940). Medrese öğrenimi görerek yetişti. Öğrenimini tamamladıktan sonra ticaret hayatına atıldı, çeşitli işlerle meşgul oldu. Kütahya'da Daimi Encümen üyeliği ve 1. Dönem Kütahya milletvekilliği görevlerinde bulundu. *Kütahya Mebusu Simavlı Cemil Bey'in Manzum Bir Mektubu* (1954) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE - TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ALTAY, Fahrettin

Asker, devlet adamı (D. 1880, İşkodra / Bulgaristan - Ö. 26 Ekim 1974). Harp Okulu (1899) ve Harp Akademisi (1902) mezunu. Birinci Dünya Savaşı'nda, Çanakkale, Romanya ve Filistin cephelerinde görev aldı. Milli Mücadele sırasında Konya 2. Kolordu Komutanı, Beşinci Süvari Kolordusu Komutanlığı görevlerinde bulundu.

Fahrettin Altay

Çeşitli kaynaklarda, Konya'da İkinci Ordu Komutanı olarak bulunduğu dönemde çevre düzenlemesi adı altında pek çok tarihi eserin (bir çok türbe, câmi ve mescidin) yıkılmasına göz yumduğu iddiası yer almaktadır.

"Selçuklularda büyüklerin ve pâdişahların cesetleri mumyalanarak gömüldüğü için sultanların da naaşları türbenin alt kısmında mumyalı olarak bir arada bulunmaktadır. Fakat ne yazık ki bir kumandan zamanında bu kısım açılmış ve bu cesetleri dağınık bir duruma getirilmiştir." (Prof. Dr. Osman Turan)

Başkumandanlık Meydan Savaşı'ndan sonra dağılan Yunan Ordusunu İzmir'e doğru kovalayan Fahrettin Altay komutasındaki Türk süvarileri, 9 Eylül'de İzmir'e girerek, milletimize kurtuluşun müjdesini verdiler. Orgeneral rütbesini alıp Yüksek Askeri Şura üyeliğinde bulunan Fahrettin Altay, Birinci Dönem Mersin, İkinci Dönem İzmir milletvekiliydi. 1924'te milletvekilliğinden kendi isteğiyle ayrıldı. Yeniden orduya dönerek orgeneralliğe yükseldi (1926). 1945'te emekli olunca politikaya atıldı ve 1946'da CHP'den Burdur milletvekili seçildi. 1950 seçimlerini kaybedince politikadan çekildi. *Türkiye İstiklal Savaşları'nda Süvari Kolordusu' nun Harekatı* isimli eseri 1925'te yabancı dillere çevrildi.

ESERLERİ

Fahreddin Altay'ın Türkiye İstiklâl Muhârebâtında Süvârî Kolordusunun Harekâtı, İstiklâl Harbimizde Süvârî Kolordusu, İslâm Dini, On Yıl Savaşı ve Sonrası 1912-1922, Çanakkale Hatıraları (Cemil Conk Paşa - Liman Von Sanders ile, 2002).

HAKKINDA: Prof. Dr. Osman Turan / Selçuklular Tarihi (1965, s.689), İbrahim Hakkı Konyalı / Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi (1964, s.584-585), Çanak-kale Hatıraları (Kitap Rehberi, Kasım 2002).

ALTAY SUROY.

Bkz. SUROY, Altay

ALTAYLI, Enver

Gazeteci, yazar, istihbaratçı. 1944, Ceyhan / Adana doğumlu. 1960-62 yıllarında Bursa Işıklar ve Erzincan Askeri liselerinde okudu. 1962'de Harp Okulu Komutanı Talat Aydemir'in darbe girişimine katıldı. Ankara Hukuk Fakültesi'ni (1967) bitirdi. 1968'de Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nde çalışmaya başladı. Daha sonra geçtiği Milli İstihbarat Teşkilatından (MİT) 1974'te istifa ederek ayrıldı. Aynı yıl Milliyetçi Hareket Partisine (MHP) katıldı. Almanya'ya gitti, CIA ve Alman istihbaratı ile tanıştı. 1977 yılında Hergün gazetesinde yayın yönetmeni oldu. 1980'de Türkiye'den ayrıldı, 1988'de Özbekistan'a gitti. Azerbaycan ve Özbekistan darbelerinde adı geçenlerdendi. On yılda dünyanın birçok yerini gezerek ticari ve siyasi faaliyetlerini sürdürdü.

ESERLERİ:

Esir Türk İllerinde Doksan Gün, Komünist Teoriler ve Sovyet Yayılma Siyaseti, CHP'nin Almanya Dosyası.

HAKKINDA: Mehmet Ali Birand / Enver Altaylı Kim? (Posta, 15 Temmuz 1999), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

ALTIKARDEŞ, İsmet

İlâhiyat araştırmacısı. 1942, Çorum doğumlu. İlk, orta ve liseyi burada bitirdi. 1964-68 yılları arasında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde okudu. 1968'de ortaöğretimde göreve başladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Bilimler Metodoloji Araştırma Merkezinde yüksek lisansını *"Sosyolojik Açıdan İslam'da Hoşgörü"* tezi ile tamamladı. Aynı fakültede 1991 yılında *"Din Eğitiminin Sosyal Yapı ve Sosyal Bütünleşme ile İlişkileri Üzerine Bir İnceleme"* adlı tezi ile doktorasını tamamladı. 1992 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde göreve başladı. 1996 yılından itibaren Çorum İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Sos-

yolojisi Anabilim Dalına öğretim üyesi olarak geçiş yaptı. Makaleleri, *Yeni Ümit* dergisinde ve *Türk Kültüründe İz Bırakan İskilipli Alimler Sempozyumu* kitabında yayımlandı.

ESERLERİ:

Din Sosyalleşme ve Hoşgörü (2003), *Din ve Sosyal Bütünleşme* (2004), *Sosyal İlişkilerin Düzenlenmesinde İyi Davranışın Rolü* (2004).

ALTIKULAÇ, Tayyar

Tefsirci. 1938, Bingıldayık / Devrekhane / Kastamonu doğumlu. Dokuz yaşında hafız oldu. İlköğrenimini Devrekhane'de, orta ve yükseköğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1963) mezunu. İstanbul İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı (1963-65). İstanbul ve Kayseri Yüksek İslâm enstitülerinde öğretim üyeliği görevlerinde bulundu (1965-71). Bağdat üniversitesinde Arap Dili ve Edebiyatı üzerinde çalıştı (1967-68). Tefsir Anabilim Dalında doktora yaptı. Diyanet İşleri Başkanlığı ve MEB'de görev aldı. Diyanet İşleri Başkanlığı görevinde bulunarak 1986 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emekliliğinin ardından Marmara ve Bakü Devlet üniversitelerinin İlâhiyat fakültelerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Başkanlığı görevini yürüttü, aynı yerde müellif redaktör olarak çalıştı. Azerbaycan Millî Akademisi tarafından kendisine profesörlük unvanı verildi ve bu akademinin daimi üyesi oldu. 24 Aralık 1995'te yapılan genel seçimlerde İstanbul Milletvekili olarak parlamentoya girdi, TBMM Milli Eğitim Komisyonu başkanlığı görevini yürüttü.

ESERLERİ (İnceleme):

Ebu Şâme el-Maksidi ve el-Murşidü'l-Veciz'i, Yüce Kitabımız Hz. Kur'an, Tecvidü'l- Kur'an, Zehebi ve Ma'rifetül- Kurra'sı (4 cilt).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

ALTINAY, Ahmed Refik

Bkz. AHMET REFİK (Altınay)

ALTINAY, Ayşe Gül

Siyasetbilimcisi. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Sosyoloji Bölümü (1994) mezunu. Duke Üniversitesinden (ABD) Kadın Araştırmaları Sertifikası aldı (1997). Aynı yerde Kültürel Antropoloji doktorası (1997) yaptı. Adı geçen üniversitede 1995-97, 2000-2001 yılları arasında çalıştı. Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesinde görev yaptı.

Araştırma alanları, milliyetçilik, militarizm, şiddet, toplumsal cinsiyet ve cinsellik, barış eğitimi, eleştirel pedagojidir. *Bir Zümre, Bir Parti: Türkiye'de Ordu, Ders Kitaplarında İnsan Hakları: Tarama Sonuçları, Milliyetçilik: Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, New Perspectives on Turkey* kitaplarına bölüm yazdı. Çeşitli burslar, Center for International Studies-Graduate School Uluslararası Araştırma Ödülü (1996), Duke Üniversitesinden Seçkin Öğretmen Ödülü (2000) aldı.

ESERLERİ:

The Myth of Military-Nation: Militarism, Gender and Education in Turkey (2004), *Vatan-Millet-Kadınlar* (2000).

ALTINDAĞ, Halis

Şair (D. 1950, Savur / Mardin - Ö. 1976). İlk ve ortaöğrenimini memleketinde, yükseköğrenimini Ankara'da tamamladı. Edebiyat dergisinde yayımlanan şiirleriyle tanındı. Bir trafik kazasında yaşamını yitirdikten sonra şiirleri ve hakkında yazılanlar *Sara* (1982) adlı kitapta toplandı.

"Şiirlerinde içli, ürkek ve cana yakın bir atmosfer vardır" (Mustafa Miyasoğlu)

HAKKINDA: Arif Ay / Dokuz Kandil (1997).

ALTINDAL, Aytunç

Şair ve yazar. 12 Ocak 1945, Bakırköy / İstanbul doğumlu. İlköğrenimini İstanbul'da, ortaokulu Diyarbakır'da (1956) bitirdi. Haydarpaşa Lisesinde başladığı lise öğrenimini Kabataş Lisesinde sürdürüp Pendik Lisesinde tamamladı. 1977'de Havass (1977), 1984'te Süreç yayınlarını kurdu ve 1992'ye kadar *Süreç* dergisini yönetti. Daha sonra Zürih'te Modus Vivendi Yayınevi ve Sanat Galerisini yönetmeye başladı. Yurda dönüşünde *Günay* dın gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Son yıllarda konuk edildiği televizyon programlarında batı devletlerinin Türkiye üzerindeki senaryoları üzerinde durdu.

Aytunç Altındal

Şiir, deneme ve incelemeleri 1964'ten başlayarak *Haber, Akşam, Cumhuriyet, Yeni Halkçı, Ulus, Yeniçağ* gibi gazetelerle *Sanat Edebiyat, Varlık, Süreç, Bilim-Sanat* ve bazı sosyalist çizgilerdeki dergilerde yer aldı. Yedi kitabı yasaklandı. Fransa ve İsviçre'deki bazı yayın organlarında yazıları, Amerika ve İzlanda'da bazı şiirleri yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Partizan* (1975), *Dinmeyen* (1978), *Anılan* (1982), *İhanet Şiirleri* (1984), *Otellerde* (1986).

DENEME-İNCELEME: *Türkiye'de Kadın* (1975), *Haşhaş ve Emperyalizm* (1979), *Siyasal Kültür ve Yöntem* (1982), *Niçin Eşit İşe Eşit Ücret Değil* (1984), *Laiklik* (1986), *Gül ve Haç Kardeşliği* (2003).

HAKKINDA: Hakan Yılmaz Çebi / Hedef Ülke (röportajlar, 2002).

ALTINEL, Sabri

Şair (D. 1925, Susurluk / Balıkesir - Ö. 18 Ekim 1985, İstanbul). Tam adı Mustafa Sabri Altınel'dir. Balıkesir Lisesi (1945) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1949) mezunu. İstanbul'da Saint Joseph ve Saint Benoit liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Bir süre gazetecilik yaptıktan sonra Fransa'ya gitti (1959). 1983'te emekli oldu. Akciğer kanserinden dolayı öldü, mezarı Feriköy'dedir.

İlk şiiri (*At Koşusu*), *Alkım* dergisinde (Balıkesir, 1937) çıktı. Daha sonra, *Kaynak, Genç Nesil, Sanat ve Edebiyat, Edebiyat Dünyası, Yağmur ve Toprak, Yeryüzü, Yelken, Yeni Ufuklar, Yücel, Ataç, Soyut, Somut, Yazko Edebiyat* dergilerinde yazdı. Dergilerde görünmeyen şiirlerini kitap halinde yayımlamayı tercih etti. 1940 kuşağı toplumcu şairlerindendir.

İnsanın Değeri kitabında yazdığına göre, şiir anlayışı, *"bir yaşama anlayışıdır"*. Bu kitaptaki şiirler şaraniliğe düşmemeleriyle Garip'ten esinler taşırlar. Ancak Garipçilerden daha gerçekçidir. Sonraki şiirlerinde daha hüzünlü, hikâyesi çok da belirli olmayan dramlar anlattı.

"Kıraçlar'da olduğu gibi, (sonraki şiirlerinde de) toplumsal çevrenin yerini doğal çevre doldurur. Hakçası, köylülerin tabiatla ilişkileri iyi belirtilir. Fakat toplumla ilişkilerine pek dokunulmaz. Yaşama biçimlerini belirleyen mülkiyet ve sınıf ilişkilerinden pek söz açılmaz. Başka bir deyişle, gerçeğin eksik olarak verilmesi yeterli sayılır. İster istemez bu da şairi tesbitçi gerçekçilikle sınırlar, diyalektik bir görüşe kavuşmasını önler." (Asım Bezirci)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İnsanın Değeri* (1955), *Kı-*

SABRİ ALTINEL

USUL VE SESSİZ KAR

Yaşadık bir deniz gibi
Ağır ve gerçek çağda
Duyuyoruz derinlerde şimdi
Aklın yanıbaşında yaşam
İnsan ölümün yanıbaşında

Bayırlarda yabanıl zeytinler
Toprağa düşen güneş ekmek
Işıldayan sessizlik ter
Alınlarda sabrın yanıbaşında

Bizdik belki de orda orda
O düşünceye dönüştüğü yerde
yaşamın
Kana belenmiş yüzler ölü eller
Vücudun beslediği toprak
Kaldırımlar kapı önleri
Hakkımız olan güne doğru
Yüreklerin umutla dolduğu yerde
Yürüyorduk uzun bir yalnızlıkla
Günlerin külleri içinden yarına

İnerse acı yerlere gecenin
içindeki yara
Gözyaşlarına değin sevinçlere
Gözlere hüznün yuvalandığı
Korkup bakamayan gözlere
Kendinden güçlüye çocuk
gözleri gibi
Tuzu anımsayın sokaktaki

Yorgunluğunuz düşürürse sizi
Yürekte taşıdığımız sıcak kan gibi
Yaşarken bu tükenmez inancı
Bu düşünceyi varlığımıza sinmiş
Duyun bir sesi duyan gibi

Bakarken ötelere yakın ufka
İnsanın insanca yaşaması
Sislerin içinde erken
ölümlerin vakti
Gölge ağaçlar sabah serinliği
Yarı aydınlık evler yiten duvarlar

Yarın bizimdir yâr
Kırılacak zincirlerimiz
Usul ve sessiz kar

SABRİ ALTINEL

NOTLAR

Durduk bütün gece
Hiçbir acıya varmadan kuytusunda yüreğimizin
Sessizlikler yığınında sabrın yanıbaşında
Zaman eğri bir kapı aralanan gelecceğe
Yoğunlaşması insan sevgilerinin unutulan bir şeyin yaşanmamış
sözcüğün
Toprakta buğunun yoğunlaşması ekmekte tuzun

Günün bir yerlerinde umudu vuramayacaklar
Alın terini vuramayacaklar inanmayın onlara
Zulmün kanlı ağzı toprakta
Tozlara bulana bulana kırıla kırıla kanlı elleri

Sümbüller karanfiller bir akşam üzeri ey memleketim halkım
Sonsuzu eler toprağa, umudun toprağına
Masalsı gerçekliğin tutar süreyi, gülüşün yankılanır kıyılarda
Sızar ılık teri özgürlüğün
Kavganın ve kanın akşamlarda
Yarınki yaşam uğruna

raçlar (1959), *Zamanın Yüreği* (1982), *Şiirler* (1983), *Kentin Küçük Sokağı* (1995), *Seçme Şiirler* (1997).

ÇEVİRİ: *Seçme Şiirler* (Lorca'dan, 1962), *Seçilmiş Şiirler – Cante Jonde Şiiri* (Lorca'dan).

HAKKINDA: Asım Bezirci / Papirüs (Aralık 1969) - On Şair On Şiir (1971), Demir Özlü / Sabri Altınel'in Şiiri (Somut, Nisan 1980), Adnan Benk / Şiirce Yaşamanın Ozanı: Sabri Altınel (Çağdaş Eleştiri, Nisan 1982), Ramis Dara / Zamanın Yüreği (Yazko Edebiyat, Şubat 1983), O. Senemoğlu / Bilinçli Coşku (Çağdaş Eleştiri, Şubat 1985), Selim İleri / Seni Çok Özledim (1986), Memet Fuat Bengü / Sabri Altınel (derleme, 1997), Asım Bezirci / Güle Dil Verenler (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Cevat Çapan – Demir Özlü – Konur Ertop – Ataol Behramoğlu Şavkar Altınel / Özel Bölüm: Sessiz Çığlık (Adam Sanat, Mayıs 2005).

Şavkar Altınel

ALTINEL, Şavkar

Şair ve yazar, çevirmen. 1953, İstanbul doğumlu. Öğrenimini yurtdışında yaptı. 1972'den itibaren dört yıl ABD'de, on üç yıl İskoçya'da, daha sonra da İngiltere'de yaşadı. İlk yazısı *Yeni Dergi*'de (1971) yer almıştı. Şiir, yazı ve çevirileri çeşitli dergilerde yayımlandı. Şiirlerinde kafiye kullandı.

"Şair ilk şiirlerinden bu yana devamlı bir 'yolculuk' izleği üzerine kurdu, geliştirdi şiirlerini. Ama, bu çıkışı, bir gezginin anıları şeklinde düşünmek yanlış olur. Yerleşik olandan gizli bir kaçış söz konusu. Yurtsuzluk değil, yerleşik olmama dürtüsünün yarattığı yolculuklar. Bu ilk kitap, tabii ki yalnız bir 'edebi yolculuk'tan oluşmuyor. Öykülemeci bir şiirin gerçekten iyi örnekleriyle dolu. (...) Gece Geçilen Şehirler adlı ikinci kitabında, yolculuk izleği daha belirginleşmişti. Görsel boyut yer yer öne çıksa da, yapılan, şiir

ŞAVKAR ALTINEL

BALONLAR

Yaz akşamları
hava daha kararmadan
bu yörede büyük balonlar
beliriyor gökte bazı;
baş aşağı armutlar gibi
süzülüp geçiyorlar yavaşça,
brülörlerinin alevleri
arada bir parlayarak.

Ve onlardan birine binip
yükseldiğini düşlüyor insan:
rüzgarın kımıldattığı ipler,
boşlukta sallanan sepet
ve aşağıda tanıdık
coğrafyası bir hayatın:
Umut çayırları, sevgi tepeleri,
düşkün sona erdiği
karanlık korular,
bellekten silinmemiş
bir iki acı kasaba
ve kıvrıla bükülе
uzanan yolları pişmanlığın,
hepsi küçük, uzak, uyumlu
ve neredeyse önemsiz artık
gün ağır ağır sönerken.

içi bir yolculuktu. (...) Donuk Işıklar'da şiirsel anlamda 'kış'a doğru' bir yolculuktu şairin yaptığı. Şiirinde -ve özellikle Anglosakson şiirinde- hâkim olan yalnızlık, loş ve ıssız atmosfer, biraz da 'boşluk' duygusu büyük ölçüde ağırlığını koymuştu. (...) Son şiir kitabı Kış Güneşi'nde de aynı temel izlekleri peşini bırakmıyor. Bu şiirin nefes alıp verebilmesinin temel kaynağı olan 'yolculuk' izleği tabii ki bu kitapta da devam ediyor." (Orhan Kâhyaoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kraliçe Viktorya'nın Düşü* (1991), *Gece Geçilen Şehirler* (1992), *Donuk Işıklar* (1997), *Kış Güneşi* (1999), *Yol Notları* (2004).

GEZİ: *Güneydeki Ülke: Avustralya'da Bir Yolculuk* (1996).

ÇEVİRİ: *Seçilmiş Şiirler* (Rony Margulies'le, Ted Hughes'ten, 1987), *Seçilmiş Şiirler* (Rony Margulies'le, Philip Larkin'den, 1990), *Kuzeyde Bir Adadan: Elli İngiliz Şairinden Elli Şiir* (1995).

HAKKINDA: Evren Erem / Enstantane Şairi: Şavkar Altınel (Sombahar, sayı: 6, Temmuz-Ağustos 1991), M.Ahmet Kuntay / Gezgin ve Gölgesi (Sombahar, sayı: 14, Kasım-Aralık 1992), Haluk Tekiroğlu / Şavkar Altınel ile "Kış Güneşi" Üzerine Sefa Kaplan / Bilgece Bir İsyan (Cumhuriyet Kitap, 15.4.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Turhan Günay / Kış Güneşi (Cumhuriyet Kitap, 17.6.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Orhan Kâhyaoğlu / Şavkar Altınel-Yol Notları (Varlık Kitap, Haziran 2004).

ALTINER, Ahmet Turan

Yazar. 1945 doğumlu. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mezunu. Bir süre mimarlık ve şehir plancılığı yaptıktan sonra 1972'de kendi yayıncılık ve mimarlık firmasını kurdu. 1987'de özel iş hayatına ara vererek İstanbul'da *Nokta* ve Mimarlar Odası adına çıkardığı *Mimarlık*, genel yayın yönetmenliğini üstlendiği *Arkitekt* dergilerinde mimarlık üzerine yazılar yazdı (1987-93). Daha sonra yeniden iş hayatına döndü. Hazi-

Ahmet Turan Altıner

ran 1994'ten itibaren *Yaşama Sanatı* dergisini çıkarmaya başladı.

ESERLERİ:

DENEME: *Hasanlardan Biri, Dar Uzun.*

ÇEVİRİ: *Yapı Tasarım Bilgisi* (Neufert'ten, 1974).

ALTINIŞIK, İsmail

Şair. 1950, Mahmutlısar köyü / Ilgın / Konya doğumlu. Yoksul bir çiftçi ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Konya Sarayönü Konuklar Makinist Okulunu bitirdikten (1967) sonra pek çok mesleğe girip çıktı. Askerliğinden sonra ortaokulu dışardan sınavlara girerek (1974-75), ardından Zeytinburnu Akşam Lisesini bitirdi (1980). Daha sonra Anadolu Üniversitesi AÖF ön lisans programını tamamladı.

DDY'nin Adana ve Mardin işletmelerinde, MSB'nin ağır bakım fabrikalarında, Vakıf Gureba Hastanesi ile İstanbul, Bahçelievler, Bayrampaşa belediyelerinde çalıştı. İşçi, seyyar satıcı, müdür odacısı, zabıta memuru ve zabıta müdürü oldu. İstanbul, Konya ve Kıbrıs'ta şiir ve resim sergileri açtı. Kimi şiirleri Amir Ateş, Kadri Şencalar gibi tanınmış bestekârlar tarafından bestelendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ömür Boyu Savaş, Dinle Sen de Dinle* (şiirler-denemeler), *Bakışların Ötesi, Ümit Güneşi, Sevgi Pınarı.*

FIKRA-HİKÂYE: *Ödünç Bir Ay.*

ALTINKAYA, Veli

Şair ve yazar. 1962, Yalak (Yeşilkent) kasabası / Sarız / Kayseri doğumlu. İlköğrenimini köyünde, orta ve yükseköğrenimini Kayseri'de tamamladı. Gazeteciliğe genç yaşlarda başlayarak çeşitli gazetelerde çalıştı. 1987 yılından itibaren TRT Kayseri Muhabirliği ve Erciyes Televizyonunun genel yayın yönetmenliği görevlerini yürüttü.

Araştırma ve inceleme yazıları *Kültür-Sanat, Doğuş Edebiyat ve Töre* dergileriyle, *Yeni Düşünce, Türkiye, Kayseri Olay, Anadolu Haber, Star Haber ve Akın* gazetelerinde yayınlandı. *Mavi Boncuklu – Cemil Baba* (1984) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ALTINKAYNAK, Ekrem

Gazeteci-yazar. 12 Ekim 1933, Samsun (Merkez) doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Samsun'da tamamladıktan sonra Ankara'ya giderek Gazetecilik Enstitüsünü bitirdi (1952). Stajını Ethem İzzet Benice tarafından çıkarılmakta olan *Gece Postası* gazetesinde tamamlayarak *Milliyet* gazetesinde profesyonel gazetecilik hayatına atıldı.

Beş yıl sonra geçtiği *Hürriyet* gazetesinin bir süre muhabirliğini yaptı, İzmir ve Bursa teşkilatlarının kuruluşunda görev aldı. Sonraki yıllarda *Tercüman* gazetesinde Yurt Haberleri İstihbarat Müdürü olarak çalıştı. Basın Şeref Kartı sahibidir.

ESERLERİ:

GEZİ: *Görülen İtalya.*

ARAŞTIRMA: *Türk Eğitiminde Yapılmak İstenen Reform.*

HAKKINDA: Ali Kayıkçı, Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

ALTINKAYNAK, Erdoğan

Edebiyat araştırmacısı. 30 Ekim 1961, Yerköy / Yozgat doğumlu. İlk ve ortaokulu Yerköy'de okudu. Burdur Lisesi, Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. Lisans tezi: *"Yerköy Ağızları"*. Yüksek lisansını 1993'te Erciyes Üniversitesi SBE'de, doktorasını 1997'de Fırat Üniversitesi SBE'de tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"Türk Halk Hikâyeleri Metin-Tahlil"*. Doktora tezi: *"Sarız Pınarbaşı Tomarza Avşar Ağıtları"*.

Erdoğan Altınkaynak

Çalışma hayatına 1985 yılında Ergani Lisesi edebiyat öğretmeni olarak başladı. Mesleğini Ergani, Çermik ilçeleri ile Diyarbakır merkezindeki liselerde öğretmen ve okul müdürü olarak görev yaptıktan sonra 1995'te üniversite hocalığına geçti. Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğretim üyeliği (1998) görevlerini yürüttü. Burada ana bilim dalı ve bölüm başkanlıkları görevlerinde bulundu. Aynı üniversitenin Giresun Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi öğretim üyeliği görevini sürdürdü.

1999-2000 eğitim öğretim yılında TDAV bursuyla Kazakistan Cumhuriyeti, Almatı Eyaleti, Abay Devlet Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı, Türk Dili ve Türk Edebiyatı derslerini okuttu.

Gençlik yıllarında Bizim Gençlik Yayınları, *Bizim Gençlik Dergisi, Erciyes, Türkü, Genç Nefer* dergilerinde editörlük görevlerinde bulundu. Makalelerini 1983 yılından itibaren *Türk Folkloru, Erciyes, Bizim Gençlik, Yeni Türkiye, Türk Kültürü, Hudaferin* (Polonya), *Türk Dünyası Araştırmaları, Anayurttan Atayurda Türk Dünyası Dergisi, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Türk Tarihi Araştırmaları* dergileri *ile Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na 55. Yıl Armağanı* (1994) ve *Tuncer Gülensoy Armağanı* (1995) ortak kitaplarında yayımladı. Yaşar Elden ile birlikte yaptığı *2000'li Yıllarda Türk Turizmi* adlı araştırması ile 1994'te Turizm Bakanlığından mansiyon aldı. Anonim Türk halk şiiri ve aşık edebiyatına yönelik çok geniş derleme kasetleri, fotoğraf koleksiyonları vardır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Âşık Veysel Şahbazoğlu* (Hayatı - Sanatı - Şiirleri, 1998), *Mehmet Hicrani'nin Hikâyeleri* (1999), *Anlatım Esasına Dayalı Metinler ve Din* (1999), *Düzengi* (1999), *Sankamış Destanı* (2002), *Hasbihaller* (2002), *Gagavuz Masalları* (2003).

ŞİİR: *Arayışlar* (1999).

ALTINKAYNAK, Hikmet

Edebiyat araştırmacısı, öğretim görevlisi. 1945, Bor / Niğde doğumlu. Ahmet Hikmet adıyla da yazdı. Ankara İlköğretmen Okulu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu. İlkokul öğretmeni olarak Bitlis, Çanakkale, Rize ve İstanbul okullarında çalıştı. Modern Türk edebiyatını nesnel açıdan değerlendiren çalışmalarıyla tanındı. *Milliyet* ve *Hürriyet Yayın Gruplarında* redaktör, yazar, yazı işleri müdürü, danışman ve genel yayın yönetmeni olarak çalıştı, Milliyet Yayınları yöneticiliği ile *Milliyet Çocuk, Başak Çocuk, Pamuk Çocuk, Şirinler, Heidi, Red Kit* gibi birçok çocuk dergisinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Sürekli Basın Kartı aldı (2000), TRT'nin kimi programlarında danışmanlık, Köln WDR Radyosunda (1990-2001) kitap tanıtım konuşmaları yaptı. Usta edebiyatçılarla, edebiyata yeni başlayan gençleri bir araya getiren *Yaşasın Edebiyat* ve *Eleştiri* adlı dergilerin genel yayın yönetmenliğini (1997-99) yürüttü. Başta TV 8'de "Yıldız'da Sohbet" (2001-03) adlı bir kitap programı olmak üzere TRT-1'de TRT-2'de, Kanal D'de TV programları yaparak, edebiyatçıları gündeme getirdi. Yıldız Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi olan yazar, bir süre rektör danışmanlığı yaptı (2001-2004). Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Eleştiri ve inceleme yazılarını, çıkardığı *Eleştiri* dergisi ile 1967'den itibaren *Yeni Ortam, Cumhuriyet, Vatan, Milliyet, Radikal* gibi birçok gazete yanında *Yeni a, Varlık, Türk Dili, Eleştiri, Milliyet Sanat, Ulusal Kültür, Yaşasın Edebiyat, Hürriyet Gösteri* gibi dergilerde yayımladı. *Milliyet* ve *Finansal Forum* gazetelerine sanat sayfası hazırladı. *Radikal* gazetesinin kültür/sanat sayfasına eleştiri yazıları yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Edebiyatımızda 1940 Kuşağı* (1977), *Orhan Kemal* (Asım Bezirci ile, 1977, tek başına *Hikâye Yazarı Orhan Kemal* adıyla 1982), *Nükte ve Fıkralarıyla Ahmet Rasim* (1984, 2004), *Markopaşa Yazıları ve Öteküler* (1986), *Orhan Kemal'in Hikâyeciliği* (2000), *Türkçenin Zenginleştirilmesi Kurultayı* (2000), *Dünyayı Paylaşan Yazarlar* (2001), *Çağdaş Türk Şiiri I* (2003), *100 Temel Eser* (2004).

DENEME: *Zamanla* (1982).

ÇOCUK KİTABI: *Karne Parası* (öykü, 1979), *Ev Ödevi* (1986), *Kutlu Günler* (1986), Fındık Kabuğuna Girer Kale Kapısına Sığmaz (bilmece, 1986, *Bilmece Bildirmece Dil Üstünde Kaydırmaca* adıyla 1998, imzasız

HİKMET ALTINKAYNAK

2003, BİR DE BAKMIŞSIN 2013...

Yıl dediğin nedir ki, hızla geçip gidiyor işte... Daha dündü sanki 20. yüzyılı uğurlayıp 21. yüzyıla başladığımız yıl, 1999, 2000...

Yaşadık, gördük nasıl geçtiler... 2001, 2002, 2003...

Şimdi 2003'teyiz. Bir bakmışız, 2013 olmuş.

Ömür dediğin nedir ki! O da yıllara tempo tutuyor.

Bir.. İki... Üç... Bir... İki... Üç... Durmaksızın yuvarlanıyor...

Ömür deyince ilk gazete yazımı unutamıyorum. Yıl 1972 miydi, yoksa '73 mü? Gazetelerden Yeni Ortam. Yazının konusu Çetin Altan. Ustanın ilk romanı "Büyük Gözaltı" ..

Neler yazmamıştım ki...

Ne yazdığım bir yana, nasıl da geçmiş yıllar!

Bir... İki... Üç... On... Yirmi... Otuz... Neredeyse otuz üç yıl!

Gazeteler, dergiler, kitaplar, radyolar, televizyonlar... Söyleşiler, paneller... Ey okur, söyle nasıl geçtiler?

Yıllar akan bir ırmak sanki. Akıp gidiyor. Akıp gidiyor yaşam...

Bugün de öyle. Dün seçimler yapılmıştı, bugün bir başkasının hazırlığı var. Dün barış kongreleri yapılıyordu, bugün dünya savaşa pazarlanıyor... Geçiyor yaşam... Bu yaşamın içine "edebiyatın ışığında" bakmak, öteden beri beni heyecanlandırıyor. Orada yakalayıp ve ırmağın içine atıp geleceğe taşıyacağım filizler olsun istiyorum: Yaşamı yeşertmek için...

Bunu kendim için istiyorum.

Bunu öğrencilerime hesap vermek için istiyorum.

Kısaca bunu herkes için istiyorum. Onlara, hayata ilişkin gözlemlerimi sunmak istiyorum.

Bunları yerine getirirsem, küreselleşme ölçütlerine göre, kalbimi ve beynimi kozmik dünyaya yansıtırım diye düşünüyorum... Kozmik dünyayla da tanışayım istiyorum...

Ey yıl 2003... Ey hiçbir gücün durduramadığı yıllar. Ne Shakespeare 'in tiradları seninle baş edebildi, ne Çiçero 'nun söylevleri... Ben neyim ki seninle güreş tutayım!

Ben yazın (edebiyat) tutsağı, güreş tutanların tanığıyım. Her gün sana "can kadar" yakın, her gün sana "Çin kadar" uzağım... Seni, kimi zaman "hüznün kuşlarıyla besleyecek", kimi zaman sevincin çığlıklarıyla uğurlayacağım...

(*Cumhuriyet*, 6 Ocak 2003)

Hikmet Altınkaynak

olarak *Radikal* gazetesi promosyonu), *Arkadaşım Bilgisayar* (1990,öykü), *En Güzel Çocuk Oyunları* (1993, oyun), *Şimdi Aldığımız Bir Haberi Veriyoruz* (1993), *Ünlüler de Çocuktu* (1995, anı), *Kardeşime Masallar* (5 kitap, 2004), *Atatürk'ü* Seviyorum (10 Kitap, 2004).

MONOGRAFİ (çocuklar için): *Ömer Seyfettin* (1989), *Nasreddin Hoca* (1989), *Evliya Çelebi* (1989), *Karagöz* (1989), *Dede Korkut* (1989), *A h m e t Rasim* (1989), *Halide Edip* (1989), *Yunus Emre* (1989), *Mimar Sinan* (1989), *Karacaoğlan* (1989).

SÖYLEŞİ: *Yeni Binyılın Edebiyatçıları* (2000).

Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hasan Pulur / Yeni Binyılın Edebiyatçıları (Milliyet, 9.9.2000), Dünyayı Paylaşan Yazarlar (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALTINOK, Baki Yaşa

Şair ve yazar. 1946, Küçük Kavak köyü / Mucur / Kırşehir doğumlu. İmam Hatip Lisesi mezunudur. Küçük yaştan itibaren, o yörenin alimlerinden eniştesi Hacı Molla Said Efendi'den Kur'an, Hadis, Tasavvuf, Tarih ve Osmanlıca dersleri alarak yetişti. Daha sonra, Mucur ve Hacıbektaş'a bağlı köylerde imamlık yaptı.

1966 yılında TRT'nin açtığı Halk Müziği sınavlarını kazandı. Askerlik dönüşü bir süre ticaretle uğraştı. Ankara'da kitabevi işletti ve çevirmenlik yaptı.

Hoca Ahmed Yesevi'nin Anadolu'daki temsilcileri üzerine araştırmalarda bulundu. Bu konular hakkında bazı dergilerde makaleleri yayımlandı. Şiirleri çeşitli dergilerde yer aldı, ancak kitaplaşmadı. Birçok panel ve toplantılara konuşmacı olarak katıldı.

Anadolu'daki Türkmen aşiretlerinin soyu, yerleşim yerleri, gelenekleri, görenekleri, türkü, ağıt ve destanlarını araştıran yazarın, Kırşehir yöresine yerleşmiş olan Ceridler ile Kırıkkale yöresini yurt tutan Pehlivanlı oymağına ait araştırmaları *"Rakka ve Orta Anadolu Ekseninde Bir Oymağın Tarihi (Ceritler)"* ve yine *"Halep ve Orta Anadolu Ekseninde Bir Oymağın Tarihi (Pehlivanlılar)"* adıyla iki ayrı makale halinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Hacı Bayram Veli Bayramîlik; Melâmiler ve Melâmîlik; Alevîlik; Hacı Bektaş-ı Veli Bektâşîlik; Noktatü'l Beyan; Anadolu'da Türkmenler; Bir Türkmen Ozanı Âşık Hüseyin; Öyküleriyle Kırşehir Türküleri, Destanları, Ağıtları, Şeyh Bedreddin ve Varidât (2005).

HAKKINDA: Hasan Afşın Can / "Peşin Hükümlü Eleştirilerin ve Sığ Tartışmaların Kıskacında Şeyh Bedreddin" (Kitap Postası, sayı: 4-5, Temmuz-Ağustos 2005).

ALTINOK, Emrah

Şair. 1980, Ağrı doğumlu. 1998-2002 yılları arasında İzmir'de Şehircilik eğitimi aldı. Yıldız Teknik Üniversitesinde Şehir Sosyolojisi alanında yüksek lisans yaptı. Yaşamını ve çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

"İnceden" adlı ilk şiiri *Damar* dergisinde (Ağustos 2001), sonraki yıllarda diğer ürünlerini çeşitli dergilerde yayımladı. 2003 yılında Rıfat Ilgaz ve Melih Cevdet Anday şiir ödüllerini aldı. Şiirlerinin bir bölümünü 2005 yılında *Aradaki* adlı ilk kitabında topladı.

ALTINOK, Nihat

Şair ve yazar. 1943, Durabeyler köyü / Bulgaristan doğumlu. Kırcaali Pedagoji Enstitüsünü bitirdikten sonra Filibe'de bir yıl tiyatro eğitimi gördü. Eğridere Lisesinde on yıl Rus Dili ve Edebiyatı öğretmenliği sırasında Moskova A.S. Puşkin Üniversitesinin açık öğretiminde okudu. 1975-76 yılları arasında Petersburg Hertsen Pedagoji Üniversitesinde Rusça ihtisas yaptı. 1978 yılında ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti. İstanbul Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde kadrolu öğretmen iken İstanbul Üniversitesi Tarih bölümü asistanlarına sözleşmeli Rusça dersleri verdi. 1984 yılında Turizm Bakanlığının profesyonel turist rehberliği kurslarını bitirdi. Birçok ülkenin devlet büyüklerine rehberlik ve tercümanlık yaptı. Mizahî yazıları, şiirleri ve makaleleri Bulgaristan yerel basınında yer aldı.

ESERLERİ:

MİZAH: *Rumeli Mizahı* (1985), *Kumali* (1992), *Bahtiyar Zampara* (1996), *Gapçık Ağızlı* (2002).

ROMAN: *Aladağ'dan Çıktı Yola* (2003).

ŞİİR: *Dağ Çocuğu* (öykü ekli, 1989).

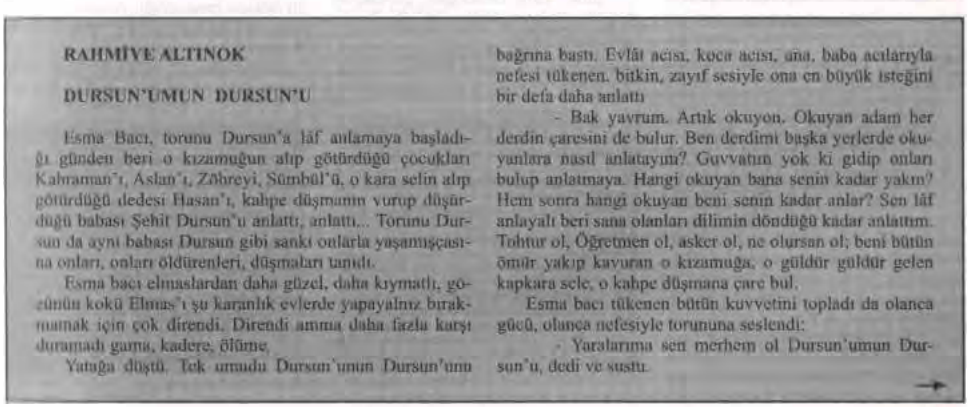
DİĞER: *Rusça-Türkçe Konuşma Kılavuzu* (1999).

ANI: *Türkiye Rusya Ekseninde* (2005).

HAKKINDA: Niyazi Hüseyin Bahtiyar / Çağdaş Rodop Türk Şairlerinden Esintiler (1966), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002), Nihat Altınok / Aladağ'dan Çıktı Yola (2003).

ALTINOK, Rahmiye

Şair, yazar ve eğitimci. 1934, Makak köyü / Şumnu / Bulgaristan doğumlu. 1938 yılında ailesi Türkiye'ye geldi ve Sungurlu'nun (Çorum) Yekbas köyüne iskân edildi. Bir yangında kayıtların yok olması üzerine Rahmiye Altınok'un doğum tarihi 1938 ve doğum yeri Yekbas olarak değiştirildi. Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsü'nü (1949) ve Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü (1953) bitirdi. Çalışma

RAHMİYE ALTINOK

DURSUN'UMUN DURSUN'U

Esma Bacı, torunu Dursun'a lâf anlamaya başladığı günden beri o kızamığun alıp götürdüğü çocukları Kahraman'ı, Aslan'ı, Zöhreyi, Sümbül'ü, o kara selin alıp götürdüğü dedesi Hasan'ı, kahpe düşmanın vurup düşürdüğü babası Şehit Dursun'u anlattı, anlattı... Torunu Dursun da aynı babası Dursun gibi sanki onlarla yaşanmışçasına onları, onları öldürenleri, düşmanları tanıdı.

Esma bacı elmaslardan daha güzel, daha kıymatlı, gözünün kökü Elmas'ı şu karanlık evlerde yapayalnız bırakmamak için çok direndi. Direndi amma daha fazla karşı duramadı gama, kadere, ölüme.

Yatağa düştü. Tek umudu Dursun'umun Dursun'unu bağrına bastı. Evlât acısı, koca acısı, ana, baba acılarıyla nefesi tükenen, bitkin, zayıf sesiyle ona en büyük isteğini bir defa daha anlattı

- Bak yavrum. Artık okuyon. Okuyan adam her derdin çaresini de bulur. Ben derdimi başka yerlerde okuyanlara nasıl anlatayım? Guvvatım yok ki gidip onları bulup anlatmaya. Hangi okuyan bana senin kadar yakın? Hem sonra hangi okuyan beni senin kadar anlar? Sen lâf anlayalı beri sana olanları dilimin döndüğü kadar anlattım. Tohtur ol, Öğretmen ol, asker ol, ne olursan ol; beni bütün ömür yakıp kavuran o kızamığa, o güldür güldür gelen kapkara sele, o kahpe düşmana çare bul.

Esma bacı tükenen bütün kuvvetini topladı da olanca gücü, olanca nefesiyle torununa seslendi:

- Yaralarıma sen merhem ol Dursun'umun Dursun'u, dedi ve sustu.

Daha ne desin, ne etsin o mazlum, güzeller güzeli, sarı kavrulmuş otlar arasında pes pembe çiçek açan, koca koca yemyeşil yapraklı, enine boyuna uzamış gitmiş Gülhetmi Çiçeğine benzer Esma Kız, Akkız, Esma Bacı, Dursun'un nenesi?

Dursun nenesinin söylediği her sözü onun kadar iyi, onun kadar yürekten duydu. Nenesini çok severdi. Onun hiç ihtiyara, hastaya benzemeyen bembeyaz, sesiz yüzüne büyük bir sevgi ve hürmetle baktı. Bütün erkekliği ve namusu üzerine söz verdi:

- Canım nenem. Vallaha senin dediğini yapacağım, dedi ve nenesinin her zamankinden daha beyaz ve uzun görünen elini öptü.

Öptü amma el de nasıl eldi öyle? Buz gibi. Dursun şaştı. Sonra nenesi hiç de gözünü açmıyordu. Dursun irkildi. Hemen aklına anası geldi. Heyecanla bağırdı:

- Ana! Ana çabuk gel! Neneme bak! Hiç kıpırdamıyor! Şimdi elini öptüm buz gibi. Bana da bakmadı. Her dalı baştan başa gül açmış olgun bir gül ağacı gibi güzel Elmas Gelin sakin ve şüphe ile geldi, baktı. Çocuk korkmasın diye:

- Nenen uyuyo. Uyandırmayalım. Gel biz çıkalım, dedi. Dursun'un elinden sıkıca tutup hemen ırahmetlik oluvermiş kaynanasının yanından çıktılar. Gitti Hoca Efendiye, konuya komşuya haber verdi.

Evet. Esma Bacı torunu doğalı, Dursun'unun Dursun'u doğalı beri anlatmaya çalıştığı sözleri ona son bir defa daha söyleyip artık yapacak bir işi kalmadığına inandığı bu fânî dünyaya veda etmişti. O da kaynanası, kaynatası gibi sızlanmadan, inlemeden ölmek isterdi ve öyle de öldü. Dursun'unun Dursun'una söylediği son ve en önemli sözleri onun ölüm iniltileri oldu. O sözlerin ölüm iniltileri olduğunu ona o kadar yakın, onu o kadar çok seven torunu Dursun bile fark etmedi.

Esma Bacı o ak sıvalı odanın orta yerine serilmiş o gelinlik yün döşeğinde, ak pak çarşaflar içinde o sessiz ve güzel yatışıyla Anadolu'nun güzelliğini, çileli, uysal, kadere inanmış Anadolu kadınını ve herkesin korktuğu ölümün hiç de korkunç olmadığını ne de güzel ispatlıyordu.

Esma Bacı mezarlığa her yaştaki insanın kendisine uzanan sevgi dolu elleri ve omuzları üstünde götürüldü. Dört kuzusunun başında yatan kocası Yiğit Hasan'ın yanbaşına gömüldü. Bitişikteki hendeğe şehit oğlu Dursun'unun diktiği söğüt ve kavakların hışırtılı, yeşil gölgeleri altında yatarken sanki yanındaki Hasan'a:

- Hasan, sen dutunacak tek bir dal, tek bir kok bulamadan kara sele gettiğinden beri ne dallar dikildi, ne ağaçlar ne kökler yetiştirildi. Aha onlardan bir sıra da burda. Hem de nasıl koca koca. Dünyada bulamadığım ahirette buldun Hasan, diyordu sanki. İki hasret ve ciğerlerinin parçaları dört yavru da sanki yeniden o dirlik düzenlik, insanlık, tokluk dolu aileyi kuruvermişlerdi.

Yazın kavurucu sıcağına dayanamadan kavrulup gitmiş o zümrüt yeşili otlar, kır karanfilleri, kekikler, gevenler arasında Esma Bacı'nın mezarının bitişiğindeki hendeğin içinde koca koca pembe pembe çiçekler açmış, koca koca yemyeşil yapraklı, enine boyuna uzayıp gitmiş, her görende baharın neşesini uyandıran o Gülhetmi Çiçeği açmış. Esma Gelin gelmeden ona benzemeye çalışmış özene bezene...

Rahmiye Altınok

yaşamına Bolu'nun Göynük ilçesinin Örencik köyünde ilkokul öğretmeni olarak (1949-50) başladı. 1953 yılından itibaren kız ve erkek öğretmen okulları ile liselerde müzik öğretmenliği yaparak 1978'de kendi isteğiyle emekli oldu. Sonraki yıllarda özel müzik dersleri verdi. MEB'nin ilkokul öğretmenlerine yönelik müzik eğitimi kurslarında görev aldı.

Köy Enstitüsü öğrencisiyken başladığı yazı çalışmalarını şiir, öykü ve romanlar yazarak sürdürdü. Şiir ve öyküleri *Çocuk ve Yuva, Ilgaz, Halkevleri, Filarmoni 87, Milli Eğitim, Müzed* gibi dergilerinde yayımlandı. Öykü ve romanlarını, tanık olduğu gerçek olaylardan hareket ederek kurguladığını söylemektedir. Daha çok yurtseverlik duyguları ile doğa sevgisini işlediği şiirlerini ise bazen yıllarca kafasında dolandırdıktan sonra yazıya geçirebildiğini belirtmektedir. Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Ayrıca müzik eğitimi, yardımcı ders ve ders kitapları vardır.

ESERLERİ:

ROMAN: *Dursun'umun Dursunu* (1974), *Göçmen Çocuğu Asene Bulgaristan'da* (1995), *Göçmen Çocuğu Asene Türkiye'de* (2 cilt, 2005).

ŞİİR: *Türk Gençliğine Şarkılarım* (1973), *Kalpten Kalbe* (1976), *Pembe Şafaklar* (2000).

ANI: *Sevgi Öğretmenden Anılar* (2004).

ALTINSAPAN, Erol

Sanat tarihi araştırmacısı. Eskişehir Murat Atılgan İlkokulunu (1971), Eskişehir MaarifKoleji (1975), Eskişehir Anadolu Lisesi (1978), Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi-Arkeoloji Bölümü (1982) mezunu. Yüksek lisansını Selçuk Üniversitesi SBE'de (1988), doktorasını Hacettepe Üniversitesi SBE'de (1997) yaptı. Yüksek lisans tezi: *"Sivrihisar'da Türk Mimarisi"*, doktora tezi: *"Ortaçağ'da Eskişehir ve Çevresinde Türk Sanatı."* Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Türk-İslam Sanatı Ana Bilim Dalında yardımcı doçent (1997), sonra da doçent (2003) oldu. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölüm başkan yardımcılığı (1998-04), Edebiyat Fakültesi yönetim kurulu üyeliği (1998-2003), Türk-İslam Sanatı Ana Bilim Dalı (1998-2000), Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (1998-2004), Sanat Tarihi Bölümü Sokrates bölüm koordinatörlüğü (2004), Sanat Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı, Sanat Tarihi bölüm başkanlığı, Araştırma Merkezi müdürlüğü (2004) görevlerinde bulundu.

Makalelerini, *ETO Eskişehir Ticaret Odası Dergisi, Anadolu Üniver-*

Erol Altınsapan

sitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Dekorasyon dergilerinde; *Prof. Dr. Neşet Çağatay'a Armağan, Avrupa Sanatı, Yıldız Demiriz'e Armağan* kitaplarında yayımladı. Ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda bildiri sundu, bunlardan bazıları bildiri kitaplarında basıldı. Anadolu Üniversitesi Arkeoloji-Sanat Tarihi Araştırma Merkezi (ASTAM) kurul üyesidir.

ESERLERİ:

Ortaçağ'da Eskişehir ve Çevresinde Türk Sanatı (11-15. Yüzyıllar Mimarisi) (1999), *Tek Kemer Gözlü Rize Köprüleri* (2001), *Anadoluda Tarikat Yapılarına Bakış (13.-15.YY), Bilecik Orhan Gazi İmareti Kazı Sonuçları* (ed., ortak kitap, 2003), *Eskişehir Selçuklu ve Osmanlı Yapıları 1 Günyüzü Mihalgazi Mihallıççık Sarıcakaya Seyitgazi Sivrihisar* (ortak, 2004).

ALTINSAY, Sabâ

Romancı. 1961, Çanakkale doğumlu. TED Ankara Kolejini, Bornova Anadolu Lisesini ve Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulunu bitirdi. Gazete ve dergilerde gezi yazıları ve öyküleri yayımlandı. İlk kitabı olan *Kritimu-Girit'im Benim* (2004) tarihi bir dönem romanıdır.

"Göç, mübadele, iç çatışma, ada gerçeği, ben-öteki kavgası, birarada yaşama düşü, bağımsızlık düşüncesi, aidiyet / kimlik duygusu, gitmek-kalmak, bir yere / coğrafyaya ait olmak vb. izlekler romanın bütünlüğünde yer eder. (...) Anlatı açımlandıkça beliren roman kişi / karakterlerinin yanıbaşında Girit'in / Hanya'nın bir roman kahramanı gibi öne çıktığını gözleriz." (Feridun Andaç)

HAKKINDA: Feridun Andaç / Söyleşi (Hürriyet Gösteri, Ocak 2005).

ALTINTAŞ, Bayram

Yazar. 1965, Karaman doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Karaman'da okudu. 1991 yılında Hollanda'ya gitti. Orada çeşitli cemiyet ve derneklerde yöneticilik yaptı. Daha sonra beş yıl boyunca Hollanda İslâm Federasyonunda başkan yardımcılığı ve tanıtma başkanlığı görevlerinde bulundu. Bu zaman içerisinde bir çok sosyal ve kültürel çalışmaların içerisinde bulundu. Türkiye'de ve Avrupa'da çıkan bazı gazete ve dergilerde çeşitli makaleleri yayımlandı.

ESERLERİ:

Evlilikte Mutluluk Sanatı, Bosna Hersek'te Haçlı İstilasının Perde Arkası (1995), *Osmanlı'ya Dair - 21. Yüzyıl'da Bilinmeyen Osmanlı* (2000), *Tatlı Sözler.*

HAKKINDA: Bayram Altıntaş / Osmanlı'ya Dair-21. Yüzyıl'da Bilinmeyen Osmanlı (2000).

CELAL ALTINTAŞ

DAĞLAR

Kıvrım kıvrım uzayan yollar
Son durakta varır dağlara.
Bükülür sular uzanır sonsuza
Çırpınır, çağlar ulaşır dağlara.

Sürüsünü kaybetmiş çoban
Boynu bükük yürür, sessiz
Solgun yapraklı, kurumuş dallar
Sarmaşık olur sarılır dağlara.

Kimsesiz yolcuların son durağı
Yüz sürülecek kara toprak.
Yalnızlığın en uç noktası
Uzanır, varır dağlara.

Hüzünler, acılar, dertler
Bir yumak olur, çözülmez
Gözyaşları umman olur, sel olur
Bentleri yıkar, gider dağlara.

Sevdan bir duman olmuş
Aşkın, onulmaz bir yara
Sana ulaşmak ne zormuş
Alıp başımı gitsem, dağlara

Dağlar, benim son çarem
Ulaşmak için, ulaşılmaza
Sen, içimde bir çıkmaz sokak
Çıksada, çıkmasa da gideceğim dağlara.

ALTINTAŞ, Celal

Şair ve yazar. 25 Ocak 1948, Akşehir / Konya doğumlu. İlâhiyat profesörü Hayrani Altıntaş ile ressam Mustafa Altıntaş'ın kardeşidir. Ereğli Sümer İlkokulu (1959), Konya Erkek Lisesi (1965), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1971) mezunu. 1972 yılından bu yana Konya'da serbest avukatlık yapıyor. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

İlk yazısı *Şule* dergisinde (sayı: 5, 1962) yer almıştı. Sonraki yıllarda yazı ve şiirleri *Çağrı, Yesevi* dergileri ile *Konya Postası* gazetesi gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Şiirlerinde kullandığı temiz Türkçe ile dikkat çeken Altıntaş'ın, *"hikâyelerinde sanat kaygısı ön planda yer almakla beraber, insanımızın manevi değerlerine sahip çıkılmıştır"*. (Erdoğan Aslıyüce)

Celal Altıntaş

"Garibin Sevdası! Anlatılmaz ,yaşanır. Ve kitap bir ufuk turu gibi bitiyor. Bu şiirler sizi gerçekten bir ufuk turuna çıkarıyor. Nefis yolculuk bu kendinizde kalkıyorsunuz ,yine kendinize ulaşıyorsunuz." (Ali Uğur Gündem)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Yalnız Adam* (1992), *Garibin Sevdası* (2000).

HİKÂYE: *Çığlık* (1998).

HAKKINDA: Ahmet Özdemir (Bizim Gazete, 2.12.1998), M. Ali Uz (Konya Postası (19.5.2000), Mustafa Üstün / Çığlık (Konya Postası, 24.10.1998), Erdoğan Aslıyüce / Konya da Yükselen Çığlık (Ortadoğu gazetesi, 11.11.1998), Ali Uğur Gündem / Şiirde bir Altın Taş (Yeni Meram, 9.5.2000), Özlem Ünlü / Anadolu Hikâyeleri (Türkiye, 1.7.1999), Erdoğan Aslıyüce / Garibin Sevdası (Yesevi Dergisi, sayı: 84).

ALTINTAŞ, Cengizhan

Şair, müzisyen. 1933, Keskin / Kırıkkale doğumlu. Çocukluk yıllarında geldiği Kırıkkale'de fotoğrafçı-

lıkla uğraştı. Sanatını sürdürürken Arif Nihat Asya ve Munis Faik Ozansoy gibi şairlerin etkisinde içli şiirler yazmaya başladı. *"Ağlama değmez hayat bu gözyaşlarına"* sözleriyle başlayan şiiri gibi birçok şiiri Ali Şenozan, Mehmet Ilgın, Edvan Kengil, İsmet Karabulut, Şükrü Dirik ve Hacı Taşan gibi besteciler tarafından bestelendi. Kırıkkale'de sanat hayatının gelişimine katkılarda bulundu. Kırıkkale Musiki Cemiyeti'nin kuruculariındandır.

ESERLERİ (Şiir):

İlk Adım, Arzu ve Ötesi, Ağlama Değmez Hayat Bu Göz Yaşlarına.

HAKKINDA: Kutlu Doğum Haftası Münasebetiyle Geleneksel Şiir Akşamları (broşür, Kırıkkale Belediyesi, 2002).

ALTINTAŞ, Günel

Şair ve yazar. 1937, Suruç / Şanlıurfa doğumlu. Suat Yağmuroğlu takma adını da kullandı. Haydarpaşa Lisesi (1958) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Basın İlan Kurumunun Erzurum ve İstanbul şubelerinde çalıştıktan sonra Seçme Kitaplar Yayınevi'ni kurdu. Deneme ve şiirleri, 1960 *Varlık Yıllığı*'ndan başlayarak *Yeni Ufuklar, Evrim, Su, Yelken, Varlık* ve yönettiği *Soyut* (1965-77) dergilerinde yayımlandı. Bakırköy Halkevinin şiir (1963), *Cumhuriyet* gazetesinin yazı (1965) yarışmalarında birincilik kazandı.

"Erotizm, Günel Altıntaş şiirinin önemli izleklerinden birisi, belki de en önemlisi." (Bedrettin Aykın)

ESERLERİ:

DENEME-FIKRA: *Değinmeler* (1973), *Cinsel Sözler* (1978), *Fındıkkıran Sözler* (1991), *Marilyn Monroe Gibi Karım Olsa* (1991), *Türkçe Namaz Böyle Kılınır* (2002).

ARAŞTIRMA: *Nasıl Yazılır Nasıl Yazılmaz* (yazım kılavuzu, 1991).

ŞİİR: *Sevdalı Nehir* (1997).

ANTOLOJİ: *Unutulmaz Aşk Şiirleri* (1999).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. 10, 1984), S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri (1998), Bedrettin Aykın / Sevdalı Nehir (Cumhuriyet Kitap dergisi, 25.3.1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 5.8.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALTINTAŞ, H. Lütfi

Şair. 1930, Yazlık / Maçka / Trabzon doğumlu. İlkokulu Maçka'da bitirdikten sonra resmi öğrenimini sürdürmedi. Trabzon Emniyet Müdürlüğünde bekçi tahsildarlığı (1960-67), Çukurçayır köyünde fahrî olarak imamlık (1980-84) yaptı. Daha sonra ticaretle uğraştı. Şükraniye Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneğinde

H. LÜTFİ ALTINTAŞ

CÜRMÜM İLE GELDİM SANA

Ey rahmeti bol padişah
Cürmüm ile geldim saha
Ben eylcdim hadsiz günah
Cürmüm ile geldim sana

Hadden tecavüz eyledim
Derya-yı zenbi boyladım
Malum sana ben neyledim
Cürmüm ile geldim sana

Senden utanmadım heman
Ettim hata gizli ayan
Vurma yüzüme el-aman
Cürmüm ile geldim sana

Aslım çü bir katra meni
Aslım deni fer'im deni
Mevlâm affet affet beni
Cürmüm ile geldim sana

Gerçi kese fisk u fücür
Ayb ü zelel çok her kusür
Lâkin senin adın Gafur
Cürmüm ile geldim sana

Zenbim ile doldu cihan
Sana ayan zâhir nihân
Ey lutfu bol kahrı güzel
Cürmüm ile geldim sana

Adın senin Gafur iken
Ayb örtücü Settâr iken
Kime gidem sen var iken
Cürmüm ile geldim sana

Hiç sana kutluk etmedim
Râh-ı rızâna gitmedim
Hem buyruğunu tutmadım
Cürmüm ile geldim sana

Bin kere bin ey padişah
Etse medihi böyle günah
Lâ taknatü yeter penâh
Cürmüm ile geldim sana

İsyanda kuddüs-i şedid
Kullukta bir battal pelit
Der kesmezem senden ümit
Cürmüm ile geldim sana

on yedi yıl muhasebeci olarak ücret almadan hizmet etti. Şiir yazmaya, 1954 yılında başladı. Dini temalar içeren şiirlerini *Hicaz Diyarında Duygularım* (1977) kitabında topladı.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2 - Cumhuriyet Dönemi (1993).

ALTINTAŞ, Hayrani

Yazar. 28 Ağustos 1942, Akşehir / Konya doğumlu. Bor Şehit Nuri Pamir

Hayrani Altıntaş

Ortaokulu, Konya Ereğli Lisesi (1962), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1967) mezunu. Doktorasını 1977'de Sorbonne Üniversitesinde tamamladı. Doktora tezi: *"Les Idees Soufigues d'Ibrahim Haggi"* (*İbrahim Hakkı'da Tasavvuf*). Diyanet İşleri Başkanlığında musahhih (1968); Çumra ve Konya'da öğretmen (1970-71) olarak çalıştı. 1977'de Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde asistan, 1982'de doçent oldu. Tunus'ta ve Almanya'da araştırmalar yaptı. Öğretim üyesi olarak İslâm felsefesi okuttu. 1987-88'de Cezayir Constantine Üniversitesinde ders verdi. 1988'de profesör oldu. 1983-89 arasında AÜ İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcılığı yaptı. Devlet Bakanlığı müşavirliği yaptı (1989-91). 1991'de öğretim üyeliğine döndü. 1993-99 iki dönem Üniversite Senatosunda senatör olarak görev yaptı. 1995-98 yıllarında AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu Üyeliği ve Devlet Bakanlığı Müşavirliği yaptı. 1994-2002'de Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm başkanı olarak görev yaptı. 1992-95 Konya Kültür ve Dayanışma Derneği başkanı oldu. Türk Felsefe Derneği üyesidir.

Telif ve çeviri makaleleri *AÜ İlâhiyat Fakültesi, Türk Yurdu, Türk Kültürü, Diyanet, Eğitim Hareketleri, Din Öğretimi, Araştırma, Türk Dili* gibi dergilerde yer aldı. İslâm'da Felsefî Düşünce, Tasavvuf, Psikoloji ve Ahlâk konularında yüzü aşkın makale, çeviri, tebliğ, millî ve milletlerarası kongre, seminer ve sempozyumlarda sunulmuş bildirileri, ayrıca radyo ve

HAYRANİ ALTINTAŞ

EPİSTEMOLOJİK RUBAİ

Haberler gelmezse veren yok,
Kalb sezmezse eğer bilen yok;
Ulak boşuna gelir gider,
Sevilen bilmezse seven yok...

televizyonlarda çeşitli konuşmaları vardır.

ESERLERİ:

Erzurumlu İbrahim Hakkı (1997, Marifetnâme'de Tasavvuf adıyla ilk baskısı 1981), *İbn-i Sina Metafiziği* (1985), *Tasavvuf Tarihi* (1986), *İnsan ve Psikoloji* (1989), *Mustafa Şekip Tunç* (1989), *İslâm Ahlakı* (1999), *Ahlâk Felsefesi* (1999).

ALTINTAŞ, Osman

Şair. 1956, Dağbaşı / Araklı / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaokulu Araklı'da, liseyi Sürmene'de bitirdi. Şiirlerini *Çile* (1974) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ALTINTAŞ, Ramazan

İlahiyatçı. 13 Kasım 1959, Kadınhanı / Konya doğumlu. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Yüksek lisans (1989) ve doktorasını (1994) Selçuk Üniversitesi SBE'de tamamladı. *"Bütün Yönleriyle Câhiliyye"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"Kur'an'da Hidâyet ve Dalâlet"* başlıklı doktora tezini hazırladı. Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent (1995-98), doçent (1998-2004) ve profesör (2004-) olarak görev yaptı. Aynı fakültede dekan yardımcılığı, bölüm ve anabilim dalı başkanlıklarında bulundu. Makaleleri *CÜ İlâhiyat Fakültesi, Türkiye Günlüğü, İlim ve Sanat, Mehir, Dinî Araştırmalar* adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Bütün Yönleriyle Câhiliyye (1990), *Kur'an'da Hidâyet ve Dalâlet* (1995), *İslâm Düşüncesinde Tevhid ve Estetik İlişkisi* (1997), *İslâm İnsanı* (1997), *İlm-i Kelâm'da Fonksiyonel Akıl, İslâm Düşüncesinde İşlevsel Akıl* (2003), *Din ve Sekülerleşme* (2005).

ALTIOK, Feriha

Şair. 1946, Doğancı köyü / Lefke / Kıbrıs doğumlu. Lefkoşe Kız Lisesi, Samsun Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Kıbrıs'ta uzun süre öğretmenlik yaparak emekli oldu. Şiirleri çeşitli dergilerde yer aldı.

"Kıbrıslı bir şair arkadaş onun şiirleri için 'Modern bir divan şairi' demişti. Önsözü ve sonsözü aşk olan şiirlerini okuyunca benim için 'divan'ı 'divane'ye çevirmek kolay olmadı. İşçilik ve sözcükleri en ekonomik kullanma bu şiirlerin önemli bir yönü. Vurgulara seke seke yapan bir sözcük ve ses harmonisi. Dil işçiliğine önem verir." (Sezai Sarıoğlu)

ESERLERİ (Şiir):

Fidancığın Çilesi (1985), *Hele Bir Düşün* (1987), *Şiirle Söyleşiler* (1991), *Adı Aşka Çağrılı* (1994), *Gözleri Sen Kuş* (1994).

HAKKINDA: Filiz Naldöven / Sombahar - Sezai Sarıoğlu / Ada Sahillerinde Kendini Bekleyen Şiirler (Sombahar, sayı: 35, Mayıs-Haziran 1996), Şaban Mahmudoğlu Kalkan - Atila Er / Şiir Gecesi (1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ALTIOK, Füsun

Bkz. AKATLI, Füsun

ALTIOK, Metin

Şair ve yazar (D. 14 Mart 1941, Bergama / İzmir - Ö. 9 Temmuz 1993, Ankara). Eleştirmen ve deneme yazarı Füsun Akatlı ilk eşidir. İlköğrenimini İzmir Alibey İlkokulu (1953), ortaöğrenimini Karşıyaka Lisesinde (1963) yaptı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü (1971) mezunu. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü yayın bölümünde 1979 yılına kadar memur olarak çalıştı. Ankara'da Fahir Aksoy'un

OSMAN ALTINTAŞ

O AKŞAM

O akşam içimde bir şenlik vardı
tatlı bir rüzgâr esiyordu yüzümde
bir çınar gibi içimde büyüyordu o şarkı
bir gül çiçeği,
büyüyordun hayalimde.
işte, elimde resmin
gülüyorsun
taptaze yağmur kokusunda saçların
gözlerin tüm aynı renginde, durgun
ve aynı güzelliği, dolgunluğunda dudakların
bir tadı, bir güzelliği olmalı
böylesine güzel,
böylesine kızıl bir karanlığın
sakın yitirme o akşamki güzelliğini
bulutlardaki
göklerdeki yağmurun.

FERİHA ALTIOK

ÇOCUK VE MENEKŞECİK

Ey yaprak altına gizlenerek
ürkek ürkek bakan menekşecik
öyle bükük boynunla
nasıl da benziyorsun şu çocuğa
saklanmaya çalışan yoksulluğunun altına

belki haklısın kaçmakta
biz insanlardan
olanları görüyorsun belki
bizden daha yakından
ve bu yüzden başının eğikliği

yine de çık o karanlığın altından
kaldır başını
bak güneş hemen önünde
öpecek seni alnından
hem insanlar da var
kan sızmayan tırnaklarından

fırlatıp atacak nasılsa
şu çocuk da utancı
onun olmayan

METİN ALTIOK

ZAMANLI GAZEL

Kendini yollara vurdun, değişen çevreye kandın bir zaman
İçinde dönenen başıbozuk sıkıntı, geçer sandın bir zaman

Donmuş kentlerden geldin, sen bu kavruk yangın yerlerine
Ürperen yalnız yüreğimi, kızgın gurbete bandın bir zaman

Düşündün geceler boyu, peşinden gelen tekinsiz geçmişini
Gönlündeki çocuk aşkın oduna için için yandın bir zaman

Sonunda gide gide, adına uygun düşen, yalnızlığına kondun
Yorgun bedeninde zamana karşı, çırpınan candın bir zaman

Üzülme altıok metin, hüzünlerle geçen tarazlanmış ömrüne
Sen yoğun sis içinde sesi duyulan, uzak çandın bir zaman

METİN ALTIOK

BOZLAK KEDİ VE ÖLÜM

Kaç zamandır inatla bir sevdayı sürerim,
Bilinmedik yüzünde balkıyan sis peçesi.
Yolları ezberden ben hep ona giderim.
İçimde düğüm düğüm bir bozlak cerbezesi.

Sahi o bozlağı ben ilk nerde duymuştum?

Ben ki çağ dışı bir uyumsuzluk delisi,
Kendi ipimi belki kendim çekerim.
Gölgeme dadanmış bir tuhaf güz kedisi,
Her yere peşimden onu da sürüklerim.

Sahi o kediyi ben ilk nerde görmüştüm?

Durmadan garlara garajlara düşerim,
Gayri bilmem ne olur size kalmış gerisi.
Adıma ara sıra türkü mum dikerim,
Ölümüme gönülden bir merhaba yenisi.

Sahi o ölümden ben ilk nerde ölmüştüm?

Metin Altıok

çıkardığı *Köken* (11 sayı, 1974-75) dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Daha sonra Bingöl (1979-86) ve Genç (Bingöl) liseleri (1986-87) ile Karaman İmam Hatip Lisesinde (1987-90) felsefe öğretmenliği yaptı. Son görevinden malulen emekliye ayrılarak yerleştiği Ankara'da yaşamını serbest yazar olarak sürdürü. Yaşamının son aylarında *Aydınlık* gazetesindeki Karakutu köşesinde haftalık yazılar yazıyordu. Şairliğinin yazarlığının yanında resimle de ilgilendi ve 1967 yılında Ankara Fransız Kültür Merkezinde Orhan Taylan ile birlikte ilk resim sergisini açtı. Resimlerinin bir bölümü ölümünden sonra da İstanbul ve Ankara'da sergilendi. Pir Sultan Abdal Kültür Şenlikleri için gittiği Sivas'ta 2 Temmuz 1993 tarihinde meydana gelen Madımak Oteli yangınında ağır yaralanarak getirildiği Ankara'da Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesinde yaşamını yitirdi. Ankara Karşıyaka Mezarlığında, Sivas'ta yaşamını yitirenlere ayrılan bölümde toprağa verildi. İki kez evlenmişti. İlk eşi Füsun Akatlı'dan Zeynep Altıok adında bir kızı vardır.

Şiirleri ve yazıları 1974 yılından başlayarak *Dost*, *Köken*, *Soyut*, *Halkoyu*, *Türkiye Yazıları*, *Türk Dili*, *Sesimiz*, *Varlık*, *Oluşum*, *Yazın Dergisi*, *Gösteri*, *Sombahar* dergileri ile *Cumhuriyet* ve *Aydınlık* gazetelerinde yayımlandı. Kuşağının en verimli şairleri arasında gösterildi. Aşk, acı ve yalnızlık üçgeni içinde gezinen dizelerinin en önemli özelliği, hayatın içinden çıkan trajik durumları etkili bir söyleyişle dile getirmesidir. Kendisiyle yapılan bir söyleşide Bingöl'de geçirdiği yılların yaşamı ve şiiri için önemli bir dönemeç olduğunu belirtti. Şiirlerinde kırgınlık, yoksunluk ve yabancılaşma temalarını işlerken kendisine özgü, incelikli bir şiir dili oluşturdu. Halk şiirinden ve alttan alta Divan şiirinden kaynaklanan şiirlerinde özellikle gazellerinde ortaya koyduğu ince duyarlılıkla dikkat çekti. *Kendinin Avcısı* kitabı ile 1980 Toprak Şiir Ödülünü Ahmet Telli ile, *İpek ve Küabtan* ile 1989 Halil Kocagöz Şiir Ödülünü Veysel Çolak ile paylaştı. *Gerçeğin Öte Yakası* ile 1991 Cemal Süreya Şiir Ödülünü aldı. Anısına Edebiyatçılar Derneği tarafından *Metin Altıok Kitabı* (1993) ve ölümünün onuncu yılında kızı Zeyep Altıok tarafından *Gölgesi Yıldız Dolu* (2004) adlı bir kitap yayımlandı. Sezen Aksu, ölümünden önce bir şiirini popüler müzik formunda bestleyerek seslendirmişti.

"Elinde altın kaplama bir şiir anahtarı var Altıok'un. Zorlamadığı hiçbir kapı da yok. Hepsini açmasını beceriyor. Hem de kendini hep ikinci plana atarak. Ortalıkta boy göstermemek için elinden geleni yapıyor sanatçı. Ama artık onu es geçebilecek bir şiir ve edebiyat çevresinin bulunması mümkün değil bizce. Hayatın ve şiirin kristalini kırmış, ama altın anahtarı elinden düşmeyecek gözüküyor..." (Orhan Kahyaoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gezgin* (1976), *Yerleşik Yabancı* (1978), *Kendinin Avcısı* (1979), *Küçük Tragedyalar* (1981), *İpek ve Kitaptan* (1987), *Dörtlükler ve Desenler* (1990), *Gerçeğin Öte Yakası* (1990), *Süveyda* (1991), *Alaturka Şiirler* (1992), *Yel ve Gül* (1993), *Hesap-İşi Şiirler* (1994), *Soneler* (1994), *Bir Acıya Kiracı* (tüm şiirleri, 1998).

DENEME: *Şiirin İlk Atlası* (1992).

HAKKINDA: Enver Ercan / Söyleşi: Ben Bu Dünyada Garip Bir Lekeyim – Or-

han Kahyaoğlu / Metin Altıok'un Küçük Tragedyaları (Sombahar, Kasım-Aralık 1990), Mazhar Candan / Hesaplaşmalar (Sombahar, Ocak-Şubat 1991), M. Ahmet Kunter / Metin Altıok İçin (Sombahar, Mart-Nisan 1993), Ankara Sanat Rehberi / Sivas (Ağustos 1993), Hüseyin Atabaş / Kanadı Kırık Kuğu ile Şiiri Öksüz Kalan (Gösteri, Ağustos, 2003), Metin Altıok Kitabı (haz. Ahmet Say, 1993), Yücel Kayıran / Şiirin İlk Atlasında Şairin Varoluşu Sorunu (Sombahar, Kasım-Aralık 1993), Sivas Kitabı: Bir Topluöldürümün Öyküsü (haz. Attilâ Aşut, 1994), Mehmet H. Doğan / Şimdi Uzaklardasın (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Zeynep Altıok / Gölgesi Yıldız Dolu (Ölümünün 10. Yıldönümünde Bir Armağan Kitap, 2004).

ALTIPARMAK MEHMED

İslâm bilgini (D. Üsküp – Ö. 1623, Kahire / Mısır). İlk tahsilini memleketinde tamamladı. Bayrâmî şeyhi Cafer Efendi'den tasavvufî eğitimi aldı. Daha sonra İstanbul'a giderek Fatih Camiinde hadis ve tefsir dersleri verdi. Mısır'a yerleşerek müderrislik yaptı. Kabri Mısır'da Sük-ı Gar'dadır.

ESERLERİ:

Altıparmak (Molla Miskin'in Mecâricü'n-Nübüvve'sinin tercümesi), Tercüme-i *Nigâristan* (Gaffârî'nin Nüzhet-i Cihan ve Nâdire-yi Devrân'ı), *Terceme-i Sittin li Câmi'l-Bostanin* (Tarsuslu Ebû Bekir Ahmed'den), *Kâşifü'l-Ulûm ve Fâtihatü'l-Ulûm* (Şerhu Telhîsi'l-Meânî tercemesi).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ALTIPARMAK, Yılmaz

Araştırmacı - yazar. 3 Şubat 1947, Mecitözü / Çorum doğumlu. Çorum Atatürk Lisesi ve Anadolu Üniversitesi AÖF mezunu. Ayrıca tanınmış alimlerden özel olarak Arapça ve İslâmî ilimler dersleri okudu. 1981-83 arasında Mecitözü'nde imam hatiplik ve 1983-85 arasında Hozat Müftülük memurluğu görevlerinde bulundu.

1985-90 arasında Diyanet İşleri Başkanlığı merkez teşkilatında, 1990-95 arasında İskilip ve Çorum Halk Kütüphanelerinde, ardından Diyanet İşleri Başkanlığı merkez teşkilatındaki kütüphanelerde görev yaptı. Yazıları 1992'den itibaren Çorum *Hâkimiyet* gazetesinde yayımlandı. *İslâmiyet Açısından Atatürk ve İnkılâplar* (1993) adlı bir basılı eseri vardır.

HAKKINDA: Uluslarüstü İslâmcılık Tehlikesi (Cumhuriyet, 9.1.1996).

ALTUĞ, Şevki

Şair ve hikâye yazarı. 1951, Tavşanuşağı köyü / Baskil / Elazığ doğumlu. Akçadağ İlköğretmen Okulunda başladığı ortaöğrenimini Mersin İlköğretmen Okulunda tamamladı. Öğretmen olarak çeşitli okullarda görev yapıp emekli oldu.

Şiirlerinde açık, yalın ve etkili bir dil kullandı. 1970 yılında ilköğretmen okulları arasında düzenlenen şiir yarışmasında derece aldı. *Umut Enkazı* (1972) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDF Ansiklopedisi I (2002).

ALTUĞ, Talip

Araştırmacı-yazar. 29 Ekim 1960, Kıyevi köyü / Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu. Kıyevi İlkokulu (1972), Nevşehir İmam Hatip Okulu (1981), Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (1986) mezunu. GÜ Kazaları Araştırma ve Önleme Enstitüsünde yüksek lisans programına devam etti (1989).

Talip Altuğ

1988'den itibaren Hak İş'e bağlı Özdemir İş Sendikasında uzman, Adalet Bakanlığında Kurum Müdürü, Ankara Büyükşehir Belediyesi Belko Personel Müdürü olarak görev yaptı. Bir süre serbest ticaretle uğraştı. 2002 yılından itibaren Mamak belediyesi başkan yardımcısı olarak çalışmalarını sürdürdü. YİMDER (kurucu) ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

1984 yılından itibaren *Milli Gazete, Zaman, Vakit, Ak Haber, Yeni Mesaj ve Yeni Dönem* gazetesinde makaleler yayımladı, köşe yazarlığı yaptı. *İslâm Ekonomisi Üzerine* (1999) adlı bir eseri vardır.

ALTUĞ, Taylan

Felsefeci. 1950, Gömeç / Burhaniye / Balıkesir doğumlu. 1967'de Haydarpaşa Lisesini, 1973'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirdi. Aynı bölümde 1982 yılında felsefe doktoru unvanını aldı. Ege Üniversitesi Felsefe Bölümünde (1979-86) asistan, yardımcı doçent (1986-89), doçent (1989-96) ve profesör (1996) oldu. Daha sonra çalışmalarını İstanbul'da, Maltepe Üniversitesinde çalışmalarını sürdürdü.

Makalelerini, edebiyat ve sinema yazılarını 1979 yılından itibaren *Yeni Dergi, Papirüs, Türkiye Defteri, Yedinci Sanat, Toplum ve Bilim, Bedia Akarsu Armağanı, Felsefe Tartışmaları, Yazko Felsefe Yazıları, Cumhuriyet Kitap, Gelişim Sinema, XXI. Dünya Felsefe Kongresi, Cumhuriyet Döneminde Felsefe Semineri, Cumhuriyet Demokrasi ve Kimlik Sempozyumu, II. Türkiye Felsefe Mantık Bilim Tarihi Sempozyumu* kitap ve dergilerinde yayımlandı.

Dile Gelen Felsefe'de, Don Quijote'den itibaren moderniteyi karakterize eden bir anlam sorununun felsefedeki izini sürdü.

"Altuğ, ilk kitabı olan Modern Felsefede Metafiziğin Elenmesi ve Yol Açtığı Bilgikuramsal Sorunlar'da, Kant'la başlayan, Wittgenstein'la devam eden ve Ayer ile Carnap'ın mantıkçı pozitivizmine uzanan bir hat üzerinde modernitenin metafizik eleştirisini sorgulamış, metafiziğin elenmesini olgusal bilginin tesisi bakımından işlevsel kabul etmekle birlikte, modern insanın sadece bir bilgi öznesi olmadığını, aynı zamanda kendi "değer"lerinin kurucusu da olduğunu ima etmişti." (Serdar Tekin)

ESERLERİ:

FELSEFE: *Modern Felsefede Metafiziğin Elenmesi* (1989), *Kant Estetiği* (1989), *Dile Gelen Felsefe* (2001).

ÇEVİRİ: *Estetik: Güzel Sanat Üzerine Dersler* (Georg Wilhelm Friedrich Hegel'den, Hakkı Hünler ile, 1994), *Kant'ın Eleştirel Felsefesi* (Gilles Deleuze'den, 1995).

HAKKINDA: Serdar Tekin / Modern Özneyi Dilde Yakalamak (Virgül, sayı: 46, Aralık 2001), Betül Çotuksöken / Dile Gelen Felsefe Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 16 Ağustos 2001).

ALTUĞ, Yılmaz

Hukukçu-yazar. 20 Şubat 1925, İstanbul doğumlu. Çocukluğu babasının asker olmasından dolayı Anadolu'nun farklı şehirlerinde geçti. Galatasaray Lisesi (1936-44) ve İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi (1948). Bir yıl Anadolu Ajansı İstan-

Yılmaz Altuğ

bul Şubesinde Fransızca çevirmen olarak çalıştı. Fulbright bursu ile gittiği ABD'de, Kentucky Üniversitesinde Devletler Hukuku Doktorasını tamamladı (1951-54). İstanbul Hukuk Fakültesine asistan olarak girdi. 1956'da doçent oldu. ABD'de Columbia Üniversitesi Hukuk Fakültesinde ziyaretçi öğretim üyeliği (1956-61), Cenevre'de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinde Hukuk Müşavirliği (1962-63) görevleri yaptı. 1964'te profesör oldu. Fransa'da Aix-en Provence Üniversitesinde (1974-75), ABD'de Chicago Üniversitesinde (1981-82) ziyaretçi profesör oldu. Devletler Hukuku Enstitüsü müdürlüğü (1970-73), Atatürk Devrimleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü (1973-83) ve İstanbul Hukuk Fakültesi Dekanlığı yaptı (1982-83). İstanbul Hukuk Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi İktisat, İşletme, Veteriner ve Diş Hekimliği Fakültelerinde, Harp Akademisi ve Deniz Harp Okulunda, Hava Harp Okulunda, Tütün Eksperleri Yüksekokulunda ders verdi. 1983-91 yılları arasında iki dönem Sivas milletvekilliği yaptı. Aynı dönemde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde Türkiye'yi temsil etti.

BAZI ESERLERİ:

Çekoslovakya Sorunu (1994), *Tarihte ve Bugünkü Çin* (1995), *Türk İnkılap Tarihi (1919-1938)* (1997), *Terörün Anatomisi, Yabancıların Arazi İktisabı Meselesi, Turkey and Some Problems of International Law, Yabancıların Hukuki Durumu, Türk Devrim Tarihi, Devletler Hukuku, Devletler Hukuku El Kitabı, Devletler Hususi Hukuku, Devletler Hususi Hukuku Bakımından Mülteciler, Siyasi Tarih, Çin Vietnam, Biraz Hürriyet, Türk Milletlerarası Usul Hukuku, Terörizmin Dünü – Bugünü – Yarını, Çekoslavakya ve Ortadoğu Sorunu, Terörün Anatomisi.*

ALTUN, Ara

Sanat tarihi araştırmacısı. 18 Nisan 1945, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (1969) mezunu. Doktorasını (1972) *"Anadolu'da Artuklu Devri Türk Mimarisi'nin Gelişmesi"* adlı tezle tamamladı. 1982'de *"Kütahya'nın Türk Devri Mimarisi"* çalışmasıyla doçent, 1989'da *"Ortaçağ Türk Mimarisinin Anahatları"* çalışması ile profesör oldu. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü başkanlığı ve İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Güzel Sanatlar Bölümü başkanlığını birlikte yürüttü.

Makaleleri, *Arkitekt, Vakıflar Dergisi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Arkeoloji ve Sanat, Türk Kültürü Araştırmaları, Arredamento / Dekorasyon, Hürriyet / Gösteri, Sanat Tarihi Araştırmaları, Kültür Dünyası, Antik ve Dekor, Seramik Türkiye* dergilerinde, *Sanat Tarihi Yıllığı, Ttok Belleteni, Kahramanmaraş* kitabında yayımlandı. Ayrıca *Meydan Larousse, Büyük Ansiklopedi ve Lügat* ile *TDV İslâm Ansiklopedisi, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*'nde çeşitli telif maddeleri vardır. Mimari ve sanat tarihi ile ilgili pek çok kitaba bölüm yazdı. Yurtdışında ve yurtiçinde çeşitli bilimsel toplantılarda bildiri ve kazı sonucu sundu, projeler yürüttü. Çok sayıda teze danışmanlık yaptı. *Türk Dünyası Kültür Atlası* kitabının genel danışma kurulunda yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Selçuklular Devri Mimari Anıtları Haritaları* (O. Aslanapa, Y. Demiriz ile, 1971), *Mardin'de Türk Devri Mimarisi* (1971), *Kıbrıs'ta Türk Eserleri Haritası* (O. Aslanapa ile, 1975), *Anadolu'da Artuklu Devri Türk Mimarisinin Gelişmesi* (1978), *İslam Sanatı ve Anadolu Türk Mimarlığı* (1982), *Sanat Tarihinde Mimari Çizim İçin Küçük Rehber* (1978, gen. 2.bas., 1983), *Dipnotu ve Bibliyografya Esasları* (1986), *Ortaçağ Türk Mimarisinin Ana Hatları İçin Bir Özet* (1988), *İznik Çini Fırınları Kazısı 1981-1988* (O. Aslanapa, Ş. Yetkin ile, 1989), *Kültürlerin Kesiştiği Ülke Türkiye* (ortak, 1993), *Osmanlı'da Çini ve Seramik Öyküsü* (Ed., 1997).

İNGİLİZCE: *The Iznik Tile Kilns Excavations* (O. Aslanapa, Ş. Yetkin ile, 1989), *An Outline of Turkish Architecture in The Middle Ages* (1990), *Turkey Crossroads Of Civilisations* (ortak, 1993), *The Story Of Ottoman Tiles And Ceramics* (Ed., 1998).

ALTUN, Bektaş

Şair. 1956, Dedeli köyü / Şefaatli / Yozgat doğumlu. İlköğrenimini tamamladıktan sonra bir süre köyünde yaşadı. 1973 yılında işçi olarak Avusturya'ya giderek Viyana kentinde çalıştı. Edebiyata ilgi duyarak çok sayıda şiir yazdı, bunlardan bir bölümünü *Bir Damla Sevgi* adlı ilk kitabında topladı.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ALTUN, Cevdet

Şair. 1928, Ergani / Diyarbakır doğumlu. İlkokulu Ergani'de, orta okulu ve liseyi Adana'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Kozan'da noterlik yaptı. Yazı ve şiirlerini *Merhem, Zerre, İstanbul, Şel, Ano, Tanin, Dicle Kaynağı, Türke Doğru, Şadırvan, Işınsu* dergilerinde yayımladı. *İntizar* (1963) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3. c, 1997, s. 308).

ALTUN, Fahrettin

Sosyolog. 1976, Stuttgart / Almanya doğumlu. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1998) mezunu. 2000 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yüksek lisansını tamamladı. *Tezkire, Divan* ve *Toplumbilim* dergilerinde çeviri ve telif makaleleri yayımlandı. Sosyolojik teori, modernleşme, küreselleşme, çağdaş Türk düşüncesi ve iletişim sosyolojisi alanlarında çalışmalarını sürdürdü. İstanbul Üniversitesi Radyo-Televizyon ve Sinema bölümünde doktora yaptı. *Modernleşme Kuramı: Eleştirel Bir Giriş* (2002) adlı kitabında 1945 sonrası gündeme gelen gelişme tartışmaları bağlamında, modernleşme kuramının üzerinde yükseldiği toplumsal ve kuramsal zemini, kuramın öncü düşünürleri ile temel argümanlarını inceledi.

HAKKINDA: Fahrettin Altun / Modernleşme Kuramı: Eleştirel Bir Giriş (2002), Arif Gülderen / Modernleşme Kuramı: Eleştirel Bir Giriş (Virgül, sayı: 56, Kasım 2002).

ALTUN, Kudret

Edebiyat araştırmacısı. 10 Şubat 1964, Bünyan / Kayseri doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisansını ve doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptı. Millî Eğitim Bakanlığı adına İtalya Venedik Devlet Arşivi Biblioteca Nazionale Marchana'da *"Osmanlı El Yazmaları"* konusunda araştırma ve inceleme yaptı (1996-97). Erciyes Üniversitesinde okutmanlık okutmanlık ve öğretim üyeliği (1992-98); KKTC Millî Eğitim Bakanlığı Lefkoşe Türk Öğretmen Kolejinde öğretmenlik (1994-95), Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyeliği (1998-02), Niğde Üniversitesi dekan yardımcılığı (1998) görevlerini yürüttü. Amman'daki Türkiye elçiliğinde görev yaptı (2000-01).

Yazıları, *Töre, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Millî Kültür, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları, Türk Kültürü, Türk Dili, Kaşgar* dergilerinde ve *Suffe Kültür ve Sanat Yıllığı, Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu* kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

Tezkire-i Mucîb (1997), *Gelibolulu Mustafa Alî ve Divânı* (1999), *Tuhfe-i Kusûrî* (2002).

MEHMET ALTUN

HER KEYFİN AKARSUYU

Biz bu hanelerden çıkmadık Sürmeli
Biz çıkmadık.
Kapılar kapılara cenk açtı, saçaklar bölündü
Renkler karıştı.
Bu çocuklar bu harmanlarda oynasın
Bir duvarı ayırmayın ötekinden.
Evlerin kokusu, sobanın sesi ve yemek buğusu
Çocuk dediğin her keyfin akarsuyudur Sürmeli

Selçuk Altun

ALTUN, Mehmet

Şair. 1977 doğumlu. Bir süre işletme eğitimi aldıktan sonra; İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi-Prehistorya Ana Bilim Dalından mezun oldu. İki arkadaşıyla birlikte kurduğu *Üç Nokta* adlı edebiyat ve sanat dergisini kurarak; yayın yönetmenliğini de üstlendi. *Varlık, Edebiyat ve Eleştiri, Cumhuriyet Kitap, Öteki-siz, Voyager, Sanat ve Hayat, Başka, Budala* gibi çok sayıda dergide şiir, inceleme-araştırma, gezi, eleştiri ve araştırma yazıları yayınlandı. Bir süre *Sabah* gazetesinde çalıştıktan sonra çeviriler yaptı. Daha sonra bir müzik şirketinde basın-yayın koordinatörlüğünün yanı sıra Babil Yayınları editörlüğü, *Kum* dergisi İstanbul temsilciliğini yaptı.

Mehmet Altun

ESERLERİ:

ŞİİR: *Rüyamda Hayat Vardı* (2004), *Yalnızlık Enkazdır Çünkü* (2006).

ARAŞTIRMA: *Devletin Kökeni* (2006).

ALTUN, Selçuk

Romancı. 19 Ağustos 1950, Şavşat / Artvin doğumlu. İlkokulu Mardin'in Derik ilçesinde bitirdi. Samsun Maarif Koleji, Boğaziçi Üniversitesi İşletmecilik Bölümü mezunu. Yüksek lisansını aynı bölümde yaptı. Önce kaymakamlık, sonra valilik yapan babasının görevi gereği çocukluğunun bir bölümü Anadolu'nun Eskişehir, Samsun, Hakkari gibi illerinde geçti. Bir yıl İngiltere'de yaşadı.

Özel sektörde, özellikle finans kesiminde yöneticilik yaptı. İşi gereği yurtdışına çok sık yolculuklarda bulundu. Yapı Kredi Bankası Yönetim Kurulu görevli üyesi ve YKY Yönetim Kurulu başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü.

Kitap ve kitap evleri üzerine kılavuz denemelerini, başta *kitap-lık* olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladı, derleme ve seçkilerde çevirmenlik yaptı. Oktay Rifat'ın pek çok şiirini İngilizceye çevirip bastırarak Amerika'da tanıtımını üstlendi.

"Postmodernizm bir akım değildir. Sadece yazılı ürünler kapsamında ele aldığımızda ise Lyotard'ın 'durum' tanımı da bunca birbirinden farklı yazarı birleştirici olmakta yeterli değildir. Gene de, bir romanı postmodern diye adlandırmamıza, Selçuk Altun'un romanlarını da bu tanımın içine oturtmamıza destek olacak temel öğeler bulunmaktadır. Bunların belli başlıları parodi, pastiş, parçalılık, ilinti gevşekliği, süre düzeninin bozulması, olguyla kurmaca ayrımının kalkması, tür sınırlarının kalkması ve paranoyadır. Bu öğelerin hemen hemen hepsi de Selçuk Altun'un romanlarında çeşitli yoğunluklarda yer almaktadır." (Güven Turan)

"Selçuk Altun öyküsüne hayat görüşünü de katan, yazarken kim alınır kim kırılır diye düşünmeyen bir yazar. Romanlarında kendisini rahatsız eden konulara değinirken kalemini hiç sakınmıyor. Kendince doğru, başkalarına göre aşırı sayılabilecek hassasiyetlerini satır aralarında değil, açık açık dile getiriyor. Hayat görüşünün birçok açıdan toplumun genel kabulleriyle çeliştiği de açık. Sakin ve huzurlu bir okuma isteyenlere bu yönü ters gelebilir, okurken düşünmeyi sevenler için ise çekici bir yanı olduğu su götürmez." (Barış Müstecaplıoğlu)

ESERLERİ:

ROMAN: *Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir* (2001), *Bir Sen Yakınsın Uzakta Kalınca* (2002), *Kurşun Lezzeti* (2003), *Annemin Öğretmediği Şarkılar* (2005).

ARAŞTIRMA: *Erhan Bener'in Dünyasına Yolculuk* (2004).

ÇEVİRİ: *Seçme Şiirler* (1997).

HAKKINDA: Haşim Akman / Selçuk Altun'la İlk Romanı "Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir" Üzerine "Bankacılık Stresini Atmanın En İyi Yolu Okumak ve Yazmak" (Cumhuriyet Kitap, 5.4.2001), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Bedirhan Toprak / Bir Dolar Müllimilyonerinin Yoksunluğu (Virgül, sayı: 40, Nisan 2001), Haluk Dağ / Dünyanın En İyi Yazarı'nı Arayan Bir Yazar - İbrahim Yıldırım / Yalnızlığı Gidermenin Yolları (Cumhuriyet Kitap, 21.11.2002), Güven Turan / Selçuk Altun'un Romanlarında Serüvenin Kaynağı (kitap-lık, Ocak 2003), Zerrin Yılmaz / Polisiye Dokulu Toplumsal Tepki Romanı (Cumhuriyet Kitap, 17.2.2005), Barış Müstecaplıoğlu / Öz(gün) Bir Roman (Cumhuriyet Kitap, 10.3.2005).

ALTUNAY, Alper

Araştırmacı-yazar. Yüksek lisansını *"Çoğaltım Aracından Sanat Ortamına: Elektronik Görüntü"* adlı tezle (1995), doktorasını *"Mekanik Sanattan Elektronik Sanata Geçiş ve Video Sanatı"* (1999) adlı tezle tamamladı. Anadolu Üniversitesi Sinema ve Televizyon Bölümünde yardımcı doçent oldu (1999).

Makalelerini, *İletişim, Adam Sanat, Video Sanatı: Eleştirel Bir Bakış, Kurgu, Gösteri, Anadolu Sanat, Yeni Türkiye, Cumhuriyet Kitap* dergi ve kitaplarında yayımladı. İstanbul Deniz

Alper Altunay

Otobüsleri Kısa Film Yarışması Jüri Özel Ödülü (1993), Altınkoza Film Festivali "Yavuzer Çetinkaya" Jüri Özel Ödülü (1993), Arıburnu Ödülleri Kısa Film Üçüncülük Ödülü (1993), Hürriyet Gazetesi Genç Sinemacılar Yarışması En İyi İkinci Film (1993), Marmara Üniversitesi Kısa Film Festivalinde En İyi İkinci Film (1994), Uluslararası İzmir Film Festivalinde En İyi Öğrenci Filmi (1994) ödüllerini aldı.

ESERLERİ:

Evdeki Dünya: Televizyon (2002), *Her Yerdeki Ses: Radyo* (2002).

ALTUNDAĞ, Mustafa

Tefsirci. 1961, Ustalılar / Karaisalı / Adana doğumlu. İlkokulu Adana'da bitirdikten sonra (1974) Karaisalı'da hıfzını tamamladı (1976). Adana İmam Hatip Lisesi (1981), Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1986) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi SBE Tefsir Bilim dalında tamamladı. Yüksek lisans tezi: "*Müfessir Vahidi ve Fazailü's Süver.*" İstanbul'da bir süre imam hatip olarak görev yaptıktan sonra MÜ İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalında araştırma görevlisi oldu (1989). 1994 yılında doktorasını tamamlayıp aynı Anabilim Dalında öğretim görevlisi (1996) ve öğretim üyesi olarak çalıştı (1998). Fakültedeki görevinin yanı sıra 1996'dan itibaren *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde müellif-redaktör olarak çalıştı, ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığının Tefsir projesinde sekreter olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Ali b. Faddal el- Mücaşii'nin Nüketü Meani'l- Kur'an Adlı Eserinin Tahlili ve Tenkitli Neşri (doktora tezi), *Hz Muhammed'in Risaletinin Evrenselliği* (Muhammed Said Ramazan el-Büti'nin bir tebliğinden, 1998), *Tevbe Süresi* (İsmail Hakkı Bursevî'nin Ruhu'l Beyan adlı tefsirinden).

HAKKINDA: Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

ALTUNKAYA, Nilüfer

Öykü yazarı. 1975, Kütahya doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi Fizik Bölümünü bitirdi. Tokat'ın Niksar ilçesinde öğretmenliği yaptı. Eskişehir'de Fizik öğretmeni olarak görev yaptı. İlk öyküsü *Minerva* dergisinde yayımlandı. Daha sonra ürünleri *Damar, Aykırı Sanat, Ardıç Kuşu, Aydınca* gibi dergilerde yer aldı. Ayrıntılara önem verdiği öyküleri çeşitli ödüllere değer görüldü. *Sokak Düşleri* (2004) ilk kitabıdır.

HAKKINDA: H.Hüseyin Yalvaç / Sokak Düşleri arka kapak (2004).

NİLÜFER ALTUNKAYA

IHLAMUR KOKUSU

"Bu kararsızlık Ölümün büyüleyici çağrısına kapılan kişinin baş dönmesi geçirdiği andır."
Octavio Paz

Güneşin bahar sevincini bölüşüyor, pencerede sırtı dönük oturan begonyalar. Daracık loş merdivenlerden, onunla karşılaşma heyecanıyla inip çıkıyorum hala. Anılarından silemediğim o ihlamur kokusu, çarpıyor bekar evimin soğuk duvarlarına. Renkler dökülüyor yalnızlığımın gölgesine. Gece ve sessizlik akıyor yıllarca. Begonyalar eskiyor.

Uzun, yorucu bir yolculuktan sonra yıllar öncede bırakılmış bu şehre geldim, gençliğimden. İçime çöken yabancılık duygusuyla bu farklı dünyanın insanlarımda bana yol gösterecek bir iz arayarak yürüdüm. Caddenin iki yanı banka, mobilya, beyaz eşya, kitapçı gibi modern dükkanlarla dolu olsa da eskimiş bir yüzü vardı binaların. Belki bu eskimişlik binalardan değil de insanlardan yansıyordu. Konuşmadan yürüyen kadınların çoğu ya kara çarşaflı, ya türbanlı ya da baş örtülüydü. Onların önlerinde yürüyen adamlar bu kadınlardan bıkmışçasına asık yüzlüydü ve üstün olduklarını kanıtlamak istercesine kendilerinden emin tavırlar takınmıştı. Okula giden neşeli kızlı erkekli gruplar halinde göze çarpan gençler de vardı, yürüyüşlerinden konuşmalarına kadar arabesk kültürünün her türüne batıp çıkmış, üçerli beşerli dolaşan mahalle delikanlıları da.

Yeni yeni uyanan şehrin uyku mahmurluğunda dağılan sesler sessizliğin yanısıydı sanki ve tüm bu akışa rağmen zaman yavaşlamış gibiydi. Caddenin kıyısında tarihi bir hamamın kubbeleri, Osmanlı gururuyla seyrediyordu zamanın yavaşlayışını. Yapılacak işleri biraz daha erteleyerek hamamın bulunduğu köşeden bir ara sokağa saptım.

İnsanlar birden bire yok oldu. Gün ışığını kesen iki katlı pervazları çiçek dolu, tarih kokan ahşap evlerin bulunduğu dar sokakları geçtikten sonra insanlarla birlikte, meyve sebze tezgahları, baharat kokularıyla esrikleşmiş canlı hayvanları, ayakkabı, giysi, kumaş ve bakliyata kadar ne aransa bulunabilecek bir çarşı çıkıverdi karşıma. O günden sonra hep sevdim panayır havası taşıyan ve insanların tüm dertlerini unutup, dertleri karşılığında ihtiyaçları olan kaygısızlığı satın aldığı bu çarşı pazarları. (...)

(*Ihlamur Kokusu*, 2004)

ALTUNKOZAOĞLU, Zafer

Öykücü. 1955, Yusufeli / Artvin doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Yusufeli'nde tamamladı. Erzurum Kazım Karabekir Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler Bölümü (1979) mezunu. Pasinler, Tekirdağ ve Çorlu ilköğretim okullarında öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması'nda 1996'da üçüncülük, 2001'de birincilik ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Zamanın Kanatları* (2003).

DİĞER: *Geceler ve Gündüzler, Dağlar ve Atlar, The Scarlet Crane, Yolculuk Düşünceleri.*

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ağustos-Eylül 2004).

ALTUNLU, Erdal

Hikâyeci. 1942, Reyhanlı / Hatay doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Antakya'da tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Fiziki Coğrafya ve Jeoloji Bölümü (1967) mezunu. Üniversite yıllarında MTTB basın yayın müdürü olarak iki yıl çalıştı, Türkocağının kuruluşunda rol oynadı. İki yıl meslek alanında kurs gördükten sonra, jeomorfolog olarak MTA Genel Müdürlüğünde (1969-76), Adana ve Van YSE Bölge Müdürlükleri ile Hatay İl Müdürlüğünde içme suları şube müdürü olarak çalıştı. 1998 yılının Mart ayında, kendi isteği ile Hatay

Erdal Altunlu

ERDAL ALTUNLU

GÖREVİMİN BAŞINDAYIM

Küçük yaşlan beri en büyük ideali polis olmaktı. Komşuları arasında bir polisin bulunmasının mutlaka bunda büyük etkisi vardı. O yaşlarda Aykut, her gün polis amcasını görmek için can atar, pencere ve kapı diplerinde hep mesaiye gitmesini ve mesai dönüşünü bekleyip dururdu. Çoğu defa yolunu gözlemesine rağmen onu göremezdi. Bilmiyordu ki, polisin mesaisinin olmayacağını. Hangi saatte gidip, hangi saatte geleceğini zavallı nereden bilsin ki!...Daha yaşı ne, başı neydi? Mahallede arkadaşlarıyla oyun oynadığı vakit, daima polis rolünü üstlenir, hırsızları, kaçakları, yankesicileri ve katilleri enselerdi. Onları yakaladığında ise ne kadar mutlu olduğunu anlatmak mümkün değildi. Kelleşmi kesseniz polisten başka bir rol kabul etmezdi. Başka bir görev verdiklerinde ise küser giderdi. Üniformaya karşı bu düşkünlüğü üzerine babası kendisine, 23 Nisan Çocuk Bayramı'na katılması için bir polis elbisesi aldı. O elbiseyi giydiği gün sevincine diyecek yoktu.

Bir gün, mahallelerinde bir hırsızı yakalayıp da, karakola götürdüğü zaman, polis mesleğine karşı duyduğu sevgisi daha da artmıştı. Polisliği kutsal bir meslek kabul ediyor, toplumu hizmet eden mesleklerin başında geldiğini düşünüyordu.

Her anne baba gibi, Aykut'un anne ve babası da, çocuklarının okuyup doktor, mühendis veya avukat gibi bir meslek sahibi olmasını istiyordu; fakat Aykut'un hiçbir meslek dalında gözü yoktu. Polislikten başka bir mesleği hiç mi hiç düşünmüyordu. Varsa yoksa polislikteydi gözü. Çocuk aklı ya, inat mı inattı. Polis mesleğinin zorluğunu izah etmelerine rağmen, çocuklarını bu fikirlerinden bir türlü vazgeçiremiyorlardı. Anne ile babası her şeyi zamana bırakmıştı. Üzerine fazla düşmüyorlar, oğulları büyüdüğünde polis gerçeğini daha iyi göreceğine inanıyorlardı.

Küçük Aykut büyüdü. Büyüdükçe de polisliğe karşı ilgisi azalacağına daha da arttı. Çocuklarının bu azmi karşısında, düşüncelerine saygı göstermekten başka yapacakları bir şey yoktu artık.

-O kendi tercihidir. Nasıl istiyorsa öyle hareket etmek hakkına sahiptir.

Emniyete polis alınması için imtihan açıldığını haber alınca; sanki dünyaları kendisine bağışlamışlardı. Eline geçen fırsatı iyi bir şekilde değerlendirmek istiyordu. Nihayet beklediği gün gelip çatmıştı. O sabah erkenden kalktı ve kahvaltısını yaptı. Sevinçle dışarıya çıktı. İmtihana giderken geçirdiği kaza dünyasını allak bullak etmişti. Kaza sırasında kafasını bir tarafa çarpmış ve büyük bir beyin travması geçirmişti. Uzun süre hastanede yattı ve tedavi gördü. Taburcu edildiği zaman Aykut, o eski Aykut değildi artık. Eski Aykut gitmişlerine yeni biri gelmişti sanki. Bütün idealleri ve düşünceleri bir anda yerle bir olmuştu; ancak günlüğündeki o mesleğe karşı olan sevgisi ise hala bitmemişti. Rüyasında bile o elbiseyi görüyor, her gün yanıp tutuşuyordu. Bundan sonra yapılacak bir şey yoktu. Durumunu bilen mahalledeki polis, sevinsin ve morali yükselsin diye eski elbisesini götürdü Aykut'a verdi. Aykut şimdi polis elbisesi giyiyor, o özlemini bu şekilde gidermeye çalışıyordu.

Başında şapkası ve üzerinde polis elbisesiyle, evimizin önündeki caddeden günde belki de yetmiş, seksen defa yürüyerek geçip gidiyordu. İlerideki trafonun etrafından dolanıp geri aşağıya doğru iniyor, beş yüz, altı yüz metre kadar aşağı taraflarda bulunan postanenin merdivenlerinden çıkıyor, binanın arkasından dolanıp, tekrar cadde yukarı doğru hızlı adımlarla trafonun yanına kadar geliyordu. Bunu itiyat haline getirmişti. Alışkanlık haline getirdiği bu gezmesi bittikten sonra, şehirde adım atmadığı, dolaşmadığı cadde bırakmıyor, her tarafı dolaşıp kontrol ediyordu. (...)

Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünden emekliye ayrıldı.

İlk hikâyesi, Murat Emin Özhakan imzasıyla 29 Mart 1976'da *Hergün* gazetesinin *Ülkü Aile* ekinde çıkmıştı. Diğer hikâyeleri *Hatay Fikir ve Sanat* (1990) ile *Güneyde Kültür Fikir ve Sanat* (1991-94) dergilerinde yer aldı. Çeşitli sempozyumlarda çevreyle ilgili tebliğler sundu. Bu tebliğlerden bilimi 2002'de yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Mizahi Hikâye):
Kırton Çakınca Pencereye (1989) ve *Tebrikler Sami Bey* (1996).

ALTUNSU, Abdülkadir

Hukukçu. 1927, Malatya doğumlu. Malatya Lisesi (1946), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1951) mezunu. Paris Üniversitesinden doktora payesi aldı (1954). Maliye Bakanlığında çalıştı, avukatlık yaptı. *Türk Şurayı Müsabetleri* adlı bir araştırması, ayrıca ceza yasaları hakkında eserleri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ALTUNTAŞ, Halil

İlâhiyatçı. 1952, Araklı / Trabzon doğumlu. 1958 yılında ailesi ile birlikte Bursa'ya geçti. İlkokulu Bursa'da bitirdi. Bursa İmam hatip Lisesi (1970), İstanbul Zeytinburnu Lisesi (1970), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1975) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını 1989'da Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Ahmed b.Ali el-Bagani'ye Ait Kitab-u Vücih-i İ'rabil'l-Kur'an"* adlı tezi ile Tefsir-Hadis Anabilim Dalında tamamladı. 1994'te *"Necri ve tefsirdeki Metodu"* adlı tez çalışması ile Tefsir Anabilim Dalında bilim doktoru, 2001 yılında doçent unvanlarını aldı.

Çalışma hayatına Giresun İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmeni olarak başladı. 1977'de atandığı Bitlis Ortaokulu din bilgisi öğretmenliğini kısa bir süre yaptı. Daha sonra Bursa Vakıf Öğrenci Yurdu ve Biga Vakıf Öğrenci Yurdu müdürlüklerinde bulundu. 1983'de Manisa vaizliğine geçti. Aynı yıl Diyanet İşleri Başkanlığı Hasekî Eğitim Merkezi kursunu tamamlayarak, 1986'da Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu uzmanlığına atandı. 2000 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu üyeliğine seçildi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Kur'an'ın Tercümesi ve Tercüme ile Namaz Meselesi, İslâm'da Din Hürriyetinin Temelleri.*

ŞİİR: *O'na Doğru.*

MEAL: *Kur'an-ı Kerim Meali* (ortak çalışma).

ALTUNTAŞ, Necdet

Şair. 1956, Aralık / Iğdır doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde yaptı. Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra, yurtdışına çıktı. 1972 yılından itibaren Almanyada Maden Kömür İşletmelerinde görev yaptı. Yaşamını Duisburg kentinde sürdürdü. Serbest ve hece ölçülerinin her ikisini de kullandığı şiirlerinde genellikle gurbet, aşk, iş hayatı ve siyasi konuları işledi.

ESERLERİ (Şiir):
Düğüne Gider Gibi (1995), *Aydınlığa Akan Şiirler* (1997).

HAKKINDA: TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ALTUNTAŞ, Turan

Öykü ve deneme yazarı (D. 1932, Adana – Ö. 14 Aralık 2005). Düziçi Köy Enstitüsü (1954) mezunu. Urfa ve Adana'nın köyleri ve şehir merkezinde öğretmenlik yaptı. Adana Yetiştirme Yurdu Müdürlüğünden emekli oldu (1979).

Edebiyat hayatına 1970 yılında *Ilgaz* dergisinde çıkan yazılarıyla başladı. *Yaşken, Koza, Yansıma, Dönemeç, Yaba, Sanat Edebiyat 81, Türkiye Yazıları, İmece, Eylül, Güney, Klas, Abece, Öğretmen Dünyası, Anadolu Ekini, Çağdaş Türk Dili, Damar, Aykırı Sanat* ve *Tını* dergilerinde öyküleri, *Cumhuriyet, Yeni Ortam, Politika, Yeni Adana* gazetelerinde makaleleri yayımlandı. Sekiz ay *Düşün* (1979) dergisinde, 1993-1996 yılları arasında ise *Aykırısanat* dergisinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Toplumcu-gerçekçi yazarlardan Orhan Kemal ve Sabahattin Ali'den etkilendiğini söyleyen yazar, Adana Eğit-Der (başkan, 1996), Türkiye Yazarlar Sendikası, Atatürkçü Düşünce Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesiydi.

"Turan Altuntaş'ın diğer öykülerinde olduğu gibi, bu öykülerinde de toplumcu gerçekçi anlayışla öykü dekiusta anlatımını bir arada görmekteyiz. Yerel dili kullanmadaki başarısı yer yer Orhan Kemal'in diyalog tekniğindeki güzellikleri sergiliyor." (Adnan Yücel, *Bu Bir Nutuktur* hakkında)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Çapraz Etem* (1974), *Reis Öldü* (1979), *Arkasızlar* (1989), *Zengin Kapısı* (1993), *Konuk* (1999), *Bu Bir Nutuktur* (2001).

DENEME: *Aydın Kime Denir* (1991), *Bozkırın Eğitim Abideleri-Köy Enstitüleri* (1998), *Toplumsal Kocama* (2001).

HAKKINDA: Adnan Yücel (Zengin Kapısı, arka kapak, 1993), Çağdaş Türk Dili 1997 Öykü Özel Sayısı (1997), Behçet Çelik / Dünya Küçülürken Kör Noktamız (Virgül, sayı: 15, Ocak 1999) - Bu Bir Nutuktur (Virgül, sayı: 49, Mart 2002), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücülcr ve Öykü Kitapları (Hcceöykü, Ağustos-Eylül 2004).

ALTUNYA, Niyazi

Eğitimci-yazar. 1 Nisan 1942, Hacıahmetler köyü / Sütçüler / Isparta doğumlu. Isparta Gönen İlköğretmen Okulu (1962), Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümü (1968), Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (1970) mezunu. AÜ Eğitim Fakültesinde yüksek lisansını (1981), aynı üniversitenin Siyasal Bilgiler Fakültesinde (1990) doktorasını tamamladı. Mesleğine Hakkâri'nin eski adı Kotranis olan Örndekli köyünde ilkokul öğretmeni olarak başladı (1962). Çok sayıda okulda öğretmenlik, müfettişlik; Gazi Eğitim Enstitüsünde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Değişik fakültelerde kısa süre Anayasa Hukuku ve Öğretim Yöntemleri dersi verdi. 1993'te emekli oldu. Eğitim-İş Sendikası Genel Başkanlığı (1990-95) yaptı.

Niyazi Altunya

Edebi ürünleri *İmece, Abece* dergilerinde yer aldı. CHP üyesidir. Eğitimle ilgili çok sayıda kitabı vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Eğitim Sorunumuza Kuşbakışı (1996), *Köy Enstitüsü Sisteminin Düşünsel Temelleri* (2000), *Eğitimde Geleceğe Bakış* (2000), *Anayasa Hukuku Açısından Türkiye'de Eğitim ve Öğrenim Hakkı* (2003).

HAKKINDA: Necati Yentürk / Ders Alınması Gereken Bir Deney (Cumhuriyet Kitap, 25.7.1996), Saim Açıkgöz / Milli Eğitim Bakanlığı ve Üç Kitabı (Cumhuriyet Kitap, 10.4.2001), Çağdaş Türk Dili (sayı: 196, Haziran 2004).

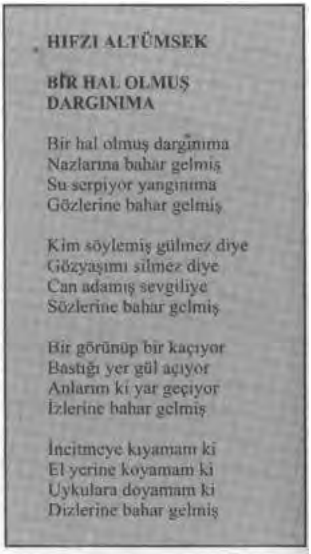
ALTÜMSEK, Ahmet

Şair (D. 1915, Söke / Aydın - Ö. 6 Kasım 1989). İzmir Erkek Öğretmen Okulu, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. Rize, Çayeli, Sivas, Sinop, Edirne, Seferhisar'da Türkçe öğretmenliği ve Milli Eğitim Müdürlüğü yaptı. Daha sonra Balıkesir'de Milli Eğitim Müdürlüğü, Ankara'da Mektupla Öğretim Şube Müdürlüğü, Özel Öğrenim Kurumları Genel Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunarak emekli oldu. *Varlık, Dost, Yelken, Ajans Türk, Çağrı* dergilerinde yer alan şiirlerini *Aralık Kapı* (1959) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Abdülkadir Güler / Sökc Şairleri Antolojisi (1990), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999).

ALTÜMSEK, Hıfzı

Şair. 1973, Söke / Aydın doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini Söke'dc yaptı. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine devam etti. Kendine ait bir işyerinde tuhafiye işiyle uğraştı. Türk Sanat Müziği formunda notaya alınmış güfteleri bulunmaktadır. Bir çoğu TRT repertuarına alınmıştır. Bunlardan *'Sabah Olursa"*, *"Bu Ayrılık Akşamında"* adlı şiirlerinin, bestekar Mithat Akgökçe tarafından bestelendiği bilinmektedir. Şiirlerini *Söke Beşparmak, Gülpınar* ve Söke'nin *Sarızeybek* dergisi gibi edebiyat kültür ve sanat dergilerinde yayımladı.

HIFZI ALTÜMSEK

BİR HAL OLMUŞ DARGINIMA

Bir hal olmuş dargınıma
Nazlarına bahar gelmiş
Su serpiyor yangınıma
Gözlerine bahar gelmiş

Kim söylemiş gülmez diye
Gözyaşımı silmez diye
Can adamış sevgiliye
Sözlerine bahar gelmiş

Bir görünüp bir kaçıyor
Bastığı yer gül açıyor
Anlarım ki yar geçiyor
İzlerine bahar gelmiş

İncitmeye kıyamam ki
El yerine koyamam ki
Uykulara doyamam ki
Dizlerine bahar gelmiş

ESERLERİ (Şiir):

Gözlerimin Gölgesi, Gökyüzünden Bir Kız İndi, Şiir Yazdım Sana Kucak Dolusu.

HAKKINDA: Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi.

ALUS, Sermet Muhtar

Yazar (D. 28 Mayıs 1887, İstanbul - Ö. 18 Mayıs 1952). El Üfürük, Necdet gibi takma adlar kullandı. Özel öğrenim görerek yetişti. Galatasaray Mckteb-i Sultanisi (1906) ve Mekteb-i Hukuktan (1910) mezun oldu. Yazarlığa Hukuk Fakültesi öğrencisi iken arkadaşlarıyla çıkardığı *El Üfürük* adlı mizah gazetesiyle başladı (1908). Daha sonra *Davul* adlı mizah gazetesini çıkartı.

Çizgi ve yazılarını *Son Posta, Cumhuriyet, Akşam, Vakit* gazeteleri ile *Yeni Mecmua, 7 Gün, Hafta* vd. dergilerde yayımladı. Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim çizgisinde sadece güldürmeyi amaçlayan bir mizah anlayışını benimseyerek yazdığı yazılarda eski İstanbul tiplerini, gelenek ve görenekleri konu seçti.

"Sermet Muhtar'ın eski İstanbul yaşamını yakınma dolu bir dil yerine

mizah yüklü, eski deyişlerle zenginleştirilmiş ve anlatılagelen özellikleri içeren bir dille aktarmayı seçmesi, onun romanlarını diğerlerinden ayırıyor. Sıradan bir nostalji duygusu yerine gizliden gizliye hissedilen bir özlemle anlatılan eski İstanbul ve yaşamını okur da bu nedenlerden ötürü büyük keyifle, sıradanlığın bayat tadını duymaksızın okuyor. Kısaca, eski İstanbul'u tanımak ya da anmak için doğru seçimlerden biri Sermet Muhtar Alus." (Burcu Doğanay)

ESERLERİ:

MİZAH (roman): *Kıvırcık Paşa* (1933), *Pembe Maşlahlı Hanım* (1933), *Harp Zenginin Gelini* (1934), *Eski Çapkın Anlatıyor* (1944).

ROMAN: *Onikiler* (1935 yılında Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilmişti; 1999).

OYUN: *Helal Mal* (1920), *El İlacı* (1919), *Yıldızlar Barıştı* (1919), *Kol Kumiz* (1920) ve *Duvar Aslanı* (1925) adlı oyunları basılmadı.

ANI: *Eski Günlerde* (yay. haz. Faruk Ilkan; 1939-1940 yılları arasında *Akşam* gazetesinde tefrika, 2001).

HAKKINDA: Taha Toros / Sermet Muhtar Alus (Tarih ve Toplum, Şubat 1994), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 8.7.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Burcu Doğanay / Sermet Muhtar Alus ve Onikiler (Virgül, sayı: 10, Ekim 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

ALUŞ NUŞ

Bkz. NUŞ, Aluş

ALVARLI MUHAMMED LÜTFİ

Mutasavvıf, hoca efendi (D. 1868, kındığı köyü / Pasinler / Erzurum - Ö. 12 Mart 1956). Halk arasında Alvarlı Efe Hazretleri olarak tanınmıştır. Öğrenimini babasından ve diğerlerinin diğer bilginlerinden gördü. Hasankale Sivaslı Camii'nde imamlık yaptı. Babasıyla birlikte Bitlis'e gitti. Şeyh Küfrevî'ye intisap etti. Onun halifesi olarak memleketine döndü. Alvar köyüne yerleşti. Orada yirmi dört yıl imamlık yaptı ve irşat görevini sürdürdü. Hastalığı sebebiyle Erzurum'a taşındı. Mehdi Efendi mahallesinde kiraladığı bir evde ona altı yıl kaldı. İrşat görevini, vefat edene kadar, burada sürdürdü. Alvar köyünde gömüldü. Şiirleri ve mektupları, oğlu Seyfettin Efendi tarafından *Hülasatü'l Hakâyık ve Mektûbât-ı Hace Muhammed Lutfî* adı altında toplandı ve yayımlandı. Alvar köyünde babası Hüseyin Efendi'nin yanına defnedilmiştir.

Gül Gülistân-ı Melâhatdir, Acep Bu Kitaban Hane Bu Dünya, Yar Yolunda Yarelensem, Bazar-ı Aşka Meydana Gel gibi 10 ilahisi ile *Erzurum Kilidi Mülk-i İslâm'ın, Seyreyle Güzel Kudret-i Mevla, Âşıkların Aklın Alır, Bir Ateş Yandı Canımda* gibi methiye ve divanları Yahya Soyyiğit, Hüseyin Sebilci, Ahmet Şahin, Muzaffer Ozak, Mehmet Özbek ve Mehmet Çalmaşır tarafından TSM'nin çeşitli makamlarında bestelenmiştir.

HAKKINDA: Selahattin Kıyıcı / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Ahmed Ersöz / Alvarlı Efe Hazretleri (1991), Hasan Ali Kasır / Ölüm Şiirleri (1998), M. Zeki. Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

ALVER, Köksal

Öykü yazarı. 26 Nisan 1970, Narman / Erzurum doğumlu. İlkokulu doğduğu ilçede, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi (1995). Aynı üniversitede yüksek lisans ve doktora yaptı. 1998-2004 yıllarında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde, daha sonra Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı.

Edebiyat yazılarına üniversite yıllarında başladı. İlk öyküsü 1993 yılında *Yedi İklim* dergisinde yayımlandı. Daha sonra öykü, inceleme ve denemelerini *Hece* ve *Heceöykü* dergilerinde yayımladı. Edebiyat sosyolojisi, roman sosyolojisi, kültür sosyolojisi gibi özel alanlarla yoğun bir şekilde uğraştı.

"Köksal Alver'in rafineleşmiş bir anlatımı var. Temiz, arı bir Türkçe kullanıyor. Öykülerde İstanbul sevgisi, türkü sevgisi, kitap sevgisi hep kendini hissettiriyor. Sade, gösterişsiz, mütevazı anlatımı, hayatın içinden seçilen temaları Esendal'ı çağrıştırıyor. Taşradan İstanbul'a gelmiş gencin kıstırılmışlığı, burada filizlenen dostluklar, İstanbul karşısında çarpılma, toplumsal meseleler onun ilgi alanları." (Necip Tosun)

"Modern hayatın ilk yaptığı değişikliklerin başında 'mensubiyet' bağı-

Köksal Alver

nı çözmek olduğunu dikkate alırsak, yaşanılan çağda artık tekrar aidiyet bağları kurmanın varolma kaygısıyla eş yürüdüğünü de görebiliriz. Köksal Alver uzamla birlikte hareket ederken, öyküsünü de bu temel noktada belirler. Uzamların yol göstericiliği, rehberliği, onun 'bu topraklara' bağlanmasına neden olmuştur Saklı Yara'da. (...) Saklı Yara'daki tema, anlatıcı ve mekan kullanımı bu bakımdan ahenklidir. Mekan zaten varoluşla ahenk demektir." (Ercan Yıldırım)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Saklı Yara* (2004).

DERLEME: *Edebiyat Sosyolojisi* (2004), *Edebiyat Sosyolojisi İncelemeleri* (2004), *Kültür Sosyolojisi* (Necmettin Doğan ile, 2005).

HAKKINDA: Necip Tosun / Doksan Dokuz Sayının Öyküleri (Hece, sayı: 100), Necip Tosun / Köksal Alver'le Saklı Yara ve Öykü Üzerine Söyleşi - Ercan Yıldırım / Mekanla Kurulan Mensubiyet: Saklı Yara (Hece Nisan 2006).

ALYANAKOĞLU, Cemil Süleyman

Bkz.CEMİL SÜLEYMAN (Alyanakoğlu)

ALYILMAZ, Cengiz

Dilbilim araştırmacısı. 11 Nisan 1966, Kars doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kars'ta tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1986) mezunu. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi TDE Eğitimi Bölümüne (1987) araştırma görevlisi olarak atandı. *"Latifî Tezkiresinin Sentaks Yönünden İncelenmesi"* (1988) teziyle yüksek lisansını, *"Orhun Yazıtlarında Söz Dizimi"* (1994) adlı teziyle doktorasını tamamladı. Doktora öğrenimi sırasında Türkî cumhuriyetlerde bilimsel araştırmalar yaptı, bazı Türk şivelerinin askerî terminoloji sözlüklerini hazırladı. Moğolistan'daki Türk yazıtlarını kurtarmak, Ötüken Türk kültür ve medeniyetini ortaya çıkarmak amacıyla başlatılan, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı tarafından yürütülen Moğolistan'daki Türk Anıtları Projesinde epigrafya grup başkanı olarak görev yaptı (1997-2000). Prof. Dr. Osman F. Sertkaya ile birlikte Türk Dil Kurumu tarafından yürütülen "Göktürk (Runik) Yazılı Belge Yazıt ve Anıtların Albümü Projesi" kapsamında *Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları*'nın albümünü hazırladı.

ESERLERİ:

Eski Türkçe'nin Lügatı (I.basım 1985; II.basım 1988), *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi* (1994).

YAYIMA HAZIRLADIKLARI: M.N. Çobanov'dan / *Azerbaycan Kişi Adları* (1993), *Uygur Atasözü ve Deyim-*

lerinden Seçmeler (1995), Gülafet Davudova / *555 Tapmaca- 555 Bilmece* (1996), T. Ferzeliyev - İ. Abbasov, N. Hacıyeva / *Türk Dilinde Dualar, Beddualar, Yeminler* (1996), Meherrem Gasımlı / *Azerbaycan Türklerinde Rüya Tabirleri* (1996), Nebi Hezri / *Peygamber- Saflık Hikâyeleri* (1996), M. Çobanlı / *Ağır Elli Borçalı Dedem Gorgud Keçen Yerdi Bu Yerler* (1996).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AMASÎ (Ali b. Hüseyin)

İslâm bilgini (D. ? - Ö. 1470). Alâeddin Çelebi diye de tanınmış olup, Fatih devri müderrislerindendir. Ahlâk alanında yazılmış önemli bir kitabın yazarı olarak tanınmıştır. Eserin bir bölümü Ali Emîrî tarafından *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*'nın 29. sayısında, tamamı 2000 yılında Mehmet Şeker tarafından yayımlandı.

ESERLERİ:

Tariku'l-Edeb (Tâcü'l-Edeb, yay. haz. Mehmet Şeker, 2002), *Nesâyihi'l-Müslimin, Yasin Süresi Tefsîri.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Mehmet Şeker / Fâtih Devri Osmanlı Müelliflerinden Ali b. Hüseyin el-Âmâsi ve Tariku'l-Edeb'i (2002).

AMASYEVÎ (Abdurrahman)

İslâm bilgini (D. ?, Amasya - Ö. 1516, İstanbul). Müeyyedzâde de tanınmıştır. Şiirlerinde Hâtimî mahlâsını kullandı.Osmanlı ulemâsının en tanınmışlarından olup Sûfî Yar Ali'nin torunudur. Amasyalı Şeyh Hamdullah'tan hat meşk etti. Tahsilini ilerletmek için İran'a gitti ve Allâme Celâlüddîn-i Devvânî'den icazet aldı. Dönüşünde müderrislik yaptı. Üç lisanda yazabilen şairlerdendir. Öldüğünde geride yedi bin cilt kitap bıraktı. Kabri Eyüp'te, Ebâ Eyüb-i Ensari türbesinin baş tarafındadır.

ESERLERİ:

Tefsîr-i Sûre i Kadr, Risâle fi Eşhûri Ma'lûmât, Hâşiye-i Şerh-i Miftâh, Risâle fi Tahkîki cüz'in Lâ Yetecezzâ, Hâşiye-i Şerh-i Mevâkıf, Fetâvâ, Risâle fi Kürreti'l-Mudahrece.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ÂMİDÎ

Âlim, şair, hattat (D. ?, Diyarbekir – Ö. 981). Asıl adı Ebu'l-Kasım Hasan, baba adı Bisr, dede adı Yahya'dır. Arap edebiyatının büyük ustalarından sayılan Âmidî, öğrenimini Bağdat'ta yaptı. Ahfeş, Zeccac, el-Hamız, İbn Dürcyd, İbn Serrac gibi devrin tanınmış dilcilerinden lûgat, nahiv ve edebiyat dersleri aldı. Bağdat'ta bazı kişilere kâtiplik yaptığı için "Kâtib-i Amidî" adıyla da tanındı. Âmidî, iyi bir şiir eleştirmeni ve aynı zamanda hattat idi.

ESERLERİ:

Divan, Kitâbu'l-Has ve'l-Müşterek, El'Muhtelef ve'l-Mu'telef, Kitâbul-Muvâzene beyne't-Taiyeyn Ebi Temmâm vel-Buhturî (çev. ve yay. haz.: Veled İzbudak, 1893), *Neşrü'l Manzum.*

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 1, 1957), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976).

AMRÎ

Divan şairi (D. 1450-1500? – Ö. 1523, Vize). Asıl adı Amr'dır. Fâtih Sultan Mehmed ve II. Bayezid dönemlerinde müderrislik, kazaskerlik ve şeyhülislâmlık görevlerinde bulunan Abdülkerim Efendinin âzatlı kölesi ve evlâtlığı idi. Eğitimi bitince bir süre mülâzımlık yaptı. Daha sonra Serfiçe kadılığına tayin edildi. Serfiçe'den sonra nerelerde görev yaptığı bilinmiyor. Son olarak Vize kadılığına tayin edildi. Bu görevindeyken vefat etti. Şakacı, nüktedan, hoşsohbet, iyi huylu, sevimli ve güzel ahlâklı bir insan olduğu söylenir. Kadılık yaptığı yerlerde halkın güvenini ve sevgisini kazandı. Şiirlerinde aşk duygularını anlattı.

Divanındaki gazellerinin üçte birinden fazlası kısa vezinlerle yazılmıştır. Şiirleri o zamana kadar az kullanılmış redif ve kafiyeleri içerir. Bu şiirler, sanat göstermek kaygısıyla yazılmadıkları belli olan, edası tabii, akıcı, anlaşılması kolay şiirlerdir. Divanında yalnız Kanûni Sultan Süleyman'ın veziriâzamı İbrâhim Paşa'ya bir kaside sunulmuştur. Yazmaktan çok, zekâsını ve kabiliyetlerini sohbetlerde cinaslı, nükteli sözler üreterek çevresini hayran etmeye harcadı. Kaynaklarda divanından başka herhangi bir eseri bulunduğunu gösteren bir işaret yoktur. Basılmış olan divanında 143 gazel bulunmaktadır. Bu bakımdan divançe sayılabilir.

"Gençliğinde onu görüp konuşan Sehi'nin ifadesine göre Amrî iyi huylu, güzel ahlâklı, güzel çehreli, hoşsohbet ve mesleğinde adil bir kimse imiş. Sehi'ye göre onun şiirleri aşk ve şarap konularından bahseden, ince duygularla yüklü, herkesçe beğenilen, şöhreti her tarafa yayılan ve sevilen eserlerdir. Latîfî de kadılık ettiği bölgelerde insanların kendisinden hoşnut bulunduklarından bahseder. (...) Âşık Çelebi onun kaside yazmakla vakit geçirmeyip, aşk halini dile getiren gazeller kaleme aldığını bildirir. Buna göre şairin tek yazdığı kaside, ömrünün son yılında İbrahim Paşaya sunduğu eseri olmalıdır. Yine Âşık Çelebi ve Kınalızâde'ye göre onun şiirlerinin çoğu kısa vezinlerde ve işitilmemiş kâfiyelerde yazıldığından, şiir zevki olanlar arasında çok tutulmuştur." (Ahmet Atillâ Şentürk)

"Bu devirde yaşamış şairlerden yalnız üçünün, Necâti Bey ile Ahmed Paşa'nın ve Karamanlı Nizâmî'nin divanları elimizdedir. Nizâmî tıpkı on altıncı yüzyıldaki Figânî gibi şahsiyetini bulmuş, olgunlaşmış bir şâir değildir. Amri, Ahmed Paşa ve Necâti Bey gibi iki büyük şairden Necâti Bey'in yoluna gitmiş görünüyor. Tıpkı Necâti Bey gibi şiirin yapısında atasözlerinden, deyimlerden, alabildiğine yararlanmıştır." (Mehmed Çavuşoğlu)

HAKKINDA: Latîfî / Tezkire-i Latîfî (1896-97, s. 249), Sehî Bey / Tezkire-i Sehi (1907-08, s. 82), Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (1936-1945, c.2 , s.487-490), Mehmed Çavuşoğlu / TDV İslâm Ansiklopedisi (cilt: 3, 1991, s. 96-97), Mehmed Çavuşoğlu / Amri Divânı (1979), Âşık Çelebi / Meşâ'irüş-şu'arâ (yay. Meredith Owens,

AMRÎ

GAZEL

Cân-âferîne âferîn şirîn zebân virmiş sana
Cânlar yidürmeli leb-i şeker-feşân virmiş sana

Dil saydına gîsûn ile sunmuş kemend-i anberîn
Cân kasdına ebrûn ile müşgîn kemân virmiş sana

Bülbülleri güyâ kılur bostân-i Firdevs andurur
Ruhsâre-i gül-reng ile gonca dehân virmiş sana

Ter müşg ile yazmış yüzün üstine hatt-i anberîn
Devr-i kamerde fitne-i âhir-zemân virmiş sana

Bildün miyânunla dehânun sırrı cândan geçdüğin
Tab'-i hayâl benzer eş'âr-i revân virmiş sana

Londra 1971), Ahmet Atillâ Şentürk / Osmanlı Şiiri Antolojisi (1999).

AN, Ahmet

Araştırmacı-yazar. 1950, Lefkoşa / Kıbrıs doğumlu. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi (1975) mezunu. Almanya'nın Leipzig şehrinde çocuk doktoru unvanını aldı. 1982' den beri Lefkoşa'da serbest hekim olarak çalışıyor. 1971'den beri İstanbul ve Lefkoşa'daki çeşitli gazete ve dergilerde Kıbrıs sorunu, Kıbrıs Türklerinin siyasal, kültürel ve tarihsel geçmişi konularında makale ve araştırmaları yayımlanmaktadır.

ESERLERİ:

Kıbrıs'ta Fırtınalı Yıllar 1942-1962 (1996), *Kıbrıs'ta İsyanlar ve Anayasal Temsiliyet Mücadelesi 1571-1948* (1996), *Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması – Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma Geçiş Süreci 1900-1942* (1997), *Kıbrıslılık Bilincinin Geliştirilmesi* (1997), *Kıbrıs'ta Basılmış Kitaplar Listesi 1878-1997* (1997), *Kıbrıs Türk Kültürü Üzerine Yazılar* (1999), *Kıbrıs Sorununun Perde Arkası: Adadaki İngiliz Üsleri ve Amerikan Tesisleri* (2000), *Kıbrıs Nereye Gidiyor?* (2002).

HAKKINDA: Ahmet An / Kıbrıs Nereye Gidiyor? (2002).

ANAD, Çiğdem

Gazeteci-yazar. 1962, Ankara doğumlu. Londra'da Southwork College'i ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesini bitirdi. TRT'de 1987-90 yılları arasında haber dairesi muhabiri, 'Haber' yarışma programı yapımcısı, 'Profil' programı yapım yardımcısı, 'Gün Başlıyor' programı yapım yardımcısı, 'Ekonomi' programı yapımcısı ve [illegible] olarak görev yaptı. 1991-93 yılları arasında 32. Gün programı muhabiri, 1993-97 yılları arasında ATV'de "Son Durak" programının yapımcısı ve sunucusu, Star TV'de muhabirlik, NTV'de "Evet Hayır" programının yapımcısı ve sunucusu, CNN TÜRK'te 'Ajans' programını yapımcısı ve sunucusu; 1998'den sonra CNN TÜRK'te haber koordinatörü olarak çalıştı. "Arjantin - Kayıplar Ülkesi", "Venezüella - Amerika'ya Başkaldıran Ülke" adlı belgeselleri hazırladı.

ESERLERİ:

Aklım Nereye Gidiyor Ellerim Nereye, Hayat Geçiyor Sen Neredesin.

ANADOL, Cemal

Gazeteci-yazar. 1933, İstanbul doğumlu. Tam adı Yusuf Cemal Anadol. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Gazetecilik Yüksek Okulu ve Tekirdağ Meslek Yüksek Okulu Sosyal Bilgiler Bölümü mezunu. Türkiye'de *Son Telgraf, Gece Postası, Hakikat, Tan, Akşam, Sabah, Tercüman, Türkiye, Zaman* gibi yirmi dokuz gazetede muhabirlik, muharrirlik, sekreterlik ve müdürlük yaptı. Ayrıca raportörlük, basın yayın ve halkla ilişkiler müdürlüğü, uzmanlık gibi görevlerde bulundu. Gazetecilik ve yazarlık dışında sporla ilgilendi, Tünelspor ve Güneşspor'da oynadı. Uluslararası atletizm hakemi, basketbol ve voleybol milli hakemi lisansları aldı. Fenerbahçe ve Galatasaray'da atletizm menajerliği yaptı, Basketbol Hakem Kulübünü kurdu. Kendisine Azerbaycan İlimler Akademisi tarafından üyelik ve profesörlük unvanı verildi.

Yazı hayatına 1948 yılında başladı. Yazıları *Son Havadis, Bugün, Tercüman, Zaman* gibi gazetelerde yayımlandı. Azerbaycan'da yayımlanan *Respublika* gazetesinin Türkiye temsilciliğini yaptı. Aylık *Yeni Kuvayı Milliye* dergisinde başyazılar yazdı. Yayımlanmış makalelerinin sayısı iki bin civarındadır.

ESERLERİ:

100 Soruda Komünizm, Türkçülük Mücadelelerinden Milliyetçi Harekete, Siyonizmin Oyunları, Evliya Menkıbeleri İnsanlığı Aydınlatan Güneş, Göç ve Bulgar Zulmü, Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri, Türk Gençliğinin Meseleleri ve Çözüm Yolları, Anadolu Türk Efsaneleri, Alparslan Türkeş Olaylar Belgeler Hatıralar ve MHP, Türk Mutfağında Tatlılar ve Pastalar Ansiklopedisi, Milli Kültürümüz ve Türk Toplumunda Sosyal Çözülme, Anadolu'yu Aydınlatan Güneş-Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevi, Haliç, Türk-İslam Medeniyetinde Her Yönü ile Vakıflar, Teşkilât-ı Mahsusa'dan MİT'e, Akşemseddin, Ne Amerika, Ne Rusya: Her Şeyin Üstünde Türkiye: Türk Milliyetçilerinin Kitabı (1970), *Solda Çatlak Var* (1975), *Dünyayı Kemiren Afet Kızıl Emperyalizm* (1976), *Milliyetçi Gözüyle Bugünkü Türkiye, Ders Alalım* (1977), *Tarihe Hükmeden Millet: Türkler I-II* (1977), *Tarihin Işığında Ermeni Dosyası* (1982), *Bütün Spor Branşları için Genel Atletik Kondisyon ve Herkes İçin Kültürfizik* (1982), *Anadolu'yu Aydınlatanlar:Peygamber Mucizeleri: Evliyâ Menkıbeleri* (1984), *Türk Din ve Tasavvuf Musikisi* (Şenol Gürcanlı ile birlikte, 1984), *Mevlid-Süleyman Çelebi* (1984), *Çöle İnen Nur-Hatemü'l-Enbi-yâ'Resûl'i Ekrem-Sevgili Peygamberimiz Hazret-i Muhammed Aleyhisselam* (Şenol Gürcanlı ile birlikte, 1985), *Ramazan Fıkraları* (1986), *Mevlid ve Mevlidler* (1986), *Lokman Hekim ve İbn-i Sina'dan Günümüze Kadar Şifalı Bitkiler ve Sular Ansiklopedisi* (1990), *Türk-İslâm Medeniyeti'nde Ahilik Kültürü ve Fütüvvetnâmeler* (1991), *Büyük Türk Amirali Kılıç Ali Reis* (1991), *21. Yüzyıla Girerken Türk Dünyası-Hazar Yükselirken* (1992), *Televizyon Yayınlarının Milli Kültürümüze Tesirleri* (1992), *Gönüller Sultanı Yunus Emre* (1993), *Ansiklopedik Rüya Yorumları - Burçlar Yıldızlar Büyüler Fallar Sözlüğü* (1993), *Orta Asya Türk Devletleri Tarihi* (1996), *Kuzey Kafkasya'nın Şanlı Tarihinden Altın Sayfalar: Çağımızın Gerçek Kahramanları Çeçenler* (1996), *Tarihten Günümüze Kadar Dünyada ve İslâmiyette Halk İnanışları-Büyü (Sihir-Tılsım)* (1997), *Koçyiğit Köroğlu* (1997), *Türkiye'de Din ve Vicdan Hürriyeti* (1998), *Türk Yemekleri Ansiklopedisi-Türkiye'de İlk Defa Anadolu Yemekleri ve Saray Yemekleri* (2000), *Tarihin Işığında Ermeni Dosyası* (2001), *Atatürk ve Sanat* (Mehmet Kara ile, 2001), *Türk Siyasî Tarihinde Demokrat Parti* (2003), *Osman Gazi* (2004), *İsrail ve Siyonizm Kıskacında Türkiye* (2004).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Zaman (11.3.2005).

ANADOL, Kemal

Yazar, siyaset adamı. 25 Kasım 1941, Safranbolu / Zonguldak doğumlu. Tam adı Kıvılcım Kemal Anadol. Şair ve yazar Mustafa Zihni Anadol'un oğludur. Karadeniz Ereğlisi Alemdar İlkokulu, Karadeniz Ereğlisi Ortaokulu ve Ankara Atatürk Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1966-73 arası Karadeniz Ereğlisi'nde avukatlık ve gazetecilik yaptı. 1973 ve 1977'de Zonguldak'tan, 1987'de İzmir'den milletvekilliğine seçildi. 12 Eylül döneminde bir süre hapis yattı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir. Çalışmalarını İzmir'de sürdürüyor.

Siyaset, hukuk ve çevre konularında çok sayıda yazısı, *Memleket* (Kdz. Ereğlisi, kurucusu, sorumlu yazı işleri müdürü, 1966-73), *Cumhuriyet, Yeni Yüzyıl* gazeteleri ile çeşitli dergilerde yayımlandı. *Kartal Maltepe'den Sağmalcılar'a İnsan Manzaraları* adlı eseri 1989'da Yunancaya çevrildi. Makale dalında 1963 Cumhuriyet Gazetesi Yunus Nadi Armağanını, 1994 Abdi İpekçi Barış Dostluk Ödülünde İletişim Özel Ödülünü aldı.

Kemal Anadol

"Kemal Anadol'un çalışması, yalnızca belgesel bir önem taşısa, belki söz etmeye değer bulmazdım. Belgeler, her çalışma için bulunabilir. Ayrıca bu belgeleri çeşitli kurgularla istediğimiz biçimde yorumlayabilir, belgelerin kanıtlandığını yalanlayabilirsiniz. Kemal Anadol, belgeleri değerlendirmede ve yorumlamada, olabildiğince yansız davranıyor, bu önemli elbet. Ama asıl önemlisi, kurgudaki başarısı. Anlatımını bir roman gibi kurmaya, okurun dikkatini uyanık tutmaya özen göstermiş." (Sennur Sezer)

ESERLERİ:

ANI-ARAŞTIRMA: *12 Eylül Günleri* (1987), *Kartal Maltepe'den Sağmalcılar'a İnsan Manzaraları* (1988), *Milattan Sonra* (1989), *Termik Santrallere Hayır* (1991).

ROMAN: *Karşı Yaka Memleket* (1998), *Büyük Ayrılık* (2003).

DERLEME: *Geleceğin Turizmi Olarak Soft Turizmin Rekabet Avantajları* (1996).

HAKKINDA: Mürşit Balabanlılar / Geçti Hayal İçinde Onca Yıl (Tempo dergisi, sayı: 546, 1998), Sennur Sezer / Karşı Yaka Memleket (Cumhuriyet Kitap, 23.7.1998), Hasan Pulur / Onlar Üç Türk Aydınıydı (Milliyet, 29.6.1999), Refik Durbaş / Memleket Ne Yana Düşer (Yeni Yüzyıl, 1.7.1998), Demirtaş Ceyhun / Karşı Yakadaki Memleket (Yaşasın Edebiyat, Temmuz 1998), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ANADOL, Müfide Güzin

Şair ve yazar. 1925, Devrek / Zonguldak, doğumlu. Ortaokulu Bartın'da bitirdi. Çamlıca Kız Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. İstanbul'un çeşitli liselerinde Türkçe, edebiyât ve Fransızca öğretmenliği yaparak 1987'de emekli oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dervîş Hayriyesi* (1967), *Geceleyin* (1978), *Gece Sefaları* (1985).

ÖYKÜ: *Tahta Evler* (1984).

ÇOCUK ROMANI: *Karaduman'ın Serüvenleri* (1982), *Melisa* (1989).

HAKKINDA: Şahinkaya Dil / Türk Kadın Şairleri Antolojisi (1959), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1985), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız – Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 175), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ANADOL, Zihni

Şair ve yazar (D.1 Mart 1918, Devrek / Zonguldak - Ö. 11 Mayıs 1999, İstanbul). Tam adı Mustafa Zihni Anadol. Zihni Turgay Anadol imzasını da kullandı. Haydarpaşa Lisesi (1940) mezunu. Çeşitli kentlerde memurluk yaptı, bir süre de serbest çalıştı. 1957 yılında Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Kerim

Zihni Anadol

Korcan ve diğer arkadaşlarıyla Vatan Partisi'ni yönetmek iddiasıyla yeniden tutuklandı. Yirmi ay hapis yattıktan sonra, arkadaşlarıyla birlikte beraat etti. 1975 yılında kurulan Emekçi Partisi yönetiminde görev aldı. Partinin kapatılmasından sonra, yargılanması on yıl sürdü, aklandı.

İspanyol iç savaşını konu aldığı ilk yazısı 1939'da *Yeni Adam* dergisinde; ilk şiiri (*Şafakta*), 1950'de *Ses* dergisinde çıktı ve bu şiir nedeniyle ağır cezada yargılandı. Yazı ve şiirlerini sonraki yıllarda *Türk Solu, Emekçi, May, Toplumsal Kurtuluş, Gerçek Sanat, Toplum* (1965), *Yeni Ortam* (1973), *Yeni Açılım* (1989), *Görüş* (1989), *Varlık* (1988), *Emek* (1989), *Gerçekler Postası* (1987), *Somut* (1984), *2000'e Doğru* (1989), *Edebiyat Cephesi* (1980), *Çaltı* (1965-67), *İnsancıl* (1995-96), *Berfin* (1995), *Tarih ve Toplum* (1995), *Yazın* (Almanya, 1995) vb. dergi ve gazetelerde yayımladı. *Emek* gazetesinde başlattığı köşe yazılarını son olarak *Yeni Evrensel* gazetesinde sürdürdü. 1995' te Edebiyatçılar Derneğince kendisine altın Madalya ve Onur Belgesi verildi. Ayrıca çeşitli il ve ilçelerdeki kuruluşlardan aldığı onur belgeleri vardır. Türkiye Yazarlar Sendikası Onur Kurulu Başkanı ve İnsan Hakları Derneği üyesiydi.

Yazdıkları için Hasan İzzettin Dinamo *"Birer tatlı roman gibi okunur Zihni'nin kitapları."* demiştir. Oktay Akbal ise *"Zihni Anadol'un kitapları, belgesel bir romandır."* değerlendirmesini yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ağlama Duvarı* (1988), *Kırmız Gül ve Kasket* (1989), *Aydınlığa Omuz Verenler* (1991).

ANI: *Truva Atında İlk Akşam* (1988), *Canpazarı Yolcuları* (1995), *Ben İşçiyim* (Zehra Kosova'nın anıları, 1996).

HAKKINDA: Sosyalizmin Uzun Yürüyüşçüsü Zihni Anadol (kollektif, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Güngör Gençay / Üç Kapıdan-Zihni Anadol'a Sorular (2003; aynı söyleşi İnsancıl dergisi, Mayıs 1995).

ANAKÖK, Tayyar

Tarih araştırmacısı (D. 1889, Alaçam / Samsun – Ö. ?). Rüştiyeyi (1902) bitirdikten sonra Alaçam Burhaniye İlk Mektebine öğretmen oldu. 1907'de sınavla girdiği Dârülmuallimînden 1912'de mezun olup Diyarbakır Dârülmuallîminine atandı. Sivas Öksüz Yurtları Müfettişliğinde (1915) çalıştı ve hükümet görevlisi olarak Bulgaristan, Sırbistan, Macaristan, Avusturya ve Almanya'da incelemeler yaptı. Daha sonra Konya Öksüz Yurtları Müfettişliğine (1917), Bursa İlk Öğretim Müfettişliğine (1918) ve Darüleytam Müdürlüğüne getirildi. Samsun'da *Rehber* ve *Hilâl* gazetelerini çıkardı. 1936 yılında öğretmenlik mesleğine geri dönerek çeşitli şehirlerde tarih ve coğrafya öğretmenliği yaptı. Yazıları *Türk Akdeniz* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Antalya Âlimleri* (1939), *Alaçam Tarihi, Antalya Tarihi, Çorum Tarihi* (1950), *Kalkedonya (Kadıköy) Tarihi* (Salih Zeki Kutluay ile birlikte, 1951), *Üsküdar Tarihi, Antalya Coğrafyası, Oğluma Din Dersleri, Çocuk Yuvası, Haşim İşcan ve Derslerim.*

ANTOLOJİ: *Şiir Külliyatı.*

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ANAR, İhsan Oktay

Romancı. 21 Kasım 1960, Yozgat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de bitirdi. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisans ve doktora çalışmasını tamamladığı aynı bölümde 1996'dan itibaren öğretim üyesi olarak görev yapıyor. Yazıları *Yeni Binyıl* gazetesinde yayımlandı. Edebiyatçılar Derneği ve PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

Kâfirler İçin Apologya adlı ilk öyküsü *Morköpük* dergisinde yayımlandı (Nisan 1985). *Efrasiyab'ın Hikâyeleri* adlı eseri tiyatroya uyarlanarak 476 Oyuncuları tarafından İngiltere'de sahnelendi.

ESERLERİ (Roman):

Puslu Kıtalar Atlası (1995), *Kitabü'l Hiyel: Eski Zaman Mucitlerinin İnanılmaz Hayat Öyküler* (1996), *Efrasiyab'ın Hikâyeleri* (1998), *Amat* (2006).

HAKKINDA: Hulki Aktunç / "Yeni Roman Ülkelerinde"(İ. O. Anar / Puslu Kıtalar Atlası, 1995), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ANAT, Çiğdem

Öykücü. 1962, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesini bitirdikten sonra, Soutwark College'de dil öğrenimi gördü. 1987'de

İngiltere'den yurda dönerek TRT'de muhabirliğe başladı. ATV'de muhabirlik ve sunuculuk yaptı. Öykülerini *Aklım Nereye Gidiyor Ellerim Nereye* (1988) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

ANBARCIOĞLU, Faruk

Siyaset adamı, eğitimci-şair. 1955, Orhaneli / Bursa doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini Orhaneli'de tamamladıktan sonra, 1977 yılında Bursa Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümünden mezun olarak Sakarya Akyazı'da matematik öğretmenliği yaptı. Daha sonra sırası ile İstanbul, Almanya, Orhaneli ve Bursa'da öğretmenlik ve müdür yardımcılığı ile Orhaneli Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü görevlerinde bulundu. 18 Nisan 1999 yerel seçimlerinde Orhaneli'de Belediye Başkan adayı oldu.

2000 yılında emekli olarak Bursa'da özel bir dersanede öğretmenlik ve ardından İstanbul'da özel bir kolejde müdür olarak görev yaptı. 3 Kasım 2002 Erken Genel Seçim kararı alınması üzerine müdürlük görevinden ayrılarak AK Partiden 22. Dönem Bursa Milletvekili seçildi. Parlamentoda Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu üyesi olarak görev yaptı.

DAĞ-DER (bir süre Yönetim Kurulu) üyesidir. Bursa'da görev yaptığı yıllarda çeşitli radyolarda kültür ve sanat konulu haftalık programlar hazırlayıp sundu. Şiirlerinin bir bölümünü 2002'de *Bir Beyaz Karanfil* isimli kitabında topladı.

HAKKINDA: Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri - 22. Dönem (2005)- 22. Dönem Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

ANBARCIOĞLU, Mehmet Atâ

Romancı (D. 3 Ekim 1916, Devrekâni / Kastamonu – Ö. 10 Temmuz 2001). TDK Bilim Kurulu üyesi Prof. Dr. Meliha Ülkcr Anbarcıoğlu'nun eşiydi. İlkokulu Devrekâni'de, ortaokul, lise bir ve ikiyi İstanbul Erkek Lisesinde okudu. Haydarpaşa Lisesini bitirdikten sonra 1936 yılında Almanya'ya giderek Berlin Teknik Üniversitesine devam etti, Hannover İnşaat Fakültesinden mezun oldu (1942). İkinci Dünya Savaşını Almanya'da sığınaklarda yaşadı. 1942-48 yılları arasında Almanyada mühendis olarak çalıştı. 1948 yılında yurda dönünce sırasıyla; Bayındırlık Bakanlığı Şose ve Köprüler Başkanlığında uzman proje mühendisi (1948-50), İller Bankası Doğu Bölgesi İçme Suları Dairesinde şef (1950-57), Bayındırlık Bakanlığı Demiryolları İnşaat Başkanlığında proje yüksek mühendisi (1957-60), Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde daire başkan yardımcısı (1960-65), Köy İşleri Bakanlığı sondaj dairesi başkanı (1965-68), Yol Su Elektrik İşleri genel müdür Başyardımcısı (1968-72), Köy İşleri Bakanlığı müsteşar başyardımcısı (1972-75) olarak görev yapıp 1975 yılında emekliye ayrıldı.

Yazmaya, Kabataş Erkek Lisesindeki öğretmenlerinin teşvikiyle başladı. Yurdun çeşitli yerlerinde görev yapan Anbarcıoğlu, buralardaki insanları, onların yaşayışlarını yakından görüp inceleme fırsatını buldu. Bu gözlemlerini, emekli olduktan sonra yazmaya başladığı romanlarında işledi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Semih'in Defteri* (1993), *Menük* (1994), *Taki* (1995), *Ali Güdü* (1995), *Yaşar Kabali* (1996), *Elekçi Fadim* (1998).

GEZİ: *Gezi Anıları* (1994).

HAKKINDA: Saime İnal Savi / Kastamonulu İki Romancı - Hikâye ve Oyun Yazarı: Oğuz Atay -M. Atâ Anbarcıoğlu (2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

ANBARCIOĞLU, Meliha Ülker

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 25 Şubat 1923, Sivas doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini sırasıyla Fevzi Paşa ilkokulu, Sivas Ortaokulu ve Sivas Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Klâsik Şark Dilleri ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri (1945) mezunu. *"Enveri Divanının Edisyon Kritiği"* (1946-49) ile doktorasını tamamladı. 1949 Mayısında Tahran Üniversitesinin verdiği bir burs ile iki yıl İran'da kaldı. 1951'de yurda dönünce Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Klâsik Şarkî Dilleri Kürsüsüne asistan olarak atandı. 1954'te İngiltere'de Londra Üniversitesi Şark Dilleri Okulunda ve British Museum'da araştırma ve inceleme yaptı. *"Çağdaş İran Edebiyatında Nazım"* (1955) konulu tezi ile Klâsik Şark Dilleri Kürsüsünde Fars dili ve edebiyatı doçenti oldu. Sorbonne'da (1957-59) çalışma alanıyla ilgili araştırmalar yaptı. 1959'da Societe Asiatique'e üye seçildi. 1962'de *"Mevlânâ ve Çevresi"* konulu çalışmasıyla profesörlüğe atandı. Klasik Şark Dilleri Kürsüsü başkanlığı, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Enstitüsü müdürlüğü, 1983'ten sonra Doğu dilleri ve edebiyatları bölüm başkanlığı, DTCF dekan yardımcılığı (1973-74), Yönetim Kurulu üyeliği, Senato üyeliği görevlerinde bulundu. Aynı zamanda Konya Selçuk Üniversitesinde kuruluşundan 1979 yılına kadar öğretim görevlisi olarak çalıştı, yönetim kurulu ve senato üyeliği yaptı. Dört ay kadar İngiltere'de, British Museum'da (1965-1966) araştırmalar yaptı. 1984'te Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu asli üyeliğine, Eylül 1985'te ise Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanlığına seçildi. 1990 yılında emekli olduktan sonra 1995 yılına kadar DTCF'deki lisans üstü ve doktora derslerini sözleşmeli olarak yürüttü.

Anbarcıoğlu, 1951 yılından itibaren hem yurtiçinde hem Pakistan, Afganistan, İran'da pek çok kongre ve seminere bildiriyle katıldı. Makaleleri *Belleten, Doğu Dilleri Dergisi, Erdem, Image* ve *Tercüme* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ (İnceleme-Yayıma Hazırlama):

Maarif-i Sultan Veled (1949), *Fihi Mâfih* (Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'den, 1955), *Saâdetnâme Mesnevisi* (Nâsır-ı Hüsrev'den, 1958), *İtikadnâme* (Abdurrahman Câmî'den, 1968) *Mihr ü Mah Kıssası* (Assar-ı Tebrizî'den, 1971).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

AND, Metin

Araştırmacı - yazar. 17 Haziran 1927, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi (1947), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1950), Londra Üniversitesi King's College (1952) mezunu. Doktorasını *"Meşrutiyet Çağı, Siyasal Hukuki ve Toplumsal Düzeninin Türk Tiyatrosuna Etkisi"* teziyle (1986) verdi. *"Osmanlı Tiyatrosu: Kuruluş Gelişimi ve Katkısı"* konulu teziyle doçent (1974), *"Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu"* takdim teziyle profesör (1980) oldu.

Rockfeller Vakfının verdiği bursla ABD'de ve Avrupa'da bir buçuk yıl sahne sanatları üzerine araştırma yaptı (1956-57). 1958 yılından itibaren Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde, 1976 yılında Ankara Devlet Konservatuarında, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde (1976-77), Ankara Üniversitesi Basın Yayın Okulunda (1964-75), New York (1983-84), Tokyo (1986), Justs Liebig-Giessen (1987) üniversitelerinde öğretim üyesi (Prof. Dr.) olarak görev yaptı. Akademik faaliyetlerinin yanı sıra, dünyanın çeşitli yerlerinde birçok kenti içeren uzun süreli konferans turnelerine çıktı. 1984 yılında emekli olduktan sonra Boğaziçi Üniversitesinde konuk profesör olarak Uluslararası Yaz okulunda kültür tarihi dersleri de verdi.

1954-75 yıllarında *Forum* dergisi editörlüğü, 1960-64 yıllarında Forum

Yayınları editörlüğü, 1965-75 yıllarında Devlet Tiyatrosu Edebi Heyet üyeliği ve 1956-70 yıllarında Ulus gazetesi sahne sanatları eleştirmenliği yaptı. Türk tiyatrosu alanında otorite sayılan And, *Geleneksel Türk Tiyatrosu* adlı eseriyle TDK Bilim Ödülünü (1970), *Kültürel Etkinlikler Büyük Kuruluşlar* adlı çalışmasıyla Türkiye İş Bankası Büyük Ödülünü (Şükrü Elçin, Haşim Nezihi Okay ve Cahit Güzelbey ile, 1983) aldı. Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülünü (1983), 1991'de Türk Tanıtma Vakfının Özel Hizmet Ödülünü, Devlet Balesine ve Mozart Yılı dolayısıyla iki Mozart plağının yayımlanmasına katkılarından dolayı iki ödül daha kazandı. 1986'da Fransız hükümetinin L'ordine des Arts et des Lettress nişanı Officier payesi (1985) ve İtalya Cumhurbaşkanının Şövalyelik Nişanı (1990) ile Türkiye Bilimler Akademisi Ödülünü (1998) aldı.

Türk ve İslâm Kültürleri ve Sanatları üzerinde sayısız makale yazmış olan Prof. Dr. Metin And, karagöz, kukla, orta oyunu, köy seyirlik oyunları, halk dansları, dinsel danslar, klasik bale, opera, tiyatro; Türklerde oyun kavramı, Anadolu ritüelleri, minyatür sanatı, şenlikler, göz bağcılık gibi çok geniş bir alanda incelemeler yaptı ve bunları yazılara ve bildirilere dönüştürdü. Eski İstanbul'da Fransız, İtalyan, Yunan ve Ermeni toplulukları üzerine incelemeleri tarihî değer taşıyor. Makalelerini *Forum, Sanat Dünyası, Milliyet Sanat, Tiyatro Araştırmaları, Tarih-Toplum, Dost, Türk Folklor Araştırmaları, Drama Review, Türk Dili, Devlet Tiyatrosu, Varlık, Hisar, Tarih Mecmuası, İtalyan Filolojisi, Dance News, Dance and Dancer, Dancing Times, Maske und Kothurn Review of National Literatures, East Asian Cultural Studies, Asian Folklore Studies, Objes et Mondes Des İslâm, Journal of American Folklore* vb. dergilerinde yayımladı. Türkiye Bilimler Akademisi şeref üyesidir.

"Metin And, Batı'da olağanüstü kişiler için kullanılan bir deyimle, bir 'Rönesans İnsanı'dır. Bizdeki 'on parmağında on marifet' deyiminin çok ötesinde bir saygınlığı vardır bu terimin. Büyük örnekleri en çok Rönesans'ta görülen, değişik bilim ve sanatları kendinde birleştiren, çeşitli alanlarda üstün başarılar kazanan üstatlara 'Rönesans İnsanı' denir. Türkiyemiz'de Metin And, çok çeşitli dallarda ürün vermiş ve inanılmaz bir üretkenlikle vermeği sürdüren nadir kişilerden biri... Dalları ve ürünleri görkemli bir 'hayat ağacı'... Ve denebilir ki tek başına bir orman. Ömrünün ilk 75 yılına düzinelerle kitap, binden fazla yazı, yüzlerce konferans sığdıran Metin And'ın en büyük ünü, tiyatro / sanat / kültür tarihçiliğinde... Gençliğinde hukukçu ve şarap uzmanı, dergi ve kitap yayımcısı... Bilgin, eleştirmen... Uzun yıllar boyunca profesör, estetikçi, belgeselci, konferansçı, halk oyunları / dans / bale uzmanı, karagözcü, minyatür uzmanı, illüzyonist... ve bilge. Ülkemizde birkaç alanın doruğuna çıkanlar ve uluslararası bilim âleminde ün kazananlar arasında Metin And'ın benzeri azdır." (Talat Sait Halman)

Metin And

ESERLERİ:

Gönlü Yüce Türk (1958), *Dances of Anatolian, Turkey* (1959, New York), *Kırk Gün Kırk Gece* (1959), *Bizans Tiyatrosu* (1959), *Kavuklu Hamdi'den Üç Orta Oyunu Büyücü Hoca – Fotoğrafçı -Eskici Abdi* (1962), *Dionisos ve Anadolu Köylüsü* (1962), *Ataç Tiyatroda Ataç'ın Tiyatro Eleştirileri ve Yazıları Üzerine İnceleme* (1963), *A. History of Theatre and Popular Entertainment in Turkey* (1963-64), *Türk Köylü Oyunları* (1964), *Tiyatro Terimleri Sözlüğü* (Haldun Taner ve Özdemir Nutku'nun katkılarıyla, 1966), *Chez Les Turces* (André Antoine'den çev., 1965), *Geleneksel Türk Tiyatrosu, Karagöz – Kukla - Orta Oyunu* (1969), *100 Soruda Türk Tiyatrosu* (1970), *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu 1908-1923* (1971), *Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu 1839-1908* (1972), *Tiyatro Kılavuzu* (1973), *50 Yılın Türk Tiyatrosu* (1973), *Oyun ve Büyü, Türk Kültürü'nde Oyun Kavramı* (1974), *Turkish Miniature Painting. The Ottoman Preiod* (1975), *Osmanlı Tiyatrosu / Kuruluşu-Gelişimi-Katkısı* (1974; genişletilmiş ve değiştirilmiş 2. baskı, 2002), *Karagöz / Turkish Shadow Theatre with an Appendix on the History of Turkish Puppet Theatre* (1995), *La Peinture Miniature Turque La Période Ottomane* (1976), *A Pictorial History of Turkish Dancing from Folk Dancing to Whirling Dervishes-Belly Dancing to Balet* (1976), *'Osmanlı Tiyatrosu', Kuruluşu* (1976), *Karagöz, Théâtre d'Ombres Turc* (1977), *Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu* (1977), *Turkish Miniature Painting, The Ottoman Period* (1978), *Magic in İstanbul, Micky Hadês International, Calgary / Alberta* (1978), *Karagöz Turkish Shadow Theatre With an Appendix on the History of Turkish Puppet Theatre* (1979), *İnsanüstülük Taslayanların İçyüzü* (1981), *Atatürk ve Tiyatro* (1981), *Kültürel Etkinlikler ve Büyük Kuruluşlar* (Ergun Şenlik ve Erkan Canak ile, 1981), *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları* (1982), *Turkish Miniature Painting, The Ottoman Period* (1982), *Şair Evlenmesi'nden Önceki Türkçe Oyunlar* (1982), *Geleneksel Türk Tiyatrosu, Köylü ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri* (1983), *Selection of 33 Turkish Miniatures* (1983), *Mevlana Celaleddin Rumî and the Whirling Dervisches. Sufi Philosophy Whiling Rituals-Poems of Ecstasy-Miniature Paintings* (Talat Sait Halman ile birlikte, 1983), *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu* (1983), *Türk Tiyatrosunun Evreleri* (1983), *Geleneksel Türk Tiyatrosu, Köylü ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri* (1985), *Culture, Performance and Communication in Turkey, Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa* (Tokyo, 1987), *Saraya Bağlı Türk Tiyatroları ve II. Abdülhamid'in Yıldız Sarayı Tiyatrosu* (1987), *Türkiye'de İtalyan Sahnesi İtalyan Sahnesinde Türkiye* (1989), *Drama at the Crossroads, Turkish Performing arts Link Past and Present East and West* (1991), *Türk Tiyatro Tarihi* (1992), *İstanbul in the 16th Century; The City The Palace Dailylife* (İngilizcesi kitabın orijinalidir, 1994), *16. Yüzyılda İstanbul, Kent, Saray, Günlük Yaşam* (İngilizce orijinalin Türkçe çevirisi, 1994), *Tiyatro – Bale - Opera Sahnelerinde Kanunî Süleyman İmgesi* (1999), *40 Gün 40 Gece Osmanlı Düğünleri - Şenlikleri Geçit Alayları* (2000), *Rittüelden Dram, Kerbelâ – Muharrem - Ta'ziye* (2002), *Osmanlı Tasvir Sanatları 1-3: Minyatür* (2002).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 1.4.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), M. Sabri Koz / Eski Kültürümüzün İçinde Dolaşan Bir Evliya Çelebi: Metin And - Talat Sait Halman / And'ımız Anıtımız - Metin And'ın Yapıtları - Adnan Binyazar / Ritüelden Drama (Cumhuriyet Kitap, 17.10.2002).

ANDAÇ, Feridun

Denemeci, eleştirmen. 27 Temmuz 1954, Erzurum doğumlu. Şehri imzasını da kullandı. İlk, orta ve lise öğrenimini bu kentte; yükseköğrenimini İstanbul Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde tamamladı.

FERİDUN ANDAÇ

NASIL BİR EDEBİYAT ELEŞTİRİSİ?

Eleştirmenin bağımsızlığı, tarafsızlığı, yükümlülüğü; eleştiri nasıl olmalı, eleştiride ölçüt, etik, duruş yeri, nesnellik; eleştirinin üstlendiği görev... Ne zaman tartışma gündemine eleştiri gelse, benzer birçok kavramla birlikte eleştirmenlik kurumu, eleştirmenin kimliği sorgulanır, yazılıp edilenler bir yana bırakılarak; 'eleştirm n mi, kimmiş o?' gibisinden edalar takınılır. Yazılan yazılara dudak büküldüğü de olur.

Gerçekten eleştirinin kurumsallaşmaması mıdır tüm bunların nedeni? Ya da şöyle soralım, çoğulcu toplumun kurumlarından biri olan eleştirinin bizde gelişmemesinin sonuçları mıdır tüm bunları doğuran?

Görünürde her ikisi de aynı kapıya çıksa, birbirini tümleyen bu iki sürecin neler olduğunu görmekte yarar var, sanırız.

Sanayileşmenin olmadığı bir yerde modernleşme düşüncesinden, demokratikleşmeden söz etmek pek olası değil.

Osmanlı'da başlayan Batılılaşma, Cumhuriyet döneminde çağdaşlaşma düşüncesini getirmiş; modernleşme, ancak 1950'ler sonrasında söz edebilmek mümkün olmuştur. Bu da, gündelik yaşama kültürüne yansıyan öğeleriyle belirginleşti. Özde bir yapılanma, bir değişimden söz edilemez elbette. Sanayileşme hamlesi bir başlangıçtır gene de. İçgöçle gelen dalgalanma, tarım toplumundan sanayi toplumuna yöneliş politikalarının toplumsal yaşamdaki belirtileri, kentleşme olgusunun gözle görülür atılımları; Batı'da olanı edinme olanaklarının dışında yeni bir perspektif getirmiştir kuşkusuz. Yoksulluk, eğitimsizlik, demokratik hak ve özgürlüklere bir türlü erişememenin sınırlarında gezinen ülkenin 'ara rejim'lerle soluk alacağı, atılım yapacağı(!) sanılırken; 1960'la başlayan süreç yeni bir dönemecin de muştusunu verir. Doğu-Batı çatışması yerini yeni söylemlere bırakırken; modernleşme sürecinin toplumsal yaşamdaki biçimleyici öğeleri karşıtlıklarını da doğurur. Çatışma dönüşmeyi, dahası dönüştürmeyi öne çıkarırken; geleneksel yapının çözülme noktalarını da gösterir bizlere. Gene bu süreçteki sivilleşme hareketi birçok alanda sorgulayıcı bir anlayışı, kitlelerin uyanışını; taşra-kent ikileminin saflaşma, ayrışma düzeneğinin yolunu yordamını öne çıkarır.

Toplumsal değişim normları farklı bir bağlamda ele alınmaya başlandığı gibi, modern toplumun gereksindiği atılımların ancak sanayileşmenin açtığı yolla gerçekleşebileceği bilincini de getirip önümüze koymuştur.

Tüm bunlarda, ister istemez, toplumda yeniden yapılanma düşüncesiyle birlikte, reformist yönetim politikalarının işlerlik kazanması gerçeğini bize göstermiştir.

Çağdaşlaşma düşüncesinin altyapısını oluşturan modernitenin toplumun düşünce dinamiklerinin kurulması, kurumsallaşmasını sağlayan yegane güç olduğunu imlemek gerekir.

Öteden beri yok deyip geçtiğimiz 'eleştirel düşünce geleneği'nin böylesi bir süreçte sorgulanması yabana atılmamalı. Bu da şu kapıyı aralar bizlere; felsefe eğitiminin kurulabilecek 'bilgi cumhuriyeti'nin temel direği olabileceği gerçeği.

1933'teki üniversite reformu bu tür bir gereksinmenin sonuçlarından biri olduğu kadar, toplumun gelişme dinamiklerine yanıt verebilmenin de bir göstergesidir.

Başlangıçta sözünü ettiğimiz eleştirinin kurumsallaşamaması gerçeğine bu eksenden baktığımızda, yazın/sanat eleştirimizin bugünkü yerini daha iyi görebiliriz diye düşünüyorum.

Edebiyatın, sanatın var olduğu ortamda elbette ki eleştiri de vardır. Yorumlama, değerlendirme, çözümleyerek anlama/anlatma bu varoluşun önünü açabilecek bir çabadır.

Eleştirinin varoluşu buna, sanata/edebiyata bağlı olduğuna göre; birbirini yadsımanın gerçekçi bir yaklaşım olmayacağının altını çizmek isterim. Eleştirmenin burada bir misyonu veya bir işlevi var ise; o da, yapıt/metin-okur arasında anlamlandırıcı bir bağ kurmaktır. T.S. Eliot, bunu: "Yazın eleştirmeni, eleştiri yaparken, birincil amacı okurlarına, anlamaları ve zevk almaları için yardım edendir," diye değerlendirir.

Bu tartışmalarda yer alan, bir yanıyla da eleştirmenin işlevi/konumuna açıklıklar getiren Doğan Hızlan ile Sevda Şener'in yazılarına değinmek isterim.

Hızlan, Orhan Pamuk'u; "Türk eleştirmenleri kitaplarını baştan savma inceliyor, zaten inceleseler, yazsalar ne olacak, okurların onları dinlediği yok." sözlerine karşı söylediklerı anlamlıdır: "Yanılıyorsun Orhan Pamuk, okurlar eleştirmenleri dinlemeselerdi, yabancılar o yazıları okumasalardı bugün New York'ta bu konuşmayı yapmazdın."

Hızlan, bir başka yazısında ise, 'eleştirmenin bağımsızlığı'na değinirken: eleştirmenin kimliğine gölge düşüren çabaların boşunalığından söz ederek, onu baştan çıkaracak her girişimin adını koyar.

Sevda Şener, Hızlan'ın bu yazısından yola çıkarak, eleştirmenin asıl neye karşı yükümlü olabileceğinin altını çizmeye çalışır. Şener, eleştirmenin ölçütlerinden söz ederek şunları söyler; "...her eleştiri yazısı eleştirmen için kendi dürtüsünü, bilgisini, beğenisini yeniden sınava çektiği zorlu bir süreç oluyor. Yazıyı tasarlarken de, yazarken de, hem bilimsel ve estetik ölçütler bakımından haklı olmak zorunda. Aynı zamanda en doğru, en güzel sözcükleri seçmek, yanlış anlaşılmaya yol açmamak gerek."

Şener, haklı olarak, şu kaygılarını da dile getirir: "İlke olarak nesnellikten, tarafsız düşüncenin varlığından ve davranışlarımıza, sözlerimize, yazılarımıza egemen kılınmasından söz etsek de akılla duygu arasındaki ilişkinin böyle yalın bir formülle çözümlenebileceğine kim inanır."

Gene Eliot'a dönecek olursak; onun, "eleştirmen tam bir adam olmalıdır; inançlı, ilkelerine bağlı, bilgili ve yaşam deneyimli" sözlerinin, eleştirmenin nasıl olması gerektiğini gösteren bir yanı olduğunu düşünüyorum.

Böylesi donanımlı bir eleştirmenin bakışına bugünün edebiyat ortamının gereksinmesi var. Derkenar notlan yazmak, yazılan bir eleştiri yazısını kör benlik duygularıyla yönsüz yöntemsizce yanıtlamaya çalışmak eleştirinin eleştirisi değil; başka bir şeydir. Sonra da ortaya çıkıp 'eleştiri yok', 'eleştirmen yok' demekse hangi adaba sığıyor; bunu anlamak da güç doğrusu!

Yazınsal eleştirinin bir anlama/anlamlandırma/yorumlama ve çözümleme eylemi olduğunun farkında olanlara sözümüz yok. 1956'da yaptığı bir konuşmasında eleştirinin/eleştirmenin bir yazar/şair için ne anlama gelebileceğinin en güzel örneğini veren Eliot'un şu sözlerini onlara hatırlatmanın dışında: "İşte, en çok gönül borçlusu olduğum eleştirmen, daha önce bakmadığım bir şeye beni baktıran ya da daha önce önyargılardan ötürü bulanık gözlerle baktığım şeyle beni yüz yüze getiren ve orada yalnız bırakandır. Bu noktadan sonra kendi duyarlığıma, zekâma ve sezgime dayanmalıyım."

(*Türkiye'de Eleştiri ve Deneme*, 2001)

Feridun Andaç

Türkçe ve edebiyat öğretmeni, okutman olarak liselerde ve Marmara Üniversitesinde görev yaptı. 1987'de kendi istediği üzere görevlerinden ayrıldı, Temmuz 1987'den beri özel kurum ve kuruluşlarda halkla ilişkiler, idari işler, yayın-tanıtım işleri konularında yöneticilik yaptı. 2002'de Dünya Kitaplarının yayın yönetmenliğini üstlendi. Sonra eğitim ve sağlık hizmeti veren bir kuruluşta genel koordinatör olarak çalışmalarını sürdürdü.

Edebiyat ve resim sanatı ile ilişkisi ortaokul yıllarında başladı. Edebiyat çalışmaları 1980 sonrası yoğunluk kazandı. İlk yazısı (*Klasik Rus Edebiyatının Kurucusu: Puşkin*), 1983'de *Yazko-Somut* dergisinde yer aldı. Diğer inceleme, eleştiri ve denemelerini *Yazko Somut, Yazko Edebiyat, Yeni Düşün, Martı, Broy, Milliyet Sanat, Çağdaş Türk Dili, Gergedan, Şehir, Varlık, Adam Sanat, Kavram, Gösteri, Edebiyat ve Eleştiri, Yeni Biçem, Adam Öykü, Özgür Gündem, Cumhuriyet, Yeni Yüzyıl, Evrensel* gibi dergi ve gazetelerde yayımladı.

Yazılarının bir bölümünü topladığı *Gerçekçilik Yolunda* (1989) adlı eseriyle 1987 Akademi Kitabevi Eleştiri-Deneme Birincilik Ödülünü, *Işık Ol Günüme Ağ* adlı denemesiyle de 1994 Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülünü, Necati Cumalı'yla yaptığı *Yazıya Adanmış Bir Ömrün Tanıklığında* adlı söyleşisiyle PEN Onat Kutlar Söyleşi Birincilik Ödülünü, *Gönlümün Yitik Yurdunda* öyküsüyle 2002 Haldun Taner Öykü Ödülünde üçüncülüğü, *Celile'de Kuşlar Ölüyor* adlı deneme kitabı ile 2004 Ömer Asım Aksoy Ödülü aldı. Yurt içi ve yurtdışındaki birçok uluslararası toplantıda ülkemizi temsil etti. *Ekonomide Dayanışma* (1987-89), *Yayın Dünyası* (1989-90), *TYS Edebiyat* (1994) adlı dergilerin yayın yönetmenliğini üstlendi. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, PEN Yazarlar Derneği, Dil Derneği üyesidir.

"İçsesinin, içe bakışının bilinci ve duygu yoğunluğuyla yazıyor Andaç. Anlatıyor ya da bir Doğu anlatıcısı edasıyla sözünü kuruyor. Karşınıza çıkan her denemesinde bu birikimi, zenginliği görüyorsunuz." (Agnete Igvas)

"Andaç'ın geliştirmeye yöneldiği savın bir uğrağı (...) yazarın asıl yurdu yazıysa, bu her zaman sonradan kazanılmış bir yurt olacaktır, konuşma dilinin ya da ana dilin her zaman biraz ötesinde kalan bir bölge. (...) öteki uğrağı (...) yola çıkan ruh, her zaman bir daire çizerek yine kökene mi dönecektir, vaktiyle Necatigil'in savunmak istediği gibi? Andaç, Mevlânâ'nın ,Aslından uzak düşen kişi, vuslat zamanını arar' sözünü anarak bu daha klasik teze de olanca gücünü hissettireceği bir hareket alanı açıyor. (...) İki uğrağı da yokluyor, iki olasılığa da kendilerini geliştirme imkânı tanıyor. Ama kendi tutumunun daha bireşimci bir teze yöneldiği söylenebilir: Çıkış noktası, kişiyi tutuklayan ebedi bir bağlanma noktası olduğunda kendi değerini de yitirir; kökenin ve geçilen yerlerin asıl anlamı, ancak bir ,sürüklenişe' teslim olunduğunda ortaya çıkacaktır. (Orhan Koçak)

ESERLERİ:

İNCELEME-ELEŞTİRİ: *Gerçeklik Yolunda* (1989), *Yazınsal Gerçekliğin Boyutları* (1996), *Öykücünün El Kitabı* (1999), *Edebiyatımızın Yol Haritası* (2000).

DENEME: *Işık Ol Günüme Ağ* (1998), *Söz Uçları Yazı Burçları* (1998), *Aynanın Arkası* (2002), *Babil'e Yolculuk* (2003), *Yazarın Kitabı* (2004), *Günün Gölgedeki İzi* (2004), *Celile'de Kuşlar Ölüyor* (2004), *Küllenen Her Şey* (2005).

SEÇKİ: *Sürgün Edebiyatı / Edebiyat Sürgünleri* (1996).

ÖYKÜ: *Gönlümün Yitik Yurdunda* (2003), *Kar Masalları* (2004).

SÖYLEŞİ: *Söz Uçar Yazı Kalır* (1996), *Adalet Ağaoğlu Kitabı* (2000), *Türkan Şoray ile Yüz Yüze Gözlerinden Bellidir* (2000), *Yaşar Kemal'in Sözlerinde Yaşamak* (2003), *Edebiyatımızın Kadınları* (2004).

DERLEME: *Sürgünlüğün Bin Yüzü* (2004), *Sözcüklerin Diliyle Konuşmak* (2004).

HAKKINDA: Orhan Koçak / Deneme ve Deneyim (Virgül, sayı: 12, Ekim 1998), Efnan Atmaca / Güneşe Doğru (Virgül, sayı: 9, Haziran 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998 - 9.7.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Halil Gökhan / Sözün ve Yazının Yurdunda Bir Yazar (Cumhuriyet Kitap, 19.8.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Edebiyatımızın Yol Haritası (Hece, sayı: 45, Eylül 2000), Hüseyin Peker / Cumhuriyet Kitap (24.8.2000), Yaşananlardan Edebiyata (Cumhuriyet Kitap, 14.1.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), İş'te Kitap (Bahar 2002), İnci Asena / Yirminci Yüzyılda Yazınımıza El Verenler (2001), Yirminci Yüzyılda Yazınımıza El Verenler (Cumhuriyet Kitap, 4.1.2001), Söz Uçar Yazı Kalır-Yüzyılın Son Tanıkları (Cumhuriyet Kitap, 7.3.2002), Selçuk Erdinç / Feridun Andaç ile "Aynanın Arkası" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 14.11.2002), Arif Gülderen / Aynanın Arkası (Virgül, sayı: 52, Haziran 2002), Agnete İgvas / Hayatla Edebiyatın Buluştuğu Kavşak (Virgül, sayı: 59, Şubat 2003), Elif Şahin / Radikal Kitap (söyleşi, 10.3.2005), Asuman Kafaoğlu-Büke / Günün Saklı Sevinci (Radikal Kitap, 27.1.2005).

ANDAY, Melih Cevdet

Şair ve yazar (D. 1915, İstanbul – Ö. 28 Kasım 2002, İstanbul). H. Mecdi Velet, M.C.A., Yaşar Tellidede, Niyaz Niyazoğlu, Murat Tek imzalarını da kullandı. Kadıköy 35. İlkokulu (1928), Kadıköy Ortaokulu (1931), Oktay Rifat ve Orhan Veli ile birlikte okuduğu

Melih Cevdet Anday

MELİH CEVDET ANDAY

ŞİİR NASIL YAZILIR?

Dün bir mimar dostum:
- Şiir nasıl yazılır? diye sordu bana.

Şiir heveslisi gençlerden aldığım mektuplarda da bu soru ile sık sık karşılaştığım için, mimar dostuma verdiğim yanıtı, üç aşağı beş yukarı, buraya aktaracağım. Ama söyleyeceklerim, bütün şairleri kapsayacak nitelikte olmayacaktır elbette.

Mimar dostuma:
- Sizin mesleğinizde uygulanan yöntemin tersi uygulanır şiirde, dedim.
- Ne demek?
- Siz bir yapı kurmak için önce bir tasarı hazırlarsınız, sonrası bu tasarıyı (planı) uygulamaktır sadece; oysa şiir böyle bir tasarıyla başlamaz, başlayamaz, tasarıyla başlayan şiir, şiir olmaz; sizdeki plan, proje şiirde, şiir bittikten sonra ortaya çıkar (çıkarsa). Başka bir deyişle, yapının taşını koymak gerekir önce.
- Hangi yapının?
- Kimi zaman o yapı önden düşlenir, kimi zamansa çalışırken ortaya çıkar. Ben "Kolları Bağlı Odysseus" adlı uzun şiirimi önceden düşünmüştüm, ama ne yazacağımı (ne yapacağımı) bilmiyordum daha; yalnızca tanrıça Kirke'nin Odysseus'a, İthaka'ya varabilmesi için söylediği,

İki yol çıkacak karşına birden
Acaba bunlardan hangisi?
Artık onu orda sen bileceksin!

sözleri çok yukarda yanan bir ışık gibi bana gizliden yol gösteriyordu. Yıllarca çalışarak buldum o yolu; baktım ki, tasarı ortaya çıkmış. Şair tasarıyı arar, bulunca da şiirine anlam verir.
-Daha önce anlamı yok mudur?
- Hiçbir zaman yoktur, sizin yapınız gibi. Siz, içinde oturulduğu ya da çalışıldığı için o yapıyı anlamlı sayıyorsunuz.
- Ama ben, ilk taşı planıma uygun olarak koyarım. Bir şiir neye dayanarak başlar? İlk dize nasıl bulunur?
- Valery, "İlk dize Tanrıdandır" demişti. Üst yanı şairindir demek. "Şiir Yazmak" adlı şiirimi okuyayım:

Kimi bir sözcükten yola çıkarım
Aç kalmış güzel bir kurttur o
Kimi bir düşünden ki
Kör bir gül gibi dönenir
Ben aç kalmış kurdu doyurmak istemişimdir hep. Sözcükler beni yöneltir.

- Duygular, düşünceler değil de sözcükler, öyle mi?
- Daha anlamını bilemediğim yeni bir şiirim var ki, üç yıldır üzerinde çalışıyorum, duygular, düşünceler sözcükleri değil, sözcükler duygularımı, düşüncelerimi yönetiyor. Ressam Degas'nın, "Çok güzel duygularım var, ama şiirde başarıya eremiyorum. Neden?" diye sorması üzerine Mallarme, çok ünlüdür, "Dostum" demiş, "şiir sözcüklerle yazılır." Herkesin duyguları, düşünceleri var, yetseydi herkes şair olurdu. Anlaşılmayan budur, içinden geldiği için mimar ya da mühendis olmaya kalkanı görmüyoruz. Demek sanatların en kolayı şiir ki, duygulara, düşüncelere dayanarak şair olunabileceğine inanılıyor. Duygular bütün insanlarca ortak pay edilmiştir; düşüncelerse duyduklarımızı yinelemekten başka bir şey değil. Şair duygulanmaz.

Sonra dostuma sordum,
- Kuzum, sen yapılar yaparken duygulanıyor musun?

(*Cumhuriyet*, 13 Nisan 1993)

Ankara Gazi Lisesi (1936) mezunu. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine kaydoldu, bitiremedi. DDY Genel Müdürlüğünde memurluk yaptı. 1938 yılında DDY adına sosyoloji öğrenimi için gönderildiği Belçika'da kaldı. İkinci Dünya Savaşının başlaması üzerine yurda dönerek Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğünde danışmanlık, Ankara İl Halk Kütüphanesinde memurluk, sonra gazetecilik ve çevirmenlik (1942-51) yaptı. İstanbul'a döndükten sonra *Akşam* gazetesinde sayfa sekreteri olarak çalıştı ve gazetenin sanat-edebiyat sayfasını (1953-54) hazırladı. *Tercüman* (1958), *Büyük Gazete* (1969), *Tanin* (Yaşar Tellioğlu takma adıyla, 1961), *Cumhuriyet* (1961-64) gazetelerinde yazarlar yazdı. 1954'ten itibaren İstanbul Belediyesi Konservatuarında fonetik-diksiyon öğretmenliği yaptı ve 1977'de emekliye ayrıldı. TRT Yönetim Kurulu üyeliğinde (1964-69) bulundu. 1979'da UNESCO Genel Merkezi kültür müşaviri göreviyle Paris'te bulundu.

Melih Cevdet Anday'ın "*Ukde*" adlı ilk şiiri *Varlık* dergisinde (15 Kasım 1936) çıktı. Şiirleri bu dergi dışında *Ses* (1940-41), *Yaprak* (1948-50), *Yeditepe* (1951-62), *Papirüs*, *Yeni Ufuklar*, *Yeni Dergi*, *Soyut*, *Ataç*, *Dönem*, *Yön* gibi dergilerde yer aldı. Orhan Veli ve Oktay Rıfat ile birlikte şiirde Garip Hareketinin öncülerinden oldu. Temalarına ve izleklerine göre şiirlerini dört döneme ayrılabilir:

MELİH CEVDET ANDAY

RAHATI KAÇAN AĞAÇ

Tanıdığım bir ağaç var
Etlik bağlarına yakın
Saadetin adını bile duymamış
Tanrının işine bakın

Geceyi gündüzü biliyor
Dört mevsimi, rüzgârı, karı
Ay ışığına bayılıyor
Ama kötülemiyor karanlığı

Ona bir kitap vereceğim
Rahatını kaçırmak için
Bir öğrenegörsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin.

1- Garip döneminde alaycıdır. Kısa üçlüklerde yaşama sevinci, savaş karşıtlığı ve aşk temalarını işler. 2- Duygudan düşünceye yöneldiği dönem *Rahatı Kaçan Ağaç* ile başlar. Romantik duygulardan felsefeye geçer. Dünya sorunlarını düşünür. 3- Toplumcu şiire yönelişi *Yan Yana* ile belirginleşir. *Anı* şiirinde Rosenbenglerin idamını işler. Kavgacı şiirler de yazar. 4- Mitologya ve tarihe yöneldiği dönemde evrensel değerleri ve Anadolu'daki eski uygarlıkları işler. *Kolları Bağlı Odysseus*, *Ölümsüzlük Ardında Gılgamış* bu dönemine örnek eserleridir.

Melih Cevdet Anday, Cumhuriyet döneminde Nurullah Ataç ile Suut Kemal Yetkin'in yaygınlaştırdığı felsefeye yakın denemeyi en iyi yazanlardandır. Ömrünün son otuz yılında *Cumhuriyet* gazetesinde haftada bir yazdığı denemelerinde çağdaşlık, sanat, eğitim ve kültür sorunlarını işledi. Yazı ve denemelerinde genel olarak Anadolu uygarlıklarının bir bütün olduğu görüşünü savundu ve beş duyunun algılarından oluşan insan aklının da bir dogma olduğunu, aşılması gerektiğini söyledi. *Doğu-Batı*, *Gelişen*

Melih Cevdet Anday

MELİH CEVDET ANDAY

ANI

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil bu anılacak şey değil
Apansız geliyor aklıma

Nerdeyse gün doğacaktı
Herkes gibi kalkacaktınız
Belki daha uykunuz da vardı
Geceniz geliyor aklıma

Sevdiğim çiçek adları gibi
Sevdiğim sokak adları gibi
Bütün sevdiklerimin adları gibi
Adınız geliyor aklıma

Rahat döşeklerin utanması bundan
Öpüşürken o dalginlik bundan
Tel örgünün deliğinde buluşan
Parmaklarınız geliyor aklıma

Nice aşklar arkadaşlıklar gördüm
Kahramanlıklar okudum tarihte
Çağımıza yakışan vakur, sade
Davranışınız geliyor aklıma

Bir çift güvercin havalansa
Yanık yanık koksa karanfil
Değil, unutulur şey değil
Çaresiz geliyor aklıma.

Komedya, Paris Yazıları deneme eserlerine örnektir. Son yıllarda haftalık yazılarını *Cumhuriyet* gazetesi ve *2000'e Doğru* dergisinde yayımladı. *Yan Yana* (1964) adlı kitabı Cezа Yasasının 142. maddesine aykırı görülerek toplatıldı, sonra serbest bırakıldı. 1967-68 tiyatro mevsiminde Ankara Sanat Sevenler Derneği tarafından yılın en iyi oyun yazarı seçildi ve *Mikadonun Çöpleri* adlı eseriyle İlhan İskender Armağanını aldı. *Gizli Emir*'le TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında roman türünde başarı ödülünü, *Buz Saray* (Tarjei Vesaas'tan) roman çevirisiyle Türk Dil Kurumu 1973 çeviri ödülünü, *Teknenin Ölümü* ile 1976 Yeditepe Şiir Armağanını, 1978'de tüm şiirlerini topladığı *Sözcükler* ile Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü, *Ölümsüzlük Ardında Gılgamış* ile 1981 Türkiye İş Bankası Büyük Ödülünü, *Ölümsüzler ya da Bir Cinayetin Söylentisi* oyunuyla 1984 Enka Sanat Ödülünü, 1991'de TÜYAP Onur Ödülünü, 2000'de Aydın Doğan Vakfı Şiir Ödülünü aldı.

Ahmet Oktay, Anday'ın şiirini iki döneme ayırarak inceledi: *Garip*'ten *Yanyana*'ya kadar olan 1941-60 arasındaki dönemi Garip ve Toplumcu Dönemi olarak; *Kolları Bağlı Odysseus*'tan *Güneşte*'ye kadar olan 1963-89 arasındaki dönemi Söylemsel Dönem olarak nitelcr. Birinci döneminde şaşırtma duygusuna yaslandığı, yaşama sevincine güvendiği; ikinci döneminde sınıfsal bilinç edindiği, anlatısal kurgusu olan şiirler yazdığı söylenebilir.

"Bir eski Yunan yapısı kadar pürüzsüz, aydın ve oturaklı Tohum şiirinde Melih Cevdet Anday eski şiir düzenini kendi içinde aşıyor; vezin ve kafiye, binicisini bulmuş at gibi bütün hızını buluyor. Şair atın dilediği yere değil, at şairin dilediği yere gidiyor: bir rahvan, bir ağır aksak, bir dört nala. Seviyor, ama şımartmıyor atı, bir başkasına binebilirim diyor sanki. Tam yerinde zenginleşen vezin ve kafiye, şiirin yapısında, çizmeden yukarı çıkmıyorlar. Her şey tadında, yerli yerinde. Hele Türkçe deyimler ve deyişler, içlerinde birikmiş şiiri birden açıvermenin sevinci içinde. Her birinin ne kadar ustaca değerlendirildiği, nasıl yeni anlamlar yüklenip zamanımızın en ileri düşüncesine mal olduğu ayrıca incelenmeğe değer. Hemen her mısra bir ayrı, bir başka türlü tatlı, bir yeni ışıkla pırıltılı,. durulmuş, tazelenmiş, yerinde yiğitleşip yerinde gülümseyen bir halk deyimidir.

"Şiir iyi kurulduğu, iyi geliştiği ve bir ustanın elinde yoğrulduğu için tohumun hikâyesi, her şeyin, dünyanın, insanlığın hikâyesi oluyor. İşte burada şiirin sırlarından birine dokunur gibi olduğumuzu sanıyorum: Şiirde yapı sağlam oldu mu, konusu ne olursa olsun, birden, bir mısra, dört mısra, yüz mısra da olsa, bütün varlığın, her şeyin özü oluveriyor." (Sabahattin Eyüboğlu)

"Melih Cevdet Anday kimi şiirlerini yazarken yararlandığı, indiği kaynakları belirten notlar da yayımlar. Sözgelimi Kolları Bağlı Odsseus'ta böyle yapmıştı. Teknenin Ölümü'ndeki "Troya Önünde Atlar" için de böyle bir not var kitabın sonunda. Bence yapıta adını veren "Teknenin Ölümü" için de, "Hüzünlü Bir Akşam Borusu İçin Söz" için de, kitaptaki başka birkaç şiir için de böyle bir not ekleseydi, bunları yazarken Apolinaire'in "Chanson d'un Mal-Aime"sinden, daha doğrusu onun "Bir Aşk Kırgınının Şarkısı" adıyla yayımlanmış Türkçe çevirisinden çok etkilendiğini söyleyecekti. Hem, bu etkilenme, tek tek alıntılar, benzetiler hâlinde değil, bu şiirlerin gövdelerini, yapılarını kuracak biçimde. Melih Cevdet Anday'ın "Bir Aşk Kırgınının Şarkısı" çok sevdiği anlaşılıyor. Öyle ki, yalnız ordaki şiir ağıntısının değil, bazı somut serpintilerin de (dize olarak, imge olarak) bu son kitabına savruluşunu önleyememiş. Ya da önlemek istememiş.

Eskil adlar, çok fazla kullanılınca, imgeleri biraz örtüyor, gölgeliyor mu ne? Gerçekte Melih Cevdet Anday'da şiirsel gerilim hiç de o adlara dayanmamakta. Ama dayanıyor izlenimini de uyandırmakta.

Melih Cevdet Anday Anadolu'nun eski tarihine iniyor. Tabanı sınırsız bu tarihin. Ama belli bir tavan çizgisi çekilmiş sanki, her şey Müslümanlığın girişinden eski olacaktır, bir de sanki 1300 tarihinden eski olacaktır." (Cemal Süreya)

"Şiir bir mucizedir. İnsanoğlunun tek mucizesidir" der Alain. Ne zaman bir ozanın toplu şiirlerini okusam bu sözü anımsarım. Bir mucize!... Sayısız mucize bir araya gelmiş bir kitap olarak ortaya çıkmış... Melih Cevdet Anday'ın şiirlerini okurken Alain'in bu sözünün ne denli doğru olduğunu görüyorum. Sözcükler yan yana gelmiş, o her gün kullana geldiğimiz sözcükler. O yanyana geliş, getiriliş, o ustalık, o seçme, o sıralama, o matematik kurgu, işte budur mucize... Üç beş sözcüğü yan yana dizerseniz, hiçbir etki yapmaz da, başka türlü bir yan yana getiriliş yapar o mucizeyi, şiir adını verdiğimiz o sihirli nesne çıkar ortaya..

İş Bankası Yayınlarında çıkan Sözcükler'de Anday'ın daha önce yayınlanmış tüm şiir kitaplarını bir arada buluyoruz. Ayrıca en eski ve en yeni şiirleri de yapıta eklenmiş... (Oktay Akbal)

"Edebiyatın bütün dallarında aynı ustalığı göstermiş ender yazarlardan biri."

Garip şiirinin öbür değerli iki üyesi Orhan Veli ve Oktay Rifat gibi, Melih Cevdet Anday da yalnızca şiirleri ve şiir anlayışıyla değil, çağdaş aydın bilinciyle de yazın hayatımıza büyük katkılarda bulunmuş bir usta. Özellikle denemeleriyle.

"Anı", "Alaturka" gibi unutulmaz şiirleri, Raziye adlı yetkin romanı, Anday'ı edebiyatın bütün dallarında aynı ustalığı göstermiş ender yazarlardan biri katına yükseltiyor. Benim için onun yerel olmaktan korkmayan evrensel duyarlığıyla çağdaş tiyatrodan yararlanarak yazdığı Mikado'nun Çöpleri adlı oyun, herrak bilincinin, şairce yaklaşımının ve nesnel gözlemciliğinin apaçık bir göstergesi. Anday'ın ilerde birçok edebiyat ve düşün insanına yol göstereceğine inanıyorum." (Tomris Uyar)

"Şiirinde eski Yunan ve Anadolu kültürünün kaynaklarına yönelen, hem konu hem de izleksel olarak bunlardan etkilenen Anday; yeni bir şiir söylemi kurdu." (Feridun Andaç).

"Genelgeçer kurallar, onun şiir kavramını açıklayamaz. Çünkü onları yürürlükten kaldırmıştır. Bireysel yetiyi gelenek güçlendirir sözü, onun için geçerli değildir. Yarattığı şiir diline de, geleneğin klişelerini katmadı. Geleneği kendi başlattı yargısı onun şiiri için doğrudur." (Doğan Hızlan)

"Her mesleğin kuraldışı insanları var. Melih Cevdet edebiyatımızın kural dışı bir ozanıdır. (...) 1940'lı yıllardan, 'Garip' hareketinin şairlerinden biri olarak başladığı şiir serüveni, şiirimize Kahatı Kaçan Ağaç'tan Teknenin Ölümü'ne, Kolları Bağlı Odyseus'tan Göçebe Denizin Üstünde'ye, Tanıdık Dünya'dan taptaze bir şiir damarından fışkıran son iki kitabı Güneşte ve Yağmurun Altında'ya, başyapıt niteliğinde eserler kazandırarak sürüp gitmiştir. Şiire düşünceyi, tarihi, mitolojiyi, felsefeyi getiren; ama bu son derece tehlikeli yolda, şiir dilinin şiir musikisinin, imge üretiminin yardımından hiç ayrılmayarak yürüyüp düze hatta dorukkara çıkabilen bir şair olarak okuruz onu. Şiirinde düşünceyi duygudan, hayattan ayrı bir yere konumlamadığını, bir poetikası olduğu halde, şiirini o poetikaya köle etmediğini anımlamak önemlidir. Bunun için de Melih Cevdet'in bütünselliğini hep göz önünde bulundurmak gerekir.

"Denemelerinde Anday'ın düşünce yapısının bütünselliğini oluşturan, onun bir aydın olarak toplumumuza 'örnek' gösterilebilmesinin temelinde yatan çok yönlülüğü buluruz. Ama 'bir raz ondan biraz bundan' çeşnicilikle değil; soran ve soruşturan, saptayan ve eleştiren, geniş bir birikime ve ondan da önemlisi sağlam bir uslamlamaya dayanan, aydın merakının üretkenliği ile bütünlenmiş bu çok yönlülüktür bu. Felsefeden müziğe, bilimden edebiyata, yaşama kültüründen dünya görüşlerine uzanan, 'insani olan hiçbir şey'i dışta bırakmayan bir çok yönlülük." (Füsun Akatlı)

"Anday'ın şiir dünyası cansızlığın kıyısındadır. Konuşan özne, nesneye doğru yolculuğunda, salt dinlemek isteyen, salt anlamak isteyen varlığıyla bile kendini nesnelerden ayırır. 'Ağaç' ve ağaç, yani ağaç fikriyle ağaç kelimesini ayrılmadan önceki zamanları çağırmaya, yabancılaşmanın, ikiliğin bittiği yerde konuşmaya aday olan 'ses', ikiliğin bir o yanında bir bu yanında, boşlukla varlık, ölümle yaşam arasında dans etmektedir.

"Anday'da 'aklın edimi' öznenin kendinden ibaret bir doğa tasarlaması olarak belirir. Özne diktatörlüğü öznenin varlığını ortaya koymasının tek yolu olarak kalır. Kurduğu bütün öznesiz cümlelerin öznesi olan özne, böylece, kendini vahşi bir eylem içinde bulur. Bunu amaçladığı için değil, varlıkla oynadığı oyun şaire bu oyunu oynar. 'Tanrı açısını' arayan şair, onun sesini bulur. Kendini olumsuzlayan ben Melih Cevdet'in belirttiği gibi 'Tanrı'nın yerine göz dikmiştir'. Şiirlerindeki ses 'korkunç bir içkinlik' ve 'kendi bilincinde bile olmayacak bir merci' e aitti 'babasız'lıktan yakınan Anday'ın şiirinde baba ima edilmiştir. Konuşan , Tanrı özneydir." (Enis Akın)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Garip* (Orhan Veli Kanık ve Oktay Rifat'la birlikte, 1941), *Rahatı Kaçan Ağaç* (1946), *Telgrafhane* (1952), *Yan Yana* (1956), *Kolları Bağlı Odysseus* (1962), *Göçebe Denizin Üstünde* (1970, İsveççeye de çevrildi), *Teknenin Ölümü* (1975), *Sözcükler* (1978'e kadar tüm şiirleri, "Yaşarken" adlı bölüm ve iki masalla birlikte, 1978), *Ölümsüzlük Ardında Gılgamış* (1981), *Tanıdık Dünya* (1984), *Güneşte* (1989), *Yağmurun Altında* (1995), *Toplu Şiirler I: Rahatı Kaçan Ağaç* (1996), *Toplu Şiirler II: Ölümsüzlük Ardında Gılgamış* (1996), *Seçme Şiirler* (1997,2001), *Bir Sis Çanı Gecenin İçinde* (Seçme Şiirler, 2002).

DENEME: *Doğu-Batı* (1961), *Konuşarak* (1964), *Gelişen Komedya* (İnceleme, 1965), *Yeni Tanrılar* (1974), *Sosyalist Bir Dünya* (1975), *Dilimiz Üstüne Konuşmalar* (1975), *Maddecilik ve Ülkücülük* (1977), *Yasak* (1978), *Paris Yazıları* (1982), *Açıklığa Doğru* (İlk iki kitabının ilavelerle yeni basımı, 1984), *Sevişmenin Güdüklüğü ve Yüceliği* (1990), *Yiten Söz* (1992), *Aldanma ki* (1992), *İmge Ormanları* (1994), *Geleceği Yaşamak* (1994), *Geçmişin Geleceği* (1999).

GEZİ-ANI: *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan* (1965, yeni basımı Anadolu'da ve Sosyalist Ülkelerde adıyla, 1977), *Akan Zaman Duran Zaman I* (Anı, 1984).

OYUN: *İçerdekiler* (1965), *Mikado'nun Çöpleri* (1967), *Dört Oyun* (*Yarın Başka Koruda, Dikkat Köpek Var, Ölüler Konuşmak İsterler, Müfettişler*, 1972), *Ölümsüzler: Toplu*

MELİH CEVDET ANDAY

TELGRAFHANE

Uyuyamayacaksın
Memleketinin hali
Seni seslerle uyandıracak
Oturup yazacaksın
Çünkü sen artık o sen değilsin
Sen şimdi ıssız bir telgrafhane gibisin
Durmadan sesler alacak
Sesler vereceksin
Uyuyamayacaksın
Düzelmeden memleketin hali
Düzelmeden dünyanın hali
Gözüne uyku giremez ki...
Uyumayacaksın
Bir sis çanı gibi gecenin içinde
Ta gün ışıyıncaya kadar
Vakur metin sade
Çalacaksın.

Oyunlar I (1981), *İçerdekiler: Toplu Oyunlar II* (1984).

ROMAN: *Dullar Çıkmazı* (İkdam'da tefrika edildi, 1962), *Aylaklar* (1965), *Gizli Emir* (1970), *İsa'nın Güncesi* (1974), *Raziye* (1975), *Yağmurlu Sokak* (1991), *Meryem Gibi* (1991), *Birbirimizi Anlamalıyız* (1992).

MEKTUP: *Şevket Rado'ya Mektuplar* (haz. Emin Nedret İşli, Orhan Veli Kanık ve Oktay Rifat ile, 2002).

ÇEVİRİ: *Don Juan - Mösyö de Pourceaugnac* (Molière'den, E. Güney ile, 1943), *Müfettiş* (1944) - *Bir Evlenme* (1945), *Bir Komedyanın İlk Temsilinden Sonra Tiyatrodan Çıkış* (1946), *Ölü Canlar* (1950), *Bütün Oyunları* (1972) (Gogol'den, E. Güney ile), *Batıdan Şiirler* (Orhan Veli Kanık ve Oktay Rifat ile, 1953), *Yarış* (G. Abbod - J.C. Holm'den, 1959), *Penceredeki Işık* (F. Caldwell'den, 1961), *İngiliz Edebiyatından Denemeler* (1964), *Barabbas / Güce* (P. Lagerkvist'ten, Y. Anday ile, 1965), *O Günler* (B. Pasternak'tan, 1966), *Fareler ve İnsanlar Üzerine* (J. Steinbeck'den, 1967), *Tanrı Gelini Sibyl* (P. Lagerkvist'ten, 1969), *Langston Hughes: Seçme Şiirler* (ortak çeviri, 1971), *Babalar ve Oğullar* (Turgenyev'den, 1974), *Diyaloglar* (Platon'dan, ortak çeviri, 1989, 2. bas.), *Buz Sarayı* (T. Vesaas'dan, 1972).

HAKKINDA: Fethi Naci / İmroz'da Melih Cevdet'le (Dost dergisi, Eylül 1961), Baki Süha Ediboğlu / Bizim Kuşak ve Ötekiler (1968), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973), Vedat Günyol / "Aylaklar" (Yeni Gazete, 16 Mart 1971), Refika Tanrı - Asım Bezirci / Seçme Romanlar (1973), Cemal Süreya / Şapkam Dolu Çiçekle (1976), Rauf Mutluay / Bende Yaşayanlar (1977), Ayşegül Yüksel / Yapısalcılık ve Bir Uygulama: Melih Cevdet'in Tiyatrosu Üstüne (1982), Asım Bezirci / İkinci Yeni Olayı (1987), Alpay Kabacalı / Melih Cevdet Anday (1991), Konur Ertop / Melih Cevdet Anday Şiir Dünyasını Anlatıyor (Hürriyet Gösteri, Kasım 1991, Sayı: 132), Anday Özel Bölümü (Sombahar, sayı: 23, Mayıs-Haziran 1994), Edebiyatçılar Derneği / Melih Cevdet Anday Günleri (haz. Hüseyin Atabaş, 1994), Tuğrul Asi Balkar / Anday Şiirinin Kendi İçindeki Gelişimi - Orhan Koçak / Anday'ın Şiirinde İmge -Emin Özdemir / Anday'ın Denemeleri ve Denemelerinin Dilsel Örüntüsü - Şemsettin Ünlü / Anday Romanında Gerçeklik Arayışları - Ayşegül Yüksel / Melih Cevdet Anday Tiyatrosunda İç Devinim (Melih Cevdet Anday Günleri sempozyum kitabı, 1995), Doğan Hızlan / O, Hem Değişmeyen Hem Yenilenendir (H. Gösteri, 1991, sayı: 132), Vecihi Timuroğlu / Melih Cevdet - Bilge ve Duyarlı / Kürşat'la Söyleşi (1994), Melih Başaran / Yapı Çözüm ve Kaynak Sorunsalı-Melih Cevdet Anday Kaynakları (Defter, sayı: 27, Bahar 1996), Gülten Akın, Şiir Üzerine Notlar (1996), Hakan Sazyek / Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi (1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Hikmet Altınkaynak / Dünyayı Paylaşan Yazarlar (2001), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002), Cevat Akkanat / Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri (2002), Arslan Kaynardağ / Melih Cevdet Anday'ın Ardından..., Denemeci ve Düşünür Yönleriyle Melih Cevdet Anday - Ercan Eyüboğlu / Nahit Hanım Üçlü'leri Orada da Tamamlandı (Cumhuriyet Kitap, 26.12.2002), Melih Cevdet Anday Öldü (Alkış dergisi, Kasım-Aralık 2002), Şevket Rado'ya Mektuplar - Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday / Hazırlayan: / Emin Nedret İşli (2002); Laurent Mignon / Çağdaş Türk Şiirinde Aşk, Âşıklar, Mekânlar (2002), Kemal Bek / Şiirimizde Bir Dönemi Başlatan Üç Şairimizin Bir Dönemi: Şevket Rado'ya Mektuplar - Eray Canberk / Mektupların Işığında Bir Dönem - Aynur Taştan / Üç Yoksul Şair - Alpay Kabacalı / Üç Şairin Yaşamından Belgeler (Cumhuriyet Kitap, 18. 4.2002), Tuğrul Eryılmaz / "Melih Cevdet Anısına", (Radikal Kitap, 6.12. 2002), Füsun Akatlı / Ölümüyle Yok Olmayan - M. Şerif Onaran / Önce Ozan Olan Bir kültür İnsanı: Melih Cevdet Anday - Adil İzci / Yeni Bir Dünya - Refika Altınkulaç / Melih Cevdet Anday'da Roman-Oyun Söyleşisi (Varlık dergisi, Ocak 2003), Baki Asiltürk / "Brueghel'den Yansıyan Uyum Melih Cevdet Anday'ın 'Güneşte' Şiirinin Anlam ve Yapı Ekseninde Çözümlenmesi", (Hürriyet Gösteri sayı 245, Ocak 2003), Hayri K. Yetik / "20. Yüzyılın Yunus Emre'si" (Hürriyet Gösteri, Ocak 2003), Mustafa İri / "Melih Cevdet Anday'da 'Ölüm' Mitosu"(Hürriyet Gösteri, Sayı Ocak 2003), Yücel Kayıran / "Melih Cevdet Anday'ın Zamansızlık 'uyku'su", (Hürriyet Gösteri, Ocak 2003), Halûk Oral / "Melih Cevdet Anday" (Hürriyet Gösteri, Ocak 2003), Okan İsti / Dizeleri Dudaklarda Kalan Şair: Melih Cevdet Anday'a Bir Veda Yazısı (Amik dergisi, Ocak-Şubat 2003), Ali Dündar / Anday'ın Ardından (Türk Dili Dergisi, Mart-Nisan 2003), Nilay Özer – Kemal Varol / Melih Cevdet Anday'ın Şiiriyle "Geleceği Yaşadık" (Kanat Haber Bülteni, Kış 2003), Atilla Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci, Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, Haziran 2003, sayı: 54), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Orhan Kahyaoğlu / Güncşte Ayıklanmış Melih Cevdet Anday Şiiri (2004), Enis Akın / Saklanmayan Şiir Yoktur: Melih Cevdet Anday (Varlık, Mayıs 2004), Yusuf Yıldırım/ Orhan Veli Kanık ve Garipçiler (Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, 2004).

ANDELİB

Şair (D. 1874, İstanbul – Ö. 1903, Malatya). Asıl adı Mehmed Esad. Şiirlerinde önceleri Faik daha sonra Andelib mahlâsını kullandı. Özel eğitim alarak tahsilini tamamladı. Arapça ve Farsça öğrendi. Devlet memurluğu yapmayarak gazetecilik mesleğini seçti. *Mekteb, Hazine-i Fünün, İrtikâ* gazetelerinin başyazarlığını yaptı. Malatya'ya sürgüne gönderildi ve Malatya Tahrirat Müdürlüğüne atandı. Bu görevdeyken öldü.

ESERLERİ:

Sabâh-ı Hayâtım, Gül Demetleri, Bir Demet Çiçek, Arabların Hikâyât-ı Şairânesi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ANDI, M. Fatih

Araştırmacı-yazar. 1962, Adana doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Adana'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1985'te mezun oldu. Aynı yıl, mezun olduğu bölüme araştırma görevlisi olarak girdi. *"Servet-i Fünün'a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri"* konulu yüksek lisans tezini 1987'de, *"Ara Nesil Şairi Mehmed Celâl"* isimli doktora tezini ise 1993'te tamamlayarak Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında yardımcı doçent, 1998'de doçent oldu. Aynı bölümde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Sanat ve edebiyat konularındaki denemeleri *Dergâh, İzlenim, Edebiyat Ortamı, Türk Edebiyatı, Kaşgar, Türk Dili* vs. dergilerinde yayımlandı. Edebiyat tarihi sahasındaki ilmî makaleleri ise yayın kurulunda yer aldığı *İlmî Araştırmalar* dergisi ile *Acun, Kültür Dünyası, Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası, Türk Haber, Redif, Bilim ve Aklın Işığında Eğitim, Türkiyat Mecmuası ve Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*'nde yer aldı. *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, Osmanlı Ansiklopedisi, Yeni Türk İslâm Ansiklopedisi, Cahit Zarifoğlu-Yürek Safında Bir Şair* kitaplarına bölüm yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Edebiyatımızda Mimar Sinan* (1989), *İnsan Toplum Edebiyat* (1995), *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatı* (1995), *Ara Nesil Şairi Mehmed Celâl* (Hayatı, Görüşleri, Şiirleri, 1995), *Bir Osmanlı Bürokratının Avrupa İzlenimleri-Mustafa Sami Efendi ve Avrupa Risalesi* (1996), *Servet-i Fünün'a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri* (1997), *Roman ve Hayat* (1999), *Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi* (H. Yorulmaz ve Y. Taşçıoğlu ile birlikte, 1999), *Kartpostallarla Tevfik Fikret ve Çevresi* (H. Yorulmaz ve Y. Taşçıoğlu ile birlikte, 1999), *Edebiyat Araştırmaları-I* (2000),

BİYOGRAFİ: *Ömer Seyfeddin* (1999), *Tarık Buğra* (2000).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Mehmed Celâl / Küçük Gelin* (1995), *Ahmed Hamdi Tanpınar / Beş Şehir* (Eleştirel

Basım, 2000), *Ahmet Mithat Efendi - Hüseyin Fellâh* (2000), *Ahmet Mithat Efendi - Süleyman Musli* (2000), *Ahmet Mithat Efendi - Dürdane Hanım* (2000), *Ahmet Mithat Efendi - Fennî Bir Roman Yahut Amerika Doktorları* (2002), *Ahmet Mithat Efendi - Demir Bey Yahut İnkişâf-ı Esrâr* (2002), *Ahmet Mithat Efendi - Diplomalı Kız* (2003), *Ahmet Mithat Efendi - Rikalda Yahut Amerika'da Vahşet Âlemi* (2003), *Ahmet Mithat Efendi - Altın Aşıkları* (2004), *Sami Paşazade Sezai-Sergüzeşt* (2004), *Ali Nazîma-Faik Reşad / Mükemmel Osmanlı Lugati* (N. Birinci, K. Yetiş, N. Sağlam, A. Ş. Çoruk, E. Ülgen ile, 2002).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

ANIK, Cengiz

Araştırmacı-yazar. 10 Aralık 1961, Bayır / Çavdır / Burdur doğumlu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisans programını *"Sendikalarda Halkla İlişkiler"* konulu teziyle 1992'de tamamladı. Doktorasını 1997'de aynı yerde bitirdi. Çalışma hayatına 1980'de Ankara Büyükşehir Belediyesinde memur olarak başladı. Daha sonra bir süre gazete muhabirliği ve basın işletmeciliği (1986-89), bir işçi sendikası üst kuruluşunda basın müşavirliği (1989-92), Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde uzmanlık (1992-2000) yaptı. 2000 yılından sonra Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde yardımcı doçent olarak çalışmalarını sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Makaleleri 1989'dan itibaren *Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı*, *İletişim Fakültesi Dergisi*, *Hak-İş Konfederasyonu Dergisi*, *Evrensel Dosya*, *Tes-İş Sendikası Dergisi* dergileri ile *Necmeddin Sefercioğlu Armağanı* (2001) adlı kitapta yayımlandı. *Bilgi Fabrikaları ve Müşteriler* adlı çalışmasıyla, Kültür Bakanlığı 1990 Bilgi Yılı Etkinlikleri "Bilgi Toplumu Araştırma Eser" yarışmasında mansiyon ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Bilgi Fabrikaları ve Müşteriler (1990), *Çoğulcu Sistemde İşçi Sendikası* (1997), *Çalışma Hayatı Ekseninde 2000'lerin öncesi ve Sonrası ve Türkiye Gerçeği* (1999), *Siyasal İkna* (2000), *Yarınki Siyaset* (2005).

ÇEVİRİ: *İletişim Bilimi* (Judith Lazar'dan, 2001).

Cengiz Anık

ANIL, Muallâ

Şair. 1927, Edirne doğumlu. Muallâ Karakazan imzasını da kullandı. İstanbul Mihrimah Sultan İlkokulu, İzmir Kız Muallim Mektebi, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak uzun yıllar Ankara ve İstanbul'da edebiyat öğretmenliği yaptı.

Ayrıca aynı şehirlerin halkevlerinde çalıştı. Bir süre Kadınlar Birliği Genel Başkanlığı görevinde bulundu. Makaleleri *Yeni İstanbul* gazetesi ile çeşitli dergilerde yer aldı. Bestecilik yönü de bulunan Anıl, kendisinin *Uyanık Geceler*, GüzideTaranoğlu'nun *Coşkunluk Çağları* adlı şiirini bestelemiştir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Savrulan Yapraklar* (1958), *Külde Kıvılcım* (1960), *Bu Kitap* (1962), *Bu Günler, Denizde İstanbul* (1972), *Savrulan Yapraklar* (seçmeler ile yeni şiirleri, 1975), *Ömrüm Söyleşiyor* (1984).

YAYIMA HAZIRLAMA: *İbrahim Şinasi / Müntahabât-ı Eş'arım: Divan* (1945).

HAKKINDA: Şahinkaya Dil / Resimli Türk Kadın Şairleri Antolojisi (1959), Mualla Anıl / Denizde İstanbul (1972), Mualla Anıl / Savrulan Yapraklar (1975), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 178), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ANIL, Necdet

Şair. 1930, Kilimli / Zonguldak doğumlu. Plevne Savaşı kahramanlarından bir yüzbaşının torunudur. Hayatı gurbette, sıkıntıyla geçti ve bu sıkıntılardan kurtulabilmek için şiir yazmaya başladı. Temiz bir Türkçe'yle, hece vezniyle yazdığı şiirlerinde Allah ve vatan sevgisi konularını işledi.

ESERLERİ (Şiir):

Kalplerde Parlayan İman Güneşi (1958), *Hakka Bağlanan Gönül* (1961), *Hoş Geldin Ya Mübarek Ramazan* (1962), *Zonguldak,Gönülden Hakka Doğru* (1963), *Kıbrıs'a Doğru* (1964).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖB-BŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ANIL, Saliha

Şair. 1922, Akhisar / Manisa doğumlu. İlkokulu memleketinde, ortaöğrenimini İstanbul Kız Lisesi ve Zonguldak Çeliker Lisesinde tamamladı. Şiire olan ilgisi çocukluk yıllarında başladı. Şiirlerini öğrencilik yıllarından itibaren çeşitli dergilerde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Son Arzu (1970), *Gün Batmadan* (1974).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖB-BŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ANIL, Yavuz İsmet

Şair ve yazar. 1927, İzmir doğumlu. İzmir Atatürk Lisesi (1944) ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1949) mezunu. Üniversite öğrenimini tamamlayarak iki yıl hakimlik (1952-54), daha sonra da serbest avukatlık yaptı. Hikâye ve şiirleri çeşitli dergilerde yayımlandı. İzmir'de *Ağaç* (1950-51) adlı aylık sanat dergisini çıkardı. İzmir *Ege Ekspres* (1954-1960) gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı. İzmir Kültür ve Sanat Severler Derneği, Türk-İtalyan Dostluk ve Kültür Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Günler* (1954).

HİKÂYE: *Mutlu Olmak* (1967).

HAKKINDA: Türkiye'de Kim Kimdir (1962), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ANKARA, Feridun

Hikâyeci (D. 1914, Kızılcahamam / Ankara - Ö. 24 Ocak 1974). Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. Bir süre öğretmenlik ve gazetecilik yaptıktan sonra Ankara Hukuk Fakültesini bitirerek avukatlık yaptı. 1935'ten itibaren hikâye ve şiirleri *Kaynak* (Balıkesir), *Yücel*, *Ülkü*, *Türk Dili* gibi dergilerde yer aldı. *Kuma* (1971) adlı oyunu yayımlanmış tek kitabıdır.

ANKARA, Zeynep

Yazar. 1 Temmuz 1957, Aksaray doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü (1984) mezunu. Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde (1988) yüksek lisans yaptı. Psikolog olarak atanmasına rağmen Ankara'da kalarak edebî çalışmalarını sürdürmeyi tercih etti. *Radikal* gazetesinin kuruluş aşamasında ve *Hürriyet*, *Milliyet*, *Sabah* gazetelerinde görev aldı. *Sabah* gazetesinde 1 Numara Yayıncılıkta kitap dergisi yönetmenliği yaptı. *Sabah* gazetesinde genel yayın, yönetmeni iken gazeteciliği bıraktı. TRT için eğitim spotları hazırladı ve televizyonlar için metin yazarlığı yaptı. GAP TV için *"Harran'da Filizlenen Mavi Gül"* adlı belgeseli hazırladı. İstanbul'da

ZEYNEP ANKARA

UYKUNUN AYAK SESLERİ

Eksik olan şey... Sevgi mi ne?

Hava güzel. Trafik gürültüleri rahatsız etmiyor. Uzaktan, hiç alışık olmadığım türden bir müzik sesi geliyor. Ama dinginim, ama huzurluyum.

Şimdi sadece görüntüsünü izlediğim televizyonu kapatmalı, bir bardak ılık süt içmeli ve uyumalıyım. Pencereler aralık kalsın, ama kapının zincirini takacağım.

Ben aşığım yatak odama; lambasına, divanına, aynasına ve dolabına. Duvarlardaki resimlerine de aşığım. Hele şu asabilmek için duvarı delik deşik ettiğim, önce hiç bir yer uymayan, sonra yerini bulan, denizin ve göğün renklerine egemen resme sırılsıklamı aşığım.

Aynada yüzümü inceleyerek saçlarımı taradım ve eprimişliğiyle bedenime alışkın geceliği giydim. Ardından, başucu lambamı yaktım, tavan lambasını söndürdüm. Yatağa oturdum, yastığı kabartarak arkama dayandıktan sonra, alışkanlıkla başucumda duran gazete ve dergi yığınına uzandım. En üzerindekini çekip aldım. Bir haftalık sanat dergisi... Dün okuduğum sinema fimi tanıtımından sonra gelen makaleyi atladım ve birkaç sayfa okudum. Satırların sonundaki büyükçe nokta işaretine geldiğimde, göz kapaklarım ağırlaşmıştı. Dergiyi yerine koydum, yastığı düzeltim, başucu lambasını söndürdüm ve sırtüstü uzandım.

Hava gerçekten güzel. Tertemiz bir esinti, uzaklarda söylenen bir şarkıyla beraber pencereden içeri giriyor, ellerimde, kollarımda, yüzümde, omuzlarımda ılık bir ipek yumuşaklığıyla geziniyor. Derin bir nefes alıyorum. İçim daha da ferahlıyor. Uzun bir esneyişle gözlerimi kapatıyorum. Belli belirsiz, uykunun ayak seslerini duyuyorum.

Yarın çizgili eteğimi ve beyaz ceketimi giyeceğim. Boynuma puanlı eşarbı bağlarım. Hangi ayakkabımı giysem?... Beyazı mı, yoksa siyahı mı? Beyazın boyanması gerek, siyahınsa topuklarının yapılması. Topuklarımı yere vura vura yürümekten vazgeçmeliyim. Elektrik ve telefon faturaları yatırılacak. Telefon faturası bekleyebilir, ama elektriğin zamanı geçiyor. Kapıcıya da söyleyeyim, otomat parasını yöneticiye versin. Gazeteleri de paspasın üzerine koymasın, kapı kulpuna sıkıştırsın. Kaç kez söyledim inadına yapıyor sanki.

Yoruçu bir gündü. Onca koşuşturmaca hiç bitmeyecek sandım. Danışmanlığını yaptığım lisans öğrencilerinin tez öğrencilerinin konusunu belirlemeye yardım et, haftalık bölüm toplantılarına katıl, derse gir derken, akşam oluverdi. Şu servislere bağımlılıktan kurtulmalı, bir araba almalıyım. Şöyle ayakları yerden kesecek cinsten. Servisler neyse de, öbür otobüslerde gerçek bir eziyet oluyor. Sıkıştırırlar, göz hapsine alırlar, ayağına basarlar... Acı duyarsın, tırnağına kan oturur ve sonra aylarca süren bir etten kurtulma savalımı olur. Zaman zaman bir yara bandıyla kapatırsın. Ve o insan, ayağına bastıktan sonra, boş boş yüzüne bakıp gider. Bir özür bile dilemez... Yarın ilk işim gazetelerdeki satılık araba ilanlarına göz atmak olsun. Şimdi uyumalıyım.

Bir, iki, üç... Bazıları "bir, ki, üç..." der. Bir, kiii, üç, dört..." "Ki" demeli... Tempolu olsun: "Bir - iki - üç - dört - beş - altı - yedi - sekiz..."

Akşamüstü bölümdeki bazı arkadaşlarla birlikte gittiğimiz sergideki heykelcikler, ne kadar da soğuk görünümlüydü. Soğuk ve ürpertici. Çamur öbekleri, oluşumunu henüz tamamlamış gibiydi. Fakat gözler ve ağızlar belirginleşmişti. Kulaklar güdüktü. Gözler oyulmuş, ağızlar donmuş bir haykırışla açılmıştı. Çıplak bir beyazlığın altındaki büstler, bitmemişlikten kurtulmak için çırpınıyorlardı. Genç, yaşlı, çocuk, kadın, erkek, hayvan büstleri... Ayrıcasız, bütün gözler oyulmuştu. Oyuklar derin ve ürkütücüydü. Karanlığı, içine doğru çekiyordu. Bir an bu karanlık deliklerden birinden içeri çekilip kayboluvereceğimi sandım. İçimdeki gerilimin başkalarınca fark edilmemesi için, halifçe gülümseyerek sütunlardan birine yaslandım. Sütunun serinliğini sırtımda hissedince, içime bir güven duygusu yayıldı. (...)

(*Kanatsız Düşüşler*, 1991)

1997'den itibaren psikolog olarak görev yaptı. Sonra işinden ayrılıp yalnızca yazı çalışmalarıyla ilgilendi.

Kitap eleştirileri *Cumhuriyet Kitap Eki* ve *Milliyet Sanat*'ta; bilim araştırmayazıları *CumhuriyetBilim Teknik*'te; öyküleri *Varlık*, *Türk Dili* dergilerinde yayımlandı. 1988-1989 *Milliyet-Sanat* dergisi Abdi İpekçi Deneme yarışması mansiyon ödülünü, *Savaş Bebeği* ile 1989 Behçet Necatigil Radyo oyunu ödülünü, *„Güneşi Vurdular"* adlı röportaj ile 1990-1991 *Cumhuriyet* Yunus Nadi Röportaj dalında birincilik Ödülünü, 1990-1991 *Milliyet-Sanat* dergisi Abdi İpekçi Ütopya yarışması mansiyonunu, 1991 Orhan Arıburnu Ödülleri Film Öyküsü yarışması başarı ödülünü, 1992 İsveç Etos Universal Culture House Story üçüncülük halk jürisi ödülünü ve katıldığı çeşitli yarışamalardan birçok ödülü aldı.

ESERLERİ:

OYUN: *Orkidenin Ömrü* (1988), *Durgun Suların Altında* (1989).

ÖYKÜ: *Kanatsız Düşüşler* (1991).

ÇOCUK EDEBİYATI: *Elif Oya'nın Güncesi* (1992).

ROMAN: *Terkedilmiş Bir Sokakta Sessiz Bir Gölge Oyunu* (1993).

ANI-ANLATI: *Yalnız Şövalye Attila İlhan* (1996).

HAKKINDA: Ömer Lekesiz / Zeynep Ankara Öldü mü? (Hece dergisi, Ağustos 2002), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002), Selim Somuncu / Sevgi ve Şiddetin Denizinde Bir Roman: Terkedilmiş Sokakta Sessiz Bir Gölge Oyunu (Yedi İklim, Ağustos 2004).

ANKARALI ÂŞIK NİYAZÎ

Mutasavvıf-şair. Ankara, 2 Ocak 1927 doğumlu. Asıl adı Niyazi Demirörs. Ankara'da Ulus İlkokulu, Cebeci Dördüncü Ortaokulu ve Atatürk Lisesini bitirdi. 1949'da askerlik dönüşü bir süre serbest çalıştı. Temmuz 1951'de yeniden orduya dahil oldu ve teğmen rütbesiyle askerlik görevine bıraktığı yerden başladı. Tasavvufi eğitimini 1956 senesi sonlarına doğru tanıştığı Yozgatlı Ulvi Durak Erdenilgen'den aldı. Melâmilik yolu bağlılarından olan Yozgatlı Ulvi Efendi ve Muşansalı Hasan Fehmi Efendi'nin talebesidir. Ulvi Efendi'nin ölümünden sonra tasavvufi eğitimini Üsküplü Süleyman Efendi ve İştipli Mehmed Ali Efendi'den tamamlayarak icazct aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ankaralı Âşık Niyazi Divanı* (1962).

TASAVVUF: *Tevhid İlmi ve Meslek-i Melâmiye* (1962), *Tecelliyât* (1962), *Allah Aşkı Her Şeyden Üstündür* (yay. haz. Nimet Hatun – Zeynep Arıca, 1962).

HAKKINDA: Nimet Hatun - Zeynep Arıcan / Ankara'lı Âşık Niyazi Demirörs'ün Hayatı ve Sohbetlerinden Bazı Parçaları (1962).

ANKARAVÎ (İsmail).

Bkz. İSMAİL ANKARAVÎ

ANKARAVÎ (Mehmed Emin)

Şeyhülislâm (D.1619, Ankara - Ö. 1687, İstanbul). Ankaravî ismi ile

meşhurdur. İlköğrenimini hukukçu olan babası Hüseyin Efendi'den aldı. İstanbul'da medrese eğitimi gördü. Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmet Paşa zamanında Bursa, Yenişehir, Mısır ve İstanbul kadılığı yaptı. Anadolu Kazaskerliğine terfi etti. 1686 yılında Şeyhülislâm oldu. İstanbul'da Sultan Selim civarındaki Kavacıdede Türbesi'nin yanına defnedildi.

ESERLERİ:

El-Fetavâü'l-Ankaravî, Tenvir'e Haşiye.

ANTAKÎ (Kasım b. Şeyh İlyas b. İdris)

Mutasavvıf (D. ?, Antakya – Ö. 1534, İnegöl / Bursa). "Noktacı" namıyla da tanınırdı. Abdülkadir-i Geylânî torunlarından, Halveti şeyhi İzzeddin Ali el-Karamanî'nin halifelerindendir. Son yıllarında İnegöl'e yerleşerek hizmetlerini burada sürdürdü. *Cevâhiru'l-Ahbâr* adlı eseri ahlâk öğütleri içerir.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ANTAKYALI MÜNİF

Bürokrat-şair (D. ?, Antakya – Ö. 1743, İstanbul). Tam adı Mustafa Münif Efendi'dir. Antakya'da "Hezarî" mahlâsını, İstanbul'a gittikten sonra hamisi Raşit Efendi'nin tavsiyesine uyarak "Münif" mahlâsını kullandı. Antakya'da öğrenim gördü. 1718'de İstanbul'a gitti, ünlü tarihçi Râşid Efendi'nin Üsküdar'daki yalısına konuk oldu, takdirini kazanarak onunla birlikte Afganistan'a gitti. Burada bazı devlet erkânının maiyetine girdi. Mektûbiyân-ı Sadr-ı Azamî mülâzımlığı, Defterdar Boz İbrahim Paşanın kisedarlığı gibi işlerde çalıştı. Hâcegânî rütbesi kazandı, kethüdâlık, rüznâmecilik, maliye tezkireciliği ve İran elçiliği gibi önemli görevlerde bulundu. Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsça şiirler de yazdı.

ESERLERİ:

Divan (yay. haz. Sabahattin Küçük, 1999), *Fetihnâme-i Belgrad* (Hezârî mahlasıyla), *Hadîs-i Erbain Tercümesi* (Molla Câmî'den), *Mensur ve Manzum Zafernâmeler.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Mehmet Tuğan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

ANTEL, Sadrettin Celal

Eğitimci-yazar (D. 1890, İstanbul - Ö. 1954). Adalet eski bakanlarından Mahmut Celalettin Bey'in oğlu. Yüksek öğrenimini Fransa'da Saint Ciona yüksek öğretmen okulu ve Sorbonne Üniversitesinde tamamladı. Ankara dönüşünde öğretmen okulu müdürlüğü ve öğretmenlik, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Pedagoji Profesörü (1936) olarak öğretim üyeliği yaptı.

ABD ve Amerika'da uygulanan zekâ testlerinin Türkiye'de de uygulanmasına önayak oldu. *Sınıf Muallimi* adlı haftalık dergi ile çocuklar için on beş günlük *Bizim Mecmua*'yı çıkardı. 1919'da İstanbul'da kurulan Türkiye İşçi ve Sosyalist Partisinin faal bir üyesi olarak *Kurtuluş ve Aydınlık* dergileri ile *Tan* gazetesinc siyasi makaleler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Pedagoji* (1930), *Yeni Terbiye ve Tedris Tekniği* (1931), *Test Usulü* (1932), *Maarifimiz ve Meseleleri* (1939), *Umumi Didaktik* (1948), *Terbiyede Ölçü* (1954).

ÇEVİRİ: *Decroly Usulü* (A. Hamai'den, 1926), *Yarının Mektepleri* (J. Dewey'den, 1938).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999).

ANTER, Musa

Yazar (D. 1918, Akarsu köyü (Zivingé) / Nusaybin / Mardin - Ö. 20 Eylül 1992, Diyarbakır). "Apé Musa" takma adıyla ünlenmiştir. İlkokulu Mardin'de, ortaokul ve liseyi Adana'da okudu. 1941 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girdi. Daha sonra bu bölümden ayrılarak Hukuk Fakültesine kayıt yaptırdı. 1959'da yazılarından dolayı tutuklanarak yargılandı ve bir süre sonra Çanakkale'ye sürgün edildi. Aynı yıldan itibaren 12 Mart, 12 Eylül ve daha sonraki dönemlerde DDKO davalarından sık sık gözaltına alınıp tutuklandı.

1969'da *Doğu* dergisini çıkarmıştı. Yazıları ayrıca *Dicle Kaynağı, Şark Postası, İleri Yurt, Barış Dünyası, Deng, Yeni Ülke, Welat, Rewşen, Tewlo* gazete ve dergilerinde yer aldı. Son olarak *Özgür Gündem* gazetesinde yazmaktaydı. 1992 yılında Diyarbakır'da kimliği bilinmeyen kişilerce vurularak öldürüldü. Merkezi İstanbul'da bulunan Kürt Enstitüsü ile kapatılan HEP'in kurucu üyesiydi.

"Sadece duygusallığa değil, akla da dayalı bir Türk-Kürt kardeşliğinin militanı, bir mizah ustası ve nihayet bir gazeteci... O, Marmara Denizi ile Van Gölü'nü, Uludağ ile Cudi'yi eşit gören, Ahmet ile Şeyhmuz'u birleştiren bir düşünce adamı. Mizahçılığına gelince... Sanırım o da hayat felsefesiyle yakından ilgili ve hatta kendiliğinden gelişmiş bir duyu, bir yeti. Gazeteciliği ise hepimize örnek olacak cinstendi bence. Bir kere meslekte hepimizden kıdemli olmasına rağmen, bir stajyer tevazu içinde çalışırdı." (Ragıp Duran)

ESERLERİ:

Kımıl (1962), *Birina Reş, Hatıralarım, Vakayiname, Fırat Marmara'ya Akar* (1999).

ANULUR, Mehmet

Bkz. KUL MEHMET

ANZERLİOĞLU, Yonca

Tarih araştırmacısı. 1971, Ankara doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde doktorasını tamamladı. Uzmanlık alanı, Azınlıklar, Hıristiyan Türk Çevreleridir. Makale ve çevirilerini *Türk Yurdu, KÖK Araştırmalar, Türk Kültürü, Türkiye Günlüğü, KARAM* dergilerinde, *Abdulhalûk Çay'a Armağan* ve *Türkler* kitapları içinde yayımladı. Çeşitli projelerde yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Nasturiler* (1996), *Karamanlı Ortodoks Türkler* (2003).

ORTAK YAYIN: *Abdulhalûk Çay'a Armağan* (1923-1938 Dönemi Türk Tiyatro Oyun Yazarlarının Toplum İçerisindeki Yeri adlı bölüm, c.1, 1998), *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* (ed. 2003).

APAÇIK, Osman

Şair (D. 1904, Ortaköy / Niğde – Ö. ?). Halk tarafından Kara Hoca adıyla tanındı. İlköğrenimini Ortaköy'de tamamladı. Ayrıca, yöresindeki çeşitli hocalardan dinî dersler alarak kendisini yetiştirdi. Uzun yıllar Mucur ve Ortaköy'de imamlık yaptı. Sohbetleri ve yazılarıyla çevresine yardımcı oldu.

ESERLERİ (Şiir):

Dini Aydın Şiirler (1985), *Dini Milli Aydın Şiirler* (1986).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

APAK, Hüseyin Rahmi

Tarihçi (D. 1887, Babaeski / Kırklareli - Ö. 1963, Ankara). Harbiye Mektebini (1908), Balkan Savaşına katıldıktan sonra Harb Akademisini bitirdi (1914). Birinci Dünya Savaşında Kafkasya, Irak ve Filistin cephelerinde bulundu. İngilizlere esir düşerek Malta adasına sürüldü (1917).

Serbest bırakılınca Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'ye katıldı. Moskova Askerî Ataşeliği görevinden sonra emekli oldu (1934). Uzun yıllar Tekirdağ Milletvekilliği yaptı (1935-46). Sonra dışişlerinde görev alarak Lizbon (1946-49) ve Bağdat Büyükelçisi (1949-52) oldu.

BAŞLICA ESERLERİ:

Rus-Leh Seferi (1925), *Felake-*

te Doğru (1932), *İstiklal Savaşından Garp Cephesi Nasıl Kuruldu* (1942), *Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları* (1975), *Türk İstiklal Harbinde İç Ayaklanmalar* (1964).

APAK, Kemalettin Turgut

İktisatçı, siyasetçi (D. 1898, İstanbul – Ö. 12 Ağustos 1962, Ankara). Mekteb-i Mülkiye (1921) mezunu. İktisat Vekâleti, İstanbul Hayvan Borsası Komiserliği, İş Dairesi, Ekonomi Bakanlığı, İşletmeler Bakanlığı Müşavirliği gibi kurum ve kuruluşlarda görev aldı. 25 Ekim 1954'te emekli oldu.

ESERLERİ:

Türkiye'de Masonluk Tarihi (1932), *Mülkiye Mektebi Tarihçesi* (1933), *Türkiye'de Devlet Sanayi ve Maden İşletmesi* (Cevdet Aydınelli-Mehmet Akın ile, 1952), *Ana Çizgilerle Türkiye'deki Masonluk Tarihi* (1958).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

APAK, Rıza

Şair (D.1911, Petriç / Bulgaristan- Ö. 1987, İstanbul). Balkan Savaşı sırasında göçmen olarak Türkiye'ye geldi. İlköğrenimini Bergama'da tamamladı. İzmir Erkek Öğretmen Okulu, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu.

Çeşitli il ve ilçelerde öğretmenlik yaptı. Şiirlerini, Bergama'da çıkardığı *Bakırçay* (1943-44) dergisinde başlayarak *Çığır*, *Gündüz*, *Fikirler* ve daha çok *Varlık* (1937 -76) dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Dünya Haberleri (1960), *Batı Yakası* (1966), *Karada Balık* (1969), *Gülümüzü Yolan Eller* (1972).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TİBE Ansiklopedisi (2001).

APAYDIN, Burhan

Hukukçu. 27 Mayıs 1960'taki İstanbul Barosu yönetim kurulunun yasaklanmasına rağmen kardeşi Orhan Apaydın'la birlikte Adnan Menderes'in savunmasını üstlendi. Yassıada duruşmaları sırasında bir avukat olarak yaptığı çıkışlar sonunda halkı "silahlı ayaklanmaya kışkırtma" suçuyla tutuklanarak Balmumcu Askeri Cezaevine konuldu. Üç buçuk ay sonra serbest bırakıldığında Menderes'i savunmayı bırakması istenen Burhan Apaydın, savunmayı yılmadan sürdürdü ve Devlet Bakanı Org. Cemal Gürsel'in 27 Mayıs'tan kısa bir süre önce Adnan Menderes'e gönderdiği, mahkemede okunması halinde Menderes'i kurtaracak olan mektubu, duruşmada okumak isteyince yeniden tutuklandı ve ancak Menderes'in idamından bir hafta sonradır ki salıverildi. 1961'de Ankara Milletvekili seçilen Burhan Apaydın, görevini 1965'e kadar sürdürdü. 1961'de sıkıyönetimce toplatılırarak, müsveddeleri ile birlikte, imha edilmek üzere SEKA kâğıt fabrikasına gönderilen iki kitabından biri *Adaleti Arayan Adam* (2004) adıyla yayımlandı.

APAYDIN, Mustafa

Edebiyat araştırmacısı. 1961, Kars doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kars'ta, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde 1983'te tamamladı. 1986'da aynı üniversitede yüksek lisans öğrenimini, 1993'te Çukurova Üniversitesinde doktora çalışmasını tamamladı. Meslek hayatına 1984'te Çukurova Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak başladı. 1988'de Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevlisi; 1993'te aynı bölümde yardımcı doçent kadrosunda çalışmaya başladı. *Türk Hiciv Edebiyatında Ziya Paşa* ilk kitabıdır.

APAYDIN, Talip

Yazar. 1926, Ömerler köyü / Polatlı / Ankara doğumlu. Çifteler Köy Enstitüsü (1943), Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar Bölümü (1946), Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. Önce köy ilkokullarında, sonra Turhal, Amasya ve Ankara ortaokullarında öğretmenlik yaptı.

Hikâye ve şiirleri; *Köy Enstitüleri Dergisi* (1945), *Yücel*, *Fikirler*, *Yeditepe*, *İmece*, *Varlık*, *Sanat Emeği* gibi dergilerde yer aldı. Şiir ve hikâyeden sonra çalışmaları giderek roman üzerinde yoğunlaştı. Eserlerinde yalın bir anlatımla köy sorunları ve köy insanlarının hayatını yansıttı. *Toprağa Basınca* kitabı ile 1964'te Doğan Kardeş Çocuk Armağanı üçüncülüğünü, *Yapılar Yapılırken* ve *Otobüs Yarışı* adlı basılmamış radyo oyunları ile TRT 1970 Sanat Ödüllerinde iki başarı ödülünü, *Tütün Yorgunu* romanıyla da 1976 Madaralı Roman Ödülünü, *Köylüler* ile de 1992 Orhan Kemal Roman Ödülünü kazandı.

"Sürekli düşünen ve üreten bir yazarımızdır. Bütün yazını köylülere, işçilere, yoksul insanlara ve kırsala dayanır, kırsalda soluklanır, kırsalda sancılanır, kendini o insanların arasında mutlu bulur." (Nadir Gezer)

Talip Apaydın

ESERLERİ:

ŞİİR: *Susuzluk* (1956), *Kırsal Sanat* (1999).

HİKÂYE: *Ateş Düşünce* (1967), *Öte Yakadaki Cennet* (1972), *Koca Taş* (1974), *O Güzel İnsanlar* (çocuk hikâyeleri, 1978), *Yolun Kıyısındaki Adam* (1979), *Yangın* (1981), *Duvar Yazarları* (1981), *Kökten Ankaralı* (1982), *Hendek Başı* (1984), *Hem Uzak Hem Yakın* (1985), *Sıra Dışı Öyküler* (1994), *Öykülerle Çizgiler* (1998), *Biz Varız* (2000).

ROMAN: *Sarı Traktör* (1958), *Yarbükü* (1959), *Emmioğlu* (1961), *Ortakçılar* (1964), *Ferhat ile Şirin* (1965), *Toprağa Basınca* (çocuk romanı, 1966), *Defile* (1972), *Yaz Davar* (1973), *Toz Duman İçinde* (1974), *Ortakçının Oğlu* (Ortakçılar ile birlikte, 1974), *Tütün Yorgunu* (1975), *Kente*

TALİP APAYDIN

BAHARA DOĞRU

Günler nisandan mayısa doğru gidiyor
Dumanlı dağların üstünde bir yeri
Bir yeri gözlüyorum
O kar adası gittikçe eriyip bitiyor

Ah oralarda olmak şimdi
Karışmak dağlardaki sessizliğe
Bir su damlası gibi kendiliğinden
Ulaşmak o yalnızlığa kimsesizliğe

TALİP APAYDIN

GEL DE ANLAT

Şimdi nasıl anlatırsın bizim çocuklara, köyden gelen bu kara üzümün, kabuğundan kolay kolay çıkmayan çetin cevizin tadını, anlarsınız? Onların köyden bana getirdiği anılarla karışık havayı? Bağda gölün altındaki ceviz ağacımızın içimi sızlatan o düşsel görüntümünü. Babam, Hacı Bekir emmiden üç ceviz almıştı. Üçünü de toprağa gömmek istiyordu. Günlerce cebinde gezdirdi. Ben de birini gömelim, öbürlerini yiyelim diyordum. "Olmaz diyordu, belki çürüktür, çıkmayıverir, sağlam olsa bile her ceviz filiz vermez. Bir daha nereden bulurum? Oyleydi o zaman bizim köyler. Rahmetli Hacı Bekir emmi, köyün tek ceviz ağacını çoluk çocuğun saldırısından korumak için günlerce nöbet tutardı. Bir de geç olur ki bu ceviz meyvesi... Her meyve sararır kızarır, bu daha yemyeşil durur dallarda. Gelirken geçerken çitlerin arkasından bakardık. Hacı emmi de bizi gözetlerdi yan yan. Gözleri kızarmıştı. Gece de uyumamıştı belli ki. Aradan kırk beş yıl geçti öyle ya? Silindi birçok anılar. Ama ceviz ağacımızı unutmam. Ben köyde iken sekiz on yaşına kadar her yıl değişerek büyüdü gözümün önünde. Dibini çevirdik, kabarttık. Her gün testilerle su döktük. Kuzu bağlamadık yanına yakınına. Kendimiz de yatıp uyumadık. Ceviz ağacı zehirlermiş adamı. Bir uyuyan bir daha uyanamazmış. Babam sık sık tembih ederdi. "Aman oğlum oraya yanaşma, git bağların gölgesinde otur." Bir gün yılan gömleği bulmuştum ceviz ağacının gölgesinde. Yılanı da zehirleyip öldürdüğünü sanmıştım. İşte o gün gerçekten inanmıştım ceviz ağacının tekin olmadığına. Bir çekingenlik duyuyordum. Gittikçe serpildi, bahçenin en iri ağacı oldu. Ama meyve vermez. Yeşil bir yığın, hepsi o. Ufak tefek zerdali ağaçları, erikler bademler meyveye durdu, bu hepsine tepeden bakan şımarık haspa, yalancı pehlivan gibi boşuna sallanır.

- Bu meyve vermeyecek baba, deli ceviz bu.

- Yok oğlum, zamanı değil daha. Ceviz ağacı geç döl verir.

Nerden bilirdim her ağacın ayrı huyu olduğunu. Ben sanırdım ki her ağaç insan boyuna geldi mi meyveye durur. Kendi boyumu ölçerdim ikide bir. Daha üçüncü yıl geldi geçti beni. Kökü de bileğim kadar oldu, derken bacağım kadar... Nasıl da sert kaygan. Dalına ekmek heybemizi asmaya başladık. Bazen sıktırırdım elimle. Elimi dışarı iterdi sanki. Şakalaşırdı benimle, "Senden daha güçlüyüm" derdi. Kâğıt gibi düzgündü derisi. Kaç kez adımı yazdım kurşun kalemle. Hatta bıçakla kazayım dedim ama yaralanır diye kıyamadım. Kavak ağaçlarına yapıyordun o işi. Ceviz ağacımız tekti, hem de kıymetliydi.

Bir gün öğleyin bahçeye geldim ki Fadik hala ile kızı Zeynep, bizim ceviz ağacının gölgesine uzanmış uyuyorlar, ta yanıbaşlarına vardım da uyanmadılar. Korktum öldüler mi diye. Zeynep'in yakası bağrı açık, ter içinde. Meğer kırdan çalı çırpı toplamışlar. Geçerken gölden su içelim, biraz da dinlenelim diye uğramışlar. Ağustos sıcağında cevizin gölgesini görünce, uzanıvermişler biraz. Bu yaşta kızın uyuduğunu hiç görmemiştim, amma güzeldi ha! Baktım kaldım. Ne yapmalıydım acaba? Yanıbaşıma uzanıp ben de mi yatsaydım? Yok, olacak iş değildi. Gölün kıyısına gidip seslendim. "Hey kim var orada?" İkisi birden sıçrayıp doğruldular. Başörtülerini düzeltiler hemen. Görmemişliğe vurup kavakların arkasında cyleştim biraz. "Ha siz miydiniz, Fadik hala?" diyerek geldim. Zeynep utancından kıpkırmızı olmuştu. Hey yavru, az önce nasıl gördüm seni, bir bilsen. Kurnazlığımı takınıp gülümsedim yüzüne. Fadik hala, nerden geldiklerini, su içmek için uğradıklarını falan anlattı kısaca. "Tamam canım oturun dinlenin" dediysem de kalktılar. Çalı çırpılarını yüklenip gittiler köye. Onlar gözden yitince ben de Zeynep'in yattığı yere uzandım. Aynı onun gibi açtım yakamı bağrımı. Onu düşlemeye başladım. Ceviz ağacının üst dalında bir karga eğilmiş bana bakıyordu. Vay hınzır, dedim, rahat bırak beni. Elimi kolumu salladım, gümez bir türlü. Yerden bir kesek alıp fırlattım. Daha atmadan havalandı, dereye aşağı uçup gitti. Ortalık dingin. Ağustos böceklerinin cırcırından başka ses yok. Karşıki tepeler sıcaktan titriyor gibi görünüyorlar. Kırların boz rengi bizim bağların yeşilinde bitiyor. Ayrı bir dünya gibi değişik. Her omcanın toprağı kaç kez elimizden geçti. Her birinin ne üzümü olduğunu ezbere bilirim. Daha olmadan, kara mı beyaz mı, tilki kuyruğu mu, mor fesleğen mi, tanırım. Şimdi şu kara büzgülüler, sel yatağının kıyısındaki omçaların üzümüdür, kesin. Bizim çocuklara söylesem, ne anlatır onlara? Kırk yıl önce yeni diktiğimiz yıl eşeğimize bakır güğümleri yükleyip omçaları sulamak için dereden su çektiğimizi, bir seferinde eşeğin ayağı sürçüp yıkıldığını, güğümlerden birinin eğildiğini, bu yüzden babamdan dayak yediğimi anlatsam, ne derler? Güler geçerler elbet. Bir de hiç beğenmiyorlar bizim üzümleri. (...)

İndi İdris (1981), *Vatan Dediler* (1981), *Köylüler* (1991), *Define* (1993).

ANI: *Bozkırda Günler* (1952), *Kanlığın Kuveti* (köy enstitüsü yılları anıları, 1967), *Akan Sulara Karşı* (1985).

OYUN: *Bir Yol* (1966).

DENEME: *Bilgiden Bilince Eğitim* (1995).

HAKKINDA: Mehmet Cimi / O Yıllar Dile Gelse (1997), Adnan Binyazar / Toz Duman İçinde Vatan Dediler (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere (2000), Nadir Gezer / Talip Apaydın'la "Kırsal Sancı" ve Köy Enstitüleri'nin 60. Yılı Üzerine (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 20.7.2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Berfin Bahar-Talip Apaydın Özel Bölümü (Şubat 2005).

APUHAN, Recep Şükrü

Eğitimci-yazar. 1958, Çanakkale doğumlu. Çanakkale Erkek İlköğretmen Okulu (1976), İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü (1980) mezunu. İlk ve orta dereceli okullarda öğretmen ve idareci olarak görev yaptı (1976-89). Yazılarını *Hergün*, *Millet* (1978-80), *Hak Yolunda Zafer* (1979-80), *Doğuş* (1986), *Yeniden Diriliş* (1986-87) gazete ve dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Hikâyeler (1984), *Öğrenci Velisinin El Kitabı* (1985), *İhanetin Türküsü* (1986), *Senin İçin Ağlayacağım* (1987), *Derdimi Seviyorum I* (Hekimoğlu İsmail ve Erkan Kavaklı ile, 1988), *Derdimi Seviyorum II* (1988), *Batının*

Recep Şükrü Apuhan

Darağacında İsyan (1989), *Ruhumda Darp İzi Var* (1990), *Demokratik Ateş Yalama Toplantısı* (1992), *Başarı İçin Gençlere 33 İşaret* (1999), *Sevmeye Geç Kalmadın* (denemeler, 2002), *Etkili Öğrenmenin Temel Davranışları* (2002).

Fazlı Arabacı

ARABACI, Fazlı

İlahiyatçı. 1963, Çarşamba / Samsun doğumlu. 1981'de Samsun İmam Hatip Lisesinden, 1985 yılında 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 1988 yılında görevli olarak gittiği Paris'te Institut National des Langues et Civilisations Orientales (Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Milli Enstitüsü)'nde *"Le Maintien de la Culture Islamique chez les Immigres Turcs en France (Fransa'da Yaşayan Türklerin İslâmi Kültürü Muhafazası)"* konulu yüksek lisansını, aynı yerde *"L'Organisatin Religieuse dans la Turquie Republicaine: Islam Officielle et Parallele (Cumhuriyet Türkiye'sinde Dinin Örgütlenmesi: Resmi ve Paralel İslam)"* konulu doktorasını 1997'de tamamladı. 1994 yılında araştırma görevlisi olarak başladığı GÜ İlahiyat Fakültesinde 1997 yılında yardımcı doçent, 2002 yılında doçent oldu. Aynı fakültede Din Sosyolojisi Bilim Dalı Öğretim üyeliği ve dekan yardımcılığı görevlerini sürdürdü.

Makaleleri, *Diyanet İlmi Dergi, Dinî Araştırmalar* dergilerinde, çevirileri, *EKEV Akademi* dergisinde ve bazı sempozyum kitaplarında yayımlandı. Avrupa'daki Din-Devlet İlişkilerinin Türkiye'ye Yansıması; Küreselleşme, Din ve Sivil Toplum bildirileriyle panellere katıldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Alevilik ve Sünniliğin Sosyolojik Boyutları* (2000), *Yeni Osmanlıların Dini ve Siyasi Görüşleri* (2004).

ÇEVİRİ: *Avrupa Birliği Ülkelerinde Dinler ve Laiklik* (2003).

ARABACIOĞLU, Celal

Şair. 1931, Ceyhan / Adana doğumlu. Adana Tabipler Odası Başkanlığı görevinde bulundu, ayrıca Adana Sosyal Sigortalar Kurumu hastanesinde hizmet verdi. Güney Bölgesi Gazeteciler Cemiyeti üyesidir. Bölgenin çeşitli günlük gazetelerinde fıkra ve tefrikaları yayımlandı. Ayrıca *Güney* dergisinde yazdı. Şiirlerini *Nisan Yağmuru* (1969) adlı kitabında topladı.

ARABUL, Muzaffer

Şair ve yazar (D. 1917, İstanbul – Ö. 21 Kasım 1997). Pertevniyal Lisesi, Tapu ve Kadastro Lisesi mezunu. Çeşitli şehirlerde kadastro ve muhasebe memurlukları yaptı. 1952'de 141. Maddeye aykırı eylemde bulunmaktan bir süre mahkum oldu (1952). Hapis sonrası muhasebecilik (1956 -61), *Akşam* gazetesinde idare memurluğu (1961-71) yaptıktan sonra kendi kurduğu reklam ajansını yönetti. Şiirlerini önce *Yücel* dergisinde (1940), daha sonra *Türk Solu, Gerçek Sanat* gibi dergilerde yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sana Ne Olmuş* (1962), *İnsana Saygı* (1964), *Eğri Tahtalar* (1966), *Eski Bir Çağ* (1969), *Tam Güneşin Altı* (1974), *Ertelenmiş Şarkılar* (1977), *Yarısı Karanlıkta Yarısı Güneş* (1990).

ROMAN: *Çakrazlar* (c. 1, 1967).

DENEME: *Toplumsal Eylem* (1978), *Derim ki* (1989).

İNCELEME: *Ebussuud Efendi* (1979).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ARABUL, Özel

Oyun yazarı, şair. 21 Mart 1945, İstanbul doğumlu. Asıl adı Fatma Özel Arabul. İzmir Kız Lisesi (1963) mezunu. Ankara Hukuk Fakültesini ikinci sınıfta terk etti. 1974 yılından itibaren *Sesimiz* dergisi (yazı işleri müdürü) ve *Yenigün* gazetesinde; 1989'dan sonra Ankara'da özel bir kuruluşta çalıştı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Şiirleri *Yazko, Varlık, Soyut ve Türk Dili* dergilerinde yayımlandı. Alanıyla ilgili bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu. Ders kitaplarında ürünlerine yer verildi. Yazdığı çok sayıda radyo oyunu Ankara radyosunda seslendirildi; oyunları İzmir, İstanbul ve Ankara Devlet Tiyatrola-

Özel Arabul

ÖZEL ARABUL

SU YANGINI

Durmadan, su durmadan yeniler bizi
Yaprak çeşme, diken çeşme, kök çeşme
Yabanıl bir acı gibi
Tuz yığıdıkları, deniz yığıdıkları
Göçebelerin hani nerdeyse bahar yığıdıkları
Dar koyaklarda
Sudan güne geçilir
Su ölüm güzelliği
Kaygılı her oyunda
Bir değirmi alan dönenir
Mazgalları insan başları
Sahanlıkları demir rengi
Taştan atlarıyla
Oralardan suya inilir

Kentliydik bir zamanlar, evcildik
Ama bir düştü, ama gerçek bir dirim
Kargım vardı savrulacak
Kargım çağlardan çağlara
Su içinden kayıp geçti
Hangi yüzüne sığınsam senin

(*Türk Dili* Dergisi, 1979)

ÖZEL ARABUL

KIRLANGIÇLAR

(Abla masanın başına oturmuş, tepsi içinde sebze ayıklamaktadır. Kadın ise önünde tomarla gazete, karıştıra karıştıra okumaktadır.)

ABLA- (Hızlı hızlı anlatır) Sabah daha siz uykudayken kalktım, evden çıktım. Önce iskeleye indim. Deniz süt liman. Balıkçı kahvesinde simitle taze bir çay içtim. Simitler de fırından yeni çıkmış, mis gibi, çıtır çıtır.. Sana da getirdim. İçerde duruyor. Neyse, baktım balıkçı tekneleri yeni gelmiş. Kasa kasa balıklar boşalıyor. Levrek çekti canım, dayanamadım, aldım. Akşama buğulama yaparız.

KADIN-(Ablasını dinlemez, yüksek sesle okur)Yerel basın kaç gündür manşetten indirmiyordu. Şimdi de ülkenin tüm gazetelerine haber olduk. Yine aynı başlığı atmışlar. (Vurgular) Başkan suç zanlısı!

ABLA-(Aldırmaz) Sonra kasaba uğradım. Yarım kilo kıyma aldım, iki kez çektirdim. Yarın öğlene terbiyeli köfte yaparım sana, seversin. Çarşıdan geçerken esnafla biraz laflaşdık. Kapı önlerini yıkıyorlardı. Bazıları daha kepenginı bile açmamış..

KADIN-(Okur) Başkan ölen sekreter kızla ilişkisini yalanladı!

ABLA-(Susar sonra yine duymamış gibi hızlı hızlı konuşmasına devam eder) Oradan doğru halc gittim. Kamyonlardan daha sebzeler yeni iniyor. Dalından koparılmış domatesler, biberler, körpecik taze fasulyeler.. çiçeği burnunda kabaklar. Artık kabak son turfanda diye bir buçuk kilo aldım. Hoş, artık sebzenin meyvanın turfandası da kalmadı ya.. Yaz kış manavda her şeyi bulabiliyorsun.

KADIN-(Okur)Polis müdürlüğünden aldığımız habere göre, akşam saatlerinde başkanın arabası yıkık köprü civarında görülmüş. (Düşünür) Yalan.. O saatte evdeydi, yemek yiyorduk.

ABLA-(Sesini yükseltir) Dönüşte eski bağ komşularımıza uğradım.

rında sahnelendi; bazıları birkaç bölümden oluşan senaryoları TRT İNT kanalında gösterildi. *Rüzgârlı Kadın, Foto Bahar ve Denizin Dibinde Zil Sesi* adlı oyunları İngilizceye çevrildi. *Rüzgârlı Kadın* oyunu ile 1989'da İnönü Vakfı Ödülünü, *Gecenin Tadı* ile de 1995'te Sanat Kurumu Övgüye Değer Yazar Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yılan Kuyusu* (*1974*).

OYUN (Sahne oyunları): *Mendilimde Gül Oya* (oyn.1986, İzmir Devlet Tiyatrosu), *Rüzgârlı Kadın* (oyn.1988, İstanbul Devlet Tiyatrosu. bas. 1989), *Gecenin Tadı* (oyn.1995, Ankara DT. bas. 1997), *Foto Bahar* (oyn.1997, Ankara DT. bas. 1998).

ÇOCUK OYUNU: *Deniz Dibinde Zil Sesi* (oyn.1999, müzikli oyun, İzmir DT).

MASAL: *Ayçiçeği* (1976), *Güneşe Uçan Kuş* (1987), *Düş Pazarı.*

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

ARABZÂDE.

Bkz. ÂLEMÎ (Muhammed)

ARACAGÖK, Zafer

Yazar, çevirmen. 23 Haziran 1960, İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de bitirdi. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Oslo Üniversitesinde tamamladı. 1994'ten bu yana öğretim üyesi olarak Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümünde görev yaptı. Öykü ve çevirileri 1980'den itibaren *Yazko Edebiyat* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ANLATI: *Eve Dönmek İstemiyorum* (1995), *Anti-Hamlet* (1996), *Stfirografya* (1999).

ÇEVİRİ: *Ve Yüzlerimiz, Kalbim, Fotoğraflar Kadar Kısa Ömürlü* (J. Berger'den), *Sinemada Anlam ve Gösterıeyler* (P. Wollen'den), *Ateşler* (R. Carver'den), *Aşktan Sözettiğimizde Sözünü Ettiklerimiz* (R. Carver'den).

HAKKINDA: Necmi Zekâ / "Eşikte Durup Tavır Almanın Zorluğu" (Cumhuriyet Kitap, 16.3.1995), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ARAFATOĞLU, Mustafa

Yazar (D. 1924, Antakya – Ö. 13 Ekim 1998, Yalova). Özel eğitim gördü. Enver Hoca adlı bir bilginden özel dersler aldı (1931-36). Yalova'da uzun yıllar kitap ve kırtasiye dükkânı işletti. 26 Ocak 1979 tarihinde kurulan

Mustafa Arafatoğlu

MNP'nin il kurucuları arasında yer aldı, il teşkilatında yönetici olarak çalıştı. Daha sonra MNP Genel Merkez İdare Müdürlüğü görevinde bulundu (1973-77).

Bir süre *Yeni Devir* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı, zaman zaman makaleler yayımladı (1973-86). *Milli Gazete*'de dizi yazıları tefrika edildi. Ayrıca *Aylık Dergi, Kitap Dergisi, Şehadet, Girişim, Vahdet, Hatay Kültür* dergilerinde yazdı. Arafatoğlu'nun 1984'de *Milli Gazete*'de tefrika edilen *İhanete Uğrayan Devlet* adlı araştırması kitaplaşmadı.

ARAKON, Ömer

Şair. 1957, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi, High School (Ottowa / Kanada) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü mezunu. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor. Şiirlerinin bir bölümü *Şiir Atı* dergisinde yer aldı. *Necroscopium* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

ARAL, Berdal

Hukukçu, yazar. 1963, Tarsus / İçel doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü (1985) mezunu. 1987 yılında uluslararası hukuk dalında resmî burslu statüde yüksek lisans ve doktora yapmak üzere İngiltere'ye gitti. Yüksek lisansını Kent Üniversitesinde, doktorasını ise Glasgow Üni-

Berdal Aral

versitesinde tamamladı. 1995'te yardımcı doçent olarak Kırıkkale Üniversitesi İİBF'de başladığı görevini 2002 yılından itibaren Fatih Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümünde sürdürdü, Yüksek Lisans Koordinatörlüğü, Bölüm Başkanlığı, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kurulu Üyeliği, Fakülte Kurulu Üyeliği gibi görevlerde bulundu. *Akademik Araştırmalar Dergisi, Atatürkçü Düşünce Dergisi, Zaman, TODAİE İnsan Hakları Yıllığı, Karizma, Liberal Düşünce, Bilim Yolu, Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Yeni Türkiye, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* gibi Türkçe dergi ve yayınlar ile çok sayıda yabancı dilde yayınlanan dergide makaleleri yer aldı. Uluslararası hukuk, insan hakları, Avrupa Birliği hukuku konularında çalışmaktadır. 2000 yılında *Uluslararası Hukukta Meşru Müdafaa Hakkı* adlı ilk kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), İlim ve Sanat Vakfı 2002 Bahar Programı (2002).

ARAL, Coşkun

Gazeteci-yazar. 1 Mayıs 1956, Siirt doğumlu. İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Bölümü mezunu. 1974 yılında *Günaydın* gazetesinde haber fotoğrafçılığına başladı. Çeşitli gazeteler ve haber ajanslarında çalıştı. Çektiği belgeselleri TRT başta olmak üzere çeşitli televizyon kanallarında yayımlandı. 1980 yılından sonra uluslararası savaş muhabiri olarak Lübnan, İran, Irak, Afganistan, Kuzey İrlanda, Çad ve İrlanda'da çektiği fotoğraflarla ün kazandı. Çok sayıda ülkeden izlenimlerini kitaplaştırdı. 1986'da "32. Gün" için TV muhabirliği yapmaya başladı. "Haberci" adlı bir haber-belgesel programı yaptı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ölümün Yakasına İliştirilmiş Yaşamlar* (2004).

FOTOĞRAF KİTABI: *Sözün Bittiği Yer* (1982-97 arasında çekilmiş 180 savaş fotoğrafı, 2000).

HAKKINDA: Feza Kürkçüoğlu / Nefti Ölüm (Virgül, sayı: 37, Ocak 2001).

Coşkun Aral

ARAL, İnci

Hikâye ve roman yazarı. 1944, Denizli doğumlu. Manisa Kız İlköğretmen Okulu (1961), Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümü (1964) mezunu. Samsun (1964-67), Manisa (1967-77), İzmir (1977) ve Ankara (1977-84) ortaokullarında öğretmenlik yaptı. 1984'te emekli oldu. İstanbul'da bir seramik mağazasını yönetti (1986).

İlk hikâyeleri önce *Türk Dili, Varlık*'ta, sonra *Dönemeç, Soyut, Sesimiz* dergilerinde yayımlandı. *Ağda Zamanı* (1979) adlı kitabı ile Akademi Kitabevi Öykü Başarı Ödülünü, 1979 Maraş olaylarını konu aldığı ve Fransa'da yayımladığı *Kıran Resimleri* ile Nevzat Üstün Hikâye Ödülünü; ilk romanı *Ölü Erkek Kuşlar*'la 1992 Yunus Nadi Roman Ödülünü, *Gölgede Kırk Derece* ile 2001 Yunus Nadi Öykü Ödülünü kazandı. *Mor* ile 2004 Orhan Kemal Roman Armağanı aldı. *Kıran Resimleri*, Fransızcaya çevrilip Fransa'da yayımlandı. Öykü ve romanlarında genellikle kadınca duygularla yaklaştığı kadın-erkek ilişkileri, kadın kimliği, bağlılık ve özgürlük sorunlarını irdeledi.

"Daha ilk kitabında ustalık ve zengin bir dil evreni kuran İnci Aral'ın toplumsal değişimi ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkisini konu edinen öykü anlayışı tüm kitaplarında sürdü. Bireyi yaşadığı çevresiyle kuşatan anlatımı, özellikle kadın ideolojisini kimi zaman serimleyen, kimi zaman sorgulayan edebiyat perspektifi değişmedi. İnci Aral, kadınlar açısından erkek-egemen toplumda yaşamanın kadın yaşamına getirdiği artı zorlukları ve bu zorlukların üstesinden gelen, gelemeyen kadınların hayatlarına nesnel bir bakış açısıyla eğilmeyi doğal bir etki olarak edebiyatına taşır." (Nalan Barbarosoğlu)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Ağda Zamanı* (1979), *Kıran Resimleri* (1983), *Uykusuzlar* (1984), *Sevginin Eşsiz Kışı* (1986), *Gölgede Kırk Derece* (2001), *On Üç Büyülü Öykü-13 Yazar, 13 Öykü* (ortak kitap, 2002), *Ruhumu Öpmeyi Unuttun* (2006).

ROMAN: *Ölü Erkek Kuşlar* (1991), *Yeni Yalan Zamanlar* (1994), *Hiçbir Aşk Hiçbir Ölüm* (1997), *İçimden Kuşlar Göçüyor* (1998), *Mor* (2003), *Taş ve Ten* (2005).

DENEME-ANI: *Anlar İzler Tutkular* (2003).

HAKKINDA: Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Necati

İnci Aral

Güngör / İnci Aral ile 'Gölgede Kırk Derece' Üzerine: "Kadınlar Hâlâ İkinci Cins: (Cumhuriyet Kitap, 14.12. 2000), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), İnci Aral'dan Öyküler: Gölgede Kırk Derece - Mutsuz ve Sorunlu Kadınlar (Cumhuriyet kitap, 15.2.2001), On Üç Büyülü Öykü-13 Yazar, 13 Öykü (2002), Sema Aslan / Önce Kendim İçin Özgürlük (Milliyet Sanat dergisi, Şubat 2003), Halide Eşber / İnci Aral ile söyleşi (Virgül, sayı: 60, Mart 2003), Nalan Barbarosoğlu / Değişim İsteğinin Odağındaki Öyküler: Ağda Zamanı (Heccöykü, Şubat-Mart 2005), Asuman Kafaoğlu-Büke / Radikal Kitap (27.1.2005).

ARAL, Oğuz

Karikatürcü (D. 1936, Silivri / İstanbul – Ö. 27 Temmuz 2004, Bodrum / Muğla). Öfkeli Ömer müşterarını da kullandı. Yazar İnci Aral ve karikatürist Tekin Aral'ın ağabeyidir. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi üçüncü sınıfından ayrılarak 1950'den sonra çeşitli dergi ve gazetelerde karikatür çizmeye başladı. 1972 yılında *Girgır* dergisini kurarak Türkiye'de pek çok genç karikatür sanatçısının önünü açtı. Sonra *Avni* dergisini çıkardı. Öldüğü güne kadar karikatürleri *Hürriyet* gazetesinde yayınlanan Aral, İstanbul sokaklarında sergilenen Avni'ler dışında „Hayk Hmmer, "Köstebek Hüsnü", "Utanmaz Adam" ve "Vites Mahmut" gibi tiplemeleriyle tanınıyordu. Aşiyan mezarlığında toprağa verildi. *Huysuz İhtiyar* (2001) adlı bir basılı eseri vardır.

ARAL, Vecdi

Hukukçu-yazar. 17 Ocak 1929, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden (1952) mezun oldu. Stajla birlikte iki yıl kadar süren Sorgu Hakimliğinden 1955 yılında istifa edip, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Ana Bilim Dalında asistan olarak göreve başladı. 1960 yılında doktor ve 1965 yılında da doçent olarak bu fakültede görevine devam etti. 1973 yılında profesör olduktan sonra on yıl kadar

İNCİ ARAL

"ELİF"

Işıltılı, yer yer işlemeli bir beyazlığın içinde oturuyor. Kınadan kararmış ellerini yorgun bir gevşeklikle kucağında unutmuş. Duvağın altında incecik incecik örülüp bağlanmış saçları, Mehmet Ali uğraşıp çözsün diye. Pencerenin önündeki sedirde oturuyor. Ağaçtan oyularak uyumsuzca boyanmış bir heykel gibi katı, sessiz, durgun. Hiçbir şey duymuyor sanki. Ne sevinç, ne sıkıntı. Uzun, çok uzak bir yoldan getirilmiş de nerede olduğunu tam olarak ayırt edememiş daha.

Dışarıda yağmur bulutları toplanıp göğün mavisini hızla kapatarak yayılıyorlar. Üşüyor biraz, çıplak kolları ürperiyor. Düğünler yazın olmalı, diye geçiriyor içinden. Arada belli etmeden ocağın üstündeki saate bir göz atıyor. Mehmet Ali gelmedi. Bakışlarında bile küçücük bir üzünç, suçlama, sabırsızlık olmadan düşünüyor bunu. Mehmet Ali hâlâ gelmedi. Ama gelecek. Çaresizlik ve kuşkudan uzak kalmak, düşlerini sonuna kadar korumak için temelsiz bir iyimserliğe sığınıyor. Birazdan gelecek. Burası onların evi, öğleden beri yeni evinde. Burada, bu odada Mehmet Ali'ye çocuklar doğuracak. Önce saçlarını çözecek, sonra...

-Güveysiz gelin verilmez, dedi anası. Oğlan gelsin öyle.

-Düğün beklemez, dedi Koca Haydar. Bunca konuk var. Akşamı bulmaz gelir Mehmet Ali. Biz gelinimizi alalım. Davullar vurur durur, ayıp kaçmasın. (...)

Elif bir görülmemiş dik kafalı kız. Yaşı geçti, evlenmedi ondan diyorlar. Babasına küs, ağasına küs. Geçimsiz. Çeyiz istemem diyor, ikiden çok doğurmam diyor. Dayak istemiyor. Kimseleri beğenmiyor. Yirmisini geçeli kimseler istemiyor. Köyde Güzel Ana'nın bir odasında hasta anasıyla oturuyor. Anasının yirmi dönüm toprağına o bakıyor. Erkek gibi çalışıyor. Ne eksiği var onlardan? Ne diye köle olacak? Bir tek Mehmet Ali başka. Mehmet Ali en iyi arkadaşı, kim düşünür ki...

On iki yaşındaydı Elif, babası kadın getirdi anasının üstüne. Aklını bozdu kadın üç yıl içinde. Avlunun dibindeki odaya bağladılar. Onunla oturdu Elif, babasına gitgide büyüyen nefretiyle tüm erkekleri hor görmeyi öğrenerek. On sekizinde ayırdı anasını, mallarını babasından. Köy ayağa kalktı. Babasıyla, ağabeyleriyle mahkemelik olmuş bir kız... Kim ister böylesini? Bir tek Mehmet Ali. (...)

Öylece oturuyordu. Dimdik. Yerinden kıpırdamadan. Ellerini bile oynatmadan. Uçsuz bucaksız bir beyazlığın ortasında bir eylül güneşi düşleyerek. Odaya girip çıkan, dışarının soğuğunu, ıslak ot kokusunu taşıyan kızlara, kadınlara görmeden bakarak ve kendini gövdeler arasında cansız, zamandan kopuk, ağırlıksız bir nesne gibi duyarak. Sessizce akıp odanın kalabalık uğultusuna karışıyor hiçbir şey duyamadan. Bir tek, 'Geldi, Mehmet Ali geldi!" haberine açık. (...)

Babası, iki ağabeyi bırakmadılar Elifi kendi kendine gelin olsun. Evlenecek, hem de Mehmet Ali'yle evlenecek diye çok sevinmiş olmalılar. Çeyizini düzdüler, düğünü konuştular Koca Haydar'la. (...)

Davullar öğleden beri vuruyor. Gün cumartesi. Cuma sabahı giderken, tez gelirim, eğlenmem dedi ya dönmedi. Bir aydır indirdiği pamuğun parasını almaya uğraşıyor fabrikadan. (...)

Bekleyiş içinde, geçmeyip esnekçe uzayan saatlerle ve tam da o günü bulmuş bir tersliğin ortaya çıkabileceği düşüncesiyle, bu sıkıntılı zaman diliminde yükseliyor davulun gümbürtüsü. Büyüyor, büyüyor, yankılandıkça ürkütüler çağrıştıran, her türlü tekinsizliğe açık dayanılmaz dan danlara dönüşüyor. Artık yersiz olduğuna inanmaya çalıştığı tasa mutluluğunu iyiden iyiye zorluyor Elif'in. Sonra, en oynak düğün havalarını çalarken bile bekleyişi kuşkuya, korkuyu umutsuzluğa, acıyı kesinliğe vardıran cılız, zorlama, acıklı zurna. (...)

* * *

Koca Haydar istasyondan köye varan yolun sonunda durup soluklandı. Islak kasketini çıkarıp başını sıvazladı. Ayağının dibindeki geniş su birikintisinde dalgalandı yorgun gölgesi. Ağır, kuşkulardan silkinmemiş, şaşkın ve kararsız köye baktı. Yağmur durulamıştı. İyice alçalmış güneş dağıtamadığı bulutları pembeliyor, ıslak damları, ağaçları boyayıp geçiyordu. Yekinip hızla düğün evine doğru yürüdü. Evin önünde toplanmış kalabalık iki yana açıldı.

Üçülmüş, kısalmış gibiydi Koca Haydar. Korku, sıkıntı, üzüntü değil, bir şey, başka bir şey vardı duruşunda. Bir teslim oluş belki ama aynı zamanda vazgeçilmez bir umut, direnme, karşı koyuş.

Susup kalakaldı topluluk. Bir davullar, öyle delice, çileden çıkarıcı, uğursuz.

-Susun, diye bağırdı Koca Haydar. Susturun gayrı davulları, kesin!

-Çalmazsak paramızı kesersin beyim, koyver çalalım, dedi davulcu.

-Ne oluyor Haydar Dayı, bir yaramazlık mı var yoksa, dedi kalabalıktan biri.

-Güveyimiz gelmedi, çünkü yollar açılmadı, dedi Haydar.

Bekleşti kalabalık.

-Oğlumuz Mehmet Ali nerededir bilmiyoruz. İstasyona vardım, telefon çekeyim diye, jandarma gelmiş. Hatlar kesik. Kimse kimsenin nerde olduğunu bilmiyor. Ne olup ne olmadı bilmiyor..

-Tam anlat dayı, dedi bir kadın. Hepimizin hısımı, yakını var...

-Kentte kavga kıran varmış, diye bağırdı Koca Haydar. Her yan yakılıp yıkılırmış... İnsan insanı, Müslüman Müslüman'ı, konu komşu birbirini kesermiş. Sofular temelli delirmiş. Kan...

Sesi zayıfladı.

Bildiğim bundan ibarettir, dedi duyulur duyulmaz.

-Gidelim, diye bağırdı birkaç kişi. Biz burada böyle duracak mıyız?

-Giriş çıkış yok. Haydi kardeşler evlerinize. Düğün bizim ve bitmiştir. Gelinimizi aldık getirdik. Hal buyken eğlence davul olmaz. Elbet gelir oğlumuz.

Davullar sustu. Gürültülü bir kadınlar kalabalığının ortasında hayatta ayakta duran Elif'in kulaklarında binlerce davul vuruyor. Binlerce davul dövülmekten paramparça oluyor. Kararan akşamın içinde beyaz bir leke gibi, bir parçacık umut gibi, taş kesilmiş, gözleri kocaman ve bıraksalar çamurlu yollara atılmaya hazır dikeliyor. (...) Bütün gece yağmur yağdı. Hızlı ve dolu dolu yağdı. Kentin sokaklarından akan kanı yıkadı, seline karıştırıp aşağılara doğru yürüdü. Derelerle birleşti, kanallara yol buldu, ovaya ulaştı. Tarlalarda pamuk fidanlarının diplerindeki çukurlar-

→

da birikti. Köklere, bitkilerin özsuyuna yürüdü. Kozalarda kalmış son el pamuklara yükseldi, beyazlar pembeye döndü. Beyaz olan ne varsa kirlenip kırmızıya boyandı.

Sabah oluyor. Elifin penceresi odadaki lambayı soldurup günün başlangıcına sindiriyor. İplere asılmış çeyiz toplandı çoktan. Sararıp kalacak sandıklarda belki de. Mehmet Ali gelmedi çünkü, bütün gece beklediler gelmedi. Uyu biraz, diyorlar. Seni böyle perişan bulmasın. Gelecek elbet. İnanıyorlar mı buna? Ondan gizledikleri mi var? Ama neden gelmesin, Mehmet Ali'nin kimseyle bir zoru yok ki. Kim ne yapacak ona? Niye Jandarmalara, benim düğünüm var, demiyor? Öyle de-se, yalvarsa bırakırlar elbet. Kızlar saçlarına bağladıkları renkli şifonları çözmüşler. Yorgunluk çökmüş yüzlerine. Bitti mi düğünü, oldu bitti mi? (...)

Pazartesi ve salı. Bir şey yemedi. Birkaç bardak süt içirdiler zorla. Saçlarını çözmeyeceğim, diye düşündü bir ara. Çünkü uzun da sürse Mehmet Ali gelebilir. (...)

* * *

Çok sonra, bitti artık, diye düşündü Elif. Gelinliğini çıkarıp saçlarını çözdü. Avluya çıktı. Dingin bir öğle sonuydu. Bunu ayrımsadı ve zamanın kendisine geri döndüğünü duydu. Mehmet Ali'nin tutkulu, parlak, gururlu gözleri dağılıp dağılıp yeniden beliriyordu durgun bir suyun yüzünde. Mehmet Ali gitmişti, yoktu. Koça Haydar göstermemişti ona ölüsünü. Bildiğin gibi kalsın, tanıyamazsın demişti, ağlamıştı. Sonra güneş çok uzak bir köşesine çekip gitmişti göğün. Her şey çok uzak, ulaşılmaz yerlere gitmişti. Günü dinledi. Bir kurt bir ağacı kemiriyordu. Davulları sustursalar artık, dedi. Mehmet Ali gelmedi çünkü. Rahatça düşündü bunu. Hiçbir umut kırıntısı olmadan içinde. Hiçbir şey beklemeden. O zaman sızısını azaltabileceğini sezdi.

Toprağın coşkun, verimli kokusunu duydu. Yaşamı yeniden yakalayıp tutmak için zaman gerekecekti. Bir şaşkınlık kalacaktı geriye. Acılar dibe çökecekti. Anılar kalacaktı. Bir düğünden, bir seviden, bir türkü-den, bir yaz gecesinden. Güneşli bir bahçeden. Durgun bir suyun ağaçlarla dolu aynasından. Dayanacağım, diye düşündü. Uzun da olsa alışmak. Boyun eğme değildi ki hem bu, zorunlu bir katılma, gerçeğin ta kendisiydi. İşte şu erik ağacı bir ay sonra çiçek açacaktı. Şimdi bir kurt kemiriyordu gövdesini onun içini kemirir gibi aynı, ama doğanın dirimi alt edecekti onu. Yeniden bahar gelecek ve her şey çiçek açacaktı erikle birlikte. Belki biraz kırgın, biraz soluk, cılız... Olsun, bahar gelecekti ya...

(*Kıran Resimleri*, 2000)

Vecdi Aral

da aynı fakülteye bağlı Adalet Yüksek Okulunun müdürlüğünü yaptı. 1995 yılında Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesine geçip 1998 yılı sonunda bu fakülteden emekli oldu. Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi ve Hukuk Metodolojisi derslerini verdi. Çeşitli dergilerde yayınlanmış birçok makalesi ve seminer ve konferanslarda sunduğu tebliğleri bulunmaktadır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hukuk Felsefesinin Temel Sorunları* (1992), *Toplum ve Adaletli Yaşam* (1992), *İnsan ve Mutlu Yaşam* (1992), *Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine* (2001), *Yaşamda Eğitim ve Öğrenim* (2003).

ÇEVİRİ: *Hukukta Bilgelik Dolu Özlü Sözler* (G. Radbruch'tan, 2002).

ARAN, Sadri

Araştırmacı-yazar (D. 1905, İstanbul – Ö. ?). Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi, Institüt für Gartengesbau (1939) ve Londra Bahçe Mimarisi Enstitüsü (1952) mezunu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı. Meslekî eserler yazdı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Evedik Köyü: Bir Köy Monografisi, Lâle Devrinde Bahçe San'atımız (1938), *Peyzaj Mimamrisi: Temel Prensipleri* (1977).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ARAPZADE MEHMED HAMDİ

Eğitimci (D. 1814, Muş – Ö. 1917). Arapçayı çok iyi bildiği için "Arapzade" namıyla anıldı. Evhadizâde Hüseyin Efendi Medresesinde öğrenim gördü. Uzun süre Alâeddin Bey Medresesinde öğretmenlik yaptı. Medrese yaptırarak burada eğitimciliğe devam etti. Sultan Abdülaziz döneminde Varto'nun yedi köyünün aşarı kendisine bağlandı. *Mecmûa-yı Ulûm* adlı eseri basıldı.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983).

ARAR, İsmail

Siyaset ve devlet adamı, tarih araştırmacısı. 1921, İstanbul doğumlu. Atatürk'ün doktorlarından Asım Arar'ın oğlu, Mehmet Ali Ayni ve Leylâ Saz'ın torunu. Ankara Maarif Koleji ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir süre serbest avukatlık yaptıktan sonra siyasete atıldı. 1965'te Kocaeli'nden, 1969'da İstanbul'dan milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. 1971 yılında Adalet, 1971-72 yıllarında Millî Eğitim Bakanı ve 1972-73 yıllarında Devlet Bakanı olarak görev yaptı. 1981-83 yılları arasında Milli Güvenlik Konseyi tarafından Danışma Meclisi üyeliğine getirildi. Emekli olunca tarih incelemelerine ağırlık vererek çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA – İNCELEME: *Atatürk, Kurtuluş Savaşı, Devrimler ve Cumhuriyet Türkiye'si ile İlgili Kitaplar* (1960), *Atatürk' ün Halkçılık Programı ve Halkçılık İlkesinin Tarihçesi* (1963), *Gazi Alfabesi* (1981), *Atatürk'ün İzmit Basın Toplantısı* (1969).

ÇEVİRİ: *Yavuz İle Midilli'nin Yolculuğu* (E. Ludwig'den, 1968).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARAR, Muhittin

Şair ve yazar. 1953, Gözeli köyü / Halfeti / Şanlıurfa doğumlu. Gaziantep Öğretmen Okulu (1971, İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü (1977) mezunu. 1971'den sonra MEB'e bağlı okullarda öğretmen ve idareci olarak görevini sürdürdü. 1990-96 arası öğretmenliğini Fransa'da yaptı.

İlk ürünleri Gaziantep'te yayınlanan *Kurtuluş* ve *Haber* gazetelerinde çıktı (1968). Daha sonra şiir ve yazılarını *Esinti* (Gaziantep, 1970), *Ekspres, Hergün, Ortadoğu* (1975), *Türk Edebiyatı, Milli Eğitim ve Kültür* (1981), *Bizim Ocak* (1983) dergi ve gazetelerinde yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Mağaradaki* (1971).

ŞİİR: *Şafakta* (1975).

Ahmet Aras

ARAS, Ahmet

İlâhiyat araştırmacısı. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı (1989) mezunu. Yüksek lisansını (1995) ve doktorasını (2003) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalında tamamladı. SÜ İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Felsefesi Anabilim Dalında doçent oldu. İlgi alanları, mukayeseli dinler tarihi, hıristiyanlık, protestanlık, yeni dinler ve mezheplerdir. Dinler Tarihi Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Konya İlindeki Manevî Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi (ortak, 2001), *Protestanlık Tarihinde Kalvinizm* (2004).

ARAS, Bülent

Siyasetbilimci. Boğaziçi Üniversitesi (1994) mezunu. Yüksek lisansını (1996) ve doktorasını (1999) aynı üniversitede tamamladı. Fatih Üniversitesi öğretim görevlisi (1998-99), bölüm başkan yardımcısı (1999-00), yardımcı doçent (1999-02), bölüm başkanı (2000-01), Enstitü müdürü (2001-2003), docent doktor (2002-) olarak çalıştı.

Makaleleri, yabancı akademik dergilerde *Karizma, Stratejik Öngörü, Avrasya Dosyası, Alternatives: Turkish Journal of International Relations, Foreign Policy (Türkiye Versiyonu), Journal of Southern Europe and the Balkans, Arab Studies Quarterly, Muslim World, Mediterranean Quarterly, Meria Journal, Turkish Studies, Akademik Araştırmalar Dergisi, Yeni Forum, Strateji, Bilgi ve Hikmet* dergilerinde yayımlandı. American Political Science Association, International Association of Middle East Studies, Southern Political Science Association ve Association of Third World Studies üyesidir.

BAŞLICA ESERLERİ:

Filistin-İsrail Barış Süreci ve Türkiye (1998; İngilizcesi *Palestinian-Israeli Peace Process and Turkey* adıyla, 1998), *New Geopolitics of Eurasia and Turkey's Position* (2001), *Ortadoğu ve Türkiye* (2003), *Küresel Dönüşüm-Radikal Yaklaşımlar* (2004).

ARAS, Enver

Halk edebiyatı araştırmacısı. 11 Kasım 1950, Iğdır doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1975) mezunu. Yüksek lisansını 19 Mayıs Üniversitesinde (1993), doktorasını Fırat Üniversitesinde (1997) tamamladı. Fırat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent oldu.

Makalelerini, *Millî Folklor, Erciyes, Türk Kültürü, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yeni Emel, Çağlayan, Yeşilırmak, Türk Yurdu, Azerbaycan Türk Kültür Dergisi, Azerbaycan Türklerin Sesi Hazar* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Şaman Duası (yay.haz., 1990), *Harput'a Hasret* (yay.haz., 1995), *Türk'ün Sevgisi-Azerbaycanlı Şair Memmed İsmail'den Seçmeler* (2000).

ARAS, Lerzan

Mimar. 1988 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesinden mezun oldu. Aynı üniversiteden restorasyon ve işletme dallarında yüksek lisans dereceleri aldı. Doktorasını, tasarım üzerine tamamladı. 1990 yılından itibaren üniversite bünyesinde ve özel sektörde kişiye özel tasarım konularında çalıştı. İç mekan düzenlemeleri, trendler, mekan psikolojisi, Uzakdoğu etkileri ve kişiye uyumlu mekan analizleri üzerinde serbest çalışmalarını sürdürdü. *Mekanın Ruhu* (2005) adlı bir kitabı vardır.

ARAS, M. Sıtkı

Araştırmacı-yazar. 1943, Horasan / Erzurum doğumlu. 1963'te Erzurum Lisesini, 1968'de Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümünü bitirdi. Bitirdiği bölüme 1969 yılında asistan olarak atandı. 1971'den itibaren su ürünleri konusuna kayarak 1974 yılında doktor unvanını aldı. 1977 yılında Batı Almanya'ya gönderilerek, iki yıl müddetle Göttingen Üniversitesinde konusuyla ilgili çalışmalarda bulundu. 1980'de doçent, 1989'da profesörlüğe yükseldi. 1988 yılından beri Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Bölümünün başkanlığını yürüttü. Alanı dışında Erzurum tarihi ve Erzurumlu ünlü şahsiyetlerle ilgili araştırmalar yapıp yayımladı.

"Paris'teki Remzi Oğuz Arık neyse Erzurum'da da Sıtkı Aras odur. İnsanları uyaran, yetişmelerine yardım eden, yol gösterendir. Çevresindeki arkadaş ve öğrencileri konumlandırır, önce kendi gönlünde sonra hayatta onlara görevler biçer. Sıtkı Bey'in belediye başkanı, milletvekilleri, bakanları, rektör, dekan ve öğretmenleri vardır. Bazen gözleri ile konuşur. Bazen elinizi eline alarak diğer eli ile tırnağınıza fiskeler vurarak sevgisini, duygularını belli eder. Asırların yükünü taşıracasına hüzün yüklüdür. Dergâh terbiyesi almış insan tavrındadır. Sessiz, kibirli denmeyecek bir vakara sahiptir. Tevekkül yüklüdür ama içinde her an patlamaya hazır bir "sessiz isyanı" taşır. Hane sahibi, misafirperverdir. Kırılgan, nâzik, müthiş bir takip fikrine sahiptir. Bidonlarla başladığı alabalık yetiştiriciliğini, modern bir tesise dönüştürmesi, onun dayanma gücü ve takip fikrindendir." (Mehmet Karataş)

ESERLERİ:

Erzurum'un Manevi Mimarları (1996), *Bir Şehrin Ruhu: Erzurum* (tsz.)

HAKKINDA: Mehmet Karataş / Erzurumlu Sıtkı Bey - Sıtkı Aras'a Armağan (2003).

ARAS, Nursel

Öykü yazarı. 1 Mayıs 1956, Iğdır doğumlu. İlköğrenimini babasının memuriyeti dolayısıyla Van'ın Canik bucağında tamamladı. Van Kız İlköğretmen Okulunu bitirerek on beş yaşında öğretmen oldu. Anadolu Üniversitesinde Eğitim Ön Lisans Programını tamamladı. Uzun yıllar İstanbul'da çalıştıktan sonra Bursa'ya yerleşti.

Bülent Aras

Lerzan Aras

NURSEL ARAS

KARA ÜZÜM SALKIMI HÜZÜNLER

Sesi kırıktı.

- Bu akşam sana gelebilir miyim abla?' diye sordu.

- İyi edersin, dedim. Özledim seni.

Telefonu kapadıktan sonra ocağa su koyup, kaçak çay demledim kardeşime. Yanına da çerez tabağı hazırladım. Aynı şehirde olmamıza rağmen uzun süredir baş başa kalıp dertleşme fırsatı bulamamıştık. Benim de ona anlatacaklarım vardı.

Gelince, sesinde hissettiğim kırıklığın aynısını gözlerinde gördüm. Duruşu, gülüşü, her şeyi buruktu.

- Nasılsın Yüce?

- Bilmiyorum abla. İçimden göçüp giden çok şey var sanki. Ne bileyim, yani, iki taşın arasına sıkışmış kalmışım gibi...

- Seni yaralamışlar... öyle mi? diye sordum gözlerinin derinliklerine bakarak.

- İki ay kadar önceydi, hanımla gene biraz tartıştık. Ama ilk kez "topal" diye bağırdı bana. Bir şey diyemedim. İçimde büyüdü işte...

Kardeşime ben de bir şey diyemedim. Hafiften dudağımı ısırdım, sustum ...İki bardak çay doldurup getirdim.

- Ne yapmayı düşünüyorsun?

- Oğlan bu sene okula başlayacak. Bilmem ki...

Bakışların kardeşimin topal ayağının ucuna düştü istemeden. Aklım bir an, o doğmazdan önceki günlere kayıp gitti...

Sınır kapısına yakın bir kasabada oturuyorduk. Doğunun en uç noktasında. Evimiz bir göz odadan ibaretti. Bir köşede annemin pirinç karyolası, öbür köşede, tabak- çanakların konduğu tahta masa üzerine kurulu eğreti mutfağımız, orta duvarda ise acem halısı serili sedirimiz vardı. Yer sofrasında yerdik yemeğimizi. Geceleri de annemin yere yaydığı yün yatağın içinde bez bebekler gibi yan yana sıralanıp yatardık, beş kız kardeş.

Babaannem çok sık gelirdi evimize. Köyde otururdu ama üşenmezdi, hep gelirdi. Çoğu zaman babamla ağız ağza vermiş, fısıldaşarak gizli saklı bir şeyler konuştuklarını görürdüm. Kulaklarımı dört açardım, oyun oynuyormuş gibi yanlarına sokulurdum, yine de duyamazdım ne konuştuklarını. Babaannemin ardından babamın keyfi kaçar, derin derin düşüncelere dalar, her zaman saçlarımızı okşayan elleri başımıza gitmez olurdu. Bu yüzden babaannemin bize gelmesini hiç istemezdim.

Son gelişinde babamla konuştuklarının birazını duyabilmiştim.

- Büyüyünce el malı olup gideceklerdi. Ne faydaları olacak sana? Ocağın tütmeli ocağın, soyun sürmeli, demişti. O vakitler çocuk aklımla, bu sözlerin ne anlama geldiğini pek anlayamamıştım. Sonradan öğrendiğime göre meğer babaannem, peş peşe kız doğurduğu için annemi istemezmiş. Kabahatin hepsini annemde bulduğundan, sürekli olarak babamın başının etini yer, erkek evlat doğurabilecek başka bir kadınla evlenmesini istermiş. Zavallı babacığım, şansını olmadık şeylerde aramaya başlamış, kızlardan birinin adını Sevgison koymuş olmamış, ondan sonrakine Kızyeter demiş, yine olmamış...

İşte o gün, babaannem gittikten sonra gece uyumamış, yatağın içinden babamı izlemiştim. Sırtını sedire dayamış öylece oturuyordu. Gözleri bizden uzaklara bakıyordu. Dalgındı. Epey düşünceden sonra yerinden kalktı, ibriği eline aldı, dışarı çıktı. Helâya gittiğini sanmıştım. Tekrar odaya girince duvardaki çivide asılı duran havluya uzandı, elini yüzünü kuruladı, seccadeyi yere serip namaz kıldı. Sıra duaya gelince dizlerinin üstünde duran ellerini havaya kaldırdı ve sessizliğe düşen tok sesiyle;

- Allah'ım bana bir erkek evlât ver, dedi. Ya bir gözü kör olsun, ya bir ayağı topal! Ama erkek olsun.

İşte o an bir eziklik yapıştı yüreğime. Suçlandım. Düşündükçe, kurt düştü içime. Her akşam işten çıkar çıkmaz doğruca eve gelen, saçlarımızı okşayarak yanağımızdan öpen, geceler boyu hikayeler, masallar anlatan babam yoksa bizi gerçekten sevmiyor muydu? Ya, daha yaşına değmeden ölüp giden altıncı kızı için günlerce döktüğü onca gözyaşı... Acaba o da mı yalandı?

Yastığın üstünden yavaşça başını çevirerek anneme baktım. Omuzları çökmüş, büzülmekten ufalmış bir halde pirinç karyolasının üstünde oturuyordu. Göz göze geldik. Bakışları nemli ve mahzundu. Bana gülümseyen kalın dudaklarının arasına gizlenmiş inceçik bir hüzün vardı. (...)

(Kara Üzüm Salkını Hüzünler'den, 2004)

Özel radyolarda "İki İnsan" adlı programı hazırlayıp sundu, reklam ajanslarına metin yazarlığı yaptı. Bursa Kitabevi tarafından düzenlenen Yücel Balku Öykü Atölyesine devam ederek, *Kara Üzüm Salkını Hüzünler* (2004) adlı öykü kitabını yazdı. Bu kitabının tamamı seslendirilerek, görme engelliler için CD formatında sesli kitap haline getirildi. Bursa'da özel bir okulda sınıf öğretmeni olarak çalışmalarını sürdürdü. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Birliği ve Bursa Yazın ve Sanat Derneği üyesidir.

Nursel Aras

" Nursel Aras'ın hikâyelerinde sıradan insanların maceralarının öne çıktığını kolaylıkla söyleyebiliriz. Bu insanların yıllarca biriktire geldikleri olumlu ve olumsuz hallerini tahlil eder. Pek çoğu daha önce başka sanatçı (yazar, tiyatrocu, sinemacı, vb.) tarafından da kaleme alınan bu haller, yazarımızın kaleminde sanki ilk kez ele alınıyor gibidir.

"Nursel Aras insanı 'kara' durumları ve 'hüzün'lü tutumları içinde hikâye ederken memleketin genel ortamı ve toplumsal yapısıyla da temas kurar. Bu ikisinin bir arada kol kola, iç içe, 'salkım' gibi örüldüğü 'Marshall Yardımı Süttozu'nda önce Türkiye'nin bir dönemine dair görüntüler sergilenir. Hikâyenin yaşanmış bir dizi toplumsal olaydan kotarıldığı kesindir." *(Cevat Akkanat)*

HAKKINDA: Huriye Gül Kolaylı / Kara Üzüm Salkını Hüzünler (Bursa Hakimiyet, 1.1.2005), Erdal Özdür / Kara Üzüm Salkını Hüzünler (Bursa Hakimiyet, 2.1.2005), Şükrü Gökçek / Dostlara Sesleniş (Bursa Haber, 21.1.2005), Yusuf Kotaman / Kara Üzüm Salkını Hüzünler (22.1.2005), Prof. Dr. Barlas Eryürek (Bir Dakika, 31.8.2005), Cevat Akkanat / Kara Üzüm Salkını Hüzünler Kitabı (Milli Gazete, 16.3.2006).

ARAS, Orhan

Şair. 1963, Iğdır doğumlu. Erzurum Yavuz Selim Okulu mezunu. Yazı ve şiirleri *Türk Edebiyatı ve Yenigün*

dergilerinde yer aldı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. *Karabağ'ın Gözyaşları* adlı bir şiir kitabı vardır.

ARAS, Suna

Şair. 1 Mayıs 1955, Aşağı Çiftlik köyü / Iğdır doğumlu. İlkokul mezunu. HEP (1990) ve İHD'de (1995) yönetici; Bilim Eğitim, Estetik, Kültür ve Sanat Araştırmaları Vakfı Yönetim Kurulu başkanı (1998) olarak görev yaptı. Yaşamını serbest yazar olarak sürdürdü.

İki Yarası Yalnızlığın adlı ilk şiiri *Çağıltı* dergisinde (İstanbul, 1991) yer aldı. Sonraki yıllarda yazı ve şiirleri *Sanat Olayı, Evrensel Kültür, Broy, Varlık, İnsancıl, Cumhuriyet Kitap* vd. dergilerde yayımlandı. *Beyaz Kuşlar* adlı şiiri Ferhat Tunç tarafından bestelendi. Çalıştığı kuruluşlar dışında Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Suna Aras, en çok umut ve aşk üzerinde duruyor. Seçkin temaları bunlar. Kuşkusuz, özgürlük, yargısız infazlar, kayıp insanlar, ezik çocuklar gibi toplumsal sorunları ertelemiyor. Ancak, umut ve aşk üzerine yoğunlaşıyor." (Vecihi Timuroğlu)

"O'nun en bireysel şiirlerinde bile, toplumsal ve siyasal hayattan izler, kesitler vardır. Tikel ile tümel arasında bu denli ustalıklı bağlantılar kuran, hele de bunu şiirin bir niteliği durumuna getiren şairlerin sayısı, günümüz "postmodern" ortamında hiç de fazla değil. Suna Aras, söz konusu özelliğiyle, kendisi ile şiiri arasında uyum da sergiliyor." (Adnan Yücel)

ESERLERİ (Şiir):

İki Arası Yalnızlığın (1994), *Tay Dedim Cız Dediler* (1996), *İn İnsana* (1996), *Hamur Ana Öldü Yaşasın Kral* (1998), *Zeze* (2000).

HAKKINDA: Adnan Yücel / Bütün Aşkların Masalı (Cumhuriyet Kitap, sayı: 530, 13.4.2000), Ruhan Mavruk / Suna Aras; "Ağlayan Her Çocuktan Sorumluyum" (İnsancıl dergisi), İsmet Kemal Karadayı / Düşün Sanat Dostların (1997, s.115), Vecihi Timuroğlu / Bulutların Cephesi Mavi (Cumhuriyet Kitap, 6.8.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Suna Aras

ARAS, Tevfik Rüştü

Asker, diplomat (D. 1883, Çanakkale – Ö. 6 Ocak 1972, İstanbul). Babası ceza reisi Rodoslu Hasan Rüştü Beydir. İlk ve ortaöğrenimini Üsküp ve Gümülcine'de tamamladı. Üsküp İdadisinde okurken bir öğrenci hareketine karışan Aras, İstanbul'a gelerek Numune-i Terakki Mektebini bitirdi. Daha sonra babasının yanına Beyrut'a gitti. Burada Olivier adlı bir Fransız okulunda öğrenim gördükten sonra 1905'te sınavla girdiği Beyrut Fransız Tıbbiyesini bitirdi. Mezuniyetinin ardından uzmanlığını Paris'te yaptıktan sonra Trabzon'da serbest hekim olarak çalışmaya başladı. Ailesinin İzmir'e yerleşmesiyle İzmir Memleket Hastahancsi Kadın-Doğum Hastalıkları Servisine tayin edildi. 1907 yılında Selanik'te Mustafa Kemal ile tanışıp yakın arkadaş oldu, bu tanışmanın ardından siyasete atıldı. 1909 yılında İttihat ve Terakki-

Tevfik Rüştü Aras

nin genel merkez toplantısına katıldı, partinin üyeleri arasında yer aldı. On sekiz ay Selânik'te sağlık müfettişliği yaptıktan sonra İstanbul'da Meclis-i Umûr-i Tıbbiyye-i Mülkiyye ve Sıhhiyye-i Umûmiyye üyeliğine getirildi. Balkan Savaşı sırasında (1912) Üsküp Hilâl-i Ahmer Hastahanesi başhekimliğine getirildi. Çanakkale Hilâl-i Ahmer Hastahanesinde başhekimlik yaptı. 1914 yılında Sıhhiye genel müfettişliği görevindeyken istifa etti. 1918'de Meclisi Ali-i Sıhhi (Yüksek Sağlık Kurulu) üyesiydi. 1919'da Anadolu'ya giderek Millî Mücadeleye katılan Aras, 1920 yılında Ankara'da TBMM açıldıktan sonra Muğla'dan (müstakil Menteşe livası) milletvekili seçildi. İlk dönemde Kastamonu İstiklal Mahkemesi üyeliğine getirildi. 1920 sonbaharında, Türkiye Komünist Fırkasının kurucuları arasına girdi. TBMM Hükümet'nin Rus Federatif Sosyalist Cumhuriyetine ilk büyükelçi olarak gönderildiği Ali Fuat Paşa (Cebesoy) delegasyonu ile Moskova'ya gitti. 1923'ten 1939'a kadar İzmir milletvekilliğinde bulundu.

4 Mart 1925'te Takrir-i Sükun Kanunu'ndan sonra kurulan İsmet Paşa (İnönü) Kabinesinde Hariciye Vekili oldu. Atatürk'ün ölümüne kadar kurulan bütün kabinelerde bu görevi sürdürdü. Dışişleri komiseri Litvinov'un davetlisi olarak üç kere Rusya'ya gitti. 1926'da Odesa'da 1930 da ve 1937'de Sovyet ileri gelenleriyle Moskova'da görüşmeler yaptı. 1939'da Londra Büyükelçiliğine atandı ve üç buçuk yıl İngiltere'de kaldı. 1943'te emekli oldu. Savaşın sonlarında İstanbul basınında (Özellikle *Tan* gazetesinde) yazılar yazdı. Demokrat Partinin kuruluş mücadelesini destekledi. 1952-59 yıllarında İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptı.

Yazı hayatı İttihat ve Terakki Cemiyetinin çıkardığı *İttihad* ve *Sedad* gazetelerinin başyazarlığı ile başladı. *"Ninni"* adlı şiiri 1913'te, *İctihad* gazetesinde yayımlandı. Tevfik Rüştü Aras'ın Dışişleri bakanlığı sırasında verdiği söylevleri Numan Menemencioğlu tarafından derlenerek bir kitap haline getirildi. Uluslararası Diplomasi Akademisi tarafından yayımlanan *Diplomasi Sözlüğü*'nde (Dictionnaire Diplomatigue) *"Türkiye'nin Dış Politikası"* (Lapolitigue Exterieure de la Turguie) maddesini de Tevfik Rüştü yazdı.

ESERLERİ:

Lozan'ın İzlerinde On yıl (Numan Menemencioğlu tarafından derlenen söylevleri, 1937, Fransızcası; 10 Ans Surles Traces de Lausanne), *Görüşlerim* (basında çıkan yazılarından seçmeler, 2 cilt, 1945 ve 1963).

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARASLI, Altan

Yazar ve çevirmen. 1947, Erzurum doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Rus Filolojisi Bölümü mezunu. Dışişleri Bakanlığına girerek Viyana Büyükelçiliği, Bregenz (Avusturya), Stutgart (Almanya) ve Mostar (Bosna-Hersek) Başkonsoloslıklarında çalıştı.

Araştırma yazılarını *Türk Kültürü ve Tarih Mecmuası, Tarih ve Medeniyet* dergileri ile *Tercüman, Milliyet, Hürriyet, Türkiye ve Sabah* gazetelerinde yayımladı. Rusça'dan çeviriler yaptı. 1993 yılı Örsan Öymen Yazın Yarışması birincilik ödülü ile 1993 yılı Avrupa Gazeteciler Birliğinin araştırma dalı ödülünü aldı. *Avrupa'da Türk İzleri* adlı araştırması TRT'de on altı bölümlük bir belgesel dizisi olarak yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA:

Avrupa'da Türk İzleri (2 cilt, 2001), *Viyana'da İzlerimiz, Azeri Türklerinin Halk Hikâyeleri.*

Altan Araslı

ÇEVİRİ: *İlk Aşk* (roman, Turgenyev'den), *Çağımızın Kahramanı* (roman, Lermontov'dan).

ARAT, Necla

Felsefe araştırmacısı. 5 Ocak 1940, İstanbul doğumlu. Liseyi American Field Service bursu ile gittiği California'da bitirdi. 1964'te İstanbul Üniversitesi Felsefe-Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Doktorasını Felsefe Bölümünde yaptı. Sistematik Felsefe Kürsüsünde doçent ve profesör oldu. Aynı kürsünün başkanlığını yaptı.

Makalelerini ulusal ve uluslararası çeşitli dergi ve ortak kitaplarda yayımladı. *Kadın Araştırmaları Dergisi* (Women's Studies Review)'nin editörlüğünü yürüttü. Etik, siyaset felsefesi, kadın çalışmaları üzerine yoğunlaştı. *Kadınca* dergisinin 1993, 1994, 1995 ödüllerini, *Mimoza* dergisinin Cumhuriyet'in 75. Yılında Cumhuriyet'in Kadınları Ödülünü (1998), Türk Kadınlar Birliğinin Cumhuriyet Kadınları Ödülünü (1998), Almanya Atatürkçü Düşünce Derneği İletişim Ödülünü (1999), Çağdaş Eğitim Vakfı 2005 Çağdaş Eğitim Ödülünü aldı.

1989 yılında kurulan Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneğinin, Çağdaş Eğitim Vakfının, ANAÇEV'in kurucularından biri oldu. 1989 sonunda Türkiye'deki ilk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezini İstanbul Üniversitesinde kurdu. Türk Kadınlar Konseyi, Felsefe Derneği, Öğretim Üyeleri Derneği, Kadın Araştırmaları Derneği gibi kuruluşların kurucu üyesidir. Ayrıca 1995 yılında otuz beş kadın derneğinin bir şemsiye altında birleşmesiyle oluşan İstanbul Kadın Kuruluşları Birliğinin kurucu başkanlığını ve koordinatörlüğünü yürüttü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sembolik Form olarak Sanat* (1977), *Etik ve Estetik Değerler* (1979), *Kadın Sorunu* (1980), *Feminizm' in ABC'si* (1991), *Kadınlar ve Siyasal Yaşam* (1991), *Türkiye'de Kadın Olgusu* (1992), *Kadın ve Cinsellik* (1993), *Kadın Girişimcilik* (1993), *Türkiye'de Kadın Olmak* (1994), *Kadın Gerçeklikleri* (1996), *Kadınların Gündemi* (1997), *Susmayan Yazılar* (1997), *Aydınlanmanın Kadınları* (1998), *Siyaset Kadın ve İrtica* (2001), *Türkiye'de*

ÇEVİRİ: *İnsan Üzerine Bir Deneme* (E. Cassirer'den, 1980), *Devlet Efsanesi* (E. Cassirer'den, 1984), *Estetik Seçme Metinler* (1980), *Yeni Bir İnsan Yeni Bir Toplum* (1981), *Kendini Savunan İnsan* (E. Fromm'dan, 1986), *Modern Siyasal Düşünce Tarihi içinde "Thomas Hobbes"* (Monk'dan, 2004).

ARAT, Reşit Rahmeti

Dilci (D. 1900, Üçüm / Kazan / Rusya - Ö. 1964, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Rusya'da tamamladı (1918). Bir arkadaşıyla çıkardığı *Yeşlik Tanı* (Gençlik Sabahı) gazetesinde şiir ve hikâyeler yayımladı. Birinci Dünya Savaşı sırasında yaralanarak gittiği Mançurya'dan Berlin'e geçerek Berlin Üniversitesi Felsefe Fakültesinde yükseköğrenim gördü. Doktorasını Almanı Türkoloğu W. Bang'ın asistanlığını yaparken verdi. Berlin Bilimler Akademisinde araştırmacı olarak çalıştı. Berlin Üniversitesi Doğu Dilleri Okulunda doçentliğe yükseldi (1931).

1933'te Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye'ye davet edildi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü profesörü olarak atandı. 1943'te Türkiyat Enstitüsü Müdürlüğüne getirildi, 1955'de ordinaryüs profesör unvanını aldı. Yurtiçi ve dışındaki birçok bilim kuruluşuna üye seçildi. Türk lehçeleri üzerinde yaptığı araştırmalarla bu alandaki çalışmaların temelini attı.

ESERLERİ:

Zur Heilkunde der Uiguren (Uygurlarda Tıp, 2 cilt, 1930-32), *Die Legende Von Oghuz Kaghan* (1932, W. Bang ile, Oğuz Kağan Destanı, 1936), *Turkische Turfan Texte* (Türkçe Turfan Metinleri, W. Bang ve A. Von Gabain ile, 1934-36), *Vekayi / Babür'ün Hatıratı* (2 cilt, 1943-46), *Kutadgu Bilig* (3 cilt, metin 1947, çeviri 1959, dizin 1973), *Atabetü'l-Hakayık* (1951), *Türk Şivelerinin Tasnifi* (1953), *Eski Türk Şiiri (1965), Babürname* (3 cilt, 1970).

Reşit Rahmeti Arat

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Nuşi Yüce / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 3, 1991).

ARAY, Ahmet Vefa

Şair ve yazar. 1913, Osmaniye doğumlu. Osmaniye Ortaokulu (1932), İzmir İlköğretmen Okulu (1936) ve Gazi Eğitim Enstitüsü (1939) mezunu. Denizli, Balıkesir, Osmaniye Çerkeş gibi il ve ilçelerin ortaokul ve liselerinde Türkçe öğretmenliği ve idarecilik yaptı. Şiirlerinde daha çok yurt sevgisini işledi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sizinkilerden* (1933), *Vefa Çiçekleri* (1936), *Tempo* (1940), *Çukurova Destanı* (1947).

DERLEME: *Ulusal Bayramlarımız* (1958).

ARAŞTIRMA: *Türkçe'nin Doğru Yazılışı ve Noktalama* (1970).

OYUN: *Kaçak Yakalandı* (manzum).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARAY, Macit

Şair ve yazar, ressam (D. 1910, Arapgir / Malatya – Ö. 1984, Erdek / Balıkesir). Babası Hattat Hacı Mahmut Efendidir. Elazığ İlköğretmen Okulu ve Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra çeşitli liselerde edebiyat öğretmeni olarak vazife yaptı. Atilla İlhan'ın şairlik yönünü keşfeden öğretmenlerden biri oldu. Şairliğinin yanı sıra aynı zamanda başarılı bir ressamdı. Şiir ve yazıları *Arapgir Postası* gazetesinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Rüzgâr Eser ki* (1974).

ARAŞTIRMA: *Mevlânâ Konuşuyor* (1955), *Ruh ve Hayat* (1962), *Yunus Emre'nin Yeni Araştırmalar Sonunda Kişiliği, Divanı, Hayatı, Yattığı Yer ve Bununla İlgili Bazı Şiirleri* (1974).

HAKKINDA: Malatyalı Şairler Antolojisi, 1 (tsz), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARAYICI, Ali

Eğitimbilimci. 1955, Başak köyü / Hekimhan / Malatya doğumlu. İlköğrenimini doğduğu köyde, ortaöğrenimini ise Malatya-Akçadağ, Ergani-Dicle, Sivas-Merkez ve Manisa-Demirci İlköğretmen okullarında yaptı. Liseyi 1976'da bitirdi. 1979'da, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca bölümünden mezun oldu. 1980 yılının sonlarında, siyasi nedenlerden dolayı yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. 1980-87 yılları arasında, Paris 8. Üniversitesinde Eğitim bilimleri bölümünde yüksek lisans, doktora ve doktora üstü öğrenimi gördü.

1991'de, Halk Eğitimi Ana Bilim Dalında doçent, 1996'da Eğitim Bilimlerinde profesörlük unvanını aldı.

1980 yılına kadar, Malatya'nın merkez köylerinde ilkokul öğretmeni, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı-Halk Eğitimi Genel Müdürlüğünde memur ve Uşak-Ulubey Lisesinde Fransızca-müzik öğretmeni olarak çalıştı. 1987-1994 yılları arasında, CNRS'de (Fransız Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi), UNESCO'da ve kısa bir süre için de Marmara Üniversitesi- Eğitim Fakültesinde çalıştı. UNESCO'nun eğitim seksiyonunda, OCDE ve Paris 8. Üniversitede, eğitim ve öğretimin çeşitli alanları üzerine çalışmalarını sürdürdü.

2002'de *Kemalist Dönem Türkiyesi'nde Eğitim Politikaları ve Köy Enstitüleri* adlı çalışmasıyla, Köy Enstitülerinin 50. yıl kutlamaları için, eğitimci Ferit Oğuz Bayır adına düzenlenen ödülü kazandı. Eğitim, kültür ve göçmen sorunlarıyla ilgili olarak, yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli dergilerde yazı ve araştırmaları yayımlanmıştır. Dünya Karşılaştırmalı Eğitimciler Birliği Konseyi (CMAEC) üyesidir.

ESERLERİ:

Türkiye'de Köy Enstitüleri 1940-1952 (Fransızca, 1987), *Avrupa'daki Göçmen İşçilerin ve Çocuklarının Sorunları* (1998), *Kemalist Dönem Türkiyesi'nde Eğitim Politikaları ve Köy Enstitüleri* (2002), *Çingeneler*.

ARAYICI, Oktay

Oyun yazarı (D. 1936, Rize - Ö. 22 Ocak 1985, İstanbul). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1961) mezunu. Önce özel tiyatrolarda oyunculuk ve yönetmenlik yaptı. 1964'te girdiği TRT'nin çeşitli ellerindeki müdürlüklerinde yönetici olarak çalıştı. İstanbul Radyosu Eğitim Yayınları şube müdürü iken kurum dışı bir göreve atanınca görevinden ayrılmak zorunda kaldı (1981).

Gözlemlediği toplumsal çelişkileri kendine özgü bir kavrayışla ele alan Oktay Arayıcı'nın ilk oyunu *Dışarda Yağmur Var* (1960), Gençlik Tiyatrosunda sahnelendi. *İkinci Hedef* adlı film senaryosuyla 1970 Yunus Nadi Armağanı'nı Güngör Dilmen'le, *Seferi Ramazan Beyin Nafile Dünyası* adlı oyunuyla 1971-72 Sanatseverler Derneği Ödülünü de Melih Cevdet Anday'la paylaştı. Devlet Tiyatrolarında sahnelenen *Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi* ile Avni Dilligil Tiyatro Ödülünü ve 1979 TDK Oyun Ödülünü kazandı. Senaryosunu yazdığı *At Gözlüğü* TV filmi de aynı yıl Radyo ve TV Muhabirleri Derneği tarafından yılın filmi seçildi. İlk kez AST tarafından oynanan ve 1982 Sanat Kurumu Ödülünü alan *Rumuz Goncagül* adlı oyunu, 1985 yılının ilk döneminde Fatih Tiyatrosunda sahnelendi.

ESERLERİ:

OYUN: *Dışarda Yağmur Var* (oyn. 1960), *Seferi Ramazan Beyin Nafile Dünyası* (oyn. 1971-72), *Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi* (oyn. 1979, DT), *Rumuz Goncagül* (oyn. 1982).

SENARYO: *İkinci Hedef* (1970), *At Gözlüğü* (1979).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ARAZ, Nezihe

Araştırmacı, yazar ve şair. 1922, Konya doğumlu. Ankara eski milletvekili Rıfat Araz'ın kızı. Ankara Kız Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji ve Felsefe Bölümü (1946) mezunu. Bitirdiği üniversiteye asistan olarak girdi ve burada doktora yaptı. Behice Boran'ın asistanı iken sol eylemlere katıldı. Sonraki yıllarda sosyal demokrat bir anlayışı benimseycrek bu doğrultuda yazılar yazdı. Yazı hayatına *ResimliHayat* (1953) dergisinde yayımlanan röportajlarıyla başladı. *Havadis* (1957),

Nezihe Araz

Yeni Sabah (1957-62), *Yeni İstanbul* (1970), *Milliyet ve Güneş* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı, araştırmalar yayımladı. Türk ve İslâm büyüklerini kendine özgü bir inanç anlayışıyla tanıtmayı amaçlayan biyografiler yazdı. Yunus Emre'nin hayatını *Dertli Dolap* (1961), Mevlana'nın hayatını *Aşk Peygamberi* (1962) adlı kitaplarında anlattı. Hz. Muhammed ile Fatih Sultan Mehmet'in hayatlarını anlatan biyografi kitapları yayımlandı. *Meydan-Larousse, Larousse-Gençlik* ve *Türkiye Ansiklopedisi*'yle diğer yayınların yapımcı veya yayıncılığını yaptı.

Anadolu halk törelerini, özellikle kadın giyim ve süs eşyasının

NEZİHE ARAZ

"MUSTAFA KEMAL'DEN İKİ ANEKDOT"

"Satı Çırpan, Ankara'nın Halkavun nahiyesine bağlı Kazan köyünün muhtarıydı. Nezihe Araz, Satı Kadın'ın milletvekili olma öyküsünü şöyle aktarıyor: "... Türk kadınına siyasi hakların tanındığı günlerde, Atatürk otomobille İstanbul'a gitmektedir. Halkavun nahiyesi, yola, bu mutlu hadiseyi kutlamak için güzel bir tak yapıyor. Kazan Köyü'nden Satı Kadın, en leziz yoğurdundan ayran eziyor, sandığından bindallı elbisesini çıkarıyor ve ayran bakracı elinde, Ata'yı karşılıyor. Kimsede bir bardak ayranı Ata'ya sunmak cesareti yok. Satı Kadın, köylülerin 'Seni astırır, kestirir, hiç korkun yok mu?' sözlerine aldırmadan 'Ondan insana fenalık mı gelir?' diye ayran bardağını uzatıyor. Atatürk, o esnada, elbette Satı Kadın'ın gerçeğini görmüştür. Mahsulden soruyor, ahvalden soruyor, ne sorduysa cevabını alıyor ve yaver hepsini, ayrıca Satı Kadın'ın künyesini kaydediyor. Günün birinde milletvekili seçilişinin hikâyesi işte bu."

* * *

"... Bozkırın, acı bir unutulmuşluk uykusundan Mustafa Kemal tarafından uyandırıldığı o günlerde, Çankaya'dan Meclis'e giden yol üstünde olacak, güzel bir iğde ağacı varmış. Tek bir ağaç. Ve Mustafa Kemal, ne zaman o ağacın önünden geçiyorsa, arabada ne kadar önemli bir meselc konuşuluyorsa konuşulsun yanındakinin, ya da kendisinin sözünü kesiyor. Artık öğrendiği için şoför de arabayı o sırada yavaşlatıyor ve Mustafa Kemal, yanındakine gösteriyor: 'Bak, bu benim iğde ağacım.' Soylu, yapmacıksız, içten bir sevgidir bu. Mustafa Kemal yalnız o iğde ağacını sevmiyordu elbette. O bir doğa sevdalısıydı ve çorak Ankara onu elbette üzüyordu. Yeni Ankara'yı ağaçlı, yeşil bir şehir haline getirmek onun tutkusuydu. Ve iğde ağacı, bu tutkunun simgesiydi...

"Aynı yoldan geçerken bir sabah yanındakinin kolunu tutmuş, 'Bak, bu benim...' derken iğde ağacının yerinde olmadığını görmüştü. Mustafa Kemal şaşkınlıklar içinde arabadan atladı ve orada çalışan işçilere sordu: 'N'oldu buradaki iğde ağacı?' Yolu genişletmek için kesmişler iğdeyi meğer. Mustafa Kemal acıyla döndü arabasına ve ellerini yüzüne kapayıp ağladı..."

özelliklerini ve bunlara ilişkin anekdotları derledi. Anadolu kadınları baş süslemelerinden bir koleksiyon oluşturdu. Orta Anadolu yörükleri arasında yaptığı araştırmaları "Kırk Pencereli Konak" adıyla yayımladı. *Anadolu Evliyaları* (1959) adlı kitabı ilgi ile karşılandı. Televizyon dizileri ve çocuk oyunları yazdı. *Bozkır Güzellemesi, Öyle Bir Nevcivan, Alacakaranlık, İmparatorun İki Oğlu, Afife Jale, Cahide, Ballar Balını Buldum* adlı oyunları Devlet Tiyatrolarının repertuarına alındı ve oynandı. *Öyle Bir Nevcivan* adlı oyunu bir gazetenin 1980'de düzenlediği Tiyatro Oyunları Yarışması'nda ödül aldı. 1984'te *İnanç* dergisince o yılın en iyi tiyatro yazarı seçildi. Savaş Yorgunu Kadınlar ile 1989 Kültür Bakanlığı En İyi Yazar Ödülünü, Afife Jale ile de 1988'de Avni Dilligil Tiyatro Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Benim Dünyam* (1950), *Bir Kırmızı Gül* (1994), *Yalnız Ağaç* (1995).

BİYOGRAFİ-İNCELEME: *Fatih'in Derûni Hayatı* (1953), *Anadolu Evliyaları* (1959), *Peygamberler Peygamberi Hz. Muhammed* (1960), *Hz. Peygamber'in Torunları* (1960), *Dertli Dolap* (Yunus Emre' nin hayatı, 1961), *Aşk Peygamberi Mevlânâ'nın Romanı* (1962), *Yirmisekiz Peygamber* (1963), *Çocuk ve İslâm* (çocuklar için dini, ahlâkî yazılar, 1968), *Gelin Canlar Bir Olalım* (1972), *Aşk Peygamberi* (Mevlânâ Celaleddin i Rumi hk. 1985), *Mustafa Kemal'le 1000 Gün* (1993), *Mustafa Kemal'in Devlet Paşası* (1997), *Bir Zamanlar O da Çocuktu*

NEZİHE ARAZ

KUTLU MELEK

I. PERDE

1. SAHNE

Perde açıldığı zaman seyirci kendini uçsuz bucaksız bir Orta Asya yaylasında bulur. Sağda uzakta büyük bir taş binanın, kanatları ardına kadar açık duran kapısından, içeriyi görürüz. İçerde yanan Ata ocağının özelliği, hiç sönmeden yanmasıdır. Dekorda aslolan kocaman yayladır. Ama ocağın da bir süre için dikkati çekmesi gerekir. Bir bölümü görünen bina Ahmet Yesevi'nin evi, dergâhı, toplantı merkezidir. Yüksek duvarları ve çok büyük bir giriş kapısı vardır.

Bu ev, bu kapı, bu ocak hayal dünyasında var olan bir yapıdır... Bugünün gerçeği ile ilgisi yoktur. En azından, dekor seyirciye bu duyguyu vermelidir. Bina cephesi, sahnenin en arka çizgisinde olmalı ve bu suretle, mekan, olabildiği kadar büyük kalmalıdır.

Perde açılırken Orta Asya müzik aletleriyle, sufi, mistik bir melodi adeta güzel bir koku gibi ortalığa yayılır.

Seyirci, bu gizemli havanın etkisiyle ortalıkta tarihin çok eski yıllarından birtakım insanların geleceğini sanırken sol taraftan ve seyirciye en yakın bir yerden kolunun arasında bir kaç kitap taşıyan genç bir modern kızla, elinde çantası, çenesinde İtalyan sakalı, tertemiz kıyafetiyle yaşlı ama genç hareketli bir profesör, hızla girer. Onlar karşılarına çıkan Ata Ocağı kompleksini hiç fark etmezler, çünkü görmezler.

KIZ - Hocam, anladığım kadarıyla, belgelerin ve bilgilerin yetersiz kaldığı yerlerde, ya da hiç olmadığı hallerde siz, efsanelere, öykülere, menkıbelere, hatta türkülere başvurmamızı tavsiye ediyorsunuz? İzin veriyorsunuz?

PROF - Öyle! Bu söylediğin, bilim dışı elemanlara başvurmak ve gerçeği, geçmişin derinliklerinde saklanmış olabilecek her yerde aramak zorundayız.

KIZ - Ama her halde, bunun da bazı koşulları olacaktır, öyle değil mi?

PROF - Elbette! Elbette... Yaşam boyu halkın ürettiği her türlü doğal birikimi bir bilimsel araştırmada kullanabilmek için çok ciddi yöntemlerle, çok ciddi süzgeçler kullanmak esastır. Böyle bir araştırmada, derleyip kullandığımız her malzemenin, her varsayımın, her bulgunun, kaynağını vermek zorundasın. Öncelikle bu var. Ondan sonra da bu bilgilere dayanarak yapacağın açıklamaları, yorumları, anlatımları... Belli bir mantık düzenine göre üretmelisin.

KIZ - Mademki ben tarihimizin en önemli, çok önemli bir bölümünü oluşturan Asya göçlerini tez konusu olarak seçtim. Demek ki bu yolu da denemem gerekecek. Bu, çok zor yolu!

PROF - Zor ama gerekli... Çünkü Asya Türkleri'nin, biliyorsun... Çok önemli bir uygarlık çizgisi, bir kültür birikimi var. Bu kesin. Sonra, orada eski tarihlerin "ulu bir adam" diye nitelediği bir yıldız var. Ben onu bir yaşam yorumcusu, bir yaşam biçimi ustası olarak görüyorum. İslam dinini bugüne ulaştıran en çağdaş, en sağlam ilkeleri üreten yorumcu. Dünyaya yepyeni bir insan modeli öneren bir sanatçı.

KIZ - Ahmet Yesevi'den söz ediyorsunuz öyle değil mi?

PROF - Evet, ondan. Peki!... O günden bu güne... Kaç kişi, kaç kitap yazmış, bu adam için? O ki... Sözünü ettiğimiz Asya kökenli kültür ve felsefe ve inanç birikiminin dünyaya yayılması gerektiğine inanmış. Dünyaya, yeni bir yaşam biçimi, yeni bir toplum düzeni öneriyor. Ve... Kökeninde bu amacın yattığı bir atılımla, yetiştirdiği, güvendiği yüzlerce ustayı yola koyuyor. "Gidin, anlatın, öğretin" diye...

KIZ - Asya göçlerinin kökenindeki tohum bu mu hocam?

PROF - Yoksa sen, sadece, kuraklıktan kaçıp yeni topraklar arayanların göçü mü diyorsun bu olaya?

KIZ - Ama her halde o da var?

PROF - Ama yorumcunun asıl hedefi, temeldeki amaç... Bunu da aramak zorundasın.

KIZ - Nerede, nasıl? Olayın büyüklüğü insanı korkutuyor efendim.

PROF - Sana bir ipucu verebilirim. Bir masal. Bir söylence. Ama bu dünyada hiçbir masal, hiçbir söylence durup dururken çıkmamıştır. İş burada.

KIZ -Hocam! Ho...

Sahnede, sadece ışık oyunları ve müzik oyunlarıyla bir değişiklik, bir hayran bırakma, ama aynı zamanda korkutan bir acaiplik olur. Korkar. Kız

KIZ - Hocam! Neredesiniz?

PROF - Gel. Korkma, Yanına gel.

Ama ikisi de ortalıkta yoktur şimdi.

2. SAHNE

Sesler ve ışıklar yavaş yavaş söner. Sahne şimdi eski fotoğraflar gibi sararmış, havalı bir nitelik kazanmıştır.

Evin görünen bölümü nerdeyse yok gibidir. Sadece, hiç sönmeyen Ata ocağı ve onu üstten saran kapı kemeri vardır şimdi.

Kemerin önünde yaşlı ama dinamik küçük, ak sakallı tertemiz, pırıl pırıl bir bilge, (Ahmet Yesevi), çevresinde de, genç mutlu dostları...

(NOT : Kıyafetleri, cübbeler, sarıklar, sakallarla oğurlaştırılmamış, yelek, gömlek, kep gibi, bize konmuş Asya Türklerinin hâlâ kullandıkları malzemeler ile donatılacak). Sahnede Yesevi, çevresindeki gençlere, sakin, tatlı, inandırıcı:

YESEVİ - Anladınız pek âlâ! Ama, işte açık-seçik bir kez daha söylüyorum. Giden her göç kafilesinin başında, bizi temsil edecek olan biri olacak. Başı o çekecek. Sizlerden biri!

→

1. ADAM - Bizlerden biri? Ama nasıl?

YESEVİ - Nasıl mı? Çok kolay. Az sonra bir deneme yaparız.

2. ADAM - Kim, nereye, nasıl göç götürecek? Kolay diyorsun ama Dost?

YESEVİ - Kolay. İsterseniz hemen başlayalım. Sorunuzun yanıtını verelim. Geyikli baba! Hele gel hele.. Yakınıma gel.

Geyikli baba Yesevi'ye doğru gelirken Yesevi de eğilir yanan ocaktan bir kütük seçer ve konuşur...

YESEVİ - Geyikli baba! Yüce Tanrının verdiği erlik gücüyle, seni, senin yazgının gösterdiği yere yolluyoruz. Diyar-ı Rum'a saldık seni. Şu elimdeki yanan köseyiyi bilinmedik yollara fırlatacağım. Ateşin ardından git. Başka yol arama. O, nereye düşerse orada dur. Hemi de geyiceklerinle birlikte git. Yel ol uç, sel ol coş. Bu ocaktan aldıklarınla orada kuracağın ocağını tüttür.

Sen, Diyar-ı Rum'un yeşil incisi sayılan bir aziz kentin kurtarıcısı olacaksın. O kentin adı da sayende Yeşil Bursa olacak.

Yesevi, (nasıl olacaksa?) elindeki yanan odunu fırlatır.

SESLER - Aman Tanrım!

- Tanrı büyüktür!
- Var sağlıcakla!

Sonra Yesevi ikinci bir yanan kütük alır eline ve seslenir.

YESEVİ - Karacam! Karaca Ahmetim. Sen de yolunu şaşacak bu köseymin ardından, göçmenlerinle birlikte yürü. Diyar-ı Rum'da, geçtiğin her yerde ocağın tütsün. Ama bir yerde mekânın olsun. Seni arayan orada bulsun. Çünkü sen, hastaların şifası, dertlilerin devası olacaksın. Tanrı sana güç versin, sen de onlara!

Yesevi, ikinci yanan odunu fırlattıktan sonra, ocaktan bir odun daha alır eline.

YESEVİ - Sarı Saltuk Mehmetim! Yolculukta sen, yollerle gideceksin. Ama karaya, sallarla çıkacaksın. Yedi krallık yerde nam salıbı olacak; Türk ilinin cümle bilgi, sevgi, saygı nimetlerini Tanrının tüm kullarına da eriştireceksin. Var git! Gez, gör, ver! (....)

(*Kutlu Melek*, 1998)

Adı: Mustafa (1999), *Anadolu Erenleri* (2000), *Sen Latife Değil Latif'sin* (2002).

OYUN: *Bozkır Güzellemesi* (Devlet Tiyatrolarınca sahnelendi, 1974-75), *Öyle Bir Nevcivan* (1979), *Alaca Karanlık* (1981), *İmparatorun İki Oğlu* (1983), *Kar Yağdı Hatun* (opera, İstanbul Devlet Opera ve Balesi tarafından sahnelendi, 1986), *Afife Jale (*oyn. 1987-88), *Ballar Balını Buldum* (Devlet Tiyatrolarınca sahnelendi, oyn. ve bas. 1991), *Savaş Yorgunu Kadınlar* (oyn. 1992).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ARAZ, Rıfat

Şair ve yazar. 27 Ocak 1949, Erciş / Van doğumlu. İlkokulu Iğdır'da, liseyi Kars ve Ağrı'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1976) mezunu. Gazi Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans çalışmalarını tamamlayarak halk edebiyatı uzmanı oldu (1992). Yükseköğrenim öncesi Iğdır, Manisa ve Erzurum'da ilkokul öğretmeni ve idareci olarak çalıştı (1968-72); daha sonra Elazığ lisesi, Elazığ Eğitim Enstitüsü, Ankara Çubuk Lisesi, Hasanoğlan Öğretmen Lisesinde okul müdürlükleri görevinde bulundu (1976-1988). Milli Eğitim Bakanlığında bakanlık başmüfettişi olarak görevini sürdürdü.

İlk şiiri, 1976 yılında *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımlandı. Yazı ve şiirleri daha sonra *Erdem, Bilge ve Hizim Külliye* dergileri başta olmak üzere *Türk Edebiyatı, Töre, Divan, Türk Dili, Çınar, Anadolu Çınar, Azerbaycan, Yağmur, Somuncu Baba, Altınoluk, Sızıntı, Kümbet, Hazan, Yeni Güneyşu, Simav, Bizim Ece, Karınca, Maki, Kervan, Hedef, Milli Eğitim* vd dergileriyle *Gündüz* ve *Kurultay* gazeteleri yanı sıra on antolojide yer aldı. *Çınar* dergisince *"Osmanlının 700. Kuruluş Yıldönümü"* münasebetiyle düzenlenen şiir yarışmasında *"Yeşeren Dallar"* adlı şiiriyle üçüncülük ödülünc; 2000 yılında İLESAM tarafından düzenlenen Nüzhet Ermaan şiir yarışmasında *"Ağrı Dağına Sesleniş"* adlı şiiriyle birincilik ödülünc; 2003'te *Simav Anadolu* dergisinin açılan şiir yarışmasında *"Bursa'ya Sesleniş"* adlı şiiriyle birincilik ödülüne; Berceste dergisince, 2005 yılında açılan Na't konulu şiir yarışmasında, *"Na't"* başlıklı şiiriyle birincilik ödülüne layık görüldü. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir.

"R. Araz, hecenin bütün kurallarını ve kalıplarını bilen bir edebiyat öğretmeni, bunun yüksek eğitimini almış edebiyat doktorudur. Vezne hakimiyeti, ahenkteki başarısı buradan gelmektedir. Yer yer didaktizmin hissedildiği mısraları görmezden gelerek kendi ikliminde hür kanat çırpışını, his ve hayalini fikir kazanında kaynatışını dikkate alarak denilebilir ki: Şiir, örtülenmiş ifade, söylenmişi söylenmemişe taşıyan söyleyiştir." (Sadık Tural)

"Rıfat Araz, şiiri ilahî bir menzile ulaşma çabası olarak görür. Bu menzile ulaşmak için çıktığı yolculukta yalnızdır şâir, yedeğinde sadece şiiri vardır. Bu nedenle şiirlerindeki kararlı çıkış, sığ sulardan çıkış değildir. O mısralarını derinlerden süzerek, karmaşık olanı imbikten geçirerek bize yerli yerinde bir duruş ile sunar..." (Ömer Kazazoğlu)

"Araz'ın şiiri dinî-tasavvufî motifler taşıyor. Onların çoğu bir na't, bir münâcât lezzetinde... Okudukça tad aldık, okudukça arşa kanatlandık. Araz, sonsuzluğu şiirlerinde âdeta bir mazmun olarak kullanmış. Her şeyin bir sonu varken o bize sonsuz olanı, ebedî olanı sezdirmeye çalışmış. Her dem var, her dem diri olanı; bakî olanı yani... hem de öyle böyle yarım ağızla değil; gönülden bir sevgiyle, sevdayla, aşkla!." (R. Mithat Yılmaz)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA- DENEME: *Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği* (1995), *Şiir İncelemeleri* (2005).

ŞİİR: *Umut İkliminde* (2001), *Sonsuzluğa Adanan Ömür* (2004).

HAKKINDA: Nesrin Türkarslan / Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği (Bilge dergisi, Güz 10, 1996), Yaşar Kalafat / Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği (Bilge, Kış 15, 1998), Ömer Kazazoğlu / Rıfat Araz'ın Şiiri Üstüne, Umut İkliminde Türk Şiir Geleneği (Bizim Külliye, sayı: 10), Nazım Payam / Bir Düzine Bizim Külliye Olduk Kâzım Ağam (Bizim Külliye, sayı:12), TDOE-TDEA

Rıfat Araz

RİFAT ARAZ

DUANIN GÜLŞENİNDE

Ya RÂB gönül mülkünü gülşen eyle gül eyle
Açsın odlar içinde kavrulan goncalarım
Lütfedip bu canımı aşkın ile hal eyle
Dinsin hasret elinde dinmeyen sancılarım

Nice gün doğdu battı dağıldı nice dünya
İnceldi her nefeste vicdânın derin yolu
Zulmetin ayazında titrerken edep haya
Şafak kızıllığında soluyor vefa gülü

Asırlar var kurumuş çekilmiş çağlayanım
O mahzun ufuklarda sevincim var âhım var
Yad olmuş belli değil gülenim ağlayanım
İçimde isyan kusan dağlarca günâhım var

Gözümden yaş çekildi kan damlıyor özümden
Çileler ocağında artıyor derdim acım
Sonsuza köprü kurdum sel götürmüş izimden
Zamana güller sunan gül gününe muhtacım

Gün dönsün çiçek açsın su aksın ateş yansın
Kimin için varolmuş varlığın ihtişamı
Seher serinliğinde ruhuma sevgi sinsin
Ufkunda seyredeyim güneş doğan akşamı
Bir ezel sevdası var yüreğimin özünde
Ümit tazeliğinde sımsıcak pembe pembe
Kul Rıfat ney misâli inleyen her sözünde
Bir derdin feryadı var yükselir kubbe kubbe

ALİ ARCAK

MİÇİKU'NUN DOĞUM GÜNÜ

Sen doğmadan önce yaşamadım ki
Benim de doğum günümdür bu,
Gel kutlayalım birlikte,
Dans edelim, oynayalım Miçuku.

Aşkını duymadan, karanlıkta gibiydim,
Sevginde buldum, ışığı, sıcaklığı,
Bu güneş, doğum günümüzün parlaklığı,
Biraz daha dönelim, kol kola
Tadalım dünyasıya mutluluğu,
İyi ki doğdun Miçuku.

Bir sevgi istiyorum şarkısında
Gel kollarıma dans edelim, vals edelim.
Nedir bu güzellikler türküsünde,
Hayran bakışlarla,
Rakseden şu güzeli...
Bir tanrıçayı seyredelim.
Ve diz çökerek hep birlikte
Allaha dua edelim,
İyi ki doğdun Miçuku.

(İzmir yollarında, 9.12.1985)

(2001, c. I), Şah İsmail Ateş / Bir Portre - Rıfat Araz (Haberci, sayı: 5119, Mersin, 2004), İsa Kayacan / Sonsuzluğa Adanan Ömür (Yeni Gün 28 Temmuz 2004), Taner Namlı / Rıfat Araz'ın 'Sonsuzluğa Adanan Ömür'ü (Bizim Külliye, Aralık-Ocak-Şubat, 2004-2005), R.Mithat Yılmaz / Rıfat Araz'ın "Sonsuzluğa Adanan Ömür" Adlı Şiir Kitabı ve Şiirinde "Sonsuzluk" Teması (Bilge dergisi, Kış 2004).

ARCAK, Ali

Hukukçu, şair (D. 1926, Antakya - Ö. 2001). Hukuk Fakültesini bitirerek çeşitli yerlerde savcılık ve hakimlik görevlerinde bulundu. Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Başkadır (1965), *Geldin Bahar Gibi* (1977), *Yalnız Seni Sevmek, Miçuku'ya Şiirler, Miçuku Duası* (1986).

Ali Arcak

ARCAN, Habip

İslâm bilgini. 1917, Kars doğumlu. On yaşında iken özel eğitimle hıfzını tamamladı. Dönemin alimlerinden dinî ilimler okudu ve icazet aldı. Tuzluca ve Kars müftülükleri görevlerinde bulundu. *Fatiha-i Şerifin Meal ve Kısa Tefsiri - Vaaz Risalesi* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ARCAN, İ. Galip

Şair ve yazar, tiyatrocu (D. 1893, İstanbul – Ö. 8 Ağustos 1974, İstanbul). Tam adı İsmail Galip Arcan. Beşiktaş Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi (1910) mezunu. Tiyatroya küçük yaşlarda başladı, ilk olarak 1909'da Ahmet Fehim Efendi'nin tiyatrosunda Moliere'den adapte *Tabib-i Aşk* adlı oyununda rol aldı. Sonra, yeni kurulan Darülbedayi-i Osmaniyeye (İstanbul Şehir Tiyatroları) girdi.

Paris'te üç yıl Mösyö Antuvan'ın gözetiminde araştırmalarda bulundu, çalışmalar yaptı. Kısa bir süre de Berlin'de bulunup, yurda dönüşünde Muhsin Ertuğrul ve arkadaşlarıyla tiyatro çalışmalarını yoğunlaştırdı. 1932-1942 arası Devlet Konser-

ALİ ARCAK

MİÇİKU'NUN DUASI

Ben Miçikuyum,
Hem de bir şairin Miçikusu
Şairimin bitmez, tükenmez,
Bir sevgi kaynağı var.
Ben, onun kanadı altında yaşarım.
Ürkek, çekingen, bir kuş yavrusu gibiyim.

Bilirim yalnız beni düşünür geceleri,
Yalnız beni sever ölesiye.
Her an hayalinde beni seyreder.
Varlığıma hayrandır.
Bakışlarımla deli olur.

Birbirimizi düşünerek uyuruz geceleri
Benim uğrumadır, sevgileri, düşünceleri.
Ben de onu özlemle ararım,
Yanımda, koynumda geceleri.
Birlikte yaşamaktan haz duyarız
An be an zamanı.

vatuarında diksiyon dersleri verdi. 1926'dan ölümüne kadar oyuncu ve yönetmen olarak İstanbul Şehir Tiyatrolarında çalıştı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tiyatro'da Makyaj* (1941), *Tiyatro'da Diksiyon* (1947).

OYUN: *Kimsesizler* (1941), *Yalancılar* (1941), *Yedigün* (1941), *Hava Parası* (1949), *Bir Rüya* (çocuk Oyunu, 1953).

İ. Galip Arcan

ŞİİR: *Benim Romanım: Şiir Müir* (1962).

ANI: *Yaş 70* (1965).

ÇEVİRİ: *Gülünç Kibarlar* (Molière'den, 1943), *İnsan Sesi* (J. Cocteau'dan, 1950).

HAKKINDA: İ. Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962). TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Muhsin Ertuğrul / Benden Sonra Tufan Olmasın (1989), Baha Dürder / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ARCAYÜREK, Cüneyt

Gazeteci-yazar. 1928, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesindeki öğrenimini yarıda bıraktı. Gazeteciliğe 1947 yılında CHP'nin yayın organı *Ulus*'ta başladı. *Kudret, Vatan, Halkçı, Tercüman, Yeni Ulus* gazetelerinde muhabir ve Ankara bürosu temsilcisi olarak çalıştı. Metin Toker'in yayımladığı *Akis* dergisinin yazı işleri müdürü iken DP yöneticilerini eleştiren bir yazısı nedeniyle yedi ay hapis yattı (1955). 1956'da haftalık *Rapor* dergisini çıkardı. 27 Mayıs 1960 ihtilalinin ardından *Hürriyet* gazetesine geçti. Zürih'te basın ataşe yardımcısı olarak çalıştı (1970-72).

1972'den sonra yazar ve genel yayın müdürü olarak *Hürriyet, Güneş, Milliyet;* 1985'ten itibaren Cumhurbaşkanlığı danışmanlığı yaptığı süre dışında *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı. 1980 yılında *Ordu Uyarı Mektubu Verdi* başlıklı haberiyle Sedat Simavi Vakfı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Cüneyt Arcayürek Açıklıyor (10 cilt, 1946-1980 arası siyasal gelişmeler, 1983, 1985), *Ku-De-Ta* (12 Eylül konulu siyasal, fantastik roman, 1985), *Demokrasiye Dur* (1986), *12 Eylül'e Koşar Adım* (1986), *Hastanedeki Ecevit* (1986), *Darbeler ve Gizli Servisler* (1989), *Çankaya Hesaplaşması* (1990), *864 Rakımlı Tepe Çankaya* (1992), *Büyüklere Masallar Küçüklere Gerçekler 1 / Demokrasi Dönemecinde Üç Adam* (1999), *Büyüklere Masallar-Küçüklere Gerçekler 2 / Bir Giden-Bir Gelen - Bir Bekleyen* (2000), *Sessiz Darbe* (2001), *Bekleyen*

Cüneyt Arcayürek

Adamın Gerçekleşen Düşü (2000), *Kriz Doğuran Savaş* (2000), *Etekli Demokrasi* (2001), *Çankaya Muhalefeti – Büyüklere Masallar Küçüklere Gerçekler: 8* (2002), *Uzakta Kalan Tarih* (2004), *Bir Zamanlar Ankara* (anı, 2005).

HAKKINDA: Işık Kansu / Yakın Siyasi Tarihimizin Yakın Tanığı ve Anlatıcısı Cüneyt Arcayürek (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 19.12.1999), Muzaffer Uyguner / Bir Giden Bir Gelen Bir Bekleyen (Cumhuriyet Kitap, 22.6.2000), Etekli Demokrasi – Muzaffer Uyguner / Sessiz Darbe (Cumhuriyet Kitap, 8.3.2001), Bekleyen Adamın Gerçekleşen Düşü (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002).

ARCIMAN, Muhip

Tiyatro ve sinema-televizyon oyuncusu, oyun yazarı (D. 14 Mart 1916, İstanbul – Ö. 12 Nisan 1998, İstanbul). Raşit Rıza Samakov'un topluluğunda (1932) bir süre sahneye çıktıktan sonra Ankara Devlet Konservatuarı ve İstanbul Şehir Tiyatrosunda (1938-42) görev yaptı. Sonraki yıllarda Ankara Radyosu Temsil Kolunda çalıştı. 1957 yılından itibaren sahne yaşamını sürdürdüğü İstanbul Şehir Tiyatrolarından 1978'de emekliye ayrıldı.

Peer Gynt, Yanlışlıklar Komedyası, Anna Karenina, Romeo ve Juliet, Şeytan, Yelpaze, Othello, Tartuffe, Sokakta, Cyrano de Bergerac, Tarla Kuşu gibi tiyatro oyunlarında oynadı. Çeşitli televizyon dizilerinde rol aldı. *Radyoda Kimlerle baş başayız?* (1948) adlı basılı bir eseri vardır.

Muhip Arcıman

HAKKINDA: Mustafa N. Özön - Baha Dürder, Baha / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), Büyük Larousse (c. 2, 1986), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARDA, Faik İsmail

Şair (D. 17 Mayıs 1935, Yabılkovets (Elmalı) köyü / Ardino / Bulgaristan – Ö. 1995). Sofya Üniversitesinin Türkoloji Bölümünü bitirerek uzun yıllar ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenliği yaptı. İlk şiiri (*Sınıf Bekçisi*), 1948'de 4.sınıf öğrencisiyken, *Eylülcü Çocuk* gazetesinde yayımlandı. Sonraki yıllarda şiir, mizah yazıları ve hikâyeler yazdı.

ESERLERİ (Şiir):

Ağarınca Tan (Sofya, 1966), *Ben Seninle Varım* (yay. haz. Saffet Eren, Plovdif, 1997)

HAKKINDA: Faik İsmail Arda / Ben Seninle Varım (1997), Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

ARDAĞI, Adnan

Şair ve yazar (D. 27 Mayıs 1921, Pazar / Rize – Ö. 1998?). Fatsa İlkokulu (1933), Vefa Lisesi (1940), İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Matematik-Astronomi Bölümü (1945) mezunu. Antalya, Kars, Sivas liselerinde matematik öğretmeni olarak çalıştı (1947-51). Balıkesir'de Necatibey Eğitim Enstitüsü müdürlüğü ve Milli Eğitim müdürlüğü yaptı (1952-54). Devlet tarafından Amerika'ya, Fransa'ya ve İngiltere'ye öğretim ve eğitim konularında araştırma, inceleme yapmak üzere gönderildi (1954-57). Ankara'ya döndükten sonra resmi okullarda ve Devlet Konservatuarında öğretmenlik yaptı.

Şiirleri, 1943'ten itibaren *İstanbul* ve *Varlık* (1950-71) dergilerinde yayımlandı. Garip akımının etkilerine rastlanan şiirlerinde, yaşantısından izlere rastlanmaktadır. Soyut betimlemelere yer vermeden, yalın bir üslûpla yazdı. Çocuk şiirleri, masal ve oyunları da kaleme aldı. 1974'te *Hürriyet* gazetesinin açtığı Kıbrıs Destanı yarışmasında birinci oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Masal Gibi* (1943), *Kapılar* (1945), *Şarkıların Vatanı Kalplerdir* (1955), *Öğretmenin Dünyası* (1956), *Soyut* (1960), *Açı* (1961), *Mustafa Kemal Atatürk* (1963), *Erdekli İstakoz* (1963), *Güz Şöleni* (1965), *Atatürk Şiirleri* (2003).

HİKÂYE: *Bizim Evin Savaşları Güzeldi* (1963), *Son Ders* (1967).

ÇOCUK KİTABI: *Nasreddin Hoca* (komedi, 3 perde, 1951), *Çocuk Şiirleri* (1954), *Küçük Taka* (1962), *Okul Ekmek ve Güneş* (1962), *Ay Işığında Dilek* (3 perde, 1963), *Küçük Kırmızı Balık* (1963), *Yaralı Sığırcık* (1963), *Zavallı Korkuluk* (1965), *Küçük Kâğıt Kayık* (1976), *Küçük Fizikçi* (1981), *Küçük Koleksiyoncu* (1981), *Küçük Trafikçi* (1981), *Küçük Doktor* (1982), *Küçük Gölgeci* (1982), *Açıkgöz Küçük Boyacı* (1983), *Afacan Nerdesin* (1983), *Ağaca Saklanan Kedi* (1983), *Armağan* (1983), *Balık ile Çilli Çocuk* (1983), *Bir Deniz Gezisi* (1983), *Çamaşır Hırsızı ile Pıtır* (1983), *Evde Olmak Ne Güzel* (1983), *Fıs-Fıs-Fıs* (1983), *Kar Çiçekleri* (1983), *Kendi Gelen Top* (1983), *Köpek Şarkıcılar* (1983), *Kuş Uçurtma* (1983), *Kuzu Hırsızları* (1983), *Masalcı Çocuk* (1983), *Moncuk ile Pisi* (1983), *Pırtık ile Tonton* (1983), *Yaramaz Çember Kaçar mısın?* (1983), *Akıllı Karatavuk* (1984), *Balıkçı Karabatak* (1984), *Dost Köpek* (1984), *Evimize Hoş Geldiniz* (1984), *Fido* (1984), *Hastabakıcı Ağaçkakan* (1984), *Kahraman Ördek* (1984), *Kurnaz Sincap* (1984), *Kurtarıcı At* (1984), *Şanslı Tavuskuşu* (1984), *Topumla Kimse Yarışamaz* (1984), *Yaralı Ayı* (1984), *Yürekli Kırlangıç* (1984), *Denize Koşan Sokak* (1992), *Güvercin* (1992), *İstakoz'un Günlüğü* (1992), *Kasabanın Sesi* (1992), *Onurlu Korkuluk* (1992), *Ağaçkakan* (1995), *Çiçekçi Kız* (1995), *Masaldaki Dünya* (1995), *Sokak Güvercini* (1995), *Çocuklar Sevgi Doludur* (1996), *Çocukluk* (1996), *Deniz* (1996), *En Güzel Armağan* (1996), *Geçmiş Olsun* (1996), *İyiliksever Kırkayak* (1996), *Kırlangıç* (1996), *Sağlık Çiçeği* (1996), *Kurtuluş Savaşı'ndan Öyküler* (1997), *Sivaslı İdris Çavuş Kurtuluş Savaşı'ndan Öyküler* (1997), *Kütahyalı Ahmet Kurtuluş Savaşı'ndan Öyküler* (1997), *Fadime Bacı Kurtuluş Savaşı'ndan Öyküler* (1997), *Eskişehirli Arif Kurtuluş Savaşı'ndan Öyküler* (1997), *Bilecikli Ali Kurtuluş Savaşı'ndan Öyküler* (1997), *Atatürk Destanı (Ciltli)* (1997), *Aydede* (1998), *Uçurtma* (1998), *Martılar Ne Söyledi* (1998), *Bu Ne Gürültü* (1998), *Ay Ağlar mı Dersiniz* (1998), *Ne Olmayı İstiyorsun* (1998), *Bir Demet Öykü Yağmurda Banyo* (1998), *Bir Demet Öykü Cemil Kaval Çalıyor* (1998), *Bir Demet Öykü Yaralı Serçe* (1998), *Bir Demet Öykü Denizi Satıyorum* (1998), *Bir Demet Öykü Çılgın Martı* (1998), *Sarı Kepliler* (1998), *Bir Demet Öykü Meraklı Tavşanya* (1998), *Bir Demet Öykü Ağaçların En Yalnızı* (1998), *Sarı Keçiyi Gördünüz mü?* (1998), *Çiçekçi Nine* (1998), *Belirli Günler ve Haftalarla İlgili Şiirler* (1999), *Çevremizi Koruyalım Dizisi 8 Kitap Takım (Dost Köpekler Ağlamasın, Toprak Kayıp Gitmesin, Sakın Kuşlar Ölmesin, Yurdum Çöl Olmasın, Güzel Kelebekler Kaçmasın, Kırlar Kuzusuz Kalmasın, Çocuklar Hep Gülsün, Aman Çiçekler Kurumasın; 1999), Çöpçü* (3. bas., 2000), *Denizi Özleyen Sandal* (2002), *Yıldızlar Yalnız Değildir* (2002), *Üç Arkadaş* (2002), *Belirli Günler ve Haftalarla İlgili Piyesler* (2003).

DİĞER: *Öğretim Prensipleri ve Kontrolü* (1953), *İlkokulda Matematik Öğretimi* (1961), *Modern Matematiğe İlk Adım* (1975).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir ? (1962), Ahmet Borcaklı - Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

Engin Ardıç

ARDIÇ, Engin

Gazeteci-yazar. 1952, Trabzon doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi mezunu. Profesyonel turist rehberliği (1976-81), reklam metni yazarlığı (1975-82), müşteri temsilciliği, reklam filmi yönetmenliği, BBC Türkçe Yayınlar Bölümünde asistanlık ve sunuculuk, *Sabah* ve *Star* gazetelerinde köşe yazarlığı, *Star* televizyonunda yorumculuk yaptı.

Tiyatro ve siyasi yazıları önce *Yeni Ortam, Politika, Cumhuriyet ve Dünya* gazetelerinde; sonraki yıllarda tiyatro ve edebiyat eleştiri yazıları *Tiyatro, Yeni Dergi ve Yazko* adlı dergilerde çıktı. 1991'de Türkiye Yazarlar Birliğinin Basın / Fıkra dalında yılın yazarı ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Daktilo Konçertoları (1990), *Mustafa Kemal Sizin Gibi Kıro Değildi* (1990), *Tegel Tegel Hüzün* (1991), *Türkobarok* (1991).

ARDIÇ, Necdet

Araştırmacı-yazar. 15 Aralık 1938, Tekirdağ doğumlu. Tekirdağ İlkokulu (1950) mezunu. Kur'an ve Tecvit, Arapça ve Tefsir dersleri aldı. Tekirdağ'da bayan terziliği yaparak emekli oldu. Tasavvufa yönelerek bu alanda araştırmalar yaptı.

ESERLERİ:

Necdet Divanı (şiirleri, 1988), *Hacc Divanı* (mensur şiirler, hac izlenimle-

Necdet Ardıç

ri, 1990), *İrfan Mektebi* (1993), *Özün Özü Sırrın Sırrı* (Osmanlıca'dan sadeleştirme, 1993), *Salât* (1995), *Mübarek Geceler ve Bayramlar* (1998), *İslâm, İman, İhsan, İkan* (1996), *Âşıklar Yolunun Âdâbı* (1999), *Errahman* (2001), *Kelime-i Tevhid* (2002), *Vah'y ve Cebrâil* (2004).

ARDIÇ, Şendoğan

Şair ve yazar. 1929, Zonguldak doğumlu. Hasan Tahsin Paşa'nın torunudur. Konya Askerî Ortaokulu, İstanbul Kuleli Askerî Lisesi ve The American School of Language and Commerce mezunu. Çeşitli okullarda bir süre öğretmen olarak çalıştıktan sonra çeşitli gazetelerde yazı işleri müdürlüğü yaptı; hikâye, roman, fıkra, makale, röportaj türünde yazılar yayımladı. *Toprak, Büyük Şehir, Hürriyet Yolcuları, Sahte Prens* gibi senaryoları yazdı. *Sahte Prens* komedisi sinema filmi olarak çekildi.

ESERLERİ (Şiir):

İlk Akis (1950), *Yalvarış* (1953), *Ben* (1964).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBEBİŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARECZÂDE AHMED

İslâm bilgini, mutasavvıf (D. ?, Küre / Kastamonu - Ö. 1611, İstanbul). Osmanlı fıkıhçıları ve Celvetî mensuplarından. Tahsilini tamamladıktan sonra Şehzade Camiinde müderris olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Câmiu'ş-Şurûh (Mültekâ şerhi), *Vaaz Kitabı.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri 1 (1972).

AREN, Kemal Yurdakul

Eğitimci, yazar. 1936, Manisa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Akhisar'da, lise öğrenimini Manisa'da tamamladı. İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra çeşitli okullarda Türkçe öğretmenliği yaptı. Turgutlu Lisesinden sonra naklen atandığı İzmir'de emekli oldu. Daha sonra İstanbul'a (1986) yerleşerek mesleğini Özel Tercüman Lisesinde sürdürdü.

Yazıları 1960 yılından itibaren *Tercüman, Ortadoğu, Diyanet, Milli Işık, Divân, Hisar, Türk Folklor, Türkiye Günlüğü* ve *Kubbealtı Akademi Mecmuası* gibi çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Anneler Uyanın (1991), *Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Ahlâk* (1997), *Çaybaşı Manisa* (2002).

AREN, Sadun

İktisatçı, siyaset adamı. 19 Mart 1922, Erzurum doğumlu. İlk ve orta okulu çeşitli illerde okudu. Eskişehir Lisesi (1940), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1944) mezunu. 1945'te aynı fakültenin İktisat ve Maliye Grubu asistanlığına atandı. 1958'de profesörlüğe yükseldi. DPT'de 1960-62 yılları arasında müşavirlik yaptı. 1963 yılında TİP'e girdi. 1965-69 yılları arasında TİP İstanbul milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 12 Mart 1971 askeri darbesinde TİP yöneticisi, 12 Eylül 1980 askeri darbesinde DİSK'te Araştırma Enstitüsü Müdürü olduğu için tutuklandı, yargılanarak mahkûm edildi. 1984'te cezaevinden çıktıktan sonra "Demokrasi İzleme Komitesi" diye bilinen aydınlar girişiminin oluşumu

Sadun Aren

ve yönetiminde Aziz Nesin ile birlikte yer aldı. 1989'da *Marksizm ve Gelecek* isimli derginin kuruluşuna katılarak genel yönetmenliğini üstlendi. Daha sonra yeni bir marksist sosyalist parti olan SBP'nin kuruluş çalışmalarına katıldı ve 15 Ocak 1991'de kuruluşu gerçekleşen partinin genel başkanlığına seçildi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Türkiye'de Bütçenin Hazırlanışı (E, Kurnow'dan, 1956), *İstihdam, Para ve İktisadi Politika* (1960, 1963), *İktisada Başlangıç* (1965), *100 Soruda Ekonomi El Kitabı* (1968), *TİP Olayı 1961-1971* (1993).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), TİP Olayı 1961-1971(1993).

ARGUNŞAH, Hülya

Yeni Türk edebiyatı araştırmacısı. 1 Aralık 1961, Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaokulu İstanbul'da okudu. İstanbul Pendik Lisesi (1979), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1983) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi SBE'de hazırladı. Yüksek lisans tezi: "*Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Türk Edebiyatı Üzerine Tenkidi Fikirleri*"(1985) adlı teziyle yüksek lisansını tamamlayarak Marmara Üniversitesinde doktora programına (1985). 1988'de Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümünde öğretim görevlisi kadrosuna atandı. 1990 yılında hazırladığı "*Türk Edebiyatında Tarihî Roman*" adlı çalışmasıyla doktor (1990) unvanını aldı ve aynı yıl yardımcı doçentlik kadrosuna atandı. "*Şüküfe Nihal*" adlı monografik çalışmasıyla doçent (1997) oldu. 1998-2000 arası Kıbrıs Doğu Akdeniz Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi TDE Bölümünde konuk öğretim üyesi olarak görev yaptı. Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde profesör (2003) oldu. Aynı üniversitede Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı olarak görevini sürdürdü. Makaleleri *Türk Edebiyatı, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Bilge, Dergâh, Bilig, Türk Dili, Kaşgar, Hece* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Ömer Seyfettin Külliyatı (yay. haz. 7 cilt, 1999-2001), *Bir Cumhuriyet Kadını Şüküfe Nihal* (2002), *Mehmet Rauf / Siyah İnciler* (yay. haz. 2002), *Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde İnsan* (2003).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARGUNŞAH, Mustafa

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 10 Ekim 1961, Tokat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tokat'ta tamamladı.

Mustafa Argunşah

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1982) mezunu. 1983 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine Türk Dili araştırma görevlisi olarak girdi. Aynı üniversitede Prof. Dr. Mehmet Akalın'ın danışmanlığında hazırladığı *"Şükrî-i Bitlisî, Selimnâmesi ve Eserdeki Doğu Türkçesi Unsurları"* adlı çalışmasıyla yüksek lisans (1986), *"Muhammed b. Mahmud Şirvanî, Tuhfe-i Murâdî, İnceleme-Metin-Dizin"*çalışmasıyla ise doktora (1989) tezini tamamladı. 1988'de Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı. Aynı bölümde yardımcı doçent (1989), doçent (1995) ve profesör (2001) oldu. 1998-2000 arası, KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde misafir öğretim üyesi olarak görev yaptı. Dönüşünde Erciyes Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanı ve öğretim üycsi olarak görevini sürdürdü

Makaleleri, *Doğu Türkistan'ın Sesi*, *Türklük Araştırmaları dergisi*, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Erciyes*, *Millî Folklor*, *Türk Dili* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Gagauz Türkleri* (Harun Güngör ile birlikte, 1991), *Dünden Bugüne Gagauzlar* (H. Güngör ile birlikte, 1993), *Şükrî-i Bitlisî, Selim-nâme* (1997), *Gagauzlar* (H. Güngör ile birlikte, 1998), *Muhammed bin Mahmud Şirvanî, Tuhfe-i Murâdî (İnceleme-Metin-Dizin)* (1999), *Kesik Baş Destanı* (2002).

ÇEVİRİ: *Kırım Tatarcasında Yapım Ekleri* (İlhan Çeneli ile birlikte, 1997).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARI, Ahmet

Edebiyat tarihi araştırmacısı. Lisans eğitimini Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dılı ve Edebiyatı Bölümünde (1984), yüksek lisansını Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı (1987), doktorasını Selçuk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında (1995) tamamladı. Çeşitli konfcrans, sempozyum ve kongrelerde bildiri ve sunumları oldu. Yüksek lisans tezi yönetti. Ulusal kuruluşlarca desteklenen bir projenin yürütücülüğünü yaptı. SDÜ Bilim, Teknoloji ve Sanat Ödülüne (Sosyal Bilimler) hak kazandı. Çeşitli ulusal ve uluslararası nitelikteki bilimsel, mesleki, sosyal, kültürel ve ekonomik kurum ve kuruluşların yönetimlerinde, kurullarında, komisyon ve komitelerinde görev aldı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcısı (2002-2003), SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi dekan yardımcısı olarak görev yaptı.

Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü'nde bölüm ve ünite yazarlığı yaptı. Makaleleri *Türklük Bilimi Araştırmaları*, *Erdem* (Cumhuriyet Özel Sayısı) *Ay Işığı*, *Türk Edebiyatı*, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Journal of Turkish Studies*, *Bilig* dergilerinde yayınlandı.

ESERLERİ:

Gâlib Dede'nin Aşk Ateşi-Şeyh Gâlib Divanı'nda Aşk (2003), *Mevlevîlikte Bir Hanedanlık Kurucusu Sâkıb Dede ve Divanı* (2003).

ARI, Galip Naşit

Şair (D. 1907, İstanbul – Ö. ?). Öğretmen okulu mezunu. Hakkında yeterli bilgi bulunamamıştır. Çeşitli okullarda bir süre öğretmenlik, Millî Eğitim Bakanlığında memurluk yaptığı bilinmektedir.

ESERLERİ (Şiir):

Meltem (1930), *İlkokulda Şiir* (1945), *Adsız Kahraman* (1946), *Hayat Bilgisine Göre Çocuk Şiirleri* (1956).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ARI, Kemal

Yakın Tarih araştırmacısı. 20 Şubat 1965 doğumlu. Ankara Üniversitesi Tarih Bölümü (1985) mezunu. Yüksek lisansını *"1923 Türk-Rum Mübadele Anlaşması Sonrasında İzmir'de Göçmenler"* adlı tezle (1988) ve doktorasını *"Türk-Rum Mübadele Anlaşması Sonrasında Türkiye'de Göçmenler"* teziyle (1993) Dokuz Eylül Üniversitesi T.C. Tarihi Bölümünde tamamladı. Aynı yerde 1997'de yardımcı doçent oldu. DEÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitü müdür yardımcılığı görevini yürüttü. Askeri Tarih ve Stratejik Etüd başkanı ve genel kurul üyesi, Başbakanlık-Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Haberleşme üyesidir.

Makaleleri, *Belleten*, *Atatürk Araştırma Merkezi*, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları*, *Toplumsal Tarih*, *Tarih ve Toplum* dergilerinde yayımlandı. *The Three of İzmir*, *Üç İzmir* kitaplarına bölüm yazdı. Ulusal bilimsel toplantılarda sunduğu bildiriler, çeşitli sempozyum kitaplarında ve *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

Büyük Mübadele-Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925) (1995), *Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi* (1998), *Bir İncinin Doğuşu* (Leyla Kırkpınar, Kenan Kırkpınar'la, 1995).

Mehmet Salih Arı

ARI, Mehmet Salih

İslâm tarihçisi. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Yüksek lisansını (1995) Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE'de, doktorasını (2002) Marmara Üniversitesi SBE'de tamamladı. *"Hz. Ebu Bekir ve Ridde Savaşları"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"İmâmiyye Şîası Kaynaklarına Göre İlk Üç Halife"* başlıklı doktora tezini hazırladı. Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makaleleri *İslâmiyât*, *Bilge Adam*, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, *Akademik Araştırmalar*, *İSTEM* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hz. Ebû Bekir ve Ridde Savaşları* (1996).

ÇEVİRİ: *İslâm'da Sevgi ve Kardeşlik* (H. Edhem Cerrar'dan, 1993), *Cevâmiu's-Sîre* (İbn Hazm'den, 2004).

ARI, Osman

Hekim, şair (D. 1918, Mollaveyis köyü / Çamlıhemşin / Erzurum – Ö. 1997, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da yaptı. İstanbul Tıp Fakültesini (1942) bitirdi. 1948 yılında İç Hastalıkları Uzmanlığını tamamlayarak Erzurum Numune Hastanesi Dahiliye Kliniği Şefliğine atandı. Sağlık Bakanlığı tarafından Fransa'ya gönderildi. Paris'te kaldığı yıllarda değişik hastanelerde çalıştı, mesleki kurslara katıldı. Türkiye'ye döndükten iki yıl sonra görevinden ayrılarak serbest hekimlik yaptı (1950-73). Erzurum-Kars-Artvin-Ağrı Bölgesi Tabipler Odasını kurdu ve üç dönem başkanlığını yaptı. Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Yardım Sevenler Derneği, Sigara İçmeyenler Derneği gibi kuruluşlarda sosyal etkinliklerde bulundu.

Hece ve serbest ölçülerin ikisinde de yazdığı şiirlerinde destansı anlatımı benimsedi. İnsanın varoluşunu sorguladı. Kara mizahın yer aldığı şiirlerinde hikmet unsuru da gözlemlenebilir.

OSMAN ARI

İTİRAF

Yüreğim burkulur anımsadıkça,
Kahreder fırsatı yaşamadığım,
Onarma gönlümü kır parça parça,
Bir bu dağ değil ki aşamadığım.

Bir çelişki ağı içinde tutsak,
Aklımı gönlüme uyduramadım.
Hangisi helaldi, hangisi yasak,
Arzumu sınırda durduramadım.

Çevrem genişlerken dostlar azaldı,
Yalnızlığım arttı kalabalıkta.
Kurudu dereler, yatağı kaldı,
Gün batınca, gölgem yok ortalıkta.

Başımı döndüren düşündüğümdür,
Devrilir çevremde tüm gördüklerim.
Üzüntü yürekte düğüm düğümdür,
Yargının suçunu şansa yüklerim.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Erzurum Kalesi Sabahı Bekliyor, Laf Dizeleri, Toprakça.*

SÖYLEŞİ: *Laf Ola Beri Gele.*

DENEME: *Yaşam ve Ötesi.*

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

ARI, Şevket

Öykü yazarı (D. 1888, Çanakkale Ö. 9 Ekim 1979, Ankara). Tam adı Mehmet Şevket Arı. İlkokulu Çanakkale'de bitirdi. Galatasaray Sultanisi, Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi (1913) mezunu. 1914 yılında memurluğa başlayarak 1917 yılında Kayseri Darüleytam müdürlüğü, 1923 yılında Adana Ziraat Mektebi müdürlüğü, 1925 yılında Ziraat Vekâlcti Ziraat Aletleri Şubesi müdürlüğü, 1926 yılında Çiftler Çiftliği müdürlüğü yaptı. 1929 yılında serbest hayata atıldı. 1932 yılına kadar Emin Sazak Çiftliği müdürlüğünü yürüttü, sonra tekrar Ziraat Vekâletine dönerek 1937 yılına kadar Ziraat Aletleri Şubesi müdürlüğü görevinde bulundu. 1937-42 yılları arasında Trakya Umumi Müfettişliği Ziraat Müşavirliği görevini yaparken, bir taraftan da fahri olarak Edirne Lisesinde kimya ve Fransızca dersleri verdi. 1942 yılında Ziraat Vekili Şevket Hatiboğlu döneminde Zirai Kombinalar Teşkilatını kurdu ve kurulu-şun başkanı oldu. Bu teşkilat, çiftliklerdeki hububat üretimi ile Türkiye'yi ekmek sıkıntısından kurtardı. 1950 yılında Tarım Bakanlığı Teknik Müşavirliğinden emekli olarak, yarım asra varan meslek hayatını noktaladı.

Emekliliğinin ardından, kendi başından geçen veya içinde yaşadığı olayları hikâyeleştirerek, bunların bir bölümünü çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı. Sonradan bu hikâyelerle birlikte yeni kaleme aldıklarını içeren *Kırdan Bayırdan Derlemeler* isimli kitabını çıkardı. Daha sonra yazdığı aynı türdeki hikâyeleri kitaplaştırmaya çeşitli nedenlerle imkân bulamadı. Bu yaşanmış hikâyelerden biri olan *Mert Düşman*, Şevket Arı'nın ölümünden sonra Abdi İpekçi Barış Ödülüne layık görülerek *Milliyet* gazetesinde yayımlandı. Geçirdiği ameliyatın komplikasyonlarından kurtulamayarak 1979'da öldü. Cebcci Asrî Mezarlığında yatmaktadır.

ESERLERİ (Öykü):

Kırdan Bayırdan Derlemeler (1949, yeni bas. 1998), *Sabrımı Denedim* (1999).

HAKKINDA: Nevzat Kösoğlu / Sunuş (Şevket Arı / Kırdan Bayırdan Derlemeler, 1998), TBE Ansiklopedisi (C. 1, 2001).

ARI, Tayyar

Öğretim üyesi. 1960, Erdemli / Mersin doğumlu. Ortaokul ve liseyi Erdemli'de bitirdi (1977), ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi (1983) mezunu. 1984'te Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde akademik kariyerine başladı. 1991'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden doktora unvanını aldı. 1991'de yardımcı doçentliğe, 1996'da doçentliğe, 2002'de profesörlüğe yükseltildi. 1995 yaz döneminde ABD'de Washington Georgetown Üniversitesinde konuyla ilgili araştırmalar yaptı.

ESERLERİ (Araştırma-Düşünce): *Amerika'da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika* (1997), *Basra Körfezi ve Ortadoğu'da Güç Dengesi 1978-1991* (1992), *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika* (2001), *Global Politika ve Güney Asya, Uluslararası İlişkilere Giriş, Uluslararası İlişkiler Teorileri* (profesörlük tezi, 2002), *Orta Doğu* (2005).

HAKKINDA: Tayyar Arı / Amerika'da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika (1997), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005).

ARIBAL, Güngör

Şair, ressam. 1 Haziran 1934, Manisa doğumlu. Mersin Lisesi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi mezunu. Mimar Sinan Üniversitesinde yüksek lisans yaptı. Paşabahçe Türkiye Şişe ve Cam Fabrikasında ressam (1956-59), Bayındırlık Bakanlığı 1. Bölge Müdürlüğünde panel ressamı olarak (1960-80) çalışıp emekli oldu.

Geleneksel Türk sanatları, resim, seramik, edebiyat ürünleri dolayısıyla ülke içinde ve yurtdışında çeşitli ödüller aldı. Şiir ve yazıları *Genç Kuşaklar, Sanat Çevresi, Eflatun* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümü İsmail Ötenkaya, Mehmet Rasim Mutlu, Onur Akay tarafından bestelendi. Dünya Kültür ve Sanat Akademisi, İLESAM, Güzel Sanatlar Birliği, Tasavvuf Fikirleri Derneği üyesidir.

Güngör Arıbal

ESERLERİ (Şiir):

Sohbet Makamından Değişler (1991), *Bir Çivi Çaktım Gökyüzüne* (1998), *Zamanın Bittiği Yerde* (1999).

HAKKINDA: Dr. Necmettin Çanga / Güngör D. Arıbal Sohbet Makamından Değişlerle (Ana dergisi, Mart 1992), Sevil Göktuna / Fırçanın Ucundaki Mana ile Kalemin Ucundaki Mananın Vuslatı (Eskişehir'in Sesi İstikbal gazetesi, 18.1.1995), İsmail Ali Sarar / Güngör Arıbal'ın Yeni Kitabı "Bir Çivi Çaktım Gökyüzüne" (Size dergisi, 1998).

ARIBOĞAN, Deniz Ülke

Uluslararası ilişkiler uzmanı. 21 Ocak 1965 doğumlu. MİT eski başkanı Prof. Dr. Mahir Kaynak'ın kızıdır. Ankara Üniversitesi SBF Uluslarara-

sı İlişkiler Bölümü mezunu (1986). Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde (1989), doktorasını (1993) yine aynı bölümde tamamladı. İstanbul Üniversitesinde araştırma görevlisi (1987-93) olarak başladığı akademik yaşamını, aynı fakültede yardımcı doçent (1993-1998) ve doçent (1998-02) olarak sürdürdü. 2002-2003 yıllarında İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doçent olarak görev yaptı. 2003'ten sonra aynı üniversitede profesör olarak görevine devam etti. İstanbul Bilgi Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu müdürlüğü (2002), Akademik Kurul üyeliği, Müfredat Komitesi üyeliği (2002), Avrupa Çalışmaları Araştırma Merkezi üyeliği gibi görevlerde bulundu.

Asıl tanınması, 1997'de yazdığı *"Uluslararası Terörizmin Yeni Yüzü"* adlı makalesi ile oldu. Bu çalışmada Dünya Ticaret Merkezine yakın zamanda kitlesel bir saldırı yapılabileceğini yazdı. Makale 11 Eylül sonrasında tekrar gündeme geldi. Makaleleri *İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Yıllığı, Avrasya Dosyası, İktisat Dergisi, Finans Dünyası, Ekonomik Denge, Karizma Dergisi, Türkiye Günlüğü* gibi yayınlar ve diğer benzer Türkçe ve yabancı dilde yayın yapan dergilerde yayımlandı. Bir çok bilimsel toplantıya katılarak konuşmalar yaptı, bildiriler sundu. Çok sayıda değişik türde kitaplarda yer buldu. ISA/CISS başkan yardımcısı, Uluslararası Çalışmalar Birliği, International Studies Association ve Siyasi İlimler Türk Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Globalleşme Senaryosunun Aktörleri (1993), *Kabileden Küreselleşmeye* (1998), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü* (ortak çalışma, 1993), *Çin'in Gölgesinde Uzakdoğu Asya* (editör, 2001), *Asya Pasifik'te Örgütlenme Çabalarına Bir Örnek: APEC* (editör, 2001), *Tarihin Sonundan Barışın Sonuna* (2001).

ARIBURNU, Orhon Murat

Şair (D. 12 Aralık 1918, İstanbul - Ö. 11 Nisan 1989). Haydarpaşa Lisesi (1938) mezunu. İstanbul Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde bir süre okuduysa da bitiremedi. Bir süre gazetecilik ve belediyede memurluk (1938-41) yaparak sinemaya geçti. Sinema senaryo yazarlığı, oyunculuk ve yönetmenliğin ardından 1980 sonrası Berlin'e yerleşti.

1947'de Türkiye'de ilk resimli şiir sergisini açmıştı. Şiirleri ilkin *Edebiyat* (1936), sonra *Serveti Fünün-Uyanış*, *Varlık*, *Yeditepe* gibi dergilerde yer aldı. Garip şiiri çizgisinde ürünler verdi. Ölümünden sonra meslektaşı Hüseyin Alemdar tarafından adına şiir, sinema ve fotoğraf dallarında her yıl verilmek üzere Arıburnu Ödülleri kondu.

"Sait Faik, 'Her Kelimesi, her çizgisi, her jesti orijinal olan Orhon M. Arıburnu bir sihirbazdır,' diyor onun için." (Gültekin Emre)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kovan* (1940), *Bu Yürek Sizin* (1982), *Buruk Dünya* (toplu şiirleri, 1985), *Yaşadıkça I* (Seçme Şiirlerhaz. Hüseyin Kıvanç, 2002).

OYUN: *İnsan Gürültüye Gitmese* (1972).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999),

ORHON MURAT ARIBURNU

ZURNA

Zurnadan kazandı
Zurnadan yiyor

Zurna gibi
Peşrevsiz yaşayıp
Peşrevsiz ölecek

Zurnam
Zurnam

Ben buralarda dururum
Gitmem!

ZAMPOK EYİN Pİ

İki cambaz bir ipte oynamaz
Bir ipte bir sürü cambaz
Hilebaz, Madrabaz, Kumarbaz

İki cambaz bir ipte oynamaz
Bir ipte bir sürü cambaz
Ateşbaz, Işvebaz, Hokkabaz
İP NİYE KOPMAZ
ZAMPOK EYİN Pİ!

MAHKÛMLAR

Ekseriya sabaha karşı
Kurşuna dizilir mahkûmlar

Bir sünger taşına döner
Anne sütünden yapılan heykel

Bari şu trampetler çalmasa
İnsan gürültüye gitmese

Orhon Murat Arıburnu

Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Gültekin Emre / Orhon Murat Arıburnu-Yaşadıkça I (Varlık Kitap, Temmuz 2003).

ARIBURUN, Nimet Perihan

Hukukçu, yazar, politikacı (D. 1913, İstanbul – Ö. 29 Ağustos 2000, Ankara). Atatürk'ün hocalarından General Naci Eldeniz'in kızı. İstanbul Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi ortaokul bölümü ve İstanbul Kız Lisesi mezunu. Ankara Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Atatürk'ün emri ile İngiltere'de "Çocuk Mahkemeleri" alanında uzmanlık eğitimi gördü. Bir süre hakimlik yaptıktan sonra, eşinin görevi nedeniyle gittiği ABD'de Washington Kan Bankasında çalıştı. Yurda döndükten sonra Türkiye Kan Bankasının kurucuları arasında yer aldı. Gönüllü olarak Ankara Körler Okulunda (1950) çalıştı. 1957'de Demokrat Partiden İzmir milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. Veremle Savaş Derneği (1964), Körlere Işık Derneği (1968) gibi derneklerin kurucuları arasında yer alıp, uzun yıllar başkanlıklarını üstlendi. *Kemalist Atılım*, *Ka-De-Fe* gibi dergiler ile *Tercüman* ve *Son Havadis* gibi gazetelerde yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

A *Lecture for Pakistan* (1967), *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadını* (1973), *Hikmet Bayur* (1985), *Atatürk'ün Öğretmeni* (1994).

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARICA, Erdoğan

Şair. 1942, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde okudu. Ancak öğrenimini tamamlamadan yurtdışına gitti. Fransa'da pandomim çalışmaları yaptı. Küçük yaşlarda yazmaya başladığı şiirlerinde lirik bir dil kullandı. Yazdıklarının küçük bir bölümünü

Güneşin Utancı (1977) adlı ilk şiir kitabında topladı.

HAKKINDA: Erdoğan Arıca / Güneşin Utancı (1977), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARICI, Tülay

Şair ve yazar, besteci. 28 Temmuz 1940, Antalya doğumlu. Milletvekiliği yapmış Fevzi Arıcı eşidir. Antalya Lisesi ve Gazi Eğitim Enstitüsü (1963) mezunu. İlk öğretmenliğini Mersin Ticaret Lisesinde yaptı. 1965 yılında Ankara TED Kolejinde çalışmaya başladı. 1992'de bakan danışmanı olarak Milli Eğitim Bakanlığına geçti. MEB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu uzmanı olarak görev yaptı. Değişik dönemlerde, TRT Yönetim Kurulu üyeliği görevinde bulunduArıcı, beste ve müzik çalışmalarıyla meşgul oldu. Otuza yakın bestesi TRT repertuarına girdi ve icra edildi. İLESAM, GESAM, MESAM, Türk Kadınlar Birliği üyesidir.

Zulüm Treni filminin fon müziği ve filmde okunan şarkıların bestecisi olan Arıcı'nın *Yeni Gelin* adlı öyküsü TRT tarafından filme uyarlandı. Altın Portakal (1992), Cumhurbaşkanlığı Özel Hizmet Ödülü vd. ödüllere layık görüldü. Birçok karma sergiye katıldı ve kişisel sergi açtı. Eğitim, çevre, sanat ve dilimizde yabancılaşmanın tarihsel boyutu alanlarında araştırmaları, çeşitli yayınlarda ve kitaplarda yer aldı.

"Değerli Tülay Arıcı hanımefendi, 'Özümün Simgesi Sözüm' adıyla çıkardığı değerli 'çıkarma'sında Türkçe ile ilgili bilincini ortaya koyarken ilginç bir deneme de yapıyor.Firdevsi'nin Farsça ile yazdığı 'Tusname'ye benzer bir çalışmayla salt Türkçe ile bir eser ortaya koyuyor. Amacım diyor şair olduğumu ispat etmek değil, katışıksız Türkçe ile bir şiir kitabı oluşabileceğini göstermek." (Namık Kemal Zeybek)

"Tülay Çivi Arıcı ressam, şair, yazar, besteci ve eli öpülesi bir öğretmen. Tülay Çivi Arıcı, bu toplumun köklerinden beslenen aydın bir cumhuriyet kadını." (Göksel Kumsal)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Madalya* (1991).

ŞİİR: *Önce Kendime Gülümsedim Aynalarda - Sonra Dünyaya* (1993), *Özümün Simgesi Sözüm* (1997), *Sen Bir Yana – Can Bir Yana* (1998).

GEZİ: *Mısır ve Nil Gezisi* (1999).

HAKKINDA: İ. Agâh Çubukçu / Özümün Simgesi Sözüm (Gülpınar dergisi, Nisan 1998), TRT Televizyon Haber Dergisi (sayı: 110), TED Mezunları dergisi (sayı: 72, 2001), Müzik Dergisi-Broad Cast İletişim Dergisi (Ağustos 1998), İLESAM Haber Bülteni (sayı: 45, Nisan - Haziran 1998), Kadın Besteciler Ansiklopedisi (2000), TDOE-TDE Ansiklopedisi (2002), Antalya Kültür Sanat Vakfı Yayını Portakal Dergisi

Tülay Arıcı

(Şubat - Mart 2004), Hürses (19.2.2004), Ekspres (16.2.2004), Yeni İleri (20.2.2004), Bakış (13.2.2004), Akşam Gazetesi Akdeniz (20.2.2004), Bahar Tanrısever / Yabancıya Özenti Türkçeyi Bozdu (Cumhuriyet, 28.11.2005).

ARIK, Emin

İlahiyatçı. 1948, Seferhisar / İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Seferhisar'da tamamladı. İzmir İmam Hatip Lisesi (1968), İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) mezunu. Yenipazar (Aydın), Ödemiş (İzmir), Seferhisar ve Karşıyaka'da ilçe vaizliği; Manisa ve İstanbul'da il vaizliği görevlerinin ardından Lyon'da (Fransa, 1989-93) Din Hizmetleri Ataşeliğinde sosyal yardımcı, İkizdere'de (Rize) ilçe müftüsü olarak görev yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde makaleleri yayımlanmıştır. *Ateizm'den İnanca* (1997) adlı bir eseri vardır.

ARIK, Kemal Fikret

Hukukçu, siyasetbilimci. İstanbul 1913, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten (1936) sonra, hukuk öğrenimini İsviçre'de ikinci bir fakülte bitirerek tamamladı (1940). Yurda döndükten sonra hakimlik, öğretim görevliliği ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanlığı yaptı. Ayrıca telif ve çeviri mesleki kitapları, Fransızca eserleri de vardır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Hukukun Temel Müesseseleri* (1960), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Üzerine Bir İnceleme* (1965).

ÇEVİRİ: *İngiliz Hükümet* Sistemi (William Robson'dan, 1960).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ARIK, Mustafa Ârif

Bürokrat, şair (D. 1925, Kozan / Adana – Ö. 23 Eylül 1963, Ankara). Şiirlerinde Arık Ozan mahlasını kullandı. Ankara Üniversitesi Siyasal

MUSTAFA ARİF ARIK

Halil Soyuer

"Derken efendim, aradan zaman geçip gitmiş ve ordu 27 Mayıs 1960 gecesi devlet yönetimine el koymuştu. Yönetim değişikliği içinde Ankara Belediye Başkanlığına, Ankara Valiliğine getirilen İrfan Baştuğ atanmıştı. Yakından dostluğumuz olan ve birçok kere Ankara'da Milliyetçiler Derneğinde birlikte olduğumuz Alb. Alparslan Türkeş de Başbakanlık Müsteşarlığına getirilmişti. O yıllarda Ankara Milliyetçiler Derneği yönetim kurulunda beraber çalıştığımız arkadaşları da aklımın yettiğince sayayım: Prof. Dr. Haluk Karamağralı, Prof. Dr. Hikmet Tanyu, Mülkiyeli Ali Çankaya, çıkardığı dergisinin adı ile ünlenen Serdengeçti Osman Yüksel, Avukat Erhan Löker, Dr. Fethi Tevetoğlu, Dr. Sait Bilgiç. İşte bu isimlerinden Ali Çankaya da Alparslan Türkeş'in önerisiyle Ankara Belediyesi Başkan yardımcılığına getirilmişti. Bu haber bize ulaşınca, kendisini tebrike gitmiştim. Sonraki yıllarda Vali olan ve Türkiye'de ilk kez Mülkiye tarihini yazan Ali Çankaya'nın yanında Mehmet Altınsoy da vardı. Bize o gün orada müjdeyi vermişti. Çamlıdere Kaymakamı şair Mustafa Arif Arık, Ankara Belediyesinin Zat işleri (özlük işleri) müdürü olmuştu. Kararnamesi imzalandı, bir iki gün içinde işe başlar demişti. Bir de baktık ki, bizim Arık Ozan, Ankara'ya gelip yerleşmiş. Artık sık sık buluşuyor, görüşüyorduk. Birlikte şiir günlerine, gecelerine katılıyorduk. Böylesi günlerde alkışların yarısını bizim Arık Ozan toplardı.

Dostluğuna en çok güvendiklerimden biriydi. Ne vakit Belediyedeki odasına uğrasam kapısı açıktı. Bu kapı yalnız bana değil herkese açıktı. Onun müşfik, yardımsever ve hakbilir bir müdür olduğunu kısa zamanda Belediyede anlamayan kalmamıştı. Bir yaz ikindisinde yanına gittiğim zaman, Belediye temizlik işçilerinden birini karşısına oturtmuş, dilekçesini yazıyordu. Bir çay da ikram etmişti işçiye."

(Şair Dostlarım, 2005)

MUSTAFA ARİF ARIK

DOĞRU

Koyun dostlar koyun beni gideyim
Yâr semtine, vuslat yerine doğru
Yana yana yıldım gayrı ateşten
Kaçmak istiyorum serine doğru

Felek hâlimize gülüp gidiyor
Zaman ömrümüzü alıp gidiyor
Gün geçtikçe gözüm dalıp gidiyor
Topraktan içeri derine doğru
Varalım kır atı taşa çekelim
Gidelim yâr ne hâldedir bakalım
Ölmezsek inşallah yola çıkalım
Bugünden tezi yok yarına doğru

Beni gönlümünen koyman arada
Ahir ömrümüzde ersin murada
Gayrı bağlasanız durmam burada
Bu gidiş yâr denen birine doğru.

Bilgiler Fakültesini bitirdikten (1952) sonra çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. 1951'de Ankara Belediyesi Zat İşleri Müdürlüğüne atandı. Halk şiiri geleneğinden yararlanarak yazdığı şiirlerinde daha çok kahramanlık, aşk ve ölüm temalarını işledi.

ESERLERİ (Şiir):
Yurt Uğrunda (1951), *Güzeller Treni* (1959), *Nisan Yağmuru* (1964).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Halil Soyuer / Mustafa Arif Arık [Arık Ozan] (Türk Edebiyatı, Temmuz 2003, sayı: 357), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

ARIK, Remzi Oğuz

Arkeolog, düşünce ve siyaset adamı (D. 1899, Kabaktepe / Kozan / Adana - Ö. 3 Nisan 1954, Adana). Kozan Mahalle Mektebinde başladığı ilköğrenimini Selanik'te Yâdigar-ı Terakki Mektebinde, ortaöğrenimini İstanbul Mercan İdadisi ve İzmir Sultanisinde tamamladı. İstanbul Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra gönüllü olarak Birinci Dünya Savaşına katıldı. Savaşın ardından, Galatasay Lisesinde öğretmenlik yaparken bir yandan da Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde okudu. 1926'da fakülteyi bitirince gönderildiği Fransa'da, Sorbonne Üniversitesinde sanat tarihi, Louvre Arkeoloji Enstitüsünde arkeoloji öğrenimi (1931) gördü. 1931'de Paris dönüşü İstanbul Arkeoloji Müzesinde çalıştı, çeşitli müze ve okullarda görev yaptı. Göllüdağ, Alacahöyük, Çankırıkapı, Karaoğlan, Hacılar, Alaettintepe ve Bitik kazılarını yönetti. Ankara'da görevli iken Ankara'nın 63 km. kuzeyinde Karalar'da yapılan kazıda Galatlar'ın yeri bilinmeyen şehirlerini, kral mezarlarını buldu ve II. Deiotaros'un kitabesini ilim dünyasına tanıttı. 1933-34 yılları içinde annesini kaybetti ve Türkân Hanımla evlendi. Gazi Terbiye Enstitüsü tarih profesörlüğüne tayin edildi. 1934 yılında Niğde'nin kuzeyindeki Göllüdağ'da yapılan kazıda bir Hitit şehrini ortaya çıkardı.

Remzi Oğuz Arık

1939'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü profesörlüğüne getirildi. İlâhiyat Fakültesinde de İslâm sanatları tarihi dersleri verdi. 1943'te Ankara Arkeoloji Etnoğrafya Müzesinin müdürlüğüne getirildi. 1942-44 arasında Hüseyin Avni Göktürk ile birlikte çıkardığı *Millet* dergisinde Türk ulusculuğunun, Anadolu'da oluşan din, dil, soy ve kültür birliğine dayanması gerektiği düşüncesini yaymaya çalıştı. 1944'te tutuklananlar arasında yer aldı. 1949 yılında ise Ankara İlahiyat Fakültesinde İslâm sanatları tarihi

REMZİ OĞUZ ARIK

GÜZELLİKLERİMİZİN FETHİ

Kendi kendimizin fethine çıkıyoruz. Bütün dünyayı bilen, bütün dünyadan haberi olan; fakat Anadolu'ya gelince basireti bağlanan şark ve garp kozmopolitlerimizin zıddına... biz milliyetperverler... kendi kendimize dönüyor ve ilkin kendimizi tanımaya gidiyoruz.

Dünyanın güzelliğini kıskanmadan, o güzelliği insanlığın gönlüne rahmet gibi sinmiş görmek için, Anadolumuzun güzelliklerini keşfe, fethe koşuyoruz.

Resim, nakış, heykel, oymacılık, savatçılık, kakmacılık.. ile mimarlığımızın, şu dünyada bize millet payesi kazandıran pınarını tutullar, kurbağalar kaplamış. Fırçamızla, çelik yontma kalemimizle, yazı kalemimizle böcekleri temizlemiye, Türk zevkinin imana, şevke, vuzuha âşık gözlerinden içmiye hazırlamıyoruz.

Bugün tek telle çalan tanburumuzun türküleri, yarının büyük müsikisine gereken motifleri veriyor. Paleti daha genişlememiş ressamımızda yarının renk, ışık harikasını yaratacak ürpertiyi görüyoruz. Hacim fikrine, genişliklere daha ıskı pek yatmıyan heykeltraşımız, biliyoruz ki, yarın emel âbidemizi yontacak kadar ustalar içinde. Daha dün hor görülen çömez mimarımız, bugün eline aldığı yapıları dörtbaşı mâmur veriyor; yarın ondan insanlığın mücerret güzelliğine plân bekliyebiliyoruz.

Hey şark ve garp kozmopoliti! Anadoluya oyi bak! Oradaki hasrûneşr daha bitmedi. Türkiye'nin bozkırlarından kıyılara doğru bir gerilime, bir gerilme var. Bugünü Anadolu sınırları içinde, yekpare bir milletin hamuru yoğruluyor! Ona biz cevherimizi maya yaptık, o cevher asırların arkasından süzüp gelen yakutlu kandan; zekâmızın ve zevkimizin mabetlerde, çeşmelerde akan kevserinden; Türkmen kızının halı tezgâhlarında, çini seraklarımızda, gergef, kasnak tahtalarında renk, şekil olan göz nurumuzdan, gönül nurumuzdandır. Biz bu diyarın değil, 14 milyonun değil, bir buçuk milyarın tasasını çeken hulyacılar gibi Türkiye'ye arkamızı çevirip "Madde!.. Madde!.." diye haykırmıyoruz. Biz güzelin, iyinin âşıklarıyız ve her yere yalnız Türkiye'nin sınırları içinden "sevgi.. sevgi!.. iş.. iş! yaradış.. yaradış!.." diye akacağız.

Güzelliğin, güzelliklerimizin fethine koşanlara diyoruz ki: Türkiye'yi gezin! İlkin en yakın yerlerimizden başlıyarak. Türkiye'nin dört bucağını gönlünüze kazın! Vatan havada gezen bir hülya değildir. Vatan aşk gibi, kale gibi bir realitedir, bir hakikattir.

Milliyetçiyim diyen kız ve delikanlı! Vatan hakikatini elinle tut, ayağınla, gözlerinle tanı!

Gez, haydi, gez! Güzelliklerimizin fethi için; yekpare bir millet kültürü yaratmak için!

profesörlüğüne ve Devlet Tiyatroları Edebi Heyet başkanlığına getirildi. Aktif politikaya atılarak 1950'de DP'den Seyhan milletvekili seçildi. Bir süre sonra DP'den ayrılarak Türkiye Köylü Partisini kurdu. Bu partinin genel başkanıyken Adana'dan Ankara'ya giderken bindiği uçağın havada infilak etmesi sonucu yaşamını yitirdi. Ankara Cebeci Şehitliğine defnedildi.

Döneminde milliyetçilik düşüncesini savunanların önde gelenleri arasında yer alırken, Ziya Gökalp çizgisinden farklı bazı görüşleriyle dikkati çeken Remzi Oğuz Arık, 1930'dan itibaren *Türk Sözü* (1930-32), *Oluş, Gurbet, İleri Yurt, Şafak, Dönüm* (1936), *Çığır* (1939-41), *Millet* (1942 -44), *Bizim Türkiye, Hareket* (1948) gibi dergilerde yazdı. 1936 yılında Oslo Arkeoloji Kongresinde, 1938'de Kahire'de Milletlerarası Kazılar ve Sanat Tarihi Konferansında, 1938'de Kopenhag Arkeoloji Kongresinde Türkiye'yi temsil etti. 1935'den itibaren Türk Tarih Kurumu ve Finlandiya Arkeoloji Cemiyeti, Alman Arkeoloji Enstitüsü, Norveç Arkeoloji Cemiyeti gibi bazı cemiyetlerin üyesi idi.

"Remzi Oğuz Arık tarihçi ve arkeologdu. Öylesine bir tarihçi ki, geçmişin derinliğinden harekete geçen ve hâlin üstünden köprü kurarak geleceğe sıcak bir özlemin parıltısı hâlinde aksetden bir ruh ışığının ve kaynayışının adamıydı. Dünyanın ve memleketin mâzisi için olduğu kadar istikbali için de çırpınan bir kalbi vardı. Realist ve idealistti." (Peyami Safa)

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE: *Köy Kadını-Memleket Parçaları* (1944), *İdeal ve İdeoloji* (1947), *Coğrafyadan Vatana* (1956), *Türk İnkılâbı ve Milliyetçiliğimiz* (1958), *Gurbet - İnmeyen Bayrak* (1968), *Türk Gençliğine* (1968), *Milliyetçilik (İdeal ve İdeoloji, Coğrafyadan Vatana, Türk İnkılâbı ve Milliyetçiliğimiz* ile birlikte, 1974), *Meseleler (Gurbet, İnmeyen Bayrak Türk Gençliğine, Köy Kadını*'nın bir kısmı ile, 1974).

İNCELEME: *Alacahöyük Hafriyatı* (1937), *Karaoğları Kazıları* (1938), *Ankara – Konya - Eskişehir Yazılıkaya Gezileri* (1956), *Türk Müzeciliğine Bir Bakış* (1956), *Türk Sanatı* (1976), *Kızılderililer ve Türkler – Bir Tarihin, Bir Dramın Hikâyesi* (1999).

HAKKINDA: Peyami Safa / Objektif: 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurlar (1976), Necmeddin Sefercioğlu / Remzi Oğuz Arık Bibliyografyası / Yayınları ve Hakkında Yazılanlar (1989), H. Emin Sezer / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 3, 1991), Ziya Bakırcıoğlu / Remzi Oğuz Arık'ın Fikir Dünyası (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Aslıhan Ece Pakköz / Kızıldililer ve Türkler (Alkış dergisi, K. Maraş, Eylül 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

REMZİ OĞUZ ARIK HAKKINDA

Onun evi bütün hayatı boyunca genç, yaşlı, yetişmiş, yetişmemiş, değerli, değersiz, kendisini anlayan, anlamıyan bir çok insanlarla, daima hep dolup boşaldı. O hep hepsini sevgi dolu bir kalb ile karşılardı. Fakat asıl ümidini gençlerin yetişmesine bağlamıştı. Asıl emeli, memleket kaderiyle kendi kaderini bir görebilen bir neslin yetişmesi idi.

O, bir taraftan bitmez, tükenmez sabrı ile böyle bir nesli yetiştirirken, bir taraftan da temsil ediyor, yazılı eser haline getiriyordu. Bu fikriyat, İstiklâl Savaşından sonra (Ziya Gökalp merhalesini aşarak) gerçek istikametini bulan milliyetçiliğimizin fikriyatıdır. Bu milliyetçilik, bütün insanlığı ihata eden bir temel düşünce, bir sevgi şuurundan yükseliyordu. Bu milliyetçilik insanî düşünce ile sevgi ve irâdemizi kaderiyle birleştirdiğimiz tarihi, içtimaî, coğrafi realiteye bağlıyan müsbet, ilmî bir zihniyetin terkibiydi. Bu milliyetçilik (ferdin terbiyesinde olduğu gibi) milletlerin terbiye ve yükselmesi için takip edilecek metodların her cemiyetin ancak kendisine mahsus bünye ve şahsiyetine göre olabileceğini kabul ettiren ileri, modern içtimaî bir terbiye görüşüne varıyordu. Bu milliyetçilik (yine ferdin terbiyesinde olduğu gibi) cemiyetlerin terbiyesinde de şahsiyet seviyesine ermeyi istihdaf ediyor, insanlık idealinin gerçek ve sağlam yolunu bütün cemiyetlerin şahsiyet, yâni millet seviyesine erişme yolu olarak görüyordu. Nihayet (bütün bu sebeplerden dolayı) bu milliyetçilik ne ferdî ne de içtimaî bir hodbinliğin ifadesi değil, ferdî ve İçtimaî benlikleri aşan bir idealizm bir insanlık ideali demekti.

Remzi Oğuz Arık'ı bütün cepheleri ve bütün genişliği ile anlatabilecek sükûna henüz ermedik. Henüz onun için yazı yazmak çok zor. Ancak Hisarcıların gösterdiği kadirşinaslık fazileti karşısında bu zorluğa rağmen benden istenen bir takdimi yapmağa, kaderin çok erken, çok zamansız tahmil ettiği bu borcu yerine getirmeğe çalıştım.

(Hisar)

ARIKAN, Gülay

Toplumbilim araştırmacısı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Çalışma Bölümünü yüksek lisans derecesi alarak birincilikle bitirdikten sonra, 1982 yılında sosyoloji bölümünde *"Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Örgütlenmesi"* konusunda doktora çalışmasını tamamladı ve doktor unvanını aldı, 1986 yılında yardımcı doçent doktor oldu, Kurumlar sosyolojisi alanında 1992'de doçent, 1999'da profesör unvanını aldı. 1989 yılından sonra HÜ Edebiyat Fakültesi Fakülte Kurulu üyesi olarak görev yaptı. Kadın çalışmaları, sosyal güvenlik, sosyal politika, endüstri sosyolojisi, küçük gruplar sosyolojisi gibi konularda araştırma çalışmalarını sürdürdü. Fakülte Kurulu ve Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, bölüm başkanlığı gibi görevlerde bulundu. Çeşitli toplantılarda bildiriler sundu. Değişik projelerde yer aldı.

Makalelerini *HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, HÜ İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Türk Yurdu, Erdem* (Cumhuriyet Özel Sayısı), *Kadın Dernekleri Federasyonu Dergisi* dergileri ile *Nevin Önberk Armağanı* (1997) adlı ortak kitapta yayımladı. HÜ Sosyolojik Araştırmalar e-Dergisi Yayın Kurulu Başkanlığı görevinde bulundu. 1973'te İhsan Doğramacı Üstün Başarı Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Kadınların Sosyal Tabakalaşmadaki Yeri ve Sosyal Hareketliliği Üzerine Düşünceler (1996), *Uzmanlık Gerektiren Mesleklerde Kadınlar* (1998), *Kalecik'e Bağlı Bağcılıkla Uğraşan On Köyde Modernleşme Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma.* (T. Poyraz ve.B. Şahin ile, 2004).

ARIKAN, İsmail

Yazar. Birinci Dünya Savaşı yıllarında doğdu. Sivas Lisesinin ardından İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi. Sorbonne'da sosyal ekonomi dalında doktora yaptı. Yirmi sekiz yıl kamu görevinde bulundu. Çeşitli dergi ve gazetelerde makaleleri çıktı. İki kitabında da günlük yaşam, folklor ve antropoloji bilgileriyle zenginleştirdiği hikâyeler ve portreler anlattı. *Mahallemizdeki Ermeniler*'de küçük bir Anadolu kasabasının çiftçi-köylü, tenekeci, kunduracı yoksul Ermenilerini, 1920'lerin Darendesi'nde, tehcir travmasıyla başetmeye çalışan, göçe hazırlanan insanları, *Adı Anaydı*'da Türkleri anlattı.

ESERLERİ (Anı):

Mahallemizdeki Ermeniler (2001), *Adı Anaydı* (2002).

ARIKAN, Mehmet Ali

Siyasetçi, şair. 1921, Midyat / Mardin doğumlu. Midyat İlkokulu (1933), Diyarbakır Lisesi (1939) ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1946) mezunu. Adliye vekâletinde memurluk ve Mardin milletvekilliği yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Gençliğin Komünizmle Mücadele Tarihi* (1948).

ŞİİR: *Tomurcuklar* (1953).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ARIKAN, Meltem

Romancı. 7 Ocak 1968, Ankara doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Büro Yönetimi Bölümü (1986) mezunu. 1986-96 yılları arasında özel ve kamu sektöründe çalıştı. 1996 yılından itibaren özel bir kuruluşta halkla ilişkiler ve insan kaynakları grup başkanı olarak çalıştı. Ayrıca etkili iletişim ve doğru beden dili kullanımı konusunda araştırmalar yaparak, bu konularda yurtiçi ve yurtdışında eğitim çalışmalrına katıldı. Öykü ve denemeleri 1992-95 yılları arasında çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlandı. *Yeter Tenimi Acıtmayın* adlı kitabı çocuğa yönelik cinsel tacizi anlattığı için toplatıldı.

"Kadın Bedenini Soyarsa, romanın baş karakteri Lal'in erkeklerin kurallarıyla yönetilen bir dünyada varolabilmek için yaptığı içsel yolculuğu anlatıyor. Lal'in gerek toplumsal, dinsel ve ailevi kuralların kıskacında kalması, gerekse kendisine dayatılan rolden soyunarak kadın olabilmek için bir meydan okuma arzusuyla, ülkemizin kadınlarından farklı bir yerde durmaya çalışmasını konu alıyor. Kitapta, yeni bir kadın-erkek ilişkisinin ipuçlarını bulmak mümkün..." (Aslı Örnek)

ESERLERİ:

ROMAN: *Ve... Veya... Belki* (1999), *Evet... Ama... Sanki* (2000), *Kadın Bedenini Soyarsa* (2002), *Zaten Yoksunuz* (2005).

ÖYKÜ: *Yeter Tenimi Acıtmayın* (2003).

Meltem Arıkan

HAKKINDA: Aslı Örnek / Kadın Bedenini Soyarsa (Radikal Kitap, 21.7. 2002).

ARIKAN, Muzaffer

Tarihçi. 23 Nisan 1928, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü (1953) mezunu. 1954 yılında aynı fakültenin Yeniçağ Tarihi Kürsüsünde asistan olarak görevc başladı. Bir yıl sonra *"H. 867 Tarihli Ankara Tahrir Defteri (Açıklamalarla Metnin Tespiti)"* adlı araştırması ile edebiyat doktoru oldu. 1958-60 yıllarında İspanyol Hükümeti'nin verdiği bursla İspanya'da bulundu. Bu süre içinde Madrid Üniversitesinde derslere devam etti, İspanyol arşiv vc kütüphanelerinde araştırmalarda bulundu. *"XV. Asırda Yaya ve Müsellem Ocakları (Toprak Tasarrufu, Vergi Muafiyetleri ve Hizmet)"* konulu doçentlik tezini hazırlayarak 1966'da doçent unvanını aldı. 1988 yılında profesör oldu.

1971-80 yılları arasında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi ve Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat ve Vetcrinerlik fakültelerinde Türk devrim tarihi ve osmanlı tarihi derslerini verdi. 1974-82 yıllar arasında Ankara Üniversitesi DTCF İspanyol Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalının kuruluş ve yönetimini üstlendi. 1976-80 yılları arasında Tarih Enstitüsü müdürlüğüne seçildi; 1986-95 tarihleri arasında Yeniçağ Tarihi Ana Bilim Dalı başkanlığını yürüttü.

1988-92 yılları arasında DTCF Uzmanlı Grubu başkanlığı görevini yürüttü. 1988-95 tarihleri arasında da AÜ Osmanlı Tarihi Araştırma vc Uygulama Merkezi müdürlüğü (OTAM) görevinde bulundu. DTCF Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Ana Bilim Dalından emekli oldu. 1985 yılından itibaren Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu-Tahrir Defterleri İlmi Değerlendirme Komisyonu başkanlığını yürüttü. Araştırmalarını Osmanlı Devletinin Kuruluş Dönemi, Osmanlı Askeri Teşkilatı, XV. ve XVI. yüzyıl Türk- İspanyol İlişkileri ve Akdeniz Dünyası üzerine yoğunlaştırmıştır. Türk Tarih Kurumu üyesidir.

24 Haziran 1987 tarihinde, Türk-İspanyol kültürel ilişkilerinin gelişmesine yaptığı yayınlar ile sağladığı katkı ve Ankara ile Madrid Üniversitelerinde İspanyol ve Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim dallarının faaliyete geçmesine göstermiş olduğu gayret nedeniyle İspanyol hükümeti ve İspanyol Kralı tarafından Kraliyet Yüksek Liyakat Nişanı ve şövalyelik payesi ile ödüllendirilmiştir.

ESERLERİ:

Atatürk ve Türk Toplumu (Hamza Eroğlu, İsmet Gönülal ile birlikte, 1981), *XIV.-XVI. Yüzyıllarda Türk - İspanyol ilişkileri ve Denizcilik Tarihimizle İlgili İspanyol Belgeleri* (Las Relaciones Turco-Españolas en los Siglos XIV.y XVI. Documentos Españoles Relativos a la Historia Naval Otomana, 1995).

ARIKAN, Münir

Kişisel gelişim uzmanı. 3 Mart 1967, Gaziantcp doğumlu. İlkokulu Gaziantep'te, orta ve lise öğrenimini Osmaniye'de tamamladı. ODTÜ Kamu Yönetimi ve İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümlerinde yükseköğrenimini tamamladı. Birçok akademik çalışmada bulunmasının yanı sıra öykü, makale, şiir, bilgi yarışması ve münazara yarışmalarında birincilikler aldı. ODTÜ şeref öğrenciliği ile taltif edildi. 1984'ten itibaren çeşitli şirketlerde araştırma geliştirme, yatırım ve teşvik, satış ve pazarlama, insan kaynakları, halkla ilişkiler, pazarlama gibi departmanlarda çalıştı. Gerçek yaşam enerjisi, söz beden ve sunum, NLP konularında pek çok seminer verdi. *Nitelikli İnsan* (2002) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Münir Arıkan / Nitelikli İnsan (2002).

ARIKAN, Necmettin

Çocuk kitapları ve sözlük yazarı. İstanbul'da Arıkan Yayınlarını kurarak, yazdığı, Türkçeye uyarladığı, çevirdiği çok sayıda çocuk kitabı (1951-90) ve çocuk kitaplarının yanı sıra Almanca, Fransızca, İngilizce öğreten ders ve yardımcı ders kitapları yazıp yayımladı (1960-74).

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI (Telif ve Çeviri): *Afacan Kedi* (1951), *Cingöz Kuzu* (1951, 1961), *Küçük Geveze Ördek* (1951), *Sihirli Şapka* (1951), *Kahraman Tosun* (1951), *Haylaz Küçük Ayı* (1951), *Maskara Taştan* (1951, 1954), *Geveze Keçiler* (1951, 1961), *Mohini Kardeşin Yaptıkları* (1951), *Çalışkan Kara Tavuk* (1952), *Kurnaz Tilki* (1952), *Küçük Avcı* (1952), *Kaplan Kardeş* (1952), *Külkedisi* (1954, 1962), *Yeni Dünya Çocuk Masalları* (1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1958, 1960), *Küçük Maskara Maymun* (1952), *Pamuk Prenses* (1952), *Pembe Şapkalı Kız* (1952), *Minnacık Tay* (1952), *Yaramaz Bingo* (1952), *Baba Hindi* (1952), *Kurnaz Tilki* (1952), *Robinson Kruzoe 'nin Maceraları* (1952), *Üç Ayılar* (1952), *Cüce Yamyamlar Arasında* (1953), *Hayvanlar Alemi* (1953) *Küçük Çiftçi* (1954), *Çizmeli Kedi* (1954), *Tembel Tilki* (1954), *Akıllı Horoz* (1954), *Altın Balık* (1954), *Şen Mızıkacılar* (1955), *Parmak Çocuk* (1955), *Beyaz Kuğu*

lar (1955), *Akıllı Öküz* (1959), *Tılsımlı Halı* (1953, 1961), *Küçük Avcı* (1952, 1961), *Pinokyo* (1952,1965).

SÖZLÜK: *Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük* (1972), *The Golden Dictionary English-Türkish* (1985), *Altın Sözlük: Türkçe-İngilizce* (G. Yenal ve G. Taşpınar'la birlikte, 1990), *Altın Sözlük: İngilizce - Türkçe* (G. Yenal ve G. Taşpmar'la birlikte, 1990).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARIKAN, R. Orhan

Şair, roman yazarı ve besteci. 1937, Zonguldak doğumlu. Daha çok Türk sanat müziği olmak üzere, güzel sanatların birçok dalında eserler verdi. Şiirleri yanı sıra besteleriyle de tanındı. İlk şiiri ve ilk bestesi *"Benim Beyaz Gülüm"*dür.

ESERLERİ:

ROMAN: *Vatan Her Şeyin Üstündedir, Seven Ebediyen Bekler, Albayın Kızı.*

ŞİİR: *Dünya İçinde Dünya* (1966).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBEBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARIKAN, Selahattin

Eğitimci, yazar (D.1911, Efkere köyü / Kayseri – Ö. 1982). Öğretmen Okulunu bitirerek çeşitli okullarda uzun yıllar öğretmenlik yaptı. 1945 yılından itibaren, ülkedeki komünist faaliyetlere karşı mücadeleye girişti. Hatta "müdahalesiz bir mücadele yapabilmek için" öğretmenlikten istifa ederek, beş yüz yetmiş beş kuruş yevmiye ile, Toprak Mahsulleri Ofisi Ankara Silosunda amele olarak çalışmaya başladı.

1947 yılında, uzun yıllar yayımını sürdüreceği *Öğretmen* dergisini çıkardı. Zamanın Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemseddin Sirer'in daveti üzerine yeniden mesleğe dönerek Ankara Milli Eğitim Müdürlüğünde görev aldı. Daha sonra MEB bünyesinde Öğretici Filmler Teşkilatı kurulunca Bölge başkanlığına getirildi.

Makaleleri *Çığır, Ülkü, Millet, Son Havadis, Bizim Anadolu ve Yeni Asya* gazetelerinde yer aldı. Ayrıca komünizmle mücadele doğrultusunda yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda konferans verdi, komünizmle mücadele kuruluşlarınca ödüllendirildi. 1964'te kurulan Milliyetçi Öğretmenler Birliğinin ve daha sonra kurulan Federasyon başkanlığına, ardından da Konfederasyon başkanlığına seçildi. İlk kitabı olan *Alnımdaki Toprak, Üstümdeki Bayrak*'tan başka altmıştan fazla eseri vardır.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ARIKAN, Tevfik

Eğitimci, yazar (D. 1907 – Ö. ?). İlkokulu Türkiye'de, ortaokulu yabancı ülkelerde okudu. 1926'da İstanbul Erkek Öğretmen Okulunu bitirdikten (1926) sonra Cenevre Üniversitesinden pedagoji sertifikası aldı (1939). Doktorasını da sonraki yıllarda aynı üniversitede tamamlayarak psikoloji doktoru unvanını aldı (1956).

BAŞLICA ESERLERİ:

Decroly Usulünün Tatbikatı (1929), *Faal Mektep Usulü* (1929), *Tedrisat Oyunları Rehberi* (1931), *Decroly'nin Dermitaj Mektebi* (1932), *Faal Usuller ve Yeni Türkiye Mektepleri* (1932), *Faal Mektepte Çocuğun Hürriyeti* (1932), *Tecrübe ve Tatbikat Mektebi* (1932), *Yenileştirilmiş Mektebe Doğru* (1932), *Ölçüye Göre Okul* (1934), *Okulda Kendi Kendine Eğitim* (1935), *Talebeleri Tanıma Kılavuzu* (1936), *Geştalt Psikolojisi* (1941), *Komutanlığın Psikolojisi* (1942), *İdare Psikolojisi* (1942), *Eğitim ve Demokrasi* (1958).

ARIKAN, Zeki

Tarihçi. 1944, Uluyamaç / İliç / Erzincan doğumlu. İlkokulu memleketinde bitirdi. Ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden *"Divan-ı Hümayun"* adlı tezle mezun oldu (1966). Doktora eğitimini *"Aix-en-Province'da 'Le Sandjak de Hamid İli d'Apres le Registre de Cadastre de 1522 (929 H.)"* teziyle 1972 yılında Fransa'da tamamladı. 1982 yılından bu yana Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yakın Çağ Bölümü öğretim üyesi olarak görevini sürdürüyor. 1982'de yardımcı doçent, 1983'te doçent, 1989'da profesör oldu.

Osmanlı Tarihi, Milli Mücadele ve Cumhuriyet, Avrupa ve Türkler, Türk Basın Tarihi gibi alanlarda yoğunlaştığı makaleleri ve çevirileri *Osmanlı Araştırmaları, Belleten, Türk Kültürü, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Türklük Araştırmaları Dergisi, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Türk Dili, E.Ü. Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Tarih Enstitüsü Dergisi, Tarih İncelemeleri Dergisi, Tarih Dergisi, AÖF Sosyal Bilgiler, Askeri Tarih Bülteni, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, Altıok, Devinim, Müteferrika, Eğitim ve Bilim, Toplumsal Tarih, Kitap Gazetesi, Kebikeç, Yeni Asır, Çağdaş Türk Dili, Ata Dergisi, İleti, Belgeler, Cumhuriyet Bilim Teknik, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Radikal, Erdem, Kültür ve Sanat, Sosyoloji Dergisi, Virgül, Tepekule Tarih, Müdafaa-i Hukuk, Bursa Defteri,Yeniden Müdafa-i Hukuk, Tarih ve Toplum, Atatürk Yolu, İzmir Dergisi, Tariş'in Sesi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Tarih Vakfı Yerel Tarih Grupları Bülteni, Ulusal Kültür, Cumhuriyet* gibi dergi ve gazeteler ile *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan* (1991) adlı ortak kitapta yayımladı. Çok sayıda bildiri, konferans vb. etkinliklerde yer aldı.

ESERLERİ:

XV-XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı (1988), *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını* (1989), *Haydar Rüştü Öktem Mütareke ve İşgal Anıları* (yay. haz.1991), *Tariş Tarihi* (Ekip çalışması, 1993), *Tarihimiz ve Cumhuriyet Muhittin Birgen* (1997), *Ulusal Egemenliğe Giden Yol* (2000), *İzmir Basınından Seçmeler I. cilt 1872-1922* (2001), *Tarih Günlüğü* (2002).

ARIKANLI, Oğuz

Şair (D.1932, Konya - Ö. 1991, İstanbul). İstanbul Pertevniyal Lisesi (1952) mezunu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesindeki öğrenimini yarıda bırakarak memuluk, metin yazarlığı yaptı. 1951'den itibaren *Ufuklar, Yenilik, Yeni Ufuklar* gibi dergilerde yayımladığı şiirlerini *Maça Kızı* (1956) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ARIKSOY, Samim

Şair. 1923, Afyonkarahisar doğumlu. İlköğrenimini İzmit'te, liseyi Haydarpaşa Lisesinde tamamladı. Bir süre Hukuk Fakültesine devam etti. Devlet Kitapları Mütedavil Sermaye Müdürlüğünde memuriyete başladı. 1948-53 yılları arasında özel bir bankada çalıştı. 1953'ten sonra *Akşam* ve *Hürriyet* gazetelerinde görev yaptı, 1975'te emekli oldu.

ESERLERİ (Şiir):

Yârabbi (1948), *Damlalar* (1986).

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

ARIMAN, Benal Nevzad

Şair ve yazar, siyaset adamı (D. 1903, İzmir – Ö. ?). 1934'te Arıman soyadını aldı. İlk tahsilini Türk, devamını Fransız okullarında bitirdi. Paris'e giderek, Sorbon Üniversitesi Edebiyat şubesinde okudu. Buradaki iki yıllık öğrenim hayatından sonra Türkiye'ye döndü. İzmir milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Şiir, oyun, öykü ve pedagoji yazıları yazdı. Şiirleri kitaplaşmadı.

ESERLERİ:

OYUN: *İstanbul'un Fethi / Güzel İren, Kösem Sultan, Ayfer.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

ARINCI, Halil Rıfat

Şair (D.1898, İskilip / Çorum – Ö. 1972). İlköğrenimini İskilip'te yaptı. Ankara Muallim Mektebindeki (öğretmen okulu) öğrenimi, Birinci Dünya Savaşı başlayınca yarım kaldı. 1916 yılında subay olarak katıldığı Irak cephesinde İngilizlerle yapılan bir çarpışmada birliğiyle beraber tutsak düştü. 1917 yılında diğer Türk esirleriyle birlikte Basra üzerinden deniz yoluyla Hindistan'a, Osmanlı tutsakları kampına gönderildi. Burada savaş sonuna kadar kaldı. Savaş bitince Süveyş kanalı yoluyla 1920'de İstanbul'a döndü.

TBMM'nin açılmasından İskilip'e giderek Müdafayı Hukuk teşkilatı emrinde çalıştı. Bu hizmeti nedeniyle İstiklal Madalyasıyla ödüllendirildi. Cumhuriyet döneminde eğitim hizmetlerinde görev aldı. Çorum'un bazı ilçelerinde ilköğretim müdürlüğü, merkezde ilkokul öğretmenliği yaptı. Bu arada Çorum'da yetişmiş şairler üzerinde araştırma ve derlemelerde bulundu. Bunların bir bölümünü 1934 yılında *Çorum* gazetesinde yayımladı. Bir ara Çorum Halkevi dil, tarih ve edebiyat kolu başkanlığına getirildi. Bu kolun yayın organı *Çorumlu* dergisinde Çorum'un tarihi, jeolojisi, coğrafyası üzerine inceleme yazıları yazdı. 1938 yılında Ankara'ya yerleşti. 1949 yılına kadar İktisat Bakanlığı bünyesinde çalıştı. 1949 yılında emekli oldu. Emeklilik yıllarında çeşitli gazetelerde toplumsal ve siyasal konularda yazılar yazdı.

"Şiir yazmaya tutsaklık yıllarında başladı. Bunda tutsaklığın, vatan özleminin, ülkenin içine düştüğü savaş felaketinin yarattığı duyarlılığın etkisi olduğu kuşkusuzdur. Şiirle uğraşısı zamanının sonuna dek sürdü. Şiirlerinde genellikle yurtseverlik, demokrasi, uygarlık, çağdaşlık konularını işledi. Gençliğe seslenen öğütlü şiirler yazdı. Toplumdaki sosyal ve siyasal çarpıklıkları yeren çok sayıda yergi (hiciv) kaleme aldı." (Abdullah Ercan)

ESERLERİ (Şiir):

Ülküç, Ya Demokrasi Ya ölüm, Kıbrıs Destanı, Azize.

HAKKINDA: Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1991).

ARISOY, M. Sunullah

Şair ve yazar (D. 23 Mart 1925, Şile / İstanbul - Ö. 19 Aralık 1989, Söke / Aydın). Haydarpaşa Lisesi mezunu. Sümerbank Genel Müdürlüğünde memur ve uzman olarak çalıştı. 1969'da emekliye ayrıldıktan sonra bir süre de Türk Tarih Kurumu Basımevi müdür yardımcılığı görevinde bulundu.

SUNULLAH ARISOY

SABAH

Sabahı etmek zor,
Bitmiyor ki bu geceler;
Çocukların bünyesi içindir, anladım:
Vaktin sıkıcı uzunluğu,
Ya biz, bu uzun vakt-içinde,
Karanlığında gecelerin,
Nasıl yaşarız?

Bütün yeryüzü, bütün gökyüzü
En namuslu vaktini yaşar sabahları.

Aydınlıkla yıkanır,
Sabahtır affeden
Geceler boyu, hayasızca işlenen
Fenalık ve günahları.

Ağaçlar, kırda, dağda, şehirde
Sabahları alımlıdır.
Yeşiline gönül verdiğimiz çimen;
Koklayıp koklayıp da sevdiğimiz
Çiçeklerin her çeşidi,
Sabahları şebnemlidir
Hava sabahları saf
Biz, sabahları namuslu ve iyi

Sabah olmalı, hep sabah kalmalı
Yeryüzü, iffetli bir gül kurusu ışığında
Bütün yaratıkları dünyanın,
Sabahla sağ,
Sabahla dinç,
Kardeş muhabbetiyle selamlar birbirini.
Sabahın serinliği,
Dalgalanmak daima.
Geniş ufuklarında dünyanın
Barış ve hürlüğün tek ümidi.

Şiir ve yazıları *Yücel, Türk Dili, Pazar Postası, Akis* gibi dergiler ile *Ulus* gazetesinde yayımlandı. Haftalık *Aktüalite* dergisinin başyazarlığını yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Muhteşem Kavga* (1951), *Mustafa Kemal Türküsü* (1953), *Yaban Mavisi* (1961), *Dışa Vuran Karanlık* (1961), *Yanlış Yaşadık* (1970), *Sabrın Gülü* (1980), *Garipler Treni* (1984), *Islığını Sessiz Çal* (2003).

ANTOLOJİ: *Deste* (1951), *Türk Hiciv ve Mizah Antolojisi* (1967), *Türk Halk Şiiri Antolojisi* (1985).

ROMAN: *Karapürçek* (1958), *Tedirginin Biri* (uzun hikâye, 1962).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Mustafa Kemal Atatürk'ün Söyleyip Yazdıkları* (Atatürk'ün söylev ve demeçleri, günümüz Türkçesiyle, 1. Kitap, 1983).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Murat Batmankaya / Ödün Vermeyen Bir Kişilik (Radikal Kitap, 10.1.2003).

M. Sunullah Arısoy

ARISOY, Mehmet Emin

Şair. 2 Mart 1927, Bor / Niğde doğumlu. Şiirlerinde Fescioğlu imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu Niğde'de, öğretmen okulunu Adana'da bitirdi. Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü mezunu. Öğretmenliğe, 1948 yılın-

Mehmet Emin Arısoy

da Muğla Erkek Sanat Enstitüsünde başladı. Daha sonra mesleğine yurdun çeşitli yerlerinde devam etti. Emekli (1976) olduktan sonra bir süre ticaretle uğraştı. Daha çok memleket ve insan sevgisini işlediği şiirlerinin önemli bir bölümü yerel gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

İmtihan Kazandıran Kitap (1959), *Şiirde Bor ve Bor Şairleri Antolojisi* (1961), *Şarkı Sözleri ve Rubailer*, *Özlem Şiirleri*, *Ölmeyen Liza* (2 cilt), *Hatıralar* (2 cilt).

HAKKINDA: Mehmet Emin Arısoy / Şiirde Bor ve Bor Şairleri Antolojisi (1961), İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğdeli Şair ve Yazarlar (c. 1, 1990), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARIŞ, Yuşa

Şair. 1 Eylül 1969, Samandağ / Hatay doğumlu. Samandağ Sakarya İlkokulu (1980), Samandağ Lisesi (1986), Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü (1991) mezunu.

Gazetecilik hayatına atılarak *Cumhuriyet* (1988), *2000'e Doğru* (1989), *Yeni Günaydın* (1993-94), *Tercüman* (1994-95), *Yankı* (1995), *Siyah Beyaz* (1995), *Evrensel* (1996) gazetelerinde çalıştı. Son olarak yerel *Samandağ* gazetesinde mesleğini sürdürdü (1996). İlk şiiri (*Samandağ Kıyısı*), 1984'de yerel *Doğuş* gazetesinde, sonraki ürünleri yerel gazetelerde yer aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Deniz Şiirleri (1990), *Öte* (1993), *Bir Şiirler* (1996).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

ARIT, Aydın

Oyun yazarı. 1928, İstanbul doğumlu. İstanbul Robert Kolejde yarıda bıraktığı öğrenimini tamamlamak üzere Amerika'ya gitti. İki yıl denizlerde dolaşıp yurda dönüşünden sonra çeşitli işlerde çalıştı. 1958'de kısa hikâye türünde başladığı edebiyat çalışmalarını roman ve oyun yazarlığıyla sürdürdü.

İlk üç oyunu Ankara Devlet Tiyatrosunca sahnelendi. *İşlerde Bozukluk* adlı radyo oyunu ile TRT 1966 Sanat Ödülleri Yarışmasında birincilik ödülü, *Beberuhiler* ile mansiyon, *Kuş* adlı oyunuyla da TRT 1970 Sanat ödülleri yarışmasında TV Çocuk Oyunu dalı başarı ödülünü kazandı. Radyo-TV oyunları kitaplaşmadı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Siyamlı İkizler* (Yeni İstanbul gazetesinde tefrika edildi), *Sapıklar* (1960), *Gemi* (2005).

OYUN: *Bal Sineği* (1965), *Aya Bir Yolcu* (1966), *Uçamayan Kuşlar Tutulur* (1973), *Güneşi Parlatanların Gölgesinde* (1979).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ARIT, Fikret

Hikâye ve roman yazarı (D. 3 Ekim 1918, Karadeniz Ereğlisi - Ö. 11 Kasım 1989, İstanbul). İstanbul Robert Koleji orta kısmı (1935) mezunu. Basın hayatına atılmadan önce banka memurluğu, kömür ticareti, seyahat acentesi memurluğu gibi çeşitli işlerde çalıştı. 1955'ten sonra *Yeni İstanbul* gazetesinde başladığı gazeteciliğini Anadolu Ajansı ve *Hayat* dergisinde (1956-62) sürdürdü. Yazarlığı meslek edindi. Popüler yanı ağır basan romanlar, Türk ve dünya havacılığı üzerine deneme-inceleme kitapları ve çocuklar için öyküler yazdı. *Doğan Kardeş* dergisinde romanları tefrika edildi.

İlk çocuk oyunu ile TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışması'nda Radyo ve TV çocuk oyunları dalında iki ödül aldı. *Özgürlüğe Doğru* adlı eseriyle 1984 Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı İkincilik Ödülünü kazandı. Orhan Kemal çizgisinde ve duyarlılığında yazılmış romanlarında, toplumsal sorunlara ağırlık vererek, aşkı hep gerçekçi bir tutumla yansıttı.

"Alın teriyle ayakta durmaya çalışan; herkesin kibar fahişe gözüyle baktığı, erkeklerin ille birlikte olmak istediği bir kadına tutkun bir genç adam. Yaşanmış bir aşk gibi geliyor bana bu roman, yaşanmış ve acısı sahiden çekilmiş." (Selim İleri)

ESERLERİ:

ROMAN: *Mansilâ* (1944), *Güzel Yuana* (1946), *Maziden Gelen Sesler* (1953), *Bu Hayatı Yaşamak Lazım* (1955), *Muhtar* (1957), *Kader Böyle İmiş* (1958), *Hep Bu Topraklar İçin* (1961), *Tutsak Doğanlar* (1980).

HİKÂYE: *Türk Havacılık Hikâyeleri* (1966).

ÇOCUK ROMANI: *Küçük Fedailer* (1962), *Garip* (1966), *Transfer Ahmet* (1969).

İNCELEME: *Adlarını Göklere Yazdılar* (1964), *Havalarda İlk Türk Kadınları* (1967).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ARIT, Fikret Adil.

Bkz. FİKRET ADİL

ARITAN, Ahmet Orhan

Şair. 1920, Kemaliye (Eğin) / Erzincan doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Giresun'da, lise öğrenimini babasının görev yaptığı Trabzon Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Antalya, Birecik, Malatya ve İstanbul'da hâkimlik yaptı. Emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti.

ESERLERİ:

Düşündükçe (1964), *Şair Sözü* (1969), *Yaşadıkça* (1980), *İnsanı Sev* (1985), *Ömrümüzün Son Demi Son Bahardır Artık : Bir Hâkimin Hatıraları* (1998).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975),TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ÂRİF

Hattat, şair (D. 1643, İstanbul – Ö. 28 Ekim 1713, İstanbul). Tam adı Abdülbâki Ârif Efendidir. Medrese öğrenimi gördü. Müderris, kadı ve kazasker olarak devlet hizmetlerinde bulundu. İki kez sürgüne gönderildi. Ebu Eyyub-i Ensârî Türbesi bitişiğine gömülüdür. Özellikle hattatlıkta büyük başarı sağladı. Şair ve musikişinas olarak da ün kazandı. Müstakimzâde tarafından "melek-haslet ve beşer-tabîat" olarak övüldü.

ESERLERİ:

Divan, *Mi'râciyye*, *Siyer-i Nebevî*, *Menâhicül-usüliddiniyye*.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

ARİF, Ahmed

Bkz. AHMED ARİF

ARİF BOZACI

Bkz. BOZACI, Arif

ARİF DEDE

Mutasavvıf (D. ?, Konya – Ö. ?, Lefkoşe / Kıbrıs). Kıbrıs Lefkoşe Mevlevihanesi şeyhlerinden. Kıbrıs'a Konya'dan gelerek yerleşti. Lefkoşe'de öldü ve Lefkoşe Mevlevihanesine gömüldü. *Kıbrıs Tarihçesi* (yay. haz. Harid Fedai, 1991) adlı eseri çevrimyazı olarak yayımlandı. (1991).

ARİF MEHMED (Kethüdâzâde)

Şair (D. 1771 – Ö. 28 Şubat 1849). İstanbul'da Tırnovalı Abdürrahim ve Milâsi Müftizâde'den ders okuyarak icazet aldı. Ayrıca çeşitli hocalardan felsefe ve tasavvuf dersleri aldı. 1795'te müderrisliğe, 1847'de Anadolu Kazaskerliğine atandı. Baktaşiliğin yasaklandığı yıllarda Abdürrahim Kürdî tarafından mezhepsizlikle suçlanarak sürgüne gönderilmesi istendiyse de bunu haksız bir suçlama olduğu anlaşıldı. Şiirlerini bir *Divan*'da topladı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ÂRİF MEHMED EFENDİ

Devlet adamı, şair (D. 1743- 44, Kastamonu – Ö. 1813). Şiirlerinde Ârif mahlâsını kullandı. Kadı Mehmed Salim Efendinin oğludur. Küçük yaşlarda İstanbul'a geldi ve iyi bir öğrenim gördü. Hoca Neşet Efendiden Farsça okudu. Ruûs (doktora karşılığı) sınavında büyük takdir topladı. Döneminin bilim ve fennini öğrenerek "Ulu Ârif" sanıyla ün yaptı. Küçük tezkerecilik (1791), büyük tezkerecilik (1794), büyük ruznamecilik (1799), rikâb-ı hümayun kethüdalığı (1801), çavuşbaşlılık (1802 ve 1807), reisülküttaplık (1807), nişancılık (1812), defter eminliği (1812) görevlerinde bulundu.

Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazdı. *Dîvân*'ı, Mısır'da Bulak Basımevinde basıldı (1842); fakat Ârif (Süleyman), Ârif (Abûlbaki) gibi Ârif adlı başka şairlerin şiirleri de ona mal edilerek bu divâna alındı. İstanbul Millet Kitaplığında da eksik bir yazma divançesi vardır.

HAKKINDA: Türk Ansiklopedisi / (c. 3, s. 310), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Halûk İpekten ve diğerleri / Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü (1988), İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Kastamonu Meşâhiri - Meşhurları, (Haz. Mustafa Eski, 1990), Abdülkerim Abdülkadiroğlu / Kastamonulu Üç Zâtın Biyografisi (İslâmi Edebiyat, sayı: 14, 1991) Kültürümüzden Esintiler (1997), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

ÂRİF MEHMED PAŞA

Devlet adamı, ressam (D. 7 Şubat 1808, İstanbul - Ö. 28 Aralık 1865). İlk ünlü Türk ressamlarından, Batı tarzı resim sanatının öncülerindendir. Babası, kapı çuhadarı İrfanzâde İsmail Rıfat Efendidir. On dört yaşında Maliye Kalemine, on sekiz yaşında da yeni kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyyeye kâtip oldu. 1826-27 yılında Rumeli'de Eğriboz ve Atina taraflarında iki yıl hizmet gördü. İstanbul'a döndükten sonra 1929'da asker olarak tüfenkçi sınıfına geçti. Er ve başçavuş olarak dört yıl hizmetten sonra Sadr-ı Esbak Mehmed Reşid Paşa maiyetinde yüzbaşı rütbesiyle Üsküp ve Kosova'ya, Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa ile de Humus'a gitti. İstanbul'a döndükten sonra kolağalığa; 1845'te mirlivâlığa, üç sene sonra ferikliğe yükseldi. 1853'te Zaptiye müşiri kaymakamı, ardından Arabistan müşiri oldu. 1856'da Harput, 1857'de Erzurum, 1861'de Silistre, 1865'te Edirne valiliği yaptı. Görevleri sırasında resimle uğraşmayı da sürdürdü.

Klasik şekil ve renkleriyle, bilhassa Türk kıyafetinin zengin konuları üzerinde Türk tarihî kaynaklarına inerek kırk yıllık bir çalışma sonunda Osmanlı devlet adamlarının ve çeşitli şahsiyetlerin kıyafetlerini resimle tesbit etti. Resimlere ek olarak üç ciltlik açıklamalı bir metin hazırladı. *Mecmûa-i Tesâvîr-i Osmâniyye* adındaki eserin ilk cildi Türkçe ve Fransızca olarak yayımlandı. Renkli figür ve on altı parça resim levhaları Fransızca metniyle Paris'te (1863), Türkçe metni İstanbul'da (1862-63) basıldı. On iki cilt olarak hazırlanan eserin sadece ilk cildi yayımlanabildi, diğer ciltleri kayboldu. Bu eser, Türk medeniyeti tarihi bakımından önemli bir kaynak niteliğindedir.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tâhir / Osmanlı Müellifleri (1914-24, cilt: 3, s. 43), Burhan Olker / Ârif Paşa (İstanbul Ansiklopedisi, 1958-1974, cilt: 2, s. 1009), Muhittin Serin / TDV İslâm Ansiklopedisi (c: 3, 1991, s. 368-369).

ARİF, Mehmet.

Bkz. KEMAL ŞEVKET BATIBEY

ÂRİF MUHAMMED EFENDİ

Mutasavvıf (D.?, Denizli Ö. 1563, İzmit). Zeyniyye tarikatı şeyhlerinden. Öğrenim ve tasavvuf derslerini İstanbul'da tamamladıktan sonra İzmit'e yerleşti. Kabri, Orhan Gazi Camii yukarısındaki mezarlıktadır. *Ravzatü't-Tevhid* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ÂRİF SÜLEYMAN

Divan şairi ve hattat (D. İstanbul - Ö. 1769, Babadağ / Rumeli). Tam adı Mir Süleyman Ârif b. Hasan b. İbrahim, asıl adı Süleyman'dır. Şiirlerinde Ârif mahlasını kullandı, Ârif Süleyman adıyla tanındı. Babası, III. Ahmed dönemi (1703-30) sadrazamlarından Mehmed Paşanın kethüdâsı Hasan Ağadır. Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyun'dan olan Ârif Efendi divan kâtipliği, silâhtar kâtipliği, bir yıl sonra süvari mukabeleciliği ve defter eminliği gibi görevlerde bulundu. Bu son görevdeyken vefat etti.

Üç dilde şiirleri olduğu, bunların birer dîvan halinde toplandığı biliniyor. Bunlardan sadece Türkçe olanı eldedir, eserde ayrıca Farsça manzumeler de vardır. Tezkirecilerin değerlendirmelerine göre, 18. yüzyılın dikkate değer şairlerinden biridir. Çağının tanınmış hattat ve tezhipçileri arasındadır. Sülüs ve nesih yanında bilhassa ta'lik ve divani yazıda üstad kabul edilmiştir.

ESERLERİ:

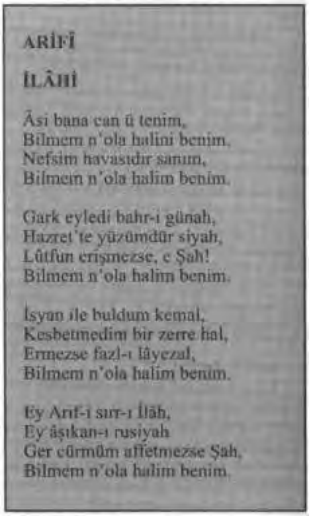
Divan (İstanbul Üniversitesi ve Süleymaniye kütüphanelerinde), *Hilye* (Hâkanî'ye nazire, manzum), *Mi'râciyye*, *Rega'ibiyye* (Farsça, manzum, müstakil bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesinde), *Sâniha* (Farsça, Süleymaniye Kütüphanesi yazmaları arasında).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tâhir / Osmanlı Müellifleri (1914-24, cilt: 2, s. 317-318), Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (1936-45, cilt: 1, s. 77-79), Metin Akar / Türk Edebiyatında Manzum Mi'râcnâmeler (1987, s. 184-185), Mustafa Uzun / TDV İslâm Ansiklopedisi (cilt: 3, 1991, s. 369-370).

ARİFÎ

Asıl adı Arif Mehmed olan Arifi, on altıncı yüzyılda yaşamış, 1540'da *Ravzat-üt-Tevhid* adlı eserini yazmıştır. Denizli'de yetişmiş, İstanbul'da okumuş, İzmit'te şeyhlik etmiştir. *Revzat-üt-Tevhid*, *Mantık-ut-Tayr* yolunda büyük bir manzum eserdir.

HAKKINDA: Vasfi Mahir Kocatürk / Tekke Şiiri Antolojisi (1955).

ARİFÎ

İLÂHİ

Âsi bana can ü tenim,
Bilmem n'ola halini benim.
Nefsim havasıdır sanım,
Bilmem n'ola halim benim.

Gark eyledi bahr-i günah,
Hazret'te yüzümdür siyah,
Lûtfun erişmezse, e Şah!
Bilmem n'ola halim benim.

İsyan ile buldum kemal,
Kesbetmedim bir zerre hal,
Ermezse fazl-ı lâyezal,
Bilmem n'ola halim benim.

Ey Arif-i sırr-ı İlâh,
Ey âşıkan-ı rusiyah
Ger cürmüm affetmezse Şah,
Bilmem n'ola halim benim.

ARKALI, M. Yüksel

Şair. 16 Nisan 1968, Sarız / Kayseri doğumlu. Sarız Fatih İlkokulu (1980), Sarız Ortaokulu (1983) ve Lisesi (1986) ile Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü (1995) mezunu. *Güney Extra* gazetesi (1993-94) ve Vakıfbank'ta (1995) çalıştı. Şiir ve yazıları çalıştığı gazetede yer aldı (1993-94). Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. *Kavuşmak Vakti* (1991) adlı bir şiir kitabı vardır.

M. Yüksel Arkalı

ARKAN, Atilla

Din felsefesi araştırmacısı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1991) mezunu. Yüksek lisansını *"İbn Rüşd'de Tevil"* adlı tezle (1994), doktorasını *"İbn Rüşd Psikolojisi"* adlı tezle (2001), Marmara Üniversitesi İslâm Felsefesi Anabilim Dalında tamamladı. Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1993-2002), yardımcı doçent (2002-) olarak çalıştı. Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Felsefesi Ana-

M. YÜKSEL ARKALI

"KUYRUĞUNU SALLAMAYAN KÖPEK"

Yemeklerini yedikten sonra hep birlikte bahçeye daldılar. Nizamettin Ağa, bir armut koparıp yerken öteki ler henüz ne yiyeceklerine karar veremiyorlardı. Vişne ağacına uzatılan ellerin ağızlarına verdiği şeftali yada erikler... Kayısıya bakan gözleri incirlerin kandırması... Elma tutan elleri dolduran yenidünyalar... Ne yiyeceklerine karar vermeleri o kadar zordu ki... Tıpkı, beş parası olmayan bir insanın ne yiyeceğini bilememesi gibi...

Güneş iyice alçalmaya başlayıp tepelerin arkasına saklanmaya hazırlanırken Cevat geldi. Ceepin arkasında dokuz tane irili ufaklı köpek vardı. Ağasına bakıp, görevini yerine getirmenin sevinci ve gururuyla köpekleri indirdi. Ağa ve kızları oturdukları yerden seyrederlerken, Niyazi sevinçle köpeklerin yanına koştu.

"Dur oğlum," dedi Nizamettin Ağa, "her köpeğe güvenilmez. Belki bir yerini ısırarı olur."

Niyazi, bir adım geri çekildi. Köpeklerine; gülümseyen, mutluluk şarkısı söyleyen gözlerle bakarken, onlara dokunmak, okşamak için dayanılmaz bir istek duyuyordu. Ama babası uyardığı için köpeklere bir kaç adım öteden baktı; onları gözleriyle sevip tebessümleriyle okşadı. Sonra onlara et vereceğini hatırlayıp içeri koştu ve elinde bir yığın etle geri döndü. Bir parça et attı köpeklerin önüne. Hayvanlar hep birden ete hücum ettiler, ama içlerinden biri hiç aldırmadan yerinde bekledi. Niyazi, etı paylaşmaya çalışan köpekleri seyrederken, ne güzel kuyruk sallıyorlar diye sevincinden yerinde duramıyordu. Sonra, bir parça daha et attı. Köpekler, kuyruklarını sallaya sallaya onu da yedi. Öteki köpek hala aldırmıyor, sessiz sessiz duruyordu. Onun bu aldırmazlığı, Nizamettin Ağa'nın dikkatini çekti.

"Niyazi, oğlum" dedi, "bir parça da şu köpeğe at..."

Niyazi, babasının dediğini yaptı. Ama köpek yine aldırmadı. "Baba bu yemiyor," dedi. Köpeği eti yemediği için Niyazi üzgün görünüyordu.

Nizamettin Ağa, kalkıp oğlunun yanına geldi. Kızlar, merakla onları seyrediyor, Cevat'ın ağzını ayırıp gülmesine alaylı alaylı bakıyorlardı.

"Bu köpek aç değil mi baba?" diye sordu Niyazi.

"Aç olmasa bile bu etlere hiç bir köpek hayır diyemez," dedi Nizamettin Ağa. Sonra Cevat'a döndü: "Bu köpeğin nesi var, hasta mı yoksa?"

"Yok ağam," dedi Cevat. "Hiç hasta olur mu?... İçlerinde en iyisi, en sağlıklısı bu... Sahibi vermek istemedi, ama senin adını söyleyince sesini çıkarmadı. Köpek-kurt karışımı bir cins, yani melez... tam Niyazi'ye göre."

Nizamettin Ağa da bir parça et attı bu boz renkli köpeğin önüne. Öteki ler, ağızlarına birer parça et almış, iştahla yiyorlardı. Boz köpek, ayaklarının dibinde duran koca man ete bakıp iki adım kenara gitti.

"Neden yemiyor baba?" dedi Niyazi üzgün bir şekilde. Oysa en çok bunu sevmişti. "Kuyruğunu da hiç sallamıyor," diye mırıldandı.

"Hiç kuyruğunu sallamayan köpek olur muymuş?.." diye bağırdı Nizamettin Ağa. Gidip köpeğe bir tekme vurdu. Köpek, canı yandığı için havlayıp uzaklaştı.

Niyazi, babasına yapışıp ağlamaya başladı; bu köpeği isterim diye tutturdu. Ağa, Cevat'a köpeği getirmesini söyledi. Cevat, köpeği getirdikten sonra sırıtarak: "Köpeklerden iyi anlarım ağam," dedi. "Kulağını kesersek kuyruğunu sallamaya başlar."

"Kes öyleyse.."

Niyazi, köpeğinin kulağını keseceklerini anlayınca yeniden ağlamaya başladı.

Nizamettin Ağa, "ağlama oğlum, kulağını kesersek akıllanacak, hem de hiç bıkıp usanmadan kuyruğunu sallayacakmış," dedi.

Bunları duymak, Niyazi'yi ikna etti. Cevat, cebinden büyük bir bıçak çıkardı; ve kuyruğunu sallamak istemeyen boz köpeğin sol kulağını kesip, elinde kalan kanlı parçayı ırmağa fırlattı. Köpek, canı acıdığı için havladı, havladı... Kafası, boynu kırmızıya boyamrken gözlerinden belli belirsiz yaş döküldü. Herkes; Nizamettin Ağa, kızları, Cevat ve Niyazi, dört gözle köpeği seyrediyorlar; inleyişini, duygusuz bir şarkı dinliyorlarmış gibi dinliyorlardı. Köpek, kulağı kesilmesine rağmen yine yemedi etini; ve yine sallamadı üstüne kan sıçrayan kuyruğunu. Nizamettin Ağa, bu nasıl köpek böyle diye bağırarak tekmelemeye başladı. Sol kulağı kesilen boz köpek, bağırıp kaçtı. Niyazi de ağlıyor, köpeğimi isterim diye bağırıp çığlık atıyordu. Sanki melez köpek gibi o da duyak yemiş, sanki onun da kulağı kesilip kanlı parçası ırmağa atılmıştı. Sanki onun da vücudu kanla kırmızıya boyanmıştı.

"Bırak gitsin oğlum," diye kucağına aldı onu Nizamettin Ağa. "Kuyruğunu sallamayan köpekten hayır gelmez... Ekmek bile vermeden kuyruk sallayacak köpeğin olmalı senin."

bilim Dalı başkanlığı (2002-), Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm başkan yardımcılığı (2004-) görevlerinde bulundu. Makaleleri, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Divân İlmî Araştırmalar*, *Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Fizikten Metafiziğe: İbn Rüşd'ün İnsan Tasavvuru (2002), *Macid Fahri-Ethical Theories in İslâm (İslâm Ahlâk Teorileri)* (2004).

ARKAN, Hüsnü

Şair ve yazar, müzisyen. 1958, Kınık / İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Bir süre Ankara Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisinde okuduktan sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Yurtdışına çıkarak 1989-97 arası Amsterdam'da yaşadı. Bir müzik topluluğu kurup Hollanda ve Avrupa'nın birçok kentinde çeşitli konserler verdi. Kendi bestelerinden oluşan ilk albümü *Bir Yalnızlık Ezgisi* 1991'de çıktı. Türkiye'ye (1993) döndüğünde Ezgi'nin Günlüğü grubuna katıldı. Bu tarihten sonra yayımlanan *İstavrit* (1994), *Oyun* (1995), *Ebrûli* (1996), *Hürriyet'e Doğru* (1997), *Aşk Yüzünden* (1998) *ve Rüya* (1999) adlı albümlere besteleri, güfteleri ve sesiyle katkıda bulundu. Deniz Bayrak ve Erkan Gürer ile bir araya gelerek "Destur" grubunu kurdu (2003).

ESERLERİ:

ROMAN: *Ölü Kelebeklerin Dansı* (1998), *Menekşeler Atlar Oburlar* (2001), *Uzun Bir Yolculuğun Bittiği Yer* (2005).

ŞİİR: *Hiçe Doğru* (2005).

HAKKINDA: Virgül (sayı: 14, Aralık 1998), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARKIN, Ramazan Gökalp

Şair ve yazar. 1914, Malatya doğumlu. Necatibey Öğretmen Okulu (1936), Balıkesir Lisesi, Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji Bölümü (1939) mezunu. Çeşitli okullarda öğretmenlik, Mersin ve İstanbul'da ilköğretim müfettişliği ve yayıncılık yaptı. Bir süre de *Son Posta ve Tan* gazetelerinde çalıştıktan sonra Bir Yayınevi (1949), Arkın Kitabevi, Arkın Ofset Basımevi'ni kurdu (1961). Ansiklopedik yayınlar çıkardı.

ESERLERİ:

OYUN: *Bir Zaferin Yası* (1936), *Gönüllerin Türküsü* (1937), *Canlı Tarih* (1943), *Haydi* (adapte, 1945).

ŞİİR: *Yüzgörünmülüğü* (1941), *İstiklal Savaşı Destanı* (1956).

İNCELEME: *Rıza Tevfik, Hayatı ve Şiirleri* (1939).

ANTOLOJİ-SÖZLÜK: *En Güzel Çocuk Şiirleri* (1944), *Seçme Çocuk Şiirleri* (1944), *Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü* (1952).

DERS KİTABI: *Ezber-İnşa Öğretimi ve Çocuk Manzumeleri* (1942), *Hayat Bilgisi-Türkçe* (1952), *Canlı Alfabe* (1952), *Ortaokullarda Türkçe I-II-III* (1953), *Gramer Derslerinin Özü* (1954).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Arslan Kaynardağ / Ramazan G. Arkın'la Söyleşi (Eğitim ve Yayın, 1985), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Saim Açıkgöz / Milli Eğitim Bakanlığı ve Üç Kitabı (Cumhuriyet Kitap, 10.4.2001).

ARMAĞAN, Mustafa

Yazar, çevirmen. 24 şubat 1961, Cizre / Mardin doğumlu. Aslen Urfalıdır. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da tamamladı (1981). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. 1986'dan bu yana çeşitli yayınevlerinde editörlük ve yöneticilik, *İzlenim* dergisinde yayın yönetmenliği (1995-96) yaptı. *Yeni Şafak* gazetesinde köşe yazıları yayımlandı. Birçok dergide özellikle modernizm – postmodernizm – gelenek, şehir felsefesi ve tarih üzerine makalesi yayımlandı. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfında Yayın Bölümünde yöneticilik, *Zaman* gazetesinde köşe yazarı olarak görev yaptı.

Fritgof Capra'dan *Batı Düşüncesinde Dönem Noktası* adlı çevirisiyle Türkiye Yazarlar Birliği 1992 Çeviri Ödülünü, *Şehir Ey Şehir* adlı eseriyle de aynı kuruluşun 1992 yılı Deneme Ödülünü ve 2003'de de yine TYB'nin Fikir Ödülünü *Osmanlı / İnsanlığın Son Adası* kitabıyla aldı. Ayrıca M. M. Şerif'in 4 ciltlik *İslâm Düşüncesi Tarihi*ni (1990-91) yayıma hazırladı. *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi* (4 cilt, 1988) ve *Osmanlı Ansiklopedisi* (7 cilt, 1993) adlı çok ciltli çalışmaların yayın koordinatörlüklerinde bulundu. Birçok radyo ve televizyon programı hazırladı, birçok programa da konuk olarak katıldı.

Mustafa Armağan

"Avrupa'da bir tarih anlayışı, şuuru, ardından da bir tarih felsefesi doğduktan sonra, Rönesans'ın temel bulup boy attığını düşünürsek, bizim açımızdan tarihin önemini bir kere daha idrak ederiz. Ne yazık ki aydınlarımızın büyük çoğunluğu tarihin lüzumunu kavrayamayıp, ondan koptukça gelişeceğimizi, modernleşeceğimizi zannetmektedirler. Lüzumuna inanan diğerleri de Batı'nın penceresinden tarihimize bakarlar; onların ıstılahlarıyla değerlendirirler. Pek az aydınımız önyargılarla değil de sevabı ve günahıyla benim tarihimdir, diyerek geçmişimizi kültürümüzle yoğrulmuş bir mantıkla ele almaktadır. Bu küçük gruba mensup aydınlarımızın birisi de Sayın Mustafa Armağan'dır." (M.Niyazi Özdemir)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Gelenek* (1992), *Gelenek ve Modernlik Arasında* (1995), *Şehir Asla Unutmaz* (1996), *Bursa Yazıları* (1996), *Kindi'den İkbal'e İslâm Düşünürleri* (1996), *Şehir, Ey Şehir* (1997), *Bursa Şehrengizi* (1998), *Alev ve Beton* (2000), *Düşüncenin Gökkuşağı Cemil Meriç* (2001), *Bir Başka Açıdan Osmanlı* (2002), *İstanbul Mavi Kırpar Gözlerini* (2003), *Osmanlı: İnsanlığın Son Adası* (2003), *İnsan Yüzlü Şehirler* (2004), *Kuğunun Son Şarkısı: St. Petersburg'da Zamanlar ve Mekânlar* (2004), *Osmanlı'nın Kayıp Atlası* (2004), *Kır Zincirlerini Osmanlı* (2004), *Osmanlı Tarihinde Maskeler ve Yüzler* (2005).

DERLEME: *İslâm Bilimi Tartışmaları* (1990), *İstanbul Armağanı I: Fetih ve Fatih* (1995), *İstanbul Armağanı II: Boğaziçi Medeniyeti* (1996), *İstanbul Armağanı III: Gündelik Hayatın Renkleri* (1997), *İslâm'da Bilgi ve Felsefe* (1997), *Medya Aynasında Fethullah Gülen Kozadan Kelebeğe* (Ali Ünal ile, 1999), *Aydınların Kaleminden Fethullah Gülen – Diyaloga Adanmış Hayat* (yay. haz., 2 cilt, 2001, 2003), *İlber Ortaylı ile Tarihin Sınırlarına Yolculuk* (yay.haz., 2001), *Tartışılan Sınırlar: Değişen Milliyetçilik* (2001), *Küresel Kuşatma Karşısında İnsan* (2004), *Her Gün Bir Ediple* (Ahmet Refik Sevengil'in edebiyatçılarla söyleşileri, 2004), *Bulutları Delen Kartal: Cemil Meriç ile Konuşmalar* (Sezai Coşkun ile birlikte, 2004).

ÇEVİRİ: *Batı Düşüncesinde Dönüm Noktası* (Fritgof Capra'dan, 1989), *Molla Sadrâ ve İlâhi Hikmet* (S. Hüseyin Nasr'dan, 1991), *Yeni Bir Düşünce* (F. Capra'dan, 1992), *İslam'ın İlk Yılları* (Muhammed Esed'den, 2001).

HAKKINDA: Sefa Kaplan / İstanbul Mavi Kırpar Mavi Gözlerini – Batan Ada, Ağlayan Aşk (Hürriyet Keyif eki, 2003),

Sefa Kaplan / Osmanlı-İnsanlığın Son Adası - Matbaayı Kim Yaktı (Hürriyet Keyif Eki, 20.7.2003), İsa Kocakaplan / Söyleşi (Türk Edebiyatı, Mayıs 2005).

ARMAĞAN, Servet

Hukukçu, yazar. 19 Mayıs 1939 doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Şanlıurfa'da, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde (1960) yaptı. Aynı fakültenin Anayasa Hukuku kürsüsüne asistan oldu (1961). Aynı dalda hukuk doktoru (1966), doçent (1971) ve profesör (1976) unvanlarını aldı. Federal Almanya Köln Üniversitesinde altı yıl uzmanlık çalışmasını Alexander von Humboldt, DAAD ve Heinrich Hertz gibi uluslararası kuruluşlar destekledi ve düzenledi. İstanbul'daki üniversitelerde Anayasa ve İdare Hukuku dersleri ile Devrim Tarihi, Sakarya ve Isparta Üniversitelerinde İş Hukuku ve Genel Hukuk dersleri verdi. Diyarbakır Dicle Üniversitesinde ise Genel Kamu Hukuku, Anayasa ve İdare Hukuku dersleri verdi ve Hukuk Fakültesi Dekanlığı yaptı (1990-92). Şanlıurfa Harran Üniversitesini kurdu ve dört yıl rektörlüğünü yaptı (1992-96). Kuveyt Üniversitesi Hukuk Fakültesinde konferans verdi, incelemeler yaptı (1975). İslâm Kalkınma Bankasına bağlı İslâm Araştırma ve Eğitim Enstitüsünde uzman olarak çalıştı ve kurumun uluslararası toplantılarına katıldı (1983-90). Yüzden fazla bilimsel makale ve elli civarında kitabı yayımlandı. Ayrıca ders kitapları da vardır.

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE: *Anayasa Mahkememizde Kazai Murakabe Sistemi, Dilekçe Hakkı ve 1961 Anayasası, 1961 Anayasası ve Bakanlar Kurulu, Seçim Hukuku Ders Notları, Notlu İçtihatlı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türk Esas Teşkilat Hukuku 1, Temel Haklar ve Ödevler, Anayasa Hukukunda Temel Haklar ve Hürriyetler, En Son Değişikliklerle 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Eski Anayasalarımız, İslâm Hukukuna Giriş, Din Vicdan Hürriyeti ve Laiklik* (2003).

ÇEVİRİ: *Küresel Anayasalcılık Hareketleri ve Yeni Uygulamalar.*

ARMANER, Türker

Öykü yazarı. 7 Nisan 1968, İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Türker Armaner. Kadıköy Anadolu Lisesi, Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunu. Yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümünde tamamladı. 1998'den beri öğretim görevlisi olarak İstanbul'da çalışmalarını sürdürdü.

Öyküleri ve denemeleri 1995'ten itibaren *Hayalet Gemi, Toplum ve Bilim, Kitaplık, Sanat Dünyamız*, yayıncılarından olduğu *Göçebe* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kıyısız* (1997), *Taş Hücre* (2000), *Dalgakıran* (2003).

ÇEVİRİ: *Hayat Kısa* (J. Gaarder'den, 1997), *Estetiğin İdeolojisi* (T. Eagleton'dan, E. Kılıç ve B. Gözkân ile, 1998).

HAKKINDA: İhsan Yılmaz'la Söyleşi (Gösteri dergisi, 1997), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ARMAOĞLU, Fahir

Siyasetbilimci, tarihçi (22 Eylül 1924, Gelibolu / Çanakkale - 10 Haziran 1998, İstanbul). Balıkesir Lisesi (1943), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasî Şube (1947) mezunu. Doktorasını Ankara Hukuk Fakültesinde yaptı (1953). Maarif Vekâleti Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü (1948) ve Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğretim üyeliği ve dekanlık görevlerinde bulundu. Türk Tarih Kurumu üyesiydi.

ESERLERİ:

Seçim Sistemleri (1953), *Amerika-Japon Münasebetlerinin On Yılı 1931-1941* (1957), *SBF 1946 1955 Mezunları Hakkında Bir Araştırma* (G. Birkhead ile, 1956), Yeni Fransız Anayasası Üzerine Bir Seminer (Ortak kitap, 1960), *Siyasî Tarih Dersleri: 1789-1919* (1961), *Kıbrıs Meselesi: 1954-1959 Türk Hükümeti ve Kamuoyunun Davranışları* (1963), Siyasî *Tarih: 1789-1960* (1964), *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri – Açıklamalı* (1991), *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç* (sempozyum tebliğleri, 1999), *XIX. Yüzyıl Siyasi Tarihi: 1789-1914* (1999).

HAKKINDA: Müccellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

AROLAT, Ali Mümtaz

Şair (D. 23 Temmuz 1897, Cihangir / İstanbul - Ö. 4 Eylül 1967). Ali Hasan, Ali Mümtaz takma adlarını da

ALİ MÜMTAZ AROLAT

BİR GEMİ YELKEN AÇTI

Bir gemi yelken açtı hayal iklimlerine.
Civarından çığlıkla yorgun martılar kaçtı;
Rüzgâr sürüklenirken derinlerden derine,
Hayal iklimlerine bir gemi yelken açtı.

Beyaz yelkenlerinde ölgün bir kızılığın
Titrek son akisleri dalgalandı belirsiz;
Toplanırken göklerde bulutlar yığın yığın,
Hırçın bir fırtınayı düşünüyordu deniz.

Ufuklarda solarken altın şafak gülleri
Yabancı âlemlerden saadetler, emeller,
İhtiraslar bekleyen kimsesiz gönülleri
Gizlice sıkıyordu kızgın demirden eller.

En katı yüreklinin bile bu sabah ıkı,
Üç damla yaş kurudu solgun yanaklarında;
Açılan yolcuların hepsi hissetmişti ki
Bugün de erişilmez o diyara, yarın da...

Madem ki o iklime erişmeye imkân yok,
Neden böyle vakitsiz enginlere çıkışlar?
Bulutlar toplanıyor, ufukta dalgalar çok,
Kış geliyor, yelkenler emin bir yerde kışlar!

Yolcular diyorlar ki: - Erişmek ümidi az;
Biliriz dalgaların her biri bir mezarlık,
Belki de içimizden hiç biri ayak basmaz.
Lâkin yolunda ölmek, bu da bir bahtiyarlık!

Ufkun dört duvarına kanadını vurarak
Rüzgâr sürüklenirken derinlerden derine,
Gümüş yelkenlerini yüksekte savurarak
Bir gemi yelken açtı hayal iklimlerine.

kullandı. Babası, Birinci Dünya Savaşı sırasında, Doğu Cephesinde III. Ordu kumandanlığında bulunmuş olan Hasan İzzet Paşa, dedesi, Adana-Halep kumandanı iken Halep'te vefat eden Ferik Ali Muhsin Paşadır. Çocukluğu yazları Kefeli köyünde bulunan bir yalıda, kışları da dedesi Rifat Paşa'nın Aksaray'daki konağında geçti. Öğrenimine Burhan-ı Terâkki Mektebinde başladı. Bir sene sonra Alman Mektebine devam etti, rahatsızlandığı için, Heybeliada'ya yerleşip ailesiyle bir sene orada kaldı. Bu süre içinde okula gidemedi, bundan sonra bir sene Nümüne-i Terâkki Mektebine gitti, ardından Galatasaray Lisesine kaydoldu. Orta tahsilini Galatasaray Lisesinde tamamladı. Lise ikide iken Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine gönüllü olarak askere gitti. Savaş sonrası Ticaret Lisesinden mezun oldu (1922). Çeşitli bankalarda memurluk yaptı, muhasebe müdürlüğünden emekli oldu. Yirmi beş yaşında iken büyük halasının kızı Fıtnat Hanımla evlendi, beş erkek çocuğu oldu. Zincirlikuyu Mezarlığına defnedildi.

İlk şiirlerini Sezâ imzasıyla Halit Fahri'nin çıkardığı *Nedim* dergisinde (1919) yayımladı. Daha sonra kendi imzasıyla *Şair* (1918-22), *Güneş, Yarın, Yeni Mecmua, Millî Mecmua* (1925-27) *ve Dergâh* (1921-22) dergilerinde şiirler yayımladı. 1926 yılından sonra, şiirlerini *Varlık* dergisinde, *Türk Şairleri* ve *Mütarekeden Sonrakiler* isimli antolojilerde yayımladı. En önemli özelliği, ince melâlidir, Şiirlerinde rastlanılan yaşama sevinci, aşk, tabiata olan bağlılık gibi temalar da bu ince melâlin sınırları içerisinde verildi. Fecr-i Ati topluluğunun bir özelliği olan umutsuzluk ve marâzi hal, Ali Mümtaz'da da kendini hissettirdi. Şiirde hayâl unsurlarına çok fazla yer verdi. Başka diyarların, farklı iklimlerin arayışı ve hülyası içinde oldu hep. Şiirlerinde, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'in etkisi hissedildi. Sembolist imgelerden yararlandı. Hece veznini ustalıkla kullandı. Dönemindeki pek çok şairin tersine, şiirlerinde millet ve memleket meselelerine yer vermedi. Cumhuriyetin ilânından sonraki yıllarda yazdığı şiirlerinde serbest nazmı kullandı.

"Mısra ve kelimeye büyük önem veren şair, kullandığı kelimelere Fransız Parnasyenlerini andıran bir ahenk katmakta ve mısra sonlarında özellikle tunç kafiyeyi kullanmakta büyük bir ustalık göstermiştir. "Bir Gemi Yelken Açtı" şiiriyle, daha önce Cenab Şehabeddin ile başlayan ve sonra Ahmet Haşim ve Emin Bülend gibi şairlerle devam eden çöl romantizmin'in yerine, deniz romantizmini başlatmıştır. Ali Mümtaz Arolat'ın şiirlerinin teknik bir özelliği de, eskilerin "redd-i mısra" ismi ile uyguladıkları sanatı, genişleterek "redd-i beyt" haline getirmesi ve üç beyitten oluşan altı mısralı manzumeler yazmış olmasıdır.

"Dilindeki sadelik ve hayalindeki tabiilikle, özgün bir ifade tarzı bulmuş, hece veznini ve serbest nazmı ahenkli bir eda ile kullanabilmiş olan Ali Mümtaz Arolat, bugün de büyük bir zevkle okunan şairlerimiz arasındadır." (Şerif Aktaş)

ESERLERİ:

Bir Gemi Yelken Açtı (1926), *Hayal İkliminden Dönen Diyor ki* (1960).

HAKKINDA: Saadettin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (1933), Murat Uraz / Edebiyat Antolojisi (1938), Behçet Kemal Çağlar - Orhan Haluk / Mütarekeden Sonrakiler 1918-1938 Şiir Antolojisi (1939), Dündar Akünal / 20 Yılın Şiirleri ve Şairleri (1943), Hikmet Dizdaroğlu / Hayalden Gerçeğe (Türk Dili Dergisi, sayı: 106, 1960), Kenan Akyüz / Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (1960) - Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1965), Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1973), Seyit Kemal Karaalioğlu / Cumhuriyetten Günümüze Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 4, s. 291-294), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 30-36), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi-Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 13, s. 308-309, 2002).

AROLAT, Osman Saffet

Gazeteci, yazar. 1942, Ankara doğumlu. Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsünde yaptı. Meslek hayatına 1965 yılında başladı. *Ant* ve *Yeni Ortam* dergileri, İSTA ve THA ajansları, *Milliyet, Sabah, Güneş* ve *Günaydın* gazetelerinde çalıştı, *Dünya* gazetesi genel yayın yönetmenliği yaptı, aynı gazetede günlük olarak ekonomi ağırlıklı yazılar yazdı. İstanbul Sanayi Odası matbaacılık meslek komitesinde yer aldı. Farklı televizyonlarda sürekli programlar yaptı, NTV'de tam yüz on altı hafta süren "Dünya Gözü ile Anadolu" (Kenan Mortan ile) programını hazırladı. Köşe yazısı ve habercilik dalında, TRT'den araştırma dalında ve çeşitli edebi yarışmalarda ödül aldı. Anadolu'nun çeşitli kentlerinde altmışın üzerinde konferansta konuşmacı oldu. *Yaşamımda Bir Gezinti* (2005) adlı bir anı kitabı vardır.

"Güzel türkü söyler Osman... Uzun yolculuklarda neşesini bulduğunda eğlenceli bir yol arkadaşıdır... Onun meslek yaşamının 40. yılını kutlarken garip duygular yaşamıştık: Yaşam saatinin sarkacı, bilinen doğum duvarından, bilinmez ölüm duvarına doğru sallanıyor... bir gidiyor, bir dönüyor. Osman Saffet Arolat'ın anılara dönük, edebî yazılarının tadı, günlük yazılarının hiç ulaşamayacağı düzeydedir. Baba ve anne tarafından Osmanlı paşasına dayanan aile birikimini yansıtan davranışları kadar, şair babasının şiirlerini de mırıldanırken insan yanı çok belirginleşir." (Rüştü Bozkurt)

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ARÖZ, Yetkin

Şair ve yazar. 1935, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Üniversite öğrenimini sendikacılık yaptığı 1970'li yıllarda Ankara Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulunda sürdürdü. Sırasıyla, bankacılık, Tarım Kredi Kooperatifleri Bölge Birliği Bölge Müdür Yardımcılığı, TÜRK-İŞ'e bağlı, büro işkolunda örgütlü KOOP-İŞ Sendikası Genel Sekreterliği-Genel Başkanlığı, 1980'den sonra metin yazarlığı, gazetecilik, 1987-91 yılları arası *Sosyal Demokrat Dergisi* yazı işleri müdürlüğü, yine 1989-91 yılları arasında Sarıyer Belediyesi başkan yardımcılığı-genel koordinatörlüğü görevlerini üstlendi. ÇYDD Sarıyer şubesinin 1994 (Sosyal Demokrasi

YETKİN ARÖZ

KIYIYA ÇEKİLMİŞ YELKENLİ

Eskiden
Ne kadar da eskiden hani
Yarınlara taşımıştı güzel günler
Düşlerden bir zenginlik şöleni
Kol germiş zor günlerine
emzirirdi umudu sevinci

Eskiden
Ne kadar eskiden hani
Umutlar diri düşler üretken
Yüreğinde yaşamanın sevinci
Uzaklara çok uzaklara
Açılır giderdi yelkenli
Ardında bırakıp köpüklerini

Şimdi
Ne kadar da şimdi hani
Ne yarınlar ne gelecek
Ne düşlerden gemi
Uğramaz oldu hiçbiri

Duruğan gün solan güneş
Üşüten ürperti
Şimdi bekler durur seni
Bekler durur seni
Kıyıya çekilmiş yelkenli.

Yetkin Aröz

Vakfı) genel sekreterliğinde bulundu. STKB (Sivil Toplum Kuruluşları) Platformu başkan yardımcılığı yaptı. Sarı basın kartı sahibidir.

Şiirleri 1960'lı yıllardan itibaren başta *Varlık*, *Türk Dili*, *İmece*, *Güzel Yazılar*, *Tay* olmak üzere çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlandı. İlk kitabıyla, 1996 İbrahim Yıldız Şiir Yarışması Birincilik Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Görülmeyen Fotoğraflar* (2000), *Hüznündür* (2000), Umudum Bırakma Beni (2000), *Sesin Sesime Değsin* (2000), *Anjel Ablam* (2006).

İNCELEME: *Solda Olmak ve Olamamak* (2002).

HAKKINDA: Nursen Özdoğan Kurban - İsmail Arslan / Karabük Şairleri Antolojisi (2004).

ARPA, Ahmet

İlâhiyatçı, çevirmen. 30 Mart 1943, Çevlik Köyü / Tosya / Kastamonu doğumlu. İlkokulu ve Kur'an kursunu doğduğu köyde bitirdi. Arapça ve dini ilimlerde özel dersler aldı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1978) mezunu. 1978-80 tarihleri arasında İstanbul Haseki Eğitim Merkezinde düzenlenen İkinci Dönem İhtisas Kursunu bitirdi. Aynı Eğitim Merkezinde İslâm Hukuku öğretmeni olarak görevlendirildi. 1983'ten itibaren çeşitli eğitim merkezlerinde müftü ve vaiz seviyesindeki kursiyerlere İslâm Hukuku dersleri verdi. Münih Din Hizmetleri Ataşeliği (1985), Ankara Merkez Vaizliği (1988), Çankırı Müftü Yardımcılığı (1990), Van İl Müftülüğü (1993) görevlerinde bulunarak 1994'te emekli oldu. 2001 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi olarak atandı. Çevirilerinin yanı sıra *Şamil İslâm Ansiklopedisi*'ne yaklaşık 120 madde yazdı.

ESERLERİ (Çeviri):

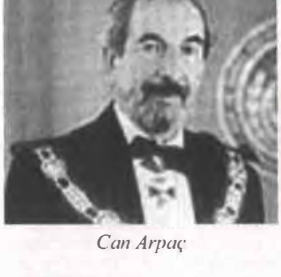
Hadislerle İslâm (El-İmam el-Hafız Zekiyyüddin Abdulazim b. Abdulkavi el Münziri'nin *Et-Terğîb ve't-Terhîb Mine'l-Hadisi'ş-Şerîf* adlı dört ciltlik Arapça eserinden), *İmam Mâlik Muvatta'* (İmam Mâlik b. Enes'ten), *Zümrüdü'l-Anka'* (Tasavvufa dair çeşitli risaleler ve sonunda *Sirâcü'l-Musalli* adlı fıkıh risalesi bulunan Arapça eserden).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

ARPA, Enver

İlâhiyatçı. 1963, Güveçli / Bingöl doğumlu. İlkokulu köyünde (1975), liseyi Bingöl İmam Hatip Lisesinde (1983) tamamladı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1988) mezunu. 1991-94 yılları arasında, MEB tarafından gönderildiği Ürdün Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde tefsir alanında yüksek lisans yaptı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde doktora programını tamamladı (2001). 1983'te Ankara'da imam-hatip olarak göreve başladı. 1997 yılında Adalet Bakanlığı Eğitim Daire Başkanlığına şube müdürü olarak atandı. Çeşitli dergilerde makaleleri yayımlandı. *İbn Teymiyye'nin Kur'an Anlayışı* (2002) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Enver Arpa / İbn Teymiyye'nin Kur'an Anlayışı (2002).

Can Arpaç

ARPAÇ, Can

Şair. 1931, İstanbul doğumlu. Yükseköğrenimini İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisinde tamamladı. Bir süre banka memurluğu yaptıktan sonra, bir yem fabrikasında müdürlük yaptı. Lions International Başarılı Başkan ve Başarılı Bölge Başkanı ödüllerini aldı. Yazı ve şiirleri *Tesviye*, *Varlık* ve *Sesimiz* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *GözDüşmüş Aynalara* (1974), *Belki Bir Gün Sahaflarda* (1986).

HAKKINDA: Günümüz Türkiye'sinde Kim Kimdir 1987-1988 (1988), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARPAÇUKURU, Osman

Yazar, çevirmen. 1968, Çankırı doğumlu. İstanbul'da İmam Hatip Lisesini bitirdikten sonra, 1989–91 yılları arasında Şam'da Temel İslâm Bilimleri alanında öğrenim gördü. 1995 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İktisat Bölümünden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hadis anabilim dalında yüksek lisans programına devam etti. 1998–03 yılları arasında İlke Yayıncılıkta yayınevi editörü ve mütercim olarak görev aldı. Çeşitli kurumlar bünyesinde düzenlenen Arapça dil kurslarına katıldı ve mezun oldu (Türk Irak Dostluk Cemiyeti, 1987; Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1988; Kahire'nin Sesi Radyosu, 1988). Yeminli mütercim olarak da çalışan yazar araştırma, telif ve çeviri çalışmaları yapıyor. Aylık *Anadolu Gençlik*, *Beyan* ve *Vuslat* dergilerinde dini - ahlâkî yazılar yazıyor.

ESERLERİ:

TELİF: *İman Bahçesi Resimli Çocuk Hikâyeleri 1 - İmanın Temelleri 1–5* (1999), *İman Bahçesi Resimli Çocuk Hikâyeleri 2/İslâm'ın Temelleri 1–7*, *Peygamberimizin Anlattığı Hikâyeler* (2005); *Ömer Muhtar* (2005), *Niçin Daha İyi Bir Kul Olamıyoruz?* (2005).

ÇEVİRİ (Arapçadan): *İhtilaflar Karşısında İslâmi Tavır*, (1992), *Tarihi Hesaplaşma İslâm-Laiklik* (1992), *Hz. Peygamber'den Gençlere 50 Nasihat* (1996), *Peygamberlerden Kıssalar* (1996), *İman ve İnkar Aynasında İki Kadın*, (1999); *Erdem Yolcusuna Uyarılar* (İbn Hacer el-Askalani'den, 2000); *Allah'ı Arayış* (Hâris el-Muhâsibî'den, 2001), *Aile Hayatının Kuralları* (Said Havva'dan, 2001); *Bana Arkadaşını Söyle* (Gazâlî'den, 2002), *Hayatın İçinden Görgü ve Nezaket* (Abdülfettah Ebû Gudde'den, 2002), *Dua ve Yaşam* (İbn Kayyim el-Cevziyye'den, 2003), *Devlet Başkanının Nitelikleri* (Abdurrahman eş-Şeyzeri'den, 2003), *Devlet* (İbn Haldun'dan, 2003), *Devlet Başkanına Öğütler* (Gazâlî'den, 2003), *Nefis Tezkiyesi* (el-Cevziyye'den, M. Ali Kara, Alim Yücer'le, 2003), *Kulluk ve Hakikati* (el-Cevziyye'den, 2004), *Gelin Tacı* (İbn Ataullah el-İskenderî'den, 2004), *Namazın Esrarı* (el-Cevziyye'den, 2004), *Hadislerle Hz. Peygamberin Namaz Kılma Şekli* (Muhammed Nasıruddin el-Elbânî'den, 2004).

ARPAD, Burhan

Gazeteci-yazar (D. 19 Mayıs 1910, Mudanya - Ö. 4 Aralık 1994, İstanbul). Ahmet Hisarlı, Birisi müstearlarını da kullandı. Rehber-i Tahsil İlkokulu (1923), Orta Ticaret Mektebi (1927) mezunu. İstanbul Tekel Tütün Fabrikası ve özel şirketlerde memuluktan (1928-42) sonra 1943'te Salah Birsel ve İhsan Devrim'le birlikte ABC Kitabevini, iki yıl sonra kendi adına Arpad Yayınevini kurdu. *Mem-*

Burhan Arpad

leket, Hürriyet, Vatan gazetelerinde muhabirlik, röportaj yazarlığı (1947-52), *Vatan* gazetesinde fıkra yazarlığı (1957-62) yaptı. Gazeteciliken ayrıldıktan sonra bağımsız yazar ve çevirmen olarak çalıştı.

Hikâye ve yazıları 1936'da *Servet-i Fünün Uyanış*'ta başlayarak *İnanç, Yurt ve Dünya, Adımlar, Yığın, Yürüyüş, Yeditepe, Türk Dili* gibi dergilerde yayımlandı. Hikâyelerinin konusunu toplum gerçekleri ve sorunları oluşturdu. Alman ve Avusturya edebiyatlarından çok sayıda kitap çevirdi. Hayatını kalemiyle kazanmak zorunda olması onu çeşitli türlerde yazmaya itti. *Gezi Günlüğü* kitabıyla Türk Dil Kurumunun 1970 Deneme-Eleştiri-Gezi Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Şehir 9 Tablo* (1940), *Dolayısıyla* (1955), *Son Perde* (ünlü komik Naşit'in hayat hikâyesi, 1961; *Direklerarası* adıyla, 1974), *Taşı Toprağı Altın* (1966), *Yeditepe Olayları* (1974).

ROMAN: *Alnımdaki Bıçak Yarası* (1968).

GEZİ: *Tuna'dan Şimale Avrupa* (1953), *Uçuş Günlüğü* (1959), *Gezi Günlüğü* (1962), *Avusturya Günlüğü* (1963).

TİYATRO: *Operet 8 Tablo* (1964), *Oyun 6 Tablo* (1966).

ELEŞTİRİ-İNCELEME: *Perde Arkası* (1959), *Günü Gününe* (yazılar, 1962), *İlk Gece* (tiyatro eleştirileri, 1962), *Stefan Zweig* (1967), *Erich Muria Remarque* (1972).

ANI: *Hesaplaşma* (1977), *Yok Edilen İstanbul* (1983), *Bir İstanbul Var İdi* (der. Oğlu Ahmet Arpad, 2001), *Perde Arkası* (2001).

ÇEVİRİ: *Gece Yarısı Bir Gemi* (Fritz Habeck'ten, 1966), *Hikâyeler I* (Stefan Zweig'dan, 1966).

HAKKINDA: Cevdet Yalçın / Türk ve Dünya Edebiyatında Şairler – Yazarlar (1986), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Bir İstanbul Var İdi (Cumhuriyet Kitap, 15.2.2001), Perde Arkası (Kitap Rehberi, Aralık 2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Perde Arkası - Burhan Arpad (Cumhuriyet Kitap, 6.12.2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ARPAT, H. Cemal

Şair ve yazar. Balkan Savaşı'nı izleyen yıllarda tarihi kitaplar ve yurtseverlik duygularını kaleme aldığı şiir kitapları yayımladı. 1945-63 yılları arasında yazdığı şiirlerini *Son Demet* adlı kitabında topladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şehitlerin Sesleri, Sultan Osman Lisanından Sadâ-yı ikaz, Son Demet* (1964).

HİKÂYE: *Mehmetçiğin Enveri.*

İNCELEME: *Hudut Boyunda Hayat-ı Askeriye, Edirne Muhasarası, Esir Olma, Kuva-yı Milliye'nin Sebeb-i Hurûcu-Milli Kahramanlarımız, On Yıl İçinde.*

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARS, Erol

Şair. 1954, Sakarya doğumlu. İlkokulu bitirdikten sonra çeşitli nedenlerle öğrenimine devam edemedi. 1979 yılında Almanya'ya giderek Ausburg kentine yerleşti. Edebiyatla, özellikle şiirle ilgisini sürdürdü. Şiirlerinin bir bölümünü 1994'te *Barış Bir Başka Güzel* adlı kitabında topladı.

ARSAL, Sadri Maksudi

Dilci ve tarihçi (D. 1880, Taşsu / Kazan - Ö. 1957, Ankara). Kazan'da medrese öğrenimini ve öğretmen okulunu bitirdikten sonra Paris'te hukuk, edebiyat ve sosyoloji öğrenimi gördü (1906). Rusya'ya dönüşünde Çarlık Duması'na Kazan milletvekili seçildi. 1917 devriminden sonra Rusya'daki Müslüman Türklerin özerklik çabalarına katıldı ve İdil-Ural devletinin Cumhurbaşkanı oldu. Bir yıl sonra devletin dağılması sonucu Finlandiya'ya kaçtı. Fransa'ya geçip Sorbonne Üniversitesinde Orta Asya Türk Tarihi dersini okuttu (1923-25).

Ankara hükümetinin çağrısı üzerine Türkiye'ye gelip T.C. vatandaşı oldu. Tek parti döneminde 1931'de Şebinkarahisar, 1935'te Giresun; 1950 seçimlerinde DP listesinden Ankara Milletvekili seçildi. Ankara ve İstanbul üniversitelerinde profesör olarak hukuk tarih ve felsefe dersleri verdi. *Türk Dili İçin* adlı kitabının önsözünü Atatürk yazmıştır. Ancak Arsal, "Sümerbank", "Bay", "Bayan" kelimelerinin yanlış olduğu yolunda tartışma açınca gözden düşmüştü.

BAŞLICA ESERLERİ:

ROMAN: *Maşiet* (1898, Kazan).

GEZİ: *İngiltere'ye Seyahat* (İngiliz Demokrasisinin Esasları, Kazan, 1912).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türk Dili İçin* (1930), *İskitler-Sakalar* (1934), *Orta Asya Türk Devletleri* (1934), *Hukukun Umumi Esasları* (1937), *İngiliz Amme Hukukunun İnkişaf Safhaları* (1940), *Teokratik Devlet ve Laik Devlet* (Tanzimat adlı ortak eserin 1. cildinden ayrı basım, 1940), *Hukuk Tarihi Dersleri* (1942), *Umumi Hukuk Tarihi* (1942), *Hukuk Felsefesi* (1946), *Türk Tarihi ve Hukuku* (1947), *Kutadgu Bilig* (1947), *Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları* (1955).

HAKKINDA: Turgut Akpınar / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 3, 1991), Adile Ayda / Sadri Maksudi Arsal (1991), Ertuğrul Yaman / Türkiye'deki Türk Dünyası (A. K. Bolaç – A. Esatoğlu ile, 1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Recep Şükrü Apuhan / Gideceği Yolu Kendisi Yapan Bir Yolcu: Sadri Maksudi (Genç Alperen dergisi, sayı: 1, Ocak-Şubat 2000).

ARSEBÜK, Ali Haydar

Devlet adamı (D. 1852, Batum – Ö. İstanbul, 14 Eylül 1935). Lakabı Dardağanzâde'dir. Özel öğretmenlerden ilköğrenimini, Süleymaniye ve Fatih medreselerinde de yüksek öğrenimini tamamladı. Medreseden mezun olduktan sonra kadılık yaptı. Bu arada 1898'de Mekteb-i Mülkiye'de Kanûn-ı Arazî ve Mecelle derslerine girdi. 1908'de bu görevinden istifa ederek ayrıldı. 1915'te Bâb-ı Meşihat Fetvaeminliği, 1918'de kurulan ikinci Tevfik Paşa kabinesinde Adliye Nâzırlığı görevine getirildi. Aralık 1922'de emekliye sevk edildi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Dürerü'l-Hükkâm fî Şerhi Mecelle-ti'l-Ahkâm (4 cilt, 1896), *Teshîlü'l-Feraiz* (1906).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyelilcr (c. II, 1968).

İlhan Arsel

ARSEL, İlhan

Yazar, siyaset adamı. 1921, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Doktorasını Cenevre (İsviçre) Hukuk Fakültesinde verdi. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinden sonra yeni anayasa hazırlamakla görevlendirilen 10 kişilik İstanbul Komisyonu'na ve daha sonra Kurucu Meclis Tasarısını hazır-

lamakla görevli beş kişilik komisyona üye oldu. 1966 yılında Cumhurbaşkanı tarafından Cumhuriyet Senatosuna kontenjan senatörü olarak atandı. Kısa süre sonra istifa ederek üniversiteye döndü.

1971 yılında *Constitutions of the Countries of the World* adlı on dört ciltlik yayını hazırlayan kuruluşun çalışmalarında katıldı ve bu yayınların Türkiye ve Belçika bölümlerini hazırladı. 1996 başlarında Cumhurbaşkanına yazdığı açık mektubuyla RP-ANAP koalisyon hazırlığının olumsuz biçimde sona ermesinde rol oynadığı ileri sürüldü. *Şeriat ve Kadın* adlı kitabı yasaklandı. Eserleri yirmiden fazladır.

BAZI ESERLERİ:

Arap Milliyetçiliği ve Türkler (1999), *Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına, Toplumsal Geriliklerimizin Sorumluları, Din Adamları ve Aydınlar, Biz Profesörler, Şeriat ve Kadın, İslâma Göre Diğer Dinler* (1999), *Kur'an'daki Kitaplar* (1999), *Kur'an'ın Eleştirisi* (2000), *Müslümanlık Sınavı* (2002).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ARSEVEN, Celal Esat

Yazar (D. 1875, İstanbul - Ö. 14 Kasım 1971). İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi ve Harb Okulu (1891) mezunu. 1906'da ordudan ayrılıp Güzel Sanatlar Akademisinde hocalık yaptı. 1908'de Salah Cimcoz'la birlikte *Kalem* adlı mizah dergisini çıkardı. Sonraki yıllarda Darülbedayi Müdürlüğü (1926), 7. ve 8. dönemler Giresun Milletvekilliği yaptı. Sanat tarihi alanındaki incelemeleri ve tiyatro eserleriyle tanındı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Resim Dersleri* (1895), *Renkler ve Yağlıboya* (1900), *Eski İstanbul* (1912), *Eski Galata* (1913), *Türk Sanatı* (1928), *Yeni Mimari* (1931), *Şehircilik* (1937), *L'Art Turc* (Paris, 1939, Türkçesi Türk Sanatı adıyla, 1970), *Sanat Lügati* (Fransızca Türkçe, 1944), *Sanat Ansiklopedisi* (5 cilt, 1953-54), *Türk Sanat Tarihi* (4 cilt, 1954-64).

TİYATRO: *Sultan Selim-i Salis* (Abdulhalet Cimcoz'la 1910, *Üçüncü Selim* adıyla, 1958), *Büyük Yarın* (1925, *Büyük Turgan* adıyla, 1936), *Şaban* (Viktor Badeglia tarafından bestelenmiş Almanca operet, 1918'de Viyana'da oynandı), *Saatçi* (operet, 1932), *Büyük İkramiye* (operet, Yusuf Sürurî ile, 1933), *Gökte Ararken* (1939).

HAKKINDA: Semavi Eyice / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 3, 1991), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi – Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Hehçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ARSLAN, Ahmet

Felsefeci. 1944, Şanlıurfa doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü (1966) mezunu.

Aynı bölümde doktora (1973) ve doçentlik (1978) çalışmalarını tamamladı. 1978'de Ege Üniversitesi Felsefe Bölümünde doçent, 1987'de profesör oldu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü kurarak 1998 yılına kadar bu bölümün başkanlığını üstlendi. Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürü olarak görev yaptı.

İslâm felsefesi, siyaset felsefesi konularında çok sayıda makalesi *Cogito, Toplumsal Tarih, Görüş, Liberal Düşünce, Akademik Açı, Felsefe Tartışmaları, Seminer Felsefe, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, EÜ Sosyal Bilimler Fakültesi* dergilerinde yayımlandı. Çok sayıda seminer ve sempozyumda konuşmacı olarak bulundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DÜŞÜNCE: *Kemalpaşazade'nin Tehâfüt Haşiyesi* (1987), *Haşiye Ala't Tehâfüt Tahlili* (1987), *İbn Haldun'un İlim ve Fikir Dünyası* (1987), *Felsefeye Giriş* (1994), *Felsefe Tarihi I -Başlangıçlarından Atomculara Kadar* (1995), *Laiklik Demokrasi ve Türkiye* (1995), *İlkçağ Felsefe Tarihi (Başlangıçlarından Atomculara Kadar, 1995; Sofistlerden Platon'a; Aristoteles), İslâm Felsefesi Üzerine* (1996).

ÇEVİRİ: *Felsefeye Giriş* (J. Herman Randall ve Justus Buchler'den, 1989), *İmam Gazali ve İmam - Küfür Sınırı* (Süleyman Dünya'dan, 1992), *Metafizik* (Aristoteles'ten, 1996, 2. bas.), *Erken İslam'da Mizah* (F. Rosenthal'den, 1997), *Materyalizmin Tarihi ve Günümüzdeki Anlamının Eleştirisi* (F. A. Lange'dan, 2. bas. 1998), *İdeal Devlet* (1997) - *Mutluluğun Kazanılması* (1999) - *İlimlerin Sayımı* (Farabi'den, 1999), *Aristotales* (W. D. Ross'tan, 1999), *İslam Felsefesi Tarihi - İbni Rüşt'ün Ölümünden Günümüze* (Henry Corbin'den, 2000), *Felsefe Aracılığıyla Düşünme* (Chris Horner ve Emrys Westacott'tan, 2001), *Kutsal Şehir: Urfa* (J. B. Segal'den, 2002).

DERLEME: *Felsefe 2002* (Tülin Bumin ile, 2002).

HAKKINDA: Virgül (sayı: 29, Nisan 2000).

ARSLAN, Ahmet Ali

Araştırmacı-yazar. 1947, Sosgert köyü / Arpaçay / Kars doğumlu. Yazılarında Garipkafkaslı imzasını da kullandı. Liseyi Kars Alparslan Lisesinde bitirdi. 1970'de Erzurum Atatürk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Tokat Öğretmen Okulu, Trabzon'un Of Lisesi, Kars'ın Kağızman ilçesinin Kötek bucağında İngilizce öğretmenliği yaptı. Abdurrahim Karakoç, Dilaver Cebeci, Turgut Günay'ın (Yetik Ozan) şiir kitaplarını desenledi. 1974'de okutman olarak Atatürk Üniversitesine geçti. 1977'de "Mukayeseli İngiliz-Türk Çocuk Oyunlarında Tekerlemeler" konusunda yüksek lisansını yaptı. Ankara Üniversitesi DTCF'de mukayeseli İngiliz-Türk Halk Edebiyatı üzerine hazırladığı doktorasını, 1980'de "Kuzey Doğu Anadolu (Kars) ve Kuzey Britanya (İskoçya ve İrlanda) Halk Edebiyatlarında Masallar" başlıklı tezle tamamladı. Aynı yıl, merkezi Washington DC'de olan Amerika'nın Sesi Radyosu (VOA) bünyesinde Azerbaycan Bölümünü kurdu ve Azerbaycan bağımsızlığını kazanana kadar burada radyo yazarlığı, radyo baş muhabirliği, program yapımcılığı ve spikerlik görevlerini yürüttü. 1989'da VOA'dan ayrıldıktan sonra 1993 yılı ortalarına kadar Türkiye gazetesinin Amerika Büro Şefliği ve muhabirliğini yürüttü. Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri'ne yatırım yapan Amerikalı şirketlerinin proje direktörlüğünü yaptı. Geçici olarak Türkiye'ye dönerek Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsünde, Fatih ve Doğuş üniversitelerinde öğretim üyesi olarak görev aldı. Selçuk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Mukayeseli İngiliz, Amerikan, Amerika Kızılderili ve Türk Halk edebiyatları üzerine uzmanlığını Türkiye'de Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Bölümünde sürdürmekle beraber, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türk Devlet ve topluluklarından Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve aynı zamanda Saha Eli (Yakutistan), Çuvaşistan, Tataristan, Başkurdistan, Tuva Eli, Hakas Eli, Altay Eli, Şor Eli ve Gagauz Yeri Muhtar Türk Cumhuriyetleriyle ilgili çalışmalarına devam etti. Töre, Devlet, Ocak, Türk Edebiyatı, Hisar, Defne, Köz, Burak, Türk Dünyası Araştırmaları ve Yeni Düşünce dergilerinde yayımlanan yüzden fazla araştırma ve makalesi vardır. Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışıyor.

ESERLERİ:

Dar Geçit: Azerbaycan'ın Demokrasi Yolundaki Çilesi (1991), *Kuzeydoğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Bri-*

tanya Halk Edebiyatlarında Masallar I (1999), *Kuzeydoğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar II* (2000), *Kızılderili-Türk Kültür İlişkileri Ataların İzi İle Orta Asya'dan Amerika'ya Türk Kültürünün Göçü* (2004), *Taş Kınası* (2004).

HAKKINDA: Dr. Ahmet Alî Arslan (Yeni Düşünce, sayı: 2000/08), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

ARSLAN, Ahmet Turan

Arap dili ve edebiyatı araştırmacısı. 1949, Saklı / Sivas doğumlu. Selim Sırrı Tarcan İlkokulu (1963), İstanbul İmam Hatip Okulu (1971), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1975) mezunu. Bir süre yaptığı imam hatiplik görevinden (1971-75) sonra iki yıl öğretmenlik yaptı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesindeki görevine Yüksek İslâm Enstitüsü döneminde, 1977 yılında asistan olarak başladı. 1983 yılında MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"İmam Birgivî ve Arapça Tedrisâtındaki Yeri"* adlı teziyle doktorasını verdi. 1984'te yardımcı doçent oldu, 1993 yılında doçentliğe, 1999 yılında profesörlüğe yükseltildi. 1993-95 yılları arasında Malezya Uluslararası İslam Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. 1984'ten itibaren Marmara İlâhiyat Fakültesi Arap Dili ve Belâgatı Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalıştı. Aynı anabilim dalının başkanlığını yaptı.

İlk yazısı *"Bir Hadis'in Düşündürdükleri"*, 1980 yılında haftalık *Sebil* gazetesinde yayımlanmıştı. Diğer makaleleri *Sebil*'in yanı sıra *Millî Gazete, İslâm, Kadın ve Aile, İlim ve Sanat, Mavera* dergi ve gazetelerinde yer aldı. 1983'ten sonra Tunus, Suudi Arabistan, İngiltere, Malezya ve Singapur'da bulundu. Türkiye İlmi ve İçtimâî Hizmetler Vakfı üyesidir.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Hadislerle Ahlâk, Davranışlar* (ortak yayın, 1979), *İmam Birgivî ve Arapça Tedrisatındaki Yeri* (1992), *İmam Gazalî ve İman-Küfür Sınırı* (1992), *Son Devir Osmanlı Âlimlerinden Mehmet Zihni Efendi Hayatı Şahsiyeti Eserleri* (1999), *Kaside-i Bürde Şerhi* (1999).

ÇEVİRİ: *İslâm Tarihi* (ortak çev., 1985).

Ahmet Turan Arslan

ARSLAN, Ali (Öykücü)

Öykücü. 12 Nisan 1947, Yiğenli köyü / Tire / İzmir doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu ve liseyi Ödemiş'te bitirdi. Yükseköğrenimine Konya Selçuk Eğitim Enstitüsünde başladı, Gazi Eğitim Enstitüsünde tamamladı, Türkçe öğretmeni oldu. 12 Mart 1972'de askerî idare tarafından tutuklandı, Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) davasından, başta Fakir Baykurt olmak üzere, TÖS yöneticileriyle birlikte üç buçuk yıl yargılandı. Dava beraat ile sonuçlandı ve serbest bırakıldı. Yurt dışına çıkarak Almanya'nın Hagen kentinde çalışmaya başladı. Burada lise dengi bir okulda Türkçe öğretmenliği yaparak çalışmalarını sürdürdü.

Ali Arslan

Yazmaya 1978 yılında başladı. İlk öykülerini seksenli yıllarda Almanya'da Yüksel Pazarkaya'nın yönettiği *Anadil* dergisinde yayımladı. *Anadil*'in yanında, Almanya'da yayımlanan daha birçok dergi ve gazetede, Türkiye'de *Berfin Bahar* dergisinde yayınlanmıştır. Ali Arslan, özellikle 12 Eylül'den sonra geliştirilen, "Yeni Dünya Düzeni Projesi"ne hizmet eden post-modern sanat akımına karşı direnen ve ısrarla "Sosyal Gerçekçilik" sanat anlayışını sürdüren yazarlardan biri olarak, son derece anlaşılır ve akıcı bir dille yazdı. Yazacağı konuları titizlikle seçerek, ilginç konuları halkın anlayacağı bir dille anlatarak, halkın ilgisini kazanmaya, halk için yazanlara uygulanan izolasyonu kırmaya, kendini halka okutmaya çalıştı.

"Ali Arslan, roman kişilerini çok iyi seçmiş, kaynaştırmış, güzel anlatmış. Taşları yerli yerine oturtmuş. Serçe'nin kişiliğinde; eziyet, işkence, yokluk, umutsuzluk, kimsesizlik psikolojisi içinde kıvranan bir çocuğun, daha sonra da bir genç kızın dünyasını." (Zeki Büyüktanır)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Artin Usta* (1983), *Küçük Umutlar* (1994).

ÇOCUK KİTABI: *Bıdıklar* (resimli masal, 1991), *Bahçedeki Kuşlar* (öykü, 1994).

ROMAN: *Serçe 1* (1988), *Ama Sevgi Kalmalı* (2003), *Serçe 2* (2004).

GENÇLİK ROMANI: *Güneşli Düşler* (1995).

GENÇLİK ÖYKÜSÜ: *Masal Ülkesi* (1995).

HAKKINDA: Zeki Büyüktanır / Ali Arslan'dan "Serçe" Bir Dönem Romanı (Cumhuriyet Kitap, 10.2.2005).

ARSLAN, Ali (Tarihçi)

Tarih araştırmacısı. 1961, Yayladağ / Hatay doğumlu. Yayladağı Atatürk İlkokulu, Yayladağı Lisesi (1980), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1985) mezunu. Yüksek lisans programını, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalında *"Osmanlı Türkiyesi ile Türkistan Arasındaki İlmî Münasebetler* (XIV-XIX. Yüzyıl)*"* tezi ile 1988'de tamamladı. Doktora programını *"Darülfünun'dan Üniversiteye Geçiş"* adlı teziyle 1992'de bitirdi.

1987'de İÜ Edebiyat Fakültesi Yakınçağ ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1992-93 arasında T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansında eğitim danışmanı olarak görev yaptı. 1995'te yardımcı doçent kadrosuna atandı. 1997'de doçent oldu. Atatürk Araştırma Merkezi Muhabir üyesidir.

Yakın dönem Türkiye tarihi konularında makaleleri 1995'ten itibaren *Atatürk Yolu, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, İÜ. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, Kafkas Araştırmaları, Güneyde Kültür, İÜ. Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, TDV İslâm Ansiklopedisi, Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, İÜ İnkılap Tarihi Enstitüsü Yıllığı* gibi bilimsel dergi ve yıllıklarda yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Alanıyla ilgili sempozyum ve kongrelere katılarak tebliğler sundu.

ESERLERİ:

Türk Cumhuriyetleri ile Türk Topluluklarından Türkiye'ye Gelen Öğrenciler 1992-1993 (1994), *Darülfünün'dan Üniversite'ye* (1995), *Türkiye'de Üniversite Yönetimi 1869-1997, Kısır Döngü – Türkiye'de Üniversite ve Siyaset* (2005), *Balkanların Anahtarı: Taşöz* (2005).

ARSLAN, Arif

Araştırmacı-yazar. 1953, Akseki / Antalya doğumlu. İlkokuldan sonra

iki yıl hafızlık eğitimi ve Arapça öğrenimi gördü. 1977'de Antalya İmam Hatip Lisesini, 1981'de İzmir Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdi. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Ayrıca çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayımlandı. On beşten fazla araştırma, şiir ve ders kitabı bulunmaktadır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İman Esasları Açısından Reenkarnasyon* (1997), *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Ruhçuluk ve Reenkarnasyon – Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Şeytan -Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Cinler - Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü - Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Fal* (Giovanni Scognamillo ile, 1999), *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Kehanet* (Hakan Yılmaz ile, 2000), *Büyü ve Fal - Şeytan ve Cinler - Büyü, Fal ve Kehanet* (2002), *Dua ile Ruhsal Tedavi* (2004), *Dünya Kültürlerinde Kıyamet Sona Doğru Geri Sayım, Esmaü'l Hüsna* (2004).

ÇEVİRİ: *Hz. Muhammed: Bilinmeyen Kitap* (Lev Nikolayeviç Tolstoy'dan, 2005).

HAKKINDA: Şeytan Çarpar Cin Çarpar (Virgül, sayı: 19, Mayıs 1999).

ARSLAN, Erdal

Gazeteci-yazar. 2 Mart 1971, Azdavay / Kastamonu doğumlu. Mehmetoğlu Mus'ab ve Murat Osmanoğlu adlarını da kullandı. Azdavay Merkez İlkokulu (1982), Azdavay İmam Hatip Lisesi (1989), Erciyes Üniversitesi Yozgat Meslek Yüksekokulu Muhasebe Bölümü (1993) mezunu. 1998'den itibaren Kastamonu Kapalı ve Açık Cezaevi Müdürlüğünde cezaevi kâtibi, Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğünde memur olarak görev yaptı.

Yazı hayatına 1990 yılında başladı. Kastamonu'nun yerel gazetelerinde (*Sözcü, Kastamonu, Nasrullah, Azdavay Ekspres, Manşet Haber*) yazıları çıktı. Kastamonu Kültür Sempozyumlarında (2000 / 2003) bildiriler sundu. Bu yayın organlarından *Candaroğlu* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Kastamonu FM radyosunda "Kastamonu Tarihinden Altın Sayfalar" isimli kültürel programı hazırlayıp sundu. *Yeni Ufuklar, Atabey, Yeni Çizgi* dergilerinde yazı kurulu üyesi, haber editörü ve iletişim koordinatörü olarak görev aldı.

ESERLERİ (Derleme):

Aşıklı Sultan Türbesi ve Çürümeyen Beden, Kastamonu Hikâyeleri ve Şiirleri-1 (2004), *Kastamonu Belediye Başkanları.*

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

ARSLAN, Gıyasettin

Tefsir araştırmacısı. 5 Ocak 1960, Bingöl doğumlu. Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1981) mezunu. Yüksek lisansını Fırat Üniversitesi SBE'de (1996), doktorasını Marmara Üniversitesi SBE'de (2001) tamamladı. Fırat Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Bölümünde yardımcı doçent oldu. Tasavvuf Anabilim Dalı başkanlığı (2003-) görevinde bulundu. Makalelerini, *Marife, Dini Araştırmalar, FÜ İlâhiyat Fakültesi, İslâmî Araştırmalar* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

İmam Şafii'nin Kur'an Okumaları (2004), *Muhammed eş-Şeybani'nin Kur'an'ı Yorum Metodu* (2004).

ARSLAN, Haşmettin

Şair, roman ve oyun yazarı. 1953, Çengelli (Havdos) köyü / Oltu / Erzurum doğumlu. Şiirlerinde genellikle Garip Ozan, İhlâsî ve Müridi imzalarını da kullandı. İlkokulu köyünde, ortaokulu Oltu'da okudu. Ankara Aydınlıkevler Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1976) mezunu. Aynı yıl Balıkesir Meteoroloji Bölge Müdürlüğünde çalışmaya başladı. Ertesi yıl Meteoroloji Genel Müdürlüğü Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğüne atandı. Bir süre şube müdür yardımcısı, Meteoroloji Teknik Lisesi ve Polis Kolejinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1988'de görevinden ayrılarak Gazi Üniversitesi Halk Edebiyatı Bölümünde "*Sümmanî ve Şiirleri*" adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı (1989). Aynı yıldan itibaren Ankara Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaparak çalışmalarını sürdürdü.

"*Dev Gence Hitap*" başlıklı ilk şiiri 1973'te *Bizim Anadolu* gazetesinde, sonraki yıllarda şiir ve yazıları *Sür, Muştu, Türk Edebiyatı, Edebiyat Kültür, Diyanet Çocuk* dergileri ile *Yeni Asya, Başkent, 2 Nisan, Bizim Anadolu, Vakit,* gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

OYUN: *Rasatçının Hayatı* (ilk meteorolojik piyes, 3 perde dram, 1983), *Çanakkale.*

ŞİİR: *Gönlümün Akisleri, Köy Mektupları.*

İNCELEME: *Âşık Sümmâni ve Eserleri* (1986).

HAKKINDA: Haşmettin Arslan / Rasatçının Hayatı (1983), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARSLAN, Hüseyin

Tarih araştırmacısı. 1962, Çakmak / Diyarbakır doğumlu. *"İslâm'ın İlk Asrında Tüketiciyi Korumaya Yönelik Düzenlemeler ve Prensipler"* konulu teziyle yüksek lisans, *"XVI. Yüzyıl Osmanlı'da Nüfus Hareketleri"* konulu teziyle doktora yaptı. İstanbul'da İslâm Konferansı Teşkilatı temsilciliğinde (IRCICA, 1985-87), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde (1987) çalıştı.

Makalelerini *Bilgi ve Hikmet, İktisat ve İş Dünyası* dergileri ile *Milli Gazete*'de yayımladı. *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm Ansiklopedisi*'nin madde yazarları arasında yer aldı.

ESERLERİ:

Osmanlı Devleti ile Azerbaycan Türk Hanlıkları Arasındaki Münasebetlere Dair Arşiv Belgeleri I-II (1992-1993, heyet ile birlikte), *Bosna-Hersek ile İlgili Arşiv Belgeleri 1516-1919* (1992, heyet ve birlikte), *Musul-Kerkük ile İlgili Arşiv Belgeleri / 1525-1919* (1993, heyet ile birlikte), *İslâm'da Tüketici Hakları* (1994), *İslâm Metodolojisi* (çev. 1995).

ARSLAN, İsmail (Andırınlı)

Şair. 1945, Andırın / K. Maraş doğumlu. Düziçi Öğretmen Okulu, İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü ve Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirdi. Kastamonu, Hatay, Maraş ve Adana'da öğretmenlik yaptı. Yazi ve şiirleri birçok dergi ve gazetede yayımlandı.

ESERLERİ:

OYUN: *Mustafa Kemal'in Tufanı* (1992).

ŞİİR: *Zincirleri Gül Kokulu* (1992).

HAKKINDA: Mehmet Ecevit – Hasan Artuk – İsmail Timuçin / Adanalı Şairler Antolojisi (1992).

ARSLAN, İsmail (Karabüklü)

Şair. 1946, Kamış köyü / Karabük doğumlu. İlkokulu Davutlar Köyü İlkokulunda okudu. Karabük Demir Çelik Lisesi orta kısmını (1962), Bolu Erkek İlköğretmen Okulunu bitirdi (1965). Aynı yıl Aksaray'ın bir köyünde başladığı mesleğini on iki yıl ülkenin çeşitli yörelerinde sürdürdü. Karabük'te görev yaparken emekli oldu (1993). Bir ara Karabük ADD şube başkanlığını da yürüttükten sonra Karabük Kültür ve Sanat Derneği bünyesinde *Tay* dergisinin yayın kurulunda sanatsal ve kültürel çalışmalarını sürdürdü. Sonraki yıllarda resim ve heykel sergileri açtı.

Şiir ve yazıları, *Çağdaş Ekin, Aykırı Sanat, Söylem, Tay* dergileriyle; *Bölgenin Sesi, Devrek Postası* gibi gazetelerin sanat sayfalarında yayımlandı. *Özgürlük Ya da Boy Ölçüsü* (1996) adlı kitabı ile 1997 İbrahim Yıldız Yarışması Seçici Kurul Özel Ödülü aldı.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998), Nusret Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Ansiklopedisi (2004).

ARSLAN, İsmail (Yozgatlı)

Şair ve yazar. 1960, Eymir / Yozgat doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Yozgat'ta tamamladı. İmam Hatip Lisesi ve İşletme Fakültesi mezunudur. Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatında imam-hatip olarak göreve başladı. Daha sonra Çekerek Özel İdare Müdürlüğü'nde memur, Yozgat İl Özel İdare Müdürlüğünde emlak ve istimlak müdürü olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Ezanların Sancısı, Hasret, Dinmeyen Gözyaşı, Bütün Yönleriyle Eymir.

HAKKINDA: Ahmet Sargın / Bütün Yönleriyle Eymir (İleri gazetesi, 1.3.2003).

ARSLAN, Mahmut

Sosyoloji araştırmacısı. 16 Eylül 1952, Gaziantep doğumlu. 1969'da İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi. Yüksek lisans tezi: *"Bizans Kurumlarının Osmanlı Kurumlarına Etkisi"*, doktora tezi: *"Step İmparatorluklarında Ekonomik ve Sosyal Yapı". "Kutadgu-Bilig'deki Toplum ve Devlet Anlayışı"* konulu tezle doçent, daha sonra da profesör oldu. İÜ Sosyometri Anabilim Dalı başkanlığı görevini yürüttü. Eski Türk tarihi üzerine düzenlenen çeşitli bilimsel toplantılarda bildiriler sundu. Makalelerini, *Felsefe Arkivi, Tarih Enstitüsü Dergisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sosyoloji Dergisi, Toplumbilim* dergilerinde ve *Tarih Metodolojisi ve Türk Tarihinin Meseleleri Kolokyumu* kitabında yayımladı.

ESERLERİ:

Step İmparatorluklarında Sosyal ve Siyasi Yapı (1984), *Kutadgu-Bilig'deki Toplum ve Devlet Anlayışı* (1987).

ARSLAN, Mehmet

Yazar. 1960, Gerede / Bolu doğumlu. İlköğrenimini memleketinde, ortaöğrenimini Kocaeli'nde yaptı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. Halen İstanbul'da öğretmenlik yaparak çalışmalarını sürdürmektedir.

Kültür-edebiyat konularında yaptığı röportaj ve soruşturmaları *Gösteri, Mavera, Sanat Olayı, Türk Edebiyatı, Yankı* dergileri ile *Tercüman* ve *Millî Gazete*'de yayımlandı.

ESERLERİ:

RÖPORTAJ: *Kültürler Savaşı* (1980).

İNCELEME: *Kıbrıs Harekâtının Perde Arkası* (1988).

ŞİİR: *Ellerinden Girilir Kapına* (1991).

ARSLAN (Cumalı), Mehmet

Şair ve yazar. 3 Nisan 1932, Ağmaç köyü (Mortagonovo) / Razgrat / Bulgaristan doğumlu. Asıl adı Mehmet Arslan. Cumalı soyadını ürünlerinde kullandı. İlk ve ortaokulu köyünde tamamladıktan sonra öğrenimini birtakım kurslar yardımıyla geliştirdi. Babasının genç yaşta ölmü nedeniyle uzun yıllar ağır işlerde çalışmak zorunda kaldı. Öğretmen olarak ancak birkaç yıl çalışabildi. Dönemin Bulgar yönetimince Türk azınlığına karşı uyguladığı kısıtlama ve yasaklamalara tepki gösterenler arasında olduğundan 1964 yılında tutuklanarak cezaevine konuldu. Bir buçuk yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. Genel aftan yararlanarak Eskizağra Cezaevinden tahliye oldu.

Mehmet Arslan (Cumalı)

Yıllar süren çalışmalarının meyvesi olarak kitap haline getirdiği yapıtları ve araştırma belgeleri dönemin Bulgar polisi tarafından gasp edilip yakıldı ve de politik haklarından yoksun edildi. 1977'de ailesiyle Anavatan'a göç etti. Önce Eskişehir'e, 1983'te de Çorlu'ya yerleşti. 1994'lere kadar bakkallık ve inşaat işçiliği yaparak emekli oldu. *Bizim Anayurt* gazetesinin Sarı Basın Kartlı muhabiridir. Çorlu Yazarlar Topluluğu (ÇYT) üyesidir.

Ortaokul yıllarında maniler, fıkralar, bilmeceler, bulmacalar, taşlamalar, şiirler ve yazılar yazmaya başladı, folklor çalışmalarında yer aldı. İlk şiiri 1947 yılında *Eylülcü Çocuk* gazetesinde (Bulgaristan) yer almıştı. 1985'lerden sonra yazı ve şiirlerini *Takvim, Türkiye, Şafak, Çerkezköy Trakya Ses, Çorlu Ses, Bakış, Marmara Ereğlisi Sesi, Yeni İnan, Anayurt, Çerkezköy* gazeteleri ile *Ana, Ozan, Tuna Boyu, Balkanların Sesi, Ra Sanat, Diyanet Çocuk, Ümit Sofya, Medyatör, Tuna, Genç Bay Prizren, Sevgi Yolu* dergileri ile *Ana, Ozan, Türkiye Şairleri, Sevgi Yolu* antolojilerinde yayımladı. 2002'den sonra Çerkezköy Trakya Sesi gazetesinde, 2004'ten sonra *Marmara Ereğlisi Sesi* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı.

ESERLERİ:

ÇOCUK ŞİİRİ: *Bir Demet Goncagül* (1998), *Çocuk Manileri* (2000), *Sen de Bir Çiçeksin* (2001).

ARAŞTIRMA - DERLEME: *Ağmaç Köyü* (Balcı Ahmet, 2002), *Ağmaç Köyü'nde Söylenmiş Fıkra Gibi Şakalar ve Maniler* (2004), *Razgrat Kasabası'nın Kuruluşu ve Bugünü* (2005).

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002, 2003).

ARSLAN, Nur Gürani

İngiliz dili araştırmacısı. Özel Şişli Terakki Lisesi, Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi Eski Türk Edebiyatında *"On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Abdi'nin Niyazname-i Sad ü Hüma Adlı Mesnevisi"* adlı tezle (1987), doktorasını Marmara Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı Bölümünde *"Türk Edebiyatında Amerika ve Amerikalılar"* adlı tezle (1993) tamamladı. Boğaziçi Üniversitesinde araştırma görevlisi (1988-89), öğretim görevlisi (1993-96), yardımcı doçent (1996-2004), doçent (2005-) olarak çalıştı.

Makalelerini, *Türk Dili Dergisi, Vefatının 60. Yılında Abdülhak Hâmid Tarhan Sempozyumu Bildirileri, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Journal of Turkish Studies, Adalet Ağaoğlu Sempozyumu Bildirileri, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Saç Kitabı* dergi ve kitaplarında yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Türk Edebiyatında Amerika ve Amerikalılar* (2000), *Selahattin Enis'in Romanlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yıllarına Bir Bakış* (2003).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Halit Ziya Uşaklıgil-Hikâye* (1997).

ARSLAN, Nurten

Oyun ve roman yazarı. 1969, Trabzon doğumlu. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara'da yaptı. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunu. Ankara'da, bir kamu kurumunda devlet memuru olarak çalıştı. Çeşitli konularda sahne oyunu, senaryo, öykü ve roman olarak eserler verdi. "Ne Olur Ne Olmaz" isimli politik güldürü, 1999'da özel tiyatrolarca sahnelendi.

Nurten Arslan

NURTEN ARSLAN

GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER

"Keşke Türk olsa!"

1918 Şubat ayı.

Şubat ayının başları.

Kara kış bütün Anadolu'yu kasıp kavururken İstanbul'a insaf etmiş. Istmasa bile parlak bir güneş, kenti büyük bir ampul gibi pırıl pırıl aydınlatmış.

Ruşen Eşref; genç, yakışıklı, idealist bir adam.

Yeni Mecmua'nın muhabiri. Edebî yazılar yazmakla kalmıyor, dergide düşen her bir işe de koşturuyor.

Soylu gazeteci aç, geçinemiyor.

Ruşen Eşref, Moda'daki öğretmen okulunda ve Galatasaray Lisesinde edebiyat derslerine girerek geçimini sağlamaya çalışıyor.

O gün Galatasaray Lisesinde dersi var. Tokatlıyan Otelinin köşesine yaklaştırken yaya kaldırımının üstünde bir subay görür.

Duruşu başka, bakışı başka, giyimi başkadır.

Ruşen Eşref bir destan kahramanına bakar gibi takılır kalır.

Fakat karşısındaki bir destan kahramanı değildir, elle tutulan, gözle görülen bir insandır.

Bir subaydır.

Subaydan da öte, bir general.

Generale baktığını belli etmek istemeyen Ruşen Eşref, otelin yanındaki "Yüz Bin Gömlek. " mağazasının vitrinini seyrediyor gibi yaparken alıcı gözlerle de inceler bu generali.

Koyu kestane renkli astragan kalpağı, keskin mavi gözlerinin üstündeki koyu kumral ve çatık kaşlarına kadar inmiş.

Sert; fakat sevimli yüzlü sarışın general, gümüşi pelerininin bir ucunu omzuna atmış. Diğer kısmı sarışın generalin muntazam vücudunu sarmış. Pelerinin ucu, zayıf; fakat parlak şubat güneşinde parlayan rugan çizmelerine kadar inmiş.

Kaldırıma dikilmiş hareketsiz duruyor.

Gözleri yerde, çizmelerine bakıyor. Belli ki birini bekliyor.

Ruşen Eşref; sarışın generalin muhteşem görüntüsünden etkilenmiş; "Kim bilir hangi iklimden gelmiş; fakat ona Türk üniforması ne kadar yakışmış. " diye düşünüyor.

Kendine güvenen, vakur duruşlu, enerjik, sarışın generalle üzerindeki Türk üniforması öyle bir uyum içinde ki bir mesleğin bütün asaletini vurgulayan bu canlı ahengi seyretmekten zevk alıyor.

İçinden; azmi, kahramanlığı tarihin satırlarını süslemiş Türk askerinin giyim ve etkisinin bu generaldeki gibi olmasını diliyor.

Kendi kendine; "Keşke Türk olsaydı, keşke Türk subayları da hep böyle olsaydı!" diye hayıflanırken sarışın generalin sesini duyuyor:

- Haydi Cevat Abbas, daha bitmedi mi?

Sokağın görünmeyen köşesinden ona cevap veriliyor:

- Az kaldı paşam, bitmek üzere.

Ruşen Eşref duyduğu düzgün Türkçe konuşmalar üzerine kalakalıyor.

Dakikalardır; "Keşke Türk olsa, keşke Türk subayları da bunun gibi olsa!" diye düşündüğü subay, yabancı bir general değil, bir Türk paşasıdır.

Bu Türk paşası onu alıp götürüyor. (...)

"Şeytanın Maskeleri" isimli madde bağımlılığını konu alan oyun 1999'da Ankara Tiyatro Şenliklerinde birincilik ödülü aldı. Çeşitli okullarca ve özel tiyatrolarca sahnelendi. *Yılların Bütün Günü* isimli anneler günü ile ilgili oyun birçok kreş ve ilköğretim birinci sınıflarca sahnelendi. *Kahraman Bey* isimli, kız çocuklarının okumasını konu alan iki bölümlük senaryosu 2000 yılında; *Suçu Kazı Altından İnsan Çıkar* isimli, erken evliliği konu alan iki bölümlük senaryo 2001 yılında TRT tarafından çekildi ve yayımlandı.

"Bir Kahraman Doğuyor 1881-1915 yılları arasındaki olayları anlatır. Atatürk'ün doğumu, çocukluğu, ailesi, şeceresi, ilk gençlik yılları, okul hayatı, ilk subaylığı, ilk askeri başarısını gösterdiği Trablus Savaşları ve bir kahraman olarak adının duyulduğu Çanakkale Savaşlarını anlatır. Bir Kahraman Doğuyor çok önemli bir eserdir. Edebiyatımızda hiçbir edebi eser bu tarih bölümünü bu derece başarılı anlatmamıştır." (Fikret Otyam)

ESERLERİ:

OYUN: *Yılların Bütün Günü* (manzum müzikal, resimli, notalarıyla birlikte, 1999).

BİYOGRAFİK ROMAN: *Küçük Anılarda Büyük Sırlar – Bir Kahraman Doğuyor [1881 – 1915]* (1. Kitap, 2004), *Küçük Anılarda Büyük Sırlar – Geldikleri Gibi Giderler [1916-1918]* (2. Kitap, 2004).

HAKKINDA: İlhan Ayyıldız / Çok Özel Bir Genç Adamın Anıları (Nokta, Haziran 2003), Ayşe Egesoy / Küçük Anılarda Büyük Sırlar (Günaydın, 2 Aralık 2003), Aydil Erol / Ankara Rüzgarı (Ufuk Ötesi dergisi, Şubat 2004), Cemal Tuzcuoğlu / Biyografik Roman "Küçük Anılarda Büyük Sırlar" (TRT Radyo Televizyon Dergisi, Eylül 2004), Osman Oktay / Atatürk Bezirganları, Kırmızı Kitap ve Küçük Anılarda Büyük Sırlar" (TRT Radyo Televizyon Dergisi, Ekim 2005), Yılmaz Karakoyunlu / Tarih Okutmanın Disiplini (Yeniçağ gazetesi, 26 Aralık 2005).

ARSLAN, Osman

Şair ve yazar. 11 Kasım 1968, Kadirli / Adana doğumlu. Orhan Asım, O. Zafer Yakın imzalarını kullandı. Adana Erkek Lisesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunu. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde tamamladı (1999). Tez konusu: *"Sivil Toplum"*. Millet Partisi genel başkan yardımcısı olarak görev aldı. Anadolu Vakfı genel müdürü, *Çınar* dergisi yazı işleri müdürü, Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"Nehir ve İnsan" başlıklı ilk deneme yazısı 1984'te haftalık *Bayrak* gazetesinde yer almıştı. Şiirlerini ve yazılarını sıklıkla *Bayrak* gazetesi ile *Çınar ve Güneysu* dergilerinde yayımladı. Ankara'da Bayrak FM'de "Yol Değirmeni", "Kum Saati" gibi programlar hazırlayıp sundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güller ve Küller* (1995), *Çağrı ve Yankı* (2004).

ARAŞTIRMA: *Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği* (2000).

ARSLAN, Recep

Gazeteci-yazar. 1954, Gaziantep doğumlu. Gaziantep'te başladığı ilk ve ortaöğrenimini Mersin'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde yüksek lisans çalışması yaptı. 1976 yılından itibaren çeşitli gazetelerde görev aldı. Mesleğini *Türkiye* gazetesinde redaktör olarak sürdürdü. İLESAM üyesidir.

Yazıları, *Yeni Asya, Sabah, Sebil, Son Havadis, Türkiye, Ufuk, Hakses, Türk Edebiyatı, Elif, Köprü* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. *Bâbıali Magazin*'de sürekli yazdı. *Basın İtibarını Arıyor* adlı bir basılı kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARSLAN, Rıfkı

İktisatçı. 1934, Hani / Diyarbakır doğumlu. İlköğrenimi Maden İlkokulunda bitirdi. Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1958) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını OECD bursuyla gittiği Hollanda'da yaptı. 1968'de doktor, 1975'te doçent, 1980'de profesör unvanlarını alarak akademik kariyerini tamamladı. Makaleleri çeşitli bilimsel dergilerde, tebliğleri ortak kitaplarda yayımlandı.

ESERLERİ:

Bursa Metropoliten Alanı – Toplumsal ve Ekonomik Yaklaşım (1973), *Diyarbakır ve Çevresinde Şehirleşme Hareketleri* (1979), *Sosyo-Ekonomik Açıdan Kent* (1980), *Araştırma Yöntemleri* (1987, A. Ökten ile birlikte), *Diyarbakır'da Toprakta Mülkiyet Rejimleri ve Toplumsal Değişme* (1992), *Kent Planlamasında Değerlendirme Teknikleri* (1993).

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 397).

Şakir Arslan

ARSLAN, Şakir

Eğitimci, şair. Sorgun / Yozgat doğumlu. Sorgun Yeşilyurt İlkokulu, Pazarören Köy Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Uzun yıllar çeşitli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik yaparak emekli oldu. Emeklilik yıllarında yerleştiği Alanya'da mesleğini özel eğitim kuruluşlarında çalışarak sürdürdü. *Ellerim Atatürk'le Kenetli* (1998) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ARSLAN, Şükrü

Tefsir araştırmacısı. 1939, Sivas doğumlu. Sivas Eğri Bucak İlkokulu

Şükrü Arslan

(1953), İstanbul İmam Hatip Okulu (1963), Bağdat İlâhiyat Fakültesi (1967) mezunu. Sivas İmam Hatip Lisesinde sekiz yıl öğretmenlik yaptıktan sonra, 1975 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine okutman olarak atandı. Doktorasını 1978'de *"İbnu'l-Yezidi ve Garibu'l-Kur'an-ı"* konulu teziyle burada tamamladı. 1989'da doçent, 1994 yılında profesör oldu. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Tefsir Ana Bilim Dalı öğretim üyesi olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

İbnu'l-Yezidi ve Garibu'l-Kur'an-ı, Kur'an'da Yabancı Kelime Mevzuu, Kur'an Kıraatin'de Vakıf ve İbtida.

ARSLAN, Uğur

TV programcısı, yazar. 3 Aralık 1972, İstanbul doğumlu. İlköğrenimini İstanbul Karagümrük Muallim Naci İlköğretim Okulunda tamamladı. Eğitimine Özel Ortadoğu Koleji ve İstanbul Teknik Üniversitesinde devam etti. İTÜ'den mezun olduktan sonra bir fabrikada çalışmaya başladı fakat kısa bir süre sonra ayrılmak zorunda kaldı. Ak Radyo'da radyoculuk ve bir yıl sonra Kanal 7'de sunuculuk ve program yapımcılığına başladı. Bir yıl sunuculuk, Amerika'da New York Film Akademisinde yönetmenlik eğitimi aldı. Temmuz 1999'da New York'da ilk kısa filmini çekmeye başlayan sanatçı, bir ay sonra Türkiye'ye döndü ve askerliğini İzmir Narlıdere'de yaptı. Uzun yıllar "Deniz Feneri" adlı TV programını sunarak yoksullara yardım topladı. Deniz Feneri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğinin yönetim kurulu başkanlığını üstlendi.

ESERLERİ:

Deniz Feneri (2000), *Bir İhtilalin Yenik Kahramanı* (2003).

ARSLAN, Yılmaz

Şair ve yazar. 12 Ocak 1968, İstanbul (nüfusta Almus / Tokat) doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da bitirdi. Gazi Üniversitesi Bolu İTİA (1990) mezunu. 1997'den itibaren İstanbul'da ilköğretim öğretmenliği yaptı.

İlk yazı ve şiirleri *Öğrenci Postası, Yeni Demokrasi, Ada* gibi dergilerde yer aldı. 1985 yılında *Dayanışma* dergisinin düzenlediği Hasan Hüseyin Korkmazgil Şiir Yarışması'nda Birincilik Ödülünü kazandı. Daha sonraki süreçte ürünlerini *Evrensel Kültür, Berfin Bahar, Düşlem, Morca, İnsancıl, Pencere, Gerçek Sanat, Kıyı, H.Gösteri, Edebiyat ve Eleştiri, Amida, Öküz, Varlık, Ötekisiz, Islık, Bahçe, Yeni Biçem, İblis, Cumhuriyet Kitap Eki, Yeni Gündem* vd. dergi ve gazetelerde yayımladı. 1995 yılında Balıkesir Belediyesi Sabri Altınel Şiir Yarışmasında övgüye değer birinci şair ödülünü ve Rıfat Ilgaz Cide Şiir Yarışması Birincilik Ödülünü aldı. 2002 Orhon Murat Arıburnu şiir yarışmasında birinciliği Enver Topaloğlu ile paylaştı. *Poetik'us* şiir dergisini yirmi üç sayı (1995-1997) çıkardı. 2003'te yeniden yayımlanmaya başlayan *Şiir Ülkesi* dergisinin yayın kurulunda yer aldı.

"Yılmaz, şiirimizin yeni ve önemli adlarından biri. Şiire dönüştürdüğü çarpıcı imgeler var. Özel adlara çağrışımlar yüklüyor. Yabancı sözcükler bile onun şiiriyle örtüşüyor. (...) Lirizmin ipliğini elinde tutuyor Yılmaz. Şiirin ipekten kumaşına pamuk ipliği katarak sağlam tutmaya, korumaya çalışıyor onu." (Ahmet Uysal)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Su Mektupları* (1995), *Çocukluğun Bahçesindeki Sedir Ağacına Övgü* (2001).

ÇOCUK KİTABI: *Nasrettin Hoca'nın Uzay Serüvenleri* (2001), *Uzaylılar Kırmızı Bisikleti Kaçırdı* (2002), *Mavi Bilgisayar Korsanlarına Karşı* (2002).

HAKKINDA: Yılmaz Elmas / Yılmaz Arslan ile Söyleşi (Damar dergisi, sayı: 71, Şubat 1997), Ahmet Uysal / Poetik'us ve Şiirin İncelmiş İpliği (Düşlem dergisi, sayı: 10, Şubat 1998), Altay Ömer Erdoğan / Zaman En İyi Terzidir (Radikal Kitap, sayı: 18, 20.7.2001), Metin Cengiz / Sedir Ağacı (Varlık, Şubat 2002), Hüseyin Peker / Sedir Ağacı (Agora, sayı: 24, Mart-Nisan 2002).

Yılmaz Arslan

YILMAZ ARSLAN

SEDİR AĞACI

"Karıncalar davetsiz gelir."
Hoffa' filminde
Jack Nicholson'ın söylediği söz

Ne güzel bir masaldı öpüşmemiz dünyayla
yüzümüzdeki acı, kirpiğimizdeki fırtına
şimdi rengi bile olmayan yağmurlar yağıyor
kırık dökük rüyalara...

Durduramadığım kandı, kınından çıkarken
tenimi öpen hayat!
köprü üstünde ve kendini aşkla sınayan,
bir nar ağacına yaslanıp
kalbini kuytu şiirlerle aldatan!

Anlatma beni kimselere,
su ve rüzgâr olurum...
karışırım kumlara, toprağın isyanına

gülerken meyveler ve ayışığı
sevgili, öperse alnımdan serinliğin
bir yol âşığı gibi, gülümseme,
hasret ve delilik olurum;
güneşin sınayıp sınayıp bıraktığı kederlere!

öperken alnımdan saf güller,
bir kurbanım ben metal acının kapılarında:
bir mürit; aşk(l)a yenilmeye!

(*Sedir Ağacı*, 2001)

ARSLAN, Zeki

Şair ve yazar. 1941, Balıklıçeşme kasabası / Biga / Çanakkale doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu kasabada, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı. Yazı ve şiirleri 1960 yılından itibaren *Hür Adam, Adalet* (İzmir), *Vatandaş* (Edirne), *Yurt Sesi* (Babaeski), *Hür Yol* gazetelerinde yayımlandı. *Önce Vatan (Şiirler ve Dinlerin Toplum Hayatı Üzerine Etkileri)* (1966) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBİŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARSLANBENZER, Hakan

Şair, çevirmen. 16 Kasım 1971, Kars doğumlu. Osman Emre Narin imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu Kars'ta, liseyi Ankara'da Atatürk Anadolu Lisesinde (1990) okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü ve ODTÜ'deki yükseköğrenimini tamamlamadı. Bir süre yayınevleri ve dergilerde çalıştı. 1993 yılından sonra İstanbul'da mütercimlik ve editörlük yaptı.

Hakan Arslanbenzer

İlk şiiri "*Kan Kardeşim*", *Dergâh* dergisinde (1994) yer almıştı. Şiir ve yazıları *Dergâh* dışında *Yedi İklim, Ülke, Ağır Ol Bay, Düzyazı*, yönettiği *Şehrengiz* (İcabi Akçaoğlu'yla birlikte, 12 sayı), *Atlılar* (Hakan Şarkdemir ve Mehmet Erdoğan'la birlikte, 9 sayı), *Huruç* (Eren Safi'yle, 2 sayı) dergilerinde yer aldı. Arslanbenzer, 1996'da "neo-epik şiir" görüşünü ortaya attı. Neo-epik veya çağdaş destansı şiiri şöyle tarif eder: "*Esas olarak İkinci Yeni şairlerinin ikinci dönemlerinde, başka deyişle 1960'larda yazdıkları epik şiirlerde çıkışını bulan bir şiir tarzı ve eleştirel yaklaşımdır. Bu yanıyla neo-epik şiiri, klasik destansı anlayışla modern şiirsel kazanımların bir birleşimidir. Modern dönemde yenilenen fakat bir yandan da bilinçten kopan ve parçalanmaya uğrayan şiirin yeniden bilinç ve düşünceyle buluşturulması gayretidir.*"

ESERLERİ:

ŞİİR: *Reis'in Kara Merhemi* (1997), *Şehidet'in Erken Günlerini Anarak* (1998), *Namus ve Başka Şiirler* (2001).

ELEŞTİRİ: *Dünyaya Saldıran Şair* (1998).

ÇEVİRİ: *Seçme Konuşmalar* (Konfüçyüs'ten, 1997).

HAKKINDA: Murat Menteş / Yaralılar İçin Şiir: Reis'in Kara Merhemi (Şehrengiz, Eylül 1997), Faruk Uysal / Dünyaya Saldıran Şair (Hecc, 1998), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

ARSLANOĞLU, Ali

Bürokrat, şair. 26 Ocak 1915, Gönen / Balıkesir doğumlu. Siyasal Bilgiler Okulunu bitirdikten (1942) sonra Maliye Vekâletinin çeşitli birimlerinde çalıştı. Öğrenciliğinden itibaren şiirle; tarihî, dinî, edebî eserlerle meşgul oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Ömrün Hikâyesi* (1955), *Son Menzil* (1957), *Bulutlardan Bir Duvar* (1960), *Ninni Sokağı* (1967).

İLMİHÂL: *Gençlere Din Bilgisi* (1960).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

ARSLANOĞLU, İbrahim

Araştırmacı-yazar. 16 Mayıs 1949, Çal / Denizli doğumlu. Halil Dumluca, Muharrem Türkmen, Niyazi Kolgu isimlerini de kullandı. Isparta Ş. Ali İhsan Kalmaz Lisesi (1968), Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü (1976) mezunu. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi (1983-

İbrahim Arslanoğlu

89), Kırşehir Eğitim Yüksek Okulu öğretim üyesi ve Kırşehir Eğitim Yüksek Okulu müdürü (1989-92) olarak görev yaptı. 1992'den itibaren Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi ve Felsefe Grubu Eğitimi Ana Bilim Dalı başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü. Felsefe Derneği, Sosyoloji Derneği üyesidir.

Makale ve çevirileri 1984'ten itibaren *Milli Eğitim ve Kültür, Yeni Forum, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Atatürk'ün Düşünce Yapısının Oluşumu (1996), *İslâm Dünyası ve Kemalizm* (1996), *Türk Eğitim Sistemi* (1997), *Yazarı Belli Olmayan Bir Fütüvvetname* (1997), *Kastamonu Öğretmen Okulları* (1998).

HAKKINDA: Divriği Şairleri (1964), Öğretmenlere Yerel Yönetimler Destek Olsun (Milliyet, 21.8.1991), Adil Ali Atalay (Vaktıdolu) / Gel Kendine Deli Gönül (6.bas. 1997).

Kaan Arslanoğlu

ARSLANOĞLU, Kaan

Yazar. 1959, Bartın doğumlu. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi (1984) mezunu. Psikiyatri uzmanı olarak İstanbul Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesinde görev yaptı. Hekimliğini ve bilimsel çalışmalarını birlikte yürüttü. Romanlarının yanı sıra düşünce kitaplarında siyaset, cinsellik, spor, şiddet gibi güncel konuları, psikiyatri gözüyle işledi.

"Politik edebiyatın çok önemli örnekleri sayılması gereken romanlarıyla başkalarının yapamadığını yapmadığını yapmaya kalkışan, sorgulayıcı tutumla doğru dürüst romanlar yazmayı adamakıllı birleştiren bir yazar olarak önümüzdeki yıllarda kendine özgü bir yerde ayakta duracaktır." (Semih Gümüş)

"Türkçede yazılmış hiçbir romanda Kaan Arslanoğlu'nun yazdığı o unutulmaz 73 sayfanın mükemmelliğine rastlamadım. Arslanoğlu Devrimciler'de gerçeklere 'dışardan' değil, yaşananların içinden bakıyor; bunun için yazdıkları, suçlamadan uzak bir özeleştri olabiliyor." (Fethi Naci)

"Yazar laboratuvar şefi olarak tepki biçimlerinden yalnızca bireyler hakkında çıkarım yapmakla kalmıyor, (....) ayrıca kendilerinin veya birbirlerine davranışlarının değişmesiyle oluşturdukları toplumsal ilişkilerin de yeni baştan düzenlenip düzenlenmediğini öğrenmek istiyor." (Karl Markus Gauss, Frankfurter Allgemeine Zeitung)

ESERLERİ:

ROMAN: *Devrimciler* (1988), *Kimlik* (1989), *Çağrısız Hayalim* (1992), *Kişilikler* (1995), *Öteki Kayıp* (1998), *İntihar-Zamanımızın Bir Kahramanı* (1999), *Kuş Bakışı* (2001), *Yoldaki İşaretler*.

DENEME: *Yanılmanın Gerçekliği* (1999).

ARAŞTIRMA: *Psikiyatri El Kitabı* (2002), *Politik Psikiyatri* (2003), *Futbolun Psikiyatrisi* (2005).

HAKKINDA: Semih Gümüş / Kavram dergisi, 8 Temmuz 1989) – Roman Kitabı (1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Nihat Ateş / İnsanın Şimdiki Durumundan Rahatsızım (Cumhuriyet Kitap, 25.2.1999), Nihat Ateş / Kaan Arslanoğlu Bu Kez "İntihar"a Eğiliyor (Cumhuriyet Kitap, 24.8.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Süha Sertabiboğlu / Kaan Arslanoğlu Bu Kez Şizofrenlerin Dünyasında: Aynanın Öte Tarafına "Kuş Bakışı" (Cumhuriyet Kitap, 18.7.2002).

ARSLANTAŞ, Süleyman

Araştırmacı-yazar. 1 Mayıs 1946, K. Maraş doğumlu. İzmir Hava Bakım Tekniker Okulu mezunu. Hava Kuvvetleri Komutanlığı teknik astsubayı olarak görev yaparak emekli oldu. Emeklilikten sonra kuyumculuğu uğraş edindi.

İlk yazısı *Büyük Doğu* dergisinde (10 Şubat 1971) yer almıştı. Sonraki yıllarda makalelerini *İktibas* (1987-93), *Tevhid* (1990-92), *Yeryüzü* (1992), *Selam* (1995-2000), *Fecre Doğru* (1996-2000), *Düşünce* (1992-94) dergilerinde yayımladı. K. Maraş Belediyesi ve Radyo Arifan'ın kültürel hizmet ödüllerini aldı. TEK-DAV, MEK-DAV, MAZLUM-DER üyesidir.

Süleyman Arslantaş

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Olaylarla Ortadoğu* (1990).

ANI-RÖPORTAJ: *İzler* (1994).

HAKKINDA: Nehir dergisi (8 Kasım 1993).

ARSLANTUNALI, Mustafa

Denemeci. 27 Ocak 1963, Alpullu / Kırklareli doğumlu. Kemal Öncül imzasını da kullandı. Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği ve ODTÜ Sosyoloji bölümleri mezunu. 1984'ten itibaren bilgisayar programcılığı ve yayıncılık yaptı. Çeşitli bilgisayar dergileri ile *Virgül* dergisinin sorumlu müdürlüğünü yaptı. *Ay Çöreği* (1991) adlı bir deneme kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ARSLANYAN, Agop

Yazar. 1934, Dodurga köyü / Artova / Tokat doğumlu. Öğrenimine 1941'de köyündeki ilkokulda başladı. İkinci Dünya Savaşının bütün sıkıntılarını yaşamasına rağmen başarılı bir öğrenciliği oldu. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle okula devam edemeyeceğini anlayınca, "belki orada okuyabilirim" umuduyla on iki yaşında İstanbul'a, amcasının yanına göçtü. Sekiz yaşındayken Tokat'ta yaz aylarında başladığı kuyumcu çıraklığına Kapalıçarşı'da devam etti, okuma hayalleri de orada suya düştü. Genç yaşta işinin ehli bir kuyumcu ustası oldu. Ailesini İstanbul'a getirdikten sonra sosyal hayata daha çok karışmaya, korolarda şarkı söylemeye, amatör tiyatro gruplarıyla sahneye çıkmaya, Tokat hakkında yazmaya başladı. Yazıları İstanbul'da yayımlanmakta olan Ermenice *Marmara* gazetesinde yer aldı ve diasporada ilgi gördü; antolojilere girdi, radyo programlarında okundu. 1997'de ailesiyle birlikte Kanada'nın Toronto kentine göçtü; yaşamını bu tarihten itibaren evinin bahçesinde, çiçekleri ve torunlarıyla geçirdi.

Agop Arslanyan

Rober Koptaş'ın yayıma hazırladığı *Adım Agop Memleketim Tokat* (2005) adlı anı kitabında, 20. yüzyıl başlarındaki Tokat'ın çeşitli etnik ve dini gruplardan insanların; Türkler, Kürtler, Çerkesler, Aleviler, Yahudiler, Ermeniler ve Rumların iç içe yaşadığı çokkültürlü hayatını anlattı.

ARSUNAR, M. Ferruh

Halkbilimci ve müzikolog (D. 1908, İstanbul – Ö. 21 Aralık 1965, Ankara). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul ve Adana'da tamamladı. Babasının görevi dolayısıyla geri kalan öğrenimini Bağdat'ta yaptı. İstanbul'da açılan ilk konservatuar olan Darü'l-Elhana girerek Şark Musikisi (1923) ve Garp Musikisi (1941) bölümlerini bitirdi. İstanbul Konservatuarı tarafından 1926 yılında başlayan folklor derleme çalışmalarına katıldı. Muzaffer Sarısözen ile birlikte derlediği türkülerin hepsini notaya alarak ölümsüzleştirdi. Bu türkü ve oyun havaları Darü'l-Elhan (sonraki adıyla 'İstanbul Konservatuarı) tarafından *Anadolu Halk Şarkıları* ve *Halk Türküleri* adıyla on dört defter olarak yayımlandı. Daha sonra derleme çalışmalarını kendi çabasıyla sürdürerek birçok halk ezgisini notalaştırdı.

Araştırmalarıyla Türk halk bilimine önemli katkılar sağlayan Arsunar'ın notaya aldığı halk türküleri çeşitli dergilerde yayımlandı. Ölümünden sonra yayıma hazır olan dört eserini Ankara Devlet Konservatuarı, üç eserini ise Ankara Etnografya Müzesi Müdürlüğü satın aldı.

ESERLERİ:

Anadolu'nun Pentatonik Melodileri Hakkında Birkaç Not (1937), *Elâziz Bakırmadeni Kazası Halk Türküleri* (1937), *Tunceli- Dersim Halk Türküleri ve Pentatonik* (1937), *Anadolu Halk Türkülerinden Örnekler I* (1947), *Anadolu Halk Türkülerinden Örnekler II* (1948), *Anadolu Halk Türkülerinden Örnekler III* (1948), *Türk Çocuk Oyunlarından Örnekler* (1955), *Türkten Türküler* (1958), *Gaziantep Folkloru* (1962), *Köroğlu* (1963), *Türk Anadolu Halk Türküleri* (1965).

HAKKINDA: TDOE TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARTAM, Nurettin

Şair ve yazar (D. 1900, İstanbul - Ö. 26 Ekim 1958, Ankara). Tam adı Mehmet Nurettin Artam. İstanbul Sultanisini bitirdikten sonra Birinci Dünya Savaşına katıldı. İstanbul ve Ankara liselerinde edebiyat ve İngilizce öğretmenliği yaptı. Basın Yayın Genel Müdürlüğünde İkinci Dünya Savaşı dolayısıyla propaganda, deneme ve kitaplık bölümlerinde çalıştı.

Vakit ve Ulus gazetelerinde Toplu İğne imzasıyla fıkralar yazdı. Ankara Radyosunda hükümetin resmi görüşlerini, hazırladığı "Radyo Gazetesi" programında sundu. İngilizceden çeviriler yaptı. Mistik bir havanın sezildiği şiirlerini hece ölçüsüyle yazdı.

ESERLERİ:

Eski Yazıdan Yeni Yazıya (1928), *Baş Saatlerde* (mensur şiirler, 1933), *Varım Yoğum* (şiirler, 1933), *Öz Dilimizde Sınangılar* (1934), *Hayır Paşa Hazretleri* (günlük fıkralardan seçmeler, 1945), *Seccade* (1945).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi – Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

NURETTİN ARTAM

Hakkı Süha Gezgin

Esmerin akında bir renk. Kabarık, gür saçlar. Yüksek bir alın. Şakaklara doğru vakitsiz ağarmış teller, gittikçe çoğalmaktadır. Kalın, sert kaşları sizi aldatır. Sanırsınız ki o kaşların arkasında ciddî ve durgun bir karakter saklıdır. Fakat akları pembe damar ağları ile örülü parlak, iri siyah gözleri, hemen bu zannınızdan sizi uzaklaştırır.

Bu gözler, keskin bir zekânın, şen bir ruhun, tatlı bir tevekkülün aynasıdır. Hendesî, ağır bir tefekkürden haber veren kaşlardan sonra, bu gözler, hoş bir karar sarsıntısı uyandırır.

Burnu dümdüz iner. Yanağındaki iri benin pek hususi bir duruşu vardır. Bazen büyüklü, bazen büyüksüz olduğu için bu noktayı ben de geçiyorum. Fakat ağzında biraz durmak, o güzel sözlerin çıktığı yeri tarife çalışmaktan kendimi alamıyacağım. Eski bir şair sanat Züleyha'sında o güzelim ağzını:

Deheni sığmadı onun sühane
Bir sühan sığmaz iken ol dehene

beytiyle anlatır. Bunun ağzındaki güzellik, gözle değil, ruhla görülür. Etli dudaklarında istek kuvveti hissolunur. Pek az insan ağzında gülüş, ondaki kadar canlı, ondaki kadar ferahlıdır. Gülerken, biraz arkaya doğru devrilir. Çünkü kahkahası bir gülle hızıyla uçar ve gövdeye bu geri tepişi verir. Orta boylu, geniş göğüslüdür. Konuşurken, ufacık elleri, vücudunun etrafında kelebeklenir.

Coşkun ve heyecanlıdır. En küçük vesilelerle, hem neş'esi, hem hiddeti patlar. Yüreği sevgi kumkuması, evi dost oteli, kesesi imaret sofrasıdır. Rindler'in diyarında doğmuş, olgun bir kalenderlikle beslenerek bu hale gelmiştir.

İşte Nurettin Artam-Topluiğne'nin birkaç sözlük çerçevesi.

Ben, onu Vakit'te tanıdım. Mütareke yıllarında esaretten geldiği sıralarda idi. Bir gün yazı odasında karşılaştık. Halinde yabancılara mahsus tutukluk yoktu. Naşit'le şakalaşıyor, kendi evinde bir adam huzuruyla gülüp söylüyordu.

Meğer Tarık'ın talebesi imiş. Görüştük ve hemen sevişttik. Çok geçmeden gazetenin de kadrosuna girdi. Yıllarca karşı karşıya çalıştık. İlkin ciddî şeyler yazıyor, İngiliz gazetelerinden tercümeler yapıyordu. Sonra esaret hatıralarını neşretti. Hemen her yazısında çakıntılı bir zekâ hamlesi, ince bir nükte, biberli bir dokunuş vardı. O da ruhunun bu temayülünü göstermekte gecikmedi ve bir gün Mehmet Nurettin'in Topluiğne oluverdiğini gördük.

Nurettin'in hayatında bu, mes'ut bir dönüm noktasıdır. Gelişigüzel gibi mütevazı bir başlık altında, sık sık güzel şeyler verdi. Nükte, mazının tehlikeli şeylerdir. Herkes, bunların kıvamını bulamaz. Çukur aynalarda hayal, nasıl bir mesafeye kadar düz gider, ondan sonra tepetaklak olursa Nükte de öyledir. İyi ayarlamırsa, karşısındakine, meyanesi kaçırılırsa insanın kendine çarpar.

Topluiğne, bu narin silâhı daima iyi kullandı. Hiçbir zaman kabalaştırmadı. Hattâ kızdığı vakitlerde bile... (...)

Nurettin Artam, bazen kendi buluşlarını, kendi fıkralarını şuna buna, bilhassa Bektaşî fıkralarına bağışlar. Sırası gelince:

- Bektaşî dervişi demiş ki...

Diyerek zekâsının altın oklarını savurur. Bektaşî Dervişi de onun üçüncü adıdır. Zengin bir fikir ve ruh hazinesini bazan işte böyle üç musluk da tüketemiyor. Ne mutlu ona.

(*Edebî Portreler*, 1997)

ARTAN, Gündüz

Şair-yazar. 1934, Tire / İzmir doğumlu. İstanbul Eğitim Enstitüsünü bitirdi. Ortaokullarda Türkçe öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. 1956 -57 yıllarında Mersin Astsubay Ortaokulunda yedeksubay öğretmen olarak çalıştı. *Hürriyet Haber Ajansı* muhabirliği yaptı. 1981 yılında İzmir Buca Lisesinden emekli olunca Mersin'e yerleşti. Çeşitli gazete ve dergilerde yazıları, şiirleri yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DENEME: *Takma Ad-Soyadı-Rumuz Dizinleri / Tanzimattan Günümüze* (1994), *İçel Gezginleri* (1994), *İçel Bibliyografyası* (1995), *Mersin Basın Tarihi* (1996), *Atatürk Mersinde* (2000), *İçel Tarihi / İşgalden Kurtuluşa* (2001), *Mersin Gönüle Düşen Cemre, Mersin'de Yaşadılar, Mersin Tarihi Kronolojisi.*

ANTOLOJİ: *İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi* (2001),

HAKKINDA: Orhan Özdemir-Ali F. Bilir / Gündüz Artan'a Armağan (2005).

ARTU, Mine

Yazar, radyocu. 1972, İzmir doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne ve Görüntü Sanatları Dramatik Yazarlık Bölümü mezunu (1994). Eğitimi sırasında 1992-93-94 yılları Suat Taşer Kısa Oyun Yarışması ödüllerini kazandı. 1994 yılında Viyana Üniversitesinde Almanca dil kursunu tamamladı ve Viyana Üniversitesi Tiyatro Bilimleri ve Sanat Tarihi bölümleri yüksek lisans programına kabul edildi.

1996-2003 yılları arasında çeşitli radyo oyunları TRT İzmir ve İstanbul radyolarında yayımlandı. TRT İstanbul televizyonunda Sait Faik Belgesel Draması'nda yapım ve yönetmen yardımcısı olarak görev yaptı, belgesel dramanın yazım çalışmalarında bulundu. TRT radyosu için uyarlama çalışmalarına devam etmektedir. "Vasati Dört Kişi" adlı tiyatro oyunu 1998 yılında İstanbul şehir tiyatroları tarafından sahnelendi. Aynı oyun 2003 yılında Devlet Tiyatroları repertuarına kabul edildi.

"Geçmiş olmadan 'ân'ı nasıl yaşarız? Modern zamanların parolası gibi sunuldu "ânını yaşa!" felsefesi. Geçmişsiz geleceksiz, Teoman'ın 'sonsuz bir şimdi içinde nefessiz kaldım' dediği durumdu bu. Yaşlı bir alzheimer hastasının hali de bu felsefeye dahil midir peki? Tiyatrocu Mine Artu, Timaş Yayınları'ndan çıkan ilk romanı "Pembe Cadillac"ta bu meseleye kafa yormuş. Yaklaşık 10 yıldır profesyonel oyun yazarlığı yapan Artu, edindiği birikimi, romanına 70 yaşında alzheimerlı bir kadın karakter üzerinden yansıtıyor." (Elif Tunca)

ESERLERİ:

Pembe Cadillac (2003), *Zula* (2004).

ARTUÇ, İbrahim

Yazar. 1926, Urfa doğumlu. İlkokulu Elazığ'da, ortaokulu Ankara'da okudu. 1941'de Bursa Askerî Lisesine (Işıklar) girdi. 1946'da Kara Harp Okulundan topçu asteğmeni olarak mezun oldu. 1956'da Kara Harp Akademisinde bir yıl okuduktan sonra 1964-70 yılları arasında Yıldız Kara Harp Akademisinde öğretim üyeliği yaptı. 1972'de kurmay kıdemli albay olarak emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

Hitler ve İkinci Dünya Harbi'nin Kaderi (1985), *Büyük Dönemeç Sakarya Meydan Muharebesi* (1986), *Büyük Taarruz Başkomutanlık Meydan Muharebesi* (1987), *Kurtuluş Savaşına Başlarken* (1988), *Kurtuluş Savaşının Zorlu Yılları* (1989), *Balkan Savaşı* (1990), *Kıbrıs'ta Savaş ve Barış* (1991), *Kore Savaşları'nda Mehmetçik* (1992), *1915 Çanakkale Savaşı* (1993), *İsmet Paşa ve Bir Devrin Tarihi* (1994), *Zaferin Ayak Sesleri* (Sakarya'dan Lozan'a, 2 Cilt, 1996), *Yeniden Doğuş: Türk Kurtuluş Savaşı* (2001).

ÇEVİRİ: *Çöl Tilkisi Rommel* (Paul Carell'den, 1983), *Avrupa Seferi* (Dwight David Eisenhower'dan, 1984), *Hitler'in Harika Komandoları* (Charles Foley'den, 1985).

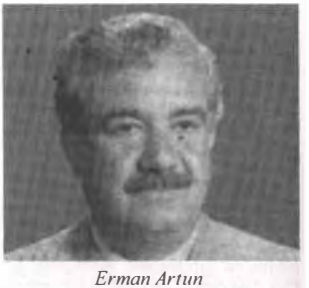
HAKKINDA: Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), Alev Coşkun / Cumhuriyet Kitap (16.5.2002).

ARTUN, Cihangir

Araştırmacı-yazar. 12 Ağustos 1981, Malatya doğumlu. İlk ve orta okulu Ankara'da, liseyi ise Diyarbakır'da okudu. Okulunu bitirdikten sonra, çeşitli sivil toplum kuruluşlarında aktif olarak çalıştı. Çeşitli şehirlerde, uyuşturucu konulu seminerlere ve görsel yayın kurumlarında 'Uyuşturucu ile Savaş' konulu programlara uzman kişi olarak katıldı. *Dön Evine Bırak Esrarı* (2005) adlı bir kitabı var.

ARTUN, Erman

Halkbilimci. 4 Mart 1948, Tekirdağ doğumlu. Tekirdağ İnönü İlkokulu (1959), Namık Kemal Lisesi (1966), Edirne Erkek Öğretmen Okulu (1966), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1971) mezunu. Lisans tezi: *"Tekirdağ ve Balkan Göçmenleri Ağız İncelemesi."* Doktora tezi: *"Tekirdağ Seyirlik Köy Oyunlarından Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları"* (1988). Doçentlik tezi: *"Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani."* Tekirdağ'daki liselerde edebiyat öğretmeni, Tekirdağ Eğitim Enstitüsünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Doktorasını, 1984-87 arası Türk dili okutmanı olarak ders verdiği Priştine Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümünde yaptı.

Erman Artun

Yurda dönünce Trakya Üniversitesinde, 1991'den itibaren Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Burada doçent (1997) ve profesör (2003) oldu.

Yurtdışı ve içinde uluslararası, ulusal kongre ve sempozyumlara katılıp clli civarında sundu. Çeşitli dergilerde elliye yakın makalesi yayımlandı. 1996'da Folklor Araştırmaları Kurumunun Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü, *İçel Folkloru* dergisinin İçel Folkloruna Hizmet Ödülünü, 2000'de *Motif Folklor* dergisinin 2000 Yılı Halkbilim Hizmet Ödülünü aldı.

Bölge folkloruyla ilgili ilk derlemelerini *Yeni İnan* (Tekirdağ) gazetesi ile *Halk Kültürü, Türk Folkloru, Türk Folklorundan Derlemeler, Folklor-Edebiyat* vd. dergilerdc; Makalelerini 1976 yılından itibaren *Folklora Doğru Dergisi, Türk Folkloru Araştırmaları, Türk Folkloru, Milli Folklor Dergisi, İçel Kültürü, Anayurttan Atayurda Türk Dünyası, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Folklor / Edebiyat, Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Türk Kültürü, Folklor Halkbilim Dergisi, Journal of Turkish Studies, Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları* dergilerinde yayımladı. Çalışmaları nedeniyle Folklor Araştırmaları Kurumu 1996 Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Tekirdağ Folklor Araştırması (1978), *Tekirdağ Folklorundan Örnekler* (1983), *Vezbanja iz Savremenog Turskog Jezika sa Tekstovima* (çev., M. Teodosijeviç, 1988), *Tekirdağ Halk Oyunları Araştırması* (1992), *Tekirdağ Çocuk Oyunları Araştırması* (1992), *Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları* (1993), *Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani* (1996), *Tekirdağ*

Halk Kültürü Araştırmaları (1998), *Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemekleri* (1998), *Adana Halk Kültürü Araştırmaları I* (2000), *Adana Köprü Başı* (M. Sabri Koz'la birlikte, 2000), *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı* (2001), *Dini Tasavvufi Halk Edebiyatı* (2002), *Türk Halk Edebiyatına Giriş* (2004).

HAKKINDA: Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı / Doç. Dr. Erman Artun (Cumhuriyet Kitap, 22.11.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Dini Tasavufi Halk Edebiyatı / Doç. Dr. Erman Artun (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002).

Taner Artvinli

ARTVİNLİ, Taner

Halkbilim araştırmacısı. 8 Kasım 1973, Yusufeli / Artvin doğumlu. İlk ve ortaokulu Yusufeli'de, liseyi İstanbul'da okudu. Gevaş Meslek Yüksekokulunu bitirdikten (1998) sonra Veteriner Sağlık Teknisyeni olarak yurdun Muş-Varto (1990-92), Artvin-Yusufeli (1992- 96), Van-Gevaş (1996-02), Bilecik-Yenipazar (2002-04), Hatay (2004-) gibi çeşitli yerlerinde görev yaptı.

Artvin tarihi ve halk kültürü alanlarında araştırma ve derlemeleriyle tanınan Artvinli, cönkleri ve Artvinli şairlerin şiirlerini eski Türkçeden (Osmanlıca) yeni yazıya aktararak edebiyatımıza kazandırdı. Yerel tarih ve halk kültürü konularında çalışmalarını sürdürdü. 2002 Orhan Şaik Gökyay Ödülü Yusufelili Âşık Pervani'ye verildi. Pervâni'nin kitabını yayıma hazırlayan Taner Artvinli de halk edebiyatı alanında yaptığı çalışmalar nedeniyle ödüllendirildi. Basılı kitaplarının dışında, *Artvin Etimoloji Sözlüğü, Yusufeli Yadigarı, Yusufeli Halk Kültürü, Keşfi Divanı* gibi basıma hazır eserleri vardır.

ESERLERİ:

Yusufeli (2000), *Yusufelili Âşık Pervani* (yay. haz. 2001).

HAKKINDA: Şavşat Dergisi (sayı: 3-4, 2003).

ARU, Selim

Şair (D. 14 Haziran 1910, Üsküdar / İstanbul – Ö. 23 Kasım 1986, İstanbul). Frerler Okulunda başladığı öğrenimini ve Robert Kolejde tamamladı (1933). Sümerbankın haberleşme servisinde göreve başladı. Cumhurbaşkanlığı Özel Kalemi ikinci kâtibi olarak, Atatürk'ün yakınları arasına girdi. Bu sırada, köşke gelen değerli müzisyenlerle dostluk kurdu. İstanbul'da Tekel Genel Müdürlüğüne bağlı bir kuruluşta çalışarak 1969'da emekli oldu. Şiirlerinden bir bölümü *Avucumda Okuduklarım* adı altında (1942) yayımlandı. Üç çocuğu vardı.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

ARUN, Fuad

Araştırmacı-yazar (D. 1909, İstanbul – Ö. ?). Öğetmen bir babanın oğlu olarak dünyaya geldi. Öğrenimini tamamladıktan sonra çeşitli devlet kuruluşlarında çalıştı. Samsun'da Bölge Ekonomi Müdürlüğü, Ankara'da Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Genel Müdür yardımcılığı ve Tetkik Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. Görevi gereği çok sayıda Avrupa ülkesini gezerek incelemelerde bulundu. Hizmetlerinden dolayı takdirname ile ödüllendirildi. 1960 yılında Danıştay üyeliğine seçildi, burada başkan vekili olarak da görev yaptı. 1974 yılında altın pläketle ödüllendirilerek emekli oldu.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Muallim Refik Kınış Hayatı ve Eserleri* (1968).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkiye' de Standardizasyon ve Türk Standartları Enstitüsü* (1964), *Türkiye ve Dış Ülkelerde Çöp Konusu* (1972).

TARİH: *Mondros'tan Cumhuriyetimize Kadar.*

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ARUN, Halit Özdemir.

Bkz. ÖZDEMİR ASAF

ARUOBA (Kaptanoğlu).

Bkz. KAPTANOĞLU, Muazzez

ARUOBA, Oruç

Felsefeci, çevirmen, şair. 14 Temmuz 1948, Karamürsel / Kocaeli doğumlu. TED Ankara Koleji ve Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisansı mezunu. Bitirdiği üniversitede doktorasını tamamlayarak başladığı öğretim üyeliğini (1971-83), Tübingen (F. Almanya, 1976-77), Victoria (Y. Zelanda, 1981) üniversitelerinde konuk öğretim üyeliği ardından sürdürdü (1972-83). Sonraki yıllarda basın kuruluşlarında çeşitli görevler aldı, serbest yazarlık ve çevirmenlik yaptı.

Hume'dan, Nietzche'den, Wittgen-stein'dan, Rike'den, Celan'dan, Başo'dan çeviriler yaptı. Şiirlerinde felsefenin etkileri vardır. Felsefe ve kültür alanında yazılarını, *Oluşum, Arayış, Mor Köpük, Defter, Varlık, Gösteri* dergileri ile *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sayıklamalar* (1994), *Kesik Esin/ tiler* (1994), *Geç Gelen Ağıtlar* (1994), *Ol / An* (1994), *Ne ki Hiç* (haiku denemeleri, 1997), *Ne-Otuzaltı Tanzaku* (1999), *Zilif* (2002), *Doğançay'ın Çınarları* (2004).

DENEME-FELSEFE: *David Hume' un Bilgi Görüşünde Kesinlik* (1974), *a Short Note on the Selby-Biggi Hume* (1976), *Nesnenin Bağlantısallığı* (1979), *The Hume Kant Read* (1988), *Tümceler* (1990), *De ki İşte* (1990), *Yürüme* (1992), *Hani* (1993), *Uzak* (1995), *Yakın* (1997), *İle* (günce, 1999), *Çengelköy Defteri* (2001), *Olmayalı* (2003), *Benlik* (2005).

ÇEVİRİ: *Tractatus* (Wittgenstein' dan, 1985) – *Yan Değiniler* (Wittgenstein 'dan, 1999) *Sancaktar* (Rilke'den, 1985), *Deccal* (Nietzsche'den, 1986), *Haiku* (Başo'dan der. çev. 1998), *Fragmanlar* (Kant'tan, 2000).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İbrahim Berksoy / Haiku: Saydam ve Doğal (Virgül, sayı:

ORUÇ ARUOBA

GÜNDÜZ YARASALARI

I.
Neyiz ki biz?
İlk ışınları görününce güneşin,
Kaparız tepenin gözkapaklarını
Çam değiliz ki, kollarımız açık
Ürpererek karşılayalım doruk ışığı.
Gölgeler kısalınca çıkarız ortaya,
Açıklıktır, aydınlıktır aradığımız,
Parlaklıkta bulur gücünü
görüşümüz.
Tanımayız alacakaranlığı delen,
Tepelerin arasından seçen bakışı.
Kör olmuş ışıktan gözlerimiz.
Gündüz yarasalarıyız biz.

II.
Geceyi düşleriz gündüzken,
Gecede gündüzü.
Yitirebileceklerimiz yitiktir
Onlardan uzaktayken ama
Özleriz, döneriz yeniden
Yitirmeden
Yitirebileceklerimizi
Yitiremediklerimize
Yitirebilirdik, deriz:
Ama yalnızca bir fiil çekimi bu
Tutsaklıklara bağlamışız
özgürlüğümüzü.
Gündüz yarasalarıyız biz.

18, Nisan 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Söyleşi (Kuzeyyıldızı, sayı: 5, 2003), Rengin Bingöl / Bir Yazar ve Bir Marka (Virgül, sayı: 58, Ocak 2003).

ARÛZÎ (Mehmed)

İslâm bilgini (D. ?, Sandıklı / Afyon - Ö. 1678, İstanbul). Ünlü sûfî Pîr Nasûh Efendi'nin oğlu. Sandıklı'da doğdu. Şam Mollalığı görevini tamamlayıp döndükten sonra öldü. Kabri Edirnekapısı dışındadır.

ESERLERİ:

Bakara'dan Âli İmrân'a, Nebe'den Hucurât Sûresine Kadar Hâşiye, Miftâh Ta'likâtı, Dürer Hâşiyesi Tenvîr, Hâviyyü'l-Fevâid fî Şerhi Câmii'l-Kavâid.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ARVAS, Ahmet Sırrı

Gazeteci-yazar ve şair. 5 Mayıs 1972, Van doğumlu. S. Ahmet Arvasi amcasının oğludur. Fevzi Çakmak İlkokulu, Kazım Karabekir Ortaokulu, Perşembe Anadolu Turizm Lisesini bitirdi. İşletme Fakültesi Yönetim ve Organizasyon Bölümünde tahsil yaptı. *Hakimiyet, Tercüman, Yeni Mesaj* gazeteleri, *Tüketici, Medikal, Tarih ve Düşünce, Team Magazin, Special Hospital* dergilerinde muhabir, musahhih, redaktör ve yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Img bünyesinde çıkan, *Amele adlı* mizah dergisi ile *Türkiye Çocuk* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Türkiye gazetesinde "İz Bırakanlar" köşesini hazırladı. Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Sekreterliği görevini gönüllü olarak yürüttü. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Ahmet Sırrı Arvas

İlk ürünü *Yeşilay* dergisinde yayımlandı (1993). Daha sonra *Türkiye, Türkiye Çocuk, Feyz, Team Magazin, Zaman, Kadın ve Aile, Yeşilay, Türkiye Takvimi, Bahçelievler Bülteni, Yöremiz* gazete ve dergilerinde yazdı. Şiirsel bir dil ve akıcı bir üslupla yazan Arvas, öykü kitabında yaşanmış ilginç öyküleri bir araya getiriyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Avrasya Maratonu Mansiyon (Türkiye Çocuk Dergisi), Kutlu Doğum Haftasına Katkı Ödülü (Feyz Dergisi) gibi çeşitli ödüller aldı.

AHMET SİRRİ ARVAS

TELEFON REHBERİ

Olur ya bazen insanın unutulmuş çekmeceleri aralayası, açılmamış defterleri karıştırası gelir.

Karşınıza ipleri dağılmış, yaprakları saçaklanmış, eildi paralanmış bir ajanda eskisi çıkar. Notlar, borçlar, karalamalar ve yayınlanmamış hatıralar... Sonra adresler, telefon numaraları... Hani o, bir zamanlar ezbere bildiğiniz numaralar... Kimi mektup arkadaşıdır, kimi mektep arkadaşı... Kimiyle içtimaya çıkmışsınızdır, kimiyle mesai yapmışsınızdır. Elbet içlerinde bir kahvede tanışıp, üç satır dertleştikleriniz de vardır... Adam yirmi yıl evvel Bayrampaşa Taşlıtarla'da alış veriş ettiğiniz tonton bakkal olabilir. İhtimal o da hiper marketlere, süper marketlere yenilmiş, tası tarağı toplayıp Kastamonu Tosya'ya çekilmiştir.

Saffet amca... Soyadını bile yazmamışım. Van'dan peynir bidonu beklediğim o yağmurlu günde Harem Otogarında tanıştığım ihtiyar olmalı... "Bak yeğenim yolun düşerse... Beklerim inan.. Valla yük olmaz. Aşağı mahallede çeşmenin yanı... Kime sorsan..."

O vilayet Paris oldu be amcam. Hem sen beni nerden hatırlayacaksın?

İşte "iş olsun" kabilinden alınan bir adres daha. Kaya!.. Kim Kaya? Genç mi yaşlı mı? Nerede tanışmış olabiliriz acaba?

Silik bir yazı. "Cumhuriyet Caddesi, Gazi Mahallesi..." Vilayet meçhul, kasaba yok...Hayda! Gel de pirincin taşını ayıkla!

Bu adamla ne işim olabilir. Öyleyse karala!

Bunu bilirim işte hem "iyi" bilirim... Sağolsun, sayesinde... Neyse unut gitsin, gıybete girmeyelim.

Numarayı yeni deftere geçirmeli mi, yoksa üstüne bir çapraz mı çekmeli?

Arasam bulabilir miyim, bulsam hatırlayabilir mi?

Hepsi bir yana, aramaya değer mi?

Bak bunu hiç çıkaramadım, zaten o günden karalanmış, defterden silmişim.

Ama bunu bulduğum iyi oldu işte. Hep o beni arardı, nazımı çekerdi... Eh o zamanlar arayanım soranım çoktu tabii... Gençtim, yakışıklıydım, populerdim. Hani kavak yelleri hesabı, dalgaboyum tutmadıysa belli ederdim. Bazen "hı hı" der geçiştirir, bazen mevzuyu kısa keserdim. Ama yalanım yok, asla kendime "yok" dedirtmedim.

Şimdi açıp arasam. Garibim nasıl da sevinir...

İyi de ne diyeceğim, hangi ortak hadiseden söz edeceğim. Hüzün mü takılmahyım yoksa güldürmeli miyim?

Bak bu numarayı rahatlıkla karalayabilirim. Evet dost gibi dosttu, adamdı, insandı, hatırnazdı ama... Ama çok yaşamadı... Oturup birkaç Yasin-i şerif okusam ne iyi olur, hiç olmadı el açtığımda...

Niye okumam, niye unuturum dualarımda... Bu numarayı karalasan ne olur, saklasan neye yarar? Yanına isim bile yazılmadığına göre o ilişki başlamadan bitmiş olmalı...

Bu hemşehri, belki de uzaktan akraba... Dedesi dedemi bilir, babası babamla akran...

İyi de neden hiç aramadım, hem neden hatırlamadım bir an...

Gözden uzak olan, gönülden de... Hem iş güç... Trafik koşuşturma...

Büyük şehir böyle işte, zamanımız mı var?

Aha sana bir mahalle arkadaşı...

Birlikte gittiğiniz filmler, top koşturduğumuz sahalar... Matrak çocuk, bir gece çarşafa bürünüp karşıma çıkmıştı da... Yine neşeli midir öyle, yine gülünce derinleşir mi gamzeleri?

Üç çocuğu oldu diyorlar, biri dermansız hasta... Borç küfeyle, maaş sigorta yok, ev kira...

Paranın gözü kör olsun, çıkarıp üç onluk yollasak. İyi de yanlış anlamasın, ya almazsa? Ya bozulursa? (...)

ESERLERİ:
ŞİİR: *Hüznüm Dağlara Düştü* (1998),
HİKÂYE: *Herkesin Bir Hikâyesi Var* (2001), *Sen Hiç Duvarlarla Konuştun mu?* (2002), *Çalacak Kapınız Var mı?* (2003).
GEZİ: *Hayatı Değiştiren Yolculuk* (2004).
BİYOGRAFİ: *Gittin Ama Sesin Kaldı Bu Kubbede* (2004), *Orda Bir Adam Var Uzakta* (2004), *Her Parlayan Yıldız Değildir* (2004), *Gönül Kılavuzları* (2004).
ARAŞTIRMA: *Mucebince Amel Olunа* (2004).

ARVAS, İbrahim

Bürokrat, siyaset adamı (D. 1881, Başkale / Van – Ö. 1965, Ankara). Şeyh Hamid Paşa'nın en küçük oğlu. İlk ve ortaöğrenimini Başkale'de, lise öğrenimini İstanbul İdâdisinde tamamladı. I. Dünya Savaşı nedeniyle ailesiyle Musul'a (1915) göç ederek Duhok kasabasında nüfus memuru ve tahrirat kâtibi olarak görev yaptı. Daha sonra ailesiyle Van'a yerleşip Şemdinli kaymakamı oldu. Millet Meclisine İkinci Dönem Hakkâri milletvekili olarak girdi. 1950 yılına kadar daVan milletvekili olarak görev yaptı.

ESERLERİ (Anı):
Tarihî Hakikatler, Seyahatnâme-i Kasım-ı Bağdadî (1952).

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ARVÂSÎ, Abdülhakîm.

Bkz. ABDÜLHAKİM ARVÂSİ

ARVASİ, Battal

Alman kültürü araştırmacısı. 6 Haziran 1952, Erciş / Van doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erciş'te tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü (1975) mezunu. Aynı yıl Alman Akademik Mübadele Dairesinin (DAAD) verdiği bursla Almanya'ya gitti ve orada Heidelberg Üniversitesinde iki yıl alanıyla ilgili çalışma yaptı. 1977'de yurda döndü. 1978'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında asistan olarak göreve başladı. 1982'de "edebiyat doktoru" unvanını aldı. 1984'te aynı üniversitede yardımcı doçent olarak çalışmaya başladı. 1989'da doçent, 1995'te profesör oldu. Alman kültürüyle ilgili makale ve çevirilerini; *Millî Kültür, DTCF Dergisi, N.A.O. Dergisi, Ankaraner Beiträge zur Germanistik, Türk Kültürü Araştırmaları, Gündoğan Edebiyat* dergilerinde ve *Ölümünün 50.Yılında Mehmet Akif Ersoy'u Anma Kitabı, Gündoğan Denemeler Seçkisi*'nde yayımladı.

Battal Arvasi

ESERLERİ:
ARAŞTIRMA: *Türkleri Konu Alan Manzumeleriyle Michel Beheim* (1994).
ÇEVİRİ: *Din Sosyolojisine Giriş* (Joachim Wach'tan, 1987), *Fragmanlar* (Novalis'ten, 1987), *Hermann Hesse'nin Mektupları* (2. bas., 1993), *Roma Notları* (Goethe'den, 1994), *Günümüz Sosyolojisi* (René König'ten, 1994).

ARVÂSÎ, Esseyyid Abdülhakîm.

Bkz. ABDÜLHAKİM ARVÂSİ

ARVASİ, Seyyid Ahmed

Yazar, düşünür (D. 15 Şubat 1932, Doğubeyazıt - Ö. 31 Aralık 1988). Van'da başladığı İlkokulu Doğubeyazıt'ta, Karaköse'de başladığı ortaokulu Erzurum'da bitirdi. Erzurum Erkek Öğretmen Okulundan mezun olarak Konya-Doğanbeyli İlkokulunda öğretmenliğe başladı (1952). Ağrı-Tutsak ilçesi Molla Çepni (Şemdin) köyü ilkokulunda üç yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra girdiği Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünü bitirdi (1958). Pedagoji öğretmeni olarak Van Alpaslan ve Savaştepe İlköğretmen Okulları ile Balıkesir Necatibey, Bursa (1971) ve İstanbul Atatürk Eğitim Enstitülerinde görev yaptı. 1979 yılında isteğiyle emekli oldu. Katılmadığı MHP Büyük Kongresinde Genel İdare Kuruluna seçildiğini radyodan öğrenmiş, "İradesi dışındaki bu tecelliyi reddetmeyi de uygun bulmayarak" emekliliğini istemiştir. 12 Eylül'den sonra MHP ileri gelenleriyle birlikte bir süre tutuklu kaldı. İlk kalp krizini Mamak Cezaevinde geçirdi. Rahatsız olmasına

Seyyid Ahmet Arvasi

TOPLUMSAL HARCIMIZ VE AHMET ARVASİ

Gürcan Dağdaş

Türkiye, yeni bir yüzyıla geçmişte olduğu gibi kimlik tartışmalarıyla girdi. Din ve milliyetçilik ilişkisi bu tartışmalarda en çok dikkat çeken noktalardan birisini oluşturuyor.

Bir insanın hem dindar, hem milliyetçi olabileceğini kabul etmek yerine, dini ve milliyetçiliği birbirine zıt ve rakip değerler olarak görmek, toplumsal harcımızı erozyona uğratır. İki önemli değerden birini tercih etmek mantığı yerine, bunların her ikisini toplumsal kimliğimiz içinde çağın gerekleri doğrultusunda anlamlandırmak toplumsal yapımızı güçlü hale getirecektir.

Dini ve milliyetçiliği birbirinden ayrılmaz iki değer olarak görüp bu iki değerin yaratacağı manevi sinerji eşliğinde, çağın gerektirdiği bilim ve teknoloji donanımına sahip bir millet, geleceğine güvenle bakabilir. Türklüğü bedeni, İslamiyet'i ruhu bilen Ahmet Arvasi, bu yaklaşım doğrultusunda önemli düşünceler ortaya koymuştur.

Türk- İslam Sentezi yerine Türk- İslam Ülküsü düşüncesinin mimarı olan ve Asrın Yesevisi olarak değerlendirilen Ahmet Arvasi, 15 Şubat 1932 tarihinde Ağrı'da doğdu. Ailesi, Van-Bahçesaray'a bağlı Arvas (Doğanyayla) köyündendir. Burada Arvasiler olarak tanınırlar. Babası, Anadolu'da yetişen büyük velilerden Seyyid Abdülhakim Arvasi'dir. Erzurum Erkek Öğretmen Okulu'nu 1952'de bitirdikten sonra Gazi Eği-

→

tim Enstitüsü Pedagoji bölümünü 1958 yılında bitirdi. Milli Eğitim'de uzun yıllar öğretmenlik yaptı. 1979 yılında, Milliyetçi Hareket Partisi Genel İdare Kurulu'na seçildi. 12 Eylül Dönemi'nde yargılandı ve daha sonra serbest bırakıldı. Ömrünün büyük bir bölümünde makale, kitap ve konferanslarla meşgul oldu, özellikle gençliğe rehber olmaya çalıştı.

Gönülden bağlı milliyetçi

Hz. Muhammed'in soyundan yani Seyyid olması nedeniyle ecdadı aslen Arap olan Ahmet Arvas, ırkçılığa, bölgeciliğe ve dar kavmiyet anlayışına düşüncelerinde yer vermeyerek, Türk - İslam Ülküsü düşüncesi eşliğinde Türk Milliyetçiliği'ne gönülden bağlı bir düşünce adamıdır. Yarınlarımızın güvencesi gençlerimizin iyi yetiştirilmesi, sahip olması gereken değerlerin neler olması gerektiği konusunda sürekli düşünen Ahmet Arvasi, eğitim, bilim ve teknoloji konularına önem vermiştir. Eğitim alanında geri kalmayı en büyük tehlikelerden birisi olarak gören Arvasi, eğitimli insanlardan oluşan bir toplumu zengin bir toplum olarak değerlendirmiştir. Ahmet Arvasi, geri kalmış bir memleketi şu şekilde tanımlamaktadır:

"...Denebilir ki geri kalmak demek, eğitim bakımından geri kalmak demektir. İnsanı muasır ihtiyaçlarına göre yetiştirip kadrolaştıramayan cemiyetler, isterlerse dünyanın en zengin coğrafyalarında otursunlar, dünyanın en mühim körfezlerine, limanlarına, boğazlarına ve kanallarına sahip olsunlar, topraklarının altında petrol denizleri bulunsun, yabancı mühendislerin ellerinden çıkan lüks ve konfora sahip olsunlar yine de geri kalmış memleketlerdir.

Türk-İslam Ülküsü, Kendini Arayan İnsan, İnsan ve İnsan Ötesi, Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz, Şiirlerim, Eğitim Sosyolojisi, Doğu Anadolu Gerçeği, İlleri Türk Milliyetçiliğinin İlkeleri, Hasbihal gibi önemli eserlerin yazarı olan Ahmet Arvasi, 31 Aralık 1988 tarihinde daktilosunun başında geçirdiği kalp kriziyle hayata veda etmiştir. Ellialtı yıllık ömrünün büyük bir bölümünü, milletimizin bütünlüğü, kalkınması ve güçlenmesi davasına adayan, Asrın Yesevisi olarak değerlendirilen bu gönül insanını rahmet ve minnet duygularıyla anıyoruz.

(*Tercüman*, 13.6.2006)

rağmen *Türkiye* gazetesindeki köşe yazılarını ölümüne kadar sürdürdü. İstanbul Erenköy'deki evinde ruhunu teslim ederken daktilosu başındaydı. 1977'de Türk Gençlik Vakfını kurmuş ve vefatına kadar başkanlığını yapmıştı.

İlk yazılarını 1967'de *Yeni İstanbul* gazetesinde yayımladı. Daha sonra 1970'li yıllarda *Hergün*, 1980'li yıllarda *Türkiye* gazetesinde günlük köşe yazarlığı yaptı. Günlük fıkra yazarlığından önce yazılarını haftalık *Yeni Düşünce* gazetesinde yayımlamıştı. Ayrıca haftalık *Devlet* gazetesinde; *Ülkü-Bir*, *Gene Arkadaş*, *Hasret*, *Nizam-ı Alem*, *Milli Eğitim ve Kültür*, *Ülkücü Kadro* dergilerinde yazılar yazdı.

Hz. Peygamber'in (sav) soyuna bağlı bir aileden geldiği için aslen Seyyid olduğu söylenen Ahmed Arvasi, savunduğu düşünceleri bir yazısında şöyle özetlemişti:

"Ben, İslâm iman ve ahlâkına göre yaşamayı en büyük saadet bilen, büyük Türk Milleti'ni iki cihanda aziz ve mesut görmek isteyen ve böylece İslâmî gaye edinen Türk Milliyetçiliği şuuruna sahibim. Benim milliyetçilik anlayışında, asla ırkçılığa, bölgeciliğe ve dar kavmiyet şuuruna yer yoktur. İster azınlıklardan gelsin, ister çoğunluktan gelsin, her türlü ırkçılığa karşıyım." (Abdulkadir Sezgin)

SEYYİD AHMET ARVASÎ

HAKİKAT NEDİR?

İnsanoğlu var olduğu ve kendi şuuruna vardığı günden beri bu sorunun cevabını aramıştır: Hakikat nedir?

İnsan diğer varlıklarla beraber içinde doğduğu âlemde her an içinden ve dışından çimdiklenmektedir. Bu karşılıklı uyarmaların mânâ ve mahiyeti nedir? Bu kâinatı dolduran varlıklar birbirlerine bir şey mi söylemektedirler? Her varlık bir diğer varlığın kabuğuna, derisine, içine, dışına dokunmakta, gözlerine çarpmakta, kulaklarını fısıldamaktadır. Kâinat hücre hücre, lif lif birbirine bir sır akıtıp durmaktadır. Evet sahiden bu kıpırdanışın mahiyeti nedir? Bir bütün mü parçalanmaktadır? Parçalar mı bir bütünde birleşmekte ve erimektedir?

Kâinatı dolduran bu taş ve ateş kürecikler, bu kürelerdeki kıpırdanışlar ve çırpınışlar bir keşmekeşin mahşerini mi, avare ve derbeder bir yıkılma ve devrilmeyi mi ifade eder? Kâinat düzensiz bir parçalar kaosu mudur? Mânâsız bir toz ve buhar kumkuması içinde mi yüzüyoruz? Hal böyle ise, insan isimli, düşünen, Allah'ı arayan, düzenden söz eden, duyan, inanan zavallı yaratık nereden doğdu?

Kâinat sırf bir madde yığını mıdır? İnsan sırf bir madde yığını mıdır? Madde Allah'ı arar mı? Madde insanlaşır mı? Madde maddeye isyan eder mi? Madde insanlaşıyor, Allah'ı arıyor, madde maddeye isyan ediyorsa, artık buna madde denebilir mi? İnanan, ağlayan, seven, iyiyi, güzeli, Allah'ı arayan, maddeye isyan eden, çıldıran hep madde mi? O hâlde madde değildir. Ey laboratuar adamları, siz neyin ilmini yapıyorsunuz? Mineralden insana kadar sıçrayan, iyiyi, güzeli, doğruyu ve Allah'ı arayan maddenin mi? Yoksa, insanı inkâr eden bir tutuşla iyiden, güzelden, doğruluktan sıyrılmış ve Allah'sız bir toz ve buhar kumkumasının ilmini mi?

Ya sanatkârlar... Onlar ne ile meşgul? İnsanın iç dünyasını mı işliyorlar? Maddenin ötesinde insan var mı? Fizik ve kimyanın hudutlarını aşan insanı ararken sanatkârlar korkunç bir gaflet içinde midirler? Sanatkârların bu endişesine gülelim mi? Sanatkârlar, bu cüce tanrı mukallitleri büyük bir vehmin kurbanı mıdırlar?

Ya ilim adamları... Deney ve gözlem oltalarını hangi deryaya sarkıtmış bulunuyorlar? Oltalarına takılan şeyler yalnız maddenin mi sırrını çözmektedir? Hayatın ve ruhun sırlarını ele geçirecek oltaları nerede? Yoksa insanoğlunun kendi oltasında bulunduğu kendi düşünceleri, kendi mânâları ve vehimleri midir? İnsan kendi oltasına takılan şeylere renk diyor, şekil diyor, ses, hareket, hararet diyor, sebep diyor, netice diyor... Hakikaten oltaya takılan bunlar mı, yoksa insanın kendisi mi? Gerçek olan duyular mı, kavramlar mı?

İçinde doğduğumuz ve içimizde taşıdığımız, kendisinden bir parça olduğumuz bu âlemde dış ve iç uyaranlarla mütemadiyen uyarıldığımızı önceden ifade etmiştik. Hakikaten bizi mütemadiyen uyaran ve bilgi edinmeye mecbur eden, hiç olmazsa bizim varlığımızda kendi kendimin özerine katlanıp varlığı tanımağa çalışan bir gerçeğin kucağındayız. Bu gerçeğin bir parçası olarak bu gerçeğin içinde olmağa da mecburuz.

→

Bize kendisini tasdik ettirmek isteyen bir gerçeklik her âni bizi içimizden ve dışımızdan uyarmaktadır. Bütün varlığın bağrından taşan ve bütün varlık tezahürlerini aşan, bu arada her varlık gibi bizi de uyaran bir vakıayı «hakikat» diyoruz. Hakikat, bizi her yönden uyaran, etki altına alan, bilgili olmaya zorlayan vakıadır. Bu vakıanın mahiyeti üzerinde insanların anlaşamadıklarını, çeşitli ekollere, dinlere ve mezheplere ayrıldıklarını görüyoruz. Biz burada şimdilik şu kadar söyleyelim: Mutlak hakikat Mutlak Varlık'tan ibarettir. Mutlak Varlık ise görülen ve tasavvur edilen bütün varlık tezahürlerini aşar. Mutlak Varlık, varlığın sırrıdır: Onu duyularla ele geçirmek mümkün değildir. (...)

Duyularımız, hem sıfırı, hem de sonsuzu ele geçiremez. Akıl duyulara bağlı kaldığı müddetçe aynı durumdadır. Halbuki insan zekâsı sıfırı keşfetti ve ondan ürktü, yine sonsuzu sezdi ve onu özledi. İnsan idrakinde kemmiyet, sıfır ile sonsuz arasına serpiştirilmiş durumda. Sayı ise, bu iki uç veya yön arasında zincirlenmiş duruyor. Akıl ve duyu bu kemmiyete tutunmuş, zekâ ise bu kemmiyetin arkasında yatan sıfırdan urpermekte, kendini sonsuzluğun bağrına doğru atmaya çalışmakta. Zekâ, varlık dünyasından sıfıra giden yolu kapalı bulmakta, kemmiyetin içinde bunalmakta, sonsuzluğun Bir'liğini apaydınlık ele geçirip huzura kavuşmak istemektedir.

Zekâ için ölçü Bir'dir, ama sonsuz ve Mutlak olan Bir'dir. Akıl ve duyu ise Mutlak Bir'e uzanamadıkları için izafi bir'lerin peyindedirler. Yani akıl bir'i tâyinde güçlükler çeker; bu bazan pek küçük, bazan da pek büyük bir sınırlı kıymettir. Çokluk duygusu, akla ve duyulara mahsus değerler olduğu halde, sıfır, sonsuz ve Bir, zekânın akla sızdırdığı değerlerdir.

Öyle gözüküyor ki, üç boyutlu «realite» ne kadar çeşitli olursa olsun, ne kadar çokluk ifade ederse etsin, zekâ Bir'i ölçü edinmekte, Bir ile düşünebilmektedir. Bu, insan zihninin pek önemli bir özelliğidir. «BİR», insan zihnine nereden musallat oldu? Bir, hakikat özlemini ifade eder. Biz, eşya dünyasında BİR'i kaybetmişe benzeriz. Onu aramamıza sebep bu olsa gerektir. Kısacası, duyumlarımız ve aklın hakikatı parçalar halinde idrak ederken zekâm ve şuurum onu «bir»-leştirmek istiyor. Bu suretle bilgi zihnimizde çeşitlenir. Zekâ, parçalardan «bir»e doğru giderken, ileride izah edeceğimiz prensipleri basamak basamak geçmektedir. İlerde pek açık olarak anlaşılacağı üzere, bilgilerimiz üç renk halinde gözükmektedir. Bu renkleri, sahip olduğumuz bilgilerimizin tahlilinden çıkarmak ve sezmek mümkün olacaktır. Önce, ne gariptir ki, pek çok renk harmonilerine ve çeşitlerine rağmen insan gerçekte üç temel renge maliktir. Hepimizin bildiği gibi bu üç renk, mavi, sarı ve kırmızıdır. Bütün renk bilgimizi bu üç kadroda toparlayabildiğimiz gibi, bütün bilgilerimizi de üç temel prensipte toplayabileceğiz.

(Kendini Arayan İnsan, 1989)

Özellikle ilk iki eseri *Kendini Arayan İnsan, İnsan ve İnsan Ötesi* adlı kitaplarıyla tanınmış ve geniş ilgi toplamıştır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sır* (Ahmet Cezar Arvasi imzasıyla, 1955), *Şiirlerim* (tüm şiirleri, 1989).

DENEME-İNCELEME: *İleri Türk Milliyetçiliğinin İlkeleri* (18 sayfalık bir kitapçık, 1965),

Kendini Arayan İnsan (1968), *İnsan ve İnsan Ötesi* (1970), *Dünyadaki Kaynaşmalar ve Milli Eğitimimiz* (1975), *Eğitim Sosyolojisi* (1976), *Türk-İslâm Ülküsü* (3 cilt, *Hergün* gazetesindeki yazıları, 1979, 1980, 1983), *Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz* (1982), *İlm-i Hal, Doğu Anadolu Gerçeği* (1986),

Size Sesleniyorum 1 (Türkiye gazetesindeki yazıları, 1989), Hasbihal (6 cilt, Türkiye gazetesindeki yazıları, 1991),

HAKKINDA: Abdulkadir Sezgin (anma yazısı, Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı, 1989, s. 632-635), Bir Horasan Eri Seyyid Ahmed Arvasi (Gökkubbe dergisi, Haziran 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

ARZIK, Nimet

Gazeteci-yazar (D. 1921, Bornova / İzmir - Ö. 27 Temmuz 1989). İzmir Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesinde başladığı lise öğrenimini Polonya'da tamamladı. İkinci Dünya Savaşı'nın ilk yılını da bu ülkede geçirdi. Annesi Polonyalı, babası Türk olan ailesinden yirmi üç kişi İkinci Dünya Savaşı'nda hayatını yitirdi ve Arzık, Türkiye'ye döndü. Yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi DTCF'nin Fransız Filolojisi Bölümünde tamamladı. Üniversite Senatosunun aldığı karar uyarınca dört yıllık bölümün sınavlarını bir yılda verdi ve mezun oldu.

Ermeniler tarafından öldürülen Büyükelçi Taha Carım'ın kardeşi olan Nimet Arzık, eşini de uçak kazasında kaybetti. Eşi, Anadolu Ajansı Genel Müdürü olan Şefik Arzık, dönemin Başbakanı Adnan Menderes ile 1959 yılında Kıbrıs sorununun çözümü için İngiltere'ye gitmiş, Menderes'in de içinde bulunduğu uçağın düşmesi sonunda hayatını yitirmişti. Başta Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü olmak üzere resmî ve özel basın yayın kuruluşlarında çalışan, *Yön*'ün çıkarılışına katılan ve her dönemde muhalefet kanadında yer alarak çok sayıda dergi ve gazetede yazar olarak görev yapan Nimet Arzık'ın basılmış 41 kitabı vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ak Altının Ağası, Yunus Emre Şiirleri, Menderesi İpe Götürenler, Eskişiler Zinciri, Çetin Altan'dan Demirel'e, Bitmeyen Kavga İsmet İnönü* (1966), *Türkiyem... Türkiyem...* (Bizansı Unutun Fransua!, 1968), *Demirel'in İçi-Dışı* (1985), *Atatürk et son Oeuvre dans la Poesie Turque d'Aujourd'hui* (1981).

ANI: *Üç Beyleri* (Biyografiler ve Anılar, 1972), *Tek At Tek Mızrak* (3 cilt, 1983).

ANTOLOJİ: *Anthologie de la Poésie Turque* (1968), *Yunus Emre Poemes* (Güldeste, Fransızca, 1990).

ARZU, Cemal

Yazar. 1944, Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaöğreniminin Diyarbakır'da tamamladıktan sonra İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünü (1968) ve öğretmenlik yaparak okuduğu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini (1975) bitirdi. Uzun süre öğretmen olarak çalıştı. 1986'dan sonra İstanbul'da serbest avukatlık, Datça'da hazine avukatlığı yaptı. Roman ve hikâyeleri yanı sıra çevirileri vardır.

Cemal Arzu

CEMAL ARZU

SIRATTA BİRKAÇ İNSAN

Ufuk bir hazırlık içinde. Güneş ha doğdu ha doğacak. Belliydi. Tanımlanması güç bir renk bileşimi kuşatmıştı gündoğumunu. Yer, daha tembelliğini sürdürüyordu. Karanlık ölüm gibi bir uykuya boğmuştu canlı diye ne varsa. Bir cehalet uykusu gibi. Az sonra ışık, alışageldiği üzere yavaş yavaş nüfuz edecekti toprağa. Toprağın ürünlerine, türevlerine.

Ufuktaki, ayrımlanması zor bu renk cümbüşü olağanüstü güzellikte, yeni bir güne selamdı sanki. Bir işaret bir uyarı, bir tebliğdi. Kainata yüklenecek cebri bir sorumluluktu. Vakit bir telaş içindeydi. Bileşim, birbirinden ayrılıp süzülerek en etkin rengi bakî bırakacaktı az sonra. Herkes, her şey kendi gücünden sorumluydu. Gözü uyku tutmamış hanif bir şair, vakti böyle anlatıyordu.

Tepeden bakıldığında sergilenen huzur, görünüm olarak enfesti. Sessiz kent, yüce mabed, şu dağ silsilesi, vadiler, şu küçücük yerleşim birimleri, göçebe çadırları, beriyandaki kayalık ayrılan ve birleşen belli belirsiz yollar, çöl, vaha ve pınar. Hepsi, bir ayuç aydınlıkta dingin ve tasasız bir yaşam çağrıştırıyordu.

Çok değil, güneş bir mızrak boyu yükseldiğinde, bu sükut patlayacak, bu huzur korkunç bir endişe ve tedirginliğe dönüşecekti. Işık, adeti olduğu üzere aksama devrini tamamlayıncaya kadar sömürülecek, eritilecek, çeplere ve küplere doldurulacaktı. Kalbin yalnızlıkları, aklın şaşkınlıkları, nefsin sapıklıkları sürüp gidecekti gün boyu, belki de zaman boyu..

Ama bir umut vardı gene de. İyad'lı şairin dediği gibi, yerin göğün tanık olacağı bir olay yakınlarda olabilirdi. Sabahtı bir hazırlık vardı çünkü. Hesaplar tersine dönebilir, gözler ve hainler yanılabilirdi. Hatta beklenen gün cehennem olabilirdi. Lacivert, karanlığı zorlayarak öteye ittiğinde, narçiçeği, sarı ve beyazla gelecek olan aydınlık kuşatması, Musa'nın eli gibi zorlu bir kayayı toz haline getirebilen hükmünü tebliğ edebilirdi. Kaçınılmaz olarak, adet olarak..

Safa tepesinde kocaman ve yassı bir kaya titremeye başlamıştı.

(*Sıratta Birkaç İnsan*, 1986)

ESERLERİ:

İNCELEME: *İslâmın Dünü Bugünü* (1975).

ROMAN: *Seydoş* (1976), *Sıratta Birkaç İnsan* (1986).

HİKÂYE: *Akrepler* (1978), *Afganlı Kadın* (2003).

ÇEVİRİ: *İslâm Hümanizmi* (Abdülkerim Zeydan'dan), *İslâm'da Fert ve Devlet* (Abdülkerim Zeydan'dan, 1969), *İslâm ve Irk Sorunu* (Abdülkadir Kâmil'den, 1972).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997).

ÂSÂF

Divan şairi ve devlet adamı (D. 1853, İstanbul - Ö. 18 Ocak 1903, Brüksel / Belçika). Manastırlı Fâik Bey'in verdiği Âsâf, şiirdeki mahlasıdır. Eserlerinde ayrıca Dâmad Mahmud ve M. Asaf takma adlarını kullandı. *"Halil Paşazade Mahmud Celâleddin Bey"* ibaresi, ebced hesabıyla doğum tarihini verir. Asıl adı Mahmud Celaleddin olup Sultan Abdülmecid'in kızı Seniha Sultan'la evliliğinden (5 Aralık 1876) dolayı Damat Mahmut Paşa olarak tanındı. Eski sadrazamlardan Hüsrev Paşa'nın kölesi Bahriye Nazırı Gürcü Halil Rif'at Paşa ve Sultan Mahmûd-ı Adlî'nin kızı Sâliha Sultan'ın oğlu; Prens Sabahattin ve Lütfullah'ın babası. İki yaşında yetim kalarak babasının kâhyası Ali Kemâli Paşanın nezaretinde büyüdü. Genç yaşta Sadaret Mektûbî Kalemine, daha sonra Âmedî Odasına memur olarak alındı. Paris Elçiliğinde görevlendirildi. Dönemindeki Halidiye tarikatı şeyhlerinden Feyzullah Efendiye bağlananlar arasında yer aldı.

Sarayda çeşitli memuriuklardan sonra Şûra-ı Devlet üyeliği, Dahiliye Nazırlığı (1877-99), Sadık Paşa Kabinesinde Adliye Nâzırlığı (1878) yaptı. II. Abdülhamit aleyhindeki çalışmaları nedeniyle görevinden alındı. Oğulları ile Avrupa'ya kaçtı (1899). Paris ve Londra'da, Jöntürklerle birlikte siyasî faaliyetlerine devam etti, Jön Türk Kongresinde fahri başkanlık yaptı, bunun üzerine rütbesi geri alınıp idama mahkûm edildi.

Son yılları Avrupa'da sürgün hayatı biçiminde geçti. Marsilya'dan Cenevre'ye geçti, İsviçre'de çıkarılan *Osmanlı* gazetesini İngiltere'ye, Folkeston'a taşıyarak dağıtılmasını sağladı. Jön Türkler arasındaki liderlik mücadeleleri ve entrikalar, yurda dönmesi için yapılan uyarılar nedeniyle İngiltere'den ayrıldı. Mısır Valisi Abbas Hilmi Paşa'nın davetiyle önce Kahire'ye, daha sonra Korfu ve Roma'ya geçti. Hastalığı sebebiyle Brüksel'e gitti. Sultan Abdülhamid tarafından İstanbul'a getirilmek istendi; ancak oğulları 1903'te onun adına Brüksel'de ölmeyi tercih ettiğini duyuran bir beyanat verdiler. Önce Paris'te Pere-Lachaise Mezarlığına gömüldü. Oğlu Prens Sabahaddin, II. Meşrutiyet'ten hemen sonra yurda dönerken babasının kemik kalıntılarını yanında getirdi ve Eyüp Sultan civarına gömülmesini sağladı.

Kuruçeşme'deki yalısı, Tophâne-lioğlu'ndaki konağı ve Pendik'teki köşkü, döneminin önde gelen bilim ve sanat merkezlerindendi. Hersekli Arif Hikmet, Hoca Hayret Efendi, Üsküdarlı Tal'at, Sâfi ve Hüseyin Dâniş Beyler meclisinde sıkça bulunan isimlerdendi.

Şiirleri *Hazîne-i Fünûn*, *Mecmûa-i Edebiyye*, *Hamiyet*, *Resimli Gazete* gibi edebiyat dergilerinde yayımlandı. Bunlar genellikle sansürden geçebilen gazelleriydi. Şiirlerini sosyal ve siyasî içerikli olanlarla birlikte toplu olarak Kahire'de yayımlattı. Avrupa'ya gitmeden önce yazdığı dönemin yöneticilerini yerdiği ve Avrupa'da yazdığı vatan özlemini dile getiren gazellerinde Namık Kemal etkisi görülmektedir. *Divan*'ındaki şiirleri çoğu nazire ve Namık Kemal'in koyu tesiri altında olmasına rağmen, döneminde belli bir üne sahip oldu. *Divan*'ı 1898'de Mısır'da yayımlandı.

"Divan şiirinde bir aşama sayılacak ölçüde olmasa bile çok duygulu gazellerinde ustaca kurulmuş bir dil örgüsü vardır." (Şükran Kurdakul)

ESERLERİ:

Dâmad Halil Paşa-zade Dâmad Mahmud Paşa'nın Eş'ârı (1898), *Tezkire-i Ulemâ, Ulemâ-yı Arab'ın Hilâfet Hakkındaki Şer-i Mübîn ve Ahbâr-ı Sahiha-dan İktibasları ve Dâmad Mahmud Paşa'dan Sultan Abdülhamîd'i Sânî ye Mektub* (1898).

HAKKINDA: İbrahim Temo / İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin Teşekkülü ve Hidemât-ı Vataniyye ve İnkılâb-ı Milliye Dair Hatıralarım (1939), Ahmed Bedevi Kuran / İnkılâp Tarihimiz ve Jön Türkler (1945), Sara Ertuğrul Korle / Geçmiş Zaman Olur ki: Prenses Mevhibe Celalettin'in Anıları (1953), İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Mahmut Celâlettin Paşa'ya Dair (Resimli Tarih Mecmuası, sayı: 49-50, Ocak-Şubat 1954), Cemal Kutay / Prens Sabahattin Bey - Sultan II. Abdülhamit ve Terakki (1964), Sina

Akşin / Jön Türkler ve İttihat ve Terakki (1987), Şükrü Hanioğlu / Bir Siyasal Düşünür Olarak Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi (1981), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TDOE - TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ASAF, Özdemir
Bkz. ÖZDEMİR ASAF

ASAL, Raşel Rakella
Yazar. 1949, İzmir doğumlu. Amerikan Koleji son sınıfta yaratıcı yazarlık dersinde hazırladığı metinler ile öğretmeninin dikkatini çeken Asal, on yedi yıllık evlilikten sonra yeniden öğrenci oldu. Fransızca ve İspanyolcayı kendi ülkelerindeki dil programlarına katılarak ileri düzeyde öğrendi. Turizm Bakanlığının açtığı sınavda başarı göstererek İngilizce, İspanyolca ve Fransızca ülkesel turist rehberliği kokartı aldı. Asal, sanat tarihi, arkeoloji, mitoloji konularında alanında uzman kişilerden özel eğitim aldı. Türkiye'nin kültür mirası adet ve geleneklerini içeren gezi kitabı projesi için eğitim planı yaptı. 1997 yılında elli yaşında Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfının en deneyimli üyesi olarak yazarlığa hazırlık, uygulamalı yazarlık, yazın-felsefe ilişkisi seminer programını tamamladı. Hacettepe Üniversitesinin yüksek lisans düzeyindeki edebiyat kuramları programına misafir öğrenci olarak devam etti. Sanat tarihi, arkeoloji ve mitoloji alanlarında özel eğitim aldı. Yaşamını ve çalışmalarını İzmir'de sürdürdü.

Raşel Rakella Asal

ESERLERİ:
Volga Hüznü (1999), *Duyuyor musun Kalbim* (2003), *Herşey Sanki Bir Eski Zaman Düşünde* (2003).

HAKKINDA: Avram Ventura / Düşündükçe "Asal'dan Üç Anlatı" (Şalom gazetesi, 27.8.2003), Adalet Bilgin / Bir Kitabın Ardından (Şalom, 17.9.2003 - 15.10.2003), Tuna Saylağ / Şalom (10.12.2003), Güneş Pehlivantürk / Hatıralardan Kalan (Akşamlık, sayı: 79, 7.11.2003), A. Neyzar Karahan / Bakırçay gazetesi (29.12.2003), A. Nedim Atilla / Akşam (18.1.2004), Tufan Erbarıştıran / Üç Sanatsal Yolculuk (Cumhuriyet Kitap, 22.1.2004), Emine Kantarcı / 17 Yıl Geciken Serüven (Haber Ekspres gazetesi, 22.11.2004).

ASAL, Talat
Hukukçu, yazar, siyaset ve devlet adamı. 1922, Çankırı doğumlu. İlköğrenimini Kırıkkale'de yaptı. Ankara Atatürk Lisesi (1941) ve Ankara Hukuk Fakültesi (1945) mezunu. Türkiye Emlak Kredi Bankası ve Sümerbankın kuruluşu olan Emlakbank Yapı Limited ortaklığında müşavir olarak çalıştı. 1950 yılında serbest avukatlığa başladı. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanında, dönemin başbakanı Adnan Menderes'in savunma avukatlığını yaptı. Dava nedeniyle bir süre Harbiye'de hücrede, bir süre de Balmumcu Hapishanesinde yattı.

1961 seçimlerinde Edirne'den, 1965 seçimlerinde Zonguldak'tan, 1969 seçimlerinde Samsun'dan, 1973 ve 1974 seçimlerinde de İzmir'den milletvekili seçildi. 12 Eylül 1980 tarihine kadar parlamentoda görev aldı. 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in genel başkan seçildiği Adalet Partisinin 1964 kongresinin başkanlığını yaptı. Adalet Partisi'nin genel idare kurulu üyeliği ve beş yılı aşkın bir süre genel başkan yardımcılığı görevinde bulundu. 12 Eylül 1980 darbesiyle düşürülen hükümette Gençlik ve Spor bakanı olarak görev aldı. Aynı yıllarda Sıkıyönetim Komutanları Koordinasyon Kurulu üyeliğinde de bulundu.

ESERLERİ (Anı):
Güneş Batmadı (2003), *Kalırsam Nasihatim Ölürsem Vasiyetim Olsun...* (2003).

ASAR, Mevlüt
Şair. 1951, Konya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1974) mezunu. Dokto-

RAŞEL RAKELLA ASAL

VOLGA HÜZNÜ

Her şey sürekli bir akış içindeydi. Bir ırmağa ikinci kez girdiğimizde bedenimizin üstünden akıp giden su başka bir sudur demişti Efesli Hereklitos.

Ve zaman değişiyordu.

Levi-Strauss'a göre tarih mitti. Tarihsel olgular belirli bir düzgüye göre yapılacak ayıklamayla mümkündü. Bu düzgü kronolojiydi. Kronoloji kesikli tarih öbeklerine dayanırdı: Her öbek, özerk bir göndermeler çerçevesi oluştururdu. Bütünleştirici zihin, kesik kesik, öbek öbek, parça parça, kırık kırık onları biriktirir ve bir düzgüye dizerdi.

Ve tarih değişiyordu.

Olaylara bir anlam vermesi gereken akıldı. Akıl içgüdü ve düşgücü karşısında hep yenik düşerdi.

Vasatlıktan kurtulmanın yolu sanattan geçerdi. İşte kitabım. Okuyordum. Okumak belleğimizin içinde bir bahçe yaratmaktan başka bir şey değil diyor yazar. Ve ekliyor, okumak kendimize anılar ve heyecanlardan oluşan küçük bir hazine yaratmaktır.

Düşüncelerimle öylesine uzaklara gidiyordum ki, geri dönecek yolu bulamadım.

Düzen vardı, düzensizlik de.

Bu iki durum arasında yaşam vardı. Yaşanacak yaşam vardı. O zaman yaşamak nasıl? Nereye doğru? Doğru yön hangisiydi? Her devinimin arkasında ilk anın kararsızlığı vardı. Neden doğmuştu herşey?

Belki de bilgelik hiç sorgulamamak demekti.

Ben bilge değildim.

Tamamen çizilmiş yollara yürüyorduk.

Ama olmaz, çizilmiş yollar yoktu. Kimin tarafından çizilmiş? İnsan nasıl isterse öyle yer değiştirebiliyordu. Canımız nereye isterse oraya gidebiliyordumuz. Coşkun ırmaklara benziyordu yaşam. Zaman bir eğrelti otunun sıcağında geziniyordu. Aylardan yoksa haziran mıydı?

"ZAMAN" şaşkın şaşkın, daha çok da acıyarak bana bakıyor, varlığımı hissettiriyordu. Birdenbire, nasıl yapabildi bunu?

Ama kasıtlı yapmış olamaz... kuşkusuz, buraya geldiğimden beri ona bakmaktan, gözlerimi ona dikmekten hiç alamamıştım kendimi. "Kayıtsız, dikkat etmiyormuş gibi bir hava takınmak hiçbir şeye yaramaz" diye bağırdım ona. "Zaman" özür dilemedi benden. Çekip gitti. Ne de şakacıydı. Niye kaçmıştı? Niçin hep suskundu. Neden gelmişti? Görünmez, renksiz, kokusuz, bilinmez cüssesiyle nasıl da etkili olmuş ve bu uyusukluğuma yol açmıştı. Onu bulmağa çalışmak niye? Mekan değişmekteydi. Zaman da.

(*Volga Hüznü*, 2003)

Mevlüt Asar

ra öğrenimi için Federal Almanya'ya (1977) gitti. 1980 yılından itibaren Almanya'da öğretmenlik; Duisburg RRA'sında danışman olarak görev yaptı. NRW Eğitim ve Bilim Sendikası Multi Kültürel Politika Komisyonunun ikinci başkanlığını ve Fakir Baykurt'un ölümünden beri Duisburg Edebiyat Kahvesinin yönetmeyi sürdürdü.

Şiir, öykü, kitap tanıtma yazıları, Alman edebiyatından yaptığı çeviriler ile kültür ve eğitim konularına ilişkin makaleleri Almanya'da çıkan çeşitli antoloji, dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Gurbet ikilemi (1986), *Kavşak* (1995), *Aydınlığa Akan Şiirler* (1997).

HAKKINDA: TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ASENA, Ahmet Cemil

Devlet adamı (D. 1872, Diyarbakır – Ö. 24 Şubat 1941). Öğrenimini Diyarbakır Askeri Rüştiyesi ile Aşiret Mektebi, İstanbul Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâncde tamamladı (1897). Çalışma hayatına 1898 yılında Diyarbakır Vilâyeti Maiyet memuru olarak başladı. Stajını bitirince kaymakamlığa terfi etti. 1899'dan itibaren Siverek, Avniyc, Midyat, Cizre, Nusaybin, Derik (iki defa), Erve, Mutki, Beşiri (iki defa), Pazar, Resülayn, Reşadiye ve sonunda Mülkiye kaymakamı olarak emekliye ayrıldı. Memleketi olan Diyarbakır'a yerleşerek, buradaki yerel gazetelerde yazılar yayımladı. Diyarbakır Belediyesi reis vekilliği, Belediyc ve İl Genel Mcclisi üyeliklerinde de bulundu. Oğlu Fikret Asena avukatlık yaptı.

A. Cemil Asena, basılı bir eseri olmamakla birlikte, Ziya Gökalp'in çocukluk arkadaşı olarak, henüz basılmamış *Ziya Gökalp* adlı eserinde Gökalp'le ilgili önemli bilgiler vermiştir.

HAKKINDA: Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeler (c. 1, 1968), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.269).

ASENA, Duygu

Gazeteci-yazar. (D. 19 Nisan 1946, - Ö. 30 Temmuz 2006, İstanbul). Annesi, Mustafa Kemal Atatürk'ün yaverliğini yapıp daha sonra CHP Gümüşhane milletvekili olan Şevket Öntersev'in kızıdır. Şirin takma adını da kullandı. Kadıköy Kız Lisesi (1964), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Bölümü (1971) mezunu. İki yıl pedagog olarak çalıştı. 1972 yılında *Hürriyet* gazetesinde gazeteciliğe başladı. *Kelebek* gazetesinde köşe yazarlığı, muhabirlik yaptı. *Ayrıntılı Haber* gazetesinde muhabirlik, Man Ajansta metin yazarlığı (1976-78) yaptı. 1978'de Gelişim Yayınlarına genel yayın yönetmeni olarak girdi ve *Kadınca ile birlikte Onyedi, Kim, Ev Kadını, Bella Bayan, Moda, Örgü, First* gibi pek çok dergi yönetti. Bu dönem içinde *Söz, Sabah, Güneş* gazetelerinde köşe yazarlığı, yöneticilik ve röportaj yazarlığı yaptı. *Milliyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Ayrıca *Umut Yanda Kaldı, Yarın Cumartesi, Bay E* adlı üç filmde rol aldı.

Duygu Asena

Daha çok kadın sorunları ve magazin konularına eğildiği yazılarını *Kelebek* (1972-74), *Ayrıntılı Haber* (1975), *Kadınca* (1978-88) gazete ve dergilerinde yayımladı. İki yılda kırk baskı ile satış rekoru kıran, daha sonra elli üç baskıya ulaşan *Kadının Adı Yok* kitabıyla üne kavuştu. *Kadının Adı Yok,* Boğaziçi Üniversitesince yılın kitabı seçildi (1988); Almanya, Hollanda ve Yunanistan'da, bu dillere çevrilerek yayımlandı. Yunanistan'da en iyi satanlar listesine girdi. Diğer kitapları da çok basıldı, çeşitli dillere çevrildi. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

Kadının Adı Yok (1987), *Aslında Aşk da Yok* (1989), *Kahramanlar Hep Erkek* (1992), *Değişen Bir Şey Yok* (1994), *Aynada Aşk Vardı* (2000), *Aşk Gidiyorum Demez* (2003).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız – Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), TBE Ansiklopedisi (2001).

ASENA, İnci

Şair. 1948, İstanbul doğumlu. Ani Toros müstearını da kullandı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisinde okudu. Kurduğu Adam Yayınlarını yönetti. Şiirleri 1990'dan itibaren *Adam Sanat* ve *Varlık* dergilerinde yer aldı.

"İnci Asena'nın Üç Gün Paris ve Amsterdam'dan kitaplarını okurken bana başka şiirleri, kitapları, yazarları çağrıştırdı, beni daha da zenginleştirdi. O, beni fotoğraflardaki öykülere, gizlere, tanıdığım kentlere, sokaklara götürdü bir kez daha." (Gültekin Emre)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Tramvay Döşeriz Ay Döşeriz* (1993), *Çıplak Bakamıyorum* (1996), *Üç Gün Paris* (1998), *Amsterdam'dan* (1999), *Tutamadığım Sözler* (1999).

ARAŞTIRMA: *Yirminci Yüzyılda Yazınımıza El Verenler* (2001).

ROMAN: *Aldanış* (2005).

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 240), Leyla Şahin / "Çıplak/Ay" Şiirleri (Cumhuriyet Kitap, 23.7.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 4.3.1999), Gültekin Emre / Paris-Amsterdam (Cumhuriyet Kitap, 4.5.2000), Yirminci Yüzyılda Yazınımıza El Verenler (Cumhuriyet Kitap, 4.1.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c.3, 2002), Şener Öztop / Radikal Kitap (10.2.2005), Asuman Kafaoğlu-Büke / Radikal Kitap (17.2.2005).

İnci Asena

ASENA, Orhan

Oyun yazarı (D. 7 Ocak 1922, Diyarbakır – Ö. 13 Şubat 2001, Ankara). Diyarbakır Lisesi (1939), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1945) mezunu. Çeşitli il ve ilçelerde hükümet tabipliği (1946-52) yaptıktan sonra çocuk hastalıkları uzmanı oldu (1955). Sekiz buçuk yıl Almanya'da, dönüşünde Ankara'da hekimlik yaptı.

Şiirleri *Yaratış, İstanbul* (1943-44), *Varlık, Hisar* (1952-56) dergilerinde

Orhan Asena

yer aldı. Sonra şiiri bırakıp tümüyle oyun yazarlığına yöneldi. Oyunları Ankara ve İstanbul Devlet ve Şehir Tiyatrolarında defalarca sahnelendi. *Kocaoğlan* adlı radyo oyunuyla Basın-Yayın Genel Müdürlüğünün 1956'da açtığı bir yarışmada birincilik ödülünü, *Tanrılar ve İnsanlar* ile 1960 Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülünü, *Atçalı Kel Mehmet* ile TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında birincilik ödülünü, 1964'te Kültür Bakanlığının düzenlediği Karagöz Metinleri Yarışmasında *Hacivat Politikacı ve Hacivat Emekli* ile üçüncülük ödülünü aldı. 1973 İsmet Küntay Ödülünü kazandı. *Şili'de Av* adlı oyunu, 1975'te *Tiyatro 74* dergisince yılın oyunu seçildi. *Ölü Kentin Nabzı* oyunu ile 1980 İsmet Küntay Tiyatro Ödülünü, *Ölümü Yaşamak / Ya Devlet Başa, Ya Kuzgun Leşe* ile 1983 Avni Dilligil Tiyatro Ödülünü ve 1983 Türkiye İş Bankası Tiyatro Büyük Ödülünü kazandı.

Daha çok tarihi konuları ele alan oyunlarıyla tanınan Orhan Asena, üretkenliği, oyunlarının konuları ve dili ile Türk tiyatrosunun Shakespeare'i olarak kabul ediliyordu. Asena'nın vefat ettiği gün, *Yıldız Yargılaması* adlı oyunu Bursa Devlet Tiyatrosu'nda sahneleniyordu.

Tiyatronun eğitici bir amaç ve ihtiyaç haline getirilmesi için mücadele etti.

"Tiyatromuza oyunlarıyla katkısı tartışılmaz olan Asena'nın öncelikle birikimli bir yazar olduğunu, okumaktan yılmayan bir biriktirici olduğunu, toplumdan uzak düşmeyen ve dünyaya bakışından ödün vermeyen bir yapıya sahip olduğunu kabullenmeliyiz." (Hülya Nutku)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Masal* (1941), *Kıt Kanaat* (1957), *Kurtuluş Savaşı Destanı* (1995).

OYUN: *Tanrılar ve İnsanlar / Gılgameş* (Nüvit Kodallı'nın müziğiyle opera olarak sahnelendi, 1952; Gılgameş Operası, bas. 1968), *Korku* (1956), *Hürrem Sultan* (1960), *Kocaoğlan* (1962), *Yalan* (1962), *Gecenin Sonu* (tek perde, oyn. 1962, bas.1964), *Kapılar* (oynanmadı, bas. 1963), *Gecenin Sonu* (tek perde, 1964), *Toroslardan Öteye* (1964; oyn. 1968), *Tohum ve Toprak / Alemdar Paşa* (1966), *Hacivat Politikacı* (1964),

ORHAN ASENA

"İLK YILLAR 'ROKSALAN'I SUNARKEN"

Benim için Kanuni Sultan Süleyman 46 yıl saltanat sürmüş, Osmanlı'yı en son sınırlarına dek genişletmiş, zaferden zafere koşmuş, Avrupa'yı titretmiş, çağına damgasını vurmuş bir büyük cihangir olduğu için değil, yaşamındaki üç büyük trajiği sezdiğim için ilginçtir.

Kanuni'nin büyük tarihsel kişiliği tarihte yerini bulmuştur. Ama devlet ve evlat, devlet ve dost arasında kalmış, evlat ve dost değeri bilen, üstelik duyarlı bir ozan olan Süleyman'ın bu dramı ne kadar korkunç yaşadığını duyumsadığım için ilginçtir. İşte bu dramın korkunçluğunu tarih bize veremez.

Bundan yirmibeş yıl önce Hürrem Sultan'ı yazarken, konumu bitiremediğimi sezmiştim. Bu oyunda şehzade Mustafa çevresinde dönen dolantılar yeni yeni kurbanlara neden olacaktı. Nitekim Ya Devlet Başı Ya Kuzgun Leşe'de Hürrem biraz da ettiğini bulur. Gülbahar'ın oğlunu saltdışı bırakırken kendi öz oğullarını karşı karşıya getirir. Ama bir de bu olayların başı vardı.

Haremi dolduran yüzlerce adsız acemi kız arasında bir Roksolan nasıl oluyor da en öne fırlayabiliyor? Haremin tüm kurallarını gelenek ve göreneklerini altüst ederek genç padişahın yalnızca yatağını değil gönlünü, kafasını, hatta vicdanını ele geçirebiliyor? Dünyayı avucunda tutan bir Süleyman'ı kendi küçücük avuçları içine alabiliyordu.

Bu Kanuni Sultan Süleyman'ın yaşamında ilk açıktır, en büyük açık...

Öyle bir açık ki, buradan girerek Hürrem Sultan, yalnız hükümdarı değil Osmanlı'yı da ele geçirmiş oluyor. Osmanlı tarihinde ilk kez bir kadın doğrudan doğruya iktidara oynuyor ve canlar, canlar pahasına onu eline geçirebiliyor. İlk Yıllar (Roksolan) İşte bu iktidar kavgasının öyküsüdür.

Burada Hürrem'in ilk kurbanı olarak Makbul İbrahim Paşadan sözetmemiz gerekiyor.

Makbul İbrahim Paşa (Sonradan Maktul) Süleyman ilişkisi, öyle herhangi bir padişahla sadrazamı ilişkisi değildir. Tarihler bile böyle bir ilişkinin benzerine ne Osmanlı tarihinde ne dünya tarihinde bir örnek gösteremiyor.

Bazı tarihler bu ilişkiyi çok eskiye, ta İkinci Beyazıd dönemine dek uzatırlar. Onlara göre ta Beyazıd döneminde tutsak edilip Enderun'a alınmış, bu Rum dönmesi çocuk, o tarihte kendisi de aynı yaşlarda bir çocuk olan Süleyman'ın dikkatini çekmiş ve dedesinden istenmiştir. Daha yaygın bir kanıya göre Süleyman, İbrahim'i Manisa'daki şehzadeliği sırasında tanımış, bedelini ödeyerek kendisine musahip olarak almıştır. Öyle ya da böyle, şurası muhakkak ki: Süleyman bu hakkı seçiminin mutluluğunu, bir gün onu cellada verinceye dek yüreğinde duymuş, sadrazamına durmadan bağışlar bağışlar bağışlarda bulunmuş, sadrazamlık az gelmiş, kız kardeşi Hatice Sultan'ı vererek damatlıkla onurlandırmış, serdarlık vermiş, serasker yaptığında, gelenek dışına çıkarak üç tuğla değil de yedi tuğla ödüllendirmiş ve yetkilerini dilediği gibi kullanması için vermiştir makbulüne. Ve...

Ve işte bütün sorun bu 've' de. Bir gün bu kadar cömertçe herşeyini verdiği dostunun kellesini alıvermiş, niçin?

Fadik Kız (1966), *Öç* (1968), *Korkunç Oyun* (1968), *Murtaza* (oyn. 1968), *Simavnalı Şeyh Bedrettin* (1969), *Geçkin Kız* (1971), *El Kapısı* (1972), *16 Mart 1920* (1974), *Karagöz Emekli* (1974), *Şili'de Av* (1975), *Ölü Kentin Nabzı* (1978), *Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe* (1978), *Atçalı Kel Mehmed* (1979), *Yıldız Yargılaması, Devlet ve İnsan* (Güngör Dilmen'le birlikte, 1990), *Şili'de Av, Bir Başkana Ağıt, Ölü Kentin Nabzı* (1992), *Ölümü Yaşamak* (1994), *Ayla Öğretmen* (1994), *Kurtuluş Savaşı Destanı* (1995), *Hünkâr Bektaş Veli* (müzikal, 1995), *Yunus Emre* (müzikal, 1995), *Nazım Üçlemesi* (1995), *Ana, Elkapısı, İkili Yaşam* (tek perde), *Tek Perdelikler* (Kapılar, Öç, Korkunç Oyun. Bir Kadın Üstüne Çeşitlemeler).

ÇOCUK OYUNU: *Mustafa* (1963), *Ali* (1978), *Dede-Torun* (1993).

BASILMAMIŞ OYUNLARI (Sahneleniş tarihleriyle): *Bir Ölü Dolaşıyor* (1945), *Garipdede Çıkmazı* (1950), *Büyük Curcuna* (Karagöz Oyunu), *Karagöz Emekli, Hacivat Politikacı* (1964), *Murtaza* (1966, Orhan Kemal'in aynı adlı romanından), *Sığıntı, Candan Can Koparmak, Ana Baba Günleri, Sağırlar Söğüşmesi* (1967, Türk Dili dergisinde Yurttaş A, Yurttaş B, Yurttaş C olarak yayımlandı), *Dayım Evleniyor* (1964-1970 arası dönemde yazıldı, Dostoyevski'nin Stepancikovo Köyü romanından uyarlama), *Satrançtaki Şah* (Kral Düşü, 1967), Kaçış (1969), *Adamın Biri* (1971), *Sıfırın Ötesi* (Küçük Adamın Büyük Düşleri, yazılış tarihi: 1972), *Ankara 1920* (1973), *Ak Kartalın Oğlu* (1974), *İlk Yıllar* (Roksolan, 1981), *Seyisbaşı Konağı* (1981), *Bir Ömrün Akşamında* (1993), *Yalnız Tanrının Eli Titremez.*

SENARYO ve LİBRETTOLAR: *Candan Can Koparmak* (1993), *Nüvit Kodallı / Gılgameş* (Dramatik Opera, 4 perde, Libretto: Orhan Asena, 1965), *Nüvit Kodallı / Van Gogh* (Libretto: Orhan Asena).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3.c, 1997), Hülya Nutku / Cumhuriyet'in 75. Yılında 75 Yılın Tanığı Bir Yazar: Orhan Asena (1998)Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak – Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ASILYAZICI, Hayati

Yazar. 1931, Arhavi / Artvin doğumlu. Kastamonu Lisesi (1954) mezunu. Hukuk Fakültesinde bir süre okudu. 1954'ten başlayarak *Kim, Hür Vatan, Hareket, Yeditepe, Orkestra, Oyun, May, Tiyatro 70, Yazko Somut* gazete ve dergilerinde yazarlık ve yazı işleri müdürlüğü yaptı, yazı ve eleştirilerini yayımladı. *Dünya* (1963), *Akşam* (1964-70), *Yeni Ortam* (1965-72) gazetelerinin sanat sayfalarını yönetti.

1970'de Sinema Yayınevini kurdu. Sonra bir sanat galerisi yöneticiliği, İstanbul Belediye Kültür-Sanat danışmanlığı ve Şehir Tiyatroları genel yönetmenliği, Türk Haberler Ajansı sanat servisi yöneticiliği ile *Somut* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı (1982). Yazıları çalıştığı gazete ve dergilerde yer aldı. *Sovyetlerde Sanat* (1990) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ASIM (Filibelizâde)

Şair, hattat (D. 1856, İstanbul – Ö. 1904, Trabzon). Tam adı Mustafa Asım. "Küçük Filibelizâde" namıyla da tanındı Yazar İbrahim Alâeddin Gövsa'nın babasıdır. Küçük yaşta babasını yitirdiğinden amcası Mecelle Cemiyeti üyesi Halil Efendi'nin himayesinde büyüdü. Öğrenimini sıbyan ve rüştiye mektepleri ile cami hocalarından aldığı özel derslerle tamamladı. Memurluğa on altı yaşında Meşihat dairesinde kâtip olarak başladı. Bir süre sonra Basiretçi Ali Efendi'nin *Basiret* gazetesinde gazeteciliğe yöneldi. Gazete 1878'deki Çırağan Sarayı baskını ile kapatılınca Kudüs'e kaçarak on yedi yıl noterlik ve tahrirat müdürlüğü yaptı. Daha sonra Basra mektupçuluğu ve Ammare mutasarrıf vekilliği ve son olarak Trabzon mektupçuluğu görevlerinde bulundu. Bu son görevindeyken öldü. Trabzon İmaret Kabristanında gömülüdür.

Çok yönlü bir şahsiyet olan Filibelizade Asım, Kudüs, Basra ve Trabzon'da takvimler hazırlayıp bastırdı. Talik hatt ustalarındandır. Astronomi ve takvimcilikle uğraşmış, Fransızca ve Farsçadan çeviriler yapmış, hattat olarak tırnağıyla yazdığı talik yazılarla takdir toplamıştır. *Pend-i Attâr Tercümesi* ve bir divançe teşkil edebilecek boyutta bulunan şiirleri basılmadı. Bu şiirlerden Namık Kemal için yazdığı terciibent biçimindeki otuz beyitli mersiyesi ünlüdür. *Nâle-i Uşşâk* adlı Kerbelâ mersiyesi basıldı (1883).

HAKKINDA: Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İ. Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 1, 1982), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ASIM (Mütercim).

Bkz. MÜTERCİM ASIM

ASIM EFENDİ

Şair (D. Eylül 1803, Bağdat – Ö. 1888, İstanbul). Bağdat Azamiye Medresesinde okudu. 1828'de Bağdat'ta Mevlevîhâne Camisi imamlığına ve ek olarak da bu caminin medresesinde müderrisliğe atandı. Bağdat hükümet dairesinde tercümanlık yaptı. 1877'de İstanbul'a yerleşti ve burada öldü. *Dîvan*'ı Türkçe ve Farsça şiirlerini içerir.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ASIMGİL, Sevim

Hekim, yazar. 10 Mart 1939, Gümülcine / Yunanistan doğumlu. Çocukluk yılları Avrupa'da geçti. Liseyi Bursa'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Diş hekimliği Fakültesi mezunu. 1988'de muayenehanesini kapatarak edebiyat ve İslâmi bilimlerle yoğunlaştı. Çeşitli dergi ve gazetelerde makalcleri, hikâyeleri ve araştırma ve inceleme yazıları yayımlandı. Yurtiçi ve yurtdışında konferanslar verdi. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Siyah Zambak ve Merve* (1985), *Sevda Geri Dön* (1992), *Dilara* (1993), *Meriç'in Gelini* (1995), *Düğünümde Ağlama* (1995), *Diana* (1994), *Ayrılan Kalpler* (1997), *Aşka Çıkış Yok* (1998), *İsmailağa Sokağı* (1999), *Yüreğim Nereye* (2000), *Terketme Beni* (2001).

DÜŞÜNCE-İNCELEME: *Mutluluk Yolu* (1992), *İnsanın Varoluş Serüveni* (1996), *Ölüm Hiç Olmak mıdır* (1997), *Cennet Cehennem* (1997), *Allah'a Nasıl Dua Etmeliyiz* (1996), *İnsanlığa Işık Tutan Hayatlar ve Şiilik* (1997), *Gönül Bahçesine Giden Yol* (1998), *Burçlar* (1999), *Reenkarnasyon Var mı?*

Sevim Asımgil

(1999), *İşte Hayat Bu* (2002), *Mübarek Namaz* (2002), *İnanç Dünyasına Tutulan Meşale* (2002), *Yaşamak Güzeldir* (2003), *Dua Adabı ve Hikmetli Dualar* (2003).

DERLEME: *Şerefle Yaşanmış Hayatlar* (1997), *Muhteşem Hayatlar* (1997).

HAKKINDA: Türkiye Kültür ve Sanat Bülteni (Ocak 2006, s. 19).

ASİLTÜRK, Baki

Şair ve yazar. 25 Şubat 1969, Adana doğumlu. Şiirlerinde Baki Ayhan T. imzasını kullandı. İlk, orta ve lise öğrenimini Adana'da tamamladı. 1985'te üniversite öğrenimi için geldiği İstanbul'a yerleşti. Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında tamamladı (1991). Yüksek lisans tezi: *"Cenap Şahabettin'in Suriye Mektupları"*. Doktorasını 1997'de tamamladı. Doktora tezi: *"Türk Edebiyatında Avrupa Seyahatleri:1839-1923"*. 1997'de MÜ Fen Edebiyat Fakültesine doktor öğretim görevlisi kadrosuyla girdi ve Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında lisans düzeyinde ders vermeye başladı. Üç yıl (1998-2001) Osmanlıca derslerine girdikten sonra Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (Şiir), Batı Edebiyatında Akımlar, Yazılı Anlatım gibi dersler verdi. 2003-2004 öğretim döneminde lisans ve yüksek lisans düzeyinde Cumhuriyet dönemi Türk şiiri dersleri verdi.

Baki Asiltürk

"Mandolinli Kız" başlıklı ilk şiiri, 1985'te, *Milliyet Sanat Dergisi Genç Şairler Antolojisi*'nde yayımlandı. Aynı yıl Adana'da ilk şiir kitabını çıkardı. *2000 yılı içinde Gösteri* dergisinde *"Türk Şiirinde Son 25 Yılın Dizeleri: 1975-2000"* başlıklı seri yazılarını yayımladı. Son yıllarda akademik araştırmalarını Modern Türk Şiiri alanında yoğunlaştırdı. *Varlık, Yasakmeyve, Virgül, Hürriyet Gösteri, kitap-lık, Yom Sanat, Heves, Ada, Ötekisiz, Kaşgar* gibi dergilerde şiirlerini, şiir eleştiri-

BAKİ ASİLTÜRK (Bâki Ayhan T.)

BİR AŞKIN BAŞLAMASI

bir aşkın başlaması:
ruhla yontulması sert bir ağacın

bir anahtar sessizce açar doğayı
bir la sesi başlatır fırtınayı
çeker bıçağını hırçın rüzgâr
hızla çevirir yıpranmış sayfayı:
bir aşkın başlaması

ne süzülürse içine ince bir dalın
serinlikler onu gezdirir yüreğinde
son ışığın peşinde olan yolcular
yaşamı asarlar günün ucuna
kısık bir sesle başladıkları şarkı:
bir aşkın başlaması

kendini ıssız zamanlarda yitirip
ışığın sonunu arayanlar
yağmuru sevinçle karşılarlar her zaman
bütün bildiği budur hayatı anlayanların
yırtılmış sayfanın yerine yapıştırılması
bir aşkın başlaması

unutulan her güzellik geçmişe karışmaz
yeni güzelliklere eklenir bazısı
bu yüzden en güzeldir en son sevilen
bütün güzellikleri kendinde birleştiren
ırmakları, okyanusları, bitimsiz yağmurları
bir güz sabahı kapınıza getiren!
böyle zamanlarda güzeldir bir şarkıyla uyanması
uykunuzu titretir uzadıkça la sesi ince
kadının ayakları suya değince
bir aşkın başlaması

ipekler altında kabaran göğüslerin tadıyla
gizine erilmiş sevişmelerin yeni zamanları
bütün bir hayatı içerecek,
o garip hışırtının böceği aranacak her köşede
anlamsız sayılacak sonra
ışıkların kırgınlıklara kırılarak yansıması...
eşyalar birbirine karışmış
mutluluk kendini mahzende unutmuş olacak;
böyle bir tablonun usulca indirilmesi duvardan:
bir aşkın başlaması

yeni şeyler ezberlemenin yanlışlığı
bilgiye sığınmak ve kutsamak katılığı
gümüş bir gemiyi getirmek diplerden
savrulan bir uçurtmayı gökte unutmak
doğayı değiştirmek temiz sulara eğilirken
gümüş bir gemiyi diriltmenin yanılsaması
zamanın akışını hızlandırmak:
bir aşkın başlaması

en sonra:
birdenbire eski yağmurları anımsamak
kırmızısincapların eskimeyen sıçrayışlarında
okyanusun esnek akışlarında
altın renkli bir balığın sırtında dalgalanmak
en eski çağların güne kavuşan hızında
yırtık albümlerin yeni resimlerle yamanması
kalbin yenilgileri kanıksaması
enginlere açılması gülümseyerek
titrek günler içinde kırışmalarla:
bir aşkın başlaması

(*Hileli Anılar Terazisi*, 2001)

lerini, makalelerini ve poetik-kuramsal yazılarını yayımladı. 1998-2004 arasında çıkardığı *Budala: Şiir Ağırlıklı Edebiyat Dergisi*'nin 25. sayısında (Ekim 2003) *Soylu Yenilikçi Şiir* başlıklı bir manifesto yayımladı. Bu manifesto ile modern bir şiirden yana olduğunu, moderni hedeflerken Türk ve dünya şiirinin zengin birikiminden uzak durmamak gerektiğine inandığını, modern yaşamda bireyin yalnızlığı yerine "tekbaşınalığına" vurgu yapmayı arzuladığını açıkladı. Turgut Uyar'ın *Göğe Bakma Durağı* şiiri hakkındaki incelemesiyle Arkadaş Z. Özger Şiir İnceleme Ödülünü (2001), *Uzak Zamana Övgü* kitabıyla Ruşen Hakkı Şiir Ödülünü (2004), aynı kitapla Türk Tabipler Birliği Behçet Aysan Şiir Ödülünü (2004) aldı.

"Bâki Ayhan T.'nin şiirinde çocukluk, bir bahçedir. 'Terk edilmiş bahçeler', unutulmuş 'eski bahçeler'... Anılar da öyle değil midir? onlar da terk edilirler, unutulurlar, gizlenirler, ya da... Hileli Anılar Terazisi, bir kefesine 'adına güz' dediğimiz anılar, bir kefesine de 'gizlice konuşulan' anıların konulduğu bir hayatı anlatıyor; söylenenleri ve söylenemeyenleriyle, yaşananları ve yaşanamayanlarıyla...." (Hilmi Yavuz)

"Baki Ayhan T.'nin 'Hileli Anılar Terazisi', hem 'çocuksu' hem de 'adam gibi' bir kitap, 'çocuksu' çünkü kusurlarını saklamıyor, 'adam gibi' çünkü kendini erken ustalık tuzağına kaptırmıyor, tıpkı 'bir aşkın başlaması / ruhla yontulması sert bir ağacın' dizelerinde de yazdığı gibi şiirini erkenden yormak yerine, ruhla yoğunlaştırıp, ruhuyla da usta bir şiire hazırlıyor kendini ve bizi. Nasılsa 'içlenmek Sanatı'nda usta bir şair olacağını sezdiriyor ve bir 'abdal' olarak gönül gezdirdiği şiirde bizi de gezdiriyor. Dergisi 'Budala' gibi, şiirde Baki Ayhan T' ye yakışıyor." (Haydar Ergülen)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevdalar Tünemiş Şu Yüreğime* (1985), *Hileli Anılar Terazisi* (2001), *Uzak Zamana Övgü* (2003), *Fırtınaya Hazırlık* (2006).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa* (2000), *Bir Şiirin Söylediği* (ortak kitap, 2002), *Budala Kitabı: Budala Dergisinden Seçilenler (1998-2004)* (2004).

HAKKINDA: Yücel Kayıran / "Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa" Adlı Araştırması Üzerine Dr. Bâki Asiltürk'le Söyleşi: 'Oryantalist Bakışa Karşı Bir Araştırma' - Scrap İncegümüş / Gezi Edebiyatımıza Önemli Bir Katkı (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001), Hileli Anılar Terazisi (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2002), Betül Tarıman / Hiçliğin Derin Uykusu (Cumhuriyet Kitap, 28.2.2002), Erol Tufan / Hileli Anılar Terazisi / Baki Ayhan T. (Cumhuriyet Kitap, 14.3.2002), Çetin Balanuye / Baki Ayhan T. ile Şiiri Üzerine - "Şiirimizde Modernizmin Başlatıcısı Ahmet Haşim" (Cumhuriyet Kitap, 12.9.2002), Haydar Ergülen / Şair ve Budala (Radikal, 23.4.2003), Mehmet Öztek / Aydın İntiharları Merceğiyle Hileli Anılar Terazisi (Kül, sayı: 36, Mayıs 2003), Mustafa Fırat / Hileli Anılar Terazisi (Cumhuriyet Kitap, sayı: 679, 20.2.2003), Dosya (Şiiri Özlüyorum dergisi, Temmuz-Ağustos 2004), Aydın Afacan / Uzak Zamana Övgü (Kül Eleştiri, sayı: 55, Aralık 2004), Salih Bolat / Uzak Zamana Övgü'ye Yakından Bakmak (Yasakmeyve, sayı: 8, Mayıs-Haziran 2004), Fuat Çiftçi-Cuma Duymaz / Bâki Ayhan T. ile Şiiri Üzerine Söyleşi (Yom Sanat, sayı: 16, Ocak 2004), Özcan Erdoğan / Uzak Zamana Övgü Üzerine Kapsamlı Söyleşi (Cumhuriyet Kitap, sayı: 748, 17.6.2004), Zeynep Kargılı / Söyleşi (Varlık Kitap, Mart 2004), Abdülkadir Budak / Şair İşine Bakar (Varlık, sayı: 1163, Ağustos 2004).

ASİLTÜRK, Cengiz T.

Şair-ressam. 1967, Adana doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini bu şehirde tamamladı. Bu süre zarfında Adanaspor Futbol takımının miniklerinden A takımına kadar tüm kategorilerinde görev yaptı. Borsa Lisesini 1987 yılında bitiren sanatçı aynı yıl Ankara'da Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulunu kazandı ve futbola Ankara Gençlerbirliğinde devam etti. Adana'da üç kişisel resim sergisi açtı. "Özgürlük Tutkusu" adlı kısa metrajlı bir filmi de bulunmaktadır. 1992 Orhon Murat Arıburnu Sinema Ötopyası ödülünü kazandı.

ESERLERİ (Şiir):

Cennetin Öte Yanında (1987), *İsyan Çiçeği* (1991).

HAKKINDA: Mehmet Ecevit – Hasan Artuk – İsmail Timuçin / Adanalı Şairler Antolojisi (1992).

ASİYE HATUN

Tasavvufçu (D. ve Ö. 1600'lü yıllar, Üsküp). Halveti tarikatı mensuplarından. Babası Kadri Efendi'yle birlikte önce Veli Baba'ya intisap etti. Daha sonra bölgenin önemli Halveti şeyhlerinden ve Sofyalı Bâli'nin halifelerinden Öziçeli Muslihiddin Efendi'ye bağlandı. Şeyhine yazdığı mektuplar Cemal Kafadar tarafından bir Ggirişle birlikte *Rüya Mektupları* adıyla yayımlandı (1994).

ASLAN, Abdülgaffar

İslâm felsefesi araştırmacısı. Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1986), yüksek lisansını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kelam ve İslâm Felsefesi Anabilim Dalında (1991), doktorasını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1997) tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri bölümünde doçent olarak görev yaptı. Makaleleri *Arayışlar, Tabula Rasa, Dinî Araştırmalar, İslâmî Araştırmalar* dergilerinde yayımlandı. Çok sayıda sempozyumda bildiri yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Kur'an'da Vahiy* (2000), *Kur'an Ekseninde Fakirlik Problemi* (2003).

İNCELEME: *Kitâbu'l- İbâne an Turuku'l-Kâsidin ve'l-Keşf an Menâhici's-Sâlikin Ve't-Teveffur ilâ İbâdeti*

CENGİZ T. ASİLTÜRK

LEMAN NEDEN ÇİFT ŞEKERLİ
AÇIK ÇAY İSTİYOR

Leman üzgün bakan gözlerini koydu yüzüne
silkindi zamanın tozlu raflarından gri bakışlarını
sigarasına düşen mavi gözyaşlarını parlattı
dönüp baktı maziye buğulu suskun
dudağında paslanıp sıyrılan gülümsemeyle
tamam garson işte bu şarkı...

gelip alacaklar Leman'ı
bileklerinin inceliğine tenindeki solgunluğuna aldırmadan
çift şekerli açık çay istiyor
gölgesini alıyor zamanın omuzlarından
üç günlük kirli sakallarında ekim yağmurlarıyla
soluk soluğa gelecek kitapları ıslak delikanlısı
ders bitmeden erken bıraktı profesör
bez mendiliyle silerken saçlarını
Leman bakmıyor çocuğun yüzüne özleminden
Leman bu ne hal...
çift şekerli çayı yenile Ahmet abi açık olsun
üç yıl konuşulur mu üç dakikada
üç yıl üç dakikada onca yıldan sonra...

Rabbi'l-âlemîn (tahric ve tahkiki, A. Yıldırım'la).

ASLAN, Arif

Araştırmacı-yazar. 1953, Akseki / Antalya doğumlu. İlkokuldan sonra iki yıl hafızlık eğitimi ve Arapça öğrenimi gördü. Antalya İmam Hatip Lisesi (1977), İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü (1981) mezunu. Kabataş Ticaret Lisesi vd. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde yöneticilik ve öğretmenlik yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayımlandı. Ayrıca şiir ve ders kitapları da bulunmaktadır.

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İman Esasları Açısından Reenkarnasyon* (1997), *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Ruhçuluk ve Reenkarnasyon - Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Cinler - Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü - Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Şeytan - Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Fal* (Giovanni Scognamillo ile, 1999), *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Kehanet* (Hakan Yılmaz ile, 2000), *Büyü Fal ve Kehanet* (2002), *Şeytan ve Cinler* (2002), *Dua ile Ruhsal Tedavi* (2004), *Dünya Kültürlerinde Kıyamet Sona Doğru Geri Sayım.*

ÇEVİRİ: *Hz. Muhammed: Bilinmeyen Kitap* (Tolstoy'dan, 2005).

ASLAN, Levent

Romancı. 1963, Ankara doğumlu. 1985 yılında Marmara Üniversitesi İşletme Bölümünden mezun oldu. *Kasabanın Altı Günü* (2002) adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: Levent Aslan / Kasabanın Altı Günü (2002).

ASLAN, Muharrem

Şair. 15 Haziran 1962, Mersin doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Mersin'de yaptı. Tarsus Endüstri Meslek Lisesini bitirdikten sonra, 1986 yılında, Anadolu Üniversitesi AÖF İş İdaresi Bölümünden mezun oldu. Öğrencilik döneminde çalışmaları dışında, muhasebecilik ve şirketler topluluğunda koordinatörlük yaptı. Halkevi, İnsan Hakları Derneği ve Muhasebeciler ve Müşavirler Odası gibi sivil toplum örgütlerinde görev aldı. Bir süre sonra gördüğü baskılar nedeniyle Türkiye'yi terk etmek zorunda kaldı. Londra'ya yerleşerek, İngiltere'de düzenlenen bir çok kültür, sanat ve şiir etkinliğinde sorumluluk üstlendi.

İlk şiirlerini 1978 yılında yazdı, 1981 yılından itibaren de çeşitli dergilerde yayımlamaya başladı. *Başka Aşk, Mısralık* (Kıbrıs) ve *Betik* (Almanya) dergilerinin temsilciliklerini yaptı. Bazı şiirleri Richard Mc Kane ve Ruth Christie tarafından İngilizceye çevrildi.

"Bütün Aşkların İntihar adlı yeni seçkisiyle Muharrem Aslan, yaşadığı toplumdaki insanın hayatını şiirsel bir dille anlatıyor. Bir yandan da dünyadaki ezilenlerin yanında yer alıp, insanlık sevgisi ile beşeri aşk arasındaki bağlamı görüyor. O da, insanlık sevgisinin, beşeri aşkın doğal bir uzantısı, bir sonucu olduğuna inanıyor. Beşeri aşk, bir insanın başka bir insana duyduğu aşk, bu kitabın ana konusudur. (...)

"Bilince sahip insanoğlunun, en güzel manzume olduğunu bir kez daha kanıtlıyor." (Laurent Mignon)

ESERLERİ (Şiir):

Yargılayan Şiirler (1993), *Sevgi Sevgi Sevgi* (1994), *Şafağın Dili* (1996), *Bütün Aşkların İntihar* (2000).

HAKKINDA: Muharrem Aslan / Bütün Aşkların İntihar (2000).

ASLAN, Mustafa

Öykü yazarı. 8 Ocak 1965, Kilis doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi Bölümü mezunu. 1996 yılından sonra orta dereceli okullarda Fransızca öğretmenliği yaptı.

İlk öyküsü (*Töre*), *Güneyde Uyanış* dergisinde (Gaziantep, 1978), diğer ürünleri *Edebiyat Gündemi, Yaba Edebiyat, Berfin Bahar, Cumhuriyet Kitap, Alleben* dergilerinde yayımlandı. *Ses* dergisi ve TRT İstanbul Radyosu öykü ödüllerini aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Dil Derneği ve BESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Sözcüklerin Dili Tutulunca* (1996), *Kedisiz Sevda Zamanları* (2002).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Kına Çiçeği* (2000), *Keloğlan İnternette* (2000), *Maviş ile Sanal Bebek* (2001), *Oyuncaklar Eğleniyor* (2001), *Nasrettin Hoca'nın Uzay Serüveni* (2001), *Uzaylılar Kırmızı Bisikleti Kaçırdı* (2002), *Mavili Kedi Gazeteci* (2002), *Maviş ile Noktalama İşaretleri* (2002).

HAKKINDA: Hasan Mercan / "Sözcüklerin Dili Tutulunca" (Tan gazetesi, 16.3.1991, Pristine), Tamer Abuşoğlu / Sözcüklerin Dili Tutulmayacak (Ekspres gazetesi, 25.6.1996), Nur İçözü / Naylon Bebeğin Pabucu Damda (Radikal Kitap, 1.6.2001), Yılmaz Yeşildağ / Sözcüklerin Dili Tutulunca (Kitap Rehberi, sayı: 58, Mart 2002), Hasan Akarsu / Sözcüklerin Dili Tutulunca (Yaba Edebiyat, Ocak-Şubat 2002), Ceylan Usanmaz (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002), Fatih Erdoğan / Nasrettin Hoca'nın Uzay Serüveni (Radikal Kitap, 3.5.2002), Hasan Hüseyin Yalvaç / Sözün Düştüğü Yer (Kitap Rehberi, sayı: 60, Mayıs 2002).

ASLAN, Naci

İslam hukuku araştırmacısı. 1964, Kayseri doğumlu. İlkokulu Sarız'da, liseyi Göksun (Kahramanmaraş)'da okudu. 1982'de kazandığı Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesine bir yıl devam ettikten sonra Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine girdi. 1988'de üstün dereceyle mezun oldu. Aynı yıl akademik çalışmalarına başladı. *"Sünnetin Hüküm Delaleti, Bağlayıcılığı ve Vasıf Yönünden Gruplandırılması"* başlıklı lisans teziyle başladığı alan araştırmasına 1991 yılında *"Usûlü's-Serahsî"* üzerine yaptığı yüksek lisans teziyle devam etti. Beş yıl kadar orta dereceli okullarda öğretmenlik yaptı. 1993 yılında İnönü Üniversitesi Dârende İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. 1995 yılı sonunda *"Kayseri Şer'iyye Sicilleri 81 ve 84 numaralı Defterlerin İslâm Hukuku Açısından Tahlili"* adlı tezi ile doktorasını tamamladı. 1996 yılında öğretim üyeliğine atandı. 2000 yılında doçent oldu. Temel İslâm Bilimleri Bölüm Başkanlığı, İnönü Üniversitesi Osmanlı Adliye Arşivleri Merkezi Müdürlüğü vb. çeşitli idarî görevlerde bulundu. 2001 yılında Çukurova Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine öğretim üyesi olarak atandı. Lisans düzeyinde İslâm Hukuku ve usulü dersleri verdi. *İslam Yargılama Hukukunda Şühûdü'l-Hal/Jüri* (1999) adlı bir kitabı vardır.

ASLAN, Ömer

Şair. 5 Haziran 1929, Çivril / Denizli doğumlu. İzmir'de ticaretle uğraştı, muhabirlik yaptı. Şiir ve yazıları *Babacan* gazetesi ile *Defne ve Gülpınar* dergilerinde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümü TSM formlarında bestelendi. Çeşitli kuruluşların şiir yarışmalarında ödüller aldı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Selam Bizim Partiye (1994), *İzmirli Kız* (1994).

ASLAN, Rıza

Şair ve yazar. 19 Nisan 1952, Fırdan köyü / Gediz / Kütahya do-

Rıza Aslan

ğumlu. İki yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra yükseköğrenimini tamamladı. 1972'den itibaren Diyarbakır ve İzmir'deki orta dereceli okullarda Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. 1987 yılında MEB'den ayrılarak Uşak'ta dersane öğretmenliğine başladı. Tekrar MEB'e döndü ve 2003'te emekli oldu.

Şiirleri *Şiir Defteri, Abece, Yeni Ufuk, Platform, Gediz, Güncel, İzlenim* dergilerinde yayımlandı. Star 1, HBB televizyonlarının Türkiye genelinde açtığı şiir yarışmalarında çeşitli ödüller aldı. Ayrıca bir üniversite hazırlık kitabı vardır.

"Rıza Aslan'ın şiiri size sloganlaşmadan, kafiye-ölçü tuzağına düşmeden, basit gibi görünen ama derinliği çok güzel şekilde yakalanmış, çarpıcı, kısa, duru şiirler. Bütün şiirler aynı güzellikte değil. Bunu biliyoruz. Şunu da biliyoruz ki, en ünlü şairler bile birkaç şiiriyle ayakta durur. Rıza Aslan çizgisini yakalamış bir şair. Bundan sonra yapacağı iş şudur; duyarlılığını iyice bilemek, sürekli ustaları okumak, şiir üzerine yazılan eleştirileri ve denemeleri okumak ve bol bol yazmak. Kendisinden son derece umutluyum şiir adına." (Coşkun Karabulut)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sarı Yeşilin Ölüsüdür* (1992), *Duygunun Karekökü* (1993), *Ad Koyamadığım* (2000), *Şiirdeyişler* (özdeyişler, 2001).

ROMAN: *Son Ders* (2002).

HAKKINDA: Şiir Defteri dergisi (sayı: 44, Temmuz 1993), Coşkun Karabulut / Duygunun Karekökü (Yeni Adana gazetesi, 1993), Efe Güzelgöz / Rıza Aslan'ın Şiiri (Bölgenin Sesi gazetesi, 1993), Duygunun Karekökü (Şiir Defteri, Temmuz 1993), Yarenler Pınarı (2002).

ASLAN, Seyfullah

Şair. 1984, Gümüşhane doğumlu. İlkokul öğreniminden sonra Güngören Anadolu İmam Hatip Lisesine devam etti. Orta son sınıfı Kemal Hasoğlu İlköğretim Okulunda bitirdi. Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi mezunu. Şiire 1992 yılında Bosna savaşını kınayan bir şiir yazarak başladı. Şiirlerinin bir bölümünü *Adı Sensin* (2001) kitabında topladı.

HAKKINDA: Seyfullah Aslan / Adı Sensin (2001).

ASLAN, Seyit

Şair. 1936 Aslan Hoca köyü [Tütünce] Kırcaali / Bulgaristan doğumlu. Daha çok tütüncülükle uğraşan orta halli bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Cebel kasabasında tamamladı. Okul döneminin ilk bölümü İkinci Dünya Savaşı yıllarına ve aynı zamanda Bulgaristan'ın krallıkla idare edildiği döneme denk düşer, ikinci bölümü ise Bulgaristan'ın Halk Cumhuriyeti yıllarına. 1950 yılında geldiği Türkiye'de bir süre Bursa'da kaldıktan sonra 1951'den itibaren İstanbul'un farklı semtlerinde yaşadı. *Karanlığa İsyan* (2000) adlı bir şiir kitabı vardır.

Yasin Aslan

ASLAN, Yasin

Araştırmacı-yazar. 5 Haziran 1953, Sosgert / Arpaçay / Kars doğumlu. İlk ve ortaokulu Kars'ın Aralık ilçesinde okudu. Liseyi Tokat'ta bitirdi. Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü (1978) mezunu. Konya Yabancı Diller Yüksek Okulu ve Konya Selçuk Eğitim Fakültesi İngilizce Bölümünde uzun yıllar öğretim görevlisi olarak çalıştı (1978-85). 1985'te Almanya Münih'e giderek Radio Free Europe and Radio Liberty'nin Azerbaycan servisine girdi ve Haziran 1995'e kadar burada başyazar ve program uzmanı olarak çalıştı. Sonraki yıllarda Münih'e yerleşti. Yüksek lisans tezi: *"Sprachplanung und Sprachpolitik östlich der Türkri- Eine kritishe Wertung am Beispiel türkischer und azerbaidschanischer Sprachgruppen"* (Münih, 1995). 1998-2003 arası Başbakanlık müşaviri olarak çalıştı. 2003 yılından itibaren Konya Beyşehir Vali Kemal Katıtaş Lisesi İngilizce öğretmeni olarak görev yaparak, 2005'te emekli oldu. Ankara'ya yerleşti.

İlk yazısı 1970'li yıllarda *Orhun* dergisinde yayımlandı. Azerbaycan ve eski Sovyetler Birliği'nde cereyan eden olaylara ilişkin Türkçe makaleleri *Yeni Forum, Yeni Düşünce, Tarih Dergisi, Millet Dergisi, 2023* dergilerinde; ayrıca, Azerbaycan'ın sosyal, siyasi, askeri ve ekonomik durumlarını değerlendiren İngilizce makaleleri *Report on the USSR, Eurasian Studies, Turkish Daily News* gibi yayın organlarında yayımlandı. Türkiye, Amerika ve Avrupa ülkelerinde onlarca uluslararası konferans, sempozyum, açıkoturum ve kurultaya katıldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Bu Gün Azerbaycan'da Pantürkizm ve Panislamizm* (1990), *Can Azerbaycan - Karadağ'da Talan Var* (1990), *Azerbaycan Tam Bağımsızlık Yolunda* (1992), *Azerbaycan'ın Bağımsızlık Mücadelesi* (1992), *Yeni Demokrat Rus Çarları ve Türk Gerçeği* (1994), *Üçüncü Roma'nın Jeopolitik Arzuları* (1995), *Ermenistan Tarihi Yol Ayrımında* (1996), *Hazar Petrolleri-Kafkas Kördüğümü ve Türkiye* (1997), *21'inci Yüzyılda Avrasya'da Güç Dengeleri-Sarı İstila* (2004), *Advanced Translation Methods* (İleri Tercüme Metotları, 2004), *Gizli Belgeler Işığında Etnik Grupların Devleti Ele Geçirme Metotları-Baltanın Sapı Bizden* (2005).

ÇEVİRİ-SADELEŞTİRME: *Tavşana Kaç Tazıya Tut* (Bahtiyar Vahapzade'nin eserinin Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarılması, 1990), *Güneye Doğru Son Hamle* (Vladimir Jirinovski'den, 1995).

HAKKINDA: hhtp//mitglied.lycos.dc/YasinAslan.

ASLAN, Yavuz

Tarih araştırmacısı. 6 Ocak 1964 doğumlu. Atatürk Üniversitesi Tarih Bölümü (1986) mezunu. Yüksek lisansını (1990) ve doktorasını (1995) Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsünde tamamladı. Aynı enstitüde araştırma görevliliği (1988-95), Fen Edebiyat Fakültesinde yardımcı doçent (1995-2002) ve doçent (2002-) olarak görev yaptı. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü müdür yardımcılığı, yönetim kurulu üyeliği, Türk-Ermeni İlişkileri Araştırma Merkezi müdür yardımcılığı, yönetim kurulu üyeliği, Stratejik Araştırmalar Merkezi yönetim kurulu üyeliği, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü Rus Dili Anabilim Dalı başkanlığı, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulundu.

Yavuz Aslan

Makaleleri, *Türk Kültürü İncelemeleri, Millet (Bakü), Azerbaycan Tarihi Üzre Maruzalar Mecmuası, Türk Kültürü, Yeni Türkiye, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Atatürk Dergisi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi, Toplumsal Tarih, Aydınlık* dergilerinde yayımlandı. Atatürk ve Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü dergilerinde hakemdir. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Haberleşme üyesidir.

ESERLERİ:

'Türkiye Komünist Fırkası'nın Kuruluşu ve Mustafa Suphi (1997), *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Kuruluşu Evreleri Yetki ve Sorumluluğu (23 Nisan 1920-30 Ekim 1923)* (2001), *Mustafa Kemal Paşa-M. Frunze Görüşmeleri-Türk-Sovyet İlişkilerinde Zirve* (2002).

ASLANAPA, Oktay

Sanat tarihçisi. 17 Aralık 1914, Kütahya doğumlu. Bursa Lisesi (1934), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Yüksek Öğretmen Okulu (1938) mezunu. Millî Eğitim Bakanlığının açtığı sınavı kazanarak Türk-İslâm sanatı alanında ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gönderildi. Marburg / Lahn Üniversitesinde bir süre çalıştı. Askerlikten sonra gönderildiği Viyana Üniversitesinde doktorasını verdi (1943). Doktora tezi: *"Die Osmanischen Beitrage Zur Islamischen Baukunst"*. Aynı yıl İstanbul Üniversitesinde Sanat Sanat Tarihi Kürsüsüne asistan olarak atandı. Burada Viyana'dan hocası Prof. Dr.Ernst Diez ile birlikte çalıştı.

1948 yılında *Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri* başlıklı teziyle doçent, 1960 yılında profesör ve Sanat Tarihi Kürsüsü başkanı oldu. 1963 yılında Türk-İslâm Sanatı Kürsüsünü kurdu, 1977 yılında Sanat Tarihi Enstitüsü Müdürlüğüne getirildi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Sanat Tarihi profesörü unvanıyla öğretim üyesi, Türk İslâm Sanatı Kürsüsü başkanı, Sanat Tarihi Enstitüsü müdürü olarak görev yaptı (1943-83). 1983'te yaş haddinden emekli oldu.

Oktay Aslanapa

Makaleleri *Türk Kültürü* (1963-66, 72), *Sanat Tarihi Yıllığı* (1965, 68, 70-71, 73), *Archeology* (New York, 1971), *İstanbulen Mitteilungen 12 (Tübingen,* 1962) dergilerinde yer aldı. Arkeoloji ve scramik, Türk kilimleri konularında Almanca basılmış eserleri de vardır.

ESERLERİ:

Osmanlı Devrinde Kütahya Çinileri (1949), *Edirne'de Osmanlı Devri Abideleri* (1949), *Türk Sanatı* (1955; yeni bas., 2 cilt halinde: 1972-73, 4 cilt halinde 1984), *Türk Sanatı, Selçuklu ve Osmanlı Halıları, Çini ve Minyatür Sanatı* (Türkçe, İngilizce, 1961), *Turkish Art and Architecture* (Londra, New York, 1971), *Selçuklu Sanatı Bibliyografyası* (1971), *Türk Halı Sanatı* (1972), *Türk Çini ve Keramik Sanatı* (Türkçe ve Almanca, 1965), *Kıbrıs'ta Türk Eserleri* (1975), *Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı-14.Yüzyıl* (1977), *Kırım ve Kuzey Azerbaycan'da Türk Eserleri* (1979), *Türk Dünyası Kültür Haritaları* (c. 1: Tarihçe ve Teşkilat, 1983), *Osmanlı Devri Mimarisi* (1986), *Türk Halı Sanatının 1000. Yılı* (1987), *Fünûnü'l Türk* (Ahmed Muhammed İsa'dan çeviri, 1987), *Mimar Sinan Hayatı ve Eserleri* (1988), *İkinci Dönem İznik Kazıları* (Ş. Yetkin ve A. Altun ile, 1989), *Türk Sanatı, Başlangıcından Beylikler Devri Sonuna Kadar I-II* (1990), *Anadolu'da İlk Türk Mimarisi* (1991), *Türk Sanatı El Kitabı* (1993), *Türkiye'de Avrusturyalı Sanat Tarihçileri ve Sanatkârlar* (1993).

ASLANER, Dilek

Öykücü. 1970, Zonguldak doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünü bitirdikten sonra, Marmara Üniversitesinde Yönetim Sosyolojisi üzerine yüksek lisans yaptı. Öyküleri *Yedi İklim, Hece, Kafdağı* ve *Dergâh* dergilerinde yayımlandı. Öykülerini *Tutkulu Bir Oyalanma* (2004) adlı kitapta topladı.

"Dilek Aslaner kadın duyarlığının incelikli öykülerini yazıyor. Sürekli çocuğun saf, masum bakışıyla bakıyor etrafa. Annelik duygusunu içe işleyen bir üslupla metne yansıtıyor. Bu da zaman zaman onu melodram sınırlarına taşıyor. Aslaner, bazen de büyük laflar etme duygusunun dayattığı felsefi tanımlara teslim oluyor. Ama genelde öykü türünün hakkını veriyor. Kalıcı bir öykücü olacağının örneklerini sergiliyor." (Necip Tosun)

HAKKINDA: Necip Tosun / Doksan Dokuz Sayının Öyküleri (Hece, sayı: 100).

ASLANER, Süreyya

Araştırmacı-yazar. Susurluk doğumlu. Lise mezunu. 'Kur'anî parapsikoloji', 'selefi metodoloji' ve 'ümmet diyalektiği' konularında etüdler yaptı.

DİLEK ASLANER

UÇURTMA

İlk karşılaştığınız kubbeli bahçenin dik ve korku veren merdivenlerinden sonra heyecan dolu gözlerim sizi yakalamıştı ve bir yere kaçamadan bakakalmıştı. Yıllarca özlemle tanıştırılmayı beklemiş gibi adınız söylenirken soluğumu tutarak suskun bakakaldım. Belki bir sabah gözkapaklarınız şişkin uyanıp bakarken bu ad kılavuzum olacaktı size ulaşmada. Defalarca çağıracaktım, defalarca duyacaktınız. Gözkapaklarınızın kilidini kırdığınızda, işte o zaman dünya durdu demiştim. Aslında yeniden doğmuştum da bilememiştim. Yaşım daha çok gençti, daha kana kana yaşamaktaydım. Sanki acemi bir sancı gibi kapınıza gelmiştim ve daha kapıyı çalamadan orada heyecandan bayılmış gibiydim. Bu baygınlık ömrüm süresince devam etsin isterdim, bekleyebilirdim oysa. Kapıdan kovulacağımı bile düşündüm. Sonunda kirpiklerinizin reveransıyla beni selamlamaya yeltenmiştiniz. Bu, yıllardır kim bilir kimler tarafından kilit vurulmuş göz kapaklarınızın kilidinin kırılmasına sebep olmuştu. Akşam ufkunun kızıllığı rengini kestiremediğim gözlerimize değerken, yüzüm birden ifadesizleştiğinde... Nasıl demeli işte; bu bahçeye sığamıyordum. Rüzgârdan saçlarınız dağılmıştı. Dağıldıkça, parmaklarınızla düzeltişinizi izliyordum. Bunu farkında olmadan yapıyordunuz, ama her defasında rüzgârı parmaklarınızdan kıskanıyordum. Bu da umurunuzda değildi. Sizi görüyor, bakmaya cesaret edemiyordum. Bilinmeyen yollar keşfediyordum sanki. Başınızı her çevirişinizde güneşle göz göze gelip bahçeyi aydınlatışınız son baharı ısıtmaya yetip artıyordu bile. Ne zaman ne de yer önemliydi. Her an, birden-

→

bire dönüp bakacakmışsınız ve o zaman ayaklarım yerden kesilecekmiş gibiydi adeta. Oysa benden ve sizden başka kimsenin olmadığını sandığım bir yerde, hiç kimseden başka bir şey değildim sizin için. Varlığım sadece çevrenizdekilere imrenmeye yetiyordu. Köyünüzdeki çeşme olmayı bile isterdim. Hiç durmadan akan su, minik ellerinizi kendine çeker, ama hiç sığdıramazdı buz gibi taşkınlığını sıcak avuçlarınıza. O zaman avuçlarınıza sığmayan su, şimdi yağmur olup yağıyor bu bahçeye. Merdivenin tırabzanları ıslanıyor, bir de yanaklarım. Hayallerim, ümitlerimle birlikte içtiğiniz kahvenin kokusunu dağıtarak geçti gözlerimin önünden. Siz vardınız, ben vardım, kahve kokulu odadaki sedirlerin dayandığı duvarlar vardı. Yorulmuştum, sanki uzun zaman yürümüş gibiydim. Oysa yürümekle bitmeyen zamanları gökyüzünden seyretmek için artık beklememeliydim. Bir yerlerden bir yerlere gitmeliydim ama gidilecek yer gökyüzünden başkası olmamalıydı. Bu duygu, ancak sınırsız bir gökyüzüne temas ettiğinde hayat bulacaktı sanki. Zira siz ve sedirlerin yaslandığı kirli duvarlar yetemiyordunuz. Hava kararıyor, yağmurun ve toprağın yumuşaklığı birbirine karışıyordu. Birden ayaklarınızla toprağa gömülerek yürüdüğünüzü düşündüm. Koşup, ayaklarınıza yetişmek istedim. Titredim. Fondaki türkü, kubbeli bahçeye yayılıyorken içimden geçenleri hiç bilmediniz. Siz... (...)

Mistik öğretiler ve Batınî disiplinler hakkında araştırma ve incelemeleri vardır. *Tasavvufta Seks Fenomeni* (1996) adlı kitabında iddialı eleştiriler yer almaktadır.

HAKKINDA: Süreyya Aslaner / Tasavvufta Seks Fenomeni (1996).

ASLANGÜL, Cevdet

Şair. 18 Ağustos 1929, Pazar / Kızılcahamam / Ankara doğumlu. İlkokulu Çubuk ilçesi Sirkeli bucağında, ortaokulu Ankara Kurtuluş Ortaokulunda okudu. İstanbul Haydarpaşa Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1960) mezunu. Çeşitli il ve ilçelerde (Malatya'nın Hekimhan, Nevşehir'in Kozaklı, Tokat'ın Niksar, Ankara'nın Keskin ilçelerinde) hakimlik yaparak emekli oldu (1960-94).

İlk şiiri 1950'de Çocuk Esirgeme Kurumunun çıkardığı *Çocuk* dergisinde, sonraki yıllarda diğer şiirleri *Çağrı, Bahçe, Kaynak, Çağdaş, Gülpınar, Türk Dili* vd. dergilerde yayımlandı. 1986'da Eskişehir'de düzenlenen Yunus Emre konulu şiir yarışmasında üçüncülük ödülünü kazandı. *Gülümser, Yağmur, Yunus* gibi ünlü şiirleri bestelendi. Şiirleri ders ve yardımcı ders kitaplarında yer aldı. Divan şairlerinden seçtiği bir bölüm şiiri manzum şekilde günümüz Türkçesine çevirdi. Arif Nihat Asya *Kuşlar* adlı rubaisini ona adadı:

Cevdet Aslangül

"Zannetme inişlerde, yokuşlarda bizi:
Gel gör, şu mezarlaşan koğuşlarda bizi!
Vaktiyle öterlerdi, konup bir saçağa;
Lâkin çoktan unuttu kuşlar da bizi!"

Hekimhan'da hâkimlik yaptığı yıllarda Behçet Kemal Çağlar ona sevgisini bir dörtlükle dile getirdi:

"Bilmem şiir bahsinde
Kimler seviyor kimi.
Sevdiğim bir şair de
Hekimhan'ın hâkimi."

"Daha çok halk tarzı şiirleriyle tanınmış bir şairimizdir. Kuvvetli bir edebiyat kültürüne sahip olan şairin çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerine

CEVDET ASLANGÜL

GÜLÜMSER

Kız aşka mı düştün gel doğru söyle
Dudağın gülümser, gözün gülümser.
Hafif hafif esen bahar yeliyle
Saçların gülümser, yüzün gülümser.

Bu âşıklık taç gibidir başımda
Duvağa bürün de süzül karşımda
Mektup yollamışsın bana düşümde
Kağıdın gülümser, yazın gülümser

Saçların gül yüzüne yayınca
Yanına gelsem de baksam doyunca
Gezip dolaştığın yollar boyunca
Hayalin gülümser, iz'in gülümser.

Seni tenhalarda gördüğüm zaman,
Öyle şenlenir ki gözümde cihan...
Gülümserse bu şiiri okuyan
Kafiye gülümser, vezin gülümser.

CEVDET ASLANGÜL

YÜZ GÜZEL

Endam güzel, yüz güzel
Huyun yüzde yüz güzel.

Mutluluklar içinde
Ömür boyu yüz güzel.

Yüz çevirmem yüzünden
Vermesen de yüz güzel.

Başkasını seversem
Beni kesip yüz güzel.

Gönlüm öyle cömert ki
Verir bire yüz güzel.

Yüz sürüyor yüzüne
Yastıktaki yüz güzel.

Deniz, sevda gibidir
Kıyılarda yüz güzel.

Tutmaz senin yerini,
Bir arada yüz güzel.

rastlamak her zaman mümkündür." (H. Fethi Gözler)

"Serdengeçti okuyucularına yepyeni bir şair takdim ediyoruz. Asıl adı Cevdet Hikmet Aslangül olan Kızılcahamamlı bu halk çocuğu, genç şairler arasında halk edebiyatının muvaffak olmuş en güzel örneklerini vermektedir. Biz yarının hakiki sanatkârlarının aslını, kökünü inkâr etmekle değil, aslına bağlı kalmak, kökten sürmekle yetişip gelişeceğine inanıyoruz. Halka bağlı, yerli bir ruh taşıyan bu mücevher Türk çocuğu bize bu hususta güzel bir ders vermektedir. Cevdet'in 'Güzelleme'sine bakın, ne kadar güzel!" (Osman Yüksel Serdengeçti)

ESERLERİ:

Nisan Yağmurları / Mustafa Arif Arık'ın Hayatı ve Şiirleri (1964), *Perapalas Gönül Sohbetleri Güldestesi IV* (Feyzi Halıcı ve Ahmet Özdemir ile, 2000).

HAKKINDA: Osman Serdengeçti / Âşık Cevdet (Serdengeçti dergisi, sayı: 12, Kasım 1950), H. Fethi Gözler / Örnekleriyle Edebiyat Yardımcı Kitabı (Lise 2, 1989), Müjgan Cunbur / "Âşık Cevdet" (Başakların Sesi, 1968), H. Fethi Gözler (Örnekleriyle Edebiyat Yardımcı Kitabı, 1989), Feyzi Halıcı / Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri – Güldeste (1992), Feyzi Halıcı / Bir Şiirin Hikâyesi (1999), Ulviye Savtur / Mürekkep - Şairler (2004).

M. Sadık Aslankara

ASLANKARA, M. Sadık

Öykü ve roman yazarı. 12 Aralık 1948, Sarayköy / Denizli doğumlu. Tam adı Mehmet Sadık Aslankara. İzmir Namık Kemal Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Tiyatroya ilk profesyonel adımı 1968'de Ankara Halk Oyuncuları Sahnesinde attı. 1969'da Ankara Birliği Sahnesinin kurucuları arasında yer aldı.1982'de Denizli Tiyatrosunu, 1987'de ise bu tiyatronun uzantısı olan De Tiyatrosu'nu kurdu. Bu zaman diliminde otuzu aşkın oyunu yöneterek bu oyunların bir bölümünde rol aldı. 1976'dan itibaren TRT'de çalıştı. TRT için senaryolar ve metinler yazdı, bu kurumda oyunculuktan sunuculuğa, danışmanlıktan kamera önü ve arkasında birçok yapımda görev aldı. 1983 yılında başlattığı belgesel sinema çalışmalarına eylemli tiyatroya ara verdiği 1994'ten itibaren yönetmen olarak devam etti. 1998'de emekli oldu. Yirmi beş belgeselin yönetmenliğini yaptı.

İlk yazısı *Cumhuriyet*'te (20 Nisan 1965), *"Beyaz Atkılı Kadın"* isimli ilk öyküsü Denizli'nin yerel gazetesi *Pamukkale*'de yayımlandı. İnceleme ve tanıtım yazıları *Cumhuriyet Kitap, Çağdaş Türk Dili, Adam Sanat* dergilerinde yayımlandı. Edebiyat, belgesel tiyatro ve belgesel sinema alanında çeşitli ödüller kazandı. *Kevser*'di ile 1986 Salihli Belediyesi Oyun Yarışması İkincilik Ödülünü, *Körmemdali'nin Çınar Ağacı* ile 1990 Ferit Oğuz Bayır Roman Yarışması Özel Ödülünü, *Ev-Ses* ile 1992 Üsküdar Belediyesi Oyun Yarışması Üçüncülük Ödülünü, *Ormanım* ile 1999 I. Foça Kısa Film Festivali En İyi belgesel Ödülünü aldı. *Uykusuz Sakız* ile 2002 Yunus Nadi Öykü Ödülünü Zeynep Aliye ile paylaştı.

ESERLERİ:

OYUN: *Kevser'di* (1989), *Ev-Ses* (1992).

ROMAN: *Kör Memdali'nin Çınar Ağacı* (1990), *Bin Yüz, Bir Giz* (1993), *Selgesus'ta Buse* (1996).

ÖYKÜ: *Uykusu Sakız* (2001).

DERLEME: *Cumhuriyetimiz'in 75. Yılında Ormancılığımız* (2000).

HAKKINDA: Öner Yağcı / "Selgesus'ta Buse" (Cumhuriyet Kitap, 8.8.1996), M. Sadık Aslankara Öykü Bahçelerinde Filizlenen Genç Öykücüler (Cumhuriyet Kitap, 7.9.2000), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001), Sedat Kurt / Yunus Nadi Öykü Ödülü 2002 "Uykusu Sakız" ile M. Sadık Aslankara'nın - "Öykü Anlatmıyor, Anlamlandırıyor" (Cumhuriyet Kitap, 27. 06.2002), Nursel Duruel / M. Sadık Aslankara ile Öyküleri Üzerine – "Öykü Yazmayı da, Öyküler Üzerine Yazmayı da Sürdüreceğim" (Cumhuriyet Kitap, 8.8.2002), Uykusuz Sakız (Edebiyat ve Eleştiri, Mart-Nisan 2003).

ASLANOĞLU, İbrahim

Halkbilimci (D. 1920, Tokat – Ö. 1995). Halil Dumluca ve Muharrem Türkmen gibi müstear adlar da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Tokat'ta tamamladı. Sivas İlköğretmen Okulundan mezundur (1944). Siirt Pervari, Sivas Divriği ve Sivas'ta öğretmenlik yaparak 1976'da emekliye ayrıldı.

Yazı hayatına ortaokul son sınıfta iken Tokat'ta yayımlanan *Yeşilırmak* adlı gazetedeki şiiriyle başladı. Sivas'ta çıkan *Yayla, 4 Eylül, Mecmua, Yapı, Sivas* adlı dergilerde halkbilim üzerine yazılar yazdı. Aylık *Sivas Folkloru* dergisini (1973-78), 1978'den sonra *Türk Folkloru* adıyla 1999'a kadar çıkardı. 1977'de İstanbul'a yerleşti. Müzik-San Vakfı Ödülü (1980), İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü (1981) ve Türk Folklor Araştırmaları Ödülü (1981) sahibi, Türk Folklor Araştırmaları Kurumu onursal üyesiydi.

İbrahim Aslanoğlu

ESERLERİ:

Cıvıltılar (1962), *Divriği Şairleri* (1964), *Her Yönden Sivas* (1964, 1965, 1979), *Âşık Veysel* (1964, 1967), *Sivas Halk Şairleri Bayramı* (1965), *Seyit Türk* (1967), *Külşahzade Rahmi*, (1967), *XIX. Yüzyıl Bektaşî Şairi Kul Himmet Üstadım/Yaşamı, Kişiliği ve Şiirleri* (1976, 1995), *Yalınkat* (Sefil Selimi- 1978), *Pir Sultan Abdallar* (1984, 1997), *Âşık Veli Hayatı-Kişiliği-Deyişleri* (1984), *Söz Mülkünün* Sultanları (1985), *Şah İsmail Hatayi ve Anadolu Hatayileri* (1993), *Kul Himmet* (1997).

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / "Pir Sultan Abdallar" (Cumhuriyet, 19 Haziran 1986), Eray Canberk / Söyleşi (Dünya Kitap, 4.9.1992), TBE Ansiklopedisi (2001).

ASLANTÜRK, Ayşe Hümeyra

Tefsirci. 1959, Gaziantep doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Gaziantep'te tamamladı. Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1982) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi SBE Tefsir Bilim dalında tamamladı (1989). Doktorasını da yine aynı yerde 1995 yılında bitirerek, Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı (1998).

Birçok toplantıda alanıyla ilgili bildiri sundu. Benzer toplantılarda görev aldı. Isparta *Demokrat* gazetesinde yazdı, yerel bir televizyonda programlara çıktı.

ESERLERİ (İnceleme):

Tefsir-i Yasin-i Şerif (Hızır Bey Çelebi'nin aynı adlı eserinin neşre hazırlanması, 1997), *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Problemleri* (1997).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

ASLIYÜCE, Erdoğan

Araştırmacı-yazar. 1946, Büyükyağı kasabası / Kırıkkale doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kırıkkale'de, lise öğrenimini Konya'da tamamladı. Meslek hayatına Kırıkkale Makine Kimya Endüstrisi Silah ve Tüfek Fabrikalarında başladı (18 Haziran 1970). Aynı yıllarda sendikacılık faaliyetlerine adım attı. Türk Metal-İş Sendikası'nın Kırıkkale, Bursa, Seydişehir, Konya ve daha sonra İstanbul Şubesi'ni (9 Ağustos 1982) kurmakla görevlendirildi. Bu sendikanın 1983-96 arası İstanbul Şube Başkanı (24 nisan 1983) olarak görev yapıp emekliye ayrıldı.

Dokuz arkadaşıyla *Dur Yolcu* (1972), Konya'da gönül dostlarıyla *Konevi* (1980) dergilerini, kooperatif yayın organı olarak 54 sayı *İstanbul Metal İşçileri* (1987) dergisini ve beş cilt *Bir* dergisin (1994) çıkardı. Genç İşçiler Kurultayı sonrasında konuşmalarını kitap hâline getirdi. Hoca Ahmed Yesevi Vakfının kurucu üyeliğinde (1993) bulunan Aslıyüce, hâlen Türkiye-Türk Dünyası arasında kültür köprüsünün kurulması için *Sevgi Dergisi Yesevi* (1994) ile *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*'ni yayımlamaktadır. Üyesi olduğu Yesevi Yayıncılık aracılığı ile birçok yayının hazırlığını üstlendi, birçok dernek, vakıf ve kooperatifte üyelik veya yönetim kurulu üyeliği görevlerine devam etti.

ESERLERİ:

Her Yönüyle Kırıkkale (1974), *Genç İşçiler, Türk Metal İşçileri Mücadele Tarihi* (Refik Sönmezsoy ile birlikte, 1989), *En Büyük Grev* (Refik Sönmezsoy ile birlikte, 1991), *Adım Adım Türk Yurtları* (1997), *Hücreden Cümleye* (2001), *Ukrayna toprağında : Turan'dan Kırım'a* (2001), *Türkistan'dan Anadolu'ya Alpler-Ererler* (2002), *Türkiye'nin yüreği Kastamonu* (2003), *Değişen Komşumuz Suriye* (2003), *Laleden Yağlı Güreşe Hollanda, Dört Kıta Sekiz Ülke, Türk'ün Çile Çemberi* (2004), *İstanbul'dan Adıyaman'a* (2004), *Garip Türk'ün Feryadı* (2004), *Türk'e Gözaltı* (2004).

HAKKINDA: TDOE - TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ASNA, M. Alaeddin

Şair ve yazar. 1940, İstanbul doğumlu. Eskişehir Lisesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi (1961), Amerika'da Michigan Üniversitesi Haberleşme-Halkla İlişkiler Bölümü (1964) mezunu. Dönüşünde bir yıl memurluk (1965) yaptı. Askerlikten sonra özel kuruluşlarda çalıştı. Şiir ve hikâyeleri 1960'tan itibaren *Varlık, Türk Dili* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sandaldaki Adam* (1974).

ARAŞTIRMA: *Halkla İlişkiler* (1969).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ASOĞLU, Mustafa

Romancı. 1943, Kayadibi köyü / Yeşilova / Burdur doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Yatılı sınavını kazanarak Gönen İlköğretmen Okulunu (1960), Bursa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdikten (1962) sonra Van Sanat Enstitüsünde öğretmenliğe başladı. Dört yıl bu okulda, ardından, Burdur ve Bingöl Sanat Enstitülerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. *Hoşça kal Akdeniz* adlı öykü kitabı ile 2004 Tudem Edebiyat İkincilik Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Ulusu* (1976).

ÖYKÜ: *Hoşça Kal Akdeniz* (2004).

ÇOCUK KİTABI: *Dünyamız Nasıl Olmalı* (2001).

ASRAL, Günşin

Şair. 1936, Osmaniye doğumlu. Kimya mühendisi olarak hayata atıldı. Hayatı hakkında yeterli bilgi yok.

ESERLERİ (Şiir):

Zaman Ağaçlarla Büyük (1970), *Sığmış Bir Küçük Aynaya Zaman* (1973).

ASRAL, Suat Salih

Şair ve yazar (D. 1 Eylül 1901, Trablusgarp - Ö. 20 Nisan 1981, İstanbul). İstanbul Erkek Lisesi mezunu. Hukuk Fakültesinde bir süre okudu. Muğla, Antalya, Mersin, Osmaniye ve Bursa'daki öğrenci yurtlarında müdürlük yaptı. 1966'da emekli oldu.

ESERLERİ (Şiir):

Bir Kitap Kapanırken (1930), *Zühal'ın Halkaları* (1939), *Güneş Altında* 1945), *Benden Sonra* (1958), *Görmek İstersek Toprak* (1973), *Bir Damla Ölüm* (1983).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

ASRAR, Nisar Ahmed

Gazeteci-yazar, bilim adamı. 1 Şubat 1942, Hindistan doğumlu. Dakka Üniversitesi (1964) mezunu. 1971'de tarih alanında doktora yaptı. 1978'de İstanbul Üniversitesinde yüksek lisansını bitirdi. 1970'te TRT Dış Yayınları Dairesinde mütercimlik, 1972-74 arasında *Turkish Daily News*'de haber müdürlüğü, 1975'te Pakistan Büyükelçiliğinde basın müşavirliği, 1989-92 arası Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Urdu Dili ve Pakistan Tetkikleri Ana Bilim Dalında uzmanlık, 1997'de günlük *Yeni Mesaj* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Türkiye Folklor Araştırmaları Kurumundan Türk Kültürüne Hizmet Ödülü aldı. Türkiye Pakistan Kültür Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Hind-Pakistan Uyuşmazlığının Menşeleri ve Bangladeş'in Doğuşunun Tarihçesi (1976), *Doğudan Esintiler, Muhammed İkbal (Tercüme)* (1988), *Yunus Emre (Urduca) İslâmabad* (1991), *Kanuni Sultan Süleyman ve İslâm Alemi* (1994), *Türk Hikâyeleri (Urduca)* (1996).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ASYA, Arif Nihat

Şair ve yazar, siyaset adamı (D. 7 Şubat 1904, İnceğiz köyü / Çatalca / İstanbul - Ö. 5 Ocak 1975, Ankara). Asıl adı Mehmed Arif'tir. Arif Nihat, Ay adlarını da kullandı. Babası Ziver Efendi Tokatlı, annesi Fatma Hanım Tırnovalıdır (Bulgaristan). Henüz yedi günlükken babası öldü. Annesinin de başka biriyle evlenmesi üzerine akrabalarının himayesinde büyüdü. Öğrenim hayatına dört yaşında köyün imamından Kur'an harfleri öğrenerek başladı. Balkan Savaşı sonunda İstanbul'a geldi. Çocukluğu yoksulluk içinde geçti. İlk öğrenimini Kocamustafapaşa ve Haseki mahalle mekteplerinde tamamladıktan sonra Gülşen-i Maârif Rüşdiyesine

ARİF NİHAT ASYA

BİR BAYRAK RÜZGÂR BEKLİYOR

Ziya İlhan Zaimoğlu'na

Şehitler tepesi boş değil.
Biri var, bekliyor...
Ve bir göğüs nefes almak için
Rüzgâr bekliyor.

Türbesi yakışmış bu kutlu tepeye,
Yattığı toprak belli,
Tuttuğu bayrak belli.
Kim demiş Meçhul Asker diye?

Destanını yapmış, kasideye
kanmış.
Bir el ki ahretten uzanmış,
Edeple gelip birer birer
Öpsün diye faniler.

Öpelim temizse dudaklarımız...
Fakat basmasın toprağına
Temiz değilse ayaklarımız.

Arif Nihat Asya

girdi. Orta tahsilini parasız yatılı olarak Bolu ve Kastamonu liselerinde tamamladıktan sonra, İstanbul Darülmuallimin (Yüksek Öğretmen Okulu) Edebiyat Bölümünden mezun (1928) oldu. Okurken bir yandan da İstanbul Postanesiyle Anadolu Ajansında çalıştı. Öğretmen olarak ilkin Adana'ya tayin edildi. Adana Lisesi ile kız ve erkek öğretmen okullarında on dört yıl edebiyat öğretmenliği ve idarecilik yaptı. 1950-54 arası Adana milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 1954'ten itibaren Anadolu'nun çeşitli kentlerinde ve Kıbrıs'ta (1959-61) edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. Ankara Gazi Lisesi öğretmenliğinden sonra emekliye ayrıldı (1962).

İlk evliliğini Haticc Semiha Hanımla, ikinci evliliğini Servet Akdoğan ile yaptı. İki eşinden ikişer çocuk sahibi oldu. Ankara Numune Hastanesinde tedavi görmekteyken öldü.

İlk yazısını Millî Mücadele sırasında Kastamonu Lisesinde öğrenci iken yazdı. *Yeni İstanbul* ve *Babıali'de Sabah* gazetelerinde siyasi ve edebî yazılar yayımladı. Şiir yazmaya onu iten ise özellikle Birinci Dünya Savaşı yıllarında bazı destancıların Haseki'de okuyarak sattıkları harp destanları oldu. Edebiyatımızda *Bayrak* şairi olarak tanınan Asya, *Bayrak* şiirini Adana'nın kurtuluş günü heyecanı ile yazdı, daha çok şiirleriyle, özellikle *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor* ve *Fetih Marşı* adlı şiirleriyle ün kazandı. Şiir ve düzyazı şiirlerini *Hayat*, *Çağlayan*, *Türk Yurdu*, *Hisar*, *Elif*, *Defne*, *Türk Sanatı* ve *Devlet* dergilerinde yayımladı. *Görüşler* ve *Başak* dergilerini çıkardı. Bazı fıkra, deneme ve vecizelerini *Türk Sözü*, *Demokrat*, *Yeni İstanbul* ve *Memleket* gazetelerinde yayımladı.

1933 yılından itibaren Üsküdar Mevlevîhanesinin son şeyhi Ahmed Remzi Akyürek'le sıkı bir ilişkisi oldu, onun teşvikiyle, şiirinde geniş bir yankı bulacak olan Mevlevî kültürünü yakından tanıma imkânı buldu. *Kubbe-i Hadrâ* adlı kitabındaki şiirleri tamamen Mevlana ve Mevlevilik'le ilgilidir. Milli duyarlığı zengin bir dille şiirleştirdi. Kahramanlık ve tarih duygusuna ek olarak, din, aşk, tabiat ve memleket güzellikleri başta geldi. Canlı ve heyecan verici bir üslûbu vardır. Güzel benzetmelerin yanı sıra, zekâsının, şakacı mizacının ürünü olan nükteleri, hicivleri, kelime oyunları üslûbunu tamamlayan önemli unsurlardır. Arkadaşlarına şiir armağan etmek, tarih düşürmek onda özel bir zevk haline gelmiştir. Şiirleri arasında, cbced hesabıyla tarih düşürdüğü manzumeler de önemli bir yer tuttu. Eserlerinde, tarih, coğrafya, iman, sanat; insanlık ve Türklük konularını işledi. Divan şiirinin nazım şekli olan rubaiye yeni bir anlam kazandırarak geleneksel kahramanlığımızı duygulu bir dille işledi. Tabiatı, hayatı, aileyi, cemiyeti, memleket menkıbelerini kasabalarını, şehirlerini, sularını rubaiye soktu. Rubaide söyleşi de yaptı, yarım mısra da yaptı. Rubaiye başlık koydu. Böylece rubaiyi, ondan önce eski dar kanalından çıkarmış olan Cemal Yeşil'den sonra daha da genişletti ve bir rubai rönesansı yapmış oldu. Edebî şahsiyetinin en kuvvetli yönü şairliği olmakla beraber, şiirleri kadar güzel ve kuvvetli

ARİF NİHAT ASYA

Halil Soyuer

"Zaman bu hâlde akıp giderken aradan dört yıl geçmiş, 1954 genel seçimleri gelip çatmıştı. Meclis'te sık sık çıkıp konuşma yapan Arif Nihat Bey'i, partisi aday göstermemişti. O da seçim, sonuçlarından sonra Bakanlığa başvurarak asıl mesleği öğretmenliğe dönecekti. 1954 seçimlerinden sonra kurulan hükümetin Millî Eğitim Bakanı, Arif Nihat Asya'yı, Eskişehir Lisesi edebiyat öğretmenliğine atamıştı. Oysaki hocamın eşi Ankara Atatürk Lisesi'nde kimya öğretmeniydi. Çocukları Ankara'daydı. Onu evinden ve eşinden ayırmak olur muydu? Hoca, öylesine gururlu bir insandı ki, partisinin Millî Eğitim Bakanına gidip de, koca Ankara'da bana yer bulamadınız mı, benim evim işim Ankara'da, neden böyle yaptınız demedi. Kaderine boyun eğip iki yıl Eskişehir'e gidip geldi. Bu Eskişehir yolculuğunu, ancak 1956 yılında Ankara Gazi Lisesi'ne tayin ettiler.

5 Ocak 1975 günü öğle vaktinde şair Şahin Kaya Dil telefon etmişti. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Öldü diyordu öldü. Kim olduğunu söyleyemiyordu. Sonunda acı haberi almıştım. Ertesi günü, Türk şiirinin bu koca çınarını, Kocatepe Camii'nden ebedî yolculuğuna uğurlamıştık. Eşi Servet Hanım'ın gözyaşları yanaklarından aşağıya süzerken bizler de için için ağlıyorduk. Gidiş o gidiş. Geçirdiği bir kalp krizinin kollarında gitti Hocamız. Arkasından bakakaldık. Ruhu şad olsun.

İstanbul'daki Hilton Oteli için de bir rubaisi vardı. Bu lüks ve çok pahalı otelin kapısından girmişliği yoktu Hocanın. Bu espri içinde oteli ne de güzel anlatmıştı bize:

HİLTON

Bir kafileyiz, zavallıdan yoksuldan
Üstün yaratılmış n'idelim kulu kuldan
Seyretmede İstanbul'u Hilton'dan al
Biz seyrederiz Hilton 'u İstanbul'dan"

(*Şair Dostlarım*, 2005)

ARİF NİHAT ASYA

FETİH MARŞI

Yelkenler biçilecek, yelkenler dikilecek;
Dağlardan çektirilen, kalyonlar çekilecek...
Kerpetenlerle surun dişleri söktülecek...
Yürü, hâlâ ne diye oyunda oynaştasın?
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Sen de geçebilirsin yardan, nadan, serden...
Senin de destanını okuyalım ezberden...
Haberin yok gibidir taşıdığın değerden...
Elde sensin, dilde sen... Gönüldesin, baştasın;
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Yüzüne çarpmak gerek, zamanenin fendini.
Göster, kabaran sular nasıl yıkar bendini!
Küçük görme, hor görme delikanlım kendini.
Şu kırık âbideyi yükseltecek taştasın;
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Bu kitaplar Fatih'tir, Selim'dir, Süleyman'dır;
Şu mihrap Sinanüddin, şu minare Sinan'dır;
Haydi, artık, uyuyan destanını uyandır!
Bilmem, neden gündelik işlerle telaştasın?
Kızım sen de Fatihler doğuracak yaştasın.

Delikanlım, işaret aldığın gün atandan,
Yürüyeceksin... Millet yürüyecek arkandan;
Sana selam getirdim Ulubatlı Hasan'dan...
Sen ki burçlara bayrak olacak kumaştasın...
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Bırak, bozuk saatler yalan yanlış işlesin!
Çelebiler çekilip haremlerde kışlasın!
Yürü, arslanım, fetih hazırlığı başlasın...
Yürü, hâlâ ne diye kendinle savaştasın?
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

nesirleri de vardır. Aruz, hece ve serbest vezni başarıyla kullandı. Şiirinde halk ve divan edebiyatı nazım şekilleri yanında modern edebiyatın nazım şekilleri de yer aldı.

"Arif Nihat Asya'da ince hayaller bazen bir dil kuyumculuğu tesiri uyandırır. Şiirlerinin çoğunda görülen bu ince işçilik "Saatler" şiirinde kesif ve parıltılı bir şekilde kendisini gösterir. (...)

"Dualar ve Aminler kitabında tarih, kahramanlık, din ve sanat duygularını birleştiren şiirler vardır. Bunlardan bazılarında, muhteva ve hayal zenginliğine ehemmiyet veren şair, "Bayrak" şiirinde görülen ahenk ve hareketi kaybeder.

"Derin hayranlık duyduğu maziye ait güzel eserleri, tıpkı o eserlerde olduğu gibi, teferruatına varıncaya kadar işleme temayülü bazı şiirlere çok süslü bir manzara verir. 'Selimiye' 'Kubbeler' ve daha birçok şiir, ince işçilik bakımından 'Saatler' şiirine yaklaşır.

"Arif Nihat Asya'nın şiirlerinin belirli bir vasfı olan bu temayül, onun eski Türk sanat ve şiirine karşı duyduğu derin hayranlık duygusundan ileri gelir. Aruz vezni ile yazmış olduğu şiirlerde bu zevk ve kültür kendini daha kuvvetli olarak belli eder. Fakat A. N. Asya, eskinin bir taklitçisi değil, Yahya Kemal gibi, fakat ondan çok farklı olarak, her şeyi süsleyen, güzelleştiren ve yücelten eski zevkin, serbest vezinle yazdığı şiirlerde bile yeni ve orijinal bir takipçisidir." (Mehmet Kaplan)

"Kubbe-i Hadra merhalesinde Mevlâna'nın 'ruhu' ile de tanışan Arif Nihat Asya'nın biraz daha derinlik ve sonsuzluk özleyişine geçtiği görülüyor. Yurdun insanına, diline, Kur'an'ına, nakışına, kilimine, mimari eserlerine yeni bir Yahya Kemâl'in bakışlarıyla eğilmiş; bu değerleri yıkmak isteyen ters ideoloji sahiplerine, cahillere ve politikacılara karşı davacı ve yergici de olmuştur." (Ahmet Kabaklı)

"Şiirlerini serbest, hece ve aruz ölçüleriyle yazmış, ebced hesabıyla tarihler düşürmüştür. 'Dilciliğin emrinde bir sanat değil, sanatın emrinde bir dilcilik' olduğu anlayışını savunmuştur." (Mustafa Miyasoğlu)

"Arif Nihat'ın milli değer ve şahsiyetleri konu alan şiirleriyle dinî iman ve heyecanı işleyen şiirleri, 1950'den sonra yetişen yeni nesillerde tarih şuurunun ve dinî duyguların uyanmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır. 'Bayrak', 'Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor', 'Fetih Davulları', 'Selimler', 'Kubbeler', 'Süleymaniye' gibi şiirleri bu konuda yazılmış olanların en tanınmışlarıdır. 'Naat'ı ise duygu ve estetik bakımından son devirlerde bu vadide kaleme alınmış en mükemmel örnekler arasında yer alır. Şiirlerinde günlük Türkçeyi bir sanat dili haline getirerek kullanan Arif Nihat'ın rahat, özentisiz ve sade bir üslûbu vardır. Dilin âhengine önem vermiş, vezinsiz şiirlerinde bile bir iç âhenk kurmayı başarmıştır. Şiiri üzerinde Yahya Kemal'in açık tesiri görülmektedir." (Necat Birinci)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Heykeltraş* (1924), *Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor* (1946), *Rubaiyyat-ı Ârif* (1956), *Kubbe-i Hadrâ* (Mevlâna üzerine, 1956), *Kökler ve Dallar* (1964), *Kıbrıs Rubâileri* (1964), *Nisan* (rubailer, 1964), *Emzikler* (1964), *Duâlar ve Âminler* (1967), *Kova Burcu* (rubailer, 1967), *Yürek* (1967), *Köprü* (Kanatlar ve Gagalar'ın yeni basımı ekli olarak, 1969), *Kundaklar* (1969), *Avrupa'dan Rubâîler* (1969), *Aynalarda Kalan* (1969), *Basamaklar* (1971), *Divançe-i Ârif* (1971), *Şiirler* (seçmeler 1971).

MENSUR ŞİİRLERİ: *Yastığımın Rüyası* (1930), *Ayetler* (1936).

DÜŞÜNCE-DENEME: *Kanatlar ve Gagalar* (özdeyişler, 1945), *Enikli Kapı* (1964), *Terazi Kendini Tartamaz* (1967), *Tehdid Mektupları* (1967), *Onlar Bu Dilden Anlar* (1970), *Aramak ve Söyleyememek* (1976), *Kanatlarını Arayanlar* (1976).

Daha önce yayımlanmamış yazılarıyla beraber bütün eserleri 1975-77 yılları arasında yedisi şiir, beşi nesir olmak üzere on iki kitaplık bir külliyat halinde Ötüken Neşriyat tarafından basıldı.

HAKKINDA: Ahmet Hamdi Tanpınar / Yastığımın Rüyası (Görüş, sayı: 2, 1930), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Ahmet Kabaklı / A. Nihat Asya-Şiirler (içinde Giriş, 1971) - Türk Edebiyatı (c. 3, 11. bas. 2002, s. 727), Mustafa Karapınar / söyleşi (Törc, sayı: 17, Ekim 1972), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 388-398) – Şiir Tahlilleri 2 (13. bas. 2004, s. 368-376), Ahmet Kot / "Asya, Ârif Nihat" (TDE Ansiklopedisi, c. 1, s. 182-183), Yavuz Bülent Bâkiler / Ârif Nihat Asya ile Son Konuşma (Törc, sayı: 46, 1975) - Arif Nihat

ARİF NİHAT ASYA

BAYRAK

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü..
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,

Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selamlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.

Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgende bana da, bana da yer ver!
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay- yıldızının ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızıllığında ısındık;
Dağlardan çöllere düşürdüğün gün
Gölgene sığındık.

Ey şimdi süzgün, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiirim her şeyim;
Yeryüzünde yer beğen..
Nereye dikilmek istersen,
Söyle, seni oraya dikeyim!

Asya'dan Dinlediklerim (Töre, sayı: 49, Haziran 1975), Fevziye Abdullah Tansel / Arif Nihat ve Necdet Sançar (Akademi, Nisan 1975), Sadık Kemal Tural / Ârif Nihat Asya (Türk Kültürü, sayı: 160, 1976), Mehmet Çınarlı / Sanatçı Dostlarım (1979, s. 25-39), Sakin Öner / Arif Nihat Asya (1979), Saadettin Yıldız / Arif Nihat Asya-Nesirler (1991), Necat Birinci / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 3, 1991), Göktürk Mehmet Uytun / Arif Nihat Asya (1993), Saadettin Yıldız / Arif Nihat Asya'nın Şiir Dünyası (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Gülsüm Tarakçı / Arif Nihat Asya'nın Mısralarıyla Fetih ve Fatih (Kafdağı dergisi, sayı: 52, Mayıs 2000), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002) - Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları (2003), Aydil Erol / Hocaların Arifi, Asya'nın Nihat'ı - Mustafa Kayabek / Ölüm Bir Duvarın Dibinde Gölge (Alkış dergisi, Ocak-Şubat 2003), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Arif Nihat Asya

ASYALI, Hamit Salih

Şair (D. 1917, Adana - Ö. 21 Haziran 1957, Adana). Lise öğreniminden sonra babasını kaybetti. Ailesinin geçim sorumluluğunu yüklenmek zorunda kaldığı için, öğrenimini yarıda bırakarak Halkevi Kütüphanesine memur olarak girdi.16 yaşında fıkra yazmaya başlayan Asyalı, gazete ve dergilerde yazı ve şiirler de yayımlıyordu. *Yeni Adana, Görüşler, Çakmak, Şadırvan*, imzasına çokça rastlanan gazete ve dergiler oldu.

ESERLERİ (Şiir):

Düğün, Öğleden Evvel.

HAKKINDA: Atıf Özbilen / Bir Hamit Salih Asyalı Vardı (Güney Dergisi, sayı: 14, Kasım 1968).

Taşkın Aşan

AŞAN, Taşkın

Şair. 1958, Güngören / İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Güngören'de yaptıktan sonra evinden ayrıldı. Bir süre güç şartlar altında yaşadı. İlk gurbeti olan İzmir Basmane'de kiraladığı bekar odasında pirelerle koyun koyuna yattı. Askerde zeytin çekirdeklerinden yapmış olduğu tesbihlerle kazandı ekmek parasını. Sonra doğum yeri Güngören'e döndü. 1981 yılında, Pazaryerinde ayran satarken tesadüfen aldığı fotoğraf makinesi ile fotoğrafçılığa başladı. Her yıl bir şiir kitabı çıkarmayı sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

Şiir mi Şiir (1998), *Şiir Se Şiir* (1999), *Şiir de Şiir* (2000), *Hilesiz Bir Şiir* (2001), *Şiir Aşkın Tohumudur* (2003), *Şiir Şairin Soluğudur* (2004), *Umutsuzluğun Umudu / Şiirler* (2005).

HAKKINDA: Taşkın Aşan / Umutsuzluğun Umudu / Şiirler (2005).

AŞAR, M. Sami

Şair. 1932, Tarsus / İçel doğumlu. Tarsus'ta bir tekstil fabrikasında personel memurluğu yaptı, *Yeni Adana* gazetesinin Ahmet Remzi Yüregir Şiir Ödülü (1954) ile *Varlık* dergisinin şiir yarışmalarında iki kez birincilik ödüllerini (1959) kazandı.

ESERLERİ:

Kırık Uyku (1970), *Ağzına Kuşlar Konmuş* (1972), *Birazcık* (1974), *Kim Daha Sen* (1976).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

AŞAR, Nihat

Şair. 1928, Eskişehir doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1950) mezunu. Çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı, Türkiye Kızılay Derneğinde çalıştı.

ESERLERİ (Şiir):

Ankara'daki Adam, Bir Dünya İstiyorum, Aydınlık, Nasıl Geçti Habersiz.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), Okan Yüksel / İzmirli Ozan Gazeteciler (1997), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AŞÇI, Abdullah

Hikâyeci (D. 1921, Burdur - Ö. 9 Haziran 1994). İstanbul Haydarpaşa Lisesi (1942) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini yarıda bıraktı. Burdur Şeker Fabrikasında muhasebe memurluğu yaptı.

Düzyazı şiirleri ilk kez *İstanbul Haber* gazetesinde (1942) yer aldı. Ankara Halkevinin bir yarışmasında (1944) bir düzyazı şiiriyle ikincilik ödülünü aldı. Daha sonra yöneldiği hikâyeleri 1953'ten itibaren *Varlık* gazetesinde başlayarak çeşitli dergilerde çıktı. *Bitirim Üsteğmen* adlı hikâyesi nedeniyle yargılandı, aklandı (1960).

ESERLERİ:

Bekâr Adam (1960), *Dayak Dağıtımı* (1982).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Sait Aşgın

AŞGIN, Sait

Bürokrat, araştırmacı-yazar. 7 Aralık 1967, Tosya / Kastamonu doğumlu. Fevzipaşa İlkokulu, Tosya Lisesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunu (1989). Yüksek lisansını "*Hadikat-ül Vüzera Üzerine Bir İnceleme*" konulu teziyle bitirdi (1992). Doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı (1999). İçişleri Bakanlığında görev aldı. Çeşitli ilçelerdeki kaymakamlık stajının yanı sıra bir süre İngiltere'de bulundu. Kargı / Çorum (1993), Selendi / Manisa (1994), Yazıhan / Malatya (1995) gibi ilçelerdeki kaymakamlık görevinin ardından vali yardımcısı olarak Malatya (1997) ve Karaman'da (2000) görev yaptı. 2002'de doçent oldu.

1999 yılında Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Bilim Kurulunca Haberleşme üyeliğine seçildi. Mesleğindeki başarıları nedeniyle on bir kez ödüllendirildi. 2001-2002 döneminden itibaren Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF'de siyaset bilimi, anayasa hukuku vd. dersleri verdi. 2002'de Türk İdareciler Derneği Özel Ödülüne layık görüldü. 2005'te Karaman vali yardımcısı iken daire başkanı olarak İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatına geçti.

Yurtkur, İdarecinin Sesi, Türk Dili, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Yeni Türkiye gibi dergilerde makaleleri yayımlandı. *Türk Dili* dergisinde yayın kurulu, Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF dergisinde hakem üyeliklerinde bulundu.

ESERLERİ:

Doğu Anadolu Gerçeği (1999), *Doğu Anadolu'ya Yapılan Kamu Harcamaları* (1999).

Atatürkçülük (2001), *Türkiye'nin Demokrat Partili Yılları* (2001), *Atatürk'ten Günümüze Doğu Anadolu* (2002), *Sözde Ermeni Soykırımı İddiaları ve Tarihsel Gerçekler* (2002).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululular IV (2005).

AŞICI, Ömer

Şair ve hikâye yazarı. 1944, Eskişehir doğumlu. Etibank Anbarlı elektrik santralinde görev yaptı. İlk şiir ve yazıları, bir süre çalıştığı Eskişehir'de çıkan *Yeni Haber* ve *Demokrat Eskişehir* gazetelerinde, daha sonra *Güney, Özgür, Emre, Yankı* dergileri ile çeşitli antoloji ve gazetelerde yayımlandı. *Traakkk!* (1970) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ABDULLAH AŞÇI

DAYAK DAĞITIMI

Hükümet, yani çadır geliyormuş.

Dün sabah deprem olsun, arkasından Bölge Deprem Komitesi kurulsun, bugün öğleyin başkent şehrimize üşüşsün, ayrıca Cumhuriyet Alanı'nda başbakan: "En kısa sürede boynu bükük yurttaşa hükümetin sarıcı eli uzatılacaktır" desin, şu ikindi sırası da çadır lâfı bizim kenar mahalleyi kaplasın, böyle hıza ağızlar açık kalmalıydı doğrusu.

Tilkinin bildiği kırk masal tavuk üstüneymiş, dünden bu yana herkes, çadır düşündü, çadır sayıkladı.

Bulunduğumuz yerlerden çarpıla çarpıla dışarılara uğradığımızda şehrin üstünü toz tabakasıyla kaplı gördük. Canını kurtaran, önce çoluğunu çocuğunu, anasını karısını aradı, sonra yerle bir olan evlere bakmaya, eşini dostunu yoklamaya gitti.

Ölü sayısı ine ine altmışta, yaralı da iki yüzde karar kıldı. Bölgemizi batmaktan kurtaran, depremin sabah saatine rastlamasıydı.

Komşu illerin meraklılarıyla, başka yerlerde yaşayan hemşehrilerle şehir iki üç kat kalabalıklaşıyordu. Vızır vızır yabancı plâkalı otomobillerin tükettiği benzinin parası, bilmem kaç evin onarımına yetip artardı. Eski ya da yeni, çökmüş her yapı, içimizden teller koparıyordu. (...)

Başbakanla bakanların helikopterlerle gelecekleri sabah radyosundan duyulmuştu.

Gökyüzünün, Tanrı'nın izniyle olduğu sanılan deprem için gözler çoktan havalanmıştı, sabahtan öğleye değin yine tek tük bulut parçasından, şıkır şıkır ısıtıcı güneşten ayrılmadı. Dünkü, bugünkü parlak güne depremi kimse yakıştıramıyordu. (...)

Çadır lâfı şimdi bizim sokukta da çalkalanıyordu. Sanki tilkiydik, aykırı masala boşveriyorduk.

Her yer yasaklandığından mutfağa giremeyen kadınlar,

→

okula gidemeyen çocuklar, işe çıkmayan erkekler, yıkılan duvarlardan yarım biriket, yarım kerpiç çektik, kalkmak ko ay olsun diye sokağın ortasına çöktük, çadır konuştuk. Öğle üstünde radyo, ara haberlerde, otuz saat içinde şiddeti ilkinden az, yükseği dört derece, yüz doksan sarsıntının daha bölgemizi yokladığını söylemiş. Bedenlerimiz bu sarsıntıların üçünü beşini alıyor da, kalanını duyamıyor. Her alışta dualar mırıldanıyor: Rabbiyessir ve lâ tüassir... Eşhedü en lâilâhe..." diyoruz.

Bütün komşular, Sivacı Muştan, Tek Arabacı Bekir, Aş Evi Ayakçısı Erol, bu işlerin beton yapılarda oturan, ana caddelerde mini etekle gezen kızlar yüzünden başımıza yağdığı kanısındalar. Değirmen Uşağı Himmet'in köyden yeni göçen kocakarı anası, Mustangili doğruluyor. Başka kadınlar da kocakarıdan yanalar. Önemli bir sorun tartışıyorcasına: "Kavranmayın be, uslu durun!" diye çevremizdeki çocuklara çıkışıyoruz. Çocuklarsa, baba kokusunun yakınında, amansız doğa olayı karşısında erkeklerin bile güçsüz kalışlarını sezmişçesine suskunlar. (...)

Hükümetin, yani çadırın yaklaştığını yokuşu soluk soluğa çıkan beş on kişilik bir kalabalıktan öğrenince ayağa kalktım. Mustangil de kalktılar. (...)

Mahalle, kadınıyla çocuğuyla, çöpçüsü, ırgadı, rençperi, yarıcısı, aş evi ayakçısı, bulaşıkçısı, dülgeri, çakmakçısı gibi eli böğründe erkeğiyle burada. Fısıldaşan, öbek öbek toplanmış mahalleliyi inceliyorum. Aramıza bir asker de, haki giysili, ecket düğmeleriyle yan yıktığı şapkasındaki defne dalı sarı parlayan kara renk boyun bağlı, dinç bir binbaşı da katılmış. Kalabalık içinde ikimiz boyun bağlıyız, ceketliyiz, dik duruşluyuz. (...)

Evlere dönüyorum. Evler ev diyesiye değil. Yıkılmadan önce evlerin moloz olduğunu niye düşünmediğime şaşıyorum. Ev, temelde hatık taş, sonra kerpiç, sonra ağaç, meşet, lata, dilme, kapı pencere doğraması, tavan, taban, yamşak tahtası, sonra aztarık da cam demekmiş. Küflü teneke yi unutmamalı. Bakkalların örtülü kepenklerindeki küflü tenekeye bile gözüm en son ilişiyor. Dalgınlığımı bağışlamıyorum. (...)

ÂŞIK

Saz şairi. Doğum ve ölüm tarihleri bilinmiyor. IV. Murat döneminde yaşadı ve desteğini gördü. Padişahın musahibi Musa Çelebi'nin öldürülmesi (1632) ve Girit Savaşı (1645) üzerine söylediği ağıt ve destanlarla tanındı. Aşk ve yiğitlik temalarını işlediği şiirlerinde hece ölçüsü kadar aruz ölçüsünü de ustalıkla kullandı. Şiirleri, hayatı ve kişiliği hakkında bir incelemeyle birlikte Sadettin N. Ergun tarafından *XVII. Asır Saz Şairlerinden Âşık* (1933) adlı kitapta toplandı.

HAKKINDA: P. N. Boratav – H. V. Fıratlı / İzahlı Halk Şiiri Antolojisi (1943), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

AŞIK ALİ İZZET (Özkan)

Saz şairi (D. 1902, Höyük köyü / Şarkışla /Sivas - Ö. 10 Ekim 1981). Belli bir öğrenim görmedi. Asıl adı Ali Özkan'dır. Sivaslı Âşık Sabri'den ders alarak yetişti. Anadolu'yu köy köy dolaştı. Doğan Bey çetesinde görev alarak Gaziantep savunmasına katıldı. Bir ara Ankara ve İstanbul'da bulundu. 1924 yılında Alevi köylerini gezip ayinlere katılması sebebiyle tutuklandı. Aynı yıl Hacı Bektaş Dergâhına girerek burada İzzeti mahlasını aldı.

Yirmi iki yaşından itibaren köy köy dolaşarak hayatını kazanmaya başladı. Otuz sekiz yaşında gittiği Ankara'da CHP'nin ileri gelenleriyle tanıştı. Bazı şiirlerinin *Ülkü* dergisinde yayımlanmasıyla edebiyat dünyasında, *Mecnunum Leylamı Gördüm*, *Şu Sazıma Düzen Ver*, *Mühür Gözlüm* gibi ünlü türkülerini okuduğu plaklarıyla halk arasında tanındı. Şiirlerinde Âşık Veysel'in etkisi görülür.

ESERLERİ:

Türk'ün Sazından (1953), *Teller de Muradın Alsın* (1958), *Mühür Gözlüm* (1969).

Bütün şiirleri Prof. İlhan Başgöz tarafından *Âşık Ali İzzet Özkan* (1979) adlı kitapta toplanmıştır.

HAKKINDA: Tahir Kutsi Makal / Sahte Ozanlar Âşık İhsani ve Ali İzzet'in İçyüzü (1969), İlhan Başgöz / Âşık Ali İzzet Özkan (1979), Ahmet Özdemir / Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz (1992), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

AŞIK ALİ İZZET (Özkan)

MURADIN ALSIN

Şu sazıma bir düzen ver
Teller de muradın alsın
Gel beni bir tenhada gör
Diller de muradın alsın

Elinden tutup gezelim
Harman döşe gül dizelim
Kalem ver adın yazalım
Eller de muradın alsın

Uğra bir gün bizim köye
Sana bakam doya doya
Dağ ceylanı m ovaya
Çöller de muradın alsın

Kehribar benler gerdana
Düzen düzmüş tane tane
Bazı bazı çık seyrana
Yollar da muradın alsın

Ali İzzet görüşelim
Bugün bayram barışalım
Aç göğsünü sarışalım
Kollar da muradın alsın

AŞIK ALİ İZZET (Özkan)

KISKANIRIM

Mühür gözlüm seni elden
Sakınırım kıskanırım
Uçan kuştan esen yelden
Sakınırım kıskanırım

Kavumundan akrabandan
Kardeşinden öz babandan
Seni doğuran anandan
Sakınırım kıskanırım

Beşikte yatan kuzundan
Hem oğlundan hem kuzundan
Ben seni senin gözünden
Sakınırım kıskanırım

Havadaki turnalardan
Su içtiğim kurnalardan
Geyindiğim sırmalardan
Sakınırım kıskanırım

Al'İzzeti ancalardan
Elindeki gancalardan
Yerdeki karıncalardan
Sakınırım kıskanırım

ÂŞIK BOYACI

Şair (D. 1914, Kırşehir – Ö. 4 Şubat 1990, Kırşehir). Asıl adı Hacı Hüseyin Canıtez. Şiirlerinde Âşık Boyacı mahlâsını kullandı. İlk ve ortaokulu Kırşehir'de okudu. Hattat ve nakkaş olarak çalıştı. Yüzü aşkın camiyi süsledi. Tabela yazdı; mühür kazdı; yağlıboya resim, karakalem resim çalışmaları yaptı; saz çaldı; pek çok piyeste oynadı. 2. Dünya Savaşında iki kez askerlik yaptı.

Ahi Evran'a bağlandı. Deyişlerinde ahiliğe, yurt sevgisine, dürüstlük gibi erdemlere, toplumun altüst olan değerlerine, millî duygulara ve mahallî bazı özeliklere değindi. Saz çalmayan bir halk şairi oldu. 3.500'den fazla olan şiirlerinin bir kısmı yerel basında yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Kalbimin Işıkları (1954), *Bayrak ve Toprak* (1973), *Türk Oğluyum Türk Oğlu* (1982), *Belki de Son Eserim* (1985).

HAKKINDA: Emir Kalkan / Yirminci Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi (1991), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

ÂŞIK CAFER DERTLİ

Halk ozanı. 1 Ekim 1946, Niksar / Tokat doğumlu. Çocukluğu, küçük yaşlarda ailesiyle göç ettiği Samsun'da geçti. İlkokul'dan önce beş yıl Kur'an kursuna devam etti. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle ilkokuldan sonra öğrenimine devam edemedi.

Ozanlığa ilgi duymasında radyoda dinleyerek hayran olduğu Âşık Veysel'in büyük etkisi oldu. Gördüğü bir rüyadan etkilenerek saz öğrenmeye karar verdi, yaşadığı üçpınar köyünün saz üstadlarından merhum Mustafa Kandıra'dan saz dersleri aldı. On yıl kadar Almanya'da yaşadı. TRT başta olmak üzere pek çok Radyo ve Televizyonda programlara katıldı. Şiirleri pek çok dergide ve Kültür Bakanlığının *Yaşayan Ozanlar Antolojisi*'nde (1992) yer aldı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Dostlara Merhaba (1983), *Dertli Sazım* (1985), *Gerçek Âşık İsen Hak'ka Bağlan* (1999).

ÂŞIK ÇELEBİ

Şair ve bilgin (D. 1520, Prizren - Ö. 1571, Üsküp). Öğrenimini İstanbul'da gördü. Taşköprülüzade Ebussuud Efendi, Fenerizade Muhittin Efendi gibi Kanuni döneminin ünlü bilim adamlarından ders aldı. Gençliğinden itibaren şiirle yakından ilgilendi. Zatî, Taşlıcalı Yahya, Hayalî gibi İstanbul'un ünlü şairleriyle arkadaşlık etti. Bursa'da Emir Sultan Vakıfları mütevellisi, İstanbul'da Ebussuud Efendi'nin Fetva kâtibi oldu. Silivri'de ve son kez Üsküp'te kadılık yaptı.

Şiirlerini *Divan*'ında topladı. *Şehrengiz*'de Bursalı güzelleri tanımlayan ve dönemindeki önemli birçok Arapça kitabını Türkçeye çeviren Âşık Çelebi'nin en önemli eseri *Meşâirü'ş-Şuarâ* (1546) adlı tezkiresidir. 16. yüzyıl şairlerini tanıtan şiirlerinden örnekler veren ve alfabetik (ebced) sıralamaya göre düzenlenmiş bu eserini II. Selim'e sunmuştur. Tezkiresinin mukaddimesinde şiir hakkında düşüncelerini sergilerken Allah'ın Kelam sıfatı üzerinde durur. Nazım ve nesir arasındaki ayrımlara dikkat çeker. Kafiye hakkında söz söyleyen İslâm bilginlerinin düşüncelerini nakleder ve Aristo'nun kafiye konusundaki fikrini eleştirir. Şuara suresinin üstünde durur ken müfessir Zamahşeri ve Beyzavi'nin tefsirlerine başvurarak görüşlerini açıklar. Diğer tezkire yazarlarından farklı olarak, şiir ve müzik arasındaki ilişkiyi yorumlar. Tezkiresinin yazma nüshası Fatih Millet Kütüphanesindedir.

BAŞLICA ESERLERİ:

Divan, *Şehrengiz-i Bursa*, *Zigetvarnâme* (Kanuni'nin Zigetvar seferini anlatan manzum eseri), *Mecmua-i Sukûk* (mahkeme ilamları), *Zeyl-i Şakayık*, *Meşâ'irü'ş-Şuarâ* (tezkire, 1568; Londra basım, 1974).

ÇEVİRİ: *Ravzatü'ş-Şühedâ* (Hüseyin Vaiz'in, Farsçadan), *Et-Tıbrü'l Meşbûk* (Gazzali'den), *Es-Siyâsetü'ş-Şer'iyye fî Islâh-ı Raiyye* (İbn Teymiyye'den), *Şakayıku'n Nu'maniyye* (biyografiler kitabı, hocası Taşköprülüzade'den).

HAKKINDA: Mustafa İsen / Türk Tezkirecİliğinde Antoloji Tipi Örnekler (Milli Eğitim, sayı: 86, 1989), Günay Kut / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 3, 1991), Muhsin

ÂŞIK ÇELEBİ

TUNA KASİDESİ

Gâh gönlüm gibi cûşân u hurûşandur Tuna
Gâh göğsüm gibi nâlân u girivândur Tuna

Kûh u hâmûnlarda şeydâ dest ü sahrâlarda mest
Şöhre-i her şehr ü rüsvâ-yı beyâbândur Tuna

Pâk tıynet sâf meşreb sâde dil sâfi derûn
Ya ruh-ı cânân yâhud âyine-i cândur Tuna

Yarlardan atılup taşlara urur başını
Âşık-ı divâne vü Mecnûn-ı uryândur Tuna

Bahrdan ter düşmeyüp berden ana ermez gubâr
Gerçi gerd-âlûd ammâ pâk-dâmândur Tuna

Kimse basmaz yerde yatan yüzi deyü hâk olup
Hak-ı râh u pâymâl u ehl-i irfândur Tuna

Gaziler tâzilerinde topuğına çıkmaya
Gerçi kâfir gözine deryâ-yı ummândur Tuna

Kande gerd-âlûde dâmân var ise yur arıdur
Pâk-bâz olmakda güyâ Ahi Evren'dür Tuna

Kişver-i kâfirden imân ehline akup gelir
Kıbleye tutmış yüzini bir müselmândur Tuna

Habs-i kâfirden boşanmış gibi zencirin sürer
Şâh-ı isläma gelür bir ehl-i imândur Tuna

Simden bir ejdehâdur pîç pîç olmış yatur
Genc-i isläma tılısm ile nigehbândur Tuna

Bunca bin çeşm-i cân ile edüp her sû nazar
Âşık-ı cûyây-ı lûtf-ı Şeh Selim Hân'dur Tuna

Gâh tongunlukla uşşâka sovukluk gösterür
Hûblar nerm eylemeğe nâr-ı sûzândur Tuna

Sîne-ber-sîne olur simin-bedenlerle veli
Sâde-pehlû ile kânî' pâk-dâmândur Tuna

Hâk-pây-ı Şaha yüz sürmiş eder her dem du'â
Hem-zebândur âşık-ı zâra senâhândur Tuna

Macit / Mukaddimelere Göre Tezkire Türünün Teşekkülünde Herat Tezkirelerinin Rolü (Yedi İklim, Şubat 1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÂŞIK DERTLİ.
Bkz. DERTLİ

ÂŞIK EMİNÎ DÜŞTÜ

Saz şairi. 20 Ekim 1943, Hatippınar köyü / Zile / Tokat doğumlu. Müzisyen ve bağlama sanatçısı Salman Düştü'nün babasıdır. Aşk Ozanı Âşık Emini mahlasını kullandı. İlkokul mezunu. 1966'da Hacettepe Üniversitesi Hastanesine hizmetli olarak girdi. 1979'dan itibaren idareci olarak görev yaptı, 1992 yılında emekli oldu. Halk konserlerinde çalıp söyledi. Halk Ozanları Kültür Derneği, İLESAM ve ADD, Halk Ozanları Vakfı üyesidir.

Şiirleri *Alevi Bektaşi Şiirleri Antolojisi* (5.cilt), *Halk Ozanlığında Gelenek ve Göreneklerimiz, Haşkoop Halk Âşıkları Antolojisi, Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi, Âşık Veysel Antolojisi* adlı antolojilerde; *Türk Dili, Antoloji* dergileri, *Memleket, Gündem* gazeteleri ile İ. Ü. Nasrattınoğlu'nun *Âşıkların Diliyle Atatürk* adlı kitabında, Saim Sakaoğlu ve Zekeriya Karadavut'un hazırladığı *Âşıkların Diliyle Cumhuriyet* kitabında yer aldı. 1985'te Geleneksel 3. Ankara Halk Ozanları Yarışması'nda atışma birinciliği, aynı yarışmada destan ikinciliği; 1998'de Türk Dil Kurumunun Âşıklararası Cumhuriyet Destanı yarışmasında birincilik ödülünü aldı. Çeşitli şiir yarışmalarında birincilik, ikincilik ve mansiyon dereceleri kazandı. Kanal D, Flash TV'de programlar yaptı. Söz ve müziği kendine ait olmak üzere kasetler ve plaklar yaptı. Hayatı, sanatı ve eserleri üzerine 1998-99 öğretim yılında Ege Üniversitesinde bir doktora tezi hazırlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Atatürk'ün Türkiyesi* (yay. haz. Hayrettin İvgin, 1981), *Gönül Deryası* (1990), *Tellerimiz Atatürk'ü Çağırır* (yay. haz. Hayrettin İvgin, 2004).

ÂŞIK EMİNÎ DÜŞTÜ

YEL KAYADAN NE KOPARIR?

Acı essin dursun
Yel kayadan ne koparır
Deyme ahmak kendin yorsun
Yel kayadan ne koparır

Arif aldırmaz acıya
Rağbet olmaz yalancıya
Bin defa varsa hacıya
Yel kayadan ne koparır

İnsan gönlü yüce gerek
Ölçü gerek hece gerek
Münkir ömrü gece gerek
Yel kayadan ne koparır

Kasırgalar toz kaldırır
Ağır taşlar yerde kalır
Arif olan hisse alır
Yel kayadan ne koparır

Yel kuru yaprak götürür
Derya toprakta oturur
Cahil kendini batırır
Yel kayadan ne koparır

Eminiyim dosta kulum
Bu yüce erkandır yolum
Erenlerden gelir dolum
Yel kayadan ne koparır.

Âşık Emini Düştü

DERLEME: *Kaygusuz Abdal, Abdal Musa / Hayatı ve Şiirleri.*

ÂŞIK FEVZÎ

Şair (D. 1857, Kastamonu – Ö. 21 Nisan 1917, Konya). Asıl adı Hasan'dır. 1869 yılında ölen İshakzâde Hacı Hafız İbrahim Edhem Efendi'nin oğludur. Çok iyi bir öğrenim gördü. Önce Kastamonu'da Biber Hoca'dan ders aldı. İstanbul'a giderek medreseyi bitirdi. Kastamonu'ya dönünce Seyyid Ahmet Hicabî ve Behçet Efendi'den ders alıp bilgisini artırdı. Şiir söylemeye on üç yaşında iken başladı. İlk ustası Sinoplu Yesârî Babadır. 1878 yılında on dokuz yaşında iken Yesârî'ye çırak oldu. 1880 yılında sazını omzuna alarak üç yıl sürecek ilk Anadolu seyahatine çıktı. Dönüşte Kastamonulu meşhur Âşık Kemalî'ye intisap etti. Onu ustası bildi. 14 Mart 1891 tarihinde yedi yıl süren ikinci Anadolu seyahatine çıktı, Tifoya yakalanarak öldü. Kabri Alâeddin Mezarlığındadır. Ömrünün son on yılını Kastamonu vilâyet vergi kâtibi olarak geçirdi. İki defa evlendi, üç çocuğu vardı.

ÂŞIK FEVZİ

KOŞMA

Sevdiğim ben seni gördüğüm zaman
Aşkından kaçmak, yüz çevirmek ne?
Vâde-i visâlin dururken cânân
Aksi reyislerle söz çevirmek ne?

Cemâlin şem'ine pervâneliğim
Ya niçin sormazsın dîvâneliğim
Bilir iken böyle meştâneliğim
Iğrı bûğrı bakıp göz çevirmek ne?

Aşk-ı hakikatle Fevzî dolmalı
Hakikati arayıp da bulmalı
Saf olan dilberde, öz sağ olmalı
Özü sağ olana öz çevirmek ne?

Hem Dîvân hem de Âşık edebiyatı alanında başarılı şiirler yazıp söyleyen Fevzi'nin şiirleri kendisinin düzenlediği iki yazma eserde toplandı. *Mecmua-i Fevzi* adlı eseri Ziya Şemseddin Beye ve ailesine intikal etti.

ESERLERİ (Şiir):

Hâtırât-ı Fevzî (el yazması, özeti bas. 1904), *Fusul-i Âşıkan* (el yazması).

HAKKINDA: Talât Mümtaz Yaman / Fevzi Hayatı ve Eserleri (Ilgaz, Kastamonu, sayı: 2, Mayıs 1936) - Kastamonulu Âşık Fevzi'nin Koşmaları (Halk Bilgisi Haberleri, sayı: 60-61-63, 1936), İhsan Ozanoğlu / Kastamonulu Âşık Fevzi Hayatı ve Eserleri (Kopuz, sayı: 6, 15 Eylül 1939), Güngör Çelenligil - M. Nasıh / Kastamonu Şairleri; Âşık Fevzi (Eccvit, sayı: 7, 1944), Ziya Demircioğlu / İshakzade Şair Fevzi Efendi (Doğrusöz, 25.8.1948 - 1.9.1948), Vasfi Mahir Kocatürk / Saz Şairleri Antolojisi (1963), Nail Tan / Kastamonu Halk Şairleri (Halk Kültürü, VI. Kitap, 1985), Süleyman Şenel / Kastamonu Halk Şairleri Üzerine (Kültür ve Sanat, sayı: 27, Eylül 1995) - Yorgansız Hakkı Çavuş (1997), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

ÂŞIK FEYMÂNÎ

Halk ozanı, şair. 2 Mayıs 1942 Azaplı / Osmaniye doğumlu. Asıl adı Osman Taşkaya'dır. İlkokulu doğduğu köyde bitirdi, daha sonra eğitimine devam etmedi. Yirmi yaşına kadar çiftçilik ve çobanlık yaptı. 1950'lerde yazdığı ilk şiirlerinde Çoban Osman, Osman, Çoban mahlaslarını kullandı. 1968'de âşıklığa başladı, bu tarihten sonra geçimini âşıklıkla sağladı. Üslubu, yetiştiği yörenin âşıklık geleneğiyle şekillendi. Adanalı yaşlı usta âşıklardan âşıklık geleneğini öğrendi. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde en çok 8'li ve 11'li hece kalıplarını kullandı, tasavvufî konulara ağırlık verdi; sabır, hoşgörü, dürüstlük vefa gibi erdemleri yüceltti. 1998'den beri

Âşık Feymânî

her yıl Osmaniye Belediyesi ve OFAD (Osmaniye Folklor Araştırma Derneği) tarafından Âşık Feymânî adına bir şenlik düzenlenmektedir.

ESERLERİ (Şiir):

Ahu Gözlüm (1990), *Gönül Sarayı* (2006).

HAKKINDA: Âşık Feymânî / Gönül Sarayı (2006), Erman Artun / Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymani.

ÂŞIK GARİP

Halk ozanı (D.- Ö.: 16. yüzyıl). Tebriz yöresinden olduğu, Erzurum, Kars, Halep gibi kentleri dolaştığı söylenir. *Âşık Garip* adıyla bilinen halk öyküsünün konusunu ozanın yaşamından almış olması kuvvetle muhtemeldir. Duyarlığı yoğun bir ozandır. Yalın ve ustalıklı bir Türkçe kullandı.

HAKKINDA: M. Sunullah Arısoy / Türk Halk Şiiri Antolojisi (1985).

ÂŞIK GARİP BEKTAŞ

Halk ozanı. Özler / Aşkale / Erzurum doğumlu. 1952 yılında köyünden ayrılarak İstanbul'a gitti. Doğru dürüst iş bulamadı, 1965 yılında askerlikten terhis olduktan sonra İstanbul'a döndü ve bir müddet seyyar işlerde çalıştıktan sonra 1976 yılında İstanbul Büyük Şehir Belediyesine girdi. 1999 yılında emekli oldu. Kasetlere okunmuş ellinin üzerinde eseri vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Geldim, Gördüm, Gezdim, Yazdım, Gidiyorum.

Âşık Garip Bektaş

ÂŞIK GARİP

İŞTE GELDİM GİDİYORUM

İşte geldim gidiyorum
Şen olaşın Halep şehri
Çok ekmeğin tuzun yedim
Helal eyle Halep şehri

Sana derler Arabistan
Dört tarafın bağ u bostan
Haber geldi nazlı dosttan
Durmak olmaz Halep şehri

Âşık Garip düştü yola
Hızır yardımcısı ola
Göründü gözünün sıla
Sen kal bunda Halep şehri

ÂŞIK GARİP BEKTAŞ

NE GÜZEL

Hakikat bağından derdiğim çiçek
Kokusu ne güzel gülü ne güzel
Kırkların ceminde gördüğüm gerçek
Sakisi ne güzel hali ne güzel

Gördüm cümle canlar semah dönüyor
Gök yüzünden nurlar yere iniyor
Bütün gönüllerde kandil yanıyor
Erkanı ne güzel yolu ne güzel

Pirler oturmuşlar kendi postuna
Hakka niyaz ettim niyaz üstüne
Herkes yalvarıyor gönül dostuna
Lisanı ne güzel dili ne güzel

Sevgi oldu bu gönlümün gıdası
Her güzelin çekilir naz edası
Beni hoş eyledi aşkın badesi
Şerbeti ne güzel balı ne güzel

Garip Bektaş gonca gülü derince
Muhabbet sevgisi kalbe girince
Hakkın cemalini kulda görünce
Yanından ne güzel kulu ne güzel

ÂŞIK HASAN

Halk ozanı. Doğum-ölüm yer ve tarihleri bilinmiyor. İkinci Viyana kuşatmasından (1683) sonraki askeri olaylar hakkında ve Belgrad 1688) ile Budin (1689) şehirlerinin düşüşü üzerine yazdığı şiir ve türkülerden 17. yüzyılda yaşamış bir ordu şairi olduğu anlaşılmaktadır. II. Mustafa döneminde kendisine emeklilik maaşı bağlandı. 1699 savaşından sonra ordudan ayrılıp Temeşvar'a yerleşti. Hacca gitti.

Bektaşi geleneğine bağlı olduğu sanılan Âşık Hasan, döneminde kaybedilen şehirlerin duyurduğu acıları

ÂŞIK HİCRANÎ

Seherde baş eğmiş biçare bülbül
Ne lisan döker güle göresen.
Şadolur bülbüller açınca sünbül
Sünbül eş olur mu güle göresin...

Nerden aldın bülbül ah-u sedayı
Gülde mi görersin meşk-ı gıdayı
Kaç esmada buldun ilm-i Hüdayı
Okuyup kuş dili bili göresen...

Nazar kılsa kul-a rah'a bağlatır
Ciğerlerin ateşlere dağlatır
Bülbül seni güller mi ağlatır
Hak seni güldüre güle göresen...

Âşık maşuğunu görür seherde
Şirindir arada bulunan perde
Can çıkar cesetten ten kalır yerde
Hayatta ölüm var öle göresen...

Dünyada bulunur ahiret yolu
Şüphesiz bulacak arayan kulu
Boş değil alem, var ile dolu
Hak seni doldura dola göresen...

Hicrani aşk ile oldu mu şadan
Dalgalar taşarmış derin deryadan
Gece karanlıkta bütün eşyadan
Yar sesi içerden gele göresen...

yansıtan şiirleriyle tanınmıştır. İkinci Viyana kuşatması ve bozgun günlerini günü gününe anlattı. Temeşvar savunması için hece ölçüsüyle söylediği bir türkü de halk şiirimizin ustalarından oluşunun bir kanıtı olarak gösterildi.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Âşık Hasan (1958).

ÂŞIK HİCRANÎ

Şair (D. 1908, Çamlıkoz [Ahpunus] köyü / Bayburt – Ö. 22 Şubat 1969, Bayburt). Asıl adı Hacı Taştan'dır. Hicrânî lakabıyla yazdı. İlk eğitimini babasından aldı. Pek çok yer gezdi dolaştı. Çeşitli işlerde çalıştı. Hayatının sonuna kadar yokluklar içinde mücadele etti. Astım hastalığından dolayı vefat etti. Özellikle tasavvuf konularını kapsayan şiirleri daha da başarılıdır. 1921 yılından itibaren şiir yazmaya başladı. Şiirlerinde bütün edebi sanatları denedi. Sabri Özcan San, Hicrânî'nin şiirlerini *Âşık Hicrânî* (1987) adı altında yayımladı.

ÂŞIK HÜDÂÎ

Halk ozanı (D.1940, Yoğunoluk köyü / Göksün / Kahramanmaraş - Ö. 1995). On yaşında iken ailesiyle birlikte Adana'nın Kadirli ilçesine göç etti. Burada askere gidene dek pamuk işçisi olarak çalıştı. Daha sonra

ÂŞIK HÜDÂÎ

BEN GELDİM GİTTİM

Ateş icat olup tütün tütmeden
Aşkın ocağında ben yanıp tüttüm
Güller açmadan bülbül ötmeden
Mânâ âleminde şakıdım öttüm

Her kayaktan akmaz böyle duru su
Bu yer gerçek erenlerin korusu
Duygu çiçeğinden ilham arısı
Sevgiden bal yaptı önce ben tattım

Gönül diyarından sevda elinden
Hasret dağlarından çile çölünden
Peygamber izinden Allah yolunda
Yirminci asırda ben geldim gittim

İrfan sofrasının altın tasıyım
Muhabbet suyunun şelalesiyim
HÜDÂÎ, Yunus'un sülalesiyim
Tasavvuf ilmini ben tamam ettim

Âşık Hüdâi

yerleştiği İstanbul'da yaşamını güçlükler içinde sürdürdü.

ESERLERİ:

Gönül Diyarından Deyişler, Yaralar Beni (1977).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Süleyman Yağız / Yürü Bre Hızır Paşa (1983).

ÂŞIK HÜSEYİN KAÇIRAN

Şair (D. 1929, Yuva / Gürün / Sivas - Ö. 1995). Yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi, öğrenim görme olanağı bulamadı. Okuma yazmayı askerde öğrendi. Çalışmak için önce İstanbul'a gitti. Bir süre burada kaldıktan sonra Osmaniye'ye göç etti ve hayatının bundan sonraki bölümünü burada tamamladı. Eşi Gülistan Hanım'dan üç kızı bir oğlu vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Merhaba Dostlar (1967), *Anadolu'nun Çilesi* (1970).

HAKKINDA: Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002).

ÂŞIK HÜSEYİN SÜRMELİ

Halk ozanı. 1918, Ceban (Onpınar) köyü / Varto (sonradan Karlıova) / Muş doğumlu. Babası, Hornek aşiretinin büyüklerinden olan Ali Sürmeli (1833-1961), yüz yirmi sekiz yıl süren uzun bir ömür yaşamıştı. Âşık Hüseyin Sürmeli'nin çocukluğu çok sade ve zor şartlar içinde, Ceban köyüne bağlı bir mezrada geçti. Okula kısa bir süre gitti, bu süre ancak okuma yazma öğrenmesine yetti. 1955 yılında ailesi ile birlikte Ankara'ya göç etti ve Merkez Bankasında hizmetli olarak çalışmaya başladı. Onu eğiten babasından dini bilgiler aldı. Babasından sonra etkilendiği ikinci kişi, yine Hornek aşiretinden olan Süleyman Uluyol oldu. Bu kişiden âşıklığı, usul ve adabını öğrenip onu üstat edindi. Üstadından aldığı en büyük birikim tasavvuf kültürüdür. Gençliğinden beri içinde yazma, söyleme gücü, isteği ve coşkusu olsa da, şiir yazmaya emekli olduğu 1984 yılında başladı.

Şiirlerinin ana temasını tabiat güzelliği ve insan sevgisi oluşturdu. Kendisi, şiir yazma gerekçesini; içindeki dert, keder, czgi ve özlemleri dile dökme isteği olarak açıklar. Birçok şiirini zamana uymayacağı gerekçesiyle yakmıştır.

"Kendisi ile ilk görüştüğümde verdiği şiirlerini okuduğum zaman Hüseyin Sürmeli kadar içinde aşk ateşi yanan, duygulu birine rastlamamıştım. Taşmak üzere olan bir bardağın veya duvarlarını yıkacak kadar dolu bir bendin varlığını gördüm onda. Ama bu yetmiyordu. Onun bu alanda bir üstadı, yetiştireni olmadığı ve yeteri kadar öğrenim görmediği için yazdıkları ve söyledikleri teknik açıdan zayıf kalıyordu. Tanıştığım yıllarda kendisine tavsiyelerde bulundum. Kabuğunu yırtmasını, halk ozanları ile daha sık birlikte olmasını, yaşayan bu geleneğin içinde kendisinin de bulunmasını istedim. Aradan yıllar geçti. Hüseyin Sürmeli adlı 82 yaşındaki bu genç ozan; şimdilerde halk şiiri ve hatta zaman zaman başvurduğu 'şairane tarzla' şiir dünyasına girdi. Kolay değil, 66 yaşından sonra, kendini kabul ettirmek. (...) Şiir tekniği mi? Onu fazla dikkate almayın. Önemli olan Hüseyin Sürmeli'nin yanardağ misali püskürttüğü aşkı, sevdası, çilesi, kaderi, özlemi." (Hayrettin İvgin)

ESERLERİ:

Âşık Hüseyin (1992), *Vartolu Ozan Hüseyin Sürmeli* (1993), *Anadolu'nun Çileli Ozanı Hüseyin Sürmeli* (yay. haz. Ozan Naçari, 1997), *Varlık Sağlam Kaynaktan Bir Damla* (2001).

HAKKINDA: Seyhan Livanelioğlu (Vartolu Âşık Hüseyin Sürmeli kitabının içinde, 2001).

ÂŞIK HÜSEYİN KAÇIRAN

GELDİ

Kasabadan murat ağa
Gripten girdi yatağa
Tez duyuldu sağa sola
Her taraftan duyan geldi

Emmisiyle dayısıyla
İki sepet kayısıyla
Belediye reisiyle
Hep meclis-i ayan geldi

İğne ilaç falan derken
Tedavi edildi erken
İki erkek doktor varken
Bir de doktor bayan geldi

Kimi çiçek gül getirdi
Kimi kaymak bal getirdi
Postacılar tel getirdi
Geçmiş olsun diyen geldi

Kimi sağdan kimi soldan
Akın etti hep bir koldan
Araba bozulmuş yoldan
Kaymakam bey yayan geldi

Murat Ağa iyileşti
Haber çarşıya ulaştı
Kaçıran'ım buna şaştı
Bak milleti soyan geldi

ÂŞIK İBRETÎ

Halk ozanı (D. 1920, Kırkırsak köyü / Sarız / Kayseri - Ö. 5 Kasım 1976, İstanbul). Asıl adı Hıdır Gürel'dir. Üç yaşında iken annesi ölünce öksüz kaldı. Geçimini önceleri köşkerlik (ayakkabı tamirciliği) ile sağlıyordu. Askerlik dönüşü Afşin'de biçki-dikiş öğrenerek geldiği Sarız'da bu mesleğe yöneldi.

Bu yıllarda saza söze ilgi duyarak geceleri gaz lambası aydınlığında sabahlara kadar okuyup kendini yetiştirdi. Sonraki yıllarında saz yapıp sattı, fotoğrafçılık ve madencilik gibi değişik işler yaptı. Fotoğrafçılık

Âşık İbretî

yaparken bir ara Elbistan'a göç ettiyse de, 1967'de patlak veren olaylarda dükkânı tahrip edilince yeniden Sarız'a döndü. Daha sonra İstanbul'a yerleşti. Şiirleri 1996 yılında Adil Ali Atalay Vaktidolu tarafından *Âşık İbreti – İlime Değer Verdim* adlı kitapta toplandı.

ÂŞIK İHSAN OZANOĞLU.
Bkz. OZANOĞLU, İhsan

ÂŞIK İHSANÎ

Saz şairi. 1930, Diyarbakır doğumlu. İran Azerbaycanı kökenli bir ailedendir. Uzun yıllar Ankara'da yaşadı. Anadolu'yu dolaşarak söylediği aşk şiirleriyle önce halk arasında tanındı. "Güllişah" için söylediği şiirler, türküler Anadolu'nun dört bir tarafında uzun yıllar dilden dile dolaştı. Belli bir dönem sonra şiirlerinde siyasi mesajlar yoğunlaştı, bazı kitapları cezа yasasına aykırı görüldüğünden birkaç kez tutuklandı. Uzun yıllar İstanbul'da kaldıktan sonra Diyarbakır'a yerleşti.

"... Âşık İhsanî, Diyarbakırlı. Yani insanlarının dimağını bazen dehâ mertebesine varan bir kabiliyetle yoğuran bir memleketten.. Fuzûlî için nasıl: 'Gözünde şu'lenümâ mihr-i âteşin-i Irak' deniliyorsa burası da yâni eski adı ile Amid de memlekete zekâ ve dehâ güneşleri vermiştir. Ben edebiyatımızda saz şairlerini çok severim. Ekserisi sözde ve düşüncede liberal adamlardır, sözleri serttir, fakat kaba değildir, en ince fikirleri en haşin ifadelerle anlatırlar, isyanları bile güzeldir. Bunun içindir ki Anadolu'da saz şairlerini fazla rind ve sözlerini sakınmaz bilirler." (Refi Cevat Ulunay).

"Âşık İhsanî, ölçülü-uyaklı halk şiirinde toplumcu bakış açısıyla

ÂŞIK İHSANÎ

MOR YAŞMAKLIM

Mor yaşmaklım bahar geldi
Sen de durma eserek gel.
Bahçe bahçe, kucak kucak
Lâle sünbül keserek gel.

Kopar ayrılık bağını
Sevda yaşasın çağını..
Kavuşmanın bayrağını
Daldan dala asarak gel.

İhsanî'yem sen seni sar
Ayağın incinmesin yâr
Yollarında gözlerim var
Üzerine basarak gel.

Âşık İhsanî

'başkaldırı'yı ilk ve en güçlü dile getirendir. Ölçülü-uyaklı halk şiirinin geleneksel yapısını gerek saz ve gerekse söz olarak kırmaya, çağdaşlaştırmaya çalışmış öncü bir ozandır. Ekonomik, politik sözcük ve kavramları, sloganları şiirinde en yerli yerinde kullanabilen ve bunlara gerçek anlamlarının yanında bir de şiir değeri kazandırabilen güçlü, usta bir halk ozanıdır." (Süleyman Yağız)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ağla Dünya* (1964), *Yazacağım* (1966), *Bakalım Hele* (1967), *Bak Tarlanın Taşına* (1974), *Vur Ağa'nın Başına* (1975), *Bıçak Kemikte* (2002).

ANTOLOJİ: *Ozan Dolu Anadolu* (halk şairleri antolojisi, 1973).

GEZİ: *Beyaz Köle* (1985).

HAKKINDA: Halk Şiirleri (1960), Refi Cevat Ulunay (Milliyet, 18.4.1961), Ayhan Yetkincr / Âşık İhsanî Kimdir (1967), Tahir Kutsi Makal / Sahte Ozanlar Âşık İhsanî ve Ali İzzet'in İçyüzü (1969), Yeni Ortam (11.9.1973), Âşık Sincm Bacı / Dünden Bugüne Âşık İhsani (1976), Süleyman Yağız / Yürü Bre Hızır Paşa (1983), Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 317-319), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Aslı Örnek / Bıçak Kemikte (Radikal Kitap, 29.9.2002), Kendi Kaleminden Âşık İhsani (Berfin Bahar, Ocak 2002).

ÂŞIK İSMETÎ

Halk ozanı. 1934, Kâhyalı köyü / Sivas doğumlu. Asıl adı Abdülkadir Namlı'dır. Bazı şiirlerinde İsmet, İsmetî ve Âşık İsmet mahlaslarını kullandı. Çocukluğu yoksulluk içinde geçti. İlkokulu dışardan bitirdi (1961). DDY ve Sivas Çimento Fabrikasında çalışarak 1979 yılında emekli oldu. Sivas'ta yaşıyor. On beş yaşlarında deyiş söylemeye başladı. Şiirlerinde aşk, hasret, yoksulluk, insan sevgisi, hak ve adalet gibi çeşitli temaları işledi.

ESERLERİ (Şiir):

Hak Var Dedik (1970), *Gönül Pazarı* (1994), *Âşık İsmetî* (yay.haz. Doğan Kaya, 1984), *Âşık İsmeti ile Kapı Güzeli* (yay. haz. Kadir Pürlü, 1989), *Tepedeki Işık* (yay. haz. Ayşe Benekkaya, 2002)

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÂŞIK KÂŞİF

Halk ve divan şairi (D. 1865, Barsama köyü / Muncusun nahiyesi / Kayseri – Ö. 1930'lu yıllar). Asıl adı Mehmet. Babası, Kasımefendi oğullarından Mustafa isminde bir zattır. Küçük yaşta Kur'an ezberleyerek hafız oldu. Hayatının büyük bir bölümünü tabur imamlığı yaparak geçirdi. Bir koşmasında:

Kaşife gezdirdin bütün dünyayı
Anadol, Rumeli, Girit, Hanya'yı
Bulgar, Yunanistan, Makedonya 'yı
Ta Yanya'dan attın Konya'ya beni...

diyerek belirttiği üzere, ordudaki görevi dolayısıyla Anadolu ve Rumeli'de birçok yeri dolaştı. Folklor araştırmacısı Halit Bayrı, Raif Yelkenci'nin kendisine incelemek üzere verdiği el yazması *"Kâşif Divanı"*nda, şairin altı destan, on dokuz divan, bir gazel, bir kalenderi, yetmiş dokuz koşma ve dokuz semaisinin bulunduğunu kaydetmektedir.

"Yanık bağırlı ve içli bir şair olduğu anlaşılan Âşık Kâşif, bir kısım şiirlerinde içtimai davaları ele almış, yaşadığı devrin çeşitli hadiselerini tasvir etmiştir. Bazı şiirlerinde dil ve kıyafet inkılâbına temas etmiş olması, onun 1930 yıllarında vefat ettiği yolundaki tahminleri doğrulamaktadır." (Abdullah Satoğlu)

HAKKINDA: Halit Bayrı / Âşık Kâşif (Türk Dili dergisi, Aralık 1955), Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri – Başlangıçtan Bugüne kadar (1962).

AŞIK KEMALİ BÜLBÜL (Kemali)

Halk şairi. 1928, Kozansıkı köyü / Kavak / Samsun doğumlu. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle ilkokuldan sonra öğrenimini sürdüremedi. Samsun'da çeşitli gazete ve matbaalarda işçi olarak çalıştı. 1951'de İstanbul'da *Torun* adlı bir mizah gazetesini, 1952'de Samsun'da *Vicdan Sesi* gazetesini çıkardı, *Büyük Cihad* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı (1951-52). Bu gazetelerdeki bazı yazılarından dolayı yargılandı, aklandı.

1960 sonrası Ankara'ya yerleşerek Hacı Bayram Camii civarında dini kitaplar satarak geçimini sağladı. 1970'li yıllarda özel sektörde çalışıp, 1986'da işçi olarak girdiği Ankara Büyükşehir Belediyesinden 1993'te emekli olarak Samsun'a döndü. Çeşitli şehirlerdeki çok sayıda şenlik ve festivale katılarak ödüller ve plaketler aldı.

ESERLERİ:
Kırık Sesler (1946), *Türk Çocuklarına Ahlaki Öğütler* (1949), *Güzel İstanbul'dan İlhamlar* (1950), *Kore Destanı* (1950), *Kıbrıs Destanları* (1975), *Seçim Taşlamaları* (1965), *Neredeyim?* (1984), *Yılları Yendim* (1990), *Sanatta 50. Yılım* (1997), *Cumhuriyet Güzellemesi* (2000), *Memleket Diye Diye* (2003).

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Samsunlu Âşık Kemali Bülbül (1976).

ÂŞIK KENZİ.
Bkz. KIBRISLI ÂŞIK KENZİ

ÂŞIK KEREM

16. yüzyılda yaşadı. İsfahan Şahı'nın oğludur. Asıl adı Ahmet Mirza. Ünlü halk öyküsü "Kerem ile Aslı"nın kahramanı olduğu söylenir. Halk ozanlarının, saz ozanlarının geleneksel yapısına uygun, çok duyarlı, yalın dille aşk deyişleri söylemiş bir ozandı. Özellikle Anadolu halkının özlemlerini, duyarlılığını, isteklerini içeren bu şiirlerin bir bölümünün, doğrudan Âşık Kerem'in dilinden sazından çıkmamış olması olasıdır.

HAKKINDA: M. Sunullah Arısoy / Türk Halk Şiiri Antolojisi (1985).

ÂŞIK KUL GAZİ

Saz şairi. 1934, Tuzla köyü / Şarkışla / Sivas doğumlu. Asıl adı Abdülgazi Kurt'tur. Bazı deyişlerinde Gazioğlu, Gazi Kul, Kul Gazi, Kul Âşık, Âşık Gazi, Gazi, Kul mahlaslarını kullandı. İlköğrenimini Konya TCDD Özel İlkokulunda (1946), ortaokul öğrenimini İzmir Buca Ortokulunda (1950), Kayseri'de birinci sınıfta terk ettiği lise öğrenimini Sivas Atatürk Lisesini dışardan bitirerek (1980) tamamladı. 1957'den itibaren TCDD'nin Amasya, Havza (Samsun), Horasan, Kars, Yıldızeli, Sivas merkezlerinde çeşitli görevlerde çalışarak 1985'te emekli oldu. İLESAM üyesidir.

Şiir yazmaya çocuk yaşta başladı. Yurt çapında bir çok şenlik ve yarışmaya katılarak âşık ve şairlerle tanıştı. 1979'da Erzurum Atatürk Üniversitesinin düzenlediği 1. Geleneksel Âşıklar Şenliği'nde Şiir Okuma Dalı İkincilik Ödülünü, 1992' de İsveç'te düzenlenen Uluslararası Evrensel Kültür Yarışmasında *Birleşelim* adlı şiiriyle Jüri Özel Ödülünü aldı. Değişik gazete ve dergilerde şiirleri yayımlandı. Atatürk, Cumhuriyet, Karadeniz Teknik, Selçuk ve Osman Gazi Üniversitelerinde hakkında bitirme tezleri yapılmıştır.

ESERLERİ (Şiir):
Sarı Çiçek (Der. Saim Sakaoğlu, 1980), *Rüzgârda Kekik* (1990), *Sıla Gözleri* (2000).

HAKKINDA: Saim Sakaoğlu / Bilinmeyen Halk Şairleri / Âşık Kul Gazi (Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, sayı: 356, Mart 1976), Türk Folklor Araştırmaları (Mart 1979, Ocak 1980), Türk Folkloru (Mart-Nisan 1986), Ali Berat Alptekin / Sarı Çiçek (Erciyes dergisi, sayı: 50), Doğan Kaya / Türk Folkloru / Âşık Kul Gazi (1996), Türklük Bilimi Araştırmaları / Prof. Dr. M. Kaya Bilgegil Armağanı (Cumhuriyet Üniversitesi, 1997), Müjgân Üçer / Sivaslı Âşık Kul Gazi'nin Bir Şiiri ve Hamuru Küt Düşmek Deyimi Üzerine (Erciyes dergisi, sayı: 249, Eylül 1998), Müjgan Üçer / Sivaslı Âşık Kul Gazi ve Bir Şiirinin Hikâyesi (Hacı Bektaş Veli Dergisi, 1998), Kardelen Dergisi / Âşık Kul Gazi / (sayı: 3, 2001), I. Sivas Şiir Günleri Güldestesi (6-7 Haziran 2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÂŞIK MAHRUMİ

Saz şairi. 1932, Berçenek köyü / Afşin / K. Maraş doğumlu. Asıl adı Rahmi Kaya'dır. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra yoksulluk nedeniyle diğer okullara gidemedi. On iki yaşında çobanlığa başladı. Saz çalmasını ağabeyinden öğrendi. Ustalaşarak konserler verdi, plaklar çıkarıp radyo ve televizyon programlarına konuk edildi. 1975 yılında bir ay Urfa Cezaevinde yattı. 1990 yılında bir devlet

ÂŞIK KEREM

ŞAKI BÜLBÜL ŞAKI BAHAR ERİŞTİ

Şakı bülbül şakı bahar erişti
Şakıyıp ötmenin zamanı geldi
Kırmızı gül budağına erişti
Koparıp koklamanın zamanı geldi

Benim sevdiceğim gelir naz ile
Bağrımı deliyor sitem söz ile
Kırmızı bâdeler çifte saz ile
Çağırıp içmenin zamanı geldi

Benim sevdiceğim ince bellidir
Gamzesinde siyah çifte benlidir
İçinde aşkı olan bellidir
Âşık aşk kılmanın zamanı geldi

Öksüz Kerem bunu şöyle söyledi
İndi aşkın deryasını boyladı
Selvi boylu bizi abdal eyledi
Sarılıp yatmanın zamanı geldi

Âşık Kul Gazi

ÂŞIK KUL GAZİ

BİLİNMEZ

Ne türden açmıştır gel gör ki bağım,
Ancak girip gezmeyince bilinmez.
Benim derdim oldu yâr düğüm düğüm,
Ele alıp çözmeyince bilinmez.

Muhâl sevda mıydı etmedi te'sir?
Sevilende değil sevende kusur,
Herkese aşina olmuyor bu sır,
Gönüllere yazmayınca bilinmez.

Kul Gazi'm davanın eriysen eğer,
Ehl-i hâl indinde bulursun değer,
Âşık olanları çürütemez yer,
Mezarları kazmayınca bilinmez.

(*Sıla Gözleri*, 2000)

Âşık Mahrumi

ÂŞIK MAHRÛMÎ

BİR SÜRMELİ

Açılmış konca gül gibi
Kokar gider bir sürmeli
Aşk uğrunda gizli derdi
Çeker gider bir sürmeli

Doktor acımaz haline
Sargı sarmışlar koluna
Gözü yaşlı yar yoluna
Bakar gider bir sürmeli

Sevdayı sarmış başına
Baktım gözünün yaşına
Sinesin aşk ataşına
Yakar gidir bir sürmeli

Mahrûmî'nin dert yoldaşı
Haline gire hal taşı
AH çekip gözünden yaşı
Döker gider bir sürmeli.

Âşık Mahzuni Şerif

ÂŞIK MAHZUNİ ŞERİF

İŞTE GİDİYORUM

İşte gidiyorum çeşmi siyahım
Önümüze dağlar sıralansa da
Sermayem derdimdir servetim ahım
Kararıkça bahtım karalansa da

Hayli dolaşayım yüce dağlarda
Dost beni bıraktı ah ile zarda
Ötmek istiyorum viran bağlarda
Ayağıma cennet kiralansa da

Bağladım canımı zülfün teline
Sen beni bıraktın elin diline
Güldün MAHZUNİ'nin berbat haline
Mervan'ın elinde parelense de

dairesinden emekli oldu. Elbistan'da yaşamaktadır. Şiirleri 2000 yılında Arif Bilgin tarafından *Âşık Mahrumi / Ne Ararsan Kendinde Ara* adlı bir kitapta toplandı.

ÂŞIK MAHZUNİ ŞERİF

Halk ozanı ve besteci (D. 17 Kasım 1940, Berçenek / Afşin / K. Maraş – Ö. 17 Mayıs 2002, Köln / Almanya). İlkokuldan önce, babasının gönderdiği Elbistan medreselerinde Kur'an eğitimi gördü. İlkokulu Berçenek'te bitirdikten sonra (1956), Mersin 3. Astsubay Hazırlama Okulu (1959) ve Ankara Ordu Donatım Teknik Okulundan mezun (1960) oldu, Kuleli Askeri Lisesini tamamlamadan ordudan atıldı.

Saz çalınayı ve deyiş söylemeyi küçük yaşlarda iken amcası Âşık Fezali Baba'dan öğrenerek hayata başladı. Yurtiçi ve yurtdışında verdiği konserler ile çıkardığı plaklar, dönemin yasakçı anlayışı ile karşılaştı ve 1969 yılından itibaren hapis dönemleri yaşadı. İki defa idamla yargılandı. Duygu ve düşüncelerini sazının yanı sıra, kalemiyle de dile getirerek *Milliyet, Meydan, Anadolu'nun Sesi* gazeteleri ile *Pir Sultan, Hacı Bektaş, Kızıldeli, Ozanca* vd. dergilerde uzun yıllar yazılar yayımladı. Kitaplarının dışında dört yüze yakın plak, on uzun çalar (LP) ile yetmişten fazla kasedi, dokuz kitabı vardır. Pir Sultan Abdal Dernekleri Genel Merkezi Disiplin Kurulu başkanlığı, Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı yönetim kurulu üyeliği, Ozan-Der Onur Kurulu başkanlığını yürüttü. Emrah adında bir oğlu, Züleyha, Derya, Şeyda ve Yetiş adlarında dört kızı vardır.

Mahzuni Şerif, özellikle Bektaşi kültürünün dünyaya tanıtılmasında önemli bir isim oldu.

"Âşık Mahzuni, Yunus Emre, Şah Hatayi, Pir Sultan, Kul Himmet, Köroğlu, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Âşık Veysel silsilesindeki halk ozanı birikimimizi Nazım Hikmet, Ahmed Arif, Enver Gökçe, Hasan Hüseyin, Cahit Külebi gibi çağdaş şiirimizin ustalarıyla bütünleştirmiş birisidir. Bu bakımdan da onun özümsenmesi, bütün bir Anadolu kültürünün anlaşılması gibidir." (Metin Turan)

ESERLERİ (Şiir):

Dom Dom Kurşunu (söyleşi ve derleme: Battal Pehlivan, 1985), *Gümüş Yelek, Seçme Şiirler* (söyleşi ve derleme: İslâm Çankaya, 1994), *Berçenekli Mahzuni, Dolunaya Tül Düştü* (1995), *2000 Mahzuni* (2000).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Süleyman Yağız / Yürü İre

ÂŞIK MAHZUNİ ŞERİF

SANMA ETTİKLERİN YANINA KALIR

Yürü bre Osmanlı'nın ovası
Dağlarına çadır kurulur bir gün
Kolay mı dağıtmak yiğit yuvası
Bunların hesabı sorulur bir gün

Kapısı uşaklı beyler nic'oldu
Yeyip de içtiğin köyler nic'oldu
Omzunda oklu yaylar nic'oldu
Korkarım ki yaylar gerilir bir gün

Ağlama MAHZUNİ yiğit ol n'olur
Her akşamın sonu sabahla gelir
Sanma ettiklerin yanına kalır
Sana da bir çorap örülür bir gün

Âşık Mahzuni Şerif

Hızır Paşa (1983), Büyük Larousse (13. cilt, 1986), A. İhsan Aktaş / Anadoluyu Kucaklayan Ozan (1990), Sülcyman Zaman / Mahzuni Şerif - Yaşamı - Dünya Görüşü - Şiirleri (1997), Attila Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, Haziran 2002, sayı: 54), Ozan Naçari Baba / Şairler ve Ozanlar Antolojisi (2002).

ÂŞIK MEHMED

Osmanlı coğrafya ve kozmoğrafya bilgini (D. 1556-57, Trabzon - Ö. 1598, Şam). Trabzon'daki Hatuniye Medresesi müderrislerinden birinin oğludur. İlk tahsilini burada yaptı. Yirmi yaşlarında seyahate çıktı, yirmi beş yıl dolaştı. Bu arada doğuda ve batıda bazı seferlere katıldı, çeşitli yerlerde mahkeme kâtipliklerinde bulundu. Manisa'da bir buçuk yıl Şehzade Mehmed'in (III. Mehmed) divan kâtipliğini yaptı. Daha sonra Şam'a yerleşti ve orada öldü.

Âşık Mehmed, hayatının sonlarına doğru yazdığı Türkçe *Menâzırü'l-avâlim* adlı coğrafi, kozmografik ve topografik eseriyle tanındı. Eserin giriş kısmında Allah'ın varlığının delilleri, birinci bölümde kâinatın yaratılışı, gökler, yıldızlar, cennet ve cehennem, ikinci bölümde yeryüzü, sonuç kısmında ise dünyanın ömrü ve kıyamet söz konusu edilmiştir. *Menâzırü'l-avâlim*, Kâtib Çelebi'nin de başlıca kaynaklarındandır. Hatta Fr. Taeschner'e göre Kâtib Çelebi'yi, *Cihannümâ*'sını yazmaya sevkeden etkenlerden biri de *Menâzırü'l-avâlim*'dir. Bu eser, 17. yüzyıl coğrafyacılarından Ebû Bekir b. Behrâm tarafından da kaynak olarak kullanıldı ve Ortaçağ coğrafyacılığının son, Yeniçağ coğrafyacılığının ise ilk örneklerinden sayıldı. Türkiye içinde ve dışında birçok yazma nüshası vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tâhir / Osmanlı Müellifleri (1914-24, c. 3, s. 94-95), İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Osmanlı Tarihi (1947-59, c. 3, s. 507), Abdülhak Adnan Adıvar / Osmanlı Türklerinde İlim (1943), İsmet Miroğlu / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 3, 1991, s. 553).

ÂŞIK MUSTAFA BAL

Şair. 1931, Eğridere / Çaykara / Trabzon doğumlu. Öğrenim görmedi. 1969 yılında işçi olarak Hollanda'ya gitti. Hollanda'da on yedi yıl çalıştı, malulen emekli olarak 1984 yılında Türkiye'ye döndü. Ordu'da yaşadı. Türküler ve şiirler söyleyip atışmalara katıldı, 1947 yılından itibaren şiirler ve destanlar söylemeye başladı. Şiir ve destanları *Tercüman* gazetesinin Avrupa baskısında yayımlandı.

ESERLERİ (Destan):

Türkü Deryası (1959), *Çaykaralı Âşık Mustafa Bal'dan Seçmeler* (1987), *Ahiret İlahiyesi* (1952), *Dil Nasihatler* (1954), *Asker Destanı, Makaryos'a Bir İbret* (1957), *Kıbrıs Destanı* (1957), *Ahlaksızlar Destanı* (1964), *Kaynanasını Kesen Cani Gelin* (1959), *Evliyaları Bilelim* (1967), *Suriye Hududunda Kaçakçılar Tarafından Vurulan Erin Destanı* (1966).

HAKKINDA: Türker Acaroğlu - Fıtnat Ozan / Türk Halk Ozanları ve Destanları Kaynakçası (1978), Mustafa Duman / Trabzon Yöresinde Meydana Gelen Heyelan Felâketleri Üstüne Söylenmiş Destanlar (1991) - Yöremizden Bir Halk Ozanı Çaykaralı Âşık Mustafa Bal (1998), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2 Cumhuriyet Dönemi (1993).

ÂŞIK MUSTAFA BAL

ŞİİR SÖZÜN ÖZÜDÜR

Şiir sözün özüdür
Kâh neşe, kâh sızıdır
Hakikatin gözüdür
Basiret derler ona.

Şiir var sihir gibi
Şiir var kahır gibi
Şiir var seyir gibi
Mesrur derler ona.

Meram için yazılır,
İnci gibi dizilir,
Bunda bir şey sezilir,
Hasiret derler ona.

Mecnun Leylâ'yı arar,
Uçan kuşlardan sorar,
Gurbette kılar karar,
Hicret derler ona.

Âşık olan duramaz,
Yardan başka aramaz,
Çok arzular yaramaz,
Esaret derler ona.

Şiir gelir ilhamla,
Bir kısmı da irfanla,
Bezenirse imanla,
Cesaret derler ona.

Bal, der nefse kanılır
Zek sanılır,
İnsanoğlu yanılır,
Mazeret derler ona.

ÂŞIK, Nevzat

Hadis araştırmacısı. 1946, Balıkesir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde, yükseköğrenimini İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde tamamladı (1969). Aynı yıldan itibaren Erzurum İmam Hatip Lisesinde üç yıl meslek dersleri öğretmenliği yaptı. Askerlik sonrası mesleğini iki yıl da Edirne'de sürdürdü. 1974'te İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü Arap dili ve edebiyatı asistanlığına atandı. AÜ İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalındaki doktora tezini 1976'da, Arap Dili ve Edebiyatı tezini de 1977'de tamamlayarak aynı enstitüye hadis ve Arap dili ve edebiyatı öğretim üyesi oldu. 1982'de Enstitünün İlâhiyat Fakültesine dönüştürülmesinden sonra, 1983'te yardımcı doçent, 1989'da doçent, 1996 yılında da profesör oldu.

Makalelerini 1987 yılından itibaren *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Diyanet Dergisi, Merve Dergisi, The*

Âşık Nevzat

İslâmic Quarterly (Londra) dergilerinde yayımladı. Çalışma alanında düzenlenen sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. *TDV Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Sahabe ve Hadis Rivayeti (1981), *Hz. Âişe'nin Hadisciliği* (1987), *Hz. Peygamber ve İtidal* (1987), *Bedî'uz-Zemân el-Hemezânî - Hayatı - Makâmâtı ve Tesiri* (1996), *İbadette Aşırılığa Karşı Hz. Peygamber'in Tutumu ve Tavrı* (2000).

ÂŞIK NURŞAH

Halk şairi. 1954, Çardak köyü / Mihalıççık / Eskişehir doğumlu. Ortaokul mezunudur. Asıl adı Durşen Mert'tir. Söz ve müziği kendisine ait özdeyişleri, şiirlerinin dört binin üzerinde olduğu biliniyor. 1979 yılından itibaren yurdun dört bir yanında düzenlenen şölenlere, Âşıklar bayramı-

na, şenliklere, festivallere, anma günlerine katıldı. 1981'den itibaren çok sayıda müzik kaseti / albümü yaptı. İstanbul şairler şiirseverler Derneği, MESAM, Folklor Araştırma Kurumu, Eskişehir Şairler Derneği gibi birçok yazar ve sanat kuruluşunun üyesidir.

ÂŞIK NURŞAH

GÜLDÜR

Bülbülün gözünden damlayan yaşı,
Bağda ahu zara girdiği güldür.
Dostluğu barışa sevgiye taşı,
Ellerde kendini gördüğü güldür.

Kokusu Muhammed kokusu cana,
Koklad1kça hazzın verir insana,
Saadeti maksud iki cihana,
Miski amber deyip sürdüğü güldür.

Sevdayı melheme götüren şifa,
Gönülden gönüle açılan vefa,
Hak bahçelerdeki cenneti sefa,
Evladın anneye verdiği güldür.

Her yerde her zaman mutluluk tacı,
Ayrıca gül suyu lokman ilacı,
Beyazı, sarısı, alı, turuncu,
Ferhad'ın Şirin'e verdiği güldür.

Babanın kızına verdiği adı,
Binlerce isimde arzu muradı,
Gül şehrinde uçan kuşun kanadı,
Yoluna ömrünü serdiği güldür.

Ateşe attılar yansın, dirildi
Aleme ibreti güle serildi,
İbrahim hazretleri görüldü,
Ateşten kendini derdiği güldür.

Kutlu olsun doğum günün elerde,
Umudu gelinin kızın yellarda,
Mezar taşlarında esen yellerde,
Aşığın sarma vurduğu güldür.

Isparta'nın gördüm meşhur gül yağı,
Durdukça ekilen dünyanın çağı,
Gaziler şehitler Mehmetler dağı,
Dikeni canıma ördüğü güldür.

Kaynanığım reçel ağızlar bal,
İncinir korkarım kopan her dal,
O bir nişanedir kalbin sembolü,
Göğsünü yarine gerdiği güldür.

Edebin erkanın manada yeri,
Sular kadar berrak an ve duru,
Gül cennetin sırrı gül insan nuru,
Mekke Medine'ye vardığı güldür.

Anlatmakla bitmez methiye sözle,
Nurşah'ın dört mevsim baharı yazla,
Selam olsun bizden gül ile tuzla,
Sizlere şiirin dürdüğü güldür.

Türk Folkloru Araştırmaları, Halk Ozanlarının Sesi, Yeni İpekyolu / Konya Ticaret Odası Dergisi, Anayurttan Atayurda Türk Dünyası, Salihli Bizim Ece, Mersin / İçel Dergisi, Kastomonu / Tosya Dergisi, Maya Dergisi, İremcik Sanat, Türk Dili, Kütahya Şiir Sevenler Dergisi, Duygu Seli, Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Gülpınar, Ana, Hisler Bulvarı, Kahramanlık, Simav Anadolu, Çağrı, Güneyde Kültür, Bizim Kuşak, Üçüncü Yeni, İzmir Atayol, Eskişehir Anma Günleri Dergisi (Yunus Emre Özel Sayısı, 1979), Yeni Çağrı, Halay, Kemalist Atılım, Antalya 22. Altın Portakal Film Festivali Yarışması Dergisi, Tarla, Yeni Aksu, Size Dergi, Milli Kültür Dergisi, Yeni Güneyse

Âşık Nurşah

gibi dergiler çalışmalarını yayımladı. Şiirleri çok sayıda kitapta ve antolojide yer aldı. Âşık Nurşah'ın sanatı, şiirleri, hikâyeleri Selçuk Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Amerika Teksas Indiana Üniversitesinde tez konusu oldu. 1981 ile 2003 yılları arasında katıldığı yarışmalardan pek çok ödül aldı. Ankara Folklor Araştırmaları Kurumu, MESAM başta olmak üzere bir çok kurum ve kuruluşa üyedir. TRT'de yayımlanan "Asya Yunus Emre, "Tarihin Altın Çağları", "Âşıklık ve Aşıklık Geleneği", "Sahildeki Güneş Bahçesi Anadolu" gibi belgesellere katıldı.

ESERLERİ:

Sazıyla, Sözüyle, Müziğiyle ve Ödülleriyle Âşık Nurşah (1994), *Kara Sevda Türküsü / Âşık Nurşah Bacının Yaşamı ve Şiirlerinden Seçmeler* (1989), *Âşık Nurşah'ın Deyişleriyle 2000'li Yılların Yunusemresi* (1991).

HAKKINDA: Sazıyla Sözüyle Müziğiyle ve Ödülleriyle Âşık Nurşah (1994), Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi, Isa Kayacan / Âşık Nur Şah (24 Saat gazetesi, 7.7.2002).

ÂŞIK ÖMER

Halk şairi (D. 1651, Gözleve / Konya - Ö. 1707, İstanbul). Babasının adı Abdullah, annesinin adı ise Şerife'dir. IV. Mehmet, II. Ahmet ve II. Mustafa dönemlerinde yaşadı. Düzenli bir medrese öğrenimi görmediği halde devrin kültür muhitleri içinde bulunarak kendini yetiştirdi ve aynı devrin diğer âşıklarına nispetle seçkin bir yer kazandı. Arapçayı, Farsçayı ve sanat müziğine ilgi duyduğu için de tambur çalmayı öğrendi. Yeniçeri olarak birçok serhat kalelerinde bulunan şair, aynı zamanda imamlık, hafızlık, dervişlik de yaptı. Şiirlerinden İstanbul, Bursa, Varna, Sakız, Sinop, Tuna boyları, Kırım ve Bağdat gibi birçok yeri dolaştığı anlaşılmaktadır. Ancak Tuna'dan Bağdat'a kadar uzanan geniş bir coğrafyayı konu edinen şairin bazı şiirlerinin mekânı hayal mahsulüdür.

II. Ahmed döneminde yapılan Avusturya-Macaristan ve Rus seferlerine ilişkin şiirleri olan şair, bu seferler sırasında askeri coşturmak için tambura çalarak savaş sahnelerini canlandırdı, destanlar söyledi. Başta Fuzuli olmak üzere klasik edebiyatın belli başlı büyük şahsiyetleri yanında Hafız'ın Divanı ile Sadi'nin Gülistanını okuyacak kadar Farsça öğrendiği de anlaşılmaktadır. Âşık Ömer, hem asker ocağının ve serhat boylarının serbest hayatını yaşayarak dile getirdi, hem de klasik şiirin mecaz, vezin, kafiye ve edebî sanatları ile o çevrelerin havasını yansıttı. Bu yüzden 17. yüzyılın birçok tezkirelerinde adı geçmektedir. İstanbul'da Yemiş İskelesi'nde bir türbesi olduğu rivayet edilir.

17. yüzyılda Gevheri ve Karacaoğlan'la birlikte Türk saz şiirinin önde

ÂŞIK ÖMER

SEMAÎ

Şu karşıdan gelen dilber
Gelir amma neden sonra
Bir selama kail oldum
Verir amma neden sonra

Bahçede açılan güller
Dalında öten bülbüller
Bize taneylen dilber
Çürür amma neden sonra

Gördüm yârimin yüzünü
Öptüm dostumun gözünü
Aradım buldum izini
Buldum amma neden sonra

Kolumdan uçurdum bazı
Yeter ettin bana nâzı
Âşık Ömer'in niyâzı
Geçer amma neden sonra

ÂŞIK ÖMER KONEVİ

Bursalı Mehmed Tahir

Çocuklar, tahsilsiz halk ve hattâ münevverler arasında bile onu bilmeyen yoktur. Sözleri çocukların zevklerine uygun ve halk tabakasının idrâkine göre hars-ı âlem olduğundan şiir dîvân: defalarca basılmış iken yine mevcûdu az kalmıştır. Vâkıa Âşık Ömer saz şâîridir. Fakat bâzan kalem şiirleri kadar güzel ve selis sözleri de vardı. Bunlar arasında:

Vermem sana çek benden elin ey Melekü'l-mevt
Cânânıma nezreylediğim câna dokunma

beyti, Bâkîleri, Nâbîleri bile takdir-hân eder. Âşık Ömer ilim ve tahsil bakımından değil, yaratılış noktasından benzeri az bulunur bir millî şâirdir. Vefat târihi: «Ola Âşık Ömer'in cilvegâhı Adn-i celîl» mısra'ının delâlet ettiği 1119 dur. Zamanında Yemiçeri saz şâiri imiş. Ekseriya askerle Rumeli'nde seferde ve hazerde bulunmuş, hattâ harbe İştirâk etmiş, askere cesaret vermiş, ordunun sevgilisi olmuş, bildiklerini onlara bildirmiştir. Bir müseddesinde Mevlevî olduğunu söylüyor. «Râ» kafiyesindeki:

Zât-ı cemîlemiz iyân ederiz
Vatan-ı aslîmiz Aydın ilidir.

beytinden de doğduğu yer anlaşılıyor.

Açam başım, dökem yaşım, yakam yırtam kalam râzi
O yâr ile benim dâvam Hüdâ fasl eyleye bâri

nakaratını hâvî olan müseddesi de Anadolu'nun birçok yerlerinde dillerde dolaşmaktadır.

(*Osmanlı Müellifleri II*, 1972)

gelen isimleri arasında yer alan Âşık Ömer, geniş halk kitleleri tarafından tanınma açısından da önemli bir yere sahipti. Kendisinden sonra gelen âşıklardan birçoğu ona nazireler yazdı. Tasavvufa dair küçük risalelerî şerh edildi. Sofiyane mahiyetteki bazı manzumeleri ise bestelenerek çeşitli meclislerde bir tür ilâhi gibi söylendi. (Şair, bir müseddesinde de mevlevî olduğunu belirtir.) Şiirlerinin küçük bir kısmını ihtiva eden *Dîvan*'ı gençlerin ve halk tabakasının anlayışına uygun olduğu için defalarca yazma ve taş baskı olarak basıldı. Bu eserinden bazı güzel beyitleri döneminde ezberlendi.

Âşık Ömer kendinden evvel yetişmiş âşıklardan Kâtibi, Kuloğlu ve Kayıkçı Kul Mustafa'nın tesiri altında olduğu halde bu saz şairlerinden farklı olarak Klasik Türk edebiyatından büyük ölçüde etkilendi. Bilhassa aruz vezniyle yazdığı divanlarda, divan şiirinin kalıplaşmış mazmunlarına ve hayal dünyasına geniş yer verdi. Dolayısıyla şairin şiirlerinin iki edebî eğilim etrafında gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Kendisi bir taraftan medreseler, tekkeler ile aydın çevre içinde bulunup Dîvan edebiyatına meyletmişken, diğer taraftan halk arasında, kahvelerde âşıklarla olan ilgisini de kesmedi. Aruz vezni ile yazdığı naatlar, tevhidler, bahariyeler, şitaiyeler, gazeller, muhammes ve müseddesler nazım tekniği bakımından kusurlu, üslup bakımından âmiyane olarak değerlendirildi. Şair, bu şiirlerinin bazılarında divan şiirlerini taklit hevesiyle Adlî mahlasını kullandı. Onun açmış olduğu divan şiirini taklit cereyanı yüzünden saz şiirinin saflığının bozulduğu söylenir.

Âşık Ömer'in şiirlerinde benzetmesi bol seyahat bakışlarına, tasvirlere, hüzünlü duygulara sık rastlanmaktadır. Fakat asıl üstünlüğü kelime kullanışta, kafiyelerde ve biçimde "klasik"e varan ustalığındadır. Onun bu ustalığı daha çok hece vezniyle ve halk diliyle yazdığı koşma, mani, deyiş, varsağı, semai, destan ve tekerlemelerinde görülmektedir. Şairin bu tür şiirleri halk zevkine uygun, ifade bakımından tabii olmakla beraber, içinde Dîvan edebiyatından gelen bazı kalıplaşmış deyimler de bulunmaktadır.

Çağdaşı olan padişahlar zamanında katıldığı savaşlar üstüne şiirleri vardır: IV. Mehmed'in 1678'de Çehrin Kalesi'nin fethi münasebetiyle yazdığı manzume, II. Ahmed'in saltanat yıllarındaki Rus, Venedik ve Avusturya seferleri ile ilgili bazı manzume vb. Ömer'in en çok bilinen şiiri otuz sekiz dörtlükten meydana gelen ve yüz beş şairin adının sayıldığı *Şairname*'sidir. Burada sadece on yedi saz şairinin adı zikredilir, Arap ve Acem şairlerinin yanında klasik şiirimizle tekke şiirimizin ünlü adlarına daha fazla yer verilir. O, aynı yüzyılın âşıklarından Kul Mustafa, Kâtibi, Bursalı Halil, Gayri, Hayri ve Sadık'ı beğenir. Kul Mustafa'ya söylediği nazireler bunun örnekleridir.

Âşık Ömer'den, Gubarî ve Hızrî'nin *Şairname*'lerinde sadece ad olarak söz edilmektedir. 19. yüzyılda yazılan Şairname'lerden Ruhsatî'ninki ile yirminci yüzyılın şairname yazarlarından Feryadi, Emsalî, İsmeti, Kangallı Noksanî ve Talip Kılıç'ın eserlerinde de Ömer'e yer verildi. Âşık Ömer'in 1707'de öldüğünü Üsküdarlı Hasîb, Risale-i Vefeyat adlı küçük risalesinde kaydetmekte ve şu tarih beytini zikretmektedir:

"İşidüp ben de vefâtın ana dedim tarih:
Ola Âşık Ömer'in cilvegehi adn-ı celil"

Şair Vehbî, meşhur *Sühan* kasidesinde ondan bahsetti, İzzet Molla da bir mısraını tazmin etti. Yazma divanının Konya Mevlâna Müzesi ve İstanbul Yahya Efendi Kitaplığındaki nüshaları en zengin olanlarıdır. Yeni harflerle Saadet Nüzhet Ergun tarafından yazılan bir inceleme ile beraber basıldı (1936). Bu kitapta bulunmayan pek çok şiiri de cönklerdedir. Yine S. Nüzhet Ergun, şairin 750 kadar şiirini *Âşık Ömer / Hayatı ve Şiirleri* (1953) adlı kitapta topladı.

Ayvansaraylı Hafız Hüseyin tarafından 1782'de, Âşık Ömer Divanı adıyla bir araya getirilen şiirlerin arasında, koşma, destan, semai ve varsağı şeklinde söylenen heceli örnekler azdır. Bu matbuunun beş on misli olan yazma bir nüshası Konya'da

ÂŞIK ÖMER

KOŞMA

Devlet hümâsın tutayım derken
Uçurdum kolumdan baz elden gitti
Cehd idüp ardından yeteyim derken
Hazır turna ile kaz elden gitti

Hüdâ'nın virdiğine olmadım kail
Gönül ata, dona, dilbere mail
Olmuş iken bir dem devlete nail
Kıymetin bilmedim tez elden gitti

Yine cûş eyledi bu derdli yürek
Sinemi çâk etti bir devr-i felek
Mevlâ'nın verdiğine kanaat gerek
Gönül çok isterken az elden gitti

Mevlâ'm verse verebilsem yârime
Elim varmaz oldu kisb ü kârime
Bir kara dumandır çöktü serime
Kış eyyamı geldi yaz elden gitti

Ömer içini gör bakma dışına
Çektiğin gelmesin kullar başına
Kimse rahmeylemez çeşmim taşına
Ağlayı ağlayı göz elden gitti

Mevlana Dergâhı Kütüphanesinde bulunmaktadır. Büyük bir cilt tutarı bir nüshası da Beşiktaş'ta Yahya Efendi Kütüphanesi ile Samatya'da Uşşakî Kütüphanesindedir.

"Âşık Ömer on beş yaşından sonra kahvelerde saz çalmaya başladı. Yazdığı şiirleri sazıyla söyledi. Böylece Âşık Ömer olarak her tarafta tanındı. Birçok saz şairleri ve yırcılar kendisinden ders almak üzere Gözleve'ye akın ettiler. Genç yaşta şöhret kazanan Ömer, bir kaç yıl sonra Dağıstan'a, Azerbaycan'a, İran'a ve Türkiye'ye gitti. Bu memleketlerde sekiz yıldan fazla kaldı. Âşık Ömer'in hangi tarihte Türkiye'ye geldiğini bu gün için bilemiyoruz. Ancak uzun süre kaldığını şiirlerinden çıkarıyoruz.

"Bestelenen şiirlerinden örnekler vermek gerekirse: Ben sana gönlüm verip de şu cihanda gülmedim (N. Adlim, Karcığar Düyek Şarkı), Can-ü dilden mail oldum bir saçı Leyla'ya ben (Emin Akan, Rast aksak Şarkı), Elâ gözlerine kurban olduğum (koşma) [S. Kaynak (1895—1961) Hicaz Sofyan Türkü], Ey bâd-ı sabâ sünbül-i reyhanıma değme (N. Pişkin, Hicaz Aksak Şarkı), Ey Çerh-i sitem-ger dil-i nâlâna dokunma (gazel) I) Faik Bey, (Nihavent Hafif II. Beste, 2) Medeni Aziz Efendi (1842–1895) Hümayun Türk Aksağı Şarkı, Ey Felek, mecnunuyum Leylâ'yı gözler gözlerim (N. Adlim, Mahur Düyek Şarkı), Şu karşıdan gelen dilber (Semai) (G. Çeki, Segah Curcuna Şarkı)." (Zekeriya Başarslan)

"Çocuklar, tahsilsiz halk ve hatta münevverler arasında onu bilmeyen yoktur. Sözleri çocukların zevklerine uygun ve halk tabakasının idrakine göre harc-ı âlem olduğundan divanı defalarca basılmış iken yine mevcudu az kalmıştır. Âşık Ömer saz şairidir fakat bazen kalem şairleri kadar güzel ve selis sözleri de vardır. Bunlar arasında

"Vermem sana çek benden elin ey Melekü'l-mevt
Cananıma nezreylediğim câna dokunma"

"Açam başım, dökem yaşım, yakam yırtam kılam râzi
O yâr ile benim dâvâm Hudâ fasl eyleye bâri"

beyitleri Bâkîleri, Nâbîleri bile takdirhân eder. Âşık Ömer ilim ve tahsil bakımından değil, yaratılış bakımından benzeri az bulunur bir millî şairdir." (Bursalı Mehmed Tahir)

HAKKINDA: Ahmet Ta'lat / Çankırı Şairleri (c. 1-2, 1931-32), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1972), S. Nüzhet Ergun / Âşık Ömer: Hayatı ve Şiirleri (1936), Fuad Köprülü / Türk Saz Şairleri (c. 2, 1940), M. Fuad Köprülü / Âşık Ömer (1940), Naci Yengül / Âşık Ömer'in Neşredilmemiş Şiirleri (1939), Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 1, 1977), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 2, 1978), TDE Ansiklopedisi (c. 1, s. 195-196), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 2, 1987), Abdülkadir Karahan / Âşık Ömer (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 4, 1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÂŞIK ÖZERÎ.
Bkz. ÖZERİ

ÂŞIK PAŞA

Tasavvuf şairi (D. 1272, Kırşehir - Ö. 1333). 13. Asırda Horasan'dan Anadolu'ya gelen tasavvuf geleneğine bağlı bir aileye mensup olup, Selçukluların son döneminden Konya'da emirlik yapmış mutasavvıf Baba İlyas-'ın torunudur. Paşa kelimesi ilk anlamındadır. Babası Muhlis Paşa'dan da ders alarak kuvvetli bir tasavvuf kültürünün etkisiyle yetişti. Arapça, Farsça ve İbranice yanında Ermenice de biliyordu.

Mevlüt yazarı Süleyman Çelebi-'yi de etkilemiş olan ünlü eseri *Garibname*'yi, halka tasavvuf yolu ile törelerini öğretmek amacıyla yazdı. On iki bin beyit uzunluğundaki bu didaktik mesnevisi dışında Yunus Emre tesirinde yazdığı ilahi ve gazelleri de bulunan Âşık Paşa, hece ve aruz ölçülerinin ikisini de başarıyla kullanmıştır. Bayramilik tarikatı mensupları tarafından çok okunduğu söylenir.

Diğer eserleri olan *Fakrnâme, Vasf-ı Hal, Kimya Risalesi ve Hikâye* adlı dört mesnevisi Agâh Sırrı Levend tarafından yayımlandı (1953-54). Diğer şiirleri Abdülbaki Gölpınarlı tarafından *Türkiyat Mecmuası*'nda (cilt 5, 1935) neşredildi. Altmış yedi ilahi ve gazeli, Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Yunus Emre ve Tasavvuf* (1961) adlı kitabında toplandı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Günay Kut - Ahmet Yaşar Ocak / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Abdullah Satoğlu / Şair ve Maarif Ehli Âşık Paşa (Erciyes dergisi, Kasım 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarla Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÂŞIK SEFİL GÜLHANİ.
Bkz. GÜRÜNLÜ ÂŞIK GÜLHANİ

ÂŞIK SEYİT TÜRK

Halk ozanı (D.1911, Belcik köyü / Yıldızeli / Sivas – Ö. 4 Aralık1986, Mersin). Geçimini çiftçilikle sağladı. Şiire otuz yaşlarında başladı. İlk deyişlerini bir süre gizledi. 30 Ekim 1964 tarihinde düzenlenen Sivas âşıklar bayramına katıldıktan sonra çevrede tanınmaya başladı.

Şiirlerinde Allah sevgisi, ahiret korkusu gibi dini duyguları işledi. İr-

ÂŞIK PAŞA

GARİBNÂME

İşbu mülki aşk için düzdi Çalab
Yir ü gök olmaklığa aşkdur sebeb

Yirde gökde zerre zerre aşk kodı
Anuniçün doldı âlem aşk odı

Ne ki varsa cümle âşıkdur ana
Hasreti şol kim yite bir kez ana

Her birine bir nazar kılmışıdı
Bir işâret kullığa olmışıdı

Kıldı bunlar ol işâret üstine
Her biri hoş görinem dip dostına

Yire bir kez dur didi durdı durur
Aşk içinde yüz yire urdı durur

Suya bir kez ak didi akdı akar
Aşk içinde dün ü gündüz bî-karâr

Yile bir kez es didi esdi eser
Aşk içinde günde bin menzil keser

ticâli söyleyişi güçlü olmasına rağmen iyi derecede saz çalamıyordu. Hayatı ve şiirleri hakkında İbrahim Aslanoğlu tarafından hazırlanan, *Âşık Seyit Türk* isimli bir kitap Sivas Valiliği tarafından 1967'de yayınlandı.

ESERLERİ:

Gönlümün Sesi (1958), *Âşık Seyit Türk* (yay. haz. İbrahim Aslanoğlu, 1967).

HAKKINDA: İbrahim Aslanoğlu / Âşık Seyit Türk (1967), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÂŞIK SEYYİD YALÇIN

Halk ozanı (D.1908, Eskikarahisar köyü / Ulaş / Sivas. Ö. ?). Resmi bir öğrenim görmedi. Geçimini gezginci ticaret ve çerçilikle kazandı. Soyu Erzincanlı Terzi Baba'ya kadar uzanmaktadır. Şiirde, Darendeli Hulusi Efendi'yi üstad edindi. Âşıklık badesini Niyazi-i Mısrî'nin elinden içmesi nedeniyle şiirlerinde bir süre Mısri mahlasını kullandı. Sivas merkezine yerleştikten sonra İhramcızâde'ye bağlanarak tasavvufi şiirler söylemeye yöneldi. Hoş sohbetî ve şifahi kültürü dolayısıyla çevresinde çok sevilip sayılmıştır.

Şiirleri Minhacî, Emsalî, Kertmeli Meslekî gibi şairlerin şiir anlayışı doğrultusunda, sık sık dini konulara değinmiş olsa da şiirlerindeki hakim tema dünyanın geçiciliğidir. Şiirleri Ali Şahin Canozan tarafından 1994 yılında *Âşık Seyyid Yalçın'ın Hayat Hikâyesi ve Şiirleri* aslı kitapta toplandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÂŞIK SÜLEYMAN DEMİR

Halk şairi. 23 Aralık 1936, Afşar köyü / Kalecik / Ankara doğumlu. Köyündeki ilkokula gitti, bitirmedi. Okuma ve yazmayı kendi kendine yıllar sonra öğrendi. Sonradan dışarıdan bitirme sınavına girerek ilkokul diplomasını aldı. 1952 yılında Ankara'ya giderek Devlet Demiryollarında işçi olarak dört yıl çalıştı. 1963'te Almanya'ya giderek Köln şehrinde bulunan Ford otomobil fabrikasında üç buçuk yıl çalıştı, bu süre sonunda Türkiye'ye kesin dönüş yaptı. Bir süre çeşitli işlerde çalıştıktan sonra yeniden Almanya'ya giderek Düren şehrindeki Ford fabrikasında yedi yıl çalıştı 1976 yılında sonuncu kez yurda kesin dönüş yaptı. Bir süre de çeşitli yerlerde çalışarak emekli oldu.

1963'den itibaren şiir yazdı. Şiirleri çeşitli dergilerde, antolojilerde ve bazı gazetelerde yayımlandı. Daha çok toplumun sosyal yaşantısına değindi ve toplumsal sorunları dile getirdiği şiirlerinin bir bölümünü *Hallerimiz Bu* (2005) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Âşık Süleyman Demir / Hallerimiz Bu (2005).

Âşık Süleyman Demir

ÂŞIK ŞENLİK (Çıldırlı)

Saz şairi (D. 1853, Suhara köyü / Çıldır (Kars) - Ö. 1912). Çocuk yaşlarda şiir söylemeye başladı. Şiirleriyle Doğu Anadolu ve Azerbaycan'da ün kazandı. Osmanlı-Rus savaşlarında gösterdiği kahramanlıklardan dolayı Kars'ta bir anıtı dikilmiştir (1977). Şiirleri *Sevdakâr* (1938) adlı bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: İsmail Âşıkoğlu / Âşık Şenlik (1964), Ensar Arslan / Çıldırlı Âşık Şenlik (1975), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

ÂŞIK TALİBİ (Coşkun)

Halk şairi (D. 1898, Tonus bucağı / Şarkışla / Sivas - Ö. 12 Mart 1976, Ankara). Asıl adı Hacı Bektaş Coşkun'dur. Çocukluğunda, geleneği sürdüren âşıkları dinleyerek kendi kendisini yetiştirdi. Varlıklı bir aileye mensupken küçük yaşlarda yetim kalınca çobanlık, bir süre köyünde müezzinlik yaptı.

Dayısının kızı beşik kertmesi Keklik Emine'ye âşık oldu. Keklik Emine, fakir ve yetim olması sebebiyle Talibi'ye verilmedi, babasının yeğeniyle evlendirildi. Bundan sonra Talibi, Emine üzerine söylediği deyişlerinin çokluğu sebebiyle Keklik Emine ile birlikte anılmaya başladı. Daha sonra hayatını Anadolu'yu dolaşıp halk

ÂŞIK ŞENLİK

93 KOÇAKLAMASI

Ehl-i İslâm olan işitsin bilsin,
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana
İsterse Uruset ne ki var gelsin
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana.

Guşanın kılıcı geyinin donu
Gavga bulutları sardı her yanı
Dağda goç yiğidin şan alma günü
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Gavga günü namert sapa yer arar
Er olan göğsünü düşmana gerer
Cemi ervah bizden meydana girer
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Asker olan bölük bölük bölünür
Sandınız mı Kars kalası galınır
Boz atlar üstünde gılıç çalınır
Can sağ iken yurt vermeniz

Hele Alosman'ın görmemiş zorun
Din gayreti olan tedarik görün
Al tepip baş kesin Kazak'ı kırın
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Benesterdir bilin Urus'un aslı
Orman yabanisi balıkçı nesli
Nınzır sürüsüne dalıp kurt misli
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Şenlik durursuz atlara minin
Sıyra gılıç düşman üstüne sürün
Artacaktır şanı bu Al'osmanın
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

ÂŞIK TALİBÎ

KOŞMA

Şu güzelin adı Esme
Darılıp ta bana küsme
Kendini köşeye kısma
Kapıya çık sen el gibi

Seni gaybetine sordum
Yolunun üstüne durdum
Bir çala yüzünü gördüm
Haman savuştun yel gibi

Kendisi esmer benizli
Sehердeki yıldız gözlü
Karakaş kırmızı yüzlü
Açılmış gonca gül gibi

Âşıklar cefayı çeker
Güzeller belini büker
Dili tatlı sözü şeker
O yanakları bal gibi

Dağlarda yatan evliya
Yalvardım gani mevlaya
Boyu da benzer selviye
Uğrunur şıvka dal gibi

Sana geldim Baharözü
Yaktı beni cla gözü
Yusuf ağanın tek kızı
Akar bulanır sel gibi

Talibi derdi tazele
Güller bağışlar gazele
Benim gördüğüm güzele
Hizmet eylesem kul gibi

şairleri geleneğinden farklı olarak saz çalmaksızın şiir söyleyip, şiir kitapları satarak kazandı. Gezginci âşıklık geleneğinin son güçlü simalarındandır.

ESERLERİ:

Ankara Destanı (1938), *Büyük Ölüm Acısı* (1939), *Zelzele-Seylap Destanı* (1943), *Trakya Destanı* (1944), *Felek Yarası* (1945), *Seher Yeli Gibi* (1946), *Çukurova Sesleniyor* (1950), *Samsun Destanı* (1953), *Kore Harbi Şehitlerinin Destanı* (1953), *Trabzon'da Coşan Gönül* (1957), *Kahraman Türk Ordularının Zaferleri* (1958), *İnkılap Gecesi* (1961), *Kıbrıs Destanı* (1974), *Talibi Coşkun ve Keklik Emine* (tsz).

HAKKINDA: Sırrı Yalçın / Halk Şairi Talibi Coşkun'un Hayatı ve Şiirleri (1936), Ahmet Edip Uysal / Sivaslı Halk Ozanı Talibi Coşkun Seçmeler (1973), Âşık Talibi Coşkun Özel Sayısı (Sivas Folkloru Dergisi, Ağustos 1976, sayı: 43), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Birsen Pekçolak – Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÂŞIK TALİBÎ KILIÇ

Halk ozanı. 1934, Hocabey köyü / Sivas doğumlu. İlkokul diplomasını dışardan sınava girerek aldı. Ayrıca Kur'an ve Arapça dersleri gördü. Çocukluğunda Emrah, Kerem, Karacaoğlan gibi âşıkları okudu. Askerlikten sonra Sivas Çimento Fabrikasında yardımcı işçi olarak işe başladı. 1965 yılında Almanya'ya giderek çeşitli işlerde çalıştı. Bir bisiklet kazası sonucu sakatlandı. 1981 yılında malûlen emekli olarak yurda döndü.

Almanya'da bulunduğu dönemde 1977'den itibaren yazmaya başladığı şiirlerinde daha çok dini konuları işledi. Şiirleri Kadir Pürlü tarafından *Âşık Talibi Kılıç Hayatı ve Şiirleri* (1990) adlı bir kitapta toplandı. Şiirlerinde dinî tema daha ağırlıktadır.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÂŞIK VEYSEL (Şatıroğlu)

Saz şairi (D. 25 Ekim 1894, Sivrialan köyü / Şarkışla / Sivas - Ö. 21 Mart 1973). Veysel'in ilk soyadı Ulu idi; daha sonra bağlı olduğu sülâlenin adı olan Şatıroğlu'nu soyadı olarak aldı. Çocukluğunu ve ilk gençlik yıllarını yaşadığı elli hanelik, eski adıyla Söbalan, günümüzdeki adıyla Sivrialan'da geçirdi. Bir gözünü yedi yaşında iken geçirdiği çiçek hastalığından, diğerini ise bir kaza sonucu kaybetti. Saz çalıp şiir söylemeye, on yaşında iken, babasının telkin ve teşvikiyle başladı. 1920'de annesini ve babasını kaybedince acısı daha da fazlalaştı. İki kere evlendi. Babası, önce yakınlarından Elif adlı kızı 1919'da gelin getirdi. Evliliği çok sürmedi, bu evlilikten olan çocukları da fazla yaşamadı. Yalıncak Baba Tekkesine bir ziyaretlerinde karşılaştığı, tekkenin temizliğiyle uğraşan Gülizar Hanım'la (1928) evlendi. Bu evlilikten Zöhre Beşer, Ahmet, Hüseyin, Menekşe Süzer, Bahri, Zekine (Sakine) ve Hayriye Özer adlarında yedi çocuğu dünyaya geldi. Çocuklarından Hüseyin birkaç aylıkken, eşi Gülizar ise 1991'de vefat etmiştir.

Tanınmasında 1930'lu yıllarda Sivas'ta öğretmenlik ve Milli Eğitim Müdürlüğü görevlerinde bulunan şair ve oyun yazarı Ahmet Kutsi Tecer'in büyük katkısı oldu. Ahmet Kutsi Tecer'in ilk defa 5 Ocak 1931'de düzenlediği Sivas Âşıklar Bayramında adını duyurdu. Cumhuriyetin 10. Yıldönümünde Ankara'ya getirildi (1933). Kendine ait ilk şiiri de Cumhuriyetin 10. yıldönümünde Atatürk için söylediği destandır. Daha sonra halkevlerinde, kahvehanelerde ve radyoda şiirlerini saz eşliğinde okudu. Eski gezginci âşıklar gibi, elinde sazı ile hemen hemen bütün yurdu defalarca dolaştı. İlk şiir kitabı olan *Deyişler* (1944) Ankara'da Halkevleri Genel Merkezince yayımlandı. Arifiye, Hasanoğlan, Çifteler köy enstitülerinde halk türküsü öğretmeni olarak (1941-46) görevlendirildi. 1950 yılından sonra ünü yurdun dört bir tarafına yayıldı. 1952 yılında İstanbul'da kendisi için bir jübile düzenlendi. Jübile dolayısıyla Ahmet Kutsi Tecer, Bedri Rahmi Eyuboğlu, Eflâtun Cem Güney ve Behçet Kemal Çağlar birer konuşma yaptılar. Aynı yıl, senaryosunu Prof.Dr. Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun yazdığı, Metin Erksan'ın yönetmenliğini yaptığı *Karanlık Dünya* adlı bir filmde, Âşık Veysel doğup yaşadığı Sivrialan köyü çevresiyle birlikte konu edildi. İstanbul'da plaklar doldurdu,

Âşık Veysel (Şatıroğlu)

ÂŞIK VEYSEL (Şatıroğlu)

KARA TOPRAK

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yarim kara topraktır.
Beyhude dolandım, boşa yoruldum
Benim sadık yarim kara topraktır.

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü istediğim topraktan aldım
Benim sadık yarim kara topraktır

Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi
Yemek verdi, ekmek verdi, et verdi
Kazma ile dövmeyince kıt verdi
Benim sadık yarim kara topraktır

Adem'den bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyve bitirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sadık yarim kara topraktır.

Karnın yardım kazmayınan, belinen
Yüzün yırtım tırnağınan, elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sadık yarim kara topraktır

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim, dört bostan verdi
Benim sadık yarim kara topraktır.

Havaya bakarsam hava alırım
Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılsam nerde kalırım
Benim sadık yarim kara topraktır.

Bir dileğin varsa iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan
Benim sadık yarim kara topraktır.

Hakikat istersen açık bir nokta
Allah kula yakın, kul da Allah'a
Hakkın gizli hazinesi toprakta
Benim sadık yarim kara topraktır.

Bütün kusurumu toprak gizliyor
Melhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sadık yarim kara topraktır.

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sadık yarim kara topraktır.

radyoda konserler verdi. Doldurduğu plaklar içinde XIX. yüzyıl halk şairlerinden İğdecikli Veli'nin *"Mecnun'um Leyla'mı Gördüm"* adlı türküsü ile kendisine ait olan *"Atatürk'e Ağıt"* adlı eseri çok ilgi gördü. *Milliyet Sanat, Sivas Folkloru, Türk Folklor Araştırmaları* dergileri hakkında özel sayılar yayımladı. 1965 yılında TBMM'nin aldığı özel bir kararla, anadilimize ve millî birliğimize yaptığı hizmetten dolayı maaşa bağlandı.

Türk edebiyatının ve saz şiiri geleneğinin büyük şairlerinden biri olarak, kendisinden sonra gelen çok sayıda şairi etkileyen, halkla aydınlar arasında şiirleriyle bir köprü kurmuş bulunan Âşık Veysel'in şiirleri konu bakımından epeyce zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Yunus Emre'nin etkisi altında kalarak söylediği şiirlerinde halk kültürünün mayasına karışan yönleriyle tasavvuftan izler bulunur. Aşk şiirlerindeki deyişleriyle bir yönden de Karacaoğlan'ın devamı gibidir. Şiirlerinde yer yer yöresinin ağız özellikleri de görülür. Sazı ve sesi zayıf olan Âşık Veysel, âşıklık geleneğinin hikâye anlatma, muamma asma ve çözme, atışmalarda bulunma gibi yönlerine uyamamış olsa bile, çağının radyo, fabrika, tren. füze gibi teknik buluşlara ve toplumsal hayatın yeniliklerine, üretmenin kutsallığına kucak açan şiirleriyle kendinden önceki âşıklardan ilerdedir. Âşık Veysel, bir yanı ile sürdürdüğü âşık şiiri geleneğini ve yaşadığı çağı şiirlerinde ustaca bir araya getirmiştir. Şiirlerinde ayrıca, dünyanın geçiciliğini, tek gerçeğin ölüm olduğunu, nefsin yenilmesi gerektiğini anlatarak geleneksel halk şiirine egemen düşünce ve inançlarını sergiledi. Ayrıca, insanlar arasında kin tutmanın kötülüğünü ve bir halk şairi olarak toprak sevgisini dile getirdi, Cumhuriyetin getirdiği değerleri savundu. Kulaktan duyarak öğrenmeye dayalı bir şiir dünyası geliştirdi. Tekke kültürü aracılığıyla edindiği tasavvuf bilgisinin ürünü olan şiirleri vardır. Cumhuriyet döneminde yetişen büyük bir halk ozanı olarak, Yunus Emre'yle başlayan halk şiiri geleneğinin son halkası kabul edildi. Bu nedenle de bütün halk ozanları gibi şiirlerini halkın anlayacağı, duru ve arı bir dille yazdı. Şiirlerinde genellikle Veysel, bazen de Sefil Veysel ve Veysel Şatır gibi mahlaslar kullandı. Âşık Veysel, bir şiiri hariç, bütün şiirlerini dörtlüklerle söyledi. En çok yarım kafiyeyi kullandı. Şiirlerinde ağız özelliklerini muhafaza etti. Son konserini 1971'de Hacıbektaş ilçesinde verdi. 21 Mart 1973 günü bir Nevruz sabahına doğru saat 03.30'da, doğum yeri olan Sivrialan'da vefat etti, aynı yerde toprağa verildi.

ÂŞIK VEYSEL (Şatıroğlu)

GÜZELLİĞİN ON PARA ETMEZ

Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa.

Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk'olmasa.

Güzel yüzün görülmezdi
Bu aşk bende dirilmezdi
Güle kıymet verilmezdi
Âşık ve maşuk olmasa.

Senden aldım bu feryadı
Bu imiş dünyanın tadı
Anılmazdı Veysel adı
O sana aşık olmasa.

Ölümünden sonra evi, içindeki bütün eşya ile korunarak, müze haline getirildi. Ölüm yıldönümlerinde köyünde yapılan törenlerle anılmaya başlandı.

"Genç cumhuriyetin devrim savaşımı yıllarında yaşamış;

'Dünyanın en zengin aklını gördüm

Sermayesin sordum dedi ki okul
İnsan kafasıdır bunları bulan
İlimdir dünyada hakikat olan'

diyen bir ozanı bir ölçüde tekkelerin de yetiştirdiğini ileri sürmem sizleri şaşırtmasın. Bektaşi ve Alevi tekkeler Sünni tekkelerden farklıdır. İnsan sevgisini Hümanizma'yı temel alan Tasavvuf Felsefesi'ni ve Yunus Emre'yle başlayan halk şiirini on üçüncü yüzyıldan yirminci yüzyılın başlarına dek geliştirip getiren Bektaşi ve Alevi tekkeleridir.

"Sivralan'nın (eski adıyla Söbalan) bağlı bulunduğu Ortaköy bucağının hemen girişinde Mustafa Abdal Tekkesi varmış ve bu tekkede Hasan Baba ve Araboğlu Mehmet Baba adlı iki "baba" kalıyormuş. Tekkeler halk ozanlarının,hak âşıklarının Bektaşi ve Alevi yolcuların uğrak ve konaklama yeridir. Şatıroğlu Karacaahmet de sık sık oğulları Ali Rüstem ve Veysel'i alarak Mustafa Abdal Tekkesine gider ve babalar ve konukların dinsel söyleşilerini dinler. Karacaahmet'in gittiği tekkelerden biri de Zara'daki (ya da Hafik'teki) Yalıncak Baba Tekkesi. Âşık Veysel'in çocuklarının annesi olan ikinci karısı Gülizar bu tekkede hizmetkardı ve Veysel onu ilk kez bu tekkede tanıdı. Âşık'ın kimi dizelerini anımsayalım:

Âşık Veysel (Şatıroğlu)

'Her nereye baksam onu görüyom
Aynaya bakarsam beni görüyom
Yayılmış damarda kanı görüyorum
Yerleşmiş cesette gizli sır bende'.

'Çırpınıp içinde döndüğüm deniz
Dalgalanıp coşar ürüzgârınıdarı',

'Göz gezdirdim dört bir yanı aradım
Ne sen var ne ben var bir tane gaffar
Dünyayı dolandım ben adım adım
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar'

Bu dizeler Veysel'in tekke ekini aracılığı ile edindiği tasavvuf bilgisinin ürünüdür. Âşık Veysel kimi şiirlerinde Yunus Emre'nin dizelerini küçük değişikliklerle yineler." (Erdoğan Alkan)

ESERLERİ (Şiir) :

Deyişler (1944), *Sazımdan Sesler* (1949), *Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri* (1953), *Dostlar Beni Hatırlasın* (toplu şiirleri, haz. Ümit Yaşar Oğuzcan, 1970).

HAKKINDA: Ahmet Kutsi Tecer / Âşık Veysel Deyişler (1944) - Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri (1960), İbrahim Aslanoğlu / Âşık Veysel (1964), Tahir Kutsi Makal / Âşık Veysel (1969), Ümit Yaşar Oğuzcan / Âşık Veysel Dostlar Beni Hatırlasın (1970) - Âşık Veysel Hayatı Şiirleri ve Hakkında Yazılanlar (1972), Adnan Binyazar / Uzun İnce Bir Yolda Âşık Veysel - Hayatı Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İncelcme (1973), M. Uluğ Turanlıoğlu / Âşık Veysel Şatıroğlu (1973), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 366-375), Memmed Aslan / Yunus Emre - Âşık Veysel İki Zirve (1982), Hayrettin İvgin - İrfan Ünver Nasratınoğlu / Âşık Veysel'e Deyişler (1983), Yavuz Bülent Bakiler / Âşık Veysel (1989), Muzaffer Uyguncr / Âşık Veysel (1990), Türkiyc Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi IV (1991), Ahmet Özdemir / Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz (1992), Metin Turan / Âşık Veysel (1994) - Dostlar Seni Unutur mu'? (Türkçe-İngilizce, 1999), Gülağ Öz / Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri (1994), Niyazi Yılmaz / Âşık Veysel (1996), Kutlu Özen / Âşık Veysel'e Selâm Olsun Kucak Kucak (1998), Behçet Necatigil / Edcbiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Özkan Yalçın / Âşık Veysel (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Sakin Öner / Toprak Şairinin Edebiyatımızdaki Yeri (Bizim Külliye dergisi, Nisan 2003), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003), Erdoğan Alkan / Âşık Veysel'in Şiir Dünyası (Türk Dili Dergisi, Mart-Nisan 2002), Ali Berat Alptekin / Âşık Veysel - Türk'üz Türkü Çağırırız (2004), Doğan Kaya / Âşık Veysel (2004), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004), Erdoğan Alkan / 110. Doğum Yıldönümünde Âşık Veysel'in Şiir Dünyası (Varlık, Mart 2004).

ÂŞIK VİSALİ

Halk ozanı. 8 Kasım 1943, Kırkırsak köyü / Sarız / Kayseri doğumlu. Asıl adı Şeyh Ali Kaygısız'dır. Şiirlerinde Âşık Visali mahlasını kullandı bu mahlasla tanındı. İlkokulu dışardan bitirdi. İlkokulu bitirdikten sonra terzilik, dikiş makinesi tamirciliği, saz yapımı gibi çeşitli işler yaptı. Küçük yaşlardan itibaren saz çalmaya başladı. Kayseri'deki aşık kahvelerindeki sazlı sözlü sohbetlere katıldı. 1989 yılında yurtdışına gitti. Yaşamını ve çalışmalarını Londra'da sürdürdü.

21. yüzyıla gelindiğinde tasavvuf felsefesi adeta sadece kitaplardaki bir

ÂŞIK VEYSEL (Şatıroğlu)

DOSTLAR BENİ HATIRLASIN

Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın

Can kafeste durmaz uçar
Dünyâ bir han, konan göçer
Ay dolanır yıllar geçer,
Dostlar beni hatırlasın

Can bedenden ayrılacak
Tütmez baca, yanmaz ocak
Selâm olsun kucak kucak
Dostlar beni hatırlasın

Ne gelsemdi, ne giderdim
Günden güne arttı derdim
Garip kalır yerim yurdum
Dostlar beni hatırlasın

Açar, solar türlü çiçek
Kimler gülmüş kim gülecek
Murat yalan, ölüm gerçek
Dostlar beni hatırlasın

Gün ikindi akşam olur
Gör ki başa neler gelir
Veysel gider adı kalır
Dostlar beni hatırlasın

ÂŞIK VİSALİ

SEVGİ DEĞİL Mİ?

Âşıklar sevgiden içtiler dolu
Sevgiden geçiyor sevenin yolu
Sevgi diyarında Leyla'nın çölü
Mecnun'u kandıran sevgi değil mi?

Sevgiden geliyor insanın nesli
Sevgiye ermeyen gönüller yaslı
Kerem'in sevdiği sevginin Aslı
Kerem'i yandıran sevgi değil mi?

Sevgi derim dostlar manası derin
Sevgiyi bir tadın sevgiyi görün
Ferhat'a dağları deldiren Şirin
Dağları yardıran sevgi değil mi?

Severim sevgiyi bilen arifi
Ateş olur yakar yoktur tarifi
Karac'oğlan gördü sevdi Elif'i
Elif'i sevdiren sevgi değil mi?

Hep sevgiden gelir aşıklar meyi
Çok aşıklar yandı severim deyi
Ne var ki dünyada sevgiden eyi
Dünyayı döndüren sevgi değil mi?

Cümle evliyalar sevgiye erdi
Sevgi ile bakan sevgiyi gördü
Allah sevgisini hediye verdi
Allah'ı bildiren sevgi değil mi?

Visali'nin ömrü sevgiyle biter
Sanırım dostlara bir sevgi yeter
Sevenin sevgisi serimde tüter
Beni de öldüren sevgi değil mi?
(*Sevgi Yolu dergisi*, Mart-Nisan 2001)

söylence olarak kaldı. Eserlerinden tasavvufu yaşayan bir insan olduğu anlaşılan Visali bu anlamda bir fark kattı yazdıklarına. *Kendimi Tanıdım* adlı escrinde şiirlerinin yanı sıra tasavvufa yönelik yazıları da vardır. O'na göre insan evrenin merkezidir. Dini, dili, ırkı, cinsiyeti ne olursa olsun önce insan olduğu için değerlidir.

Âşık Vîsali

Çünkü insan Hakk'ın bir görüntüsüdür. O bir sevgi varlığıdır. Allah – Evren – İnsan üçlüsü birlik içindedir. Tek gerçek Hakk'tır. Amaç ilâhi aşka, menzile yani Hakk'a ulaşmaktır. Bunun yolunun da ancak sevgi olacağına inandı. Eserlerinde Hakk, hakikat, ilâhi aşk, ölümsüzlük, nefs ile mücadele, varlık birliği, sevgi, gönül, barış, evrensellik, insanlık, alçak gönüllülük, erdemlilik gibi gerçek yaşamı ilgilendiren kavramları konu edindi. Eserlerinde tasavvufa dayalı öğeleri anlatırken öz Türkçe kelimelerin yanında Arapça ve Farsça kelimeleri de sıklıkla kullandı. Şiirleri *Sevgi Yolu* (Manisa), *Şafak* (Yunanistan), *Gülpınar* (Ankara) dergileri ile; Londra'da yayımlanan *Olay* gazetesi ile çeşitli antolojilerde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümünü *Kendimi Tanıdım* adlı bir kitapta topladı (2004).

"Âşık Visali'nin 'Kendimi Tanıdım' adlı eserinde Yunus Emre'deki sevgi ve hoşgörüyü, Mevlana'daki evrensel-liği; insan olmanın önemini kavratan, tasavvufun özünü yakalamış, insanlığa gönül vermiş bir şair ve yazarı buldum. Şiirlerinde duygu ve düşünce birliğinden oluşan bir derinlik var. Belli kelimelerle çok şey anlatabilen bir özelliğe sahiptir. O'na 21.yüzyıl Halk edebiyatının, kendi üslubunu geliştirmiş, yeni Yunus Emre'si demek yanlış olmaz." (Hanife Özdoğan)

HAKKINDA: Sabit İnce / Anadolu Şiir Antolojisi 3 (Aralık 2004, Kayseri), Hanife Özdoğan / Gönül Şehrinin Mimarı Bir Ozan: Âşık Visali (Olay Gazetesi, Londra, 7Aralık 2004). 1991'de Trakya Üniversitesinde "Âşık Visali'nin Sanatı ve Hayatı" isimli bir tez hazırlandı.

ÂŞIK YANIK UMMAN.
Bkz. AKÇAKAYA, Ömer

ÂŞIK YENER

Şair. 1928, Tanır köyü / Afşin / Kahramanmaraş doğumlu. İlkokulu doğduğu köyde bitirdi. Adana Düziçi Köy Enstitüsü, Ankara Hasanoğlan Köy Enstitüsü (1946) mezunu. Yurdun çeşitli yerlerinde memurluk yaptı.

ESERLERİ (Şiir):
Deyişler Demeti (1982), *Şiirler Demeti* (1992).

ÂŞIK YOKSUL DERVİŞ
Bkz. KUBAT, Şemsettin

ÂŞIK ZÂKİRÎ

Halk ozanı (D. 1919, Kürkçüyurt köyü / Altınyayla / Sivas – Ö. Nisan 1981, Sivas). Asıl adı Kazım Subaşı'dır. Şiirlerinde Zakir ve Zakiri mahlasını kullandı. Henüz bir yaşında iken babasını kaybetti. Okuma yazmayı kendi kendine öğrendi. Annesinin ikinci evliliğini yaptığı Mustafa isimli üvey babasını da, on beş yaşındayken kaybetmesi üzerine evin bütün yükü üzerine kaldı. Gecimini çiftçilik ve çobanlık yaparak temin etti.

Bir süre imamlık yaptı. 1945 yılında yaya olarak hacca gitti. Üç ay süren zorlu bir yolculuktan sonra vardıkları Mekke'de, izinsiz olarak hacca gittiği için tutuklanarak altı ay hapis yattı. Serbest bırakıldıktan sonra köyüne dönen Zakir, iki kez daha aynı şekilde hacca gitmiştir. Şiire kırk yaşlarında başlamıştı. Şiirleri Doğan Kaya tarafından hazırlanan *Aşık Zakiri* (1996) isimli bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÂŞIK ZEYNELÎ

Halk ozanı (D. 1961, Pustat (İncetaş) köyü / Yıldızeli / Sivas – Ö. Haziran 2005, Sivas). Asıl adı Zeynel Sarı'dır. Komşu köyleri Çaşkur'da

başladığı ilkokul eğitimini kendi köyünde tamamladı. 1973 yılında ailesiyle birlikte Sivas'a göçtü. Ortaokul ve liseyi Sivas'ta bitirdi. 1986'da Açık Öğretim Fakültesinden mezun oldu. 1988 yılında memuruğa başladı. 1996 yılında Yıldızeli Meslek Yüksekokulu sekreterliğine atanan Zeynel Sarı, yüksekokulun açmış olduğu sınavı kazanarak 2000 yılında öğretim görevlisi, aynı yıl müdür yardımcılığı görevine getirildi.

Küçük yaşlardan itibaren şiire merak saldı. Gezici âşıkları dinleyerek ve halk hikâyelerini okuyarak büyüdü. On beş yaşlarında şiir yazmaya başladı. Saz çalmayı kendi kendine öğrendi. Âşık İsmeti mahlası ona Kadir Pürlü tarafından verildi. Şiirleri, yerel dergi ve gazetelerde yayımlandı; Alparslan Ayral tarafından *Âşık Zeyneli* (1995) adlı kitapta toplandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÂŞIKOĞLU, İsmail

Öykü ve roman yazarı. 10 Haziran 1940, Kılıçkaya / Yusufeli / Artvin doğumlu. Kars Kâzım Karabekir İlköğretmen Okulu (1955), İstanbul Öğretmen Okulu (1958), İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1961), Ege Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu (1974), Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitim Bölümü (1977) mezunu. Kars, Kütahya, İzmir ve Ankara'daki öğretmen okulları ve liselerinde öğretmenlik yaptı. Buca Eğitim Okulu öğretmenliği ardından başladığı Bilkent Üniversitesindeki öğretim üyeliği görevini sürdürdü.

Bir süre bürokraside görev alarak Kredi Yurtlar Kurumu genel müdürlüğü (1978-80), İzmir Büyükşehir Belediyesi genel sekreter yardımcılığı (1989-91), Bakanlık ve Başbakanlık danışmanlıkları yaptı. İnceleme amaçlı olarak bir süre İtalya, Kuzey Irak ve Gürcistan'da bulundu.

İlk yazısı 1959'da *Eğitim Hareketleri* dergisinde çıkmıştı. Diğer yazılarını *Varlık, Türk Dili, Demokrat İzmir, Cumhuriyet, Yelken, Türk Folklor Araştırmaları, Kıyı, Arayış* dergilerinde yayımladı. 1964'te MEB Üstün Başarı Ödülü, 1975'de Antalya Sanat Şenliği Öykü Ödülünü, 1978'de Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Teşekkürü, 1989'da İsveç Göteborg Belediyesinden teşekkür aldı. Edebiyatçılar Derneği, CHP Bilim Yönetim Kültür Platformu üyesidir.

"Âşıkoğlu gerçekçi bir köy romanı kapsamında, köydeki ilişkileri, devlet kişi ilişkisini sergiliyor. Öfke Yutulmaz'da köyden çıkıp okuyan Salih'in de toplumsal bilinç kazanışının öyküsü de yer alıyor. Köyde ekonomik zorlukların, geçimlerini hayvancılıkla sağlayanlardan tutun en yoksul kesime kadar yaşam savaşımları gerçekçi bir anlatım içinde sunuluyor." (Doğan Hızlan)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Gitmek Üstüne* (1966).

ROMAN: *Öfke Yutulmaz* (1979), *Güneş Susadı* (1990).

Ayrıca hem bireysel hem ortak çeşitli ders kitapları yayımladı.

HAKKINDA: Doğan Hızlan / Cumhuriyet (13.12.1979), Yalçın Doğan / Dar Sokakta Siyaset (1985), Vedat Yazıcı / söyleşi (Siyah Beyaz gazetesi, 15.10.1997), Nusret Ertürk / Öğretmenim İsmail Âşıkoğlu (abc, Nisan 1998), O. N. Poyrazoğlu / Üç Kitap (Kıyı, Şubat 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÂŞIKOĞLU, Nevzat Yaşar

İlâhiyatçı. 1962, Sivas doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. Doktorasını (1992) Ankara Üniversitesi SBE'de tamamladı. AÜ İlâhiyat Fakültesinde doçent (1994), Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde profesör (2000) olarak görev yaptı. *"Almanya'da Temel Eğitimdeki Türk Çocuklarının Din eğitimi – Bavyera ve Baden Württemberg Eyaletlerinde Mukayeseli bir Alan Araştırması"* başlıklı doktora tezini hazırladı. CÜ bünyesinde çeşitli idarî görevlerde bulundu. Makaleleri *AÜ İlâhiyat Fakültesi, Diyanet İlmî Dergi, İslâmî Araştırmalar, CÜ İlâhiyat Fakültesi, Din Öğretimi* adlı dergilerde yayımlandı. Uluslararası sempozyumlarda bildiriler sundu. İlâhiyat Fakültesi Geliştirme Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Almanya'da Temel Eğitimdeki Türk Çocuklarının Din Eğitimi* (1993), *Örgün Din Öğretiminin Yeniden Temellendirilmesi ve Yeni Program Önerileri* (1999).

ÇEVİRİ: *Bir Dünya Ahlâkı Projesi Üzerine* (Cemal Tosun ve Recai Doğan ile, 1995).

ÂŞIKPAŞAZÂDE

Tarihçi (D. 1400 civarı / Elvan Çelebi köyü / Mecitözü / Amasya - Ö. 23 Mart 1484 sonrası, İstanbul). Asıl adı Derviş Ahmed, mahlası Âşıkî'dir. Âşık Paşa'nın torununun oğludur. Ona nispetle Âşıkpaşazâde adıyla anıldı. Küçük yaştan itibaren tekke çevresinde yetişti ve zamanın ünlü kişileriyle tanıştı. Gençlik yıllarında bir müddet Geyve'de Yahşi Fakih'in evinde kaldı. Çelebi Mehmed ile kardeşi Musa Çelebi arasındaki saltanat mücadelesinde Musa Çelebi'nin yanında savaşmak için Rumeli'ye

İSMAİL AŞIKOĞLU

ÖFKE YUTULMAZ

Salih'i postal kokusu, asker giysisinin kendine özgü hışırtısı ürkütüyor. Geçmişte kalmasına karşın bucak karakolunda geçirdiği geceyi ve çavuşu unutamamıştır. Burada hangi çavuşla karşılaşacaktır? Salıverilmesine neden olan yağmur yağacak mı, su savaklarını yıkıp götüren sel akacak mı? Başöğretmen, Ali Rıza'yı, Gülhan'ın arkasına takıp çavuşun karşısına dikilecek midir? Diyecek midir ki, şikayetçiler şikâyetlerini geri alıyor, Salih'i salın. Bunlar geçiyor içinden bir bir. Araçlar Taşkasap yokuşunu tırmanıyor.

Salih, korkuya yakalanıyor. Belleği boşalıyor. Pirinçliğe inişine, bulanık sulara, sel kalıntılarına, kaltavara başı eğik girişine, dedesinin hasta yatağına gidiyor. Biri görünüyor, biri yitiyor o günlerin. Dedesinin ayağını sardığını, onun işlerini omuzladığını, o arada şefin yıktığı harkları onarmak için oluşturulan imecede birçok komşu yerine de çalıştığını anımsıyor; dedesinin eridiğini, yavaşça, "acıdan kaçılmıyor" dediğini, onu Göğevel şırtlarına gömdüklerini de... Başkanın kavaldan satın almak için iki ayağını bir pabuca soktuğu da vurup geçiyor içinden. Başkan görüntüsü ona başbakanı çağrıştırıyor. Başkanın sevgili, yok yok pek muhterem başvekilidir bu. Tümümüz diyebilsek bunu, diye geçiyor içinden. Yüz çizgileri geriliyor.

Araçlar yavaşlıyor. Çapa'ya gelinmiştir, bu çevreyi iyi bilir o. Salih, yanındakinin yüzüne bakıyor, ama karanlık, yanındakinin yüz çizgilerini görmeye, seçmeye elvermiyor. En azından asker değildir, diye düşünüyor. Çünkü araca doldurulduklarında askerin öne oturduğunu biliyor. Kalkıyor, kendim aşağıya bırakıveriyor. Ayakları toprağa değer değmez koşuyor kaldırıma doğru. Kaldırımı geçiyor. Önüne çıkan parmaklığı aşıyor. Duvar var şimdi, duraksamasız duvarı atlıyor, yumuşak toprağa düşüyor. Kalkıyor, dinliyor, ne koşan, ne bağıran var ardından. Motor gürültüleri uzaklaşıyor. Oyun muydu bu, sorusunu soruyor kendi kendine. (...)

(Öfke Yutulmaz, 1979)

AŞIK PAŞAZÂDE

SİMAVNA KADISININ OĞLU

Simavna kaadısı oğlı kim İzaik'e geldi, Mustafâ Aydın iline vardı, andan Karaburun'a vardı. Ol vilâyetde hayli mürâlîlik itdi. Vilâyetinün çoğın kendüye döndürdi. Ol dahı bir nev' tertîb kurdı. El hâsılı kendüye nebî didürdi. Bu tarafdan Simavna kaadısı oğlı işitdi kim Börklüce'nün hali terakkı itdi, İznik'den kaçdı, İskendiyâr Beğ'e vardı. Andan gemiye bindi, Eflâk'a gitdi. Bu yana geldi, Ağaç Denizi'ne girdi ve illâ Börklüce'yile ittifâkı var idi. Sultân Mehmed dahı Bâyezîd Paşa'yı ve oğlı Murâd Hân'ı bile gönderdi. Vardılar Karaburun'da Börklüce'yile buluşdılar. Mübâlağa ceng olındı. İki tarafdan hayli âdem kırıldı. Âhir ceng arasında Börklüce'yi parçaladılar. Ol vilâyeti dahı tutdılar. Gidercek âdemlerin giderdiler. Beğ kullarına tîmâr virdiler. Bâyezîd Paşa Magnisa'ya geldi. Torlak Hû Kemâl'i anda buldı. Anı dahı bir mürîdiyile asdı. Sultân Mehmed, Serez'e gitti kim vara Selânik'e düşe. Bu tarafdan Simavna Kaadısı oğlı kim Ağaçdenizi'ne girmiş idi, bir kaç bedbaht sûfîler gönderdi vilâyetlere kim "Gelün, şimden girü pâdişâhlık benümdür, tahı bunu musâhibdür, sancak isteyen gelsün, ve tîmâr isteyen, su başlık isteyen gelsün" dîdi. "El-hâsılı her maksûdı olan gelsün." dîdi ki "Ben şimden girü hurûc itdüm. Bu vilâyetde halîfe benem. Mustafâ, Aydın ilinde hurûc itdi, ol dahı benüm hizmetkârımdır" dîdi. Bu şimdiki sûfîler dahı eydürler ki: "Biz dervîşlerüz Hakîçün" dirler. Derviş değillerdür. "Bir gün seyhümüz hurûc ider. Biz dahı beğler oluruz" diyüp eyidürler... Ağaç Denizi'nde dururak hadem ve hışem hayli şevket hâsıl itdi. Anun için kim sancaklar ve su başlıklar adadı ve hayli tovucılar dahı yanına vardı. Ve tîmâr erleri kim Mûsâ yanında Simavna Kaadısı oğlı kaadıasker iken tîmâr alıvirdüği âdemler dahı yanına geldiler. Ammâ varan halk gördiler kim bunun işinde hayır yok. Hemân Simavna Kaadısı oğlını tutdılar. Serez'de Sultân Mehmed'e getürdiler. Sultân Mehmed yanında olurdı, Mevlânâ Haydar dirler idi, Acem'den yenile gelmiş bir dânişmend var idi. Ana sordılar kim, "Bunun hâli nicedür? Bu bir dânişmend kişidür" dîdiler. Mevlânâ Haydar eyitdi: "Kanı helâldür ammâ mâli harâmdır" dîdi. İletdiler, bâzar içinde bir dükkân önünde asakodılar boğazından. Sonra bu kaç cünüp mürîdler indürdüler, vardılar anı mezâr itdiler... Suâl:

İmânlı mı gitdi veyâ imânsız mı gitdi? Cevâb: Allah bilür ancak. Hayâtında ve mevtinde bilmezüz itikaadı neyün üzerineyidi. Hem cânın dahı ol hikaad üzerine mi virdi?

geçti (1413). Fetret Devri'nin bazı olaylarına şahit oldu. Konya'da Sadrettin Konevi Zaviyesi'nde Abdüllatif Mukaddes'ten el alarak tarikata girdi (1436). 1437'de Hacca gitti, dönüşünde Mısır'a uğradı. Daha sonra Paşa Yiğitoğlu İshak Bey'in himayesinde bir müddet Üsküp'te kaldı.

II. Murat döneminde birçok akına, Macaristan (1443) ve Kosova (1448) seferlerine katıldı. Akşemseddin, Şeyh Vefa gibi mutasavvıflarla İstanbul'un fethinde bulundu. II. Murad ve Fatih Sultan Mehmed tarafından çeşitli şekillerde mükâfatlandırıldı. Fâtih Sultan Mehmed'in, şehzadeleri Mustafa ve Bayezid'in sünnetleri münasebetiyle 1457 yılında Edirne'de yaptırdığı şenliklere katıldı. Tarihini tamamladığı 1484 tarihinden sonra öldüğü kabul edilmektedir. Mezarı, İstanbul'da Haydar Mahallesi'nde büyük dedesi Âşık Paşa adına inşa ettirdiği camiin haziresindedir.

Âşıkpaşazâde Tarihi olarak da bilinen *Tevârih-i Âl-i Osman* adlı, Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını aydınlatan önemli ve ünlü eserini ömrünün son yıllarında kaleme aldı. Ölümünden bir yıl öncesine kadar meydana gelen olayları sanat kaygısından uzak, halkın anlayıp severek okuyacağı yalın bir üslupla yazdı. Tarihini tamamladığı 1484 yılında yaşı seksen beş civarında idi. İçinde manzum parçaların da yer aldığı bu eserin ilk baskısı İstanbul'da Âli Bey tarafından (1914) yapıldı. Bu basımında eser 1502 yılına kadar gelmektedir. Daha sonra Leipzig'de Almanca bir önsöz eklenerek yeniden basıldı (1928-29). Bu basımda 1492'ye kadar gelir. Bir de Hüseyin Nihal Atsız'ın yaptığı üçüncü basım vardır (1949); bu basım, eserin 161 babını ve sadece Âli Bey neşrinde bulunan "Fasıl" adlı son bölümü içerir. Yakın zamanlara kadar pek tanınmayan *Âşıkpaşazâde Târihi*'nin önemi, ilk standart Osmanlı tarihlerinden biri olmasındandır.

"Mahiyeti itibariyle anonim Tevârih-i Âl-i Osmân'lardan pek farklı olmayan eser, gerek muhtevası gerekse konuşma diline yakın ve devrinin yazı dilini aksettiren sade üslûbu bakımından orta tabaka ve özellikle askeri zümreler arasında okunmak üzere bir nevi halk destanı tarzında yazılmıştır. Anonim tarihlerden farklı özelliği ise Osmanlı padişahlarını birer "mücahid gazi" olarak görmesi, devletin kuruluşunda ve bilhassa Anadolu'da İslâmî Türk kültürünün yerleşmesinde büyük rolleri olan 'abdâlân-ı Rûm', 'gâziyân-ı Rûm' ve 'bâciyân-ı Rûm' gibi ahi kuruluşları hakkında bilgiler vermesidir. Esere yer yer serpiştirilen ve bir kısmı Ahmedî'nin İskendernâme'sinden alınmış olan nazım parçalarının ise edebî bir değeri yoktur." (Abdülkadir Özcan)

HAKKINDA: Âşıkpaşazâde / Tevârih-i Âl-i Osmân (s. 35, 66, 79, 135, 139, 205), Hüseyin Ayvansarâyî / Hadîkatü'l-cevâmi (c. 1, s. 153), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 3, 1914-24, s. 84), Kâtip Çelebi / Keşfü'z-zünûn an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn (haz. Kilisli Muallim Rifat-Şerafettin Yaltkaya, 1941-43), M. Fuad Köprülü / "Âşık Paşa-zâde" (İslâm Ansiklopedisi, 1940-88, s. 706-709), M. Şâkir Ülkütaşır / "Âşık Paşazâde" (İslâm-Türk Ansiklopedisi, c. 1, 1941-58, s. 600-602), J. von Hammer / Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Tarihi (çev. Ata Bey, c. 1, 1947), Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1971, s. 498- 499), Franz Babinger / (Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri (çev. Coşkun Üçok, 1982, s. 38-42), Abdülkadir Özcan / Âşıkpaşazâde-TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AŞİROĞLU, Orhan Gazi

Gazeteci-yazar. 1956, Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara ve Eskişehir'de tamamladı. Eskişehir Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü (1980) mezunu. *Millet, Ortadoğu, Hergün* gazetelerinde muhabirlik, istihbarat şefliği, röportaj yazarlığı yaptı. *Zaman* gazetesinde "Tarih Tüneli" bölümünü hazırladı.

ESERLERİ:

Enver Paşa'nın Eşi Naciye Sultan'ın Hatıraları, Gayrı Resmi Tarih (1990), *Son Halife Abdülmecid* (1992), *Basına Baskın* (1992).

AŞKAN, Mecit

Şair. 1932, Yolboyu / Diyarbakır doğumlu. 1951'de Cilavuz Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra öğrenimine bir süre ara verdi. Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünü bitirerek 1963'ten itibaren Yozgat, Düziçi vd. çeşitli yerlerdeki orta dereceli okullar ile eğitim enstitülerinde öğretmenlik yaptı. 1969 yılında siyasi cylemlere katıldığı gerekçesiyle görevinden alın-

dı. *Bizimkiler* (1969) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), S. K. Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AŞKAR, Mustafa

İlâhiyatçı. 25 Kasım 1963, Karapınar / Konya doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. 1992'de "*Molla Fenari ve Vahdet-i Vücud Anlayışı*" başlıklı teziyle yüksek lisans çalışmasını, 1997'de "*Niyazi-i Mısri Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*" teziyle doktorasını tamamladı. Aynı yerde doçent unvanını (2000) aldı. AÜ İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Makalelerini 1998 yılından itibaren *Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi ve Tasavvuf Dergisi*'nde yayımladı. *Tasavvuf* ve *Diyanet* dergilerine hakemlik yaptı.

ESERLERİ:

Molla Fenari ve Vahdet-i Vücûd Anlayışı (1992), *İskilipli Şeyh Muhyiddin Yavsi Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı* (1996), *Niyazi-i Mısri Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı* (1998), *Tasavvuf Tarihi Literatürü* (2001).

AŞKIN, Engin

Şair. Coşkun Zengin imzasını da kullandı. 1965 yılında Kanada'ya göç etti. *Milliyet* gazetesinin otuz yıl, BBC'nin dört yıl Kanada muhabirliğini yaptı. *Bizim Anadolu* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yazar-muhabir olarak çalıştı.

İlk şiirleri, 1956'da *Varlık* ve *Şairler Yaprağı* dergilerinde, daha sonra *Yeditepe, Çağrı, Yelken, Yeni Ufuklar, Ortam, Yön* dergilerinde yayımlandı. Siyasal incelemeler de yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güllerin Ürküttüğü Odyssey.*

ANTOLOJİ: *Kapalı Mutluluk* (1962).

HAKKINDA: Engin Aşkın / Güllerin Ürküttüğü Odyssey.

AŞKUN, Vehbi Cem

Şair ve yazar (D. 11 Temmuz 1909, Sivas - Ö. 8 Ocak 1979, Eskişehir). Ahmet Yılmaz, Çağatay, O. Tekin imzalarını da kullandı. Sivas Sultanisinde başladığı ortaöğrenimini İzmir Erkek Öğretmen Okulunda tamamladı (1930). Merzifon'da yedi yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdi. 1938'de başlayarak Sivas ve Erzincan'daki çeşitli ortaokul ve liselerde, en son Eskişehir Atatürk Lisesinde öğretmenlik yaptı (1953-69). 1969 yılında emekli oldu.

Şiir, hikâye ve romanları dışında edebiyat ve folklor incelemeleriyle de tanındı, birçok halk ozanının belirlenip tanıtılmasına katkıda bulundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ulusal Duyuşlar* (1936), *Yayladan Sesler* (1943), *Çocuklara Şiirler* (1943), *Göllerin Musikisi* (1949), *Fetih Destanı* (1955), *Geçmiş Günler* (1960), *Ölümsüz Atamız* (1963).

İNCELEME: *Merzifon Şairleri* (1937), *Sivas Folkloru* (2 cilt, 1941-43), *Âşık Ruhsati* (1945), *Sivas Şairleri* (1948), *Sivas Sultanı Kadı Burhanettin* (1964).

OYUN: *Oğuz Destanı* (1935), *Atatürk Köyünde Uçak Günü* (1936).

HİKÂYE: *Öksüz Yusuf* (1958).

ROMAN: *Kader* (1962).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak – Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

AŞUT, Attila

Şair, gazeteci-yazar. 5 Ekim 1939, Trabzon doğumlu. İlk ve ortaokulu Trabzon'da, liseyi Ankara'da bitirdi. Gazeteciliğe 1957 yılında Trabzon'da *Hakimiyet* gazetesinde başladı. Daha sonra *Hizmet, Son Haber, Ses* gibi yerel gazetelerde çalıştı. 1960'da *Hakimiyet* gazetesinin yayın sorumluluğunu üstlendi. *Kıyı* dergisinin kuruluş çalışmalarına (1962) katıldı. 1965-69 yılları arasında Trabzon'da *Sömürücülüğe Karşı Savaş* adlı haftalık bir gazete çıkardı. *Dünya, Akşam, Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin Trabzon muhabirliğini yaptı. *Trabzon Gazeteciler Sendikası*'nın, *Türk Devrim Ocakları*'nın ve *Türkiye İşçi Partisi*'nin kurucuları arasında yer aldı. Daha sonra bu partinin il başkanlığını yaptı, merkez yönetimlerinde görev üstlendi.

1969 yılında Ankara'ya yerleşerek *Gerçek Ajansı, Anadolu Ajansı* ile *Türk Basın Ajansında* muhabirlik ve editörlük yaptı. Bu arada *Teknik-İş* ve *Türk Bank-Sen* sendikalarının basın danışmanlığını yürüttü. Siyasal nedenlerle 1972-77 yılları arasında yurtdışında kaldı. Dönüşünde *Politika, Yeni Ulus* gazetelerinde çalıştı. 1980-81 döneminde *Çağdaş Gazeteciler Derneği*'nin genel başkan yardımcılığını yaptı. İstanbul'da *Politika* gazetesinin yazı işlerinde çalıştı, Ankara'da *Yeni Ulus* gazetesinin sanat sayfasını yönetti. 12 Eylül 1980 askeri darbesi döneminde Türk Ceza Yasasının 141. ve 142. maddeleri çerçevesinde yargılandı, Mamak Askeri Cezaevinde otuz yedi ay (1981-84) tutuklu kaldı. Söz konusu yasa maddelerinin yürürlükten kaldırılması üzerine serbest bırakıldı. Özgürlüğüne kavuştuktan sonra, İstanbul'da yayımlanan haftalık *Adımlar* ve *Çağdaş* gazetelerinde yazılar yazdı. Aynı dönem, aylık *Görüş* dergisinde, işçi hareketinin değişik yönlerini irdeleyen makaleleri yayımlandı. 1990-91 yılları arasında, Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneğinin (NÜSHED) genel yönetmenliğine getirildi, bu kuruluşun *Son Reçete* adlı dergisini çıkardı. 1993'te, *Aydınlık* gazetesinde "Üçüncü Göz" genel başlığı altında yazılar yazdı. 1995 yılında, Ankara'da yayımlanmaya başlayan *Siyah Beyaz* gazetesine kültür-sanat editörü olarak girdi, aynı gazetede köşe yazarı olarak çalıştı. 1998 yılında aktif gazeteciliği bırakıp kendini tamamen şiire ve yazı çalışmalarına verdi. Çağdaş Gazeteciler Derneği, Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği üyesi ve Sürekli Basın Kartı sahibidir.

Atilla Aşut

İlk yazı ve şiir denemeleri, *Ceylan, Arkadaş, Küçük Afacan* gibi çocuk dergileriyle, günlük *Tan* gazetesinin "Çocuk" sayfasında; ilerleyen yıllarda *Hâkimiyet Sanat Sayfası*'nın yanı sıra, *Damla, Otağ, Dönemeç, Yeni Türkü, Çağdaş Türk Dili, Karşı, Kıyı, Gerçek Sanat, Promete, Yeni Biçem, Damar, İnsan, Edebiyat ve Eleştiri, Ağır Ol Bay Düzyazı, Papirüs, Ürün, Pencere, Kum, Mor Taka, Edebiyat ve Eleştiri, Akköy, Ada* ve *Tan Edebiyat* dergileri ile çeşitli seçkilerde yayımlandı. Şiirlerinden bir seçme olan *Acının Külrengi* adlı kitabı, gidenlerin ardından söylenmiş türkülerin ve "*Bir kadın...karda kışta / Yürüyordu gizli düşte / Bir yakada açık görüş / Öbür yaka direnişte / Bir kadın düşleri karabasan / Çıkıyor merdivenlerinden acının / Çok ince bir hüznü menekşeliyor / Soğuk gölgesinde daracağacının*" şiiriyle özetlenebilecek siyasi duyarlığın ürünü şiirlerin bir toplamıdır.

1963 yılında Türk Dil Kurumu Basın Dil Ödülüne değer görüldü.

Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfının 1993 Şiir Yarışması'nda "ilgiye değer" görülen üç ozandan biri oldu. Ayrıca *Milliyet Sanat* dergisinin 1995 Abdi İpekçi Mektup Yarışması'nda mansiyon, Çağdaş Gazeteciler Derneği 1995 yılı Yılın Gazetecisi Ödülünü ve Behzat Ay Yazın Emek Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Acının Külrengi* (2001).

YAYINA HAZIRLAMA: *Swas Kitabi / Bir Toplu Öldürümün Öyküsü* (1994).

HAKKINDA: Basında ve Yazında 40 Yılın Emeği Şiirle İç İçe Bir Yaşam: Attila Aşut (Kıyı, Mart 2000), Hüseyin Atabaş / Şiir Çalmanın Rengi (Özgürlüğün Geldiği Gün, 1999 Kamuran Semra Eren / Attila Aşut'un Şiirleri Kırk Yıllık İşçiliğinin Ürünleri (Cumhuriyet Kitap, 4 Nisan 2002). Bayram Balcı / Acının Külrengi (Kavram Karmaşa, Temmuz-Ağustos 2002).

ATA, Aysu

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 20 Nisan 1969, Beypazarı / Ankara doğumlu. İlköğrenimini Fevzi Çakmak İlkokulu, ortaöğrenimini Aydınlıkevler Lisesi ve Beypazarı Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden *"Yemînî Faziletnâme* (İnceleme-Metin-Sözlük)" adlı bitirme tezi ile 1990'da mezun oldu. Aynı yıl, bitirdiği bölümün Eski Türk Dili Anabilim Dalında yüksek lisans öğrenimine başladı ve 1991'de de araştırma görevliliğine atandı. 1992 yılında *"Rabguzi Kısasü'l-Enbiyâ 1"* adlı tezle yüksek lisans öğrenimini tamamladı.

1993'te Taşkent Üniversitesinin davetlisi olarak bir aylık süre ile Taşkent'e gitti. 1995'te *"Kısas-ı Rabgûzî* (Giriş-Metin-Dizin)" adlı tezle doktorasını bitirdi. 1997 yılında doçent unvanını aldı. 1999-2000 öğretim yılında National Chengci Üniversitesi (Tayvan) Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde misafir öğretim üyesi olarak ders verdi. Ankara Üniversitesi DTCF'de öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Aysu Ata

Özellikle dil üzerinde yoğunlaştığı makalelerini *Türkoloji Dergisi, Türk Dili, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* ile ortak kitaplarda yayımladı. Alanıyla ilgili bilimsel toplantılara katılarak tebliğler sundu.

ESERLERİ:

Rabgûzî Kısasü'l- Enbiyâ I. (Giriş-Metin- Tıpkıbasım, 1997), *Rabgûzî Kısasü'l- Enbiyâ II* (Dizin, 1997), *Nehcü'l- Ferâdîs III.* (Dizin-Sözlük (1998).

ATÂ BEY (Tayyarzâde)

Şair ve yazar (D. 1810, İstanbul – Ö. 1882'den önce, Medine). 1825'ten itibaren Enderun'da öğrenim gördü. 1834'te buradan ayrıldı. Dar-ı Şûrâyı Askeri mukayyitliği, Adana ve Halep mal memurluğu vb. resmî görevler yaptı. Tasavvufta Mevlevi Şeyh Nazif Efendi'den feyiz aldı.

ESERLERİ:

Dîvân-ı Eş'ar, Enderun Tarihi (5 cilt), *Felekü'l-Maânî fî Medihi's-Sultânî* (1862).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ATA, Bülent

Şair. 21 Mart 1972 doğumlu. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü mezunu. İlk şiiri (*Çığlık*), *İzlek* dergisinde (1997); daha sonra şiir ve öykülerini *İzlek*'ten başka *Dize, Dergah, Ünlem, Kırklar, Kaşgar, Yedi İklim, Merdivenşiir* dergilerinde yayımladı.

"Bilgi hegemonyasına sıkışıp kalan kelimelerden çok yaşanılanın ortaya çıkardığı söyleyiş kolaylığı var dizelerde." (Cihad Şahinoğlu)

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *Ali'nin Günlüğü*

Bülent Ata

BÜLENT ATA

KÖPEĞİN GÖZLERİ

biriktirdiğim bir insanmış meğer
yağmurlarında aşkın
azar azar üşüye ıslana
kırık betonlarda şakırdayan gecede
süzülüp geçen
benim bile bilmediğim kuytulardan
çıkartıp dert yüzüklerini
avucuma bırakan
bense seccâdeye dökülen
bozuk paralar gibi
yersiz ve zamansız

şimdi bir kedinin kaçışı gibi
yabancı bir mahalleye düşmüş
tanıdık bir yüzden korkuyorsun
aklını cebindeki küçük kırıntılarla değiş
sabahları serp
toplanan serçelere
göreceksin ki yemeyecekler
bekleşip pencerende

masada konuşan insanları düşün
yarenlik ettiğin
söylediklerinin üstünden geçer
kendi muhabbetleri
sen bu kapıda ayrık otusun

üzülme
yolda yatan köpek değilsin sen
kalkıp sana çarpan arabayı
bırakıp gidebilirsin ıssız masada

(2003), *Hayvanlar Dünyasından Öyküler* (2003), *Sevimli Kelimeler Ülkesi* (2005).

ŞİİR: *Eve Gitmek İstemediğim Günler* (2004).

HAKKINDA: Cihad Şahinoğlu / Eve Gitmek İstemediğim Günler (Hece, sayı: 102, Haziran 2005).

ATABAŞ, Hüseyin

Şair ve yazar. 10 Temmuz 1942 (nüfus kaydında 8 Eylül 1945), Vakfıkebir / Trabzon doğumlu. İlköğrenimini doğduğu yerde tamamladı. Ortaokula Elâzığ'da başlayıp Kütahya'da bitirdi, Kütahya ve Trabzon liselerinde okudu. Liseyi Ankara'da bitirdikten sonra Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine devam etti. Ordu Yardımlaşma Kurumu (1967-71) ile Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (1971-79) muhasebe şefi, Ankara Büyükşehir Belediyesinde İmar İdare Heyeti raportörü, Kütüphane ve Yayın Hizmetleri Şube Müdürü (1979-94) olarak çalıştı, emekli oldu. Çalıştığı yerlerde sendikaların örgütlenme faaleyetleri içinde yer aldı, sivil toplum kuruluşları çalışmalarına katıldı. Halkevleri Genel Merkezinin yayın organı *Halkoyu* dergisinin yazı kurulunda (1977) görev aldı, *Oluşum* dergisinin yayın yönetmenliğini (1977-78), kuruculuğu arasında olduğu *Yazın Dergisi*'nin yazı işleri müdürlüğünü (1981-82) yaptı. Kurucularından olduğu Edebiyatçılar Derneğinde sayman ve genel başkan yardımcısı olarak (1992-99) görevler üstlendi. TRT televizyonlarında (1996-97) ve Ankara'daki özel radyolarda (1997-99) kitap tanıtma ve şiir programları hazırlayıp sundu. Ankara Üniversitesi ile özel kurslarda yaratıcı yazarlık dersleri verdi. 1999 yılında yeniden döndüğü çalışma yaşamında Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezinde editör ve Basın-Yayın Koordinatörü olarak (1999-2005) çalıştı, yayınevlerinde editörlük yaptı. Ankara'da ve Ankara dışında çok sayıda sanat etkinliği düzenledi ve bu etkinliklerin bir bölümünü kitap olarak da basıma hazırladı. 1987'den itibaren Irak, Hollanda ve Almanya'ya sanatsal geziler yaptı.

İlk şiiri *"Kardeşçe"*, 1 Mayıs 1961 tarihli *Kütahya* gazetesinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda şiirleri ile sanat sorunları üzerine kaleme aldığı yazılar *Sanat Dünyası, Çağrı, Çele, Özün, Türk Dili, Oluşum, Türkiye Yazıları, Halkoyu, Varlık, Kıyı, Yazın Dergisi, Damar, Düşlem, Cumhuriyet Kitap, Edebiyat ve Eleştiri, Hürriyet Gösteri, Çağdaş Türk Dili, Karikatür, Anadili, Dil Dergisi, Kum, Ünlem, Sonsuzluk ve Bir Gün* ve *Lacivert* başta olmak üzere altmış kadar dergide; toplumsal sorunlar üzerine yazdığı yazılar ise *Barış, Yeni Ortam, Cumhuriyet* ve *Siyah Beyaz* gazetelerinde yayımlandı. *Yeni Politika* ve *Günlük Haber* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı.

Hüseyin Atabaş

1970 Kuşağı toplumcu-gerçekçi şairleri içinde değerlendirilen Hüseyin Atabaş, Cemal Süreya'nın sözleriyle, "Türk şiir deneyini yaşamış, ondan çok şey edinmiş, Türkçeyi güzel kullanan, güzel şiir söyleyen" bir şair olarak 20. yüzyılın son çeyreğinde Türk şiirindeki yerini aldı. Hüseyin Atabaş'ın şiiri yazılı kültürden önce sözlü kültürden beslenmektedir. Onun halk kültüründen, ama o kültürü kendinin kılarak yararlanması, şiirinin içerik-ses bağlamı yanında

HÜSEYİN ATABAŞ

GÖLGESİ İÇİNE DÜŞEN

Son birkaç yıldır içimdeki fırtına dindi,
kıpırdamıyor gözlerindeki yeşil seninse;
Ankara yağmurlarla geçiştiriyor kışlarını!
Çoktan ayrılığı duyumsadı anlayacağın
saksıdaki karanfilin titreşimleri bile,
özlem beni de vurdu, evin kedisini de.

Ne zamandır seni bekliyor kapının önünde,
bense didiniyorum makinenin başında,
aşk şiirleri yazıyorum, fukara avuntusu.
Aslında bir nedeni yokken biliyorum
hızla ateşim yükseldi neyin nesiyse:
belki de en alıngan yerimden geçiyorsun!

Kötü uyaklara düşüyor söz ne yapsam,
bir zamanlar öptüğüm parmaklarının ucu
hâlâ hüküm süren o uzun sonbahar oluyor.
Gölgesi kendi içine düşen göl gibisin
ovada öylece yayılmış karnın,
yankısını dağın yuttuğu suskunluğumsun.

İnecikten bir kar yağmaya başlasa şimdi
ilkyaz umudu olurdun kaldığımız yerden.
Ankara o eski Ankara olurdu park küçüğü
çimenlerinde yatıp yuvarlandığımız,
izi çıkar unuttuğumuz çocukluğun;
anılara sürünüyor evin kedisi, büyüdü!..

ŞİİRE SABRINI, HALKA SAYGISINI YÜKLEYEN HÜSEYİN ATABAŞ

Özgen Seçkin

Hüseyin Atabaş bir şiirinde şöyle diyor:

"neden aşk şiirleri yazdığını soruyorlar bu yaşta!... 'Hayat aşkın bahanesidir' desem olmuyor, anlaşılmıyor "aşk dünyanın dengesidir" desem."

Atabaş aşka, kadına, topluma, vb. yaklaşırken etik olanın, somut olanın, gerçek olanın kılavuzluğuna yaslar dizelerini; ama öznel dünyasının verileriyle bir yapı kurar. Böylece okuyucudan gizlediği çok az şeyi kalır kendinde.

İnceliklidir o; sevgiye, içtenliğe, dostluğa bağlar bağlandığı kişileri de. Kendi evreninde kurguladığı kavramların yakasını bırakmadı bugüne değin. Sünki hayat onun sabrını zorlamaktadır; yakınları, inandıkları, sevdikleri onun sabrını sınamaktadırlar. O yine de kendini bu insanî burgaçtan zorlu kulaçlar atarak kurtarır. Eriyik başlıklı şirinde:

"Zamana güvenen şiirler yazmak isterdim
bıraksa dünyanın hâli: Kavgalar,
savaşlar, sömürü... Yüzü aşındı utanmanın;
övünmesin insan artık başarılarıyla,
usandım geçmişi özlemle yanılsamaktan."

diyor. Bize zamanın, geçip giderken, eskiyi özleme isteğimizi kabartmamasını öneriyor Atabaş. Çünkü bugün ve gelecek geçmişten hep iyi olmalıdır aslında. Ama yaşananlar bugüne, zamana güvenimizi sarstığı gibi yaşamaya bağlılığı da yok ediyor.

Hüseyin Atabaş'ın şiir ve düzyazı yapıtları, aşk imgesi çevresinde hayatın çelişkilerini yansıtır. Gelecek (1975), Yanarca (1979), Bitmeyen (1983), Yüzün Bende (1988), İlkyaz Töreni (1993, Cevdet Kudret Şiir Ödüllü), Saydam ve Gizli (1997), Düşe Yazdım (2002), Yorgun Denge (2005, Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödüllü) adlı şiir kitaplarında koruduğu iki şey var: Biri, aşkın toplumsal kuşatılmışlığında bireyin aşkı yaşatmak için çırpınışı; ikincisi, ne olursa olsun gündelik olayların, durumların insanlar arasındaki dengeyi bozmamasının ve inceliklerin hep sürüp gitmesinin gerekliliği... Bunların çevrelediği diğer yan temalar, onun şiirinde hep görülen, öne çıkmasa da yüreğimizin bir kıyısına hep sancılar ve ufak yaralar açan olgulardır. Bir okuyucunun bunları kaçırmadan algılaması gerekir ki Hüseyin Atabaş şiirini özümleyebilsin, onun özsularından bilincini doyurabilsin.

"Oyun bitti, akşam oldu, merhaba ömrüm;
seni şimdi anımsıyorum sanma... Hoş geldin.
Sana 'hayır' demek ölüme 'evet' demekmiş,
iyi ki geldin gül mevsimine geç kalsan da."

Yaşamak için direnmek; tüm yokluklara, yoksunluklara karşın... Bunu hep birlikte yapıyoruz bir yakın çevre. Birbirimizden belki ne olumsuzlukları saklayarak. Dostlarımızın üzülmemelerini, hayata küsmemelerini; her duruma bir çare bulunur umuduyla zamana yenik düşmemelerini sağlamak için. Kim bilir, hepimiz için bu bir görev belki de!...

(*Damar*, Mart 2006)

yaşamla bağ kurması bakımından da olumluluk göstermektedir. Hem sözlü kültürün anlatım biçiminden yararlanıp hem de bu anlatım biçimini kırarak, tekrar tehlikesini ortadan kaldırır; böylece okurla sıcak bir ilişki kurar. Bu da doğal, çünkü kendisi ile daha önce yapılan bir söyleşide, yola çıktığı şiir serüveninin altörgesinde halk destanlarının, halk türkülerinin olduğunu söylüyordu. Oralardan kazandığı duyarlılığı değiştirip dönüştürerek çağdaş şiire taşıdı. Bu konu; günümüz şiirinin genelde halk kültüründen, sözlü kültürden, şiir geleneğimizden kopuk olması nedeniyle dikkat çekicidir. Hüseyin Atabaş'ın şiiri yalın ama derinlikli ve alçakgönüllü edasıyla insanın alından yerine dokunan, değişik izlekleri barındıran bir şiirdir. Atabaş düzyazılarında da dili yokuşa sürmeden, duru bir anlatım ustalığı gösterir. Metin Altıok, "Kim ne derse desin, hakkı yenmiş bir şairdir Hüseyin Atabaş. Ama inceliğin kaderi buysa bir ülkede, bunu da taşımak zorundadır, derim." sözleriyle onun için bir değerbilirlik örneği sergiler. Emin Özdemir ise Hüseyin Atabaş'ın şiirinin bir ucunun toplumda, öteki ucunun insanın yüreğinde olduğunu vurgular.

Hüseyin Atabaş, 1974 yılında *Demokratik Sol* dergisinin düzenlediği yarışmalarda beş şiiri ile Şiir Birincilik Ödülünü, *İlkyaz Töreni* kitabı ile şiir dalında 1994 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülünü, *Yorgun Denge* dosyasıyla 2005 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü aldı. Kimi şiirleri Arapça, Fransızca, Almanca ve İtalyanca'ya çevrildi. Türkiye Yazarlar Sendikası, Dil Derneği, PEN Yazarlar Derneği, Bilim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (BESAM, kurucu) üyesidir.

"Hüseyin Atabaş şiirlerinde duyguların sözel anlatısına çok az yer verir. Onda plastik öğelerle yansıtma, duygunun somutlaşmasına yardımcı oluyor çünkü, kuşkusuz söylemi de yumuşatıyor. Atabaş, evrensel barış ve kardeşlik için umudunu hiç yitirmiyor. Bu bakımdan, onun şiirine özlü, biçemli bir umut şiiri gözüyle de bakabiliriz. Denebilir ki, hemen her şiiri umut açan bir kır çiçeği gibidir. Umut, bir bakıma, onun şiirinin önemli bir öğesidir. Çocuk ve umut, altörge gibidir şiirlerinde. İnsanın özgürlüğü için, gereken savaşımı, şafakla açan bir çiçeğin çıtırdayan sesiyle işler kafalara. Savaşım verirken bile, loş bir odaya süzülen ışık gibidir, kozasını ören ipek böceğidir. Hüseyin Atabaş, saf, sıcak, duyarlıklı bir sevdayı da büyütür şiirinde. Özlemlerle anımsadığı içli sevdalara tutulduğu da olur. Ne ki, onun şiiri, büyüyen yalnızlığını ve toplumsal karanlığımızı çocuk sesinde boğabilen, duru, aydınlık, ipek hışırtısı gibi insanı derinden etkileyen duyarlıklar taşıyan bir şiirdir." (Vecihi Timuroğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gelecek* (1975), *Yanarca* (1979), *Bitmeyen* (1983), *Yüzün Bende* (1988), *İlkyaz Töreni* (1993), *Saydam ve Gizli* (1997), *Düşe Yazdım* (2002), *Yorgun Denge* (2005).

DENEME: *Kale ve Bozkır* (1994), *Özgürlüğün Geldiği Gün* (1999), *Türkçe Yaralı Dilim* (2003).

DERLEME-HAZIRLAMA: *Şimdi Okullu Olduk / Okul ve Öğrenci Fıkraları* (1992), *Bilmece Bildirmece* (1992), *Aziz Nesin Günleri* (1995), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* (A. Şimşek, D. Dirlikyapan ile, 1998), *Ankara Rüzgârı / Ankara Şiirleri Seçkisi* (Ali Cengizkan ile, 1998), *Ceyhun Atuf Kansu Şiir Buluşması* (1999), *2000 Yılında Türk Öykü ve Romanı* (2000), *2000 Yılında Türk Şiiri* (2001), *Türkiye'de Eleştiri ve Deneme* (2002), *Türkçe'nin Yurttaşı Nâzım Hikmet* (2003), *Dil ve Dilimiz Türkçe* (2005).

HAKKINDA: Muhsin Şener (Birleşen Öğretmen, Sayı: 1, 1973), Vecihi Timuroğlu (Barış, 19.10.1975), Cemal Sürcya (Politika, 13.11.1975), Nusret Kemal (Oluşum, Mart 1976), Muzaffer Hacıhasanoğlu (Türk Dili, Nisan 1977), Osman Bolulu (Oluşum, Haziran 1977), Ahmet Telli (Halkoyu, Nisan-Mayıs 1977) - (Tiyatro ,80, Sayı: 50), Burhan Günel - Muzaffer Hacıhasanoğlu (Eleştiri, 1.3.1980), Sadık Güçlüol (Edebiyat Cephesi, Şubat 1980), Ali Mustafa (Kuzey Haber, 30.8.1985), Trabzon ,87 Kültür-Sanat Yıllığı (1987), Ataol Behramoğlu / Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi (1987), Sanat ve Edebiyatımızda Hüseyin Atabaş (Kıyı, Şubat 1989), Vecihi Timuroğlu - Mehmet Aydın - Metin Altıok - Mehmet Güler - Lütfiye Aydın / Şiirimizde Hüseyin Atabaş (Damar, Aralık 1991), Aylin Özdemir (söyleşi, Aydınlık, 26.11.1993), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri (c. III, 1993), İhsan Yılmaz (Hürriyet, 20.2.1994), Gültekin Emre (Cumhuriyet Kitap, 24.2.1994), M. Mahzun Doğan (Dünya Kitap, 11.2.1994), Ece Temelkuran (söyleşi, Cumhuriyet, 22.3.1994), Muhsin Şener (Promete, Mayıs-Haziran 1994), Ruşen Hakkı (Özgür Kocaeli, 17.11.1994), Muzaffer Uyguner (Cumhuriyet Kitap, 2.3.1995), Attila Aşut (Aydınlık, 20.5.1995), Osman Bolulu (İnsancıl, Temmuz 1995), Bülent Güldal (Dünya Kitap, 6.9.1996), Ruşen Hakkı (Özgür Kocaeli, 31.3.1997), Ahmet Özer (Varlık Kitap, Haziran 1997), M. Mahzun Doğan / Ankara Şiirleri (Siyah Beyaz (29.7.1997), M. Mahzun Doğan - Tuğrul Asi Balkar - Ahmet Özer / Saydam ve Gizli Bir Şair (Cumhuriyet Kitap, 2.10.1997), Orhan Tüleylioğlu (Hürriyet Gösteri, Ekim 1998), Ahmet Ada (Virgül, Ekim 1998), Mustafa Şerif Onaran (Virgül, Ekim 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. basım, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6.basım, 1999), Türkân Yeşilyurt-Emel Güz (söyleşi, Şiir Odası, Temmuz 2000), *Mehmet H. Doğan / 20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi* (2000), Aydın Şimşek (Cumhuriyet Kitap, 28.9.2000), Mehmet Hengirmen / 2000 Yılında Türk Şiiri Antolojisi (2000), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), Selcn Doğan / Aşk Duygusunun Merceğinde Hüseyin Atabaş (söyleşi, Kum, Ekim 2002), Düşe Yazdım (Radikal Kitap, 4.11.2002), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2001), Sennur Sezer (Evrensel, 16.11.2002), Türkân Yeşilyurt (Kum, Ocak 2003), Arzu K. Ayçiçek (söyleşi, Gösteri, Ocak 2003), Abdülkadir Ayhan (Varlık Kitap, Şubat 2003), Aydın Afacan / Şiir ve Mitologya (s. 202-205, 2003), Gültekin Emre / Şiir Alayı (Cumhuriyet Kitap, 3.4.2003), Doğan Aksan / Cumhuriyet Döneminden Şiir Çözümlemeleri (2004), Kansu Şiir Ödülü Hüseyin Atabaş'ın (Cumhuriyet, 17.3.2005), Yıldız Yazıcıoğlu (Milliyet Sanat, Nisan 2005), Çiğdem Sezer (Çağdaş Türk Dili, Mayıs 2005), Yücel Kayıran / Ayın Şiiri (Sonsuzluk ve Bir Gün, sayı: 4, 2005), Ahmet Özer (Karadeniz, 2.6.2005), Esengül Kutkan / Hüseyin Atabaş (söyleşi, Lacivert, Kasım-Aralık 2005), Özgen Seçkin / Hüseyin Atabaş'ın 45. Sanat Yılı (Damar, Mart 2006), Türkân Yeşilyurt - Emel Güz - Aydın Şimşek (Cumhuriyet Kitap, 23.3.2006).

Hüseyin Atabaş

HÜSEYİN ATABAŞ

UĞULTU

Seni sevdiğim günlerin defterini buldum, dertlerimden eski birimi: Seni sevmek kanat açmakmış göğe, aramızda uçan kuşun yere inememesi bir daha!.. Bahar dalına konamamak gibi bir şeydi aşk ya da bozkırın deniz özleminde boğulmak. Sarışın çocuğu düşlerimin, kederin gülümseyen iç yüzü, içimdeki rüzgâr uğultusu!..

Gözü pek çocuklardık; biz eskiden şiirle devrim yapardık, deniz kabuğuna sığışmış uğultunun çocuklarıydık!.. Her ayrılığın sonunda bir çukur bulunmalı özlemek için, deniz ürperen bir hüzün tortusudur çünkü. İyi ki annem görmedi bugünleri. Dilini ver bana, sözcükler senin olsun; konuşup arındıkça dirilsin iyimserlik.

Otuz iki kısım tekmili birden, biz eskiden askerdik: Kötü baskılı gazetelerden kesilmiş Keriman Halis'ti tüm kadın resimleri! Yoksunluğu düşünsene ve ellerimdeki titremeyi. Giden gitti gelmez bir daha geri, öğretilen ömrün kederi bir umut çıkıntısıdır oldum olası... Özlem yedi canlıdır, kediler pısırık, sen küçücük bir kadınsın; yarısı dışarıda kalıyor heveslerimin!..

Çok aşk şiiri yazdım, yazdıkça boşluğa düştü yolum; düşler paramparçaydı, sana sığındım: Biraz poyraz, biraz karayel, bir tek senin elin gökyüzümü okşayıp geçen samyeli... Bilsen nasıl mutlu uyanıyordum umutsuzluktan, tanyerini gösterip geri çekmeseydi günden: Çok aşk şiiri yazdım lirik ve kederli!..

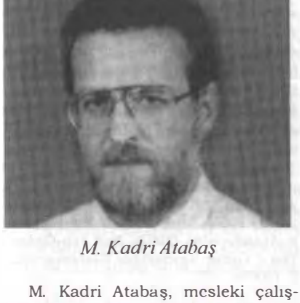
Sen küçücük ve sevimli bir çocuksun, bunca yıldan sonra umutları yeşerten: Gece yerinde sayıyor akrep ile yelkovan, akşama kalmadan gel. Bir hoşluk umududur çünkü dünya ve duyarsız erdem!.. Açıp giriyorum umudun kapısından, anlıyorum ki bir gösterişten ibaretmiş evren ya da rahvan giden kısrak... Olup olacağı bir kuyunun uğultusuyla örtünmek!...

ATABAŞ, M. Kadri

Mimar, yazar. 16 Ocak 1947, Ankara doğumlu. Tam adı Müjdat Kadri Atabaş. Şair ve yazar Hüseyin Atabaş'ın amcasının oğludur. İlkokulu Elazığ'da (1958), ortaokulu Kütahya Lisesi orta kısmında (1961) okudu ve liseyi Ankara'da (1964) bitirdi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü (1970) mezunu. ODTÜ Hazırlık Sınıfında iken babasını yitirdiğinden üniversite öğrenimini özel ve resmi kuruluşlarda çalışarak kendi olanaklarıyla yaptı. Ankara Üniversitesi İnşaat Dairesi (1970-75) ve Ankara Belediyesi Sosyal Konutlar Müdürlüğünde (1975-78) mimar olarak çalıştıktan sonra, EGO Genel Müdürlüğünde Yatırımlar Dairesi Başkanlığı, Ankara Sular İdaresi Genel Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Daha sonra "yatırım ve büyük projelerden sorumlu" Başkan Danışmanlığı ve Ankara Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı görevlerini üstlendi. Bu görevi süresince, belediye yatırım politikası ve modelinin

oluşturulması gibi projelerin genel koordinatörlüğünü yaptı. 1978-80 yılları arasında Batıkent Toplu Konut Projesinin genel koordinatörlüğünü ve Kent-Koop'un kurucu genel sekreterliği görevlerini üstlendi.

12 Eylül (1980) döneminde kısa bir süre gözaltına alınarak görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Mesleki çalışmalarını kurduğu Atabaş Mimarlık Bürosunda sürdürdü. Kendi bürosunda ağırlıklı olarak üniversite yapıları, toplu konut uygulamaları, yerel yönetim binaları, iş merkezleri ile kültür sanat yapılarının projelendirilmesi işleri yaptı. Projelerinin bir bölümü çeşitli mimarlık dergilerinde yayımlandı. Çalışma alanıyla ilgili olarak hizmet veren Kent Hizmetleri Merkezinin çalışmalarına da katıldı. 1989-94 yıllarında Çankaya Belediye Meclisi üyeliği (İmar Komisyonu Başkanı), İstanbul Belediyesi Başkanlık Danışmanı ve 1994-96 yıllarında Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. Ayrıca ODTÜ'de yarızamanlı olarak dersler verdi.

M. Kadri Atabaş

M. Kadri Atabaş, mesleki çalışmalarının yanı sıra, Sosyal Demokrasi Derneklerinden başlayarak CHP Gençlik Kolları Merkez Yönetim Kurulu üyeliği ve Eğitim Sekreterliği görevlerinde bulundu. *Toplumcu Düşün, Demokratik Sol* ve *Yeni Özgür İnsan* dergilerinde yayın kurulu üyeliği ve yazarlık, *Mimarlık Dergisi* yayın kurulu üyeliği ve yazı işleri müdürlüğü, *Bülten Dergisi* yayın kurulu üyeliği yaptı. Ayrıca *Ankara Mimarlar Odası Bülteni, Mimarlık Dergisi, Yapı Dergisi, Domus, XXI Dergisi, Mimarlık* ve *Arredamento Dekorasyon* gibi dergi ve çeşitli gazetelerde yayımlanmış mesleki makale, karikatür ve edebiyat yazıları vardır. Yöneticilik ve mimarlık kariyerinin değişik dönemlerinde mesleki ve bu bağlamda ülke sorunlarıyla ilgili olarak yazdığı yazıların bir bölümünü kitap olarak da yayımladı. TMMOB Mimarlar Odası üyesidir.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Batıkent Politikalar Demeti: Ana Rapor (1978), *Bir Yerel Yönetimin Öyküsü* (ortak, 1983), *Batıkent'te Derli Konut Yaklaşımı* (1986), *Yerel Yönetimler ve Mimarlık* (1993), *Merkezi Bir Kent Parçası: Kentsel Tasarım Projesi* (2004).

HAKKINDA: Şehitkamil Belediycsi (Mimarlık Dergisi, s. 1991-1), Boyut Yönetim Binası (Arredamento Dergisi, s. 1996-06), Hüseyin Bayol Villası (Mimar Dergisi, s. 1997-9), Mimar Anlam Beğeni / 1980-1990'lı Yıllarda M. Kadri Atabaş Mimarlığı (1999),Türk Mimarları (2000), ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi (Arredamento Mimarlık, 2002), Tübitak Bilten ODTÜ' ve Oto Sergi Evi (2002), 1000 Architects (The Images Publishing, Avusturalya, 2004), Tübitak Bilten ODTÜ (Yapı Dergisi, s. 271, 2004), Otel Midi (Deco Ankara dergisi, s. 4, 2005), Mustafa Ayaz Müzesi ve Kültar Merkezi (Yapı Dergisi, s. 280, 2005).

ATABAY, Mithat

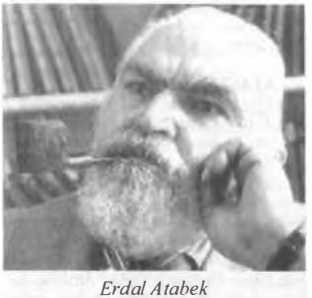
Tarih araştırmacısı. 20 Ağustos 1964 doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Bölümü (1988) mezunu. Yüksek lisansını (1991) ve doktorasını (1999) Ankara Üniversitesi SBE Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bölümünde tamamladı. Onsekiz Mart Üniversitesinde yardımcı doçent oldu. Makalelerini, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih, Atatürk Yolu, Çanakkale Türk Yıllığı* dergilerinde yayımladı. *I. Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı Topraklarında Almanların Kurduğu Askeri Meteoroloji Teşkilâtı ve Buna Ait Bir Rapor, Tanzimat'tan Günümüze Düşünce Birikimi: Milliyetçilik* kitaplarına bölüm yazdı.

ESERLERİ:

Dünden Bugüne Silopi: Coğrafyası, Tarihi ve Sosyolojisi (2001), *Atatürk ve Meteoroloji* (2002), *I. Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı Topraklarında Almanların Kurduğu Askeri Meteoroloji Teşkilâtı ve Buna Ait Bir Rapor* (Aytaç, H. ile 2002), *Tanzimat'tan Günümüze Düşünce Birikimi: Milliyetçilik* (2002), *Aydınlanma Çağı ve Avrupa* (2004), *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi* (Günal, Z. ile, 2004), *II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Milliyetçilik Akımları* (2005).

ATABEK, Erdal

Hekim, yazar. 10 Ocak 1930, Adapazarı doğumlu. Kabataş Lisesi (1948), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1955) mezunu. İç hastalıkları uzmanı (1962) olarak çeşitli sağlık kurumlarında çalıştı. Sosyal Sigortalar Kurumu genel müdürü (1974-75), Sosyal Güvenlik Bakanlığı müsteşarı (1975), Türk Tabipler Birliği başkanı (1964-84) olarak görev yaptı. 12 Eylül döneminde Barış Derneği davasında diğer üyelerle birlikte yargılanarak

Erdal Atabek

dört yıl hapis yattı (1982-86), beraat etti. Hapisten çıkınca İstanbul Tabip Odası Barış Ödülünü aldı (1986).

Özellikle sosyal tıp ağırlıklı düzyazı ve ülke sorunlarına ilişkin görüşlerini yansıtan deneme türü eserleriyle geniş çevrelerde ilgi topladı. Yazılarını *Milliyet, Cumhuriyet, Toplum, Bilim ve Sanat* gazete ve dergilerinde yayımladı.

"Dönemin Tabipler Odası Başkanı'yken, fikir suçu nedeniyle cezaevine girmişti. 38 ay cezaevinde kaldı. Bu süre içinde, bana o dizeleri yazdıran günlerde, evet, hekimlik uğraşından alıkonmuştu. Böylece ölüme karşı dirim savaşımı engellenmişti. Ancak o yaşama inanmaktan, yaşam için mücadele etmekten vazgeçmedi. Cezaevi koşullarında bile. Orada bile yaşamın değerini, güzelliğini görmüştü. Görmek için bakmak yetmez; görünenin ardındakini duyumsamak, düşünmek gerekir. O, cezaevinde tanıdığı insanları gözlemiş, onları oraya getiren toplumsal koşulları araştırmış, bu toplumsal koşulların dayattığı gerçekler ışığında yaşamı sorgulamıştır." (Gülsüm Cengiz)

ESERLERİ:

Alkol ve İnsan (1982), *İnsan Sıcağı* (1987), *Sözüm Sanadır* (1987), *Kendi Yurdunda Sürgünsün* (1988), *Kışkırtılmış Erkeklik-Bastırılmış Kadınlık* (1988), *Kuşatılmış Gençlik* (1989), *Gençlik Duvarları Yıkıyor* (1990), *Kırmızı Işıkta Yürümek* (1991), *Belki de Sensin* (1991), *Cinsellikten İkmale Kalmak* (1992), *Çocuklar Büyükler ve Tavşanlar* (1994), *Hayatımız ve Değerlerimiz* (1999), *Bizim Duygusal Zekâmız* (1999), *Erken Büyüyen Çocuklar* (2002).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Erken Büyüyen Çocuklar (Kitap Rehberi, Kasım 2002), Gülsüm Cengiz / Ülkesinin Onuru Olmuş Bir Bilim İnsanı Erdal Atabek - Selahattin Dilidüzgün

/ Bir Eğitim Gönüllüsü - Ataol Behramoğlu / Atabek Mucizesi... (Cumhuriyet Kitap, 16.1.2003).

ATABEK, Fazıla

Şair ve yazar. 1914, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Ortaokul mezunudur. Samsun'da bankacılık ve vekil öğretmenlik yaptı; birçok sosyal faaliyette bulundu. Atatürk Anılarını Koruma Derneğini kurdu ve buraya belediye tarafından 1963 yılında ilk fahri müdür olarak atandı. Emekli olduktan sonra İstanbul'da akrabalarının yanında ikamet eden Atabek, hiç evlenmedi, babasından kalan şehid aylığı ile geçindi.

Birçok gazete ve dergide makaleleri, şiirleri, öyküleri yer aldı. Özellikle 1950'li yıllarda *Hürriyet* gazetesinde yayımlanan *Unutmak İstediğim Mazi* ve *Kader Mahkümları* gibi roman tefrikaları ile tanındı. Şiirlerini hece ölçüsüyle yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hatıralar* (1946), *Pencerem* (1947), *İçimdeki Arkadaşım* (1957), *Kırık Çizgiler* (1975).

ÖYKÜ: *Bir Gecenin Masalı, Veda Çiçekleri* (1957).

ROMAN: *Defterimi Kapıyorum* (1961).

HAKKINDA: Şahinkaya Dil / Türk Kadın Şairleri Antolojisi (1959), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 156), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

ATABEK, Nejdet

İletişim araştırmacısı. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın Yayın Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisansını Leeds Üniversitesi Institute of Communication Studies, Communication Studies'de (1992), doktorasını Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Anabilim Dalında *"Gündem Belirleme Modeli ve Enflasyon, Trafik ve Sosyal Güvenlik Konularındaki Gerçeklerle Medya ve Kamu Gündemlerinin Karşılaştırılması"* adlı tezle (1997) tamamladı. 2000'de aynı yerde doçent oldu. Gündem belirleme, kamuoyu, örgütsel iletişim konularında makalelerini, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, İletişim Dergisi, Yeni Türkiye, Kurgu, Marmara İletişim, Birinci İletişim Kongresi* dergi ve kitaplarında yayımladı.

Necdet Atabek

ESERLERİ:

Kamuoyu ve İletişim (Dağtaş ile, 1998), *Siyasi Partilerde Örgütsel İletişim: Bazı Siyasi Partilerin Eskişehir İl Kongre Delegeleri Üzerine Bir Araştırma* (2000).

ATABEYOĞLU, Selahattin Enis.
Bkz. SALAHADDİN ENİS

ATABİNEN, Reşid Safvet

Tarihçi, diplomat (D. 4 Eylül 1884, İstanbul – Ö. 2 Şubat 1965, Sarıyer / İstanbul). Besteci, Tosyalı Mustafa Safvet Atabinen, babasıdır. 1900'de Kadıköy Saint Jozef Lisesini (Frerler Koleji), 1902'de Paris Serbest Siyasal Bilgiler Fakültesini (Ecole Libre des Sciencss Politiques) bitirdi. 1906'da Tütün Reji İdaresi Komiserliğinde mütercim olarak çalışma hayatına başladı. *Levant Herald* gazetesi baş yazarlığı, Bükreş, Washington, Madrid, Tahran sefaretlerinde başkâtiplik ve müsteşarlık yaptı. Maliye Bakanlığı Özel Kalem müdürlüğü (1912), Danıştay üyeliği (1917) görevlerinde bulundu. 1918'de İttihat ve Terakki hükümetinin çekilmesi üzerine İsviçre'ye kaçtı. 1920'den itibaren burada Milli mücadeleyi destekleyen yayınlar yaptı. Lucerne Sosyalist Konferansında Türkiye'yi temsil etti. 1922'de Lozan Barış Konferansında Türk Heyeti genel sekreterliğini yaptı. 1924-27 yılları arasında Mülkiye Mektebinde önce Fransızca, sonra Diplomasi Muhabere alanında öğretim üyeliği; Memâlik-i Şarkiyye Fransız Bankası müşavirliği (1928) görevlerinde bulundu. 1927-34 yılları arasında iki kez Kocaeli milletvekili seçildi.

1923'te Türk Seyyâhîn Cemiyetini (Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu) kurdu ve kırk bir yıl başkanlığını yaptı. Türk Ocakları Hars Heyeti umumi kâtipliğinde bulundu. 1928'de harf inkılâbına paralel olarak teklif ettiği rakam inkılâbını kabul ettirdi. 1931 yılında Türk Tarih Kurumu'nun kuruculari arasında yer aldı. Türkoloji ve politika konularında altı bin ciltlik bir kütüphanesi vardı. Bazı eserlerini Fransızca olarak kaleme almış olan yazar, *Economiste d'Orient* adlı dergiyi de çıkardı. Türkçe ve Fransızca kırk kitap ile bin kadar makalenin yazarıdır.

BAŞLICA ESERLERİ :

L'Effort Ottoman (Paris 1906), *L'Agitation Bulgare* (Paris 1907), *Mélanges Littéraires et Politique* (3 C. 1906-1911), *Les Turcs de Perse* (Budapeşte 1911), *Osmanlı Tarih-i Mali Dersleri* (1913), *Siyasî Levhalar* (Turan ve Sabah, 1914-1918), *Umumî Harbin Menşeleri* (1916), *Kafkas Etekleri Türk Ticaret Yolları* (1918), *L'Islâm, les Turcs et la Société de Nations* (Genève, 1919), *L'Occupation de Smyrne* (Genève, 1919), *Turcs et Arméniens* (2 c. Genève, 1919), *Türklük ve Türkçülük İzleri* (1930), *Avrupa'da Eski Türkler* (1931), *Çekeller ve Tuna Türkleri* (1934), *Hazar Türkleri Avrupa Devleti* (VI-VII. Asır, 1934), *Turizmin Harsî, Siyasî ve İktisadî Faydaları* (1934), *Kaybolan Türkler* (1936), *Nouvelle Politique Économique de la Turquie Kémaliste* (Paris, 1934), *Şarkî Avrupa'da Türk Kanı ve Medeniyeti İzleri* (1946), *Türk Medeniyet Tarihinden Bir Yaprak* (1946), *La Position des Turcs dans le Monde* (1948), *Galata'da Kemankeş Mustafapaşa Camii Avlusunda T.T.O.K. Arşivleri ve Kitaplığı* (1949), *Pierre Loti, Héroique Ami des Turcs* 1950), *Türklerin Avrupalılarla Müşterek Troya Menşeleri Efsanesi Üzerinde Araştırma* (1951), *Lord Salisbury'ye Kıbrıs Hakkında Açık Mektup, Kıbrıs Davamızın Müdafaası* (1956), *The Cyprus Question* (An open letter to Lord Radcliffe on the Cyprus Question (1957), *Esquisse d'une Histoire Rationelle d'Attila dans les Gatiles* (1957), *L'Attitude de l'Occident Visa-vis des Turcs et de Grecs* (1964).

HAKKINDA : Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi (2002), Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer II (2004).

ATAÇ, Cemal

Yazar (D. ? – Ö. 26 Şubat 1960). Uzun yıllar öğretmenlik, daha sonra Sümerbank personel müdürlüğü yaptı. Bu görevde iken vefat etti. Konusunu gerçek hayattan aldığı *Bir Kız Böyle Düştü* adlı romanında üniversite gençliğinin içine düştüğü ahlaki bunalımı ve bunun sonuçlarını kaleme aldı.

ESERLERİ:

Bir Kız Böyle Düştü (1935), *İş Ahlâkı ve Mesuliyet Duygusu* (1950).

HAKKINDA: TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAÇ, Galip

Şair ve yazar, siyaset adamı (D. 1879, İstanbul – Ö. 1947, Ankara). Asıl adı Galip Atâ'dır. *Hammer Tarihi*'ni Türkçeye çeviren Mehmed Atâ Beyin oğlu, yazar ve eleştirmen Nurullah Ataç'ın ağabeyi. Mülkiye

Mektebinin birinci sınıfından ayrılıp Fransa'ya giderek «*Begaiment*» (Kekemelik) konulu teziyle Montpellier Üniversitesi Tıp Fakültesinden (1903) mezun oldu. Paris'te çeşitli hastahane ve akademilerde incelemelerde bulunduktan sonra İstanbul'a döndü ve Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiyede Müderris Feyzi Paşa'nın dahiliye servisinde yardımcı olarak çalıştı. İç ve sinir hastalıkları uzmanı olunca Mekteb-i Tıbbiyede müderris muavinliği yaptı (1906-07), tıp tarihi dersleri verdi. Şişli Etfal Hastanesi, Haseki Hastanesi İç Hastalıkları Uzmanı olarak görev yaptı (1912-21). Birinci Dünya Savaşı'nda Suriye Cephesinde Hilâl-i Ahmer Cemiyetinde (Kızılay) çalıştı. Haydarpaşa İntaniye Hastanesi Başhekimliği ve çeşitli sağlık birimlerinde idarecilik yaptıktan sonra Ankara Radyosunda (1939) görev aldı. İstanbul milletvekili (1943-1946) seçildi.

Hemen her konuda kaleme aldığı makaleleri *Vakit* ve *Ulus* gazetelerinde yayımlandı. Bu yazılarıyla, halk arasında en çok okunan hekim-yazar olarak ünlendi. Özellikle, radyo için yaptığı *Evin Saati* ve *Posta Kutusu* programlarıyla tanındı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Pasteur* (1930), *Darvin* (1931), *Hıfzısıhha-i Asab* (1908, 3. basım 1911), *Tıbbî Musahabeler* (1912), *Tıp Tarihi* (1923), *Tıp Fakültesi Tarihçesi* (1925), *Hintlilerin Hekimliğe Hizmetleri* (1934), *Sümerlerde Hekimlik, Eski Mısır'da Hekimlik, İskitlerde Hekimlik*.

ŞİİR: *Şafak Çocukları* (1964).

ÇEVİRİ: *Tıpta Tercüme Usulünün Tetkikine Giriş* (Claude Bernard'dan, 1934), *Pasteur'ün Hayatı* (Rene Valery Radot'dan, 1935), *Tarih Tetkiklerine Giriş* (V. Langiosis ve Seignobus'dan, 1937).

DİĞER: *Radyoda Evin Saati* (3 cilt, 1943).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975),TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAÇ, Galip Mükerrem

Şair ve yazar (D. 1916, Gaziantep – Ö. 30 Nisan 1992, İstanbul). İlkokulu Gaziantep'te bitirdikten sonra terzi çıraklığına verildi. Daha sonra İstanbul'a taşındı. Beyoğlu'nun arka sokaklarından birinde açtığı küçük dükkanda mesleğini hastalanıncaya kadar sürdürdü.

Kültürel ve politik etkinlikler içinde yer aldı. 1937 yılında bir greve katıldığı için soruşturmaya uğradı. 1946 yılında Emekçi Parti'nin kuruluşunda, 1951-52 yıllarında da NATO karşıtı eylemlerde yer aldığı için iki kez tutuklandı. TİP'in kuruluşuna katkıda bulundu. Yoksulluk içinde son günlerini tamamlayan Ataç, birçok gazete ve dergide yazdı; kaleme aldığı anılarını kitaplaştıramadı.

ESERLERİ

ŞİİR: *Karaçizgiler* (1935), *Şafak Çocukları* (1964).

ARAŞTIRMA: *Gerçek Vatansever Kim* (1967).

HAKKINDA: Ömer Nida / Yarın Biz Konuşacağız - TİP Anıları (1989).

ATAÇ, Meral.

Bkz. TOLLUOĞLU, Meral Ataç

ATAÇ, Nazmi

Asker, siyasetçi (D.? – Ö. ?). Harp Okulu (1914) ve Harp Akademisi (1927) mezunu. Takımdan ordu kumandanlığına kadar subaylık, Harp Akademisinde Türk Harp Tarihi ve Tabiye hocalığı yaptı. I. Ordu müfettişliği görevinden emekliye ayrıldı (1957). Eski İstanbul milletvekillerindendir.

ESERLERİ:

Sevkulceyş Mes'eleleri (2 cilt), *Türk Harp Tarihi* (2 cilt).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ATAÇ, Nurullah

Eleştirmen, deneme yazarı (D. 21 Ağustos 1898, Beylerbeyi / İstanbul - Ö. 17 Mayıs 1957, Ankara). Asıl adı Ali Nurullah Ata'dır. Eğitimci yazar ve çevirmen maliye nazırı Mehmet Ataullah Mefhari'nin oğludur. Ataç'ın annesi Münire Hanım Maraşlı Kısakürekler ailesindendir. Ankara Radyosundaki sohbet programları ve gazete yazılarıyla tanınan hekim ve milletvekili Galip Ataç ağabeyidir. Ataç; Ahfeş, Ali Gümrükçü, Alkan, Kavafoğlu, Nurullah Ata, Sabiha Yağızlar, Süha Kavafoğlu adlarını da kullandı. Öğrenimine üç sınıflık iptidâîde başladı, bu okulu 1909'da bitirdi. Bir yıl kadar Fréreler'de devam ettikten sonra Galatasaray Lisesine yazıldı. Dört yıl kadar okuduğu Galatasaray Sultanisini yarım bırakıp İsviçre'nin Cenevre kentine gitti. Burada Fransızcasını ilerletme imkânı buldu. Cenevre'de okulu bıraktı, Claire adlı bir kıza âşık oldu, onunla evlenmeyi düşündü, şiirler yazdı, babasının ölümü sebebiyle Türkiye'den para gitmeyince ve Cenevre'de iş bulamayınca Mondros Mütarekesi sırasında Türkiye'ye (1919) döndü, bir süre devam ettiği Edebiyat Fakültesini tamamlamadı (1922). Fransızcayı özel çabasıyla ilerletti. Sınavla Fransızca öğretmeni olup 1921'de Nişantaşı Lisesine Fransızca öğretmeni olarak atandı. Vefa, İstanbul ve Üsküdar liselerinde (1921-23) ve Adana Lisesinde (1924-25) Fransızca dersleri verdi. 1925 yılında Leman Hanım'la evlendi. Ankara'da Ticaret Bakanlığında çevirmenlik ve Heyet-i Tahririye müdürlüğü yaptı (1925-26). Bir yıl Talim ve Terbiye Dairesinde çevirmenlik ve İlk Tedrisat Dairesi şube müdürlüğü yaptıktan sonra yeniden öğretmenliğe geçerek Ankara Orta Muallim Mektebinde Türkçe, sanat tarihi, Fransızca (1928-30), İstanbul'da Pertevniyal Lisesinde, İÜ Yabancı Diller Okulunda (1937-38), Gazi Eğitim Enstitüsünde (1939-41) ve Ankara Atatürk Lisesinde (1941-45) Fransızca öğretmeni olarak çalıştı. Bir ara Basın Yayın Genel Müdürlüğü yayın şefliği (1944-45), emekliliğine (1952) kadar Cumhurbaşkanlığı çevirmenliği yaptı. Cumhuriyet Halk Partisine girdi. 1949'da Türk Dil Kurumu üyesi oldu, 11 Şubat 1951'de aynı kuruluşun Yönetim

Nurullah Ataç

NURULLAH ATAÇ

DİVAN ŞİİRİ

Ne zaman eski şiirimizden açılsa, şu sözü bir söyliyen olur: "Yazık! bütün bu güzellikler unutulup gidecek. Biraz olsun arapça, farsça görmemiş, eski yazımızı okuyamıyan şimdiki gençler bunları nasıl anlasın? Fuzuli'yi, Bakî'yi biz son okuyanlarız. Bizden sonra onların divanları, yüksek edebiyat derslerinde açılırsa işte o kadar. Kutadgu Bilig gibi en eski Türk kitapları bugün bize ne kadar yabancı geliyorsa Fuzuli, Bakî de yarınkilere o kadar yabancı gelecek."

Bu sözün doğru olduğunu sanmıyorum. Kendim denedim: eski yazımızı da, aruz veznini de bilmiyen bugünkü gençlere eski şiirlerimizden okuyorum, biraz anlatıyorum, hoşlarına gidiyor. Geçenlerde on yedisinde bir kıza, kendi kızıma, Galib Dede'nin:

Ey mihal-i işve bir nevres fidanımsın benim

diye başlıyan şarkısını okudum, çok sevdi, ezberledi. Birçok yerlerini anlamaz. Ama sesi duyabiliyor, o mısralardaki şiiri sezip sevebiliyor. Kız, erkek, o yaştaki gençlere böyle şiirleri söyleyin, siz gerçekten severseniz onlara da sevdirebilirsiniz. Önce anlamadan hoşlanırlar, yavaş yavaş o şiirlerdeki kelimelerin mânasını da öğrenirler, bir gün onlar da bizim kadar anlarlar. Hepsi mi? Hayır; içlerinde elbette şiirden hoşlanmıyanlar, yalnız eski şiirimizi değil, bugünün en açık türkçesile yazılmış olanları bile anlamıyanlar bulunur. Biz hepimiz şiiri sever miydik?

Bugünkü gençler eski şiirimizi bilmiyorlarsa, kendilerine öğretilmediği içindir. Çocuklarımıza şiir terbiyesi vermiyoruz. Onlara yurt bilgisi, ahlâk hocalığı eden, büyükleri öven, çoğunun türkçesi de bozuk birtakım manzumeler öğretiyoruz. Çocuklar Naili'nin, Nedim'in dilini anlıyamazlar, buna peki diyelim, Karacaoğlan'ın, öteki saz şairlerimizin dilini de mi anlıyamazlar? Kendilerine okutulan kitapları açın, onlardan da bir satır bulamazsınız. O şiirlerin çoğu sevgi üzerineymiş, çocuklara gösterilemezmiş... Sevgi üzerine olmıyanları da vardır. Diyelim ki hepsi sevgi üzerinedir, ne çıkar? Çocuklar sinemaya gitmiyor mu? On dört, on beş yaşına gelince öğretmenlerinin izni, öğüdü ile roman okumuyor mu?. Filimlerde, romanlarda sevgi yok mu? Hem sorarım size, sevgi o kadar kötü, utanılacak bir şey midir ki gençlere açmaktan kaçınıyoruz? Dünyada her şey, hayvanlar, ağaçlar sevgiyi anlatırken biz insanların o duyguyu gizlemeğe kalkmamız, çocuklarımıza öğretmek istemeyişimiz güfünçtür. Bence çocuklara aşk terbiyesi verilmelidir; kendilerinde nasıl olsa uyanacak olan o duygunun güzel bir surette yetişip gelişmesine yardım etmeliyiz. Kız, erkek, ilk gençlik çağındaki her insan aşk sözleri söylemek, aşk sözleri dinlemek ister. Şiirlerimizde bunların çok güzelleri vardır; onları öğrensinler ki kendileri de yavanlarından, hayağılardan kaçıp iyilerini bulsunlar. Gençlere tabiatın verdiği aşk ihtiyacı, kendilerinde şiir, sanat zevkinin uyanması, incelmesi için en iyi yardımcı olabilir.

Gençler eski şiirimizi okumuyorlar, çünkü bulamıyorlar. Sadeddin Nüzhet yeni yazı ile Baki divanını bastırdı, ikinci, üçüncü derecede şairlerden daha bir ikisinin divanını bastırdı. Allah razı olsun. Ama bu iş o kadarla kaldı. Çocuklarınıza verecek bir Fuzuli, bir Nedim divanı bulamazsınız. Bunca yıldır o divanların üç dört tanesi olsun bastırılamaz mıydı? Şiirlerin yanına bugünkü türkçe ile birer tercüme de konulabilirdi. İşte Necmeddin Halil Onan'ın "İzahlı Divan Şiiri Antolojisi." O kitabın gençlere çok büyük iyilikleri olabilir. Ama yazık ki yalnız ders kitabı diye okunuyor, öğretmenlik etmiyen yazarlarımızın çoğu onu görüp okumadılar bile. Öyle bir kitap yalnız okulda kalmamalı, hayatımıza karışmalıdır. Tamamdır demiyorum, iyi bir başlangıçtır. Fuad Köprülü'nün antolojisi... Bu "antoloji" sözünü yazarken tüylerim ürperiyor, ne çirkin, ne yaban kelime! Frenkçede iyi olabilir, türkçeye uymuyor. Neyse... Fuad Köprülü'nün antolojisi daha büyüktür ama onda şiirler anlatılmamıştır, beklenen hizmeti göremez. Onu muhakkak bir öğretmen okutup mısraların ne demek olduğunu söyliyecektir. Necmeddin Halil'in kitabını ise bir genç kendi kendine de okuyabilir. Ama, gene söylüyorum, bu kadarla kalmamalıdır. Edebiyat bilgilerimiz "Mecmua u Leyli"yi yeni yazı ile bastırmak için bilmem ne duruyorlar? Fuzuli'nin o büyük şiiri, dünyanın en güzel manzum romanlarından biridir. Kays'ın Leylâ'yı tanımayıp sayması, Leylâ'nın hastalanıp ölmesi, o parçadaki sonbahar tasviri:

Bir böyle hevada Leyli-i zâr
Gam def'ine etti meyl-i gülzâr
Gördü gül ü lâleden eser yok
Enva-i çemende berk ü ber yok
Sahn-i çemenin sefası gitmiş
Noksan-i sefa kemale yetmiş
Ne berk yüzünde tâb kalmış
Ne sebz teninde âb kalmış...

Leylâ'nın öldüğünü haber alınca Kays'ın feryadı, gidip kabrin üzerinde ölmesi:

Gül derdi hadika-i emelden
Mey içti surahi-i ecelden
Kabrini kucakladı nigârın
Can sadkası etti ol mezarın
Leyli dedi verdi can-ı şirin
Ol âşık-i bi-karâr ü miskin...

Bütün bunlar eşi az bulunur sayfalardır. Gençlerimiz, çocuklarımız biraz anlatılınca bunları pekâlâ sevip okuyabilirler.

Okullarda çocuklara divan şiiri şimdi gösteriliyor, edebiyat tarihi yanında Necmeddin Halil'in kitabı da okutuluyor. İyi. Ama ezberletilmiyor. Edebiyat öğretmenleri arasında çocuklardan şiir ezberlemelerini istiyen beş on kişi var yok. Ötekiler sadece yüzünden okutuyor, mâna verdiriyor, bırakıyor. Ezberlenmiyen şiir iyice öğrenilmiş demek değildir, insanın dışında kalır, hayatına karışmaz. Gençlere şiir ezberlemek hevesi verilmiyor. Kimi görseniz: "Benim hafızam kuvvetli değildir, şiiri severim, okurum ama belliyemem" diyor; bununla övündüğü belli... Çünkü, malûm ya! ezberlemek pek akıllı adam kârı değildir, hafızlar öyle zeki olmaz... İşte bu düşünce ezberciliğin, şu kötü mânada ezberciliğin ta kendisidir. Ezberciliğin iyi olmadığını duymuş, bu sözün ne demek olduğunu iyice anlamamış, ezbercilik neye derler? onu öğrenmemiş, şiir ezberlemeyi de kötü bir şey sanıyor. Bu düşünceyi çocuklara da aşılıyorlar. Ben ezberlerim, iki bin beyit kadar bilirim, çok bir şey değil, Avrupa'da kendilerini edebiyata vermiş insanlar arasında yirmi beş, otuz bin beyit bilen vardır, bunların hiçbiri de bizim "hafızası kuvvetsiz", ezberciliği beğenmiyen dostlarımızdan sersem değildir. (...) Asıl büyük suç bizim kendimizin de eski şiiri gerçekten sevmeyişimizde, onu evlerimizden kaldırmış olmamızda.

Gençler gazelleri anlayıp sevemezlermiş... Yahya Kemal'in şiirlerini, gazellerini yalnız biz yaşta olanlar mı okuyor, beğeniyor sanıyorsunuz? Biz mektepde iken Yahya Kemal daha yeni yazmağa başlamıştı, hocamız gelip de ondan bir iki beyit okuyunca pek sevinirdik. Bugünün liselerine giden çocuklar da tıpkı bizim gibi, öğretmenlerinden Yahya Kemal'in şiirlerini okutmasını istiyorlar, yeni bir gazelini okursanız çok seviniyorlar, mânasını öğrenip defterlerine yazmak istiyorlar. Yahya Kemal'in gazellerini okuyup seven gençler Fuzuli'nin, Baki'nin, Naili'ninkileri niçin anlayıp sevmesin?...

(*Cumhuriyet*, 10.10.1942, kısaltılarak)

Kuruluna seçildi, kısa bir süre sonra da Yayın Kolu başkanlığına getirildi. 1955'te eşi ölünce hastalandı. Ankara Numune Hastanesinde üremi teşhisi kondu, böbrek ve karaciğer bozuklukları da eklenince bünyesi kaldırmadı ve öldü. 1958'de kızı Meral Tolluoğlu tarafından, yılın en iyi eleştiri-deneme yazılarına verilmek üzere kurulan para ödüllü Ataç Armağanı 1959'da Memet Fuat'a, 1960'ta Sabahattin Eyuboğlu'na verildikten sonra kaldırıldı.

İlk olarak Ahmet Haşim'in *Göl Saatleri* üstüne bir yazısı *Dergâh*'ta yayımlandı (19 Ekim 1921). 1921-22 yıllarında altı şiir yayımladı. Şiirde başarılı olamayacağını kısa zamanda fark ederek tiyatro ve edebiyat eleştirileriyle deneme alanına yöneldi. Oyun yazma girişimleri de başarısızlıkla sonuçlandı. Yunan, Latin, Fransız, Rus klasik ve çağdaş yazarlarından elliye yakın kitap çeviren Ataç, Türkçenin yabancı kelimelerden arındırılması çabalarına verdiği önemle tanındı. 17 Mayıs 1922'den itibaren, Falih Rıfkı'nın daveti üzerine *Akşam Gazetesi*'nde tiyatro ile ilgili yazmaya başladı. Yazı hayatı boyunca özellikle Arapça ve Farsça kökenli kelime kullanmamaya büyük önem gösterdi. Buna "ve" bağlacı dahildir. Buna karşılık kurallı cümle yerine devrik cümleyi sürekli tercih etti. Şiir, deneme ve eleştirileri *Dergâh, Akşam, Milliyet, Vakit, Cumhuriyet, Ulus* gazetelerinde yer aldı. Eleştirilerinde öznel bir anlayış sergiledi, bu nedenle eleştiriden çok denemeye yakın oldu.

Yine de gerek edebiyat-sanat konularındaki bilgi ve donanımı gerekse güçlü sezgisi sayesinde sistemli bir eleştiri anlayışı geliştirmemiş olmasına karşın eleştirmen kimliğini belirginleştirdi.

Özellikle 1940-55 yılları arasında Türk edebiyatının en etkili eleştirmeni oldu. Türk edebiyatında önceleri bir fenomen daha sonra da tam bir otorite olarak anıldı. Divan edebiyatını ve özellikle 18. ve 19. yüzyıl Fransız edebiyatını çok iyi bilen Ataç, *Akşam, Hâkimiyet-i Milliye* (daha sonra *Ulus*), *Cumhuriyet, Milliyet, Son Posta, Haber, Akşam Postası* (1937), *Son Havadis* gazetelerinde, *Yedigün* (1933), *Yeni Adam* (1934), *Yarın Ay* (1936), *Darülbedayi* (1932), *Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Ülkü, Varlık, Türk Dili* gibi dergilerde yazdığı yazılarla edebiyat-sanat ortamına yön verdi, gelenekle giriştiği savaşta genç şairlerin yanında yer aldı. 1945'ten sonraki yazılarında Türkçenin, Arapça-Farsça etkisindeki kısmını reddederek, dildeki özleşmenin öncülüğünü üstlendi. Garip ya da Birinci Yeni akımının en büyük destekçisi oldu. Ömrünün son yıllarında *Le Monde, Carrefour, Nouvelles Littéraires, Figare Littéraire, Revue de Paris, Parisienne, L'express* vb. gazete ve dergilerde okudukları üstüne ara sıra değinmeler yazdı.

Yazılarında, Batılılaşmanın tamamlanması için Batı eserlerinin Türkçeye çevrilmesi, edebiyatın geleneğin eski dilinden ve kalıplarından kurtularak yenileşmesi, genç sanatçıların desteklenmesi, edebiyatın ve yazarlığın, akılcı, açık ve anlaşılır bir kimlik kazanması, dilde özleşme, yazı dilini konuşma dilinin imkânlarını kullanarak topluma daha çok hitap etmesi, eleştirmenin öncelikle yazara yol göstermesi gibi konuları sıklıkla

Nurullah Ataç

işledi. Bir kültür insanı olarak kimliği belirginlik kazandı. Yenilikçi tarafı baskın olsa bile Divan şiiri sevgisini işlediği kimi yazılarında Fuzuli, Baki, Şeyh Galip, Nedim ve Naili gibi şairlerin büyüklüğünü vurguladı. Yenileşmeden yana tavrına rağmen, sanatçı ve halkı ayrı yerlerde konumlayan yazıları nedeniyle önceleri devletçilik, daha sonra tutuculuk ve gericilik suçlamalarıyla karşılaştı. Modern anlamda deneme türünde ürün veren ilk yazar olarak kabul edildi. Otuz altı yıllık yazı serüveni boyunca seksenden çok dergi ve gazetede 4000'den fazla yazı yayımladı, Batı edebiyatının önde gelen yapıtlarının Türkçeye kazandırılmasına öncülük ederek Yunan, Latin, Rus ve Fransız klasiklerinden elliye yakın çeviri yaptı. Ayrıca *Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu* (1935) adlı iki ciltlik bir sözlüğü hazırlayan kurul içinde yer aldı.

"Büyük bir fantezisi, kendisine göre tiryakilikleri vardı. Tiryakilik her cemiyette ve her edebiyatta sevilir. Okuyucu eski mutlak hükümdarlar gibi, sevimli ve zekice olursa terslenmekten de hoşlanır. Şüphesiz burada işe biraz yapmacık karışır, fakat hiçbir yapmacık tek başına değildir. Arkasında dayanacağı bir psikoloji, bir çeşit hazır zemin ister. Nurullah da böyle idi. Öfkeli mizacı, neşesi, kendine seçtiği görüş zaviyeleri, beyhude nezaketlere tahammül edemeyişi, nihayet o çetin zevki onu tok sözlü yapıyordu. (...) Hiçbir dünya görüşüne açıkça dayanmadan, hiçbir inancı istismâr etmeğe tenezzül etmeden, sadece zevk denen ve kendisinde âdeta insiyâkî olan melekeye dayanarak asıp biçiyordu. Kaleyi içten fethetmesini pek bilmezdi. Tek başına, bayrağı yakaladığı gibi hücûma geçenlerdendi. Fotoğraf çektirir gibi, Mâbeyinde bayramlaşmaya gider gibi konuşmaya alışmış bir edebiyatta, bu, herkesin ayağına basa basa yürüyen adam, elbette bir takım hiddetler uyandıracaktı. Nurullah, etrafını kızdırdığı derecede sevildi. (...)

"Bizde şiiri en iyi anlayanlardan - zaten şiirde ya en iyi anlayan vardır veyahut hiç yoktur- biri şüphesiz ki, odur. Yahya Kemal ile memleketimizde başlayan büyük edebiyat hareketinin, aydınlık görüşün, Ataç gerçekten havarisi olmuştur. Ben, kendi hesabıma, arkasında kıymet hükümlerini ister istemez idâre eden bir eser olmadan güzellik âleminde dolaşan bu zekâdan daima faydalandım.... Nurullah'ı fikir değiştirmekle itham ettiler. Ne çıkar; Nurullah kendisine karşı yalancı olmadı.

"Ahmet Muhip'i, Orhan Veli'yi, Oktay'ı, gençlerin bir çoğunu büyük okuyucu zümresine o tanıttı. Yahya Kemal'den çok şey öğrenen bu zeki adam, onun açtığı yolda yürüyerek, şiir dünyamızı yalancı fikirlerden, bâtıl zevklerden, gönlünü tembellikten alan itiyat hayranlıklarından, mânâsız, boş teneke gürültülü şöhretlerden temizlemek için elinden geldiği kadar çalıştı. Hamakatle zevksizlikle her an güreşti. Bugün yeni bir nesil, yirmi sene evvelkinden başka türlü düşünüyorsa, bunda Ataç'ın büyük hissesi vardır." (Ahmet Hamdi Tanpınar)

"Her zaman yenilikçi yazından yana olmuş, geçmişin değerlerine karşı hep sorgulayıcı, zaman zaman yergici bir tavır almış, gelenekçiliği asla olumlamamış bir yazar kimliği ile görünmüştür. Öznel olmasına öznel, izlenimci olmasına izlenimci'dir ama, değişmenin de çok iyi bilincindedir. Zaten 1950'lerden sonra tutumunda yer yer gözlemlenen nesnelleşme eğilimi de eleştiriden, daha baskın konuma gelen denemeye kayışı da buradan kaynaklanmaktadır.

"Tarafsızlık ve nesnellik ölçütlerine inanmayan Ataç, öznel/ izlenimci eleştiri anlayışını daha 1932 yılında şöyle formüle etmektedir: 'Hiç bir memleketin edebiyat tarihinde alim bir münekkit, yani bahsettiği eserler hakkında yanılmaz ölçülere göre yanılmaz hükümler vermiş bir münekkit gösterilmez. O halde tenkit denilen bir ilim yoktur. Zaten hüküm ile ilim biribiri ile

uzlaşamayan iki meşhumdur. Hüküm muhakkak mevzuatın mahsulüdür; iyi, fena, güzel, çirkin gibi ilmin büsbütün yabancısı olduğu birtakım kıymet hükümlerine istinat eder' (...)

"Ataç, izlenimci olduğu içindir ki, yapıtları çözümlemeyi, değerlendirmeyi önemsememektedir; çünkü yazınsal ölçütler bulunduğuna inanmamaktadır. Dolayısıyla eleştiriyi bir zevk olgusuna dönüştürmektedir." (Ahmet Oktay)

"O, ihtiraslı ama disiplinli çalışmadan mahrum, sanatsever ama sanata has yaratıcı kabiliyeti bulunmayan, hırçın ama samimi, edebiyatta güzel olanı hisseden ama onu izâh edemeyen, bildiğini değil bilmek istediğiyle ilgili fantezilerini yazmaya hevesli, çelişkileri arasında samimi arayışlarıyla yükselen bir insan olarak kendisini okutmanın yolunu bulmuş ve edebiyatımızın gelişmesine hizmet etmiş biridir." (Şerif Aktaş)

"Türk aydınının kendini donmaktan kurtarması ancak olgun bir düşünce geleneği kurmakla mümkün olabilirdi onca. Ataç, olgun bir düşünce geleneğinin kurulabilmesi için her düşünceyi sonuna kadar götürmek gerektiğine inanmıştı. Düşünceleri sonuna kadar götürmekse, insanı ister istemez aşırılığa vardırırdı. Ataç'ın aşırılığı bu inançtan doğan bilinçli bir aşırılıktı." (Vedat Günyol)

"Sevdiğini sever, sevmediğinin üstünde durmayı aklından bile geçirmezdi; dursa, incelemeye katlansa belki de beğeni ölçüleri değişecek, ummadığı imkânlar bulacaktı kendine. Fakat nesnel ölçülerin dışında kaldığından olacak, içgüdüsü, sezgisi alabildiğine gelişmişti. Kendi sanat görüşüne uygun eserler arasında (bu görüşün on dokuzuncu yüz yılı aşmadığı da bir gerçektir) en özlülerini hemen seçer, deyimin hoş görülsün, bunların kokusunu alır, az eleştirmende görülen bir inatla da savunurdu. Bu bakımdan, aramızdan 'alacaklı' olarak ayrıldığını söyleyebiliriz." (Adnan Benk)

"Hep bir seyirci gibi davranmıştır, kendi kişisel beğenisini içtenlikle kağıda döken bir seyirci gibi. Sahne gerisini fazla kurcalamayan, tiyatro üzerine teknik bilgiler saçmayan, meslekten bir adam gibi bilgiç konuşmayan bir seyirci. Öyle kupkuruya tiyatroyla ilgilenen bir yargıç değil, tiyatroda olmaktan hoşlanan, bunun sevincini duyan ve yaşantısını okurlarıyla paylaşan bir seyirci." (Metin And)

ESERLERİ:

DENEME-ELEŞTİRİ: *Günlerin Getirdiği* (1946), *Sözden Söze* (1952), *Karalama Defteri* (1953), *Ararken* (1954), *Diyelim* (1954), *Söz Arasında* (1957), *Okuruma Mektuplar* (1958), *Günce* (1960; Günce I 1953-55, 1972; Günce II 1956-57, 1972), *Prospero ile Caliban* (1961, yeni basımı Okuruma Mektuplar ile birlikte, 1999), *Söyleşiler* (1964), *Dergilerde* (1980).

ÇEVİRİ: *Mazi ile Âti Arasında* (G. Ferreno'dan, 1926), *Hürriyetin Bahası* (C. Caolidge'den, 1926), *Genç Werther'in Istırapları* (J. W. Goethe, 1930), *Mercan Adası* (R. M. Ballantyne'den, 1939), *İki Yeni Gelinin Hatıraları* (1940) - *Kan Davası* (1943) (H. de Balzac'tan), *Dünya Gözüyle* (C. Vildrac'tan, 1940), *Adsız Köşk* (A. Fournier'den, 1940), *İspanya Tarihi* (L. Bertrand'dan, 1940), *Oidipus Kolonos'ta* (1941) - *Philoktetes* (1941) (Sophokles'den), *Kırmızı ve Siyah* (Stendhal'den, 2 cilt, 1941, 1942), *Fil* (1941) - *Öküzler* (1941) - *Bodur Kara Horoz* (1941) - *Ördek ile Pars* (1941) - *Koç ile Doğan* (1941) - *Köpek* (1941) - *Kurt* (1941) - *Kötü Kaz* (1941) - *İğreti Suret* (1955) (M. Aymé), *Kumarbaz* (F. M. Dostoyevski'den, 1941), *Amphitryon* (1943) - *Çömlek* (1943) - *Urgan* (1943) *Çifte Bakkhis'ler* (1944) - *İkizler* (1946) - *Tecimen* (1946) - *Buğday Kurdu* (1947) - *Casina* (1947) - *Epidicus* (1947) - *Üç Akçelik Kişi* (1947) -*Kartacalı* (1948) (Plautus'tan), *Andrea del Sarto* (A. de Musset'den, 1943), *Granata Sefahati* (M. Magre'den, 1943), *Kardeşler* (1943) - *Andros Güzeli* (1946) - *Formio* (1946) - *Kaynana* (1946) - *Özünün Celladı* (1946) -*Hortlak* (1947) - *Hadım* (1947) (Terentius'tan), *Tehlikeli Alakalar* (C. de Laclos'tan, 1944), *Fırsat* (P. Mérimée'den, 1944), *Seçme Yazılar* (Samsatlı Lukianos'tan, 2 cilt, 1944), *Masallar* (Aisopos'tan, 1945), *Altın Eşek-I* (Apeleius'tan, 1950), *Masallar* (H. C. Andersen'den, 1952), *Taras Bulba* (N. Gogol'den, 1954), *Don Ramiro* (E. R. Larreta'dan, 1954), *Yedi Kızlar* (G. Simenon'dan, 1960), *Madame Bovary-Taşra Âdetleri* (G. Flaubert'den, S. E. Siyavuşgil ile, 1967), *Mitoloji* (E. Granger'dan, 1979).

HAKKINDA: Tahir Alangu / Ataç'a Saygı (1959), Hikmet Dizdaroğlu - Konur Ertop - S. N. Özerdim / Ataç (1962), Metin And / Ataç Tiyatro'da (1963), Y. Çolpan / Ataç'ın Sözcükleri (1963), Saadet Ulçuğür / Nurullah Ataç: Hayatı Sanatı Eserleri (1964), Asım Bezirci / Nurullah Ataç: Elçştiri Anlayışı ve Yazıları (1968), Mehmet Salihoğlu / Ataç'la Gelen (1968), Yaşar Nabi / Edebiyatçılarımız Konuşuyor (1976), Ahmet Hamdi Tanpınar / Edebiyat Üzerine Araştırmalar (1977), Ömer Faruk Toprak / Sosyalist Kültür Ansiklopedisi içinde (1979), Meral Tolluoğlu / Babam Nurullah Ataç (1980), Metin And / Ataç Tiyatroda (1982), Asım Bezirci / Nurullah Ataç (1983), Cemal Süreya / Ataç'ın Yazarları I, II (Şapkam Dolu Çiçekle içinde, 2. bas. 1985), Şükran Kurdakul / Çağdaş Türk Edebiyatı (c. 4, 1987, s. 188-196), Ahmet Oktay / Zamanı Sorgulamak (1991) - Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Evren Erem / Sombahar (sayı: 16, Mart-Nisan 1993), İsmail Ali Sarar / Cumhuriyet Dönemi Şiirimiz Üzerine Konuşmalar / 1923 - 1997 (1997), Adnan Binyazar / Ataç'a Eleştirel Yaklaşım – Düşünce Devrimcisi Ataç (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mustafa Şerif Onaran / Ataç'ın Güncesi'nden Söz Açılmışken... (Virgül, sayı: 20, Haziran 1999), Fethi Naci / Ataç'ın Günceleri (Cumhuriyet Kitap, 14.1.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999), Enis Batur / Ataç'ın koltuğu (Virgül, sayı: 28, Mart 2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001, s. 110-113), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Gülcryüzü (2002), Bedii Faik / Matbuat Basın Derken... Medya 3 cilt, 2002), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 13, 2002, s. 365-369), Kaya Akyıldız / Nurullah Ataç'ın Eleştiri Pratiğinde Uygarlık Sorunu (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002; Kanat Haber Bülteni, Kış 2003), Ali Dündar / Ataç'ı Unutmadık (Türk Dili Dergisi, Mayıs – Haziran 2003).

Makbule Atadan

ATADAN, Makbule

Anı yazarı (D. 1887, Selanik – Ö. 1956). Mustafa Kemal Atatürk'ün kız kardeşidir. Balkan Savaşları'ndan sonra, annesi Zübeyde Hanım'la birlikte Selanik'ten ayrılarak İstanbul'a yerleşti. Cumhuriyet'in ilanından sonra ağabeyinin isteği üzerine, annesiyle birlikte Ankara'ya gitti. Bir süre Atatürk'ün yanında kalan Makbule Hanım, daha sonra Çankaya Köşkü arazisi içinde kendisi için yaptırılan Çamlı Köşk'e yerleşti. 1930'da Atatürk'ün isteğiyle Fethi Okyar'ın kurduğu Serbest Cumhuriyet Fırkasına giren Makbule Hanım birkaç ay sonra parti kapatılınca siyasetten çekildi. 1935'te milletvekili Mecdi Boysan ile evlenmişti.

ESERLERİ:

Büyük Kardeşim Atatürk (1952), *Ağabeyim Mustafa Kemal* (1952).

ATADEMİR, Hamdi Ragıp

Felsefe ve ilahiyat bilgini, siyaset adamı (D. 17 Nisan 1910, Konya – Ö. 3 Mart 1976, Ankara). Milli

Hamdi Ragıp Atademir

Mücadeleye katkıda bulunan din adamlarından, *Es'ile-i Mizânul-Udûl ve Evcibe-i Mikyasi'l Ukul* yazarı Hacı Ragıp Efendi'nin oğlu. İlköğrenimini Konya Şehit Niyazi Bey Mekteb-i İptidaisi'nde yaptı. Tahsiline Dârü'l-Hilâfeti-l-Aliyye Medresesinde devam etti. Medreseler kapatılınca (3 Mart 1924) Konya Lisesinde öğrenimine devam ederek mezun oldu (1 Temmuz 1928). Maarif Bakanlığı tarafından açılan sınavı kazanarak felsefe eğitimi almak için Fransa'ya gitti. Öğrenimini Besançon ve Nancy (1932) Üniversitelerinde tamamladı. Nancy Üniversitesi Hukuk Fakültesinde iktisat ve anayasa hukuku dersleri aldı. Daha sonra yurda dönüp iki yıl Samsun Lisesinde (28 Ocak 1933) felsefe öğretmenliği yaptıktan sonra Konya Lisesine (19 Aralık 1935) tayin edildi. Doktora yapmak üzere Almanya'ya (1938) gitti; ancak II. Dünya Savaşının başlaması üzerine on ay sonra yurda döndü. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde (27 Ekim 1939) felsefe asistanı olarak göreve başladı. *Aristo'nun Mantık ve İlim Anlayışı* adlı teziyle doçent (12 Ocak 1942), *"Metot Üzerine"* adlı teziyle profesör (5 Mayıs 1949) oldu. DTCF'nde görev yaptığı yıllarda Türk Eğitim Derneği Ankara ve Polis Kolejlerinde felsefe ve sosyoloji; Jandarma Subay Okulunda sosyoloji, ahlâk, muaşeret ahlâkı dersleri verdi. Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Birliği'nin (1948) kurucularından olup 1948-1956 yılları arasında genel başkanlığını yaptı. İlâhiyat Fakültesine (25 Aralık 1952) felsefe ve mantık profesörü olarak atandı. Demokrat Partiden Konya milletvekili (1954) seçildi. 1954-1960 yılları arasında 2 dönem DP Konya milletvekili olarak görev yaptı, bu süre içinde UNESCO ve Avrupa Konseyi nezdinde ülkesini temsil etti. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine bağlı İslâm İlimleri Enstitüsünde (1956) aslî üye olarak bulundu. 27 Mayıs ihtilalinden sonra Yassıada ve Kayseri cezaevlerinde bulundu. 1962 yılında çıkarılan aftan sonra yeniden üniversitede dönüşüne kadar telif ve tercüme çalışmalarına devam etti. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1968) hocalık yaptı, dekan (4 Kasım 1968) oldu. Altı ay Fransa ve İngiltere'de (1971) bulundu. Daha sonra Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ndeki görevine geri döndü (19 Mart 1973). Mezarı Ankara'dadır.

Makaleleri ve yazıları *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Gerçek Yolu, Hakses, Hilâl* dergilerinde ve *Yeni Konya* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA İNCELEME: *Filozoflara Göre Felsefe* (1947), *Metot Üzerine* (1949), *Demokrasi Üzerine* (1959), *İlim ve Muhit* (1959), *Aristo'nun Mantık ve İlim Anlayışı* (1974).

ÇEVİRİ: *Phaidon* (Eflatun'dan, Suut Kemal Yetkin ile birlikte, 1943), *Yanlış Üzerine Deneme* (Lacombe Brochard'dan, 1943), *Nietzche ve Alman Felsefi Düşünüşüne Giriş* (1944), *Organon I, Kategoryalar* (Aristo'dan, 1947), *Organon II, Önerme* (1947), *Lojistik* (Jean-Louis Destouches'den, 1947), *Çağdaş Düşünce İçinde Mantık Meselesi* (E. Leon Veuthey'den, 1948), *Son Düşünceler* (Süleyman Ölçmen ile birlikte, Henri Poincare'den, 1948), *İsagoji* (Porphyrios'tan, J. Tricot'nun Fransızca çevirisinden, 1948), *Organon III, Birinci Analitikler* (1950), *Organon IV, İkinci Analitikler* (1951), *Organon V, Topileler* (1951), *Bilim ve Metot* (Süleyman Ölçmen ile birlikte, Henri Poincare'den, 1951), *Tümevarım'ın Temeli Hakkında* (Jules Lachelier'den, 1949-1967), *İhtilâllerin Kanunu* (André Joussain'den, 1965).

Fransızca'dan Türkçe'ye Yeni Deyimler Sözlüğü (1967), *Alfabetik Filozoflar-Felsefi Okullar ve Sistemler veya Filozoflar Lugatı, Felsefe nedir? Filozoflar ve Felsefe* (ders notları), *İzmler Hakkında, Hz.Muhammed* (André Tor'dan), *Organon VI* adlı eserleri basılmadı.

HAKKINDA: Mustafa Arıkan / Hamdi Ragıp Atademir, Hayatı, Şahsiyeti ve Fikirleri (1998, s. 475), TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAER, İbrahim Erol

Şair ve yazar. 1940, İstanbul doğumlu. İki yıl hukuk öğrenimi gördü. Askerliğini yedek subay öğretmen olarak tamamladıktan sonra ilkokul öğretmenliği yaptı. Millî Eğitim Bakanlığının çeşitli kademelerinde öğretmen, idareci, müşavir olarak çalıştı. Daha sonra gazeteciliğe (1971) başladı.

1972'den itibaren *Son Havadis, Yeni İstanbul, Orta Doğu, Güneş, Tercüman* gazetelerinde yayımlanan millî eğitim konusunda yazdığı seri yazıları ve makaleleri ile tanındı. *İlâhi İrade* (1971) ve *Mutlu Olmanın Sırları* adlı dizi yazıları *Son Havadis* (1973) gazetesinde yayımlandı. *Ermeni Terörü* (1982) adlı eserin basılmasından sonra tasavvufa yöneldi. Şiirlerinde beşeri aşkın ilahi aşka dönüşümünü işledi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Birisi Böyle Söylerdi* (1959), *Derya'yı Özleyen Damla* (1990).

ROMAN: *Kar Her şeyi Örtecek* (1960) *(Her Gün* gazetesinde tefrika edilmiş), *Gemidekiler*.

HİKÂYE: *Okuma Odası* (1965).

PİYES: *Adam Sen de* (1963).

ARAŞTIRMA: *Esmâ'ul Hüsna ve 9. Millî Eğitim Şurası Araştırmaları* (1974), *Hz. Peygamberin Kutsal Nitelikleri* (1975), *Milli Eğitim'de Olaylar ve Belgeler: Kızıl Rapor, 1919-1975* (1976), *Ermeni Terörü* (Mehmet Ali Birant ile birlikte, 1982).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBİŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAK, Ali Osman

Eğitimci-yazar. 1919, Naldöken köyü / Ardanuç / Artvin doğumlu. İlköğrenimini Ardanuç'ta, ortaöğrenimini Artvin ve Erzurum'da tamamladı. Öğretmenliğe 1942 yılında Rize'nin Fındıklı ilçesinde başladı. Bir yıl sonra Çatalca'da askerlik görevine başladı. Askerlik dönüşü Ardanuç'ta (1945-52) öğretmenlik ve müdürlük, İstanbul Sağırlık Okulunda öğretmenlik (1952 -54), Beyazıt Çocuk Kütüphanesi müdürlüğü (1954-68) yaptı. Son görevindeyken kendi isteğiyle emekli oldu. *Türk Çocuğu* adlı bir çocuk gazetesi yayımladı (1968-69). Didaktik şiirler ve ansiklopedik çalışmalarıyla tanınmıştır.

ESERLERİ:

ÇOCUK ŞİİRİ: *Cumhuriyet* (1951), *Eşsiz Bayrağım* (1951), *Okul* (1951), *Vatan Yolunda* (1951), *Yaşayacak Milletiz* (1951), *Özleyiş* (1952), *Seçme Halk Manileri* (1952), *Bu Vatan Bizimdir* (1955), *Okul Sevgisi* (1955), *Gönülden Sesler* (1955), *Milli İnkılap Şiirleri* (1960), *Hürriyet* (1963), *İstanbul Destanı* (1963).

DİĞER ESERLERİ: *Seçme Çocuk Bilmeceleri* (1953), *Seçme Yaz Dersi Materyali* (atasözleri, 4 kitap, 1953), *Tarihi Büyükler I* (1956), *Demir Kafesteki Aslan* (öykü, 1961), *Tarihi Büyükler 2* (1961), *Tarihi Büyükler 3* (1964), *Yeni Şairler I* (1964), *Tarihi Büyükler 4* (1965), *Hayvanlar Alemi* (1965), *Büyük Türk Zaferleri* (1965), *Okullarda Önemli Günler ve Haftalar* (1965), *Kurtuluş Savaşı* (1965).

HAKKINDA: Birsen Pekçolak – Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

ATAKAN, Abdülkerim

Bürokrat, yazar (D. 1864, Diyarbakır – Ö. 21 Temmuz 1956, İstanbul). Tabibzâde adıyla tanındı. Siyasal Bilgiler Okulunu (Ağustos 1885) bitirdi. Dışişleri Bakanlığı Karma Hukuk İşleri memurluğuna (29 Kasım 1885) atandı. Daha sonra dış yazışmaların yapıldığı Tahrirât-ı Ecnebiyye Kalemine (27 Aralık 1886) 1. sınıf memur tayin edilerek yükseldi. Bir süre Vodina kaymakamlığında (Ağustos 1887) görev yaptıktan sonra tekrar Dışişleri Bakanlığında (27 Mart 1888) baştercüman ve tercüman olarak çalıştı. Anadolu'daki on bir ilde sancak ve kazalarda baş gösteren Ermeni ayaklanmaları karşısında halkın tepkisini gidermek amacıyla kendisine geçici nasihatçilik görevi verildi (15 Mart 1895). Bu görevde başarılı olunca Van Vali Yardımcılığına (2 Aralık 1895) getirildi. Yıldız Sarayı mütercimliğine (1 Temmuz 1898) tayin edildi. Paşalık payesi (Mayıs 1902) aldı. 26 Ekim 1909'da sağlık sorunları nedeniyle saraydaki görevinden ayrıldı. 19 Temmuz 1910'da Meclis-i Vükelâ kararıyla Şûrâ-yı Devlet Tazminat Dairesi üyeliğine getirildi. 1 Kasım 1922'de emekli oldu.

Arapça, Fransızca ve Almanca dillerini iyi derecede bilen yazar, yaşamı boyunca felsefe, tarih ve edebiyat alanlarında araştırmalar yaptı. Kendisine *Osmânî*, *Mecidî*, İran Hükümetince *Şîr u Hurşid*, Rus çarlığınca *Saint Gregoire* nişanları ile Hicaz Demir Yolu ve Akademik Tarih Çalışmaları Derneğinin madalyaları verildi.

ESERLERİ:

Tedkik-i Adâlet-i Sahiha (Fransızca), *Ervah-ı Sabıka* (Tasavvufa ait bir inceleme), *Neden Kavuk Devrildi?*

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 1, 1957), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAKAN, Nurettin

Şair. 1916, Yozgat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Yozgat'ta tamamladı. Bir süre TCDD Genel Müdürlüğü Maliye ve Gümrük Muhasebe Müdürlüğünde çalıştı (1937-41). Orman Fakültesini bitirdikten (1945) sonra, orman yüksek mühendisi olarak Orman Genel Müdürlüğünün çeşitli kademelerinde görev yaptı. 1973 yılında, Eğitim Şubesi Müdürlüğünde çalışırken emekliye ayrıldı.

Nurettin Atakan

Şiirleri, *Orman ve Av*, *Yeşil Türkiye*, *Akbaba*, *Diyanet Dergisi*, *Parlamento* gibi dergiler ile bazı yerel gazetelerde yayımlandı. İLESAM üyesiydi.

ESERLERİ (Şiir):

Kervan Sesleri (1991), *Aşk Bahçeleri* (1994).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

Tümer Atakan

ATAKAN, Tümer

Şair, çevirmen. 3 Kasım 1941, Yozgat doğumlu. Doğru Adam ve Ozan Tümer imzalarını da kullandı. Balıkesir Lisesi (1959), Gazi Eğitim Enstitüsü Almanca Bölümü (1976) mezunu. 1960-68 yılları arasında burslu olarak Zürih Federal Teknik Üniversitesinde jeoloji, elektrik ve metalürji eğitimi gördü. Bir yıl Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümüne devam etti. 1974'ten itibaren Yozgat'ta çevirmenlik, laborantlık, bira fabrikası müdür yardımcılığı yaptı. 1982'den itibaren Yozgat'ta tercüme bürosu işletti.

İlk ürünü 1970'li yıllarda, Abbas Sayar'ın çıkardığı *Bozok* gazetesinde; sonraki yıllarda şiirleri çeşitli ulusal dergi ve gazetelerde, yazıları Yozgat gazetelerinde, çevirileri mesleki dergilerde yer aldı. Katıldığı yarışmalarda çeşitli ödüller aldı.

"Büyük bir şiir gücü geziniyor dizelerinizde.. Heyecanınız kalıbı yırtıyor. Sözcükler yoksullaşıyor. Isterseniz, heyecanınıza gem vurmayı başarırsanız daha güzel, daha oturaklı dizeler yaratabilirsiniz." (Abbas Sayar)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Heureka* (1993), *Esin* (1996), *Ülkü* (2000), *Yeni Yaşam ya da Nostalji - Bütün Şiirleri* (2004).

DENEME: *Proje ya da İnsanlık Savunması* (1994).

GÜNCE: *Evren ve Dua* (2005).

HAKKINDA: İsa Kayacan / Bu Günlük Heureka (Anayurt gazetesi, 4.11.2000) - Ankara Mektubu (Hamle gazetesi, 18.9.2000), Milliyet (10.10.1994), Yeni Yaşam ya da Nostalji - Bütün Şiirler (2004).

ATAKLI, Mucip

Asker-şair, siyaset adamı (D. 1919, Erzurum – Ö. 18 Kasım 1984). Harp Okulu ve Harp Akademisi mezunu. Tuğgeneralliğe kadar yükselen Ataklı, askeriyede son olarak Hava Harp Akademisi Hava Tabiye ve Strateji Ders Grubu ve Plânlama Grubu başkanlığı yaptı. 1960 askeri harekâtına katıldı. Millî Birlik Komitesinde (27 Mayıs 1960 – 25 Ekim 1960) görev aldı. Bir süre Cumhuriyet Senatosunda tabiî senatörlük yaptı. XVIII. Dönem İstanbul milletvekili seçildi.

Konusu vatan olan şiirlerinde, daha çok Çanakkale ve geçmişe özlem temalarını işledi. Zamanın üç boyutuyla algılanmasının millet hayatı için önemini vurguladı. *Serzeniş* (1962) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 2, 1975), TBMM Albümü 1920-1991 (1991), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAKUL, Cahide

Şair. 1925, Yenipazar / Bulgaristan doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. İstanbul Musevî Lisesi, Feriköy Ermeni Okulu ve Alman Lisesinde (1953-75) yirmi beş yıl tarih öğretmenliği yapıp emekli oldu.

ESERLERİ:

Küçük Muallime Hanım, *Konuklu Gecelerde Yaşamak*, *Ak kara.*

HAKKINDA: Güner Ceylân / Adın Kadın (tsz), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAKUL, Raif Nezih

Roman ve hikâye yazarı (D. ? – Ö. 2 Temmuz 1940, Selçuk / İzmir). Ankara Hukuk Fakültesinde öğrenim gördü. Gazetecilik (1910) ve memurluk yaptı. *Yeni Lisan Müdafii Yeni Hayat* dergisinde sorumlu müdür olarak görev aldı. Selçuk Nahiye Müdürü iken hastalanarak vefat etti ve buraya defnedildi.

Yazmaya 1910 yılında başladı. İlk yazıları, *Yeni Lisan Müdafii Yeni Hayat* (1913) dergisinde yayımlandı. Az sayıda makalesi ile *Timurlenk* romanı *Anadolu* gazetesinde; *Deli* romanı ile *Yalı Çapkını ve Ölüm Kuşları* adlı uzun hikâyeleri ise *İzmir* gazetesinde yayımlandı (1925-30). Daha sonra

sohbet, deneme ve makaleleri *Türk İlî* gazetesinde yer aldı. Makale, roman ve tarihi incelemelerini tefrika ettiği *Hikmet* gazetesinde *Şahin Yavrusu* ve *Bora* romanları ile *Kerbelâ Vak'ası* ve *Barbaros-Türk Deniz Zaferleri* başlıklı incelemeleri yayımlandı (1930-31). *Tilki* (1931) adlı haftalık eğlence gazetesi çıkardı.

ESERLERİ:

Ağanın Oğlu (1926), *İzmir'in Tarihi* (1926).

HAKKINDA: Turan Akkoyunlu / Raif Nezih Atakul (Toplumsal Tarih, 1997), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAKURT, Mithat

Şair ve yazar (D. 1912, Urfa – Ö. 4 Nisan 1973, Ankara). İlkokulu Urfa'da bitirdikten sonra öğrenimine İstanbul'da devam etti. Pertevniyal Lisesini bitirdi. Çapa Öğretmen Okulu mezunu. Öğretmenlik yaptı. Daha sonra Ankara'ya tayin edilerek (1940) Millî Eğitim ve Ulaştırma bakanlıklarında çalıştı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1944) bitirdi. Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda edebiyat öğretmenliği ve kütüphane müdürlüğü (1944) yaptı. Ankara Halk Evi Dil ve Tarih Şubesi ile Türk Dil Kurumu üyesi idi. Yaşamı boyunca kaleme aldığı makaleleri ve hikâyelerinin bir kısmı kitap haline getirilerek basıldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Konuşan Tablolar* (1945).

DİĞER: *İnsanî Varlığımız* (ahlaki ve felsefi görüşler, 1947), *Urfa Folklorundan Bir Demet* (1951), *Psikolojik Yönden Dünya Barışı İmkânları* (1956).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 2, 1975), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAL, Kemal

Araştırmacı. 1914, Trabzon doğumlu. Lise öğrenimini tamamladıktan (1933) sonra bir süre ticaretle uğraştı. 1957 seçimlerinde Hürriyet Partisi Trabzon milletvekili adayı oldu, seçilemedi. *Demokrat Parti Kurucuları* (1947) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ATALAR, Ekin

Öykücü. 1979, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdikten sonra, öğrenimini Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü Dramatik Yazarlık Ana Sanat Dalında sürdürdü. *Hayata Asılmak Tehlikeli ve Yasaktır* (2003) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöyküsü, Ağustos-Eylül 2004).

Münir Atalar

ATALAR, Münir

Ortaçağ tarihi araştırmacısı. 1949, Zile / Tokat doğumlu. İlk ve ortaokulu memleketinde bitirdi. Ankara Cumhuriyet Lisesi (1968), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1971) mezunu. 1971-77 yılları arasında, Diyanet İşleri Başkanlığında eğitim uzmanı olarak çalıştı. Lisans tezi: *"Şerh-i Rumuzat-ı Hacı Bayram Veli"* (1991). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 1977'de asistan, 1983'te doktor, 1986'da yrd. doç, 1989'da doçent oldu. 1989-90 ve 1990-91 öğretim yıllarında, Gaziantep Üniversitesi Şanlıurfa İlahiyat Fakültesinde öğretim üyeliği ve dekan yardımcılığı yaptı. 1992-93 yılları arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyeliği yaptı, yüksek lisans dersleri verdi, tez danışmanlıklarında bulundu. 1995'ten itibaren GOP Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalına profesör oldu.

Makaleleri, *Ankara Ü. İlâhiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü*, *İslam Medeniyeti*, *Hakses Mecmuası*, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, *OTAM*, *Diyanet*, *Meşale*, *Kubbealtı*, *Tokat Kültür Araştırma Milli Kültür*, *İslam İlimleri Enstitüsü* dergilerinde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* için madde yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Osmanlı Devletinde Surre-i Hümayun ve Surre Alayları* (1999).

ÇEVİRİ: *Yunus eş-Şeyh İbrahim es-Samarrâi* (Es-Seyyid Ahmed Er-Rifai'nın Hayatı ve Eserleri (Arapçadan, 1995).

ATALAY (Vaktıdolu), Adil Ali

Şair ve yazar, yayıncı. 1936, Bizmişen köyü / Kemaliye / Erzincan doğumlu. Ankara ve İstanbul'da hamallık dahil çeşitli işlerde çalıştı. Daha sonra ağabeyi ile birlikte bir şirket kurarak nakliyecilik ve yayıncılık yaptı. Kurduğu Can Yayınlarından kendi eserleri yanı sıra Alevilik ve Bektaşilik kültürü konularında çok sayıda kitap yayımladı.

On altı yaşından itibaren yazmaya başladığı, yerel ağız ve söyleyişlere geniş yer verdiği şiirleri hece ölçüsüyle, aşık tarzındadır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gel Kendine Deli Gönül* (1988).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ehl-i Beyt'in Mucizeleri* (1996), *Kerbela ve Matem* (1996), *Abdal Musa ve Velayetnamesi* (1996), *Tam Hüsniye* (1996), *İmam Cafer-i Sadık Buyruğu* (1996), *Cabbar Kulu* (1996), *Hz. Betül Fatıma Anamız* (1996), *Hülya ile Yadigâr – Sıla mı Gurbet, Gurbet mi Sıla* (1996, *Âşık İbreti* (1996), *Yasin* (2003).

HAKKINDA: Gel Kendine Deli Gönül (1996).

ADİL ALİ ATALAY (Vaktıdolu)

GEL GEL

Gönlüm karar kılmaz, gidem der dosta
Cemâlin has bahçe, güllerin deste
Dermeye gelende oldum çok hasta
Derdimin ilâcı, dermanı gel gel!

Gerçeklerin hali, senin ehvalin,
Zâtın aynasında gördüm cemalin.
Bu dünyayı değer, senin her halin,
Kıymetli, devletli, cananım gel gel!

Adil Ali dedi can verdin bana,
İçirdin badeyi sen, kana kana
Har olmuşken, güller oldun bahçama,
Solmuş güllerimi açanım gel gel!

(Gel Kendine Deli Gönül, 1997)

ATALAY, Atilla

Mizah yazarı. 1963, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Fakültesi mezunu. 1978'den itibaren *Gırgır ve Fırt* dergilerinde yazmaya başladı. 1989'da *Hıbır* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. "Eray" tiplemesiyle yazdığı köşe yazılarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Usulcacık (1990), *Ebukulak* (1993), *Sıdıka* (1994), *Civciv Kutusu* (1995), *Uyuyamadığım* (1996), *Düş Kovalayan* (1996), *Menekşe İstasyonu* (1996), *Dup Dup Çedene* (1999), *Hayaller Kâhyası* (2000).

HAKKINDA: Virgül (Sayı: 36, Aralık 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

ATALAY, Besim

Eğitimci, yazar, siyaset adamı (D. 1882, Uşak - Ö. 1965, Ankara). İstanbul'da medrese öğrenimi görerek Çarşambalı Hacı Ahmed Efendi'den ders aldı. Darülmuallimi (Yüksek Öğretmen Okulunu) bitirdikten (1912) sonra Konya, Trabzon ve Ankara okullarında öğretmenlik ve müdürlük yaptı. Ardından Maraş, İçel, Uşak ve Niğde Millî Eğitim Müdürlüklerinde bulundu. Silifke'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini kurarak Silifke ve Uşak'ta Millî Mücadele çalışmalarına katıldı. 1. ve 7. dönem Kütahya milletvekilliği yaptı.

Arapça ve Farsçayı iyi bilen Atalay, 1937-42 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde öğretim üyesi olarak Farsça okuttu. Türk diline ait bazı önemli eserleri yayımladı. Uzun süre Türk Dil Kurumu çalışmalarına katıldığı halde sonradan bu kurumun dil politikasına karşı çıktı. Şiirleri ve bazı edebî eserleri de bulunan Atalay, bir Türkçü ve Türkçeci olarak verdiği inceleme eserleriyle tanınmıştır.

ESERLERİ:

Bektaşilik ve Edebiyatı (1921), *Türk Zaferine Armağan / Hilafet Saltanat ve Cumhuriyet Hakkında* (1923), *Maraş Tarihi ve Coğrafyası* (1923), *Müslümanlara Öğütler* (1923), *Baş Belaları* (oyun, üç perde 1927), *Türk Dil Kuralları* (1931), *Onuncu Yıl Destanı* (1933), *Suna ile Çoban Hikâyesi* (1939), *Türkçemizde Men / Man* (1940), *Türk Dilinde Ekler ve Kökler Üzerinde Bir Deneme* (1942), *Divanı Lügat'it Türk* (çeviri tıpkı basım, 5 cilt, 1939-43), *Et Tuhfetü'z-Zekiye fi'l Lugati't Türkiye* (çeviri tıpkı basım, 1946), *Türkçe'de Kelime Yapma Yolları* (1946), *Müyessiretü'l-Ulûm* (çeviri tıpkı basım, 1946), *Eş-Şuzûrü'z-Zehebiye ve'l Kitabü'l Ahmediye fi'l Lügat'it Türkiye Çevirmesi* (1949), *Senglah Lugat-ı Nevaî* (tıpkı basım, 1950), *Arapça ile Türkçe'nin Karşılaştırılması* (1954), *Türk Dili ve İbadet* (1961), *Kur'an Tercümesi Tanrı Kitabı* (1962), *Hayvan Hikâyeleri ya da Hayvanlardan Öğütler* (1962), *Türk Dilinde Ana Kelimeler veya Türkçe'de Türetme Sözlüğü* (1967), *Abuşka Sözlüğü* (1970).

Besim Atalay

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Nuri Yüce / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi – Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak – Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

ATALAY, Celal

Ticaret Odası Yönetim Kurulu başkanı. 1 Şubat 1927, Bodrum doğumlu. Lise mezunu. 1960'da Tepecik Mahallesi muhtarı. Halk Eğitimi Derneği başkanlığı yaptı. 1968'de Bodrum Ticaret Odası şube başkanlığı yaptı. 1960-83 Vergi İdaresi İtiraz Komisyonunda çalıştı. Arazi Takdir Komisyonu üyesidir. Gümüş Rozet, Altın Rozet ve THK Altın Madalya sahibidir.

ESERLERİ: *Atatürk 100 Yaşında, Cumhuriyetin 50. Yılı, Ramazan, Gül, Bahar, Unutamam Asla Seni, Manzum Sözler.*

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ATALAY, Hikmet Recai

Şair. 12 Aralık 1942 (nüfusta 5 Ocak 1940), Karlıova / Bingöl doğumlu. Öğrenimini Elazığ Maden Ortaokulu son sınıf öğrencisiyken yarıda bıraktı (1956). İş hayatına atılarak tornacılık ve teknik ressamlık yaptı, 1982'de emekli oldu. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Çalışmalarını İzmir'de sürdürüyor. Şiirleri 1958'den itibaren Elazığ'daki bir yerel gazetede başlayarak *Damar, Dize, Dilizi, Ayrım* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir): *Taş Olmak* (1989), *İzi Kalır* (1991).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

Mehmet Atalay

ATALAY, Mehmet

Fars dili araştırmacısı. 1 Ocak 1955 doğumlu. Atatürk Üniversitesi DTCF Arap-Fars Dili ve Edebiyatı (1980) mezunu. Yüksek lisansını (1982) ve doktorasını *"Şâir Nef'i (Farsça Divanının Edisyon Kritiği ve Üslûbu"* adlı tezle (1988) Atatürk Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü'nde araştırma görevlisi (1981-82), Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde okutman (1983-92), Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde 1993'ten itibaren yardımcı docent ve doçent olarak çalıştı.

Makaleleri, *Fırat Üniversitesi Dergisi, Atatürk Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Nüsha* dergilerinde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* için madde yazdı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Akademik Araştırmalar Dergisi* ve *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi* için hakemlik yaptı.

ESERLERİ:

SÖZLÜK: *Edebiyat Lügati* (Mehmet Vanlıoğlu ile, 1994).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sâib-i Tebrîzî'nin Bazı Darbımeselleri ve Onlarla İlgili Örnek Beyitleri* (Orhan Başaran ile, 1998), *Kâtibi-yi Nişâbûri-Sînâme ve Dilrubây Mesnevileri Metin-İnceleme* (2000), *Başlangıçtan Gaznelilere Kadar İran Edebiyatı Tarihi* (2000), *Gelibolulu Mustafa Âlî-Hayyâm'a Nazireler* (Orhan Başaran ile, 2004), *Tâhirü'l-Mevlevî Şâir Anıtları* (2005).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Şeyh Gâlib-Şerh-i Cezire-i Mesnevî* (Turgut Karabey ve Mehmet Vanlıoğlu ile, 1996), *Neşâti-Şerh-i Ba'z-ı Kasâ'id-i Urfî* (Turgut Karabey ile, 1998), *Ahmet Cevdet Paşa-Belâgat-ı Osmâniyye* (Turgut Karabey ile, 2000), *Nef'î* (Farsça Divan, 2000), *Yenişehirli Avnî Bey* (Farsça Divan, 2002), *Fasîh Ahmed Dede-Farsça Divançe* (2004), *Muallim Nâcî-Sânihâtü'l-Acem* (Hâfız ve Kelim'den Darbımesel ve Hikmetler, 2004).

ATALAY, Memduh

Şair. 1967, Şarkışla / Sivas doğumlu. Samsun 19 Mayıs Üniversite-

si Eğitim Fakültesi Edebiyat Bölümü mezunu. İlk şiiri *Kardelen* dergisinde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. *Bir Vücutta İki Baş* adlı bir şiir kitabı vardır.

ATALAY, Mevlüt

Yazar. 1946, Yeleme (Başpınar) köyü / Korkuteli / Antalya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Antalya'da, yükseköğrenimini İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde tamamladı. Siirt Lisesi, Kayseri Endüstri Meslek Lisesi, Arifiye Eğitim Enstitüsü ve Öğretmen Lisesi, Eskişehir Osmangazi Ortaokulu ve Cumhuriyet Lisesi, Ankara Balgat Ortaokulunda öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Ankara'da Film-Radyo-Televizyonla Eğitim Başkanlığında yazar olarak çalıştı. Kafkas Kültür Derneklerinde görevler aldı.

Mevlüt Atalay

Deneme, hikâye ve şiirleri, Ankara'da yayımlanan *Nartların Sesi, Yamçı, Kafdağı* gibi dergilerde yayımlandı. Adıge dilindeki şiirleri, Kafkasya'nın Adıgey ve Karaçay-Çerkeş Cumhuriyetlerinde Adıgece ve Rusçaya çevrilmek suretiyle yayımladı. Yaşar Kemal'in *Deniz Küstü* adlı romanını Adıge diline çevirdi.

ESERLERİ (Çeviri):

Tek Atlı (Tembot Çeraşe'nin "*Csiu Zaqu*" adlı eserinden, 1979), *Bitmeyen Umutlar* (Yıshak Meşbaş'ın "*Bziykue Zau*" adlı romanından, 1994), *Taş Değirmen* (Meşbaşe İshak'dan, 2001).

HAKKINDA: Sefer E. Berzeg / Kafkasya Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1995), TDOE – TDF Ansiklopedisi I (2002).

ATALAY, Necmeddin

Eğitimci. 1915, Maraş doğumlu. Öğretmen Okulu (1933) ve Gazi Eğitim Enstitüsü (1943) mezunu. Urfa, Kayseri, Mardin, Muğla, Çanakkale merkez ve ilçelerinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. Bazı eserleri gazetelerde tefrika olarak kaldı, kitaplaşmadı. *Yavuz Sultan Selim* adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

Orhan Atalay

ATALAY, Orhan

Tefsir araştırmacısı. 31 Aralık 1965, Göle / Ardahan doğumlu. Dölekçayır Köyü İlkokulu (1975), Kars İmam Hatip Lisesi (1984), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. 1990-92 arası Ulubey İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik yaptı. 1992'de Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans (1993) ve doktora (1998) çalışmalarını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"Kur'an'da İnsan-Met'a İlişkisi ve Çalışmanın Yeri."* Doktora tezi: *"Doğu Batı Kaynaklarında Birlikte Yaşama"* 1999'da yardımcı doçent oldu. *"İçtimâî Tefsir Okulu" konulu sunumuyla* 2002'de doçentliğe yükseldi. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü.

Makaleleri 1997 yılından itibaren *Atatürk. Üniversitesi İlâhiyat Faültesi Dergisi, EKEV Akademi Dergisi, Dosya Dergisi, Dinî Araştırmalar* dergilerinde yayımlandı. Çeşitli etkinliklerde tebliğler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Doğu Batı Kaynaklarında Birlikte Yaşama* (1999), *20. Yüzyıl Tefsir Akımı / İçtimâî Tefsir* (2004).

ÇEVİRİ: *Çağla YüzleşmedeDinîDüşünce* (el-Fikru'd-Dinî fî Muvâheceti'l-Asr, Muhammed İffet Şarkavi'den, Veysel Güllüce ile 2001).

SADELEŞTİRME: *Hak Dini Kur'ân Dili* (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'dan; Prof. Dr. Lütfullah Cebeci, Prof. Dr. Sadık Kılıç ve Doç. Dr. Orhan Atalay ile).

ATALAY, Sırrı

Hukukçu, siyasetçi. 1919, Göle / Kars doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1943) mezunu. Çeşitli ilçelerde mülkî amirlik ve Kars milletvekilliği yaptı. *Kars'ın Davaları* adlı eseri basıldı (1951).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ATAMAN, Ahmet Sebati

Devlet adamı. 22 Ocak 1908, Yanya doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1930) Viyana Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü (1937) mezunu. 1931'de Emniyet Genel Müdürlüğünde şube şefi, 1935'te Gaziantep'te emniyet müdürü, 1935'te Sandıklı kaymakamı, 1939'da Polis Enstitüsünde müdür muavini, 1941'de İktisat Vekaleti'nde şube müdürü, 1944'te sanayi müfettişi, 1946'da Emniyet Genel Müdürlüğü'nde müdür muavini, 1947'de İçişleri Bakanlığında tetkik kurulu üyesi, 1949'da Nüfus genel müdürü, 1951'de Muğla valisi, 1953'te Tekirdağ valisi, 1954'te Zonguldak milletvekili, 1958'de Koordinasyon bakanı, 1959'da Sanayi bakanı, 1969'da Milli Reasürans Genel Müdürlüğünde müdür, 1975'da Zonguldak milletvekili, 1977'de Ankara milletvekili oldu. 1938'de Viyana Üniversitesi Kriminologie İnstitute sertifikası aldı.

ESERLERİ:

Mektup (1938), *Kriminal Antropoloji* (1940), *Kriminal Psikoloji* (1940), *Kalabalıkta İntizam* (1941), *İtiraf* (1942), *Dil Çıkmazı, Suç ve Suçlu, Bilimin Uzak Sınırlarında, Geleceğin Çehresi, Milliyetçilik ve Türkiye.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ATAMAN, Halil

Araştırmacı-anı yazarı (D. 1888, Bor / Niğde – Ö. 29 Ocak 1993, Bor / Niğde). İlk ve ortaöğrenimini Bor'da tamamladı (1899-1903). Ömer Paşa Medresesi'ne girdi. Daha sonra sınavla girdiği İstanbul'daki hakim yetiştiren üç yıllık Medresetü'l-Kuzat'a devam ederken seferberlik ilân edildi. 1914'te askere alınarak Yedek Subay Okulunda beş buçuk ay eğitim gördükten sonra Kafkas Cephesine gönderildi (15 Şubat 1915). Erzurum'un Aşkale ilçesi Pırnakapan köyünde Ruslara esir düştü (25 Temmuz 1916). Esirliğinin bitişine kadar (25 Haziran 1922) günlük olarak anılarını yazdı. 1030 kişiden sağ kalan 625 kişi ile birlikte İstanbul'a, oradan memleketi Bor'a döndü. Daha sonra Almanya'ya giderek dabaklık konusunda eğitim gördü, memleketine dönerek bu meslekle uğraştı.

Esir döneminde günü gününe tuttuğu hatıra yazılarıyla tanındı. Bu anılarının bir bölümü *Bir Yedek Subayın 1. Dünya Savaşı, Şark Cephesi Hatıraları* (1990) adıyla çıktı. Bor tarihi üzerine yaptığı araştırmaları ve yazıları *Yeni Bor* ve *Yeşil Bor*'da yer aldı. Hicrî 935'ten 1312 tarihine kadar inceleyip yorumladığı şer'iye sicilleri çalışması yayımlanmadı.

HAKKINDA: İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğdeli Şair ve Yazarlar (c.1, 1990), Halil Ataman / Esaret Yılları, Bir Yedek

Subayın 1. Dünya Savaşı, Şark Cephesi Hatıraları (1990), TDOE – TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAMAN, Sadi Yaver

Folklorcu, yazar, müzisyen (D. 1906, Safranbolu / Karabük - Ö. 13 Aralık 1994, İstanbul). Safranbolu İdadisinde başladığı ortaöğrenimini İstanbul Erkek Lisesinde tamamladı (1926). Darülelhan ve Konservatuarı bitirdikten (1930) sonra bir süre öğretmenlik (1931-40), Ankara Radyosu halk müziği uzmanlığı (1940-42), Karabük Belediye başkanlığı (1942-47), İstanbul'da Beyazıt ve Kumkapı Belediye başkanlıkları yaptı.

Sonraki hayatında İstanbul Radyosunun halk müziği yayınlarının düzenlenmesi, Folklor Derneği başkanlığı gibi çalışmalarda bulundu. Türkiye'nin en zengin folklor arşivini kuran Ataman, Türkiye radyolarında bağlama çalarak türkü söyleyen ilk sanatçıdır.

ESERLERİ:

Safranbolu Düğünleri Oyun ve Türküleri (1936), *Halk Sazları ve Yerli Musikiciler* (1938), *Halk Musikisinde Seslilik ve Koro* (1941), *Halk Musikisinde Pentatonizme* (1941), *Halk Türkülerinde ve Oyunlarında Dramatik ve Temsili Unsurlar* (1943), *Halk Müziğinde Mizah ve Espri* (1943), *Köylerde Ortaoyunu ve Tiyatro* (1943), *Dağcıl Saz Şairlerinin Hür Fikirleri Yaymadaki Rolleri* (1944), *Karacaoğlan ve Dağ Olur Meşelerde* (1943), *Âşık Naili* (1945), *Müzik Folklorumuzdan Örnekler* (1945), *Bu Toprağın Sesi, Memleket Havaları* (1953), *Esnaf Türküleri* (1954), *Dümbüllü İsmail Efendi* (1974), *100 Türk Halk Oyunu* (1975), *Atatürk ve Türk Musikisi* (1991).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Cumhuriyet (14.12.1994), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ATAMAN, Şemseddin

Eğitimci-şair, siyaset adamı. 1913, Kalkankaya köyü / Posof / Kars doğumlu. Bazı şiirlerinde Altınoğlu takma adını kullandı. İstiklâl Savaşı'nda çete kumandanlığı yapmış, İstiklâl Madalyası almış Hafız Altın Hoca'nın oğlu. İlköğrenimini Ardahan'da tamamladı. Erzurum Öğretmen Okulu mezunu. İlkokul öğretmenliği, ilkokul müdürlüğü ve başöğretmenlik yaptı. Gazi Eğitim Enstitüsünü (1945) bitirdi. İlkokul müfettişliği ve Kars Millî Eğitim müdürlüğü görevlerinde bulundu. Kars milletvekilliği (1957-60) yaptıktan sonra Maliye Meslek Okulu müdürü olarak çalıştı.

ESERLERİ (Şiir):

Telli Pınar (1961), *Benim Dünyam* (1973).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖİBŞKA (c. 1, 1975), M.Gülseren - A. Şentürk / Malatyalı Şairler Antolojisi (1993), TBMM Albümü 1921-1996 (1996), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

ATAN, Sevinç

Şair. İzmir doğumlu. İlk, orta ve lise yılları İzmir'de geçti. 1966 yılında PTT İzmir Telgraf Müdürlüğünde muhabere memuru olarak çalışmaya başladı. 1967'de evlendi. Eşinin görevi nedeniyle sırasıyla Diyarbakır ve Ankara Telgraf Müdürlüklerine atandı. Bu illerde yıllarca görev yaptı. Daha sonra memuriyetten ayrıldı. 1973 yılından itibaren hayatını Ankara'da sürdürdü.

Şiir yazmaya 1966 yılında Sevinç Özgen adıyla başladı. Ürünleri *Ana, Hisler Bulvarı, Alternatif Sanat* gibi dergilerde ve bazı antolojilerde yayımlandı. Akçay 12. Gelenceksel Şairler ve Bestekârlar yarışması şiir dalında İkincilik Ödülü aldı. *Sevda Köşe Başında* adlı bir şiir kitabı vardır. Bazı şiirleri bestelenmiştir.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar – Şiir Antolojisi III (2004).

Hüseyin Rafet Ataol

ATAOL, Hüseyin Rafet

Eğitimci-şair. 1930, Alucra / Giresun doğumlu. Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulundan mezun olduktan sonra; Yozgat, Denizli, Şereflikoçhisar, Çarşamba, Samsun, Çanakkale, Ankara Altındağ ve Çankaya'da öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 1976 yılında emekli oldu. Edebiyatın yanı sıra ebru sanatı, hat sanatı, ahşap oymacılığı ve resimle ilgilenerek sergiler açtı, karma sergilere katıldı. Altı şiir kitabı vardır.

ESERLERİ:

Takıntım Oldu Sigara, Atasözleri ve Vecizeler.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Edebiyatızda Ankara-Kale Şiir Yıldızları (2005).

ATAÖV, Türkkaya

Siyasetbilimci. 1932, Gelibolu / Çanakkale doğumlu. İlk adını Atatürk dönemi İçişleri Bakanı Şükrü Kaya,

Türkkaya Ataöv

kendi adıyla kafiyeli olsun diye, Türkkaya koydu. İstanbul Robert Kolejini bitirdikten (1951) sonra Syracuse Üniversitesinde Uluslararası İlişkiler ve New York Üniversitesinde ekonomi öğrenimi gördü. Doktorasını Syracuse Üniversitesinde verdi (ABD, 1959). Yurda döndükten sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde görev aldı, doçent, profesör olarak fakültesinin Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalındaki görevini sürdürdü.

Sonraki yıllarda da yurtdışında Syracuse, Harvard, John Hopkins, Nehru üniversitelerinde dersler verdi. Yüzden fazla uluslararası konferansa tebliğleriyle katıldı. 1970-72 yıllarında Sovyet Bilimler Akademisi kadrosunda çalıştı. BM Her Türlü Irk Ayrımına Karşı Uluslararası Örgüt (1976), Nükleer Savaşa Karşı Uluslararası Bilimciler Grubu, Terörizme Karşı Uluslararası Komitesi adlı uluslararası kuruluşların yönetici ve üyeleri arasında bulundu. Irkçılık, terörizm, nükleer savaş, Filistin insan hakları ve savaş tutsakları konularında da çalıştı. Onu resimle ilgili olmak üzere, kitaplarının çoğu yurtdışında yayımlandı. Resimle de ilgilenerek resim sergileri açtı.

Türkkaya Ataöv'ün 1948 yılından itibaren çeşitli uluslararası sorunları irdelediği makalelerini yayımladığı yurtiçi ve dışındaki gazete ve dergilerden başlıcaları: Gazeteler: *Cumhuriyet, Milliyet, Vatan, Politika, Demokrat, Güneş, Barış, Halkçı, Yeni Ulus, Dünya, Yeni Asır, The T. Daily News, The Statesman* (Bombay), *Journal de Genevre* (Cenevre), *Nation* (Nairobi). Dergiler: *AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, TBMM Dergisi, The Turkish Yearbank of International Relations, Sanat Çevresi, Ankara Sanat, Sanat, Yön, Sosyal Adalet, Devrim, Öğretmen Dünyası, Briefiny, Bilim ve Sanat, The Middle East International, The Economist, Medunarodna Politika* (Belgrat), *Internationale Politik, Tendenzen* (Münih), *Democratic World* (Yeni Delhi), *Crescent, Art and Poetry Today, Proche Orient et Tiers-Monde* (Paris), *Pris-*

ma (Havana), *Lumea* (Bükreş). Yaklaşık yerli-yabancı doksan yedi dergi ve gazeteye yazdı. Yazdıkları yirmi dile çevrildi.

Dünyada Türk-Ermeni ilişkileri üzerine en fazla yayını olan yazar olarak tanınd. İki Paris davası, dört Avrupa Parlamentosu ile otuz üç Birleşmiş Milletler oturumuna konunun uzmanı olarak katıldı. *11 Eylül: Terörle Savaş mı Bahane mi* adlı kitabında 11 Eylül'ü ve ABD'yi eleştirel bir gözle inceledi. BM çerçevesinde birçok önemli görev üstlenen Prof. Ataöv'e uluslararası çalışmalarından verilen on altı madalya ve ödül arasında, Birleşmiş Milletler Özel Barış Ödülü, Bophuthatswana Üniversitesi Afrika Uzmanlığı, (Eski Federal) Yugoslavya Aytın Çelenk, İtalyan Şövalyeliği, 3 Balkan ülkesinden Azınlıklar Uzmanlığı, Filistin Şeref Madalyası, Rus Bilimler Akademisi, Küba Felix Elmuza ödülleri vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Sovyetler Birliği Devlet İdaresi (1961), *Amerikan Belgeleriyle Amerikan Emperyalizminin Doğuşu* (1968), *Afrika' da Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri* (1975), *Nazım Hikmet'in Hasreti* (1976), *Eşref Üren* (1980), *A. Brief Glance at the Armenian Question* (1984), *Siyonizm ve Irkçılık, Kudüs ve Devletler Hukuku, Bilimsel Araştırma El Kitabı, İkinci Cihan Savaşı, Turkish Foreign Policy; 1939-1945, Silahsızlanmanın Gereği, Amerika NATO ve Türkiye, Ermeni Sorunu: Bibliyografya, Turkish Painting, Pictura Turka* (Bükreş), *L'Utilization des Caux Palestiniennes et la Droit International* (Quebec), *The Independent Personality of the Palestinias Through Their Arts* (Londra), *Zionism and Racism* (New York), *The Case of South Africa* (Londra), *The Andonian "Documents", Attiributed to Talat Paşa, Area Forgeries, A "Statement" Wrongly Attiributed to Mustafa Kemal Atatürk, Muzaffer Akyol* (A. Mengüç, A. Kazancıgil, T. S. Halman, İ. Tunalı ile birlikte, 2002), *Nazım Hikmet'in Hasreti* (2002), *11 Eylül: Terörle Savaş mı Bahane mi?* (2004).

Eserleri bazıları bir-iki forma, bazıları yedi yüz sayfa olmak üzere akademik yayınlarıyla birlikte yüz yirmi beşten fazladır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), Turhan Günay / Türkkaya Ataöv - Ayhan Şimşek / 50 Yılda 125 Kitaba İmza Koymuş Bir Bilim Adamı: Türkkaya Ataöv - Anıl Çeçen / Geleccğin Gündemine Işık Yckta Güngör Özden / Gerçek ve Güçlü Bir Atatürkçü (Cumhuriyet Kitap, 18.7.2002), Radikal Kitap (10.9.2004).

Atilla Atar

ATAR, Atilla

Ressam. 1944, Trabzon doğumlu. Manisa Gazi İlkokulu, Kınık Ortaokulu, Edirne Erkek İlköğretmen Okulu mezunu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümünde lisans (1962-65), Paris'te Ecole Nationale Superieure des Beaux Arts'de baskı resim dalında uzmanlık (1980-81) öğrenimi gördü. Türkiye'ye döndükten sonra sırasıyla İzmir Buca Eğitim Enstitüsü ve Eskişehir Anadolu Üniversitesinde çalıştı. 1986'da sanatta yeterliliğini aldı, 1990'da doçent, 1995'te profesör oldu. Anadolu Üniversitesinde Baskı Sanatları Bölümünü kurdu. Aynı üniversitede Güzel Sanatlar Fakültesi dekanlığı yaptı.

Atilla Atar bir özgün baskı sanatçısıdır. Resimle ilgili olarak 1988 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gülhane Parkı Resim Yarışmasında birincilik ödülü, 1990 DYO Resim Yarışmasında mansiyon, 1990 İzmir Büyükşehir Belediyesi 9 Eylül Resim Yarışmasında ikincilik ödülü, 1993 4. Ahi Evran Resim Yarışması birincilik ödülü, 1995 56. Devlet Baskı Resim Sergisinde başarı ödülü gibi ödüller aldı. Çeşitli illerde on dokuz baskı-resim sergisi açtı. Özgün baskı üzerine *Başlangıçtan Günümüze Taşbaskı* (1994) adlı bir kitabı vardır.

"Özgün baskı alanında daha çok litografi üzerine yoğunlaşan Atar, litografi tekniğinin zengin olanaklarını kullanarak figürsüz, öyküsüz, daha çok sanatsal sorunları irdeleyen baskı resimler yapmaktadır. Biçimsel etkilere öncelik veren bir anlatımı vardır. Özgün baskının içeriksel sorunlarıyla fiziksel boyutun dengesinde, dışavurumcu ve içedönük imgelere ağırlık veren bir anlatım dili geliştirmiştir. Son dönem baskı resimlerinde anonim kent imgelerine yönelmektedir. Onun insansız, yalıtılmış ve ıssızlığa terkedilmiş kentleri, çağımızın yıkım kültürünü simgeleyen imgelere dönüşmektedir." (Mümtaz Sağlam)

HAKKINDA: Mümtaz Sağlam / Sanat Koleksiyonu-Türk Sanatında 1950 Sonrası Çağdaş Yaklaşımlar ve Koleksiyondan Örnekler (c. 2, 2004).

ATAR, Aygün

Yakın tarih araştırmacısı. İlk, orta ve lise eğitimini 1981 senesinde Bakü'de tamamladı. 1981-86 yıllarında Bakü Devlet Üniversitesinde okudu. 1986-88 yıllarında Azerbaycan Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsünde yüksek lisansını *"Türkiye'nin Transkafkasya Politikası"* teziyle tamamladı. 1988-92 yıllarında *"Azerbaycan Siyasi Muhacirlerinin Türkiye'deki Faaliyetleri (1920-1933)"* konulu doktora tezini tamamlayarak Rusya Bilimler Akademisi tarafından siyasi tarih dalında bilim doktoru unvanını aldı. Azerbaycan Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsünde çalışmasını devam ettirdi. 1993'te yardımcı doçent, 1994'te *"Türkiye-Azerbaycan Siyasi İlişkileri 1918-1933"* teziyle doçent oldu. Bir süre TRT Dış Yayınlar Servisinde ve Başbakanlıkta müşavir; 1998 senesinden sonra Dumlupınar Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü başkanlığı ve Tarih Araştırmaları Merkezi müdürlüğü görevlerini yürüttü.

Yakınçağ tarihi, Türkiye'nin Transkafkasya politikası, Türkiye-Rusya ilişkileri, Türkiye'nin Ortadoğu politikası, Rus arşiv belgelerine esasen Ermeni terörü ve İran Türkleri alanlarıyla ilgilendi. Bakü'de ve ABD'de yayımlanan dergilerde, *Askeri Tarih Bülteni, Avrasya Strateji Araştırma Dergisi, Türkler-Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları, Stratejik Araştırmalar, Orta Doğu Araştırmaları, Review of Armenian Studies* dergilerinde makaleleri yayımlandı. Dünya Türkleri Kongresinin yönetim kurulu üyesi ve Türkiye temsilcisi, Avusturya Türk Bilim Ofisi üyesi, İran'da yaşayan Türklerin bilimsel dergisi *Varlık* dergisinin yayın kurulları üyesi ve Türkiye temsilcisidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *XX. Asrın I. Yarısında Azerbaycan Muhacereti* (1998), *Azerbaycan Muhaceretinin Türkiye'deki Faaliyeti (1920-1931)* (1998), *Azerbaycan-Türkiye İlişkileri (1917-1922 Yılları)* (1998), *XVII. Asrın Başlarında Safevi-Osmanlı Siyasi İlişkileri* (2001).

ÇEVİRİ: *İslâmiyetin Doğuş Tarihi* (1993).

ATAR, Fahrettin

İlahiyatçı. 1975'te Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde *"İslâm Adliye Teşkilâtının Ortaya Çıkışı ve İşleyişi"* adlı doktora tezini tamamladı. 1976 yılında Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünde öğretim üyesi olarak göreve başladı. Bu enstitüde müdür yardımcısı ve müdür olarak görev yaptı. 1982'de doçent oldu. 1983'te Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nden Marmara Üni-

Fahrettin Atar

versitesi İlâhiyat Fakültesine naklen atandı. 1989'da profesör unvanını aldı. Burada bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı; İlâhiyat Meslek Yüksek Okulunda da müdürlük görevlerinde bulundu. İslâm hukuku alanında kaleme aldığı araştırma yazılarını *Diyanet, MÜ İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

İslâm Adliye Teşkilatı (1979), *Fıkıh Usulü* (1988), *İslâm İcra ve İflas Hukuku* (1991).

ATASAĞUN, Galip

Dinler tarihi araştırmacısı. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Aynı üniversitede Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisansını (1989) ve doktorasını (1996) tamamladı. Aynı fakültenin Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği bölüm başkan yardımcısı, aynı yerde bölüm başkanı, Fakülte Kurulu üyesi olarak çalıştı. Yazılarını *SÜ İlâhiyat Fakültesi* dergisinde yayımladı. Dinler Tarihi Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Hıristiyanlıkta Kıyâmet Alâmetleri ve Dünyanın Sonu (2001), *Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve Mesnevîde Bahsedilen Dinler* (2001), *İlâhî Dinlerde (Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâmda) Dinî Semboller* (2002), *Mevlânâ ve Türbesi-*

Galip Atasağun

Ziyaret Fenomeni Açısından Bir Değerlendirme (2004).

ATASEVER, İshak Raşit

Şair ve yazar (D. 1931, Emir köyü / Varna / Bulgaristan – Ö. 1982, İstanbul). İshak Raşidov imzasını da kullandı. Razgrat Türk Öğretmen Okulundan mezun olduktan sonra bir yıl Bakü'de okudu. Daha sonra Bulgaristan'a dönerek Sofya Üniversitesinde yeni açılan Türkoloji Ana Bilim Dalının ilk öğrencilerinden biri oldu.

Öğrencilik yıllarında Sofya Radyosunun Türkiye masasında çalışmaya başladı. Sonraki yıllarda *Halk Gençliği* gazetesinde ve Halk Eğitimi Yayınevinde çalıştı. 1969 yılında turist olarak geldiği Türkiye'de kaldı. İstanbul liselerinde bir süre Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı.

ESERLERİ

ELEŞTİRİ: *Yankı* (Sofya, 1966),

UZUN ÖYKÜ: *Yeşil Kuşak* (Sofya, 1966), *Ayrılırken* (Sofya, 1968).

ÇOCUK KİTABI: *Dostlar ve Düşmanlar* (öyküsel manzum çocuk şiirleri, Sofya, 1967).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

ATASEVER, Tevfik Turan

Şair ve yazar. 1928, Erivan doğumlu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1953) mezunu. Tarım Bakanlığı Iğdır Devlet Üretme Çiftliğinde bağ-bahçe şube şefi (1955-56), daha sonra Devlet Su İşleri Iğdır 84. Şube ile Elazığ 9. Bölge Müdürlüğünde (1956-59) işletme mühendisi olarak görev yaptı. Iğdır İlçe Ziraat şube başkanı ve Van Teknik Ziraat müdürü oldu (1959-62). Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri genel müdürlüğü ile teknik neşriyat şube müdürlüğü görevlerinde bulundu (1962-75). İngiltere'ye giderek Londra Üniversitesinde (1968-69) Zirai Ekonomi eğitimi aldı. Kıbrıs'ta Güzelyurt Tarım Meslek Lisesini kurdu ve iki yıl bu okulda müdürlük yaptı (1975-77). Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı basın yayın ve halkla ilişkiler daire başkanı iken emekli oldu (1979-80). Ankara Türk Ziraat Mühendisleri Birliği idare müdürü ve vakıf genel sekreteri olarak çalıştı (1983-85). Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliğinde (1985-94) yayım-tanıtım ve dokümantasyon müdürlüğü yaptı. Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliğinin Genel Sekreterliğini üstlendi (1996-99). 1999 yılında Ankara'dan ayrılarak İzmir'e yerleşti.

Şiire olan ilgisi ortaokul yıllarında başladı. Ziraat Fakültesinde öğrenciyken altı sayı devam eden *Aras* adında aylık bir kültür dergisi ile Van'da arkadaşlarıyla *Gölden Sesler* adlı bülteni yayımladı. Şiir ve yazıları, çeşitli dergilerde yer aldı. Şiirlerini daha çok hece vezniyle ve duru bir Türkçeyle yazdı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: Gençliğe Sesleniş (1953), *Dilimde Kıbrıs* (1975), *Sesim* (yayıma hazır), *Sosyal Yaralar* (yayıma hazır).

DİZİ YAZI: *Adada Bir Yıl* (1910).

ARAŞTIRMA: *Tavşan Üretimi* (Gülsel Pekin ile birlikte adapte, 1973), *Haberleşme İlkeleri* (1977).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDF Ansiklopedisi 1 (2002).

Tevfik Turan Atasever

ATASOY, Ahmet Emin

Şair. 16 Mayıs 1944, Tırgovişte (Eskicuma)-Krepça / Bulgaristan doğumlu. Lise öğrenimini Popovo'da tamamladıktan sonra (1962), Şumen (Şumnu) Yüksek Eğitim Enstitüsünde başladığı yükseköğrenimini Sofya Üniversitesinin Türkoloji Bölümünde tamamladı. Uzun yıllar köyünde öğretmenlik yaptı. Kısa bir süre Sofya Radyosunun Türkçe Bölümünde çalıştı. Türkçe öğretimin yasaklanması nedeniyle (1972) uzun yıllar Bulgarca öğretmenliği görevinde bulundu. Birkaç yıl *Yeni Hayat-Nov Jivot* dergisinin Tırgoviştr il muhabirliğini yürüttü. Ülkede Türk aydınlara uygulanan baskının (özellikle 1985-86 döneminde) o da uzağında kalamadı. Tutuklamalar, sorgu / soruşturmalardan geçti. 1989'un büyük göç kafilesine katılarak Türkiye'ye geldi. Bursa'da yerleşerek öğretmenliğini sürdürdü.

Edebiyat dünyasında adını 1960'ta *Yeni Işık* gazetesinde yayımlanan şiirleriyle duyurdu. Yazdıkları daha sonra *Halk Gençliği* ve *Puls / Nabız* gazeteleri ile Türkçe ve Bulgarca olarak çıkan aylık kültür ve sanat dergisi *Yeni Hayat / Nov Jivot*'un Tırgovişte il muhabirliğini yürüttü. İstanbul'da çıkan aylık edebiyat sanat kültür ve eğitim dergisi *Tuna*'nın edebiyat ve sanat sorumluluğunu yürüttü. Bulgar ve Rus şiirinden birçok çeviri

Ahmet Emin Atasoy

yaptı. Uzun yıllar hece ölçüsüyle yazdığını şiirlerinde daha sonra serbest ölçüyü benimsedi. Şiirleri, yazıları ve çevirileri *Cumhuriyet Kitap, Çağdaş Türk Dili Bahçe, Bursa'da Yaşam, Düşlem, Kavram-Karmaşa, Lül, Öner Sanat, Tömer, Türk Dili, Yaba Edebiyat* gibi dergilerde olduğu gibi ülke dışında çıkan birçok gazete ve dergide de yayımlandı.

"Genel olarak ele alındığında Ahmet Emin Atasoy'un şiirini üç boyutta nitelemek olasıdır; sevgi, dürüstlük kavgası ve nostalji. (...) Bunca acı olayları, derinden yaralanışını, iç dünyasındaki çoğu korkunç birikimi, ticari meta haline getiriyor görünümü vermeden, durulmasını bekleyerek şiirleştirmeye kalkışması, Ahmet Emin Atasoy'un şiir dünyasının ayrı bir özelliğidir. Kavgacı bir şiire geçmeden, insani ve uygarca bir tutumla yaklaşıyor konulara." (Sabahattin Bayramöz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sensizliğinle Beraber* (Sofya, 1968), *Yüreğimde Şirin Tuna Aktıkça* (1994), *Duygu Burgacı* (1998), *Rüzgârların Küstürdüğü Yapraklar* (1998), *Perdeledim Penceremi Geceye* (1998), *Aşkın Yaşı Yok* (1999), *Damla Damla* (1999), *Sevgi Denizi* (çocuk şiirleri, İstanbul, 2001), *Küllerde Kor Ararken* (2004), *Moleben za dijd* (Yağmur Duası, Bulgarca, 2004), *Dünya Vurdu Başıma* (2004).

YILLIK ve ANTOLOJİ: *1967'nin Bıraktığı Şiirler* (Bulgaristan'da Naci Ferhadov'la birlikte, 1968), *XV. Yüzyıldan Bugüne Rumeli Motifli Türk Şiiri Antolojisi* (2001).

DENEME / İNCELEME: *Birikmiş Yansımalar Vitrini* (2004).

HAKKINDA: İbrahim Tatarlıev / Antoloji (Narodna Prosveta /Ulusal Eğitim, 1964), B. Petrov / Kökler ve Kanatlar (Bulgarca, Yeni Işık / Nova Svetlina gazetesi, 1972), Biagoy Dimitrov / Daha İyisi Can Sağlığı (Bulgarca, Yeni Hayat-Nov Jivot dergisi, sayı: 9, 1975), Mehmet Çavuş / 20. Yüzyıl Bulgaristan Türklerinin Şiiri (1988), Muharrem Tahsin / En Önde Yürüdüler (Filiz gazetesi, Sofya, 02.04.1993), Sabahattin Bayramoz / Çok Sorunlu Bir Yaş Günü Kokteyli (Balkanlarda Türk Kültürü, sayı: 11, 1994), Fulya Bayraktar / Göçmen Acıların Şairi (Bursa Olay, 28.12.1996), Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (c. 8 / Bulgaristan Türkleri Edebiyatı, 1997), Mehmet Çavuş / Bursalı Kalemdaşlarımız Edebiyat ve Sanat Peşinde (Tuna dDergisi, sayı: 25, 1998), Kemal Selçuk / Aşkın Yaşı Yok (Bursa Olay, 26.10.1999), Ahmet Emin Atasoy / XV. Yüzyıldan Bugüne Rumeli Motifli Türk Şiiri Antolojisi (2001), Mehmet Çavuş, Kitaplaşan Rumeli Motifli Şiirler (Tuna dergisi, sayı: 55-56-57, 2001), Kemal Selçuk / Dizelerdeki Rumeli (Bursa Olay, 16.8.2001), Cumhuriyet Kitap (27.12.2001), Virgül (sayı: 44, Ekim 2001), Bursa Ansiklopedisi (c. 1, 2002), Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002), Kemal Selçuk / Atasoy'un Sevgi Denizi (Bursa Olay, 18.1.2002), Galip Sertel / Küllerde Kor Ararken Kitabı Üstüne (Tuna dergisi, sayı: 89-90, 2004), Güngör Gençay / Küllerde Kor Ararken (Yaba Edebiyat, sayı: 28, 2004), Halit Aliosman Dağlı / Ardinolular Arasına Hoş Geldin (Ardinski Glas / Ardino'nun Sesi, Mayıs 2004), Nehir Polat / Dünyaya Âşık Şair (Bursa Olay, 29.12.2004), Ahmet Şerif Şerefli / Giderayak (2005), Hasan Akarsu / Küllerde Kor Ararken (Yaba Edebiyat, sayı: 32, 2005), Hüseyin Rasim Güler / Dünya Vurdu Başıma (Tuna, sayı: 95-96, 2005), Mehmet Çavuş Birikmiş Yansımalar Vitrini Üstüne (Tuna, sayı: 89-90, 2005).

ATASOY, Fahri

Felsefe ve sosyoloji araştırmacısı. 1961, Nallıhan / Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini ilçesinde, liseyi Hasanoğlan Atatürk Öğretmen Lisesinde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunu. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans, Gazi Üniversitesi Felsefe Bölümünde ikinci yüksek lisans ve son olarak Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde doktora çalışmasını tamamladı. Küreselleşme, milliyetçilik ve sosyal teori konularında *Kök Araştırmalar, Türk Yurdu, 2023* gibi çeşitli dergilerde makaleleri yayımlandı.

Meslek hayatına Sivas Hafik İmam Hatip Lisesinde (1987) felsefe öğretmeni olarak başladı. Beş yıllık lise felsefe öğretmenliğinden sonra, Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde araştırma görevlisi olarak, Pamukkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2000 yılından itibaren bir kamu kurumunda yönetici olarak görevine devam etti.

ESERLERİ:

Sorokin'in Toplum Felsefesi (1997), *Küreselleşme ve Milliyetçilik* (2005).

ATASOY, Gülay

Yazar. 1956, Ekinözü / Kahramanmaraş doğumlu. Gaziantep Kız Meslek Lisesi mezunu. 1977 yılından bu yana *Yeni Asya* gazetesinde günlük, sonradan haftalık yazıları yayımlandı. Yazıları ayrıca çeşitli dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Aile Huzuru (1988), *Biz Kadınlar* (1993), *Bir Sığınak Hayat* (1993), *Gerçeği Arayan Genç Kız* (1994), *Nasıl Örtündüler* (1995), *Ölümü Yaşarken* (1999), *Risale-i Nur Nedir?* (2002), *İdeal Bir Eş misiniz?* (2002).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ATASOY, İhsan

Gazeteci-yazar. 1949, Of / Trabzon doğumlu. 1969-70 döneminde İstanbul İmam Hatip Lisesinden, 1973-74 döneminde İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden mezun oldu. Uzun süre köşe yazarlığı yaptı. *Yeni Nesil* gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğünden emekli oldu.

ESERLERİ:

Peygamberler Tarihi (1994), *Bir Adım Daha* (1998), *Sahabiler Ansiklopedisi 1-2* (İsmail Mutlu / Cemal Uşşak / Mehmed Paksu / Zeki Sarıtoprak / Şaban Döğen ile, 1999), *Vazifelerimiz, İstikamet İbadet Bir Adım Daha, Doğru İslâmiyet* (2000), *Gençlik ve Arkadaşlık* (2003), *Allah Resulü ile 24 Saat* (2005), *Peygamberimiz Neden Çok Evlendi?, Yolumuzu Aydılatan Işık* (Zübeyir Gündüzalp - Mehmed Paksu ile), *Muhabbetullah, Hayatını Davasına Adayan Adam Av. Bekir Berk. Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali* (Hazırlayan: Cemal Uşşak, Mehmed Paksu, Ümit Şimşek ile Katkıda Bulunan: Refet Kavukçu)

ÇEVİRİ: *Açıklamalı Cevşenü'l-Kebir ve Türkçe Okunuşu* (yay. haz. Kenan Demirtaş, 3. bas. 1998).

ATASOY, Mehmet Ali

Şair. 20 Temmuz 1951, Gümüşhane doğumlu. Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü (1973) mezunu. Fen bilgisi öğretmeni olarak Ordu, İstanbul ve İzmir'de çalıştı. Mesleğini bir süre de Türkmenistan'da sürdürerek İzmir'e döndü. 1996'da emekliye ayrıldı. Şiirleri *Ege'de Karadeniz'in Sesi* dergisinde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Mavisel (1983), *Dizelerle Bilginler/ Karadenizliler Destanı* (1986), *Çengel* (2001).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

ATASOY, Sümer

Arkeolog-araştırmacı. 26 Mart 1943, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalında (1994)

doktorasını *"Antik Çağda Amisos"* teziyle tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesinde 2000'de yardımcı doçent, 2001'de doçent oldu. İstanbul Üniversitesi Taşınmazları İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu, Kültür ve Tabiat Varlıkları Değerlendirme Komisyonu, Tıp Müzesi Kurma Komisyonu üyeliği görevlerinde bulundu. Alanında konferanslar verdi, bildiri sundu, çeşitli yüzey araştırmaları yaptı, kazılara katıldı. *Colloquia Pontika, Ancient West & East, Anadolu Araştırmaları* dergilerinde yayın kurulu üyeliği yaptı. Türk Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü, Arkeologlar Derneği, American Association of Museums (ABD), Institute of Classical Studies University of London (İngiltere), Museums Association (İngiltere) üyesidir.

ESERLERİ:

Müzeler ve Müzecilik Bibliyografyası (1996-2001) (2003), *Ancient Greek Colonies in the Black Sea II* (ortak, ed. D.V. Grammenos-E.K. Petropoulos, Selanik, 2003).

ATASÜ, Erendiz

Öykü yazarı. 1947, Ankara doğumlu. Ankara Koleji (1964) ve Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (1968) mezunu. Bitirdiği fakültede asistan, doçent (1980) ve profesör (1988) oldu. Emekli olduğu Mart 1997'ye dek, Farmakognozi dalında öğretim üyesi olarak çalıştı.

İlk öyküsü *"Balkon Saati"* 1981 yılında *Sanat Edebiyat 81*'de yayımlandı. Diğer öyküleri *Varlık, Düşün, Saçak, Çağdaş Türk Dili, Papirüs* gibi çeşitli dergilerde yayımlandı. İlk kitabı *Kadınlar da Vardır* yayımlanmamış dosya iken Akademi Kitabevi yarışmasında birinci olarak 1983'te kitaplaştı. *Yaşlı Bir Genç Kız* adlı tek hikâyesiyle Benazus Yarışmasında jüri özel ödülünü, *Taş Üstüne Gül Oyması* ile 1997 Yunus Nadi ve 1998 Haldun Taner öykü ödüllerini, *Dağın Öteki Yüzü* ile 1996 Orhan Kemal Roman Ödülünü kazandı. *Dağın Öteki Yüzü* İngilizceye çevrildi ve 2000'de İngiltere'de yayımlandı. *Lanetliler, Das Lied des Meeres* adıyla Almancaya çevrilerek 2004'te Almanya'da yayımlandı. Ayrıca kimi öyküleri İngilizce, Fransızca, Almanca ve Flemenkçeye çevrilerek, çeşitli antolojilerde yer aldı.

Kadın sorunları ve kadın özgürlüğü, toplumsal ve yazınsal sorunlar üzerine makaleleri ve denemeleri çeşitli yazın dergilerinde yayımladı. Bunları da deneme kitaplarında topladı.

"Erendiz Atasü'nün son romanı Bir Yaşdönümü Rüyası, en az Dağın Öteki Yüzü kadar başarılı, kurgu açısından ise en güçlü romanı kanımca. Bu yeni

Erendiz Atasü

romanın da kahramanı kadın ve olaylar yine bu kadın kahramanın bakış açısından veriliyor. Atasü'nün diğer romanlarında olduğu gibi, yine kişisel yaşam serüveni tarihsel bir kesit içersinde, bu kez 70'li yıllardan günümüze gelişen olaylar çerçevesinde işleniyor. Kişilerin yazgısı, Türkiye'nin yazgısı ile iç içe." (Oya Batum Menekşe)

"Dağın Öteki Yüzü dikkatle ve bir bütün olarak incelendiğinde onun modernist anlamdaki tarih, gerçek, kurmaca ve benlik kavramlarını nasıl sorunsallaştırdığını görürüz. Giriş ve sonuç kısımları "Kemalistler" kısmına eklendiğinde geçmişin aktarıldığı bu ana bölüm estetik açıdan salt bir kurmaca metin (roman ya da öykü dizisi) olmaktan çıkar. Bu kısımdaki birçok olay ve kişinin doğrudan yazarın kendi geçmişinden alındığı açıklanmış olur ve öykü bir kurmaca metin olduğu kadar bir otobiyografi, biyografi, bilimsel metin, tarih metni özelliklerini de taşımış olur. Ancak tarihsel açıdan incelendiğinde anlatıdaki gerçek kişiler ve olaylar kurmaca olanlarla birlikte ve aynı düzlemde verildiğinden kurmacanın nasıl gerçeği sildiğini anlarız. Sonuç olarak Dağın Öteki Yüzü'nde bir yandan yaşamın kurmacalığı ve kurmacanın gerçekliği gerçek/kurmaca ayrımı ortadan kaldırılarak sergilenmiş olur, bir yandan da geçmişin ne ölçüde güncelle, güncelin ise nasıl geçmiş ve gelecekle tanımlandığı, yazarın yaşamından verdiği örneklerle ortaya konmuş olur." (Dilek Doltaş)

"Erendiz Atasü ilk öykü kitabıyla Kadınlar da Vardır diyerek girmiştir yazın dünyasına. Demek daha o zaman bir kadın olarak kendi sesini duyurmak isteğiyle. Her ne kadar A. Kadir o kadınca sesi duyamamış ve kitapta anlatılanları 'küçük burjuva yapısı içinde bunalmış insanın ruh halleri' olarak algılamışsa da, gerçekte hep kadınlar üzerinedir bu öyküler. Her kesimden ve farklı bilinç düzeyindeki kadınlar. Hepsinin ortak bir paydası vardır: erkek egemen toplum düzeninin neden olduğu hırpalanma. Şu ya da bu biçimde hepsi ezilmiş ve zedelenmiştir bu düzende. Onları bir araya getiren de budur. Bu ilk kitapta Atasü'nün sonradan yılmadan vurgulayacağı konular hemen belirmektedir." (Sevda Çalışkan)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kadınlar da Vardır* (1983), *Lanetliler* (1985), *Dullara Yas Yakışır* (1988), *Onunla Güzeldim* (1991), *Taş Üstüne Gül Oyması* (1997), *Uçu* (1998).

ROMAN: *Dağın Öteki Yüzü* (1995), *Gençliğin O Yakıcı Mevsimi* (1999), *Bir Yaşdönümü Rüyası* (2002), Açıkoturumlar Çağı (2006).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Benim Yazarlarım* (2000), *Kadınlığım, Yazarlığım, Yurdum* (2001), *İmgelerin İzi* (2003), *Kavram ve Slogan* (2004).

HAKKINDA: Asım Bezirci / Seçme Hikâyeler (1990), Arif Ay / Anne Hikâyeleri (1991), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Yaşar Nabi Nayır-Enver Ercan / Tanzimat'tan Günümüze Türk Öykü Antolojisi (1994), Kâmuran S. Eren / Erendiz Atasü ile "Uçu" Üzerine, Üç İmli Sözcüklerin Öyküsü (Cumhuriyet Kitap, 22.10.1998), Kamuran Semra Eren / Üç İmli Sözcüklerin Öyküsü (Cumhuriyet Kitap, 14.1.1999), K. S. Eren / Acı Veren İzlerden Güzellik Yaratmaktır Önemli Olan Dilek Doltaş / Cinsellik, Yaşam ve Zaman Üzerine - (Cumhuriyet Kitap, 18.11.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ayla Kutlu / Zamanı Parçalara Ayıran Bir Roman (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2000), Zeynep Aliye / Türkiye Az Sevilmiş Çocuklar Ülkesi (Cumhuriyet Kitap, 27.4.2000), Elizabeth Maslen / Çağdaş Türkiyc'nin Tarihi (Cumhuriyet Kitap, 24.8.2000), Ahmet Günbaş / "Dağın Öteki Yüzü"ne Bakarken (Cumhuriyet Kitap, 14.9.2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Mehmet Hengirmen / 2000 Yılında Türk Öykü Antolojisi (2000), Ceylan Koryürek / Erendiz Atasü ile "Benim Yazarlarım" Üzerine: "Yaratma Ateşi Küllenmemişler, Hep Yazacaktır" (Cumhuriyet Kitap, 8.3.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Ayla Kutlu / Erendiz Atasü'den "Kadınlığım, Yazarlığım, Yurdum": Bir Kitabı Okurken Bir Yazarı Görmek (Cumhuriyet Kitap, 31.1.2002), Turhan Günay / Erendiz Atasü - Kamuran Semra Eren / Bu Kez "Bir Yaşdönümü Rüyası" ile Geliyor - Prof. Dr. Oya Batum Menteşe / Erendiz Atasü ve "Bir Yaşdönümü Rüyası" (Cumhuriyet Kitap, 12.9.2002), Bir Yaşdönümü Rüyası (Cumhuriyet Kitap, 10.10.2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002)-Beyoğlu Öyküleri (2002), Tamer Kütükçü / Erendiz Atasü-Bir Yaşdönümü Rüyası (Varlık Kitap, Temmuz 2003), Sevda Çalışkan / Bir Somutlama Ustası: Erendiz Atasü (Varlık, Nisan 2004).

ATAŞ, Ahmet

Şair. 1973, Bruka köyü / Batman doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü-

AHMET ATAŞ

DENGBÊJ

Yeşil kaputunun gizli cebinde
Paslı bir kilit ve bir kaval taşırdı
Sesi güneşin hoşbeşine hazırlanırken
Suların karanlığını yoklardı kavalı
Mem'e sunulan o baygın ağıda
Aşkın saklı hazinelerine ulaşırdı
Rüzgâra tutulmuş geceydi kandili.

nü bitirdi. Şiir ve denemeleri *Varlık, Defter, Kunduz Düşleri, Mecaz, Yaratı* ve *Özgür Bilime Doğru* dergilerinde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümünü *Suskun Kavallar Medresesi* (2004) adlı kitabında topladı.

"Ahmet Ataş'ın ağır denemeyecek, ancak ağıra bir hayli yakın hareket tarzıyla zekâsının kıvraklığı arasındaki paradoksu, bir gerekçeye kavuşturmak, onu yakından tanıyınca zor olmadı benim için. Duyarlık, zekânın prangası değilse bile, kelepçesidir. Ahmet Ataş, zekâsının çemberi her daim kırmaya eğilimli kalkışmalarını duyarlığıyla bastırmayı, kişiliğinin başat özelliği kılmıştır. Bırakın kırmayı yahut incitmeyi, ürkütmekten bile odu kopar. Şiirlerine de yansıyan bir kişilik özelliğidir bu. Yüzeydeki dalgayı dibe çeker; yüzeydeki huzurlu dinginliğin altında anaforlanan "büyük gerçek"le boğuşur." (Adnan Satıcı)

HAKKINDA: Adnan Satıcı / Kuşağını Yadırgayan Bir Şair: Ahmet Ataş (www.ozgurpolitika.org, 28.4.2005).

ATATÜRK, Mustafa Kemal

Devlet adamı, asker (D. 23 Nisan 1881, Selanik - Ö. 10 Kasım 1938, İstanbul). İlkokula Hafız Mehmet Efendi'nin mahalle mektebinde başladı, sonra babasının isteğiyle Şemsi Efendi Mektebine geçti. Manastır Askeri İdâdisi (1899), Harp Akademisi (1905) mezunu. 1905-07 yılları arasında Şam'da 5. Ordu emrinde görev yaptı. 1909'da İstanbul'a giren Hareket Ordusunda kurmay başkanı olarak görev aldı. 1910 yılında Fransa'ya gönderildi. Picardie Manevralarına katıldı. 1911 yılında İstanbul'da Genel Kurmay Başkanlığı emrinde çalışmaya başladı. 1911 yılında İtalyanların Trablusgarp'a saldırısı ile başlayan savaşta, bir grup arkadaşıyla birlikte Tobruk ve Derne bölgesinde görev aldı. 1912'de Derne komutanlığına getirildi. Ekim 1912'de Balkan Savaşı başlayınca Gelibolu ve Bolayır'daki birliklerle savaşa katıldı.

Dimetoka ve Edirne'nin geri alınışında büyük hizmetlerde bulundu. 1913 yılında Sofya ateşemiliterliğine atandı. Bu görevde iken 1914 yılında yarbaylığa yükseldi. Ateşemiliterlik görevi Ocak 1915'te sona erdi. Çanakkale Savaşı'nda komuta ettiği 19. Tümen, düşmanı Conkbayırı'nda durdurdu. Mustafa Kemal, bu başarı üzerine albaylığa yükseldi. 1916'da Edirne ve Diyarbakır'da görev aldı. 1916'da tümgeneralliğe yükseldi. Rus kuvvetleriyle savaşarak Muş ve Bitlis'in geri alınmasını sağladı. Şam ve Halep'teki kısa süreli görevlerinden sonra 1917'de İstanbul'a geldi. Veliaht Vahdettin Efendi'yle Almanya'ya giderek incelemelerde bulundu. 1918-'de Halep'e 7. Ordu komutanı olarak döndü. Aynı yıl Yıldırım Orduları Grubu komutanlığına getirildi. Bu ordunun kaldırılması üzerine İstanbul'a gelip Harbiye Nezâretinde göreve başladı.

Mondros Mütarekesi'nden sonra İtilaf Devletleri'nin Osmanlı ordularını işgale başlamaları üzerine 9. Ordu müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı. Aynı yıl Erzurum ve Sivas Kongrelerini toplayarak vatanın kurtuluşu için izlenecek yolun belirlenmesini sağladı. 23 Nisan 1920'de arkadaşlarıyla TBMM'yi açarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması yolunda önemli bir adım atmış oldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi düzenli ordu ile Kuvayı Milliye bütünleşmesini sağlayarak savaşı zaferle sonuçlandırdı.

Mustafa Kemal yönetiminde Sarıkamış (1920), Kars (1920), Gümrü (1920) kurtarılarak; Çukurova, Antep, Maraş, Urfa savunmaları gerçekleştirildi (1919-21); I. ve II. İnönü savaşları (1921) ile Sakarya Savaşı (1921) kazanıldı. Büyük Taarruz başlatılarak Başkomutanlık Meydan Muhaberesi ve Büyük Zafer (26 Ağustos-9 Eylül 1922) elde edildi. Sakarya Zaferi'nden sonra 19 Eylül 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi kendisine mareşal rütbesi ve Gazi unvanını verdi.

Atatürk, Türkiye'yi "Çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak" amacıyla bir dizi devrim yaptı. Bu doğrultuda saltanat kaldırılarak Cumhuriyet yönetimi kabul edildi (29 Ekim 1923). Ardından halifelik kaldırıldı (3 Mart 1924). Toplumsal alanda kadınlara erkeklerle eşit haklar verilmesi sağlandı (1926-1934); Şapka ve Kıyafet Devrimi (25 Kasım 1925), Tekke, Zâviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925), Soyadı Kanunu (21 Haziran 1934), Lâkap ve Unvanların Kaldırılması (26 Kasım 1934), Uluslararası Saat, Takvim ve Uzunluk Ölçülerinin Kabulü (1925-1931) devrimleri yapıldı. Hukuk alanında Mecelle'nin Kaldırılması (1924-1937) ardından Türk Medeni Kanunu ve diğer kanunları çıkarılarak yeni bir hukuk düzenine geçildi (1924-1937). Eğitim ve kültür alanında Öğretimin Birleştirilmesi (Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1924), Yeni Türk Harflerinin Kabulü (1 Kasım 1928) kanunları çıkarıldı. Türk Dil ve Tarih Kurumları kurularak (1931-1932) ardından üniversite öğrenimi yeniden düzenlendi (31 Mayıs 1933). Ekonomi alanında, aşârın kaldırılması, çiftçinin özendirilmesi, örnek çiftliklerin kurulması, Sanayii Teşvik Kanunu'nun çıkarılarak sanayi kuruluşlarının kurulması ve yurdun yeni yollarla donatılması yönünde çalışmalar yapıldı. Soyadı Kanunu gereğince, 24 Kasım 1934'te TBMM'ce Mustafa Kemal'e "Atatürk"

Mustafa Kemal Atatürk

soyadı verildi. Anayasa gereğince dört yılda bir cumhurbaşkanlığı seçimleri yenilendi. 1927, 1931, 1935 yıllarında TBMM Atatürk'ü yeniden cumhurbaşkanlığına seçti.

Fransızca ve Almanca biliyordu. 15-20 Ekim 1927 tarihleri arası CHP Kurultayında Kurtuluş Savaşı'nı ve Cumhuriyet'in kuruluşunu anlatan *Büyük Nutku*'nu, 29 Ekim 1933 tarihinde de *10. Yıl Nutku*'nu okudu. Yakalandığı siroz hastalığından kurtulamayarak 10 Kasım 1938 günü İstanbul'da Dolmabahçe Sarayında hayata gözlerini yumdu. Cenazesi 21 Kasım 1938 günü törenle geçici istirahatgâhı olan Ankara Etnografya Müzesinde toprağa verildi. Anıtkabir yapıldıktan sonra nâşı görkemli bir törenle 10 Kasım 1953 günü ebedi istirahatgâhına gömüldü.

ESERLERİ:

TELİF: *Nutuk* (Atatürk'ün Nutuk'u, vefatından sonra çeşitli defalar sadeleştirilerek *Nutuk, Söylev* adlarıyla tek ve birkaç cilt halinde, devlet tarafından ve özel yayınevlerince birçok kez yayımlanmış; çeşitli dünya dillerine çevirileri yapılmıştır), *Atatürk'ün Özel Mektupları* (derleyen: Sadi Borak, 1961), *Cumali Ordugâhı – Süvari Bölük Alay Liva Talim ve Manevraları* (1325, 41 s., Selanik), *Beşinci Kolordu Erkân-ı Harbiyesi* (1327-1911, 40 s., Selanik), *Zabit ve Kumandan İle Hasbihal* (Sofya Ataşemiliteri Erkân-ı Harb Kaymakamı, 35 s., 1918), *Yurttaşlık Bilgisi* (Afet İnan'a notlar halinde yazdırmıştır), *Atatürk Konuşuyor Nutuk Öncesi* (derleyenler: Mahmut Soydan - Falih Rıfkı Atay).

ÇEVİRİ: *Takımın Muharebe Talimi* (General Litzmen'den, 1324-1908, 64 s., Selanik), *Bölüğün Muharebe Talimi* (General Litzmen'den, 1328-1912, 74 s., İstanbul).

Ayrıca, Sami Selçuk'un bir makalesinde, Türk dilinin özleşmesi ve gelişmesi çalışmaları sırasında, aritmetik-geometri terimlerinin Türkçe karşılıklarını kapsayan küçük hacimli bir eseri daha olduğu belirtilmektedir. Eserleri Kaynak Yayınları tarafından Bütün Eserleri dizisinde yeniden yayımlanıyor. Atatürk hakkındaki arşivlerin bir kopyası da aynı yayınevinde bulunuyor.

Mustafa Kemal Atatürk

BİR HALK ÖNDERİNİN PORTRESİ

Ceyhun Atuf Kansu

Devrimci, Mustafa Kemal Atatürk'ün yaşantısını incelerken, onun portresine vuran halk ışığını gözden kaçırmamalıdır. Anca bu ışıklardır ki onun yaşantısının, savaşlarının, devrimlerinin, ilkelerinin ve felsefesinin köklerine ve anlamına varılabilir. Bu ışık içinde ona verilecek en güzel ve anlamlı ad halk önderi oluyor. Selanik'te ateşli ve devrimci bir kurmay, Çanakkale'de Anafartalar kahramanı bir komutan, bir asker ve birdenbire, Samsun'da ordu müfettişi iken, Anadolu yollarına düşünce ulusun bir bireyi, halktan biri oluyor. Erzurum Kongresi'nden sonra onu sıcak ve çekici halk giysileri içinde görüyoruz, generallik giysisini, bir halk savaşı içinde ve ardında bir başkomutan olarak giyiyor. Bu giysi içinde bile halkça güçlü olan bir yanı vardır, biçimci ve gelenekçi bir devletin başkomutanı değildir, halk içinden yaratılmış bir devletin başkomutanı değildir, halk içinden yaratılmış bir ulusal savaş ordusunun komutanıdır. Bir savaş önderi, bir savaş ustasıdır ve bu savaşın ülküsü halkı tam bir kurtuluşa, tam bir bağımsızlığa kavuşturmaktır. "Milli Mücadele"nin yıldızları ve defneleri parlayan mareşal yakasıyla o, Gazi Mustafa Kemal Paşa, bir kurtuluş savaşına atılmış Türk halkının önderi, alan savaşlarının halk önderidir. Mustafa Kemal doğrudan doğruya halk kaynağından gelmektedir, ana ve babası halktan insanlardır. Kaynağından başlayan bu halk çizgisi onu bütün yaşantısı boyunca izlemektedir. Bu çizgi onun yaşantısında, davranışlarında, devrimlerinde ve ilkelerinde belirmektedir. Onu 1919 Haziranı'nda Amasya'da karşılayalım. Havza yollarından gelmektedir. Bir genel müfettiş midir? Düşüncelerini ve gücünü biçimci bir devletin otorite kaynaklarına dayayan yüksek bir askeri memur mudur? Amasya'ya halktan bir adam gibi girer. Amasya 'ya kurtuluş ordusunun generali gibi girer. Osmanlı devletinin bütün geleneklerini bırakmıştır, halkın yanını seçmiştir.

Durmadan telgraflar, mektuplar yazıyor; bu telgrafları ve mektupları inceleyelim. bu telgrafların, mektupların havasında bir üçüncü ordu müfettişinin edası, kokusu yoktur, halka dayanmış bir insanın sesi, inancı, sertliği ve kesinliği vardır. Erzurum Kongresi'nden sonra Üçüncü Ordu Müfettişi bile değildir, bir Osmanlı generali değildir, Anadolu halkının Mustafa Kemal Paşasıdır. Erzurum ile Sivas arasındaki yolu otomobille geçerken, çoktan halkın içine girmiş, halkın önderi olmuştur. Sivas Kongresi'nden sonra telgrafların, mektupların altında şu kısa, ama anlamlı imza görünür: Hey'eti Temsiliye adına Mustafa Kemal. Hangi Hey'eti Temsiliye? Bir avuç ülkücünün kurduğu kurtuluş cuntasının başındadır, ama o, bu kurulu, Sivas Kongresi'nde halka dayamayı bilmişir. Kendi kendisini seçmemiştir, kendisini seçmişlerdir. Hey'eti Temsiliye Başkanlığı'na Sivas Kongresi'nce, yani Anadolu halkınca seçilmiştir. Gücü ve açıklığı buradadır. Halkın ortasında ve arasında açık ve aydınlık bir savaş vermektedir. Bü Hey'eti Temsiliye neyi temsil etmektedir? Bütün bir ulusu, kurtulmaya karar vermiş bir halkı. Kimi dolaklı avcı ceketli, kimi belden kemerli paltosuyla o şimdi Ankara halkı arasında ulusal savaşın önderidir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanı'dır. Ulusal savaş ordularının komutanlık kalpağını, giysilerini ve çizmelerini Sakarya Savaşları'nda giyer. Ulusal savaş resimlerinden en güzeli onu Sakarya savaşlarının sonunda Duatepe'de gösterir. Bu bir bozkır sabahıdır. Toprak güz yağmurlarıyla ıslak ve hava serindir. 10-12 Eylül günlerinden biri. Toprağın üzerine bir keçe serilmişlerdir. Sırtında eski, kaba bir asker pelerini vardır. Halkın pelerini. Onu giymemiş, omuzlarına atmış. Bağdaş kurmuştur. Bacakları ve ayakları kutsal ana topraktadır. Başında Kuvayı Milliye kalpağı vardır. Dürbünü gözlerine tutmuştur. "Sakarya melhamei kûbrası" dediği, Sakarya Savaşları'nın son anlarını izlemektedir. 13 Eylül'de Sakarya doğusunda düşman kalmayacak ve düşman çekilip kaçacaktır.

→

Bu resimde, çok dikkatle gözlenince görülen küçük, çok küçük bir şey var: Mustafa Kemal'in yörünen çizmesinin tabanında, burunda ufak bir delik vardır. Halk o kadar verebilmiştir ve o, başkomutan o kadarını giyebilmiştir. Biraz sonra, ana vatan toprağı üzerinde doğrulacak ve çizmesinin altından vatan toprağının ıslak sıcaklığını duyacaktır, ürperecek ve titreyecektir. Toprağının ve halkın yoksulluğunu, bir zafer sabahında ta ihliklerinde duymuştur. Bu duyguyu ilkelerinde ve devrimlerinde işleyecektir. Hep halk önderi kalacaktır. O, odaların, sarayların, törenlerin başkomutanı değildir, kutsal vatan toprağının, çıplak ve gerçek toprağın askeridir, oradan zaferle birlikte gerçek kurtuluşun sesini de getirecektir. Savaşların üzerine bir uygarlık, bir devrim düzeni kurmasının anlamı budur. Ayaklarından yüreğine değin ana toprağın ve halkın sızısını, acısını, çıplaklığını, yoksulluğunu duyuyor. Cumhurbaşkanı olarak görevi nedir? Havza'dan yola, halktan biri, Mustafa Kemal olarak çıkarken görevi ne idiyse odur. Erzurum ve Sivas kongrelerinde halktan biri olarak içtiği gizli andı unutmamıştır: Kurtuluşun, uyanışın önderi olacaktır. Halkın derin kaynaklarını sezecektir. Ve bu kaynaklardan devrimlerinin ilkelerini örecektir. Yoksulluğa, geriliğe ve karanlığa savaş. Törensel bir cumhurbaşkanı olmamıştır. Halk önderi bir Cumhurbaşkanıdır. Büyük ekonomik çelişmeler arasında ortaçağ düzeninden çıkış yolları aramaktadır. halkın kan ve emeğinden doğan devleti halka yöneltmektedir, bir devletçilik önderidir. Yenileşme yolunda ortaya halktan biri olarak çıkar. Kastamonu'da hasır şapkası ile halkı selamlar. Ve Sivas dolaylarında, karatahta başındadır. Uygarlık savaşının öğretmenidir. Bizler, devrimciler onun bu halkçı çizgilerini iyi izlemek zorundayız. Onun halk önderi portresi kurtuluş ve uyanış savaşımızı ışıklarla doldurmaktadır. Halka ihanet etmemiş bir insandır o. Çıktığı kaynağı yaşantısı ile izlemiş, halka dayanmış, halk için savaşmış ve yeniden o kaynağa, bütün devrim güçlerini bağrında saklayan halka dönmüştür.

Bu yüzden, Mustafa Kemal Atatürk oradadır, halkın içindedir, halktan yana, halk için ve halk uğruna Türk ulusunun devrimci çabalarını yönetmekte, gene de, kuşakların halk önderi olarak kalmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün portresi bu açıdan incelenince, halkın ışığı içinde o, her zaman ve her zaman Türkiye sorunlarının çözümleyicisi olarak kalmaktadır. Neden ki, o halk olmanın, halka önder olmanın sorunlarını çözmüştür.

(Devrimcinin Takvimi, Ekim 1997)

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), Ali Rıza Seyfi / Gazi ve İnkılap (1933), Falih Rıfkı Atay / Atatürk'ün Bana Anlattıkları (1955), Falih Rıfkı Atay / Mustafa Kemal'in Mütarcke Defteri (1955), Hilmi Uran / Hatıralarım (1959), Faik Reşit Unat / Atatürk'ün II. Meşrutiyet İnkılabı'nın Hazırlanmasındaki Rolüne Ait Bir Belge (Belleten, sayı: 102, Nisan 1962) -Atatürk'ün Biyografisi ile İlgili Bazı Tarih ve Belgeler Hakkında (Türk Dili Dergisi, sayı: 137, Şubat 1963), Falih Rıfkı Atay / Çankaya (2 cilt, 1961, tek cilt 1969), Falih Rıfkı Atay / Batış Yılları (1963), Falih Rıfkı Atay / Atatürkçülük Nedir (1963), Asım Us / Gördüklerim Duyduklarım Duyguların (1964), Şevket Süreyya Aydemir / Tek Adam (Atatürk'ün hayatı, 3 cilt, 1963-65), İsmet Kür / Anılarıyla Mustafa Kemal Atatürk (1965), Falih Rıfkı Atay / Atatürk'ün Hatıraları / 1914-1919 (1965), Erol Ulubelen / İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye (1967), Arslan Kaynardağ / Atatürk Devrimi ve Yorumları (1969), Naşit Hakkı Uluğ / Emperyalizme Karşı Türkiye (1971)-Hemşehrimiz Atatürk (1973)-Siyasi Yönleriyle Kurtuluş Savaşı (1973)-Atatürk Biyografisinin Esasları ve Belgeleri (1975), İsmet Bozdağ / Atatürk ve Eşi Latife Hanım (1972), İsmet Bozdağ / Atatürk'ün Sofrası (1974), İsmet Bozdağ / Atatürk'ün Metodolojisi (Bayar'la birlikte, 1978), İsmet Bozdağ / Atatürk'ün Anıları (1980), Türker Acaroğlu / Açıklamalı Atatürk Kaynakçası (2 cilt, 1981), Sami Selçuk / Çürütmeler III-Anadil, Cumhuriyet gazetesi, 26.6.1983), Ali Fuat Cebesoy / Sınıf Arkadaşım Atatürk - Okul ve Genç Subaylık Anıları, Kemal Arıburnu / Atatürk'ten Anılar, Kazım Özalp - Teoman Özalp / Atatürk'ten Anılar, Semavi Eyice / Atatürk ve Pietro Canonica, Rıza Nur / Hayat ve Hatıratım, Melda Özverim / Mustafa Kemal ve Corinne Lütfü - Bir Dostluğun Öyküsü, Nuri Onat / Cumhurbaşkanı Gazi M. Kemal Paşa'nın Sonbahar Gezileri, Hamdi Ülkümen / Hümanist

GAZİ MUSTAFA KEMAL

Ey Türk Gençliği!

Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahili ve harici, bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet, dalâlet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakru zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk İstikbalinin Evladı!

İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk İstiklal ve Cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

(*Nutuk*, 20 Ekim 1927)

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

MİLLÎ EGEMENLİK

Egemenlik, hiçbir mâna, hiçbir şekil ve hiçbir renkte ve işarette ortaklık kabul etmez. (*Nutuk II*, 1922)

Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat'î mânasiyle millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir. Toplumumuzda, devletimizde hürriyet sonsuzdur. Ancak onun hududu, onu sonsuz yapan esasın korunmasıyla mevcut ve çevrilidir.

Bir insan, belki kendi arzusiyle şahsî hürriyetini yok etmek ister, fakat bu teşebbüs koca bir milletin hayatına ve hürriyetine zarar verecekse, muazzam ve şerefle dolu bir millet hayatı, bu yüzden sönecekse ve o milletin çocukları ve torunları bu yüzden yok olacaksa bu teşebbüsler hiçbir vakit meşru ve kabule değer olamaz. Ve hele böyle bir hareket hiçbir vakit hürriyet namına müsamaha ile telâkki edilemez.

Hiç şüphe yok, devletimizin ebedî müddet yaşaması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mutluluğu için hayatımız, namusumuz, şerefimiz, geleceğimiz için ve bütün kutsal kavramlarımız ve nihayet her şeyimiz için mutlaka en kıskanç hislerimizle, bütün uyanıklığımızla ve bütün kuvvetimizle millî egemenliğimizi muhafaza ve müdafaa edeceğiz. (*Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I*, 1923)

Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil bütün millet fertlerinin arzularının, emellerinin bileşkesinden ibarettir. (*Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I*, 1923)

Egemenlik kayıtsız ve şartsız milletindir. (*Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II*, 1923)

Millî egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her taraftan yıkılmağa mahkûmdurlar. (*Atatürk'ün B. N.*, 1929)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikri ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmeğe şunun, bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırlar: Millî egemenlik... (*Nutuk III*, 1922)

Atatürk, Baki Öz / Atatürk'ün Anadolu'ya Gönderiliş Olayının İçyüzü (1987), İsmet Bozdağ / Atatürk'ün Evrensel Boyutları (1988), Abdurrahman Dilipak / Bir Başka Açıdan Kemalizm (1988), Baki Öz / Kurtuluş Savaşında Alevi-Bektaşiler (1990), Baki Öz / Atatürk'ün Düşünce Yapısının Oluşumu (1996), Baki Öz / Atatürk'ün Düzeni (1996), Baki Öz / İslâm Dünyası ve Kemalizm (1996), Şule Perinçek / Tüm Yapıtlarıyla Atatürk (Cumhuriyet Kitap, 9.11.2000), Ertuğrul Zekai Ökte / Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Yurtiçi Gezileri (1922-1938, C.1, 2001), Nazmi Kal / Atatürk'le Yaşadıklarını Anlattılar (2001), Willy Sperco / İsmet Görgülü / Atatürk'ten Ermeni Sorunu Belgelerle (2002), Yavuz Aslan / Mustafa Kemal-M. Frunze Görüşmeleri - Türk-Sovyet İlişkilerinde Zirve (2002), Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Mustafa Eski / Atatürk'ün Kastamonu Gezisi (2002), Birsen Pekçolak – Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), H. C. Armstrong / Bozkurt (çev. Ahmet Çuhadır, 2002), Hıfzı Topuz / Gazi ve Fikriye (2002).

ATAY, Cahit

Oyun yazarı. 1925, Çorum doğumlu. Lise öğrenimini yarıda bıraktı. Köy öğretmenliği, memurluk, avukat kâtipliği, desinatörlük gibi çeşitli işlerde çalıştı. Küçük yaşlardan itibaren ilgi duyduğu tiyatro çalışmalarını yirmi beş yaşından sonra oyun yazarı olarak sürdürdü.

İlk oyun denemelerini 1950'de kurduğu Yurt Tiyatrosu için yazdı. Konularını köy ve kasaba hayatından seçtiği ve bir bölümü kitaplaşmamış oyunlarının çoğu Ankara Devlet Tiyatrosunda sahnelendi. *Pervaneler*'le (1959) adını duyuran Atay'a asıl ününü *Pusuda* (1961) adlı oyunu kazandırdı. *Mangoma Maskeleri* adlı oyunuyla 1984 Enka Sanat Ödülünü kazandı. 1990'dan sonra sağlığı bozuldu. Ameliyat ve tedavilerle uğraştı. 1993'te *Göğsü Lenin Düğmeli Kadın* adlı oyunuyla Kültür Bakanlığı Ödülünü, 1994 yılında Edebiyatçılar

Cahit Atay

Derneğinin Onur Belgesi ve Altın Madalya Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Oyun): *Pervaneler* (1959), *Pusuda* (1961), *Sahildeki Kanepe* (1961), *Karaların Memetleri* (Hamdi ve Hamdi ile 1963, yalnız 1965), *Hamdi ve Hamdi* (1963), *Ana Hanım Kız Hanım* (Ormanda ile 1964), Ormanda (1964), *Sultan Gelin* (1965, 1973'te filme alındı), *Kırlangıçlar* (1966), *Palabıyık* (1967), *Gültepe Oyunları* (1968), *Karaların Memetleri - Ana Hanım Kız Hanım* (birlikte, 1971), *Kuma* (senaryo, 1974), *Amele Hıdır* (1975), *Godot'yu Beklemezken* (1995), *Göğsü Lenin Düğmeli Kadın* (2003).

HAKKINDA: Türk Tiyatrosu (1961), Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ATAY, Falih Rıfkı

Gazeteci-yazar, siyaset adamı (D. 1894, İstanbul - Ö. 20 Mart 1971, İstanbul). Bir din adamı olan Hoca Hilmi Efendi'nin oğludur. Tabişgâhi Lâhuti takma adını da kullandı. Küçük yaşlarda evlerinin bitişiğindeki sübyan mektebine gitti. Rehber-i Tahsil Rüştiyesi, Mercan İdadisi (1908), İstanbul Darülfünûn Edebiyat Fakültesi (1912) mezunu. Mercan İdadisi'nde müdür Hüseyin Cahit Yalçın'dı. Falih Rıfkı'nın edebiyata olan ilgisi bu okulda başladı. Edebiyat hocası Celâl Sahir Erozan'dı. Yazı hayatına da *Tecelli* ve *Servet-i Fünun* dergilerinde ilk yazı ve şiirlerini yayımlayarak bu okulda başladı. Mercan İdadisinde Orhan Seyfi ile tanıştı, Tevfik Fikret'in şiirlerine ilgi duydu. Böylece eski edebiyata ait gazel ve inşa yolunu tamamen terk etti.

Falih Rıfkı, 1912 yılında Çerkeş'te subay olan ağabeyinin yanına gitti. Burada İttihat ve Terakki Partisinin iktidardan düştüğünü haber alınca, *Tanin*'e buna dair, ilk siyasî yazısı sayılabilecek küçük bir protesto mektubu (1913) gönderdi. Kısa süre

FALİH RIFKI ATAY

ATEŞ VE GÜNEŞ

İki haftadan beri artık yaz günlerindeyiz; benim içimde başka bir gurbetin adamları için ıstırap var: taşları solduran, baharı dermansız düşüren iklimlerde ve daha cenupta hiç bahar, hiç mevsim görmeyen iklimlerde, solgun esvapları, yorulmuş kollariyle vatanın sıcak topraklarını müdafaa eden Türkleri düşünüyorum. Şeria boyunda, Aden etrafında, çorak Medine'nin içinde, taş ve kum çöllerini geçip Şam'dan Medine'ye giden Hicaz hattı üzerinde binlerce kahraman, bu yazın usanç veren günlerini de ateşe, ısınmış demire karşı ve kızgın toprak üstünde geçireceklerdir.

Kudüs üzerinden Lût gölüne inmiyen hiç kimse Şeria vâdisinin ne olduğunu tahmin edemez; orada toprak bile tebahhur eder, saatlerce mesafede kısa dallı hurmalarından başka bir şey yoktur; geniş muz yapraklarının altına girilmez. Taş kadar sert, sarmaşık gibi birbiri içine girmiş, toprağa ılık gölgesi kadar yakın duran sebbâreler, hararetin bir kısmını kendileri neşrediyor gibi, insana nefret verir... Güneş batmıyor, tükeniyor gibi gurup eder, ve gurup eden şey, içi boşalmış, son keskin ateşini damlatmış bir daireden ibarettir.

Kudüs şehrinden sonra bir düziye alçalıp Şeria vâdisine inen çıplak sarı tepeler, Şeria nehrinden sonra irtifa alıp Gerek sancağını dalgalandıran kuru dağ kümeleri vardır. İnsan dünyanın en münhat yerinde kimbilir hangi mucize ile yaşayan Lût gölüne ve Şeria nehrine giderken, tenefffüs ettiği havada Filistin dağlarının hayali ve mevsim kokuları kaybolur. Bağlardan şarabı kendi kendine sızdıran güneşin artık günün saatlerinden aldığı renkler, kızgın, boş bir levha gibi, Afrika şarkından arzı yakıp gelen Gor vâdisi üzerinde yanıp durdu. Seyyahların batmadığı Lût gölü, Peygamber İsa'nın yıkandığı Şeria, Filistin'in kuru, vavaş ve usandırıcı nehri ve şimdi vatanı müdafaa eden Türkler işte bu vadinin içindedir. Lût gölü o kadar cansız ki çöl içinde çöl zannedilir ve Şeria ile gelen balıklar nehrin ağzında onun acı suyuna dokunur dokunmaz ölüp giderler.

Asıl Kudüs şehri. Zeytindağı'nın arkasında olduğundan, yolcular Şeria'ya doğru ve Gerek dağları üstünde Zeytindağı'nın en mürtefi yerinde bulunan Alman sanatoryomunu görürler. Siyah bir nokta gibi duran sanatoryom, uzaktan Kudüs'ün müjdecisidir. Şimdi, bizim askerlerimiz, gözleri bu siyah noktaya saplanmış, Kudüs'ü görenlerin ruhu içinde, Kudüs'ün sevgili hâtıralarını, görmeyenleri hikâyelerini düşünerek muharebe ediyorlar.

... Daha sonra Hicaz hattını, Medine'yi, Yemen'i müdafaa edenler var. Hicaz çölünde düşman sabit bir şey değildir. İstikametini bulmamış bir rüzgâr gibi şuradan buradan az veya çok, gece veya gündüz çıkıverir. Türkler teyakkuz, cesaret ve pervasız sükûnlariyle rayların yanında bir demirden hat gibi durdu, ve bütün taarruzları birer birer ve ekseriya süngülerle dağıttı. Hicaz hattının Medine'ye kadar hiçbir kasabadan geçmiyen sonsuz güzergâhını tasavvur ediniz: Burada bir müfreze kum üstünde bir küçük taştır. En uzun tren bile, yürürken, ken-dini yalnız, dağlar başında kalmış bir kuvvetsiz adam kadar yalnız hisseder. Demirin duyduğu bir çekingenlik, bir yığın demirden mürekkep trenin bir leke gibi, hararetin gittikçe emip ufalattığı bir nâçiz şey kaldığı hissedilir. Ufuklarının mesafesi bir derin uçurum kadar baş döndüren bâdiyeleri avucu içinde ve kendi muhafaza ettiği bir parça diye düşünmek için ne saltanata alışmış bir ruh lâzımdı...

Bir gün binlerce ufkun birkaç sivri nokta üzerinde bükülür: İşte bir avuç askerin iki seneden beri Muhammed için dövüştükleri yer burasıdır. Yarın Medine'de dizler bir odayı bile dolaşmaya tahammül edemez. Şehirliler bütün günlerini kalın duvarlar içinde ve dolup boşalan su kaplarının yanında geçirirler. Medine, kum ufukları, rengârenk taş dağlar, Mekke'ye giden çöller. Cidde'ye, Necit'e, Şam mâmurelerine giden bitmez tükenmez çöller arasında taş evlerden ibaret bir yerdir. Kalbini dökmek için dili olmıyan sâf ve bütün kahramanlar gibi sessiz Anadolu, kanını dökerek Peygamber'e aşkını anlatıyor.

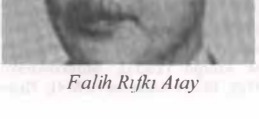
Yemen kahramanları ne yapıyor? Onlarla sulh vaktinden beri temas etmedik. Arasıra Necaap'lar, uzak yerlerden köylere unutulmuş adamların sıhhat mektubunu getirir gibi, onlardan bize haber getiriyordu. Yemen'de harb edenler belki bizim bugünkü üniformamızdan, cephemizden, harbi erimizden bile haberdar değildir.

Yemen'i hiç bilmiyorum, belki güneşi Şeria güneşinden daha sıcak, çölleri Hicaz çöllerinden daha kuru, daha nihayetsizdir. Fakat bunun ne ehemmiyeti var? Her tarafta bir neslin kahramanları var, kahramanlar için iklimler, düşmanlar, denizler ve karalar birdir.

(*Zeytindağı*'ndan)

Mektubi Kaleminde çalıştı. Sadaret, Dahiliye kalemleri ile Talat Paşa'nın yanında çalıştı, onun Bükreş'e yaptığı bir geziye katıldı, ilk yurtdışı röportajını buradan gönderdi. 1914 Birinci Dünya Harbi sırasında ihtiyat zabiti olarak Suriye'ye gitti, Suriye ve Filistin'de Cemal Paşa'nın hususi kâtipliğini yaptı. İkinci Şube'nin bütün siyasi işlerine baktı. Cemal Paşa, Bahriye Nazırlığı göreviyle İstanbul'a dönünce, Falih Rıfkı da, Bahriye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdür Muavinliği görevine getirildi.

Mütareke yıllarında Kâzım Şinasi Dersan, Necmettin Sadak ve Ali Naci Karacan ile kurduğu (20 Eylül 1918) *Akşam* gazetesinde, Millî Mücadele aleyhinde tavır alanları eleştiren ve "Günün Fıkraları" adı altında yazılar yazdı. Bu yazılarından dolayı Divan-ı Harb'e verildi, idama mahkûm oldu. İnönü Savaşı'ndan sonra kurtuldu. 10 Eylül 1922 tarihinde Anadolu'ya geçti. Millî Mücadele hareketini *Tanin* ve *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde çıkan yazılarıyla destekledi. Kurtuluş Savaşı sıralarında, Yunan ordusunun geri çekilirken yapmış olduğu zulmü incelemek için kurulan Tetkik-i Mezalim Heyeti üyesidir. Bu heyette birlikte çalıştığı Yakup Kadri, Halide Edip ve Mehmet Asım'la Yunan ordusunun yakıp yıktığı Batı Anadolu'yu dolaştı.

Falih Rıfkı Atay

1923'te Bolu milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 1923-27 arasında Bolu, 1927-50 arasında Ankara milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Milletvekilliğinin yanı sıra, resmî görüşün yayın organı *Hâkimiyet-i Milliye*'de, *Milliyet*, *Ulus* ve Bedii Faik ile birlikte kurduğu (1952) *Dünya* gazetelerinde başyazılar, sohbetler, anılar yazdı. Türk inkılâplarının yerleşip benimsenmesinde, kültür, sanat ve

Falih Rıfkı Atay

bilim alanlarında alınan kararların uygulanmasında, Atatürk'e yardımcı oldu. Ölümüne kadar Dünya gazetesinde başyazar olarak çalıştı. Mezarı Zincirlikuyu'dadır.

İlk denemeleri *Servet-i Fünun* (1910), ilk şiirleri *Tecelli ve Kadın* dergilerinde yer alan Atay'ın gazeteciliği 1913'te *Tanin*'de çıkan yazılarıyla başlar. Burada Hüseyin Cahit'in teşvikiyle "Cumartesi Konuşmaları" adlı bir bölüm yazdı. Bu dönemde ayrıca *Şair, Nedim, Yeni Mecmua, Büyük Mecmua*'da çeşitli türlerde yazıları yayımlandı. Balkan Savaşı'nın arkasından Edirne'yi gezerek *Edirne Mektupları*'nı yazdı. Daha sonra yenilik ve milliyetçilik fikirleri doğrultusunda yazılar yazdı. Kullandığı dile egemen bir üslûpçu, usta bir polemikçi gazeteci yazar olan Falih Rıfkı, aynı zamanda Atatürk'ün yakın çevresinde sürekli bulunmasından dolayı daha çok anıları, özellikle Mustafa Kemal Paşa ekseninde gelişen Cumhuriyetin kuruluş yılları olaylarının anlatıldığı *Çankaya* (1961) adlı eseri ve gezi kitaplarıyla ünlüdür. Ömrünün sonuna kadar batılılaşma ve Kemalist devrimlerin savunuculuğunu sürdürmüş, ancak önceleri savunduğu öz Türkçecilik anlayışına sonraları karşı çıkmıştır.

Cumhuriyet devri Türk edebiyatına ve Türk diline hizmeti büyüktür. Sade bir dille yazma taraftarı idi. Yabancı kelimelerin bir dilin milli olmasını engellemiyeceği kanısıyla Güneş - Dil teorisine de karşı idi. Türkçenin bağımsız bir dil hâline gelmesi için emek harcadı.

Zeytindağı adlı kitabında; Birinci Dünya savaşı sırasındaki Suriye'yi anlattı. *Çankaya* adlı eserinde, Atatürk'ü doğumundan ölümüne kadar yaşadığı çeşitli olaylar çevresinde tanıttı. Adı *Roman* olan, kendisinin hem romanın yazarı hem de romanın kahramanı olarak göründüğü, Şerif Aktaş'ın deyimiyle "Atatürk ilke ve inkılâpları ile değişik bir kimlik kazanan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin bir panoraması" olan bir roman yazdı.

"Gazeteci ve politikacı olarak kendini kabul ettiren Falih Rıfkı Atay'ın edebiyatımızdaki asıl ünü seyahat yazılarıdır. Falih Rıfkı, bu yazılarında, gözlem esasına bağlı kalarak, realist bir dikkatle gezip gördüğü yerleri tasvire gayret eder. Bu yerleri Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki Türkiye ile mukayese eder. Özellikle Bizim Akdeniz, Zeytindağı, Yolcu Defteri, Taymis Kıyıları adlı kitaplarda bu mukayeseyi görmek mümkündür. O, yazmış olduğu bu yazılarla Türk seyahat edebiyatı alanında bir çığır açacak kadar tesirli olmuştur." (Şerif Aktaş)

ESERLERİ:

ANI: *Ateş ve Güneş* (1918), *Zeytindağı* (1932, ikisi bir arada, 1938), *Atatürk'ün Bana Anlattıkları* (1955), *Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri* (1955), *Çankaya* (2 cilt, 1961, tek cilt 1969), *Batış Yılları* (1963), *Atatürk'ün Hatıraları / 1914-1919* (1965), *Atatürk Ne İdi?* (1968).

İNCELEME: *Başveren İnkılapçı* (Ali Suavi üzerine, 1954), *Babamız Atatürk* (biyografi, 1955), *Atatürkçülük Nedir* (1966).

GEZİ: *Faşist Roma - Kemalist Tiran - Kaybolmuş Makedonya* (1930), *Deniz Aşırı* (Brezilya notları, 1931), *Yeni Rusya* (1931), *Moskova-Roma* (1932), *Bizim Akdeniz* (1934), *Taymis Kıyıları* (1934), *Tuna Kıyıları* (1938), *Hind* (1944), *Yolcu Defteri* (1946), *Gezerek Gördüklerim* (1970).

ROMAN: *Roman* (1932).

FIKRA-SOHBET: *Eski Saat* (1933), *Niçin Kurtulmamak* (1953), *Çile* (1955), *İnanç* (1965), *Kurtuluş* (1966), *Pazar Konuşmaları* (1966), *Bayrak* (1970).

DİĞER: *Londra Konferansı Mektupları* (1933), *Türk Kanadı* (1941), *Kanat Vuruşu* (1945).

HAKKINDA: Baki Süha Ediboğlu / Fatih Rıfkı Atay Konuşuyor (1946), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mustafa Baydar / Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar (1960), Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962, s. 91), "Atay, Fatih Rıfkı" (TDE Ansiklopedisi, c. 1, s. 219), Hilmi Ziya Ülken / Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi (1979), Türker Acaroğlu / Ozanlar ve Yazarlar (3. bas. 1981, s. 47-49), Neşe Aksakal / Fatih Rıfkı Atay'ın Monoğrafisi (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bitirme tezi, Erzurum 1987), Nuri Yüce / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991, s. 48), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001, s. 116-117), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Bedii Faik / Matbuat Basın Derken... Medya 3 cilt, 2002), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 12, 2004, s. 409-411).

ATAY, Mahmut

Sosyoloji araştırmacısı. 20 Mayıs 1954, Konya doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1977) mezunu. Doktorasını ve ileri akademik kariyerini Fırat Üniversitesinde tamamladı. Bu üniversitede Sosyoloji Bölüm başkanlığı (1994-95), Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı başkanlığı (1989-) görevlerini yürüttü. Makalelerini, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, DAP Projesi*'nde yayımladı.

ESERLERİ:

Gelişmekte Olan Ülkelerde Dini Özgürlük-Religional Freedom in Developing Countries, Gelişmekte Olan Ülkelerde Kentleşme ve Sorunları (1996).

ATAY, Mesude

Eğitimci-yazar. 18 Ocak 1961, Ankara doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunu (1983). 1985 yılında Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı *Okul Öncesi Dönemde Normal İşiten Çocuklara, İşitme Engelli ve Normal İşiten Yaşıtlarına Karşı Uygun İletişim Davranışlarının Kazandırılması*

Mesude Atay

başlıklı çalışmasıyla bilim uzmanlığı aldı. Doktora çalışmasını, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünde *"Özürlü Çocukların Normal Çocuklarla Birlikte Eğitim Aldıkları Kaynaştırma Programlarına Karşı Öğretmen Tutumları"* adlı teziyle tamamladı (1995). 1996'da aynı üniversitenin Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünde yardımcı doçent, 1998'de ise doçent oldu. 1995'te Londra Üniversitesi, EPSEN MA in *Psychology and Education of Children with Special Needs* adlı çalışmasıyla bilim uzmanlığı aldı.

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bilim dalının yanı sıra Eğitim Psikolojisi ve Özel Eğitim alanlarında da çalışmaktadır. Bu çalışmalarını Hacettepe Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümünün yanı sıra, Hollanda, İngiltere ve ABD'de çeşitli üniversite ve enstitülerde yürütmüştür. Halen Hacettepe Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünde öğretim üyesidir.

ESERLERİ:

İşitme Engelli Çocukların Eğitiminde Temel İlkeler (1999), *Misafir (The Visitor)* (Claire Thomas ile 1999), *Nerede ?* (Claire Thomas ile 1999), *Minik Adımlar 1* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 2* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 3* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 4* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 5* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 6* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 7* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 8* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 9* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 10* (Sevgi Koşaner ile, 2002), *Minik Adımlar 11* (Sevgi Koşaner ile, 2002).

ATAY, Oğuz

Roman ve hikâye yazarı (D. 12 Ekim 1934, İnebolu / Kastamonu - Ö. 13 Aralık 1977, İstanbul). Babası hukukçu, bir süre CHP milletvekilliği yapmış olan Mehmet Cemil Atay, annesi Fransız bir anne ve Türk babadan doğma Muazzez Zeki Hanım'dır. 1939'da, babasının milletvekili seçilmesi üzerine ailesiyle Ankara'ya geldi. İlköğrenimine Ankara'da Devrim İlkokulunda başladı. TED Ankara Kolejinden (1951) mezun olduğu yıl devlet olgunluk sınavını kazandı. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi (1957) mezunu. Anayol Mühendislik Şirketinde altı ay mühendis olarak çalıştı. Bu yıllarda Beyoğlu'ndaki Baylan Pastanesine sık sık giderdi. Ferit Edgü, Demir Özlü, Hilmi Yavuz ve Onat Kutlar gibi isimlerle arkadaşlık etti. 1957 Aralık ayında yedeksubay olarak askere gitti. Askerliğin ilk altı ayını İstanbul'da, kalanını Ankara'da geçirdi. Ankara'da geçen bu zamanda *Pazar Postası* dergisi çevresinde toplanan gençlerle arkadaşlık etti. Ece Ayhan'ın, Korkut Boratav'ın evindeki toplantılara katıldı. Cevat Çapan ve Vüs'at O. Bener ile sıkça birlikte oldu. Mayıs 1959'da askerlik bitince İstanbul'a döndü. 1959-62 yıllarında İstanbul'da Denizcilik Bankası İstanbul Şehir Hatları İşletmesinde çalıştı. 1961'de modacı terzi Fikriye Fatma Gürbüz ile evlendi. Bu evlilikten 1962'de Özge adlı bir kızı oldu. 1962'de bir arkadaşı ile bir inşaat şirketi kurdu. Bir yandan da 1960 yılında girmiş olduğu İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi İnşaat Bölümündeki öğretim üyeliğini sürdürdü. Burada topografya ve yol inşaatı dersleri okuttu. 1967'de boşandı. Aynı yıl şirketinin faaliyetini durdurdu. Evliliği bitince birkaç ay babasıyla yaşadı, ardından Beyoğlu civarında bir yere taşındı. Aynı dönemde son on yılında kendisine kader arkadaşlığı yapan Sevin Seydi yaşamına girdi. *Meydan Larousse* lugat ve ansiklopedisinde redaksiyon ve son okuma işlerini yürüttü (1971-73). 1973 yılında *Hürriyet* için yayımlanan *Türkiye 1923-1973 Ansiklopedisi* için madde yazarlığı yaptı. 1974'te sanat muhabiri Pakize Kutlu ile evlendi. Oğuz Atay hakkında kapsamlı bir monografi yazmış olan Yıldız Ecevit onun yaşamının üç evreye ayrılabileceğini söyler. Gençlik, evlilik ve yazarlık evreleri. Sonuncu evrede yoğun bir karamsarlık olarak gözlenen ciddi bunalımlar yaşadı. 1975'te doçent oldu. 1976'da hastalandı. Beyninde çıkan bir tümör nedeniyle, bir süre Londra'da tedavi gördü. Bu hastalıktan kurtulamayarak, İstanbul'da öldü. Edirnekapı Şehitliği'ne, annesinin yanına gömüldü.

Haftalık *Pazar Postası* 1959'da İstanbul'a taşınınca bu dergide imzasız yazılar yazdı, derginin redaksiyon ve tashih işlerini yaptı, 1959 yılında sadece imzalı üç yazısı (12 Temmuz, 19 Temmuz ve 9 Ağustos) yayımlandı. Makale ve söyleşileri çeşitli dergilerde yer aldı. 1960 sonrası toplumsal değişim ve aydınların tutumuna eleştiriler getirdiği *Tutunamayanlar* adlı romanının yayımlanmasından önce TRT'nin 1970 Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülünü kazanmasıyla tanındı. En etkilendiği yazar, Dostoyevski oldu. Edebî kişiliği ve eserleri ölümünden sonra aydın konulu tartışmaların başlıca kaynakları arasında yer aldı. Çok yönlü bir aydın ve modernist bir yazar olarak Doğu ve Batı uygarlıkları arasında sıkışıp kalmış, bir kültürel bunalım ve kimlik arayışı içindeki Cumhuriyet dönemi aydınının ruhsal ve düşünsel sorunlarıyla ilgilendi.

Oğuzı Atay

OĞUZ ATAY

DEMİRYOLU HİKÂYECİLERİ - BİR RÜYA

Ülkenin büyük şehirlere uzak bir dağ başı kasabasında, bir demiryolu istasyonunda çalışan üç hikâyeciydik. İstasyon binasına bitişik yan yana üç kulübemiz vardı. Ben, genç Yahudi, bir de genç kadın. Seyyar hikâye satıcılığı yapıyorduk. İşimiz pek parlak sayılmazdı; çünkü- istasyonumuza tren çok seyrek uğruyordu. Ayrıca yalnız posta trenlerinin geldiği günler iyi iş yaptığımız söylenemezdi. Öğleden sonraları gelen posta trenlerinde daha çok elma, ayran ve sucuk-ekmek. Bu saatlerde genellikle biz hikâyeciler uyurduk. Böylece gece için de dinlenmiş olurduk: çünkü bizim bütün ümidimiz, gece yarısından sonra geçen tek ekspresse bağlıydı. Öteki seyyar satıcılar bu saatlerde uyanıp gelemezlerdi çoğu zaman. Bizim de (hikâyeciler) uyuyarak gece ekspresini kaçırdığımız olurdu. Oysa istasyon şefiyle de aramız iyiydi; fakat nedense genellikle bizi uyandırmayı ihmal ediyordu istasyonun bu tek memuru. Ona da hak veriyorduk bir bakıma: Makaşçılık yapıyordu, telgraflara bakıyordu, bütün işaretleri düzenliyordu; trenlere bilet salmak, kapıları açmak, kapamak... bütün işler tek bir adamın üzerindeydi. Ona yaranmak için sık sık bedava hikâye veriyorduk, gene de bizi uyandırmayı unutuyordu bazen. Çoğu zaman, kendiliğimizden uyanmak zorundaydık. Bulun gün de hikâye yazdığımız düşünülürse, bunun pek kolay bir iş olmadığı da ortadaydı. Evet, öğleden sonraları uyuyorduk; ama genellikle akşamüzeri ilhanı geliyordu ve gecenin geç saatlerine kadar yakamızı bırakmıyordu. Bu 'yakamızı bırakmıyordu' sözüyle alay ediyordu istasyon şefi; biz de böyle anlarda, onun tek basma çalıştığım, her işe yetinemeyeceğim unutarak şiddetle eleştiriyorduk onu: İstasyon şefliği odasına bitişik kulübelerimize kadar zahmet edemez miydi ekspresin geldiği sırada? Aynı işyerinde çalışan memurlar sayılırdık bir bakıma. Üstelik bazı geceler, yemeği bile unutarak elle yazdığımız hikâyeleri, istasyon şefinin odasındaki tek daktiloda temize çekiyorduk. Hikâyeciliğe ilk ben başladığım için daktilo yazarken ilk sırayı bana veriyorlardı arkadaşlarım. Fakat ben sıramı genellikle genç Yahudiye veriyordum. Bu zayıf ve hastalıklı genç Yahudiyi çok seviyordum.

Evet, bir bakıma demiryolu idaresinin memurları sayılırdık: kulübelerimiz de istasyon binası için ayrılan alana kurulmuştu, üstelik hepsi birörnekti ve istasyon binası ile ay-ni mimari özellikleri [aşıyordu. istasyon seli gülerek, "memur hikâyeciler" diyordu bize. Sonra o bitip tükenmez tartışma başlıyordu: Hayır biz memur konumu içinde düşünülemezdik: Bir kere parça basma ücret alıyorduk. Ayrıca, bu ücret, ekspres yolcuları tarafından ödendiği için resmi bir ödeme sayılamazda Siz esnaf hikâyecilersiniz diyordu istasyon şefi bize. Aslında ben memur ya da esnaf olarak nitelendirilmek istemiyordum; biz sanatçıydık. Ayrıcalı bir durumda olmalıydık. Ne var ki ayran, elma ve sucuk-ekmek satıcılarının uyanık olduğu gecelerde birbirimizi iterek yolculara mallarımızı beğendirmeye çalışırken 'ayrıcalı bir durumda' olduğumuz söylenemezdi. Biz de öteki satıcılar kadar bağırıyorduk malımızı satmak için. Tabii genç Yahudinin pek sesi çıkmıyordu; genç kadın da yiyecek satıcılarıyla perona inen yolcular arasında sıkışıp kalıyordu. Zaten satacak çok malımız da yoktu. istasyon şefinin köhne daktilosunda her hikâyeden ancak bir iki kopya çıkarabiliyorduk. Son kopyalar da oldukça silikti, bunlara pek alıcı bulamıyorduk. Hikâyeler bir iki kere satılmadı im, eskiyor; onlara müşteri bulmak güçleşiyordu. Çünkü güncel konuları işleyen hikâyeler yazıyorduk ve bir iki günlük modası geçmiş hikâyeleri uzattığımız zaman yolcular, yüzlerini buruşturarak, "Bunları biliyoruz, yeni şeyler yok mu?" diyerek bayat hikâyelerimizi suratımıza fırlatıyorlardı. O zaman da elma ve ayran satıcılarına kaptırıyorduk sıramızı.

Başka güçlüklerimiz de vardı: Tren her zaman bizim kulübelerin önünde durmuyordu. Birinci perona çoğu zaman yük vagonlarını yanaştırıyordu istasyon şefi. Bu yüzden ekspres, ikinci hatta üçüncü perona (bunlara 'peron' denilirse) yanaşmak zorunda kalıyordu. Yiyecek satıcıları bu durumu daha önce öğrendikleri için, treni oralarda bekliyorlardı. Biz hep son dakikada uyandığımız için, uyku ser-semi çoğu kere önce yük vagonlarına çarpıyorduk telaşla, Sonra vagonların çevresini dolaşmak, rayların arasından gece karanlığında dikkatle geçmek gerekiyordu. Trenin durduğu yer de iyi aydınlatılmıyordu. Özellikle bu, bizim için çok önemliydi: Küçük hasır sepetler içinde tomarlar halinde duran hikâyelerimiz, hemen satılmıyordu. Her yolcu, tomarları (genellikle birpalayarak) açıyor, hiç olmazsa sayfalara bir göz atıyordu. Karanlık işimizi zorlaştırıyordu. Satırları iyi görmedikleri için baştan savma bir göz gezdir-dikten sonra geri veriyorlardı. (...)

(*Korkuyu Beklerken*, 1996)

Tutunamayanlar, yayımlanmasının ardından 1930'lardan 1960 sonrasına uzanan dönemde; topluma ilişkin gözlemleri, aydınların yaşamına, toplumsal kurumlara yönelen eleştirileri yüzünden önemli bir tartışmanın merkezini oluşturdu. Öncü bir roman nitcliği taşıyan Tutunamayanlar, 1950'li yılların köy romanlarından da, 1960'ların toplumsal kaygıları yoğunlukla öne çıkaran romanlarından farklılaştı. Yazar, bireyi ve bireyin iç dünyasını, iç konuşma, diyalog, psikanaliz, hiciv, taklit, parodi, pastiş, yabancılaştırma tekniği olarak alay gibi çeşitli post-modern teknikleri kullanmak suretiyle, romanın merkezine koydu. Metinlerarası ilişkiler bağlamında zengin çağrışımlar yüklü bu romanın ana renklerinden biri ironidir. Yazar, ilgisini özellikle kendileriyle sürekli bir iç hesaplaşma yaşayan bireye yönelttı. Bu süreçte en önemli araçlarından biri "oyun" kavramı oldu. Aynı kavram etrafında örülen ve *Tutunamayanlar'ın esintilerini taşıyan Tehlikeli Oyunlar adlı romanında çevresinden kopan aydınların yaşam çıkmazlarını işlemeyi sürdürdü. Bu romanla ilgili amacı* "herkesin saldırdığı ve saldırmakta haklı olduğu bir adamla", "herkesin hor gördüğü bir kadının" macerasını yazmaktı. Bu roman da tıpkı *Tutunamayanlar gibi bir iç serüvendir ve Yıldız Ecevit'in ifadesiyle* "bir oluşum romanı; bir Bildungsromandır"; böylece o, adı Hikmet olan erkek karakterini bir ruh çözümlemesine tabi tutarak hepsiyle yüzleşti. Bu kitapta Hikmet gerçekle hayal dünyasının bağdaşmazlığı karşısında yaşamdan vazgeçti. Her iki romanında çeşitli katmanlara bölerek elde ettiği roman dokusunu belirsiz bir senteze kavuşturmayı tasarladı.

Bir Bilim Adamının Romanı'nda genç yaşta ölen bilim adamı Prof. Dr. Mustafa İnan'ın hayat hikâyesini kendi tutunamayan perspektifine uydurarak anlattı. Ayrıca Batı uygarlıklarını özümsemiş, matematikten edebiyata kadar hemen hemen her alanla ilgili aydın bilim adamı yetiştirmenin

Oğuz Atay

OYUN VE ADALET

Nurdan Gürbilek

Atay'ın dilini konuşarak başlayalım. Çünkü iyi edebiyatta çok rastlanan bir durum değil: Atay'ın romanlarında hep bir söz fazlasıyla; bir laf kalabalığıyla karşı karşıyayızdır. Sözün durmadan çoğaldığı, konuşanın hep yeni söz üretme gereğini duyduğu, sözün anlamını tüketip konuşanı yorgun düşürdüğü bir konuşma biçimi. Zaten hemen fark edilir: Atay'ın romanlarındaki dil, birbirine eklenmiş çeşitli seslerden, üst üste yığılmış çeşitli söylem katmanlarından oluşmuştur. Bu, özellikle de Tutunamayanlar için geçerlidir. Atay'ın dili, bu topraklarda yaşayan insanların üzerinde hep bir basınç uygulamış, belli bir kamusallık kazanmış çeşitli söylemlerin dışına çıkarak değil, onların içinden yol alarak var edebilmiştir kendini. Bu yüzden de popüler diyebileceğimiz çeşitli dillerin, Örneğin acılı aşk romanlarının, abartılı melodramların, hüzünlü alaturka şarkıların, Türkçe tangoların, dokunaklı ölüm ilanlarının, yaralı gönül muhabbetlerinin dilini içinde barındırır. Diğer yandan resmi bir söylemi; bayram nutuklarından, ortaokul ders kitaplarından alınmış hamasi cümleleri de içinde taşır. Batı taklitçiliğinden beslenmiş kalkınmacı bir bilimsel söylemin, her şeyi yansız kavramların içine sıkıştıran ansiklopedik bir dilin içinde gezinir. Bunun da ötesinde kitaplarının yayımlanmasından ancak on-on beş yıl sonra, 1980'lerde bu ülkenin kültürel hayatına damgasını vuracak çeşitli muhalif dillere de rastlarız orada; acıyı, kederi yücelten, çok sonra arabesk sözcüğü altında toplanacak türden anlatımlara ya da olumsuzlama anını rahatça savunulacak bir doğruya dönüştüren bir marjinallik söylemine, bir akıl karşıtlığına da rastlarız. Dahası, edebiyat ya da psikanaliz gibi daha ciddi denebilecek diller de bu katmanların içinde yerini almıştır. Farklı düzeylerde de olsa bütün bu dillerle oynayarak, bu dilleri eğip bükerek, başkalarının dilinin bir parodisi, abartılmış bir taklidi olarak kurabilmiştir Atay kendi dilini.

Bunun bir nedeni, belki de Atay'ın "Türkiye'nin Ruhu" dediği şeyi anlatmak istemesi, bu ruhunsa ancak bir gürültü olarak ifade edilebileceğinin farkında olmasıydı. (...)

(*Ev Ödevi İçinde "Oyun ve Adalet"* yazısından, 1999)

önemi de bu romanın alt konularından biri oldu.

Oyunlarla Yaşayanlar adlı oyunu, ölümünden sonra 1979-80 döneminde Devlet Tiyatrolarında daha çok da amatör toplulukların sahnelerinde oynandı. Romanlarında olduğu gibi bu oyunu yazarken de yeni teknikler denedi. Bu oyun, bir yandan sanatla oyunu buluşturan postmodern izlerle, bir yandan da daha evrensel ve klasik denebilecek toplumsal sorunlarla örüldü.

Türkiye'nin Ruhu adlı, Türk toplumunun kültürel kimlik sorununu ve birey-toplum-devlet ilişkilerini irdelemek istediği tasarısını yazmaya ömrü yetmedi.

Korkuyu Beklerken, bazıları korku, güvensizlik, umutsuzluk, yalnızlık, dehşet, suç vb. kavramları kasteden Kafkaesk deyimiyle nitelenebilen öğelerle örülmüş öykülerden oluşur. Yabancılaşma, bu öykülerin kahramanlarının hepsinde gözlenebilir. Ayrıca öykülerde toplumsal baskı karşısında bunalan çağdaş insanın özgürlük arayışı da yer aldı. Örneğin "Beyaz Mantolu Adam" öyküsünde, bireyin toplum tarafından bir kukla haline getirildiği, bireyin buna isyanı anlatıldı.

"Oğuz Atay tek öykü kitabı Korkuyu Beklerken'de ağırlıklı olarak yabancılaşma, umutsuzluk, uyumsuzluk, bunaltı konularını işler. Oğuz Atay'ın öykülerindeki ortak temaları, yabancılaşma, toplum eleştirisi, yalnızlık, başkaldırı, intihar, aydın eleştirisi, kısırlılmışlık, karamsarlık, iletişimsizlik, hayatın anlamsızlığı olarak sıralayabiliriz. Öyküler, sürüp giden kalıplaşmış hayatın tutarsızlığını/saçmalığını ana tema olarak alırken, Atay, neredeyse hep aynı insanı ve temaları anlatır: Bürokrasinin, yönetimin kıskacındaki birey, değişimin çarpıttığı, yalnızlığa ittiği insanlar, onların karanlık, düşsel dünyaları, aşırı karamsarlık, umutsuzluk, yabancılaşma..." (Necip Tosun)

"Türk romanının Batılı tipleri irdelemesi, onların uyum sorunlarını çözümlemesi ve geleneksel modern ikilemini gündeme getirmesi yeni değildi. Fakat Oğuz Atay'ın anlatmayı üstlendiği durum, olayın toplumsal görünümünden, yaşantı biçimindeki uyumsuzluklardan öteye, bilinçlerin oluşumu süreciydi. (...) Romanın seyir alanı kahramanların bilinçleridir. Romancı tüm bir kargaşanın bilinçte ve dolayısıyla da söylemde yansımasını ayrıntıyla sergilerken klasik anlamda tarihi-sosyolojik öğeleri dışarıda bırakır." (Çağlar Keyder)

"Toplum ve aile yaşamı, insan ilişkileri ve kişinin iç dünyası Atay'ın yapıtlarında bilinçakımı tekniği aracılığıyla gözler önüne serilmiştir. Gören, eleştiren kişidir Atay'ın aydını; yoz değer yargılarına uyum sağlayamaz, böyle bir yaşamda tutunamaz. Yazarın yapıtlarındaki topluma yönelik eleştirinin yoğunluğuna karşın, ana sorunsal bireye yöneliktir, ontolojiktir." (Yıldız Ecevit)

"Kısaca Atay, toplumun bütününün masaya yatırıldığı, ama tek tek bireyin incelenmeden, bütünün bir sihirli değnekle düzeltilmek istendiği bir dönemde 'bireyi' merkeze koymuştur. Ama bu birey, içinde yaşanılan toplumdan asla kopuk olmayan, tam tersine o toplumsal karmaşayı farklı boyutlarda yaşayan, o toplumun ürünü olan biridir. (...) Oğuz Atay, kendiyle alay edebilen, kendisini acımasızca eleştirebilen bir yazar kimliğiyle çıkıyor karşımıza. Bu sadece öykülerinde değil, hemen bütün eserlerinde dikkati çeken bir öğe. Fakat bu alay etmelerin her biri, okurun kafasında soru işaretleri uyandıracak cinsten şeyler. Böylece okuyucu da kendisini bir dizi sorgulamadan geçirerek yaşamdaki yerini, yaşam karşısındaki konumunu belirleme pratiği yapabiliyor. Bu alay ve oyun edası, bazen yerini başarılı bir mizah anlatımına bırakıyor. Bu bazen kendi yapamadıklarını acımasızca eleştirmeden doğan bir mizah oluyor, bazen de halkını çok iyi tanıyan birinin, o halkta çürümeye yol açan olguları anlatmasıyla." (Erkin Canpolat)

ESERLERİ:

ROMAN: *Tutunamayanlar* (2 cilt, 1971, 1972), *Tehlikeli Oyunlar* (1973), *Bir Bilim Adamının Romanı* (1975), *Eylembilim* (tamamlanmamış, 1998).

ÖYKÜ: *Korkuyu Beklerken* (1975).

OYUN: *Oyunlarla Yaşayanlar* (oyn., 1979 - 80, DT, bas. 1985).

GÜNLÜK: *Günlük* (1970-77 arası tuttuğu günlükler, 1987).

ANI: *Efendi Kaptan Kurtar Bizi* (2005).

Topografya (1970) adlı bir de mesleki kitabı vardır.

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / 1972'de Hikâye ve Roman Üzerine Notlar: Tutunamayanlar (Sinan Yıllığı 1973), R. Taner-A. Bezirci / Seçme Romanlar (1973), Recep Bilginer / Şimdi Ne Yapıyorlar? / Oğuz Atay (Politika gazetesi, 3.9.1976), Oktay Akbal / Oğuz Atay İçin (Cumhuriyet, 19.12.1977), Hilmi Yavuz / Biyografik Roman ve Nesnel Gerçeklik: Bir Bilim Adamının Romanı (Roman Kavramı ve Türk Ro-

manı, 1977), Oğuz Demiralp / Oğuz Atay'ı Değerlendirmek Yolunda (Oluşum, Ekim 1978), Çağlar Keyder / Biz niçin Onlar Gibi Olamıyoruz (Milliyet, 29.1.1984), Halit Refiğ / Akıllı ve Namuslu Bir Aydındı ve Çok Yalnızdı (Milliyet, 28.1.1984), Olcay Önertoy / Türk Roman ve Öyküsü (1984), Tatjana Seyppel / Oğuz Atay'ın Dünyası (Çev.: Tanıl Bora, 1989), Yıldız Ecevit / Oğuz Atay'da Aydın Olgusu (1989) – "Ben Buradayım"-Oğuz Atay'ın Biyografik ve Kurmaca Dünyası (2005), Berna Moran / Anlatım Yönteminin Tutunamayanlar'a Katkısı (H. Gösteri, sayı: 104, Temmuz 1989), A. Karaca / Çağdaş İnsanın Bunalımı ve Oğuz Atay'ın Hikâyeleri (Milli Eğitim, sayı: 95, Mart 1990), Gürsel Aytaç / Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler (1990), Ahmet Oktay / Roman Üzerine Düşünceler (Sanat Dünyamız, sayı: 47, Bahar 1992), Orhan Koçak / Oğuz Atay Çözümsüzlüğün Yazarıydı (Özgür Gündem, 1.12.1992), Murat Belge / Edebiyat Üstüne Yazılar (1994; aynı yazı Yeni Dergi, Aralık 1972), Feryal Çeviköz / Yevmiyeli 727 Oğuz Atay (Tempo, 27.12.1995), Nurdan Gürbilek / Yer Değiştiren Gölge (1995) - Ev Ödevi (1999), Hasip Akgül / Oğuz Atay'ın Yaşam Oyunu (1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / 60 Yazar (Superonline, Nisan 2000), M. Mücahit Küçükyılmaz / Beyaz Mantolu Adam: Oğuz Atay (Yedi İklim dergisi, sayı: 122, Mayıs 2000), Jale Parla / Don Kişot'tan Bugüne (2000, s. 204-225), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), Dilek Yalçın / Kastamonulu İki Yazar: Oğuz Atay– O. Anbarcıoğlu (2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Türk Edebiyatının Gerçek Efsanesi (Radikal Kitap, 13.12.2002), Erkin Canpolat / Oğuz Atay'ın Öykü Evreni (Varlık dergisi, Ocak 2003), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonulular III (2004), Selim İleri / Oğuz Atay'ın Mektubu (Varlık, Şubat 2005), Necip Tosun / Türk Öykücülüğünde Batılılaşma Yabancılaşma Algısı ve Yansıması (Heceöykü, sayı: 13).

ATAYMAN, Veysel

Çevirmen. Ağustos 1941, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Alman dili ve edebiyatı ile felsefe öğrenimi gördü. Aynı üniversitenin Mütercim Tercümanlık Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Felsefe, popüler bilim, sinema, edebiyat konularında çok sayıda çevirisi, deneme ve eleştiri yazıları bulunmaktadır. Bordo Siyah Yayınlarında çok sayıda kitaba editörlük yaptı.

ESERLERİ:

DERLEME: *100 Filmde Başlangıcından Günümüze Duygu / Aşk Filmleri.*

ÇEVİRİ: *Davranışları Anlama / Yöneticinin Kılavuzu* (Kate Keenan'dan, 1997), *Ruh ve Kaos* (2000), *13 Mavi Kedi / Dört Kafadarlar Takımı 29 - Alev Gözlü Maske / Dört Kafadarlar Takımı 40 - Bataklıktaki Yaratık / Dört Kafadarlar Takımı 39 - Derinden Gelen El / Dört Kafadarlar Takımı 41 - Diken Adam / Dört Kafadarlar Takımı Junior 4* (Thomas Brezina'dan, 2001), *Aydınlanma Felsefesi* (2003).

ORTAK KİTAP: *Arenada ‚Show' / Modern Sporun Dünü ve Bugünü* (Metin Kurt, Turgay Kurultay ile, 1997).

ATBAŞOĞLU, Cem

Öykü yazarı. 26 Ekim 1965, Elazığ doğumlu. Tam adı Eşref Cem Atbaşoğlu. İlköğrenimini Çankırı'da, ortaöğrenimini Ankara'da gördü. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi (1988) mezunu. Yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümünde tamamladı. Aynı bölümde doçentliğe yükseldi (1998). Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. Öyküleri *Virgül ve Şizofrengi* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ars Longa Bahar Kısa* (1995).

ÇEVİRİ: *Kendiliğin Çözümlenmesi* (H. Kohut'tan, B. Büyükal ve C. İşcan ile, 1998).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (I. cilt, 2001).

ATÇEKEN, İsmail Hakkı

1965 yılında Konya'da doğdu. 1977 yılında Hakimiyet-i Milliye İlkokulunu, 1984 yılında Konya İmam Hatip Lisesi'ni bitirdi. 1989'da Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1991 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Ana bilim dalında araştırma görevliliğine başladı. 1992 yılında yüksek lisans öğrenimini tamamladı ve aynı yıl doktoraya başladı. Aralık 1994-Nisan 1995 tarihleri arasında Mısır'da doktora tezi ve İslâm tarihi alanıyla ilgili çeşitli araştırmalar yaptı.

1997 yılında doktorasını tamamladı. 1999'da İslâm Tarihi Anabilim dalında yardımcı doçent, 2002'de ise aynı anabilim dalında doçent oldu.

İsmail Hakkı Atçeken

Arapça ve İngilizce bilmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır. Hâlen Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Ana bilim dalında öğretim üyesi olarak çalışmakta, alanıyla ilgili lisans, yüksek lisans ve doktora dersleri vermektedir. Yayımlanmış üç adet kitabı, çeşitli ilmî ve akademik dergilerde yayınlanmış makaleleri mevcuttur.

YAYINLANMIŞ KİTAPLARI:

1. Hz. Peygamber'in Yahudilerle Münasebetleri, Marifet Yayınları, İstanbul, 1996.

2. Devlet Geleneği Açısından Hişâm b. Abdülmelik, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2001.

3. Endülüs'ün Fethi ve Mûsâ b. Nusayr, Araştırma Yayınları, Ankara, 2002.

ATÇEKEN, Zeki

Tarih araştırmacısı. 1941, Sarayönü / Konya doğumlu. İlkokulu burada bitirdi. Ortaokul ve lise kısmını ise Konya Gazi (Erkek) Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1966) mezunu. 1968'de Konya Karatay Lisesine tarih öğretmeni olarak atandı. Burada 1970-76 yılları arasında tarih öğretmeni, müdür başyardımcısı ve müdür vekili olarak hizmet etti. 1976 yılında Konya Eğitim Enstitüsü tarih öğretmenliği ve müdür yardımcılığına atandı. 1978 yılı sonlarında Artvin-Arhavi Lisesi tarih öğretmenliğine tayin edildi. Bir sene sonra Konya İmam Hatip Lisesi tarih öğretmenliğine nakledildi. 1980 yılında tekrar Konya Yüksek Öğretmen Okulunun Tarih öğretmenliği ve müdür yardımcılığı görevine getirildi. Aynı okulun fakülte olduğu 1982 yılında idari görevden ayrıldı. 1988'de doktorasını tamamladı. 1991'de yardımcı doçent oldu.

ESERLERİ:

Konya'daki Selçuklu Yapılarının Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması (1998), *Malazgirt'ten Vatana Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi* (2004), *Selçuklu Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi* (2004).

ATEŞ, Abdurrahman

İlâhiyatçı. 1962, Diyarbakır doğumlu. Gaziantep İmam Hatip Lisesini bitirdikten sonra 1991 yılında Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. *"İskenderânî ve İlm-i Tefsirdeki Yeri"* adlı teziyle SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalında yüksek lisansını (1994), *"Tebliğ, Eğitim ve Cihad Sürecinde Kur'an'ın Şiddet Sorununa Bakışı"* adlı çalışmasıyla doktorasını (2000) tamamladı. İmam hatiplik (1981-92),

Alibeyhöyüğü İmam Hatip Lisesinde (Çumra / Konya) öğretmenlik (1992-98) yaptı. 1998 yılında İnönü Üniversitesi Darende İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. *Kur'an'a Göre Dinde Zorlama ve Şiddet Sorunu* (2002) adlı bir araştırması yayımlandı.

HAKKINDA: Abdurrahman Ateş / Kur'an'a Göre Dinde Zorlama ve Şiddet Sorunu (2002).

ATEŞ, Ahmet

Edebiyat tarihçisi (D. 1916, Ağaca köyü / Bilecik - Ö. 1968). İlköğrenimini Maraş'ta, ortaöğrenimini Konya'da tamamladıktan (1935) sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirdi. 1939'da Arap-Fars Filolojisi Bölümüne Prof. Helmut Ritterkin asistanı olarak girdi. 1943'te doçentliğe, 1955'te profesörlüğe yükseldi. Şarkiyat Enstitüsü müdürlüğü (1954-57) ve *İslâm Ansiklopedisi* yazı kurulu üyeliğinde bulundu. İran hükümetince kendisine 1957'de Sipas liyakat madalyası verildi.

Uluslararası üne sahip bilim adamlarından biri olan Ateş, Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'i, Semerkandi'nin *Sinbadname*'si gibi bazı önemli eserlerin eleştirili metinlerini ve çevirilerini yayımladı, ayrıca Türkoloji alanında eserler verdi. Makaleleri *Türkiyat, Türk Dili ve Edebiyatı, Şarkiyat Mecmuası, Türk Dili, Belleten, Türk Dili Araştırmaları* dergileri ile yabancı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Sinbadname (Muhammed b. Ali el-Semerkandi'den, 1948), *Kitabu Tercümanü'l-Belâğa* (Muhammed b. Ömer el -Raduyani'den, 1949), *Vesilet'ün-Necat / Mevlid* (Süleyman Çelebi'den, 1954), *İhsanu'l Ulûm / İlimlerin Sayımı* (Farabi'den, 1955), *Rahatü's-Südûr ve Ayetü's-Sürûr* (Ravendi'den, 1957, 2 cilt), *Camiü't-Tevârih* (Reşiduddin'den, 1957, 1960, 2 cilt), *Şehriyar ve Haydar Baba'ya Selam* (1964), *İstanbul Kütüphanelerinde Manzum Eserler* (1968), *Farsça Grameri, Arapça Dilbilgisi.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Nihad M. Çetin / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güler Yüzü (2002).

ATEŞ, Bünyamin

Gazeteci-yazar. 1950, Yozgat doğumlu. Yozgat İmam Hatip Lisesi (1970), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1974) mezunu. Bir süre imam-hatip olarak görev yaptı (1970). *Yeni Asya* (1976-80), *Tasvir* (1980-81), *Yeni Nesil* (1981-89) gazetelerinde düzeltmen, muhabir ve yazar olarak çalıştı. İstanbul'daki bir ilçe belediyesinin kültür bölümünde çalıştı. Yazılarını, çalıştığı gazeteler ile *Yolbaşı* ve *Köprü* (1970-89) dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Peygamberler Tarihi (1977), *İslâmî Hareket ve MSP* (siyasî broşür, 1977), *İşte CHP* (1977), *T.C. Başlangıçta Laik Değildir* (1987), *ANAP Nedir Ne Değildir?* (siyasî broşür, 1986), *Referanduma Doğru* (siyasî broşür, 1987), *Sivari* (siyasi broşür, heyet, 1987), *Referandum 88* (siyasi broşür, heyet, 1988).

ATEŞ, Kemal

Öykü ve roman yazarı. 1947, Savcılı Ebeyit köyü / Kaman / Kırşehir doğumlu. Ankara Atatürk Lisesi (1966), Ankara Üniversitesi DTCF (1970) mezunu. Yüksek lisans tezi: "*Türk Romanında Yöre Dili*". Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi, bölüm başkanı olarak görev yaptı.

Kemal Ateş

Yazılarını *Vatan* ve *Barış* gazetelerinde başlayarak *Varlık, Gösteri, Türk Dili, Virgül, E, Adam Öykü, Eğitim ve Bilim* dergileri ile *Varlık* yıllıklarında yayımladı. 1979'da *Çürük Kapı* kitabı ile Lions Jüri Özel Ödülünü, 1981'de *Toprak Kovgunları* adlı romanı ile Mehmet Ali Yalçın Roman Ödülünü, 1987'de *Yitik Kuzular* ile Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı Ödülünü, 1995'te

KEMAL ATEŞ

OKUDUĞUM OKULDA

Semih Beyin benim eski okuluma; on beş yıl önce bitirdiğim liseye müdür olarak atandığını öğrendim. Önce arkadaşlardan duymuştum, sonra gazetelerde de okudum. Olaylı bir liseydi. Evinin, okulunun kurşunlandığını okuyordu gazetelerden. Telefon edip görevini kutladım, hâlini hatırını sordum. Sesi yorgundu. Birden tanıyamadım. "Benim eski lisede sizi yoruyorlar galiba?" dedim. "Evet, biraz öyle oluyor," dedi. Aynı yorgun sesle ekledi: "Uğra istersen, oturur konuşuruz."

Bu yalın çağrı bende olağanüstü bir sevinç yarattı. Hem çoktan beri görmediğim eski bir dostu, hem de altı yılının geçtiği okulumu görecektim. Bir de çocukluğumu görecektim sanki orada; çocukluğum dirilmiş, canlanmış beni bekliyor olacaktı. "Peki," dedim Semih Beye; "geliyorum."

Geniş, çok geniş bir bahçesi vardı okulun. Başkentin en büyük, en eski liselerinden biriydi.

Bahçe girişindeki satıcı aynı adam. Yalnız yaşlanmış biraz; eski pehlivan yapısını yitirmiş, ama tanınmayacak kadar değişmemiş. Az ilerideki hava gazı fabrikasından çıkan dumanlar yine gelip okulun üstünde bir yere, top top bulutlar gibi çakılıp kalmışlar. O dumanları gören, burayı bir fabrika kenti sanır.

Hüseyin Dayının sattığı şeyler mevsimine göre değişiyordu. Kışın çekirdek, sakız filân... Yaza doğru erik, salatalık, güzün ayva satıyordu. Önündeki araba şimdi yeşil eriklerle dolu. Yeşil erik çıktı mı, karneler, sınavlar yaklaşıyor demektir. Hüseyin Dayıyla bir ara göz göze geldik. Ben uzun uzun bakınca, o da bakmak zorunda kaldı. Belki müşteri sandı, belki de tanıyacaktı. Hâlimi hatırımı soracak diye bekledim. Sonra bakışlarını benden çekti, işine koyuldu. Onun iyi tanıdığı bol paralı çocuklardan değildim, nerden tanısın? Öyle bile olsam, tanıyamazdı, epey değiştiğimi biliyorum.

Daha Hüseyin Dayıyı ve arabasındaki yeşil erikleri görünce içimde çocukluğumdan bir şeyler kımıldadı. Bahçe girişindeki kavak ağaçları, okul girişine yakın yerlerde de akasya ağaçları vardı. Bahçede her zaman top oynayan birkaç çocuk bulunur. Pırıl pırıl bir hava... Top oynayan çocukların sırtında renk renk formalar var. Kimi de soyunmuş çıplak oynuyor. Top alanının tam ortasında küçük bir su birikintisi duruyor. Geçen günkü yağmurdan kalmış olmalı. Benim öğrenciliğimde de hep öyleydi orası, yazın arıcak kurumazdı.

→

Bir süre kaledeki çocuğu izledim. Kedi gibi, gözleri hep topta. İzleyiciler arasında kendilerinden çok büyük birini; yani beni görünce, işini biraz daha önemsedi. Biraz daha kedileşti. Uçuyor, sıçrıyor, top için canını veriyor neredeyse. Boşta adam bırakan bekleri komutan gibi uyarıyor:

"Bomboş bırakıyorsunuz adamı!" diye kızıyor arkadaşlarına.

Bu maça uzun süre takılıp kaldım. Bahçeyi geçip otuz metre ilerideki okula giremeyeceğim nerdeyse. Garip bir tutukluk. "Cup! diye bir yere düşüvermişim, ama nereye? Ayaklarım tutuluveriyor. Yürüyemiyorum. Yürürsem bile her adımda yeni boyutlar ekleniyor bahçeye: Büyüyor bahçe, genişliyor, yayılıyor, derinleşiyor. Yine de çocukluğum sığmıyor. Kendimi top oynarken görüyorum, güreşirken, dövüşürken, çekirdek yerken görüyorum. Sınıf geçmişim seviniyorum; içimde ancak çocuklukta yaşanabilecek bir sevinç patlaması; arkadaşlarımın boynuna sarılırken görüyorum kendimi. Ağlarken görüyorum. Ah bir yirmi beş kuruşum olsa, diye düşünürken görüyorum.

Bir banka otardum. Müdürle görüşmeyi unutmuştum. Acele etmiyorum. Dinlenme zili çaldı. Okul hurra boşaldı. Öğleden sonra ortaokul öğrencileri ders görüyorlar. Saçları kısa kısa çocuklar.

Ortaokuldayken hep iki numarayla tıraş olurdum. Sınıf öğretmenimiz Necmiye Hanım arkadaşlara tıraşımı örnek gösterirdi. Başımı okşayan mini mini ojeli ellerinden kalan sıcaklık, uzun süre gitmezdi saç diplerimden. Arkadaşlar "örnek kafa" koynuşlardı adımı. O örnek kafanın benzeri bir çocuk aradım kendime. "İşte bu benim çocukluğum!" diyebileceğim birini aradım. Böyle birini bulup teneffüs süresince izlemeye karar verdim. Çocukluğumu bana benzeyen böyle bir çocukta somutlaştırıp yaşamak istiyordum. Öğrencileri bu amaçla tek tek süzdüm.

Okul girişindeki direklerden birine dayanmış çocuğu gözüme kestirdim. Sürekli düş kuran bir çocuk olduğu nasıl da belli. Yalnız, yapayalnız. Arkadaşlarına bir sokuluyor, bir ayrılıyor. Başı büyükçe çocuğun, küçülmesini istiyor, düşlerinde bu da var. Düş kurmayı sürdür demek geliyor içimden. Yanılmayacaksın, büyüdükçe başın bile küçülecek güzelleşeceksin. Çocuğun ayağında eski bir bez lâstik, top oynamayı seviyor besbelli. (...)

Bir Şarkıyı Dinlerken ile PEN Orhan Kemal Öykü Başarı Ödülünü kazandı. *Kayıp Kuzu* adlı çocuk oyunu Ankara Halk Tiyatrosunca sahnelendi. Sanat Kurumu, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Kemal Ateş, edebiyatımızda hak ettiği yeri alamamış bir yazar olmalı. Onun 'toprak Kovgunları' romanını ve 'Bir Şarkıyı Dinlerken' başlığı altında topladığı öyküleri okudum. Duru, sağlam bir Türkçe'yle yazıyor. Duygusallığa düşmeden duyarlı olan, insanın gözüne sokmadan sosyolojik ve siyasal gözlemler yapabilen yetkin bir kalem. Çalışmaları çeşitli ödüller kazanmakla birlikte kamuoyunda yeteri kadar tanınmıyor." (Türker Alkan)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Çürük Kapı* (1978), *Bir Şarkıyı Dinlerken* (1995), *Küskün Fotoğraflar* (2004).

ÇOCUK KİTABI: *Yitik Kuzular* (1989, oyun olarak, 1992), *Çıngırak* (oyun, 2000).

ROMAN: *Toprak Kovgunları* (1982), *Geç de Olsa* (1989).

İNCELEME: *Türk Dili* (1990), *Öğretemediğimiz Türkçe* (1999).

HAKKINDA: Rauf Mutluay/ Varlık Yıllığı (1978), Mehmet Seyda / Konut Sorunu ve İki Roman (Gösteri, 1982, sayı: 52), Burhan Arpad / Toprak Kovgunları (Cumhuriyet, 25.5.1982), Prof. Dr. Gürsel Aytaç / Çarpık Kentleşme Olgusunu İşleyen Bir Roman: Kemal Ateş'in "Toprak Kovgunları" (Yazko Edebiyat, Mayıs 1983), Gürsel Aytaç/ Çağdaş Türk Romanı Üzerine İncelemeler (1990), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 24.12.1998), Ahmet Özer / Küçük Dünyaların Özgün Öykücüsü (Cumhuriyet Kitap, sayı: 498), C. Temuçin Asiltürk / Tanrıdan Şarkılar (Cumhuriyet Kitap, 14.1.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Reyhan Türkyılmaz / Türkçe'nin Tuzla Buz Edilmiş Halinin Resmi (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2000), Cengiz Temuçin Asiltürk / Toprak Kovgunları (Cumhuriyet Kitap, 1.3.2000), Türker Alkan / Kitaplara Dair (Radikal, 13.6.2000), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), İbrahim Dizman / Kemal Ateş'in Romanı Hâlâ Güncel: Toprak Kovgunları (Cumhuriyet Kitap, 11.4.2002).

ATEŞ, Nihat

Şair. 28 Nisan 1969, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesindeki öğrenimini yarım bıraktı (1992). Bir süre çeşitli işlerde çalıştı, daha sonra çeşitli yayın organlarında yazı işleri müdürü ve genel yayın yönetmeni olarak görev üstlendi. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

İlk şiirleri *İnsancıl* dergisinde (Ağustos 1992), diğer şiirleri ve kitap

NİHAT ATEŞ

KENT ŞİİRLERİ

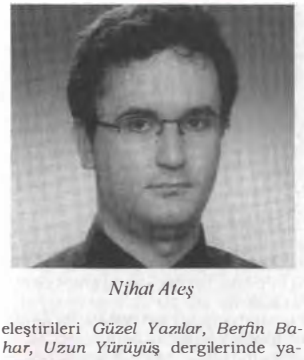
Uçurumları dağlarını anlatırken kentin
Boğulmuş sözlerimiz yankılanıyordu
Uyumuştu ellerimiz
Öyleyse sevgilim
Bu koca kente
Bunca yalanı nasıl söyledik biz.

Bütün anlarını kent için yaşadığımız
Bıkkın sevişmelerimiz
Sessiz varırken uykularına
Düşlerinde kırılan goncayı anlamaz.
Şimdi ayrılırsak sevgilim
Bu koca kent
Bunca yalnızı taşımaz.

Uçurumlar kendilerini de anlattı
Karlı bir gök parçası kılığında
Girip uykularımıza
Anlamak ve sayıklamak arasında sezdik

Uçurumlar dağlarsız olmaz.

(*Dinlenen Cadı*, 1992)

Nihat Ateş

eleştirileri *Güzel Yazılar*, *Berfin Bahar*, *Uzun Yürüyüş* dergilerinde yayımlandı.

"Nihat Ateş, verili dünyaya karşı, örgütlü ve kolektif bir yaşam biçimiyle oluşturduğu dili, kurduğu zihinsel yapısı , eleştirel bakışıyla daha alımlayıcı ve akıcı olan bilinci, şiirlerini bir anlatıcının bakışıyla sunuyor okura." (Mesut Aşkın)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dinlenen Cadı* (1992), *Günışığı Şiirleri* (1996), *Odkuyusunda Bir Ayna* (1999), *Tarihin Denize Döküldüğü Anlar II* (2003), *Bedensiz Kadınlar* (2004).

DİĞER: *Çöküş Romanları* (2003).

HAKKINDA: Mesut Aşkın / Nihat Ateş-Bedensiz Kadınlar (Varlık Kitap, Şubat 2004).

ATEŞ, Nihat Kemal

Şair. 1952 Kalkandere/ Üsküp / Makedonya doğumlu. Henüz 5-6 yaşlarında iken ailesiyle İstanbul'a göç etti. Lise öğrenimi sırasında kuyumcu çıraklığı yaptı; futbol oynadı. Yaşamını yönlendiren futbolu İstanbul 1. Amatör kümede, III. ve II. Türkiye liglerinde profesyonel futbolcu olarak On iki yıl sürdürdü. 1981 yılında evlenip Brüksel'e yerleşti. Sonraki yıllarda yaşamını ve çalışmalarını bu kentte sürdürdü.

ESERLERİ:

Sevgi Adresini Bulur (2000), *Zarfa Koyup Gülüşünü Gurbete Gönder* (2004).

ATEŞ, Osman Hulusi

Mutasavvıf, ilim adamı, şair (D. 1915, Darende / Malatya - Ö. 1990). Kırk iki sene bilfiil Somuncu Baba Camii'nde görev yaptı (1945-87). Kendini insanlığa hizmete vakfetti, gerçek manâda tasavvufun insanlığa hizmet olduğunu vazetti. "Allah güzeldir, güzel olanı sever" prensibi ile hareket etti. Üretici derviş tipinin en güzel örneklerinden birini oluşturdu. Hizmete, iş ve harekete dayalı bir tasavvufi anlayışa sahipti. Tarihe, topluma ve ülkesine karşı duyduğu sorumluluk ve hassasiyetini "yurdumun her taşını Kâbe sayarım" diyerek ifade etti. Bu özellikleriyle dini liderlik boyutlarını aşarak tarih önünde ve toplumsal hafızada yerini aldı. Kan davaları gibi büyük kavgaları, aile münakaşalarını, komşu anlaşmazlıklarını çözüme kavuşturdu. Ömrünü İslâm üzere ve barışa yönelik işler yaparak geçirdi. Abdurrahman Erzincanî Camii ve külliyesi, Darende İlâhiyat Fakültesi, İplik fabrikası gibi bazı müesseselerin kurulmasına öncülük etti. Bunlarla ilgili plaketler aldı. On çocuk babasıydı. Divan şiirinin 20. yüzyıldaki temsilcilerindendir. Gazel, ilahi, kaside, rubai ve müstezat türünde yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dîvân-ı Hulûsi-i Darendevî* (1986).

NASİHATNAME: *Mektûbât-ı Hulûsi-i Darendevî* (1996).

HUTBE: *Şeyh Hamid-i Veli Camii Minberinden Hutbeler, Es-Seyyid Osman Hulûsi Ateş*, (haz., Resul Kesenceli, 2000).

HAKKINDA: Ahmed Akgündüz / Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Âlisi (1992), Mehmet Akkuş / Osman Hulûsi Efendinin Mektubâtı (1997), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c.4, 1997), Musa Tektaş / Bülbülün Kırk Türküsü (2001), Ahmet Akgündüz / Said Öztürk / Yaşar Baş / Darende Tarihi (2002), İsmail Palakoğlu / Gönüller Sultanı Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (2004), Adil Akkoyunlu / Şiir Peteği. Ayrıca İsmail Palakoğlu tarafından Ankara Üniversitesinde "Çağımız Mutasavvıflarından Es-Seyyid Osman Hulûsi Ateş'in Hayatı Escrleri ve Tasavvuf Anlayışı" başlıklı bir yüksek lisans tezi (1998) hazırlandı.

ATEŞ, Ömer

Şair ve yazar. 1957, Ankara doğumlu. Yazı ve şiirleri gençlik yıllarından itibaren *Kavram, Yarın, Doğrultu, Türkiye Yazıları, Varlık* vd. dergilerde yer aldı. Bu şiirlerden bir bölümünü 1991 yılında, *Hançer* adlı ilk kitabında topladı.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

ATEŞ, Sami

Araştırmacı-yazar (D. 1950, Işıklı / Arsin / Trabzon - Ö. 10 Haziran 1993). İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini Trabzon'da tamamladıktan sonra Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Maliye Bölümünü bitirdi. Ankara Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsünde yüksek lisans yaptı. 1967 yılında memuriyete başladı. Üniversitelerde, Köyişleri Bakanlığında, Bakanlık Müşaviri, APK Uzmanı, Bakanlık Daire başkanı, Bakanlık danışmanı olarak görev yaptı. Kısa bir süre TÜBİTAK'ta danışman ve planlama ve koordinasyonla ilgili genel sekreter yardımcısı olarak çalıştı. Bilim Teknik, Doğa TÜBİTAK Haber Bültenlerinin yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulundu.

1967 yılından itibaren takma adla gazete yazarlığı yaptı. Araştırma ve incelemeler yayımladı. Millî ve milletlerarası çeşitli kongrelere tebliğler sundu, makaleler yayımladı. Çeşitli sosyal amaçlı kuruluşların yönetim kurulu üyesi ve başkanı oldu. Birçok kurum ve kuruluşça ödüllendirildi, şükran plaketleri aldı. Yedi kez şiir sergisi açtı. 1985-90 yılları arasında Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı enformasyon müşavirliği görevi yanında Kemalist Atılım Birliği Genel Başkanı olarak, *Kemalist Atılım Birliği* dergisi sahibi ve başyazarlığı yaptı. Atatürk'ün hatıralarının yaşatılması yolunda vefa günleri düzenledi, çeşitli yayınlar yaptı. Türk inkılap tarihi yayın ve bilimsel hizmetlerinden dolayı Selçuk Üniversitesi tarafından fahrî doktorluk payesiyle ödüllendirildi. Trabzon'dan Ankara'ya giderken geçirdiği bir trafik kazasında öldü. Arsin'in Işıklı köyünde yatmaktadır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Anadolu Çağırayım* (1972), *Boğazda Yalnızlık* (1982).

ARAŞTIRMA: *Terörden Hürriyete Soljenitzin* (1974), *Ata ve Anadolu, Atatürk ve Türk Köyü* (1981), *Atatürk Anadolu'ya Geçince* (1983), *Millî Hakimiyet Prensibinin Tarihi Gelişimi ve Türk İnkılabındaki Yeri* (1991).

HAKKINDA: Kemalist Atılım Birliği Özel Sayısı (1991), Mustafa Yazıcı / Büyük Kaybımız Sami Ateş - Haşim Karpuz / Dr. Sami Ateş'in Ardından (Yunus Dergisi, sayı: 2, Nisan-Mayıs-Haziran 1993), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ATEŞ, Sezer Ayvaz

Öykü yazarı. 11 Ağustos 1956, Antakya doğumlu. Sezer Ateş ve Sezer Ayvaz imzalarını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Aynı üniversitenin İktisat Fakültesinde yüksek lisans ve doktora programlarını tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"1928-38 Dönemi Kadınlara Yönelik Periyodikler"*. Doktora tezi: *"Türk Romanında Değişen Bir Paradigma: Politik Roman"*. 1981'den itibaren İstanbul'da öğretmenlik yaparak çalışmalarını sürdürdü.

Sezer Ayvaz Ateş

SEZER ATEŞ AYVAZ

BELİRLENMİŞ YAKINLIKLAR

Ardısıra yürüyorum. Kendini usul bir yürüyüşe kaptırmış gidiyor. Nereye gittiğini bilemiyorum. Adımlarında uçarı bir acelecilik, sekişinde bir hafiflik, sabahın bu erken saatinde yüreğinde duyduğu coşkuya eşlik eden bir yürüyüş tutturmuş. Yüreğinin onu kapıp götürdüğü bir yere gidecek. Kendimi göstermeden adımlarımı hesaplayarak izliyorum ben de. Havanın ılıklığına aldanmadan, gömleğimin üst düğmesini kapatıyorum. Sabahın nemli serinliği, köşe başlarında yüze vuran rüzgâr, sakınmasız yakalayabilir bedenimi. Bir elim gömleğimin yakasında, yavaşça dönüyorum köşeyi. O gözleri yukarılarda, gökyüzünde bir yay çizerek ilerleyen kuş sürüsünü izliyor. Biliyorum, böyle zamanlarda aklından çılgınca şeyler geçer, en hafif deyimle çocukça şeyler. Genç bir kadın olduğuna aldırmadan, sabahçı kahverilerine gitmek, kıyıda şarap için balıkçılarla söyleşmek, bir yükseltiye oturup kendisine bakanlara aldırmadan gözleriyle denizin ufuk çizgisini yakalamak. En kötüsü, geniş caddelere, kalabalıklara karışıp, bilinçsiz bir nokta olarak savruluşu. Sanki düşteymiş gibi kendini kalabalığın akışına bırakması, pasajlara, pasajların içindeki dükkânlara bir gölge gibi süzülüşü. Sergilenen her nesneye elleriyle dokunmak, onların ruhunu hissetmek istemesi. Onu izlerken en korktuğum durumdur bu. Başı ve sonu belli olmayan bir kalabalığın parçası olması. Aldırışsız, akıl süzgecinden geçirmeden, yüreğinin ardısıra gideceği günler hep böyle yapar. Gözlerindeki siyahları çoğaltır, saçlarını düzensiz bir salınıma bırakır. Benim onu izlediğimi bile bile, bir denetleme duygusuna aldırmadan, kaçıp uzaklaşır evden. Dudaklarında bir şiir dizesinin henüz dökülmüş sözcükleriyle, sözcüklerin ardında bağlantılar arar. İstediği sesi, dizeyi bulana dek eve dönmez. Bazen tek sözcüğün peşinde sabahladığı, kimi kez biten şiirleri eskiteceği konuşmalarla dolaştığı olur, oradan oraya.

Oysa, Onun yaşamımıza kattığı savrukluğu dengelemeye çalışmak, beni ne kadar yoruyor bilmiyor, onun kalabalıklar içindeki yitişini izleyerek savunmasız kalışım, yaşamımızı iyice içinden çıkılmaz bir duruma getirmesini önleme çabam, hep bundan. Öyle sorumsuz bir dağınıklığı yaşıyor ki, tüm gücümle onun dengesini yitireceği an'ı önceden bilebilmek ve gelebilecek tehlikeleri engellemek istiyorum. Hele nesnelere dokunurken kapıldığı esrikliğe, onlara karşı duyduğu o düşsel yakınlık duygusu ve birer kişilik yakıştırmadaki cömertliği... Biliyorum ki, benim adımlarımın, akıl kontrolündeki kararlılığı, yaşam karşısında büsbütün dağılıp çözülmemizi önlüyor. Ama O, bütün çabalarımın, koruyucu ataklığıma, gerçeken saygıyı göstermiyor. Geniş hoşgörüme karşı sabrımı taşıracak noktayı zorlamaktan kaçınmıyor. Evden çıkışındaki o ürpertici acelecilik, giyinişi ve makyajındaki abartılı aldırmazlık, Onu uyardığım konularda davranışlarıyla belirttiği inatlaşma ve önümde beni, böyle hiçe sayan yürüyüşü. İzi, durağı, bütünlüğü olmayan yolları güvenilir bulmadığımı, amaçsız davranışların insanları yanıltacağını, söyledim ona. Beraberliğimizi yitirdiğimizde nasıl dağılıp parçalanacağımızı bilmiyor. Ayrı yollarda nasıl çaresiz, bir başına kalacağımızı, eksik ve anlamsız bir dünya yaratacağımızı... Ben de, sorumluluk duygusuyla, inceleyen, yorumlayan akıl, insan davramşlarına katığı ölçülülüğü hatırlatıyorum ona. O buna aldırmasa da, işte böyle arkasından yürüyorum. Onu, yaptıkları ve düşündükleriyle, her an yüz yüze getirecek bir hesaplaşma içinde tutuyorum aramızdaki mesafeyi; ne daha çok ne daha az. Onu görebilecek ama adımlarını durdurmayacak bir denetimi sürekli kılmaya savaşıyorum.

Ama bugün, o hiçbir denetlemeyi evetleyecek durumda değil. Ardısıra gittiğimi bile bile, benden kaçıp kurtulmak, uzaklarda, anımsanamayacak bir anı olarak bırakmak istiyor. Kimi zaman bunu tam başaracakken, beni artık ayrımsayamayacağım bir noktada bırakabilecekken, içinde kabaran dönüp bakma, beni anlama isteğine yenildi. İşte karşıdan karşıya geçişinde, kararlı bir gözden kaybolma çabası, adımlarında benden kurtulup, özgürleşme heyecanı. Belli ki bugün benim soluğumu tümüyle unutmak istiyor. Birlikteliğimize, birbirimizden ayrı kalarak da yaşayabildiğimiz beraberliğimize bir son vermek istiyor. Şimdiye dek bu ilişkiye duyduğu saygının tüm ilmeklerini çözmek kararında. Karşı kıyıya bensiz geçecek, bütünüyle özgür kalacağı bir uzaklığa varmak amacı. Arayı ne kadar açarsa o kadar iyi, ayrılığı mutlaklaştıracağı bir bağımsızlığı özlüyor ve benim soğukkanlı gülüşümden kurtulacak. Ve ben onu göremeyecek, izleyemeyecek bir yerde kalacağım. Masamın üzerindeki kitaplara, sayılara, aklın aydınlık ilkelerine, çalışmalarıma döneceğim. Ne var ki onun beni terketmesine izin vermiyorum. O ne kadar çabalasa da, geçip gideceği yolları, aykırı dizeleri, yüzünü pembeleştiren umutlıkları göreceğim ve onun soluduğu havanın dışında kalmayacağım.

İşte döndü, ardısıra bakıyor. Benden kurtulamayacağını anladı. Tüm çabalamamın birlikteliğimiz için olduğunu biliyor. Bu kez ben önde, O arkamda, acelesiz ve amaçladığı yeri bilen adımlarla yürüyoruz.

Evin merdivenlerini çıkarken durup yetişmesini bekliyorum ve anlayışla bakıyorum ona. Darmadağın çantasının içinde anahtarlarını aramasına vakit bırakmadan bulup çıkarıyorum hemen. Kapıyı açıyorum. Çalışma odasındaki masanın iki yanında duruyoruz. Masanın üzerindeki nesneler, birbiriyle ilgisiz, ilgisiz hatta çelişik bir yan yanalıkta; kalem açacağı, tarak, kehribar bir pipo, plastik gönye, akmaya devam eden kum saati, kalemler, çöpe atılmış bir heykel resmi, bisküvi kırıkları; şiir kitapları, bilimsel yayınlar... Ne çelişkili bir bağlantıları var ama ne kadar yakınlar birbirlerine... Tıpkı bizim gibi ama bir belirlenmişliklerimizi bir aşabilsek... O her zaman benden bir adım önde...

Ve ben aynaya baktığım her an, onu ne kadar çok sevdiğimi düşünüyorum, kalabalıklarda, yüz yüze geldiğimde bile...

(*Yeryüzü Taksimi*, 2000)

Hikâye, şiir ve eleştiri yazıları 1978'den itibaren *Türkiye Yazıları*, *Milliyet Sanat*, *Hürriyet Gösteri*, *Cumhuriyet Kitap*, *Varlık* gibi çeşitli dergilerde yer aldı. *Kaşık Düşmanı* ile 1986 Abdi İpekçi Film Eleştirisi Yarışmasında özendirme ödülünü, *Bütün Oteller İstanbul Palas* ile 1987 Akademi Kitabevi Yarışması'nda başarı ödülünü kazandı. Hikâyelerini *Aynalarda Yaz* (1988) adlı kitabında topladı.

"Sezer Ateş Ayvaz'ın dili, hüzünlü bir şarkıya çekilen filmin, sinema dili gibi. Gözümüzün önünde beliren bir çocuğun ellerini, ayakkabısını ya da camdan bakışını, bir delikanlının ağırlaşan duruşunu... hayatımızda biriken tüm "şey"leri anlatan, kendiliğinden bir araya toplanmış ve sonra hemen dağılmış gibi duran şiir sözcükleri, farklı noktalamalar ve seslerden oluşmuş bir dil. Bardağın yarısı kadar mutlu, bardağı doldurup taşıracak kadar mutsuz oluşumuzun nedeni olarak kadın duyarlılığına odaklanmış, bir kadın dili." (Suna Karaküçük)

ESERLERİ (Öykü):

Aynalarda Yaz (1988), *Yeryüzü Taksim* (2000), *Tamiris'in Gece Suçları* (2005).

HAKKINDA: TDE Ansiklopcdisi (c. 1, 1976), Suna Karaküçük / Aşksız Kadın Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, 29.6.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

Süleyman Ateş

ATEŞ, Süleyman

Müfessir, meal yazarı. 1933, Elazığ doğumlu. Elazığ İzzetpaşa Kur'an kursunda bir süre tecvid ve kıraat dersleri alan Süleyman Ateş, Elazığ âlimlerinden olan Muharrem Sırrı Efendi'den Arapça okudu. 1960 yılında Elazığ İmam Hatip Lisesi ve klasik liseyi bitirerek Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine girdi. 1965'te aynı fakültenin Tefsir Kürsüsünde asistan olarak görev yapmaya başladı. Doktorasını verdikten sonra 1973'te ilmi tetkiklerde bulunmak üzere Irak'a gitti. 1973'te doçent oldu.

1976'da Diyanet İşleri Başkanlığına getirilen Ateş, 1976'da profesör oldu. Yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli üniversitelerde öğretim üyeliği yaptı. On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir ve Hadis Bölümü başkanlığı görevinde bulundu. Sahasıyla ilgili çeşitli inceleme ve araştırma eserleri yayımladı. Tefsiriyle ünlüdür. *Gerçek Din Bu* adlı kitabıyla 1994 yılı Türkiye Yazarlar Birliği İnceleme Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri (11 cilt, 1991), *Gerçek Din Bu* (1994), *Kur'an-ı Kerim ve Cümle Meali* (2002).

HAKKINDA: M. Avni Özmansur / Kur'an'daki Asıl İslâm Bu 2 (2002).

ATEŞ, Şah İsmail

Şair. 1954, Sumak köyü / Pertek / Tunceli doğumlu. Bazı şiirlerinde sadece Şah İsmail imzasını kullandı. İlkokulu doğduğu köyde tamamladı. Elazığ Lisesi, Sivas Eğitim Enstitüsü mezunu. Öğretmen olarak, 1978 yılından itibaren Elbistan, Elazığ, Mersin köylerinde uzun yıllar çalıştı. Mersin Şair ve Yazarlar Derneği yönetim kurulu üyesidir.

Şiir yazmaya 1973'te başladı. İlk şiiri 1975'te Ümit Yaşar Oğuzcan tarafından *Hürriyet* gazetesinde; sonraki yıllarda *Simav Anadolu, Maki, Ardıç Kuşu, Bahçe, Dikili Ekin, Aykırı Sanat, A.Sanat, Hey, Mezitli, Bahçe, Karahisar, Dikili Ekin* dergileri ile *Posta, Akşam, Takvim, Haberci, Yeni Adana* gibi gazetelerde köşelerde ve sanat sayfalarında yayımlandı. *Bizim Ece* ve *Hür Söz* antolojilerinde yer aldı. Mersin yerel gazetelerinden *Olay* ve *Haberci*'nin şiir köşelerini yönetti.

ŞAH İSMAİL ATEŞ

SEVDA MEVSİM MEVSİMDİR

Papatya dilimi sevdalı kalbim
Güz şarkılarında yosunlaştı
Erguvan alevinde yanar bu yürek
Duygular kül rengi dumanlar içinde

Kırağından ışıltı yakamozları
Güneşin renk atlasında
Kar taneli özlemler
Ateş kuşların kanadında

Mevsim yıldızları dizilir şafağa
Gece yüklü gümüş yelkenliler
Şah sevdalar limanında
Gül alevinde uyanan bir rüzgar
İlk mevsim güneşini öptü alnında

Şah İsmail Ateş

ESERLERİ:

Erguvan Sevda (2000), *Altın Saçlı Kahraman* (2002), *Mavi Kanatlı Duygular*.

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003).

ATEŞ, Toktamış

İktisatçı, araştırmacı-yazar. 1944, İstanbul doğumlu. İstanbul'da Avusturya Ortaokulu (Sankt Georg, 1960), Vefa Liscsi (1963), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdi (1966). Bitirdiği fakültenin Siyaset İlmi Kürsüsünde asistanlığa başladı (1967). *"Kuruluş Dönemi Osmanlı Toplumunda Siyasal İktidarın Yapısı"* konulu teziyle doktor (1969), *"Demokrasi Teorisi-Kavram-Tarihsel Süreç-İlkeler"* konulu teziyle doçent (1974) ve daha sonra Uluslararası İlişkiler Bölümü profesörü oldu (1982). Uzun yıllar görev yaptığı İÜ İktisat Fakültesinden Rektör Alemdaroğlu döneminde ayrıldı. Daha sonra İstanbul Bilgi Üniversitesinde çalışmalarını sürdürdü.

Yazılarını; *Türk Dili, Varlık, Para, Ekonomide Diyalog, İktisat, Gün, Düşün, Bilim ve Sanat, Toplum ve Bilim* dergileri ile *Cumhuriyet, Milliyet, Her-*

TOKTAMIŞ ATEŞ

PARASIZ EĞİTİM VE HALKEVLERİ

Halkevleri, Cumhuriyetimizin "Aydınlanma" sürecindeki en önemli kurumlarıydı. Cumhuriyetimizin aydınlanmacı ideolojisinin hem üretildiği ve hem de öğretilmeye çalışıldığı bu kurumlar, ne yazık ki çok partili yaşama geçildiği zaman, "sakıncalı" bulunmuş ve CHP'nin propagandasının yapıldığı varsayımıyla, kapılarına kilit vurulmuştu. Oysa ki bir yandan Halkevleri, bir yandan Köy Enstitüleri, bu toplumu bugünkünden çok daha ileriye götürebilirlerdi. Bırakmadılar...

Halkevlerinin devlet yardımıyla ve devletin katkılarıyla çalıştığı konusunda kuşku duyulmaması gerekir. Fakat savundukları ve yaygınlaştırmak istedikleri şey, CHP'nin iktidarı değil, Cumhuriyetimizin aydınlık yüzüydü. Hemen her kent ve büyük ilçede, Halkevlerinin (bir kısmı bugün bile kullanılmakta olan)birer "kompleksi" olurdu. Sırasında sinema filmi de gösterilen, geniş sahneli birer tiyatro salonu, spor salonu, zengin birer kitaplık ve değişik alanlarda halka kurslar düzenlenen, oda ve salonlar... Ve bu güzel merkezler uzun yıllar atıl tutuldu.

1960 Devrimi'nden sonra, Halkevleri biraz canlanır gibi oldu. Fakat merkezi bir otorite ve denetim kurulamamış olduğu için; her Halkevi, kendi bildiği çizgide yürümeye başladı. Genel merkez elbette bir denetleme yetkisine sahipti, ama bu denetlemenin çok etkili olduğunu söylemek mümkün değildi.

Geçen ay, TÜYAP Kitap Fuarı'na gittiğimde, tüm kapılarda Halkevlerinin genç üyelerinin yürekten bir kampanya yürüttüğünü sevinçle gözledim. Bu kampanya, Halkevleri Genel Merkezi'nin öncülüğünde başlayan ve yü-

→

rütülen "Parasız Eğitim ve Parasız Sağlık" kampanyası idi. Amaçları, bu konuda, ilk aşamada bir milyon imza toplamak ve 19 Kasım 2005'te Ankara'da, kitlesel bir eylemle, bu dilekçelerini TBMM Başkanlığı'na sunmaktı.

Tüm yaşamım boyunca, parasız eğitim ve parasız sağlık ilkesini savunduğum için, gözümü kırpmadan bildirilerinin altına imzamı attım. Ama değişen dünya ve ülke koşulları altında, bazı ciddi önlemler alınmadan ve siyasal iktidarın yapısı ve felsefesi değişmeden, parasız eğitim ve parasız sağlık konularında ciddi kuşkularım var.

Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun çökmesi, kimileri tarafından büyük sevinçle karşılandı. Daha sonra duyduğumuz hikâyeler de, eski sosyalist rejimlerle ilgili olarak, kimilerinin düşüncelerini doğruladı!

Doğrusu, ne SSCB'nin ne de Doğu Bloku ülkelerinin sosyalist ve Marksist olduklarına inanmazdım. Yaptıkları şey (kendi yapılarına uygun), bir tür "devletçilik" idi. Fakat bu konularda sürekli konuşan kimi süper zekâların görmedikleri ya da görmek istemedikleri iki önemli husus vardı.

Bunlardan birincisi, bu devletlerin vatandaşlarının istihdam, sağlık, eğitim, konut ve kültür vb. sorunlarının tümünü çözmüş olmalarıydı. Elbette eksikleri ve yanlışlıkları vardı, ama bu sorunların çözümlenmiş olmalarını da yadsıyamayız. Buna karşılık, garip bir devletçilik, bunun getirdiği bürokrasi ve bunların üstündeki katı parti hâkimiyeti, bu rejimlerin sonunu hazırladı.

Bilmiyorum, o devletlerin halkları, hâlâ ilk günkü kadar sevinç içinde midirler? Görülmek istenmeyen ikinci nokta, paranın satın alma gücüyle ilgilidir. "Yahu, üniversite hocaları 100 dolar aylık alıyormuş", "Doktorların aylığı bundan da düşükmüş" gibisinden sahte yakınmaları ve timsah gözyaşlarını çok gördük. Fakat o 100-150 dolarla ev kiralarını ve her türlü giderlerini ödediklerini, aç kalmayacak kadar yiyecek ve içecek aldıklarını, ayda birkaç kez sinema, tiyatro, opera vb'ye gittiklerini, çıplak dolaşmadıklarını, sigara vb'ye bile para ayırabildiklerini gördük. Bu ne biçim bir 150 dolardı acaba?..

Türkiyemizde, gerçekten halkçı bir düzen kurulamadıkça, parasız eğitim ve sağlık sağlanamaz. Elbette bu konularda çabalamak gerekir, ama doğrusunu istersenız, ben pek umutlu değilim.

(*Cumhuriyet*, 5.11.2005)

gün, Demokrat, Aydınlık gazetelerinde yayımladı. 1990'lı yıllardan itibaren katıldığı panel, sempozyum ve TV sohbetleriyle tanındı.

ESERLERİ:

Siyasi Tarih (1968), *Demokrasi* (1976), *Türk Devrim Tarihi* (1979), *Kemalizmin Özü* (1980), *Osmanlı Toplumunun Siyasal Yapısı* (1981), *Niçin YÖK Değil* (1983), *Siyasal Tarih* (1983), *Cumhuriyet* (1987), *Yazmıştık* (1988), *Demokrasi* (kavram, tarihi süreç, ilkeler, 1994), *Laiklik* (1994), *Ne Oldu Bize* (1994), *Düşünce Parlamentosu* (1995), *Kelaynak Kuşları* (1995), *Bilmek ve Bilmemek* (1996), *Utanç Yüzyılı* (2000), *Biz Devrimi Çok Seviyoruz* (2004).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ders Kitapları Açmazında Bir Işık (Cumhuriyet Kitap, 15.2.2001), Ahmet Yüter / Toktamış Ateş: "Farklılıklara Tahammül Etmeyi Öğrenmemiz Lazım" (Sur dergisi, Mart 2003).

Toktamış Ateş

ATEŞ, Yavuz

Yazar. 1975, Hekimhan / Malatya doğumlu. Okul yıllarında felsefeyle ilgilendi. Öğrenimini cezaevinde sürdürdü. Daha sonra ticaretle uğraştı. *Ölü Evinden Kesitler* (2002) adını taşıyan bir anı kitabı vardır.

HAKKINDA: Yavuz Ateş / Ölü Evinden Kesitler (2002).

ATEŞLİ, Mustafa Teymur

Şair (D. 15 Haziran 1923, Bakü / Azerbaycan – Ö. 3 Kasım 1976, Sakarya). Mustafa - Sona Perver çiftinin ailenin yedi çocuğundan üçüncüsü olarak dünyaya geldi. Azerbaycan'da Alman Filolojisi Fakültesi son sınıf öğrencisi iken ikinci dünya savaşının

Mustafa Teymur Ateşli

çıkması üzerine Rus ordusu saflarında savaşmak üzere askere alındı. Savaşın ilk yıllarında, bütün cephelere hakim olan Alman orduları tarafından esir alınan, binlercc asker arasında o da vardı. Bilâhare, Almanlar tarafından Ruslara karşı savaşmak üzere oluşturulan birliklere katıldı. Üsteğmen rütbesiyle uzun yıllar yurttaşlarıyla birlikte büyük mücadeleler verdi. Savaşın sonlarına doğru Almanya yenik duruma düşünce, o da bir müddet Almanya'da saklandı. Hayatını kurtarmak için orada evlenmek mecburiyctinde kaldı. Nihayet 13 Şubat 1949 yılında eşi ile birlikte Türkiye'ye gelerek, Adapazarı'na yerleşti.

Almanca, İngilizce ve Rusça dillerine hakkıyla vakıf olduğu için özel lisan öğretmenliği, noterlerin ve mahkemelerin yeminli tercümanlığını yaptı. Adapazarı'nda yeminli tercümanlık başta olmak üzere çeşitli iş yerlerinde çalıştı. Hayatının hikâyesini kaleme aldı. 1956 yılında, *Hürriyet* gazetesinde *"Stalingrad Cehenneminde 95 Gün Çarpışan Türk"* adı ile savaş hatıralarını tefrika etti. Bu arada Azerbaycan'da ve Türkiye'deki çeşitli dergi ve gazetelerde muhtelif şiir ve yazıları yayımlandı. 1961 yılından itibaren, Adapazarı *Akşam Haberleri* gazetesindeki "Halktan Bir Ses" sütununda hiciv şiirleri yayımladı ve bu gazetenin Yazı İşleri müdürlüğü görevini de yürüttü (1961-76). Gazetesinde çalışırken geçirdiği bir kalp krizi sonunda hayata gözlerini kapadı

ESERLERİ:

Hicranlı Sesler (şiirler, 1947 Nurnberg), *Feljatonlar ve Satirik, Molla Nesirettin, Stalingrad Cehenneminde 95 Gün Çarpışan Türk* (anılar, 1956).

ATEŞOĞLU, Güçlü

Felsefe araştırmacısı. 1974, Ankara doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Felsefe Bölümü (2000) mezunu. Yüksek lisansını (2003) aynı üniversitede *"Intersubjectivity and the Problem of Freedom in the Philosophy of Hegel (Hegel Felsefesinde Öznelerarasılık ve Özgürlük Sorunu)"* adlı tezle

tamamladı. 2001 yılından beri Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümünde araştırma görevlisidir. Çalışmalarını ahlak, tarih, kültür ve siyaset felsefesi konularında yoğunlaştırma çabasındadır. Felsefede başlıca ilgi alanları, etik, hukuk felsefesi, tarih felsefesi, politik felsefe/genel anlamda Alman İdealizmi, özel anlamda Fichte'nin ve Hegel'in felsefeleri, Aristoteles ve Spinoza'dır. Makale ve çevirileri, *Felsefe Tartışmaları Dergisi*, *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, *Mehmet Küçük'e, Düşünen Siyaset Dergisi*, *Bilgi ve Değer*, *Vehbi Hacıkadiroğlu Armağanı: Felsefe Tartışmaları*, *Cogito*, *Virgül* dergi ve kitaplarında yayımlandı. *Felsefe Ansiklopedisi* için madde yazdı.

Güçlü Ateşoğlu

ESERLERİ:

Praxis Felsefesi'nin Ortaya Çıkış İmkanı Olarak Hegel Felsefesi ve Öznelerarasılık Kavramı (2002), *Anlama ve Yorum: Doğan Özlem Armağan Kitabı* (A. Kadir Çüçen ve H. Nur Erkızan ile, derleme, 2004), *Fichte Seçkisi* (Eyüp Ali Kılıçaslan ile, 2005), *Selahattin Hilav'a Saygı* (Doğan Özlem ile, 2006), *Anlama ve Yorum: Doğan Özlem Armağan Kitabı* (haz. A. Kadir Çüçen, Hatice Nur Erkızan ile, 2006).

HAKKINDA: Doğan Hızlan / Türk Felsefecileri İçin Kılavuz Kitaplar (Hürriyet Cumartesi eki, 13.5.2006).

ATEŞOĞLU, Mehmet

Eğitimci-şair, siyaset adamı. 1926, Kayseri doğumlu. İlköğrenimini Kayseri'de tamamladı. Cebeci Ortaokulu, Ankara Gazi Lisesi ve Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1953) mezunu. 1952'den itibaren edebiyat öğretmeni ve idareci olarak Afyon, Nevşehir ve Adana liselerinde çalıştı. Kayseri Lisesinde (1961) idarecilik yaptı. 1962'de gericilik ithamıyla hüküm giydi. 1965 genel seçimlerinde Kayseri milletvekili seçilerek bir dönem TBMM'de görev yaptı. Meclis'teki ateşli konuşmaları ve mücadeleci tavırları ile tanındı.

Milletvekilliği sona erince yeniden mesleğine döndü. İstanbul Pertevniyal Lisesi, İstanbul İmam Hatip Okulu, Atatürk Eğitim Enstitüsünde (sonraki adıyla MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi) edebiyat dersleri vererek 1983 yılında kendi isteği ile emekli oldu.

İlk şiiri 1950 yılında *Orkun* dergisinde, sonraki yıllarda *Serdengeçti*, *Oğuz*, *Aras*, *Gurbet*, *Erciyes*, *Türkeli* ve *Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı. Şair olarak adından hamâsî şiirleri ile söz ettirdi. 1951'de Türk Milliyetçiler Derneğinin yayın organı *Mefkure* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1993 yılında Atsız'la ilgili bir broşürü basılmış, şiirlerini 2005 yılı sonuna kadar kitaplaştırmamıştır. *Mücadele ve Meclis Çalışmaları* (1969) adlı bir kitabı vardır.

"Ateşoğlu, ateş oğlu değil, ateşin ta kendisidir." (Arif Nihat Asya)

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri – Başlangıçtan Bugüne kadar (1962), Ferit Ragıp Tuncor / Mehmet Ateşoğlu (Yeni Defne, sayı: 181, Nisan 1997), Fahri Ersavaş / Tanzimat'tan Bu Yana Hamâsî Türk Şiiri Antolojisi (gen. 2. bas., 1997, s.487), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ATEŞOĞLU GÜNEY, Nurşin

Siyasetbilimci. 27 Şubat 1960 doğumlu. State University College İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi Bölümü (1979) mezunu. Yüksek lisansını (1985) ve doktorasını (1992) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkilerde tamamladı. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde (1983-92) araştırma görevliliği, aynı yerde öğretim görevliliği (1992-95), yardımcı doçentlik (1995-2001) ve doçentlik (2001-) yaptı. Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Merkezi başkan yardımcılığı (1999-2000), Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm başkan yardımcılığı (1999-2001) görevlerini yürüttü. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, International Institute for Strategic Studies (IISS) üyesidir.

Makaleleri, uluslararası hakemli dergilerde, *Dünü ve Bugünü ile Toplum ve Ekonomi*, *Sosyal Demokrat Değişim*, *Foreign Policy (Türkiye Baskısı)*, *Turkish Review of the Balkan Studies*, *Turkish Review of the Middle East* dergilerinde yayımlandı. *Türk Dış Politikasının Analizi*, *Uluslararası Politikada Yeni Alanlar ve Bakışlar*, *Yeni Balkanlar Eski Sorunlar*, *Türkiye'nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Gündeminde Doksanlı Yıllar: En Uzun On Yıl*, *Doksanlı Yıllarda Türkiye'nin Komşuları* kitapları içinde bölüm yazdı. *Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları: NATO-AB-Türkiye* (E. Çayhan ile, 1996) adlı bir kitabı vardır.

ATEŞOK, Adnan

Şair, yazar. Adana doğumlu. İstanbul Kabataş Lisesini bitirdikten sonra Ankara ve İstanbul Üniversiteleri Hukuk Fakültelerinde öğrenim gördü. Müteahhitlik yaptı. Muhtelif dergi ve gazetelerde öykü ve makaleler yazdı. Yağlı boya resim çalışmalarıyla sergiler açtı. Yüzün üstünde tablosu vardır.

ESERLERİ:

Temmuz Rüyası, *Hıltan Tarlası*, *Çakıt Suyu*, *Kiralık Daire*.

HAKKINDA: Mehmet Ecevit – Hasan Artuk – İsmail Timuçin / Adanalı Şairler Antolojisi (1992).

ATIF YILMAZ (Batıbeki)

Sinema yönetmeni (D. Aralık 1926, Mersin – Ö. 6 Mayıs 2006, İstanbul). Lisc öğrenimini Mersin'de tamamladı. Oyuncu Nurhan Nur ve senaryo yazarı Ayşe Şasa ile evlenip ayrılan Atıf Yılmaz'ın üçüncü eşi, Vedat Türkali'nin kızı oyuncu Deniz Türkali'dir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine ve Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümüne devam etti. Bir süre film eleştirmeni, ressam ve senaryo yazarı olarak çalıştı. İki filmde yönetmen yardımcılığı yaptıktan sonra, 1951'de ilk konulu filmi *"Kanlı Feryat"*la yönetmenliğe başladı. O tarihten sonra 110 film çekti. Filmleri ulusal ve uluslararası festivallere katıldı, pek çok ödül kazandı. Zeki Ökten, Yılmaz Güney, Şerif Gören, Ali Özgentürk, Halit Refiğ gibi ünlü yönetmenlerin yetişmesinde payı oldu. Filmlerinden bazıları: *Zavallılar* (1974), *Bir Yudum Sevgi* (1984), *Adı Vasfiye* (1986), *Eğreti Gelin* (2004).

Atıf Yılmaz, *Bir Sinemacının Anıları* isimli kitabının önsözünde; *"Hayatım boyunca ne günlük tuttum, ne de filmlerimle ilgili bir şeyler biriktirebildim. Ne senaryolarımı, ne de aldığım ödülleri... Evimde, çektiğim filmlerden*

Atıf Yılmaz (Batıbeki)

birinin bile video kaseti yoktur desem, ihtimal inanmak istemezsiniz." der.

Sinemada 50 yılı aşkın ayakta kalmayı bu özelliğine bağlar: "*Nostalji kavramıyla uzak yakın hiçbir ilgimin olmaması, geçmişte olan her şeyi kafamdan silip atma, reddetme eğilimim ve hep ileriye, geleceğe doğru bakarak yaşamayı seçmem.*"

33. Antalya Altın Portakal Film Festivalinde, 'yaşam boyu onur ödülleri'nin ilk sahipleri arasında yer alan Atıf Yılmaz'a, 1991 yılında, Hacettepe Üniversitesi tarafından "sanatta onursal doktora" payesi verildi. 1991'de Hacettepe Üniversitesi tarafından "Sanatta Onursal Doktora" payesi verildi. Anılarını *Bir Sinemacının Anıları* (1991) adlı kitabında anlattı. Zincirlikuyu Mezarlığına gömüldü.

HAKKINDA: Atıf Yılmaz / Bir Sinemacının Anıları (1991).

ATILCAN, İhsan Coşkun

Folklor araştırmacısı. 1917, Erzurum doğumlu. Coşkun soyadı müsteardır. Erzurum Lisesi ve dışardan Öğretmen Okulu mezunu. Erzurum Lisesinde kütüphane memurluğu (1943-59), resim ve müzik öğretmenliği yaptı. 1959'da aynı görevle Ankara Kurtuluş Lisesine, 1962'de İller Bankası Genel Müdürlüğüne geçti. 1974'te müdür muavini olarak emekli oldu. Müzik öğretmenliğinin yanı sıra kitaplar resimledi. Erzurum folkloru araştırmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Erzurum Üstüne Şiirler ve Seçme Yazılar (1969), *Erzurum Ağzı Halk Deyimleri ve Folklor Sözlüğü* (1977), *Erzurum Barları ve Yöresel Giysileri, Erzurum Fıkraları.*

ATILGAN, Enver

Şair (D. 1931, Ergani / Diyarbakır – Ö. 25 Ocak 1995, İstanbul). Merkez (İnkılâp) İlkokulu ve Dicle Köy Enstitüsü (1949) mezunu. İlkokul öğretmeni olarak Ergani'nin bazı köy okulları ile Ergani ilçe merkezinde görev yaptı. Mesleğini ilerleyen yıllarda İstanbul'un Bakırköy ilçesinde sürdürdü. 1976 yılında emekliye ayrıldı. Bir süre DİSK Eğitim Dairesi uzmanı olarak çalıştı.

Şiire Dicle Köy Enstitüsünde okuduğu yıllarda başladı. Ürünleri çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı. 1970'li yıllarda akşam gazetesinde Macaristan gezi notları yazı dizisi olarak yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Nuhun Adamı* (1963), *Eko Can* (1967), *Yaşam Demişiz Adına* (1997).

ARAŞTIRMA: *Ergani* (Yaşar Hekimoğlu ile birlikte, 1967).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (2.cilt, 1997, s.485-487).

ATILGAN, Fahrettin

Araştırmacı-yazar. 1935, Olunlu köyü / Keskin / Kırıkkale doğumlu. 1989'da yayımlanan *Devletin Gölgesinde* adlı eserinde Anadolu köylülerinin toprak davalarını ele aldı.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

ATILGAN, Halil

Folklor araştırmacısı. 1 Ocak 1946, İncirgediği köyü / Karaisalı / Adana doğumlu. Bazı ürünlerinde H. Tufan Mahmutoğlu imzasını kullandı. Adana Düziçi İlköğretmen Okulu (1965), İzmir Buca Eğitim Enstitüsü (1977) ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim İktisat Fakültesi (1994) mezunu. Kastamonu, Diyarbakır, Adana illerinde ilkokul ve müzik öğretmenliği (1965-75); Adana, İstanbul'un Eminönü, Kadıköy, Zeytinburnu ve İçel Halk Eğitim Merkezlerinde müdür yardımcılığı ve koro şefliği, Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü müzik uzmanlığı, kültür sanat merkezi müdürlüğü; 1990 yılından itibaren de Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne bağlı olarak Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği koro şefliği görevlerinde bulundu.

İlk yazısı (*Bozlak Nedir?*), *Sivas Folkloru* dergisinde (1987, sayı: 71) çıkmıştı. Yazıları sonraki yıllarda *Anadolu Folkloru, İçel Kültürü, Türk Folkloru, Güneyde Kültür, Lider, Ozan, Erciyes, Sivas Folkloru, Güney Su, Anayurttan Ata Yurda Türk Dünyası, Karaisalı, Folklor ve Edebiyat, Size, Çağrı, İş Bankası Kültür Sanat* dergilerinde yer aldı. Yüzden fazla makalesi yayımlandı. TRT Çukurova Radyosunda yapımı gerçekleşen "Dilde Telde Çukurova", "Dadaloğlu Karacaoğlan Yurdundan", "Yöremiz Folklorundan" programlarının yapılmasında çeşitli katkılar sağlayarak, folklor ve halk müziği konularında konuşmalar yaptı. Üniversitelerde müzikle ilgili konferanslar verdi. TRT, özel televizyon ve radyolara "Dilde Telde Anadolu", "Ezgi Kervanı", "Sanatçı Politikacılar", "Kültür Kürsüsü", "Anadolu'nun Dili" programları hazırlayıp sundu. Yaklaşık beş yüze yakın Türk halk ezgisini derleyen, notaya alan Atılgan, bu ezgileri TRT'nin çeşitli TV programlarında çaldı okudu. Çoğunluğunu Çukurova türkülerinin oluşturduğu yaklaşık yüze yakın halk ezgisini de TRT repertuvarına kazandırdı. Çalıştırdığı amatör ve profesyonel halk müziği korolarıyla yurdun çeşitli bölgelerinde konserler veren Halil Atılgan milli ve milletlerarası folklor, müzik, halk edebiyatı ve halk oyunları dalında kongre, sempozyum ve seminerlere katılarak elliye yakın bildiri sundu. 1987'de Türk Folklor Araştırmaları Kurumu İhsan Hınçer Türk Folkloru Hizmet Ödülünü, 1994'te Anadolu Folklor Vakfınca verilen Türk Kültürüne Hizmet Ödülü ile Ozan dergisinin (Adana) Türk Kültürüne Hizmet Ödülünü, 1996'da İçel Kültürü dergisinin Türk Kültürüne Hizmet Ödülünü, 1999 Adana Valiliğince verilen Türk Kültürüne Hizmet Ödülünü, 2002 Türk Dil Kurumu'nun Orhan Şaik Gökyay Araştırma Ödülünü, 2004 Tarsus Belediyesinin Çukurova Kültürüne Hizmet Ödülünü, ayrıca çeşitli müzik ödüllerini kazandı. Türk Kültürüne hizmetlerinden ötürü 2004 yılında Azerbaycan Vektör İlimler Merkezi tarafından kendisine doktor unvanı verildi. Türk Folklor Araştırmaları Kurumu, İLESAM, MESAM, Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Halil Atılgan

ESERLERİ:

Burası Mersin (1983), *Âşık Ferrahi Hayatı Şiirleri Türküleri* (1987), *İskenderun* (1988), *Âşık Dertli Kâzım* (4 cilt, 1990, 1995, 1998, 2002), *Kısaslı Âşıklar* (1992), *Neden Arabesk* (1993), *Ceyhanlı Âşık Ferrahî* (1999), *Çukurova Türküleri* (1998), *Malatya Musiki Folkloru* (1999), *İki Taştan İbaret / Abdulvahap Kocaman / Hayatı Sanatı Şiirleri* (1999), *Harran'da Bir Türkmen Köyü: Kısas* (Mehmet Acet ile, 2001), *Kurtuluş Savaşında Kahraman Çukurovalılar* (2002), *Murtçu Folkloru* (2002), *Niğde Halk Müziği* (2003), *Türkülerin İsyanı* (2003).

Ayrıca *Geçmişten Günümüze Çukurova Türküleri*'ni (1999) beş kasette ve 5 CD setinde (2004) toplamıştır.

HAKKINDA: Hasan Pulur / Bodrum Hakimi (Milliyet, 9.7.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ülker Aygün / Ceyhanlı Âşık Ferrahi (Isparta Gazetesi, 28.9.2002), Hasan Basri Yavuz / Murtçu Folkloru ve Âşık Dertli Kâzım (Yerel Haber, 16.12.2002), Mehmet Demirel Babacanoğlu / Toros Gazetesi (4.2.2003) - Karaisalı Gazetesi

HALİL ATILGAN

BODRUM HAKİMİ

Ben; 1965 yılında Düziçi İlköğretmen Okulu'ndan yeni mezun olmuş çiçeği burnunda bir öğretmendim. İlk tayinimi Kastamonu'nun Azdavay ilçesinin Çengel köyüne çıkmıştı. 27 Temmuz'da göreve başladım. Çengel Adana'ya oldukça uzaktı. İklimi ayrı, gelenekleri ayrı. Biri Akdeniz, öbürü Karadeniz. Yaşayış da çok farklı. Yollar sarp köy hayli uzaktı. İşte Bodrum Hakimi'yle de Çengel köyünde ilkokul öğretmenliği yapmağım sırada tanıştım.

Çengel ; Batı Karadeniz Dağları üzerinde bir orman içi köyü. Sahilden Cide'ye (Karadenize) uzaklığı 70-80 kilometre. Bu kadar yakın olmasına rağmen İstanbul'a gitmeyenler denizi hâlâ görmemiş. Okulun bulunduğu Şatır Köyü iki dağın arasında. Diğer mezraların da merkezi. Onun için cami ve okul buraya yapılmış.

İstanbul; Anadolu'nun olduğu gibi Çengellilerin de ekmek kapısı olmuş. Her evden İstanbul'da bir çalışan vardı. Ekmek parası gurbetle özdeşleşmişti Çengel'de. Gurbet; ekmek ve su gibi. Onun için İstanbul'a mütlüş bir göç vardı. Yeşilköy civarı Çengellilerin yoğun olarak bulundukları semtlerden biriydi.

Haftada pazar günleri İstanbul'dan Pınarbaşı'na (Eski adı Zarı Pazarı olan nahiye merkezi) bir otobüs gelir, yolcusu olan sevincle nahiye merkezinin yolunu tutardı. O gün Pınarbaşı'nın pazarı olduğundan otobüsün gelişi de buna göre ayarlanmıştı. Nahiye merkezine ulaşım kamyon ve atla yapılıyordu. Köyle nahiye merkezinin yolu patika ve de oldukça zorlu bir yoldu. Pınarbaşı'na giden yol okulun dibinden geçerdi. Gidenlere sigara ısmarlar, postahaneye uğramalarını tembihler, memleketten bir haber getirirler umuduyla pazarcıların dönüşlerini hacı yolu gibi beklerdim.

Çengel halkı mütlüş rakı içerdi. Ben de rakı içmeye burada başlamıştım. Kastamonu ve Azdavay'ın o yıllarda rakı tüketiminde Türkiye 'de ilk sıraya girdiği söyleniyordu.

Köye okul yeni yapılmış, kumu, çakılı ve sair malzemesi de hayvan sırtında taşınmıştı. Ben okulun ilk öğretmeniydim. Beş parçadan oluşan Çengel'in en büyük parçası Gere idi. Gere, Zaim Köyü, Verve ve Çengel mezralarındaki öğrenciler Şatır Köyü'ne geliyorlardı. Okula en yakın mezra Çengel ve Zaim Köyü idi.

Çengel; ilçe merkezine pek uzak değildi, ama ulaşım oldukça zordu. İlçenin yolu Pınarbaşı'ndan geçiyordu. İlçeye gitmek için nahiye merkezine (Pınarbaşı) atla veya yaya, sonra da Fayıklar'ın minibüsüyle Azdavay'a ulaşmak gerekirdi. Minibüsü kaçırdığımız zaman kazaya gidememe kaygısı dolardı içimize. Ya ikinci kez minibüsün dolmasını bekleyeceksin, ya özel tutacaksın, ya da bir sonraki günü bekliyeceksin. Bu sıkıntılar yaşandıkça gurbet denilen meşhum çekilmez olurdu Pınarbaşı'nda. Gırtlağında gözyaşları düğüm düğüm. Ağlayamazsın. Yarın veya bir sonraki arabayı beklemekten başka çare yoktur artık. Onun için her uraba sesi yeniden bir umut ışığı olurdu.

Azdavay'la Pınarbaşı 25-30, Çengel-Pınarbaşı yaklaşık 10-15, Azdavay'ın Kastamonu'ya uzaklığı da 70 kilometreydi. O yıllarda ilçenin nüfusu ise 2-3 bin civarındaydı. Hiçbir sosyal aktivitesi yoktu. Bir sinema vardı. O da haftanın belirli günlerinde çalışıyordu. O sinemada filim seyretmek nasip olmadı. Fakat bir Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında bağlama çaldım. Büyük sükse toplamıştı. Ondan sonra adım sazcı öğretmene çıktı. Azdavay ilçe merkezine bağlı öğretmenlerin hepsi tanınmıştı. Adamalı Sazcı Öğretmen dendiğinde herkes bilirdi.

Çengel'de zamandan gayrı bol bir şey yoktu. Bakkal ve kahvehane memlekette kalmıştı. Temel ihtiyaç maddelerim nahiye, doktor ve sağlık hizmetlerini ise ilçe merkezinden temin etmek gerekirdi. İhtiyaçları zamanında gidermezseniz hatiniz perişan olur, umutlar pazara kalırdı. Çengel 'de park, bayram yeri, çarşı pazar yoktu. Yok yoka karışmış " Tuz yok sabun yoktu ", Ama havası ve suyu güzel, doğayı tarif etmek imkânsızdı. Görevin dışında nasıl vakit geçireceğimin hesabını yapar, köy eşrafından Niyazi Efendi (Niyazi Şen) ile nereye gidersek günü daha iyi değerlendiririz diye düşünür dururdum. Zaman akmıyan bir sel, bense onun deryasında boğulan bir Halil Atılgan'dım.

O yıllar iletişim araçlarının az, 45 lik plâklarin yaygın olduğu dönemlerdi. Televizyon ise hiç yoktu. Uzun dalga Ankara Radyosu ile Mumak Muhabere, Meteoroloji ve Polis Radyoları da kısa dalgadan yayın yapan istasyonlardı. Bunları dinlemekte oldukça güçlü. Sonra her radyoda bu istasyonları çekmezdi. Adana, Erzurum, İstanbul Radyoları ise ancak hitap ettiği bölgelerden dinlenilebiliyordu. Tek yoldaşım dayının öğretmen okulunda 35 liraya aldığı bağlama ile demirbaş dostum pikaplı radyoydu. Niyazi Efendi ile bir yere gitmemişsek ya radyo dinler ya da evde bağlama çalardım. Bağlama çalmak Düziçi İlköğretmen Okulu'nun bir armağanıydı. Bu armağan zaman içinde çocuklarla ve köylüyle ilişkilerimi sıcak tutan en önemli bir araç olmuştu.

Şatır Köyü iki dağın arasında, okul ise hemen alt başta Pınarbaşı'na giden yolun üstündeydi. Gün batımından önce her taraf yemyeşil, gök masmavi olur. Güneş kaybolunca, yeşiller bir yağmur bulutu gibi çökerdi okulun üstüne. İt havlaması at kişnemesine karışır, hindiler biz de burduyuz dercesine tüm tüm ederek koşar, garip ötüşleriyle akşamın sessizliğini bozarlardı. Okulla lojman arasındaki antene küçük bir kuş konar, tarifi mümkün olmayan hareketler yaparak gözden kaybolurdu. Bu ise hüzünlü bir Çengel akşamının ayak sesleriydi.

Okulun önünde üç büyük çam ağacı vardı. Hüzünlü akşamın gelişiyle onlara da bir sessizlik çökerdi. Akşam rüzgârıyla bozulan sessizlik bir uğultuya dönüşür, içimi burkar, sebepsiz bir korku sarardı her yanımı. Tarifsiz duygular içinde sancılı kadınlar gibi kıvranırdım. Yalnızlık kara bulut gibi çökerdi üstüme. Yalnızlığımı paylaşan tek dostum Niyazi Amca ve onun Çakır adındaki köpeği idi. Çakırla dost olmuştuk. İyi bakardım ona. Ekmek verir yemeğimi paylaşırdım. O beni ben onu çok severdik. Çakır evinde konuklamaz hep benimle yalnızlığımı paylaşırdı. Ayak sesimden geldiğimi bilir, Çakır dediğimde üstüme atlar, gece geç gelişlerime kızar gibi bir tavır takınırdı. Gözümün içine bakar, başını bir o tarafa bir bu tarafa çevirir. Nerde kaldın diye beni sorguya çekerdi sanki. Lojmanının küçük bir antresi vardı, Duldaydı. Oraya bir çul sermiştim. En soğuk günlerde dahi orda sabahlar, beni yalnız bırakmazdı. Çok sadıktı. Geceleri bazan ulurdu. Uluması içimi ürpertir çığırdım. Kalkıp sus artık dediğimde, ağlamaklı bir ses çıkartır, kuyruğunu tap tap vurur. Başını ön ayaklarının üstüne koyar, gözümün içine bakar, mahçup tavırlar içinde sanki benden özür dilerdi.

Yalnız gecelerim bitmek bilmezdi Çengel'de. Çam ağacından ve mezarlıktan gelen baykuş sesleri bazan Çakır'ın sesini bastırır beni ürkütürdü. Lâmbanın titrek ışığı pat pat ederek ürkütmelere ortak olur gazın bittiğini ritmik bir ölçüyle haber verir, üstelik camı da kirletirdi.

(Folklor Edebiyat dergisi, sayı: 17)

(5.9.2003), İsa Kayacan / (Son Söz Gazetesi, 4.3.2004) - Van Postası (7.2.2004), Kardaş Alişoğlu / Hedef Gazetesi (Azerbaycan, 15.1.2004), Ahmet Z. Özdemir / Türkülerin İsyanı (Öğretmen Dünyası, Ağustos 2004), Abdullah Tekin / Halil Atılgan'dan Türkülerin İsyanı-Halk Müziğinin Yeniden Yapılanması İçin (Cumhuriyet Kitap, 16.9.2004).

ATILGAN, Tevfik

Asker-ekonomist. 1928, Yeşilyurt [İsmetpaşa] / Malatya doğumlu. Kuleli Askeri Lisesinden (1947), sonra Harp Okulunu ve 1960'ta kıdemli yüzbaşı iken girdiği Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Mezuniyetinin ardından Kara Kuvvetleri Komutanlığı Komptrolörlüğüne getirildi. Ekonomi alanında araştırmalar yaptı.

ESERLERİ:

EKONOMİ-SİYASET: *Malatya İli ve Yeşilyurt İlçesinin Coğrafi Durumu, İktisadî Hayatı ve Gelişimi Hakkında İnceleme* (1964), *Türkiye'de ve Dünyada Petrol* (1965), *Türkiye'de Tanzimat'tan Bu Yana Gerici Akımlar: Özellikle Nurculuğun İçyüzü* (1967), *Atatürk'ün İktisadi Düşünceleri* (1967), *Dünyada ve Türkiye'de Toprak Reformu* (1968), ÇEVİRİ: *Kibarlık Budalası* (Moliere'den, 1950), *Küçük Prens* (J. Duboi'dan, 1950).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970).

ATILGAN, Yusuf

Hikâye ve roman yazarı (27 Haziran (nüfusta Ağustos) 1921, Manisa - Ö. 9 Ekim 1989, İstanbul). Tam adı Yusuf Ziya Atılgan. Nevzat Çorum, Ziya Atılgan isimlerini de kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Hacırahmanlı köyü ve Manisa'da yaptı. Parasız yatılı olarak Balıkesir Lisesini (1939), ikinci sınıftan sonra askeri öğrenci olarak devam ettiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1944). Bitirme tezi: *"Tokatlı Kâni, Sanat, Şahsiyet ve Psikoloji"*. Akşehir'de Maltepe Askeri Lisesinde bir yıl edebiyat öğretmenliği yaptı (1945). 1945'te, fakülte yıllarında bazı öğrenci hareketlerine katıldığı iddiasıyla yargılandı, altı ay Sansaryan Hanında, dört ay da Tophane Cezaevinde hapis yattı. Cezaevinden çıkınca (1946) Manisa'nın Hacırahmanlı köyünde uzun süre çiftçilik yaptı. Burada evlendi. Hacırahmanlı Spor Kulübünün kurucularından biridir (1950). 1976 yılında İstanbul'a yerleşti, önce Milliyet (daha sonra Karacan) Yayınlarında danışmanlık ve çevirmenlik yaptı, kısa bir süre de Can Yayınlarında redaktör olarak çalıştı. Tiyatro oyuncusu Serpil Gence ile ikinci evliliğini yaptı, Memoş adını

Yusuf Atılgan

verdiği bir erkek çocuk sahibi oldu. Kalp krizi nedeniyle Moda'daki evinde öldü, Bülbülderesi Mezarlığında (Üsküdar) yatmaktadır.

Yazmaya 1952 yılında başladı. 1955 yılında *"Evdeki"* adlı hikâyesiyle *Tercüman* gazetesinin yarışmasında birinci, yarışmaya başka bir imzayla katılan "Kümesin Ötesi" adlı hikâyesiyle dokuzuncu oldu. *"Ölü Su"* adlı şiiri *Yazı* dergisinde (1978), *"Ayrılık"* adlı şiiri *Milliyet Sanat*'ta (1980), Kierkegaard'dan çevirdiği bazı pasajlar *Değişim* dergisinde (1961-62) yayımlandı. Hikâyelerinde köy ve kasaba insanlarını anlattı. Yazarlığını da uzun süre köyünde sürdürdü. *Aylak Adam* adlı romanı ile adını duyurdu. Yayımlanan son öyküsü *Eylemci* 1987'de *Gergedan* dergisinde çıktı. Fakültede okurken Ahmet Hamdi Tanpınar'ın öğrencisi oluşunu en büyük şansı olarak tanımladı: "Recaizade'den Proust'a, Gide'e, iyi müziğe atlayarak anlattığı derslerin ve ara sıra özel konuşmalarımızın yazarlık mizacımda büyük etkisi olduğuna inanıyorum."

Aylak Adam, 1950'lerde Türk toplumunun ve edebiyatının gündeminde olan bireysellik olgusunu genç bir aydının yalnızlığı çerçevesinde işledi. Bu kitabın kahramanı, Türk edebiyatında çağdaş bireyi tüm trajedisiyle yansıtabilen ilk romandır. Ancak bu karakter netice itibariyle hayata yenildi.

1973 yılında yayınlanan ikinci romanı *Anayurt Oteli*, Ömer Kavur tarafından sinemaya uyarlandıktan sonra, yazarın ismini yurtdışına taşıdı. Zebercet tipiyle kasabayı, yalnızlığın bir kimsesizlik olarak biçimlendiği bir çıkışsızlığı, bunalımı, cinayet ve intiharla sonuçlanan bir trajediyi anlattı. Zebercet'in sevgi açlığı, bunalım düzlemine taşınarak romanın konusunu oluşturdu.

Hilmi Yavuz, Zebercet'i nevrozlu olarak niteledi. Berna Moran, otelin anneyi simgelediğini yazdı. Ahmet Oktay, *Aylak Adam*'ın kişisi C.'nin nevrotik, *Anayurt Oteli*'nin kişisi Zebercet'in psikotik olduğunu ayrıntılarıyla tartışarak iddia etti. Nurdan Gürbilek ise, Atılgan'ı öğretmeni Tanpınar'la taşra sıkıntısı düzleminde kıyaslayarak, Atılgan'ın dar hayatın, eksikliğin, sıradanlığın, rutinliğin yoksunlaştırdığı bir dünyanın dilini, üslûpsuzluğa razı olarak başarıyla ortaya koyduğunu yazdı.

Ölmeden önce üzerinde çalıştığı *Canistan* adlı romanı ölümünden yıllar sonra bitmemiş şekliyle yayımlandı. *Canistan*, birey planında yaşanan çelişki ve açmazdan bağımsız bir bitmemiş romandır. İnsan gerçekliğini dolaysız bir yaklaşımla ve bir köy romanı olarak ele aldı. Şiddet ve cinsellik bu kitapta en çıplak şekliyle işlendi.

Bodur Minareden Öte adlı kitabı, tıpkı romanları gibi çağdaş bireyin yalnızlık ve açmazları çerçevesinde örülmüş, ağırlıklı olarak iç gözlem ve deneyime yaslanan bir öyküler toplamıdır. Bu kitap "Kasabadan", "Köyden" ve "Kentten" adlı üç bölümden oluşur. Bu öykülerdeki kişiler, kasabada köyde ya da kentte olsalar da ortak noktaları daralan dünyalarda yaşamalarıdır. Bu kişiler, uyumsuz, yadırganan ve neticede yalnız ve çıkmazdadırlar.

Ekmek Elden Süt Memeden adlı çocuk kitabında basit bir teşhis ve

ÖYKÜLERDE DÜNYALAR

Füsun Akatlı

Bodur Minareden Öte sırasıyla iki, üç, dört öykünün yer aldığı üç bölümden oluşuyor: 'Kasabadan', 'Köyden', 'Kentten'. Bölümler toplumsal portrede düz bir sıra izlememiş. Ne düz bir 'çıkış', ne düz bir 'iniş' söz konusu burada. Öykülerin sözünde de birimlerden kurulu bir süreç dile gelmiyor zaten. Bir bağlantı var ama, zamana-uzama dayalı olsa da, zamanları ya da uzamları birbirine ulamaktan öte bir işlev görüyor bu bağlantı. Öykülerin kişileri, kasabada olsun köyde ya da kentte olsun, daralan dünyalarda yaşayan kişilerdir. Toplumsal bağlamlara yerleşme biçimleri, kişilerin kendi gözlerinden, kendi açılarından değerlendirilerek aktarılıyor. Kasabalı evde kalmış, okumuş kızın dünyası ne kadar 'yaşanmaz'sa, kentteki küçük adamın dünyası da o kadar 'yaşanmaz'dır. Sıkıntının, boğuntunun, çıkmazların, mahkûmiyetlerin yaşandığı ve yaşamı yaşanmaz kıldığı dünyalardır Bodur Minareden Öte'deki tüm kişilerin dünyaları.

'Birey üzerindeki toplum baskısı' gibi pek bastmakalıp bir etiket yapıştırsak bu öykülerin ana izleğine, belki yanılmış olmayız ama; bunun her bir öyküde hangi boyutlarınmalarla yansıdığını gözardı etmekle, Yusuf Atılgan öykücülüğünün önemli özelliklerinden biri olan yaşarlığı bu etiketin ardında yitirmiş oluruz. Kitaptaki dokuz öykünün hemen hepsinde, başkalarından 'farklı' bir kişi üzerinde odaklanır anlatı. Uyumsuzdur, yadırganandır, dolayısıyla yalnız, umursız ve çıkmazdadır bu kişi.(...)

'Dedikodu', Yusuf Atılgan öykücülüğünün ulaştığı doruk nokta yer almaktadır. Üç söylemle bütünlenir öykü. 'Kocagelinin dediği', 'Küçükgelinin dediği', 'Fadimabanın dediği' bölümcükleriyle sarmal bir yapı kazanır. Dar ve dar bir dünyayı kendilerince genişletmenin bir yolu olarak görürler köyün kadınları dedikoduyu. Umutlarını, öfkelerini, hınçlarını, yetinmezliklerini, hep dedikoduya dökerler. Bu öykünün farklı, farklılığıyla da yalnız, uyuşmaz kişisi, şehirden gelen küçükgelindir. Sıkılır, yetinmezdir. Yetinmezliği –'Evdeki' öyküsünde olduğu gibi- yatağına dek bırakmaz yakasını. Her sabah ele güne karşı, baca tütsün diye boşuna ocakta sonuçlanan adeta isyanı. Kurtuluşu kaçmaktır, ne olursa olsun kaçmak. Dallanıp budaklanan dedikoduların baş kurbanıdır küçükgelin. Anımsamalarında, umutsuz umutlarına sığınır. Kocagelinin dedikodusu has dedikodudur. Onu da sıkar çevrenin basık, kısır çevreni ama, tam ayrımsamaz bunu. Ne de olsa farklı değildir, yaban değildir çünkü. Kendini dedikodularıyla ferahlatır, sigara kâğıdını sakız edip çiğnemek gibi küçük kaçamakları, büyük bir sır gibi yaşar gider. 'Fadimabanın dediği' ise, ölü Hatçeduduya sesleniştir. Şikâyet edar, dert yanar, köyden haber iletir, dedikodu yapar.. tüm bir yaşamdır, hep birlikte ve teker teker yaşadıklarının serimidir Fadimabanın sözü. Ama söyleşi ölüyledir. Bu öykü, kuruluşuyla eskimemiş, eskiyeceği de olmayan, çok dokunaklı bir dil getirmektedir öykücülüğümüze. Öykü yazınımızda Yusuf Atılgan'a yoldaş aranacak olsa, uzaktan uzağa Tahsin Yücel'e gider insanın aklı. Köy yazını denen tavrın kesinlikle çok uzağında durur Yusuf Atılgan köy öykülerinde. (...)

Atılgan'ın kent öykülerinde, 60 yıllarının önce gelen izlekçeleri izlenebiliyor. Uyumsuzluk, boğuntu, saçmanın yaşanmasını, yaşamın tekdüzeliği vb. Ama köy ve kasaba atmosferine yerleştirilen öykülerde de aynı temel motif değil miydi çeşitlendirilen? Böyle olunca bu varoluşsal bunaltıyı kolay kolay yabancılaşma olgusuna bağlayamıyorum ben. Başlangıçta anlatmak istediğim gibi, uzamlar değildir yaşamları böyle belirleyen Atılgan'ın öykülerinde. Sorun sınıfsallıktan, toplumsallıktan, çevre belirlenimlerinden beride (ötede değil, beride) bir yerlerde biçimlenmektedir. (...)

Bodur Minareden Öte'yi her yazın yapıtını okuduğum gibi, bu kuramsallığı söz götürür yaklaşımımla okudum işte. Yusuf Atılgan'ın romanın öyküsüne karışmıyacağım diye girmiştim yazıya. Sonunda şunu söyleyebilmek içindi: Bu okuma, ancak tek kilide uyabilen anahtarları veriyor okuyanın elime. Ama elimizdeki anahtarlar demeti kalabalıklaştıkça çilingirlikte ustalaşıyorsunuz, kendinize maymuncuklar yapmaya başlıyorsunuz anahtarlarınıza baka baka.

(Öykülerde Dünyalar, 1998)

intaktan öte bir masal anlatımını benimsedi.

Aylak Adam, Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği 1957-58 Yunus Nadi Roman Armağanı ikinciliğini (1959) kazandı. 1987'de sinemaya uyarlanmış "Anayurt Oteli" filminin kazandığı ödüller arasında, 1987 İstanbul Film Festivali, Antalya Altın Portakal, Sinema Eleştirmenleri, 44. Venedik Valencis ve Nantes Film festival ödülleri de vardır. 1990'da Hacırahmanlı Belediyesi tarafından Yusuf Atılgan Halk Kitaplığı kuruldu.

"Ne karakter çizmede, ne olay örgüsü kurmada ne de kullandığı anlatıcı konusunda geleneksel roman konvansiyonlarına uymuş yazar. Atılgan Aylak Adam'ı bir roman olarak, Anayurt Oteli'ni ise bir tür anti-roman olarak yazmış diyebiliriz." (Berna Moran).

"Öykü yazınımızda Yusuf Atılgan'a yoldaş aranacak olsa, uzaktan uzağa Tahsin Yücel'e gider insanın aklı. Köy yazını denen tavrın kesinlikle çok uzağında durur Yusuf Atılgan köy öykülerinde (...)

"Atılgan'ın kent öykülerinde, 60 yıllarının önce gelen izlekçeleri izlenebiliyor. Uyumsuzluk, boğuntu, saçmanın yaşanmasını, yaşamın tekdüzeliği vb. Ama köy ve kasaba atmosferine yerleştirilen öykülerde de aynı temel motif değil miydi çeşitlendirilen? Böyle olunca bu varoluşsal bunaltıyı kolay kolay yabancılaşma olgusuna bağlayamıyorum ben. Başlangıçta anlatmak istediğim gibi, uzamlar değildir yaşamları böyle belirleyen Atılgan'ın öykülerinde. Sorun sınıfsallıktan, toplumsallıktan, çevre belirlenimlerinden beride (ötede değil, beride) bir yerlerde biçimlenmektedir." (Füsun Akatlı)

Yusuf Atılgan

"Atılgan'ın yapıtlarında dile gelen yaşantı da budur. Kahramanlar, çocuktur Atılgan'ın Hayatı boyunca, yedi aylık dünyaya gelmiş olmanın sıkıntısını çeken çelimsiz Zebercet; kentin sokaklarında Zehra teyzesinin göğsünün rahatlığını, yumuşaklığını arayan aylak adam, ağanın kızına duyduğu tutkuyla kızın mor çiçekli perdesinin

YUSUF ATILGAN

EVDEKİ

Bugün karşı arsaya yığılı kalasları kaldırdılar. Kocaman kamyonlar onca kalası iki saat içinde aldı gitti. Hiç ayrılmadım pencereden. Annem bir iki kere "ne oturuyorsun, ortalık süpürülecek" dedi; aldırmadım. On yıl önceki arsayı düşündüm durdum. Okul dönüşü bu pencereden top oynayan çocuklara bakardım. "Kız, koca mı arıyorsun orada?" derdi annem, utanırdım. On yıl önce annemi de severdim. Hem böyle kasabanın insanlarından korkmazdım. Ben de onlar gibiydim. Erkeklerin yanında uslu uslu oturur, kadınların dedikodusunu dinlerdim. Okulu bitirdiğim yıl karşıya kalasları yığdılar. Arsa sesini yitirdi. Pencereden hep o kalasları gördüm yıllarca. Kışın üstlerine kar yağdı, yazın güneşte esmer esmer yandılar. Bugün kaldırdılar onları. Şimdi içimde bir umut var. Top oynamağa gelecek çocukları bekliyorum.

Annem aşağıdan "Yemek hazır" diye bağırdı.

- Acıkmadım daha. Bekleme sen, ye! dedim.

Sokağa bakıyorum. Tek tük geçenler var. Çoğu kadın. Yüzleri asık, adımları sert. Bir yerden kavgadan geliyorlar, ya da bir yere kavgaya gidiyorlar sanırsın. Kös kös yürüyorlar. Hepsi de kendine güvenen kişiler, belli. Kusur bağışlayacak göz yok bunlarda. Büzülüyorum; içimi bir korku kaplıyor. Şu tokmak gibi herif bizim sokakta oturan kasap değil mi? Öğle yemeğine geliyor olmalı. Kime bırakmış dükkânı? Yetişkin çırakları vardır. Ceketi yamalı bir adama kemikli yerinden yarım kilo eti onlar yutturur şimdi. Bu adamlar namaz kılar mı acaba?

Bir kadın geçiyor. Tanırım onu, evleri bize yakın. Kocası bir bankada çalışıyormuş. Kıpkırmızı boyanmış. Neler söylüyorlar onun için komşu kadınlar, ne kötü şeyler. İnanmıyorum onlara. Hep birini çekiştirirler. Gözleri ışıldar anlatırken. Onların yanındayken kalkıp gitmekten korkarım. Gider gitmez beni çekiştirecekler sanırım. İnanmıyorum onlara ama bu kadını da sevmiyorum. Çok konuşur. Ara sıra bize gelir. 'Bizimki' dediği kocasını anlatırken bir bakışı vardır bana, evlenmedim diye eğlenir gibi, acır gibi bir bakış, sinirlendirir beni. Gene de bir şey demem; anlamamış gibi dururum. O boyuna konuşur. Müdürlere gitmişler geçenlerde. "Bir kızları var kardeş, bu kadar da olur mu? Neredeyse kucağına oturacak bizimkinin..." O kuza da acırım ben, şu kadına da, kendime de. Neden bu dar acık kasabadayız sanki. Yoksa bütün dünya mı böyle. Kitapların dediği yalan mı?

Kapı açıldı. Baktım annem. Canım sıkıldı. Ne işi var burada? Yanımda olmadı mı serin kanlı düşünüyorum; acıyorum ona. Yaşlı kadın, onun dünyası da bir türlü diyorum. Yanıma geldi mi tepem atıyor. Ayıpmış, umurumda değil, sedire oturdu.

- Yarın Faunahanımlar gelecekmiş seni görmeğe, dedi.

- Yarın evde yokum ben.

- Nereye gideceksin?

- Hiç, ama yokum evde. Çıkmam. Kaç kere söyledim sana, evlenmek istemiyorum ben.

- Elalem ne diyor biliyor musun? Eksiği var onun, diyor.

- Ne derlerse desinler. İstemiyorum. Kaçıncı bu? Üstüme varma benim. Kaçarım yoksa. Satarım babamdan kalan bağı, tarlayı; alır başımı kaçarım.

Gözleri büyüdü. Kalktı, kapıyı çarpıp gitti. Dışardan sesini duyuyordum. Rezil etmiştim onu ele güne. Herkes kendini düşünüyor. İleniyor bana, sesinden belli ağlıyor da. Ben de ağlamak istiyorum.

Kiminle evleneceğim bu kasabada? Kim anlatıyordu geçende. "İçip içip geceinin bir vakti gelir eve. Ayağını önüme uzatır. 'Çıkar şunları' der. Leş gibi kokar ayakları." İçim bulanıyor. Nasıl yatılır böyle bir adamla?

Sokak kapısı açılıp kapandı. Eğildim baktım annem. Kim bilir hangi komşukarıya gidiyor? Yakınacak benden, içini dökecek, rahatlıyacak. Bense hep burada kalacağım, kendi kendimle. İnsan kendine acır mı? Ben acıyorum.

Kalktım aşağı indim. Ayakyoluna girdim. Çıkınca mutfakta ellerimi sabunladım. Yemek dolabında taze baklayla pilâv var. Bir tabakta yoğurt. Yoğurtlu pilâv yedim biraz. Pilâv soğumuş. Olsun, soğuğunu severim ben. Sonra gene odama çıktım. Şimdi daha iyiceyim. Dolaptan bir kitap aldım. Sedire uzandım. İlk yaprakta dayımın adı yazılı. Çoğu onun bu kitapların, bana verdi. İki yıl İngilitere'de okumuş. Bana İngilizce öğretirdi. Severdi beni. "Kız, erkek obaydım seni oraya yollardım" derdi. Babamı hiç bilmiyorum. Dayım da liseyi bitirdiğim yıl öldü. Zaten her şey o yıl olmadı mı? Kalaslar bile o yıl geldi arsaya. (...)

(*Bodur Minareden Öte*, 1981)

önüne mıhlanmış, çocukların bile alay konusu olan Boncuk Osman, 'Evdeki' öyküsünde, yaşlı annesiyle birlikte yaşayan evde kalmış kız, hepsi başka başka biçimlerde de olsa yetişkinlerin dünyasının taşrasında kalakalmış değiller mi? Cinselliğin toprağına bir türlü sağlam bir adım atamadan, öfkelerini, karşısında kendilerini yetersiz hissettikleri dış dunyaya yöneltemeden, iç sıkıntısına mahkûm, ama bu sıkıntıyı başka bir şeye dönüştürecek imkanlardan yoksun, evde kalmaya, hep çocuk kalmaya mahkûm değiller mi?" (Nurdan Gürbilek)

"Yusuf Atılgan'ın hemen hemen bütün anlatılarının ana izleği olan kişinin bir varoluş sorunu olarak yalnızlığı elbette onun yapıtlarında ilk okunan izlektir ama, ne kadar özgün olursa olsun bu Yusuf Atılgan'a özgü bir izlek değildir. Yusuf Atılgan'ın en belirleyici izleği ya da onda bir izlek oluşturan imi öncelikle " bıyık" sonra da saç, sakal, kıldır. Tüy, iki hayvan anlatısında geçer ve bu iki tüy göndermesinin belirlediği hayvan da horozdur. Özellikle Bodur Minareden Öte'deki 'Kümesin Ötesi' öyküsü, olanca doğallığına karşın, bir alegori kuşkusu uyandırır okurken." (Güven Turan)

"Yusuf Atılgan insan ruhunun dehlizlerine inmiş, kötücüllük tohumlarını bulmuş gibidir. Ancak hiç de trajik bir gerçekle karşılaştığı izlenimi vermeden yazmaktadır. Tersine: 'İnsan doğası bakımından aslında iyidir, toplum ve koşullar kötü!' varsayımıyla gırgır geçen bir hali vardır. İnsanoğlunun kendine yakıştırdığı tinsel yüceliklere de gülümsemeyle baktığı izlenimi verir." (Oğuz Demiralp)

"Zebercet, bu nedenle ve romanın tarih, taşra sosyolojisi, varoluş ve özgürlük, cinsellik ve baskı gibi katmanlarına eklemlendiğinden, Norman Bates'e göre daha karmaşık bir karakterdir. Sapık ile karşılaştırdığımızda Anayurt Oteli'nde daha çok anlam katmanı vardır. Sapık'ta gerilim ön plandayken, Anayurt Oteli'nde Zebercet'in aynası olduğu bir tra jedi ön plandadır. Zebercet'e Hitchcock yetmez bu nedenden: Antonioni ile Polanski karışımı bir yönetmen gerekir. Sinemayı çok sevdiğini, sinemaya çok gittiğini bildiğimiz Yusuf Atılgan'ın kendisi, Zebercet'i ve sinema salonlarını göstermesi için hangi yönetmeni seçerdi acaba?" (İsmail Ertürk)

ESERLERİ:

ROMAN: *Aylak Adam* (1959), *Anayurt Oteli* (1973), *Canistan* (2000).

ÖYKÜ: *Bodur Minareden Öte* (1960), *Eylemci* (Bütün öyküleri, 1993), *Bütün Öyküleri* (Bodur Minareden Öte ve Ekmek Elden Süt Memeden bir arada, 2000).

ÇOCUK KİTABI: *Ekmek Elden Süt Memeden* (1981).

ÇEVİRİ: *Toplumda Sanat* (K. Baynes'ten, 1980).

HAKKINDA: Hilmi Yavuz / Romanda Psikolojik Yabancılaşma (Roman Kavramı ve Türk Romanı içinde, 1977, s. 142), Ü. Onart / Bir İletişim Çıkmazı: Zebercet (Yazı, sayı: 2, 1978), Orhan Barlas / Bodur Minareden Öte'dekiler (Sanat Olayı-Yusuf Atılgan'a Armağan, sayı: 4, Nisan 1981), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 1, 1982, s. 156), Yurt Ansiklopedisi (c. 8, 1982-1983), Berna Moran / Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış (c. 2, 1990), Yusuf Atılgan'a Armağan (haz. T. Yüksel, E. Canberk, A. Hatipoğlu, Y. Çotuksöken, M. S. Koz, 1992), Nurdan Gürbilek / Taşra Sıkıntısı (Yer Değiştiren Gölge içinde, 1995), Füsun Akatlı / Öykülerde Dünyalar (1998, s. 15-21), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Atılgan-Yusuf (TDE Ansiklopedisi, c. 1, s. 224), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Enis Batur - Oğuz Demiralp – İsmail Ertürk – Güven Turan – Pelin Özer Savlı / Vesika-lık: Yusuf Atılgan (kitap-lık, sayı: 41, Mayıs-Haziran 2000), Behçet Çelik / Canistan (Virgül, sayı: 36, Aralık 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Ahmet Oktay / Anlatıların Aynası içinde (2001, s. 164-191), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 5, 11. bas. 2002, s. 788), Reyhan Tutumlu / Anlatı Bilimi Açısından Roman – Sinema Etkileşimi ve Bir Uygulama: Anayurt Oteli (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002; Kanat Haber Bülteni, Kış 2003).

ATİK, Hayriye

İktisatçı. 10 Eylül 1966, Kayseri doğumlu. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (1988) mezunu. 1990'da aynı fakültenin İktisat Bölümü İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı, doktora eğitimine başladı. 1995'te lisansüstü eğitim yapmak üzere İngiltere Coventry Üniversitesine gitti. 1996'da doktorasını tamamladı. 1997'de Türkiye'ye döndü. Yüksek lisans ve doktora çalışmaları sırasında Avrupa Birliği'yle ilgili çeşitli eğitim programlarına katıldı. 2001'de Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde doçent unvanı aldı. Aynı fakültede öğretim üyesi ve dekan yardımcısı olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye (1990, Cihan Dura ile), *Kayseri'nin Dış Ticaretinde Endüstri İçi Ticaretin Yeri* (2000), *Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye* (Cihan Dura ile, 2002).

HAKKINDA: Cihan Dura - Hayriye Atik / Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye (2002).

ATİK, Kayhan

İlâhiyatçı. 1960, Bünyan / Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. 1995 yılında Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. 1986-97 yılları arasında çeşitli liselerde öğretmenlik yaptı. 1990 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Gazavât'ı Süsleme"* adlı teziyle yüksek lisans, 1996 yılında ise aynı enstitüde *"Lütfi Paşa ve Tarih-i Al-i Osman"* tezi ile doktora öğrenimini tamamladı. 1997'de Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı. Yazdığı makaleleri, *Türkiye Günlüğü*, *Bilge* ve *Türk Kültürü* dergilerinde yayımladı. Özellikle siyasetnameler üzerinde çalıştı. *Lütfi Paşa ve Tevarih-i Al-i Osman* (2001) çalışması kitap olarak basılmıştır.

HAKKINDA: Kayhan Atik / Lütfi Paşa ve Tevarih-i Al-i Osman (2001).

ATİK, M. Kemal

İlâhiyatçı. 1946, Kayseri doğumlu. Develi Seyrani İlkokulu (1961), Kayseri İmam Hatip Lisesi (1968), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) mezunu. 1977 yılına kadar Diyanet İşleri Başkanlığında görev yaptı. 1977 yılında Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsüne asistan olarak atandı. 1983'te doktorasını tamamladı. 1989'da yardımcı doçent, 1989'da doçent oldu. 1992'de Bakü Devlet Üniversitesine bağlı olarak açılan İlâhiyat Fakültesinin kuruluşunu gerçekleştirmek üzere görevlendirildi. Dergilerde on dört makalesi yayımlandı. İkisi uluslararası olmak üzere yedi sempozyuma iştirak ederek tebliğlerini sundu.

Bakü Devlet Üniversitesi dekan yardımcılığı, Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcılığı, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Şarkıyat Fakülesi dekanlığı, Sütçü İmam Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi dekanlığı görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

ORTAK KİTAP: *Kur'an-ı Kerim Ansiklopedisi* (1988), *Sahabiler Ansiklopedisi* (1989), *Evliyalar Ansiklopedisi*, *İslâmi Kavramlar Ansiklopedisi*.

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kur'an ve Çevre* (1992), *Kur'an'a Göre Allah İnancı ve Ataizmin Tenkidi* (Kiril alfabesiyle).

ATİKER, Erhan

Toplumbilim araştırmacısı. 1942, Bursa doğumlu. İstanbul Sankt Georg Avusturya Koleji, Frankfurt Üniversitesi İktisat ve Sosyal Bilimler Fakültesi İşletme Ekonomisi Bölümü (1971) mezunu. 1972-80 yılları arasında sanayi sektöründe uzman olarak çalıştı. 1981-88 arasında Frankfurt Üniversitesi Toplumbilimleri biriminde örgüt sosyolojisi alanında doktora yaptı. 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde yardımcı doçent olarak göreve başladı. Aynı fakültede öğretim üyeliğini sürdürdü. Makaleleri *Türk Sosyolojisi* dergisinde yayımlandı.

Erhan Atiker

ESERLERİ:

Modernizm ve Kitle Toplumu (1988), *Toplumbilim Açısından Modernizm Tartışması* (1994), *Bireyselleşme ve Toplumsal Farklılaşma* (1995).

HAKKINDA: Kenan Çağan / Modernizm ve Kitle Toplumu – Erhan Atiker (Hece dergisi, Aralık 2000).

ATİLA, Fatih

Romancı. 19 Temmuz 1953, Bekiköy / Karahallı / Uşak doğumlu. Bilecik Atatürk İlkokulu, Adapazarı Ali Dilmen Ortaokulundan (1968) sonra, lise öğrenimini Yozgat'ta tamamladı. 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi Ekonomi Bölümüne kaydoldu; ancak mezun olamadı. 1974 yılının sonunda Ankara'dan ayrıldı. 1970-80 arası üç defa hapis yattı. 1980-82 arasında Mersin ve İstanbul'da fotoğrafçılık yaptı. 1984 yılında Ankara'ya dönerek ODTÜ Felsefe Bölümüne kaydoldu, 1989 yılında buradan mezun oldu, reklamcılık yapmaya başladı. Ankara'da bir yayın ve tanıtım firması kurup yönetti. İlk kişisel resim sergisini 1960'lı yıllarda açtı. *Heceöykü*, *Yaba Edebiyat*, *İmge Öyküler*, *ODTÜ'lüler Bülteni*'nde yazdı.

Fatih Atila

"Fatih Atila'nın başarısı, nesnel gerçekliği, düşüncelerine, özlemlerine göre değiştirmeye kalkışmamasında, işçileri idealize etmek yanlışına düşmemesinde." (Fethi Naci)

"Evrensel bir sorun olan ölümün ardından hissedilen çaresizlik duygusuna ağırlık verdiği için, hiç de bilinen bir öykü okumadım sonuçta. Roman politik konulara hiç girmeden, nefret duygusu bile taşımadan, içimizdeki en insancıl olanı uyararak hareket noktasını yaratmış. Bu yüzden sanırım, Giordano Bruno ve Pir Sultan Abdal doğal olarak aklıma geldi. Düşünceye tepki olarak doğan şiddeti zaman ve kültür ötesi bir boyutta ele alması romanı taze kılmış." (Asuman Kafaoğlu Bükc)

"Görece konsantre zaman dilimlerini kapsayan romanlar genellikle zor okunan romanlardır. Ancak Fatih Atila, romanında karşılıklı konuşmalara, yer yer de iç konuşmalara ağırlık vererek senaryo tekniğine yatkın bir anlatım denemiş ve sonuçta ortaya 'kolay okunan', okurun 'merak duygusu'nu ölçülü bir biçimde gözeten bir roman çıkmış. (İbrahim Berksoy)

ESERLERİ (Roman):

Akdeniz'in Kıyısında (1987), *Alaturka Rapsodi* (1998), *Ölü Canlar* (2003).

HAKKINDA: Fethi Naci / Eleştiri Günlüğü (Yeni Düşün, Ağustos 1987), Oral Çalışlar / Prometre'nin Anadolu'daki Ateşi (Cumhuriyet Kitap, sayı: 469, 1998), Fethi Naci / Yüz Yılın 100 Romanı (1999) – Niçin İşçi Romanı Yazılmıyor? (Cumhuriyet Kitap, sayı: 539), Yaşar Cevher / Bir Cumhuriyet Epopesi (Cumhuriyet Kitap, sayı: 494), Asuman Kafaoğlu Büke / Ölü Canlar (Cumhuriyet Kitap, sayı: 701), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Hakan Gülseven / Sivas'ın Külleri (Radikal Kitap, 19.9.2003), İbrahim Berksoy / Başlıbaşına Bir Ayrıntılar Romanı (Virgül, Ekim 1998) - Anımsamalar ve Anımsatmalar Üzerine Bir Roman (Damar dergisi, Temmuz 2004).

ATİLHAN, Cevat Rıfat

Asker, yazar (D. 1892, İstanbul - Ö. 4 Şubat 1967). Bosna-Hersek beylerinden Hurşit Paşa'nın torunu. Şam Mutasarrıfı Hasan Rıfat Paşa'nın oğlu. Kuleli Askerî Lisesi ve Harbiye Mektebi mezunu. Teğmen olarak katıldığı Balkan Savaşı'nda (1912) yaralanarak esir düştü. Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin cephesinde, Milli Mücadelede Zonguldak Bartın-Ereğli bölgesinde milis kuvvetleri komutanı olarak savaştı. Atilhan'a gösterdiği askeri başarılardan dolayı on dokuz madalya verilmiştir.

Ordudan ayrıldıktan sonra basın hayatına girdi, aralarında *Bugün ve Sebilür-reşad*'ın bulunduğu çok sayıda gazete ve dergide binlerce makale yayımladı. Milli Mücadele yılları, Türk ve dünya politikası, dinî konular, masonluk, yahudilik ve siyonizm üzerine araştırmalarından oluşan yetmiş altı basılı kitabı vardır. Milli Kalkınma Partisi ve İslâm Demokrat Partisinin kurucusuydu.

"12 bin kişilik kuvvetiyle Fransızların Ankara'ya karşı ilerleyişlerini 15.10.1920 ve 12.01.1921 tarihli çarpışmalarda durdurmuş ve bu hizmetlerinden dolayı 10.08.1336 tarihinde 4. Fırka vasıtasıyla gelen emirle TBMM'nce milis generalliği rütbesi verilmiştir. Daha sonra bu birlikler düzenli ordu birlikleri olarak 1. ve 2. İnönü savaşlarında kullanılmıştır." (Daniş Esendal).

Cevat Rıfat Atilhan

"Cevat Rıfat Atilhan'ın sivil hayatı vefatına kadar yine mücadele içerisinde geçmiştir. Cephede gayet maharetle kullandığı kılıcını sivil hayatında bırakarak kalemine sarılıyor ve onu da maharetle kullanmasını gayet güzel başarıyor." (Attilâ İlhan)

BAŞLICA ESERLERİ:

Bir Facianın İçyüzü (1929), *Sina Cephesinde Yahudi Casuslar* (1933), *Yahudi Casusu Suzi Liberman* (1935), *Masonluk Nedir* (1935), *Musa Dağı* (1937), *Filistin Cephesinde Yahudi Casuslar – Suriye'nin Mataharisi Simi Simon* (1947), *Türkoğlu Düşmanını Tanı* (1951), *Gizli Devletler ve Fesat Programı* (1955), *Dünya Nazarında Yahudilik ve Masonluk* (1955), *Tarihin Önünde ve İlmin Işığında 31 Mart Faciası* (1956), *Medeniyetin Batışı* (1963), *İstiklal Harbinde Sarıklı Kahramanlar* (1967), *Bütün Açıklığı ile İnönü Savaşları ve Hakiki Kahramanlar* (1968), *Menemen Hadisesinin İçyüzü* (1968), *Tarihte ve Günümüzde Masonluk* (1969), *İğneli Fıçı* (1973), *Dünya İstilacıları* (1973), *Çağ Açan Hükümdar Fatih, Küfrün Karşısında Müslümanlık, Medeniyetin Batışı, Dünya İhtilalcileri ve İsrail, Siyonizm ve Protokolleri, Farmasonlar İslâmiyeti ve Türklüğü Yıkmak İçin Nasıl Çalıştılar, Suzi Liberman'ın Hatıra Defteri, Farmasonluk İnsanlığın Kanseri, Türk İşte Düşmanın, İslâm ve Ben-i İsrail, Yahudiler Dünyayı Nasıl İstila Ediyorlar?, Tarih Boyunca İslâm Hakimiyeti ve Uğradığı Suikastler.*

HAKKINDA: Volkan Duman / Vefatının 33. Yıldönümünde Unutulmuş Bir Kalem Cevat Rıfat Atilhan (Muhalif gazetesi; Ankara, Şubat 2000).

ATİLLA, Mehmet

Şair ve yazar. 25 Ocak 1959, Bodrum / Muğla doğumlu. Bodrum Akçaalan İlkokulunu, Bodrum Turgutreis Ortaokulu (1972), İzmir Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi (1975), Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu (1979) mezunu. Samsun, Yozgat Akdağmadeni (Yozgat) ve İzmir'deki Endüstri Meslek Liselerinde teknik öğretmenlik yaptı, 2003 yılında emekli oldu. Çalışmalarını İzmir'de sürdürdü.

Şiir, öykü ve çocuk edebiyatı dallarında ürünler veren Atilla'nın şiirleri 1984 yılından itibaren *Milliyet Sanat, Aydınca, Düşlem, Kıyı, Dize, Damar, Bir, Yeni Biçem, Yaşasın Edebiyat, Bahçe, Varlık* ve *Kum* dergilerinde yayımlandı, öyküleri de *Fayton, Üçüncü Öyküler, Adam Öykü* ve *Ünlem* adlı dergilerde yer aldı. Tariş Edebiyat Ödüllerinde öykü dalında ikincilik (1993), Kıyı Dergisi Köşe Yazısı Yarışması'nda ikincilik (1995), Mevlüt Kaplan Çocuk Öyküleri Yarışmasında birincilik (1996) ve Ankara Öykü Günleri'nde Leyla Erbil Öykü Ödülü (2000) ile Bilgi Yayınevi e-kitap Öykü Ödülünü (2002) alan Mehmet Atilla, ayrıca PEN Edip Cansever Şiir

Mehmet Atilla

MEHMET ATİLLA

TORTU

vakitti güneşin denize yakın ağzı! akşamın erken
sayıklaması durup çarpan pencereye... ordaydım
oturuyor eski merdivene taşın acısıyla yapılmış
içimde uğultulu bir kabarış, annemdi yanımdaki hem de

biriydi söndürüyor ağaçları yüzünü gören olmamış
bir cızırtı beklediktı hu! kesik öten şeytan minaresi
bilmem ki iftardı, değildi belki de, şimdi unuttum
tek bildiğim akşamdı, annemdi, uyuklayan kediydi bir

çoraktı ellerim, dilimse dünden tozlu! eşlik ettikti
avlunun sessizliğine bilmem kaça katlayıp içimizi
düşen yaprağın ibresiyidi çiçeklere yol gösteren
koca bir yalandı tok kalkuğumuz ne zamandır sofralardan

nedensiz bir saçaklanma, zihnimde apansız uyanan asker
indimdi bağlandığım nöbetçi düğümlerin birinden
çocuk yanımdı ayağa diken bedenimi, öyle istedimdi
ne olmuş, kalmasın diye yüreğim her şeye çekingen

havadaydım! esnek bir sıçramayla çıkmış yola
arkada annemin dağınık bakışları, altımda firlayan kedi
bilmemdi hangi aynadan görmüş de bıraktığım boşluğu
koşuydu oradan oraya, o biçimsiz ağırlık yere inmeden

akla gelmeyen buluşma! zikzak bir üçgenin merkezinde
şaşırdındı nereye basacağımı, her şey boş! birden küçülen
ömrün doruğu... kapattım yüzümü fokurdayan taklalara
her yer kan, o gündü ekledim yüreğime bu incecik tortuyu

Yarışması (1996) ile Arkadaş Z. Özger Şiir Yarışması'nda (1999) özel ödüllere değer görüldü.

"Atilla'nın üslubuna karıştırdığı şiir ilk bakışta göze çarpıyor. Yazar, aynı zamanda şair olmanın avantajıyla imgenin gücünü de kullanıyor düzyazıda. Öykü 'şiirin kızkardeşi' gibi görünse de imlediği görüntülerde yapaylık yok. Gelişigüzel şiirli anlatım tutturmak değil amacı, insandan ve doğadan süzülen şiiri yalınlığı ile açığa vurmak. Örneğin "Dişlerinde kan tadı..." tümcesi doğrudan bir şiirin dizesi olabilir. Ancak öyküde de çağrışımlı bir işlev yüklenmiş. Sonrasında göze, kulağa, bedenin her yanına bulaşacak kanları da duyuruyor. Derinliğine inerseniz 'söz'de de bir kan tadı olduğunu sezinleyebilirsiniz." (Ahmet Günbaş)

"Mehmet Atilla, güçlü kalemiyle, yerinde betimlemeleriyle ve sağlam kurgusuyla, gençlik duygularını irdeleyen yazarlarımızdan." (Nur İçözü)

ESERLERİ:

ÇOCUK EDEBİYATI: *İngiltere'den Gelen Konuk* (roman, 1997), *Benim Adım Zeybek* (roman, 1997), *Defterim Işık Saçıyor* (şiir, 1997), *Bir Bayram Günü* (öykü, 1998), *Dalgalar Nereye Gidiyor* (roman, 1999), *Uzaydaki Karanfil* (öykü, 1999), *Bir Bayram Günü* (öykü, 1998), *Bilgisayardaki Saklambaç* (öykü, 2001), *Balıklar Tiyatroda* (roman, 2003), *Formik ile Mirmik* (roman, 2004).

ŞİİR: *Beşinci Tat Şiirleri* (2004).

GENÇLİK ROMANI: *Yüzümde Kırlangıç Gölgesi* (2000), *Gözlerinde Gece Yok* (2002).

ÖYKÜ: *Sancı Yılanı* (2003).

HAKKINDA: E. Kaplan / Mehmet Atilla ile Söylesi / (Kıyı dergisi, Nisan 1996), Dinçer Sezgin / Yüzümde Kırlangıç Gölgesi (Radikal, 30.7.2000), Savaş Ünlü / Yüzümde Kırlangıç Gölgesi (Cumhuriyet Kitap, 2.8.2001), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Nur İçözü / Gözlerinde Gece Yok (Radikal Kitap, 15.10.2002), Ahmet Günbaş / Yüzümde Kırlangıç Gölgesi'nin Anlattıkları (Ardıçkuşu, Temmuz 2002), Yapayalnız Bir Savaşçı, Silahı Sözcükler (Pencere dergisi, Eylül-Aralık 2003), Mavisel Yener / Ertelleyerek Yaşıyoruz (İzmir Plus, Kasım 2003), Duygu Ö. Yayman / Edebiyatın Çilekeş Dervişi (İzmir Life, Nisan 2004), Ahmet Günbaş / İçinize Gelip Çöreklenen Bir Acı (Cumhuriyet Kitap, 5.2.2004), Erdem Öztop / Mehmet Atilla ile Söyleşi (Edebiyat ve Eleştiri, Eylül-Ekim 2004).

ATKEN, Sevim

Fransız dili araştırmacısı. 15 Eylül 1945 doğumlu. Atatürk Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü (1968) mezunu. Yüksek lisansını (1969) ve doktorasını (1974) Atatürk Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1968-82), yardımcı doçent (1982-91), doçent (1991-96), profesör (1996-) olarak çalıştı. Fransız Kültürü ve Edebiyatı Anabilim Dalı başkanlığı (1985-95), Atatürk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcılığı (1992-2001), Fransız Dili ve Edebiyatı bölüm başkanlığı (1996-2001), Fransız Dilbilimi Anabilim Dalı başkanlığı (1996-2001), Fransız Dili ve Edebiyatı Bölüm başkan yardımcılığı (1996-2001) görevlerinde bulundu.

Makaleleri, *Argos, Magazine Littéraire, Frankofoni, Varlık, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yönelişler*, çevirilerini, *Çağdaş Eleştiri, Çeviri* dergilerinde yayımlandı. *Hacettepe Üniversitesi Frankofoni* dergisi ve *İstanbul Üniversitesi Dilbilim* dergisi için hakemlik yaptı.

ESERLERİ:

FRANSIZCA: *Les Images Féminoides dans La Charteuse de Parme* (1990).

İNCELEME: *Marguerite Duras'ın İlk Dönem Romanlarında Zamansal Görünüm ve Anlatının Yapısı* (1990), *Romancı Yönüyle Marguerite Duras* (1996).

ÇEVİRİ: *XIX. Yüzyıl Fransız Yazınında Gerçekçilik* (Erich Auerbach'dan, 1987), *Andréa* (M. D. Yann'dan, 1992), *Dünyanın Bütün Sabahları* (Pascal Quignard'dan, 1993), *Yürek Çarpıntıları* (Jean-Dennis Bredin'den, 1994), *G. H.'nin Çilesi* (1996) - *Kuşatılmış Kent* (1998) (Clarice Lispector'dan), *Zengin Kadın* (Patrick Besson'dan, 1996), *Boşanma Salgını* (Christiane Collange'dan, 1996), *Buraya Kadar* (Marguerite Duras'dan, 1996), *Şiirin Dolambaçlı Yolları* (Paul Eluard'dan, 1998), *Gökbilimci* (Alexandre Najjar'dan, 1999), *Uzunzamandan beri* (Erik Orsenna'dan, 2001).

ATLANSOY, Hüseyin

Şair. 1962, Mihalıççık / Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Eskişehir'de tamamladı. Boğaziçi Üniversitesi Temel Bilimler Fakülte-

HÜSEYİN ATLANSOY

YEĞNİK ÂSÂ DAR GEÇİT İNCE BEDEN TÜL KADER

I

Yanlışlıkla iki kez
Kaydetmişler dünyaya beni
Bundandır yalan
Söylediklerimin hepsi

/Kertenkele ağzında nergis
Kirpiğin dökmüş iris ve kirpi/

Bir nüfus düzeltisi
Öldüm işte ben
Okuduklarınız gidenin
Temreni gümüşten

/Kanatlanır mı keder
Yoksa göklerde kandili/

II

Toprakta örtüşür söz ile sükût
Kolum kurtulur bir gün anılardan
Dağlar dumanlı çivi pus yağmur felâket
Yine de küf tutmadı kalbimiz - büyürken hasret

Bir tabanca erir; erir gölgen sözünü kaybedersen
Artık işlemeyen bir tetik bir parmak gibi
Kaybetme sükûtunu -iz sektirse de
Hedef şaşırmaz asla bir kurşunun mahşeri

III

Yeğnik âsâ dar geçit
İnce beden tül kader
Bulut geçti
Islandı kül elmas ve ejder

(*Hece*, Mayıs 2004)

HÜSEYİN ATLANSOY

DELİ DENİZ GÖMLEĞİ'SENİ İSTANBUL GİYMEYECEĞİM

Senin o deniz yansıması aydınlığından
öyle ki istanbul
saçlarının karanlığına sığınıyorum

I

Yanlışlıkla gözlerime ulanan bir güzellikti senin gülüşün
krizantemler seninle birlik bir garip bir beniz biraz ölgün

/deniz gömleği bir istanbul büyük
mavi bir deniz benden uzak serseri salyaları
bir mavi bir zenci istanbul
biraz, da yokuşlar gemiardı köpüğü martı ve sis/

/birkaç numara büyük bir galata köprüsü
üstünde sanki yediler parkında yürüyorum
sanki gün yirmidört saat
onaltı kez karşılıyorum gülüşünü/

beni sağlayan gözüm yaşımı tabutta saklayan bir can
bir tesbih tanesi otuzüç yıl dirim'i yaşadı
bende yaş yirmiiki uğursuz bir rakamla
kendi dirimi saklayan bir tabut giyiyordum.

II

ne hesap - yanlış hesap
yanında hep anneni mi göreceğim
ablası fetbaz uzun bir toz dilimi dahi şehnaz
inan vitrinardı yansımalarında hep seni güleceğim

Soyadın tetik bekliyor ortası yerine bir (c)
güller durulunca durgun mu sular
parmağın içinden geçen bir tetik bir nişan
yoksa yoksa bir nisan (aldırma şaka)

nişanlı mısın yoksa nisan ayında yağmur
-süresiz yağmur

sinde bir süre okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi.

Şiirlerini 1982'den itibaren *Yedi İklim, Yönelişler, İkindi Yazıları, Şiir Atı, Kayıtlar, İpek Dili, Albatros, Dergâh, Bürde* ve *Hece* dergilerinde yayımladı. 1990 yılında *Şehir Konuşmaları* isimli eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın şairi seçildi.

"Hüseyin Atlansoy şiirinde belirgin temalar olarak aşk, ölüm, çocuk, ben, medeniyet, şehir (İstanbul) sayılabilir. Esasında, modern şiirin doğasına uygun olarak, Atlansoy'un imgeleri çeşitlilik ve zenginlik arz eder. Göz, ayna (gözgü), kedi, yağmur, rüya, metafizik, renkler (kırmızı), çay, esmer (zenci), muhacir, muhalif, zorba başat imgelerdir." (Turan Karataş)

"İlk kitap 'İntihar İlâcı'; bungun, savruk, içedönük (hatta kapalı demeli) bir kitap tam anlamıyla. Bu, hem teknik hem söyleyiş biçimi hem de şairin gerek iç dünyasında gerekse dış dünyasında olup bitenleri algılayışı / duyuşu bakımından böyle. Üstelik epeyce öfkeli bir şairle karşı karşıyayız bu kitapta; özellikle zulme karşı öfkeli. Bir de zencilik, kızılderililik var; yenilmişliğe isyan yanı.(...) Balkon Çıkmazında Efendilik Tarihi, İntihar İlâcı'ndan vazgeçmiş, yani içeride yapamayıp dışarı çıkmış lâkin dışarıda o mutantan ve çıkıntı balkonla yüzyüze kalmış bir şairin delikanlıca konuşmaları.(...) Şehir Konuşmaları, ilk kitabıyla 'konuşmayı başaramamış' sadece mimikleriyle yetinmiş bir şairin 'konuşmayı başarmış' hali kısaca. Hem de olabildiğince konuşma diline yaslanan en spontan haliyle. (...) Özellikle 'Kaçak Yolcu'yla kendi yatağını ve sesini tam anlamıyla bulmuş bir şair Hüseyin Atlansoy. (...) Sözün özü; H. Atlansoy, ölümün, dirimin, aşkın şairi. Üçlemeyi tek'e indirmek gerekirse tek kelime ile; aşk'ın. Bu yüzden şairin pek çok şiirinin matrisi aşk'tır." (Mehmet Solak)

Hüseyin Atlansoy

ESERLERİ:

İntihar İlacı (1985), *Balkan Çıkmazında Efendilik Tarihi* (1987), *Şehir Konuşmaları* (1990), *İlk Sözler* (1998),

Kaçak Yolcu (1998), *Su Burcu* (5 kitap birarada, yeni şiirleriyle, 2005).

HAKKINDA: Sombahar (sayı: 4, Mart-Nisan 1991), Osman Özbahçe / Hüseyin Atlansoy'un Şiirini Okumak I-V (Hece dergisi, Ocak-Şubat-Mart-Nisan-Mayıs 1999), Ali Yalkın / Söyleşi: Şiir Belli Bir Derinliğe ve Genişliğe Ulaşmazsa, Bir Yerden Sonra Bizi Çarpmaz - Turan Karataş / Hüseyin Atlansoy'un Şiirine İçten bir Bakış Denemesi - Mehmet Solak / Hüseyin Atlansoy'un Şiiri ya da İlk Sözleri'nden Son Sözleri'ne Kaçak Yolcu'nun Serüveni - Erdal Çakır / Ben Hüseyin - Dinçer Eşitgin / Kaçak Yolcuları Bekleyen Perondaki Melek - Mehmet Uçar / Hüseyin Atlansoy: Anafordan Esenliğe Bir Kaçak Yolcu (Hece, Şubat 2004).

ATLIOĞLU, Yurdanur

Eğitimci-yazar. 1942 doğumlu. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu mezunu. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktorasını yaptı. 1964'ten 1976'ya kadar çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1976-82 yılları arası Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulunda yönetici ve öğretim görevlisi, 1982-94 arası GÜ Meslekî Eğitim Fakültesi bölüm başkanı, GÜ Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Ana Bilim Dalı başkanı, 1997 yılında MEB özel kalem müdürü ve bakan danışmanı olarak görev yaptı. 1997'den sonra MEB Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı görevinde bulundu. Makaleleri, çeşitli seminer ve sempozyumlarda sunduğu bildirileri vardır.

ESERLERİ:

Aile Ekonomisi (1993), *Görgü ve Kuralları* (1994), *Sekreterlik Bilgisi* (komisyon, 1994).

ATMACA, Cevdet

Şair. 23 Şubat 1927, Silistre / Bulgaristan doğumlu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü (1950) mezunu. Çeşitli lise ve öğretmen okullarından sonra Balıkesir Necati Bey Eğitim Enstitüsünde sanat tarihi ve resim öğretmenliği yaptı. Şiirleri *Yaratış, Ülkü, Kaynak, Varlık, Dost* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Umut veya Ahval Üzre (Mevlüt Koca ile birlikte, 1950), *Güzel Acı* (1957).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ATMACA, İdris

Şair. 1954, Saları Alaca köyü / Niğde doğumlu. Feriköy İlkokulu, Şişli Ortaokulu, Atatürk Erkek Lisesi, Şişli Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu mezunu. Atatürk Erkek Lisesinde Vedat Günyol'un, Rauf Mutluay'ın öğrencisi oldu. Dönence Yayınlarında editör olarak çalıştı.

İlk şiiri 1973'te *Eflatun* dergisinde yayımlandı. Sonraki yıllarda şiir ve yazıları *Eflatun, İstanbul Ekspres, Kırklareli Gerçek, Ereğli Memleket, Ankara Tasvir, Varlık, Türk Dili, İnsancıl, Çağdaş Türk Dili, Yazıt, In Vivo, Şiir Okulu, Kiraz, İblis, Kopuş, Damla, Gerçek Sanat, İzlek* dergi ve gazetelerinde yer aldı.

"Sancı'dan Odasız Ayna'ya kadar İdris Atmaca 'sancı'yı yazıyor. Bazen bu sancı kendi sancısıymış gibi ifadesini bulup oradan toplumsallaşmanın yollarını bulurken, bazen bu sancı doğrudan bu toplumsallaşmanın kendisi olur. Her kitabında bu sancı değişik şekillerde ve değişik temalar içinde karşımıza çıksa da o hep örtük ya da açık, Türkiye insanının sancısını yazıyor. İdris Atmaca "özgünlük tanrıçası"nın kanatlarına aklını ve duyarlılığını takmadan, ama oldukça öz-

İDRİS ATMACA

GECEYARISI UMUDU

geceyarısı bir nehir
bir görünür bir kaybolur
dolaşır bir çınarın gölgesinde
eseriken başında kavak yelleri
saçlarında ak-kanatları
kırık bir kuşla

geceyarısı
bir koçero dolaşır
at üzerinde
çapraz fişekleri
güleriken sinsi sinsi dağlarda kurtlar
ağızlarında
eşkıya türküleri

geceyarısı
kesilir filmler elektrikler
ateşlenir tuzakların fitili
kuşatılsın diye sabahlarımız
ak örtülerden
kara düşlerle
kalkalım diye hep

geceyarısı
darağaçları kurulur kuytularda
kuytularda kıyılır içimizdeki orman
kapımızda gece yüzlü adamların voltası
karışır kalbatışlarımıza ve benzemez geceyarısı benzemez
elma yarısına

geceyarısı
çökse de insanın içine
gri bir duman gibi yalnızlık
döner yeniden sevdanın ibresi
geçeriken saatler kanter içinde
ve düşer umudun tohumu düşer
anarahmine

geceyarısı
geceyarısı
binicisiz atlar uçuyor dörtnala
ezan sesleri yetişemeden
rüzgar yollarına
çığlık çığlığa çığlık çığlığa
ereriken güneş toprağa

geceyarısı
bir nehir
bir görünür bir kaybolur
dolaşır bir çınarın gölgesinde
eseriken başında kavak yelleri
saçlarında ak-kanatları
mavimsi bir kuşla.

İdris Atmaca

gün bir söyleyiş ve biçemle sessizce şiirini sürdürüyor. (...) Odasız Ayna'nın ikinci bölümünde de yine sağlam göndermeler ve simgelerle örülmüş şiirler İdris Atmaca'nın kuşatıcı biçimi ve diliyle yazılmışlar. Sancılı ama umutlu şiirler." (Nihat Ateş)

"İdris Atmaca'nın şiirlerinde, edebiyatta pek sözü edilmeyen varoş çocuklarının ve gençliğinin hayatı anlatılıyor. Yalın ve kolay anlaşılır bir şiir gibi gözükse de kitabın bütünü farklı okumalara açık." (Behçet Çelik)

ESERLERİ:

Sancı (1974), *Şafak Sökerken* (1978), *Ekmekarası Umut* (1992), *Seyir* (1994), *Mayası Onur* (1996), *Kapısız* (1998), *Efekare* (2001), *Odasız Ayna* (2002).

HAKKINDA: Hüseyin Alemdar / Yakışmıyor Gencölmek (Cumhuriyet Kitap, 21.4.1994), Güngör Gençay / İdris Atmaca Şiiri - Ayhan Aydın / İdris Atmaca ile Şiire Yolculuk (Cumhuriyet Kitap, 28.9.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Behçet Çelik (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002), Hasan Akarsu / Odasız Ayna (Türk Dili, Eylül-Ekim 2003), Nihat Ateş / Odasız Ayna'da Sancı Var (Nikbinlik dergisi, Nisan-Mayıs 2003).

ATMACA, İlhami

Şair. 1964, Çankırı doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Çankırı'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, Grafik Sanatlar mezunu. Bir süre Çankırı'da yayımlanan *Karatekin* gazetesinin yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Sonraki yıllarda İstanbul'da grafiker ressamlık, Ankara'da editörlük yaptı. İlk şiirini *Karatekin* gazetesinde, diğer ürünlerini *Ütopya*, *Doğuş*, *Ayane* ve *Kökler* dergilerinde yayımladı.

İlhami Atmaca

ESERLERİ (Şiir):

O Çocuklar Öyle Mahsun Ağlamaya Gittiler (1993), *Neden Korkayım Benzemekle Bir Kahramana* (1997).

HAKKINDA: Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

ATMACA, Tayfun

Araştırmacı-yazar. 20 Şubat 1962, Elazığ doğumlu. İlk ve ortaokulu Balıkesir'de, lise eğitimini Ankara'da tamamladı. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi (1989) ve Bakü Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunu. Bakü Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde yüksek lisans yaptı (1997). Aynı bölümde 1997'de başladığı doktora çalışmasını sürdürdü.

Uzun yıllar gazetecilik yaparak çeşitli basın kuruluşlarında dış haberler ve Cumhurbaşkanlığı muhabirliği, TRT'nin Bakü muhabirliği görevlerinde bulundu (1986-97). Yurda döndükten sonra TRT Dış Yayınlar bölümünde Orta Asya haberlerinden sorumlu muhabir olarak çalıştı. Türkiye gazetesi ve TGRT'de muhabir olarak çalıştı. TEDAŞ'taki (1995-99) görevinin ardından TİKA Eğitim, Kültür ve Sosyal İşbirliği Daire Başkanlığında teknik yardım uzmanlığı (1999) görevinde bulundu. Başbakanlık TİKA'da basın danışmanı, TİKA Arnavutluk Temsilcisi olarak görev yaptı.

Atatürk'ün *Nutuk*'unun Kırgızca'ya çevrilmesi, Hoca Ahmet Yesevi Külliyesinin Restorasyonu, Türkiye-Türkmenistan Kitaplığının kurulması gibi projelerde yer aldı.

Makaleleri 1998'den itibaren *Bilge*, *Yüce Erek*, *Yeni Avrasya*, *Forum*, *Stratejik Araştırmalar Dosyası*, *Yeni Avrasya* dergilerinde yer aldı. 1993 yılında Körfez bölgesi ilgili yaptığı haberlerden dolayı Türkiye'deki Kuveyt Büyükelçiliğinin başarı ödülüne layık görüldü. Ankara Gazeteciler Cemiyeti ve TÜRKSAV üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *20. Yüzyıl Sonunda Azerbaycan-Türkiye Münasebetleri / 1993-1998* (1999), *Küreselleşme Çağında Türkiye - Azerbaycan* (2003).

YAYINA HAZIRLAMA: *Türkistan'ın Piri Hoca Ahmet Yesevi* (2002), *Orta Asya'dan Esintiler* (2004), *Teknik Yardım Projelerinin Hazırlanması Uygulanması İzlenmesi ve Değerlendirilmesi* (2004), *Kazakların Uyanışı* (2004), *Kırgızistan'ın Doğuşu* (2004), *Sultan Sancar Türbesi* (2004), *Tarihi Hoşgörü ile Yazmak – Fermanlar* (2005), *Zamanın Durduğu Mekân: Etem Bey Camii* (2005), *Tarihi Hoşgörüyle Yazdık: Sempozyum Bildrileri* (2005), *Hacı Bektaş-ı Veli – Makalat* (2005), *Arnavutluk'ta Sosyal Hayat* (Fotoğraf Albümü, 2006), *Balkanların Anahtar Ülkesi: Arnavutluk* (2006).

HAKKINDA: Alev Kâhya-Birgül / Yirminci Yüzyıl Sonunda Azerbaycan ve Türkiye Münasebetleri (Bilge dergisi, Bahar 2000).

Tayfun Atmaca

ATMACA, Tayyib

Şair. 1962, Topaktaş köyü / Afşin / Kahramanmaraş/ doğumlu. Osmaniye Ticaret Lisesi (1980) mezunu. Osmaniye'de askeri bir komutanlıkta sivil memur olarak çalışıyor.

İlk şiiri (*Bir Söyleyebilsem*), 1979 yılında *Kelebek* gazetesinde yer almıştı. Diğer ürünlerini *Güneysu*, *Erciyes*, *Mina*, *Dolunay*, *Palandöken*, *Karçiçeği*, *Kardelen*, *Türk Edebiyatı*, *Milli Kültür*, *Genç Dost*, *Tepe Edebiyat*, *Harman*, *Çınar*, *Gündönümü*, *Çırağı* dergileri ile *Hergün*, *Millet*, *Ortadoğu*, *Bayrak*, *Türkiye*, *Zaman*, *Milli Gazete*, *Akit*, *Yeni Düşünce* gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Hüzünlerin Düğünü (1980), *Külüngün Taşlara Çizdiği Nakış* (1993).

Tayyib Atmaca

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

Türkiye tarihi boyunca yazar biyografisi alanında yayımlanmış en kapsamlı çalışma olan bu ansiklopedi, Türk edebiyatı ve sosyal bilimlerin tüm dallarında Türkçe ürün veren 10.350 yazarın hayatları ve eserleri hakkında yeni bilgileri, seçilmiş metin örnekleri ile 5000 civarında yazar fotoğrafını içermektedir.

• Edebiyatçılar (şiir, hikâye, roman, oyun, deneme, eleştiri, fıkra, makale, anı, gezi, röportaj vd. türlerde eser verenler),

• Kültür ve bilim adamları (tarih, felsefe, sosyoloji, din, dil, müzik, resim, siyaset, ekonomi, folklor, edebiyat tarihi, sanat tarihi, siyaset tarihi, ekonomi tarihi vd. alanlarda eser verenler),

• Resmî ve özel ilköğretim okulları, liseler, meslek okulları, askerî okullar ve üniversitelerde ders kitapları okutulan edebiyatçılar ve akademisyenler,

• Türkiye ve dünya siyaseti hakkında eser veren siyaset ve devlet adamları (cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, milletvekilleri, diplomatlar),

• Gezi, gözlem, röportaj ve düşüncelerini kitaplaştıran gazeteci-yazarlar,

• Anadolu'nun dört bir köşesinde kıymetli eserler verdikleri hâlde, bugüne kadar isimlerini duyuramamış edebiyatçılar ve serbest araştırmacı yazarlar.

EK BÖLÜMLER:

• **TÜRK DÜNYASI YAZARLARI BÖLÜMÜ**
• (Türkiye Türkçesi Dışındaki Lehçelerde Eser Verenler)

• **DOĞUM-ÖLÜM GÜNLERİ**
• (Yazarların Aylara Göre Doğum ve Ölüm Günleri Listesi)

• **EDEBİYAT, SANAT VE BİLİM ÖDÜLLERİ**
• (Cumhuriyet Tarihi Boyunca 197 Kuruluşun Ödül Verdiği Yazarlar ve Eserleri)

• **YAZAR ADLARI İNDEKSİ**
(Yazarlarımızla ilgili şimdiye kadar yayımlanmış en geniş kaynak taraması)

• **YER ADLARI İNDEKSİ**
(Türkçenin hinterlandında bulunan, yurtiçi ve yurtdışındaki yüzlerce şehirle ilgili ilk ve kapsamlı kaynak taraması)

ISBN 975-00315-2-0 (Takım)
ISBN 975-00315-3-9 (1. Cilt)
ISBN 975-00315-3-9
9 789750 031533

